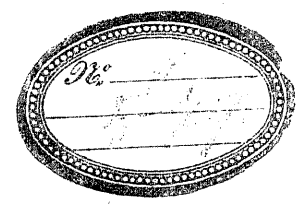

Handwritten scribbles and marks, possibly including a signature or initials.

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55

Handwritten text, possibly a date or reference number.

Handwritten scribbles and marks, possibly including a signature or initials.

R. 4150
B.B.E.
THEOLOGIA

CHRISTIANA

DOGMATICO - MORALIS

Del Colegio de AUCTORE *Sr Pablo de la*

F. DANIELE CONCINA

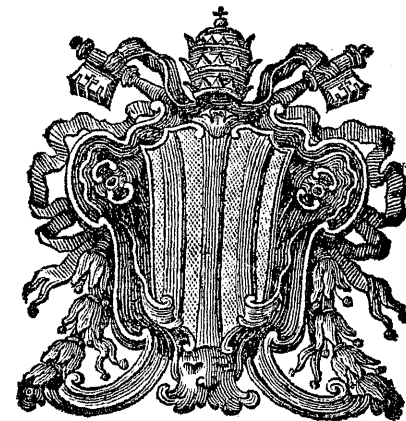
ORDINIS PREDICATORUM.

Comp. de J. de Granada.

B.B.E. EDITIO NOVISSIMA.

TOMUS NONUS.

DE SACRAMENTO PENITENTIAE,
EIVSQUE MINISTRO.

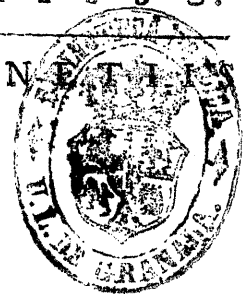

ROMÆ, MDCCLXIII.

SUPERIORUM PERMISSU.

PROSTANT VENALES VENETIIS

APUD SIMONEM OCCHI.

TII

SANCTISSIMO PETRO

APOSTOLORUM PRINCIPI.

UM primum verbi divini conciones in sacrosancta Romana Basilica, TIBI SANCTISSIME APOSTOLORUM PRINCEPS, dicata, habui, iam inde usque TE in meum singularem Patronum, & Advocatum delegi. Tantam quippe in animo meo devotionem excitarunt cum prodigiosa augustissimi Templi sacra maiestas, tum florentissimi eiusdem Cleri & in divinis mysteriis celebrandis gravitas cum morum suavitate coniuncta, & in Dei laudibus pangendis exactissima disciplina, tum populorum undique illuc affluentium fervens pietas, ut continuo appendere excelso Throno tuo tributum aliquod deliberaverim, quod esset & religiosae observantiae, & grati animi erga TE mei perpetuum monumentum. Nihil vero prodire a paupertate mea TIBI sistendum acceptius potuit quam hic de Clavium tuarum potestate Commentarius. Symbolum, quod manibus tenes, facultatem ia-

nuas celestis Ierusalem aperiendi, & ligandi solvendique reos in hac terrestri peregrinatione representat. TU supra humane nature conditionem elatus, & superno afflatu perfusus Christi Divinitatem fassus audire meruisti: (a) Et ego dico tibi, quia tu es PETRUS, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam . . . Et tibi dabo claves regni cælorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis. In hoc supremo dignitatis fastigio constitutus, præclarissimi Ducis munere perfunctus es, cum ab immani militum cohorte subducere Magistrum tuum, districto ense invictoque pectore non dubitaveris. Verum quia ad eminentiorem alterius generis fortitudinis gradum evehendus fueras, ruere TE Deus tremenda sua providentia permisit, ut & profunda humilitatis, & perfectissimæ penitentiae exemplar omnibus nobis evaderes. Siquidem vix dum lapsus TE agnovisti, cum, omni cunctatione sublata, tam acerbo dolore, tantaque cordis amaritudine contractam sceleris maculam abstergere curasti, ut dicere iure possimus, TE sanctiorem surrexisse post ruinam, quam fueras antequam cecidisses. Quid quod hanc severissimam penitentiam toto vitæ decursu excolere numquam destiteris? Ad cuiusque galli cantum casus tuus menti occurrens, tam ampla TIBI fuit amarissimi gemitus materia, ut generæ lacrymarum continenter fluentium ardore pene exusta fuerint. Quam heroicam penitentiam cumulare novis favoribus, & decorare ingenti gratiarum copia clementissimus Redemptor voluit. Nam & sola corporis tui umbra ægrotos sanabat, & Angelus resurrectionis testis, cum perferri fastuosissimum nuntium ad discipulos per mulieres iussisset, singularem TU I mentionem fecit: Ite, dicite discipulis eius, & PETRO (b). Sed, quod excellentius est, idem ipse CHRISTUS confestim a resurrectione sua se TIBI primum visendum præbuit: Surrexit Dominum vere, & apparuit SIMONI (c): ut hac visitatione afflictissimum animum tuum erigeret, & lacrymarum amaritudinem in alacritatem, & lætitiæ commutaret. TU vero, ut quo erat erga TE liberalior, ac munificentior divinus Magister, eo gratior atque obsequentior eidem esses, in ipso ultimo agone ad crucis supplicium, immanissimi Neronis contempto furore, triumphabundus perrexisti: & ut inaudite humilitatis argumentum perhiberes, non sublimi erectoque vultu, sed inverso corpore, ad terram depresso capite, stipiti affigi voluisti, ne parem cum DOMINO TUC sortiri gloriam videreris, sed ut & acerbioris doloris vim sustineres, & æqualitatem dominicæ Crucis declinares. O admirandæ humilitatis, constantiæ, patientiæ, atque fortitudinis exemplum, quod Ecclesiæ Christi Sponsæ reliquisti!

Hæc pauca recensere de TE, SANCTISSIME PETRE, libuit, ut Sacerdotes, quibus Clavium potestas absolvendi, & ligandi concedita est, a TE, quem ut Parentem, & Patriarcham iure suspiciunt, veneranturque, perdiscant, quæ sit vera christiænæ penitentiae indoles, quæ penitentis sincere contriti dotes, atque prerogativæ. Enimvero si lapsus tuum

(a) Matth. xvi. (b) Marc. xvi. (c) Luc. xxiv.

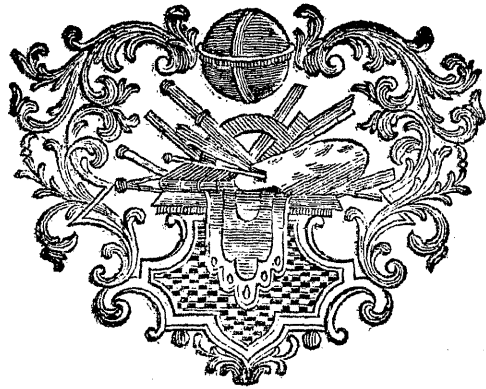
tuum illico consecuta est celerrima penitentia, quin vel dies interfluxerit, suspectam profecto, & fallacem habeant Sacerdotes oportet penitentiam in ultimum tempus protraham. Quid, si semel & iterum Deo reconciliati peccatores relaberentur? Illa ne germana penitentia habenda est, & ad tuæ amissimæ conformis, quam non amaræ lacrymæ, non vultus demissus, non animus humilis, sed pompæ, luxus, & fastus comitantur? Qui TE lapsum, ut sibi de divina clementia blandiantur, representant, num TE penitentem imitantur, dum non caritatis amore succensi, sed solo quodam pœnarum terrore correpti ad Clavium absolutionem suscipiendam accedunt? Quos non ideo peccasse penitet, quia infinitam Dei bonitatem proculcarunt, sed quia ardere verentur, & privari æterna felicitate reformidant. An Clavium tuarum potestate sancte utuntur Sacerdotes, earumque beneficium recte dispensant illis qui frequenter ruunt, & resurgunt, relabuntur, & absolutionem requirunt, quin ullum stabilis conversionis, & contriti animi solidum argumentum exhibeant; sed omnia defixi in malitia cordis signa perhibent? Isti pœnæ formidine attriti respondere ne TECUM Christo Domino poterunt: Domine, tu scis, quia amo te? (a)

Ut vero hæc divini amoris flamma in corde meo, TE, invictissime APOSTOLORUM PRINCEPS, intercedente, accendatur, oro obtestorque. Tuum simul implo ro patrocini um huic meo Commentario, quo pro legitimo sanctoque Clavium tuarum usu, & administratione deprælor. Veram ego christianam penitentiam, ieiuniis, eleemosynis, precibus, & laboriosis virtutum operibus secundam secernere ab adulterata, & asserere a fucata studui; quæ carnem non affligit, sed demulcet; vulnera non sanat, sed fovet; sensus non coercet, sed titillat, quæ peccantes ab insanientis mundi præstigiis non separat, sed novis quibusdam lenociniis voluptuosa oblectamenta cum Christi Evangelio, delicias sæculi cum crucis amaritudine copulare portentoso fœdere didicit. Et, quod omnem superat fidem, haud puduit nonnullos in istius blandæ, benignæ, & carni accommodatissimæ penitentiae commendationem TE periurum, TE inconstantem obrudere ut disceres, inquirunt, cum aliis esse benignus; ac si evangelica benignitas in prodigendis Christi mysteriis, in pascendis divino pane flagitiosis, & vitis saginatis, in absolvendis inveteratis & necidivis resulgeret. Lapsus tuum novæ benignitatis assertores exaggerant; & penitentiae tuæ dotes alto obvolvunt silentio. Cum tuam, o SANCTISSIME PETRE, penitentiam severam, & amarissimam, carnem scilicet, & animum macerantem, suademus, & inculcamus imitandam, Rigoristæ continuo audimus, sibilis deridemur, & contemnimur ut Iansenistæ. Verum si TU, qui de Herodis, Neronis, aliorumque tyrannorum persecutionibus felicissime triumphasti, validissimum patrocini um tuum impenderis, irriti erunt leviculatorum hominum conatus, consilia vana, frustraneæ machinationes.

Perge porro, SANCTISSIME PETRE, columna, & firmamentum Ecclesiæ Catholicæ, & in hac temporum calamitate respice de cælo super

(a) Ioan. xxi.

vineam istam : Suscita in Sacerdotibus tuis , præsertim illis quibus ligandi atque solvendi Claves committuntur , zelum pœnitentiæ & sanctitatis , spiritum fortitudinis & constantiæ , ut Dei armatura induti , & vivæ fidei clypeo muniti , carnis prudentiam , & politicos respectus contemnentes , restituere ad primævum splendorem morum disciplinam audeant . Tandem oro , & flens obsecro per eam fidem , & operam quam Ecclesia in terris degens præstitisti , ut impetrare mihi efficacissima tua intercessione a Christo IESU digneris divinum illud perseverantiæ donum , quo ornatus , & TU aperire iure queas , & ego ingredi Paradisi ianuas faustissime valeam . Amen .

Servorum tuorum infimus
F. DANIEL CONCINA O. P.
P R Æ

P R Æ F A T I O .

I. **S**I diligentiam quam cuiusque argumenti tractatio postulat , ex rei quæ disputatur magnitudine , pondere , & necessitate metiri oportet , vereor ut ego adhibiturus sim parem , quæ huic , quem aggredior illustrandum , loco consentanea videri possit . Nullum quippe argumentum hæcenus pertractatum a me fuit , quod , sive necessitatem , sive commodum , sive difficultates , quæ illud circumstant , spectes , valeat cum eo quod nunc in manibus est , comparari . Baptismus , qui deperditam primi hominis lapsu innocentiam reparat , ceteris sacris mysteriis præit , una cum confirmatione , quæ infusam gratiam custodit , atque propugnat . Eucharistia dignitate & maiestate omnibus præstat . At quam sunt sensibus magis subiecta elementa , quibus hæc constant , tam facilior est , & a difficultatibus remotior eorumdem administratio . Verum , antequam naufragantibus post iustitiam baptismalem subsidium porrigatur , erigi tribunal debet , in quo Dei minister sedeat iudex , peccator adfiteus , & testis , ut rectum pronuntretur iudicium , impertienda ne sit , jan deneganda peccatorum remissio . Nemo autem non videt quam astuti , quam intimi , quam potentes hostes ad hoc pervertendum iudicium conspirent . Comparatus ille ad benignitatem est , hic ad severitatem ; & quem iste condemnat , alter absolvit . Quis autem est qui tuto pede pergere inter hæc duo obvia extrema Rigorismi , & Laxismi queat ?

II. P. BALTHASSAR FRANCOLINUS , doctus , probusque Theologus , dolet , & altius lamentatur , sæculo nostro immanem RIGORISMUM in Ecclesia dominari , atque in Catholicorum perniciem latius sævire . Quo malo , atque funestæ ruinæ ut occurrat , in præfatione ad suum Clericum Romanum disputationes se edere ait , quæ nimium rigorem , in administrando præsertim sacramento penitentiæ QUOTIDIE MAGIS INVALESCENTEM , insectantur , & sanctam benignitatem . . . propugnant . Tragicam Montanistarum , & Novatianorum scænam aperit , istorumque crudelem austeritatem ob oculos repræsentat . Montanistæ distinguentes scelera quæ in Deum , & quæ in proximum perperrantur , hæc , secus illa remitti posse affirmarunt ; ut ex Tertulliano Lib. de pud. cap. II. colligitur . Mundantur delicta quæ quis in fratrem , non in Deum admisit . Quæ distinctio non prorsus apta videtur ; cum & flagitia adversus fratres nostros commissa , infinitam Dei maiestatem , qui eadem interdicit , offendant . Quare , alia substituta distinctio , delicta omnia duo in genera tribuerunt , alia gravia , gravissima alia , quæ condonari ab Ecclesia posse , sicuti prima , denegarunt ; ut Tertullianus Montanista factus loc. cit. cap. XXIX. ait . Sunt graviora , & exitiosa , quæ veniam non capiunt , homicidium , idololatria , fraus , negatio , blasphemia utique , & mœchia , & fornicatio , & si qua violatio templi Dei .

III. Antiqui Ecclesiæ Patres hæc gravissima crimina contractiori sermone capitalia appellarunt , cuiusmodi sunt idololatria , mœchia , homicidium . Montanistæ , & Novatiani horum criminum remittendorum potestate destitutam Ecclesiam effutiere . Factum , non ius Ecclesiæ in disputationem eruditi viri adducentes , in contrarias , ut fieri solet , partes abeunt . Alaspinzus , Petavius , Lupus , Iuveninus , Martene capitalibus delictis obstrictos , tametsi amaris fletibus , & laboriosis operibus

bus eluere contractas maculas studuissent, ita eiectos olim ab Ecclesia fuisse contendunt, ut neque in extrema lucta absolutionis beneficium impertitum illis fuerit. Contra Morinus, Natalis Alexander, & alii sentiunt. Hanc secundam opinionem Cl. Vir Augustinus Orsi, Sacri Palatii Magister, docte iuxta, & erudite integra dissertatione pleno in lumine constituit, illis omnibus quæ pro adversa parte afferuntur argumentis penitus contritis. Verum hæc obiter.

IV. Sed ut eo unde discessit, redeat oratio, P. Balthassar Francolinus representare pergit Rigorismum depopulantem Ecclesiam Africanam, immigrantem in Græcam, Antiochenam præsertim devastantem, & Eustathio altero Rigoristarum duce, Paphlagoniam, aliasque Asiaticas regiones pessumdantem. Subdit feram hanc truculentam ex orientali in occidentalem Ecclesiam irruisse, Gallias, finitimasque regiones crudeli lanæna diserpentem, & usquequaque pœnas, supplicia, furorem, atque omnium malorum gravissimam desperationem intulisse. A sola, inquit, Romana Ecclesia exulavit semper Rigorismus. Montanistarum rigorem percipit Zephyrinus Papa: Novatianam austeritatem proscripsit Cornelius; Gallicanam feritatem prostravit Cælestinus: Samniticum, Campanum, & Picenum rigorem confixit Leo Papa, datis ad harum Ecclesiarum Episcopos litteris. Et tandem, ut a crudelissima peste caverent, omnes Ecclesias monuerunt S. Pius V. aliique inde Pontifices, & novissime Alexander VIII. dum Baianas, Iansenianas, aliasque ab his impuris fontibus propositiones collectas damnarunt.

V. Habes nunc, lector christiane, penicillo P. Francolini depictam terribilissimam imaginem illius Rigorismi qui a primis Ecclesiæ sæculis ad hæc usque tempora, veluti hydra immanis, Christi gregem dilaniare non cessat. Adeo Rigoristis infestam describit Romanam Ecclesiam, ut aliqua, quamvis non essent mala, reiecerit aliquando eo solo nomine quod ab hoc hominum genere proponerentur. Et reipsa invecta a Montano ieiunia improbavit, ne spiritum Montani comprobare diceretur.

VI. Porro ne impofterum Christiani in os, & fauces incidant crudelis feræ, vocis sonitum extollit P. Francolinus, inclamatque: *Cave a Rigorismo, cave a Rigoristis, qui de regione longinqua veniunt ad te in vestibus ovium, in fronte modesta, in oculis submissis, in vultu demisso, in gestu composito, in toga decenti, in sermone suavi: cave etiam ab iis qui non veniunt, sed mittunt ad te . . . Rigorismum suum.* Ut vero securius declinare eiusmodi Rigoristas valeas, eorumdem characteres enucleare tibi patefacit his verbis. „ Spiritus indoles tetrica est, suspiciosa, artificiosa, „ ambitiosa, immisericors, tyrannica, uno verbo pharisaica. Habes ex his unde „ eos dignoscas, si nosti vitia Phariseorum. Quatuor illa potissimum erant, facies simulata, cor durum, animus malignus, vota ambitiosa . . . Quos igitur „ deprehenderis in facie sanctos, modestos, compositos ecclesiastice, in toto habitu comptos, sed habentes quid dubitent &c. habe illos ut nostrorum temporum Phariseos, & veri nominis Rigoristas.“

VII. Paucis perstrinxi specimen eorum quæ R. P. Francolinus de Rigorismo, & Rigoristis scribit in laudata sua præfatione ad Clericum Romanum. Et antequam ultra provehor, repetere interest me pro certo habere, recto pioque animo illum scripsisse, eoque conatus, molimina, atque studia sua collineasse, ut animarum salutem consulere, ut christianum populum facilius atque securius ad vitam æternam perduceret. Verum, quemadmodum ille optime advertit in suo ad lectorem Monito, de Morino, Merbesio, Iuvonino, de quibus sic fatur: *Bona eos mente scripsisse non ambigo; sed id satis non est ut quæ scribuntur, utilia sint:* similiter mihi liceat asserere, sancta mente Francolinum scripsisse, me nullo modo dubitare; at non quo scripserit animo, sed quid scripserit, sub examen revocabo. Subdit Francolinus contra Rigoristas scribens: *Calori disputationis tribuatur, si quid excidit quod minus reverenter dictum videatur.* In id ego incumbam, stu-

studio summo, ne quid minus officiosum adversus Francolinum, aliosque benignos Moralistas calamo mihi excidat. In eorum scripta dumtaxat inquiram, & si quæ falsa, & laxa offendero, pro meritis labefactare curabo. P. Francolinus Theologos qui probabiliora & tutiora in dubiis controversiis propugnant, Rigoristas, non Probabilioristas benigne appellat. Si hac mihi libertate uti liceret, Theologos qui minus probabilia, & improbabilia acriter defendunt, Laxones, vel Laxistas compellere deberem. Sed absit ut usurpare hoc Francolini aliorumque Probabilistarum benignum ius ego velim. Mihi sat erit opiniones quas falsas reputavero, laxas & perniciosas appellare; Auctores vero earumdem præconiis potius efferre quam censuris, aut vocabulis minus honorificis incescere. His delibatis, quæ ex P. Francolino rescripsi, dispiciam paululum necesse est.

VIII. Ac principio, ut id quod sentio, candide prodam, P. Francolinus & fallitur, & fallit Clericum suum, suosque lectores. Et ne vel tantillum imponere ipsi videar, quæro, num P. Francolinus calamum acuat in Rigorismum Catholicorum, an in Rigorismum hæreticorum, num in Rigoristas catholicos, an in Rigoristas hæreticos? Si in Rigoristas catholicos; cur eos hæreticis Montanistis, Novatianis, & Iansenistis accenset, iisdemque immiscet? Quo iure catholicos Theologos traducit, tamquam ambitiosos, tyrannicos, malignos, tetricos, efferatos? Quid Montanismum, Phariseismum in Ecclesiam catholicam quaquaversum ferocientem inducit? Si quis alterius mundi advena, Catholicorum profus ignarus, præfationem P. Francolini inclamantis, *Cave a Rigoristis, cave a Rigoristis*, lectitaret, videre sibi videretur delicatas matronas, & matronulas, atque cuiusque cœtus viros perpetuis ieiuniis extenuatos, crudeli inedia impallescentes, disciplinis, & flagellis fauciatos, vulneratos, plagosos, in semetipsum crudelissime sævire: existimaret nullam apud nos lapsis misericordiam post diuturnam ieiuniorum, fletuum, disciplinarum, precum, aliorumque operum pœnitentiam peractam, implorantibus absolutionem impertiri. Hanc trucem disciplinæ, in Ecclesia nostra dominantis, imaginem ex lectione P. Francolini sibi formaret. Si vero non in Rigoristas catholicos, sed in Rigoristas hæreticos invehitur P. Francolinus; quoniam sunt eiusmodi hæretici qui hac tempestate Montani, & Novatiani crudelem severitatem redintegraverint? An Lutherani, & Calviniani, qui ieiunia, abstinentiam, psalmodiam, & cetera laboriosa opera, & veræ pœnitentiæ disciplinam penitus exterminarunt? Quinam ergo sunt qui Montanicum, & Novatianicum rigorem instaurarint? Ianseniani? Hi scilicet. Sed istos quoque, qui pertinaciter proscriptos ab Ecclesia Romana Iansenii errores defendunt, tamquam schismaticos, & hæreticos Catholici detestantur. Ad me quod attinet, palmam sane non cedo P. Francolino, neque alteri cuilibet, si animi vota spectes, in reiciendis Iansenistarum commentis; idque, occasione data, præstare opere pro modulo meo non prætermisi.

IX. Verum P. Francolinus non hæreticorum, sed Catholicorum Rigorismum se insectari non ambiguit indicibus perhibet. *Nosti* (inquit loc. cit.) *regiones occulto morbo laborantes, Academias, Familias, Collegia. Hæc suspicionem faciunt. Ea vero celebris in fronte libri promissio tradendi doctrinam sacre Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, suspicionem augeat.* Quam caute, prudenterque scripta hæc sint, nempe damnati Rigorismi arguere Familias, idest sacros Regularium Ordines, Academias, & Collegia Catholicorum, an iustitiæ, nedum caritati, id cohæreat, iudicent sapientes. Crudelis severitatis, & feræ tyrannidis suspicionem ingerit & auget celebris in fronte libri promissio tradendi doctrinam Scripturarum, Conciliorum, & Patrum? Ita ne vero? At Patres ipsi, & Concilia posteriora, antecedentium Patrum, & Conciliorum traditiones, & doctrinam maiorum allegare semper consueverunt. Aberrandi occasio P. Francolino, ut mea minima præfert opinio, fuit, quod

quod expressam Rigorismi notionem minime delineaverit. Cuius, amabo te, naturæ est *Rigorismus* ille quem ceu truculentum monstrum infectatur? Quænam illius *Benignitatis* indoles, quam tot præconiis exaltat P. Francolinus? Rigorismus iste est ne forsitan *Probabilismus*? Negas? Quænam ergo huiusce Rigorismi sincera imago? *Benignismus*, tot laudibus exornatus, erit ne forte *Probabilismus*? Erit ne doctrina illa quæ longius a lege, & veritate abest, & propius accedit falsitati, & humanitati? Siles? Quid itaque est Rigorismus iste cavendus? Quid *Benignitas* amplectenda? Ediffere. In universo opere, nedum in præfatione, nullam sive benignitatis, quam veluti tesseram Romanæ Ecclesiæ designat, sive rigoris, quem tamquam feram pessimam gregem Christi devorantem aggreditur, infectatur, atque iugulare toto virium conatu studet P. Francolinus, distinctam, expressamque ideam præfert. A quo igitur *Rigorismo* cavere sibi Romanus Clericus debet? Quænam illa *Benignitas*, quam complexi secure valet? Aerem verberat, & hostes fingit Cl. Auctor, donec genuinos harum vocum *Rigorismi*, & *Benignismi* significatus perspicue declarat. *Rigorismi* detestandi nomine intelligo ego doctrinam aut ab Apostolica Sede proscripam, aut communi Patrum, & Theologorum sensui adversam: intelligo sævam illam duritiem quæ veniam peccatoribus sincere contritis impertire recusat. Contra, benignitatem illam approbo, & propugno quæ delinquentibus, tametsi gravissimorum scelerum multitudine onustis, aditum ad sacra mysteria non præcludit, sed liberaliter misericordiæ ianuam aperit, dummodo sincera conversionis, & christianæ poenitentia argumenta exhibeant.

X. Rogo nunc P. Francolinum, omnesque *Benignitatis* præcones, & *Rigorismi* osiores, ut palam dicant, num ætate nostra vel unus Catholicorum Theologus designari possit qui aut praxi, aut scripto defendat, peccatori, tametsi inveterato, tametsi homicidæ, mœcho, blasphemæ, impio, non esse impendendam absolutionem, quando vera & sincera christianæ poenitentia signa præhibeat? Ubinam ergo in catholica Ecclesia horrendum illud *Rigorismi* monstrum, quod terrimis coloribus depingit P. Francolinus? In qua Familia, in quo Claustro, in quo Collegio, in qua Academia grassatur crudelis hæc pestis? In quo Theologorum, aut Confessoriorum cœtu sævit, & furit *Rigorismus* iste? An in Confessariis nobilium matronarum, & nobilium magistrum? An in Confessariis mercatorum, & politicorum? An in Confessariis & Theologis Dynastiarum, Principum, & Regum? An in Confessariis miseræ plebis? In qua Ecclesia grassatur severitas hæc inhumana? In quo Catholicorum libro morali, edito pro Confessoriorum instructione, propugnatur *Rigorismus* iste?

XI. Verum, ut in gravissima omnium causâ, in qua de æterna Christianorum salute agitur, ad incitas redigam & P. Francolinum, & omnes *Benignistas*, ad communem omnium Theologorum, & etiam prudentum Catholicorum sensum causam hanc revoco. Ex una parte actores constituo P. Francolinum, & ceteros mollioris doctrinæ patronos, ex altera Antiprobabilistas. Clamat P. Francolinus cum ceteris: *Cave a Rigorismo, cave a Rigoristis*. Clamant e contrario adversarii: *Cave a Laxismo, cave a Laxistis*. Ut rectum iudices ferant iudicium, duo consulant. Primum experientiam visibilem luculentamque; alterum *Moralistarum* libros ex utraque parte editos. Ad primum quod attinet, oculos iudices convertant in cuiusque conditionis Catholicos, sacra mysteria frequentantes fere singulis mensibus, aut pluries in annum. Deinde inspiciant, an mares & feminae reciproco amore se se prosequentes, sibi que vicissim urbanitate summa inservientes, ludis ferme continuis, colloquiis tenerrimis, harmonicis concentibus operam navent; an opipara convivia, comœdias, & cetera mundi oblectamenta continenter frequentent. Heinc colligant, num post plurimum annorum confessiones, & communionem ludis immoderatis, conversationibus promiscuis, pompis vanis, colloquiis sub-

subimpudicis penitus vale dixerint: num theatris, comœdiis, congressibus otiosis se abdicaverint, & professionem baptismalem, in qua Satanae, & omnibus pompis eius renunciarunt, exacte impleant: an modestiam, humilitatem, aliasque christianas virtutes, quoad fert humanæ naturæ imbecillitas, exercent. Perpendant, num mercatores ab usuris, num artifices a fraudibus, num advocati a dolis, & cavillationibus abstineant post tot annorum confessiones, & fraudes. Convertant nunc oculos in paucos illos Christianos, sive peccatores, sive innocentes, qui singulibus, ieiuniis, eleemosynis, aliisque laboriosis operibus contractas scelerum sordes eluere, divinam placare iustitiam, carnem comprimere, appetitiones coercere, mundi oblectamentis se subducere student: & ad tribunal vocati rogentur isti, num ex toto corde dolentes & gementes aliquem Confessarium, Theologumve in universa Italia offenderint hactenus, qui eos a sacris mysteriis crudeli immanitate reiecerit. Si vel unum ratione præditum indicaverint, sponte cadere causa velim. Ergo, manifesta experientia spectata, Christiani ex una parte, magno in numero, in perpetuo vitiorum & communionum, scelerum & confessionum circulo versantur, quin umquam sincere convertantur. E contrario Christiani aut innocentes, aut sincere poenitentes nullibi ianuam ad misericordiam, ad absolutionem obtinendam clausam inveniunt; immo ubique ipsis sacramenta administrantur, & ad eadem frequentanda suadentur. E tribunali igitur evidentissimæ experientia iudicium proferant sapientes, an non iure clamandum sit: *Cave a Laxismo, cave a Laxistis*. Iudicent quo iure clamet P. Francolinus cum ceteris: *Cave a Rigorismo, cave a Rigoristis*. Sententiam dicant, qua obstringantur & Francolinus, & ceteri, ut digito ostendant, ubinam sit inter Catholicos hæc, quam fingunt, crudelis *Rigorismi* chimæra. Si ab experientia ad libros provocant, non relictimus appellationem, sed amplectimur libentissime. Illud tantum recordamur, ne Montanismus, aut Novatianismus, aut Iansenismus versute in scenam adducantur; sed Catholicorum dumtaxat opera sub criticem veniant. In medium appareant libri Morini, Merbesii, Genneti (quem rigidissimum, nedum rigidum, appellat P. Francolinus) Natalis Alexandri, Pauli a Lugduno, Pontasii, Besombii, Antoine. Prodeant ex classe altera *Benignistarum* Caramuel, Diana, Leander, Bassæus, Zanardi, Ioannes Sanchez, Thomas Sanchez, Tamburinus, Castropalaus, Escobaris, Bonacina, La-Croixius, Burgaberus, Moya, Francolinus, & alii sexcenti Probabilistæ. Rogo ut vel unam ex prioris classis operibus propositionem obiciant quæ crudelem damnatumque *Rigorismum* redoleat. Ego vero ex postremæ classis libris non unam, sed centenas, & millenas dabo, quæ *Laxismum* redolent manifestum partim damnatum, partim, ut imbecillitati meæ videtur, damnandum. Peremptoriam nunc sententiam proferant sapientes iudices, quinam iure clamare valeant, & debeant: an P. Francolinus, *Cave a Rigorismo, cave a Rigoristis*; an alii, *Cave a Laxismo, cave a Laxistis*. Iudicent, an *Rigorismus*, sive speculativus, sive practicus, inter Catholicos, quem Francolinus, & alii permulti obtrudunt, sit nec ne mera chimæra, quæ disciplinæ frequentandi sacramenta, & Ecclesiæ universæ gravissimum inferat detrimentum. Contra iudicent, grassetur nec ne *Laxismus*, tum speculativus in libris plurium Casuistarum, tum practicus in administratione præsertim poenitentia sacramenti. Hæc iudicanda prudentibus, & anticipationum vacuis iudicibus denuntio.

XII. Heinc quisque colliget, quam prudenter, quam iuste P. Francolinus Catholicorum Theologorum doctrinam cum Montanismis, Novatianismis, Baianismis, Iansenismo confundere ausus fuerit. Cedo: si quis *Laxismum* Casuistarum permisceret cum Nicolaismo, Gnosticismo, Pelagianismo, Lutheranismis, Calvinismo; quas turbas non cierent, quos rumores ac tumultus non excitarent *Benignista*? Et merito quidem: nam Catholicorum opiniones numquam cum hæreticorum erroribus

bus confundendæ sunt . P. Francolinus in sua præfatione constitutiones S. Pii V. & successorum, decretum Alexandri VIII. adversus Baianos, & Iansenianos errores pluries obiicit . In his pontificiis constitutionibus reperitur ne vel una propositio damnata in materia morum, decerpta ex Moralists catholicis Gallis, Hispanis, Germanis, Italis? E contrario decreta Alexandri VII. & Innocentii XI. adversus *Laxissimum*, excerptum e libris catholicorum Casuistarum, alto obvolvitur silentio . Ubique clamitat: *Cave a Rigorismo, cave a Rigoristis*, ab Ecclesia catholica exultantibus . Nullibi vero Clericum suum admonet ut caveat a *Laxismo*, intra sinum Ecclesiæ, & intra tractatus Theologiæ moralis serpente . Damnavit Alexander VIII. 31. propositiones Baianas, & Iansenianas, quarum nec unam docent, quatenus mihi constat, Morinus, Merbesius, Iuveninus in operibus quæ circa mores elucubravit, Gennetus, Natalis Alexander, qui iuxta Francolinum sunt *Rigorismi* primipili . Damnarunt Alexander VII. & Innocentius XI. centum & amplius propositiones extantes in libris Benignistarum: & propterea Alexander VII. novum opinandi modum, in Christiana Morali recens excogitatum, tamquam veneficum *Laxismi*, & corruptelarum fontem, improbavit . Et hæc omnia præterit P. Francolinus; qui unice detonat adversus Rigorismum Montanistarum, Novatianorum, Iansenistarum, ut instruat Confessarios Romanos, Italos, ceterosque catholicos Theologos, & Confessarios in morum Theologia, & in pœnitentiæ sacramento administrando .

XIII. Quemadmodum P. Francolinum, ceterosque Moralistas cuiuscumque instituti christiano zelo succensos, pioque animo in salutis viam revocandi peccatores scripsisse, mihi certum est; ita plura quæ scripserunt, & arbitrarias declamationes adversus commentitium Rigorismum Theologorum catholicorum a veritatis via, legisque evangelicæ severitate aberrare, salvo meliori iudicio, existimo . Porro, ut ego, quoad fieri potest, utraque extrema, tum *Rigorismi*, tum *Laxismi*, in administrando pœnitentiæ sacramento declinem, Romanæ Ecclesiæ Conciliorum, maxime Tridentini, sanctorum Patrum tum antiquorum, tum posteriorum, & sanctorum graviorumque Theologorum doctrinæ insistant . Dicit P. Francolinus, hanc celebrem promissionem Montanismi, Novatianismi, Baianismi, & Iansenismi suspicionem ingerere: nihil moror . Eiusmodi censuras relinquo prædicatoribus caritatis, & benignitatis novæ inventionis . Utinam Deus ob merita sacratissimæ passionis Filii sui gratiam suam mihi infundat, ut opere complere sincerissimam promissionem, & utraque re ipsa vitare extrema valeam . Probabilistæ unice *Rigorismum* exaggerant, ad quem Christiani veluti ad æterni naufragii scopulum allidunt . Ego contra magnopere pertimesco *Laxissimum*, veluti sirenam blanditiis magnam Christianorum partem illicientem ad mortem sempiternam . Omnes a natura ipsa ita comparati sumus, ut a rigore & severitate, appetitionibus nostris repugnante, abhorreamus . Severitas nobis displicet, nosque mundo odiosos efficit . Quis homines severos, truces, immanes non perhorrescat? Rigor immoderatus Pharisæorum, Montanistarum, Novatianorum & cito evanuit, & paucos numeravit Clientes . Communiter novatores, sublato evangelicæ legis rigore, leges carni, & sanguini accommodarunt, ut patet in Lutheranis, & Calvinistis . Qui Christi iugum suave iis qui Dei caritate ardent, ut Patres omnes interpretantur, exasperare & gravare contendunt, duplici stultitia laborant: altera, qua errando pereunt; altera, qua se torquent, & lacerant, ut æternum pereant . Contra blanditiæ, & opiniones æquo laxiores, si in altero mundo supplicia parant, saltem in hoc theatro auram, & acclamationem universalem sibi conciliant, & sensibus oblectamenta donant . Quamobrem Doctores sancti admonent, facilius in *Laxismi*, quam in *Rigorismi* extremum labi homines solere . Idque experientia, & rationum momenta, quæ obiter indicavi, evincunt, & infra fufius ostendam .

XIV.

XIV. Quis est, inquires, qui ambo hæc extrema non detestetur? Nemo sane, dum nativo vultu illa se visenda præbent . At larvam induit securitatis, & iustitiæ *Rigorismus*, sub qua suam occultat tyrannidem . Exornatur clementiæ colore *Laxismus*, fulgetque splendor inter benignitatis, indulgentiæ, & misericordiæ fucos . Et prout quisque ad severitatem, aut clementiam comparatus est, in scopulum aut *Rigorismi*, aut *Laxismi* impingit . Divino opus est lumine, quo illudentes colores, & velatam utriusque extremi faciem deprehendamus . Ego sane ad clementiam, ut communiter homines sunt, ad commiserationem, benignitatem, & indulgentiam propensum me sentio . Quid, intra memetipsum alloquens dicere soleo, magis rationi & humanitati dissonum, quam exilii nostri compedes æquo severius stringere, & iugum servitutis nostræ sponte aggravare? At cum evangelicæ legis sanctitatem, excellentiam, atque sublimissimam perfectionem serio considero, tum intelligo, vix fieri posse ut in Rigorismi anfractum incidam . Adeo quippe infesti, versuti, veteratores, crudeles sunt hostes cupiditatis, amoris proprii, concupiscentiæ, superbiæ, quibuscum belligerandum nobis est, ut facile minime sit, nimium nos esse rigidos aut in concupiscentiæ rebellionem subigenda, aut in cupiditate coerenda, aut in Satanæ fraudibus repellendis . Quare in id maxime incumbere omni studio debeo, ne fallaci misericordiæ, & benignitatis imagine ludificatus ad *Laxissimum* declinem . Ut a *Rigorismo* mihi caveam, natura ipsa adiuvat . Innumera sunt amoris proprii lenocinia, mundanæ gloriæ præstigia, demonis fraudes, quæ me vel invitum ad *Laxissimum*, benignitatis, prudentiæ, & misericordiæ e mentitis coloribus depictum, alliciunt, urgent, compelluntque: Preces, & quidem iuges Deo fundendæ sunt, ut per rectam veritatis semitam, quin ad dexteram, aut sinistram declinem, perducere me non dedignetur . Amen .

M O N I T U M P R I M U M .

Quoniam hoc in volumine plurimas Casuistarum opiniones, fuso benignitatis illitas, quas ego æquo laxiores existimo, recensurus sum, subiicere lectorum oculis iuvat IUDICIUM quod P. Antonius Terillus, Probabilissimi reflexi facite Princeps, & a Rigorismi suspicione, si quis alius, maxime alienus, in plurimos recentiores Casuistas tulit . Lectores siquidem, dum laxas opiniones, quas ego improbandas refero, legunt, in admirationem acti exclamant: Fieri ne potest ut viri Theologi tam monstruosa laxitatis paradoxa docuerint? Alii subinclamant, opiniones esse aut truncatas, aut alio sub aspectu propositas, vel artis rethoricæ phaleris transformatas . Si istos audias, nemo unus, neque hic, neque ille Moralista laxiorem doctrinam docuit . Generatim & univèrse fortassis fatebuntur, Moralistarum aliquos ad laxa paradoxa declinasse . Verum si re ipsa ex hoc aut illo Casuista laxam doctrinam decerpas, continuo aut amore Instituti quod professus Casuista est, aut alia ratione ducti, vix unquam concedunt in *Casuista suo* reperiri doctrinam laxam . Porro ut hæc effugia penitus præcludam, & istorum, quoad fieri potest, ora obstruam, subiicio quæ sequuntur ex citato P. Antonio Terillo . Testimonium istius Auctoris alibi retuli . Sed placet monitum Platonis: *Non nocet bis dicere quod bene dicitur . Quinimmo quæ pulchra sunt, & bis & ter repetenda sunt .* Dialog. vi. Hæc igitur scribit .

P . A N T O N I U S T E R I L L U S

in præf. ad tract. de consc.

CUM probabilitatem opinionum moralium, quæ non ita pridem ab omnibus pro secura conscientiæ regula habita fuerat, a paucis annis mutatione plane

re-

„ repentina non solum in dubium vocatam, sed plurium censuris, ut morum
 „ & omnis honestatis venenum, atque ut errorem grandis periculi, immo certi
 „ exitii plenum, damnatam fuisse animadvertissem; cœpi tantæ, tamque inexpe-
 „ ctatæ mutationis originem attentius investigare; eamque tandem (si Iansenis-
 „ tarum consilia demas) aliam non fuisse quam nimiam aliorum Theologorum
 „ ac Casuistarum in opinando laxitatem, clare perspexi. Fuerunt enimvero ex re-
 „ centioribus non pauci qui levissimis ratiunculis ducti, antiquorum Theologorum
 „ in opinando severitatem non modo clam carpere, sed palam ausi sunt suis scri-
 „ ptis condemnare. Quod enim priores, doctiores, ac severiores Theologi una-
 „ nimi sententia damnabant ut malum; recentiores isti, ausu sane temerario,
 „ pro bono & honesto venditare non erubuerunt. Cum enim plus æquo famæ,
 „ vanæque de sua doctrina existimationis essent cupidi; mirum est quo ardore,
 „ atque animi contentione ad scripta sua typis mandanda incubuerint. Nullus an-
 „ nus elabi poterat, quem ingens librorum recentiorum editorum multitudo suorum
 „ natalium annum in fronte notatum non præferret. Universalis hic scribendi
 „ modus in nulla materia, quam in re morali, lamentabilius grassatus est. *IN-*
 „ *NUMERABILES* sunt qui a 30. annis, summis casuum, rerumque mor-
 „ ralium tractatibus bibliothecas impleverunt. Quid autem facerent, ut ad famam,
 „ quam aucupabantur, pervenirent? Non satis illis visum est, si ab aliis dicta,
 „ novo ordine, novaque methodo, & ad legentium captum faciliore digesta (quod
 „ tamen laude dignum fuisset) vulgarent. Ergo ad nova promenda animosiores
 „ effecti in opiniones laxiores oculos animumque coniecerunt, gnari eas præ omni-
 „ bus rudiori legentium vulgo mirum placituras. Verum ne propter apertam ab
 „ unanimi antiquorum opinione defectionem temeritatis arguerentur, cœperunt ra-
 „ tiones aliquas excogitare, quibus & suum a maiorum doctrina recessum honesta-
 „ rent, & apud imperitum vulgus de suæ sententiæ veritate plausum aliquem ob-
 „ tinerent. Hi ergo dum animo, ut in istis fieri solet, pro veritatis indagazione
 „ minus bene disposito ad confirmanda prurientis ingenii commenta incumbere-
 „ rent, quidquid vel minimam veritatis speciem præferebat, avidiore animo arripuisse,
 „ atque in illo mire complacuisse noscuntur. Vidi ego ex hisce recentioribus non-
 „ nullos, viros ceteroquin egregios, qui cum in rebus summi momenti, ad Dei
 „ legem & conscientiæ obligationem pertinentibus, ab unanimi omnium sententia
 „ ad intolerabilem opinandi laxitatem declinassent, aliud tamen, quo moverentur,
 „ quam argumentum a simili ductum, non habebant. Vidi, & exhorui. Quis en-
 „ nim non horreret, Dei præceptum ob omnibus prius agnitum, solidissimisque
 „ argumentis comprobatum; tam frivolo argumento e legis divinæ & ecclesiasticæ
 „ tabulis non minus imprudenter quam impudenter eradi? Neque hic stetit quo-
 „ rumdam audacia: plurimi enim, etsi doctrina longe inferiores, similem quoque
 „ arguendi modum sibi licitum existimantes, ex laxis resolutionibus ad alias laxio-
 „ res iter sibi, rectius dixerim, & sibi, & aliis præcipitium aperuerunt; atque ita
 „ brevi effectum est ut plures laxitates, vere non ferendæ, in oculos legentium
 „ non sine plurimorum scandalo frequenter incurrerent. Nec defuere qui laudi
 „ sibi verterent laxiores sententias in unum colligere, easque tamquam legitimas
 „ conscientiæ regulas sub specioso probabilitatis tegmine venditare. Cum enim
 „ apud Auctores, iam in ore vulgi ob suam laxitatem celebres, resolutionem aliquam
 „ invenissent; illico eam pro vere probabili habuerunt: legerant enim apud gra-
 „ vissimos Scriptores, unius Doctoris auctoritatem ad probabilitatem suis dictis asse-
 „ rendam sufficere. Porro probabilitatem ad conscientiæ tranquillitatem sufficere,
 „ & rationibus efficacissimis ducti, & unanimi gravissimorum Theologorum auctori-
 „ tate edocti nullatenus dubitabant. Unde factum est ut quascumque opiniones ex-
 „ presse ab Ecclesiâ non condemnatas apud quemcumque reperissent, eas pro vere
 „ „ pro-

„ probabilibus & ipsi haberent, & aliis pro regula ad conscientiæ tranquillitatem
 „ opportuna traderent. Immo incredibile non est, eos subtili *SATANÆ* insinua-
 „ tione deceptos, sub humanitatis cuiusdam lenocinio, mutique honoris specie
 „ quibusvis aliorum dictis probabilitatem ideo attribuisse, ut quam ipsi præroga-
 „ tivam prioribus ultro dedissent, eam ipsis posteriores non inviderent. Hac arte
 „ dolosus inimicus, postquam doctiores, qui & sibi invigilare, & aliis prospicere
 „ debuerant, prægustato plausu amplioris famæ, per laxarum opinionum evulgatio-
 „ nem sibi certo acquirendæ, fascinaffet, per eos nimis incautos in campo moralis
 „ Theologiæ, optimo severarum opinionum tritico abunde feto, detestanda laxitatis
 „ zizania superseminavit, & abiit: conficius quippe erat, ea absque boni tritici
 „ iactura numquam evellenda. Certam sibi proinde gratulatus est victoriam, quia
 „ norat se humana industria vix impediri posse, quo minus voti sui compos fie-
 „ ret. Quid enim? tolerandæ erant scandalosæ laxitatis opiniones nocivæ?
 „ At hoc ipsum erat quod omni cura, ut fieret, conabatur. Quid ergo? eradi-
 „ candæ erant non tam emergentes gemmæ, quam adultæ vinculatæque cum tri-
 „ tico zizaniorum herbæ? At id absque tritici iactura, id est absque sinceræ do-
 „ ctrinæ radicitus non tam convellendæ quam evellendæ periculo fieri haudqua-
 „ quam posse non immerito gloriabatur.

Qui clamores non excitarentur, si de *innumerabilibus* Casuistis talia scriberet An-
 tiprobabilistarum aliquis? Porro si innumerabiles sunt Casuistæ qui paradoxa laxi-
 tatis evulgarunt, teste ipso P. Antonio Terillo; mirum haud esse debet, si ego
 plurimas ex præfatis Casuistis laxiores decerpserim opiniones. Neque P. Antonius
 Terillus de Casuistis Æthiopicis, Chinenis, Africanis, aut Lutheranis, Calvinianis,
 Iansenistisve loquitur; sed de Casuistis catholicis, qui manibus teruntur.

In excerptis autem propositionibus tenui meo iudicio laxi omnem diligen-
 tiam adhibui, ut & quoad sensum & quoad verba sincere, & fide integra illas
 exhiberem. At decipi potui, non ut spero, invidia odiove imponendi, sed men-
 tis, & oculorum imbecillitate. Quare rogo lectores, ut, partium studioposito,
 consulant libros a me citatos, & si ipsi me errasse iudicaverint, moneant, &
 spondeo palinodiam.

M O N I T U M S E C U N D U M.

P R O T E S T A T I O A U C T O R I S.

IN dissertatione de dotibus Confessariorum dicturus sum, non levi damnatio-
 nis æternæ periculo obnoxios fore Sacerdotes illos qui absque singulari voca-
 tione munus administrandi sacramenti poenitentiae assequi student. Quam doctri-
 nam mecum serio reputans dicebam: Quanto maiori periculo damnationis subie-
 ctus eris tute, qui officium docendi Confessarios suscepisti? Id ne speciali voca-
 tione aggressus es? Expendens negotii momenta, videre mihi visus sum, me
 alia omnia cogitantem, huc re ipsa adductum esse, atque adeo a singulari Dei
 providentia susceptum onus proficisci. Consumpsi enim meliores annos tum in
 tradendis e cathedra disciplinis philosophicis, & theologicis, tum in concionibus
 recitandis e præcipuis Italiæ suggestibus, quin de christiana Theologia edenda
 cogitarem. Sors tulit ut animum ad opus istud molendum applicarem. Postea
 consului doctiores, atque morum probitate insigniores viros, omnesque, quo-
 rum aliqui dignitate summa refulgent, animos addidere, & calcaria admoverunt,
 ut quod conceperam, executioni demandarem. Hæc sunt singularis vocationis meæ
 in-

indicia. Solida ne sint, an amoris proprii, ut facile contingere potest, illusiones, Deus solus iudex est. Interim, ut meliori quo fieri modo potest, mihi caveam, protestor me apud Deum sponsores esse nolle neque veritatis, & probabilitatis eorum quæ lectoribus ut vera, & probabilia propono; neque falsitatis, & improbabilitatis eorum quæ oppugno in hoc, & ceteris omnibus opusculis meis. Sed ea dumtaxat propono, qualia imbecillitati meæ videntur. Quamobrem rogo, obtestorque lectores meos, ne quidquam aut mihi deferant, aut sententiis meis fidem adhibeant, propter auctoritatem meam, quam nullius omnino momenti esse scio, & volo. Si quid lectores invenerint quod Scripturis divinis, SS. Patribus, & Ecclesiæ doctrinæ, atque disciplinæ iudicaverint consentaneum, amplectantur; si quid contra, prorsus reiiciant, atque proscribant. Melius exprimere protestationem hanc meam nequeo quam verbis S. Augustini Lib. de bon. persever. cap. XXI. ubi hæc habet: *Neminem velim sic amplecti omnia mea, ut me sequatur, nisi in iis in quibus me non errare perspexerit. Nam propterea nunc facio libros, in quibus opuscula mea retractanda suscepi, ut nec meipsum in omnibus me secutum fuisse demonstrarem, sed proficenter me existimo Deo miserante scripsisse, non tamen a perfectione coepisse. Quandoquidem arrogantius loquor quam verius, si vel nunc dico, me ad perfectionem sine ullo errore scribendi iam in ista ætate venisse. Sed interest quantum, & in quibus rebus erratur, & quam facile quisque corrigat, quanta pertinacia suum conetur defendere errorem. Bona quippe spei est homo, si cum sic proficientem dies ultimus vitæ huius invenerit, ut quædam ei quæ proficenti defuerunt, & perficiendus quam puniendus potius iudicetur.*

M O N I T U M T E R T I U M.

Alias dixi, & repetendum sæpius est, me ex illis Casuistis potissimum opinioniones excerpere qui communiter omnium manibus teruntur, cuiuscumque sint Instituti. Fateor, alios Casuistas eadem non raro docere opiniones; sed, cum in bibliothecis isti iaceant absconditi, idcirco eorumdem non memini. Deum testor, me non excerpere laxas opiniones ex hoc aut illo Casuista, quia est huius aut illius instituti; sed quia communiter Confessarii talibus Casuistis utuntur. Istius veritatis testes sunt libri mei, in quibus non minus Dominicanorum, occasione data, opiniones refellere pro imbecillitate mea studui, quam cuiusvis alterius Instituti Theologorum. Immanis, & apertissima calumnia est, quam nonnemo evulgat ad invidiam, odiumque mihi conflandum, eo scilicet vota meâ pertinere, ut huius aut illius Instituti Casuistas vellicem, & lectionem dissuadeam. Falluntur isti, & propriam conscientiam certissime aggravant, dum eiusmodi imposturam mihi affingunt. Verum hæc Deo iudicanda relinquo; satisque mihi sit veritatem manifestasse.

M O N I T U M Q U A R T U M.

S A P I E N T I S S I M I P O N T I F I C I S

B E N E D I C T I X I V.

PLura & suberrima documenta edidit doctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. pro Confessariorum instructione in disponendis fidelibus ad dignam Anni sancti, qui an. 1750. recurrit, celebrationem. Unum horum isthuc transcri-

scribam ex epistola lingua vulgari ab ipso Pontifice summo primum exarata cui titulus: *Lettera circolare della Santità di nostro Signore BENEDETTO PAPA XIV. a tutti i Patriarchi, Arcivescovi, e Vescovi sopra la preparazione all' Anno santo: in calce autem: Datum ex Arce Castri Gandulphi die 26. Iunii MDCCXLIX.* Labet ipsum textum originalem lingua italica expressum rescribere, qui eiusmodi est.

„ La seconda cosa si è, che succedendo, come pur troppo va succedendo, che
 „ il Confessore nel suo ministero di confessare intenda dal penitente qualche cosa
 „ che abbia bisogno di qualche discussione, esso non tiri ad indovinare, ma
 „ prima di rispondere prenda tempo, e consiglio. Sarebbe desiderabile in ogni
 „ Confessore una eminente letteratura; ma una competente, e sufficiente letteratura è assolutamente necessaria: nè forse di più si può sperare, comprendendo la morale Teologia tante e tali questioni, che dipendono dalla notizia de' canoni, e delle costituzioni apostoliche, che è moralmente impossibile che un uomo abbia presente tutto, e possa, come suol dirsi, rispondere in piedi a tutto, come dee fare chi ha una scienza eminente, senza aver bisogno di ricorso ai libri, come fa chi ha una scienza solo sufficiente, giusta ciò che riflette il nostro Predecessore Innocenzo IV. nei commenti al cap. *Cum in cunctis ad num. 2.* sotto il titolo *de electione, & electi potestate*, ove scrive: *Scientiam autem reputamus eminentem, quæ subtiles quæstiones discutere, & definire novit, & in promptu responsiones habet: ille habet mediocrem qui scit aliquo modo examinare negotia, quamvis ad omnia nesciat respondere, & qui in libris veritatem eorum quæ scire tenetur, scit querere; etsi in promptu omnia non habet.* Ridotto perciò il Confessore nelle questioni dubbie, o in quelle delle quali non ha notizia, a ricorrere ai libri; non diremo cosa nuova, se diremo, esservi pur troppo nella gran farragine de' Scrittori chi pensa e scrive in un modo che è tutto alieno dalla semplicità evangelica, e dalla dottrina de' Padri. *Cum plures opinioniones christiana disciplina relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquas iterum suscitari, partim noviter prodire, & summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepserit alienus omnino ab evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina; & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset christiana vitæ corruptela.* Sono parole del nostro Predecessore Alessandro VII. nel suo decreto dei 7. Settembre 1665. Ma senza entrare in verun dettaglio particolare, e nelle inestricabili questioni che sopra il credito degli Autori, e delle loro dottrine potrebbero eccitarsi, ci contenteremo di dire, che il buon Confessore nelle materie dubbie non dee fidarsi della sua privata opinione, ma prima di rispondere si contenti di vedere non un solo libro, ma ne veda molti, veda fra questi i più rispettabili, e poi prenda quel partito che vedrà PIU' ASSISTITO DALLA RAGIONE, E DALL' AUTORITÀ'. Così ci spieghiamo nella nostra lettera circolare sopra le usure, che è la 134. nel Tom. I. del nostro Bollario al §. 8. *Suis privatis opinionibus ne nimis adhereant; sed priusquam responsum reddant, plures Scriptores examinent, qui MAGIS inter ceteros predicantur; deinde eas partes suscipiant quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent:* così ora ripetiamo, non dovendo la massima esser ristretta alla sola materia delle usure, ma dovendo estendersi ad ogni altra cosa che appartenga al foro sacramentale, ed alle regole della coscienza.

„ Secundum pro Confessariis monitum hoc est, ut si contingat, sicut frequentius quidem contingere solet, Confessarium in suo ministerio aliquid a penitente audire quod examine opus habeat, caveat ne divinando definiat; sed antequam responsum præbeat, tempore congruo, & consilio rem expendat. *Conc. Theol. Tom. IX.*

„ pranda in quolibet Confessario esset scientia eminens ; sed mediocris & suffi-
 „ cians omnino necessaria est. Nec ultra sperare licet , cum morum Theologia
 „ tot tantisque complectatur quaestiones , quae a canonum , & apostolicarum con-
 „ stitutionum notitia pendent , adeo ut fieri vix possit ut homo praesentia omnia
 „ habeat , valeatque , ut dicitur , stans pede in uno , ad quodlibet respondere ,
 „ quemadmodum praestare solent eminenti scientia praediti , qui opus minime ha-
 „ bent ad librorum lectionem confugere , quod facere consueverunt ii qui sufficienti
 „ sursaxat scientia pollent , ut animadvertit Praedecessor noster Innocentius IV.
 „ in commentariis ad cap. *Cum in cunctis* num. 2. tit. *de electione* , & *electi pote-*
 „ *state* , ubi ita scribit : *Scientiam autem reputamus eminentem quae subtiles quaestiones*
 „ *discutere , & definire novit , & in promptu responsiones habet : ille habet mediocrem*
 „ *qui scit aliquo modo examinare negotia , quamvis ad omnia nesciat respondere , & qui*
 „ *in libris veritatem eorum quae scire tenetur , scit querere , etsi in promptu omnia non*
 „ *habet . Cum igitur Confessarius in dubiis quaestionibus , aut in iis quarum noti-*
 „ *tia caret , evolere libros coactus sit , non sine delectu id praestet . Nihil quip-*
 „ *pe novi pronuntiabimus , si dixerimus , in tanta Scriptorum multitudinem re-*
 „ *periri illos qui opinantur , scribuntque iuxta modum ab evangelica simpli-*
 „ *licitate , & Patrum doctrina prorsus alienum . Cum plures opiniones christiana*
 „ *discipline relaxativas , & animarum perniciem inferentes , partim antiquas iterum*
 „ *suscitari , partim noviter proclire , & summam illam luxuriantium ingeniorum licen-*
 „ *tiam in dies magis excrescere , per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus*
 „ *opinandi irrepit alienus omnino ab evangelica simplicitate , sanctorumque Patrum do-*
 „ *ctrina ; & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur , ingens eruptura esset*
 „ *christianae vite corruptela . Verba sunt Praedecessoris nostri ALEXANDRI VII.*
 „ *in decreto suo diei 17. Septembris 1665. Verum , praetermissis implicatissimis*
 „ *quaestionibus quae excitari de Scriptorum auctoritate , eorumque doctrinis possent ,*
 „ *sat nobis erit Confessarium monere ne in dubiis controversiis propriae adhaereat*
 „ *opinionis ; sed antequam deliberet , evolvat , non unum , sed plures libros . Inter*
 „ *istos consulat praestantiores : postea illam amplectatur sententiam cuius MAGIS*
 „ *suffragari rationem , & auctoritatem favere cognoverit . Ita docuimus in nostra*
 „ *epistola encyclica de usuris , quae est 134. in Tom. I. nostri Bullarii §. 8. Suis*
 „ *privatis opinionibus ne nimis adhaereant ; sed priusquam responsum reddant , plures*
 „ *Scriptores examinent , qui MAGIS inter ceteros praedicantur ; deinde eas partes susci-*
 „ *piant quas tum ratione , tum auctoritate plane confirmatas intelligent . Id ipsum nunc*
 „ *in memoriam revocamus . Nostra quippe sententia coerceri intra fœneris con-*
 „ *finia non debet ; sed ad ea omnia extendi quae ad forum sacramentale , &*
 „ *conscientiarum regimen attinent .*

„ Tertium monitum est , ut Confessarii semper ob oculos habeant effatum
 „ Venerabilis Cardinalis Bellarmini : **NON ESSET TANTA FACILITAS PEC-**
 „ **CANDI , SI NON ESSET TANTA FACILITAS ABSOLVENDI :** item pro-
 „ positiones damnatas a nostris Praedecessoribus , & praesertim a Pontifice Inno-
 „ centio XI. die 2. Martii 1679. & inter has *sexagesimam cum tribus sequentibus* ,
 „ unde haurire normam concedendae , negandae , aut differendae absolutionis po-
 „ terunt . *Videat autem diligenter Sacerdos , quando , & quibus conferenda , vel negan-*
 „ *da , vel differenda sit absolutio ; ne absolvat eos qui talis beneficii sunt incapaces ,*
 „ *quales sunt qui nulla dant signa doloris , qui odia , & inimicitias deponere , aut alie-*
 „ *na , si possunt , restituere , aut proxima peccandi occasionem deferere , aut alio modo*
 „ *peccata derelinquere , & vitam in melius emendare nolunt , aut qui publicum scandalum*
 „ *dederunt , nisi publice satisfaciant , & scandalum tollant . Verba sunt non Rigo-*
 „ *ristarum , sed Ritualis Romani .*

Haecenus maximus atque doctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. Quatuor
 in

in his tanti Pontificis aureis monitis summa animadversione digna occurrunt .
 Primum , rei moralis scriptores reperiri qui scribunt & docent iuxta modum cum
 evangelica simplicitate , & Patrum doctrina pugnantem . Alterum , quod Pon-
 tifex summus monet , est , modum hunc opinandi , ab Alexandro VII. notatum ,
 esse tanquam ingentis corruptelae fontem . Quamobrem tertio rursus admonet ut
 Confessarii post maturum controversiarum , quae in utramque partem disputantur ,
 examen , eam deligant sententiam quae MAGIS fulcitur ratione , & confirmatur
 auctoritate : **PIU' ASSISTITA DALLA RAGIONE , E DAL' AUTORITA' .**
 Praeterea , ut omnes intelligant , quam alte illius animo infideat hic magis pro-
 batarum opinionum delectus , in memoriam revocat se hanc eandem regulam
 praescripsisse in sua percelebri de fœnore Decretali .

Ex quibus omnibus luculenter apparet , eo Romanæ Sedis doctrinam conspirare ,
 ut Theologi , & Confessarii eam in animarum regimine sententiam praeligant
 quam magis ratione , & auctoritate confirmatam cognoverint . Prudentissime
 BENEDICTUS XIV. neglectis invidiosis *magis & minus probabilis* vocibus , doctri-
 nam magis probatam , ea quae decebat Pontificem dignitate , seligendam declara-
 vit . Huc Romanorum Pontificum Alexandri VII. Innocentii XI. BENEDICTI
 XIV. praecipiones , huc universae Ecclesiae Gallicanae definitiones , huc doctissimo-
 rum Episcoporum , & Theologorum studia tendunt . Quid luculentius contra
 Probabilissimum a Romana Sede expectatur ?

Postremo loco , dum Pontifex maximus sententiam *Ven. Cardinalis Bellarmini*
 semper praec oculis habendam inculcat , recordatur nimiam impertiendae absolutio-
 nis sacramentalis facilitatem . Hanc æquo indulgentiorem absolvendi disciplinam
 semper iam inde usque ab ecclesiasticae disciplinae remissa primordiis lamentati
 Patres sunt : & hanc lamentationem pontificio zelo renovat BENEDICTUS
 XIV. adducta piissimi Bellarmini sententia : *Non esset tanta facilitas peccandi , si*
non esset tanta facilitas absolvendi . I nunc , & cum Francolino obstrepito : *Cave a*
Rigorismo , cave a Rigoristis . Quis in tanta huius sæculi fœce , atque in tanta pec-
 candi effrenata libidine similes voces inaudiens , non excaescescat ? Patres , Con-
 cilia , Pontifices summi , doctiores pientioresque Theologi una voce clamant in-
 clamantque , cavendum a *Laxismo* , & a *Laxistis* . Soli laxioris Ethices patroni
 non pauci commentitium Rigorissimum comminiscuntur , & confingunt in ca-
 tholica Ecclesia illo ipso tempore quo fere omnia ad extrema prolabantur . Tu
 interim christiane lector his blandiloquiis aures claudito , & unanimes sanctorum
 Patrum voces ausculta . *Facilitas veniae incentivum tribuit delinquendi .*

I N D E X

Librorum, dissertationum, capitum, paragraphorum, & questionum
quæ in hoc Tomo continentur.

LIBER PRIMUS DE SACRAMENTO PœNITENTIÆ. DISSERTATIO I.

PRÆLOQUIUM.

Pag. 1.

CAPUT I.

Propositiones ab Ecclesia proscriptæ, & laxæ
Casuistarum quorundam. ibid.

§. I.

Propositiones damnatæ. 2.

§. II.

Opiniones plurimum Casuistarum quæ videntur
aquo laxiores. 3.

§. III.

Opiniones Rigoristarum quæ P. Balthassari
Francolino aquo rigidiores videntur. 14.

CAPUT II.

Nonnullæ quasiuncule de virtute pœnitentiæ
distinctæ a sacramentali resolvuntur. 16.

Quæst. I. Quid sit pœnitentiæ generatim ac-
cepta? ib.

Quæst. II. Quotuplex sit pœnitentiæ? 17.

Quæst. III. An pœnitentiæ sit virtus proprie
dicta? ib.

Quæst. IV. Utrum pœnitentiæ sit virtus in-
fusa? ib.

Quæst. V. Utrum quovis tempore lapsis in
culpam mortalem fuerit necessaria virtus
pœnitentiæ? 18.

Quæst. VI. Quot gradibus ad pœnitentiæ vir-
tutem perveniatur? ibid.

Quæst. VII. Quinam sint pœnitentiæ effe-
ctus? 20.

Quæst. VIII. An peccata per pœnitentiæ
dimissa redeant per peccatum sequens. ibid.

CAPUT III.

De existentia sacramenti pœnitentiæ a Christo
Domino instituti. - ib.

§. I.

Recensentur hereticorum errores adversus sa-
cramentum pœnitentiæ. 21.

§. II.

Pœnitentiæ est verum novæ legis sacramentum
a Christo institutum, quo iudiciaria Sa-
cerdotis potestate peccata remittuntur. 22.

CAPUT IV.

Nonnullæ quasiuncule resolvuntur. 23.

Quæst. I. Quando nam sacramentum pœnitentiæ
institutum fuit? ib.

Quæst. II. Sacramentum pœnitentiæ est ne o-
mnibus post baptismum lapsis ad salutem
obtinendam necessarium? ib.

Quæst. III. Cur pœnitentiæ in sacramento-
rum numerum Christus retulit? 24.

Quæst. IV. Sacramentum pœnitentiæ diversum
ne est a sacramento baptismi? ibid.

Quæst. V. Iterari ne sacramentum pœnitentiæ
potest? ib.

CAPUT V.

Materia remota sacramenti pœnitentiæ sunt
peccata detestanda post baptismum commissa.
25.

Quæst.

CAPUT IX.

De divisione contritionis in perfectam, & im-
perfectam, & utriusque naturam. 37.

Quæst. I. Utrum hæc due contritiones specie
differant? 38.

Quæst. II. An oporteat ut dolor qui in utra-
que contritione concipi debet, sit formalis
& explicitus, & non tantum virtualis &
implicitus in sacramento pœnitentiæ? 39.

Quæst. III. Utrum contritio extendi ad sin-
gula peccata debeat? ib.

Quæst. IV. Utrum ad remissionem venialium
necessaria sit contritio? ibid.

CAPUT VI.

De prima pœnitentiæ parte, nempe de contri-
tione, quæ est materia proxima huius sa-
cramenti. 27.

Quæst. I. Quid sit contritio generatim sum-
pta? ib.

Quæst. II. Quænam sunt contritionis proprie-
tates? 28.

Quæst. III. Quam magna & vehemens debeat
esse contritio? ibid.

CAPUT VII.

De præcepto naturali, & divino contritionis.
Obligat ne mandatum istud ut statim ac
homo peccavit pœniteat? 29.

Quæst. unic. Præceptum contritionis obligat
ne statim ac homo peccavit? ib.

CAPUT VIII.

Desierit ne in lege evangelica contritionis ex
amore caritatis conceptum. Laxæ
opiniones Sporer, Lugo, & aliorum re-
felluntur. 32.

Quæst. I. Obligat ne hoc præceptum per se
in articulo mortis tantum? ib.

Quæst. II. An sit nimium laxa sententia P.
Sporer afferentis non urgere præceptum con-
tritionis in articulo mortis respectu peccato-
ris iustificati per attritionem cum sacra-
mento? 33.

Quæst. III. An præceptum contritionis ex ca-
ritate conceptum DESIERIT in lege evange-
lica, supposito sacramentorum usu? 17.

Quæst. IV. Quoties per se obligat præceptum
contritionis ex caritate conceptum? ibid.

Quæst. V. Quoties obligat per accidens con-
tritionis præceptum? ib.

Quæst. VI. Quid dicendum de hac questione
quam proponit P. Dominicus Viva quæst.
III. art. 1. num. 8. An peccator qui non
potest aliquo anno confiteri ex defectu Con-
fessarii, teneatur ad contritionem antequam
annus elabatur? 34.

Quæst. VII. Utrum sit nimium laxa sententia
De Lugo negantis præceptum contritionis
in articulo mortis? 36.

Quæst. VIII. Utrum sit nimium laxa opinio
De Lugo afferentis, opinionem probabilem
in conspectu alterius probabilis esse veram
in unum, atque adeo in articulo mor-
tis? ibid.

Conc. Theol. Tom. IX.

DISSERTATIO II.

De insufficientia attritionis formidolose, &
necessitate caritatis initialis ad sacramen-
tum pœnitentiæ valide suscipiendum.

PRÆLOQUIUM: in quo quam sit me-
menti summi proposita controversia quam
diligenter a me enucleanda, quam serio a
lectore, positis præiudiciis, expendenda,
differitur. 40.

CAPUT I.

Status questionis aperitur, & varis sententiæ
exponuntur. 42.

Quæst. unic. Damnata ne est sententia hæc,
quæ contritionem perfectam delentem culpam
requirit ad sacramentum pœnitentiæ susci-
piendum? ib.

CAPUT II.

PRÆIUDICIA QUATUOR iuniorum Theolo-
gorum, qui pro formidolosa attritione pugnant,
labefacienda. ib.

CAPUT III.

PRÆIUDICIUM PRIMUM. Evidenter fal-
sum est quod aiunt formidolose attritionis
assertores, Concilium Tridentinum definisse
attritionem servilem sufficere ad sacramen-
tum pœnitentiæ. 44.

§. I.

Cardinalis Pallavicinus aperte testatur, nihil
in Concilio Tridentino definitum esse circa
diversas de attritione opiniones. ibid.

b 3

§. II.

§. II.

Interpretamenta quibus Balthassar Francolinus, aliique Casuiste eludere conantur Cardinalis Pallavicini luculentissimum testimonium. 45.

§. III.

Utrum saltem Concilium Tridentinum faveat sententia attritionis servilis? 47

§. IV.

Decretum Alexandri VII. Ex hoc inferitur, Tridentinum nullo modo favere attritioni formidolosa. 48.

§. V.

Commentum P. Claudii La-Croix in decretum Alexandri VII. exponitur. 49.

§. VI.

Quam sint falsa, & intemperate censura PP. Dominici Viva, Balthassar Francolini, & aliorum plurium Casuistarum in sententiam exigentem amorem initialem. 50.

CAPUT IV.

PRÆIUDICIUM SECUNDUM convellendum, est genealogia utriusque sententia quam textit P. Francolinus cum aliis Probabilistis. 52.

§. I.

Orsa genealogia sententia contritionis imperfecta, repetit P. Francolinus a Donatistis, & Pelagianis. Illius incrementum Lutheo, & Calvino; propagationem Baio, Iansenio, Castoriensi, Arnaldo, Merbesio, Lupo, Iuvenino, Genneto, aliisque adscribit. 53.

§. II.

Theologi qui interfuerunt sess. XIV. Concilii Tridentini, testantur, attritionem servilem esse materiam dubiam sacramenti penitentia. 56.

§. III.

Theologi propinquiores Concilio Tridentino non admittant, controversiam hanc definitam in

Concilio esse; sed dubitanter asserunt, attritionem servilem esse probabilem sacramenti penitentia materiam. 58.

§. IV.

CONSECTARIUM, quo evidenter ostenditur, iuniores Moralistas falli, & fallere lectores suos in hac causa. 62.

§. V.

Opinio attritionis servilis Salmantica prodiit, sicut & Probabilismus. Pari passu haec due opiniones, ceu sorores due, crevere, & decrevere, ac in dies decreverunt magno opere. 64.

CAPUT V.

PRÆIUDICIUM TERTIUM, quo plures preoccupati falso existimant, caritatem imperfectam in quocumque gradu, tametsi remisso, iustificare impium absque sacramento. 66.

§. I.

Caritas imperfecta non iustificat impium, sed disponit ad iustificationem obtinendam in sacramento penitentia. 67.

§. II.

Ex Concilio Tridentino, & eiusdem Catechismo evincitur, contritionem quae est dolor de peccato ob offensam Deo illatam, non semper excludere peccati maculam. 68.

§. III.

S. Thomas Aquinas caritatem inchoatam a caritate perfecta distinguit, illamque procedere iustificationem docet. 70.

CAPUT VI.

PRÆIUDICIUM QUARTUM, quo preventi attritionis servilis patroni credunt sententiam exigentem ad sacramentum penitentia contritionem ex caritate inchoata conceptum severum Rigorismum redolere: e contrario putant, attritionis servilis opinionem suavem benignitatem spirare. Hoc PRÆIUDICIUM cum evangelice legis spiritu hostiliter pugnat. 73.

CA.

CAPUT VII.

De attritionis servilis insufficientia ad sacramentum penitentia rite suscipiendum. 76.

§. I.

Nonnulla de poenarum timore, & attritionis servilis honestate explicantur. ib.
Quaest. unic. An attritio ex gehenna & poenarum metu concepta bona, & utilis sit ad iustificationem? ib.

§. II.

Formidolosa attritio ex solo gehenna & poenarum metu concepta impar est reconciliando peccatori Deo in sacramento penitentia, quia non excludit voluntatem peccandi. 77.

§. III.

Auctoritate S. Augustini evincitur, attritionem formidolosam non excludere voluntatem peccandi. 78.

§. IV.

Ex auctoritate S. Thomae ostenditur, formidolosam attritionem non excludere omnem voluntatem peccandi. 79.

§. V.

Diluuntur obiecta adversariorum. 80.

CAPUT VIII.

De necessitate amoris initialis, seu caritatis inchoatae, quae requiritur ad sacramentum penitentia rite suscipiendum cum sufficienti dolore. 83.

§. I.

Testimoniis Scripturae divina probatur initialis amoris necessitas in peccatoris conversione. 84.

§. II.

Necessitas amoris initialis evincitur ex Tridentino.

§. III.

Francolini, Honorati Turnely, & aliorum responsa refelluntur, & auctoritate

Catechismi Tridentini, & S. Thomae veritas confirmatur. 85.

§. IV.

Necessitas amoris initialis, seu caritatis imperfecta in conversione penitentis ex S. Augustino, aliisque Patribus ostenditur. 89.

§. V.

Necessitas caritatis imperfecta ad sacramentum penitentia rite suscipiendum ex S. Thoma. 90.

§. VI.

Rationibus theologicis ex divinis Scripturis, Patribus, & praecipue ex S. Thoma haustis evincitur necessitas dilectionis divinae ad sacramentum penitentia rite suscipiendum. 92.

§. VII.

Auctoritate Theologorum, & celeberrimarum Universitatum necessitas dilectionis divinae ad sacramentum penitentia rite suscipiendum confirmatur. 97.

CAPUT IX.

Diversi contrariae sententia opinandi modi. Nonnulla difficultates & obiecta resolvuntur. 101.

§. I.

Sententia quae, exclusa caritate inchoata, defendit, sufficere amorem concupiscentiae ad iustificationem in sacramento penitentia obtinendam, evacuat praecipuum caritatis. Honorati Turnely doctrina refellitur. Plura absurda eam consequuntur. Vera caritatis notio adversus Quietistas. 102.

§. II.

Diluuntur adversariorum obiecta. 108.

§. III.

Obiecta ex Appendice ad Concilium Romanum, & ex opere BENEDICTI XIV. inscriptio De Synodo dicecesana, repetita diluuntur, & ex iisdem improbat praxis attritionis servilis. 115.

b 4

CA.

Sententia formidolosa attritionis in prop. 1. a Ven. INNOCENTIO XI. proscripta, evidenti ratiocinio contenta evincitur. 116.

§. I.

PROPOSITIO DAMNATA.

Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabilis tantum utendum non est in collatione baptismi, Ordinis sacerdotalis, aut episcopalis. 117.

§. II.

Sub examen inducitur responsum P. Claudii La-Croix, & P. Martini Esparza, atque refellitur. ib.

§. III.

PP. Cardenas, Viva, & aliorum omnium adversariorum commune responsum ad decretum INNOCENTII XI. expenditur. Certitudo moralis attritionis servilis, est facti falsitas evidentissima, quam retractare tenentur adversarii, ne lectores decipiantur. 120.

§. IV.

CONCLUSIO PRIMA.

Adversarii, ut suam servilis attritionis opinionem liberent a censura decreti Innocentiani, aiunt esse moraliter certam, & oppositam improbabilem. Hec autem CERTITUDO MORALIS elidens probabilitatem oppositis sententiis est evidentissima facti falsitas. ib.

§. V.

SECUNDA CONCLUSIO.

Tam evidens est opinionem formidolose attritionis contineri in 1. prop. INNOCENTII XI. quam evidens est unicam rationem qua adversarii conantur eam ab illa damnatione eripere, esse manifeste falsam, & arbitrium commentum. 122.

§. VI.

ANIMADVERSIO

In gradum probabilitatis attritionis formidolose. Cl. BOSSUETI monitum. 123.

§. VII.

Percelebres Theologi Salmanticensis improbant ut imaginariam certitudinem moralem habentem consutatam. Nova interpretatio quam doctissimi isti Theologi excogitarunt, ut a censura liberarent attritionis formidolose opinionem, sub examen inducitur, & ut inauditum PARADOXON reicitur. 124.

§. VIII.

Ultimum responsum Salmanticensem. Utraque opinio attritionis servilis, & attritionis initialis probabilis; sed opinio attritionis pure formidolosa est TUTIOR, ideo preferenda alteri opposita. Peregrinum paradoxon exponitur, & refellitur. 126.

§. IX.

Quam horrenda absurda sint que necessario doctrinam Salmanticensem consequuntur. 127.

§. X.

CONCLUSIO.

Adversariorum dissidio, & confessione opinio attritionis formidolosa continetur in 1. prop. Innoc. XI. Aut suam retractent opinionem adversarii; aut eam liberent aliqua solida ratione a dicta damnatione. Vindicatur Sacra Congregatio Concilii Tridentini contra assertionem P. Claudii La-Croix. 130.

C A P U T XI.

Brevissima universae dissertationis anacephaleosis. Una ex radicibus, cur permulti christiani sacrilege confiteantur, est defectus veri doloris de perpetrato peccato. Monita ad Confessarios. 132.

§. I.

§. I.

MONITUM I.

Cur Christiani hodierni tam cito relabantur in peccata, eorumque Confessiones plurimae sacrilegae sint. 133.

§. II.

MONITUM II.

Ad Confessarios. 134.

DISSERTATIO III.

In qua IMAGO christianae iustificationis ex S. Paulo depingitur, & plures Casuistarum laxae opiniones refelluntur.

C A P U T I.

Nonnulla quaestiuunculae de dolore, & proposito non peccandi resolvuntur. 135.

Quaest. I. An penitens debeat elicere dolorem de peccato cum intentione confitendi? ibid.

Quaest. II. An dolor precedere confessionem debeat, aut satis sit ut eliciatur post confessionem, ante absolutionem? 136.

Quaest. III. Quamdiu dolor physice elapsus perdurare moraliter possit, ut sufficere ad absolutionem valeat? ib.

Quaest. IV. An in confessione venialium satis sit pro dolore voluntas suscipiendi hoc sacramentum sine actuali complacentia peccati? 137.

Quaest. V. An necessarius sit dolor de omnibus venialibus quae in confessione explicantur? ib.

Quaest. VI. Quid dicendum de opinione P. Viva, & Tamburini asserentium, sat esse ut motivum doloris necessarii ad sacramentum sit aliquod malum temporale? ib.

Quaest. VII. Quid dicendum de opinione P. Tamburini docentis non esse inculcandum peccatori ut doleat de illo peccato cuius magno afficitur amore? 138.

Quaest. VIII. Requiritur ne propositum formale & explicitum non peccandi de cetero? ib.

C A P U T II.

IMAGO IUSTIFICATIONIS CHRISTIANAE sanctarum Scripturarum lineamentis depicta. Falsa imago iustificationis christianae, quam plures Casuistae delineant. Laxa Conc. Theol. Tom. IX.

opinionem Francolini, Sporer, Viva, & aliorum plurium. Quid sit propositum efficax firmum & stabile necessarium ad iustificationem. Debeat ne includere voluntatem vitandi occasiones propinquas & proximas. 140.

§. I.

Iustificationem christianam firmam & stabilem divina Scriptura nobis representant. ib.

§. II.

Rationum momentis, & communi sensu iustificationis christianae firmitas confirmatur. 143.

§. III.

Cur Christiani hac aetate non mirentur super fluxa penitentium vita, & sacramentorum atque relaxum frequenti coniunctione. Quia via media inventa est, novaeque iustificationis christianae inventa idea. Istius viae mediae exemplum perhibet Morinus ex Iudaeorum confessione repetitum. 144.

§. IV.

Quodnam sit propositum necessarium ad confessionem. Quae illius condiciones. Includit ne voluntatem firmam & constantem vitandi occasiones quae ad peccatum impellunt, sive proximas, sive propinquas? Laxa Francolini, LaCroix, Gobat, Sporer, Viva, & aliorum opiniones refelluntur. 149.

Quaest. I. Quid dicendum de opinione P. Patritii Sporer, qui docet propositum sufficere ad confessionem, licet penitens certo sciat se relapsurum? ib.

Quaest. II. Quid dicendum de censura quam P. Francolinus inuri Episcopo Gennet, quia is vult propositum esse firmum & constans? 150.

MONITUM.

Quaest. III. Quid dicendum de opinione P. La-Croix docentis, probabilius videri necessarium esse propositum universale impossibilem cavendi omnia mortalia? ib.

Quaest. IV. Quanam sunt occasiones quas vitare penitens tenetur, ut propositum dicatur efficax? ib.

Quaest. V. Quid de propositio vitandi occasiones proximas docent Doctores plures attritionis formidolosa? 153.

Quaest. VI. Quid dicendum de regula quam proponunt PP. Sporer, Gobat, Caramuel, & alii circa propositum vitandae occasiones

- in quam probabiliter scis te lapsurum?* ib.
 Quæst. VII. *Quid dicendum de doctrina P. Gobat, qui defendit, non esse negandam absolutionem plebeis invenibus exitis in eodem lecto cum puellis cubantibus, & nolentibus proponere separationem?* ibid.
 Quæst. VIII. *Quid sit occasio propinqua, & an penitens propositum habere debeat illam evitandi?* ib.
 Quæst. IX. *Quid dicendum de opinione PP. Sporer, & Layman, & aliorum, qui absolventes docent non deserentes occasiones propinquas, in quibus peccare solent, dummodo proponant peccatum evitare?* 154.
 Quæst. X. *Quid dicendum de opinione P. Viva, qui absolventes adolescentes docet qui laborando cum feminis, consensu, tactibus, & copula peccent, quia non habitant in eadem domo?* 155.
 Quæst. XI. *Quomodo se gerere debent in occasione proxima necessaria constituti?* ib.
 Quæst. XII. *Quid dicendum de opinione P. Viva, & Doctorum, qui in peccatore iustificando non requirunt expressos actus fidei, & spei?* 156.

DISSERTATIO IV.

De Confessione.

CAPUT I.

Quid sit confessio sacramentalis. Hæreticorum errores paucis indicantur. ibid.

CAPUT II.

Confessio sacramentalis instituta est a Christo Domino. Necessaria ex institutione Christi omnibus est qui post baptismum in peccatum mortale lapsi sunt. 157.

Quæst. I. *Sacramentalis confessio est ne non solum utilis, sed etiam necessaria necessitate mediæ ad salutem iis qui post baptismum lapsi sunt in peccatum mortale?* 160.

Quæst. II. *An Gratianus, Durandus, Scotus, & aliqui alii Scholastici negaverint confessionis sacramentalis necessitatem?* ib.

Quæst. III. *Præcis Ecclesiæ seculis enuntiabant ne aliqui interdum publice peccata sua?* 161.

Quæst. IV. *Quosnam obstringat divinum confessionis sacramentalis mandatum?* 162.

Quæst. V. *Quo tempore divinum confessionis præceptum obligat per se, aut per accidens?* ib.

- Quæst. VI. *Qui in mortis articulo post diligens examen nullius peccati mortalis conscius est, adstringitur ne huic præcepto?* ibid.
 Quæst. VII. *Extra probabile mortis periculum obligat ne per se hoc præceptum?* ib.
 Quæst. VIII. *Obligat ne divinum confessionis præceptum statim ac peccatum commissum est?* ib.
 Quæst. IX. *An quando adest periculum oblivionis alicuius peccati mortalis, aut multorum mortalium, teneatur quis confiteri ante annum?* 163.
 Quæst. X. *Qui recipere alia sacramenta volunt (præter Eucharistiam) tenentur ne divino iure confiteri?* 164.

CAPUT III.

De confessionis conditionibus. ib.
 Quæst. unic. *Utrum mentiri in confessione sit peccatum mortale?* 165.

CAPUT IV.

- De integritate confessionis sacramentalis.* 166.
 Quæst. I. *Integritas formalis est ne ad valorem sacramenti necessaria?* ib.
 Quæst. II. *Quæ diligentia adhibenda in examine conscientie est?* ibid.
 Quæst. III. *Sufficit ne penitenti cui non constat peccatorum numerus, exprimere verisimilem plus minusve?* 169.
 Quæst. IV. *Quando penitens confessus est se peccasse decies plus minus, si postea certo deprehendat peccasse duodecies, tenetur ne hæc duo peccata expresse confiteri?* ib.
 Quæst. V. *Quot peccata comprehendunt eiusmodi clausule plus minusve, circiter?* ib.
 Quæst. VI. *Qui diuturna consuetudine peccavit, satis ne eidem est tempus sui vitiosi status exponere, non explicato peccatorum numero?* ib.
 Quæst. VII. *An præter peccatum exprimendum sit effectus peccati?* 170.

CAPUT V.

- De obligatione confitendi circumstantias peccatorum.* 171.
 Quæst. I. *Quid dicendum de opinione P. Gobat negantis debitum confitendi circumstantias mutantem speciem, dum peccator de iisdem non dubitat?* ib.
 Quæst. II. *An Religiosus initiatus sacris Ordinibus explicare teneatur circumstantiam voti solemnitis?* ib.

Quæst.

- Quæst. III. *An peccans cum novitio, vel novitia teneatur hanc circumstantiam patefacere?* 172.
 Quæst. IV. *An sponsi & sponsæ carnaliter se cognoscentes, aut alii cum eisdem se commiscentes, debeant talem circumstantiam patefacere?* ib.
 Quæst. V. *Virgo quæ sponte fornicatur, teneaturne hanc circumstantiam patefacere?* ib.
 Quæst. VI. *An Confessarius peccans cum penitente teneatur id fateri?* ib.
 Quæst. VII. *Explicari ne debet in confessione persone dignitas?* 173.
 Quæst. VIII. *Eunuchus, aut frigidus fornicatur: tenetur ne explicare circumstantiam impotentie ad copulam naturalem?* ib.
 Quæst. IX. *Explicanda ne est circumstantia scientiæ, aut ignorantie in peccati commissione?* ib.
 Quæst. X. *An opinio aliquorum Casuistarum negantium debitum manifestandi consuetudinem peccandi mortaliter in confessione, sit contenta in proposito. 58. damnata ab INNOCENTIO XI.?* 174.
 Quæst. XI. *Quid dicendum de hac opinione P. Claudii La-Croix, nempe an illa peccata quæ ex consuetudine mortaliter mala postea inadvertenter fiunt, sint confitenda?* 177.
 Quæst. XII. *Quid dicendum de opinione P. Tamburini sententis, non esse manifestandos gradus consanguinitatis peccati commissi cum matre, aut consobrina?* ib.

CAPUT VI.

De obligatione confitendi circumstantias mortaliter aggravantes peccatum intra eandem speciem. Doctrina S. Thomæ vindicatur ab interpretamentis Salmanticensium, Moyæ, & aliorum plurium. ib.

§. Unicus.

Circumstantiæ mortaliter aggravantes peccati malitiam intra eandem speciem necessario aperiendæ sunt, ut integra confessio sit. 180.

CAPUT VII.

De ceteris circumstantiis. 91.

CAPUT VIII.

An peccata dubia confitenda sint. Laxiores PP. La-Croix, Viva, & aliorum Probabilistarum opiniones refelluntur. 191.

- Quæst. I. *Quid dicendum de opinione docente, te non teneri ad confitenda peccata certo commissa, quando dubitas an illa confessus fueris?* 192.
 Quæst. II. *Utrum qui positive dubitat an peccatum commiserit, ita ut rationes probabiles habeat quod non peccaverit, quamvis æque probabiles, immo forte probabiliores habeat rationes quod peccaverit, teneatur peccatum illud confiteri?* 193.
 Quæst. III. *An peccatum mortale dubium debeat confiteri ut dubium?* ib.
 Quæst. IV. *Quid dicendum de opinione quam contra communem Ecclesiæ doctrinam docet P. Dominicus Viva, nempe non esse obligationem confitendi peccata negative dubia?* 194.
Diluantur sophismata casuistica. 197.
 Quæst. V. *Quid dicendum de peccato quod fuit expositum ut dubium, & post deprehenditur ut certum?* 198.
 Quæst. VI. *Quid dicendum de regula quam pro scrupulosis, eorumque dubiis peccatis assignat P. Busembau?* ib.

CAPUT IX.

- De causis ab integritate confessionis excusantibus.* 199.
 Quæst. I. *An magna penitentium frequentia ratione alicuius solemnitatis excuset ab integritate materiali confessionis?* 200.
 Quæst. II. *An excusetur ab integritate materiali confessionis penitens qui habens casus reservatos non potest tunc Superiorem adire?* ib.
 Quæst. III. *Utrum persona complicitis sit manifestanda in confessione?* ib.
 Quæst. IV. *Licitum ne est declarare aut criminis socium, aut reum in confessione propter aut penitentis, aut complicitis utilitatem?* 202.

CAPUT X.

- De confessione moribundi sensibus destituti. Utriusque sententiæ fundamenta proponuntur. Laxæ opiniones P. Gormaz, Gobat, & aliorum refelluntur.* ib.
 Quæst. I. *An moribundus qui pectus tundit, possit absolvi, licet non petat confessionem loquela amissa?* ib.
 Quæst. II. *An moribundus sensibus repente destitutus, qui confessionem non petiit, nec speciale signum penitentie dedit, si tamen pie, & christiane vixerit, absolvi possit saltem sub conditione?* 203.
 Quæst.

Quæst. III. *Quid dicendum de opinione P. Gormaz docentis, absolvendos sub conditione etiam illos qui destituti sensibus inique vixerunt, & in ipso actuali peccato sensus amittunt?* 205.
 Quæst. IV. *Quid dicendum de opinione P. Gobat, qua eludit sua Societatis decretum prohibens absolutionem moribundi destituti sensibus?* 206.

C A P U T XI.

De iterandis confessionibus. ib.
 Quæst. I. *Datur ne confessio valida & informis?* ib.
 Quæst. II. *Quo in casu confessio reiteranda est?* 207.

D I S S E R T A T I O V.

De satisfactione, quæ est tertia sacramenti poenitentiae pars.

C A P U T I.

De nomine, & necessitate satisfactionis humane. 208.
 Quæst. I. *Quid sit satisfactio sacramentalis?* ib.
 Quæst. II. *Necessaria ne est satisfactio Deo exhibenda in delictorum vindictam?* ib.
 Quæst. III. *Quæ sunt opera quibus satisfacere pro poena temporalis Deo homo potest?* 209.

C A P U T II.

Varia de satisfactione quaestiuuncule resolvuntur. 211.
 Quæst. I. *Utrum satisfactio executioni demandata ad essentiam pertineat sacramenti?* ib.
 Quæst. II. *An satisfactio valeat in peccato mortali?* ib.
 Quæst. III. *Utrum satisfacere unus pro altero valeat?* ib.
 Quæst. IV. *Utrum homo possit satisfacere pro poena uni peccato debita, & non alteri?* ib.
 Quæst. V. *Quinam sunt satisfactionis fructus?* 212.

C A P U T III.

De antiqua Ecclesie disciplina in satisfactionibus, seu poenitentis imponendis. ib.

§. I.

Paucis perstringuntur quatuor poenitentium status occasione schismatis Novatiani. 213.

§. II.

MONITUM ANTICASUISTICUM. 215.

§. III.

De necessaria canonum poenentialium scientia. ib.

§. IV.

EX ACTIS ECCLESIAE Mediolanensis parte quarta, ubi S. Carolus instruit Confessarios quomodo sacramentum poenitentiae rite administrare debent, CANONES POENITENTIALES. ib.

C A P U T IV.

Quamquam exterior poenitentiae disciplina mutata sit, idem tamen Ecclesie spiritus perseverat. 226.

C A P U T V.

Expediat ne in praesens publica poenitentia. 227.
 Quæst. unic. *Utrum peccata publica, poenitentia publica expianda sint etiam etate nostra?* 228.

C A P U T VI.

De qualitate, quantitate, & tempore satisfactionis iniungenda poenitentibus. 229.
 Quæst. I. *Quoruplex sit satisfactionis genus?* ib.
 Quæst. II. *Quid observare Confessarius debet in medicinali poenitentia iniungenda?* ib.
 Quæst. III. *In quantitate poenitentiae vindictivæ praescribenda respicere ne ad sacros canones, & criminum enormitatem Confessarii debent?* 230.
 Quæst. IV. *Utrum poenitentia iniuncta a Confessario impleri ante absolutionem debeat?* 232.
 Quæst. V. *Utrum liceat aliquando Sacerdoti iniungere partem poenitentiae ante absolutionem implendam?* ib.

C A P U T VII.

S. CAROLI BORROMÆI doctrina practica 235.

§. VII.

REGULA QUINTA satisfactionis iniungenda feminis. ibid.

§. VIII.

REGULA SEXTA BENIGNITATIS servanda in satisfactione iniungenda poenitentibus omnibus. 349.

§. IX.

Raro Confessarii aequo severiores, frequentissime aequo laxiores sunt in poenitentis iniungendis. Querimonia sanctorum Patrum cuiusque seculi sunt adversus Confessarios non rigidos, sed laxos. ib.

C A P U T X.

De obligatione poenitentium acceptandi satisfactionem impositam a Confessariis pro peccatis mortiferis. Plurimum Casuistarum laxæ opiniones refelluntur. 251.

Quæst. I. *Tenentur ne sub mortali poenitentia acceptare poenitentiam pro gravibus peccatis impositam?* ib.

Quæst. II. *An poenitens possit absque peccato mortali ante absolutionem declinare sententiam huius Confessarii, aliumque adire?* ib.

Quæst. III. *An probabilis sit opinio negans poenitentem teneri ad satisfactionem impositam a Confessario suscipiendam?* ib.

Quæst. IV. *An omittens poenitentiam impositam pro peccatis mortalibus primo confessus, peccet mortaliter.* 252.

Quæst. V. *Quando poenitentia iniungitur ob peccata venialia, vel mortalia prius confessu, tenetur ne poenitens sub gravi adimplere?* ib.

Quæst. VI. *Quo tempore implere satisfactionem debet?* 253.

Quæst. VII. *Quid de commutatione poenitentiae dicendum?* ib.

Quæst. VIII. *Debet ne poenitens, ut commutationem poenitentiae ab alio Confessario obtineat, peccata ob quae imposita fuit, iterum confiteri?* 254.

Quæst. IX. *Quid dicendum de opinione quam refert P. La-Croix, de versuto peccatore eadem peccata iterum confitente, & tacente priorem confessionem, ut commutationem obtineat?* ib.

Quæst. X. *Quoniam sunt causae excusantes a poenitentia implenda?* 255.

Quæst.

ex Tridentino hausta Confessariis proponitur, tamquam norma iniungenda poenitentiae satisfactoria. Adhortatio ad Confessarios. ibid.

C A P U T VIII.

Cardinalis de AGUIRE poenitentiae imponenda regulas proponit. 324.

C A P U T IX.

Sub examen inducuntur plures laxæ opinionum iuniorum Moralistarum La-Croix, Francolini, Sporer, Lugo, Ardeskini, & aliorum de satisfactione. 236.

Quæst. I. *Quid dicendum de opinione Sporer, Lugo, & aliorum docentium, nullam, aut medicam iniungendam esse poenitentiam, dum poenitentes consistuntur ad indulgentiam lucrandam?* 238.

Quæst. II. *Quid dicendum de opinione quam De Lugo defendit, non posse Confessarium obligare poenitentem lucrantem indulgentiam ad satisfactionem, neque ut medicinaleat.* ib.

§. I.

MONITUM ANTICASUISTICUM ex divina Scriptura, & Patrum doctrina. Testimonia quae refert P. La-Croix, expenduntur. 239.

§. II.

Regulae practicae a Confessariis observanda in poenitentis satisfactoris iniungendis. Lugo, Tamburinus, & aliorum regulae reiciuntur. 242.

§. III.

REGULA PRIMA GENERALIS. 244.

§. IV.

REGULA SECUNDA satisfactionis iniungenda poenitentibus nobilibus. 245.

§. V.

REGULA TERTIA satisfactionis iniungenda poenitentibus mercatoribus, advocatis, ceterisque eiusdem ordinis. 248.

§. VI.

REGULA QUARTA satisfactionis imponenda plebeis, ceterisque postremae classis hominibus. ib.

Quæst. XI. An poenitentia ideo sint suspen-
ditæ, quia a mendicantibus iniunguntur? ib.

CAPUT XI.

De indulgentiis. ib.

Quæst. I. Quid indulgentiarum nomine intel-
ligatur? ib.

Quæst. II. Quid sit Ecclesie thesaurus, &
quæ illius bona? ib.

§. I.

De indulgentiarum existentia. 256.

Quæst. unic. Est ne de fide extare in Ec-
clesia potestatem concedendi indulgentias,
earumque usum salutarem fidelibus esse? ib.

§. II.

Indulgentiæ remittunt poenam temporalem sive
iniunctam, sive iniungendam. 257.

§. III.

De utilitate, & effectibus indulgentiarum.
Parum prosunt iis qui quoad possunt labo-
riosius operibus satisfacere divinæ iustitiæ non
curant. Plurimum Casuistarum laxa opinio-
nes refelluntur. ib.

§. IV.

Breviter indicantur rationum momenta quæ
evinunt, parum illis profuturas indulgen-
tias plenarias qui pro viribus Deo satisfacere
negligunt. 259.

§. V.

Plures quæstiuncule de his qui indulgentias
concedere, & suscipere valent. 262.

Quæst. I. Qui sunt indulgentiarum legiti-
mi dispensatores? ib.

Quæst. II. Valent ne indulgentiæ sine legiti-
ma causa concessæ? 263.

Quæst. III. Quinam sint apti indulgentiis
suscipiendis? ibid.

Quæst. IV. Requiritur ne status gratiæ ad
opera perficienda quæ in Bullis indulgen-
tiarum iniunguntur? ib.

Quæst. V. Qui sunt in statu gratiæ, tenen-
tur ne ad sacramentalem confessionem, ut
fructum indulgentiæ assequantur? ibid.

Quæst. VI. An si opera præscripta ad in-
dulgentiam non solum in peccato, sed et

iam cum peccato fiant, prosint ad indul-
gentiam? ib.

Quæst. VII. An quando in concessione in-
dulgentiæ indeterminate, & absolute præ-
scribitur elemosyna, faciendæ sit secundum
qualitatem personæ? ib.

Quæst. VIII. An ad lucrandas indulgentias
sufficiat quæcumque etiam minima, & bre-
vis oratio? ib.

Quæst. IX. Possunt ne indulgentiæ extendi
ad animas purgatorii? 264.

Quæst. X. Si pro anima defuncti offeratur sa-
crificium ad altare privilegiatum, evolat
ne continuo anima in celum? 265.

Quæst. XI. Quotuplex sit indulgentia? ib.

§. VI.

MONITUM circa praxim. ib.

LIBER SECUNDUS.

DE MINISTRO SACRAMENTI
PŒNITENTIÆ.

DISSERTATIO I.

CAPUT I.

Quam sit sublimis Confessarii dignitas. De
eiusdem dotibus generatim disseritur. 268.

CAPUT II.

Spiritus fortitudinis, & libertatis, quo Con-
fessarius exercere tenetur suum ministerium.
Omnia, sive temporale emolumentum, sive
Magnatum & Principum aut plausum, aut
contemptionem, sive populi ludibria despi-
cari debet. Germani characteres quibus Chri-
stus suos veros ministros a falsis distin-
guit. 269.

CAPUT III.

De caritate, seu probitate Confessarii, quibusve
coniecturis hæc dignoscatur. 273.

CAPUT IV.

De prudentia Confessarii. Regula huiusce pru-
dentia exercenda. 274.

CAPUT V.

De scientia Confessarii. Nonnulla P. La-
Croix,

§. III.

P. IGNATIUS DE CAMARGO S. I. 296.

§. IV.

P. ALBERTUS DE ALBERTIS S. I. ib.
CONSECTARIUM. 298.

CAPUT XI.

Quam pauci sint Confessarii optimi. Quanta
Christianorum obligatio eligendi Confessa-
rium doctum & probum. Confessarii gra-
vius urgentur seligere librum sanioris Theo-
logiæ, cui impensius studeant. ibid.

§. Unicus.

Christiani Confessariorum suorum directionem
sequentes, & Confessarii opiniones Casui-
starum plurimum amplectentes damnari ater-
num possunt. 300.

CAPUT XII.

Quæstio singularis quam P. Michael Elizal-
de proponit, discutitur. Expediat ne habere
Confessariumamicum & stabilem, præser-
tim Magnatibus. 303.

§. I.

Expediat ne Christianis, præsertim Magna-
tibus & Dynastis, habere Confessarium
familiarem, seu stabilem? 304.

§. II.

SENTENTIA MEDIA. Auctoris iudicium.
306.

§. III.

MONITUM P. Michaelis Elizalde ad Con-
fessarios, & poenitentes. 307.

§. IV.

Gravi damnationis periculo se exponunt qui
absque vocationis divinæ signis sese audien-
dis confessionibus ingerere student. 308.

DISSERTATIO II.

De iurisdictione ministri sacramenti
poenitentia. C A-

Croix, Gobat, & aliorum axiomata tam-
quam evangelicæ simplicitati contraria re-
felluntur. 278.

§. I.

Unde suam haurire scientiam Confessarius de-
bet? 282.

§. II.

Evangelicæ legis spiritum assequi potissimum
Confessarius debet. Excusatio qua obrudi-
tur, non omnia contineri in Scripturis, va-
nissima. 285.

CAPUT VI.

Extrema laxitatis, & rigoris summo studio
evitare Confessarius debet. Quam arduum,
quam difficillimum sit inter extrema hæc
medium tenere. Singulari Dei gratia opus
est. 288.

CAPUT VII.

Gravius semper fuit, & potissimum hodie est
periculum, ne Confessarii declinent in La-
xismi quam Rigorismi extremum. 290.

CAPUT VIII.

Sancti Ecclesiæ Patres cuiuscumque sæculi
invecti acriter sunt præcipue contra nimiam
indulgentiam & laxitatem Confessariorum;
numquam vero, aut raro contra nimiam
severitatem. 291.

CAPUT IX.

Postremæ ætatis Sanctorum testimonia adver-
sus Laxismum Confessariorum. Vanum res-
ponsum P. La-Croix refellitur. 292.

CAPUT X.

Quatuor sapientes, & doctissimi IESUITÆ
Bellarminus, Elizalda, Camargo, Al-
bertus invehuntur contra laxitatem Confessa-
riorum. 294.

§. I.

Ven. CARDINALIS BELLARMINUS S. I. ib.

§. II.

P. MICHAEL ELIZALDA S. I. 295.

CAPUT I.

Solus ne Sacerdos sit Sacramenti penitentia minister 309.

CAPUT II.

Præter Ordinis potestatem requiritur in Sacerdote iurisdicctio a priori potestate distincta, ut valide absolvat. 311.

CAPUT III.

Nullus Sacerdos sive regularis, sive secularis audire confessiones potest secularium absque approbatione Episcopi. 312.

§. Unicus.

Nonnullæ difficultates de approbatione Regularium. ibid.

Quæst. I. Utrum Regularis presentatus Episcopo, & iniuste reiectus iurisdictionem acquirat, & valide absolvat? ib.

Quæst. II. Utrum Regularis approbatus ab Episcopo unius diocesis, sit approbatus pro aliis diocesis? ibid.

Quæst. III. An Regulares approbati ad audiendas confessiones secularium sint approbati ad confessiones Monialium? 313.

Quæst. IV. Utrum Regulares subire examen Episcoporum teneantur pro audiendis confessionibus? ibid.

Quæst. V. An Regulares approbati ab Episcopo absque presentatione Superiorum Regularium, ipsique insciis, vel repugnantibus valide absolvant penitentes seculares? ibid.

Quæst. VI. An Regulares approbati in una diocesi valeant absolvere fideles ad ipsos ex aliis diocesis venientes? 314.

Quæst. VII. An Superiores Regulares indigeant Episcopi approbatione? ibid.

Quæst. VIII. Regulares possunt ne absolvere sine approbatione Episcopi seculares degeneres in eorum domibus? ib.

Quæst. IX. Regulares iter agentes qui habent licentiam a Superioribus confitendi, possunt ne in locis ubi desunt Confessarii proprii Ordinis, eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum? ibid.

CAPUT IV.

De iurisdictione ordinaria, & delegata. 315.

Quæst. I. Qui habent potestatem ordinariam, possunt ne eam delegare? ibid.

Quæst. II. An quilibet Sacerdos sine ulla approbatione habeat iurisdictionem remittendi venialia, aut mortalia vite confessa? id.

Quæst. III. Utrum omnis Sacerdos in articulo, & periculo mortis habeat iurisdictionem absolvendi a peccatis, & a censuris? 316.

Quæst. IV. Qui habet iurisdictionem ordinariam, aut delegatam potest ne illam exercere in aliena diocesi cum propriis subditis? 317.

Quæst. V. Quisnam sit proprius minister vatorum, & peregrinorum, & eorum qui habent domicilia in duplici parochia? ib.

Quæst. VI. An iurisdicctio acquiratur sola consuetudine? 318.

Quæst. VII. Quando nam iurisdicctio Confessarii amittatur, vel impediatur? ib.

Quæst. VIII. An Episcopi limitare possint iurisdictionem ad tempus, ad personas, ad casus determinatos? ib.

Quæst. IX. An iurisdicctio morte concedentis expiret? ib.

Quæst. X. An delegatus possit subdelegare? 319.

Quæst. XI. An error communis deficiente titulo colorato satis sit ut iurisdicctio conferatur? ibid.

CAPUT V.

De iurisdictione dubia, & probabili. Opiniones Probabilistarum rejiciuntur. 320.

§. I.

Recensita sententia P. Viva, La-Croix, & aliorum Probabilistarum, qui defendunt licitum esse administrare sacramentum penitentia cum iurisdictione probabili, continetur in proposit. i. Innocentii XI. ib.

§. II.

P. Michael Elizalde sophisma a benignissima pietate Matris Ecclesie repetitum solida doctrina convellit. 324.

§. III.

Iterum exploditur Probabilistarum opinio de licitovsu iurisdictionis probabilis. 325.

CAPUT VI.

De casuum reservatione. 326.

Quæst. I. Reservari ne peccata venialia possunt? ibid.

Quæst. II. An reservari peccata mortalia interna queant? ib.

Quæst. III. Quisnam sunt casus reservati Romano Pontifici? ibid.

§. I.

Quisnam subiecti sint casuum reservationi. An ignorantia excuset. Laxa P. Viva opinio refellitur. Sint ne reservata peccata dubia. 159.

Quæst. I. Incurritur ne reservatio ab eo qui illam ignorat, aut dum actu peccat, ad eam non advertit? ib.

Quæst. II. Quisnam peccata externa cadant sub reservatione? 329.

Quæst. III. An peccata intelligantur reservata quando dubitatur de illorum reservatione? 331.

Quæst. IV. An qui ab inferiore Sacerdote absolvitur a peccato dubio in materia reservata?

DISSERTATIO III.

De absoluteione sacramentali impertienda, differenda, & deneganda.

CAPUT I.

Quisnam absoluteionis forma deprecativa, an indicativa, obtinuerit olim in Ecclesia. Quis nunc adhibetur in Ecclesia Latina, indicativa est. Eiusdem verba, & sensus exponuntur. 338.

Quæst. I. Quibus verbis constat forma absoluteionis sacramentalis? ibid.

Quæst. II. Quis sit horum verborum sensus: Ego te absolvo? 339.

Quæst. III. Licitum ne est forme absoluteionis conditionem adicere? ibid.

CAPUT II.

De absoluteione impertienda penitenti absentis. Quid hac de re Dominicani tum antiqui, tum recentiores: quid Iesuita, præsertim Doctor eximius P. Franciscus Suarez, ante & post decretum Clementis VIII. docuerit. 341.

§. I.

Necessitas scribendi. ibid.

§. II.

Status controversiæ. 342.

§. III.

Interpretationes P. Francisci Suarez in hoc Clementis VIII. decretum. 343.

§. IV.

Decreta summi Pontificis Pauli V. adversus interpretationem P. Suarez in Clementinum decretum. 344.

§. V.

Nodus difficultatis circa opinionem quam ante, & post decretum Clementinum docuit P. Suarez. Responsa Amici, Moya, La-Croix, Gormaz, Raynaudi, & Viva. 345.

§. VI.

Interpretamenta P. Gasparis Iosephi Gagna in hac causa. 349.

§. VII.

Universa controversia paucis perstringitur. 356.

§. VIII.

Controversia dirimitur. P. Suarez ante decretum Clementis VIII. docuit probabilem esse opinionem postea proscriptam: idcirco interpretatus est decretum pontificium in favorem opinionis a se probabilis prius existimat. e. ibid.

§. IX.

CONSECTARIUM. 172.

§. X.

Defenditur P. Suarez contra Viva, La-Croix, Gormaz, Raynaudum, Fabrum, Amicum. Confessio epistolæ in sensu etiam diviso improbatæ est decretis pontificiis. Expungenda naque est sectio restituta. Confessarii moneantur de improbabilitate talis opinionis, ne eadem utantur. 358.

C A P U T III.

Nonnullae aliae quaestiones de absolutionis forma pronuntianda, & repetenda. 360.
 Quaest. I. Quamvis praesentia penitentis requiritur, ut impendi absolutio possit? ibid.
 Quaest. II. An Sacerdos qui e fenestra videt aut naufragantem, aut vulneratam animam agere, possit eum absolvere? ib.
 Quaest. III. Quomodo se gerere Confessarius debet, quando oblitus est poenitentem absolvere? ibid.
 Quaest. IV. Quandonam danda est absolutio? 361.
 Quaest. V. Quandonam repetenda absolutio est? ib.

C A P U T IV.

Vera peccatoris conversi idea, quam concipere Confessarius debet, ut absolutionem sacramentalem impertiri possit. ib.

§. I.

Imago vere conversionis a peccato ad Deum ex Scripturis sanctis, ut absolutionem sacramentalem impertiri Confessarius valeat. 362.

§. II.

Ex sanctis Ecclesiae Doctoribus plena poenitentis absolvendi conversio explicatur. 363.

§. III.

Pauci ex peccatoribus reciduis, & consuetudinariis revera detestantur peccatum: pauci exequi media volunt ad veram conversionem necessaria. 364.

§. IV.

Peccatores gravissimorum scelerum fontes, & praesertim consuetudinarii, facileque relabentes in fornicationes, in pollutiones voluntarias, & id genus crimina, communitate repente & brevi temporis intervallo non convertuntur. 368.

C A P U T V.

Theologi ultimae aetatis sanctitate, & doctrina celeberrimi SS. Franciscus Xaverius, Thomas Villanovanus, Cardinalis Bellarminus, Cardinalis Aguirre, Cardinalis Denhoff, & alii docent probandos esse piorum operum exercitio peccatores frequenter relabentes, & consuetudine peccandi ligatos, antequam absolvantur. 371.

§. I.

S. Franciscus Xaverius S. I. Indiarum Apostolus. ib.

§. II.

S. Thomas Villanovanus Augustinianus. 372.

§. III.

S. Carolus Borromaeus. ib.

§. IV.

Venerabilis Cardinalis Bellarminus S. I. ib.

§. V.

Cardinalis de Aguirre Ord. S. Bened. 374.

§. VI.

Cardinalis Denhoffius. 375.

C A P U T VI.

Omnes Concionatores, & sacri Missionarii, e suggestu doctrinam hactenus explicatam docent: Ergo opposita plurimum Casuistarum doctrina falsa est. 376.

C A P U T VII.

Plures quaestiones casuisticae de absolutione impertienda, vel differenda peccatoribus relabentibus, consuetudinariis, & in occasione proxima versantibus. 381.

§. I.

De occasione proxima. Varia recentiorum distinctiunculae. Has P. Michael Elizalde false deridendas exhibet. ib.

§. II.

Propositiones de occasione proxima ab Ecclesia damnatae veluti antievangelicae, paucis declarantur. 383.

§. III.

P. Dominici Viva interpretationes in thesuro 41. Alexandri VII. discutiuntur. Doctor eximius P. Suarez a laxa doctrina vindicatur adversus Leandrum, & Viva. 384.

§. IV.

Plurimum Casuistarum, Leandri, Hurtado, Tamburini, Gobat, Sporer, La-Croix, & aliorum opiniones laxae Evangelio, Patribus, Conciliis, & Ecclesiae decretis adversa refelluntur. 388.

Quaest. I. An possit absolvi concubinarium usque dum expellat concubinam? ib.

Quaest. II. An possit absolvi concubinarium non eiecta e domo concubina, quod nequeat absque magno detrimento suae vitae, honoris, vel pecuniae? ib.

Quaest. III. An possit absolvi concubinarium non eiecta e domo concubina, eo quod famam amitteret, si concubinam expelleret? ib.

Quaest. IV. An possit absolvi non eiecta concubina concubinarium qui dicta femine dedit mutuo v. g. centum aureos, & credit illos esse amissurum, si domo illam expellat? ib.

Quaest. V. An absolvi possit poenitens, qui adhuc post repetitam monitionem modo cum una, modo cum altera fornicatur? 389.

Quaest. VI. An possit absolvi Confessarius qui ex devotione excipit confessiones, in quibus audiendis crebro voluntarie pollutur? ib.

Quaest. VII. An possit absolvi medicus, vel chirurgus qui in medendis feminis saepe peccant, si propositum cessandi a curatione non habent? ib.

Quaest

debeant. Doctrina Probabilistarum refellitur.

C A U P T X.

409.

De officio Confessarii tum in concedenda, tum in differenda absolutione sacramentali. 413.

Quaest. I. Dum Confessarius absolutionem impertit, tenetur ne actu scire & praesentia habere omnia & singula mortalia peccata manifestata a poenitente? ib.

Quaest. II. Quomodo se gerere Confessarius debet in puerorum confessione? ib.

Quaest. III. Quid in adolescentium absolutione observare Confessarius debet? 414.

Quaest. IV. Quid advertere Confessarius debet in absolvendis rusticis, rudibusque? ibid.

Quaest. V. Quomodo se gerere Confessarius debet in absolvendis iudicibus, advocatis, & mercatoribus? 415.

Quaest. VI. Quomodo se gerere debet Confessarius in absolvendis patribusfamilias, filiisque familias? 416.

Quaest. VII. Utrum Confessarius absolvere debeat tum viros, tum feminas vanas nimia vestium pompa ornatas? ibid.

Quaest. VIII. Quomodo se gerere Confessarius debet in absolvendis viris, & feminis quae hodiernas conversationes frequentant? ib.

Quaest. IX. Quas regulas servare tenetur Confessarii in absolvendis feminis devotis? 417.

Quaest. X. Differenda ne est aliquando absolutio? ib.

Quaest. XI. Confessarius potest ne absolvere consuetudinarios, & recidivos prima vice, nisi nulla praecesserit emendatio? ibid.

Quaest. XII. Utrum Confessarius possit absolvere eos qui frequenter relabuntur in flagitia mollietatis, & pollutionis? 418.

Quaest. XIII. In quo sita sit benignitas cum eiusmodi peccatoribus adhibenda? Num falsa sit nonnullorum iuniorum benignitas? 420.

Quaest. XIV. Utrum suspendere Confessarius debeat absolutionem perituros, & blasphemis consuetudinariis? 421.

Quaest. XV. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum debitoribus morosis, seu solutionem & restitutionem procrastinantibus? ib.

Quaest. XVI. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum iis qui solum peccata venialia confitentur, si dubitat de eorum dolore, & proposito? 422.

Quaest. XVII. Quomodo se gerere debeat Confessarius in praescribenda confessione generali? ib.

C A P U T XI.

Diluuntur nonnulla Benignistarum sophismata, & ali-

Quaest. VIII. An possit absolvi hospita sine proposito non recipiendi hospitem, quocum pluries peccavit, quando absque magno scandalo, aut detrimento non posset eum hospitio suo prohibere? ib.

Quaest. IX. Absolventi ne sint comedi, cantatrices, & saltatrices. ib.

Quaest. X. An liceat adire occasionem in qua probabile est te lapsurum? 390.

Quaest. XI. An quando occasio proxima coniuncta est cum periculo formali peccandi, tenetur quisque eam vitare cum iactura omnium honorum, fama, & etiam vitae? 391.

Quaest. XII. Absolventi an sunt recidivi, quoties sponte accedunt ad confessionem? 394.

§. V.

Doctrina P. Claudii La-Croix de frequenti relapsu cum vero dolore, & proposito, tamquam falsa & laxa reicitur. ibid.

C A P U T VIII.

Rigorismus in tribus thesibus proscriptis ab Alexandro VIII. contentus exploditur. 399.

C A P U T IX.

De officio Confessarii tum in examine, tum in absolutione poenitentium. 400.

§. I.

Quam adhibere diligentiam Confessarius in poenitentium examine, & in eorumdem christiana dispositione procuranda debeat. ib.

Quaest. I. Quid observare Confessarius debet in interrogatione poenitentium? 403.

Quaest. II. Quid observare debeat Confessarius in interrogatione peccatorum carnalium? ib.

Quaest. III. Utrum Confessarius interrogare valeat de socio criminis? 404.

§. II.

Confessarius tenetur docere, & monere poenitentes eorum quae ignorant, sive vincibiliter, sive invincibiliter. Laxa De Lugo, Tamburini, Viva, & aliorum Moralistarum opiniones refelluntur. Quam sit diversa pulpiti doctrina ab ea quae a nonnullis pro confessionali docetur. 405.

Quaest. I. An quando poenitens laborat ignorantia invincibili sive iuris, sive facti, tenetur Confessarius eundem admonere, & instruere? ib.

Quaest. II. Quid dicendum de opinione Lugo, qui ait, non esse a Confessario monendum bonae fidei possessorem alienae hereditatis? 407.

Quaest. III. Quid si Confessarius interrogatur a poenitente, ut veritatem pandat? ib.

§. III.

Utrum Confessarii se accommodare opinionibus poenitentium, relictis propriis, possint, &

& aliqua axiomata pro evangelico poenitentium regimine assignantur . 423.
 §. I.
 Diluuntur sophismata contra dilationem absolventi frequenter recidivos , & consuetudinarios .
 §. II.
 Nonnulla axiomata ex probatissimis Auctoribus decerpta . 426.
 C A P U T XII.
 De sigillo confessionis . 428.
 Quæst. I. Quo iure confessionis secretum custodiendum est? ibid.
 Quæst. II. Ex qua confessione oritur sigilli huiusce obligatio? 429.
 Quæst. III. Quando quis confitetur absque proposito recipiendi absolutionem , oritur ne sigilli obligatio? ib.
 Quæst. IV. Quam gravis sit sigilli custodia , & an liceat aliquo in casu illud revelare? ib.
 Quæst. V. Quenam sit huius sigilli materia? ib.
 Quæst. VI. Potest ne Confessarius loqui de auditis in confessione ex licentia poenitentis? ibid.
 Quæst. VII. Peccata publica cadunt ne sub confessionis sigillo? ib.
 Quæst. VIII. Quid respondere debet Sacerdos rogatus an confessus fuerit meretricem , concubinam &c. ? 430.
 Quæst. IX. Frangit ne sigillum qui de auditis in confessione loquitur , nullam personam notando? ib.
 Quæst. X. Confessarius qui diceret in tali oppido , communitate , collegio , conventu , Religione perpetrari gravia crimina , violaret ne sigillum? ib.
 Quæst. XI. Potest ne Confessarius loqui cum suo poenitente de auditis in confessione extra confessionem? 431.
 Quæst. XII. Confessarius potest ne loqui cum poenitente de aliquo defectu præcedentis confessionis , si poenitens repugnet? ib.
 Quæst. XIII. An Confessarius uti possit notitia habita in confessione ad exteriorem gubernationem? ib.
 Quæst. XIV. Confessarius scit e sola confessione , eum cui ille confitetur peccata sua , non esse Sacerdotem , debet ne in posterum abstinere a confessione illi faciendâ? ibid.
 Quæst. XV. Quomodo se gerere Confessarius debet quando interrogatur de auditis in confessione? 433.
 Quæst. XVI. Quæ in foro externo servanda,

dum de lesione sigilli lites occurrunt? ibid.
 Quæst. XVII. Quinam tenentur ad secretum sacramentale? 434.
 C A P U T XIII.
 De sollicitatione . 435.
 Constitutio BENEDICTI XV. ibid.
 §. Unicus.
 Nonnulla questiunculae resolvuntur . 437.
 Quæst. I. Denuntiari ne debent Confessarii sollicitantes masculos ad turpia? ib.
 Quæst. II. Denuntiandus ne est Confessarius qui chartam provocantem ad venerem mulieri contenti legendam tradit? ib.
 Quæst. III. Sacerdotes qui fingunt se Confessarios , cum non sint , denuntiari ne debent , si sollicitant ad turpia? ibid.
 Quæst. IV. Denuntiandi ne sunt laici , vel Clerici fingentes se Sacerdotes , si sollicitent ad turpia? 438.
 Quæst. V. Quem sensum præferunt hæc verba: In actu sacramentalis confessionis , vel ante , vel immediate post? ibid.
 Quæst. VI. Quid produnt hæc verba: Vel occasione , vel prætextu confessionis? ib.
 Quæst. VII. Est ne denuntiandus qui extra occasionem confessionis , nec confessionem simulans , in confessionali sollicitat? 439.
 Quæst. VIII. An sit denuntiandus qui in quocumque loco confessionibus audiendis deputato concitat ad turpia? ib.
 Quæst. IX. Denuntiandus ne est non modo qui ad inhonestâ , sed etiam qui ad alia crimina sollicitat? ibid.
 Quæst. X. Requiritur ne , actus quibus incitatur ad turpia , esse mortales , ut sollicitatus teneatur ad denuntiandum? ib.
 Quæst. XI. Sunt ne denuntiandi qui turpes sermones habent in dictis locis cum poenitentibus? ibid.
 Quæst. XII. An sollicitantes pro aliis , vel per alias personas sint denuntiandi? ib.
 Quæst. XIII. An quando verba sunt dubia , vel femina non consentit , aut Confessarius sollicitatur a femina sit denuntiandus? 440.
 Quæst. XIV. An persona sollicitata , non præmissa correctione fraterna , sub mortali teneatur denunciare Sacerdotem sollicitantem? ib.
 Quæst. XV. An non solum persona sollicitata , sed etiam alii teneantur denunciare sollicitantem? ib.
 Quæst. XVI. Tenetur ne persona sollicitata per seipsam denunciare aut Inquisitori , aut Episcopo sollicitantem? ib

LIBER PRIMUS

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

DISSERTATIO PRIMA.

DE VIRTUTE POENITENTIÆ.

PRÆLOQUIUM.

DIU anceps fui, num orsa capere in hoc gravissimo & summi momenti argumento tractando deberem ab istius sacramenti ministro. Ut id præstarem, non levia rationum momenta suadere videbantur. Nullum quippe est sacrum mysterium, cuius recta administratio ab optimi ministri scientia, prudentia, & probitate ita pendeat quemadmodum istud. Suffinet Confessarius personam doctoris, iudicis, & medici. Huiusce triplicis officii dotes non ita frequenter coniunctæ occurrunt. Non modo præfici Doctores, sed nobis quoque propinquiores, Antoninus, Bernardinus, Thomas de Villanova, Avila, Franciscus Salesius, Carolus Borromæus, Fredericus Borromæus, Bellarminus, Ludovicus Granatensis, Bartholomæus de Martyribus, alique plures detonant, ex Confessariorum aut incititia, aut imprudentia, aut perniciose indulgentia, & blandiloquentia, Christianorum confessiones sacrilegio magna in parte pollutas esse, & Christianos permultos, qui sacramentum istud indigne frequentant, æternam perire. Neminem Sanctorum offendi qui invehatur adversus Confessarios ob nimiam in impertienda absolutione severitatem; omnes vocis sonitum extollunt contra immoderatam laxitatem. Ex Confessariorum absolvendi facilitate turmatim animas in gehennam prolabi, scelera horrorem exuere, delinquentes audaciores fieri, Dei sacramenta vilescere, & catholicam Ecclesiam extremam sustinere cladem, una voce inelamant. Hæc omnia adductis sanctorum virorum testimoniis in hac prima dissertatione ob oculos repræsentare decreveram, ut Confessarios præiudicatas quorundam iuniorum opinioniones dedocerem, eosque ad veritatem investigandam, extremaque rigoris, alioquin non ita familiaris, & laxitatis usquequaque grassantis, declinanda sub cursu initium adiectis stimulis perurgerem. Verum severius expenso consilio, deliberavi dissertationem hanc de Confessarii dotibus ad locum proprium, ubi de ministro poenitentiae infra sermo erit, tractandam remittere. In præsentia itaque communi methodo inhærens de virtute, & sacramento poenitentiae sermonem instituo.

C A P U T I.

Propositiones ab Ecclesia proscriptæ, & laxæ Casuistarum quorundam.

DE more primum omnium extrema rigoris, & laxitatis patefacio; dum propositiones & ab Ecclesia proscriptas, & ex illorum Moralistarum libris qui manibus omnium teruntur, excerptas isthuc transcribo. Laxarum propositionum census amplius Conc. Theol. Tom. IX.

erit, quia Casuistæ non pauci in administratione huius sacramenti potissimum nimie indulgentiæ confinia dilatarunt. In ceteris quæ tractavimus argumentis, si plures cupiunt doctrinas laxas, aliqui non abhorrent a sententiis veris. Illi furta, & iniustitias detestantur; & hac in materia rigorem amant: isti luxuriæ spiritu abripiuntur; & hoc in genere mollem Casuisticam percipiunt. Contra alii rigor in re venerea non displicet; sed in augendis divitiis, & rapiendis alienis, in usuris honestandis laxam Ethicæ

pen aucupantur. Illi superstitiosam feveritatem in iis quæ naturali quadam inclinatione averfantur, ostentant; at quæ appetitionibus propriis accommodata sunt, dulci aliquo Probabilissimi blandimento sibi fucari curant ut licita. Verum in poenitentiae usui omnes amant benignos ministros, eosque in poenis infligendis parcos desiderant. Qui pro criminum gravitate supplicia imponunt, Rigorismi censuram non evadunt; & qui infimo satisfactionis pretio thesaurum absolutionis larga manu dispensant, ut benigni, prudentes, & misericordie acclamantur. Quare mirum haud esse debet, si in hac præ ceteris materia numerus laxarum opinionum ingens sit.

S. I.

Propositiones damnatæ.

ALEXANDER VII. damnavit sequentes, quas ordine in decreto servato transcribo.

3. Sententia asserens, Bullam Coenæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 28. Uti in Consistorio Sacræ Congregationis Emin. Cardinalium visa, & tolerata est.

4. Prælati regulares possunt in foro conscientiae absolvere quoscumque seculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurta.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

6. Confessarius qui in sacramentali confessione tribuit poenitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione; ac proinde non est denunciandus.

7. Modus evadendi obligationem denuntiandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante; hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.

11. Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obienta ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ confessionis qui confiteatur regulari Episcopo præsentato, sed ab eo iniuste reprobato.

14. Qui facit confessionem voluntarie nullam satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15. Poenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest qui loco ipsius poenitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata eiusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in confessione, se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis præcepto dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem: non explicando copulam.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, consistendi quam primum, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula quam primum intelligitur, cum Sacerdos suo tempore consistebitur.

41. Non est obligandus concubinarius ad eviciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarium, vulgo Regalo, dum desciente illo, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarius afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.

INNOCENTIUS XI.

1. Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabilis tantum utendum non est in collatione baptismi, ordinis sacerdotalis, aut episcopalis.

56. Frequens confessio, & communio, etiam in his qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57. Probabile est sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem.

59. Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus poenitentium, qualis v. gr. potest contingere in die magnæ alicuius festivitatis aut indulgentiæ.

60. Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non

non vult omittere; quinimmo directe, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando aliqua causa utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quæere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiam si per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Iesu Christi.

ALEXANDER VIII.

14. Timor gehennæ non est supernaturalis.

15. Attritio, quæ gehennæ, & poenarum metu concipitur sine dilectione benevolentiae Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni, induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio, natura rei id ipsum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox absolvendi ordo poenitentiae est inversus.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem sacramenti poenitentiae, etiam si eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

19. Homo debet agere tota vita poenitentiam pro peccato originali.

20. Confessiones apud Religiosos factæ, pleeraque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui elemosinis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua poenitentia, seu satisfactione ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.

S. II.

Opiniones plurimum Casuistarum, quæ videntur æquo laxiores.

IIAS ego propositiones, & ceteras omnes quæ in universo hoc opere retuli, non tamquam censor assero, sed sapientum, & eorum ad quos pertinet, iudicio subicio. Quam protestationem, tametsi pluries fecerim, iterum renovare placuit.

I. P. Dominicus Viva in trutin. in propos. i. Innoc. XI. num. 26. „Hinc cum videatur esse moraliter certum non requiri in sacra-

mento poenitentiae . . . propositum non peccandi de cetero formale, sed sufficere virtuale, ut videre est apud Dicastillum, AC SUFFICERE ETIAM ATTRITIO NEM SUPERNATURALEM EX METU POENARUM TEMPORALIUM, ut a Deo vindice infligendarum, & alia huiusmodi; idcirco licite sequimur huiusmodi opiniones PROBABILISSIMAS, ommissis tutioribus. “ Vide infra Lib. I. diss. III. de iustif. cap. I. num. IX. quæst. VI.

II. P. Patritius Sporer de sacram. Part. III. cap. II. sec. II. §. II. num. 174. „Præceptum contritionis etiam in articulo mortis non obligat hominem peccatorem usu sacramenti cum attritione iustificatum; sed ipsa attritio cum sacramento baptismi, vel poenitentiae universali ter semper est sufficiens dispositio ad iustificationem, adeoque etiam in ARTICULO MORTIS. Ita Henriquez, Vasquez, Canus, pluribusque allegatis Cardinalis de Lugo hic disp. VII. sec. II. Dicastillus hic disp. VI. num. 19. Layman cit. Lib. V. tract. VI. cap. II. n. 7. “ Vide infra Lib. I. diss. I. de poenit. cap. VIII. num. 5. quæst. II.

III. Idem P. Sporer loc. cit. num. 173. „Præceptum contritionis non obligat eos qui in usu sacramenti cum attritione iustificati sunt, aut iustificari volunt. Communissima apud citandos infra. Ratio est, quia Christus in nova lege singulari privilegio aliud quoque medium iustificationis instituit, scilicet sacramenta mortuorum, baptismi, & poenitentiae, ut proinde modo solius contritionis perfectæ NECESSITAS DESINAT: alioquin certe Christus instituens, ac præcipiens confessionem sacramentalem, medium per se satis durum, & difficile, si INSUPER ETIAM NUM REQUIRERETUR CONTRITIO PERFECTA, & ipsa peccatori fatis difficilis, non alleviasset, sed multum aggravasset onus legis, essetque PEIORIS conditionis modo Christiani quam veteres olim, qui ad solam contritionem obligati per eam iustificabantur. “ Vide infra loc. cit. num. VI. quæst. III.

IV. Idem P. Sporer loc. cit. §. 2. num. 175. „Quando obligat? Per se quidem satis probabiliter in articulo, vel periculo mortis tantum. “ Postea num. 177. „Præceptum contritionis per se tantum obligare in articulo mortis, & NUMQUAM ante, docent gravissimi Doctores, D. Thomas, Caietanus, Sotus, Navarrus, Medina, Adrianus, & alii con-

defendit Dicastillus Cum hoc præceptum poenale sit, & onerosum, non est extendendum, sed restringendum potius ad illa tantum tempora pro quibus eius obligatio certo nobis constat. At non constat nobis certo huius præcepti obligatio pro ullo tempore, præter quam in articulo mortis. Ergo &c. Vides probabilitatem huius sententiæ. "Vide infra loc. cit. num. 7. V. P. Georgius Gobatus tract. vi. num. 139. Dico vi. Probabile quidem est nullum extare præceptum de contritione per se loquendo, elicienda ante articulum mortis; contraria tamen sententia (abstrahendo a perceptione sacramenti) est verisimilior, & in praxi sequenda. Prima pars probatur auctoritate, & rationibus, quas pro ea adferunt Suarez disp. xv. sec. 6. atque Dicastillo cit. disp. part. iiii. dub. ult. Qui Dicastillo mordicus defendit illam priorem partem, Suarezio habentem eam solum pro probabili. "Vide infra loc. cit. num. 8. quæst. iv.

VI. P. Dominicus Viva quæst. iiii. art. i. num. 8. hanc quæstionem proponit. "An peccator qui non potest aliquo anno ex defectu Confessarii confiteri, teneatur ad contritionem antequam annus elabatur? "Ita respondet. "Afirmat Dominicus Soto . . . quia præceptum poenitendi, divinum, quod ex se indeterminatum est, iam ab Ecclesia est determinatum ad singulos annos . . . iuxta illam regulam: Qui non potest quantum debet, solvat quantum potest: & iuxta illam aliam: Qui non potest totum, reddat partem quam potest.

Respondeo equidem cum Con. & aliis communiter NEGATIVE. Falsum est enim, quod Ecclesia determinarit tempus illud indeterminatum poenitendi in genere, ad quod obligamur ex divino præcepto. Solum enim determinavit tempus confitendi indeterminatum. Cum autem in tali casu sit impossibilis confessio, non videtur peccator teneri ad contritionem. Et ratio ulterior est, quia cum conteri sit aliquod mere internum, non cadit sub præceptum Ecclesiæ, neque ratione sui, & directe, ut patet, neque ratione alterius, & indirecte, hoc est ratione sacramenti &c.

Ad regulas adductas: Qui non potest totum &c. respondeo eas valere, quando totum, & partes sunt homogenea . . . non vero quando sunt heterogenea. "Vide infra loc. cit. num. 10. quæst. vi.

VII. Idem P. Viva ibid. Verum quidem

est quod præceptum divinum contritionis obliget peccatores ad non differendum diu, & usque ad mortem poenitentiam. Hinc tamen non fit quod impotens aliquo anno suscipere sacramentum poenitentiae, teneatur saltem conteri. "Vide infra loc. cit. num. 12.

VIII. De Lugo de poenit. disp. 7. sect. 13. num. 261. "Utrum in articulo mortis sufficiat habere attritionem cognitam? Quintum, dubium magis difficile est, an ille qui suscipit sacramentum poenitentiae cum attritione cognita debeat adhuc sub peccato mortali habere contritionem saltem in articulo mortis. Afirmant multi. Suarez . . . Nugnus . . . Sanchez . . . Granado . . . Valentia &c. . . Contrariam tamen sententiam docent alii multi Coninch . . . Becanus . . . Layman . . . Fagundez . . . Faber . . . Diana . . . Turrianus . . . Salas, & alii recentiores. 263. Hæc posterior sententia semper mihi verior visa est.

IX. Idem Lugo loc. cit. num. 272. "Dices: Negari etiam non potest quod sit probabilis sententia contraria, quæ docet obligationem esse eliciendi contritionem propter illud periculum. Non potest ergo in re tanti momenti conformare se præctica cum nostra sententia, licet sit probabilior. Quia esto in aliis materiis possumus sequi sententias probabiles, & habere iudicium practicum iuxta illas ad licite operandum; id tamen locum non habet, quando id cederet in detrimentum salutis propriæ, vel aliorum. Et ideo non possumus adhibere baptisimum cum materia, aut forma probabiliori, relicta magis securæ & certæ, quia exponeremus periculo salutem æternam, si forte illa sententia esset falsa. Cum ergo probabilis sit sententia quam modo impugnamus, & illa sit magis securæ, non possumus practice amplecti nostram, licet speculative loquendo sit probabilior.

273. Respondeo aliter loquendum esse de sententia quæ negat attritionem cum sacramento sufficere; aliter de illa quæ obligationem ponit contritionis habendæ propter incertitudinem huius remedii. Prior quidem probabilis non est post Tridentinum, ut diximus, neque habet fundamenta quæ ad probabilitatem sufficiant: immo a multis gravioribus censura notatur. Posterior vero probabilis est. Sed eius probabilitas non impedit iudicium practicum, quo aliquis possit in operando amplecti nostram sententiam. Regula enim illa, quod in operando liceat sequi sententiam probabilem,

VER-

VERA EST IN UNIVERSUM, si sermo sit de ultimo iudicio circa licitum vel illicitum hic & nunc. Nec obstat illa regula quæ dicit, circa materiam & formam sacramenti baptismi, & ordinis, saltem sacerdotii, non licere sequi sententiam probabilem. Nam ibi non est sermo circa licitum, sed circa valorem verbi gratia materiæ, vel formæ. "Vide infra loc. cit. num. xv. quæst. vii. num. xvi. quæst. viii. num. xvii.

X. Henricus Henriquez Lib. IV. Summa cap. vi. n. 5. "Qui cum attritione per absolutionem iustificatur, non tenetur ad præceptum connaturale de contritione formali, quia iam remedio per se instituto, & COMPENSATIVO ex applicatione meritum Christi consecutus est remissionem, & in ÆQUIVALENTI implevit priori, & meliori ratione finem totum, in quem contritio ordinatur. Contritio enim non remittit peccatum, nec compensat, nisi ut includit votum, & vicem sacramenti poenitentiae. Quare compensatione per sacramentum applicata magis contentus est creditor Deus, quam compensatione contritionis. Alias si contritio, dum haberi potest, esset necessaria, obligaret PER SE, etiam dum suscipitur absolutio, quia tunc haberi potest. Ac subinde Christus in lege evangelica non LEVIGASSET ONUS, SED ADIECISSET GRAVE ONUS CONFESSIONIS præter necessariam contritionem. "Vide infra diss. ii. cap. iv. §. v. num. vii.

XI. P. Dominicus Viva in trut. in prop. xv. Alex. VIII. num. 20. "Nec lex gratiæ præstaret legi antiquæ, aut Mosaicæ, aut naturæ, in quibus sufficiebat contritio sine confessione sacramentali. UNDE NON POSSET IUGUM CHRISTI DICI SUA-VE, ET ONUS LEVE . . . Ergo dicendum, contritionem in sacramento non prærequiri, sed sufficere meram attritionem ex mero poenarum metu conceptam. "Vide loc. cit. num. viii.

XII. P. Thomas Tamburinus Lib. I. meth. conf. cap. i. §. 4. n. ii. "Inter motiva attritionis, de quibus num. 4. diximus, licet aliqui non admittant aliud quartum, id est timorem mali temporalis, atque adeo qui peccata execraretur propter timorem infamiae, carceris, ægritudinis, & similia, quæ propter peccata incurri solent, legitimum dolorem pro sacramento confessionis per hos Doctores non asseret: quia huiusmodi dolor naturalis est

Conc. Theol. Tom. IX,

(aiunt) non autem supernaturalis, & prout oportet ad gratiam supernaturalem obtinendam: tamen in sententia probabilissima etiam hoc motivum est sufficiens, si huiusmodi mala temporalia timeantur ut a Deo inflicta, seu infligenda. "Vide infra diss. iiii. de iustific. cap. i. num. x. XIII. Idem Tamburinus loc. cit. §. 2. n. 5. "Unde, quando advertis poenitentem tuum valde alicui crimini addictum, ne inculces doloris actum circa illud peculiare peccatum. Periculum enim suberit ne illud ex animo detestetur, dum eius specialis memoria refricatur, quod in universum, & simul cum aliis, detestandi difficultatem vel nullam sentiet, vel exiguam. "Vide infra loc. cit. n. xii. & seq. quæst. vii.

XIV. P. Patritius Sporer Part. III. cap. ii. sec. 4. num. 310. pag. 204. "Potest enim quis vere dolere, & detestari peccatum, ac vere, & absolute proponere se de cetero non peccaturum, seu firmum propositum, ac sufficiens concipere abstinenti imposturum; tamen valde timeat, aut etiam existimet, immo CERTO CREDAT se experiam voluntatis suæ inconstantiam, & fragilitatem suam denuo relapsurum: non omnia peccata mortalia, vel hoc certum peccati genus non evitaturum. Unde si poenitens dicat: Omnino quidem doleo, ac firmiter propono imposturum abstinere: iterum tamen SCIO, iterum faciam, iterum labar, iam toties expertus: is tanquam BENE DISPOSITUS, præmissa confirmatione, ac consolatione debita, ABSOLVENDUS est. Quia sensus verbi, Iterum faciam, est tantum indicativus, seu enuntiativus ex parte intellectus. "Vide infra dissert. iiii. de iustific. cap. ii. §. iv. num. iiii. quæst. i.

XV. Idem Sporer Part. III. cap. ii. sec. 4. quæst. 2. §. i. num. 324. "Quando enim solum est probabile te succubiturum in tali occasione tentationi, certe etiam probabile est te non succubiturum. Occurrunt enim graves rationes ob quas vir prudens iudicat te lapsurum in hac occasione; contra vero sunt etiam graves rationes aliæ, ob quas alius æque prudens iudicat te non lapsurum: certe huius iudicium sequendo, sine nota temeritatis, ob rationabilem causam poteris te committere huic occasioni, certo non commissurus, si scires, vel CERTO crederes te lapsurum. Quare Confessarius non dicabit esse in occasione proxima peccandi,

A 3 v. 8.

„ v. g. se inebriandi, fornicandi &c. qui in tali loco decies tentatus succubuit solum ter, vel quater; secus, si octies, vel septies, & bis vel ter tantum peccatum vitavit, & superior evasit. Quapropter huic, non illi nolenti hanc occasionem relinquere, neganda erit absolutio. QUIA Ioannes Cameruel Theol. Reg. disput. xx. num. 1056. vult etiam dandam absolutionem illi qui toties fuit victor, quoties victus, referente, & non contradicente P. Gobat casu 16. Vide infra cit. loc. n. 16. & seq. quæst. vi.

XVI. P. Georgius Gobat tractat. v. cap. xxxii. sec. 2. n. 19. & 20. pag. 552. 553. „ Liquido scio crebro fieri, præsertim inter plebeios, & rusticos, ut eodem in lecto puella cum proco cubent aliquot horas induti, & exuti, & tamen nihil omnino impudicum agant, vel non nisi oscula, & turpes attractiones exercent. Unde iudico, non posse a Confessario negari absolutionem omnibus illis puellis plebeis (aliud ob varias consideraciones sentio de nobilibus) quæ non videntur habere propositum numquam amplius admittendi in lectum procum suum. Vide infra loc. cit. n. 18.

XVII. P. Dominicus Viva qu. III. art. 4. num. 5. „ Unde inferunt Perez, Leander, Lugo, alique, posse absolvi adolescentes, qui versantur cum feminis laborando, vel conversando cum illis quæ in eadem domo non habitant: quia licet aliquando in tali occasione mortaliter peccent consensu, tactibus, & etiam copula, ea tamen occasio censetur de se remota. Quandoquidem non solent homines ex tali occasione SEMPER, AUT FERÉ SEMPER PECCARE MOR- TALI- TER. Vide infra loc. cit. n. 25. & seq. qu. x.

XVIII. P. Georgius Gobat tract. vi. num. 267. „ Dico vi. tamen confessionem differendo usque ad articulum mortis, vel Pascha, certus sis te ob hanc dilationem esse obliturum multa crimina, haud tamen inde oritur tibi obligatio confitendi citius. Ita sane tenet communis sensus, ut reor, tum confitentium, tum Confessorum. Vide infra diff. iv. de confess. cap. II. n. 32. quæst. ix.

XIX. Leander tract. v. disp. III. qu. XIX. (Qui recipere alia sacramenta volunt præter Eucharistiam, tenentur ne divino iure constiteri?) hæc scribit. „ Sed certissime respondeo non teneri: quia nullum extat præceptum circa hoc impositum, ut clare colligitur ex Trident. . . Sic Victor Syl- vester, Angel. P. Soto, quos citat, & se-

quitur Suarez, Fagundez, Lugo, Villalobos, & omnes communiter. Vide loc. cit. num. 33. & seq.

XX. P. Claudius La-Croix Lib. VI. part. 2. n. 944. „ Mors, exultio domus, privatio rationis, motus venereus dicuntur effectus peccati: & de illis quæritur, an, & quando secuti sunt, etiam sint simul explicandi in confessione: an e contra satis sit dicere: Transfodi, intendens mortem proximi, Incendi domum proximi, Potavi prævidens periculum ebrietatis, Locutus sum turpia prævidens motus venereus, tacendo quod omnia ista reipsa secuta sint.

„ Probabilius videtur non esse obligationem per se loquendo confitendi talem effectum. Ita Vasq. Salas, Granad. Lugo, Bonac. &c. . . Licet effectus fuerit in peccato veluti causa prævisus, aut etiam intentus, tamen talis effectus proprie dici non potest peccatum, uti probatum est Lib. V. num. 33. cum neque in se sit peccatum, neque etiam externe compleat peccatum, secundum dicta num. 943. ergo non est obligatio illud confitendi, quia non est obligatio confitendi aliud quam peccatum. Nec obstat quod non retractarit causam. Nam sive retractarit, sive non, effectus manet suo modo æqualiter immutabilis, non tamquam culpa, sed tantum tamquam effectus culpæ præteritæ, uti explicatum est Lib. V. num. 42. Et consequenter talis homo satisfaciet dicendo: Proieci breviarium, prævidens me tanto tempore non posse orare, Porrexi proximo venenum intendens eius mortem: tacendo, an horas non orarit, & an mors sit secuta nec ne. Vide loc. cit. cap. IV. num. 23. & seq. qu. VIII.

XXI. P. Gobat tractat. VII. numer. 324. „ Non contrahitur, adeoque confitenda non est malitia circumstantiæ mutantis speciem, nisi peenitens, quando peccatum commitebat, saltem dubitavit, an non adesset circumstantia talis, & an non contraheret propter illam peculiare peccatum. Ita fert communis sensus Theologorum. Utere, mi bone vir, frequenter hac regula, præsertim in excipiendis confessionibus rudium, & nominatim, quando malitia circumstantiæ est nota soli Doctorum vulgo. Vide infra loc. cit. cap. v. num. III. quæst. I.

XXII. P. Dominicus Viva in Cur. Theol. mor. Tom. II. part. VI. quæst. v. num. 11. „ Licet teneatur peenitens respondere Con-

„ fessario interroganti consuetudinem peccati, cum opposita sententia sit damnata ab Innocent. XI. . . tamen per se loquendo non est aperienda huiusmodi consuetudo. Vide infra loc. cit. num. XVI. qu. x. & seq.

XXIII. De Lugo disp. XVI. sec. IV. §. 7. num. 202. „ Ille qui per plura periuria comparat consuetudinem peierandi, eo ipso constituit se in periculo & occasione proxima peierandi postea. Ergo debet in confessione explicare illam circumstantiam consuetudinis, quatenus includit periculum morale, & occasionem proximam ad peccata subsequenda &c.

„ Adhuc tamen regulariter non videtur necessario explicanda illa circumstantia: tum quia homines non attendunt communiter ad illud periculum morale sequentis peccati, quando aliquod peccatum committunt, nec facile discerni potest, quando consuetudo perveniat ad eum gradum, ut inducat occasionem moralem proximam aliorum sublequentium peccatorum: tum etiam quia exponere se periculo fornicationis verbi gratia, non habet malitiam specie diversam ab ipsa fornicatione. Cum ergo explicuit in confessione præcedenti suam fornicationem, iam explicuit totam malitiam specificam illius peccati. Nam circumstantia illa periculi, quod subiit alterius fornicationis, non addit malitiam specie diversam, licet aggravet intra eandem speciem. Unde regulariter non videtur obligandus peenitens ad fatendam necessariam consuetudinem, nisi interrogetur. Vide infra diff. IV. de conf. cap. v. num. XXI. & seq. post qu. x.

XXIV. Idem de Lugo ibi num. 204. „ Maior difficultas esse potest de consuetudine posterioris generis, quæ scilicet est causa faciendi similes actus absque deliberatione sufficienti, vel advertentia. In quo casu certum in primis videtur actus subsequentes sine deliberatione præfenti factos non esse nova peccata, sed solum esse peccata in sua causa, nempe in consuetudine præcedenti libere volita, seu esse effectus peccati, ut cum aliis probat Thomas Sanchez. Suarez. . . Unde non erit necesse iuramenta sequentia absque advertentia prolata in confessione explicare, sed solum causam culpabiliter antea positam, nempe per consuetudinem illam volitam, aut permissam, ut notat idem Sanchez. Vide loc. cit. num. 34. & seq.

XXV. P. La-Croix quærit Lib. VI. part. II.

num. 973. an illa quæ ex consuetudine mortaliter mala postea inadvertenter fiunt, sint confitenda. Resp. num. 974. „ Si supponamus quando ista fiunt, nullam prorsus adesse advertentiam malitiæ, talia non habebunt ullam novam malitiam, uti constat ex dictis Lib. V. anum. 16. & consequenter cum ista in se non sint peccata, nec externe compleant peccatum aliquod internum, sed tantum sint effectus peccati secundum dicta num. 944. non est obligatio illa confitendi. . . Quod verum est, secundum multos cum Dicastill. quamvis illa consuetudo non sit retractata. Vide loc. cit. num. 26. & seq. qu. II.

XXVI. P. Thomas Tamburinus Lib. II. meth. confess. cap. VII. §. 7. num. 48. „ Dico, probabile esse, nec consanguinitatem ab affinitate ex S. Thom. 2. 2. qu. XVI. art. 9. & Caiet. ibid. nec unum gradum ex his differre specie ab aliis. Sic Filliuc. dicens esse opinionem S. Th. Caiet. Soti, & fere Thomistarum, Griptus. . . Megala. . . uterque apud Dianam. Unde licet sine dubio gravius sit contra unum gradum delinquere, v. g. contra primum cum MATRE, quam contra alium, v. g. cum consobrina; tamen quia non mutatur species, puto non esse ea speciatim manifestanda in confessione. Vide loc. cit. num. 28. & seq. quæst. XII.

XXVII. Salmanticenses tract. XXIV. disp. VIII. dub. 4. §. 2. num. 202. pag. 140. inquirunt. „ Secundo modo contingit Confessorium inquirere de his circumstantiis, non ob motiva aliqua specialia, & accidentalia, qualia proxime recensuimus; sed quia in ea opinione est, quod aggravantes notabiliter intra speciem debent in confessione explicari. Et tunc peenitens, quia scit salutem præstare, & ex aliorum testimonio notam sententiam negantem esse tutam, communiorem, & probabiliorem contraria, non tenetur ad illam Confessarii interrogationem respondere; sed potest cum reverentia dicere, se explicasse quod debuit, & posse reticere quod tacet, nec ad amplius teneri; quia scit circumstantias notabiliter aggravantes, v. g. quantitatem rei ablatae, de qua inquiritur, non esse materiam necessariam confessionis. Et his dictis nequit Confessarius illum amplius cogere; nec illi ex vi huius absolutionem denegare: quia peenitens procedit secundum tutam & probabilem opinionem, atque adeo recte agit, & curi eo se potest AC DEBET Confessarius conformare. Vide infra loc. cit. cap. VI. §. unic. n. VI. & seq.

XXVIII. P. Dominicus Viva *qu. v. art. 4. n. 2.* „ Quare satis est in confessione dicere: „ Toties morose delectatus sum de copula „ illicita, non explicando, an cum nupta „ vel cum Moniali, consanguinea &c. vel „ toties morose delectatus sum de occisione „ hominum, non explicando, an sit circa „ patrem, vel Sacerdotem, vel inimicum, „ aut alterius conditionis. „ Vide *loc. cit. cap. VII. num. 2. & 3.*

XXIX. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part. 2. n. 1030.* „ Qui sine ullo desiderio perso- „ nam *venere* aspicit, non tenetur dicere „ (in confessione) qualis persona fuerit. „ Vide *loc. cit. num. 4.*

XXX. Idem La-Croix *ibid. n. 1031.* „ Qui „ sine desiderio *venere* attigit puellam, se- „ cundum Dianam . . . satisfacit dicendo se „ toties attigisse turpiter, nihil dicendo de „ partibus, in quibus attigit. „ Subdit: „ Alii *probabiliter* dicunt exprimentum, si „ partem turpem attigerit. „ Vide *n. 5.*

XXXI. Idem *ibid. n. 1040.* „ Qui forni- „ catus est cum tribus diversis, vel ter cum „ una, satisfacit dicendo, se ter fornicatum, „ nec tenetur dicere, an fuerit una, vel plu- „ res, an fuerint meretrices, an aliæ, dum- „ modo non sit cooperatus ad impediendam „ generationem. Bonacina, Tamburinus. „ Vide *n. xv.*

XXXII. Idem *ibid. n. 1041.* „ Si Sacer- „ dos fornicetur cum filia confessionis, S. „ Th. Sot. Sanch. & alii gravissimi Aucto- „ res, quos refert, & sequitur Averfa *qu. 16. s. 14.* adhuc dicunt contrahi novam spe- „ ciem malitiæ, quia ius canonicum vocat „ quoddam adulterium, vel incestum: & re- „ ipsa videtur esse species irreverentiæ, & „ sacrilegii in sacramentum. E contra esse „ simplicem fornicationem, ac posse *taceri*, „ quod fuerit filia confessionis, docent Ledesm. „ Vafq. Sa, Bonac. Filiuc. I. San. Pontius, „ G. Hurt. Ochag. Dic. Tamb. Dian. Lugo: „ quia ex confessione nulla oritur cognatio „ spiritalis, uti certum est, nec apparet „ cur censetur fieri irreverentia sacramen- „ to iam præterito, cum peccatum non ha- „ beat respectum ad illud. *Utraque sententia „ est probabilis. Prima est conformis iuri ca- „ nonico; sed secunda videtur ex ratione pro- „ babilior.* „ Vide *loc. cit. n. 7. & seq.*

XXXIII. De Lugo *de Poenit. disp. xvi. sec. III. n. 142.* „ De circumstantia sollicitantis „ feminam ad fornicationem, an sit expli- „ canda; an vero sufficiat fateri fornicatio- „ nem; placet quod cum aliis docet Vafquez, „ non esse explicandam illam circumstantiam;

„ quia illa malitia habetur, licet non ita „ gravis, quando aliquis non sollicitat: ad- „ hue enim participat cum illa in suo pec- „ cato, & est causa cooperationis ad eius „ ruinam. „ Vide *loc. cit. n. 9.*

XXXIV. P. Dominicus Viva *qu. v. art. 4. n. 10.* „ Si quis alium sollicitavit, & „ peccatum non est secutum, debet id in „ confessione explicari: si tamen peccatum „ est secutum, putat *probabiliter* De Lugo, „ & Tamburinus contra Sanch. & Bonac. „ non esse explicandum, quod primus in- „ vitaveris; quia quamvis graviter pecca- „ veris invitando, adhuc tamen es particeps „ peccati illius etiamsi non invitaveris. „ Vide *loc. cit. n. 10.*

XXXV. P. La-Croix *Lib. VI. part. 2. n. 1072.* „ Probabile est quidem, quod oscula, „ tactus, aspectus, turpiloquia, etiam pu- „ blice facta in loco sacro, non habeant rati- „ onem sacrilegii; ideoque opus non sit di- „ cere esse ibi facta, uti tenent Sanchez, „ Averfa, & alii cum Diana. „ Vide *loc. cit. n. 20.*

XXXVI. Leander *disp. viii. qu. xlii.* „ An si aliquis peccatum committit in die „ qua Eucharistiam sacram sumpsit, teneat- „ ur hanc temporis circumstantiam fateri? „ Probabiliter respondeo non teneri per se „ loquendo, quia alias Sacerdos, qui quoti- „ die celebrat, deberet in singulis peccatis ex- „ plicare illam circumstantiam *Missæ celebra- „ tæ illo die, quod nemo facit.* Sic Homo- „ bonus, Lugo, Diana, Trullench. Vafquez „ &c. „ Vide *infra loc. cit. n. 24.*

XXXVII. Idem Leander *tract. v. disp. viii. qu. 25.* „ An debeat explicari effectus „ subsecutus, an vero sufficiat confiteri „ causam: v. g. an satis sit in confessione „ dicere, te letale venenum dedisse alicui „ ut moreretur; an vero necesse sit addere, „ quod interfecisti cum veneno . . . Probabili- „ bus respondeo, sufficere confiteri actionem „ non internam voluntatis, sed externam, „ qua venenum præparasti, & dedisti; *quam- „ vis non confitearis effectum, seu mortem „ ex illo secutam: quia in confessione solum „ debent necessario explicari peccata: sed „ ille effectus, quando consequitur, non est „ actu peccatum, sed effectus peccati.* Sic Vaf- „ quez, Granados, Azorius, Bonacina, „ Diana, Suarez, Curiel, quos omnes re- „ fert, & sequitur Lugo *disp. xvi. art. 2. „ num. 430. ubi doctissime de hoc puncto ar- „ git.* „ Vide *infra loc. cit. n. 30. & seq.*

XXXVIII. P. Dominicus Viva *qu. II. art. 2. n. 3.* „ An qui certus est de peccato mor- „ tali

„ tali commisso, dubitat tamen positive, an „ illud confessus fuerit, ita ut habeat ratio- „ nem probabilem, quod confessus fuerit, „ & probabiles etiam, immo *probabiliores* „ rationes, quod non fuerit confessus, te- „ neatur illud confiteri? Respondeo pariter „ negative cum communi Doctorum, quos „ citat Martinus Perez contra Conink apud „ Dianam. „ Vide *infra loc. cit. cap. VIII. „ n. 3. & seq.*

XXXIX. Idem P. Viva in *curf. Theol. „ mor. de poenit. qu. II. art. 2. n. 6.* „ Re- „ spondeo fere communissimam antiquorum „ Doctorum sententiam fuisse, quod teneat- „ ur homo peccata *negative dubia* clavi- „ bus subiicere. Et Thomas Sanchez id o- „ mino certo reputat. . . . Hac de causa P. „ Matthæus Moya nostræ Societatis, qui fuit „ a confessionibus Mariæ Annæ Hispania- „ rum Reginæ, in selectis quæstionibus de „ sacramento poenitiæ, postquam asse- „ ruerat opinionem se contrariam per tri- „ ginta annos etiam in scholis docuisse, *diff. „ I. qu. v. hæc habet. Nihilominus re „ maturus considerata standum cenfeo pro „ contraria & communi sententia in asserente „ obligationem peccati dubii: ad quod hoc „ uno efficaci argumento ducor, quia Sacra- „ mentum poenitiæ institui potuit a Christo „ Domino cum hac obligatione. Quod autem „ instituerit, suadet communior Catholicorum „ sensus, & traditio a tempore Apostolorum „ usque ad nostram continuata tempora, ratione „ cuius velut INCONCUSSUM DOGMA præ- „ ceptum confitendi peccata dubia æque ac „ certa non tam probantur quam supposuerunt „ Doctores. Ut enim ait Augustin. Lib. IV. „ contr. Donat. Quod universa tenet Ecclesia „ &c. Hactenus P. Moya. His adde Lean- „ drum, ac Tamburinum ipsum, quamvis „ patronos in benigniores opiniones. „*

Num. 7. „ His tamen non obstantibus, „ puto probabilem esse ac TUTAM opinio- „ nem contrariam, asserentem *peccata du- „ bia negative* non esse materiam necessa- „ riam sacramenti poenitiæ, quam se- „ quuntur plurimi Auctores apud Mendo „ & Dianam, & alios . . . quos usque ad vi- „ ginti duos numerat Caramuel . . . Qui- „ bus adde Lessium, Sa, Layman, Præpos. „ Amicum, Leandrum, Haunoldum, nec „ non Ferrandinum de scandalo *qu. lxxvii. „ ubi citat Revisores Societatis IESU sentien- „ tes posse NUNC in scholis nostris hanc sen- „ tentiam permitti, quam aperte & ex pro- „ fesso Con. Marchant. Ioseph de Ianuario, „ Martinonius, & alii multi scriptores iudi-*

„ cant probabilem: *quamvis OLIM secun- „ dum nostras regulas permitti non poterat;* „ cum vix reperiretur unus scriptor qui il- „ lam aperte tueretur, ut iidem Revisores „ apud Tamburinum testantur. NUNC TA- „ MEN, ut notat Diana, IN DIES MAGIS „ RADICES AGIT. „ Vide *infra disp. IV. „ cap. VIII. n. 17. & seqq.*

XL. Idem P. Viva *quæst. II. art. 2. num. 7.* „ Neque dicas praxim Ecclesiæ, & con- „ sensum Doctorum per sexdecim secula uni- „ formiter existimantium institutum esse a „ Christo Domino sacramentum poenitiæ „ cum obligatione confitendi peccata dubia, „ reddere nos certos de tali lege, & insti- „ tutione.

„ Nam quamvis VERUM SIT quod us- „ que ad præteritum sæculum VIX UNUS „ AUCTOR reperitur quia perte NOS de- „ obliget a confitendis peccatis *negative du- „ bii*; at non inde id ortum est, quia in „ sententiam obligantem omnes scriptores „ calamo iyerint, sed quia ab ea quæstione „ abstinerunt. Cum autem NUNC in ter- „ minis agitur, & plurimi sententiam de- „ obligantem sequantur, hæc reddita est PRO- „ BABILIS. „ Vide *infra loc. cit. n. 35. & „ seq.*

XLI. P. Georgius Gobat *tract. VI. n. 479.* „ Negat P. Conink. l. 6. n. 98. esse proba- „ bilem opinionem arbitrantium, quando „ adest tanta multitudo confiteri volentium „ pro aliquo celebri festo, ut Sacerdos ne- „ queat omnibus satisfacere audiendo omnes „ integre, posse singulis dicere, ut aperiant „ solum *graviora* e mortalibus, reliqua „ differant ad aliud tempus. Cenfeo ego, „ salvo meliori iudicio, eam opinionem posse „ probabiliter sustineri, casu quo multi ex „ longinquo advenissent, obtinendæ alicuius „ grandis indulgentiæ confessionem, & com- „ munionem requirentis causa. „ Vide in- „ tra *loc. cit. cap. IX. n. 3. qu. 1.*

XLII. P. Ioannes Baptista Gormaz *disp. „ v. de absol. sect. 2. s. 2. num. 266. pag. 775. „ & seq.* „ Quapropter etsi forte quis ACTUA- „ LITER PECCANDO subito desituatur „ sensibus, REGULARITER sine absolutio- „ ne dimittendus non est; cum rarissime „ contingat ut mortivicius non velit salu- „ ti suæ consulere, saltem per attritionem, „ qua non constat interne carere, quamvis „ externe sit sensibus privatus, per condi- „ tionem enim evitatur iniuria sacramenti „ &c. Sic Bonagrata supra citatus. Vide „ Gobat *tract. 7. n. 597. usque ad 625.* „ Vi- „ de *infra loc. cit. cap. x. n. 16. & seq.*

XLIII. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part. 2. n. 1255. §. 5.* „*Rigoristæ dicunt*, causam relaxandi disciplinam quoad poenitentias esse refrigerentem caritatem fidelium. *Sed contra est*: nam potius inter causas fuit, 1. ne confessio ab hæreticis impugnata velut impossibilis, per duras poenitentias magis redderetur odiosa. 2. quia successu temporis plures fuere Sacerdotes, apud quos frequentarentur confessiones ad emendationem utilissimæ, & qui in hoc foro interno aliter moderentur peccatis per *medicinas benigniores*. 3. quia animadversum est, *benignas poenitentias* plus prodesse quam rigidas, quod per benignas magis *allicerentur* fideles ad sacramentum poenitentiae, & Eucharistiae. 4. quia occasione belli facti contra Turcas *inductus est usus indulgentiarum*, qui . . . est modus satisfaciendi pro peccatis *utilior, & certior* quam *observatio canonum poenitentialium*. 5. quia successu temporis instituti sunt Ordines Religiosi, qui sunt status poenitentium utilissimi. Vide *Francozinum Cler. Rom. part. 2. cap. 1.* „Vide *infra diss. v. de satisfactione cap. VII. num. 1. & seq.*

XLIV. P. Patritius Sporer *Part. III. cap. IV. qu. 1. §. 3. n. 45. pag. 237.* „Excusatur Confessarius, ut *nullam*, vel *levissimam* poenitentiam iniungat. . . . Quando quis lucratur indulgentiam plenariam, potest dimitti sine *ULLA ALIA MINUTA* poenitentia; cum per illam indulgentiam satisfiat debito poenae. Etsi autem id raro pro certo, sufficit quod *probabiliter* credatur. „Vide *loc. cit. n. 6. qu. 1.*

XLV. P. Dominicus Viva *qu. VI. de poenit. art. 1. num. 1.* Immo Lugo *disp. XXVII. sec. 2. num. 24.* putat eum qui lucratur indulgentiam, non obligari ad poenitentiam, *etiamsi detur in medicinam*: quia medicus non præcipit, sed suadet remedium, & solus iudex præcipit poenam. Quare si non tenetur poenitens ratione indulgentiae ad poenam quæ præcipitur, nec tenebitur ad medicinam, quæ solum suadetur, nisi forte aliquando ad illam obligetur iure naturali, ne facile labatur. „Vide *loc. cit. cap. IX. num. 7.*

XLVI. P. Sporer *Part. III. cap. IV. qu. 1. §. 4. num. 348.* Sententia sane gravium Doctorum Soti, Caietani, Sylvestri, Medinæ, ac Navarri *Man. cap. XXVI. n. 20.* nimirum liberum esse poenitentem deceptare, vel repudiare poenitentiam a Confessario impositam, etsi maxime post Tridentinum, non intrinsece, tamen extrin-

„*sece probabilis, ad hoc* servire potest Confessario, ut *NEMINEM* sine absolutione remittat qui eam sententiam secutus, nollet acceptare poenitentiam impositam, paratus Deo satisfacere in hac vel in altera vita, dummodo aliquam vel *LEVISSIMAM* poenitentiam subire velit, v. g. aliquot *Pater & Ave*, tunctionem pectoris &c. „Vide *infra loc. cit. cap. X. num. 5. & seq. qu. III.*

XLVII. P. La-Croix *Lib. VI. part. II. num. 1788.* „Putant *Lamas, & Stoz* ad hoc munus (Confessarii) satis *DOCTOS* esse illos qui integram *SUMMAM CAUSUM* diligenter legerint, vel attente *AUDIERINT explicari*. Quod si quis de se ipso dubitet, sitat se examinaturibus ab Episcopo, vel Superiore constitutis: qui si eum satis scire iudicent, potest acquiescere, & cum fiducia in Deum aggredi functionem, quamvis omnium maximam, & gravissimam. *Stoz, Sporer.* „Vide *infra Lib. II. diss. I. cap. V. n. 3.*

XLVIII. Idem La-Croix *ibidem n. 1795. pag. 284.* „*Recte notat GObat tractat. VII. num. 321.* Confessarium debere scire *SENTENTIAS PLURES*, quæ vere probabiles sunt, circa materias morales, eo quod sæpe, ubi non agitur de valore sacramenti, non possit, nec expediat poenitentes dirigere *SECUNDUM UNICAM DOCTRINAM*. „Vide *loc. cit. num. 6. & seq.*

XLIX. P. Dominicus Viva *qu. VIII. art. 1. n. 7.* „Innoc. XI. an. 1679. voluit ut Episcopi non permittant venialium confessionem fieri simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. . . . Puto tamen cum *Carden. & aliis* apud *Croix*, quod non sit invalida, & quod non exponeret periculo frustrationis sacramentum: *cum enim probabile sit iurisdictionem conferri Sacerdoti immediate a Christo Domino*; & cum iurisdictione probabili valide conferatur sacramentum poenitentiae, ut dicemus quæsito nono, idcirco valide confertur sacramentum a simplici Sacerdote absolvente dumtaxat a venialibus, aut a mortalibus alias absolutis. „Vide *loc. cit. diss. II. cap. IV. n. 8. & seq.*

L. Salmanticenses *tract. VI. cap. II. punct. 2. num. 16.* „Rogabis primo, an si contingat quempiam bona fide consistentem de solis venialibus alicui simplici Sacerdoti, habere fortasse occultum, & invincibiliter oblitum aliquod mortale, adhuc confessio

„ & absolutio valeat, qua indirecte etiam mortalia remittantur? Negat Candidus . . . Affirmant tamen *probabiliter*, in casuposito adhuc confessionem, & absolutionem valere, quia indirecte etiam mortalia remittentur, cum onere tamen confitendi mortalia invincibiliter oblita legitimo Confessario, cum postea venerint in memoriam, & aderit tempus præcepti confessionis. *Suarez, Granados, Leander, Herinx.* „Vide *infra loc. cit. num. 12. & seq.*

LI. Leander *tract. v. diss. XI. q. XIV.* „An saltem possit omnis Sacerdos nullo modo expositus valide absolvere poenitentem qui bona fide confitetur peccata venialia, & mortalia simul. . . . Probabilius respondeo, posse in utroque casu valide absolvere a mortalibus; licet certior factus poenitens, quod Sacerdos ille non habeat iurisdictionem super mortalia, teneatur iterum confiteri. „Vide *loc. cit.*

LII. P. Dominicus Viva *qu. VIII. art. 1. n. 16.* „Respondeo iurisdictionem conferri, non solum quando errori communi adiungitur titulus coloratus. . . . sed etiam *probabiliter*, si error communis non coniungatur cum titulo colorato; puta, si Sacerdos non habens iurisdictionem bona, vel mala fide exponat se confessionali ad confessiones audiendas, communiter censetur Confessarius approbatus. Ita *Diana, Mol-festus*. . . . Debet autem hic error esse probabilis, non vero *supinus, aut crassus*. „Vide *loc. cit. n. 20. & seq.*

LIII. Idem Viva *qu. VIII. art. 2. n. 1. & 2.* Videtur, non licere conficere sacramentum poenitentiae cum iurisdictione probabili, saltem quando potest haberi iurisdictione certa. Nihilominus genfero licitum esse absolvere cum iurisdictione probabili. . . . Hinc sequitur ab Innocentio XI. in prima ex eius proscriptis thesibus non esse damnatam hanc sententiam: *QUIA DEBUISSET APERTE ILLAM DAMNARE*, si voluisset, quod non solum in iis quæ pertinent *ad materiam*, & *formam sacramenti*, sed etiam in iis quæ pertinent *ad iurisdictionem* sequamur opinionem tutiorem, omnia probabili, ut *multi viri docti consent.* „Vide *infra Lib. II. diss. II. cap. V. n. 3. & S. I.*

LIV. Franciscus Fegelli *Part. I. cap. II. n. 21. pag. 14.* „Praxis & usus omnium Confessariorum obtinuit ut impendant absolutionem cum iurisdictione probabili. Ergo ne tot eorum actus sint irriti cumma-

„ ximo poenitentium damno, recte iudicatur Ecclesiam certissime conferre iurisdictionem, si antea non dabatur. „Vide *loc. cit. S. I. n. 10.*

LV. Dominicus Viva *in curs. theol. qu. IX. art. 3. n. 2.* hæc disputat, & resolvit. *Quæritur secundo, an ignorantes reservationem, illam incurrant: & idem quæritur de non advertentibus ad illam dum ACTU peccant.* Post multa sic concludit. „Quare a primo, ad ultimum nec reservationem, neque excommunicationem incurruni qui illas ignorant, & quia communiter Doctores inadvertentiam actualem, & oblivionem æquiparant ignorantiae invincibili, & inculpabili, inde fit quod non advertens ad poenam sive reservationis, sive censura, illam non incurrat, non secus ac si ignoraret. Unde Sanchez *Lib. IV. cap. XXII.* docet, quod si quis, verbi gratia, in poenam periurii vovisset ieiunare, quoties mentitur advertens ad votum non mentendi, non vero ad poenam impositam, ieiunandi, peccaret quidem, sed non teneretur ieiunare, ex hoc scilicet principio, quod poena extraordinaria, & medicinalis non incurrat ab eo qui illam ignorat, *AUT NON ADVERTIT* ad illam. Vide *loc. cit. cap. VI. S. I. n. 2. & seq.*

LVI. P. Patritius Sporer *Part. III. cap. VI. sect. 1. §. 3. n. 735.* „Quintianadvenas rotunde scribens: Ignorantia reservationis, sive iuris, sive facti, *etiamsi sit vincibilis, excusat a reservatione*. Et sane sequitur manifeste ex dictis. Si enim dubium de reservatione ab ea excusat, multo magis excusabit ignorantia reservationis etiam vincibilis. „Vide *loc. cit. n. 10.*

LVII. Idem Sporer *ibidem*. „Bene observat Gobat, merito censens, Confessarium regularem non fore fidelem suo Prælato, si nactus poenitentem implicitum peccato reservato, sed reservationis ignarum, non dicat expresse: Te quidem absolvo hac vice (*scilicet ex probabili opinione DD.* & benigna interpretatione mentis Superioris, ne bona fide procedens idem peccatum mortale bis debeas confiteri) scito imposterum te a me non posse absolvi sine expressa voluntate Superioris. Quod ipsum consuleri soleo Parochis, & Vicariis de reservationibus casibus episcopalibus sollicitis. „Vide *loc. cit. n. 11. & seq.*

LVIII. P. Dominicus Viva *in trutinâ in prop. 41. Alex. VII. n. XVI.* „Dubitatur hic, an possit absolvi qui in occasione peccandi

„ PRO-

proxima verfatus est, antequam illam tollat; præsertim si in alia confessione id promissit, & deinde non stetit promissis? Nonnulli cum Con. *disp. viii. poenit. num. 133.* Filliuc. Azor. Sanch. putant absolvi non posse extra casum necessitatis: immo Cardenas *diff. xl. cap. v. art. 4. n. 108.* putat id colligi ex propositione 61. Innoc. XI. ubi damnatur, quod absolvi possit qui in proxima occasione peccandi verfat, quam potest, & non vult omittere. Et ratio videtur esse, quia qui ad sacramentum poenitentiae accedit, antequam occasionem illam tollat, censetur eam nolle eicere, atque adeo sine debito proposito efficaci non peccandi de cetero accedere; quandoquidem in hoc ipso quod occasio peccandi non tollatur, quando potest tolli, peccatur. Neque obstat quod dicat habere propositum tollendi: nam si solum proponit illam tollere de futuro, & non statim tollit, eo ipso vult de præfenti in ea occasione manere, atque adeo peccat; sicut qui appropinquante leone proponit fugere, & non statim fugit, censetur velle in periculo mortis manere.

Communiis tamen cum *Suar. disp. xxxii. sec. 3. Tabiena*, & alii censent, posse huiusmodi poenitentem absolvi semel ac iterum, si appareant hic & nunc vera signa doloris, & propositi efficacis tollendi statim occasionem proximam: immo *Corduba, Caiet.* & alii putant, quod possit etiam *tertia, & quarta vice absolvi*; esto sæpe expediat absolutionem differre, quousque proxima illa occasio tollatur. Debet tamen omnino absolvi, etiam ante separationem ab illa, tum si instet mortis periculum, tum si dilata absolutione, credatur non habiturus ille opportunitatem redeundi, aut ex alia causa non rediturus. Ratio, cur videatur posse prima & secunda vice absolvi, est, quia *potuit poenitens aut immediate ante, aut audiendo concionem; aut audiendo ipsius Confessarii admonitiones, excitari ad verum, & efficax propositum non peccandi, in quo casu est sufficienter dispositus. Sic passim absoluntur poenitentes per hoc quod proponant restituere, quamvis ante confessionem non restituerint, prout poterant*: quia ex admonitionibus Confessarii potest hic & nunc conlurgere verum propositum restituendi, quod ante confessionem vel erat debile, vel putabatur sufficiens, esto per aliquod tempus opportunum restitutio esset differenda.

Ergo hoc idem fieri potest in eo qui tene-

tur proximam occasionem tollere. Neque ex propositione illa 61. Innoc. XI. eruitur, quod absolvi non possit: nam qui proponit occasionem statim tollere, non potest dici, quod illam velit de præfenti; sicut nec dicitur velle periculum mortis qui appropinquante leone proponit fugere statim ac potest. Cautè tamen in hoc procedendum, eo quod passim huiusmodi propositum non est efficax in eo qui potuit antecederet occasionem peccandi tollere, & nondum sustulit. Vide *Lib. II. de poenit. diff. III. cap. vii. §. 3. per totum.*

LIX. P. Martinus Torrecilla plures opiniones laxas de sacramento poenitentiae docet. Advertendum tamen, ab aliis quoque Casuistis easdem defendi, quos ego citare prætereo brevitatatis causa.

In propositione 57. damnata ab Innocentio XI. circa attritionem naturalem, videtur non venire damnatum dicere, sufficere attritionem supernaturalem existimatam, etsi in re naturalis sit. Idem Torrecilla in *prop. damn. ad prop. 57. Innocent. XI. tract. viii. concl. 3. n. 19. fol. 461.*

LX. Idem Torrecilla *Tom. III. consult. 12. miscel. n. 2. fol. 455.* Quando confessio est tantum de venialibus, non requiritur dolor, attritione illa de qua Tridentinum *sess. xiv. cap. III.* sed sufficit quod poenitens ad confessionem accedat desiderio & voluntate confitendi, sine actuali complacentia.

LXI. Idem Torrecilla *Tom. II. Sum. tr. iv. disp. iv. sec. I. cap. III. n. 17. fol. 418.* Peccata sub dubio, etsi stricte tali positivo, negativove, non sunt confitenda necessario.

LXII. Idem *loc. cit. tract. I. disp. II. cap. iv. §. 2.* Grave saltem non est in confessione sacramentali (præsertim si ea sit generalis, licet voluntaria) simulare peccata gratia præterita, numquam exposita in confessione, quasi ante acta esset.

LXIII. Idem *ibid. §. 7. num. 511. fol. 75.* Qui in confessione omisit letale, quod ex conscientia erronea vincibili tale non putabat, non tenetur eo animadverso, confessionem repetere; sed tantum peccatum quod omisit, confiteri.

LXIV. Idem *ibid. §. 10. num. 633. fol. 86.* Generatim rudes & ignorantes ad confessionem perficiendam possunt admitti, etiam nullum præmiserint examen.

LXV. Idem *Tom. II. Sum. tr. I. disp. 2. cap. iv. §. 10. num. 643. fol. 87.* Confessor potest absolvere poenitentem, etsi certo

sciat

sciat in peccato mortali esse, quod nec interrogatus confitetur: credere enim debet iustam causam illud negandi habere.

LXVI. Idem *Tom. II. Sum. tr. iv. disp. iv. sec. 2. cap. I. n. 30. fol. 426.* In tribus casibus potest simplex Sacerdos actu administrare sacramentum poenitentiae. 1. Si confessio sit de venialibus. 2. Si sit de mortaliis iam confessis, immo & de oblitis in aliis confessionibus. 3. In periculo mortis, & probabiliter etiam præfente Parochi, vel Sacerdote approbato.

LXVII. Idem *ibid. cap. III. n. 28. fol. 432.* Quilibet Sacerdos approbatus potest in vi Cruciatæ absolvere toties quoties a casibus occultis Bullæ Cœnæ Domini, hæresi excepta.

LXVIII. Idem *ibid. sec. III. cap. I. n. 54. fol. 442.* Parochus eligibilis est in Confessarium vi Cruciatæ, aut Inbilæi in tota diocesi, immo & in alienis.

LXIX. Idem *ibid. tr. I. disp. II. cap. IV. §. 5. n. 289. fol. 57.* Regulares privilegio Bullæ Cruciatæ uti possunt, ut independentè a Prælati suis a quolibet Confessario absolvantur, etiam a casibus in Ordine suo reservatis.

LXX. Idem *ibid. tr. IV. disp. IV. sec. II. cap. III. fol. 436.* Probabile est Regulares approbatos posse adhuc vi suorum privilegiorum absolvi a casibus occultis Bullæ Cœnæ, excepta hæresi.

LXXI. Idem *Tom. in propof. damn. tr. II. conf. I. a n. 34. fol. 97.* Sacerdos saltem regularis limitate approbatus pro certo genere personarum, vel pro hoc, vel illo loco, virtute Bullæ Cruciatæ, vel Inbilæi eligi a quibusvis illimitate ad confessiones potest.

LXXII. Idem *in propof. damn. dict. tr. II. conf. I. n. 37. fol. 97.* In propositione 13. ab Alex. VII. damnata, non venit comprehensa sententia dicentium, Sacerdotem approbatum pro determinato tempore, eo transacto eligibilem esse per Bullam, vel Inbilæum; immo & locum habere potest, quando limitatio temporis absque ulla causa fuit posita, vel mala, vel libera voluntate Ordinarii.

LXXIII. Idem *ibid. tr. IV. disp. VI. sect. I. cap. III. n. 17. & 18. fol. 446.* Approbatio semel absolute concessa Regularibus, nisi sit iusta causa revocandi, saltem ab eodem Episcopo concedente, neque iuste, neque valide revocabilis est.

LXXIV. Idem *ibid. n. 20. & 21. fol. 447.* Nulla alia censenda est causa sufficiens

ut Episcopus revocare licite, & valide possit approbationem semel absolute concessam Regularibus, nisi quia Regularis scandalose vivit, errores seminat, omnimode infordecit, vel mente captus sit.

LXXV. Idem *ibid. n. 9. fol. 449.* Probabile est, Regularem ab Episcopo approbatum, etiam si diocesim mutet, semper, & ubique approbationem illi durare, solummodoque concessione iurisdictionis illius Episcopi, ad cuius diocesim transit, indigere.

LXXVI. Idem *Tom. de Episc. tr. II. quæst. III. sec. 2. diffc. 13. n. 82. & 83. & 88. fol. 208.* Regulares semel approbati ab Episcopo unius diocesis nequeunt ab eodem, neque a successore eius novo examini subiici: immo nec Sacerdotes sæculares, nisi licentia ipsis fuerit absque examine concessa, vel si examen præcesserit, alia interveniente causa, ut examini subiiciantur.

LXXVII. Idem *in propof. damn. tr. II. conf. 4. a n. 3. fol. 107.* Sacerdos regularis approbatus ab Ordinario suo ad audiendas confessiones Religiosorum, ubi non est recepta constitutio Gregorii XV. *Inscrutabili*, potest ex vi talis approbationis audire confessiones Monialium, etiam earum quæ Episcopo subiiciuntur. Et ubi est recepta, id ipsum virtute Cruciatæ possunt.

LXXVIII. Idem *Tom. III. consult. conf. de poenit. n. 1. & 2. fol. 342.* Episcopus qui in ingressu suo per publicum edictum præcipit ut omnes Confessarii tam sæculares, quam regulares examini præsententur, & quod dicto termino transacto a confessionibus cessent, non solum iniuste, sed nulliter procedit.

LXXIX. Idem *in propof. damn. tr. II. de poen. conf. I. num. 26. & fol. 96.* Omnes Regulares, adhuc & Religiosi, ac Equites S. Iacobi Calatravæ, & Alcantaræ, & pariter Moniales virtute suorum privilegiorum possunt confiteri cum quolibet Sacerdote simplici, etiam ad annum præceptum adimplendum, ut minimumque hoc non venit damnatum in propof. 13. ab Alexandro VII. damnata.

S. III.

Opiniones quæ P. Balthasari Francolino æquo rigidiores videntur.

Propositiones quas æquo rigidiores P. Francolinus in Merbesio, Genneto, & Iuvenino deprehendit, tales mihi visæ non sunt. Nihilofecius, ut iterum palam faciam me a partium studio liberum esse, easdem transcribere, atque lectorum iudicio subiicere operæ pretium existimavi, quales referuntur a P. Francolino, cuius etiam animadversiones referam. Præmittit P. Francolinus, se non tamquam censores has propositiones rescribere, sed ut ex illis iudicet lector, an sit aliqua in scholis doctrina iusto rigidior. Inquit enim: *Si ergo eorum doctrina rigidior est, iam rigidior doctrina, ac proinde RIGORISMUS multorum est.*

Aliquot Boni Merbesii propositiones, excerptæ a P. Francolino in suo opere inscripto Francolinus vindicatus, cap. II. pag. 123. edit. Venet.

I. Merbesius. *Veri nominis contritio, seu conversio cordis ad sacramenti valorem necessaria, Dei super omnia dilectionem exigit.* In summ. Christ. Tom. II. pag. 37.

II. Francolinus. „Quamvis postea dicat, sufficere dilectionem Dei initialem, seu inchoatam, & non perfectam, significat præcise non requiri dilectionem intensam; ceterum veram caritatem theologiam requirit. Constat enim quod caritas etiam remissa, est vera caritas theologica, sicut calor remissus est verus calor.“

III. Merbesius. *Ad veram contritionem non solum requiritur dolor de universis peccatis mortalibus generatim, & confuse conceptus; verum etiam specialis & distinctus de singulis peccatis, tam quoad numerum, quam quoad speciem conceptus.* pag. 54. column. 1.

IV. Francolinus pag. 123. „Quamvis autem moneat satis esse ut id fiat unico actu, vult tamen ut is actus tendat in peccata sigillatim recogitata, secundum speciem, & numerum.“

V. Merbesius. *Ab Sanctis Patribus quatuor afferuntur rationes ob quas Sacerdos poenitentium reconciliationes differre teneatur. Si quis dixerit, id iam nec fieri posse, nec debere, tametsi sit priscis temporibus factitatum; respondeo, quod olim factitatum est, nostris etiam hisce temporibus esse faciendum, si ea-*

dem illæ rationes propter quas id olim usurpatum est, nostra etiam hac ætate vigeant. pag. 94. Afferunt autem ibidem solas has quatuor rationes. *Prima, inquit, ut ex diuturnitate temporis, & difficultate curationis, mali ab semetipso perpetrati magnitudinem peccator intelligeret. Secunda, ut ipse peccator reconciliationem, ad quam per tot gemitus, & labores pervenerat, assecutus, studiosius peccatum effugeret, atque ita partem tot lacrymis gratiam diligentissime retineret. Tertia, ut inde liqueret, quanta obstinatos peccatores alia ex aliis peccare solitos, maneat supplicia, si tam ægre ad Deum reverti properantibus, & poenitentiae labores obeuntibus remissionis gratia conceditur. Quarta denique, ut intima cordis conversio soli cordium scrutatori bene perspecta, & cognita, tandem per aliquod saltem tempus inter poenitentiae labores exhibita, in Sacerdotum notitiam deveniret.*

VI. Francolinus pag. 124. „Cum autem hæc rationes etiam modo vigeant, si olim viguere, sequitur quod etiam modo debeat differri absolutio. . . Loquendo de poenitentibus qui habent inveteratum habitum peccandi, sic differit (Merbesius.) „Eiusmodi homines non sunt cito absolvendi, quia non nisi ægre admodum convertuntur, ad Deum, sicut oportet. Nam, ut ait S. Thomas 1. 2. qu. lxxviii. art. 2. ad 3. „ille qui peccat ex habitu, semper gaudet de hoc quod ex habitu operatur, quamdiu habitu utitur: sed quia potest habitu non uti, sed per rationem, quæ non est totaliter corrupta, aliquid aliud meditari, potest contingere quod non utens habitu, doleat de hoc quod per habitum commisit: & sic plerumque tales poenitent de peccato, non quia eis peccatum secundum se displiceat, sed propter aliquod incommodum quod ex peccato incurrunt.“ Hæc S. Thomas. Ergo cum peccantibus ex habitu vitioso non displiceat peccatum secundum se, quatenus scilicet est offensa Dei, sed propter aliquod detrimentum, vel incommodum temporale, quod ex ipso percipiunt, ita affectis, sicut & quibuslibet aliis ita animatis, ad tempus deneganda est, & differenda sacramentalis absolutio, donec eorum conversio per dignos poenitentiae fructus ex inchoato saltem Dei amore concepta cernatur, & appareat.

VII. Francolinus pag. 124. „Omitto quod hic Merbesius addit de suo verbum illud temporale; quod non est in textu D. Thomæ, quem ipse allegat: quodque S. Thomas non agit ibi de accedentibus ad confessionem, ad quam qui sponte accedunt,

„non

„non solent dolere de peccato ad vitandum aliquod incommodum temporale, sed saltem ex timore gehennæ cum spe veniæ, & ut reconcilientur cum Deo, adeoque & cum aliquo amore Dei. Illud videtur intolerabile, quod tam multa is Auctor exigit, ut hi poenitentes tandem absolvantur.“

VIII. Duo obiter in doctrina P. Francolini animadverto, minime ut sive Merbesii, sive Iuvenini, sive Genneti vindicias suscipiam, sed ne imperiti errent. Utique in textu S. Thomæ non est illud temporale, sed est in P. Viva, & aliis infra citandis. Qui sponte accedunt (inquit Francolinus) non solent dolere de peccato &c. Spontaneus ergo accessus ad confessionalem argumentum est sufficientis doloris pro sacramento suscipiendo? Hanc doctrinam, quæ mihi videtur iusto laxior, quamque permulti Probabilistæ docent, infra refellam. Eam nunc indicasse sufficiat.

IX. Merbesius. *Contraria vitiosis habitibus adhibenda sunt remedia: ergo peccatores agunt Confessarii qui ad profigendos superbiam, avaritiam, libidinis, ebrietatis, & maledicentiae habitus, qui radices habent altiores, aliquot dumtaxat preces iniungunt.* pag. 121.

X. Francolinus pag. 124. „Hos Confessarios sic generatim nec sanctus Thomas, nec sanctus Antoninus damnat, apud quos excusatur, aut etiam laudatur Confessarius benignius agens cum poenitentibus infirmæ virtutis, in quibus gravius onus poenitentiae exiguum contritionis ignem extinguit.“

XI. Merbesius. *Si poenitens crebro in peccata letalia caderet, probari posset per duos menses, vel toto trimestri; quo excurrente, si vera prospiceretur emendatio profecta ex integra eius fidelitate, & ex vi qua peccata diuturna consuetudine insita ex animo revellere conatus esset, posset absolvi.* pag. 141. col. 2.

XII. Francolinus pag. 124. „Sed quid fiet cum illis qui aut redire non possunt amplius, aut redire non possunt tempore constituto, qui certe sunt innumeri?“

XIII. Merbesius. *Satisfactiones admissorum non potest poenitens alteri reservare sæculo, ut in purgatorio impleatur.* pag. 165. col. 2.

XIV. Francolinus pag. 125. „Si sensus sit quod neque pars possit alteri sæculo reservari; propositio opponitur doctrinæ Raymundi, Humberti, Antonini, ut patet confusentium eorum summas.“

XV. Merbesius. *Poenitens cui certo constitit sibi leviolem quam sua mereantur crimina, ex praxi Ecclesiæ satisfactionem ab Sacer-*

dotibus impositam esse, ad aliam ultro assumendam tenetur, quæ quidem tota ad aliquam æqualitatem cum poena temporali pro peccatis debita, perveniat. pag. 185. col. 1.

XVI. Francolinus pag. 125. „Addit rationem, quam dicebam, nempe præceptum naturale, & divinum satisfaciendi Deo per poenam culpæ correspondentem. Quæ hinc angustia in miseros poenitentes? qui de hoc ipso dubitabunt, an vere careant hac certitudine, quique, ut prudenter iudicent, an ipsi fervent hoc divinum præceptum, tenebuntur scrutari, quæ sit praxis Ecclesiæ circa hoc. Et hinc iterum angustia.“

XVII. Merbesius. *Oportet quemcumque Sacerdotem, animas in poenitentia tribunali rite moderari, & regere cupientem, imbutum esse & instructum notitia canonum, seu regularum quas Sancti Patres, & Concilia, ad plectenda mortalium flagitia & condiderunt, & promulgaverunt; alioquin perurget decretum Cælestini Pontificis sanctissimi, insertum in corpus iuris, hisque verbis conceptum. Nulli Sacerdotum liceat suos canones ignorare, aut quidquam facere quod Patrum possit regulis obviare.* pag. 182. col. 2.

XVIII. Francolinus pag. 125. „Utile profecto est hos canones perdiscere, & ideo Confessarii monentur ut eos nosse fatagant; at necessarium id esse, & lege præceptum non probatur eo mandato Cælestini, quod aut modo non adstringit, cum canones poenitentiales non sint in usu; aut non loquitur de illis, cum eorum notitia non esset omnibus Sacerdotibus quos ibi alloquitur Cælestinus, necessaria, & forte nec omnibus Confessariis.“

XIX. Rigorismi Merbesium arguit P. Francolinus. Sed audiant omnes iudicium quod de Summa Merbesii tulit sapientissimus Cardinalis de AGUIRRE diff. x. in Concl. Hisp. excus. II. ubi hæc habet. „Merbesius Doctor Theologus, & valde versatus in canonicis sacris, ut ostendit Summa Christiana ipsius edita duobus vastis voluminibus Parisiis ann. 1683. . . . Non sum nescius id opus a nonnullis incusari nimis severitatis, sive rigoris. Sed fortasse, ut ita censeant, in plerisque rebus germana causa est, non quia sententiæ ipsius strictiores iusto sint, sed quod illorum conscientia laxa est; ut hic quodammodo locum hæc eat dictum illud veteris: *Pedes tui non calcant spinas, sed habent.*“

Gasparis Iuvenin propositiones.

I. Iuvenin pag. 503. edit. Lugd. col. 2. init. hanc statuit conclusionem: *Eo intensus debet esse peccati odium, quo graviora sunt crimina.*

II. Francolinus pag. 126. num. 3. „Additque id esse in præcepto secundum aliquos, licet secundum aliquos non sit. Ipse autem iam ingerit scrupulum, dum vult ad amovendum scrupulum impensus, & scilicet debita contritionis intentionem a Deo postulemus.“

III. Iuvenin. *Qui solo timore poenæ dolet, de suæ contritionis supernaturalitate cum fundamento dubitat.* pag. 509. col. 2.

IV. Iuvenin. *Divinum præceptum confessionis obligat lapsum intra breve tempus, ita ut lapso non liceat in multum tempus secundum prudentem estimationem suam confessionem differre.* pag. 63. col. 2.

V. Francolinus pag. 127. „Hæc propositio est contraria omnibus Doctoribus, uno vel altero excepto, ut dictum est.“

VI. Iuvenin. *Iure divino est necessaria satisfactio lapsus post baptismum.* pag. 676. col. 2.

VII. Francolinus pag. 127. „Et quidem condigna, ita ut levis iniungi non possit pro gravibus, ut postea probare contendit. Igitur cum Ecclesia non possit dispensare in præceptis divinis, & naturalibus, male dispensavit in hoc, ut certe fecit sæpissime.“

VIII. Iuvenin. *Periculum est ne viri nobiles, qui magno suæ famæ desiderio tenentur, ruant ad duella, si in iis locis permaneant in quibus prævident suam famam, quam depercutunt, adducendam esse in discrimen. Dimittendi sunt igitur absque sacramento, si ex iis locis discedere detrectent.* pag. 742. col. 2.

IX. Francolinus pag. 1227. „Hoc periculum non videtur proximum, nec ea prævisio officere videtur, si alioquin habeant firmum propositum abstinendi ab omni peccato. Alioquin vix ullus miles nobilis potest esse absolvi.“

Rigorismus Francisci Genneti Episcopi Vasconensis.

I. Gennetus Tom. IV. tract. vi. cap. v. quæst. xxix. „Requiritur ut possit Confessorius prudenter iudicare contritionem poenitentis includere quatuor circumstantias, quas Tridentina Synodus censuit necessarias &c. *Tertia est firmum, constansque, seu non vacillans novæ vitæ propositum.*“

II. Francolinus Lib. II. disp. x. num. 26. pag. 99. edit. Venet. „At ipsi forte non vident suæ doctrinæ consequentias, ut certe eas non vidisse dicendus est Franciscus Gennetus in sua recentissima Theologia morali edita Parisiis anno 1703. Ex pluribus exemplis rigidissimæ ipsius doctrinæ, unde gravia sequantur absurda, unum afferam ex Tom. IV. tract. vi. de sacram. poenit. ubi cap. v. quæst. xix. docet, ad veram contritionem, in hoc sacramento requisitam, esse necessarium constans propositum: non inquit, propositum, sed constans propositum, idque debere innotescere Confessorio.“

III. En Rigorismus Genneti. Ad veram peccatoris in Deum conversionem non modo requirit propositum utcumque, ut fieri solet, sed firmum, constansque, seu non vacillans. Hæc autem doctrina, clamat P. Francolinus, non rigida tantum est, sed etiam rigidissima. Rigorista ergo est S. Paulus, qui II. Cor. vii. docet: *Quæ enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem STABILEM operatur.* Et tamen hoc est potissimum exemplum quod affert P. Francolinus, ut demonstrat doctrinam Genneti esse rigidissimam, nedum rigidam. Si quis diceret, oppositam P. Francolini doctrinam, nempe ad veram poenitentiam sacramentalem sat esse propositum inconstans, & vacillans, esse laxissimam, abluderet ne a vero?

Brevis Animadversio.

Conferat nunc lector præiudiciorum vacuus Rigorismus propositionum quas ex Merbelio, Iuvenin, & Genneto refert P. Francolinus, cum Laxissimo propositionum quas ego S. antecedenti ex permultis Probabilistis recensui. Deinde concludat, quisnam potiori iure vocis sonitum extollere iure valeat, & debeat; an P. Francolinus, *Cave a Rigorismo, cave a Rigoristis*; an ceteri, *cave a Laxismo, cave a Laxistis*. Verum luculentiora in universo hoc opere argumenta istius iudicii formandi dabimus.

C A P U T II.

Nonnullæ quasiunculæ de virtute poenitentia distinctæ a sacramentali resolvuntur.

I. Quæst. I. *Quid sit poenitentia generaliter accepta?* Resp. Poenitentia significatus multiplex. Isidorus Hispalensis Lib. VI. Orig. a poena, seu punitio-

originem eius repetit: & Auctor libri Augustino adscripti de vera, & falsa poenitentia cap. xix. inquit: *Poenitere idem est ac poenans tenere, ut nempe homo semper puniat in se ulciscendo quod commisit peccando.* Alii nomine poenitentia ea intelligunt quæ consilio, & voluntate facta displicere incipiunt.

II. Græci, quod Latini poenitentiam appellant, *Metanæam, Exomologesim, Epititionem* vocant. *Exomologesim* idem sonat ac latine confessio, *Metanæa* resipiscenciam, *Epititionem* multam peccatis debitam significant.

III. Poenitentia generatim accepta triplicem præfert significatum. I. Poenitentia vocabulum latissime acceptum dolorem prodit de quacumque re, sive bona, sive mala, quam aliter factam quis vellet. II. Poenitentia minus ample accepta est dolor ob crimen patratum, conceptus non Dei, sed sui ipsius causa. Hoc modo doluit Esau, quod propter unam escam hereditatem vendidisset. III. Est dolor de peccato, propterea quod est offensa Dei. Cum legitur in Scripturis sanctis, Deum alicuius rei poenitere, id per translationem, & figuratam locutionem dici, omnes afferunt. Poenitentia hæc non affectum, seu mutationem aliquam in ipso Deo, sed effectum prodit, quem delere Deus ipse decreverat. *Delebo, inquit, hominem quem creavi:* Genes. vi.

IV. Penes Theologos tria includit poenitentia. I. Prioris vitæ resipiscenciam, seu mutationem. II. Vitæ prioris intimum dolorem, & detestationem. III. Poenam, seu punitionem, quam peccator vel sponte sibi imponit, vel impositam sibi libenter sustinet, ut Deo satisfaciatur. Heinc constat, quamturpiter a veritate aberrant novatores Lutherani, & Calvinistæ, contententes poenitentiam totam consistere in mentis mutatione, & proposito melioris vitæ ineundæ: quem errorem damnavit Tridentina Synodus sess. xiv. cap. iv. Ipsamet naturalis ratio evincit, intelligi haud posse resipiscenciam, seu vitæ in melius commutationem sine prioris antea detestatione.

V. Quæst. II. *Quotuplex sit poenitentia?* Resp. I. Poenitentia tribuitur in veram, & falsam. Vera est internus animi dolor de peccato patrato, Dei causa conceptus cum detestatione præteritæ vitæ, & proposito melioris, & cum satisfaciendi deliberatione coniunctus. Falsa est illa qua quis affigitur non Dei, sed sui ipsius causa, puta quia commissa peccata aut infamiam, aut temporalia illi damna inferunt. II. Poenitentia vera altera interior, exterior altera, Interior est

ipsamet virtus poenitentia, quæ describi solet *virtus qua peccator movetur ad odium, & detestationem sui peccati, ad firmum melioris vitæ propositum, & sui vindictam in compensationem iniuriæ Deo illatæ.* Exterior est sacramentum novæ legis a Christo Domino institutum, quo per iuridicam Sacerdotis absolutionem homini contrito, & confessio remittuntur peccata post baptismum commissa. III. Poenitentia exterior alia publica, alia privata & secreta. Interior alia actualis, seu actus ipse poenitendi; alia habitualis, nempe propensio & facilitas ad exercenda doloris & resipiscenciam officia. IV. Denique poenitentia alia fit ante, alia post baptismum; & hæc altera mortalium, venialium altera. Qua de re lege S. Thomam III. Part. qu. xc. art. 4. ubi perspicue hæc omnia explicat.

VI. Quæst. III. *An poenitentia sit virtus proprie dicta?* Resp. Affirmans sententia communis est, Scripturarum testimonio nixa. Nam Deus *Ezech. xviii.* clamat: *Convertimini, ait Dominus Deus, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris.* Rursus *Matth. viii.* *Poenitentiam agite . . . Facite fructus dignos poenitentia.* Item *Luc. vi.* *Cæpit Iesus predicare, & dicere: Agite poenitentiam.* Quæ divina lege præcipiuntur, ad virtutem proprie dictam pertinent. At nihil ferre in Scripturis sanctis præcipitur frequentius quam de perpetratis flagitiis poenitentia. Ergo hæc vera virtus est. Præterea dolor de peccatis eo modo & fine conceptus, ut extrema devitet, nequit non esse virtutis actus, ut inquit S. Thomas III. Part. q. lxxxv. art. 1. Nam qui lætantur, cum male fecerint, peccant; sicuti qui ita dolent, ut in desperationis laqueum se coniciant, ut Cain, & Iudas, scelus perpetrant. Ergo dolor, ad leges æquitatis, & christianæ moderationis mensuram conceptus, officium virtutis est. Nonnulla quæ obici solent, præterea, utpote nullius momenti.

VII. Hæc poenitentia virtus non generalis, sed peculiaris est, & revocatur ad iustitiam commutantem, non tamquam pars subiectiva illius, sed ut potentialis. Nam poenitentia dolet de malo commisso, quatenus est offensa Dei, cuius læsum ius reparare conatur. Hæc autem alterius violati iuris compensatio ad iustitiam commutantem attinet. Verum quia compensatio hæc non est ad æqualitatem; ideo poenitentia non est pars subiectiva, sed potentialis tantum iustitiæ commutantis.

VIII. Quæst. IV. *Utrum poenitentia sit virtus*

Conc. Theol. Tom. IX.

B

tus

tus infusa? Resp. Virtutes aliæ sunt acquiruntur humanis actibus, ut iustitia, fortitudo, temperantia &c. aliæ infusæ, quas Deus gratuito infundit, ut sunt virtutes theologice, fides, spes, caritas. Ad quæsitum respondeo, dogma fidei esse, virtutem poenitentiae per se infusam esse. Hæc veritas aperte revelata in Scripturis est. Ierem. xxxi. dicitur: *Converte me, & convertar: quia tu Dominus Deus meus. Postquam enim convertisti me, egi poenitentiam.* Ezechiel sic Deum loquentem inducit: *Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri. . . & dabo vobis cor carneum. . . & faciam ut in præceptis meis ambuletis.* Heinc Concilium Tridentinum sess. vi. can. 8. hanc veritatem definiit: *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.* Illa enim virtus infusa dicitur, inquit S. Thomas III. Par. qu. lxxxv. art. 5. quam Deus in nobis, sine nobis, non tamen sine nobis dispositively cooperantibus, in primis producit. Eiusmodi est habitus poenitentiae, ut ex Scripturarum testimoniis constat.

IX. Quæst. V. *Utrum quovis tempore lapsus in culpam mortalem fuerit necessaria virtus poenitentiae?* Resp. Necessitas duplex: medii, & præcepti. Necessitas medii duobus intelligi modis potest. Aliud est medium intrinsecum, necessariam naturam suam cum fine connexionem habens, ut est gratia necessaria ad salutem. Aliud est medium necessarium institutione divina, ut est baptismus: potuisset enim Deus alio modo hominem ad salutem regenerare.

X. Poenitentia est necessaria necessitate medii, & præcepti divini, ut ex divinis Scripturis patet. *Matth. xv. inquit: Coepit Iesus prædicare, & dicere: Poenitentiam agite: appropinquavit enim regnum caelorum.* Item Lucas Act. iii. *Poenitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra.* Iterum Lucas in Evang. cap. xiii. inquit: *Si poenitentiam non egeritis, omnes simul peribitis.*

XI. Adducta testimonia, & alia plurima, quæ brevitate studio omitto, necessitatem tum medii, tum præcepti evincunt. Nam illud dicitur necessarium necessitate medii sine quo obtineri finis nequit. Porro æterna salus, quæ est hominis finis, ita a poenitentia pendet, ut sine ea haberi non possit. *Si poenitentiam non egeritis, omnes simul peribitis.* Hanc veritatem definiit Concilium Tridentinum sess. xiv. cap. i. his verbis:

Fuit quidem poenitentia universis hominibus qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam & iustitiam assequendam necessaria, illis etiam qui baptismi sacramento ablui petivissent, ut perveritate abiecta, & emendata tantam Dei offensionem cum peccati odio, & pio animi dolore detestarentur. Poenitentia igitur ante omnem legem scriptam fuit peccatoribus necessaria ad salutem, atque adeo necessaria necessitate medii, & quidem intrinseci, cum sit natura sua cum fine coniunctum. Quamobrem Tertullianus Lib. de poenit. cap. ii. ait: *Deus post tot ac tanta delicta humanæ temeritatis a principe generis humani auspiciata, post condemnatum hominem, post erectum paradiso, mortique subiectum, cum rursus ad suam misericordiam maturavisset, iam inde in semetipso poenitentiam dedisset &c.* Ratio huiusmodi necessitatis medii intrinseci evidens est. Nam remitti peccata nullo modo possunt, nisi Deus in suam amicitiam reconciliet peccatorem. Repugnat autem quod Deus recipiat in suam amicitiam peccatorem impenitentem. Quoniam tunc amaret hominem, quem a se aversum, & in peccato obstinatum cognosceret, & consequenter peccatum ipsum amaret, quod horrendum, & impossibile est.

XII. Quæst. VI. *Quot gradibus ad poenitentiam virtutem perveniatur?* Resp. Sex veluti gradus a Theologis distinguuntur. 1. Dei nos convertentis operatio, 2. motus fidei, 3. motus timoris servilis, 4. motus spei, 5. motus caritatis, 6. motus timoris filialis. Hanc doctrinam tradit S. Thomas III. Part. qu. lxxxv. art. 5. *Dicendum, quod de poenitentia loqui possumus dupliciter. Uno modo quantum ad habitum, & sic immediate a Deo infunditur sine nobis principaliter operantibus, non tamen sine nobis dispositively cooperantibus per aliquos actus. Alio modo possumus loqui de poenitentia quantum ad actus quibus Deo operanti in poenitentia cooperamur. Quorum actuum primum principium est Dei operatio convertentis cor, secundum illud Thren. ult. *Converte non Domine ad te, & convertemur. Secundus actus est motus fidei. Tertius est motus timoris servilis, quo quis timore suppliciorum a peccatis retrahitur. Quartus actus est motus spei, quo quis sub spe veniæ consequendæ assumit propositum emendandi. Quintus actus est motus caritatis, quo alicui peccatum displicet secundum seipsum, & non iam propter supplicia. Sextus actus est motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert.**

Sic

Sic igitur patet quod actus poenitentiae a timore servili procedit, sicut a primo motu affectus ad hoc ordinato; a timore autem filiali, sicut ab immediato, & proximo principio.

XIII. Hanc ipsam doctrinam confirmat Tridentinum Concilium sess. vi. cap. vi. his verbis: *Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati divina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata, & promissa sunt: atque illud in primis, a Deo iustificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, & dum peccatores se esse intelligentes, a divina iustitiæ timore, quo utiliter concutiantur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes, Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tamquam omnium iustitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, ac detestationem, hoc est per eam poenitentiam quam ante baptismum agi oportet: denique dum proponunt suscipere baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata.* Si hæc ad baptismum rite suscipiendum in adultis requiruntur, necessaria quoque sunt ut peccatores sacramentum poenitentiae sancte suscipiant.

XIV. Divinam operationem primum omnium necessariam esse certum est, cum Christus ipse Ioan. xv. testetur: *Sine me nihil potestis facere: & rursus cap. vi. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Et Concilium Tridentinum sess. vi. can. iii. hæc definit: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.* Secundo succedit fidei motus, quem necessarium ad virtutem poenitentiae esse Scriptura ipsa testatur. *Sine fide* (inquit Paulus Hebr. xi.) *impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & quod inquirantibus se remunerator sit.* Fides enim omnium virtutum fundamentum est; religionis principium, corrigendi cordis initium, & prima iustificationis radix.

XV. Sequitur timoris servilis motus, quo peccator suppliciorum terrore concussus a peccato recedere incipit, ut *Eccles. i. habetur. Timor Domini expellit peccatum. Qui sine timore est, non poterit iustificari.* Quare Christus Dominus *Matth. x. ad hunc timorem sic excitat: Timete eum qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam.* Quartus gradus est motus spei, quæ ex divi-

næ misericordiae intuitu concipitur, quæ erecti confidimus, Deum propter Christi merita nobis propitium fore. Quintus gradus est motus caritatis, vi cuius peccata nobis displicent, ut sunt Dei summe boni offensa; & non tantum propter suppliciorum metum, ut clarius infra. Quare scite Tridentinum subdit: *Sicque Deum tamquam omnium iustitiæ fontem diligere incipiunt.* Et S. Thomas loc. cit. ad i. perspicue loquitur. *Nam peccatum prius incipit homini displicere, maxime peccatori, propter supplicia, quæ respicit timor servilis, quam propter Dei offensam, vel peccati turpitudinem, quod pertinet ad caritatem.* Sextus tandem gradus est motus timoris filialis, quo poenitens Deum tamquam patrem optimum revereri incipit, satisfactionem offensæ illatæ offert, & peccatum in seipso punire constituit. Hoc filiali timore percussus celebris filius prodigus dixit: *Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in caelum, & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis.* Luc. xv.

XVI. Motus isti quos ex Tridentino, & S. Thoma descripsi, non sunt omnes ita absolute necessarii, ut omnes explicite & formaliter requirantur. Sed posito gratiæ prævenientis motu, qui semper est formaliter necessarius, ceteri in unico formali actu comprehendendi valent. Potest enim unico instanti peccato converti, ut patet in conversione S. Pauli Apostoli. Ideo autem Tridentinum, & S. Thomas post alios Patres eiusmodi actus in œconomia poenitentiae enumerarunt, quia iuxta consuetudinem divinæ providentiæ cursum hoc ordine concurrunt ad iustificationem. Motus isti veri meriti rationem ad iustificationem obtinendam non habent, prout præcedunt iustificationem: nam gratia ipsa iustificans est principium meriti. Porro motus isti, qui iustificationis gratiam præcedunt, sunt dispositiones veluti materiales, quæ nobis consentientibus, & per Dei gratiam operantibus, in animam introducuntur, & iidem ad iustificationis gratiam per meritum Christi IESU obtinendam præparamur. Quæ doctrina traditur a Synodo Tridentina sess. vi. cap. viii. his verbis: *Cum vero Apostolus dicit iustificari hominem per fidem, & gratis; ea verba in eo sensu intelligenda sunt quem perpetuus Ecclesiæ catholicæ consensus tenuit, & expressit, ut scilicet per fidem ideo iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis; sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius*

eius consortium pervenire. Gratis autem iustificari ideo dicimur, quia nihil eorum quae iustificationem praecedunt, sive fides, sive opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur: si enim gratia est, iam non ex operibus: alioquin, ut idem Apostolus inquit, gratia iam non est gratia. Pauca haec delibavi de poenitentiae natura, & oeconomia; sed plura infra dicturus sum.

XVII. Quæst. VII. *Quinam sint poenitentiae effectus?* Resp. Primus effectus poenitentiae internæ est remissio omnium peccatorum quantum ad culpam, quidquid in oppositum fabulentur novatores Lutherani, & Calviniani, quorum errore damnavit Concilium Tridentinum. Innumera sunt Scripturarum testimonia, ut *Ezech. xviii. Ionæ iii. Matæ iv. Sap. x. II. Reg. xii.* quibus Deus veris poenitentibus omnium peccatorum remissionem promittit. Secundus effectus est remissio poenae aeternæ. Homo enim per poenitentiam fit ex iniusto iustus, & ex inimico amicus, ut fit heres secundum spem vitæ aeternæ, quemadmodum inquit Tridentinum *sess. vi. cap. vii.* Ergo reus aeternæ damnationis remanere nequit. Poena tamen temporalis non semper tota remittitur; sed hæc per opera poenalia, vel per indulgentias in hac, vel per purgatorii poenas in altera vita expiatur, ut suo loco explicabitur. Hanc veritatem definit Tridentinum *sess. vi. cap. xvi. can. xxx.* his verbis: *Si quis post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori poenitenti ita culpam remitti, & reatum aeternæ poenae deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus poenae temporalis exsolvendæ vel in hoc saeculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna caelorum aditus pateat; anathema sit.* Plurima sunt Scripturarum testimonia quæ aperte declarant, dimisso peccato, non semper dimitti totam poenam temporalem. Peccata quoque venialia poenitentia remittuntur. Non est tamen necessaria displicentia formalis, & actualis; sed sufficit virtualis cum proposito abstinendi a singulis, ut docet S. Thomas III. *Par. quæst. lxxxvii. art. i. ad i.* inquit: *Ad poenitentiam peccatorum venialium requiritur quod homo proponat abstinere a singulis, non tamen ab omnibus, quia hoc infirmitas huius vitæ non patitur. Debet tamen habere propositum se præparandi ad peccata venialia minuenda; alioquin esset ei periculum deficiendi, cum desereret appetitum proficiendi, seu tollendi impedimenta spiritualis profectus, quæ sunt peccata venialia.* Peccata venialia remittuntur per asperisionem aquæ benedictæ, qua-

tenus includitur aliquis actus implicate, vel explicite reverentiæ erga Deum, aut displicentiæ, & detestationis eorundem peccatorum.

XVIII. Quæst. VIII. *An peccata per poenitentiam dimissa redeant per peccatum sequens?* Resp. Negat S. Thomas III. *Par. quæst. lxxxvii. art. i.* simpliciter & absolute, peccata semel remissa per sequens peccatum, post poenitentiam perpetratum, reviviscere: quia opus Dei irritari per opus hominis non potest. Sed peccatorum remissio opus Dei est: ergo frustrari opere hominis nequit. Adeo enormis tamen est peccati sequentis ingratitude, ut peccata dimissa redire dicantur secundum quid, & virtualiter, inquit *loc. cit.* S. Thomas. *Et hoc non est peccata dimissa redire simpliciter, sed redire secundum quid, in quantum scilicet virtualiter in peccato sequenti continentur.* Heinc consequitur tanto graviorem esse ingratitude peccati sequentis, quanto plura, & scelestiora fuerunt crimina per poenitentiam dimissa. De quo lege S. Thomam *loc. cit. art. 3.*

XIX. Per poenitentiam recuperantur quoque virtutes amissæ, non tamen semper in æquali gradu, sed interdum in maiori, aliquando in minori intensione. Merita insuper per peccatum sequens mortificata, per poenitentiam reviviscunt. Disputant scholastici Theologi, ad quem gradum merita mortificata per peccatum vi poenitentiae reviviscunt? Sed paucis respondeo, merita per peccatum mortificata reviviscere per poenitentiam secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem. Et hæc pauca de virtute poenitentiae delibasse sufficiat.

C A P U T III.

De existentia sacramenti poenitentiae a Christo Domino instituti.

I. Principio, quid sit sacramentum poenitentiae, explicandum est. Definiri autem sic solet: *Est sacramentum a Christo Domino institutum, quo per iuridicam Sacerdotis absolutionem homini contrito, & confesso remittuntur peccata post baptismum commissa.* Primæ particulæ rationem genericam proferunt, eum omnia sacramenta sint a Christo Domino instituta. Per sequentes particulas, *Quo per iuridicam Sacerdotis absolutionem remittuntur peccata*, exprimitur modus iuridice ministerii, seu vera potestas in Sacerdote remittendi peccata, & non declarandi tantum ea esse remissa. Additur, *Peccata*

post baptismum commissa: quia hoc sacramentum baptizatis solummodo dispensatur qui post baptismum peccant. Tandem ultimæ particulæ, *Homini contrito, & confesso*, significant duas partes veluti materiales huius sacramenti ex parte poenitentis, nempe confessionem, & contritionem, a perfecta; & imperfecta abstrahentem, quæ odium peccati includit, propositum melioris vitæ, & satisfactionis Deo exhibendæ. Hæc omnia fusius infra explicabuntur. Consuetæ methodo nostro inhærentes paucis perstringemus hæreticorum errores, & postea dogmata Ecclesiæ catholicæ breviter, sobrieque declarabimus.

S. I.

Recensentur hæreticorum errores adversus sacramentum poenitentiae.

II. **C**ontendunt plures recentiores, quos inter P. Le Druin de re sacramentaria *Tom. II. q. 11.* & Gaspar Juvenin, ante decimum sextum saeculum Christianorum neminem extitisse qui sacramentum poenitentiae negaverit. Inficiantur, ex albo sacramentorum sive a Montanistis, sive a Novatianis expunctam fuisse poenitentiam. Contra sentiunt alii cum Bellarmino *Lib. I. cap. ix.* Sed dissidium istud levis momenti est, & facile componitur. Tam Montanistæ, quam Novatiani aliorum hæreticorum more, cum viderent nimiam adversus se concitari invdiam ob suos evulgatos errores, eosdem aut inutrantur, aut temperantur. S. Ambrosius *Lib. I. de poenit. cap. 11.* narrat, Novatianos Stoicorum quodam more omnia peccata paribus aestimasse mensuris, & æque eum qui gallum, ut aiunt, gallinaceum, atque illum qui patrem suffocaverit, perpetuo caelestibus abdicandos mysteriis. Ab hac criminum æqualitate, quam nimis odiosam experti fuere Montanistæ, & Novatiani, recesserunt, ut testatur S. Ambrosius *loc. cit. cap. 111.* ubi scribit: *Sed aiunt se, exceptis gravioribus criminibus, relaxare veniam levioribus.* At subdit, huius distinctionis initio non meminisse Novatianum. Non hoc quidem auctor vestri erroris Novatianus, qui nemini dandam poenitentiam putavit. Hæc hæreticorum varietas in causa fuit cur in contrarias abierint opiniones laudati Theologi. Waldenses quoque, Viclestas, & Hussitas sacramentum poenitentiae negasse aliqui contendunt; sed opposita sententia communis est. In hoc tantum errant isti, quod vellent

Cons. Theol. Tom. IX.

Sacerdotes improbos absolvendi potestate carere.

III. Novatores Lutherani, & Calviniani, qui ex omnium fere antiquorum hæreticorum sentina faeces collegerunt, ex sacramentorum numero poenitentiam expunxerunt. Lutherus varius fuit. *Lib. de captiv. Babylæ* circa initium scribit: *Principio neganda mihi sunt septem sacramenta, & tantum tria pro tempore ponenda, baptisma, poenitentia, panis.* Verum sub eiusdem libri finem sibi minime constans hanc suam sententiam retraxit. *Si rigide*, inquit, *loqui velimus, tantum duo sunt in Ecclesia sacramenta, nempe baptisma, & panis. . . . Hoc poenitentiae sacramentum, quod ego his duobus accensui, signo visibili, & divinitus instituto caret, & aliud non esse dixi quam viam, ac reditum ad baptismum.* A Lutheri doctrina recedere videtur Lutheranorum disciplina. Nam, ut narrat Clar. Bossuetus *Lib. III. hist. var. Lutheranorum* ministri excipiunt peccatorum confessiones, & poenitentes sic interrogant: *Numquid credis remissionem quam tibi do esse remissionem Dei? Respondet poenitens, Ita. Tum minister: Et ego ex Christi mandato remitto tibi peccata tua, in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti.* Zuinglius *Lib. de ver. & fals. relig. cap. de sacram.* perfractè negat sacramentorum numero accensendam poenitentiam esse. Calvinus *Lib. IV. Instituit. cap. xix. §. 15.* consuetam suam vesania debacchatur in Catholicos, quod poenitentiam sacramenti loco habeant: *Romanenses*, inquit, *& Scholastici, quibus solemne est omnia perperam interpretando corrumpere, anxie in repetendo hic sacramento desudant; nes mirum videri debet: nodum enim in scirpo quaerunt.* Post §. 16. plenius evomuit bilem suam hæc eructans. *Ac, ut istas belluas in sua arena conficiam, si ullum hic sacramentum quaeratur, nonne longe speciosius iactari poterat absolutionem Sacerdotis sacramentum esse quam poenitentiam vel interiorem, vel exteriorem?* Tandem §. 17. sacramentum poenitentiae cum sacramento baptismi confundit. *Aptissime itaque dixeris, si baptismum vocaveris poenitentiae sacramentum. . . . quod ne commentum esse nostrum putes. . . . apparet. . . . Ioannem prædicasse baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum.* Protestantes, qui apologiam confessionis Augustinæ amplectuntur, poenitentiam ut sacramentum suscipiunt, cum in eadem expresse aliserant: *Vere igitur sunt sacramenta, baptismus, coena Domini, absolutio, quæ est sacramentum poenitentiae.* Melancthon, quemadmodum Lu-

B 3 the-

therus, varius fuit; constanter tamen negat absolutionem Sacerdotis esse actum iudicalem, sed nudum esse ministerium contendit declarandi peccata esse remissa contenti. Marcus Antonius de Dominis *Lib. V. de Rep. Eccl. cap. XII.* docet sola peccata publica externa clavibus Ecclesiae esse subiecta, seculum peccata interna occulta: quae sola inquit, interiori poenitentia sanantur.

S. II.

Poenitentia est verum novae legis sacramentum a Christo institutum, quo iudicialia Sacerdotis potestate peccata remittuntur.

Luculenta sunt Scripturarum oracula, quibus a Christo Domino poenitentiae sacramentum institutum evincitur. Nam *Matth. XVI.* haec habentur. *Tibi dabo claves regni caelorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis.* Nec est quod reponas, haec Petro dicta fuisse; cum subdat ibidem Evangelista: *Amen dico vobis: quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in caelo; & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in caelo.* Luculentius Evangelista Ioannes *cap. XX.* hanc exprimit potestatem. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.*

H. Haec evidenter elicitur, poenitentiam verum & proprie dictum sacramentum esse. Nam ad sacramentum requiritur quod sit a Deo institutum, quod symbolo externo, & sensibili gratiam sanctificantem significet, producatque. Haec omnia in citatis testimoniis habentur. Ritus externus est, & sensibilis. *Quorum remiseritis &c.* Quomodo enim poenitens se aut absolutum, aut ligatum intelliget, nisi exteriori & sensibili iudicis decreto id percipiat? Quod ritus iste a Christo imperatus sit, perspicue ostendunt evangelica verba: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis &c.* Non minus manifestum est huic ritui annexam esse gratiae efficientiam. *Quorum remiseritis, remittuntur.* Si remittuntur peccata, ergo gratia infunditur, quae peccatorum maculas delet. Haec duo peccata condonari, & redire cum Deo in gratiam, ita coniuncta intime sunt, ut consistere unum sine altero nequeat. Quam doctrinam Concilium Tridentinum *sess. XIV. cap. I.* his verbis proponit. *Dominus autem*

sacramentum poenitentiae tunc praecipue instituit, cum a mortuis excitatus, insufflavit in discipulos suos, dicens: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi, & retinendi peccata ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos, Apostolis, & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit.

III. Tam evidens est Patrum, quos citat Tridentinum Concilium, traditio, ut Calvinus ipse *Lib. IV. Instit. cap. XV.* fateri cogatur. Equidem scio aliud **COMMUNITER** receptum esse, poenitentiae, & clavium beneficio nos obtinere post baptismum remissionem, quae prima regeneratione per solum baptismum nobis datur. Communiter sane receptum est, fuitque semper tum in occidentali, tum in orientali Ecclesia, poenitentiae sacramento peccata post baptismum commissa remitti. Et hoc evidenter demonstrarunt innumeri Theologi catholici, adductis utriusque Ecclesiae splendidissimis documentis. Pauca ego transcribam.

IV. Tertullianus, antequam Montanista evaderet, *Lib. de poenit. cap. VIII.* haec scribit: *Pervicacissimus hostis nunquam malitiae suae otium facit, tunc maxime servit, cum hominem plene sentit liberatum. . . . Igitur cum scias adversus gehennam, post prima illa intinctionis dominicae monimenta, esse adhuc in exomologesi secunda subsidia; cur salutem tuam deseris? cur cessas aggredi quod scias mederi tibi?*

V. S. Cyprianus ad S. Cornelium P. M. *epist. LIV. Statueramus iam pridem. . . ut qui in persecutionis infestatione supplantati ab adversario, lapsi fuissent, & sacrificiis se illicitis maculassent, agerent diu poenitentiam plenam: & si periculum infirmitatis urgeret, pacem sub tactu mortis acciperent: quando permiserit ipse qui legem dedit, ut ligata in caelis ligata essent, solvi autem possent illic, quae prius in Ecclesia solverentur.*

VI. S. Pacianus Barcinonensis *Episcopus epist. I.* Symonianum Novatianum hoc pacto redarguit. *Solus hoc, inquit, Deus poterit; verum est; sed & quod per Sacerdotes suos facit, ipsius potestas est. Nam quid aliud est quod Apostolus dicit: Quae ligaveritis in terris, ligata erunt & in caelis? Cur hoc, si ligare hominibus, ac solvere non licebat? An tantum hoc solis Apostolis licet? Ergo & baptizare solis licet, & Spiritum sanctum dare solis, & solis gentium peccata purgare: quia totum*

totum hoc non aliis quam Apostolis imperatum est. . . . Si ergo lavacri, & christi potestas maiorum longe charismatum ad Episcopos inde descendit; & ligandi quoque us adfuit atque solvendi: quod etsi nos id ob nostra peccata temerarie vindicamus; Deus tamen illud, ut Apostolorum cathedram tenentibus, non negabit.

VII. S. Ioannes Chrysostomus *Lib. III. de Sacerdotio* fuso calamo dogma catholicum confirmat; sed brevitate studio haec pauca verba transcribo. *Non solum Sacerdotes, cum regenerant, sed etiam postea condonandorum peccatorum obtinent potestatem.*

VIII. S. Ambrosius *Lib. I. de poenit. cap. II. & VIII.* plura de sacramento poenitentiae docet. *Cur baptizatis, inquit, si per hominem peccata remitti non licet? In baptismo enim utique remissio peccatorum omnium est: non interest utrum per poenitentiam, an per lavacrum hoc ius datum sibi Sacerdotes vindicent: unum in utroque ministerium est. Sed dices, quia in lavacro operatur mysterium gratiae. Quid in poenitentia? Nonne Dei nomen operatur?*

IX. S. Hieronymus *Lib. I. contra Pelagianos* ait, *duobus maxime sacramentis nobis sanguinem Christi applicari, in baptismo scilicet, & in poenitentia, quae imitatur baptismi gratiam.*

X. S. Augustinus *Lib. I. de adulter. coniug. cap. XVI.* inquit: *Si a catechumeno factum est homicidium, baptismate abluitur; si a baptizato, poenitentia, & reconciliatione sanatur.*

XI. Quae opponere haeretici solent, ex recensitis Patrum testimoniis omnia corruunt. Garriunt, laudata Evangelistarum oracula intelligenda esse, non de iudiciali potestate; sed de Evangelii praedicatione. Quae commentatio ineptissima est, & obvio Scripturae sensui adversa, & ab omnibus Patribus rejecta. Insistunt. Lucas nullibi in Actibus Apostolorum poenitentiae meminit. Quamvis hoc verum esset, quid inde? Numquid omnia Apostolorum gesta Lucas descripsit? Numquid argumentum negativum infringere positiva, & apertissima testimonia valet? Apostoli toti fuerunt in baptismo administrando, quia convertendae tum gentes erant; & Christianorum illius temporis innocentiarum raro egebat secunda post naufragium tabula. Praeterea *Act. VIII.* Petrus ad poenitentiam invitavit Simonem Magum. *Poenitentiam age ab hac nequitia, & roga Deum, si forte remittatur tibi haec nequitia cordis tui.* Quae verba ad potestatem clavium pertinere inde colligitur, quod Simon Magus iam baptizatus erat. Plura

alia obtrudere novatores solent eiusdem furfuris. Utique Patrum sanctorum aliqui evangelicos textus praeter sensum litteralem extendunt etiam ad correctionem fraternam, ad praedicationem Evangelii; sed in primis de clavium potestate eadem interpretati sunt, illorum nemine repugnante.

CAPUT IV.

Nonnullae quaestiones resolvuntur.

I. **Q**uest. I. *Quandonam sacramentum poenitentiae institutum fuit? Resp.* Cum Christus Dominus ex citatis a mortuis insufflavit in discipulos suos dicens: *Accipite Spiritum sanctum &c.* instituit praecipue hoc sacramentum. Tum enim contulit illis iudicariam potestatem, ut declarat Concilium Tridentinum *sess. XIV. cap. I.* Addit sacra Synodus, praecipue post resurrectionem institutum poenitentiae sacramentum: quia ante passionem illud Christus promisit, & praedicavit; potestatem tamen illis non contulit nisi post resurrectionem.

II. **Q**uest. II. *Sacramentum poenitentiae est ne omnibus post baptismum lapsis ad salutem obtinendam necessarium? Resp.* Sententiam affirmantem definivit Tridentinum Concilium *sess. XIV. cap. II.* his verbis. *Est autem hoc sacramentum poenitentiae lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus. Quandoquidem, si Sacerdotes iudices in Ecclesia sunt (ut illos esse probatum est) a Domino constituti, consequitur criminum reos permanere peccatores, si ad ipsos Sacerdotes, cum possint, non accedunt, ut absolvantur. Quamobrem poenitentia a Patribus secunda post naufragium tabula nuncupatur. Quomodo enim cum navis confringitur, servandae vitae perisacium in tabula, si occurrit, arripienda reponitur ad evadendum naufragium; sic violata iustitia baptismali, ad declinandam aeternam damnationem, unica salutis spes in poenitentia reposita est. Porro sicut medicina aegrotis, non sanis necessaria est, ita non iusti & innocentes, sed lapsi opus poenitentiae habent. Est vero necessarium lapsis post baptismum poenitentiae sacramentum necessitate medii, & praecipui.*

III. **Q**uest. III. *Cur poenitentiam in sacramentorum numerum Christus retulit? Resp.* Duplex a Catechismo Concilii Tridentini assignatur ratio. Prima est, ut firmior nobis esset obtinendae vitae spes. Anxii quippe, & perplexi nimium essemus de nostra interna poenitentia

nitentia, nostroque iudicio: idcirco clementissimus Dominus, ut huic nostrae anxiae sollicitudini praesidium afferret, poenitentiae sacramentum instituit, quo per Sacerdotis sensibilem, veluti sententiam dimissa nobis esse peccata intelligeremus. Quid enim aliud est Sacerdotis absolutio quam eiusdem Christi Domini vox nobis, quemadmodum paralytico, annuntians: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua?* Matth. ix. Et haec infinita Dei clementia non modo erigere fiduciam nostram, sed alacriores animosioresque ad poenitentiam ferventius peragendam efficere debet, cum illam agere debemus, ut S. Augustinus *hom. i. inter l.* docet. *Sed fac incertum esse, utrum ignoscat Deus. Quid perdidit, cum supplicat Deo, cum salutem perdere non dubitavit, cum offenderet Deum? Quis enim certus est quod etiam Imperator ignoscat? Et tamen pecunia funditur, maria transmeantur, procellarum interia subeuntur, & pene, ut mors evitetur, mors ipsa suscipitur. Supplicatur deinde per homines homini: sine dubitatione sunt ista, cum sit dubium quo sine veniant. Et tamen certiores sunt claves Ecclesiae quam corda Regum: quibus clavibus quodcumque in terra solvitur, etiam in caelo solutum promittitur: & multo est honestior humilitas, qua se quisque humiliat Ecclesiae Dei: & labor non imponitur, & nullo temporali mortis periculo mors aeterna vitatur.* Altera ratio est, quia salus nostra non nisi per Christi passionem & merita haberi potest. Idcirco congruum fuit, hoc poenitentiae sacramentum institui, cuius vi Christi merita nobis applicarentur ad peccata post baptismum perpetrata remittenda; totumque reconciliationis nostrae beneficium ab uno Servatore nostro proficisci, intelligeremus.

IV. Quaest. IV. *Sacramentum poenitentiae diversum ne est a sacramento baptismi?* Resp. Sententia affirmativa dogma fidei est, quod Concilium Tridentinum *sess. xiv. cap. ii.* definit adversus novatores, praesertim Calvinistas. Hoc sacramentum, inquit, multis a baptismo differre cognoscitur: nam praeterquam quod materia, & forma, quibus sacramenti essentia perficitur, longissime dissident: constat certe baptismi ministrum iudicem esse non oportere, cum Ecclesia in neminem iudicium exerceat qui non prius in ipsam per baptismi ianuam fuerit ingressus. Et hanc veritatem confirmavit sacra Synodus *can. 2.* atque Patres omnes, Cyprianus, Athanasius, Pacianus, Chryostomus, & Augustinus, quorum testimonia, alioquin obvia, praetereo.

V. Opponit Calvinus cum ceteris novato-

ribus. S. Marcus *cap. i.* narrat Ioannem praedicasse dumtaxat baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. Praeterea peccatorum remissionem baptismum consequentem, tribuendam esse ipsi baptismi, Apostolus ad *Ephes. v.* docet: *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquae in verbo vitae, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, neque rugam.* Quibus verbis soli baptismi peccatorum remissio tribuitur. Et hoc confirmat S. Augustinus *Lib. I. de nupt. & concupisc. cap.* ubi relatis Apostoli verbis haec ait: *Sic accipiendum est quod ait Apostolus, ut eodem lavacro regenerationis, & verbo sanctificationis omnia prorsus mala hominum regeneratum mundeniur, atque sanentur; non solum peccata, quae omnia nunc remittuntur in baptismi, sed etiam quae posterius humana ignorantia, vel infirmitate contrahuntur; non ut baptismi, quoties peccatur, toties repetatur; sed quia ipso, quod semel datur, fit ut non solum antea, verum etiam postea quorumlibet peccatorum venia fidelibus impetretur.* Haec sunt quae Calvinus exaggerat *Lib. XIV. Institut. cap. xix.*

VI. Resp. Recensita Calvinii sophismata nullius sunt momenti. S. Ioannes appellat baptismum poenitentiae, quem ipse praedicabat, quia vi propria Spiritum sanctum non conferebat: idcirco Praecursor Domini hortabatur Iudaeos ad se confluentes, ut Agno Dei, tollenti peccata mundi, viam pararent. Baptismo adscribitur omnis innovatio & anterior, & subsequens, quia per ipsum Ecclesiam ingredimur, Christi membra evadimus, ex oleastro decerpti inserimur plantae vitae, a qua profluunt remedia, quibus sequentia peccata deleantur; sicuti generationi, & natiuitati tribuuntur incrementa, robur, & morborum sanitas, & cetera bona quae inde consequuntur. Valeat itaque baptismus ad sequentem peccatorum remissionem, quia ab ipso principium spiritalis regenerationis & vitae accipimus: quo baptismi sublati, cetera non prodesse sacramenta; illo vero, ut fundamento posito, sequentia sacramenta suos pariunt effectus. Et haec est S. Augustini doctrina. *Quid enim (subdit ille continuo post verba a Calvino obiecta) prodesse vel ante baptismum poenitentiae, nisi baptismus sequeretur, vel postea, nisi praecederet?* Plura alia adducere sancti Patris testimonia possem, quae praetermitto.

VII. Quaest. V. *Iterari ne sacramentum poenitentiae potest?* Resp. Adfirmans sententia est omnium Catholicorum, definita in Concilio

Tri-

Tridentino *sess. xiv. can. i.* & a verbis evangelicis supra relatis hausta. Christus enim Dominus potestatem remittendorum criminum impertit Apostolis, eorumque successibus nulla adiecta restrictione. Et *Luc. cap. xvii.* dicitur: *Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & si poenitentiam egerit, dimitte illi: & si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens, Poenitet me, dimitte illi.*

VIII. Accedit omnium Patrum consensus. S. Ioannes Chryostomus in *paranesis. i.* ad Theodorum Monachum lapsus. *Talis est erga homines pietas Dei. Numquam spernit poenitentiam, si ei sincere, & simpliciter offeratur. Etiam si ad summum quis perveniat malorum, & inde tamen velit reverti ad virtutis viam, suscipit libenter & amplectitur, & facit omnia, quatenus ad priorem revocet statum.*

IX. S. Augustinus *ser. ccl. cap. v.* inquit: *Si iam de sanitate desperas, addis peccata peccatis, sicut scriptum est: Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit: noli contemnere, noli desperare: clama etiam de profundo ad Dominum, & dic ei: De profundis clamavi ad te Domine . . . De tali profundo Nini-vitae clamaverunt, & hanc propitiationem invenerunt: facilisque est evacuata comminatio Prophetiae, quam humiliatio poenitentiae. Hic fortasse dicit: Sed ego iam baptizatus sum in Christo, a quo omnia mihi peccata praeterita dimissa sunt; vilitas factus sum nimis, iterans vias meas, & canis horribilis oculis Dei conversus ad vomitum suum. Quo ibo a spiritu eius, & a facie eius quo fugiam? Quo, frater, nisi ad eius misericordiam poenitendo cuius potestatem peccando contempseras? Nemo enim recte fugit ab illo nisi ad illum: ab eius severitate ad eius bonitatem . . . Quidquid feceris, quaecumque peccaveris, adhuc in hac vita es, unde te Dominus omnino, si sanare nollit, auferret. Cur ergo ignoras, quia patientia Dei ad poenitentiam te adducit? Qui enim clamando non tibi persuasit, ut non recederes, parcendo clamat, ut redeas. Aliqui Patres, qui iterari poenitentiam posse negant, poenitentiam publicam & solemnem intelligunt, secus privatam. Sed de hoc plura infra.*

C A P U T V.

Materia remota sacramenti poenitentiae sunt peccata detestanda post baptismum commissa.

I. Sacramentum poenitentiae, sicut cetera omnia novae legis sacramenta, diver-

sis partibus constat, quae materiae, & formae vocabulis appellantur. Materia sacramenti poenitentiae duplex, remota una, proxima altera. De illa nunc, de hac infra. Materia remota sunt peccata sive mortalia, sive venialia post baptismum commissa. Peccatum originale, vel actualia ante baptismum commissa, non sunt materia huius sacramenti; cum poenitentia sit secunda post naufragium tabula. Nec Ecclesia jurisdictionem exercet in eos qui baptismi tincti non sint.

II. Plura hic disputare Theologi solent de peccato fictionis in susceptione baptismatis, & de peccatis positive, & negative dubis. Qui sicte exterius baptizatur sine animo recipiendi baptismum, nullo modo baptismum suscipit, ut communis sententia docet. Si quis vero re ipsa & serio suscipiat sacramentum, & characterem baptismi, sed absque necessaria dispositione, sublato obice reviviscit baptismus. De peccatis sive negative, sive positive dubis infra, ubi de integritate confessionis sermo erit, disputabo, & laxas plurimum Probabilistarum opiniones refellam.

III. Quaest. unic. *Utrum sit aliquod scelus adeo enorme, ut sit irremissibile?* Resp. Catholici omnes docent adversus Montanistas, & Novatianos, nullum reperiri peccatum, quantumvis gravissimum, ut idololatria, blasphemia, homicidium, quod poenitentia expiari, & ab Ecclesia remitti non possit. Plurima occurrunt Scripturarum testimonia quae perspicue evincunt, omnia peccata expiari poenitentia posse. Verum haec oracula nihil evincunt contra Novatianos, qui non negabant, Deum quodcumque scelus condonare posse homini poenitenti; sed inficiabantur Ecclesiam potestate praeditam esse remittendi graviora scelera. Quamobrem SS. Patres, ut hanc profligarent haeresim, opponebant Montanistis; & Novatianis verba quibus Christus declaravit potestatem Ecclesiae collatam. *Quaecumque solveritis &c. Quorum remisistis &c.* nulla adiecta limitatione. Quare S. Ambrosius *Lib. I. de poenit. cap. ix.* sic urget Novatianos. *In eo igitur Patrem vestrum propria damnatis sententia, qui distinctionem peccatorum facitis, quae solvenda a vobis putatis, & quae sine remedio arbitrabitur. Sed Deus distinctionem non facit, qui misericordiam suam promisit omnibus, & relaxandi licentiam Sacerdotibus suis sine ulla exceptione concessit. Damnabant Patres Novatianum, qui Stoicorum more paria omnia peccata essetiebat. Mitto Cypriani, Paciani, aliorumque Patrum testimonia.*

IV. Ec-

IV. Ecclesia catholica vix ortam Novatianam hæresim damnavit. Eam Concilium Romanum coactum a S. Cornelio an. 251. declaravit *immanissimam*, & a fraterna caritate alienam. Et, missis aliis Conciliis, Synodus Tridentina *sess. xiv. c. i.* inquit: *Novatianos remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia catholica tamquam hæreticos expulsi atque condemnavit.*

V. Plura opponere Novatiani Scripturarum testimonia, quorum potissima hæc sunt. Matth. xii. *Omne peccatum, & blasphemia remittitur hominibus; spiritus autem blasphemiae non remittitur. Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Rursus S. Paulus ad Hebr. cap. vi. *Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum caeleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt; rursus renovari ad poenitentiam, rursus crucifigentes sibi metipsos Filium Dei, & ostentui habentes. Hanc eandem doctrinam inculcat Apostolus ibidem cap. x. *Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia.**

VI. Primum Matthæi testimonium directe cum hæresi Novatiana pugnat. Dicitur enim omnem blasphemiam, & omne peccatum remitti, quod Novatiani perficte inficiantur. Blasphemia autem in Spiritum sanctum, quæ nunquam remittitur, est, ut exponit S. Augustinus (*serm. 11. de verbis Evangel. in Matth.*) *peccatum impoenitentiae contra donum Dei, & gratiam regenerationis, vel reconciliationis quæ fit in Ecclesia in Spiritu sancto.* Heinc peccatum hæreticorum, & schismaticorum, qui sunt extra Ecclesiam, & qui obstinate redire ad Ecclesiam recusant, irremissibile est, non absolute statutum, sed adiunctum obstinationi, & obfirmatae pertinaciae hæreticorum, qui extra arcam perseverare volunt. Extra arcam autem Ecclesiae peccatorum remissio, & salus haberi nequit. Neque hæc Augustini doctrina discrepat a doctrina aliorum Patrum, Hieronymi, Paciani, Ambrosii, asserentium blasphemiam in Spiritum sanctum illam esse quæ manifestæ veritati resistit, & Christi miracula dæmoni tribuit. Nam huc quoque Augustini doctrina pertinet. Qui a Christo se separant, & Ecclesiae unitatem scindunt,

manifestæ veritati oculos claudunt, & pertinaciter extra Ecclesiam degunt. Isti blasphemant in Spiritum sanctum, nihilque illis poenitentia extra Ecclesiam prodest: & sic neque blasphemia in Filium, neque in Patrem, neque in Spiritum sanctum remittitur, ut ibidem subdit S. Augustinus. *Si quemquam extra Ecclesiam suorum poeniteat peccatorum, & huius tanti peccati, quo alienus est ab Ecclesia Dei, cor impoenitens habeat; quid ei prodest illa poenitentia, cum isto solo verbum dicat contra Spiritum sanctum, quo extraneus est ab Ecclesia, quæ accipit hoc donum, ut in Spiritu sancto fiat remissio peccatorum? Neque vel ipiorum hæreticorum, & schismaticorum peccatum irremissibile est, si redire intra Ecclesiae arcam velint; sed irremissibilis dicitur illorum pervicacia, qua Spiritui sancto resistunt, & in eundem blasphemant, dum extra Ecclesiam salutem obtinere præsumunt.*

VII. Ad testimonium, quod ex Apostolo Paulo opponitur, respondent multi, impossibile eo loci idem significare ac difficile; sicuti cum dicitur Matth. xix. *Facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum caelorum.* Alii respondent, Apostolum ibi negare baptismi, non poenitentiae repetitionem. Et hic sensus literalis, & obvius videtur. Impossibile enim est semel baptizatos rursus renovari ad illam regenerationis spiritualis gratiam quam per baptismum assecuti fuerant. Sicut enim homo semel corporaliter nascitur, ita semel spiritualiter regeneratur. Gratiam quippe & iustitiam baptismalem dotes comitantur, quæ absunt a poenitentia, quæ post baptismum peragitur. Per illam non culpa modo, verum etiam poena temporalis tota remittitur; secus per hanc. Peccatum post baptismum patratum novam inducit perturbationem, & concupiscentiam personalem, quæ per poenitentiam non deletur; sed plures malignæ reliquiae superant in anima, etiam post ablatam per poenitentiam maculam culpæ. Impossibile ergo est lapsos post baptismum rursus recuperare gratiam, & iustitiam baptismalem; at impossibile non est eos obtinere per poenitentiam gratiam reconciliationis & remissionis perpetrati delicti. Ne multa: iustitia baptismalis excellens, & præstantissima est; iustitia vero quæ per poenitentiam habetur, longe inferior est. Apostolus vero scribens Romæ ad Hebræos baptizatos, & quasi vacillantes in christiana religione, quod non viderent adhuc impletas Christi promissiones omnes, ut eos in fide.

de Christi roboraret, splendidissimum illud Dei donum in baptisate acceptum ob oculos illis refert, iidemque dicit, impossibile illius recuperationem esse, si semel repellantur. Idcirco ad constantem perseverantiam, & persecutorum victoriam eosdem hortatur, animatque. In hac epistola poenitentiae sacramenti non meminit, quia circumstantiæ non ferebant.

VIII. Heinc patet responsio ad aliud testimonium Apostoli in eadem Epist. cap. x. ubi dicitur: *Voluntarie peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia.* Hæc Pauli verba confirmant ea quæ hætenus dicta sunt. Post acceptam Christi fidem in baptisate, & iustitiam, quæ in sola Christi religione infunditur, non relinquitur hostia; idest, non superest altera baptismatis innovatio, & regeneratio. Huc tota tendit epistola Apostoli Romæ scribentis, & confirmantis fratres suos Ierosolymis degentes. Rescribam S. Ioannis Chrysostomi interpretationem in hunc locum hom. xx. ubi inquit: *Hic rursus nos adoriuntur qui tollunt poenitentiam, & quicumque cunctantur venire ad baptismum. Hi quidem dicunt, non esse eis tutum venire ad baptismum, siquidem non est secunda remissio; illi vero dicunt, non esse tutum eos qui peccaverunt, insigniri mysteriis, siquidem non est secunda remissio. Quid ergo dicemus utriusque? Quod hic non tollit poenitentiam, neque eam quæ per poenitentiam fit placationem; neque expellit, aut deicit per desperationem eum qui lapsus est. Non est utique adeo inimicus nostræ salutis; sed secundum ausert lavacrum. ... Dixit: Non est amplius hostia; hoc est, non est amplius crux secunda. Hoc enim vocat hostia. Hostiam enim Christus se in cruce obtulit æterno Patri. Nonnulla alia prætereo, quia de his infra sermo redibit.*

CAPUT VI.

De prima poenitentiae parte, nempe de CONTRITIONE, quæ est materia proxima huius sacramenti.

I. **M**ateria proxima sacramenti poenitentiae sunt tres poenitentis actus, nempe *contritio, confessio, & satisfactio*, ut definiit Concilium Tridentinum *sess. xiv. c. 111.* his verbis. *Sunt autem quasi materia huius sacramenti ipsius poenitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio. Qui, quatenus in poenitente ad integritatem sacramenti, & ad plenam, & perfectam peccato-*

rum remissionem ex Dei institutione requiruntur, poenitentiae partes dicuntur. Hoc idem prius definitum fuerat ab Eugenio IV. in decr. pro instr. Arm. In præsentiarum solam primam partem, contritionem videlicet, exponendam suscipio.

II. **Q**uæst. I. *Quid sit contritio generatim sumpta?* Resp. Contritio univèrse spectata, prout a perfecta & imperfecta abstrahit, a verbo *conterere* suum recipit nomen. Conterere idem sonat ac divido, scindo, confringo aliquid in minutissimas partes. Sic contritio cor humanum peccato induratum, & tumidum contra Deum deprimat, subiicit legi Dei, & eo quo divina gratia vocat, inflectit, ut habetur Ioelis 11. *Scindite corda vestra.* Concilium Tridentinum *sess. xiv. cap. iv.* sic eam definit. *Contritio animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Appellatur contritio animi dolor, seu displicentia & tristitia animi ex Dei offensa orta. Contritio itaque intra animum tota consistit. Quare licet effusus exterius dolor, lacrymæ, & gemitus, quæ interiorum animi affectum consequuntur, bona sint, & laudabilia; tamen ad veram contritionem necessario non requiruntur. Dicitur detestatio, quia poenitentia non modo est nova vita, seu resipiscencia, ut contendunt Lutherani, sed etiam antea vitæ odium. Additur de peccato commisso. Hæc particula indefinita, cum sit in materia necessaria, æquivalat universali, quæ ad omnia peccata mortalia, quibus Deus offensus est, extenditur, ut habetur Ezechiel. xvii. *Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium, & iustitiam; vita vivet, & non morietur.**

III. Dicitur *cum proposito non peccandi de cetero.* Quoniam ad veram poenitentiam non modo requiritur præteritas culpas, ut delendas, respicere; verum etiam præcavere futuras. Quare S. Gregorius Magnus *homil. xxxiv. in Evang.* inquit: *Poenitentia est mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. Hæc duo ita coniuncta sunt, ut unum consistere sine altero nequeat. Propositum istud expressum, & formale communiter esse debet, & non tantum virtuale, & implicitum. Concilium loc. cit. adicit: cum voto præstandi omnia quæ requiruntur ad sacramentum poenitentiae rite percipiendum, nempe confitendi, & satisfaciendi. Votum istud necessarium est, cum & confessio, & satisfactio iure divino necessaria sint, ut infra clarius patebit.*

IV. Obiectum ergo, seu materia contritionis sunt peccata præterita ipsius poenitentis. Quamquam enim omnia peccata etiam aliena, & ipsum originale propter eorum fecerantem displicere debeant, de illis tamen contritio stricte dicta non est.

V. Quæst. II. *Quænam sunt contritionis proprietates?* Resp. Præcipuæ quæ assignantur, sunt istæ: libera, bona, supernaturalis, vera, sincera, magna, vehemens. Lutherus contritionem coactam esse, & in terroribus conscientiae positam, quibus anima necessario commovetur, effutiit. Heinc nec poenarum metum, nec ipsam contritionem ad gratiam præparare, sed hominem hypocritam facere docuit. Quem errorem proscriptit Tridentinum Concilium *sess. xiv. can. v.* Prima itaque contritionis proprietas est, quod sit actus liber, & bonus. Præterea supernaturalis esse debet, tam ratione divini auxilii, sine quo nemo, ut oportet, conteritur potest, ut Catholici omnes semper docuerunt contra Pelagianos; tum ratione motivi, a quo speciem capit. Si enim contritio ipsa supernaturalis est, eiusdem quoque motivum supernaturale sit necessarium est. Contritio enim naturalis, ob aliquod naturale malum concepta, inepta est ad peccatoris conversionem. Talis fuit contritio & Antiochi desidentis peccatum ob gravissimum quo cruciabatur morbum; & Esau, qui amissam lugebat temporalem hereditatem. Plura concurrunt ad contritionis partem eandem. Nam præter divinum auxilium, & fidem, timor poenæ æternæ, & amittendæ beatitudinis, peccati turpitudine, quatenus est offensæ Dei, & tandem amor saltem inchoatus & initialis divinæ bonitatis influunt in contritionem. Diligenter tamen distinguendum est motivum contritionis ab occasione, qua quis excitatur ad poenitentiam. Mortis temporalis timor, & urbis subversio, quam Ionas Niniyitis imminere annuntiavit, eos ad poenitentiam peragendam impulerunt. Illorum poenitentia non fuit concepta ex motivo temporalis damni; alioquin sufficiens minime fuisset ad divinam vindictam placandam; sed id occasio tantum fuit, qua excitati, ex supernaturali motivo veram poenitentiam peregerunt.

VI. Vera, & sincera esse contritio debet, quæ non in solo verborum strepitu, non in fictis lacrymis, non in lectione alicuius formulæ in libello descriptæ consistit; sed in intima voluntate ab omni peccati affectu aliena. Quo facilius sibi blandiuntur peccatores veram se habere contritionem, eo diffici-

lius deprehendi, vera ne, an falsa sit, potest. Quoniam, inquit S. Gregorius Magnus *cap. xx. Regulæ pastoralis, sit aliquando ut aliud in imis intentio supprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat. Nam sæpe sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare quod non amat, de mundi autem gloria non amare quod amat.* Contritio ista dignosci a nobis non potest; cum donum Dei, & intimus animi actus sit. Ex peccati fuga, & bonorum operum exercitio colligere illam possumus. *A fructibus eorum cognoscetis eos,* inquit Matth. vii. Et Præcurfor Domini clamabat Matth. xii. *Facite fructus dignos poenitentiae.*

VII. Quæst. III. *Quam magna & vehemens debeat esse contritio?* Resp. Contritio debet esse summa appetitativa: quia Deum cunctis creaturis anteponit, & a divino amore suam ducit originem, eoque veluti fundamento nititur. Porro Deum super omnia diligere iubemur; atque adeo summo de eius offensâ dolore contristemur oportet. Quemadmodum enim Deus inter omnia diligenda summum est bonum; sic peccatum inter omnia detestanda est summum malum: & sicut *modus* (inquit S. Bernardus *Lib. de diligendo Deo*) *Deum diligendi est diligere sine modo;* ita modus detestandi peccatum, est detestari sine modo. Heinc contritio non solum est summa appetitativa, sed dicietiam potest summa intensiva, dum summo voluntatis ardore in odium peccati, & amore Dei fertur; & extensiva, dum ad omnia & singula peccata extenditur, nulla adiecta temporis limitatione. Appetitatio spectat obiectum, quod omnibus rebus anteponitur. Intentio respicit subiectum, seu gradum, & fervorem contritionis: extensio peccatorum multitudinem, diversitatem, & temporis perpetuitatem. Hæc omnia multis Scripturarum testimoniis demonstrantur. Deuter. iv. *Cum quaesieris Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen toto corde quaesieris, & tota tribulatione animæ tuæ.* Item Ios. cap. ii. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu: & scindite coram vestra, & non vestimenta vestra.* Item Mich. iv. *Dole, & satage filia Sion quasi parturiens.* Rursum Iaias cap. lix. *Rugiemus quasi ursi, omnes, & quasi columbæ mediantes gememus.* Tandem Matth. xxii. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.* Quæ oracula amorem appetitativum, Deum ceteris omnibus præferentem, & doloris acertitatem ad similitudinem mulieris pa-

parentis, leonisque rugientis significant; ut ex alio Matth. x. textu colligitur: *Qui amat patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus: & qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus.* Adeo firma, fortis, & constans contritio ista Dei amore formata esse debet, uti nihil ab eadem nos dimovere valeat, inquit S. Paulus Rom. cap. viii. *Quis nos separabit a caritate Christi? An tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? Certus sum enim quia neque mors, neque vitia, neque Angeli, neque instantia, neque futura... neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.* Et tamen P. Francolinus Rigorismi arguit Gennetum, quod ad veram poenitentiam postulet propositum constans, & non vacillans.

VIII. Contritionis dolor summus esse debet in corde, quia necesse sit ut foras erumpat & lacrymas emittat; quemadmodum supra indicavimus. Interdum enim lacrymæ ab oculis nostris ubertim effluunt, & acerbissimo dolore afficimur, quin internus animi dolor summus sit. E contra sæpe animi dolor maximus, & vehemens est; & tamen nec unam exprimere lacrymam ab oculis valeamus. Indoles, variæ sensuum affectiones, temperamenti corporis humani diversitas, & plura alia fontes lacrymarum aperiunt. Ab hac ergo exteriori, & lugubri sensuum mœsticia haud pendet supernaturalis contritio, quæ siccis oculis summa, quemadmodum inter lacrymarum torrentes ficta, esse valet. Nihilominus lacrymæ (inquit Catechismus Concil. Trid.) *summopere optandæ, & commendandæ sunt.* Præclara est enim ea de S. Augustini sententia: *Non sunt in te christianæ caritatis viscera, si luges corpus, a quo recessit anima, animam vero, a qua recessit Deus, non luges: atque huc spectant illa Salvatoris verba: Væ tibi Corozain, væ tibi Betsaida: quia si in Tyro, & Sydone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere & cilicio poenitentiam egissent: tamen si ad eam rem comprobendam satis esse debent clarissima Ninivitarum, Davidis, Peccatricis, Apostolorum Principis exempla, qui omnes plurimis lacrymis Dei misericordiam implorantes, peccatorum veniam impetrarunt.*

IX. Heinc colliges, sive amorem, sive dolorem appetitativum vix sine aliqua intensioe esse: & quo maior ad bona creata, & mundi illecebras propensio & affectus, eo intensiori conatu seingenda, & convertenda in summum bonum voluntas est. Siquidem,

ut S. Cyprianus *de lapsis* inquit, *quam magnâ deliquimus, tam granditer desicamus.* Alto vulnere diligens, & longa medicina non desit. Poenitentia crimine minor non sit. Nullus tamen designari gradus intensiois valet certus & determinatus, qui ad essentiam contritionis, vel amoris Dei necessariis dicatur. S. Thomas *Suppl. quæst. iiii. art. i.* explicat his verbis dolorem contritionis. *Dolor in contritione excedit omnes alios dolores: quia quantum aliquid placet, tantum contrarium eius displicet; finis autem ultimus super omnia placet, cum omnia propter ipsum desiderantur: & ideo peccatum, quod a fine ultimo avertit, super omnia displicere debet.*

CAPUT VII.

De præcepto naturali, & divino contritionis. Obligat ne mandatum istud ut statim ac homo peccavit, poeniteat?

I. **N**ecessariam esse contritionem iure naturali, divino, & ecclesiastico fatentur omnes. *De iure naturali* (inquit S. Thomas III. Part. quæst. lxxxiv. art. 7. ad 1.) *est quod aliquis poeniteat de malis quæ fecit, quantum ad hoc quod doleat se fecisse, & doloris remedium quærat per aliquem modum, & quod etiam aliqua doloris signa ostendat.* Necessitatem contritionis ex divino iure plura Scripturarum testimonia evincunt. Ezech. xviii. *Convertimini, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & Luc. xiii. Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Heinc Concilium Tridentinum *sess. xiv. c. iv.* declarat, *quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum contritionis motum fuisse necessarium.* Adeo luculenta est veritas ista, ut S. Augustinus *Lib. de duabus animabus c. xiv.* scripserit, *posse quidem aliquem dicere, se non peccare; at nullam esse barbariem quæ dicere audeat, non esse poenitendum, si peccaverit.* Necessaria quoque est contritio iure ecclesiastico, cum semel in anno faciendâ sit confessio, quæ sine contritione valida esse nequit. Nulla ergo est apud Theologos disputatio de contritionis necessitate; at non leve est penes illos diffidium circa tempus quo hoc præceptum urgeat. Quod mihi probabilius videtur, mox dicam.

II. Quæst. unic. *Præceptum contritionis obligat ne statim ac homo peccavit?* Resp. Distinguunt obligationem per se, & per accidens. Priori modo, inquit Turnelius cum aliis per multis, obligat præceptum contritionis in articulo mortis, quia quisque tenetur consulere salutem

saluti suæ, quam sine pœnitentia obtinere nemo potest. Posteriori modo, inquit, obligat, cum urget præceptum percipiendæ Eucharistiæ, aut confirmationis. Hoc pacto ratiocinabantur plures de præcepto amoris Dei, antequam Innocentius XI. damnaret has tres propositiones. 5. *An peccet mortaliter qui a Deum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.* 6. *Probabile est ne singulis quidem rigore quinquenniis per se obligare præceptum caritatis erga Deum.* 7. *Tum solum obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam qua iustificari possimus.* An damnata in his propositionibus sit doctrina rescripta ex Turnely de sacr. poenit. quæst. III. quæst. 6. videlicet præceptum contritionis per se obligare dumtaxat in articulo mortis, per accidens vero cum tenemur iustificari, alii decident. Mihi sane, salvo meliori iudicio, necessaria consecutione, immo potiori iure, per se contritionis præceptum non tantum in articulo mortis, aut singulis quinquenniis, sed frequentius urgere videtur, quemadmodum præceptum amoris. Immo si præceptum caritatis absolute & per se, non tantum aut mortis tempore, aut singulis quinquenniis, sed frequentius ad amandum Deum obstringit Christianum abstrahendo a peccato in illum perpetrato; strictiore sane iure obstringere contritionis mandatum videtur Christianum peccatorem. Exempti ne sunt peccatores a caritatis præcepto? Nemo dixerit. Porro impleri caritatis præceptum a peccatore nequit sine contritione de perpetrato peccato. Ergo sicuti proscripserit doctrina restringens præceptum caritatis ad mortis articulum, aut ad quinquennium; ita proscripserit doctrina limitans ad præfata tempora contritionis mandatum.

III. Alii Theologi docent præceptum hoc obligare saltem singulis diebus festis, quibus audiendum est Missæ sacrificium; alii quoties peccatum commissum memoriæ occurrat; alii statim post peccatum patratum. In hac opinionum varietate illud mihi certum videtur, sententiam illorum qui ad duos casus, nempe ad mortis articulum, & ad receptionem, aut administrationem sacramentorum, limitant contritionis mandatum, falsam esse, & nisi mea me fallat opinio, vi iustitiam rationis proscripserit, non secus ac doctrinam de caritate in rescriptis propositionibus contentam.

IV. Utrum vero obliget præceptum istud continuo ac homo peccavit, difficillimum est determinare. Quæstionem hanc fuscè discussi

Tom. I. in Decal. Lib. I. dissert. xv. cap. x. §. 2. Iudicium ibidem meum suspendi, & in hunc locum absolute pronuntiandum remissi. Dixi ibidem, argumenta sententiæ afferentis peccatorem, statim ac peccavit, obstringi ad actum contritionis, mihi apparere evidentissima, & ineluctabilia. Cur ergo, inquit aliquis, iudicium tuum suppressum voluisti? Quia non ad omnia quæ imbecillitati meæ evidentia apparent, amplectenda alios urgere lubet. Verum hæc per transennam.

V. Tempus nunc est id patefaciendi quod ipse sentio de hac gravissima quæstione. Dico itaque, præfata sententiam afferentem peccatorem debere statim, modo ibi explicato, a peccato recedere, & se se in Deum convertere; mihi videri probabiliorum, tum ob auctoritatem & Scripturarum, & tot Sanctorum Doctorum qui illam propugnant, tum ob rationum momenta, quæ mihi videntur efficacissima. Secus fortassis apparebunt aliis. Tu serio illa expendito loc. cit. ne ego actum agam, eadem hæc transcribendo.

VI. Pauca in præfens obiter adiicio, seu clarius expono. Dixi ibi *Tò statim* moraliter, non physice accipiendum esse. Ad hoc dari materiæ seu temporis parvitatem in hoc negotio christianæ conversionis, sicut in ceteris præceptis. In hac itaque latitudine spectandæ sunt circumstantiæ peccatoris, ita ut diu non differatur conversio. Sic explicata, seu temperata sententia a nemine negari deberet. Nam communiter graviores Theologi docent, illum graviter peccare qui diu differt suam conversionem. Difficultas est, quid intelligatur per *Tò diu*. Alii intelligunt mensem. Ego hebdomadam præter propter intelligerem. Advertat tamen christianus lector, nos nihil certi definire posse circa hoc temporis intervallum. Ex Scripturis, ex Patribus, ex Conciliis scimus, peccatorem differentem suam conversionem peccare. Hoc certe scimus. Quantum vero temporis requiratur ad novum peccatum mortale patrandum, certo definire quis potest? Id solum dico, sententiam quam proposui, & circumscripti, mihi videri probabiliorum. Quare semper præ oculis habendum est, quod peccatum suo pondere in aliud impellit, perpetrata malitia ad aliam perpetrandam invitat; ut Scripturæ divinæ, Patres, experientia, & Concionatores omnes clamant. Admissa contraria recentiorum sententia, qua efficacia Concionatores e suggestu revincere peccatores valent, ut non differant pœnitentiam de die in diem, sed statim sese convertant, ut periculum damna-

tionis declinent; si consilium hoc tantum sit, & non præceptum? Quare sophisma est, & ut mihi videtur, manifeste fallum, quod docent iuniores permulti; videlicet, communem fidelium sensum declarare, hoc præceptum non urgere statim ac peccatum commissum est; neque cum peccatum five speculative, five practice memoriæ occurrit. Quoniam, inquit, fideles accusare se de hac circumstantia in confessione non assueverunt. Quot crimina peccatores, quot corruptelas, quot flagitiosas illecebras deglutiunt, quin ullum sibi scrupulum moveant? Communis fidelium sensus colligi debet ex Dei ministris, qui omnes uno ore contra pœnitentiam de die in diem differentes vehementi zelo declamant, non tantum ut meliora suadeant, & tutiora; sed ut luculentissimis argumentis evincant, obstrictos peccatores esse ad non protrahendam pœnitentiam, ut cæcitate & obstinationis abyssum declinent. Patefaciunt, quam horrendum sit & detestandum quod homunciones persistent in Dei aversione, & inimicitia, quod nolint cum diabolo pactum foedus statim rescindere, sed contra fovere, & continuare, atque in inveterato peccandi habitu, & vitiorum cœno conquiscescere, Dei vindictam provocare, & tandem damnationem sibi obstinate adsciscere. Hic est omnium Concinatorum sensus communis. Quinam sensus præferendus? Concinatorum, an peccatorum, qui de hac dilatione non se accusant? Quid? Dicemus ne, omnes divini verbi ministros falli, & fallere populum fidelem, dum præfata e publico suggestu detonant zelo summo? Dicturi ne erunt Casuistæ, apostolicos viros concionatorie, oratorie, declamatorie loqui, secus scholasticæ, & casuisticæ? Alia ne est doctrina cathedræ apostolicæ a doctrina tribunalis pœnitentiæ? Peccatores non se accusant de hac dilationis circumstantia, quia cæci sunt, quia luci divinæ oculos claudunt: non se accusant ex incuria interdum, & negligentia aliquorum aut Parochorum, aut Confessariorum, qui, ut debent, pœnitentes non instruunt. Divini verbi ministri ex Scripturarum, & Patrum documentis suas efficiunt conciones, neglectis Casuistis. Contra Casuistæ non pauci, neglectis Scripturis & Patribus, plures opiniones resolvunt ex auctoritate aliorum Casuistarum. Non me later, Theologos quoque graves, nedum Casuistas, contrariam propugnare opinionem. Quid inde? Pro nostra, quam defendimus, stant Scripturæ divinæ, stant Patres, stant Theologi sane præstantiores, ut Thomas, Bonaventura,

Alensis, Antoninus, Paludanus, ceterique, quos allegavi loc. cit. Stat denique communis Concinatorum sensus.

VII. Paritas præcepti confessionis, quam urgere adversarii solent, nullius momenti est. Præceptum enim istud est merum adfirmativum. Nam S. Thomas in IV. dist. xvii. quæst. III. art. I. quæstionc. 4. & habetur in Suppl. III. Part. quæst. VI. art. 5. docet, præceptum confessionis natura sua esse adfirmativum; & solum per accidens obligare præter tempus præscriptum. Notanda sunt quæ ibi initio corporis articuli habentur. *Respondeo dicendum, quod cum propositum consistendi sit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propositum, quando ad contritionem tenetur, scilicet quando peccata memoriæ occurrunt.* Conferas velim hæc cum iis quæ ex 2. 2. quæst. lxxii. adduxi loc. cit. & inde colliges, Sanctum Doctorem aperte docere nostram sententiam, quam probabiliorum existimamus. Clarius rem explico. Peccator tenetur statim se Deo reconciliare vel contritione, vel sacramento pœnitentiæ, seu medio necessario ad suam iustificationem obtinendam. Quamvis igitur præceptum confessionis moras admittat; tamen ad pœnitentiam peccator tenetur statim morali in sensu, seu plus minusve, ut dictum est, ac peccatum perpetravit, seu memoriæ occurrit. Sat vero erit ut propositum seu votum confessionis, quod elicere, dum contemnitur, tenetur, opportuno tempore impleat. In hoc, similibusque controversiis indulgendum non est argutationibus metaphysicis, & a paritatibus repetitis; sed bono sensu utendum, & id agere debemus quod Scripturæ, & Patres docent. Equè periculosum subiacet qui ad extremum multiplicandi peccata, ac qui ad aliud extremum dilabitur peccata tollendi. Quamobrem dixi, hanc sententiam post diligens, & diuturnum studium mihi videri probabiliorum. Loc. cit. num. 39. laudavi P. Contensonium Lib. II. part. III. cap. I. pro hac sententia; sed nunc adverto, ipsum propendere quidem in hanc sententiam, sed eam absolute definire non aude; quemadmodum nec ego eam absolute definio, sed aio longe mihi esse probabiliorum contraria. Adiicit ibidem Contensonius, „periculosissimum esse pœnitentiam post lapsum protrahere, cum sententia adfirmans „dari speciale de peccato confessim contritione delendo præceptum, iis rationum „ponderibus, iis muniatur auctoritatum momentum, iis præsertim S. Thomæ verbis „satis apertis doceatur, quibus (ut mea opi-

„ opinio, vel imbecillitas fert) satisfacere
 „ nequeo: & si tuum iudicium, lector cor-
 „ date, ita adhibeas, ut alienum, non nisi
 „ cognita causa, sequare, ultro fateberis,
 „ talia esse posterioris sententiæ argumenta,
 „ ut eis evidenter responderi posse plane
 „ diffidendum esse censueris. „ Et tamen ar-
 „ gumenta omnia quibus hæc nostra nititur
 „ sententia, non indicat Contentiosus; sed
 „ pauca, & quidem obiter perstringit. Con-
 „ sulte itaque rationum momenta quæ loc. cit.
 „ fuso calamo expendi, & quod tibi visum
 „ fuerit verbo Dei, Sanctorumque doctrinæ
 „ magis consentaneum, amplectere. Hanc nos-
 „ tram sententiam, præter citatos, defen-
 „ dunt Witasse de *contr. art. 2. assert. 4.* Bo-
 „ nus Merbesius de *pœnit. dissert. iv.* Oppone-
 „ forte, hos esse Antiprobabilistas, & iuxta
 „ P. Francolinum Rigoristas. Audiamus ergo
 „ Probabilistas.

VIII. P. Ioannes Cardenas Probabilista,
 meo iudicio doctissimus, qui Probabilissimum
 adeo coercuit, & restrinxit, ut in praxi
 communiter saniori doctrinæ adhæreat, Ca-
 ramuelem strenue exagitat, & laxiores opi-
 niones profligat. Probabilistarum legi nemi-
 nem qui in tam arcta confinia Probabilissimum
 revocaverit. Probabilissimum Cardenas specu-
 lative defendit, anticipationibus, quæ nobis
 intimæ sunt, præventus; ceterum in praxi,
 Probabilissimo reiecto, ut plurimum nobis-
 cum sentit. Hæc dixi in iustam perdocti
 viri laudem, ut veritati litem, & ut a parti-
 tum studio me immunem esse patefaciam.
 Porro *cap. III. artic. 2.* hæc statuit. „ Se-
 „ cunda pars conclusionis suprapositæ est,
 „ hominem, STATIM ac labitur in pecca-
 „ tum letale, teneri ad ponendum medium
 „ suæ iustificationis vel per contritionem
 „ caritate formatam, vel per sacramentum
 „ pœnitentiæ. Hanc conclusionem propu-
 „ gnant quatuordecim Doctores citati *art.*
 „ 1. „ Hanc conclusionem munit, & robo-
 „ rat P. Cardenas luculentissimis Scriptura-
 „ rum, & Patrum testimoniis. Verum, mis-
 „ so trecentiorum Theologorum dissidio hoc,
 „ iuxta divinarum Scripturarum, Patrum,
 „ Concionatorum, atque adeo communem pro-
 „ borum fidelium sensum peccatores qui diu
 „ differunt propriam in Deum conversionem,
 „ peccant. Quantum autem temporis spatium
 „ requiratur ut dilatio sit mortalis, res adeo
 „ certa non est. Ille, si differat per integram
 „ hebdomadam, peccabit mortaliter: iste ob
 „ varias circumstantias, vel inadvertentiam,
 „ vel ignorantiam non peccabit mortaliter. Il-
 „ lud certum maneat, præceptum pœnitentiæ

tiæ, seu conversionis in Deum esse gravissi-
 mum, quod diuturna dilatione violatur: &
 hoc inculcare Concionatores debent, missis
 Probabilistarum plurium commentis.

C A P U T VIII.

*Quæstionculæ nonnullæ resolutæ. Deserit ne
 in lege evangelica contritionis ex amore ca-
 ritatis conceptæ præceptum. Laxæ opiniones
 Sporer, Viva, De Lugo, & aliorum refel-
 luntur.*

I. I Naudita paradoxa refellenda hoc in ca-
 pite, mihi sunt. Iure naturali & divi-
 no obstringere peccatores contritionis man-
 datum, dictum est, atque iuxta probabili-
 orem sententiam teneri homines non diu dif-
 ferre post peccatum conversionem in Deum.
 Nunc plurium Probabilistarum opiniones ex-
 pendendæ sunt.

II. Quæst. I. *Obligat ne hoc præceptum per
 se in articulo mortis tantum?* Resp. P. Leander
tract. v. disp. i. qu. xxxvii. „ Adfir-
 „ mant, inquit, solum in articulo seu peri-
 „ culo mortis obligare, Vasquez, Caieta-
 „ nus, Hurtado, Diana, Villalobos. Citat
 „ etiam Lugo pro hac sententia Navarrum,
 „ Durandum, Sotum &c. Adfirmat etiam
 „ Bonacina, qui pro se citat Suarez, Fil-
 „ liucium, Molfesum &c. „ Hæc tenet Leander,
 „ An citati Auctores revera hanc doce-
 „ ceant laxam, & ut ego quidem arbitror,
 „ proscripam opinionem, alii videant. Ad Cai-
 „ etanum quod attinet, hæc in *Sum. verb.*
*Contrit. docet. Tempus autem quo tenetur post
 commissum mortale quis conteri quantum ad
 surgendum a morte peccati, & vitandum pe-
 riculum repentinæ mortis ac damnationis, de-
 terminatum est ad STATIM, quia nec per
 momentum tutum est, licitumque stare in sta-
 tu offensæ & iræ Dei.*

III. Illud certum est, plures benignioris
 Ethices patronos negare extra mortis articu-
 lum per se præceptum istud obligare. Quo-
 niam arguantur hoc pacto. Rationes quæ
 probant non obligare hoc præceptum, con-
 tinuo ac homo peccavit, eadem evincunt
 quoque non obligare per se in quocumque
 tempore determinato. Verum hanc doctri-
 nam proscripam esse in tribus supra recen-
 sitis propositionibus damnatis ab Innocentio
 XI. iam dixi. Obligatur Christianus per se
 consulere propriæ salutis in articulo mortis,
 & non tenetur sibi consulere in vitæ decur-
 su? Hæc ne benignissimi Probabilissimi axio-
 mata? Diversa ne est Theologia mortis a
 Theo-

Theologia vitæ? Tempus istius determina-
 tionis certum assignari nequit. Verum ha-
 bet. Quid inde? Ideo ne omni tempore,
 sublato mortis articulo, exemptus homo est
 ab huiusmodi obligatione? Immo, quia præ-
 ceptum absolutum, & indefinitum est, legi-
 time infertur eiusdem obligationem frequen-
 ter urgere.

IV. Urgeo fortius istius opinionis asserto-
 res. Ecclesia damnavit opiniones propugnantes
 præceptum caritatis non obligare per se
 extra articulum mortis, vel intra quin-
 quennium. Ergo damnata quoque est opinio
 defendens præceptum contritionis non obli-
 gare per se extra articulum mortis. Probo
 consequentiam. Peccatores tenentur ne ex-
 tra articulum mortis, & infra quinquennium
 implere præceptum caritatis? Ais? Ergo et-
 iam præceptum contritionis: quia nequeunt
 Deum amare amore caritatis, nisi doleant
 de culpis patris. Adeo hæc duo connexa
 sunt, ut damnatio unius necessario inferat
 damnationem alterius.

V. Quæst. II. *An sit nimium laxa senten-
 tia P. Sporer, assertentis non urgere præceptum
 contritionis in articulo mortis respectu peccato-
 ris iustificati per attritionem cum sacramentis?*
 Resp. P. Patritius Sporer de *sacram. Part.*
III. cap. II. sect. II. §. II. n. 174. hæc do-
 cet. „ Præceptum contritionis etiam in ar-
 „ ticulo mortis non obligat hominem pec-
 „ catorem usu sacramenti cum attritione iu-
 „ stificatum; sed ipsa attritio cum sacramen-
 „ to baptismi, vel pœnitentiæ universaliter
 „ semper est sufficiens dispositio ad iustifica-
 „ tionem, adeoque etiam in ARTICULO
 „ MORTIS. Ita Henriquez, Vasquez, Ca-
 „ nus, pluribusque allegatis Cardinalis de
 „ Lugo *hic disp. VII. sect. 13.* Dicastillus
 „ *hic disp. VI. n. 19.* Layman *cit. Lib. V.*
 „ *tract. VI. cap. II. n. 7.* „ Iudicet cordatus
 „ & christianus lector, sit necne nimium laxa
 „ doctrina hæc. Mihi videtur non modo laxa,
 „ sed laxissima, & æternæ Christianorum
 „ salutis perniciosissima: atque in recensitis da-
 „ mnatis thesibus continetur, ut mea mini-
 „ ma præfert opinio. Vel ipse P. Sporer *num.*
 „ 175. oppositam sententiam vocat tutiorem,
 „ & in praxi sequendam, consulendam, & a
 „ Confessariis *prædicandam.* Probabilistæ plu-
 „ res, postquam laxas opiniones docuerunt, &
 „ in lectorum animos insinuarunt, adicere
 „ solent aliquid linimentum, & doctrinas veras,
 „ tamquam aliquid melius & tutius con-
 „ sulunt.

VI. Quæst. III. *An præceptum contritio-
 nis ex caritate conceptæ DESIERIT in lege
 Conc. Theol. Tom. IX.*

evangelica, supposito sacramentorum usu?
 Resp. Adfirmat P. Sporer *loc. cit. n. 173.* his
 verbis. „ Præceptum contritionis non obli-
 „ gat eos qui usu sacramenti cum attritione
 „ iustificati sunt, aut iustificari volunt.
 „ Communiissima apud citandos infra. Ra-
 „ tio est, quia Christus in nova lege *singu-*
 „ *lari privilegio* aliud quoque medium iusti-
 „ ficationis instituit, scilicet sacramenta
 „ mortuorum, baptismi, & pœnitentiæ, ut
 „ proinde modo solius contritionis perfectæ
 „ NECESSITAS DESINAT: alioquin certe
 „ Christus instituens, ac præcipiens con-
 „ fessionem sacramentalem, medium per se
 „ satis *durum, & difficile*, si INSUPER ET-
 „ IAM NUM REQUIRERETUR CONTRI-
 „ TIO PERFECTA, & ipsa peccatori satis
 „ difficilis; non alleviasset, sed multum ag-
 „ gravasset onus legis, essentisque PEIO-
 „ RIS conditionis modo Christiani quam ve-
 „ teres olim, qui ad solam contritionem
 „ obligati per eam iustificabantur. „ Incre-
 „ dibilia videntur paradoxa ista; & tamen il-
 „ la typis edita leguntur a Confessariis anima-
 „ rum curatoribus, & a mollioris Ethices Do-
 „ ctoribus defenduntur. Sermo est de contri-
 „ tione concepta ex amore caritatis theologicæ
 „ etiam in infimo gradu. Quemlibet enim
 „ amorem etiam remissum caritatis theologicæ
 „ iustificare peccatores extra sacramentum,
 „ Auctores isti contendunt. Quis autem pro-
 „ fundo horroris istu se percussum non experi-
 „ tur, dum audit in lege evangelica, quæ lex
 „ amoris est, contritionis ex amore caritatis
 „ conceptæ necessitatem desisse. Nec mino-
 „ rem incutit horrorem ratio quam pro subla-
 „ ta contritione assignant. Christus instituit
 „ sacramentalem confessionem, quæ remedium
 „ *durum*, inquit, & *difficile* est. Quid? *Si*
 „ *insuper requiretetur contritio perfecta, Chri-*
 „ *stus non alleviasset, sed multum aggravasset*
 „ *onus legis, essentisque peioris conditionis mo-*
 „ *do Christiani quam veteres olim, qui ad so-*
 „ *lam contritionem obligati per eam iustifica-*
 „ *bantur.* In lege veteri contritio perfectissi-
 „ ma iustificabat impium absque voto sacra-
 „ menti pœnitentiæ. In lege evangelica non
 „ iustificat absque hoc voto, ut Tridentinum
 „ docet. Ergo Christus Dominus aggravavit,
 „ non alleviavit iugum evangelicæ legis. La-
 „ crymis hæc desenda amarissimis potius quam
 „ acri stilo plectenda iudico. Contritionem
 „ caritate conceptam omni tempore fuisse ne-
 „ cessariam, Tridentinum Concilium declara-
 „ vit; & naturali divinoque iure præscriptam
 „ Catholici omnes hæcenus fassi sunt. Et hoc
 „ naturale divinumque mandatum Christus Do-

minus delevit, sustulit, abrogavit pro iis omnibus qui sacramentum poenitentiae frequentant? Hi omnes exempti a contritionis perfectae praecepto sunt? Hoc mandatum naturale, & divinum illos dumtaxat paucos obstringit qui confiteri nequeunt? Hi soli conteri urgentur de peccatis ex amore divinae bonitatis, & ex dolore offensae eidem irrogatae? Isti soli detestari peccata debent, propterea quod infinitam bonitatem laeserint? Ceteri vero Christiani omnes, qui sacramentum poenitentiae frequentant, sat est ut ex solo suppliciorum timore, & amore beatitudinis obtinendae peccata detestentur. Alioquin, si attriti essent ex amore divinae bonitatis, & ex dolore offensae eidem intentatae peccata detestari, simulque iugo duro, & aspero sacramentalis confessionis obnoxii, peioris conditionis, quam Iudaei, forent. Et haec doctrina, inquit P. Sporer, est **COMMUNISSIMA** apud citandos infra. Citat vero Henriquez, Vasquez, Canum, De Lugo, Dicastillum, Laymanum. An revera isti omnes talem doctrinam doceant, penes P. Sporerium fides esto.

VII. Pergit P. Sporer scribere alia plura, quae laxa & falsa sunt, ne plus dicam. Hanc enim thesiam proponit defendendam loc. cit. §. 2. num. 175. „Quando obligat? Per se quidem satis probabiliter in articulo, vel periculo mortis tantum.“ Postea num. 177. „Praeceptum contritionis per se tantum obligare in articulo mortis, & NUMQUAM ante, docent gravissimi Doctores, D. Thomas, Caietanus, Sotus, Navarrus, Medina, Adrianus, & aliis congestis probabilem ipse Suarez, ac mordicus defendit Dicastillus. . . Cum hoc praeceptum poenale sit, & onerosum, non est extendendum, sed restringendum potius ad illa tantum tempora pro quibus eius obligatio certo nobis constat. At non constat nobis certo huius praecepti obligatio pro illo tempore, praeterquam in articulo mortis. Ergo &c. Vides probabilitatem huius sententiae. “ Quantum per summam iniuriam, & manifestam falsitatem impingat hoc laxitatis commentum scandalum plenum S. Thomae, ex iis quae dicta sunt, patet. De Dominico Soto infra dicam. Plurima alia, quibus sanctorum Patrum doctrinam deludit variis distinctiunculis Auctor iste, nunc praetermitto. Subdit ibidem §. 4. longe probabilius esse, obligare etiam ante articulum mortis. Succensuri nobis erunt Probabilistae, si dixerimus, vi Probabilissimi vel ipsa prima, & potissima naturalia, & divina mandata, Scripturarum,

& Patrum testimonia deludi, & profcindi? Ut falsitatem doctrinae quam hactenus ex P. Sporer, & aliorum Probabilistarum sententia rescripti, evidentius percipias, praeter oculis habeto hanc prop. 7. damnatam ab Innocentio XI. Tunc solum obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam qua iustificari possumus. Praeceptum autem caritatis impleri sine contritione aut implicita, aut explicita nequit, ut iam dictum est. Ergo damnatio unius infert damnationem alterius.

VIII. Quaest. IV. Quoties per se obligat praeceptum contritionis ex caritate conceptae? Resp. P. Georgius Gobatus tract. vi. n. 139. „Dico, co vi. Probabile quidem est nullum extare praeceptum de contritione per se loquendo elicienda ante articulum mortis; contraria tamen sententia (abstrahendo a perceptione sacramenti) est verisimilior, & in praxi sequenda. Prima pars probatur auctoritate, & rationibus, quas pro ea adferunt Suarez disp. xv. sect. vi. atque Dicastillo cit. disp. part. III. dub. ultimo: qui Dicastillo mordicus defendit illam priorum partem, Suarezio habente eam solum pro probabili. “ Probabilissimus omnia pro tribunali definit. Praeceptum contritionis, iure naturali atque divino impositum, non obligat ante articulum mortis vi opinionis, & quidem probabilis, inquit Gobat. Sed nota, abstrahendo a perceptione sacramenti: quoniam si confitearis, tum praeceptum contritionis evanescit. Plures alias opiniones ab Ecclesia proscriptas de praeceptis fidei, spei, caritatis, & contritionis, quas ut probabiles Casuistae non pauci defendebant, mordicus contententes eiusmodi divina praecepta, quae sunt fundamenta, & anima religionis christianae, non obligare extra articulum mortis, aut intra quinquennium, retuli Tom. I. in Decal. Lib. I. diff. iv. cap. ix. & quae ibi de frequentandis caritatis actibus, dicta sunt, proportionem servata, de repetendis contritionis actibus dicenda esse collige; cum haec duo ita connexa sint, ut caritas sine contritione saltem implicita reperiri non possit.

IX. Quaest. V. Quoties obligat per accidens contritionis praeceptum? Resp. I. Obligat, quoties sunt administranda sacramenta, vel recipienda. Tum enim aut contritio, aut confessio necessaria est. II. Quando urget gravis tentatio, quam sine contritione superare homo moraliter nequit. III. Urgente publica necessitate, dum prudenter timetur, Deum ob peccata privata flagella immittere.

re. IV. In gravi periculo vitae, in bello, in navigatione procellosa, tempore grassantis pestis, aut terramotus.

X. Quaest. VI. Quid dicendum de hac quaestione quam proponit P. Dominicus Viva qu. III. art. 1. num. 8. An peccator qui non potest aliquo anno ex defectu Confessarii confiteri, teneatur ad contritionem, antequam annus elabatur? Resp. P. Dominicus Viva respondet h's verbis. „Adfirmat Dominicus Soto . . . quia praeceptum poenitendi divinum, quod ex se indeterminatum est, iam ab Ecclesia est determinatum ad singulos annos. . . Qui non potest quantum debet, solvat quantum potest: & iuxta illam aliam: Qui non potest totum, reddat partem quam potest.“

Respondeo equidem cum Con. & aliis communiter NEGATIVE. Falsum est enim quod Ecclesia determinavit tempus illud indeterminatum poenitendi in genere ad quod obligamur ex divino praecepto: solum enim determinavit tempus confitendi indeterminatum. Cum autem in tali casu sit impossibilis confessio, non videtur peccator teneri ad contritionem. Et ratio ulterior est, quia cum conteri sit aliquid mere internum, non cadit sub praeceptum Ecclesiae neque ratione sui & directe, ut patet, neque ratione alterius & indirecte, hoc est ratione sacramenti &c.

Ad regulas adductas: Qui non potest totum &c. respondeo eas valere, quando totum, & partes sunt homogeneae. . . non vero quando sunt heterogeneae. “

XI. Hinc collige, quam evidenter fallat lectores suos P. Sporer, dum pro laxissima opinione supra num. vi. citavit Dominicum Soto, qui, teste ipso Viva, oppositum docet. Porro, missa intentione, quam piam suppono in Auctore fuisse, quaero, si quis vellet peccatoribus animos addere ad persistendum in malitia, qua alia via posset eos animare? Peccatores intra annum non tenentur conteri, & se convertere in Deum? Decipiunt ergo Concionatores fideles, eos urgentes ad celerem conversionem. Fallit eos Scriptura sancta, dum clamat: Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: Eccl. v. Iterum: An divitias bonitatis eius, & patientiae, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impenitentem cor thesaurizas tibi iram in die irae, & revelationis iusti iudicii: ad Rom. II. Tenentur peccatores iustificari intra annum praecepto Eccle-

siae. Deficiente copia Confessarii, unica superest contritio: & ad hanc non tenentur? Quid significat haec damnata propositio? Tunc solum obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam qua iustificari possumus.

XII. Damnabilior imbecillitati meae, & salvo meliori iudicio, doctrina P. Viva, ac aliorum Probabilistarum videtur, quam contenta in damnata propositione. Damnata propositio ait, tunc solum urgere praeceptum caritatis, quando tenemur iustificari. Tenemur iustificari singulis annis ex praecepto Ecclesiae, ut fateatur P. Viva. Et tamen damnata est propositio, quia solum tunc obligare mandatum caritatis propositio asserbat. P. Viva fateatur peccatorem, de quo disputat, ex praecepto Ecclesiae teneri ad iustificationem obtinendam intra annum: sed alia via non potest, nisi per caritatem, & contritionem, quia deficit Confessarius: & nihilominus neque tunc obligare divinum caritatis, & contritionis praeceptum docet. Et hanc doctrinam cum Conink communem appellat? Reponet forsitan P. Viva, deficiente copia Confessarii, non urgere praeceptum iustificationis, quia praeceptum contritionis, & praeceptum confessionis non sunt homogenea, sed sunt heterogenea. Per has latebras, fundamentalium evangelicae legis mandatorum obligationem effugere pertentant? Si per integrum annum peccator perseverare in malitia sua potest, quin violet praecepta caritatis, & contritionis; eadem ratione poterit per biennium, per triennium, & per quinquennium. Et res ipsa plures Probabilistae hac argumentatione ducti sic docuerunt; sed damnata est eorum doctrina. Subdit ibidem P. Viva: „Verum quidem est, quod praeceptum divinum contritionis obliget peccatores ad non differendum diu, & usque ad mortem poenitentiam. Hinc tamen non fit quod impotens aliquo anno suscipere sacramentum poenitentiae, teneatur saltem conteri. “ Si ex praecepto Ecclesiae obligantis fideles ad poenitentiae sacramentum in annos singulos, aliquam accipere non possumus iuxta P. Viva, & alios Probabilistas normam stabilem determinandi saltem intra annum obligationem praeceptorum divinorum caritatis, & contritionis: unde colligere poterimus regulam aliquam fixam prudentis & moralis determinationis? Obligat praeceptum ad non differendum diu, & usque ad mortem. Peccator qui differt per annum integrum, per biennium, non differt diu? Vanae ergo sunt omnes concio-

nes, & declamationes Scripturarum, & sanctorum Patrum contra lapsos procrastinantes poenitentiam.

XIII. Sed audias velim quid respondeat P. Sporer *cit. Part. III. cap. II. sect. 2. §. 3. n. 178. & seq.* „ Absterrent te gravissimæ SS. Patrum, & sacræ Scripturæ sententiæ, tam serio, & minaciter urgentes maturationem poenitentiam, & damnantes *seram dilationem poenitentiae usque ad mortem.* „ Adulterat Scripturarum sensum. Non modo usque ad mortem Scripturæ sanctæ, verum etiam de die in diem damnant conversionis dilationem. Sed audiamus responsum quod continuo ibidem subiicit. *At quidni commode intelligi possint, aut de consilio sane optimo, ac saluberrimo; aut ad summum de præcepto, non debere non nimis diu permanere in statu peccati mortalis?* Refutanda hæc sunt, & contemnenda, aut lugenda? Consilium ergo optimum, & saluberrimum continent tot Scripturarum, & SS. Patrum oracula, quæ dilationem poenitentiae execrantur? Sed iterum percontatur P. Sporer ibidem *num. 179.*

„ Quis Confessariorum ex PP. Augustinianis, Dominicanis, Franciscanis, Societatis &c. frequentissimi in confessionali, ab integro vel medio anno, in uno vel pluribus peccatis mortalibus hærentem interrogat &c. . . . O abyssum scrupulorum, & anxietatum! An absque certo fundamento adstruendum? Addit Gobat, quod Prælati Ecclesiæ culpabilissime deessent suo officio in re maximi, & summi momenti, si illa rigida sententia foret vera, quandoquidem non dant operam ut ea prædicetur suis diocesanis. „

XIV. An Apostolus Paulus, an SS. Patres non sunt Prælati Ecclesiæ? An oracula Scripturarum non sunt manifesta? At hæc omnia pro consilii, non necessitatis, & debiti loco habes. An Concionatores omnes non exaggerant necessitatem celeris conversionis? Scriptura clamat: *Ne differas de die in diem.* Probabilistæ non pauci e contrario aiunt, differri poenitentiam posse non modo de die in diem, non modo de hebdomada in hebdomadam, non modo de mense in mensem, sed de anno in annum, quin aliquod novum committatur peccatum. Nam Coninch, Lessius apud Gobat, ipso Sporer teste, & alii docent, differri posse per tres aut quatuor annos. Tandem P. Sporer, postquam laxas propugnavit opiniones, *ibi §. 4. n. 186.* hæc scribit. *Ego cum Tannero condemnarem peccati novi impoenitentiae, qui ultra hebdomadam voluntarie & negligenter differret con-*

tritionem. At quia Probabilista probat omnes alias laxas opiniones, quas prolixæ, & perturbate antea defenderat. Idcirco semper inculcandum duco lectoribus meis, ut, neglectis eiusmodi libris, divinis Scripturis studeant: succenseant mihi, quantum velint, Probabilissimi patroni. P. Sporer fulissime laxiores opiniones docet: postea sub finem disputationis immiscet cursim & obiter pauca quæ recensui verba, quibus sana doctrina indicatur. Lectores aut fessi longa lectione, illa oscitantes prætereunt, aut ulcere laxitatis iam inquinati apti amplius non sunt ad illa amplectenda; cum vi Probabilissimi securam reputent doctrinam laxam ab eodem Sporer probatam. Post laudata verba renovat iterum doctrinam laxam, inquit, præceptum contritionis perfectæ non obligare eos qui per attritionem cum sacramento suscepto iustificati sunt, *saltem extra articulum mortis:* quia saltem extra articulum mortis desit in lege evangelica respectu illorum qui continentur, præceptum contritionis ex caritate conceptæ.

XV. Quæst. VII. *Utrum sit nimium laxa sententia De Lugo, negantis præceptum contritionis in articulo mortis?* Resp. De Lugo de poenit. disp. VII. sec. 13. n. 261. hæc scribit: „ *Utrum in articulo mortis sufficiat habere attritionem cognitam?* Quintam dubium magis difficile est, an ille qui suscipit sacramentum poenitentiae cum attritione cognita, debeat adhuc sub peccato mortali habere contritionem saltem in articulo mortis. Adfirmant multi, Suarez . . . Nugnus . . . Sanchez . . . Granada . . . Valentia &c. . . Contrariam tamen sententiam docent alii multi, Coninch . . . Becanus . . . Layman . . . Fagundes . . . Faber . . . Diana . . . Turrianus . . . Salas, & alii recentiores. „ 263. *Hæc posterior sententia semper mihi vior visa est.* „

XVI. Quæst. VIII. *Utrum sit nimium laxa opinio De Lugo, asserentis, opinionem probabilem in conspectu alterius probabilis esse veram in universum, atque adeo in articulo mortis?* Resp. Idem De Lugo *loc. cit. num. 272.* hæc docet. „ Dices. Negari etiam non potest quod sit probabilis sententia contraria, quæ docet obligationem esse eliciendi contritionem propter illud periculum. Non potest ergo in re tanti momenti conformare se *præctice* cum nostra sententia, licet sit *probabilior.* Quia esto in aliis materiis possimus sequi sententias probabiles, & habere iudicium practicum iuxta illas ad licit-

„ licite operandum; id tamen locum non habet quando id cederet in detrimentum salutis propriæ, vel aliorum. *Et ideo non possumus adhibere baptismum cum materia, aut forma probabiliori, relicta magis securæ & certa:* quia exponeremus periculo salutem æternam, si forte illa sententia esset falsa. Cum ergo probabilis sit sententia, quam modo impugnamus, & illa sit magis securæ, non possumus practice amplecti nostram, licet speculative loquendo, sit *probabilior.*

„ 273. Respondeo, aliter loquendum esse de sententia quæ negat attritionem cum sacramento sufficere; aliter de illa quæ obligationem ponit contritionis habendæ propter incertitudinem huius remedii. *Prior quidem probabilis non est post Tridentinum, ut diximus, neque habet fundamenta, quæ ad probabilitatem sufficiant; immo a multis gravioribus censura notatur. Posterior vero probabilis est (N. B. non ergo certa) sed eius probabilitas non impedit iudicium practicum, quo aliquis possit in operando amplecti nostram sententiam. Regula enim illa, quod in operando liceat sequi sententiam probabilem, VERA EST IN UNIVERSUM, si sermo sit de ultimo iudicio circa licitum, vel illicitum hic & nunc. Nec obstat illa regula quæ dicit, circa materiam & formam sacramenti baptismi, & ordinis, saltem sacerdotii, non licere sequi sententiam probabilem. Nam ibi non est sermo circa licitum, sed circa valorem, verbi gratia, materiæ, vel formæ.* „

XVII. Hæc serio meditare, christiane lector, tuæ æternæ salutis flagrantissimus. Ad Probabilissimi *speculativi, & practici* fallacissimam rutinam salus æterna Christianorum appenditur? In UNIVERSUM prævalet illa regula, quod liceat sequi opinionem probabilem? Excusatione aliqua dignus est De Lugo, quod ante propositionem damnatam a Ven. Innocentio XI. scripserit. Verum nullus nobis nunc de illius animo, menteque, quampiam, probamque supponimus, sermo; sed illius laxam improbamus doctrinam. Probabilissimus ergo etiam in articulo mortis grassatur sub larva probabilitatis *præctice, & speculative?* An ipsa propositio damnata non excipit baptismum, & sacerdotium? An attritio, sive formidolosa, sive amore initiali formata, non est materia huius sacramenti; qua deficiente nullum est sacramentum? An, si materia est dubia, non erit illicitus eiusdem usus? Quorum ergo illa sophistica cavillatio circa licitum, & circa valorem? An Aucto-

res damnatæ thesibus non loquuntur de probabilitate practica, & iudicio ultimo? Neque in articulo mortis præceptum illud naturale, divinumque urget? Desit in lege evangelica respectu illorum qui continentur, præceptum contritionis etiam in extrema lucta? Neque in hoc puncto tenentur Christiani conteri de patris sceleribus ex dolore offensæ irrogatæ infinitæ Dei bonitati? Plura dicenda tuæ meditationi relinquo, lector cordate.

CAPUT IX.

De divisione contritionis in perfectam, & imperfectam, & utriusque naturam.

I. Elebris est partitio contritionis in perfectam, & imperfectam. Perfecta est dolor summus de peccato patrato, ex amore Dei super omnia conceptus, seu caritate perfectus, cum proposito non peccandi de cetero, & voto suscipiendi sacramentum poenitentiae, ut colligitur ex Tridentino *sess. XIV. cap. IV.* ut indicatum est supra *cap. VI.* & nunc clarius explicandum est. Motivum unicum, unde contritio perfecta proficitur, est summa Dei bonitas offensa, seu ipse Deus infinite bonus peccato offensus, & super omnia dilectus. Hinc colliges, contritionem perfectam & incipere ab amore Dei, & includere semper caritatem; sicuti contra caritas includit contritionem. Quoniam sicut quælibet virtus, puta castitas, prosequitur bonum suum, & fugit ac detestatur malum oppositum; ita caritas, qua prosequimur infinitam Dei bonitatem super omnia, necessario nos movet, inclinaturque ad fugiendum, & super omnia detestandum peccatum, quatenus summum malorum est, & eiusdem infinitæ bonitatis offensivum; quodque ab illo summo bono nos separat. Quamvis igitur contritio non sit formaliter amor Dei, cum sit actus, non prosecutionis, sed fugæ & detestationis; includit tamen necessariam caritatem. Immo sæpe hæc non implicite modo, verum etiam explicite & formaliter importatur. Disputare Theologi solent, utrum perfecta contritio eliciatur a caritate, & impetretur a virtute poenitentiae, aut contra. Sed non vacat disputationem hanc discutere. Contritio perfecta est actus elicitus a virtute poenitentiae, quæ vendicat Dei offensam, & imperatur a caritate, quæ amando Deum super omnia, & detestando necessariam eiusdem offensam, imperat vindictam & satisfactionem præstandam a poenitentia. Hinc

contritio perfecta, quia incipit ab amore Dei, *caritas perfecta* appellatur a Tridentino.

II. Contritio imperfecta, quæ etiam attritio dicitur, incipit a timore. Est enim dolor conceptus vel ex turpitudine peccati, vel ex gehennæ, & poenarum metu; & quia peccatum iniuria Dei est, illud detestatur, & pro eodem satisfacere Deo intendit.

III. Contritionis perfectæ expressa mentio fit in Scriptura Psal. I. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus; cor contritum, & humiliatum Deus non despicias*; & rursus Psal. cxlvi. *Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum*; & Luc. iv. *Sanare contritos corde*.

IV. Docent Theologi plures, Scriptorum neminem ante sæculum XIII. vocem attritionis usurpasse. Primi omnium, qui hanc invexerunt vocem in scholas, fuerunt *Alexander Avenis, Albertus Magnus, & Guillelmus Parisiensis*: quæ postea latius manavit, & communis evasit.

V. Quæst. I. *Utrum hæc duæ contritiones specie differant?* Resp. Disputant in utramque partem Theologi, etiam ex Thomistis. Gonet, Cardinalis Gotticum alii, specie differre propugnant. Quoniam, inquiunt, actus qui eliciuntur a virtutibus specie diversis, sunt specie essentiali diversi. Contritio elicitur a virtute poenitentiae, tamquam eiusdem primarius actus. Attritio vero, inquit Cardinalis Gotti *qu. iv. dub. 1. §. 3.* elicitur vel a timore fervili, si sit ex metu gehennæ; vel, si sit ex turpitudine peccati, puta luxuriæ, elicitur a virtute morali cui talis turpitudinis opponitur, ut a temperantia, a castitate. Sed, ad missa hac sententia, iam non una, sed duæ virtutes poenitentiae specie diversæ admittendæ erunt. Sententia quæ mihi probabilior est, defendit, contritionem imperfectam, seu attritionem, quæ est pars prima sacramenti poenitentiae, specie non differre a contritione perfecta, ob oppositam rationem, quod uterque actus contritionis, & attritionis prodeat ab eadem virtute poenitentiae; & uterque actus idem obiectum formale respiciat, peccatum nimirum, ut est Dei offensæ, quæ per compensationem, & satisfactionem emendari & aboleri debet. Ergo ad eandem virtutem uterque actus pertinet. Quod autem perfecta contritio ex amore Dei proficiatur, & contritio imperfecta, seu attritio incipiat vel a turpitudine peccati, vel a timore gehennæ, & suppliciorum, & deinde assurgat ad detestandum peccatum, & de eodem dolendum ex amore initiali divinæ bonitatis, poenitentiae virtuti extrinse-

cus adveniunt ista, quæ illius speciem essentialem non variant. Docet S. Thomas, solos actus virtutis poenitentiae materiam præbere huic sacramento, & proxime ad eiusdem gratiam suscipiendam disponere. Quamobrem sacramentum, non timoris, non spei, non temperantiae, sive cuiusque alterius virtutis, sed solius poenitentiae nuncupatur. *Dicendum est* (inquit S. Thomas III. Part. quæst. lxxxvi. art. 6. ad 3.) *quod actus poenitentiae virtutis habet quod sine eo non possit fieri remissio culpæ, inquantum est inseparabilis effectus gratiæ, quæ operatur in omnibus sacramentis. Et ideo per hoc non potest concludi, nisi quod gratia est principalior causa remissionis culpæ, quam poenitentiae sacramentum. Sciendum tamen, quod etiam in veteri lege, & in lege naturæ erat aliquantulum sacramentum poenitentiae.* Utraque igitur contritio, perfecta, & imperfecta, ab eadem oritur poenitentiae virtute: utraque respicit peccatum detestandum sub eadem formali ratione veluti intrinseca, iniuriæ nimirum irrogatæ Deo, & solum penes motiva extrinseca distinguuntur, quatenus contritio perfecta ab amore Dei, seu a caritate; & imperfecta a metu gehennæ, vel ex turpitudinis consideratione originatur: deinde contritio imperfecta ad amorem initialem progreditur. Plura rationum momenta, quæ evincunt, utramque contritionem ad eandem poenitentiae virtutem pertinere, infra fufius explicabo: quia utraque voluntatem peccandi excludat oportet: ergo utraque & dolere de peccato, & detestari peccatum commissum debet sub universalis, & illimitata ratione, quæ omnem affectum erga peccatum exterminet. Hæc autem ratio universalis esse nequit, nisi ratione offensæ Deo illatæ vindicandæ & compensandæ. Nam horror turpitudinis ebrietatis non excludit affectum aut luxuriæ, aut avaritiæ; & purus gehennæ metus omnem affectum non excludit; cum ea quæ sunt ex metu, semper quidpiam involuntarii includant. Verum, ut dixi, fufius de hoc infra.

VI. Quæst. II. *An oporteat ut dolor qui in utraque contritione concipi debet, sit formalis, & explicitus, & non tantum virtualis, & implicitus in sacramento poenitentiae?* Resp. Prima & princeps pars materiæ huius sacramenti est contritio, sive perfecta, sive imperfecta, de qua infra. Dolor autem formalis, & expressus est de essentia contritionis. Ergo dolor necessarius ad sacramentum poenitentiae rite suscipiendum debet esse formalis, & expressus, & non sufficit virtualis.

Si-

Similiter propositum non peccandi de cetero communiter, aliquibus casibus exceptis, expressum & formale sit necessum est, ut clarius infra dicitur.

VII. Quæst. III. *Utrum contritio extendi ad singula peccata debeat?* Resp. Non est necesse ut tot numero contritionis actus repetantur, quot sunt numero peccata; sed, ut explicando proprietates contritionis dixi, contritio debet esse universalis, seu ad omnia peccata quæ post maturum examen memoriæ occurrunt, se extendere debet. Et generatim de omnibus, etiam de iis quæ aut per oblivionem memoriæ non occurrunt, aut per ignorantiam non cognoscuntur; immo de ipsis ignorantiae peccatis dolere & conteri debemus. I ubet huc transcribere doctrinam Catechismi Tridentini, in quo Part. III. §. 29. hæc habentur. *Maxime autem hortandi, & monendi sunt fideles ut ad singula mortalia crimina proprium contritionis dolorem adhibere studeant. Ita enim Ezechias contritionem describit, cum ait: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Etenim recogitare omnes annos est singulatim peccata excutere, ut ea ex animo doleamus.* Subdit postea §. 30. *sufficere univèrse quandoque peccata sua detestari.* Quoniam, inquit, *cum Deus nostræ salutis cupidissimus sit, nullam moram ad tribuendam nobis veniam interponit; sed peccatorem paternæ caritate complectitur, simul atque ille se collegerit, & univèrse peccata sua detestatus, quæ deinde alio tempore, si facultas erit, singula in memoriam reducere, ac detestari in animo habeat, ad Dominum se converterit.* In peccatis luxuriæ, ut omnes admonent, diutius immorandum non est, ne illorum putidus sætor mentem animumque inficiat, & lutulentæ exhalationes impuras flammæ succendant. Alicrum delictorum deformitatem, & cum divina bonitate, aliisque infinitis perfectionibus oppositionem, & repugnantiam meditari optimum est, ut facilius dolorem, & detestationem vehementiorem concipiamus.

VIII. Quæst. IV. *Utrum ad remissionem venialium necessaria sit contritio?* Resp. Sententia afirmans communis est. Quia etiam peccata venialia vere sunt peccata. Porro divina Scriptura, nullo discrimine peccatorum

gravium, & levium posito, ad illorum relaxationem postulat contritionem. Unum & alterum testimonium ex Patribus transcribo. S. Hieronymus *epist. xlvi. ad Rusticum cap. iv.* inquit: *Septies cecidit iustus, & resurgit. Si cecidit, quomodo iustus? Si iustus, quomodo cecidit? Sed iusti vocabulum non amittit, qui per poenitentiam semper resurgit.* S. Augustinus *epist. xcix.* *Nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel a quocumque sive magno, sive parvo peccato ad correctionem sine poenitentia posse transire.*

IX. Sat est tamen ut contritio, & displicentia de venialibus sit virtualis, ut docet S. Thomas III. Part. quæst. lxxxvi. art. 1. inquit: *Sicut peccatum mortale remitti non potest, quamdiu voluntas peccato adhæret; ita etiam nec peccatum veniale, quia, manente causa, manet effectus. Exigitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior poenitentia, ut scilicet homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur, quantum in ipso est, ut scilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur. Sed hoc non requiritur ad remissionem venialium peccatorum: non tamen sufficit habitualis displicentia, quæ habetur per habitum caritatis, vel poenitentiae virtutis.... Unde sequitur quod requiratur virtualis quædam displicentia; puta, cum aliquis hoc modo fertur secundum affectum in Deum, & res divinas, ut quidquid sibi occurreret quod eum ab hoc modo retardaret, displiceret ei, & doleat hoc se commississe, etiam si actu de illo non cogitaret.*

X. Eiusmodi peccata venialia non abolentur solius aquæ lustralis asperzione, nisi accedat contritionis actus: non requiritur tamen ut sit specialis; sed sat est ut sit generalis, ita ut quis generatim venialia detestetur. Quamobrem contritio de mortalibus non includit natura sua detestationem venialium. Potest enim quis odisse mortalia, quin detestetur venialia. Requiritur itaque proprius de his levioribus dolor. Contritio vi sua delet venialia, quin opus sit voto sacramenti. Nec propterea superfluit pro his sacramentum: quia si accedat, auget gratiam, & auxilia peculiaria obtinentur ad eandem pro loci, & temporis opportunitate vitanda.

DISSERTATIO II.

DE INSUFFICIENTIA ATTRITIONIS FORMIDOLOSÆ, ET
NECESSITATE CARITATIS INITIALIS AD SACRA-
MENTUM POENITENTIÆ VALIDE SUSCIPIENDUM.

PRÆLOQUIUM,

in quo

Quam sit momenti summæ propofita controversia, quam diligenter a
me enucleanda, quam serio a lectore, postis præiudiciis,
expendenda, differitur.

I.

Nulla est in univèrsa Theologia christiana controversia impedita, & usquequaque subtilissimis commentationibus circumseptæ; si ulla est scitu necessaria, & explicatione perspicua dispicienda; hæc sane est, quam nunc habemus in manibus. Et ne magnifico verborum apparatu te suspensum detineam, paucis habeto, christiane lector, gravissimum, & momentosissimum argumentum, unde æterna pendet plurimorum salus, tractandum. Disputatur, quænam sit vera, & certa materia sacramenti poenitentiae. Adfirmant illi esse attritionem supernaturalem ex metu gehennæ, & poenarum, aut ex peccati turpitudine conceptam, cuiuscumque dilectionis benevolæ expertem. Negant alii hanc esse sufficientem, & certam materiam. Alterutra sententia falsa sit necessum est; cum plus una vera esse nequeat. Si reipsa attritio formidolosa, ut vocant, insufficientis materia sit, sacramentum nullum est; quemadmodum, si aqua qua administratur baptismus, naturalis non est, frustraneum est baptismi sacramentum. Et sicut perirent omnes qui vera aqua tincti non essent; ita æternas daturi poenas essent peccatores omnes, hypothesi facta quod præfata servilis attritio insufficientis sacramenti materia foret. Neque hac in hypothesi aut mirifica Probabilissimi vis, aut Auctorum multitudo, aut certitudo illa moralis quam plures comminiscuntur, aut ignorantia invincibilis præsidium aliquod afferrent. Deficiente enim vera materia, nullam omnino est sacramentum: & peccatores qui sola attritione formidolosa, tamen supernaturali, peccata detestantur, si nullum sit ex veræ materiæ defectu poenitentiae sacramentum, quod se suscipere credunt, in infernum præcipites ruere, nemine diffidente, tamquam compertum exploratumque fatentur omnes.

II. Serio nunc mediteris velim, an in univèrsa Theologia gravior causa, an maioris momenti argumentum occurrat. In ceteris de actionum aut malitia, aut honestate controversiis fieri potest ut in utramque partem innoxie disputetur: ignorantia enim, si invincibilis sit, innoxiam saltem formaliter efficere actionem valet. In hac, quæ factum discutit, & in qua pro sufficienti, aut insufficienti sacramentalis absolutionis materia Theologi decertant, nulla ignorantia, persuasio nulla, quantumvis firma, ab æterna eripere damnatione valet peccatores, cum sola attritione præfata obeuntes, si hæc insufficientis sit sacramenti materia.

III. Præiudicatæ igitur e scholis domove sententiæ delatæ exuendæ: fundendæ Deo preces, implorandum cæleste lumen, quo animus a partium studio omnino vacuus assequi valeat, qui sit verus & sufficiens de commisso peccato dolor, sine quo nulla est absolutio sacramentalis, & irreparabilis est peccantium damnatio. In utramque partem disputari causam istam declaravit Alexander VII. ut infra patebit. Dubia itaque materia est quæ disputationis nostræ argumentum constituit. Probabilior una præ altera dici; at neutra certa pronuntiari iure valet vi citati decreti. Verum quia heinc afflictam, & peni-

tus prostratam causam suam intelligunt adversarii ob posterius decretum, quo Innocentius XI. tutiorem inter probabiles opiniones amplectendam in sacramentis perficiendis designavit, ut suæ sententiæ providerent, ab ordine probabilitatis ad moralis certitudinis gradum eam extulerunt. Fuerit olim probabilior, fuerit communior inter Scholasticos sententia pro attritione formidolosa pugnans; certa tamen moraliter dici nequit. Hæc moralis certitudo merum est commentum, ut infra patefaciam. Porro si evidenter certa non est, falsa esse potest. Si falsa, actum de peccatoribus christianis dumtaxat attritis est; cum invalidum sit sacramentum, nulla opitulante ignorantia, aut morali persuasione. Contra, etiam si sententia quam ego propugnaturus sum, falsa esset, non propterea nullum evadit sacramentum; cum certum sit penes omnes, attritionem ex Dei amore conceptam sufficere ad sacramentum rite perficiendum. Hæc ergo in praxi unice adhibenda.

IV. Quibus constitutis, nemo non videt de summa rei christianæ in hac disputatione agi, quæ extremam a me postulat industriam, ut pro viribus perspicue illam explicem, & vero in lumine, quoad possum, constituam. Persuasum mihi est me pro tuta, & unice securam causam disputaturum; sed candide fateor, me magnopere vereri ut tantum mihi affluat lumen, viresque suppetant quibus veritatem, undique æquivocationum, distinctionum, & sophismatum densissimis tenebris circumfusam, in apricum reducere valeam. Nihil novi me dicturum scio, & spondeo: omnis enim novitas, præsertim in sacramentorum materia a Christo Domino definita; venefica est, & exitialis. Eo tantum studium pertinet meum, ut quæ præclarissimi, doctissimi que Theologi fuso calamo in utramque partem disputarunt, ad certa capita revocem, & ordinate digeram. Eam servare brevitatem curabo quam impeditissima controversia fert; sed malo esse in negotio summo prolixior quam cum dispendio veritatis contractior. Quanto sint periculo obnoxii sive qui aut oscitanter, aut partium studio causam hanc gravissimam tractant, sive qui eam tractatam & discussam minus attente, aut anticipationibus occupati legunt, tibi, christiane lector, iudicandum relinquo. Illud tandem monere te magnopere interest, me obsequio summo obsecraturum decreto Alexandrino. In antecessum spondeo me ab omni censura longe semper futurum. Censuræ enim privatorum non meliorem, sed peiorem potius causam efficiunt. Solæ Superiorum censuræ decidunt litem. Adversarii statuunt, ut infra videbimus, nullam esse censuram, asserere alterutram opinionem falsam esse, improbabilem, & laxam. Huic doctrinæ non repugno. Distinguenda tamen opinio est a pluribus ratiunculis, & vanis commentis quæ iuniores non pauci excogitarunt ad suam opinionem tuendam. Immunem, ut dixi, ab omni censura opinionem volo; verum plures rationes quas adducunt in eiusdem præsidium, ut falsas, vanas, & arbitraria commenta reiiciam. Contendunt illi, opinionem attritionis formidolosæ ita esse moraliter certam, ut hæc certitudo elidat omnem oppositæ sententiæ probabilitatem: heinc inferunt esse tutam. Hanc moralem certitudinem esse arbitrariam, directe decreto Alexandrino adversam, evidentissime demonstrabo. Rursum Concilium Tridentinum nihil definiisse *sess. xiv. cap. iv.* pro sententia attritionis formidolosæ, ipsorum adversariorum doctiores, qui hac postrema ætate scripsere, ingenue fatentur: & factum certum est. Heinc in antecessum vides adversarios falso supposito niti, imaginariam ostentare certitudinem, ut suam propugnent sententiam, unde sacramenti valida administratio pendet. Tandem illorum alii, & quidem hac ætate, eo progressi sunt, ut propugnent præfatum opinionem esse *tutiorem*: quod inauditum paradoxon ideo excogitarunt, quia post studium improbum, alia via a damnatione i. propof. decret. Innocentii XI. eripere suam opinionem nescierunt.

V. P. Balthassar Francolinus præ ceteris junioribus hanc controversiam fuso calamo, & acri studio tractavit. Sub finem prolixæ disputationis, quam ducibus integris libris complexus est, ut suum revera acerbissimum stilum non adversus errores modo, verum etiam adversus Auctores, quos Rigoristas appellat, defendat, hæc Lib. II. de dolore ad sacram. poenit. &c. cap. x. pag. 237. edit. Venet. respondet. *Offendit aliquos mea scribendi ratio, eorumque palato visa est bilim sapere, & acrimoniam mordicantem. Sed hanc accusationem initio operis, cum præfaver, occupavi. Addo, NON ALIO DICENDI GENERE USOS FUISSE PATRES IPSOS SANCTISSIMOS, cum novaturientes impugnarent. Aliis videor Doctores adversos in contemptum, & invidiam vocare, infamare, & parum civiliter refutare; quod non fecerunt illi ipsi qui contra hæreticos scripsere. At alia debet esse ratio scribendi contra hostes fidei manifestos; alia contra eos qui forte errant, sed præserunt sanctitatem: his, ut cognoscantur, qui sunt, detrahenda ab ore persona, horum su-*

Ita prodenda, ut ii ad quos spectat, etiam ex factis iudicent de doctrina. Licita ergo hæc honesta, & sancta sunt, dum pro benigno Probabilismo, & suaviore Ethice scribitur? Iure ergo imitari hanc scribendi acrimoniam, quam usurpavit, & usurpari licite posse docet P. Francolinus, alii possunt. Absit tamen mihi ut imitanda proponam quæ hic docet P. Francolinus. SS. Patres acri stilo, opportunitate data, non contra personas, sed contra errores usos fuisse in præf. ad Tom. I. Decal. ipse demonstravi. Auctor noster personas ipsas adoritur: inquit enim: *Aliis videor Doctores adversos in contemptum, & invidiam vocare, infamare, & parum civiliter refutare.* Quid ad hæc? Quam defensionem opponit? Qua via sese expedit? Ecce. *Alia debet esse ratio (subdit) scribendi contra hostes fidei manifestos.* Hos benigne, & urbane tractare convenit: Verum enimvero Rigoristis detrahenda larva est. Hos in contemptum, & invidiam vocare, infamare, & parum civiliter refutare non est vetitum: Præferunt enim isti sanctitatem: idcirco hypocrisis ista auferenda. *Horum facta prodenda, ut ii ad quos spectat, etiam ex factis iudicent de doctrina.* Intellexistis? Intereff Reipublicæ nosse malos. Qui sunt in quos tam vehementer P. Francolinus suum stylum armat? Sunt *Merbesius, Iuveninus, Farvacquesius*, duo Episcopi, *Vaslonensis, Castoriensis*, & alii. Hæc indicare volui, ut heinc discant adversarii mei, non paucos benignos Probabilistas longe acerbius acriusque scribere contra ipsos Auctores quam ego scribam, non contra personas, quod numquam feci, nec faciam Deo auspice; sed contra ipsos errores & opiniones, quas laxas, & Christianorum salutis perniciosas existimo. Falli in hoc me posse ultra fateor, oroque ut ignorantia mea corrigatur. At consuetam supplicationem simul repeto, ut nolint mihi impingere, quod personas lædam, dum Auctorum falsas opiniones forti validoque pro tenuitate mea stilo labefactare nitor. Hæc pauca præfari volui, ut lectores ad diligens gravissimæ controversiæ examen disponerem.

CAPUT I.

Status questionis aperitur, & variæ sententiæ exponuntur.

I. rgumentum præsentis disputationis est, sufficiat ne attritio supernaturalis ex gehennæ & poenarum metu, aut ex turpitudine peccati concepta; an vero requiratur amor caritatis inchoatæ, ut sit materia sufficiens sacramenti poenitentiae. Prima attritio *servilis*, seu *formidolosa*, altera *amoris initialis* appellari solet.

II. Ut vocum æquivocationem sub initium disputationis tollere incipiam, Auctores attritionis *formidolosæ* haudquaquam excludunt, immo requirunt spei theologicæ amorem, qui concupiscentiæ nuncupatur, illumque in ipso timore gehennæ includi doceant. Ne ulla suboriatur suspicandi occasio, me minus exacte illam describere, exponam propriis verbis Cardinalis de Lugo, qui inter præcipuos huiusce opinionis patronos habetur. Is autem *disp. v. sect. ix. num. 132.* inquit: „ Quæ sunt hæc motiva attritionis? Communiter reducuntur ad duo capita, scilicet ad metum gehennæ, & poenarum, & ad turpitudinem peccati. Nam hæc duo expressit Tridentinum ubi su-

„ pra, agens de motivo propter quod communiter concipitur attritio. Et quidem omnia motiva facile ad hæc possunt reduci. Nam desiderium beatitudinis, vel aliorum bonorum videtur comprehendi sub timore gehennæ, & poenarum. Idem enim esse videtur timere carentiam alicuius boni, ac desiderare illud. Deinde quæcumque alia malitia, propter quam detestamur peccatum, videtur comprehendi in turpitudine peccati: omnis ergo attritio est propter metum poenarum, vel propter peccati turpitudinem.

133. „ Huic communi doctrinæ sese opponit Franciscus Sylvius *quæst. i. in Supplement. art. 3.* ubi docet eam solum attritionem sufficere cum sacramento quæ includat etiam dilectionem Dei super omnia, licet debilem, & imperfectam, quam dicit cum sacramento sufficere. „ Hæc sententia, subdit continuus de Lugo, est contra omnes Theologos, & contra Tridentinum. Similia scribit ex eodem de Lugo P. Dominicus Viva *quæst. xii. art. 3. num. 1.* ubi inquit: „ Dico attritionem differre a contritione per hoc quod ista detestatur peccatum ut malum Dei, & quia illi displicet; attritio vero detestatur ut malum peccatoris, & quia sibi nocet. . . . Et ideo ex Lugo, Suar. & aliis habetur verissima at-

„ tritio tam ex timore amissionis gloriæ, seu desiderio gloriæ, quam ex timore gehennæ: & utrumque motivum a Tridentino comprehenditur sub timore gehennæ, quia gehenna per poenam damni privat gloria æterna. „ Hic de Lugo, & P. Viva falsa miscent veris. Fallitur de Lugo dum inquit omnia motiva attritionis reduci ad timorem gehennæ, aut peccati turpitudinem, ipsumque desiderium beatitudinis comprehendi sub timore gehennæ. Nam hæc duo facillime separantur. Innumeri sunt peccatores qui, si declinare gehennam possent, nihil de beatitudine curarent, & quam libenter semper in hoc mundo viverent. Similiter errat P. Viva inquit: *Utrumque motivum a Tridentino comprehenditur sub timore gehennæ, quia gehenna per poenam damni privat gloria.* Tridentinum conceptis verbis præter gehennæ timorem addit *cum spe veniæ.* Sed de hoc infra.

III. Præter has duas sententias succedit tertia, quæ, ut attritionis formidolosæ a de Lugo descriptæ, & a P. Viva, asperitatem delinuat, præter metum gehennæ postulat pro sufficienti attritione in sacramento amorem aliquem spei, quo Deus diligatur ut bonus nobis, sive ut finis noster, atque beatitudo. Hæc opinio, quæ plures habet assertores, verbis, non re discrepat a priori opinione attritionis servilis. Quamvis enim plures Casuistæ, præsertim Probabilistæ non pauci, solum timorem, aut peccati turpitudinem extollant, ut Lugo, Viva, & alii; tamen argumentis pressis ab attritione necessaria ad sacramentum non excludunt sive fidem, sive spem; licet communiter isti spei amorem perspicue non exponant.

IV. Quarta sententia ad sacramentum poenitentiae suscipiendum requirit contritionem caritate perfectam, quæ culpam debeat apud Deum, seu coniunctam cum caritate habituali, & gratia sanctificante. Et hæc sententia plures habet ex antiquis Theologis assertores.

V. Quæres. *Damnata ne est sententia hæc quæ contritionem perfectam delentem culpam requirit ad sacramentum poenitentiae suscipiendum?* Resp. Falsam illam communiter Theologi omnes, quibus subscribo, iudicant. At neque in Concilio Tridentino, neque alio Ecclesiæ decreto hæc sententia proscripita unquam fuit. Præfatam sententiam gravissimi Theologi ante Concilium Tridentinum propugnarunt. Hugo a S. Victore *Lib. II. de sacram. part. xiv. cap. viii.* Richardus Victorinus *Lib. de potest. absolvend. cap.*

vii. Robertus Pullus *de sacram. part. v. cap. xiii.* Innocentius III. *in Psalm. xi. poenit.* Guillelmus Antifiodorensis in *Sum. Albertus Magnus in IV. Sentent. dist. xvii. & xviii.* Alexander Alensis *Part. IV. Sum. quæst. viii. memb. 1.* S. Raymundus *Lib. III. de poenit. s. 8.* Vincentius Bellocacensis *Lib. VIII. specul. Hist. cap. xliii.* S. Bonaventura in *IV. dist. xviii. part. 1. art. 2. quæst. 1.* S. Bernardinus Senensis *Tom. II. serm. xxvii. de confess.* Gabriel Biel in *IV. dist. xiv. quæst. ii. art. 2.* Alphonfus Tostatus *cap. v. Defensorii.* Guillelmus Pepinus *ser. v. in con. Domini*, inquit: *Regula generalis Theologorum est, quod Confessor neminem debet absolvere quem non credit verisimiliter a Deo absolutum.* Nemo Theologorum tribus integris sæculis ante Tridentinum notam hæresis huic sententiæ impexit, neque in Conciliis Lateranensi IV. Lugdunensi II. Viennensi, Constantiensi, Basileensi, Florentino de eadem querela aliqua mota fuit. Immo nec ipsum Concilium Tridentinum aliquam in eadem censuram tulit, ut testatur Cardinalis Pallavicinus *Lib. IV. hist. cap. x.* atque gravissimi Theologi, qui eidem Concilio interfuerunt, Andreas Vega *Lib. XIII. in Concil. Trident. cap. xxxi.* Ricardus Tapperus, ut colligitur ex historia *Concil. Trident. Lib. XII. cap. x.* Dominicus Soto in *IV. dist. xviii. quæst. iii. art. 2.* Relata sententia de perfecta contritione, quæ culpam debeat, non ita facile cum potestate clavium componi valet; quamvis hæc duo variis viis confociare illius auctores studeant. Idcirco omnes Theologi iure nunc hanc sententiam reiiciunt, non quod sit ab Ecclesia peculiari decreto proscripita; sed quia re ipsa falsa est, & clavium potestati derogare videtur. Si plura hac de re cupis, lege P. Druin *Tom. II. Lib. II. cap. ii.*

CAPUT II.

PRÆIUDICIA QUATUOR

Iuniorum Theologorum, qui pro formidolosa attritione pugnant, labefactanda.

I. uatuor sunt prima & potissima PRÆIUDICIA quibus auctores *formidolosæ*, seu *servilis attritionis* occupati suam opinionem tamquam certam dividendum, nostramque ut penitus improbabilem reiiciunt. I. Concilium Tridentinum definivit attritionem formidolosam sufficere in sacramento poenitentiae. II. Sententia hæc est fere omnium Theologorum, & contraria

exco-

excogitata fuit a Baio, Ianfenio, & Ianfenistis propagata. III. Caritatis inchoatæ a caritate perfecta distinctio; qua contenditur hanc, secus illam delere peccatum, communitia est, & *Baianismum* redolet. IV. Sententia, requirens amorem inchoatæ caritatis, *Rigorismum severum* præfert: contra opinio attritionis fervilis ex suppliciorum timore conceptæ *suavem* spirat *benignitatem*: metus enim dulcis, caritatis amor austerus. Hæc sunt quatuor præiudicatæ sententiæ quæ in iuniorum pro fervili attritione pugnantium animis fere inveteraverunt: & nisi in antecessum penitus evellantur, inanis omnino foret labor noster. Porro, ut id feliciter præstem, per distincta capita singula expendam, & in medium promam quæ præstantissimi Theologi iamdiu contra præfata præiudicia scripserunt, illaque exornare pro imbecillitate mea curabo. Ad rem.

CAPUT III.

PRÆIUDICIUM PRIMUM.

Evidenter falsum est quod aiunt formidolosæ attritionis assertores, Concilium Tridentinum desinuisse attritionem servilem sufficere ad sacramentum poenitentiae.

IN duabus potissimum sessionibus, nempe VI. & XIV. præfati Concilii sermo fuit de contritione, & dispositionibus ad iustificationem in sacramentis baptismatis, & poenitentiae obtinendam. In priori, ut infra ostendam, in qua universalis doctrina traditur, necessitas amoris divini asseritur. Idcirco fervilis attritionis assertores nihil ex eadem nobis opponunt. In unico decreto *sess. XIV. cap. IV.* probari tamquam sufficientem ad sacramentum poenitentiae attritionem servilem contendunt. Quod quam sit evidenter falsum, sequentia argumenta declarabunt.

S. I.

Cardinalis Pallavicinus aperte testatur, nihil in Concilio Tridentino definitum esse circa diversas de attritione opiniones.

HÆC Lib. XII. cap. x. scribit Eminentissimus Historicus. „ Quantum ex Actis concilio, Theologorum mens erat „ ut error hæreticorum damnaretur, tamquam „ inhonestum improbantium poenæ timorem: „ non item ut ferrent sententiam de scholastica quæstione, an huiusmodi timor, non

„ solum absque contritione animi perfecta „ (de quo controversia vix fuit) sed etiam „ absque eo quod ullus excitetur amor im- „ perfectus, sufficiat ad remissionem peccatorum in sacramento. Id vero clare liquet „ ex ipsa probatione Concilii, quæ huius articuli doctrinam firmat *cap. IV.* nimirum Nivitarum poenitentiam ex timore profectam illis profuisse; cum certum esset, eo tempore, quo sacramentum adhuc non extabat, eam formidolosam poenitentiam minime sufficere pro se ad peccatum delendum, sed vim tantummodo habuisse ad impetrandam novam gratiam, cuius ope adiuiceretur *caritatis affectus, quem omnes necessarium fuisse fatentur* ante novam legem ad iustitiam recipiendam. In Patrum conventu id PAUCI attigerunt. ALIQUOD DUMTAXAT VESTIGIUM COMPERTIO OPINIONIS NEGANTIS NECESSITATEM AMORIS, in iis quæ Granatensis disputavit. At vero Ioannes Æmilianus Hispaniensis Tudetanus Antistes extremum oppositæ sententiæ tenuit; hoc est, opus esse contritione perfecta: nec tamen hinc argui peccata per sacramentum non remitti, quippe quia sacramentum non invenit præeuntis contritionis efficacitatem. Siquidem, aiebat, ipsa contritio id præstat virtute sacramenti, cuius votum in ea continetur.

Præterea oportet scire postea decretis doctrinam complexis verba hæc fuisse adiecta: „ *Illam contritionem quam Theologi attritionem vocant, quod imperfecta sit, & solum vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & poenarum metu, qui servilis dicitur, concipiatur: si voluntatem peccandi excludat, & dolorem qualemcumque de commissis delictis exprimat; statuit hæc sancta Synodus, & declarat non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem (ut quidam blasphemare non verentur) verum etiam SUFFICERE ad sacramenti huius constitutionem, ac donum Dei esse, ac Spiritus sancti impulsu verissimum, non quidem actu inhabitantis, sed tantum morientis, quo poenitens adiutus, cum SINE ALIQUO DILECTIONIS IN DEUM MOTU ESSE VIX QUEAT, viam sibi ad iustitiam munit, & per eum ad Dei gratiam facilius impetrandam disponitur.* Sed laudatus Episcopus monuit, falso dici, huiusmodi dolorem sine amore vix unquam concipi posse. Quod autem hæc attritio satis esset sacramento constituendo, ita ut homini attrito delectantur pec-

„ peccata absolutionis supervenientis vi, „ variare Auctorum sententias, adeoque esse „ tollendum. *Quamobrem decretum, sicut nunc extat, reformatum est, & prout a nobis refertur.*

II. Non est quod verba faciam, ut evincam, quantæ sit auctoritatis Cardinalis Pallavicini historia, cum illam ex *intimis scriptis Archivi Apostolici* iussu Alexandri VII. eidem subministratis confecerit. Plura nunc ex rescripta narratione animadvertenda occurrunt. I. Patribus unicum fuisse scopum, damnare hæreticos, qui gehennæ metum veluti vitiosum, & inhonestum reiiciebant; nullo vero modo dirimere Scholasticorum opinioniones. II. Vix inter Theologos, & Patres disputatio fuit de attritione ex solo metu concepta, & amoris vacua. In Patrum conventu (inquit Purpuratus Historicus, qui acta sessionis legit) *id pauci attigerunt.* Aliquod dumtaxat vestigium comperio opinionis negantis necessitatem amoris, in iis quæ Granatensis disputavit. Neque dissidium de hoc esse poterat; cum vix aliquis Theologorum ante Tridentinum servilem defenderit attritionem ut sufficientem ad sacramentum. De quo ergo disputatum? III. Disputatio fuit, num esset necessaria contritio perfecta, an sufficeret imperfecta cum aliquo Dei amore coniuncta. Et quoniam Tudetanus Episcopus, contritionis perfectæ assertor, opposuit, falso dici huiusmodi dolorem sine amore vix unquam concipi posse; adiecitque *variare circa hoc Auctorum sententiam; & quia, uti dictum est, Patrum consilium fuit hæreticorum proscribere errores, intactis Scholasticorum opinionibus; idcirco reformatum decretum fuit, & verbo sufficit substitutum est verbum disponit.* IV. Illud vero altius menti hæreat, in primo decreto disputationem fuisse de attritione coniuncta cum amore imperfectæ caritatis, ut heinc colligas, numquam neque ante, neque post reformationem decreti Patribus persuasum fuisse, timorem separatim ab amore saltem initiali sufficere ad sacramentum. Nec obstat, in priori decreto appositam fuisse particulam *solum ex gehennæ, & poenarum metu concipiatur*: quia particula posita erat sub initium decreti, ubi sermo erat de attritione quantum ad suum exordium, & secundum se spectata: quo in statu bona, & utilis, non inhonesta, & perniciosa, ut volebant hæretici Lutherani, declarata fuit. Et hoc in sensu verum est attritionem suam initium sumere a solo metu, tametsi in suo progressu, & complemento non sit absque amore inchoato; sicuti ho-

mo inchoatur ex rudi materia, & postea ultra progreditur, & tandem suam suscipit perfectionem. Hæc vero attritio vocatur *Spiritus sancti impulsus, non adhuc inhabitantis, sed tantum morientis.*

III. Ex quibus omnibus constat, & quidem evidenter, noluisse Patres definire, quænam attritio sufficeret ad sacramentum poenitentiae; cum verbum illud *sufficit* abrogaverint, substituto verbo *disponit*. Quin nec ipsam sententiam exigentem contritionem perfectam, quam propugnabat Episcopus Tudetanus cum permultis aliis eximiis Doctoribus, proscribere voluerunt, ut præcinderent a Theologorum variis sententiis, & solos novatorum errores damnarent. Porro si scripta non fuit sententia contritionis perfectæ necessaria ad sacramentum, numquid exclusa fuit sententia quæ requirit amorem imperfectum?

S. II.

Interpretamenta quibus Balthassar Francolinus, alique Casuistæ eludere conantur Cardinalis Pallavicini luculentissimum testimonium.

P Balthassar Francolinus, qui præce- teris, duobus integris libris, pro attritione formidolosa pugnavit, *Lib. I. cap. I.* ut laudatum testimonium eludat, exquisita industria lectorem admonet, Purpuratum Historicum nullum non movisse lapidem, ut sententiam attritionis servilis labefactaret. Quorsum? Quia in *Lyceo Romano* defenderat Pallavicinus necessitatem attritionis cum amore initiali coniunctæ; & hanc sententiam insererat suæ Theologiæ typis editæ. Heinc ea omnia in Actis Concilii expiscatus est quæ illustrando proprio partui adferre lucem existimavit. Lectori postea inferendum relinquit Francolinus, Eminentissimum Historicum suæ confirmandæ sententiæ amore succensum, sub eo aspectu narrationem proposuisse, unde percipere sibi subsidium contra sententiam formidolosæ attritionis poterat. Transcribo ipsius P. Francolini verba. „ Eam quidem „ (historiam Cardinalis Pallavicini) ipsi ex- „ ceperunt cum ingenti plausu, utque in „ omnium manus facilius perveniret, ea pars „ cap. x. *Lib. XII.* in qua nonnulla circa præsentem controversiam auctor congerit, fuit „ e toto opere excerpta, typis mandata, & „ folio volante per totum Belgium, & finitimas provincias divulgata. Id fecit Francolinus „ *scus Farvacques*, qui post multas, easque „ acer-

acerrimas disputationes hac super re editas, cum Maximiliano Le Dent Societatis Iesu Theologo, multosque hinc inde editos libros, & libellos, hanc historiam nactus, telum se reperisse credidit quo NOS conficeret, & bellum quod sibi fuerat non nihil cruentum, absolveret. Hanc eandem historiam, seu historiarum partem in suos de contritione tractatus seu quaestiones transfutare reliqui, nempe Episcopus Castoriensis, Merbesius, Inveninus, & alii, eaque ipsi putant everti penitus praecipuum, aut etiam uni cum nostrae sententiae fundamentum. Et hoc etiam intendebat PAL-LAVICINUS, qui cum in Lyceo Romano suam illam aliqualem amoris benevoli necessitatem defendisset, eamque docuisset in sua Theologia postea in lucem edita, cum postea historiam Concilii Tridentini scribere aggressus est, & praemanibus habuit omnia eius Synodi acta, vestigavit in illis diligentissime quidquid suam sententiam confirmare suo iudicio posset, idque suae historiae, ut fecit, inseruit. Verum illud accidit, quod accidisse minime crederem, nisi viderem, ut videlicet vir, ceteroqui ingeniosissimus, post accuratam actorum omnium synodaliun lectioem, ea demum promeret quae ipsi nihil, aut fere nihil, nobis vero plurimum prosunt.

II. Mirifica nec ne sit P. Francolini praefidentia, qua contendit se feliciter ipso Cardinali Pallavicino assequi actuum synodaliun germanum sensum, aliorum esto iudicium. Numquam Francolinus aperte concedit, Casuistas Escobarium, Busembaum, Tamburinum, Castropalaum, ceterosque in laxis opinionibus propugnandis caespitate. E contrario Eminentissimus Pallavicinus in interpretandis actis Tridentini Concilii caligavit.

III. Plura implerem folia, si omnia commenta sane vanissima expendere vellem quibus perdoctus Francolinus eludere hanc Pallavicini historiam adnititur. Factum negare non audeat, nempe abrogatum esse verbum *sufficere*, substituto verbo *disponit*; sed veritate actuum synodaliun, unde illud extraxit Pallavicinus, coactus fatetur. Quid ergo reponit? Ea quae reponere ii solent qui causam quam semel adoprarunt, pugnacissime defendere pergunt. Belligeravit P. Maximilianus Le Dent in Belgio pro attritione servili contra Franciscum Farvacquesium, quem bello non nihil cruento, inquit Francolinus, fasciaverat, & Farvacquesius, ut insista sibi vulnera, Baianismi forsitan, & Iansenismi, obduceret, historiam Pallavicini in

apricum adduxit, qua adversarium profraret. P. Francolinus, ut suppetias ferat P. Maximiliano, comminiscitur cap. II. mutatum fuisse decretum, non quod Patres Tridentini cognoverint in Scripturis contineri oppositum, sed ex aliis causis. Sane nemo sapiens dicit a Patribus ignoratum id antea fuisse, affuisse autem illis lumen de caelo, quo cognoscerent oppositum statim ac audierunt unum Episcopum id opponentem. Vin' meliora? Effugia sunt haec nimium mirifica. Mutatum decretum Historicus asserit: & hoc nobis fat est. Rationum momenta quibus ad hanc mutationem inducti Patres fuere, Historicus indicat, & quae Francolinus somniat, abscondunt, & arbitraria.

IV. Similia commenta obrudit novissimus Scriptor Michael Poli in opusculo edito Patavii an. 1743. in quo Lib. I. cap. XIII. haec scribit. „ Mens Patrum Concilii ante admonitionem Tudetani certo, & indubitanter erat pro sufficientia attritionis. Ergo omnes, vel fere omnes ante admonitionem Tudetani, post varias disputationes, & diligentissimum examen huius controversiae, convenerant in sententiam pro sufficientia attritionis, adeo ut tunc crederent hanc veritatem inter catholicae Ecclesiae dogmata numerandam esse. Certum est ex eodem Pallavicino, rationem a Tudetano productam, ut ea verba omittentur, hanc unam fuisse, quia videlicet circa hoc variabant Auctorum sententiae, & ob id tantum, & non ob aliquam aliam rationem ea esse tollenda ex decreto. Ex quo motivo, & ex verbis Tudetani vere non potest deduci, noviter subortam fuisse in Patribus Concilii aliam quam dubitationem circa sufficientiam attritionis.“

V. Haec, tametsi proluxa, rescribere volui, ut heinc colligas, quanti sit faciendum integrum opusculum istud, cui adiecta est epistola, & latine exarata, quae est dignum sane patela operculum. Certo & indubitanter crediderunt Patres Tridentini sufficientiam attritionis formidolosae esse veritatem inter Catholicae Ecclesiae dogmata numerandam? Et propter oppositionem Episcopi Tudetani, & ne offenderent Scholasticos, dogma istud natalitiis tenebris sepultum voluere? Hucine impellit mollioris Ethices studium? Quae scandala hic arguendi modus non ingerit novatoribus? Dogmata fidei severe expensa, & certo atque indubitanter cognita suppresserunt Patres Tridentini, ut declinarent Scholasticorum invidiam? Haec

inau-

inaudita excogitanda commenta sunt, ut inter dogmata reponatur opinio attritionis servilis? Quod Patrum Tridentinorum consilia eo spectaverint, ut dogmata Ecclesiae in discrimen ab haereticis revocata definitent, neglecto examine opinionum quae inter Scholasticos in utramque partem disputabantur, verum habet, & ex historia Pallavicini colligitur. Et haec agendi ratio, spectata illorum temporum conditione, necessaria erat. Neque enim Tridentini Patres omnes tunc opiniones quae in mundo obtinebant, severe expendere, & definire poterant: idcirco eo consilia sua contulerunt, ut novatorum, qui Ecclesiae unitatem lacebant, errores proscriberent. Quod autem Archipresbyter Poli, & Francolinus comminiscuntur, Patres Tridentinos severe expendisse sententiam asserentem attritionem servilem sufficere ad sacramentum poenitentiae, illamque certo & indubitanter credidisse ut veritatem inter dogmata catholicae Ecclesiae numerandam, & hoc dogma suppressisse propter Scholasticorum dissidium, commentum erroneum est, & scandali, ut mitissime loquar, plenum. Alia sophistica interpretamenta praetereo, ut inepta, & vana. Illud solum moneo, opusculum Michaelis Poli compendium esse doctrinae P. Francolini.

S. III.

Utrum saltem Concilium Tridentinum faveat sententiae attritionis servilis.

I. Evidenter offensum est, Concilium Tridentinum non definiisse, attritionem servilem sufficere ad sacramentum poenitentiae. Illud nunc disputandum, cuinam duarum opinionum faveat in decreto reformato, in quo haec habentur, omisso multis.

II. „ Illam vero contritionem imperfectam, quae attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione; vel ex gehennae, & poenarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniae, declarat, non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsu, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo poenitens adiutus, viam sibi ad iustitiam parat. Et quamvis sine sacramento poenitentiae per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in sacramento poenitentiae impetrandam disponit. Hoc enim

timore concussi Ninivitarum ad Ionae praedicationem plenam terroribus poenitentiam egerunt.“

III. Ex hoc reformato Concilii Tridentini decreto sic arguunt attritionis servilis defensores. Id verbum *disponit* idem sonat ac *sufficit*. Quia Tridentinum non loquitur de dispositione remota ad gratiam impetrandam; cum etiam extra sacramentum habeat attritionem talem dispositionem. Ergo loquitur de dispositione proxima.

IV. Magna opus est patientia, qua zelus cohibeatur contra eiusmodi argutationem in re gravissima, summoque negotio. Quid? Tridentinum delevit verbum *sufficit*, ut abstineret a decisione controversiae, & substituit verbum *disponit*, quod idem significat ac *sufficit*? An ab homine ratione praedito asseri hoc potest? Dispositio proxima idem significat ac sufficiens? Concilium Tridentinum definiit attritionem servilem proximè disponere? Definiit ergo id quod, ne definiret, erasit, abrogavit, delevit. Substituit verbum *disponit*, quod idem significat ac *sufficit*? Ergo decreti reformatio mera illusio fuit: quod dici absque extrema temeritate, & audacia nequit. Cedo: dispositio proxima idem ne significat ac sufficiens, an secus? Si primum; ergo reformatio decreti est chimærica. Si secundum; ergo non est dispositio proxima. Quid ad haec? Quid?

Respondet P. Dominicus Viva in *trinita in prop.* 15. damnatam ab Alex. VII. num. 34. his verbis. „ Licet expresse Tridentinum loc. cit. non dicat attritionem sufficere ad constitutionem sacramenti; hoc tamen dicit implicite, & DILUCIDE. „ Pulchre, & venuste. Dilucide abrogavit verbum *sufficere*, & dilucide illud non abrogavit. Siccine deridendae propinantur sacrosancti Concilii oecumenici sanctiones, post tam serium examen peractae? Quae esse cum his Auctoribus disputata potest? Si Tridentinum voluisset idem significari per verbum *disponit* ac per verbum *sufficit*, superflue abrogasset verbum *sufficit*.

V. Insistunt. Attritio servilis disponit remote, etiam extra sacramentum. Ergo ad sacramentum disponit proximè; atque adeo sufficit. Ex vi quippe antithesis, *quamvis sine sacramento &c. tamen eum in sacramento disponit*, vim & efficaciam Synodus tribuit attritioni servili coniunctae sacramento, quam eidem non adscribit extra sacramentum. Haec autem peculiaris efficacia esse nequit, nisi virtus proximè disponendi ad gratiam in sacramento obtinendam.

IV.

VI. Quam sit imbecillis & vana obiectio isthæc, verba ipsius Concilii clare ostendunt. *Ad Dei gratiam in sacramento penitentiae impetrandam disponit.* Sensus naturalis & obvius est. Attritio servilis in sacramento, seu cum sacramento coniuncta, minus remote disponit ad gratiam quam extra sacramentum. Attritio enim iuncta sacramento aliquid habet quo caret extra illud. Idcirco minus remote intra, quam extra sacramentum, ad gratiam impetrandam disponit. Ergo disponit proxime? ergo sufficit? Ineptissimæ sunt illationes istæ, atque ipsi Concilio iniuriosæ. Tridentinum quippe delevit verbum *sufficit*, ut nihil in hac *sess. xiv.* definiret super hac quæstione Catholicorum. Nonne iuxta omnes Theologos dispositiones ad formam aliæ sunt remotæ, aliæ propinquæ, aliæ propinquoiores, aliæ proximæ? Attritio servilis extra sacramentum remote, in sacramento minus remote; propinque, propinquius, minime vero proxime disponit. Interpretatio hæc suapte natura obvia, & genuina est; in præsentis vero controversia necessaria. Alterutrum enim adversarii præstent necessum est: aut enim fateri debent, hanc interpretationem esse veram atque germanam; aut Concilium Tridentinum illudisse universæ Ecclesiæ delendo verbum *sufficit*, & substituendo verbum *disponit*. Ut enim mox dixi, idem significat in hac causa *disponit proxime*, ac *sufficit*. Concilium delevit *sufficit*. Ergo substitutum verbum *disponit* non significat dispositionem proximam: alioquin chimerica & illusoria esset variatio. Patet ne ad effugium rima? Revera hanc obiectiunculam obtrudere adversarii non audent, si adverterent, decretum illud ad damnandum Lutheranos errorem unice formatum fuisse. Dispositiones enim ad iustificationem in sacramento baptismi, & penitentiae absolute necessarias iam explicaverat Concilium *sess. vi.* ut infra evincam. Illud tantum magno opere advertendum, conversionem peccatoris partum esse, qui initium, inchoationem, progressum, & perfectionem a variis motibus suscipit; & gradus isti magis ac minus remoti sunt. Porro hoc in decreto, adversus Lutheranos formato, omnino abstinere Patres a variis Theologorum opinionibus dirimendis. Tantum vero abest, Concilium Tridentinum favere attritioni servili, ut vix de ea disputatum fuerit. *Aliquod dumtaxat vestigium* (inquit Purpuratus Historicus) *comperio opinionis negantis necessitatem amoris, in iis quæ Granatensis disputavit.* Unus Episcopus Granatensis aliquod *vestigium* pro-

dit opinionis negantis amoris necessitatem. Et iuniores Casuistæ audent asserere, Tridentinum sin minus definiisse, saltem ita favere sententiæ attritionis servilis, ut opposita probabilis amplius non sit?

S. IV.

DECRETUM ALEXANDRI VII.

Ex hoc inferitur, Tridentinum nullo modo favere attritioni formidolosæ.

I. A Deo incaluerat de attritione servili in Belgio disputatio, præsertim inter P. Maximilianum Le Dent S. I. & Franciscum Farvacquesium Ord. S. Augustini, ut ad censuras, quas ultro citroque iaculabantur, compescendas Alexander VII. anno 1667. sequens ediderit decretum.

II. Fer. 5. Maii MDCLXVII. SS. D. N. ALEXANDER PAPA VII. cum acceperit non sine gravi animi mœrore, Scholasticos quosdam acrius, nec absque fidelium scandalo inter se contendere, an illa attritio quæ concipitur ex metu gehennæ, excludens voluntatem peccandi cum spe veniæ, ad impetrandam gratiam in sacramento penitentiae requirit insuper aliquem actum dilectionis Dei, asserentibus quibusdam, negantibus aliis, & invicem adversam sententiam censurantibus; Sanctitas sua, enixe cupiens pacis vinculum inter fideles servare, omnemque scissuræ fomitem extinguere, auditis votis Eminentissimorum & Reverendissimorum DD. Cardinalium Inquisitorum, nec non DD. Consultorum & Qualificatorum S. Congregationis eiusdem generalis Inquisitionis hoc præsentis decreto in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ huic sanctæ Sedi reservatæ, aliisque pœnis eiusdem sanctæ Sedis arbitrio taxandis, præcipit cunctis, & singulis fidelibus, quocumque gradu, ac dignitate, episcopali, & maiori, immo & cardinalitia fulgentibus, ut si deinceps de materia attritionis præfatæ scribent, vel libros, aut scripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel alio quovis modo penitentes, aut scholares, ceterosque erudiant, non audeant alicuius theologicæ censuræ, alteriusve iniuriæ aut contumeliæ nota taxare alteram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualem dilectionis Dei in præfata attritione ex metu gehennæ concepta, quæ HODIE inter Scholasticos communior videtur,

detur,

detur, sive afferentem dictæ dilectionis necessitatem, donec ab hac sancta Sede fuerit ALIQUID hac in re definitum.

III. An Ven. Innocentius XI. anno 1679. aliquid hac in re definiat, infra videbimus. Decretum istud eo unice tendit, ut, sublatis districtis, maledictis, & censuris, quæ ultro citroque in Belgio intorquebantur, pacificam disputationem, & gravem, ut Theologos decet, restituat; ut bellum, quod nonnihil cruentum, teste P. Francolino, P. Maximilianus Le Dente intentaverat P. Francisco Farvacquesio, omnino incrementum redderet. Omnia quæ pro utraque sententia in hoc decreto referuntur, historica sunt, & nihil omnino ponderis uni præ altera sententiæ adiicit; sed utramque, ad meritum quod atinet, in proprio statu relinquit, & unice reciprocas censuras severe prohibet. Huc pertinet universi decreti scopus, ut omnibus compertum est.

IV. Ex hoc decreto evidenter colligitur, quam arbitraria sint commenta quibus innumeris iuniores Casuistæ contendunt, Concilium Tridentinum ita approbasse attritionem servilem, ut opinio contraria sit omnino improbabilis. At si revera improbabilis esset sententia amoris initialis, & moraliter certa, & omnino secura opinio attritionis formidolosæ, prohibuisset ne Alexander VII. ne quis alterutram sententiam censuris notaret? Sed de præfidentia plurium Casuistarum in carpenda, & diffamanda sententia quæ in iustificatione peccatoris postulat caritatem initialem, mox dicam.

S. V.

Commentum P. Claudii La-Croix in decretum Alexandri VII. exponitur.

I. P. Claudius La-Croix Lib. VI. part. II. n. 875. pag. mibi 197. sibi opponit decretum Alexandri VII. deinde hanc format argumentationem. Dicere opinionem quæ requirit dilectionem, esse absolute improbabilem, est eam afficere censura, iniuria, & contumelia. Sed hoc prohibet Alexander VII. Ergo. Resp. Decretum expresse loquitur de illa tantum opinione quæ requirit aliquam dilectionem Dei in attritione ex metu gehennæ concepta. Hanc autem opinionem nos (non) oppugnamus, sed fatemur aliquam Dei dilectionem esse necessariam, unde ex hoc decreto confirmantur illa quæ diximus. Itaque distinguo antecedens. Sententia requirens aliquam dilectionem non potest dici absolute improbabilis; concedo: requirens dilectionem ex motivo caritatis; nego. Peregregie. Duæ opiniones referuntur in decreto, inter Theologos controversæ; quarum neutra censuris obnoxia est. Una, quæ requirit aliquam dilectionem Dei in attritione ex metu gehennæ concepta: & hæc sententia non potest dici absolute improbabilis. CONCEDO, inquit P. La-Croix, quia hæc dilectio non est ex motivo caritatis, sed spei: est amor castæ concupiscentiæ, qui necessario antecedit spem. Quænam altera in decreto contenta, quæ iuxta P. La-Croix sit absolute probabilis? Disturba ne erit P. La-Croix neutram ex duabus opinionibus contentis in decreto esse absolute probabilem? Itaque illa opinio quæ in attritione requirit aliquam dilectionem quæ non sit ex motivo caritatis, non est, ait P. La-Croix, absolute improbabilis. Ergo opposita, quæ nullam omnino requirit dilectionem neque concupiscentiæ, neque spei; illa opinio est quæ dici debet absolute probabilis. Atqui opinio quæ excludit spei dilectionem, excludit spem ipsam; cum, fatentibus omnibus, impossibile sit spem veram dari quam dilectio concupiscentiæ non præcedat. Porro opinio quæ asserit, spem non esse necessariam in attritione & dispositione ad iustificationem in sacramento obtinendam, est, quid? Erronea, temeraria, hæretica? Declarabit novissimus Anonymus illustrator P. La-Croix, quem ab imposturis, ut ille ait, & maledictis vindicandum suscepit, cuique supplementum adiecit. Concilium Tridentinum clare definit CUM SPE VENIÆ. Sed alterum distinctionis membrum rescribamus. Opinio requirens dilectionem ex motivo caritatis; nego. Cedo: hæc opinio est ne una ex duabus in decreto contentis? Si negas; ergo una ex duabus contentis in decreto excludit dilectionem spei, atque adeo spem ipsam. Altera vero, quæ admittit dilectionem spei, non est absolute improbabilis. Et hanc opinionem, inquit P. La-Croix, non oppugnamus. Bene habet. Cedo: quænam ergo ex duabus opinionibus, de quibus fermo est in decreto, non solum probabilis, non solum probabilior, non solum probabilissima, sed moraliter certa est? Opinio quæ requirit aliquam dilectionem quæ non sit ex motivo caritatis, non potest dici absolute improbabilis, inquit P. La-Croix. Opinio quæ requirit aliquam dilectionem ex motivo caritatis, est absolute improbabilis. Ergo non solum probabilis, probabilior, probabilissima, sed moraliter certa est opinio quæ in attritione ex solo timore concepta

D

nul-

nullam dilectionem spei, atque adeo neque spem ipsam requirit. En in quos laqueos, in quos anfractus se sponte detrudunt adversarii. Huc prolabantur omnes qui contra veritatem belligerant. Ceterum P. La-Croix nimis crasse vel ipsum statum controversiæ ignorare videtur. Nam duarum opinionum quæ in decreto recensentur, altera requirit aliquam dilectionem necessariam ex motivo caritatis; altera hanc dilectionem excludit. Etenim Catholicorum nemo asserit, amorem spei, seu spem, quæ sine præcedente amore haberi nequit, non requiri ad iustificationem. Ergo manifeste errat P. La-Croix, dum inquit, in decreto Alexandrino mentionem haud fieri opinionis requirentis dilectionem aliquam ex motivo caritatis in attritione necessaria ad iustificationem.

S. VI.

Quam sint falsæ, & intemperatæ censuræ PP. Dominici Viva, Balthassaris Francolini, & aliorum plurimum Casuistarum in sententiam exigentem amorem initialem.

UT methodo mihi præstitutæ insitam, & quam perpetuo servare soleo (utinam illam servarent adversarii mei,) priusquam quidquam pronuntiem adversus P. Dominicum Viva, illius verba sincere & integre transcribo. In suo cursu theologico Tom. II. part. VI. quæst. III. art. 2. n. 6. P. Dominicus Viva hæc scribit. „ Ex verbis Tridentini, sin minus de fide, certum tamen moraliter est attritionem cum sacramento satis esse ad iustificationem. . . Non nego, plures Doctores ante Tridentinum, immo aliquos post Tridentinum asserere, attritionem non esse sufficientem ad iustificandum cum sacramento. Verum post Tridentinum tamquam IMPROBABILIS reiicitur COMMUNISSIME, ut constat ex iis quæ fuisse dixi in trutina theologica. . . Fuit quidem opinio probabilis ante Tridentinum suffulta auctoritate MAGNORUM virorum, sed post Trident. OMNEM PROBABILITATEM amisit; SICUT plures opiniones quæ quondam probabiles fuerunt, postquam a Pontificibus damnatæ sunt, probabilitatem omnem exuerunt.“

II. Tandem aliquando coercitam, & limitatam videmus amplissimam Probabilissimi iurisdictionem. Omnem probabilitatem amisit doctrina caritatis inchoatæ necessariæ ad peccatoris iustificationem in sacramento poenitentiae: & hanc probabilitatem amisit, SIC-

UT illam amisere plures opiniones, postquam damnatæ sunt a Pontificibus. En quam modestæ, quam temperatæ, quam obsequiosæ erga Alexandrum VII. sunt censuræ P. Viva. Eadem phrasi, immo acerbiori loquitur P. Francolinus, ut infra ostendam, cum ceteris scripturariis Casuistis inferioris subfelli.

III. Insurgit P. Dominicus Viva in sua trutina in prop. 15. damnata ab Alexandro VIII. num. 33. suasque censuras sic defendit a prohibitione decreti Alex. VII. „ Ex quo „ perspicuum est præceptum istud in virtute „ S. Obedientiæ, ne censura ulla his opinio- „ nibus inuratur, non impedire quominus „ aliqua ex iis dici possit improbabilis, & „ falsa, ut docent Theologi communiter. „ Admitto doctrinam hanc. At cur eam non admittunt Probabilistæ in aliarum opinionum censuris? Cur, quando reiicimus tamquam improbables, falsas, & nimium laxas innumeras Probabilistarum opiniones, continuo obtrudunt decretum Innocentii XI. quo cavetur ne censura, nota, aut convicio notentur propositiones quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur? Decretum istud, in quo nullæ opiniones sigillatim indicantur, extendunt Probabilistæ ad quamlibet laxissimam opinionem, quæ si ab uno, & altero Probabilista defendatur, statim inter catholicos Doctores eam controverti contendunt. Alexander VII. sigillatim de hac duplici opinione loquitur: & P. Viva inquit, decretum istud non impedire quominus aliqua ex iis dici possit improbabilis; ac si plures quam duæ fuissent opiniones de quibus erat disputatio. Prohibet enim Pontifex ne alterutram sententiam quisquam censura notare audeat. Verum hæc obiter.

IV. Admissa itaque doctrina P. Viva, licitum quoque nobis erit reiicere vi solius decreti Alexandri VII. opinionem de attritione servili; tamquam falsam, & omni probabilitate destitutam. Violatores ne tunc nos erimus Alexandrini decreti? At id de hac nostra opinione dici nequit, reponet P. Viva, quia opinio attritionis formidolosæ communior est inter Scholasticos. Ita ne vero? Pontifex summus dixit an. 1667. Quæ hodie inter Scholasticos communior videtur. Notandum Tò hodie. An antea erat communior? An postea? Tempore Alexandri VII. Probabilissimus attigerat ultimam metam; sed post damnatam ab eodem, & ab Innocentio XI. propositiones, continuo languere, & decrefcere cepit, & hodie apud doctos, & a partium studio vacuos penitus defecit. Et hinc magnum de-

crementum passa est attritio formidolosa. Quamobrem hodie inter celebriores universitates, & sapientes viros, qui gravissimam hanc controversiam ad Scripturarum, Patrum, & præsertim Actuum Tridentinorum, non ad Casuistarum tribunal expendunt, communior videtur sententia attritionis initialis, ut infra patebit. Aliud mirificum interpretamentum profert decreti Alexandri P. Viva cit. num. 33. ubi ait, ALEX. VII. asserere AUTHENTICE sententiam negantem necessitatem amoris in attritione esse inter Scholasticos communior. Videtur, inquit Pontifex, inter Scholasticos communior. Ex Tò videtur præfert authenticam definitionem? An hoc sit decipere lectores imperitos, ceteri viderint. Nihil quippe in hoc decreto authenticæ definitur, sed factum historice narratur. Aliud non minus chimæricum commentum affingunt præfato decreto, quo historice refertur sententia, an attritio ex metu gehennæ excludens voluntatem peccandi &c. Et Casuistæ heinc inferunt, Alexandrum VII. declarasse attritionem ex metu gehennæ conceptam excludere voluntatem peccandi. Hæc est manifestissima falsitas. Nihil enim ibi Pontifex declarat; sed rarram sententiam, prout illam exponunt eiusdem Auctores, ut compertum omnibus est.

V. Quid plura? P. Viva ultra pergit. Docet ita improbare esse sententiam nostram, & exuisse omnem probabilitatem, sicut plures opiniones postquam a Pontificibus damnatæ sunt. Eodem ergo loco, iudice sedente P. Viva, habenda est hæc nostra de attritione initiali sententia quo habentur propositiones ab Ecclesia damnatæ. Et dum talia scribit P. Viva, obsequium & obedientiam exactissimam se præstare credit Alexandrino decreto. Iudicent autem æqui rerum æstimatores, quo partium studium, & impotens erga opiniones minus probabiles inveteratus amor impellat. Sed forte inquires, quo prætextu nixus talia asserat P. Viva. Respondet ille ibi num. 31. Prohibitio autem illa Alex. VII. ne alterutra ex iis opinionibus censuratur, non inferit utramque opinionem esse probabilem, cum huiusmodi prohibitiones sæpe fiant in bonum pacis, & ad vitandas discordias, NON IN GRATIAM VERITATIS. Peregrinie. An hæc interpretandi methodus præbeat IANSENISTIS eludendi diplomata pontificia anam, penes eos sit iudicare quorum interesset. Quisque imposterum clamitare poterit: Constitutiones S. Romanæ Sedis sæpe sunt in bonum pacis, & ad vitandas discordias, non in gratiam veritatis. Hac admissa interpreta-

tione, quo res recidat, nemo non videt. Peiora in hoc genere videbis infra de confessione epistolari adversus Clementem VIII. & Paulum V. Perdocti Salmanticenses Scholastici Tom. XII. tr. xxiv. disp. VII. dub. 1. §. 2. num. 9. indicatas censuras, collectas a P. Viva, ex Lugo, Candido, Ardeskino, Dicastillo, Francolino, aliisque referunt, inquietes: Censuram in oppositam sententiam nullo modo approbamus vel admittimus. . . Nam præ oculis habemus, & reverenti obedientia suspicimus, & suscipimus decretum SS. D. N. Alex. VII. &c.

VI. Sed inquires, cur tanto studio contentant recentiores censuras falsitatis, improbabilitatis, & implicitæ damnationis inurere sententiæ nostræ. Quia Alexander VII. prohibet alterutram opinionem censura notari donec ab hac S. Sede fuerit ALIQUID in hac re definitum: & quia S. Sedes, Ven. Innocentio XI. sedente, aliquid definiit, nempe tutiorem in periciendis sacramentis opinionem adhibendam esse; idcirco omni arte curarunt ut opinio quæ tempore Alexandri VII. ad summum erat extensive communior inter Scholasticos, evaderet non modo probabilissima, sed moraliter certa, & tutissima. Verum ex præfato decreto nos evidentissimo (nisi me amor fallat) ratiocinio opinionem formidolosæ attritionis improbare nunc valemus, tamquam contentam in prima propositione damnata ab Innocentio XI. Sed de hoc infra sermo erit.

VII. Lubet transcribere quæ animadvertit Cl. BOSSUETUS in laudatum decretum Alexandrinum. In opusc. de doct. Conc. Trid. pag. III. & seq. hæc scribit. „ Verat Pontifex ne „ se invicem censurent, taxent, theologicas „ censuras, & ut aiunt, qualificationes inu- „ rant, neve iniuriis, & contumeliis nutuo „ se proscindant: iubet ut caritatis vincu- „ lum servent. Id quidem vel maxime per- „ tinet ad eos coercendos qui quotidie no- „ stram, hoc est Concilii Tridentini, de inci- „ pientis dilectionis necessitate doctrinam pas- „ sim infamant, tamquam eam quæ purum „ putumque Lutheranismum, aut Calvinis- „ mum inducere, aut redolere videatur. Sa- „ ne contrariam partem a talibus quoque ab- „ stinere oportet. . . Ait Pontifex sententiam „ negantem. . . inter Scholasticos videri com- „ muniorem. Videri sane, non esse: opinio- „ nem, non autem scholæ decretum, aut „ dogma: communiorum, non proinde sta- „ bilem ac certam: hodie, non ab antiquo: „ inter Scholasticos hodiernos certe, non Pa- „ tres: quid tum postea? Melchior Canus

vir doctissimus *Lib. de loc. theol.* clare pronuntiat, nemine repugnante, aliud esse scholæ decreta, ac firma dogmata; aliud opiniones mobiles & fluctuantes. Nunc autem confitendum est multas invaluisse opiniones quæ ab anteaetate ætatis auctoritate deficient, pronis ad laxiora ingenii, & ad nova prurientibus auditorum auribus. An propterea putemus illi nunc quidem forsitan communiori opinioni aliquam conciliatam esse vel tenuissimam probabilitatis auctoritatem? Absit.

VIII. Hactenus ostensum est auctoritate Actorum Concilii Tridentini, & Cardinalis Pallavicini, & legitima interpretatione ipsius decreti Tridentini reformari, & decreto Alexandri VII. Concilium Tridentinum laudata *sess. xiv. cap. iv.* nec tantillum favere opinioni attritionis formidolosæ, cuius vestigium in solius Episcopi Granatensis voto deprehendit Eminentissimus Historicus Pallavicinus. Tanti autem Historici auctoritas prævalet in hac materia sexcentis Casuistis, qui Acta illa synodalia nec viderunt, nec examinarunt, sed plurimi mutuo sese exscribere.

CAPUT IV.

PRÆIUDICIUM SECUNDUM

Convellendum, est genealogia utriusque sententiæ, quam tenuit P. Francolinus: cum aliis Probabilistis.

ANtequam genealogiam sententiæ proliantem necessitatem amoris initialis, a R. P. Balthasare Francolino contextam rescribo, operæ pretium existimavi, propositiones damnatas, vulgo Baianas, quæ nobis opponi solent, ob oculos ponere. Sunt autem sequentes.

Prop. 31. Caritas perfecta, & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in catechumenis, quam in poenitentibus potest esse sine remissione peccatorum.

Prop. 32. Caritas illa quæ est plenitudo legis, non est semper coniuncta cum remissione peccatorum.

Prop. 33. Catechumenus iuste, ac recte, & sancte vivit, & mandata Dei observat, ac legem implet per caritatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in baptismi lavacro demum percipitur.

Prop. 70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram caritatem, & caritas etiam PER-

FECTA potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

Prop. 71. Per contritionem etiam cum caritate PERFECTA, & cum voto suscipiendi sacramentum coniunctam non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali sacramenti susceptione.

II. In his propositionibus sermonem haberi de caritate habituali, aut actuali perfecta, atque perfecta contritione, communis est Theologorum interpretatio. Unum & alterum allegare sufficiat. Doctor eximius Franciscus SUAREZ in *III. Part. ad art. 1. quæst. lxxxv. disp. iv. sec. 2. num. 1.* inquit: „Hic vero referri possit novaguadama opinio Michaelis Baii, qui fatebatur quidem, gratiam, & caritatem in eodem momento infundi in quo homo habet actum contritionis, vel dilectionis; peccata vero non statim remitti, etiam quoad culpam, donec sacramentum baptismi, vel poenitentiae reipsa recipiatur: ex quo plane sequitur, talem actum non statim esse plene formatum. Illa tamen sententia supponit falsos errores, scilicet quod peccatum nunquam remittatur usque ad realem susceptionem sacramenti, & consequenter sine hac susceptione non posse hominem salvari. Item posse esse hominem in statu peccati, immo & condemnari CUM HABITIBUS GRATIÆ, ET CARITATIS.“

III. Alter Theologus est omni exceptione maior, Cardinalis Bellarminus, qui *Lib. II. de poenit. cap. xiii.* hæc de his propositionibus scribit. „Fuit Doctor quidam ante paucos annos, qui in libro quem de caritate conscripsit, adversus communem sententiam docuit, catechumenis poenitentibus, quamvis PERFECTE conversis, & caritate flagrantibus, non remitti peccata, sive reatum mortis æternæ, nisi cum vel baptizantur, vel reconciliantur ministerio Sacerdotum, nisi forte in mortis articulo. . . . Scriptori illi catholico, qui veram PERFECTAMQUE CONTRITIONEM, NEM cum reatu letalis peccati usque ad sacramenti perceptionem manere contendit, opponimus primum &c.“

IV. Innumeros alios recensere Theologos possem qui eandem confirmant interpretationem. Quid quod interpretatione nulla opus est, cum obviis, & perspicuis sit propositionum sensus? In nulla quippe earum vel leve vestigium apparet sive caritatis inchoatæ, sive imperfectæ contritionis. Et tamen has nobis obtrudere propositiones minime erubescunt adversæ opinionis patroni.

V. P. Francolinus *Lib. I. cap. 1.* indicatis constitutionibus S. Pii V. & Gregorii XIII. adversus propositiones Baianas, redarguit Castoriensem, Iuveninum, aliosque, quod has constitutiones dissimulent. Quamvis, inquit, nescio quas alias quorundam Pontificum, quas nobis contrarias putant, perpetuo nobis obtrudant. Quam venusta sit phrasis ista, dici vix potest. Nescio quas? Pontifices quidam? Non ergo appellari suis nominibus merentur Alexander VII. & Ven. Innocentius XI. qui diris devovere sequentes laxissimas, & scandali plenas opiniones quorundam Casuistarum? 1. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & caritatis ex vi præceptorum divinarum ad eas virtutes pertinentium. 2. An peccet mortaliter qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audeamus. 3. Probabile est ne singulis quidem rigorose quinquevniis per se obligare præceptum caritatis erga Deum.

S. I.

Orsa genealogiæ sententiæ contritionis imperfectæ repetit P. Francolinus a Donatistis, & Pelagianis. Illius incrementum Luthero, & Calvino, propagationem Bato, Iansenio, Castoriensi, Arnaldo, Merbesio, Lupo, Iuvenino, Gemeto, aliisque adscribit.

I. Idem superant omnem quæ proposita sunt: idcirco verbis eiusdem Francolini demonstranda sunt. *Lib. I. de dolor. necess. ad sac. poenit. cap. viii.* & *ix.* hoc ostendendum proponit. Unde petenda sit genealogia prædictæ sententiæ? Donatus, subdit, omnium primus damnavit eos qui poenæ timore ad cultum veri Dei trahebantur, qui quæ proinde primus videtur esse in dicta genealogia parens. Donatistis accessere Pelagiani, qui similiter putarunt, non bene homines a peccatis revocari metu poenæ inferente quamdam violentiam.

II. Horum hæreticorum errorem cumulavit Lutherus, qui damnavit contritionem imperfectam, seu attritionem ex illis præcise capitibus, quibus sæpe adversarii, inquit Francolinus, nos redarguant, quod videlicet is timor sit coactus. Ita ne vero? Ecquis Catholicorum damnavit unquam contritionem imperfectam? Ceterum errores Lutheri se penitus ignorare ostendit Francolinus. Audiat illum in Catholicos debacchantem *cap. xxii. in epist. ad Galatas. Sophistæ cæci somniant, fidem non iustificare, nisi ornata sit Conc. Theol. Tom. IX,*

operibus caritatis. Quid de contritione ex timore concepta Lutherus blateret, infra dicam. Sed quid abrumpo genealogiæ filium?

III. Eandem (sunt ipsa Francolini verba, non truncata, sed integre relata) caritatis necessitatem ad bene poenitendum, & in universum ad recte operandum satis insinuat Calvinus *Lib. III. Inst. cap. xvi. §. 3.* & *cap. xviii. §. 2.* Propterea ne Hæresiarcha Calvinus audit, quia caritatis necessitatem ad bene poenitendum, & recte operandum insinuat? Vetitum ergo interdictumque vel insinuare caritatem ad bene poenitendum, & in universum ad recte operandum? Opus ne aliquod vita æterna dignum caritate destitutum? Utinam Calvinus caritatis officia insinuasset ad nostram comparandam iustificationem. Sed uni fidei iustificationem peccatoris ille adscribit *loc. cit.* a Francolino §. 8. & non 2. inquit: Adducuntur & illæ Pauli sententiæ: Si habeam omnem fidem, ita ut montes loco dimoveam, caritatem autem non habeam, nihil sum. . . . item: Super omnia habete caritatem, quod est vinculum perfectionis. Ex quibus duobus contendunt nostri Pharisei, caritate nos iustificari potius quam fide, virtute nimirum, ut ipsi aiunt, potiore. At nullo negotio diluitur hæc argutatio &c. Tantum ergo abest ut Calvinus caritatem insinuet ad bene poenitendum, ut Phariseos nos vocet, qui illam exigimus, perfectam quidem extra sacramentum, imperfectam vero cum sacramento. Dupliciter itaque errat Francolinus, & quod caritatis persuasionem ad recte poenitendum, sanctæque operandum improbet, & quia Calvino adscribit id quod Calvinus inficiatur.

IV. *Cap. ix.* sic persequitur suam genealogiam Francolinus. Prædictos errores temperare sibi visus est Michael Batus, & post ipsum Iansenius Iprensis Episcopus; sed temperamentum fuit in solis verbis, non in verborum sensu. Comparat doctrinam Baii, & Iansenii cum Lutheri doctrina, ut genealogiæ texturam perficiat, & catholicorum Theologorum nominibus, veluti floribus quibusdam, exornet. Subdit enim, ceteros Theologos catholicos, attritionis initialis defensores, ex fonte Baii, & Iansenii hanc epotasse doctrinam: & ut decretorie id statuatur, adducit testimonium de Lugo, mollioris Ethices singularis patroni, qui insignem Theologum Franciscum Sylvium Baianissimi lue inquinare minime dubitat *disp. v. de poenit. sec. 8. num. 118.* his verbis. *Videri quod SYLVIVS eius propugnator desumpsit ipsam ex Molano, & Guillelmo Estio. Sed*

de utroque curandum non est: fuerunt enim discipuli Baii, cuius doctrinam quacumque via possent, tueri vellet. Repetit Francolinus, Sylvium, Christianum Lupum, ceterosque iidem prorsus argumentis hanc sententiam amoris initialis defendere quibus eam propugnarunt Baius, & Iansenius. Singularem parallelum instituit inter Lupum, & Iansenium.

V. Concludit hoc caput ix. his verbis. „Nec is ego sum qui velim *hæresis notam*, „*immo nec erroris* inurere adversariis. Id „solum volo ostendere, qui sit fons eorum „doctrinæ sententiæque, qui sint illi quos „sequuntur, quasque propositiones ex ipsis „acceperint, nescio an probandas. An vero „sit argumentum in materia inter Catho- „cos controversa; ex duabus sententiis eam „reicere quam omnes fere Doctores catho- „lici tandem post Tridentinum secuti sunt, „ut ostendi, quamque ii qui sequuntur mo- „do, sunt absque dubio omnes Catholici; „eam vero amplecti, & propugnare quam „invexere novatores, iidemque, vel eorum „discipuli modo propugnant, iudicent alii.

VI. Scilicet, refumo ego, alii iudicent, modestiam ne, prudentiam, gravitatemque, an præfidentiam, nimiumque partium studium præferat Francolini scriptio. Interim ego sic urgeo Francolinum. Lutheranismus, & Iansenismus redolent ne hæresim, aut se- cus? Si negat: hæresim ipse pronuntiat. Si ait; cedo: nullam ne censuram affingit Catholicorum doctrinæ, dum adfirmat legitimum esse sobolem ipsius Lutheranismi, Calvinismi, & Iansenismi? Et dum talia scribit, obsequio summo nonne obtemperat decreto Alexandrino? Præterea manifestis antilogiis semetipsum conficit Francolinus, atque damnatæ hæreticorum doctrinæ notam Catholicis inurere, & non inurere studet. Conceptis verbis, & fuso sermone ostendere ille pertentat, eandem omnino sententiam in hac controversia docere Sylvium, Estium, Lupum, Merbesium, Iuveninum, & ceteros. *QUAM INVEXERE NOVATO- RES*. Insuper testatur se nolle iidem neque *hæresis notam*, *immo nec erroris inurere*. Cedo: novatores aut docent errorem, aut se- cus. Si secundum; novatores, ad hoc quod attinet, non sunt; & calumnia teterrima tum novatoribus, tum Catholicis impingitur. Si primum; catholici Theologi eandem omnino sententiam docent ac novatores: & illis erroris notam non impingit? Rufus: aut Theologi a novatorum erroribus hanc sententiam defæcarunt, aut se-

cus. Si secundum; idem quod prius. Si primum; ruit tota genealogia.

VII. Explicatis c. ix. primordiis sententiæ attritionis initialis pergit c. x. ad exponendam eiusdem propugnationem. Inquirat, *ubi, quando, & a quo potissimum fuerit hæc sententia propagata, & propugnata*. Definit, autem, eodem tempore cœpisse sententiam hanc propagari quo amplificatus est Iansenismus, & in iidem quidem regionibus. Ab eo autem tempore per totum Belgium, & per finitimas regiones, mox per alias se diffudit: *Per alias, inquam, non tamen per illas in quas nec LUTHERANISMUS, nec CALVINISMUS, nec BALANISMUS penetravit*. In *has profecto nec ista sententia pedem intulit*. Et tamen, ipso Francolino teste, pedem intulerat in *Lyceum Romanum*, in quo eam docuerat Cardinalis Pallavicinus, ut vidimus supra c. II. §. II. n. I. adductis Francolini verbis. Meditentur lectores, pro partium studium præcipitem egit hunc Auctorem, qui contra gravissimum Alexandri VII. obedientiæ mandatum, Lutheranismi, Calvinismi, Baianismi, & Iansenismi tetra fuligine tingere doctrinam quam ab omni censura immunem voluit Pontifex summus, non reformidat. Sed genealogiam persequamur.

VIII. Qui hanc obligationem, pergit Francolinus, præ ceteris exaggeravit, fuit Antonius Arnaldus, post Ioannes Neercassel Episcopus Castoriensis, Ioannes Obstraet, Gummarus Huygens, Macarius Avermans. De Arnaldi vicibus plura scribit. Eiusdem e Sorbona eiectionem, & secessum in Belgium, ubi susceptus est ab Episcopo Castoriensi, cuius epistolas ad Arnaldum, & alia plura congerit, quæ incolatum Arnaldinum in Belgio ipestant, atque genealogiam attritionis initialis mirifice, & aptissime illustrant; & plura alia narrat de *Rosariis, Scapularibus, Chordulis*, aliisque id genus pietatis symbolis, de confraternitatibus, de peregrinationibus, quæ sunt veluti suæ genealogiæ ornamenta. Synopsis quamdam perstringit Libri Castoriensis inscripti, *Amor poenitens*.

IX. Capiti x. & Lib. I. finem imponit P. Francolinus hoc confectario, quo insert, omnes Theologos catholicos attertores attritionis initialis nullius esse auctoritatis. Cur? Quia Lutherus, Calvinus, Baius, Iansenius, Arnaldus, Castoriensis, a quibus hanc acceperunt sententiam, omni sunt destituti auctoritate. Omnes enim discipuli inferiores in doctrina, eruditione, & existimatione sunt lau-

laudatis magistris. Ergo nullam auctoritatem huic sententiæ adicere valent, quantumque sit illorum numerus. Sunt hæc, inquis, supra quam dici potest, monstruosa paradoxa.

X. Ne quis adduci in suspicionem queat, quidquam per exaggerationem dictum esse, verba ipsa Francolini transcribo ex loc. cit. „Quæro enim abs te, an aliquam aucto- „ritatem habeant in doctrina fidei, & mo- „rum, qui prædictas propositiones dicta- „runt &c.

„Cler. Nullam prorsus auctoritatem ha- „bere possunt.

„Mag. Ergo nec reliqui prædictæ senten- „tiæ Doctores. Nullus enim ex ipsis tantam „habet apud suos æstimationem, immo om- „nes longe minorem quam prædicti. Er- „go nec illi qui *hos Doctores sequuntur, quan- „tuscumque sit eorum numerus*, auctoritatem „ullam huic sententiæ conciliare possunt. „Non enim in doctrinam, in quam ex ma- „gistris nulla refunditur auctoritas, & æsti- „matio, refundi potest ex numero discipulo- „rum, longe doctrina, & eruditione infe- „riorum.

„Cler. At qui contingere potest ut tam „multi, iique Catholici, piique sequantur „hos Doctores omni prorsus auctoritate ca- „rentes?

„Mag. At unde habes quod omnes qui eos „sequuntur, Catholici sunt? . . . Sunt igitur „ex tam multis, quos dicis esse præ- „dictorum magistrorum discipulos, separandi „Iansenistæ a Catholicis. At quis hanc se- „parationem faciet? Inimici suspecti sunt, „aut esse dicuntur. Amici non loquuntur. „Opera ipsa eos non ita facile distinguunt, „& separant. Ceterum, si separatio fiat, „oh quam decreset ille magnus numerus „pro contritione pugnantium!

„Verum sint etiam multi, iique Catho- „ci, pii, doctique, qui prædictos Doctores „sequuntur. Non enim ex vera eos aucto- „ritate sequuntur, sed apparente.

XI. Habes nunc sinceram imaginem *Francolinianæ genealogiæ* sententiæ attritionis initialis, seu contritionis imperfectæ necessariæ ad obtinendam in sacramento iustificationem. Paucis tibi illam perstringo. Hæc sententia, inquit P. Francolinus, originem suam arcessit a Donatistis, a Pelagianis, quam foverunt Lutherus, & Calvinus. Incrementum illa a Baio, & Iansenio, & propagationem a Moiano, Castoriensi, Arnaldo, ceterisque Iansenistis accepit. Isti sunt magistri huius sententiæ. Quinam discipuli? Cardinalis Pallavicinus, Lupus, Huygens, Obstraet, Merbe-

sus, Iuveninus, Le Drou, Natalis Alexander, & innumeri alii Theologi catholici. Omnes isti discipuli, *quantuscumque sit illorum numerus*, nullam auctoritatem huic sententiæ conciliare possunt. Quoniam non plus discipuli isti auctoritatis habent quam magistri. Magistri sunt Donatistæ, Pelagiani, Lutherani, Calviniani, Baiani, Ianseniani. Aliqua ne isti potuerunt auctoritate in Ecclesia, a qua præcisi sunt? Ergo potiore iure discipuli, tametsi Catholici, omni prorsus carent auctoritate, qua fieri hæc sententia probabilis queat.

XII. Hoc est ratiocinium P. Balthaffaris Francolini. Hæc genealogia sententiæ attritionis initialis. Tu forsitan expectabis, ut ego vividis coloribus depingam huius Auctoris, & similibus ius illud quo catholicos Theologos hæreticorum assecras atque pedifsequos declarant, atque disfamant, ut prudentiam & moderationem in promovenda laxiore Ethice, ut illorum obedientiam & obsequium erga Apostolicam Sedem, quæ eiusmodi acerbissimas censuras vetat, ut *Bibliothecam Iansenianam*, cui pro arbitrio inferunt catholicos Theologos laxioris Ethices oppugnatores, ob oculos ponam. At falleris. Hæc omnia doctioribus meditanda relinquo. Illud me torquet quod videam imperitos lectores, Parochos, & Confessarios in re omnium gravissima, qualis est sacramentaria, ex eiusmodi libris decipi, atque in extremum adduci discrimen, ut mox patefaciam. Illud a te peto ego, ut non a quo veritas dicatur, attendas, sed num quæ proponitur, veritas sit expendas. *Numquid* (inquit Augustinus contra Petilianum cap. III.) *diceret non debemus, quod bonus Deus fecerit mundum, quia hoc etiam dicit Manichæus?* Traducat nos P. Francolinus cum aliis pro sua humanitate, prudentia, & iure, quod sibi vendicat, tamquam discipulos Lutheri, Calvini, Baii, & Iansenii; clamet nos istorum discipulos non plus auctoritatis habere quam habeant præfati magistri, qui ipso iudice doctiores fuerunt. Hæc omnia christiana patientia sustinemus, illique, & aliis condonamus omnia. Interim tu, lector corde, quæ dicturus sum, expende.

S. II.

Theologi qui interfuerunt sessioni XIV. Concilii Tridentini, testantur attritionem servilem esse materiam dubiam sacramenti poenitentiae.

I. **M**issa sententia illorum qui & ante, & tempore Concilii perfectam contritionem postulabant ad poenitentiae sacramentum, illorum dumtaxat allegabo testimonia qui attritionem sufficere concedunt; at simul admonent hoc dubium esse, & incertum.

II. Ruardus Tapperus, qui sess. XIV. interfuit, in expositione art. 4. Lovaniensis de contritione hæc scribit. Quod attritio sufficiat, quamvis verum sit, **NON EST TAMEN CERTUM ATQUE INDUBITATUM.**

III. Melchior Cano, eiusdem Concilii Theologus, & a partium studio, si quis alius, vacuus, cuiusque testimonium ab omnibus suspicitur, relect. de poenitent. part. v. ad 3. arg. hæc testatur. Respondetur quod contritio ponitur pars sacramenti, quia est **CERTA, ET INDUBITATA MATERIA.** Quod autem attritio sufficiat, quamvis verum sit, **NON EST TAMEN ADEO CERTUM ET INDUBITATUM:** & ideo Concilium Florentinum, **COMMUNISQUE SENTENTIA tenens certum, relinquens incertum, PONIT CONTRITIONEM partem esse huius sacramenti.** Quid ad hæc neoterici Probabilistæ? Tempore proximo ipsi Concilio Tridentino absolute communis sententia Catholicorum propugnabat attritionem incertam esse sacramenti materiam.

IV. Dominicus SOTO celeberrimus Concilii Tridentini Theologus, in IV. dist. XVIII. quæst. III. art. 2. hanc proponit quæstionem. **Utrum ad sacramentum poenitentiae, ut gratiam conferat, requiratur contritio in se, vel saltem in opinione peccatoris, ut putet se esse contritum; an vero sufficiat attritio etiam cognita.** Et facta distinctione inter baptismum & poenitentiam, respondet. **Sacramentum poenitentiae est eorum qui, cum per proprium actum, & voluntatem averfunt a Deo, eadem voluntate in ipsum convertuntur: at vero quem peccati, quatenus offensa Dei est, non poenitet, CERTE NON convertitur.** Nam ad amicitiam resarciendam requiritur poenitentia offensa amico illata. **Accedit demum quod DOCTRINA HÆC DE ATTRITIONE, quæ in sacramento sit contritio, licet sit vera, NON EST TAMEN IFA MULTUM VETUS.** Pa-

tres enim antiqui SOLAM contritionem agnoscebant necessariam ad confessionem. Revera eum qui mihi diceret, non se poenitere propter Deum, absolvere non audebam. Ibidem paulo ante præmittit Soto. In Concilio solum determinatur in genere, quod contritio est pars sacramenti. Quod autem contritio formata sit necessaria ut sacramentum sit perfectum, & efficax, vel attritio sufficiat ad substantiam sacramenti, **THEOLOGORUM SCHOLIS RELICTUM EST EXPLICANDUM.** Differentius idem Soto subdit dist. XX. q. II. art. I. scribens: **Arbitror, attritionem, nisi quæ existimetur contritio, NUMQUAM sufficere ut per sacramentum conferatur gratia, eo quod accusatio, quæ debet esse signum poenitentiae, qua ratione offendit Deum, non est signum verum secundum conscientiam, & existimationem poenitentis, quia loqueretur contra cor.** Denique dist. XI. q. II. art. 3. ait: **Quod attritio fiat contriti per sacramentum, solum est Scholasticorum collectio, quæ, quamquam vera sit, NON EST CERTE DIGNA CUI BILLANCES NOSTRÆ PERPETUÆ SALUTIS, AUT DAMNATIONIS CONFIDAMUS.**

V. Petrus Soto, novatorum strenuus debellator, qui Londini catholicam doctrinam e cathedra propugnavit, qui Academiam Dellinganam adversus hæreticos instituit, qui lucubrationibus auro cedroque dignis Lutheranam, & Calvinianam impietatem labefavit, qui denique inter celebratissimos Tridentini Theologos resplenduit, in suo opere de instruct. Sacerd. fuso sermone sacramentum poenitentiae illustrat, eiusque partes contritionem, confessionem, & satisfactionem perspicue dispicit; nullibi docet attritionem servilem sufficere, sed contritionem ubique necessariam asserit, solumque distinguit contritionem in perfectam, & imperfectam ex graduum intentionis diversitate. Plures instituit de contritione lectiones, nullibi vel obiter asserit, dolorem ex solo poenarum metu conceptum, exclusa caritate, sufficere ad sacramentum. Liceat aliqua, tametsi prolixiora, transcribere ex tam insigni Theologo, qui ubique lectorem ad caritatem stilo celestis unctione perfuso inflammat. Lect. XVII. primum inquit: „Dicendum iam est de hac „integritate, & perfectione poenitentiae, „quid potissimum proponendum sit populo, „cui certe nec difficiliora intellectu, nec „executione ardua proponenda sunt, nisi „cum summa cogit necessitas, & tunc „quantum fieri potest, ad captum intellectu, & affectus eorum accommodata Igitur

„Igitur primo perfectio ista doloris docenda „est; sed ita ut non magna quædam & inc- „possibilia doceri videantur, sed plane nec „gravia, ut Ioannes inquit: **Mandata eius „gravia non sunt:** non, inquam, gravia in- „nitentibus divinæ bonitati. Nam quæ apud „homines, inquit Christus, impossibilia sunt, „non sunt apud Deum. Quid igitur acturi „sunt, dicatur &c.

„Primum. Volentem vere, & integre „poenitere, ante omnia divinæ bonitati, „eiusque gratiæ inniti oportet, & per hu- „mitem instantemque orationem ante om- „nia gratiam poenitendi sibi a Deo postu- „let necesse est. Proponendæ sunt igitur „Sanctorum, & Prophetarum orationes.

VI. Integra hac lectione Sacerdotes, & populum docet veræ contritionis imaginem, & modum quo corda nostra disponi ad eam excitandam concipiendamque debent, tanta Scripturarum copia, ut sola lectio caritatis ignem succendat. **Diligentissime, inquit, curandum ut magni hoc donum poenitentiae & iustificationis æstimetur:** ita enim fiet ut & ardentius petatur, & a Domino misericordius, & liberalius donetur. . . . Itaque timendum est populo christiano & rudi, ne ex facilitate remissionis peccati, quam illi putant. . . minoris quam opus est faciat. . . . Quare nullam popularem opinionem putamus diligentius eximendam ab animis Christianorum quam hanc. **iam minimam æstimationem, & tam parvam considerationem horum donorum Dei in remissione peccati.** Hoc igitur agendum tribus præcipue mediis &c.

VII. Sub finem prolixæ & aureæ lectionis hæc adiicit. **Sunt quædam circa hæc non pauca dubia & quæstiones SCHOLASTICORUM, quæ satis ex dictis solvi possunt, vel non sunt admodum necessariæ.** Quare consulto eorum tractationem omittimus: satis sit eas vel proponere &c.

Cum quæritur rursus, an ex attritione fiat contritio, & quid inter attritionem, & contritionem intersit, **PARUM curandum est.** Certe ex imperfecto dolore ascenditur ad perfectum, sive eadem operatio perfecta sit, & imperfecta (ut nonnumquam contingit successu temporis) sive sint diversæ.

Denique & de sacramento poenitentiae quæritur, an ex attritio contritum faciat, & quomodo id sit intelligendum. Ubi sunt diversæ sententiæ, quam rem melius, cum de sacramento agitur, tractabimus. Interim tamen supra dicta retinenda sunt, videlicet sive vera caritate **NUMQUAM remitti peccatum.**

VIII. Tredecim circiter lectiones de con-

fessione instituit pro instructione Sacerdotum, & populi christiani, omnia perspicue enucleat, & continenter necessitatem veræ caritatis ad digne hoc sacramentum suscipiendum inculcat. **Lect. VII. de conditionibus necessariis confessionis sub finem hæc docet.** Ex quibus duo accipiamus huic quæstioni necessaria. **Primum, ut intelligamus (quod huius articuli proprium est) quam necessaria sit illa perfecta contritio (de qua supra locuti sumus) ad remissionem peccati, etiam cum ipso sacramento vel poenitentiae, vel quocumque alio.**

IX. Distinguit lect. VIII. de confessione infirmi varios gradus & contritionis, & caritatis, seu duplicem perfectionem, aliam intentionis, alteram apprehensionis: hanc, non illam necessariam ad sacramentum digne suscipiendum asserit. **Defectus perfectæ contritionis dumtaxat, etsi non deprehendatur a poenitente, vel Sacerdote, tantus tamen, & talis ut merito deprehendi debuerit, hoc est qui deprehenderetur, si uterque in eo negotio non negligenter, & minori cura quam par erat, se gessisset, reddit etiam nullam confessionem.** Et paulo post: **Defectus perfectæ contritionis, qui deprehensus non est a poenitente, vel Sacerdote bona fide & debita diligentia (quæ videlicet probabiliter iudicata est sufficere) agentibus, etsi NONNUMQUAM fructum auferat absolutionis, non tamen nullam reddit confessionem, aut repetendam; sed est validum sacramentum, quod postea recedente fictione operabitur.**

Denique post multa addit. **Ut magis explicetur, consideremus quæ superius de perfecta contritione dicta sunt.** Cum enim ad hanc requiratur veritas, & efficacia. . . & perfectio sive intentionis, sive apprehensionis, & tandem ut prædominetur affectus ille divinæ dilectionis ceteris omnibus, ut dictum est; ex his pensandum est, quam perfectus sit hic dolor. . . . Potest enim **MULTOS HABERE GRADUS;** sed satis est quod habeat veritatem, & efficaciam. . . . Hæc ideo quam potuimus diligentissime conati sumus explicare, ut admoneamus & poenitentes ipsos, & spirituales iudices, ut non leviter hæc pertranscant. Est enim totius salutis nostræ cardo in vera mutatione animæ. Cum igitur hoc oscitanter facimus, & negligenter, tam medici spirituales, quam infirmi, certe gravissime timendum est ne socordia nostra omnia Dei beneficia convertantur nobis in perniciem, & ex quibus consecuturi eramus salutem, proveniat perditio; dum scilicet sit mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum; & obscurantur oculi eorum, ne videant.

deant: quod idem sic dicere possumus: Fiat baptismus eorum: fiat confessio eorum &c. Est igitur Confessori (ut Chrysostomum superius audivimus dicentem) opus sexcentis oculis, ut habitum mentis eius qui confitetur, agnoscat, ut excuset ad penitentiam, ut ab admonitione, & oratione non desistat, quousque, quantum dabitur, agnoscat penitentem ascendisse ad perfectum contritionis, & caritatis.

X. Fredericus Nauiea, Viennensis Episcopus, & Concilii Tridentini Athesior, anno proximo a celebratione sess. XIV. nempe 1552. Catechismum edidit, in quo cap. XLVII. hæc statuit. *Conversio, si vera fuerit, & perfecta, dici cepit CONTRITIO, quam Deus gratiose nimirum accipiat, Propbeta dicente: Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies. Nec est ut absque eiusmodi quemquam possit absolvere, cum ipse reum non absolvat, nisi reus in se debito modo dispositus, sit capax absolutiois.*

XI. Franciscus Ricordatus Episcopus Atrebatensis anno 1567. quatuor annis post absolutum Tridentinum Concilium in Instructione pastoralis cap. XLVII. latine reddita ab Auctore libri de Mente Concilii circa contritionem & attritionem &c. hæc scribit. *Verum quidem est peccati detestationem quæ timori poenæ inmittitur, posse ad veram & perfectam contritionem disponere; sed illa non sufficit ad remissionem peccatorum obtinendam, licet utilis. . . nisi metus cedat caritati: & loquitur de contritione quæ sit pars sacramenti.*

XII. Cornelius Mussus Episcopus Bituntinus in sua Synodo anno 1579. ait, illos recte & rite suscipere sacramentum penitentiae qui, antequam ad mysticum sacre confessionis Iordanem accedant, lavandi mundandique a lepra peccati. . . se se per Dei gratiam non solum attriterunt, sed minutatim CONTERUNT, contritique. . . consistuntur Sacerdoti.

XIII. Ioannes Antonius Pantusa Episcopus Litterensis Tom. III. opusc. cap. XI. hæc statuit. *Licet contritio necessaria sacramento penitentiae, sit odium peccati super omne odibile, quia pendet a dilectione Dei super omne diligibile; tamen in latitudine sua potest esse maior, & minor; & secundum diversos gradus participat diversimode fructum passionis Christi. Unde licet a culpa, & poena omnes absolvantur, poenæ tamen temporalis remissio non omnibus eodem modo fit, sed secundum mensuram contritionis.*

XIV. Plures alios omitto, tum ut lectoris rædium, tum ut prolixitatem declinem. Hi, quos recensui, ineluctabile testimonium conficiunt omni exceptione maius, quo luce

meridiana clarius evincitur falsitas facti, quod, ut verum, obtrudunt Moralista iuniores, videlicet Concilium Tridentinum declarasse, attritionem servilem sufficere, vel proxime disponere ad sacramentum penitentiae.

S. III.

Theologi propinquoires Concilio Tridentino non adfirmant controversiam hanc definitam in Concilio fuisse; sed dubitanter asserunt attritionem servilem esse probabilem sacramenti penitentiae materiam.

I. I. Oannes Maldonatus S. I. percelebris Theologus in tract. de penitent. cap. v. inquit: *Querunt etiam Theologi, quando obliget præceptum contritionis, cum sit affirmativum; & affirmativa præcepta non obligent nisi certo tempore. COMMUNIS opinio est non obligare, nisi QUANDO PRÆCEPTUM CONFESIONIS OBLIGAT: quia necesse est ut habeat contritionem QUI CONFITETUR.*

II. Ioannes Medina in cod. de penitent. quæst. IV. scribit: *Videtur tenendum, quod penitentia, siue contritio neque cum sacramentum, neque sine illo potest valere ad salutem animæ de lege ordinaria, nisi in DEUM SUMME DILECTUM sit relata.*

III. Bartholomæus Medina, Melchioris Cani in Cathedra Salmanticensi successior, 1.2. quæst. XIX. artic. 6. ait: *In sacramento penitentiae dicit OPINIO PROBABILIS, quod attritio cognita attritio ex parte materiae sufficit ad sacramentum penitentiae. AT CERTUM NON EST, an consiciatur sacramentum. Sic fatur Probabilissimi inventor.*

IV. Ludovicus Lopez anno circiter 1583. viginti annis a celebratione Concilii Tridentini edidit suum Instructorium conscientiarum, in quo Part. I. cap. IX. hoc modo scribit: *AUDEO, & hanc statuere conclusionem: PROBABILE EST, & non parum veritati, & Concilio Tridentino consona opinio affirmativa, scilicet quod ad impetrandam iustitiam, & remissionem peccatorum in sacramento penitentiae, satis est attritio cognita, etiam si penitens non existimet probabiliter eam esse contritionem. Lopez Probabilista fuit, eoque tempore scripsit quo Probabilissimus vix in apricum apparere audebat. Idcirco inter pavorem, & audaciam vacillans Lopez audebat, ut probabilem sacramenti materiam, invehere attritionem servilem.*

V. Martinus Navarrus, sacrorum Canonum peritia valde celebris, qui vitam degebat tempore Tridentini Concilii, in Manua-

li, Romæ anno 1579. sexdecim annis post Tridentinum edito, cap. I. hæc scribit. *Infertur non esse veram illam opinionem quam nuper vidimus defendi in selectis quibusdam Comitibus, videlicet sufficere ad condonationem peccati per sacramentum penitentiae attritionem, qua penitens dolet de peccato, etiam si sciat eam NON ESSE CONTRITIONEM, NEC DOLEAT PROPTER DEUM, VEL QUILA EUM OFFENDIT, sed propter infamiam, vel mala alia temporalia. Oportet enim IN PRIMIS ut peniteat OB AMOREM DEI. Hanc controversiam fusius versat a num. 33. & seqq. Porro num. 37. hæc adiicit. Decimo nono insertur ad illam magnam differentiam, quam Magister Sotus ponit inter penitentiam peccatorum ad suscipiendum baptismum necessariam, & inter eam quæ necessaria est ad sacramentum penitentiae, videlicet quod ad suscipiendum baptismum sufficiat quæcumque penitudo . . . ad sacramentum tamen penitentiae requiri penitentiam de peccatis propter amorem Dei, & eo quod peccatum est eius offensum, & quod a penitente putetur esse contritio . . .*

Hæc doctrina, licet SATIS BONA videatur, quantum pertinet ad sacramentum penitentiae, quantum tamen pertinet ad sacramentum baptismi admodum nova mihi visa est. Quapropter equidem sub debita correctione semper consulere illis qui infideles adultos aliquos baptizant, siue apud nos, siue apud Indos, ut prius illi inducant ad penitentiam peccatorum mortiferorum, eo quod illis offenderint Deum, quem super omnia amare, & honorare debuissent. Nec audeam asserere, eis licere baptizare illos, quousvis videant non penitere eos OB AMOREM DEI, sed ob alias causas. Plura alia scribit num. 42. varias distinguit attritiones, & nullibi asserit, Concilium Tridentinum declarasse attritionem servilem sufficere ad sacramentum penitentiae. An id omisisset, si tum temporis persuasio obtinisset, id Concilium præstitisse?

VI. Vix mirari fatis possum P. Francolini præfidentiam, qui, ut quoquo modo imperitis fucum facere queat, allegat Lib. I. cap. VII. §. 2. textum Navarri ex Manuali edito anno 1573. neglecta posteriore editione anni 1579. Ut autem lector intelligat, desiderandum esse in Francolino diligentiam, sciat oportet, Navarrum hæc scribere in dedicatione eiusdem Manualis ad Gregorium XIII. *Manuale Confessoriorum, quod Sanctitati Tuæ cælogenarius ante circiter decem annos dicaveram, & postea ter in hoc decennio reculum, & nunc iam quarto serius & accuratius ad-*

*eo pluribus in locis, quam putabam, emendatum, auctum, & ordinatum, & mundatum denuo eidem nonagenarius consecro. Porro in hac purgata editione ea correxit quæ Francolinus minus diligenter obtrudit. Vincentii Iustiniani nomen suppressit Navarrus, & solum asserit cuidam recentiorum visum esse &c. Obiectionem istius recentioris, nempe quod Concilium Tridentinum sess. XIV. cap. IV. aperte docet per sacramentum penitentiae dari gratiam attrito, correxit; & aliis verbis obiectionem recentioris narrat. Sit recentior iste Iustinianus Ord. Præd. qui de hoc argumento nihil typis edidit. Navarrus in hac editione posteriore delevit illius nomen, & verba obiectionis, in qua asserbatur, Concilium docere, attrito conferri gratiam in sacramento, similiter abrogavit. Transcribenda omnia essent quæ ibi Navarrus scribit, ut luculentius Francolini diligentia emicaret. Adde, etiam omnia quæ Francolinus opponit, vera essent, illud tantum concluderent, Vincentium Iustinianum, non Navarrum asseruisse, attrito conferri gratiam in sacramento. At hoc non dixisse vel ipsum Iustinianum, evincit Navarri, qui forsitan ex falso rumore id audierat, correctio. Ut ut sit, Navarrus refellit obiectionem recentioris, seu Iustiniani, & controversiæ illi his verbis finem imponit num. 44. *Sextio negamus sufficere ad absolutionem sacramentalem attritionem, siue penitudinem, qua peccator cesset a peccato propter solam poenam inferni, quatenus poena est, si nullus actualis vel virtualis AMOR DEI, vel odium peccati, quatenus est IPSIUS OFFENSA, eum comitetur, per dicta supra, præsertim num. 34. & 35. Ex his omnibus collige, quanta sit Francolino hæc in causa fides adhibenda.**

VII. Cardinalis Toletus in sua Summa editionis ann. 1599. 1609. 1610. Lib. III. cap. IV. hæc docet. *Prima quidem attritio, si talis sit, ut cognoscat penitens se non detestari peccatum, ut est Dei offensum, sed tantum ut est alicuius mali causa, & poenæ inferni, quousvis bonus actus ille sit, tamen non sufficit ad sacramentum: immo qui sic accederet, peccaret de novo, & non impleteret præceptum, sed esset repetendum sacramentum. . . Unde Confessarii maxime debent considerare, qualiter penitentes admittant ad confessionem, non enim sunt admittendi, nisi qui peccata detestantur, ut OFFENSA DEI sunt. Editiones posteriores adulteratæ hæc ultima verba sic mutata præbent: *Nisi qui peccata detestantur ob debitum finem: priora vero penitus mutantur. Meditare zelum abolendi hæc verba, ut**

offensa Dei, quasi aut hæresim, aut errorem continerent. O utinam zelus similis in abolendis laxissimis non paucis opinionibus!

VIII. Mutationis causam producit P. Francolinus *Lib. II. cap. vi. §. 2.* inquit, Cardinalis Toletum retractasse hanc suam sententiam, quia in Collegio Romano asservatur Summa Sacerdotum manu ipsius Cardinalis scripta, in cuius margine legitur correctio ad mentem Concilii Tridentini. Quod, inquit, si scivisset *Iuveninus*, non fuisset inutiliter conatus Summæ Toleti antiquiores editiones referre. Bona venia liceat mihi suspicari, sibilis a *Iuvenino* exceptum iri eiusmodi commentum, si viveret. Ego sane illud penitus reiicio, ut arbitrarium, nullamque fidem adhibeo Francolino. P. Dominicus Viva in *trutina in prop. 15. Alexand. VIII. num. 36.* scribit, quod Toletus ante Tridentinum fuerit in priori sententia requirente contritionem putatam, ac deinde advertendo ad verba Tridentini docuerit sufficere attritionem &c. Egregie. *Sessio XIV. Concilii Tridentini* absoluta fuit anno 1551. Toletus obiit anno 1596. ætatis suæ 63. Tempore quo *sessio XIV. Concilii Tridentini* absoluta fuit, annos tantum duodeviginti natus erat Toletus. Quid ad hæc Francolinus, & Viva? An ante hanc sessionem anno ætatis suæ XVII. exaraverat Toletus opus suum? An non evidens est, post hanc sessionem elucubrasse instructionem præfatam. Non ergo ipsum latebat, dum opus suum scripsit, quid Tridentinum definierat in hac controversia. Ipso Francolino facente, in corpore Summæ nulla est Concilii Tridentini mentio. In solo margine adiecta est eiusdem Concilii mentio. Ergo coniecturæ omnes additionem illam, si qua est, supposititiam & spuriam evincunt. Præterea cur primum MS. non producit cum hac correctione? Sileo plures alias coniecturas: indicatæ enim satis superque patefaciunt fabulosa commenta redolere quæ P. Francolinus, & P. Viva narrant.

IX. Paulus Comitulus, cuius *Responsa moralia* prodire circiter anno 1609. hæc *Lib. I. quæst. xxxii. num. 7.* scribit. PLURES MAGNIQUE THEOLOGI in pœnitente antequam absolvat, contritionem veram caritate formatam requirunt. NEQUE USQUE ADEO CERTUM EST ATTRITIONEM pœnitenti ESSE SATIS. Quo circa Sacerdotis partes esse debent, veræ contritionis motum in corde pœnitentis auxiliante Deo elicere, ardentique eum cohortatione urgere, ut propter Deum peccata admissa excretur omnia.

X. Doctor eximius P. Franciscus Suarez

Tom. IV. in III. Part. disp. xv. sect. 4. n. 17. hæc docet, quæ licet proluxa, lubet transcribere, ne solitis cavillationibus locus pateat. „ Licet sit probabilis opinio attritionem, nem cognitam cum sacramento sufficere, ad iustificationem, tamen non est certa, & potest esse falsa. Quod si fortasse in re ita est, probabilis illa existimatio non sufficit, ut homo salvetur. Ergo qui sciens, & videns ita se mori permittit, voluntarie exponit se periculo morali æternæ damnationis. Nam ubi est morale dubium, est morale periculum præsertim in re tam gravi. Hic autem est morale dubium, cum illa opinio NEC VALDE ANTIQUA, NEC MULTUM COMMUNIS SIT. Neque habet locum hic distinctio de dubio practico, vel speculativo. Nam quando dubium est de re ipsa, seu effectu, an fiat, nec ne, tam dubium speculativum, quam practicum sufficit ad rem ipsam in periculo constituendam. Videtur autem profecto caritas obligare hominem ne sit adeo negligens suæ salutis æternæ, ut eam tanto periculo exponat. Ergo obligat illum ad faciendum quod in se est, & conandum ad habendam contritionem.

Num. 18. „ Quæ sententia mihi SEMPER valde probabilis visa est, & NUNC etiam videtur: quamquam videam multis viris doctis, atque etiam piis difficile ac rigorosum hoc videri: quia putant sententiam illam de iustificatione per sacramentum pœnitentiæ cum attritione cognita esse adeo receptam, & auctoritate Concilii Tridentini munitam, ut videatur sufficiens ad tollendum morale periculum. Item quia alias etiam non liceret homini unquam confiteri cum attritione cognita: quia exponit se morali periculo non recipiendi sacramentum, vel saltem non recipiendi gratiam. Tandem quia nimis coarctamus viam salutis, & iniicimus hominibus scrupulos, ut quoties insurgunt dubia circa statum peccati, vel remissionem eius, teneamur contritiones iterare.

XI. Hinc patet, quam ineptissima sint commenta, quibus elevare huiusce testimonii vim conantur Attritionistæ. P. Francolinus *Lib. II. cap. vi. §. 2.* post varias arbitrarias interpretationes, supra quam dici potest, vanas, tandem huc se recipit. Addo, quod verba recitata non dicuntur a Suarrio ex sensu suo; quod nec *Merbesius*, nec alii advertunt. P. Francolinus tam manifestam falsitatem imperitis obtrudere nimis confidenter ausus est. Nullus dubito, quin omnes

qui

qui testimonium P. Suarez legerint, succensuri sint non *Merbesio*, non mihi, sed P. Francolino, qui non reformidavit publicum iudicium, dum tam peregrinum paradoxon divulgavit. Nec verbis opus est ut refellatur, sed sola testimonii lectio sat est. Perpendantur serio illa verba. Cum illa opinio (attritionis cognitæ) nec VALDE ANTIQUA, nec multum COMMUNIS SIT. Rursus alia: Quæ sententia MIHI SEMPER VALDE PROBABILIS VISA EST, ET NUNC ETIAM VIDETUR. Item alia: PROPTER RATIONEM FACTAM, QUÆ APUD ME EFFICACISSIMA EST. Et tandem alia: Tamen non est CERTA, ET POTEST ESSE FALSA. Et heinc collige, quo partium studium, & zelus emolliendæ divinaræ legis abripiant.

XII. Verum habet, P. Suarez *disput. xx. sect. 1. num. 10.* hæc docere. Sacramentum hoc habet virtutem ad iustificandum peccatorem per solam veram supernaturalem, & integram attritionem dispositum: & in hoc sensu efficaciam habet ad efficiendum hominem ex attrito contritum. Hanc conclusionem existimo HOC TEMPORE adeo certam, ut non possit absque errore negari, loquendo, ut loquimur, absolute de efficacia, abstrahendo a modo quo id fit. Aliqui contendunt P. Suarezium sibi contradicere, & pugnantia loqui, si disputatio hæc vigesima cum quintadecima conferatur. Sed illi, ut mea præfert opinio, falluntur. *Disp. xv.* P. Suarez docet opinionem attritionis servilis & cognitæ non esse certam, non esse antiquam, nec multum communem, atque adeo posse esse falsam. Hic *disp. xx.* docet sententiam attritionis absolute veræ, & supernaturalis esse probabiliorē, & hoc tempore adeo certam, ut non possit absque errore negari. Non potest, inquam, absque errore negari eiusdem probabilitas & certitudo. Idque constat ex iis quæ Suarez ipse adiicit sub finem eiusdem sect. 1. num. 26. Ex concessis a Navarro, & aliis, qui magis consequenter loquuntur, practicum argumentum desumere possumus. Nam negare non possunt, quin hæc opinio quam defendimus, practice, ac moraliter probabilis sit. P. Suarez ergo non asserit, non posse absque errore affirmari oppositum, sed non posse absque errore negari suæ sententiæ probabilitatem, præsertim suo tempore. Siquidem opinio quæ, dum scribebat *disput. xv.* nec erat valde antiqua, nec multum communis, dum scribebat postea *disput. xx.* incrementum suo tempore acceperat. Hæc dicta sunt ad eximendum P. Suarezium a nota

contradictionis. Ceterum, ut ut res se habeat, mihi sat est ex adductis P. Suarez testimonii evidenter constare, controversiam de attritione servili in utramque partem disputatam tunc fuisse: & opinionem pro sufficientia eiusdem attritionis, Suarezio teste, nec valde antiquam, nec multum communem esse.

XIII. P. Gabriel Vasquez in 2. 2. quæst. XIX. art. 6. *disp. LXIII.* hæc habet. Qui ad sacramentum accedit cum sola attritione scita, licet non se exponat periculo efficiendi irritum sacramentum, exponit se tamen periculo frustrandi sacramentum effectu suo, in quo non minor est irreverentia contra religionem. Neque usque adeo certum est attritionem pœnitenti esse satis.

XIV. Guillelmus Estius, qui obiit 1613. in *IV. disp. XVI. §. 9.* hæc habet. Timor gehennæ non sufficienter præparat ad remissionem per sacramentum pœnitentiæ consequendam, nisi accesserit dilectio Dei super omnia, ac detestatio peccati propter eius offensam.

XV. Gamachæus circa idem tempus de pœnit. cap. VIII. scribit. Etiam si sola attritio a parte rei, & speculative sufficiat ad iustificationem; attamen practice, & respectu nostri NON SATIS TUTUM videtur, ut scienter prudenter solam eiusmodi attritionem in vita exitu adhibeamus. Homo enim debet salutem suam cum timore & tremore operari præsertim in periculo mortis, & quasi omnia tuta timere, nec tentare Deum, aut se in probabile damnationis periculum mittere.

XVI. P. Thomas Sanchez, mollioris Ethices singularis patronus, ann. 1622. in *Decal. Lib. I. cap. IX. n. 34.* postquam docuit n. 33. licitum esse in sacramentis sequi opinionem minus probabilem, relicta probabiliorē, hæc num. 39. subdit. Hoc tamen intelligerem, nisi pœnitens in mortis articulo esset, atque habere posset contritionem. Tunc enim esset mortale recipere, & ei pœnitentiæ sacramentum CUM SOLA ATTRITIONE cognita ministrare propter grave æternæ damnationis periculum, cui ille exponeretur, si forte hæc sententia non esset vera; cum tamen gratia Dei adiutus possit SECURUM contritionis remedium assequi. Tu heinc collige an Theologia adhibenda in mortis articulo diversa sit a Theologia vitæ.

XVII. Iacobus Boonen Archiepiscopus Mechliniensis an. 1637. decretum condidit, quod Confessariis mandat ut moneant, & disponant pœnitentes ad dolorem suorum peccatorum non tam ex timore poenarum, quam ex Dei amore, quo ipsum velut summum bonum perfecte diligant; vel saltem ut fontem iustitiæ, qua sci-

liant

licet iustificamur, diligere incipiant, non tamquam servi timore poenarum, sed tamquam filii ex amore eius, qui dilexit . . . Cum enim ex omnium Theologorum sententia in eorumdem sacramentorum administratione adhiberi semper debeant materia & forma CERTÆ, determinatæ, ac, quantum fieri potest, securissimæ . . . intelligamus vero inter catholicos Doctores adhuc disputari . . . an sufficiens censeri debeat illa contritio imperfecta, seu attritio quæ tantum propter poenas peccata detestantur, pluribus quidem a Concilio Tridentino id affirmantibus, aliis nihilominus etiam ab eodem Concilio id negantibus, ne ista sententiarum diversitate salus poenitentium periculo exponatur, vobis mandamus &c.

XVIII. P. Gonet ann. 1659. Tom. V. tract. v. disp. VII. art. 4. §. 3. num. 103. post defensionem sufficientiam timoris servilis, hæc adiicit. Cum non sit omnino certum ac indubitatum, attritionem solam cum sacramento iustificare; & PLURES Theologi non contemnendæ auctoritatis, non solum id esse incertum, sed etiam FALSUM existiment, quamvis opposita probabilior sit; nihilominus debet tunc poenitens (in mortis articulo) tutiorem partem eligere, & uti medio certissimo & tutissimo, nimirum contritione, ac ea supplere quicquid incertum aut dubium vel minimum esse potest. . . . Debet ergo tunc elicere actum contritionis, ut sibi in periculo damnationis æternæ meliori modo possibili subveniat; & prudens illud Augustini consilium sequi; In his quæ salutis sunt, TENE CERTUM, DIMITTE INCERTUM. Hanc regulam sequendam in re sacramentaria semper Ecclesia definivit.

XIX. Ioannes Dicastillus ann. 1652. tract. VIII. de poenit. disp. VI. docet, opus esse in mortis articulo conari habere contritionem, licet extra illum satis sit attritio . . . quia licet verum putent (Suarez, Sanchez &c.) attritionem etiam cognitam ut talem satis esse cum sacramento poenitentiae ad remissionem peccati; tamen non ita certum est, quin PLURES ET GRAVES DOCTORES putent non sufficere.

XX. Cardinalis de Laurea an. 1676. Tom. IV. in III. Sent. disp. XI. art. 4. n. 52. docet, indubitatum esse oportere quod in qualibet detestatione peccati, offensæ Dei, etiam ex motivo gehennæ, aut turpitudinis peccati, debeat adesse actus aliquis inchoatæ caritatis. Plura alia & urgentiora docet disp. XVII. art. 6. inquit: In utriusque (baptismi, & poenitentiae) susceptione est necessaria dilectio Dei.

XXI. Iacobus Platelius ann. 1694. in Synod. part. v. inquit: Quamvis autem sententia nostra de sufficientia attritionis ex metu ge-

hennæ sit aliquo modo moraliter certa ob notabilem excessum probabilitatis eius supra probabilitatem alterius; quia tamen NON EST OMNINO CERTA, in praxi curandum est ut quo potest certiori modo consulatur validitati absolutionis. Et rursus cap. VI. §. 5. Quia tamen hoc non obstante semper manet illud, quod hæc sententia NON SIT OMNINO CERTA, ac proinde Sacrosanctam in praxim redigens, aliquo saltem modo exponat sacramentum PERICULO NULLITATIS; ideo in praxi debet poenitentem, si rudis, & minus instructus appareat, excitare ad actum contritionis, ut certius consulat valori sacramenti.

XXII. Quos hætenus laudavi in hoc paragrapho, uno, aut altero dempto, ex eorum censu sunt qui pro attritione pugnant: & nihilominus illi ipsi testantur suam opinionem non esse ita certam, ut in praxi omitti contritio aliquo Dei amore formata possit absque periculo frustrandi sacramentum, & exponendi propriam salutem æternæ damnationis discrimini. Quid, si centum & amplius Theologos allegarem, qui opinionem de attritione servili, ut falsam, improbant? Verum de his infra.

§. IV.

CONSECTARIUM,

Quo evidenter ostenditur, iuniores Moralistas falli, & fallere lectores suos in hac causa.

I. Admonere lectores interest ut distinguant opinionem attritionis servilis a documentis quæ ad illam confirmandam eiusdem patroni promunt. In præsens illam relinquo eo in statu in quo illam voluit Alexander VII. videlicet ab omni censura immunem. Quare vi huius decreti nec improbabilem, nec falsam eam pronuntio: tantum abest ut aliqua censura notare illam ausam. Quid postea vi decreti posterioris Innocentii XI. dicendum de eadem sit, infra edisseram.

II. His delibatis, quæ hætenus protulimus testimonia Cardinalis Pallavicini, & postea Theologorum, tum qui sessioni XIV. Concilii Tridentini interfuerunt, tum qui post Tridentinum ad hæc fere usque tempora scripsere, ob oculos revoca. Pallavicinus testatur reformatum decretum. Theologorum nemo qui illi sessioni interfuerunt, asserit definitam in Concilio Scholasticorum

de contritione dispositionem. Variæ inter Theologos fervebant opiniones, de quibus a Concilio reduces singuli pro sua scripsere. Plures pro contritione perfecta; alii pro contritione imperfecta; & alii pro attritione servili, cuius indicium prætulit Episcopus Granatensis. Illorum nemo, ut vel ad versariorum opinionem refelleret, vel propriam confirmaret, sibi que victoriam adscisceret, in medium protulit Concilii definitionem, declarationemve. Immo plurimi propriam sententiam confirmant Scripturarum, & Patrum testimoniis, nulla Concilii mentione facta. Et novi Caluistæ non reformidant iactare Concilii definitionem, quam illi ipsi qui Concilio vel ut Theologi, vel ut Episcopi, & Assessores astiterunt, ignorarunt, & quorum summopere intererat eandem obicere adversariis, ut istorum opinionem labefactarent, & pro se allegare, ut suam doctrinam ineluctabilem efficerent? Notitia huiusce declarationis reservata fuit modernis Moralistis? Quid plura? Non modo silentio præterierunt hanc conciliarem declarationem, quam novi Caluistæ tanta præfidentia obtrudunt in præsidium attritionis formidolose; sed e contrario conceptis verbis asserunt dubiam esse & incertam hanc de servili attritione sententiam.

III. Quæ cum ita se habeant, quis nunc mirari satis valet De Lugo, Amicum, Sporerium, La Croixium, Francolinum, Abelly, Viva, Piffelli, & sexcentos alios huius postremæ ætatis Caluistas, qui incredibili, ut mitissime loquar, ausu apud imperitos disseminant Concilium Tridentinum definiisse attritionem ex solo timore gehennæ conceptam sufficere ad sacramentum poenitentiae? Quis non miratur illorum censuras in sententiam sacris Scripturis, SS. Patribus, Concilio Tridentino, eius Catechismo, & graviorum Theologorum doctrinæ apprime consentaneam, quæ ad remissionem peccatorum in sacramento baptismi, vel poenitentiae aliquam imperfectam caritatis dilectionem necessariam postulat? Minime verecundantur Moralistæ iuniores has censuras in præfatam sententiam peccore intrepido ferre. Non potest sine nota defendi. Est evidenter falsa. Caret omni probabilitate. Repugnat Tridentini Concilii definitioni. Est Lutheri, & Calvini fetus, cuius ova posuere Donatistæ, & Pelagianæ. Sententiam hanc propugnarunt Baianistæ, & Iansenistæ, & istorum discipuli, qui auctoriæ non potuerunt quam magistrorum. Hæc sunt censuræ quas benignissimæ Ethices patroni in sententiam laudatam intorquent.

IV. Omnes tamen recensitas censuras parvi ego pendo. Securitatis prærogativa, qua sententiam de attritione formidolosa, cuiusque caritatis vel imperfectæ vacua, insigniunt, maximum faceffit negotium. A iunt suam opinionem esse certam, tutam, tutissimam, a Tridentino definitam. Recogites serio, lector, velim, hic controversiam esse de materia præcipua, & necessaria sacramenti poenitentiae. Si falsa sit opinio hæc, sacramentum poenitentiae nullum est ex defectu materiae. Fundamentum potissimum, & fere unicum, cui hanc opinionem fidunt iuniores Moralistæ, est Concilium Tridentinum, a quo illam definitam asserunt. Sed evidentiissime, & luce meridiana clarius constat, Tridentinum non definiisse, attritionem servilem sufficere ad sacramentum vel baptismi, vel poenitentiae. Possunt Theologi isti, per me licet, ex aliquibus Tridentini decreti verbis probabiliter in favorem attritionis servilis argumentari. Verum enimvero, dum aiunt Tridentinum Concilium id definiisse, basilicæ fallunt, & falluntur in re gravissima. Porro si unicum fundamentum istius sententiæ ruit, ruat & ipsa necessarium est.

V. Serio nunc meditare, lector christiane. Si falsa sit opinio attritionis servilis, actum de æterna plurimorum Christianorum salute est. Non Caluistarum multitudo, non Probabilissimi medicina, non ignorantia invincibilis præsidium adferunt. Damnatio irreparabilis est. Porro falsam esse plures graviores Theologi, qui Concilio Tridentino interfuerunt, testantur. Ceteri omnes, qui Concilio Tridentino propinquiores fuere, incertam dubiamque confitentur. Unde ergo novissimi ætatis nostræ Caluistæ certitudinem illam moralem, qua eam ornant, hauserunt? Unde? Edisserant, loquantur. Quid causæ est cur tanto studio hanc novam opinionem cura periculo æternæ damnationis Christianorum propugnent? Ut securius saluti animarum provideant? Hoc dicere nequeunt. Cur ergo? Videant ipsi, num amor defendendæ opinionis semel adoptatæ, num studium partium in causa sit cur tanto impetu & conatu belligerent pro domestica opinione, quam incertam testantur communiter fere omnes Theologi usque ad annum circiter 1615. Proh Deum immortalem! Permisit ne Deus omnibus elapsis sæculis Ecclesiam in tenebris cæcutire in notitia veritatis omnium gravissimæ, & necessitatis extremæ? Novis ne Caluistis, qui respectu antiquorum, sive sapientiam, sive sanctitatem spectes, pygmæi sunt coram

coram gigantibus, revelavit Deus istius opinionis certitudinem moralem, quam pricis Theologis abscondit? Hæc meditare, & contremisce. Verum de hoc plura infra.

S. V.

Opinio attritionis servilis Salmanticae prodiit, sicut & Probabilismus. Pari passu hæc duæ opiniones, ceu sorores duæ, crevere, & decrescere, ac in dies decreverunt magnopere.

I. P. Balthassar Francolinus, ut vidimus, genealogiam pluribus capitibus distinctam textit sententiæ attritionis, quam vocant *initialem*. Paucis ego perfringo genealogiam attritionis formidolosæ. Eiusdem vestigium se deprehendisse Cardinalis Pallavicinus asserit in scriptis Episcopi Granatensis, Ioannes Morinus, qui præ ceteris tractatum de poenitentia sacramento incredibili eruditione exornavit *Lib. VIII. cap. iv. num. 2.* hæc scribit: *Istius sententiæ Auctores fuerunt Melchior Canus . . . & Henricus quidam Salmanticensis Doctor. Ante hos legi neminem qui sic doceret, aut docere perhiberetur. Doctores Salmanticenses primi hanc sententiam amplexi sunt, & propagarunt. Navarrus Manualis cap. i. num. 8. non nihil miratur, quod eam in selectis comitiis viderit defendi, scribitque veram non esse. Oppositam Navarri, & Soti sententiam Ludovicus Lopez se amplectatum fuisse ait, sed postea opinionem Salmanticensium adhæsit: & dum illam tamquam probabilem defendit, se aliquid insolitum audere contra communem doctrinam fateretur. Alphonus Vivaldus Candelabri auri tit. vi. Salmanticensium opinionem utpote novam improbat. Henriquez *Lib. IV. cap. xxvi. num. 5. in adnotationibus ad Summam theolog.* narrat, quod in publicis actibus Salmanticensium, & postea Gallo, Sanctus, & alii doctissimi reputarunt ita certam, ut sine temeritate vel errorem negari non possit. Hi omnes Probabilissimi, & quidem laxioris patroni fuerunt, ut doctissimus Sancius, sive Ioannes Sanchez, qui ob nimiam laxitatem prohibitus est.*

II. Miraberis quod opinio servilis attritionis, quæ initio pudibunda, & tremebunda apparuit in lucem, potuerit medio circiter sæculo a Tridentinae Synodi celebratione ram late manare, vexillum extollere, atque de contraria communique sententia quasi triumphum canere. Sed audi P. Iosephum Giballinum qui *Lib. VI. de usur. cap. v. artic. 2. num. 3.* hoc pandit arcanum. *Monaco . . . plurimas sententias, ubi primum*

*in scholis inductæ sunt contra opiniones receptas, & vulgares, non nisi timide admodum a suis Auctoribus fuisse prolatas, tum ne vulgus Doctorum offenderent . . . tum ne alii nondum bene discussas sententias damnarent; & denique ne qui illis male intellectis abuterentur. Ubi vero aliquamdiu pensiculationis examinatae sunt eiusmodi sententiæ, & discussa nube, luce veritatis persusæ, magno consensu recipiuntur, quæ primum NATÆ vix parentem prodere audebant. Consule opus nostrum de contractu trino *disc. II. cap. III. S. 2. num. 4.* ubi integrum hoc testimonium reperies.*

III. Quo tempore prodiit opinio attritionis servilis, eodem circiter, seu paululum post, anno nempe 1577. in medium apparuit, & quidem in eadem Universitate Salmanticensi Probabilismus, & pari passu ambæ opiniones, ceu duæ confederatæ sorores, primum trepido, & pavido, ut Giballinus ait, deinde libero, & celeri cursu Scholas & Academies spatio mediæ sæculi usque ad annum circiter 1626. occuparunt, doctissimis tamen Theologis pro antiqua doctrina contraria strenue semper obstantibus. Animadvertit doctissimus MORINUS, hanc opinionem evasisse celebrem, & latius manasse, postquam doctissimi Suarez, & Vasquez eam probabilem existimarunt. *Sed præ ceteris hanc opinionem celebrem . . . reddiderunt duo Theologiæ Scholasticæ clarissima, & famosissima lumina Franciscus Suarez, & Gabriel Vasquez, quos innumeri nunc sequuntur Theologi. Quamvis qui dissentiant, nec numero, nec auctoritate, nec doctrina contemnendi sint. Ab hoc tempore usque ad annum præter propter 1656. ita ambæ sorores dominabantur in Scholasticorum lycæis, ut absolutum quasi imperium sibi usurpasse viderentur. Siquidem hoc mediæ circiter sæculi intervallo orta (inquit doctissimus Habert de attrit. S. 3.) Casuistarum turba, opinio de sufficiency attritionis ex poenarum metu conceptæ tantum sibi arrogavit, ut eius patroni contra fidem historiam, quam verisimile est ipse ignorasse, eam tamquam de fide tenendam, & a Concilio Tridentino definitam publice asseruerint, & contra sentientes, uti catholica doctrinæ impugnatores, prosiderint.*

IV. At, divina providentia favente, Galliarum Episcopi, zelo sanioris doctrinæ succenti, & universi Cleri doctores Parochi bellum implacabile Probabilismo indixere, mortiferis vulneribus eidem inflisit; & plurima eius monstrosa conjectaria damnanda Summo Pontifici Alexandro VII. detulerunt.

Ca.

Catholicis hoc bellum agentibus manus adiungere Iansenistæ, qui probabilistæ, & universæ laxioris Moralis opiniones, larva detracta, deridendas, contemnendasque vividis coloribus ob oculos repræsentarunt. Sunt quos sanioris doctrinæ instaurationem adscribere Iansenistis non pudet, propterea quod & ipsi cum Catholicis corruptam Ethicem scriptis infectati sunt. Heinc hoc sibi captare emolumentum existimarunt, ut Iansenismi, & Rigorismi horridam larvam & Antiprobabilismo, & Antiprobabilistis impingere, atque invidiam, odiumque creare possent. Qua de re lege *Historiam Probabilismi & Rigorismi, Tom. I. disc. i.* ubi fusius hæc narrantur, adductis documentis.

V. En initium certum decrementi Probabilismi. Quo tempore bellum contra Probabilismum prospero eventu fervebat in Gallis, eodem contra doctrinam servilis contritionis in Belgio conclamatum ad arma est. P. Maximilianus Le Dent pro attritione servili, Franciscus Farvacquesius, Christianus Lupus, & plurimi alii pro attritione initiali acriter disputarunt; & eo pugna litteraria devenit, ut opus fuerit decreto Alexandri VII. quo cautum est ne quisquam alterutram opinionem aliqua sive censura, sive contumelia notaret.

VI. En certam epocham decrementi sententiæ attritionis servilis. Decreto Alexandrino declaratum, utramque sententiam liberè dissertari posse, censuris sublatis, donec aliquid a S. Sede hac in re definitum fuerit. Si Tridentinum, si Romana Sedes quidquam definiisset in hac causa, numquid summus Pontifex adeo severe, & sub formali præcepto prohibuisset ne alterutra opinio censura aliqua percuteretur? A publicato Alexandrino decreto duodecimannorum spatio opinio attritionis servilis extremas clades, & maximum decrementum passa est. Siquidem tum ferventiori studio, & liberiori clamore doctrinæ servilis attritionis principia, & conjectaria Theologi doctrina, & probitate clari in mediam producere lucem, & altius exaggerare cœperunt. Ostensum tum est, non paucos Casuistas attritionis servilis assertores abolere prima religionis christianæ fundamenta, caritatis nempe, & poenitentia virtutis præcepta. Propugnabant quippe Theologi non pauci, Christianos post innumera scelera exemptos esse a præcepto tum caritatis, tum contritionis, modo copia adit suscipiendi sacramenti confessionis. Quin plures docebant, primum illud, gravissimumque caritatis mandatum

Conc. Theol. Tom. IX.

non esse quid distinctum ab universi Deologi observantia; neminemque teneri ad actum formalem & explicitum caritatis, neque mortis tempore, quoties attriti confessi sint. Quid? clamabant illi. Contritio, vel caritas necessaria erat in veteri testamento ad iustificationem. In novo fœdere Christus confessionis sacramentum instituit, quod est gravissimum onus, loco contritionis, & dilectionis in veteri lege necessariae. Ergo sustulit præceptum contritionis. Alioquin Christus iugum suum non levigasset, sed nimium supra iugum Hebræorum aggravasset; si præter confessionem attritione formidolosa peractam, exigeret insuper dilectionem Dei super omnia, & dolorem ob offensam infinitæ bonitati irrogatam.

VII. Ne quis gratis me hæc scribere suspicetur, in memoriam revocet quæ supra *disc. I. cap. VII. ex Sporer, ex Viva, ex De Lugo adduxi; & insuper hæc meditetur quæ Henricus Henriquez Lib. IV. Summæ cap. VI. num. 5. scribit. Qui cum attritione per absolutionem iustificatur, non tenetur ad præceptum connaturale de contritione formali, quia iam remedium per se instituto & COMPENSATIVO ex applicatione meritorum Christi consecutus est remissionem, & in ÆQUIVALENTI implevit priori, & meliori ratione finem totum, in quem contritio ordinatur. Contritio enim non remittit peccatum, nec compensat, nisi ut includit votum, & vicem sacramenti poenitentia. Quare compensatione per sacramentum applicata magis contentus est creditor Deus quam compensatione contritionis. Alias si contritio, dum haberi potest, esset necessaria, obligaret PER SE; etiam dum suscipitur absolutio, quia tunc haberi potest. Ac subinde Christus in lege evangelica non LEVIGASSET ONUS, SED ADIECISSET GRAVE ONUS CONFSSIONIS præter necessariam contritionem.*

VIII. Hanc sane mirificam doctrinam communiter amplexati sunt, paucis demptis, attritionis formidolosæ patroni. Ex novissimis unum laudare sufficiat P. Dominicum Viva, qui in *proposit. 15. Alexandri VII. num. 20.* recentitam doctrinam his verbis probat. „ *Nec lex gratiæ præstaret legi antiquæ, aut morali, aut naturæ, in quibus sufficiebat contritio sine confessione sacramentali. UNDE NON POSSET IUGUM CHRISTI DICI SUAVE, ET ONUS LEVE . . . Ergo dicendum, contritionem in sacramento non prærequiri, sed sufficere meram attritionem, nem ex mero poenarum metu conceptam.*“

In altera propositione dixit ex poenarum tem-

E

pora

poralium metu. Uno ore Patres omnes clamant, iugum Christi suave dici, & onus leve ratione caritatis, quia omnia suavia & levia sunt amanti, ut pluribus in locis demonstravi, & veritas nota est vel ipsis tyronibus, qui primis labiis christianæ Theologiæ elementa degustarunt.

IX. Delatis his, & plurimis aliis laxioris Moralis paradoxis an. 1679. ad Innocentium XI. qui Probabilissimum in re sacramentaria, in materia iustitiæ, & in capitali principio probabilitatis exiguæ, aliisque ramis, quos eiusmodi planta emittit, damnavit; monstrosa commenta, quæ primum divinæ caritatis mandatum aut penitus de medio tollunt, aut ad quinquentium coarctant, diris devovit: & tandem decrevit in sacramentis conferendis tutiorem partem amplectendam esse; ex quo necessario sequitur labefactatam esse opinionem de attritione servili.

X. Ecce itaque epocham splendidissimam non decrepantis modo, verum etiam profligati Probabilissimi, & sententiæ attritionis servilis labefactatæ; ut vi evidentis ratiocinii infra ostendam. Paucis perstrinxi genealogiam attritionis formidolosæ, illius principium, incrementum, decrementum, & tandem exinanitionem. Doctrina probabilistica una cum illius sorore attritione formidolosa ab universo regno Galliæ a celebrioribus Universitatibus exulat; & ætatis nostræ doctores Theologi omnes in divinis Scripturis, & SS. Patribus versati, & a partium studio alieni, tum Probabilissimum, tum attritionis servilis sufficientiam in sacramento poenitentiae reiciunt, & improbant.

CAPUT V.

PRÆIUDICIUM TERTIUM,

Quo plures præoccupati falso existimant caritatem imperfectam in quocumque gradu tametsi remisso, iustificare impium absque sacramento.

I. Sapienter advertit S. Augustinus *Lib. de vera religione*, errores in Ecclesia Deum permittere, ut ex illorum confutatione veritas luculentius splendeat. Inquit enim *cap. VIII. S. Pater: Oportet multas hæreses esse, ut probati manifesti fiant inter vos. Utamur etiam isto divinæ providentiæ beneficio. Ex his enim hominibus hæretici sunt, qui, etiam si essent in Ecclesia, nihilominus errarent. Cum autem foris sunt, plurimum profunt, non verum docendo quod nesciunt, sed*

ad verum querendum carnales, & ad verum aperiendum spirituales Catholicos excitando. Sunt enim innumerabiles in Ecclesia sancta Deo probati viri, sed manifesti non fiunt inter nos, quamdiu imperitiæ nostræ tenebris delictati dormire malimus quam lucem veritatis intueri. Quapropter multi, ut diem Dei videant, & gaudeant, per hæreticos de somno excitantur. Utamur igitur etiam hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut catholicam disciplinam adversus eorum insidias afferentes, vigilantiores, & cautiorensimus, etiam si eos ad salutem revocare non possumus.

II. Apprime quadrat Augustini doctrina argumento quod tractandum suscepimus. Quidam enim ex una parte sacramentum poenitentiae, & clavium potestatem de medio tollere, ut Lutherani, & Calviniani; alii cum perfecta caritate consociare peccatum, ut Baianistæ; alii tandem præcepta prima & gravissima caritatis, & poenitentiae vel extenuare, vel penitus auferre, ut nonnulli Caluistæ, pertentarunt. Erroribus istis profligatis, defendenda est doctrina catholica, quæ docet clavium potestatem vere remitti peccata, caritatem perfectam pugnare cum peccato mortali, & præcepta cum caritatis, tum poenitentiae dato tempore fideles asfringere.

III. Porro illud in primis serio præcavendum est, ne, dum unum errorem declinare volumus, in alium incidamus. Quinque propositiones, vulgo *Baianæ*, devitandæ supra *cap. IV. recriptæ* sunt, & duas alias nunc subiicio, nempe 57. *Unde in sacramento baptismi, aut Sacerdotis absolutione proprie reatus peccati dumtaxat tollitur, & ministerium Sacerdotum solum liberat a reatu. 58. Peccator poenitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolveris, sed a solo Deo, qui poenitentiam suggerens, & inspirans vivificat, & resuscitat. Ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.* Aliæ quinque supra relatae eo pertinent, ut cum peccato consociant caritatem perfectam, sive habitualement, sive actualem.

IV. Attritionis servilis patroni, ut Baii errores declinent, in aliud extremum, ut ego quidem arbitror, declinant, confundentes caritatem imperfectam cum perfecta. Adeo obfirmate sibi persuadent, quamcumque dilectionem Dei super omnia iustificationem peccatoris inducere, ut, nisi hoc præiudicium in antecessum evellatur, vana apud ipsos sint omnia contra attritionis servilis sufficientiam argumenta vel luculentissima. Ad rem igitur.

S. I.

S. I.

Caritas imperfecta non iustificat impium, sed disponit ad iustificationem obtinendam in sacramento poenitentiae.

Proposita thesis non scholasticis speculationibus, sed Scripturarum, Conciliorum, & sanctorum Doctorum testimoniis evincenda est. Præmitto tamen, vel ipsos Theologos scholasticos adversarios probare, quæ dicturi sumus, debere; vel suis de virtutum tum acquisitarum, tum infusarum natura principis nuntium remittere. Quod ut evincam, in medium produco doctrinam quam percelebres, & doctissimi Scholastici Salamancaenses Carmelitæ Excalceati in suo theologico cursu sane insigni ex communi Theologorum consensu tradunt *Tom. XII. tract. XXIV. disp. VII. dub. I. S. I. num. 8.* ubi hæc habent, quæ propriis ipsorum verbis transcribo. „Potest dari (inquiunt) attritio specificè supernaturalis, quæ sit efficax, & absoluta tam in detestando peccatum, quam in proposito illud evitandi de cetero; & potest dari etiam attritio specificè supernaturalis minus perfecta, quæ prædicta energia, sive efficacitate inducendi effectum destituatur: quia est attingat idem motivum vitandi vel fœditatem culpæ, vel damnum poenæ; oritur tamen ex voluntate adeo languida & remissa, ut vim non habeat inducendi effectum, atque neque concipiendi propositum simpliciter efficax, sed solum quamdam affectionem, & propensionem in suo genere laudabilem. Primam huius suppositionis ac distinctionis partem docent communiter Theologi. Secundam vero docet ipsa experientia tam in naturalibus, quam in supernaturalibus, cui etiam ratio suffragatur. Non raro namque in materia ali cuius virtutis, v. g. temperantiæ, habemus actus talem materiam, & ex proprio virtutis motivo attingentes, ut cum quis statuit sobrie edere, aut caste vivere; & tamen tales actus non hærent firmiter voluntati, nec efficaciam habent ut inducant executionem. Sunt itaque actus honesti, attingentes materiam virtutis temperantiæ, ad eamque saltem reductive pertinentes, & disponentes in suo genere ad actus perfectiores; sed tamen sunt imperfecti, & ad desideratum finem immediate non perducunt, quia procedunt ex infirma voluntate, pravæ consuetudini con-

trariæ multum subiecta: unde tepescit animus, ne imperium efficax habeat, & executionem inferat. Idem proportionabiliter in supernaturalibus accidit, de quibus dubitari non debet, quod in supernaturali ordine dentur aliqui actus pertinentes de se, sive ex parte motivi, ad eiusdem ordinis virtutes, ut odium peccati, desiderium beatitudinis, propositum emendationis &c. pro quibus auxilia gratiæ desiderantur, & qui suo modo cor emolliunt pro conversione; destituuntur tamen frequenter efficacitate, ut voluntatem trahant ad effectum, & ad executionem inducant: quia etsi honesti & supernaturales, sunt tamen imperfecti, & non omnino absoluti. Quod itaque in aliis tam naturalibus, quam supernaturalibus videmus, contingit etiam in supernaturali attritione: alia enim est efficax, & absoluta, effectumque proinde iuxta propositum inducens; alia vero quæ hanc perfectionem non habet, licet in eundem effectum inclinet. Quæ diversitas non in objecta, nec in motiva revocanda, quippe possunt eadem proponi & attingi; nec etiam reducitur in auxilia sufficientia, quæ ad utrumque parantur, & conferuntur: sed quod una attritio sit absoluta, & efficax, gratiæ efficaciter ad id moventi tribui primario debet; & similiter quod altera sit honesta, & supernaturalis, atque in suo genere disponat, gratiæ etiam deferendum est; sed quod careat perfectione efficacitatis, & ad executionem non perveniat, revocari debet in defectum voluntatis creatæ &c.

Si quis autem inquirat, a quo principio, aut virtute eliciantur eiusmodi attritiones imperfectæ, quas descripsimus; respondendum est, idem dubium repræsentari posse circa efficaces & absolutas: quippe ante iustificationem peccatoris nullæ in eo supponuntur virtutes, vel habitus infusi præter fidem, & spem. Fiunt itaque que mediis auxiliis sufficientibus, & pertinent reductive ad eas virtutes quarum motiva attingunt, ut attritio orta ex desiderio beatitudinis, ad spem; & attritio orta ex timore amittendi beatitudinem, ad eandem spem; & attritio ex consideratione bonitatis divinæ, & misericordiæ erga nos, ad timorem initialem &c.

II. Utinam hac communi Theologorum doctrina vera, & summo opere in hac causa præ oculis habenda, bene usi fuissent perdocti Patres: lapsi certe non fuissent in illa paradoxa quæ infra discutiam. Attritionem timoris

E. 2. moris

moris initialis nos dicimus necessariam : quia, ut S. Thomas 2. 2. qu. XIX. art. 8. inquit, *timor initialis hoc modo se habet ad filialem, sicut caritas imperfecta ad perfectam*. Communis ergo Theologorum doctrina est, attritiones, seu dolores, vel displicentias supernaturales, attingentes omnino idem obiectum, & sub eodem formali motivo, alias esse perfectas, alias imperfectas & remissas ex humanæ voluntatis imbecillitate. Quæ imperfectæ attritiones, seu contritiones sunt, non producant ultimum effectum & executionem, non ex defectu obiecti, vel motivi, quod est omnino idem, sed ex remissione actus. Attritio initialis caritate imperfecta formata attingit idem omnino obiectum caritatis, nempe divinam bonitatem propter se dilectam, & erga nos beneficentissimam; sed quia imperfecta, & remissa, non producit ultimum effectum, seu expulsiōem maculæ peccati. Excludit affectum ad peccatum, quia amat Deum super omnia; sed effectum ultimum & completum iustificationis non infert, quia efficacitate intentionis & fervoris necessarij ad hunc effectum ultimum inferendum caret. Distinguenda primum omnium est conversio ad Deum super omnia dilectum a remissione maculæ peccati. Effectum illum caritas seu contritio imperfecta, hunc caritas seu contritio perfecta producit. Omnes actus tum naturales, tum supernaturales, inveniunt ex communi Theologorum doctrina per celebres PP. Salmanticenses, attingentes idem prorsus obiectum formale sive fidei, sive spei, sive caritatis, sive temperantiae, sive iustitiæ, sive castitatis, alij sunt perfecti, alij imperfecti, alij producant ultimum effectum, alij disponunt, sed non producant hunc effectum. Hæc est doctrina, inquit Salmanticenses, communis Theologorum. Ergo, ipsis iudiciis, causa nostra finita est. Ergo caritas imperfecta non expellit maculam peccati; cum hæc expulsio maculæ sit ultimus operis iustificationis, pluribus actibus constantis, effectus.

III. Ut luculentior hæc doctrina fiat, illud semper præ oculis habendum, opus iustificationis maximum esse opus Dei, pluribusque motibus concutienda peccatorum hominum corda, antequam ex funesto peccati sepulchro ad vitam resurgant divinam. Audit impius in scelerum cæno demersus, sibi eloquenti oratione repræsentari immensam Dei bonitatem, eiusque infinitæ amabilitatis prærogativas, illius iustitiam, munificentiam, & incredibilem clementiam: affici se experitur erga Deum super omnia diligibilem, at-

que in eodem sibi complacet. Dilectio isthæc est veluti quoddam primum imperfectissimæ divinæ dilectionis lineamentum, quod rationem caritatis forte non attingit: quia S. Thomas in *Supplem. qu. v. art. 3.* inquit: *Amor potest esse adeo remissus, quod non sufficiat ad rationem caritatis*. Deliberat suam cum Deo reconciliationem, & firmiter proponit ad poenitentiae sacramentum accedere; & dum in hoc opus maximo studio incumbit, dilectionis actus, divina opitulante gratia, elicit. Dilectio tamen hæc frequenter remissa est: idcirco ad iustificationem disponit, sed eam non inducit, non ex defectu obiecti caritatis, quod revera attingit; sed ex duritie humani cordis, quod communiter ab extremo amoris erga creaturam non transiit ad extremum oppositum ardentissimæ caritatis.

IV. Adeo apud quosdam scholasticos prævaluit opinio, quod nulla caritas in peccatore reperiatur, ut fere offendantur, dum oppositum doceri audiunt. Sed duo distinguenda sunt. Primum considerandus peccator est qui toto conatu summum iustificationis suæ, Deo illius cor tangente, negotium aggreditur, a peccatore qui in via sua mala perseverare pergit. Secundo distinguenda est caritas perfecta ab imperfecta. In peccatore qui in malitia perseverare vult, nulla umquam vera caritas sive imperfecta, sive perfecta reperitur. Verum in peccatore, serio & toto corde opus iustificationis suæ deliberante, Dei dilectio imperfecta illa est quæ illius cor emollire & præparare incipit ad finem intentum. Aliud itaque est concesserare caritatem quamcumque cum peccato, ut simul cohabitent: aliud quammaxime diversum asserere ad expellendum peccatum a peccatore iustificando necessarij requiri Dei dilectionem imperfectam, ut ad perfectam coniunctionem animæ cum Deo disponat. His præmissis, omni argumentorum genere exposita doctrina confirmatur.

§. I I.

Ex Concilio Tridentino, & eiusdem Catechismo evincitur, contritionem, quæ est dolor de peccato ob offensam Deo illatam, non semper excludere peccati maculam.

I. **C**elebre Tridentini Concilii decretum *sess. XIV. cap. IV.* tributum est in partes duas. In posteriori parte, cuius initium est, *Illam vero contritionem imperfectam quæ attritio dicitur &c.* agitur de attritione

ob

ob gehennæ metum concepta. In priori parte, ut omnibus notum est, explicatur contritio, ut est vera poenitentiae virtus, quæ Deum offensum spectat. Porro de hac contritione, quæ ab aliqua Dei dilectione inseparabilis est, sic loquitur Concilium. *Docet præterea, etsi contritionem HANC ALIQUANDO caritate PERFECTAM esse CONTINGAT, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam*. Quid, quæso, hæc verba produunt? Aliquando dumtaxat contingit contritionem esse caritate perfectam. Si contritioni semper esset adiuncta caritas perfecta, numquid Concilium diceret aliquando dumtaxat id contingere? Ergo planum est, Concilium supponere, contritionem communiter non iustificare, etsi caritate aliqua imperfecta formatam.

II. Evidentius confirmatur hæc veritas. Concilium *sess. XIII. cap. VIII. can. XI.* hæc habet. *Et ne tantum sacramentum indigne, atque adeo in mortem, & condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa sancta Synodus, illis quos scientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam SE CONTRITOS existiment, habita copia Confessarii, necessario præmittendum esse confessionem sacramentalem*. Certum est hic sermonem esse de contritione coniuncta cum caritate, seu de dolore ob offensam Deo propter se dilecto irrogatam. Nemo enim Catholicorum asserit contritionem illam imperfectam, quæ attritio servilis dicitur, peccatum expellere.

Porro si contritioni caritate formatæ semper adiuncta esset iustificatio peccatoris, numquid Concilium timeret ne contriti Sacerdotes indigne, & in damnationem sumerent Christi corpus? Quid ad hæc mollioris Ethices patroni? Numquid reponent, ideo confessionis præceptum imponere, quia nemini constat se veram contritionem habere; ideo ad maiorem cautionem confessionem præcipere? Vana est cavillatio isthæc. Quoniam nemo quoque certus esse potest se veram & perfectam confessionem agere. At quia sacramentum confessionis suapte natura peccata remittit, idcirco tamquam certum remedium confessionem præscribit. E contrario quia iuxta Concilium aliquando tantum contingit contritionem ita esse perfectam, ut peccata remittat, ideo confessionem iubet. Reponent ne iterum, positivum hoc esse præceptum? Sed Patres Tridentini ideo confessionem iubent, quia indignæ & sacrilegæ

Conc. Theol. Tom. IX.

communione periculum agnoscunt. Ergo evidens est, Concilium Tridentinum supponere contritioni, tamen si aliqua caritate formatæ, non semper adiunctam esse iustificationem.

III. Tridentini Concilii doctrinam luculentius explicat eiusdem Catechismus, qui *II. Part. cap. v.* distincte 79. §§. seu sectionibus omnia quæ ad sacramentum poenitentiae attingunt, enucleate dispicit. In toto hoc tractatu nec verbum est de attritione servili. Scopus Theologorum qui hunc composuerunt Catechismum, qui que Concilio interfuerunt, eo pertinet, ut partes sacramenti poenitentiae explicent ad communem fidelium captum. Et nullibi mentio fit attritionis ob gehennæ metum conceptæ. Tres partes distinguit, nempe confessionem, contritionem, & satisfactionem. Contritionem sigillatim explanat a §. 23. usque ad 37. & nec verbum habet de attritione servili. Ubique asserit partem, seu materiam confessionis esse contritionem. Si Concilium statuisset attritionem servilem esse partem, seu materiam sacramenti poenitentiae, numquid eius Catechismus istius partis explicationem omisisset? Numquid attritionem ex timore gehennæ conceptam alto, & perpetuo silentio obvolvisset? Quis ratione præditus id asserere ausus fuerit?

IV. CATECHISMUS vero doctrinam Concilii de contritione non semper iustificante ita huc luculenter tradit, ut omnia effugia præcludat. Siquidem primo §. 27. statuit, contritionem perfectam esse caritatis actionem: *Nam cum perfecta contritio sit caritatis actio, subdit opus esse ut contritio vehementissimum animi dolorem coniunctum habeat... sit præterea non solum maxima, sed vehementissima, atque adeo perfecta*. Deinde vim istius contritionis explicans §. 34. declarat, *statim ut cum in mentibus nostris concipimus, remissionem nobis a Deo tribui... Ex quo licet cognoscere veræ contritionis, de qua supra dictum est, eam vim esse, ut illius beneficio omnium delictorum veniam statim a Domino impetremus*. Tandem materiam hanc concludit duobus ultimis §§. 36. & 37. ubi decernit, paucissimos esse qui hunc perfectæ contritionis gradum assequantur; & idcirco Deum, ut faciliorem redderet iustificationem, instituisse confessionis sacramentum. Inquit enim §. 36. *Primum itaque docendum est confessionis institutionem nobis summopere utilem, atque adeo necessariam esse*. Cur? Attente perpende. *Ut enim concedamus, contritione peccata deleri; quis ignorat ADEO VEHEMEN-*

E 3 TEM,

TEM, ACREM, ET INCENSAM esse oportere, ut doloris acerbitas cum scelerum magnitudine æquari, conferrique possit? At quoniam **PAUCI ADMODUM** ad hunc **GRADUM** pervenirent, fiebat etiam ut a **PAUCISSIMIS HAC VLA** peccatorum venia speranda esset. Quare necesse fuit ut clementissimus Dominus faciliori ratione communi hominum saluti consuleret: quod quidem admirabili consilio effecit, cum claves regni cælestis Ecclesie tradidit.

S. 37. Confessio contritionem perficit. Etenim ex fidei catholica doctrina omnibus credendum, & constanter affirmandum est, si quis ita animo affectus sit, ut peccata admissa doleat, simulque in posterum non peccare constituat, etsi huiusmodi dolore non afficiatur qui ad impetrandam veniam satis esse possit, ei tamen, cum peccata Sacerdoti rite confessus fuerit, vi clavium scelera omnia remitti, ac condonari. Hoc ultimum testimonium aut per summam oscitantiam, aut ignoranter laudatur in Theologia morali Seminarii Petrocoricensis Lib. II. tr. 1. cap. v. ut truncatum & recisum a primo, quod decretorie rejicit adversariorum opinionem. Quare caveant lectores ne in rebus facti, seu in documentis citandis similibus auctoribus fidem absolutam & cæcam præbeant.

V. Adeo hæc splendida sunt, ut penitus omnium adversariorum ora obstruant. Catechismus explicat contritionem quæ est principalis pars materis sacramenti. Docet hanc contritionem esse caritatis actionem. Distinguit gradus istius contritionis. Declarat admodum paucos esse qui ad hunc fervoris gradum, necessarium ad iustificationem inducendam extra sacramentum, perveniant. Quare necesse fuit ut clementissimus Dominus faciliori ratione communi hominum saluti consuleret; quod quidem admirabili consilio effecit, cum claves regni cælestis Ecclesie tradidit. Quid præstat hoc sacramentum? Contritionem perficit. Quomodo? Quia si peccator huiusmodi dolore non afficiatur qui ad impetrandam veniam satis esse possit, ei tamen, cum peccata Sacerdoti rite confessus fuerit, vi clavium omnia scelera remitti ac condonari constat.

VI. Adeo decretoria, & peremptoria hæc sunt, ut nullo eludi interpretamento valeant. Quare vel indicare piget leviora quædam commenta quæ obtrudi solent. P. Franco-linus Lib. II. cap. 1. n. 38. negat Catechismum loqui de dolore intensivo, sed appetitivum tantum explicare. Deinde cap. vi. §. 1. n. 5. videns datam resurrectionem eise nimis ineptam, addit, Catechismum interpre-

tandum esse non de vehementia intensivis, sed extensionis. Si interpretamentum istud prorsus vanum tibi videtur, melius non invenies in ceteris omnibus attritionis servilis patronis.

VII. Ex his omnibus patet, contritionem, & caritatem actualem adeo remissam iuxta Catechismum Tridentinum esse posse, ut in peccatore iustificando reperiri valeat ante abolutionem sacramentalem, quæ caritatem & contritionem remissam perficit, & iustificationem inducit; ut conceptis verbis Catechismus docet.

§ III.

S. Thomas Aquinas caritatem inchoatam a caritate perfecta distinguit, illamque præcedere iustificationem docet.

I. **H**ÆC in II. Sent. dist. III. quæst. IV. ad 1. scribit. Dicendum, quod actus caritatis potest dici dupliciter: vel qui est caritate; & hoc non est nisi in habente caritatem: vel qui est ad caritatem non sicut meritorius, vel generativus, sed sicut **PRÆPARATIVUS**; & sic actus caritatis **ANTE CARITATEM** habitam haberi potest, sicut facere iusta est **ANTE** habitum iustitiæ. Vel potest dici, quod in amicitia caritatis movetur animus ad amandum Deum ex similitudine gratiæ; sed in dilectione naturali ex ipso bono nature, quod etiam est similitudo summæ bonitatis. Et propter hoc dicendum, quod cum dicitur, quod habens caritatem diligit Deum **PROPTER SE IPSUM**, ly propter denotat habitudinem finis, & efficientis, quia ipse Deus superaddit nature, unde in eius dilectionem tendit: sed cum dicitur de **CARENTE CARITATE**, quod diligit propter seipsum, ly propter denotat habitudinem finis, non efficientis. Adeo decretorium est testimonium istud, ut consueta distinctione de præcedentia nature, & temporis eludi aut implicari aliquo modo nequeat. Sermo enim est de caritatis actu, qui non fit nec generativus, nec meritorius, sed præparativus ante caritatem habitam.

II. Hanc eandem doctrinam S. Thomas ibi dist. xxvi. qu. 1. art. 3. ad 2. confirmat. Dicendum, quod sicut aliarum virtutum actus dupliciter considerari possunt; vel secundum quod sunt a virtute, vel secundum quod antecedunt virtutem; ita etiam est de caritate: potest enim aliquis etiam caritatem **NON HABENS** diligere proximum, & Deum, etiam super omnia, ut quidam dicunt, & hoc dili-

gere intelligitur **ACTUS CARITATIS** sub præcepto directe cadere, & non solum secundum quod a caritate (habituali) procedit.

III. Apertissima sunt hæc S. Thomæ testimonia. Actus qui præcedit habitum seu virtutem caritatis, non est meritorius, non est generativus. Quid ergo est? Præparativus ad caritatem. Si non est meritorius; ergo neque iustificans. Singulas virtutes acquisitas præcedunt actus proprii illarum virtutum. Actus castitatis antecedunt castitatem, & actus iustitiæ antecedunt iustitiæ virtutem; & sic de singulis. Et ex repetitis actibus generatur habitus, ut fert commune axioma. Virtutes infusæ non generantur actibus; sed tamen illas, quemadmodum acquisitas, actus præcedunt, non ut generativi, sicuti sapientissime docet Angelicus, sed ut disponentes, & præparantes. Ergo, nisi adversarii inconcussa & communia principia subvertere velint, admittant necessum est in peccatore iustificando actus caritatis, qui disponant ad virtutem caritatis, sicut admittunt coguntur actus iustitiæ qui disponant ad iustitiæ, & actus castitatis qui disponant ad castitatem. Et sicuti actus castitatis directe non disponunt ad iustitiæ, aut e contrario; ita actus aliarum virtutum directe non disponunt ad caritatem. Ergo sicut quælibet virtus acquisita suos actus præsupponit & disponentes, & generantes; ita caritas, & ceteræ virtutes infusæ præceduntur ab actibus eiusdem ordinis, & speciei, qui non generant virtutem, sed ad illam disponunt, & præparant.

IV. Hanc suam doctrinam confirmat S. Thomas in universa sua Summa. Pauca ex plurimis delibabo. 2. 2. qu. XIX. art. 8. hæc docet in argumento prolusorio, ut aiunt. Perfectum, & imperfectum non diversificat substantiam rei. Sed timor initialis, & filialis differunt secundum perfectionem, & imperfectionem caritatis, ut patet per Augustinum. Deinde in cor. art. hæc resolvit. Sic non accipitur initialis timor, secundum quod distinguitur a timore servili, & filiali; sed accipitur, secundum quod competit statui incipientium; in quibus inchoatur quidam timor per inchoationem caritatis. Non tamen in eis timor filialis PERFECTE, quia nondum pervenerunt ad perfectionem caritatis. Et ideo timor initialis hoc modo se habet ad filialem, sicut caritas imperfecta ad perfectam. Caritas autem perfecta, & imperfecta non differunt secundum ESSENTIAM, sed solum secundum STATUM. Quid significant ultima verba secundum statum? Duo sunt status,

iusti, & peccatoris. Caritas perfecta, & imperfecta differunt secundum statum, non secundum essentiam. Ergo perfecta in iusto, imperfecta in peccatore iustificando.

V. Rursus 1. 2. quæst. cxliii. art. 10. hanc eandem doctrinam luculentius confirmat. Est enim iste communis, & consuetus cursus iustificationis; ut, Deo movente interius animam, homo convertatur ad Deum, primo quidem conversione imperfecta; ut postmodum ad perfectam deveniat, quia **CARITAS INCHOATA MERETUR AUGERI**, ut aucta mereatur perfici, sicut Augustinus dicit. (tract. v. in ep. Ioan.) Quandoque vero Deus tam vehementer animam movet, ut statim quamdam perfectionem iustitiæ assequatur; sicut fuit in conversione Pauli, adhibita etiam exterius miraculosa prostratione: & ideo conversio Pauli tamquam miraculosa in Ecclesia commemoratur celebriter. In hoc articulo S. Doctor distincte explicat iustificationis ordinem. Et continenter suum principium capitale repetit, quod maximum opus istud ab imperfecta caritate orsa capit, præcedente tamen aliorum actuum, fidei, spei, timoris &c. apparatu. Deinde fit transitus ad caritatem perfectam, & statum iustorum. Et hanc doctrinam auctoritate Augustini confirmat. Caritas hæc imperfecta impium non iustificat, sed illum ad iustificationem præparat. Neque differt secundum essentiam, quia attingit idem obiectum formale, nempe Deum propter se dilectum, non effective, inquit Angelicus, sed affective.

VI. Rursus III. Part. qu. lxxxvi. art. 3. S. Thomas suam doctrinam explicat atque declarat. Peccatum mortale non potest sine vera poenitentia remitti, ad quam pertinet deservere peccatum, in quantum est contra Deum; quod quidem commune est omnibus peccatis mortalibus; ubi autem est eadem ratio, & idem effectus. Unde non potest esse vere poenitens de uno peccato qui non poenitet de alio. Si enim displiceret ei illud peccatum, **QUIA EST CONTRA DEUM** super omnia dilectum (QUOD REQUIRITUR AD RATIONEM VERÆ POENITENTIÆ) sequeretur quod de omnibus poeniteret. Unde sequitur quod impossibile sit unum peccatum remitti sine alio. Ad rationem itaque poenitentis necessario requiritur displicentia de peccato, quia est contra Deum super omnia dilectum. Et loquitur Angelicus de poenitentia cum sacramento necessaria, ut constet ex articulo præcedenti, ad quem hic se remittit.

VII. Cum hæc ita comperta & explorata sint, & non modo in Sententiariis, sed in

universa Summa Angelica repetita, qui fieri potest, inquit, ut Thomistarum aliquis oppositum sentiat? Quia interdum aliqui non ex fonte aquas attingunt, sed ex rivulis, ex interpretibus; quorum si unus aberrat, quandoque aliqui minus periti errantem sequuntur. Quandoque vel unica expressione ambigua, aut æquivoca capiuntur; & illius falso sensu semel adoptato, eidem obfirmate hærent, clausis oculis ad alia luculentissima testimonia, quæ rem totam conficiunt.

VIII. Opponunt 1. S. Thomas caritati secundum speciem, & non secundum gradum acceptæ, vim iustificandi tribuit. Ergo falsa est doctrina hæc explicata. Resp. Distinguo antecedens. Caritati habituali, concedo; caritati actuali, nego. Obtrudi solet textus ex III. Part. qu. lxx. art. 4. ubi inquit: *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ &c.* At ibi loquitur S. Doctor de gratia, & caritate infusa per baptismum, ut si quis infra explicabo, ubi evincam, absque crassa ignorantia, aut oscitantia opponi hunc textum non posse.

IX. S. Thomas in IV. dist. xvii. qu. ii. art. 5. seu in Supl. qu. v. art. 3. docet. *Dicendum, quod quantumcumque parvus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.* Resp. Hæc pauca verba truncata obtrudi solent contra manifestam S. Doctoris mentem. Quærit in hoc art. S. Doctor, *utrum pauca contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum:* & respondet, quamlibet contritionem gratia sanctificante informatam, tametsi remissam, delere omnem culpam. En illius verba in argumento prolusorio. *Quaelibet gratia gratum faciens delet omnem culpam mortalem: quia simul cum ea stare non potest. Sed quaelibet contritio est gratia gratum faciente informatam.* Ergo quantumcumque sit parva, delet omnem culpam. De hoc ergo dolore in corpore huius articuli loquitur qui sit caritate habituali perfectus, ut ex toto articulo patet. Præterea toto cælo aberrant oppositores, si somniant S. Thomam loqui de contritione extra sacramentum. Numquid quaelibet contritio, quantumvis parva, extra sacramentum scelera omnia delet, nisi sit sanctificante gratia informatam?

X. Opponunt 2. S. Thomas III. Part. qu. lxxxv. art. 6. hæc habet. *Actus, & habitus caritatis simul sunt tempore cum actu, & habitu poenitentiae, & cum habitibus aliarum virtutum.* Ergo caritas actualis, quantumvis imperfecta, sine sacramento iustificat. Resp. Hæc omnia vera sunt, quando in sa-

cramento impius iustificatur; extra sacramentum, nego, nisi caritas actualis sit intensa & vehemens, ut fuit in Saulo; quod raro admodum contingit. Quæ omnia patent ex iis quæ ibidem continuo Angelicus subdit. *In iustificatione impii simul est motus liberi arbitrii in Deum, qui est actus fidei per caritatem formatus; & motus liberi arbitrii in peccatum, qui est actus poenitentiae.* Horum tamen duorum actuum primus naturaliter præcedit secundum. Nam actus virtutis poenitentiae est contra peccatum ex amore Dei. Unde primus actus est ratio & causa secundi. Sic igitur poenitentia (quantum ad habitum) non est simpliciter prima virtutum nec ordine temporis, nec ordine naturæ: quia secundum ordinem naturæ simpliciter præcedunt ipsam virtutes theologice: sed quantum ad aliquid est prima inter ceteras virtutes ordine temporis, quantum ad eius actum, qui primus occurrit in iustificatione impii &c. Igitur iuxta S. Thomam actus virtutis poenitentiae, prout est motus liberi arbitrii, conceptus ex amore Dei contra peccatum, præcedit ordine temporis ceteras virtutes, quæ in iustificatione infunduntur. Ceterum si contritio vehementissima, & summopere incensa sit, tum actus, & habitus simul sunt tempore, ut alibi explicatum est. Tandem opus iustificationis duplici modo spectari potest. Primo, dum peccator laborat, conatur, & laboriosis operibus ad illud se se disponit. Secundo in ipso puncto & articulo in quo perficitur. In hoc secundo statu & articulo, in quo iustificatio perficitur, actus, & habitus caritatis simul sunt tempore. At sub priori consideratione actus poenitentiae ex amore Dei conceptæ ordine temporis, nedum naturæ, præcedit gratiam, & caritatem habitualem. Et idem evenit in attritione servili, quæ iuxta adversarios coexistit sacramento, & gratiæ habituali pro illo articulo temporis in quo fit iustificatio; licet prius existat respectu temporis quo peccator se ad sacramentum disponit.

XI. Plura huc in confirmationem doctrinæ Tridentini, eiusdem Catechismi, & S. Thomæ adferre testimonia possem tum ex Scripturis, tum ex Patribus, præsertim Augustino. Sed brevitatis causa nunc illa omitto. Auctoritatem Augustini laudavimus Angelicus, qui suam doctrinam ex Patribus, & Scripturis hausit. Præterquamquod sermo hoc de argumento infra redibit, & alia obiecta diluam. Sat nunc mihi est demonstrasse, falso præiudicio adversarios occupari, dum pro certo supponunt, nullam caritatem actualem præcedere iustificationem posse.

G A

CAPUT VI.

PRÆIUDICIUM QUARTUM,

Quo præventi attritionis servilis patroni, credunt sententiam, exigentem ad sacramentum poenitentiae contritionem ex caritate inchoata conceptam, severum Rigorismum reddere: e contrario putant attritionis servilis opinionem suavem benignitatem spirare. Hoc PRÆIUDICIUM cum evangelicæ legis spiritu hostiliter pugnat.

I. Quartum & ultimum præiudicium labefactandum, est Rigorismus, quem affingere adversarii sententiæ nostræ pertentant. In veteri testamento, inquit, sola contritio remittendis culpis sufficiebat. Christus Dominus instituit pro peccatorum remissione sacramentum confessionis in nova lege. Si simul contritio, ex amore Dei super omnia dilecti concepta, esset necessaria, Christus non levigasset, sed aggravasset Christianorum iugum. Hoc autem dici nequit; cum ipse testetur: *Iugum meum suave est, & onus meum leve.* Sententia igitur propugnans huiusce amoris necessitatem truncem præfert severitatem, & Lutheranismi, Calvinismi, Baianismi, & Iansenismi fuligine tincta est.

II. Non audeam tantum mihi opponere paradoxon, nisi propriis Auctorum verbis supra descripsissem. Penitus quippe atque penitus prima novi fœderis fundamenta & capita prima effudit & subvertit. Prima enim & splendidissima prærogativa quæ novum a veteri fœdere distinguit, est spiritus amoris, ut S. Paulus clamat ad Rom. viii. inquit: *Non enim accepistis spiritum servitutis ITERUM in TIMORE, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater.* Clamant uno ore Patres divinæ dilectionis suavi unctione Christi iugum levigari. *Verum est quod ipse dixit: Iugum meum suave est. Quidquid enim durum est in præceptis, ut sit lenis, caritas facit:* inquit Augustinus in Ioan. tract. xiii. Iterum idem S. Pater in epist. ad Rom. inquit: *Evidentissime duorum testamentorum distincta sunt tempora: illud enim ad timorem pertinet, novum autem ad caritatem.* S. Thomas in cap. iv. Matth. ait: *Vetus erat lex timoris, nova vero amoris:* & rursus 2. 2. quæst. cviii. art. 1. ad 3. subdit: *Qui ex amore bonum operantur, proprie ad Evangelium pertinent... Qui vero ex amore non moventur ad bonum, sed*

ex timore, etsi numero sint de Ecclesia, non tamen merito. Et hic est omnium Patrum sermo. Omnium ergo Patrum doctrinæ adversatur recensita Caluistarum doctrina. Durum est confessionis auricularis iugum; sed caritas facit ut leve sit & suave. Ineptirem ipse, si fusius hoc ostenderem. In Iudæorum fortem miseram, & ad gravissimum synagogæ iugum Christianos reiciunt illi qui solo spiritu timoris eosdem dirigere contendunt.

III. Qui descriptum præiudicium obtrudunt, legis mosaicæ onera ignorant. Et ne præstitutos limites transiliam, an eos latet quæ offerre Iudæi pro peccatorum expiatione cogebantur? Quid quod vel ipsi quoddam poenitentiae sacramentum habebant, ut III. Part. quæst. lxxxvi. art. 6. S. Thomas docet. *Sciendum tamen quod etiam in veteri lege, & in lege naturæ erat aliquantulum sacramentum poenitentiae, ut supra dictum est.* Porro supra qu. lxxxiv. art. 7. hæc habet ad 2. *Dicendum, quod ea quæ sunt iuris naturalis, diversimode determinationem accipiunt in veteri, & in nova lege, secundum quod congruit imperfectioni veteris legis, & perfectioni novæ legis.* Unde & poenitentia in veteri lege aliquam determinationem habuit, quantum quidem ad dolorem, ut esset magis in corde quam in exterioribus signis, secundum illud Ioel. ii. *Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra: quantum autem ad remedium doloris querendum, ut aliquo modo ministris Dei peccata sua confiterentur, ad minus in generali.* Unde Dominus Levit. v. dicit: *Anima, si peccaverit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram, astimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit; & dimittetur ei.* In hoc enim ipso quod oblationem faciebat aliquis pro peccato suo, quodammodo sumit peccatum Sacerdoti confitebatur. Et secundum hoc dicitur Proverb. xxviii. *Qui abscondit scelera sua, non dirigitur; qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.* Nondum autem erat instituta potestas clavium, quæ a passione Christi derivatur; & per consequens nondum erat institutum quod aliquis doleat de peccato cum proposito subiiciendi se per confessionem, & satisfactionem clavibus Ecclesiæ sub spe consequendæ veniæ virtute passionis Christi.

IV. Si pro quolibet ignorantiae peccato arietem, & pro malitiæ cognitæ flagitio bovem offerre nunc deberent Sacerdoti, cui confitentur, Christiani, quot arietes, quot boves essent emendi? Iugum ne suavius istud quam iugum amore prosequendi Deum? Sed iam video

video lectorem commotum iri, si longius produxero huius inauditi paradoxii deformitatem.

V. Ut vero experientia ipsa evincam, quam longe a veritate aberrant adversarii, dum Rigorismi notam impingere sententiae nostrae non dubitant, percontor ab eis. Obstringit ne Christianos omnes caritatis primum altissimum que mandatum? Quidquid olim dixerint Casuistae plures, nunc Ecclesiae definitione constat, non in articulo mortis, non singulis quinquenniis modo, sed frequentius ad Deum amandum, & quidem amore caritatis, urgeri Christianos omnes. Quæro iterum, Quoties in annum obligabunt ad huius præcepti observationem fideles? Singulis mensibus? Oh! iugum exasperans. Quoties ergo? Quater, bis, semel? Minus non credo.

VI. Hoc posito, Christianos tribuo in classes tres. In prima colloco iustos, qui a peccatis mortiferis alieni, evangelicæ perfectioni operam navant sedulam. Omnes isti ad sacramentum poenitentiae frequenter accedunt. Et si aliquando in peccatum eos labi contingat, ferventem contritionem concipere student & adlaborant. In secunda eos constituo qui aut singulis mensibus, aut sexies, vel quater in annum ad confessionis sacramentum accedunt. Hi quoque præceptum caritatis saltem confessionis tempore implebunt. Ad ultimam tandem classem eos reiicio qui aut semel in annum, aut post quinquennium, vel decennium, aut ultra confitentur. Cedo. Aut isti sincere convertuntur ad Deum, aut fecus? Si secundum; cessat omnis quæstio. Si primum; nonne a præcepti caritatis observantia ordiri suam conversionem debent? An disturus eris, sacramentum confessionis abolevisse primum evangelicæ legis mandatum? Absit. An respondes, peracta confessione, tunc eos impleturos caritatis mandatum? Esto. Sed præteritas omissiones huius præcepti compensare primum omnium astringuntur. Siquidem impii, qui reconciliari Deo cupiunt, ignorant, aut sciunt se diligendi Deum lege obstringi. Si hanc legem ignorant; Athei, non Christiani sunt. Si eam callent, & statim illam implere negligant; dispositi ne ad iustificationem iudicandi sunt?

VII. Aerem verberas, & extra chorum cantas. Disparata hæc sunt, & dissita. Quid præceptum caritatis cum sacramento poenitentiae confundis? Quod caritatis mandatum implere Christiani debeant, per accidens, non per se ad sacramentum poenitentiae attinet.

Nunc sermo est de dispositione per se necessaria ad poenitentiae sacramentum. Audio. Eiusmodi distinctiones per accidens, & per se minuunt ne iugum ferendum? Nostra in præsens quæstio est, num sententia quæ obligat peccatores ad caritatis præceptum implendum, Rigorismum oleat, seu iugum evangelicum aggravet. Nam si mihi concedis re ipsa peccatores ab huius præcepti observatione suam ordiri debere conversionem, hoc pacto ratiocinor. Sententia postulans in conversione peccatoris amorem Dei super omnia, nihil imponit quod præstare aliunde Christiani non debeant. Igitur, ad praxim quod attinet, hoc divini amoris & contritionis iugum, quod nimis durum reputant Casuistae iuniores, ferre re ipsa Christiani debent. Quod vero aut per se, aut per accidens cervicibus iugo subdere debeant, nec minuit, nec auget aut severitatem, aut ponderis gravitatem. Distinctiones istæ in mente sistunt, nec quidquam præsidii adferunt illis qui re ipsa ferre pondus & iugum debent.

VIII. Heinc apparere incipit quam sit absonum & monstruosum præiudicium illud quo adversarii obducti sententiae attritionis initialis Rigorismi, & Iansenismi notam inurere minime reformidant. Moralistarum, & recentiorum Theologorum plures mirum in modum falluntur, dum Iansenismum, & Rigorismum inconsiderate obrudunt, & tragicum bellum nolentes fovent in Ecclesia. Iansenistæ defendunt necessitatem amoris ad sacramentum. Ergo negandum. Iansenistæ defendunt primum caritatis mandatum frequenter obligare. Ergo negandum. Iansenistæ defendunt præceptum contritionis. Ergo reddunt iugum Christi durius iugo Hebræorum. Quid heinc? Iansenistæ scandalum ex doctrinis laxis patiuntur, & inde magis obfirmantur in suis erroribus. Iansenistarum errores strenue refellendi sunt. Sed, ut victoria de illis obtineatur, purganda a laxis opinionationibus Moralis evangelica est. Ideo ne plures sententiae quæ sanam Moralem promovent, negandæ sunt, vel Iansenismi accusandæ, quia Iansenistæ illas defendunt? Neganda ergo mysteria Trinitatis, Incarnationis, Eucharistiæ &c. quia Iansenistæ illa credunt. Vellem ut tandem aliquando nonnulli perciperent cladem quam inferunt Ecclesiae ex eo quod saniori Morali terribilissimam Iansenismi notam affingant. Verum hæc obiter, & plura suo tempore.

IX. Ut tandem excitentur, utriusque sententiae prospectum nativis coloribus depingamus: & ubi sit aut Laxissimus monstruosus.

fus, aut Rigorismus trunculentus, videamus. Legis evangelicæ spiritus dilectio Dei est. Hæc est plenitudo legis. Hoc primum & maximum mandatum. Unica post naufragium tabula poenitentia, quæ contritio cordis dicitur, quovis tempore necessaria necessitate medii, & præcepti. Duo hæc præcepta, ut minimum semel, bis, ter quotannis obstringunt peccatorem. Sed, ut fortius argumentum urgeam, mitto nunc inquirere, semel ne in annum obligent. Certum est illa obligare & extra articulum mortis, & intra quinquennium. Finge mandata indefinita esse quantum ad temporis obligationem. De fide tamen est hæc præcepta obligare. Quæro nunc: quæ, amabo te, opportunitiora tempora hæc duo implendi mandata quam illa in quibus symbola & sanctissimæ passionis Christi pignora accipere, & infiniti beneficii sanguinis in cruce effusi participes fieri peccatores debent? Amore prosequi Deum peccatores, & contemni ob admissa post sacrum lavacrum scelera devincti sunt. Ergo tum saltem implere hæc gravissima mandata tenentur, cum ad Deum reverti, & eidem reconciliari deliberant, & maximum iustificationis beneficium suscipere confidunt. Ubi vel umbra Rigorismi, si pro dispositione ad sacramentum id exigimus quod etiam aliis titulis Deo rependere impii debent? Tempera nunc tibi a speculationibus, quod hæc disparata sint, & unum per accidens, alterum vero se habeat per se. Mitte nunc disputationis gratia has distinctionunculas, & meditare id quod re ipsa præstare & opere implere impii debent. Et nisi communi sensu destitutus sis, ipse fateberis, nihil nos in praxi exigere quod Christi iugum aggravet, quod severitatem redoleat. Concludes, Rigorismum, & Iansenismum, quem impingere huic sententiae audaciores quidam Casuistæ non dubitant, meram esse chimæram chimærarum, & calumniam putidissimam.

X. Oculos nunc converte in opinionem attritionis formidolosæ, cuius patroni hæc propugnant. Peccatores plurimum annorum intervallo in omnium flagitiorum sentina sese volutarunt, in Deum odio perpetuo fidentes, illumque sacrilego ore blasphemantes. Casu audiunt Concionatorem ex una parte gehennæ fornacem describentem, flammarum crudelissimam vim, sulphuris fetorem, tenebrarum caliginem, & tremendissimam suppliciorum perpetuitatem; ex altera immensas æternæ felicitatis delicias, gaudia, & delectationes æternam duraturas. Ti-

more tanti supplicii a Deo infligendi percipi, & spe consequendæ beatitudinis allesti dolent de peccato, quod & felicitatis descriptæ privationem, & gehennæ supplicium inducat: nulla dilectione Deum prosequuntur; nullam ob offensam illius infinitæ bonitati irrogatam displicentiam concipiunt. Accedunt ad sacramentum, absolvuntur attriti, iusti evadunt, & Dei amici quin illum amicitiae actum, quo inveteratum contra Deum odium retractent, elicuerint. Istius sententiae aliqui defendunt in mortis tantum articulo peccatores ad contritionis actum obstringi; alii vel in hoc articulo negant. Extra hunc articulum communius illos a contritionis obligatione absolvunt.

XI. Quisque nunc hanc secundam cum prima sententiam conferat: quique in utramque iudicium ferat: Quo prima divinæ caritatis legi propinquior est, & ab omni rigoris umbra remotior; eo hæc secunda laxior, & servitutis spiritui; antiquæ legis proprio, viciniore apparet, si vis argumentationis spectetur. Utrunque tamen ego ab omni censura iuxta Alexandrinum decretum nunc inamunem relinquo; & quid iuxta Innocentii XI. decretum dicendum de utraque sit, infra expendam. Satis in præsentia mihi est priorem sententiam a tetra Rigorismi, & Iansenismi nota obiter vindicasse.

XII. Ceterum, missis diffidiis, quæ hanc gravissimam causam propius spectant, quod re ipsa in praxi contingit, indicabo. Peccatores communiter a poenarum timore, & amissione æternæ felicitatis principia suæ conversionis repetunt. Verum, ut mea minima præfert opinio, nemo impiorum in praxi vere ad Deum convertitur, quin re ipsa Deum amet, quin re ipsa doleat ob offensam Deo suo optimo, clementissimo, amabilissimo parenti illatam. Omnes Catholici, dum primis christianæ doctrinæ rudimentis a pueritia imbuuntur, & formulam perfectæ contritionis addiscunt; & dum gratia divina præventi ad Deum post commissa scelera redire statuunt, pro virili ferventem concipere admittuntur contritionem: & qui revera convertuntur, & iustificantur, re ipsa dolent, quia infinitam Dei bonitatem offenderunt. Et quamvis hæc cordium secreta nos lateant; tamen, quantum ex coniecturis & effectibus sinceræ conversionis argumentari licet, nulla sincera & vera peccatoris conversio, & iustificatio actuali Dei amore vacua est. Et si omnes peccatores re ipsa conversi, & iustificati interrogentur, an revera, dum primum conversi sunt, cu-

raverint dolere ob offensam Deo optimo illatam, eumque amore prosequi studuerint, omnes uno ore adfirmabunt. Quare proluxa disputationes pro attritione fervili, peccatorum fœcordiæ, & conversionibus languidis, & minus sinceris fucandis, ut ego quidem arbitrator, deservire videntur. Confessiones recidivorum, consuetudinariorum magna in parte sacrilegæ sunt, ut suo loco ostendam. Isti terrore gehennæ concussi, & desiderio æternæ beatitudinis aliquando excitati accedunt ad confessionem, absolvuntur, relabuntur; iterum confitentur, & iterum relabuntur; & in perpetuo confessionum, & scelestorum circulo vitam agunt. Isti sane solo timore gehennæ, sola attritione fervili, opus maximum justificationis ordiuntur; sed in exordio sistunt, & ultra non pergunt: ideo raro sincere convertuntur. Huc recidunt omnes hac de causa disputationes.

CAPUT VII.

De attritionis fervilis insufficientia ad sacramentum poenitentiae rite suscipiendum.

I. **C**onvulsis, & penitus labefactatis quatuor præiudiciis, quæ percipiendæ veritati aditum præcludebant, nunc causam ingredimur. Hoc enim pacto spero fore ut lectores ad argumentorum, quæ & pro insufficientia attritionis, & pro imperfectæ caritatis actualis necessitate adductus sum, efficacitatem, & veritatem assequendam aptiores facti sint. Ut vero maiori quæ valeo perspicuitate causam hanc discutiam, eam in partes tribuo.

s. I.

Nonnulla de poenarum timore, & attritionis fervilis honestate explicantur.

I. **T**imor triplex. Naturalis, quo quis, natura duce, mala temporalia reformidat. Mundanus, quo quis hominum respectu a malo abstinere, aut malum perpetrare; magisque æstimat commodum, aut incommodum temporale, quam reformidat Dei offensionem. Tertius timor divinus appellatur, qui Deum respicit, *Timete eum qui potest animam, & corpus perdere in gehennam*: Matth. x.

II. Timor Dei duplex, fervilis, & castus. Servilis servorum est, dum quis non iustitiæ amore, sed gehennæ metu a peccato abstinere. Castus Deum, ut supremum Do-

minum, reveretur, & ne ei displiceat, a peccato se coerces. Timor iste duplex. Initialis, qui est timor culpæ cum formidine poenæ coniunctus. Initialis dicitur, quia eorum proprius est qui in via Dei ambulare incipiunt. Filialis culpam respicit absque poenæ timore. Igitur timor initialis ille est quo quis ad Deum convertitur, eique adhæret propter timorem tum poenæ, tum culpæ. Timor filialis ille est quo quis ad Deum convertitur non poenæ timore, sed ex amore iustitiæ, & caritatis, revereturque Deum amantissimum patrem offendere. Ita S. Thomas 2. 2. quæst. xix. art. 2. docet. *Si ergo aliquis convertitur ad Deum, & ei inhæreat propter timorem poenæ, erit timor servilis. Si autem propter timorem culpæ, erit timor filialis: nam filiorum est timere offensam patris. Si autem propter utrumque, erit timor initialis, qui est medius inter utrumque timorem.* Sed apprimè adnotanda Angelici verba, quæ præmittit. *De timore nunc agimus, secundum quod per ipsum ALIQUO MODO ad Deum convertimur; id est, timor aliquo modo admodum imperfecto ad nostram conversionem disponit.*

III. Timor naturalis malitiam, aut bonitatem recipit vel a pravo, vel a bono voluntatis affectu. Timor mundanus suapte natura malus est, cum bono, aut malo temporali Dei offensam præponat. Timor castus, sive initialis, sive filialis, sanctus est. *Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi*: Psalm. xviii. *Timete Dominum omnes Sancti eius.*

IV. In timore fervili duo distinguenda. Timor ipse, & eius servilitas. Timor poenæ bonus est. Formidare quippe poenam, cuius contrarium bonum est, honestatem, & bonitatem præfert. Servilitas mala est; cum sit affectus peccati in animo latitans, quo, nisi poena immineret, peccatum eligeretur. Heinc duplex timor fervilis distinguui solet: unus qui dicitur absolute fervilis; alter qui nuncupatur serviliter fervilis; iste malus est, ille bonus.

V. Quæst. unic. *An attritio ex gehennæ, & poenarum metu concepta bona & utilis sit ad justificationem?* Resp. Responso affirmativa fidei est, definita in Concilio Tridentino sess. vi. can. viii. & iterum sess. xiv. cap. v. adversus Lutherum. *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere; anathema sit.* Lege can. v. sess.

v. sess. xiv. Innumera sunt tum Scripturarum, tum Patrum testimonia quæ hanc veritatem confirmant. Eccli. i. *Corona sapientiæ timor Domini*. Prov. i. *Timor Domini principium sapientiæ*. Psalm. cxviii. *Confite timore tuo carnes meas*. Matth. x. *Timete eum qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam*.

VI. Tertullianus Lib. de cultu fem. cap. ii. inquit: *Timor fundamentum salutis est; præsumptio impedimentum timoris*.

VII. S. Augustinus serm. xviii. de verbis Apost. hæc docet. *Modo, cum dicitur mihi gehennam, timeo; ardere timeo; in æternum puniri timeo. Quid diciturus sum? Male times? Vane times? Non audeo, quemadmodum ipse Dominus ablato timore, subiecit timorem, & dixit: Timete eum qui habet potestatem & animam, & corpus mittere in gehennam ignis: ita dico vobis, hunc time. Cum ergo Dominus timorem incusserit... diciturus ego sum, Male times? Ista non dicam. Plane time, nihil melius times, nihil est quod magis timere debeas. Sed interrogo te. Si te non videret Deus, quando facis, neque quisquam te vinceret in iudicio illius, faceres? Tu te vide... Inspice te ipsum. Faceres? Si faceres; ergo poenam times, castitatem nondum amas, caritatem nondum habes. Serviliter times: formido mali in te est, nondum dilectio boni.*

VIII. Aliorum Patrum testimonia fileo, cum veritas explorata & manifesta sit. Attritio ex metu gehennæ concepta, tria includit, voluntatem fugiendi poenam, peccati detestationem, quæ medium est ad poenam vitandam, & ordinationem huiusce mediæ ad finem obtinendum, peccati scilicet fugam. Quid hic mali occurrit? An inferni poena mala non est, & odio digna? Ergo honestum est, & utile eam formidare, & odio prosequi. Peccati detestationem quis inficiabitur bonam esse? Denique ordinatio fugæ peccati ad vitandam poenam seipsa honestatem prodit.

IX. Tandem attritio, concepta ex gehennæ timore, fide præcedente, supernaturalis est, cum paret locum caritati, ut S. Augustinus tract. ix. in I. Epist. Ioan. docet. *Timor locum præparat caritati. Timor ideo intrat, ut caritatem introducat: & si nullus est timor, non est qua intret caritas.* Hæc repetit sexcentis in locis Augustinus. Quare merito Alexander VIII. has duas sequentes propositiones 14. & 15. confixit. 14. *Timor gehennæ non est supernaturalis*. 15. *Attritio quæ gehennæ, & poenarum metu concipitur,*

sine dilectione benevolentiae Dei propter se, non est bonus motus, & supernaturalis. Argumenta Lutheri utpote futilia prætereo.

s. II.

Formidolosa attritio, ex solo gehennæ & poenarum metu concepta, impar est reconciliando peccatori Deo in sacramento poenitentiae, quia non excludit voluntatem peccandi.

I. **P**rimum omnium doctrina præmittenda, quæ duo comprehendit. I. Quid significet exclusio voluntatis peccandi. II. Quod licet timor non excludat omnem voluntatem peccandi, non propterea malus est, sed bonus. Et hæc quæ diciturus sum, apprimè memoriæ sunt commendanda.

II. Et ad primum quod attinet, excludere voluntatem peccandi duplici modo intelligi potest. Primo *negative*, quæ exclusio haberi potest per somnum, per vehementem distractionem. Secundo *positive*; quod tum fit, cum in voluntate sunt alii affectus directe contrarii, quique directe pugnant cum affectibus peccati: puta affectus erga Deum super omnia dilectum pugnat cum quocumque affectu peccati: idcirco dicitur, illum excludere positive istum. Porro hanc positivam exclusionem peccati in sacramento poenitentiae necessariam esse, adfirmare omnes tenentur, ut Doctor eximius P. Suarez Tom. IV. in III. Part. dis. xx. n. 6. docet. *Concilium Tridentinum expresse requirit attritionem quæ voluntatem peccandi excludat: non negative tantum per solam cessationem a tali voluntate: hoc enim modo qualibet cogitatio alterius rei voluntatem peccandi excludit; sed positive per formalem, aut virtuales repugnantiam, veramque mutationem voluntatis dissentientis peccato, & consentientis gratiæ Dei.*

III. Ut dixi, hæc positiva expulsio fieri nequaquam potest, nisi inter exclusum & inclusum sit infociabilis pugna, & directa oppositio. Inter peccatum autem absolutum, & secundum se; seu prout est offensæ Dei, spectatum, & timorem poenarum, quæ peccato debentur, non est directa oppositio. Timor enim directe poenas respicit, a iusto iudice statutas, quasque ut timeamus, & Evangelium, & ratio ipsa suadet. Timor iste contumaciam coerces animi tormenta spernentis; & huic contumaciæ directe opponitur: iunctus fidei, & spei longe distat ab infidelitate, & desperatione; & ad confideran-

derandam divinam misericordiam, reverendamque iustitiam timentem convertit. Quæ omnia honesta & bona sunt. Verum timor iste non opponitur peccato absolute, & secundum se spectato, quatenus est offensa Dei. Quapropter nequit excludere positive peccatum istud, cui directe non opponitur. Hoc vero non est vitium timoris, quia officium istud ad timorem non attinet. Cuiuscumque enim virtutis & donis limitata est, & sphaera definita. Fides excludit infidelitatem, spes desperationem. At neque fides intemperantiam, neque spes iniustitiam, aut incontinentiam convellit. Et sæpe accidit ut & qui credit, sit iniustus, & qui sperat, sit incontinens, intemperans &c. Propterea ne spes, fides aliquid vitii continent, quia intemperantiam, iniustitiam, incontinentiam non excludunt? Minime gentium: quia cum illis oppositionem non habent; sed veræ virtutes sunt, quia eliciunt actus credendi, & sperandi, excluduntque infidelitatem, & desperationem, cui opponuntur. Similiter timor bonus est, & perutilis, quia penas a iudice statutas reformidat, & coercet impij contumaciam, cui opponitur: excludit etiam aliquam, sed non omnem voluntatem peccandi: quia non respicit peccatum absolute in se, cum hoc enim directe non pugnat, ut explicatum est. Nec propterea aliquid vitii contrahit, quia non producit totum illum effectum qui est supra eiusdem vires & facultatem, ut distum est de alijs virtutibus. His delibatis, ad argumenta explicanda contra insufficientiam attritionis formidolosæ pergo.

S. III.

Auctoritate Sancti Augustini evincitur, attritionem formidolosam non excludere voluntatem peccandi.

Sanctus Augustinus *serm. xv. de verb. Apost. cap. vi.* hæc habet. *Qui timore poenæ non concupiscit, puto quia concupiscit. Terrere ingenti armorum, atque telorum, & circumstantis forsitan multitudinis, vel obviæ euntis, etiam LEO revocatur a præda, & tamen LEO venit, LEO redit: prædam non rapuit, non malitiam posuit. Si talis es, adhuc iustitia est: qua iustitia tibi consulis ne torqueris. Quid magnum est poenam timere? Quis enim non timet? Quis latro, quis sceleratus, quis nefarius? Sed hoc interest inter timorem tuum, timoremque latronis, quod latro timet leges hominum; tu autem leges eius ti-*

mes, eius poenam times quem fallere non potes. Nam si fallere posses, quid non fecisses? Ergo & concupiscentiam tuam malam non timor tollit, sed timor premit. Ad ovile venit lupus; latratu canum, & clamore pastorum ob ovili reversus est lupus: ipse tamen semper est lupus. Qui timore, inquit Augustinus, non concupiscit, re ipsa concupiscit. Leo metu venit, leo redit. Prædam non rapuit, non malitiam posuit. Semper est lupus prædæ avidus, semper latro. Similis autem leoni, latroni, & lupo est, Augustino teste, voluntas non peccandi formidine poenæ.

II. In *Psal. cxviii. conc. xi.* hæc habet. *Qui timore poenæ, non amore iustitiæ opus legis facit, profecto invitus facit. Quod autem invitus facit, si posset fieri, mallet utique non iuberi: ac per hoc legis, quam vellet non esse, non est amicus, sed potius inimicus; nec mundatur opere qui immundus est cogitatione, & voluntate.*

III. Rursum *epist. cxlv. Inaniter putat vitorem se esse peccati qui poenæ timore non peccat: quia etsi non impletur foris negotium male cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur. si subtrahas quod timetur? Ac per hoc in ipsa voluntate reus est qui vult facere quod non licet fieri; sed ideo non facit, quia impune non potest fieri. . . . Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardeat. Ille autem peccare metuit qui peccatum ipsum, sicut gehennas, odit. . . . Tantum porro quisque peccatum odit, quantum iustitiam diligit: quod non poterit lege terrente per litteram, sed spiritu sanante per gratiam.*

IV. Iterum *Lib. de nat. & grat. cap. lv.* hæc habet. *Sub lege est qui timore supplicii, quod lex minatur, non amore iustitiæ se sentit abstinere ab opere peccati: nondum liber, nec ALIENUS A VOLUNTATE peccandi. In ipsa enim voluntate reus est, qua mallet, si fieri posset, non esse quod timeat, ut libere faciat quod occulte desiderat.*

V. Tandem *Lib. III. contr. duas epist. Pelag. ad Bonifac. cap. xv.* hæc docet. *Illi etiam, quicumque ibi (in veteri testamento) erant, sola quæ ibi Deus pollicetur, terrena promissa sectantes, & quid pro novo testamento ea ipsa significant ignorantes, eorum adipsiscendorum amore, & amittendorum timore Dei præcepta servabant, immo non servabant, sed sibi servare videbantur. Neque enim fides in eis PER DILECTIONEM operatur, sed terrena cupiditas, metusque carnalis. Sic autem qui præcepta facit, proculdubio invitus facit.*

facit, ac per hoc in ANIMO NON FACIT. Mavult enim omnino non facere, si secundum ea quæ cupit, & metuit, permittatur impune facere; ac per hoc in ipsa voluntate intus est reus ubi ipse qui præcipit, inspicit Deus. Innumera alia Augustini loca transmittio, ubi hanc doctrinam repetit.

VI. Adco decretoria hæc sunt, ut nullum in adversariorum libris probabile responsum legerim. P. Francolinus, qui ceteris Casuistis fufius hoc argumentum tractat, eo se recipit, ut frequenter asserat, loca Augustini esse benigne interpretanda. Quoniam, nisi benigna, & liberalis interpretatio accedat, doctrina Augustini erronea est, non ne? Immensam verborum farraginem congerit, ut laudata testimonia implicet; sed nihil vel verisimile opponit. Alii cavillantur, Augustinum loqui de timore inflato ab homine, non a Deo: quæ interpretatio seipsa corrumpit. Communior responsio est, S. Doctorem loqui de timore remisso & inefficaci, secus de intento non est. Naturam & vim timoris cuiuscumque gradus & intensiois dispicit, & expendit Augustinus. *Timor iste, quo non amatur iustitia, sed timetur poena, servilis est, & ideo non crucifigit carnem &c.* inquit Doctor sanctus. *Serio ponderentur adducta testimonia, & continuo evanescunt commenta omnia.*

S. IV.

Ex auctoritate S. Thomæ ostenditur formidolosam attritionem non excludere omnem voluntatem peccandi.

I. Continuo post S. Augustinum adduco S. Thomam, qui Augustinus contractus est, quique doctrinam Augustini ita præcise, & enucleate exponit, ut nulla eludi tergiversatione queat.

II. Hanc regulam ceu inconcusam *1. 2. quæst. vi. art. 6.* statuit. *Quæ ex metu aguntur, mixta sunt ex voluntario & involuntario. Id enim quod per metum agitur, in se consideratum, non est voluntarium; sed fit voluntarium in casu, scilicet ad vitandum malum quod timetur.*

III. Item *ibid. art. 3. ad 2.* subdit: *Dicendum, quod in eo qui per metum aliquid agit, manet repugnantia voluntatis ad id quod agitur, secundum quod in se consideratur. . . . & id quod per metum agitur, quodammodo est involuntarium. . . . Timidus agit contra id quod etiam tunc secundum se vult.*

IV. Rursum *ibid. quæst. cvii. art. 1. ad 2.* hæc docet. *Lex vetus dicitur cohibere manum, non animum: quia qui timore poenæ ab aliquo peccato abstinet, non simpliciter eius voluntas a peccato recedit, sicut recedit voluntas eius qui amore iustitiæ abstinet a peccato: & propter hoc LEX NOVA, QUÆ EST LEX AMORIS, dicitur animum cohibere.*

V. Tandem *2. 2. quæst. xix. art. 9.* hæc habet. *Timor servilis non est numerandus inter septem dona Spiritus sancti, licet sit a Spiritu sancto: quia, ut Augustinus dicit in Lib. de nat. & grat. cap. lxxvii. potest habere annexam voluntatem peccandi. Dona autem Spiritus sancti non possunt esse cum voluntate peccandi, quia non sunt sine caritate.*

VI. Michael Poli in suo *opusc. Lib. II. cap. iv. num.* testimonium truncatum S. Thomæ ex *art. 7. cit. quæst. xix.* rescribere non dubitavit, & eiusmodi est. *Timor servilis est sicut principium extra disponens ad sapientiam, in quantum aliquis timore poenæ discedit a peccato. Discedere autem a peccato non potest, subdit ille, qui voluntatem peccandi retinet. Hospitem, & omnino peregrinum in doctrina S. Thomæ se perhibet Auctor iste, dum talia obtrudit. Timor servilis est principium recessus a peccato; sed ab eo, inquit Angelicus, non simpliciter recedit, ut patet ex eius testimonio *num. 4.* laudato. S. Thomas ex instituto probat, timorem non excludere voluntatem peccandi. Hæc omnia fileter citatus Auctor: & pauca verba detruncata exscribit, ut imperitis fucum faciat. Laudat similiter *cap. v.* testimonium Contensonii ex *Lib. VI. diss. 1. corol. 12.* ubi obiter Contensonius de timore servili quamdã speculationem ingerit, quamque penitus reicit *Lib. XI. part. 3. diss. unic. cap. 11.* ubi attritionis servilis opinionem labefactat. Sed hæc omnia dissimulat D. Poli, qui lacinias disparatas infarcit, ut perdoctam, eleganterque scriptam dissertationem Cl. Francesconi aliquo modo implicare valeat. Sed hæc per transfennam.*

VII. Plures alios Patres, & plura rationum momenta, quæ evincunt metum non posse natura sua excludere omnem voluntatis affectum erga creaturam, ad quam conversus peccator est, & inducere plenam conversionem ad Deum, expendam *cap. seq.*

S. V.

s. V.

Diluuntur obiecta adversariorum.

I. **O**pponunt 1. Concilium Tridentinum *sess. xiv. cap. iv. & can. v.* damnat omnes qui asserunt, attritionem esse *extortam, coactam, non liberam, non voluntariam.* Si attritio ex metu concepta adiunctam haberet voluntatem peccandi, faceret hominem hypocritam, & magis peccatorem. Hæc scilicet erat doctrina Lutheri, ut constat ex Leonis X. Bulla *assert. 6.* ubi hæc habentur. *Contritio quæ paratur per discussionem, & collectionem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, & acquisitionem æternæ damnationis, hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.* Plura familia habet in *serm. de poenit.* Resp. Ex iis quæ *cap. 1.* dicta sunt, evanescit obiectio facta. Scopus laudati Tridentini decreti & canonis eo unice pertinet, ut Lutheri errores damnet, non ut Catholicorum quæstiones dirimat, ut omnes eiusdem Concilii docti Interpretes, & Historici testantur. Damnabat Lutherus omnem dolorem pœnarum metu conceptum: & eam solam quæ caritate excitatur, & perficitur, admittebat contritionem. Concilium ergo definivit, timorem gehennæ bonum esse & honestum, poenitentiam initium, atque ad caritatem viam parare. Adversarii partium studio adducti, Catholicorum doctrinæ inviviam vel nolentes creant, & Lutheranorum causam extollunt. Pugnat Lutherus pro contritione caritate perfecta. An damnandus Lutherus, quod caritatem in peccatoris conversione requirat? Nemo id dixerit. Sed illum anathemate Ecclesia perculit, quod blateraret contritionem quæ a timore gehennæ orsa sua capit, esse vitiosam, hominemque magis peccatorem efficere. Casuistæ hæc duo involvunt & confundunt: idcirco Lutheranorum causam meliorem nescientes efficiunt. Nam ex ea parte qua Lutherus pro caritate pugnat, quis non videt illius causam speciosam esse, & Evangelio consentaneam? Scernant ergo in hæresiarcha Lutheri errorem a veritate. Damnent Lutherum, effutientem poenitentiam timore conceptam vitiosam esse; at illum non damnent, dum caritatem commendat. Dolor igitur ex timore gehennæ conceptus, liber, voluntarius, honestus, bonus, supernaturalis, & perutilis ad poenitentiam est. Hæc est veritas catho-

lica contra novatores propugnanda. Ergo dolor iste, omni caritate absente, omnem voluntatem peccandi excludit? Ergo sufficiens est ad veram poenitentiam? Hæc consequentia materia est disputationis nostræ. Illam nos negamus, eam adversarii propugnant.

II. Opponunt 2. Aut attritio ex solo metu concepta sufficiens est, aut mala est. Ideo enim iuxta vos non sufficit, quia voluntatem peccandi penitus non excludit. Sed quod voluntatem peccandi non excludit, malum est. Ergo attritio hæc aut voluntatem peccandi excludit, aut vitio laborat.

III. Resp. Tota argutio isthæc sophistica est. Antequam dens falsum: secunda propositio secundi syllogismi similiter falsa est. Alioquin omnes aliæ virtutes a contritione vitio inquinatæ forent. Sciant adversarii, aliud esse carere perfectione aliqua, aliud vitio infici. Nonne & ipsi fatentur, primordia rerum tum naturalium, tum supernaturalium imperfecta esse? Ideo ne mala, & vitiosa? Attritio ex solo metu concepta voluntatem peccandi aggreditur, & oppugnare incipit: idcirco bona, honesta, & utilis, quia disponit ad plenam victoriam. Adversarii falluntur & fallunt, quod opus iustificationis ad metaphysicas regulas revocent; cum sit totum quoddam morale sex actibus constans, ut Angelicus III. *Part. quæst. lxxxv. art. 5.* docet. *Sextus*, inquit, *actus est motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert.* Sic igitur patet quod actus poenitentiae a timore servili procedit sicut a PRIMO motu affectus ad hoc ordinato; a timore autem filiali, sicut ab immediato, & proximo principio. Quid? Quia primus imperfectus actus non producit effectum proprium utimi perfecti actus, ideo vitiosus erit? Neque fides, neque spes sola sine dolore ad reconciliationem sufficiunt. Ergo vitiosa? Quia puer non præstat viri officia, quia aurora non dispellit tenebras, sicut Sol, idcirco vitio sordent? Quam sit vana obiectio facta, nemo non videt.

IV. Opponunt 3. Concilium Tridentinum *sess. xiv. cap. iv.* inquit: *Illam vero contritionem imperfectam &c. si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat non solum non facere hominem hypocritam &c.* Si omnis vera attritio voluntatem peccandi excluderet, superflua foret illa particula conditionalis, *si voluntatem &c.* Si nulla vera attritio voluntatem peccandi excluderet, similiter chimerica esset illa adiecta particula. Heinc colligunt Salmanticenses Scholastici *disput.*

disput. VII. dub. 1. §. 3. n. 23. attritionem inefficacem esse partem sacramenti poenitentiae: quam opinionem penitus falsam reputo. Verum hoc extra causam nostram est. Itaque

V. Resp. Multi respondent, Concilium ibi loqui de attritione non solo metu concepta, sed attritione mixta ex metu & amore; atque adeo excludere voluntatem peccandi, si amor adsit; secus, si absit. Ut sæpius diximus, Tridentinum in hoc decreto novatorum duntaxat erroredamnat, & honestatem, ac utilitatem attritionis servilis adversus eosdem definit, intactis Catholicorum opinionibus. Attritio autem servilis mala esse potest, quia includere voluntatem peccandi valet, ut si ei adsit voluntas conditionata violandi legem, si impune liceret: vel si concipiatur ex metu, quo pœna formidetur tamquam principale malum, & oppositum bono proprio, quod tamquam ultimus finis diligatur. Fulse explicat hanc doctrinam S. Thomas 2. 2. *quæst. xix. art. 4. & 6.* ubi ait, quod eiusmodi metus servilis malus est, & caritati contrariatur. Qui timor vocari solet *serviliter servilis.* En causam cur Concilium adiecit præfatam clausulam. Datur timor servilis malus, nempe cum includit affectum conditionatum peccandi. Ut bonus sit, honestus, & ad poenitentiam disponat, excludere hunc affectum actualem conditionatum debet; quæ exclusio vocatur negativa. Idcirco Concilium, definiens honestatem, & utilitatem attritionis formidolosæ, adiecit clausulam, *Si voluntatem peccandi excludat;* alioquin attritio servilis vitiosa esset. Heinc patet, quam inutilis & vana sit obiectio. Nam certum est, Concilium in illo decreto damnare errores novatorum, contententium, attritionem metu conceptam esse vitiosam. Esset autem vitiosa, si voluntatem peccandi includeret. Quamobrem Concilium adiecit præfatam particulam. Quid heinc? Propterea ne attritio ex solo metu gehennæ excludit absolute & simpliciter ab ipso peccatore attrito habituales affectum in peccatum? Tendit utique & hæc attritio ad excludendam ab ipso animo attrito voluntatem peccandi; sed eam absolute, & quantum sat est ad veram conversionem, non excludit. Hanc doctrinam defendunt adversarii ipsi, præsertim Salmanticenses cum pluribus aliis *loc. cit.* ubi fulse ostendere conantur, attritionem inefficacem esse partem sacramenti poenitentiae: quæ attritio inefficax non excludit omnem voluntatem peccandi, ut ipsi fatentur. Nec propterea inserunt, talem attritionem esse *Conc. Theol. Tom. IX.*

vitiosam, immo defendunt partem esse sacramenti. *Dantur itaque, inquit, iuxta Concilium tres species, aut quasi species doloris de peccato commisso &c. . . . Tertia imperfectissima, quæ non excludit voluntatem peccandi ob inefficaciam doloris. . . . Et hæc ultima est quam vocamus attritionem inefficacem.* Lege plura apud eosdem, qui fuso calamo propugnant hanc attritionem inefficacem esse partem sacramenti poenitentiae. Tantum abest ut sit vitiosa.

VI. Opponunt 4. SS. Patres, & divina Scripturæ commendant gehennæ timorem, tamquam frenum, quo homo continet se a peccatis: idque perspicue docet Synodus Tridentina *sess. vi. can. viii.* *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse &c. anathema sit.*

VII. Resp. Gehennæ metus tum in Scripturis, tum a Patribus commendatur, quia inde initium ducit impiorum iustificatio, quia introducendæ caritati locum parat, & iuxta propriam virtutem ac vim a peccato reprimit tum interno, tum externo, excluditque negative voluntatem peccandi. Ac cum metus iste non spectet peccatum secundum se, & ut est offensa Dei, ideo efficere nequit ut impius peccatum absolute & secundum se aversetur. Disponit tamen & præparat animum, ut inquit Concilium Tridentinum *sess. vi. cap. vi.* quatenus peccatores hoc timore concussi, *ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tamquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod ac detestationem &c.* Omnes isti gradus iustificationis habendi præ oculis semper sunt, ut cuique virtuti, & dispositioni suæ tribuatur effectus. Inquit Eccles. 1. *Timor Domini expellit peccatum:* expellit utique, sed media caritate, cui locum parat. Quemadmodum dicimus *iustificari per fidem,* quia, inquit Tridentinum *sess. vi. cap. viii.* *est salutis humanæ initium.* Similiter timor expellit peccatum, quia talis expulsiōnis initium est. Hac doctrina explicantur cetera alia testimonia quæ ex Scripturis, & Patribus adduci valent.

VIII. Opponunt 5. Timor gehennæ vehementis & intensus id omne excludit quod est æterno supplicio dignum. Sed voluntas peccandi, sicut & peccatum ipsum, est æterno supplicio digna. Ergo timor servilis vehementis

mens & intensus absolute & positive eam omnem excludit. Resp. Timor servilis intensus & vehemens excludit voluntatem peccandi, & omne id quod est aeterno supplicio dignum, quantum potest, concedo: ultra suas vires & sphaeram, nego. Nulla causa, ut toties diximus, praestat plusquam potest, neque confinia suae virtutis transire valet. Porro voluntatis correctio superat timoris servilis potestatem. Quoniam timor iste non opponitur peccato absolute considerato. Voluntas autem peccandi expelli nequit nisi ab actu contrario. Mala voluntas amore illicito & carnali prosequitur creaturam. Ergo, ut desinat esse mala, & revocetur ab hac carnali voluptate, & bona esse incipiat, amor caelestis & divinus directe oppositus necessarius est, ut inquit S. Augustinus in Enchir. cap. xvii. *Regnat enim carnalis cupiditas, ubi non est Dei caritas.*

IX. Opponunt 6. Patrum plures, ut Clemens Alexandrinus, Basilus, Gregorius Nazianzenus, Hieronymus, Bernardus, & alii, tres salvandorum status distinguunt. Primum fervorum, qui timore poenae coercentur: secundum mercenariorum, qui spe praemiorum alliciuntur: tertium filiorum, qui solo Dei amore flagrant. Resp. Tres istos status Patres distinguunt, non quod servi, aut mercenarii caritate careant; sed quod alii praeter alios ferventiori caritate ardeant. Alii plus indigent, alii minus gehennae supplicii incitari, urgeri, & acui.

X. Opponunt 7. S. Augustinus *Lib. de catechiz. rudib. cap. xvii.* haec scribit. *Qui autem propter beatitudinem sempiternam, & perpetuam requiem, quae post hanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri Christianus, ut non eat in ignem aeternum cum diabolo, sed intret in regnum aeternum cum Christo, vere ipse est Christianus cautus in omni tentatione, ne prosperis rebus corrumpatur, & ne frangatur adversis, & in abundantibus fortis, & patiens: qui etiam proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Deum quam timeat gehennam, ut (etiam si dicat illi Deus: Utere deliciis carnalibus sempiternis, & quantum potes, pecca: nec morieris, nec in gehennam mitteris, sed tantummodo tecum non eris) exhorrescat, & omnino non peccet, non iam ut in illud quod timebat, non incidat, sed ne illum quem sic amat, offendat, in quo uno est requies. Quis, rogo, locus clarior? inquit P. Francolinus *Lib. II. cap. III. n. 2.**

XI. Resp. Qui non humana aliqua ratione, vel respectu, sed ut gehennam declinent, & caelestem beatitudinem sibi compa-

rent, relicta infidelitate, religionem amplectuntur christianam, vere laudandi sunt, vere sunt Christiani in praeparatione, qua disponuntur, ut eo perveniant, quo plus *ament Deum quam timeant gehennam.* Ut quidem enim plus timeant gehennam quam Deum ament, nunquid vere Christiani sunt? Si P. Francolinus, & ceteri adversarii in fonte suo testimonium legissent, illud opponere forsitan ausi non essent. Praemittit enim ibidem initio cap. xvii. *Sunt enim qui propterea volunt esse Christiani, ut aut promoveantur homines, a quibus temporalia commoda expectant, aut quia offendere nolunt quos timeant. . . . Sunt etiam alii, meliorem quidem spe, sed tamen non minore periculo, qui iam Deum timeant, & non irridunt christianum nomen, nec simulato corde intrant in Ecclesiam Dei; sed in ista vita expectant felicitatem, ut feliciores sint in rebus terrenis quam illi qui non colunt Deum.* Tandem subdit ea quae adversarii opponunt. *Qui autem propter beatitudinem &c.* Evidens est, hic S. Doctorem sermonem habere de rationum momentis, quibus Ethnici ducti amplectuntur religionem christianam. Et reiectis illis qui ob temporalia commoda, mundanosque respectus christianae religioni nomen dare volunt, eos exaltat qui ob gehennam declinandam, & beatitudinem sempiternam obtinendam Christi Ecclesiam ingrediuntur. Quoniam isti vere sunt Christiani, quia vero sine ducuntur ad christianam religionem amplectendam. Vere Christiani dicuntur etiam illi qui Christi fidem profitentur, licet per peccatum ab eodem se separent. Comparete itaque ad alios qui simulato animo accedunt, veros Christianos appellat S. Doctorem illos qui spe beatitudinis accedunt ad baptismum. At nec verbum habet Augustinus, quo indicet, solam spem beatitudinis, & timorem gehennae, sublata Dei dilectione, sat esse ad baptismum suscipiendum. Porro sexcentis in locis Augustinus perspicue docet, inculcat, exaggerat necessitatem caritatis. In hoc ipso, quod opponitur, testimonio eandem dilectionem insinuat. Quid quod in hoc ipso adducto testimonio, sophisticè ab adversariis implicato, & truncato, amoris necessitatem prodit? Quid enim praefereunt haec verba: *Proficiendo perveniet ad talem animum, ut PLUS amet Deum quam timeat gehennam?* Qui plus nunc amat quam antea, non initium, sed incrementum amoris denotat. Tandem non ex uno truncato testimonio, sed ex integro illo pro rudibus catechizandis libro colligenda ea sunt quae S. Doctorem asserit necessaria ad susci-

sciendum baptismum. Legatur *cap. III. & IV.* eiusdem libri, ubi in duobus praecipis caritatis contineri universam legem habetur, & *xxi. & xxvii.* altius Dei dilectionem inculcat. Si plura cupis, lege P. Le Druin, & le Drou, qui fufius hoc testimonium exponunt, & adversarios redarguunt, quod non bona fide illud obrudant.

XII. Opponunt 8. Tempore Alexandri VII. idest circa medietatem elapsi saeculi communior erat sententia attritionis servilis; ut ipse Pontifex in decreto suo testatur. Ergo haec sententia praefenda.

XIII. Resp. Si consequentia haec consisteret, innumeræ laxæ opiniones amplectendae forent, quae olim apud Probabilistas Casuistas communiore erant. Iam supra palam feci, duas istas opiniones Probabilismi, & formidolosae attritionis, veluti confederatas forores duas, in eadem civitate Salmantina ortas, pari trepidò passu primum prodiiisse, post regiones plurimas & regna penetrasse, deinde decrevisse, & tandem fere ambas defecisse. Formidolosae attritionis opinio videbatur, inquit summus Pontifex, *communior*, penes quos? Penes Scholasticos, quemadmodum penes Scholasticos communiore, si multitudinem spectes, fuerunt opiniones plures postea damnatae. Verum contraria doctrina semper communissima fuit, nedum communior in Ecclesia: cum opinio formidolosae attritionis nata sit Salmanticae declinante saeculo xvi.

XIV. Tandem lubet adicere quod animadvertunt viri praestantes. Martinus Navarrus in *Manuali cap. xxvi. n. 289.* haec scribit. *Non videtur una opinio appellanda communis ad effectum praedudicandi alteri, eo solo quod plures eam sequantur, tamquam oves aliae alias quae praecedunt, sine iudicio sequentes, velut oves quae unam volentem aliae omnes sequuntur. . . . Communiorem enim ad hoc existimarem illam quam sex vel septem Auctores classici, rem ex professione tractantes, assererent, quam probatam a 50. sola fere auctoritate priorum ductis. Opinio enim communis, non ex numero opinantium, sed ex pondere auctoris fit.* In causa nostra ita evenisse experimento manifesto compertum est. Unus & alter quadraginta circiter annis post Concilium Tridentinum evulgare cepit, opinionem servilis contritionis definitam esse in Concilio Tridentino. Ceteri plurimi clamare ceperunt: *Ita Concilium Tridentinum.* Lege centum Casuistas, qui tamquam dogma definitum in Concilio hanc opinionem dividendam. Versa hodie alea est. Post editam hi-

storiam Cardinalis Pallavicini, & post maturum examen decreti Tridentini, quod opponebatur, adeo comperta res evasit, Concilium nihil definiisse, immo nec favere praefatae opinioni, quod vel ipsi adversariorum doctiores, ut *Honoratus Turnely qu. v. art. 2.* nunc fateantur, Concilium abstinuisse ab hac opinione dirimenda. Tandem alteram causam doctissimus Morinus *Lib. VIII. cap. IV. n. 3.* assignat. *Homines enim ut plurimum in causa relaxationis disciplinae, & severitatis morum minuendae ita comparati sunt, ut, quae data porta, statim ruant.*

CAPUT VIII.

De necessitate amoris initialis, seu caritatis inchoatae, quae requiritur ad sacramentum poenitentiae rite suscipiendum cum sufficienti dolore.

I. **L** Abestatis praedudicis, & reiecta opinione attritionis formidolosae, illud nunc superest ut necessitatem amoris inchoatae caritatis demonstremus. Quod ut feliciter praestem, illud est praemonendum, duos dumtaxat amores a Theologis distingui, unum amicitiae, alterum concupiscentiae. Recentiores vi argumentorum pressi negare amplius amoris necessitatem non audent. Pugnant olim pro solo gehennae timore; sicut etiam inferioris subsellii Casuistae dolorem ex mero & solo poenarum metu conceptum sufficere ad poenitentiae sacramentum defendunt.

II. Verum in praesentia acutis argumentorum stimulis agitati, ultra pergere, & aliquantulum proficere coacti sunt plurimi partium studio minus praeventi. Admittunt tandem alii aperte, alii subobscure, & dubitanter aliquam Dei dilectionem, sed alterius virtutis a caritate. Vident ex una parte, adeo comperta esse Scripturarum, Patrum, & Conciliorum testimonia, quae Dei dilectionem iubent, ut nullo modo ea eludere valeant, nisi confiteantur aliquam Dei dilectionem requiri ad veram peccatoris conversionem. Ex alio capite praedudicio detinentur illo quo existimant quamlibet caritatem etiam actualem, & inchoatam iustificationem inducere. Unde inferunt frustrari clavium potestatem, & sacramentum poenitentiae non esse amplius sacramentum mortuorum primam gratiam producentis. Hoc praedudicium unica illis ratio est cur verae caritatis cuiusque necessitatem inficiantur. Idcirco operae pretium duxi hoc praedudicium convellere, antequam causam ipsam ingrederer. Amor

igitur quem ad veram peccatoris reconcilia-
tionem cum Deo necessarium demonstratu-
rus sum, est amor veræ caritatis, non ha-
bitualis, non actualis perfectæ & vehemen-
tis, sed inchoatæ & remissæ, quæ non dif-
fert a caritate habituali, & actuali perfectæ
nisi secundum statum, & gradum; ut conce-
ptis verbis S. Thomas docet, & infra clarius
& urgentius patefaciam.

S. I.

Testimoniis Scripturæ divinæ probatur initialis
amoris necessitas in peccatoris conversione.

I. Divina testimonia alia evincunt divini
amoris absolutam necessitatem; alia
eundem amorem præcipiunt in reconcilia-
tione peccatoris cum Deo; alia, ut opera no-
stra æterno præmio digna efficiantur. Hoc
servato ordine, illa producam.

II. Deuteronom. vi. *Audi Israel, Domi-
nus Deus noster Dominus unus est. Diliges
Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &
ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua:
eruntque verba hæc quæ ego præcipio tibi ho-
die, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis:
& meditaberis in eis sedens in domo tua, am-
bulans in itinere, dormiens, atque consurgens:
& ligabis ea quasi signum in manu tua, erunt-
que & movebuntur inter oculos tuos; scribes-
que ea in limine & ostiis domus tuæ. Quid
produnt hæc verba? Amorem moraliter, &
quoad fert humana conditio, continuum, in-
deficientem, constantem, qui oblivionem non
patitur, interruptionem positivam delibera-
tam non sustinet. Idcirco vult inscribi in li-
mine & ostiis domorum nostrarum. Quid? Ri-
gorismum ne, Tutorismum ne redolent hæc
divina verba? Quis hodie tanta emphasi illa in-
culcare auderet, nisi a Deo prolata essent,
absque censura? Sed progrediamur. Christus
Dominus Matth. xxi. *Diliges Dominum Deum
tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua,
& in tota mente tua. Hoc est maximum & pri-
mum mandatum.**

III. In conversione peccatoris necessarium
divinum amorem sequentia testimonia probant.
Deuter. cap. iv. *Cum quæseris . . .
Dominum Deum tuum, invenes eum; si ta-
men in toto corde quæseris, & tota tribulatio-
ne animæ tuæ.* Item I. Reg. vii. *Si in toto
corde vestro revertimini ad Deum . . . servi-
te ei soli, & eruet vos.* Iterum III. Reg.
viii. *Si reversi fuerint ad te in universo corde
suo, & tota anima sua . . . propitiaberis
populo tuo, qui peccavit tibi.* Rursum II. Pa-

ralipom. xxx. *Dominus bonus propitiabitur cun-
ctis qui in toto corde requirunt Dominum.*
Tandem missis pluribus aliis Joel. ii. *Con-
vertimini ad me in toto corde vestro. Scindite
corda vestra, & non vestimenta vestra.*

IV. Reponunt adversarii, hæc ad veterem
legem attinere, quando institutum non erat
sacramentum poenitentiae. Verum hoc ni-
mum inane commentum contemni, non con-
futari debet. Quovis enim tempore con-
tritionem necessariam fuisse, & esse, Concilium
Tridentinum definit, eiusque Catechismus
docet Part. V. cap. v. num. 37. *confessionem
perficere contritionem.* Et Christus Dominus
Matth. x. *Qui amat patrem, aut matrem
plusquam me, non est me dignus* &c. S. Pau-
lus I. Cor. xvi. *Si quis non amat Dominum
Iesum Christum, sit anathema.* Luculentius S.
Paulus II. Cor. vii. poenitentiae sinceræ &
veræ prærogativas explicat his verbis. *Nunc
gaudeo, non quia contristati estis, sed quia
contristati estis ad poenitentiam: contristati e-
nim estis SECUNDUM DEUM, ut in nullo
detrimentum patiamini in nobis. Quæ enim
SECUNDUM DEUM tristitia est, poeniten-
tiam in salutem STABILEM operatur. Qui
solum timore gehennæ tristatur, non secun-
dum Deum, sed potius secundum seipsum
tristatur.*

S. II.

Necessitas amoris initialis evincitur ex
Tridentino.

I. Supra probatum est, Concilium Triden-
tinum sess. xiv. cap. iv. nullo modo
favere opinioni formidolosæ attritionis: quo-
niam decretum illud ad damnandos novato-
rum errores conditum fuit. In præsentia,
eo decreto relicto, illa decreta expendenda
sunt quæ absolute explicant dispositiones ne-
cessarias in peccatore iustificando.

II. Porro sess. vi. cap. vi. hæc habentur.
*Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum
excitati divina gratia & adiuti, fidem ex
auditu concipientes, libere moventur in Deum,
credentes vera esse quæ divinitus revelata,
& promissa sunt: atque illud in primis, a Deo
iustificari impium per gratiam eius, & redem-
ptionem, quæ est in Christo Iesu, & dum
peccatores se esse intelligentes, a divina iusti-
tiae timore, quo utiliter concutuntur, ad con-
siderandam Dei misericordiam se convertendo,
in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propi-
tium fore, ILLUMQUE TAMQUAM O-
MNIS IUSTITIAE FONTEM DILIGERE*
IN-

INCIPIUNT, ac propterea moventur adver-
sus peccata per odium aliquod ac detestationem,
hoc est per eam poenitentiam quam ANTE ba-
ptismum AGI OPORTET.

III. Cardinalis Pallavicinus Lib. VIII. Hist.
Trident. cap. xiii. & xiv. ad illa verba,
*Illumque tamquam omnium iustitiæ fontem dili-
gere incipiunt*, narrat adiecta fuisse hæc ver-
ba, quia Archiepiscopus Turritanus, Clau-
dius S. I. Lipomanus Veronensis, Adiutor,
& Pius Franciscanorum Præses admonuere,
ut aliquis CARITATIS actus insereretur.
Et cap. xiv. narrat, quod cum aliqui ani-
madvertisent sess. cap. vi. recenseri carita-
tem inter dispositiones quæ præparant ani-
mum ad iustitiam suscipiendam, & postea
cap. vii. eandem statui veluti ipsius iustitiæ
formam; responderunt, inquit, decreti forma-
tores in primo loco (nempe cap. vi.) sermo-
nem esse de quodam ACTU CARITATIS;
at in secundo (nempe cap. vii.) significari ha-
bitum. Tanto itaque Historico teste, nomi-
ne dilectionis Concilium intellexit caritatem,
& quidem initialem, qua iustificandi Deum
diligere incipiunt.

IV. Subdit Purpuratus Historicus eodem
Lib. VIII. c. xiii. Concilium visum fuisse
cum fide, & spe iungere aliquem dilectionis
actum: quia si poenitentia tota esset ex timo-
re, sine amore iustitiæ, & dolor esset propter
torem tantum, & non propter Dei offensam,
infructuosa esset.

S. III.

Francolini, Honorati Turnely, & aliorum
responsa refelluntur; atque auctoritate Ca-
techismi Tridentini, & S. Thomæ veritas
confirmatur.

I. Plura extogitarunt interpretamenta
adversarii ad obscurandum rescriptum
decretum. P. Francolinus plura exhibet re-
sponsa Lib. I. cap. vi. Primo refert res-
ponsa illorum (quos inter est P. Gonet disp.
vii. artic. 2. 3. §. 5. num. 64.) qui aiunt,
Tridentinum agere de dispositione, non ad
baptismum, sed ad iustificationem extra ba-
ptismum. Quod responsum directe pugnat cum
decreto, in quo dicitur, *Per eam poeniten-
tiam quam ANTE baptismum agi oportet.*
Refert aliam responsum, qua conceditur
Tridentinum agere de dispositione præceden-
te baptismum; sed addunt, Concilium re-
censere omnes illos actus, non quia necessa-
rii sint, sed quia regulariter loquendo semper
habentur. Regulariter ergo semper haben-

Conc. Theol. Tom. IX.

tur? At non sunt necessarii. Quis hoc re-
velavit? Concilium ergo non de dispositio-
nibus necessariis, sed arbitrariis agit? Vin' le-
pidiora, ne dicam crassiora, commenta?
Hac admitta cavillandi libertate, actum de
omnibus decretis vel luculentissimis est. Et-
iam hoc responsum, non secus ac primum,
seipso corrumpit. Tertia interpretatio, quæ
videtur communior, est, nomine dilectionis
Concilium non intelligere amorem caritatis,
sed concupiscentiæ, vel gratuitum quemdam
amorem, qui non sit super omnia.

II. Hæc tertia non est duabus præceden-
tibus felicior. Amor concupiscentiæ non con-
sequitur, sed antecedit spem. Quia amamus
aliquid nobis bonum, movemur ad illud spe-
randum. Et hæc est doctrina communis
Theologorum, eamque doctiores ex adver-
sariis probant. P. Suarez III. Part. dist. iv.
sec. 8. ait: *Diligere Deum ut omnis iustitiæ
fontem, non est diligere amore concupiscentiæ;
sed est diligere Deum ut auctorem gratiæ, &
omnium supernaturalium bonorum, quomodo
caritas diligit ipsum, etiam si propter seipsum
maxime diligit: & paulo infra: Nec vero di-
cit Concilium, hunc amorem pertinere ad spem,
sed potius præsupponere spem, & post conceptam
spem, per eum erigi hominem, & quasi sub-
servari ad diligendum Deum utique propter se-
ipsum. Nam amor concupiscentiæ non sequitur
proprie ex spe, sed ad illam potius supponitur.*
Idem docet Tannerus Tom. IV. disp. vi. quæst.
2. dub. 4. num. 74. ubi hæc habet. *Certum
est sermonem esse de amore CARITATIS,
tum quia constat S. Thomam, cuius vestigia
sequi voluit Concilium, de hoc amore locu-
tum, ut superius dictum, tum quia amor con-
cupiscentiæ erga Deum natura sua prior est
spe, non posterior: qui proinde ex spe nec
oritur, sed spem antecedit. Eademque est
COMMUNIS MENS & sententia Doctorum.*

III. Omnes tum Philosophi, tum Theolo-
gi docent obiectum spei esse bonum arduum
possibile haberi per auxilium Dei. Quamob-
rem spes non ad concupiscibilem, sed ad ira-
scibilem appetitum attinet: irascibilis enim
in ardua fertur.

IV. P. Francolinus loc. cit. num. 6. post tria
relata responsa, hæc scribit: *Hæc tres sen-
tentiae, & præsertim secunda, & tertia,
sunt valde probabiles: quæ vero ex ipsis sit
vera, incertum est. Illud est certum sine suffi-
cienti fundamento asseri, requiri a Concilio . . .
dilectionem potius caritatis quam concupiscenti-
æ. Certum primum est, duas ut minus
esse falsas. Nec enim plus una vera esse pot-
est. Sed omnes tres falsas esse ex Concilio*

verbis compertum est. Spes quippe haberi nequit, nisi amor concupiscentiæ præcedat, ut omnes docent. Concilium post spem requirit dilectionem. Ergo dilectio ista ad spem informem revocari nequit: alioquin Concilium, quod omnia verba ad vivum refecavit, superque addidisset, illumque tamquam iustitiæ fontem diligere incipiunt. Nisi communi sensui renuntietur, hæc verba post spei virtutem adiecta, ad spem revocari nequeunt.

V. Præfata tria responsa nec ipsi P. Francolino satisfaciunt: idcirco commentum excogitavit sane, ut mitissime dicam, inauditum, & arbitrarium. Inquit num. 7. *Est certum quod ibi Patres non damnant doctrinam S. Thomæ . . . D. autem Thomas, sequentibus Thomistis, pluries docuerat non prærequiri caritatem, seu contritionem ad baptismum ab adulto susceptum. Ergo &c.*

VI. Si levis aliqua controversia tractaretur, utcumque tolerari similia paradoxa possent: at cum de materia sacramentorum, de æterna Christianorum salute disputetur, necessitas subducendi imperitos a deceptionis periculo urget nos ut taminane commentum explodamus. Non modo certum est Patres Tridentinos non damnasse S. Thomæ doctrinam; quæ certitudo Francolini testimonio non eget: sed certum est *Summam* S. Thomæ in illo Concilio post divinas Scripturas, præcedentia Concilia, & SS. PP. & summo in pretio habitam, & in gravioribus controversiis consultam, & (quod rem conficit) laudatum decretum formatum a Concilio fuisse ex doctrina S. Thomæ, ut testatur Dominicus Soto, qui Concilio interfuit in *IV. dist. XIV. quæst. II. artic. 5.* inquit: *Quare eadem Synodus illic cap. VI. ordinem hunc sex nostrarum actionum ex hoc loco S. Thomæ desumpsit, ubi contra Lutheranos, dicentes sola nos fide iustificari, decrevit potius PROXIMAM dispositionem esse motum CARITATIS, & poenitentiae.* Legatur S. Thomas III. *Part. quæst. lxxxv. artic. 5.* & cum iis quæ ibidem docet, Tridentinum decretum conferatur: & tunc constabit omnia ad unguem sibi respondere. Ibi autem Angelicus docet dilectionem esse *motum caritatis, quo peccatum displicet secundum seipsum, & non iam propter supplicia.* Heinc colligat Lector, quæ fides habenda P. Francolino in hac controversia sit. Decreta Tridentini formata esse ex doctrina S. Thomæ, non modo Dominicus Soto Doctor domesticus, sed Cl. Bossuetus, cuius verba infra dabo, patefacit. Quod Victoria, Dominicus Soto, & alij ex ambiguo textu S. Thomæ in Sententiaris, quem

supra exposui, doceant ad baptismum non requiri contritionem putatam, bene vero ad poenitentiam, perperam & per summam vim obtruditur a laudato Auctore. Nimirum prolixus forem, si omnia eiusdem interpretamenta refellere vellem.

VII. Honoratus Turnely, præstantissimus alioquin Theologus, hanc controversiam versat eadem fere methodo ac illam de gratia. Ita utramque sententiam attritionis servilis, & initialis versat, ut conciliare illas simul vellet. Ita pugnat pro attritione servili, ut simul illam perimat. Ut fucum faciat imperitis, pro thesi constituit *quæst. v. artic. 3. concl. 1.* quod *attritio aliquem saltem inchoatum, & initialem Dei amorem includere debeat.* Et ut id evincat, ea Scripturarum testimonia profert quæ Deum *ex toto corde & ex tota anima diligendum* demonstrant. Quæ loca aut præceptum caritatis evincunt: aut nulla sunt in Scriptura sancta testimonia quæ tale præceptum nobis declarent. Quæ ex Clero Gallicano, & ex Augustino allegat, penitus illius opinionem convellunt, ut infra ostendam. Recedere vult D. Turnely a ceteris attritionis formidolæ patronis, quasi istorum aliqui negarent amorem spei, seu amorem quem spes præsupponit. Sed re ipsa puram putamque illorum opinionem defendit, quam alioquin asilicam agnoscit; eamque alicuius amoris, quem modo spei, modo gratuitum, seu verius innominatum, vocat, fucum delinire curat.

VIII. Fatendum tamen, D. Honoratum Turnely, sicuti eruditione & doctrina ceteris communiter recentioribus attritionis servilis patronis præstat, ita præiudiciis minus obnoxium esse. Testatur ille *loc. cit. art. 2.* Concilium Tridentinum *sess. XIV.* nihil definitum in hac controversia sive pro attritione servili, sive pro opposita. Quæ tanti Theologi confessio destruit certitudinem illam moralem, quam ex Tridentino hætenus iactant adversarii.

IX. Exscribendum tandem est responsum quo D. Turnely eludere conatur Tridentinum decretum a nobis adductum. Hæc itaque *loc. cit. art. 3. ad obiect. contr. 2. concl. pag. mibi 158.* scribit. *Fatemur Concilium præter fidem, & spem exigere dilectionem Dei, sed qualis illa sit, non aperte explicat. Quia generali potius voce dilectionis usi sunt Patres, non caritatis, non amoris super omnia, ne rem dirimerent controversiam. Hanc equidem dilectionem DISTINGUUNT a spe. At quis certo esse vere potest, an eam distinguant vel tamquam REM A RE, vel tantum ut eff-*

Etum a causa, partem a toto, proprietatem a natura?

X. Si præstantissimus Doctor Sorbonicus ad tales angustias se redactum cognovit, ut recensitas, pace tanti viri dixerim, nugas, & verborum cavillationes excogitare coactus fuerit, quisque iudicet quam luculentum sit Tridentinum decretum. Fatetur D. Turnely, Concilium *dilectionem* a spe distinguere. Bene habet. Sed Theologi hætenus simul, & Philosophi duos tantum agnoverunt amores, *concupiscentiæ, & amicitiae*, seu *benivolentiæ, & caritatis*. Dilectio asserita a Tridentino est distincta a spei amore, qui est concupiscentiæ. Ergo est dilectio amicitiae, seu caritatis. At quis certo asserere potest, inquit Cl. Turnelius, Concilium eam distinctam esse vel tamquam rem a re, vel tantum ut effectum a causa, partem a toto? Illud certo scire possumus, hæc lepida commenta illorum Patrum mentem non occupasse. Distinguit Concilium Tridentinum, consistente Doctore Sorbonico, dilectionem Dei ab amore spei. Quid ultra quæris? Quod postea Concilium distinguat hanc dilectionem a spe vel tamquam rem a re, vel tamquam partem a toto, sunt speculationes quæ elapso sæculo fuissent deliciae plurium Scholasticorum, verum hac ætate nostra eruditus Theologus fastidium æterunt. Ineptirem ipse, si in eiusmodi chimæris convellendis diutius immorarer. Ipse P. Suarez, ut vidimus, fatetur Concilium loqui de amore caritatis: idque *loc. cit.* paullo post repetit, ubi interpretatur *can. III. sess. VI.* inquit: *Interrogo, an in hac definitione loquatur Concilium de dilectione caritatis? Existimo CERTE neminem negaturum.* Quare luculentum est, Doctorem existimium propugnare, Concilium loqui de dilectione non concupiscentiæ, sed caritatis. Nec est quod reponas, P. Suarez loqui de dilectione perfectæ caritatis: quoniam nomine perfectæ caritatis non aliud intelligit, nisi veram caritatem oppositam sive amoris concupiscentiæ, sive cuiuscumque dilectioni, quæ vera caritas non sit; minime vero intelligit caritatem incensam & perfectam quantum ad gradum, statum, & intensiorem. Responsum quas adversarii comminiscuntur, manifesta imbecillitas ostendit. Tridentinum decretum adeo evidenter favere nostræ sententiæ, ut nulla solida interpretatione exponi valeat.

XI. Roboratur amplius doctrina tradita aliis verbis, quæ *loc. cit.* addunt Tridentini Patres. Denique dum proponunt suscipere *lactissimum, inchoare novam vitam, &*

servare divina mandata. Deinde allegant in confirmationem testimonium *Matth. cap. ult.* ubi dicitur: *Euntes docete &c. docentes servare omnia quaecumque mandavi vobis.* Necessario itaque requiritur, inquit Concilium, non vacillans, & inconstans, ut Francolinus contendit, sed firmum ac constans propositum servandi omnia mandata, quæcumque Christus imposuit. Maximum autem mandatorum Christi est præceptum caritatis, quo Deum ex toto corde diligimus. Ergo quicumque iustificari vult, firmiter intendat oportet observationem & executionem caritatis, qua Deus super omnia, & propter se amatur. Hæc autem sincera, & constans deliberatio amandi Deum, intelligi sine amore Dei nequit; immo fructus est divini amoris. Ergo in hoc proposito firmo, & stabili servandi omnia mandata, & in primis caritatis, necessario aliquid amoris caritatis inchoatæ initium includitur.

XII. Pergunt ulterius Tridentini Patres *cap. VII. eiusdem sess. VI.* ubi hæc docent. *Hanc dispositionem, seu præparationem iustificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum, unde homo ex iniustitia fit iustus, & ex inimico amicus.* Genuina iustificationis imago huc describitur. Iustificatio non in sola peccatorum remissione sita est; sed insuper necessaria est *renovatio interioris hominis.* Qua autem ratione hæc peragitur renovatio? *Per voluntariam susceptionem gratiæ.* Voluntas in hoc gravissimo iustificationis opere non mortua est, sed vivens, & libere suscipiens gratiam tum remittentem peccata, tum interiorum vitiorum renovantem. Hæc verba, *per voluntariam susceptionem gratiæ*, significant liberam, atque actualem consensionem voluntatis, ut Catholici omnes docent adversus novatores. Quid produnt posteriora verba, *& donorum, unde homo ex iniustitia fit iustus, ex inimico amicus?* Respondeant nunc omnes Attritionarii. Duo hostes transire ne ex inimicitia in sinceram & mutuam amicitiam valent, nisi ambo reciproco amicitiae amore seic prosequantur? Concilium Tridentinum delinit, peccatorem fieri *ex iniustitia iustum, ex inimico amicum.* Addit in hanc amicitiam libere hominem iustificandum consentire. Quid est amicitia Deum inter & nos? Caritas, respondent Theologi omnes. Contentit ergo voluntas libere in hanc mutuam Deum inter & nos caritatem. Quid est voluntaria & libera consensio in caritatem, ni-

si actus caritatis? Concipi ne hæc in mutuam caritatem libera consensio absque caritate potest? Ipsa ergo consensio in mutuam amicitiam est amicitia incipiens, est caritas inchoata. Adeo hæc luculenta sunt & obvia, ut solum illud chimericum præiudicium, a quibusdam Scholasticis inventum, quod quælibet caritas iustificet, in discrimen adducere illa valeat.

XIII. Cavillabuntur ne, hæc intelligenda esse de prioritate naturæ, non temporis, de consensione comitante, vel consequente iustificationem? Verum has distinctiunculas huic causæ aptatas ceu vanissimas labefactant ipsa Concilii verba, quæ exprimentur consensionem liberam in futuram iustificationem. Sed ad pleniorum confutationem rescribo verba cap. v. sess. eiusdem. *Ipsius iustificationis exordium in adultis a Deo per Christum Iesum, præveniente gratia, sumendum esse, hoc est ab eius vocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis, vocantur, ut qui per peccata a Deo averti erant, per eius excitantem, & adiuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ libere assentiendo & cooperando disponantur, ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam abicere potest; neque tamen sine gratia Dei movere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate possit.* Libere homo se movet, disponit, & præparat ad suam futuram iustificationem, eidem libere assentitur, eam respue-re valet, eidem cooperari debet. Deo itaque vocanti ad gratiam, ad iustitiam, ad amicitiam libero motu sese præparat: Spiritui sancto ad caritatem moventi, & excitanti voluntaria, liberrimaque electione consentit. Huic sancto Spiritui infusuro caritatem occurrit, cooperatur, atque præparatur, ut invitantem & offerentem acceptet & complectatur: quæ præstari absque aliqua incipiente & proficiente dilectione nullo modo possunt, ut omnibus compertum est.

XIV. Tandem Concilium can. XIII. sess. eiusdem hæc definit. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur; anathema sit.* Tota Concilii doctrina sub unico prospectu in hoc canone proponitur. Distincto ordine recensentur primum fides, post spes, tertio caritas, qua, ut dictum in decreto erat, incipimus Deum diligere ut omnis iu-

sticia fontem. Ergo præter amorem spei, qui spem antecedit, requiritur Concilium incipientem caritatem, qua Deum diligere incipimus ut iustitiæ fontem. Clariora hæc sunt quam eludi ulla probabilistica cavillatione valeant. De his fusius infra, ubi imaginem iustificationis christianæ depingam. Sapientissimus Bossuetus de doct. Concil. Trid. circa dilect. part. I. num. 14. testatur, hanc doctrinam ex S. THOMÆ de promptam esse, immo ex eius verbis pene contextam.

XV. Reponent ne iterum, hanc Tridentini doctrinam pro baptismo, non pro poenitentiae sacramento suscipiendo esse traditam? Quid? Minus ne ex parte poenitentis requiritur dispositio in poenitentiam, quam in baptismi sacramento rite suscipiendo? Immo, quanto enormius est peccatum post baptismum commissum, tanto maior necessaria est in poenitente dispositio. Primus baptismus, inquit Ven. Bellarminus, est aquæ frigida; at secundus poenitentiae est laboriosus, & aquæ ferventis, atque excoquentis pellem. Cedo. Cur excludenda est a sacramento poenitentiae caritas incipiens? Quia poenitentia est sacramentum mortuorum. Recte & bene. Numquid baptismus est sacramentum vivorum? Quam iuste clamet doctissimus Bossuetus loc. cit. pag. 32. his verbis. *Quare hæc opinionum ludibria procul a scholæ gravitate, & auctoritate amandari deceat; ac revera certum est responsum hanc, ne quid dicam gravius, haberi improbabilem, ac temerariam.*

XVI. Catechismus Tridentinus, Part. II. cap. v. §. 9. eandem Tridentini, & S. Thomæ doctrinam perspicue exponit. Docendum est etiam, quibus GRADIBUS ad hanc divinam virtutem liceat ascendere. Primum itaque Dei misericordia nos prævenit, cordaque nostra ad se convertit... Deinde hoc lumine illustrati, per fidem ad Deum animo tendimus... Præterea motus timoris consequitur, & suppliciorum acerbitate proposita animus a peccatis revocatur... Huc deinde accedit spes impetrandæ a Deo misericordiæ, qua erecti, vitam, & mores emendare constitimus. Postremo CARITATE CORDA NOSTRA ACCENDUNTUR, ex qua liberalis ille timor probis & ingenuis filiis dignus oritur: atque ita unum illud veritatis, ne qua in re Dei maiestatem lædamus, peccandi consuetudinem omnino deserimus. Hisce igitur quasi GRADIBUS ad hanc præstantissimam poenitentiae virtutem pervenitur. En quam perspicue doctrina Tridentini exponatur ab eiusdem Catechismo. Eamque prius tradiderat

derat S. Thomas, ut fusius mox demonstrabo.

§. IV.

Necessitas amoris initialis, seu caritatis imperfectæ in conversione poenitentis ex S. Augustino, aliisque Patribus ostenditur.

I. Sanctus Augustinus Lib. de fide, & bonis operibus perspicue docet necessitatem amoris in catechumeno baptizando. Siquidem cap. x. hæc scribit. *Quid quod etiam duo illa præcepta, in quibus Dominus ait, totam legem, Prophetasque pendere, huic suæ opinioni suffragari arbitrantur? & sic ea commemorant, ut quoniam primum præceptum dictum est, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. secundum autem simile huic, Diliges proximum tuum tamquam teipsum; primum pertinere dicant ad baptizandum, ubi dilectio Dei præcipitur; secundum autem ad baptizatos, ubi videntur esse mores conversationis humanæ: sic oblitus quod scriptum est: Si fratrem, quem vides, non diligis; Deum, quem non vides, quomodo diligere poteris? Et illud in eadem epistola Ioannis: Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo. Quo autem pertinent omnia flagitia morum malorum nisi ad mundi huius dilectionem? Ac per hoc illud primum præceptum, quod ad baptizandos pertinere arbitrantur, sine bonis moribus observari nullo pacto potest. Nolo pluribus immorari. Tempore itaque S. Augustini extra controversiam positum erat urgeri catechumenos baptizandos ad Dei dilectionem præmittendam. Solum disputabatur, num ad ambo præcepta implenda obstringerentur: quod adfirmat, & evincit Augustinus. Quæ luculentiora fiunt, si quæ cap. vi. docet, considerentur. *Quid autem, inquit, aliud agunt totum tempus quo catechumenorum locum tenent, nisi ut audiant quæ fides, & QUALIS VITA debeat esse Christianis, ut cum seipsos probaverint, tunc de mensa Domini manducent, & de calice bibant?* Id est, antequam sacris undis abluantur, ut evidens est ex iis quæ adiicit S. Doctor, & fatentur eruditi omnes. Caritate igitur succenti accedere ad baptismum debebant catechumeni. Nemo per tot sæcula opposuit quod hodie continenter obtruditur, baptismum nempe vivorum sacramentum evadere, si baptizandi caritate dispositi ad sacramentum accedant. Legantur ea quæ S. Doctor*

cap. ix. scribit de Eunuchio baptizato a Philippo, ubi fusius hanc doctrinam exponit.

II. Rursus epist. cxlv. ad Anastasium. *Inaniter putat victorem se esse peccati qui poenæ timore non peccat: quia etsi non impletur foris negotium malæ cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis... Inimicus ergo iustitiæ est qui poenæ timore non peccat; amicus autem erit, si eius amore non peccet: tunc enim vere timebit peccare: nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere: ille autem peccare metuit qui peccatum ipsum, sicut gehennam, odit.* Item tract. v. in Ioannem: *Filii Dei discernuntur sola dilectione, & caritate a filiis diaboli.* Denovo in expositione Epistolæ ad Galatas: *Non auferuntur peccata nisi gratia fidei, quæ per dilectionem operatur.* Sexcenta alia S. Doctoris testimonia rescribere possem, quæ prætereo.

III. S. Ioannes Chrysostomus hom. iv. in epist. ad Cor. inquit: *Cum peccaveris, ingemisce, non quod poenas daturus sis, nihil enim hoc est; sed quia Dominum tuum tam benignum, tam te amantem, tam denique tuæ salutis cupidum offenderis, ut Filium quoque suum tradiderit.*

IV. S. Idorus Hispalensis Lib. II. Sent. cap. xxxi. *Qui sola poena supplicii in se vitia reprimit, quamvis non expleat opus peccati, vivit tamen in eo voluntas peccandi; doletque sibi esse illicitum quod lex prohibere dignoscitur. Ille ergo mercedem boni operis percipit qui amando iustitiam facit, non is qui eam solo metu poenarum custodit.*

V. S. Bernardus tract. de diligendo Deo cap. xii. hæc habet. *Est qui constitetur Domino, quoniam potens est; est & qui constitetur Domino, quoniam sibi bonus est; & item qui constitetur, quoniam simpliciter bonus est. Primus servus est, & timet sibi; secundus mercenarius est, & cupit sibi; tertius filius est, & desert Patri. Itaque & qui timet, & qui cupit, utriusque pro se agunt: sola, quæ in filio est, caritas non quærit quæ sua sunt. Quamobrem puto de illa dictum: Lex Domini immaculata convertens animas: quod sola videlicet sit quæ ab amore sui & mundi avertere possit animam, & in Deum dirigere: nec timor quippe, nec amor privatus convertunt animam: mutant interdum vultum, vel actum, affectum numquam. Facit quidem nonnumquam & servus opus Dei; sed quia non sponte, in sua adhuc duritia permanere cognoscitur: facit & mercenarius; sed quia non gratis, propria trahi cupiditate convincitur... Sit itaque servo sua lex timor ipse, quo*

quo constringitur; sit mercenario sua cupiditas, qua & ipse arctatur, quando ab ipsa tentatur, abstractus, & illectus: sed harum nulla aut sine macula est, aut animas convertere potest: caritas vero convertit animas, quas facit & voluntarias. Tertullianum, Basilium, Ambrosium, Nazianzenum, Hieronymum, Gregorium, & ceteros brevitatis studio omitto.

§. V.

Necessitas caritatis imperfectae ad sacramentum poenitentiae rite suscipiendum ex S. Thoma.

PAUCA ex multis quae Angelicus Doctor de poenitentia disserit, promoveo. Et principio produco testimonium, quod eius universalis, & perpetua doctrina magis confirmatur, nempe dolorem ex timore conceptum simpliciter non excludere voluntatem peccandi; sed ad hunc effectum necessarium esse amorem iustitiae. Haec enim 1. 2. quaest. cxxii. art. 1. ad 2. docet. *Lex vetus dicitur cohibere manum, non animum: quia qui TIMORE POENAE ab aliquo peccato abstinere, NON SIMPLICITER eius voluntas a peccato recedit, SICUT recedit voluntas eius qui AMORE IUSTITIAE abstinere a peccato: & propter hoc lex nova, quae est lex amoris, dicitur animum cohibere.* Lex nova lex est amoris seu caritatis. Qui timore poenae abstinere a peccato, utique aliquo modo voluntatem peccandi excludit, sed non simpliciter: & omnino hac unica voce elidit Angelicus omnia sophismata. Timor iste bonus est, supernaturalis est, praestat id quod potest; sed eius vis excludere simpliciter, id est omnem voluntatem peccandi nequit. Hunc effectum solus producere amor iustitiae valet. Pergit Lib. IV. contra Gentes cap. lxxii. *Primum quod in poenitentia requiritur, est ordinatio mentis, ut scilicet mens convertatur ad Deum, & avertatur a peccato, dolens de commisso; & proponens non committendum, quod est de ratione contritionis.* Haec vero mentis reordinatio sine gratia esse non potest: nam mens non debite ad Deum converti non potest sine CARITATE.

II. In disputatis de veritate qu. vii. art. ii. ad 3. ait: *Eiusdem rationis est quod voluntas feratur in appetitum contrarii, & in detestationem alterius.* Nullus autem habens usum liberi arbitrii potest inchoare novam vitam, quae est per gratiae infusionem, nisi AMET & appetat gratiae bonum: &

ideo oportet ut detestetur omnem malum repugnans.

III. Commentario in IV. Sen. dist. xx. qu. i. art. i. quaest. i. ad 1. inquit: *Antiochus veniam consecutus fuisset, si vere poenitisset: sed non habuit veram poenitentiam, quia non ex AMORE iustitiae de peccatis commissis dolebat, sed timore poenae quam expectabat, vel dolore poenae quam sustinebat.* Et hoc etiam multis in sine poenitentibus contingit: quia non est facile ut affectus quem homo toto tempore vitae suae inclinavit in aliquid, subito ad contrarium retrahatur.

IV. In III. Part. qu. lxxxiv. art. 10. disputat, *utrum sacramentum poenitentiae possit iterari: ubi confutat errorem illorum qui credebant caritatem semel habitam non posse amitti: quam haeresim renovarunt Calvinistae.* Haec autem ibidem scribit. *Cum enim ad VERAM poenitentiam CARITAS requiratur, sine qua non delentur peccata &c.* Ibi de sacramento poenitentiae S. Thomam loqui constat ex titulo articuli, & ex arg. 1. *Videtur quod sacramentum poenitentiae non debeat iterari.* Dicit enim Apostolus: *Impossibile est eos qui semel &c.* Ad sacramentum igitur rite suscipiendum caritas requiritur.

V. Luculentissima est doctrina quam tradit III. Part. qu. lxxxv. art. 5. ubi inquit, *utrum principium poenitentiae sit ex timore.* Respondet vero his verbis. *Primum principium est Dei operatio convertentis cor, secundum illud Thren. ult. Convertite nos Domine ad te, & convertemur: secundus actus est motus fidei: tertius est motus timoris servilis, quo quis timore suppliciorum a peccatis retrahitur: quartus actus est motus spei, quo quis sub spe veniae consequendae assumit propositum emendandi: quintus actus est MOTUS CARITATIS, quo alicui peccatum displicet SECUNDUM SEIPSUM, & non iam PROPTER SUPPLICA: sextus actus est motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert.* Sic igitur patet quod actus poenitentiae a timore servili procedit sicut a primo motu affectus ad hoc ordinato; a timore autem filiali sicut ab immediato & proximo principio. Hanc doctrinam repetit in Suppl. quaest. iii. art. i. ad 4. *Melitia autem in culpa mortali mensuratur ex eo quem peccator, in quantum est ei indigna; & ex eo qui peccat, in quantum est ei nociva.* Et quia homo debet magis Deum quam seipsum diligere; ideo plus debet odire culpam, in quantum est offensa Dei, quam in quantum est nociva sibi. Qui Deum diligit

amore caritatis, detestatur peccatum ut est offensa Dei, quemadmodum fatentur omnes. Ex amore autem concupiscentiae oritur odium in peccatum, ut est nocivum sibi.

VI. Haec est splendidissima christianae poenitentiae pictura, quam distinctis, & vividis coloribus delineavit S. Thomas: ad cuius exemplar Concilium Tridentinum sess. vi. formavit vi. decretum, teste Dominico SOTO, cuius testimonio respondet facti veritas, cum doctrina sit prioris eadem, eamque exposuit eundem Concilii Catechismus. Verum praeter P. Soto attestationem lubet in medium adducere testimonium nulli exceptioni obnoxium sapientissimi BOSSUETI, qui de doctr. Concil. Trident. circa dilect. pag. 90. haec scribit. *Non ergo immerito diximus tantam esse sacrosanctae Synodi Tridentinae cum Sancto THOMA doctrinae consensionem, ut ex hac illa quodammodo contexta esse videatur.* Nec est quod vigilatores aures obtundant, hic sermonem esse de poenitentia extra sacramentum. Nam iam supra ostendimus, Concilium loqui de poenitentia quae procedere sacramentum debet. Sed pudere Casuistas deberet talia obtrudere. Numquid sacramentum institutum est a Christo Domino, ut sinceram & nativam poenitentiae ideam, & ordinem conversionis creaturae ad Creatorem turbet & pervertat? Sacramentum confessionis, inquit Catechismus Tridentinus, *perficit contritionem, & poenitentiam.*

VII. Evidentius hanc suam doctrinam confirmat Angelicus art. 6. proxime sequenti, in quo eam poenitentiam quam art. 5. a nobis hic rescriptam explicuerat, iterum confirmat, ut patet in argumento prolusorio, *Sed contra*, ubi haec habet. *Sed contra est quod poenitentia procedit ex fide, spe, & caritate, ut iam dictum est.* Et in margine notatur art. 5. Porro art. 6. haec scribit. *Dicendum est, quod actus quidam laudabiles etiam tempore procedere possunt actum, & habitum poenitentiae; sicut actus fidei, & spei informium, & actus timoris servilis.* Actus autem & habitus caritatis simul sunt tempore cum actu, & habitu poenitentiae, & cum habitibus aliarum virtutum. Nam, sicut in secunda parte (quaest. cxiii.) habitum est, in iustificatione impii simul est motus liberi arbitrii in Deum, qui est actus fidei per caritatem formatus, & motus liberi arbitrii in peccatum, qui est actus poenitentiae. Horum tamen duorum actuum primus naturaliter procedit secundum. Nam actus virtutis poenitentiae est contra peccatum EX AMORE DEI.

Hic autem actus ordine temporis, praecedit infusionem gratiae sanctificantis, seu habitualis, ut manifestum faciunt quae sequuntur. Sic igitur poenitentia (quantum ad habitum) non est simpliciter prima virtutum nec ordine temporis, nec ordine naturae: quia secundum ordinem naturae simpliciter praecedunt ipsam virtutes theologicae: sed quantum ad aliquid est PRIMA inter ceteras virtutes ORDINE TEMPORIS, QUANTUM AD EIUS ACTUM, qui primus occurrit in iustificatione impii; sed ordine naturae videntur esse aliae virtutes priores.

VIII. Perspicua haec sunt & manifesta. Actus virtutis poenitentiae, quae contra peccatum ex AMORE DEI proficitur, praecedunt ordine temporis ceteras virtutes, atque adeo gratiam habitualement cum virtutibus connexam. Cum hac quippe gratia virtutes infunduntur. Distinguendi itaque semper sunt actus qui disponunt ad virtutes & habitus, ab iisdem virtutibus, & habitibus. Nec est quod Sophistae opponant ea quae in rescripta doctrina Angelicus habet: *Actus autem & habitus caritatis simul sunt tempore cum actu & habitu poenitentiae, & aliarum virtutum.* Quandoquidem haec referuntur ad momentum temporis in quo fit iustificatio, ut ex ipso textu patet, & ex 1. 2. qu. cxiii. art. 8. quem locum ibi citat Angelicus. Porro ibi art. 8. inquit: *Praedicta quatuor, quae requiruntur ad iustificationem impii (nempe gratiae infusio, actus fidei, motus liberi arbitrii in peccatum, & culpae remissio) tempore quidem sunt simul, quia iustificatio impii NON EST SUCCESSIVA.* Distinguenda igitur est iustificatio ipsa, in qua gratia habitualis infunditur, ab actibus quibus se impius disponit, & praeparat ad eandem iustificationem. Quam doctrinam vel ipsi adversarii admittunt, cum & ipsi doceant attritionem servilem tempore praecedere iustificationem, quatenus impium disponit; & postea sacramento & gratiae habituali coexistit pro illo temporis momento quo fit iustificatio.

IX. Totam doctrinam luculentius declarat Angelicus eadem 1. 2. qu. cxiii. art. 10. ut alias vidimus, ubi haec docet. *Est iste COMMUNIS ET CONSUEVUS cursus iustificationis, ut Deo movente interius animam, homo convertatur in Deum, primo quidem conversione imperfecta, ut postmodum ad perfectam deveniat.* Quia CARITAS INCHORATA MERETUR AUGERI, UT AUCTA MEREATUR PERFICI, sicut Augustinus dicit. QUANDOQUE vero tam vehementer Deus

animam movet, ut *STATIM* quamdam perfectionem iustitiæ assequatur, sicut fuit in conversione Pauli &c.

X. Hanc ipsam doctrinam præmiserat ibidem art. 5. ad 1. inquit: Ergo dicendum, quod ad eandem virtutem pertinet prosequi unum oppositorum, & refugere aliud: & ideo sicut ad caritatem pertinet diligere Deum, *ITA ETIAM DETESTARI PECCATA*, per quæ anima separatur a Deo.

XI. Rursus ibidem art. 7. ad 2. subdit: Liberum arbitrium potest simul in duo moveri, secundum quod unum ordinatur ad aliud. Motus autem liberi arbitrii in peccatum ordinatur ad *MOTUM LIBERI ARBITRII IN DEUM*. Propter hoc enim homo detestatur peccatum, *QUIA EST CONTRA DEUM*, cui vult adhærere, per dilectionem scilicet: ideo liberum arbitrium in iustificatione impii *SIMUL DETESTATUR PECCATUM, ET CONVERTIT SE IN DEUM: SICUT ETIAM CORPUS SIMUL RECEDENDO AB UNO LOCO ACCEDIT AD ALIUM*.

XII. Hæc angelica doctrina luculentissimam reddit sententiam nostram penitus, penitusque oppositam opinionem labefactat. Cedo. Nonne adversarii postulant pro sufficienti dispositione ad sacramentum ut penitens excludat omnem voluntatem peccandi? Hoc de fide est definitum in Scripturis, & Tridentino. Recedit igitur peccator iustificandus a termino a quo, & simul, inquit S. Thomas, accedit ad terminum ad quem. Quisnam iste terminus ad quem? Bonum proprium? propria beatitudo? Nugæ & cavillationes. Terminus iste Deus est, tamquam ultimus finis, inquit cum Scriptura sancta Angelicus, qui duos solos amores distinguit, concupiscentiæ, & amicitiae. Amor spei seu concupiscentiæ non respicit Deum tamquam ultimum finem propter se. Ad eandem autem virtutem pertinet, inquit S. Doctor, prosequi unum oppositorum, & refugere aliud. Et ideo sicut ad caritatem pertinet diligere Deum; ita etiam detestari peccata, per quæ anima separatur a Deo. Verum de hoc plura infra, ubi propriis adversariorum principiis illorum sententiam profligabo.

XIII. Aut Concilio Tridentino, SS. Thomæ, & Augustino, & Catechismo Concilii Tridentini nuntium remittant; aut huic doctrinæ falces tandem submittant, victasque manus dent necessum est adversarii. Duplicem hic Angelicus cum Augustino distinguit conversionem: alteram communem, & consuetam; alteram perraram, & perdifficilem. Illa ab imperfecta ad perfectam carita-

tem gradum facit; hæc instantanea veluti est cum scilicet tam vehementer Deus animam movet, ut statim quamdam perfectionem iustitiæ assequatur. Totidem fere verbis hanc doctrinam tradit Catechismus Tridentinus Part. II. cap. v. §. 36. ubi hæc habentur. Ut enim concedamus contritione perfecta peccata deleri, quis ignorat illam adeo vehementem, acrem, & incensam esse oportere &c.? At quoniam PAUCI admodum ad hunc GRADUM perveniunt, fiebat etiam ut a PAUCISSIMIS hac via peccatorum venia speranda esset. Quare necesse fuit ut clementissimus Dominus institueret confessionis sacramentum, quod perficeret contritionem, caritatemque imperfectam, & remissam, atque adeo iustificante minorem; ut concludit idem Catechismus §. 37.

XIV. Cum hæc tam splendida, tam luculenta, & peremptoria sint; vix ferri patienter adversariorum vana & intempestiva sophismata possunt; præsertim dum obtrudunt S. Thomæ textulum aliquem truncatum, & in falsissimum sensum detortum: puta, cum obiciunt, quod minima caritas deleat peccatum, ubi, ut alias ostensum est, & infra evidentius explicabitur; Angelicus loquitur de caritate habituali. Consule quæ diximus supra cap. v. §. 2. & 3. & tum colliges, partium studium eo abripere homines, ut ipsum Solem meridianum non videant.

§. V I.

Rationibus theologicis, ex divinis Scripturis, Patribus, & præcipue ex S. Thoma haustis evincitur necessitas amoris Dei initialis super omnia dilecti ad sacramentum penitentiae rite suscipiendum.

ET ut initium capiamus a rationibus ex Scripturis sanctis derivatis, primum maximumque mandatum dilectionem Dei super omnia imponit. Hoc præceptum, si verba divina spectentur, moralem continuationem, quoad fert humanam imbecillitas, iubet. At ne nos Rigorismi arguant adversarii, sæpius in vitæ cursu, ne dicam in annos singulos, obligat. Porro nullum tempus, nulla circumstantia assignari umquam potest in qua præceptum istud magis urgeat, quam ubi, & quando agitur de recuperanda per penitentiam gratia, & amicitia Dei. Quandoquidem ideo peccator Dei inimicitiam in se concitavit, quia peccavit: & ideo peccavit, quia Deum non amavit. Ergo tum potissimum amore prosequi Deum urgeatur, cum

cum dolet de perpetrato peccato, seu dolet ob amicitiam Dei amissam, eamque redintegrare toto virium conatu studet. Qui hæc inefficiantur, non Scripturis sanctis modo, verum etiam ipsi communi sensui repugnant.

II. Quoniam vero plures recentiores Probabilistæ, ut vidimus Tom. I. in Decal. hoc primum maximumque mandatum ab imis suffodiunt, operæ pretium est distinctius eiusdem necessariam observationem demonstrare, præsertim dum penitens hoc sacramentum suscepturus accedit. Propositum omnia mandata servandi requirunt Scripturæ, & Tridentinum. Porro præceptum primum, maximumque caritatis, omnium mandatorum summam complectitur. Ergo istius summi præcepti observantia potissimum necessaria est, cum suscipitur sacramentum. Sufficit, inquit adversarii, confuse, & implicitè velle servare mandata omnia. Numquid necessaria est expressa & distincta de singulis præceptis cogitatio, cum sacramentum suscipitur? Sane, spectata humanæ naturæ infirmitate, sæpe nec possibile est, nec necessarium de singulis cogitare mandatis. At ecce, exclamant Patres omnes, præsertim Chrysostomus, cuius testimonia Tom. II. Appar. refero, infinitam clementiam Dei, qui omnium præceptorum summam in hoc primo mandato complexus est. Quamvis ergo semper nec possumus, nec debeamus cogitare de singulis; numquid nec de hoc supremo mandato expresse cogitandum est vel illo ipso tempore quo iustificandi ad Deum accedimus? An non fatentur vel ipsi adversarii, cogitanda saltem esse illa præcepta adversus quæ peccatum est? At nemo peccat, nisi quia non dilexit. Nec sufficit aut semel in vita, aut singulis quinquenniis tantum diligere; sed frequentissimus eius usus sit oportet, ut ex Scriptura sancta ostensum est. Quare ex istius mandati neglectu principium peccandi S. Augustinus in Epist. I. Ioan. repetit. Per hanc dilectionem peccata solvantur. Hæc si non teneatur, & grave peccatum est, & radix omnium peccatorum. Ergo, ut fiat compensatio, & resarciatur læsum ius, necesse est ut propositum affectivæ exercendæ dilectionis excitetur. Sed, ut pressius urgeam adversarios, cedo: dum iustus in peccatum labitur, eximitur ne ab obligatione Deum diligendi? Ais. Quo iure? Quo titulo? Numquid quia peccavit? Numquid quia Christianus non est? Quia creatura Dei esse desit? Ablit. Dilectionis ergo mandato supremo obnoxius est. Cum autem primum hoc mandatum semper urgeat, licet non pro semper, cur tempus

illud excipis quo ad penitentiae sacramentum accedit? Quid reponis? Non potest, cum sit peccatis irretitus? At clamat Concilium Tridentinum cum universa Patrum traditione: Deus iubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuvat ut possis? Iess. vi. cap. xi. Non potest? Numquid metum gehennæ seipso excitare potest? Numquid ad hunc metum provehendus non est specialis Spiritus sancti impulsu & motu? Numquid ille divinus Spiritus qui ad timorem movet, ad amorem non accendit? Numquid intus corda non ciet? An, si resistat Spiritui sancto ad timorem excitanti, non peccat? Et non peccabit, si resistat Spiritui sancto ad amorem cienti? Numquid repones, ideo te non obligare penitentem ad amorem, ne citius quam oporteat, & ante actu susceptum sacramentum iustificetur? Sed hoc responsum nimis absurdum est, infra profligandum. Exulent ergo vana commenta, & penitens aut amet, aut amorem petat, & petendo amare incipiat, ut Concilium definit. Diligere incipit qui desiderat, qui nititur ut dilectionem habeat. Hæc incipiens dilectio præparat, disponit tantum ad iustificationem.

III. Sed, missa subtili disputandi ratione, veritatem exemplo, & rationi, & sensui quam maxime consentaneo illustremus. Audi filium prodigum patrem alloquentem. Doleo pater, & quam valeo, vehementer doleo, quod peccaverim. Ante actæ flagitiosæ, & sceleratæ vitæ veniam enixe rogo, efflagitoque. Ingentis hereditatis tuæ adeundæ amore deslagro, firmamque concipio spem eandem assequendi. Sed quia toties peccavi contra mandata tua, vehementer timeo ne illam sim amissurus: & ob hunc timorem subeundi tam grave damnum vehementer me penitet peccasse. Scias tamen velim, mi pater, quod intus in corde meo latitat, non amor erga te, erga bonitatem tuam, cuius nec levem, inchoatamque scintillam experior; sed solus timor damni sustinendi, sola spes opulenti patrimonii obtinendi unica mihi est ad te redeundi causa. Non te amo amantem; sed te timeo pœnas & supplicia minitantem. Non amo bonitatem tuam erga me profusissimam; sed reformido exheredationem meam mihi perniciosissimam. Hanc hereditatem concupisco: & ex hoc concupiscentiæ amore erga divitias tuas, spes in me confurgit eadem assequendi. Atia ergo pater filium te non amantem, sed pertimescentem. Ah fili nequam, & indignissime! Siccine patrem alloque-

loqueris? Apage in malam crucem. Ah clementissime pater? Tempora, quæso, parumper indignationem tuam. Si meus te sermo concitavit, causam cur ita locutus fuerim, audire, supplex deprecor, efflagitoque, ne dedigneris. Theologi illi, magistri illi quos tumet, o pater, pro conscientia meæ regimine mihi assignasti, hanc me docuere doctrinam. Isti præfatum sermonem altius animo meo imprimere conati sunt. Isti, isti, inquam, mihi suafere, haudquaquam necesse esse ut in hac mea poenitentia, & reconciliatione te vel inchoatæ caritatis, & initialis amicitia dilectione prosequar; sed sufficere ut ob cladum, poenarumque metum de peccatis meis doleam, amoreque concupiscentia erga infinitam hereditatem tuam mihi obveniendam ardeam. Hanc fervilem doctrinam, o pater, egomet, vel ipso lumine quo me tu magna clementia perfudisti, ut falsam communique sensui adversantem reputabam. Quid? ipse dicebam. Inimicus, offensorque evasi amantissimi patris mei: & novum amicitia fœdus cum eodem instaurabo, quin illum sincera caritate, suavique benevolentia redamem? Quid? Ille me caritate impense diligit: & ego ipsum, ob hereditatem possidendam, dumtaxat concupiscam? Dum talia effari audierunt Theologi tui, continuo vociferantes, me tetrici rigoris, stultitiæque insimularunt, & velut hæreticæ sententia fœdorem redarguerunt, quarum vocum strepitu perterrefactus, illorum tandem placitis auscultavi. Adiecerunt illi solummodo, ne illos gravare, ut mihi caveam, videar, postquam in ius hereditatis capiendæ restitutus, & plene, media absolutione, tecum reconciliatus fuero, me postea mortis tempore, singulisque quinquenniis, biennisiive semel saltem te caritatis amore prosequi debere. Illos ergo, pater optime, redargue, increpa, in illos, non in me, animadvertito. Hæc est autem viva imago peccatoris qui solo gehennæ timore, & spe beatitudinis æternæ obtinendæ, & dolore amittendæ concussus ad Deum redit, ut cum eodem reconcilietur, omni amore vel initiali erga illius bonitatem sublato. *Ex inimico amicus fieri vult: & amare amicum Patrem non studet, non curat, non nititur?*

IV. Utrique filius prodigus famis angustia, & siliquarum nausea excitatus ad patrem redire statuit. A tam remota causa illius conversionis principium manavit; at statim ultra progressus exclamavit: *Pater, peccavi in cælum, & coram te: iam non sum dignus*

vocari filius tuus. Quin suæ conversionis initio sic se allocuturum Patrem decrevit. Dicam ei: Pater: &c. Peccavi in cælum, idest in Deum; similiter coram te, idest contra te. Porro Deus per Prophetam Malach. i. inquit: Si ego pater vester sum, ubi est amor meus? Amore igitur erga Deum, patremque suum succensus prodigus doluit de offensa eidem irrogata, stolamque primam obtinuit a clementissimo patre.

V. *Secunda ratio ex Scripturis repetita eiusmodi est. Ad veram poenitentiam necesse est ut peccator toto corde ad Deum convertatur. Si peccaverint tibi, inquit Salomon, & reversi fuerint in toto corde suo, & in tota anima sua . . . propitiaberis &c. Quomodo autem revertitur toto corde qui Deum non amat, si pes cordis amor est? Qui fieri potest ut toto corde ad Deum revertatur qui non modo Deum non amat, sed nec incipit illius bonitatem diligere; qui nec amore initiali, & inchoato in illum fertur?*

VI. *Tertia ratio potissima ex S. Thoma proponitur III. Part. quæst. lxxxvi. art. 2. ubi sic dissertat. Offensa peccati mortalis procedit ex hoc quod voluntas hominis est averfa a Deo per conversionem ad aliquod bonum commutabile. Unde requiritur ad remissionem divinae offensæ quod voluntas hominis sit immutetur, ut convertatur ad Deum cum detestatione conversionis prædictæ, & proposito emendæ: quod pertinet ad rationem poenitentia, secundum quod est virtus. Et ideo impossibile est quod peccatum alicui remittatur sine poenitentia secundum quod est virtus. SACRAMENTUM autem poenitentia, sicut supra dictum est (qu. lxxxiv. art. 3.) PERFICITUR per officium Sacerdotis ligantis, & solventis.*

VII. Vita cordis amor, ut commune fertur axioma. Amore peccator ad bonum commutabile, seu ad creaturam convertitur, & a Deo recedit. Hæc aversio a Deo, & conversio ad creaturam per solam aversionem a creatura, & conversionem ad Deum auferri potest. Siquidem amor erga creaturam auferri nequit, nisi per oppositum amorem erga Creatorem. Quoniam si amoris gradibus cor humanum volvitur, & inflectitur: si per amorem erga bona creata a Deo recedit: ergo per amorem directe oppositum regredi ad Deum debet. Amori autem erga bona creata solus amor erga Deum opponitur. Si quodlibet contrarium contrario tollitur, necessario sequitur vitiosum amorem versus bona creata auferri per solum amo-

amorem erga bonum increatum, nempe Deum, posse. Hæc est ineluctabilis ratio S. Thomæ, qui *loc. cit. art. 3.* confirmat hanc suam doctrinam, inquit, necesse esse ut peccatum displiceat, quia est contra Deum **SUPER OMNIA DILECTUM**: quod requiritur ad rationem VERÆ poenitentia: quæ verba refugium ad amorem spei, ad quem se recipere adversarii solent, omnino præcludunt.

VIII. *Quarta ratio.* Adultus, cum primum moraliter rationis usum assequitur, Deum amore prosequi, omnia sua in ipsum dirigere, eique ut ultimo fini se subicere, & ab eodem vitæ suæ rationalis primordia capere astringitur; ut omnes fatentur Thomistæ, & doctiores Theologi. Quanto igitur fortiori vinculo peccator, dum post patrata flagitia novam instituere vitam deliberat, amore in Deum se convertere tenetur? Quid? Puer baptizatus, adultus, nullo inquinatus peccato, in Deum se amore referre tenetur: & peccator, qui propria voluntate rationem ultimi finis a Deo abstulit, eumque odio infectatus peccando est, & creaturis, suisque appetitionibus postposuit, se in illius restituere amicitiam potest, quin illum amare incipiat? Puer adultus, non quia peccavit, sed ne peccet, amare Deum obstringitur: & homo impius scelerisque, ut flagitiorum vulnera sanet, ut quod Deo per amorem perversum surripuit, restituat, liber ab omni dilectione Dei erit? Qui extra Thomistarum castra militat, se expedire ab hac argumentatione valent, suppositionem negantes. At nulla Theologo Thomistæ heinc evadendi latebra patet, nec rima ulla.

IX. *Quinta ratio.* Christianus qui a statu gratia in peccatum mortale prolabitur, divinae amicitia iura violat, primumque caritatis mandatum infringit. Et si diu in peccato persistat, depravatique scelerum habitibus irretiatur, sæpius hoc caritatis mandatum conculcat contemnitque. Hoc quippe præceptum, ut alias demonstratum est, peculiare amoris actus imperat. Quo posito, sic argumentor. Qui odio ardet adversus proximum, absolutionis capax non est, nisi odio posito, erga proximum amorem concipiat. Qui ebrietati, luxuria, iniustitiæ obnoxii sunt, ad absolutionem recipendam dispositi non reputantur, nisi per contrarios actus erga temperantiam, iustitiam, & castitatem ferantur. Et absolutioni suscipiendæ idonei iudicantur qui caritatis amore Deum offensum placare toto corde non student?

Clarins expono rationis huiusce vim. Accedit ad Confessarium Petrus, qui plurimum annorum spatio Paulum reperitis iniuriis, contumeliis, damnisque exagitavit. Formali, & expresso odio illum non est infectatus; sed ea omnia peregit quæ magnopere displicere Paulo certo sciebat, prævidebatque illum summopere offendendum, tristitia & mœrore conficiendum. Quid tum Confessarius? Clamabit continuo: *Vade prius reconciliari fratri tuo.* Severe inquireret, num sincero amore illum prosequatur, eisque amicitiam reintegrare studuerit, antequam eum absolvat. Accedit Sempronius, qui reciprocam cum Deo amicitiam scelerate infregit. Longo intervallo ea scelera patravit quæ Deo summopere displicere certissime sciebat. Sæpe insonare a Concionatoribus audivit, Christianos mortaliter peccantes *rursus crucifigere Filium Dei*. In hac Dei inimicitia diu persistit; sed timore inferni, & dolore amissæ æternæ beatitudinis dolet se peccasse. Quid tum Confessarius? Non inquireret, num Deum offensum amet? num inveteratam cum Deo inimicitiam amore depellere, & fracta amicitia iura reparare dilectione sincera saltem initiali & imperfecta, quoad potest, studeat? Omnia hæc dissimulabit, & alto premet silentio Confessarius? Quid? Petrus amare Paulum offensum tenetur, ut cum illo reconciliationem, novumque amicitia fœdus ineat: & Sempronius læsæ infinitæ maiestatis reus, qui Filio Dei mortem rursus intentare, eumque rursus toties affectu iniquo crucifigere, quoties mortaliter peccavit, ausus est, reconciliationem cum eodem denuo inibit, quin ipsum sincere amare incipiat, quin alto dolore poeniteat ob offensam infinitæ illius bonitati irrogatam? Sempronius ex inimico fieri amicus Dei poterit sine amicitia amore? Solo amore concupiscentia, solo timore gehennæ divinum illud amicitia & benevolentia fœdus reintegrabit? Vulgare illud axioma, *Si vis amari, ama*, respectu divinae amicitia locum non habebit? Deus restatur: *Diligentes me diligo*. Cor est quod a nobis Deus postulat: *Fili, præbe mihi cor tuum*. Quomodo autem offerri Deo cor istud valet, nisi amicitia, & benevolentia amore? Uliquidum cor istud concupiscit, aut pavet, non tam Deum quam se amat: sibi cavere, non Deo placere studet. Si populi silvestres, & barbari a sophistarum præiudiciis vacui audirent, Theologos reperiri qui propugnant renovari inter Deum offensum, & hominem offensorem amicitiam posse, quin homo pro viribus prosequi amo-

re Deum obstringatur, an non commoverentur? an immane paradoxon istud reputarent bono communique sensui repugnans? Verum habet, inquit, dum hæc amicitia iniri extra sacramentum debet, secus cum sacramento: quoniam Christus Iesus sacramentum poenitentiae instituendo abolevit mandatum primum caritatis, ne iugum aggravaret. Tam absurdum commentum supra reieci, & penitus labefactavi.

X. Confirmo argumentationem factam; sed veniam prius peto aliqua repetendi quæ iam dicta sunt. In gravissima controversia vix & repetitiones, & prolixitates vitari queunt. Qui voluntatem deliberatam & constantem non habent omnia mandata servandi, & præcipue primum, dispositi satis non sunt ad sacramenti effectum. Sed nemo mandata servare sine caritate initiali valet. Ergo hac destitutus indispositus ad sacramentum est. Prima propositio certa est. Absolveres ne poenitentem qui fuit impudicus, ebrius, iniustus, insensus proximo, qui aperte fateretur se non amare sobrietatem, castitatem, iustitiam, caritatem erga proximum: qui effutiret grave esse iugum harum virtutum amorem; tamen si sponderet se præfata crimina non patraturum ob timorem gehennæ? Dicitur bona voluntas potest quæ disposita non est ad amanda iusta, honesta, & quæ sunt Deo, & proximo grata? Qui solo timore poenarum, & remunerationis spe se cohibet a vitiis, his virtutibus contrariis, amat ne virtutes ipsas? Si ais, licet falso, habeo intentum, si negas, consequenter fateris hunc bonam non habere voluntatem. Laudabilis est eiusmodi timor honesta & bona talis spes; & ambo disponunt ad maiora. Sed agere ultra propriam virtutem nequeunt. Succedat ergo amor necesse est, ut virtutes ipsas amet, & voluntatis propensione erga vitia pulsa, illam ad iustificationem disponat. Quapropter Tridentini Patres præter timorem, & spem amori concupiscentiæ nixam adieserunt: *Incipiunt Deum diligere tamquam OMNIS iustitiæ fontem*. Deum utique diligendum Patres iubent, ut misericordem, ad parcendum primum, ad curanda animæ vulnera potentem, ad remunerandum liberalem, & æternæ felicitatis dispensatorem: sub his enim respectibus quilibet Christianorum nequissimus fide catholica illustratus diligit amore concupiscentiæ æternam beatitudinem in Dei possessione sitam. Quis eorum qui credunt, non exoptat Deum possidere post mortem? Sed spes hæc informis est, quæ, licet bona sit, & supernaturalis, revocare peccatorem ab

affectu suarum voluptatum, illumque in Deum convertere nequit. Verum solus amor erga Deum, *omnis iustitiæ fontem*, peccatorem avellit ab affectu carnali, & convertit in Deum. Cur quæso, iubent Patres diligendum esse Deum tamquam *OMNIS iustitiæ fontem*, nisi ut dilectio Dei amorem ad omnes virtutes, ad omnem iustitiam, honestatem, sapientiam, & veritatem in poenitente accendat? Voluntas quippe est quæ amat iustitiam, castitatem, & proximum, & Deum. Si has virtutes fastidit, non bona & disposita ad sacramentum, sed perversa remanet. Neque dicas, vi sacramenti infundendas esse eiusmodi virtutes. Quoniam, ut infundantur, præcedere dispositiones debent in eodem genere, & speciei virtutum, ut alias dictum, & dicendum sæpius est.

XI. Heinc necessario consequitur, adversam opinionem pro servili attritione pugnantem penitus evacuare caritatis evangelicæ legem, primamque mandatum. Si enim absque caritate imperfecta, & incipienter obtineri iustificatio impii potest; salutem quoque æternam absque actuali dilectione consequi iustificati poterunt. Salus enim æterna denegari homini gratia habituali sanctificante ornato, lege ordinaria spectata, a Deo nequit. Gratia enim sanctificans germen gloriæ est, constituens filios Dei adoptivos homines iustificatos. Porro *si filii, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi*. Hæc absurda & monstra aut deglutiant, aut propriam opinionem improbant necessum est. Inveteratus peccator, qui toto vitæ suæ tempore nunquam Deum amavit, sed omnium scelerum iniquitate pollutus, timore gehennæ exagitatus, & spe beatitudinis succensus, flagitia sua confitetur, absolutionem omnium scelerum obtinet, nullo elicitio caritatis actu. Sed repentina morte percussus, e vivis decedit, iustificatus absolutione sacramentali. Quo iste perget? In cælum? Inane ergo est, & superfluum primum maximumque caritatis præceptum, quod continenter ante oculos haberi, & in limine domorum scribi Deus iubet? Si reponas non fore salvandum ob dilectionis omissionem; alterutrum concedere debes; aut hominem iustificatum gratia sanctificante excludendum a regno Dei; aut defectu caritatis non esse iustificatum. Si primum ais; ordinem a divina providentia præstitutum pervertis, & conturbas: si secundum adfirmas; improbas opinionem tuam. Verum, quod absurdum & horrendum commentum videtur, ultro admittunt adversariorum plures, qui asserere minime dubitant præ-

præceptum contritionis in lege evangelica obsolevisse, minimeque obligare vel in ipso mortis articulo respectu illorum qui eo tempore continentur. Ad hoc inauditæ laxitatis extremum novus opinandi modus illos detrusit.

XII. Missis pluribus aliis rationum momentis, ex Patrum doctrina manantibus, paucis rem concludo. Peccator non est ad sacramentum satis dispositus, nisi efficax, & firmum propositum habeat omnia divina mandata servandi. Nec sufficit simplex *velleitas*, & languida voluntas, quæ reipsa non vult, sed vellet. Hoc fateri omnes debent. Atqui voluntas efficax servandi omnia Dei mandata necessario includit propositum servandi primum, & universæ legis caput, præceptum scilicet caritatis. Implicat autem in terminis, ut aiunt, consilium efficax & deliberatum Dei diligendi sine amore Dei. Quid enim est velle sincere, & efficaciter Deum diligere, nisi reipsa Deum amore prosequi? Quamobrem sapienter Augustinus tract. lxxxiv. in Ioan. docet. *Quomodo ergo Dominus dicit: Si diligitis me, mandata mea servate: & ego rogabo Patrem, & alium Paraclytum dabit vobis: cum hoc dicat de Spiritu sancto, quem nisi habeamus, nec Deum diligere possumus, nec eius mandata servare? Quomodo diligitur, ut eum accipiamus, quem nisi habeamus, diligere non valeamus? Aut quomodo mandata servabimus, ut eum accipiamus, quem nisi habeamus, mandata servare non possumus? . . . Resat ut intelligamus Spiritum sanctum habere qui diligit, & habendo meveri ut plus habendo plus diligit. Qui igitur Deum diligit, Spiritum sanctum moventem, & auxiliantem habet. Propositum enim diligendi Dei sine auxilio Dei haberi nequit: Præparatur animus, Spiritu sancto intus movente, hac dilectione imperfecta & inchoata, suscepto sacramento diffunditur cum gratia sanctificante caritatis habitus per Spiritum sanctum tunc inhabitantem; & tum in dilectione magis magisque proficiet.*

S. VII.

Auctoritate Theologorum, & celeberrimarum Universitatum necessitas dilectionis divinæ ad sacramentum poenitentiae rite suscipiendum confirmatur.

I. Auctororum, quos recensurus hic sum, plurimos in fonte legi, alios apud claros Theologos laudatos inveni. Nulla vel levis suspicio mihi occurrit minus sincere *Conc. Theol. Tom. IX.*

laudatos esse quos non legi. Ut ordinem aliquem servem, primum eos commemorabo qui Concilium Tridentinum præcessere, deinde posteriores. Et ut brevitas consulam, & tædium declinem, loca librorum, in quibus hanc doctrinam docent, scribere omitam.

II. Ante Concilium Tridentinum *Ricardus Victorinus, Hugo Victorinus, Robertus Pullus, Hugo Lothariensis, Magister Sententiarum, Bandinus, Casarius Heisterbacensis, Guillelmus Altsidoriensis, Guillelmus Parisiensis, B. Albertus Magnus, Alexander Aletius, S. Bonaventura, S. Raymundus a Pennafort, Vincentius Bellovacensis, Robertus le Sorbona, S. Thomas Aquinas, Ioannes Bromiardus, Okamus, Ioannes Bacho, Thomas Argentinensis, Marsilius ab Inghen, Ioannes Gerson, Ioannes Nyder, S. Bernardinus Senensis, Guillelmus Vorillonius, S. Antoninus, Gabriel Biel, Carlerius, Tarvisinus, Ioannes Mator, Pepinus, Ferrariensis, Caictanus, Adrianus VI. Celatai, Petrus Sutor, Verratus, Guillaudus, Spineus, Ekius, Ioannes Doventria, Vivaldus, Liber Ritualis Condomensis Ecclesiæ, Concilium Senonense, Albertus Pighius, Synodus Pictaviensis, Academia Lovaniensis, Concilium Moguntiacum, Ioannes Bætz, Godeschalcus Rosemundus, Driedo, Alphonsus Virvesius, Lotomus, Chrysostronus Lavellus.*

III. Ne quisquam suspicari de istorum Auctororum doctrina possit, legatur Carolus Vitasse *Tom. V. de poenit.* ubi non modo libros, & loca, sed prolixa istorum Theologorum testimonia exscribit, quæ brevitatis studio prætereo.

IV. Theologi post Concilium Tridentinum quorum plures Episcopi fuere eiusdem Concilii Assessores, *Salvator Alepius, Lipomannus, Ioannes Emilianus, Cornelius Mussus, Fredericus Nausea, Franciscus Ricardotus, Franciscus Sonius, Martinus Rithorius, Iansenus Gandavensis, Ioannes Antonius Pantusa, Nicolaus Pollevæus, Hieronymus Burgenis, Iacobus Naclantius, Gaspar Cassalius, Guillelmus Cassadorus, Ferdinandus Vellofillus, Leonardus Marinus, Egidius Fuscararius, Melchior Avosmedianus.* Hi omnes fuerunt Episcopi Concilii Tridentini, qui pro dilectione Dei necessaria in peccatoris conversione cum sacramento poenitentiae steterunt, & scripserunt. Illorum testimonia referunt Lanoius, Carolus ab Assumptione, Farvacquesius, Vitasse, Henricus a S. Ignatio, & alii.

V. Theologi quorum plurimi eidem Concilio interfuerunt, *Didacus Lainez, Petrus Soto, Dominicus Soto, Gentianus Hervetus, Iacobus Payva, Alphonsus Salmeron, Ruardus Tap-*

Tapperus, Ioannes Viguierius, Thomas Herentalinus, Conradus Elingius, Ioseph Lansbergius, Ioannes Medina, Gabriel Puttherbæus, Ioannes Bunderius, Franciscus Picardus, Edmundus Augerius, Egidius Tapiarius, Adrianus Hequetius, Georgius Bustius, Gabriel Prætolus, Martinus ab Eifengrein, Petrus Emotta, Petrus Divollus, Franciscus Samarinus, Martinus Navarrus, Iosephus Angles, Philippus Faber, Didacus Stella, Petrus Possaniensis, Antonius Hiquæus, Ioannes Pontius, Ioannes Lensæus, Ioannes Molanus, Thomas Stapletonius, Vitus Miletus, Christophorus Sylvestranus, Ioannes Paulus Palanmelitarum, Hieronymus Torres, Iacobus de Grassis, Iacobus Gualterius, Ioannes Macherentinus, Bernardus Rosignolus, Adrianus Mangotius, Ludovicus Carbo.

VII. Onanes fere isti scripserunt a celebratione Concilii Tridentini usque ad 1600. circiter. Hinc intelliges, iure Doctorem eximium P. Franciscum Suarez testatum esse, ut supra adductis eiusdem verbis ostendi, opinionem de sufficientia attritionis servilis nec esse valde antiquam, nec multum communem. Quod idcirco repeto, ut memorie tuæ altius hæreat, nullam in hac controversia fidem adhibendam esse nuperis Casuistis illis qui, quo imperitiores, eo liberior evulgant, opinionem attritionis formidolose post Tridentinum semper fuisse moraliter certam & communem. Ex Suarez, & Vasquez eximii Theologis opinio hæc magnam acquisivit auctoritatem, & dominari in scholis cœpit usque ad publicationem Historiæ Cardinalis Pallavicini. Quæ sane historia mortifere vulneravit præfatam opinionem, quæ semper ab illo tempore declinavit, & in dies ad suum occasum tendit.

VII. Sed persequamur censum Auctorum qui ad hæc usque tempora scripserunt. Archangelus Rubens, Auctor Gemmæ Evangelicæ, Paulus Comitulus, Iacobus Ianfonius, Innocentius Cilo Ghisi, Ludovicus Cliftonus, Gregorius de Valentia, Guillelmus Eftius, Ludovicus Blossius, Petrus Binsfeldus, Valerius Reginaldus, Ioannes a Iesu Maria, Gaugerius Hispanus, Matthæus Beruvellet, Franciscus Sylvius, Hugo Matthoud. Istorum testimonia rescribunt Henricus a S. Ignatio, Carolus Vitasse.

VIII. Ultima ætate contra attritionem formidolosam scripserunt sequentes. Bonus Merbesius, Zacharias Pasqualigus, Marcus Vistal, Hugo Quarrens, Antonius Gaignet, Ioannes Le Letune, Biroat, Franciscus Tolosanus, Iulianus Hineusæ, Ioannes Cabassu-

tius, Christianus Lupus, Carolus ab Assumptione, Alexander Wite, Laurentius Neessen, Ioannes Lamoius, Franciscus Gennet, Vincentius Contensonius, Franciscus Farvacquesius, Macharius Avermans, Albericus Keykovius, Nicolaus de la Verdure, Fredericus Gavardi, Leo, Florentius de Cocq, Iacobus Bondortius, Gaspar Iuveninus, Leonardus Van-roy, Aurelius Piette, Bouchatus, Natalis ab Alexandro, Le Druin, Ludovicus Habert, Henricus a S. Ignatio, Cayolus Vitasse, Petrus Lambertus Le Drou, Thomas Milante, Laurentius Berti, Petrus Ballarinus, Bartholomæus Francesconi.

IX. Hi maiori ex parte integras dissertationes, omni argumentorum genere refertas, adversus formidolosam attritionem edidit, & ex instituto controversiam versarunt.

X. Animadvertendum, eorum quos recensui num. 2. 4. & 5. aliquos requirere contritionem perfectam, aliquos alios contritionem saltem putatam. Sylvium se retractasse aliqui contendunt. Sed res tanti momenti non est, ut severiorem postulet discussionem. Illud unum certum est, omnes quos laudavi, opinionem attritionis ex solo metu gehennæ conceptam reicere tamquam insufficientem ad sacramentum poenitentiae rite suscipiendam.

XI. Præter omnes hætenus laudatos, lubet recensere aliquos celeberrimos Cardinales, quorum chorus ducit S. Carolus Borromeus, qui in Instr. de sacram. poenit. hæc præscribit. Antequam Confessarius . . . absolutionem tribuat poenitenti, videbit an PROPTER DEUM veram peccatorum suorum contritionem habeat . . . Quod si talem contritionem illum non habere intellexerit, illius desiderio accendere conabitur, hæc admonens, PROPTER DEUM ipsum usque adeo quantum potest, eum peccata dolere oportere. Vide Henricum a S. Ignatio num. 1766.

XII. Cardinalis Sarnanus in Summ. Theolog. pag. 152. Poenitentiam certam non facit nisi odium peccati, & AMOR DEI, inquit Augustinus. Cardinalis Toleti verba supra rescripti.

XIII. Cardinalis PALLAVICINUS in epistola ad Pastores Gandenses. Equidem in hac questione, super qua compellare me vobis placet, an ad gratiam iustificationis assequendam in sacramento poenitentiae aliquis actus CARITATIS erga Deum, non quidem perfectus, sed imperfectus, & per se ad iustificationem insufficientis sit necessarius; adfirmanti sententiæ SEMPER adhæsi, eamque in Academia Romana Societatis Iesu publice do-

docui, adeoque in quodam traditæ a me doct. Brinzæ de poenitentia breviario typis vulgati. Quam opinionem aliqui ex eadem Societate præceptores amplexi erant, & ANTE, & post ME alius aliusque Theologiæ præceptor in eodem Gymnasio propugnavit. Porro si dixerò solum Cardinalem Pallavicinum præstare in hac præsertim controversia centum Casuistis, sapientum iudicio a veritate non aberrabo. Quoniam ipsi Acta Concilii Tridentini legit, & iussu summi Pontificis Alexandri VII. historiam illam celebrem scripsit.

XIV. Cardinalis Le Camus in constitutionibus synodalibus tit. VI. art. 6. & epistola pastoralis præfixa Tom. IV. Theol. Mor. Genneti.

XV. Cardinalis BONA de principio vitæ christianæ Part. I. S. XIX. & Part. II. S. XXXVIII.

XVI. Cardinalis LAUREA Tom. IV. disput. XVII. docet: Inter ceteras dispositiones requisitas ad gratiam iustificationis, præ ceteris est dilectio Dei.

XVII. Cardinalis AGUIRIUS diff. VIII. in can. XII. Concilii Toletani III.

XVIII. Cardinalis DENHOFFIUS Episcopus Cæsenatensis in Instr. pastoralis an. 1669. S. 3. hæc docet. Dolor contritionis, qui poenitentibus est necessarius, duabus conditionibus constare debet. Prima est, ut adsit aliquis actus amoris Dei; quod sane perperis accuratè rationum momentis est probabilissimum. Hic autem amor quemlibet alium vitiosum perversumque rerum creaturarum amorem pondere suo excedat necesse est; ita ut peccator amore, ut vocant, appetitivo Deum amet super omnes res quæ mortiferi criminis reum fecerunt, aut facere possunt. Hunc amorem huiusmodi esse debere demonstrat omnimoda necessitas expellendi e peccatore tam memoratum amorem rerum caducarum, in quo proprie consistit peccatum letale: is enim amor emigrare non potest, nisi contrario expellatur, scilicet AMORE DEI, qui ob id debet esse PRÆDOMINANS: nam aliter quidem non vincet vitiosum rei perituræ amorem. Neque obici potest, quod omnis actus amoris Dei super o-

Francolinus.

omnia sufficiat ad iustificationem, atque adeo peccator semper futurus sit iustificatus ante absolutionem. Quoniam isthæc PRÆROGATIVA CONCEDITUR DUM TAXAT AMORE DEI PERFECTO, qualens hic flagitamus: quæ perfectio non ex sola causa morente, sed ex intensione actus habetur, ut ANTIQUE THEOLOGI COMMUNITER adfirmant, qui explicando discrimen contritionis perfectæ, & imperfectæ, hanc luci exorienti comparant, illam vero iam exortæ, & clarè relucenti. Unde patet eos existimare utramque esse eiusdem generis, nec aliter differre quam sicut PLUS & MINUS. Agnoscit etiam CATECHISMUS decreto Concilii Tridentini in lucem editus, intensiorem illam necessariam in dolore contritionis, ut sit ad peccata mortifera extra sacramentum poenitentiae excludenda idoneus: vultque ut ad hunc effectum iam in gradu eminenti sit constitutus.

XIX. Cardinalis BELLARMINUS Lib. II. de arte moriendi cap. VI. inquit: Ad sacramentum poenitentiae rite suscipiendum . . . hoc requiro, ut ex toto corde displiceat tibi quod in Deum peccaveris . . . idque . . . AMORE DEI. Plura ex eodem referunt Auctores sententiæ nostræ. Unum ego transcribo ex Lib. II. de poenit. cap. XIV. ubi ait: Catechumeni, & poenitentes, si Christum super omnia diligunt, ac vera Dei caritate flagrant, tam apud Deum remissionem consecuti sunt; ad cuius remissionis sacramentum pie, religioseque anhelant. Si autem per INCHOATAM DILECTIONEM DEI (ut Concilium Tridentinum loquitur sess. VI. cap. VI.) paulatim disponantur ad gratiam, non habent illi quidem remissionem peccatorum, sed neque ex eorum numero habendi sunt. Quos Apostolus execratur: ille siquidem eis tantum anathema dicit qui Christum NEQUE PERFECTE, NEQUE IMPERFECTE DILIGUNT. Quis dixerit Apostolum non loqui de caritatis amore? Porro hanc caritatem Bellarminus distinguit in perfectam, & imperfectam.

XX. P. Balthassar Francolinus Lib. II. capit. VI. S. II. num. 14. hæc scribit.

Bellarminus.

Lib. II. de poenit. cap. XVIII.

„ Bellarminus, qui scripsit de poenit. an. 1583. Lib. II. cap. XVIII. TRACTAT EXPRESSE hanc questionem his terminis. „ An attritio, sive imperfecta contritio, „ quam certum est sine sacramento non suffi-

cere

Titulus capituli hic est. Solvuntur obiectio- nes. Lutherus &c. integrum illud caput insumit in diluendis Lutheri obiectis. Sub fidem capituli hæc adicit.

Una quidem adhuc questio transari POTUIS-

G 2

SET „

„ cere ad iustificationem, sufficiat cum sacramento. Eum autem loqui de attritione concepta non ex caritate, patet, non solum quia nomine attritionis tunc omnes id significabant, sed etiam quia loquitur de ea *quam certum est sine sacramento non sufficere*, quæ per ipsum, qui late docet omnem caritatem expellere peccatum, non est ea quæ concipitur ex caritate. Propositæ autem quæstioni responderet, **NULLO MODO NEGARI POSSE**, *quin sola non sufficiat, ut in Concilio Tridentino sess. XIV. cap. IV. declaratum est.* Responderet ne tantus Doctor, tam moderatus in ferendo iudicio, hoc modo: Declaratum est: idque tam perspicue, ut nec ab hæreticis, quos ubi alloquitur, negari possit, nisi vidisset a catholicis id non negari, & communiter doceri? "

XXI. Non eo hæc rescripti, ut ex hoc laudato testimonio in meas partes trahere doctissimum Cardinalem velim. Quorsum ergo ut pateat, quam sincere, & germane a P. Francolino testimonium Bellarmini citetur. Francolinus asserit, Bellarminum *expresse hanc quæstionem tractare.* Et Cardinalis Bellarminus dicit: *Hæc quæstio tractari potuisset: & occasione respondendi Lutheri obiter & per transennam sola laudata verba, quibus suo capiti finem imponit, de hac controversia habet.* P. Francolinus litteris grandioribus narrat, Bellarminum absolute definire, **NULLO MODO NEGARI POSSE.** Bellarminus e contrario suam assertionem restringit ad discipulos Lutheri. *Ceterum discipuli (Lutheri), NULLO MODO NEGARE POSSUNT.* Tandem P. Francolinus, ut securus fucum imperitis facere possit, pro certo statuit, Bellarminum non loqui de attritione concepta ex caritate imperfecta: & Bellarminus perspicue distinguit caritatem perfectam ab imperfecta; & hanc reperiri ait in catechumeno accedente ad baptismum, antequam iustificationem obtineat, ut evidenter constat ex testimonio Bellarmini a me supra *num. 19.* rescripto. Si enim Bellarmino de attritione ex solo poenarum timore concepta sermo esset, & assereret Concilium Tridentinum declarasse, hanc attritionem sufficere, sane errasset; cum omnes docti cum Cardinali Pallavicino hodie fateantur, ab hac quæstione Concilium abstinuisse in illa *sess. XIV. cap. IV.* Sed Bellarminus, ut manifeste patet ex adducto textu, loquitur de attritione ex caritate imperfecta concepta. Iudicium lector proferat.

XXII. Cardinalis Monilianus DEOLERA

SET, (N. B.) *an videlicet attritio, sive imperfecta contritio, quam certum est sine sacramento non sufficere ad iustificationem, sufficiat cum sacramento, ita ut poenitens ex attrito virtute absolutionis fiat contritus, & iustificetur.* LUTHERUS enim id aliquando negavit, ut perspicuum est ex eius responsione ad dialogum Sylvestri Prieratis; ubi de conclusione sexta loquens: Error est, inquit, quod attritus fiat contritus virtute clavium. Ceterum DISCIPULI, qui contritionem in terroribus constituunt, & soli fidei ex verbo absolutionis conceptæ, quæ terrores illos consequitur, iustificationem ascribunt, **NULLO MODO NEGARE POSSUNT**, *quin attritio & sola non sufficiat, & cum absolutione sufficiat; ut in Concilio Tridentino sess. XIV. cap. IV. declaratum est.*

in compend. theologic. qq. Cardinalis RICHELIIUS in *Catechismo* suo docent, attritionem formidolosam non sufficere cum sacramento ad obtinendam iustificationem. Innumeros Archiepiscopos, & Episcopos recensere possem, qui hanc eandem doctrinam docent; sed, ne prolixior sim, eos prætereoo.

XXIII. Doctissimus Episcopus BOSSUETUS, postquam integro *Opusc. de Doct. Conc. Trid. circa dilect.* demonstravit sententiam nostram, sic concludit: *Hæc nos secuti doctissimos, ac maximos in Italia, in Gallia, aliisque provinciis Episcopos, fratres & compresbyteris nostris Ecclesiarum rectoribus, aliisque ibidem verbum, & sacramenta administrantibus, episcopalis responsi loco, in manus docenda & utenda tradimus: his ab universa fraternitate obediri oportere mandamus.* An unus BOSSUETUS e cathedra episcopali loquens non præstat mille Dianis, Sporeriis, Wigandis, La Croixiis, Tamburinis, Vivis, & his similibus?

XXIV. Referre quoque possem plurimas catecheses ab Ecclesiis & Episcopis Italix, Gallix, Hispanix, Germanix, Polonix, Belgii, in quibus formidolosæ attritionis insufficientia declaratur. Sed hæc quoque omnia silentio premo, & duarum Universitarum testimonia prodo.

DECLARATIO CLERI GALLICANI.

Primam damnat ann. 1700. hanc propositionem. *Attritio ex gehennæ metu sufficit etiam sine ulla Dei dilectione, sive ullo ad Deum respectu: quia talis honesta, & supernaturalis est.* Hanc propositionem hæc percussit censura

Hæc

Hæc propositio, quæ a dispositionibus necessariis ad absolutionem excluditur quilibet ad Deum offensum respectus, temeraria est, scandalosa, & in hæresim inducit.

XXV. Honoratus Turnely hanc solam censuram rescribit *quæst. v. art. 2.* suoque arbitrio interpretatur. Ea vero quæ sequuntur, omnino prætermittit. Hanc vero Clerus ille celeberrimus explicationem adiicit.

XXVI. Post absolutas propositionum censuras, supersunt quædam pro rei gravitate enucleatius exponenda, & ab ipsis principiis in apertam lucem deducenda.

Et quidem de dilectione Dei, sicut ad sacramentum poenitentix, quæ est laboriosus baptismus, requisita, ne necessariam doctrinam emittamus, hæc duo in primis ex sacrosancta Synodo Tridentina monenda & docenda esse duximus.

Primum, ne quis putet in utroque sacramento requiri, ut præviam contritionem, eam quæ fit caritate perfecta, antequam actu suscipiatur, hominemque Deo reconciliet; alterum, ne quis putet in utroque sacramento securum se esse, si præter fidei, & spei actus non incipiat diligere Deum tamquam omnis iustitiæ fontem.

Neque vero satis adimpleri potest utriusque sacramento necessarium vitæ novæ inchoandæ, ac servandæ mandata divina propositum, si poenitens **PRIMI AC MAXIMI MANDATI**, quo Deus toto corde diligatur, nullam curam gerat; nec sit saltem animo illa præparato, ut ad illud exequendum, divina opitulante gratia, se se excitet, ac provocet.

Placet etiam caveri a sacramenti poenitentix ministris, ne in hoc poenitentix sacramento, aliisque sacramentis conferendis sequantur **OPINIONEM PROBABLEM** de valore sacramenti, relicta tutiore; ne poenitentes ipsorum fidei animam suam committentes, admonere cessent, ut in poenitendo **INCHOATÆ SALTEM DILECTIONIS DEI** ineant viam, quæ sola secura sit: graviter peccaturi in hoc salutis discrimine ex eo solo quod **CERTIS INCERTA PRÆPONANT.**

XXVII. Insuper sacra Parisiensis Facultas, ne quis cavillari possit, non ad caritatem, sed ad spem attinere requisitam in sacramento poenitentix dilectionem, declaravit sequentem doctrinam a Patribus acceptam esse, suisque tradendam anno MDCCXVI. die XXIII. Iulii.

XXVIII. Timorem gehennæ, etiam supernaturalem, quamvis sit bonus, & utilis, non excludere effectum peccandi, nec sufficere in adultis ad iustificationem, etiam in sacramento baptismi, & poenitentix obtinendum; sed Conc. Theol. Tom. IX.

præter hunc timorem, actusque fidei, & spei, requiri amorem Dei, quo Deum, tamquam omnium iustitiæ fontem, ut docet Concilium Tridentinum, diligere incipiamus. Hunc amorem ferri in Deum, declarat sacra Parisiensis Universitas, tum ut in se summe bonus est, tum ut est summum bonum nostrum; quæ duo complectitur **CARITAS** inter virtutes theologicas tertia: **HOC SOLO AMORE** converti voluntatem in Deum, & averti a creatura: amorem Dei super omnia, qui **CARITATIS INCHOATÆ** saltem actus sit, necessarium esse, ut ab adultis obtineatur remissio peccatorum in sacramentis baptismi, & poenitentix.

XXIX. Plures propositiones hoc ipso ann. 1736. die 21. Iulii excerptas ex libris M. Le Roux de attritione servili, eadem sacra Facultas Parisiensis censuris confixit. Eas exhibet Carolus Vitrassé sub finem Tom. V. & alibi illas transcribam.

XXX. Subiicio articulos Universitatis Lovaniensis, quos ann. 1677. nomine eiusdem Universitatis Franciscus Van-Vianen, Christianus Lupus, Martinus Steyaert, & Lambertus Le-Drou Romæ supremo S. Officii tribunali examinandos detulere; ut testatur Le-Drou *diff. IV. cap. I.* Sunt autem sequentes.

1. Servilis gehennarum metus nequamquam in sua substantia malus est, sed bonus & utilis. Attamen ipsi soli insistent attritio etiam cum sacramento non sufficit ad iustificationem: quia ad accipiendam hanc gratiam oportet credere, sperare, ac Deum propter se diligere.

2. Vera attritio debet esse dolor animi, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero, excludens voluntatem peccandi; attamen non debet includere perfectam caritatem, quæ hominem Deo reconciliet, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur.

3. Nihilominus esse debet, licet imperfecta, tamen **VERA DEI CARITAS**, qua poenitens Dominum Deum tamquam omnis iustitiæ fontem diligit, ideoque peccata sua detestetur, & oderit. Eam aliqui appellant **CARITATEM AFFECTU SUPER OMNIA**. Caritas perfecta non affectu modo, sed etiam effectu est super omnia, ut supra ex S. Thoma demonstravi. Præfati tres articuli Romæ discussi, ab omni censura immunes iudicati fuere.

C A P U T IX.

Diversi contrariæ sententiæ opinandi modi. Nonnullæ difficultates, & obiecta resolvuntur.

I. **Q**uamquam formidolosæ attritionis origo supra patefacta sit; iuvat nihil

hilominus duo præcipua illius capita in memoriam revocare. Novatores potestatem clavium negarunt. Hanc hæresim damnavit Concilium Tridentinum, definivitque dogma fidei esse, Sacerdotes Domini vere remittere peccata; & poenitentiae sacramentum iustificare poenitentem dispositum, primamque gratiam sanctificantem producere. Propugnanda itaque veritas hæc catholica contra novatores.

II. Baius in aliud extremum lapsus est. Ita exaltavit clavium potestatem, ut caritatis virtutem enervaverit: docuit quippe caritatem perfectam sociari cum peccato posse.

III. Studium hos duos evitandi scopulos peperit attritionem servilem, cuiusque caritatis vacuum. Hac via defenditur, inquit, perspicue contra novatores sacramenti poenitentiae efficacitas, & virtus remittendi peccata, & producendi primam gratiam. Declinatur quoque error Baianus confederationis perfectæ caritatis cum peccato. Plures, immo communiter adversæ sententiæ patroni, ut longius ab his duobus erroribus recedant, ita acriter propugnant attritionem formidolosam ex solo gehennæ metu conceptam satis esse ad sacramentum, ut nullius amoris vel initialis expressam faciant mentionem. Hæc sola amoris vox illorum plurium aures lædit in hac causa, reformidantes ne Baianismus, & Iansenismus latenter serpat, & ad animarum perniciem grassetur. Reipsa tamen quemlibet amorem initialem nec negant, nec negare ullo modo possunt, cum necessariam fidem, & spem, quæ necessario amorem præsupponit, ad iustificationem requirant. Sed amorem hunc plurimum nec nominant quidem, veriti ne in syrtim Baianismi & Iansenismi incidant. Idcirco attritionem ex solo poenitentiam timore conceptam acriter propugnant.

IV. Alii eiusdem sententiæ patroni ex diuturna disputatione, & longo utriusque partis litterario bello experrectiores facti, intellexere, salva fide amorem aliquem negari non posse. Quare, ut opinioni servilis attritionis aliquid invidiæ demerent, eam tandem sub amoris aspectu in publicum apparere curarunt. Varias huiusmodi amoris species invenere. Alii volunt simplicem complacentiam, sive amorem inefficacem sufficere. Sunt qui contendunt, quemlibet supernaturalis virtutis actum pro initiali amore habendum esse. Communis est illorum opinio qui defendunt, amorem spei, seu concupiscentiæ, quo Deus amatur, non quatenus est bonus in se, sed quatenus est bonus nobis, satis esse ad ob-

tinendam in sacramento iustificationem. Ex his quæ hæcenus dicta sunt, omnes istæ opiniones evahescunt. Tamen maioris claritatis gratia, pauca adiuvere operæ pretium duco.

S. I.

Sententia quæ, exclusa caritate inchoata, defendit sufficere amorem concupiscentiæ ad iustificationem in sacramento poenitentiae obtinendam, evacuat præceptum caritatis. Honorati Turnely doctrina refellitur. Plura absurda eam consequuntur. Vera caritatis notio adversus Quietistas.

I. Nonnulla præmitto, quæ viam ad ea quæ dicturus sum, sternunt. Communis est tum Philosophorum, tum Theologorum sententia, duplicem reperiri amorem, unum concupiscentiæ, alterum amicitiae, seu benevolentiae. Ille amat bonum sibi; hic bonum in se amore prosequitur. Divisionem hanc tradit S. Thomas 1. 2. q. xxvi. art. 4. inquit: *Motus amoris in duo tendit; scilicet in bonum quod quis vult alicui, vel sibi, vel alii; & in illud cui vult bonum. Ad illud ergo bonum quod quis vult alteri, habetur amor concupiscentiæ; ad illud autem cui aliquis vult bonum, habetur amor amicitiae. . . . Id quod amatur amore amicitiae, simpliciter & per se amatur: quod autem amatur amore concupiscentiæ, non simpliciter, & secundum se amatur, sed amatur alteri. . . . & per consequens amor quo amatur aliquid, ut ei sit bonum, est amor simpliciter; amor autem quo amatur aliquid, ut sit bonum alterius, est amor secundum quid.*

II. Deum inter, & hominem amor amicitiae ardet, media caritate, ut S. Thomas 2. 2. quæst. xxiii. art. 1. docet. *Cum sit aliqua communicatio hominis ad Deum, secundum quod nobis suam beatitudinem communicat, super hanc communicationem oportet aliquam amicitiam fundari. . . . Amor autem super hanc communicationem fundatus, est caritas. Unde manifestum est quod caritas amicitia quædam est hominis ad Deum.*

III. Mutua inter homines amicitia non continuo ac initer, fervet, nec repente firmitatem, statumque constantem assequitur; sed gradatim suam acquirit perfectionem. Porro ordo qui communiter in virtutibus acquisitis comparandis servatur, idem in virtutibus infusis relucet; ut alias dictum est, & nunc in memoriam revocamus. Actus imperfecti fidei fidem perfectam antecedunt; actus spei

spei languidi ad spem robustam, & constantem; & actus remissi caritatis imperfectæ ad caritatem perfectam, & ardentem viam parant. Sola ne caritas, illico ac nascitur, confestim provectæ & perfectæ resplendet? Sola ne caritatis virtus antecedentes sui generis seu speciei dispositiones reicit? Adversarii, si hoc asserant, prima & Philosophiæ, & Theologiæ principia evertunt. Porro sicut actus imperfecti fidei ad fidem, & non ad spem; & actus imperfecti spei ad spem, & non ad fidem; & actus imperfecti iustitiæ ad iustitiam, & non ad castitatem directe ducunt; & sicut actus imperfecti amoris concupiscentiæ ad amorem concupiscentiæ, & non ad amorem amicitiae; ita imperfecti actus amicitiae, seu caritatis ad perfectionem caritatem directe, & immediate disponunt. Doctrina hæc in omnibus virtutibus tum acquisitis, tum infusis communis & certa est. Unam excipiant adversarii caritatem. Cur? Ut suam propugnent opinionem. Negant caritati quod potiori iure caritati convenit. Omnium virtutum præstantissimam esse caritatem, Scripturæ sanctæ docent. Quo autem excellentior virtus est, tametsi infusa, eo maiorem requirit præparationem & dispositionem per analogiam ad virtutes acquisitas. Quare iure Patres, præsertim Augustinus, & Thomas, inculcant, a caritate inchoata & imperfecta ad provectam perfectamque fieri transitum. Hinc colliges obvium sensum illius axiomatis, *Ex attrito fit contritus*; id est, attritus dolore, qui ex caritate imperfecta prodiit, fit contritus suscepto sacramento, in quo caritas perfecta infunditur. Dux istæ caritatis gradu & statu, non natura differunt. Idcirco transitus iste optime intelligitur. Adversarii naturæ ordinem invertunt, & conturbant: ex concupiscentia oriri amicitiam ipsi volunt. Differre specie propugnant attritionem, & contritionem: quia illam ex amore concupiscentiæ, hanc ex amore amicitiae manare fatentur. Ergo iuxta ipsos hoc axioma, *Ex attrito fit contritus*, hunc prodit sensum: amor concupiscentiæ parit amorem amicitiae: una species alteram generat, iustitia castitatem parit, & paupertas liberalitatem. Quod si hoc & in naturalibus, & in virtutibus acquisitis rerum ordinem invertit; idem, proportionem servata, in virtutibus infusis evenire censendum est.

IV. Theologi nostri amorem initialem erga Deum ab ipso caritatis nascentis primordio, quemadmodum medium diem ab auroræ exorientis crepusculo repetunt. Et sicut dies plana a die nascente specie non differt; ita

eadem est caritatis initialis, proficientis, & provectæ natura: quia idem omnino est utriusque obiectum, nempe Deus appetitive supra omnia propter se dilectus. At quomodo, inquit, fieri potest ut hic amor sit appetitive summus, unaqueque initialis? Ecce. Amor iste Deum spectat. Deus natura sua non amari modo, sed amari etiam super omnia debet. Amor itaque qui Deum propter se dilectum spectat, obiective summus sit oportet: quia obiectum natura sua summæ & super omnia diligere postulat. Si enim summus obiective non esset, Deum summæ diligendum non respiceret: consequenter non magis Dei amor initialis dici posset quam tenebræ appellari lucis primordia valeant. Initialis autem & gradu remissus est ex imbecillitate voluntatis. Et hanc doctrinam communi Theologorum consensu respectu omnium aliarum virtutum confirmavi supra cap. v. S. I. Vide ibidem dicta. His præmissis, ad id quod proposui, accedo.

V. D. Honoratus Turnely, inter adversæ sententiæ patronos Theologus præstantissimus, quæst. v. art. 3. advertit, id quod iam innui, Theologos pugnantes pro attritione servili non potuisse excludere amorem concupiscentiæ; cum Tridentinum apertissime definiat, dolorem attritionis iunctum esse debere cum spe veniæ. Idque verum habet. At non minus verum est, ingentem Casuistarum multitudinem amorem hunc alto involvere silentio, attritionemque ex solo timore gehennæ & poenarum unice inculcare. Unde necessario consequitur, hanc magnam Auctorum multitudinem male infeliciterque suam orasse causam; atque adeo omnes istos nullius auctoritatis esse in hac controversia. Quod idcirco commemoro, ne adversarii in multitudine Casuistarum gloriantur, & ex hac multitudine commentitiam moralem certitudinem suæ opinionis adfiscant, ut incaute, & contra ius faciunt.

VI. Præfatus Honoratus Turnely loc. cit. concl. 1. suscipit demonstrandum, attritionem aliquam saltem inchoatam, & initialem amorem Dei includere debere, quo nempe poenitens diligere incipiat Deum tamquam fontem totius iustitiæ. Hanc suam thesionem evincit his sanctarum Scripturarum oraculis. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua: Matth. xxii. Qui non diligit, manet in morte: Ioann. iii. Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema.* Plura alia istiusmodi testimonia adducit.

VII. Deinde concl. 2. hanc thesionem probandam

dam suscipit. Sufficit ad iustificationem in sacramento poenitentiae obtinendam amor qui dicitur SPEI, quo Deus diligitur, quia bonus nobis, nostra beatitudo, finis ultimus. Hanc suam thesim certam esse asserit ex testimoniis allatis conclusione antecedenti.

VIII. Acutiores ex una parte, & cautiores fuerunt Theologi quorum meminit ipse Turnely, dum profundo silentio amoris necessitatem ad iustificationem in sacramento obtinendam obvoluerunt. Praesensere ipsi, testimonia allata a Turnelio evidenter imponere caritatis amorem. Idcirco, ne proprio mucrone se iugularent, eiusmodi testimonia Scripturarum non produxerunt ad offendendam necessitatem amoris. Et dum a Theologis nostris praefata testimonia opponerentur, responderunt, intelligenda illa esse, quando iustificari peccator debet extra sacramentum. Praeceptum enim, arguantur illi, caritatis, quod allatis testimoniis exprimitur, nullam habet cum sacramento poenitentiae connexionem. Urgebant illa testimonia Hebraeos, inquit, quando institutum non erat poenitentiae sacramentum. Si enim, concludunt illi, in nova lege necessarius esset ad iustificationem in sacramento obtinendam amor Dei, Christus Dominus non levigasset iugum suum, sed gravissimo confessionis mandato aggravasset; essentque Christiani peioris conditionis quam Iudaei ipsi. Hoc est istorum Theologorum sistema, falsum utique; sed tamen ad eludendam argumentationem, ex aductis testimoniis erutam, subtiliter excogitatum.

IX. Sed, clamat Turnely, argutatio istorum Theologorum evidenter falsa est, & Concilio Tridentino apertissime repugnat. Quoniam Tridentinum, postquam recensuit actus fidei, & spei, addit, Deumque tamquam omnis iustitiae fontem diligere incipiunt. Post haec verba sic ait loc. cit. concl. 1. pag. mihi 130. Cl. Turnelius. En amor initialis, seu inchoatus, & imperfectus, quem Synodus requirit ad iustificationem perinde ac actus fidei, ac spei, quos necessario praerequiri nemo negaverit. Ergo toto caelo aberrant illi qui amorem Dei initialem necessarium ad obtinendam in sacramento iustificationem negant. Concedo, inquiet, consequentiam, eamque ineluctabilem assero. Ergo universa illa numerosa Casuistarum acies, quae docet, attritionem solo gehennae timore conceptam sufficere ad iustificationem in sacramento assequendam, prostrata, ipso perdocto Honorato Turnely teste, iacet.

X. Sub examen nunc veniat Turnely do-

ctrina. Hanc assero caritatis primum gravissimumque mandatum penitus evacuare, atque de medio tollere, & D. Turnely, cupientem vitare plurium Casuistarum Scyllam, incidisse in Charybdim. Quandoquidem, si Scripturarum testimonia, quae ex ipso num. 6. rescripti, non continent caritatis mandatum, provoco ut alia divina oracula afferat quae hoc primum gravissimumque verae caritatis mandatum contineant, & praecipiant. Si hoc oraculum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & alia similia quae affert Turnely, caritatem veram non praecipiant; nullum est in universa sacra Scriptura testimonium quo caritatis mandatum probetur. Et haec assertio ineluctabilis est.

XI. Non adeo retuso ingenio perdoctus Turnely fuit, ut non praevideret hoc immane absurdum. Idcirco illud declinare studuit his verbis, quae rescribo, ne quis suspicari, me eidem vel tantillum imponere, valeat. Sic ergo respondet. Scio quidem, haec Scripturae testimonia, si ad litteram urgeantur, non imperfectum modo, sed etiam perfectum, ac verae caritatis amorem Dei, & conversionem peccatoris extra sacramentum exprimere. Verum illa cum aliqua restrictione, & accommodate ad efficaciam sacramenti poenitentiae debent exponi; ita ut contritio perfecta ex AMORE PERFECTO necessaria sit ad gratiam iustificationis extra sacramentum obtinendam; imperfecta vero EX AMORE DEI NON ITA PERFECTO sufficiat cum sacramento, quod instituit Christus in subsidium infirmitatis humanae.

XII. Doctrinam hanc admitto ut veram; sed aio, eandem penitus penitusque evertere systema Turnely, eiusque sententiam funditus labefactare.

XIII. Aut D. Turnely nomine amoris imperfecti, quem praecipere laudatis testimoniis fatetur, intelligit amorem inchoatam & imperfectam caritatis, aut amorem concupiscentiae castae, qui est fundamentum spei. Si primum; victas manus dat, & nostram sententiam propugnat. Si secundum; prorsus evacuat caritatis mandatum, eludit manifesta divina oracula, & omnia principia in hac causa certissima conturbat, atque pervertit. Probo.

XIV. Fidei dogma est, praefata oracula, Diliges Dominum Deum &c. amorem verae caritatis praecipere. Ergo aut imperfectum, aut perfectum. Non perfectum, ut vult Turnely; ergo imperfectum. Nulla hic ad evadendum

dum latebra. Aut negandum, laudata Scripturarum testimonia praecipere amorem verae caritatis; aut concedendum, ea praecipere actum verae caritatis perfectae, vel imperfectae. Non primum: ergo secundum. Eductari heinc nullo modo valet.

XV. Alia via hanc doctrinam, quam Turnely, & alii iuniores formidolosa attritionis patrorum sequuntur, falsissimam evinco. Sicut tres sunt virtutes theologiae; ita tria de singulis virtutibus praecipere, & quidem distincta, dantur, quae distinctos actus praescribunt. Multa sunt Scripturarum testimonia, quae spei expresse & directe officia imponunt. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in aeternum propter retributionem: Plal. cxviii. Querite primum regnum Dei: Matth. vi. Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me: Plalm. iv. & plura alia obvia sunt, quae praetereo.

XVI. Concedo, immo iterum iterumque assero, illo ipso mandato, Diliges Dominum Deum &c. spei praecipuum includi. Si enim tuus est Deus, ut a te possidendum diligere debes. Ideo in iusto spes a caritate inseparabilis est. Sed tum caritatis natura spem formatam antecedit. Quo in casu, si adversarii contendunt in laudatis testimoniis praecipere amorem spei, fateantur oportet, cum primis praecipere caritatis amorem, qui spem formatam praecedat, ut omnes fateantur. Sed de hoc paulo infra contra Quietistas.

XVII. Turnelius, & ceteri adversarii non loquuntur de amore spei formatae caritate, sed de amore spei informis. Nunc ab ipsis percontor. Quid est iste amor spei? Ut iam ex S. Thoma, & omnibus tum Theologis, tum Philoſophis dictum est, duo duntaxat amores reperiuntur, concupiscentiae, & amicitiae. Amor concupiscentiae spem praecedit. Labet transcribere doctrinam S. Thomae ex quaest. xxviii. de verit. in disp. ubi pluribus articulis dispositiones exponit quae iustificationem praecedunt. Porro art. 4. haec docet. Requiritur ergo quod non solum intellectus convertatur in Deum (per fidem) sed affectus. Primus autem motus affectus in aliquid est motus amoris. Qui quidem motus in desiderio includitur, sicut causa in effectu. Desideratur enim aliquid quasi amatum. Ipsa vero spes desiderium quoddam importat cum quadam animi erectione, quasi in quoddam arduum tendens. Sicuti ergo simul est motus cognitionis cum motu amoris; ita motus amoris cum motu spei, vel desiderio. Sicut enim apprehensum movet amorem; ita AMOR MOVET DESIDERIUM, SEU SPem.

Primum ergo fides illuminat intellectum impii. Haec excitat amorem castae concupiscentiae. Hic amor movet ad desiderium seu spem. Doctrinam istam, ut supra ex Suarez, & Tannero adnotavi, Theologorum nemo haec negavit, aut negare iure valet; nisi omnia istius controversiae principia conturbet.

XVIII. Edisserat nunc D. Turnely, & ceteri adversarii omnes, quid sit iste amor initialis spei, quem obtrudunt. Spes non est amor, immo ad appetitum non concupisibilem, sed irascibilem attinet; ut omnes fateantur cum S. Thoma qui 1. 2. q. xl. art. 1. inquit: Et per hoc differt spes a desiderio, vel cupiditate, quae est de bono futuro absolute, unde pertinet ad concupisibilem, SPES AUTEM AD IRASCIBILEM. Ergo patet quod spes differt a desiderio; sicut differunt passiones irascibilis a passionibus concupisibilis. Et propter hoc spes praesupponit DESIDERIUM; sicut & omnes passiones irascibilis praesupponunt passiones concupisibilis, ut supra dictum est (qu. xxv. art. 1.) ubi re ipsa ostendit, passionem concupisibilis antecedere passionem irascibilis, additque: Spes enim supra desiderium addit quendam conatum, & quamdam elevationem animi ad consequendum bonum arduum.

XIX. Nonne heinc evidens est, Turnelium, ceterosque adversarios, obtrudentes amorem spei pro dispositione ad sacramentum poenitentiae, falli, & fallere, & fucum manifestum facere imperitis? Spes quippe motus est appetitus irascibilis, seu conatus & animi erectio, qua homo sperans ardua aggreditur. Spes igitur ipsa amor non est; sed & amorem concupiscentiae, & desiderium praesupponit. Quare sapienter Augustinus in Enchirid. cap. viii. inquit: Spes sine amore esse non potest. Nec enim animus conari, in arduum ferri, devincere obstacula, illudque aggredi posset, nisi amor concupiscentiae ergo illud bonum, impelleret animum ad talem conatum & impetum.

XX. Pervertunt itaque adversarii omnia huiusmodi causae principia, dum pro dispositione ad sacramentum poenitentiae spei amorem obtrudunt. Nam amor spei necessarius est ad ipsam spem, quae sine praecedente amore concupiscentiae concipi nullo modo potest. Dum ergo dicunt, necessarium esse ad iustificationem amorem spei, non aliud inferunt, nisi spem, sicuti & fidem, praecedere iustificationem debere; quod nemo Catholicorum negare potest. Nec adversarii advertunt, in quae se absurda coniciant.

XXI. Accedit quod D. Honoratus Turnely sua interpretatione descripta non modo caritatis, sed spei quoque præceptum abrogat evacuaturque. In his testimoniis, *Diligas Dominum Deum tuum* &c. *Qui non diligit* &c. amorem imperfectum efficacitati sacramenti accommodatum præscribit, asserit ille. Quem amorem initialem, seu imperfectum, non caritatis, sed spei esse contendit. Porro, ut diximus, S. Thomas, cui subscribitur ceteri Theologi, docet ipsam esse motum animi efficacem & prævalidum. Ergo & desiderium, sive amor concupiscentiæ, cui spes hæret, & quem præsupponit, efficax & ardens sit necessum est. Alioquin, si amor concupiscentiæ, qui veluti fundamentum spei præcedit, initialis, & languidus est, spes quoque, quæ succedit, languida & inefficax erit. Præterea D. Turnely docet, amorem præscriptum in laudatis testimoniis esse initialem & imperfectum, non caritatis, sed spei. Ergo amor iste initialis & imperfectus ad amorem perfectum spei, non ad amorem caritatis perfectæ viam directe parat. Nam sicut actus imperfectus iustitiæ, non ad actum perfectum castitatis, sed ad actum perfectum iustitiæ immediate & directe disponit, licet una virtus indirecte plus minusve iuxta maiorem aut minorem connexionem disponat ad alteram: ita amor imperfectus, & initialis concupiscentiæ spem præcedens, ad actum perfectum amoris concupiscentiæ, qui dicitur amor spei, quia spes eidem hæret, illumque præsupponit, viam parat. Namquid initium amoris concupiscentiæ est initium amoris amicitiae? Numquid initium iustitiæ est initium castitatis? Fateor, intimam esse spem iactæ & caritatem coniunctionem, & quidem talem, ut in iusto una ab altera non separatur. Nihilominus duæ theologicæ virtutes sunt, specie diversæ, quæ sub diversa formalisatione eundem Deum respiciunt; & una sine altera in peccatore reperitur. Et in præsens notiones utriusque virtutis expendimus. Licet igitur omnes tres virtutes theologicæ Deum respiciant, fides sub ratione veri, spes sub ratione boni ardui, sibi que futuri, & caritas sub ratione boni propter se dilecti, habeantque reciprocam considerationem; tamen duæ primæ consistere separate sine tertia in peccatore valent. Debent ergo habere ea omnia quæ necessaria sunt ad propriam speciem; & initium unius virtutis directe & proxime ad perfectionem eiusdem, non alterius virtutis disponit, ut toties dictum est.

XXII. Tandem D. Turnely cum suis asse-

clis manifeste pervertit sensum Concilii Tridentini, ut evidenter iam supra ostensum est, & obiter tunc revocamus in memoriam: in causa enim gravissima alicui repetitioni & prolixitati danda venit. Concilium cit. sess. vi. cap. vi. inquit: *Disponuntur autem ad ipsam iustitiam... fidem ex auditu concipientes... In spem eviguntur, fidentes Deum sibi per Christum propitium fore*. Et totum officium spei plenissime explicatum. Quid succedit? *Illumque tamquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt*: id est, iuxta adversarios, *sperare incipiunt, considerare incipiunt, Deum desiderare, Deum concupiscere sibi incipiunt*. Repetit ergo sacrosanctum Concilium superflua verborum farragine in hoc ultimo membro quod perspicue in priori explicuerat. An ista non sunt luculentissima paradoxa? An hæc non sunt chimerica interpretamenta? An hoc non est deridendum hæreticis propinare sacrosancti Concilii Tridentini decretum? Quid quod Concilium hanc eandem suam doctrinam repetit, & fortius confirmat, eamque in canonicum redigit? Et enim can. iix. inquit: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, ut quæ eius adiutoris hominem CREDERE, SPERARE, DILIGERE, AUT POENITERE POSSE, SICUT OPORTET, ut ei iustificationis gratia conferatur; anathema sit*. Adeo luculentus est canon iste & decretorius, ut ad eiusdem conspectum corruant, atque in fumum abeat omnia adversariorum commenta. *Hominem credere, sperare, & diligere. Tò diligere* quid significat? *Sperare*, seu amorem spei, inquit adversarii. Peregre quæ. Quid significat *Tò credere*? Fidem theologiam. Quid est actus fidei theologicæ? Est assensus supernaturalis firmus & certus omnem excludens dubitationem, datus rebus a Deo revelatis propter Dei revelantis auctoritatem. Concilium ergo in hoc verbo *credere* includit ea omnia quæ necessaria sunt ad verum formalem assensum fidei theologicæ. Perge porro. Quid perhibet *Tò sperare*? Spem virtutem theologicam. Quid est spes theologica? Est virtus supernaturalis, quæ voluntas sperat æternam beatitudinem Dei auxilio obtinendam. Porro, ut vidimus ex Angelico supra num. 14. sicut bonum apprehensum per fidem excitat amorem concupiscentiæ; ita amor movet spem, & hoc præcedente amore animi serigitur ad arduum consequendum Dei auxilio nixus. Quemadmodum itaque Concilium in verbo *credere* comprehendit ea omnia quæ requiruntur ad actum fidei theologicæ; ita in verbo *sperare*

112

includit quæ necessaria sunt ad actum spei theologicæ. Ut autem quis speret, primum præcedat fides oportet, quam consequitur amor concupiscentiæ, qui amor movet ad spem. Ergo Concilium in verbo *sperare* includit amorem concupiscentiæ necessarium ad spem. Dum itaque Concilium post *credere*, & *sperare* adicit *DILIGERE*, hæc dilectio non ad spem, sed ad caritatem attinet. Ergo adversarii, negantes dilectionem caritatis necessario requiri ad iustificationem consequendam, pervertunt, eludunt, conturbant & decretum, & canonem Concilii Tridentini, Theologicarum virtutum naturas, & notiones adulterant, confundunt, & prima iustis causæ principia suffodiunt. Concilium post duas virtutes theologicæ adiungit tertiam, nomine *dilectionis* expressam, quia caritas, amor, dilectio, benevolentia, amicitia est: & adversarii ad hanc caritatis, seu dilectionis vocem commoventur, clamant, eam reformidant, illam ad peccatorem iustificandum necessariam nolunt.

XXIII. Quo severius expendo adversariorum doctrinam, eo illam deprehendo Scripturarum, Patrum, Conciliorum canonibus, & ipsi communi sensui repugnantiorum. Nobiscum illi fatentur, dolori ad iustificationem in sacramento poenitentiae obtinendam necessario coniungendos esse fidei & spei motus. Deinde caritatem, quæ est trium virtutum maxima, excludunt? Iustificatio impii est maximum opus Dei, inquit S. Thomas: & in tantæ molis negotio caritas habere nullas partes debet? Sola caritate de peccatis dolemus propter Deum offensum: caritas est quæ operit multitudinem peccatorum: caritas, quæ ceterarum virtutum forma est, & sine qua nulla vera & perfecta virtus consistere valet: caritas, sine qua martyrium ipsum, teste Paulo Apostolo I. Cor. XIII. prodesse ad salutem non potest: caritas, quæ sola directe cum mundi & creaturarum amore pugnat: caritas, sine qua debite animus non ster, ut inquit Angelicus, converti nequit: caritas hæc, inquam, a summo gravissimoque iustificationis nostræ negotio reiicienda est tamquam non necessaria? Hoccine christianæ Philosophiæ rectum ratiocinium?

XXIV. Plura in confirmationem eorum quæ dixi, ex Cardinali Pallavicino referre possem, quæ rem conficiunt, confirmantque prostratam omnino esse adversariorum causam. Pauca obiter indico. Eminentissimus Historicus Lib. VIII. cap. XIII. inter alia plura hæc scribit. „ Quod attinet ad id quod dicitur de dilectione Dei (cap. VI. sess. VI.)

advertendum est, per tenorem decreti prius delineati nullam fieri dilectionis mentionem; sed Salvatorem Alipium Archiepiscopum Furritanum, Claudium Saium Societatis Iesu, Lipomanum Veronenis adiutorem, & Pium Franciscanorum Præsidem admonuisse, ut aliquis caritatis actus inferretur; cumque id ad omnium Patrum iudicium relatum fuerit cum aliis præcipuis notis, ut indicavimus, viginti tres ex ipsis diserte comprobasse, adeoque *IN-SERTUM DECRETO*, sed postea aliis haud probatum, verum a Theologis strenue propugnatum, & per hæc verba retentum. *Non est sermo eo loco de HABITU CARITATIS; sed cum in particula quæ loquitur de poenitentia, nulla fiat mentio AMORIS, visum est cum FIDE, ET SPE IUNGERE ALIQUEM DILECTIONIS ACTUM: quia si poenitentia tota esset ex timore sine amore iustitiæ, & dolor esset propter poenam tantum, non propter DEI OFFENSAM, infructuosa esset. Deinde ad cap. VII. eiusdem sess. subdit cap. XIV. Purpuratus Historicus, quod quibusdam pariter animadvertentibus caritatem superiori capite (sexto) memoratam recenseri sub illius initium inter ea quæ præparant animum ad iustitiam suscipiendam; postea vero tamquam ipsius iustitiæ formam poni: responderunt decreti formatores, in primo loco (nempe cap. VI. sess. VI.) sermonem esse de QUODAM ACTU CARITATIS, cum in sit aliqua dilectio in homine, non quidem obtinente, sed exoptante iustitiam. At in secundo (id est cap. VII. eiusdem sess.) SIGNIFICARI HABITUM CARITATIS.*

XXV. Prætereo plura alia brevitatis studio. Hinc colligant, & aliquo sensu tangantur (utinam ad resipiscentiam, & veritatis cognitionem) adversarii illi qui negant in antiquis Theologis reperiri distinctionem caritatis perfectæ, & imperfectæ, iustificantis, & non iustificantis. Quid frequentius in Augustino, Thoma, atque adeo in gravioribus Theologis, quam caritas inchoata, provesta, & magna? Sed mittamus Auctores, quibus familiare est in fide Casuistarum scribere, eorumque cogitationes transcribere.

XXVI. Notionem, & prærogativas evangelicæ caritatis paucis adversus Quietistas perfringo. Vita cordis amor, & Christianorum perfectio caritas est. Quo ardentior est caritatis amor, eo sanctiores hominum mores sunt. Amoris obiectum bonum non quodcumque, sed possidendum a nobis. Bonum

num quod nullam ad nos relationem prodit, invidiam sæpe, non amorem excitat. Præclare 2. 2. q. xxvi. art. 13. ad 3. docet S. Thomas. *Unicuique erit Deus tota ratio diligendi, eo quod Deus est totum hominis bonum. Dato enim per impossibile quod Deus non esset hominis bonum, non esset ei ratio diligendi.* Deus principium, & finis est omnium creaturarum, quæ, dum a Deo recedunt, veluti lineæ a centro, per abrupta divagantur. Tanta est humani cordis amplitudo; ut explere eam & saturare solum infinita bonitas, quæ Deus est, queat. *Cur ergo* (inquit Angelicus opusc. lxi.) *per multa vagaris homuncio? Ama bonum in quo sunt omnia bona, & sufficit.* Caritatis amor benevolentia est; qua, ait Angelicus in III. dist. xxix. quæst. 1. art. 3. *si posset Deo aliquid crescere, homo ex caritate plura faceret ad augendam Dei beatitudinem quam suam.* Non modo caritatis amor benevolentia, sed perfecta quoque amicitia est. *Amicorum omnia sunt communia*: quæ communicatio caritati potissimum convenit. *Deus caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo*: Ioan. Epist. 1. cap. iv. Quemadmodum Deus in ordine naturæ bonorum naturalium distributione, ita in altiori gratiæ ordine, donorum supernaturalium effusione, & tandem in Empyreo intima unione beatis spiritibus seipsum communicat.

XXVII. Caritas ergo amorem, amicitiam, & benevolentiam præfert. Notiones istas Theologi sigillatim considerant, & aliquando unam fusiis altera exponunt. Dum amicitiam ideam depingunt, solam infinitam Dei bonitatem amandam propter seipsam, absque ullo respectu ad commodum & utilitatem amantis asserunt. Quando vero amoris indolem delineant, animadvertunt, voluntatem humanam in Deum tamquam in summum bonum suum ita ferri, ut nisi Deus summum bonum hominis esset, rationem in Deo homo non inveniret, qua illum amare posset; ut ex S. Thoma iam indicavi.

XXVIII. Error Quietistarum in hoc situs est quod has duas notiones, relationesque in caritate separent, veluti mutuo pugnant. Commentarii sunt, amorem quem *purum* vocant, omnem respectum & ordinem ad amantis felicitatem & commodum excludere; & ut *interessatum*, amorem hunc, & imperfectione mixtum improbant. Sed hoc manifestum delirium, & dementiam innumeri, & præclari Theologi patefecerunt. Quoniam licet præfatæ notiones mente nostra distinguantur, ita tamen connexæ sunt at-

que coniunctæ, ut a caritate inseparabiles sint; immo reciproca societate, mutuoque fervore sese fovent, & alunt. Siquidem quo ferventiore amore homo prosequitur infinitam Dei bonitatem, eo ardentius fertur in eiusdem possessionem. Spes sine caritate in peccatoribus reperiri valet, vocaturque spes informis, Deumque ut sibi bonum tantum spectat: caritas tamen sine spe consistere nequit, sed eam inseparabilem habet, eam animat; quemadmodum ceteras virtutes omnes dirigit, erigit, roboratque. *Caritas* (inquit S. Thomas in III. dist. xxix. qu. 1. art. 4.) *non solum non excludit* (respectum ad beatitudinem) *sed etiam facit habere oculum ad beatitudinem.* Distinguenda igitur est spes informis peccatoris, quæ in solo concupiscentiæ amore fundatur, a spe iusti, quæ amore amicitiam ardet, replendet, & sub reginæ caritatis imperio, & consilio in ultimo felicitatis æternæ centro conquiescere suspirat. Delirium est Quietistarum, desiderium & spem beatitudinis, divini amoris puritatem inficere & inquinare. Caritas regina est virtutum omnium, quæ ab eadem splendorem recipiunt, & perfectionem. Sub eiusdem regimine diriguntur, & cum inter ceteras spes sit ei propinquior, hæc potissimum ab illa inflammatur ad Dei possessionem comparandum. Plura dicenda occurrerent contra monstrosum Quietistarum commentum; sed transilire instituti mei confinia.

S. I I.

Diluuntur adversariorum obiecta.

I. Argumenta omnia adversariorum ab auctoritate Concilii Tridentini, ab efficacia timoris servilis iam supra diluta sunt: nec opus est ut iterum eadem ad incudem revocemus. Sunt enim penitus contrita: & hodie vel ipsi inter adversarios doctiores, tandem evidentiâ facti convicti, sinere fatentur, Concilium Tridentinum nihil definiisse in favorem attritionis formidolosæ.

II. OBIECTIO CELEBRIS, & fere unica, quæ ab adversariis proponitur, contra Scripturas, Concilio Tridentino, eiusdem Concilii Catechismo, Patribus, gravioribus Theologis, ipsique communi sensui ostenditur. Hæc omnia ex iis quæ dicta sunt, manifeste patent; tamen, ut summi momenti veritas magis splendeat, operæ pretium existimo, denuo principium, cui unice adversarii suam fidunt causam, falsitatis manifestæ revincere.

III. Hoc

III. Hoc itaque pacto argumentantur adversarii. Dolor qui requiritur ad sacramentum poenitentiam, disponere, non destruere sacramenti efficaciam debet. Sed dolor contritionis, caritate etiam imperfecta formata, destruit sacramenti poenitentiam efficaciam. Ergo esse non potest ad hoc sacramentum dispositio. Probo maiorem. Dolor contritionis seipso delet omnia peccata: ergo destruit efficaciam sacramenti. Probatur antecedens. Contritio ex amore ultimi finis super omnia, & propter se dilecti pugnat cum omni, & quolibet peccato. Hanc propositionem adversarii, præsertim Salmanticenses Scholastici Tom. XII. tractat. xxiv. disput. vii. dub. 1. §. 2. num. 11. tamquam principium extra disputationis aleam positum intrepide obtrudunt. Consequentiam vero sic evincunt. Ad essentiam sacramenti poenitentiam attinet quod sin minus actu, saltem potestate valeat producere gratiam & iustificationem. Quod probant auctoritate Concilii Tridentini sess. vii. ubi hæc habentur. *Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non poenitentibus obicem non conferre; anathema sit.* Confirmatur, inquit. Hoc sacramentum institutum est per modum medicinæ contra morbum peccati: est enim sacramentum mortuorum, quod resuscitat poenitentem a morte peccati ad vitam gratiæ. Hoc est argumentum, quod adversarii magni faciunt, & cui suam fidunt causam; illudque proluxa verborum copia urgent Salmanticenses laudati maiori quo valent scholastico acumine.

IV. Nihil magis formidolosæ attritionis opinionem falsam patefacit quam argumentationis factæ imbecillitas. Antequam eadem resta occurrat, pauca præfari mihi liceat. Nolunt ergo adversarii, caritatem ad iustificationem obtinendam necessariam esse: quia caritas quæcumque, etiam imperfecta, nimium est operatrix, & actiosa. Suspecta ergo caritas in hoc negotio ideo est, quia timetur ne opus istud acceleret, & sacramentum poenitentiam in nihilum redigat? Non modo igitur peccatores hortandi non sunt ad Deum, dum confitentur scelera sua volunt, amandum; sed moneri e contrario magis debent, ut quam sicut valent, sibi ab amando propter seipsum Deo caveant; ne dum suæ salutis consulere securius volunt, sacramentum Christi in nihilum redigant? O inauditum argumentandi genus, ne dicam monstrosum paradoxon! Quid, inquit, Declamatores agis? Consulimus contritionem,

etiam perfectissimam, nedum perfectam; sed illius necessitatem inficiamus. Consulitis ergo ut Christi sacramentum destruat? Falleris. Dum necessitatem caritatis negamus, sacramenti efficaciam defendimus: sat enim est ut sacramentum natura sua aptum sit iustificare impium; licet illum reipsa non iustificet, dum caritatis efficacitate iustificatum invenit. Recte, & belle. At omnes & catecheses, & christianæ doctrinæ, & Concionatores, & Confessarii hortantur impios ut ferventiores quam possunt contritionem, & caritatem concipiant. Hortantur ergo ut ad exterminandum Christi sacramentum conspirent. Finge, votis & adhortationibus Confessariorum respondere eventum, nempè impios reipsa omnes caritate saltem imperfecta, antequam confiteantur, ardere. Actum est de Christi sacramento: in nihilum tum occidit. Consequentia falsa est: quia etiam tum sacramentum est aptum producere gratiam sanctificantem; tamen non producat, non defectu sui, sed ob caritatis efficaciam prævenientem. Huc ergo tandem se recipiunt, ut dignitatem, & efficaciam sacramenti in sola potestate, & aptitudine ad remittenda peccata constituent. Hæc ne doctrina in tuto collocat adversus novatores clavium potestatem? Hæc ne responsio impedit ne ad extirpandam vim, & efficacitatem sacramenti poenitentiam conspirent & catecheses, & doctrinæ christianæ, & Dei ministri, dum inflammare ad Deum amandum student poenitentes, antequam confiteantur? Nec est quod reponas, optandum etiam esse ut poenitentes perfectissima contritione ferveant, quæ iuxta nos quoque seipsa iustificat: nec propterea sacramenti destructio desideratur. Vanissima est argutatio isthæc contra sententiam nostram. Quoniam nunquam nobis tantum venit in mentem commentum, quod Dei caritas etiam ardentissima Christi sacramento venefica sit, illudque destruat. Nos clavium potestatem perficere contritionem asserimus, quia est materia sacramenti, & absolutionis. Extra sacramentum vero, si perfecta sit, & vehementissima, iustificare illam dicimus impium voto sacramenti adiecto. Hac via nos dignitatem, excellentiam, & efficacitatem sacramenti propugnamus, ut mox clarius explicabo. Adversariis autem relinquimus novum illud, & antiquitati sacræ inauditum paradoxon, quod amor Dei evertat, ac destruat Christi sacramentum.

V. Edisserant nobis eruditi adversarii, an per XIII. sæcula in aliquo sanctorum Patrum repe-

repererint hanc doctrinam, qua afferunt contritionem evertere, & destruere sacramentum poenitentiae. Nonne istiusmodi doctrinae novitas eiusdem falsitatem evincit? His paucis praebitis obiectioni directe occurro, illamque nullo negotio diluo.

VI. Dico igitur, dolorem requisitum ad sacramentum debere ad illud disponere, minime vero illud destruere. Non modo nego, dolorem ex amore Dei initiali, seu ex caritate imperfecta conceptum gratiam habitualement, & iustificationem ante sacramentum producere; sed miror etiam ab adversariis id opponi quasi principium certum; cum sit purum putumque commentum scholasticum hac ultima etate inventum, commentum universae antiquitati incognitum, Concilio Tridentino, eiusdem Catechismo, & omnium Patrum doctrinae adversum. Dico itaque, sacramentum poenitentiae esse sacramentum mortuorum, & per modum medicinae purgantis ac sanantis institutum esse. Dico producere primam, gratiam habitualement vivificantem, quae diffunditur per Spiritum inhabitantem illis qui habent gratiam actualem, seu vivificantem illam initialem quae excitatur per Spiritum sanctum moventem: sine qua gratia, & initiali amore nemo potest credere, sperare, & diligere; poenitentiam agere, sicut oportet ad hoc ut iustificationis gratiam consequatur. Quid hicere adversarii valent?

VII. Obiiciunt 2. seu sub alio aspectu praefatum argumentum opponunt. Sacrae Litterae caritati absolute acceptae, nulla facta caritatem praevalem inter & remissam, perfectam & imperfectam distinctione, iustificationem tribuunt. Nam *Prov. VIII. dicitur: Ego diligentes me diligo.* Item *Ioan. XIV. Qui diligit me, diligitur a Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.* Rursus *Rom. XIII. Plenitudo legis est dilectio.* Iterum *Ioan. I. cap. IV. Omnis qui diligit, ex Deo natus est.* Tandem *I. Petri cap. IV. Caritas operit multitudinem peccatorum.* Adducere etiam in confirmationem solent aliqua truncata Patrum testimonia, quae supra iam interpretati sumus.

VIII. Resp. Ut non minus istius quam prioris argutationis falsitas pateat, in memoriam reduco quod supra latius indicavi, nempe *S. Raymundum, S. Bonaventuram, Innocentium III. Rupertum, Tostatum, aliosque plurimos, quorum testimonia referunt Launois, Morinus, Le Drou, Vitassius, & alii, propugnasse necessitatem perfectae contritionis ad sacramentum*

poenitentiae rite suscipiendum, quorum sententia nec ab Ecclesia umquam fuit proscripta, nec in Concilio Tridentino discussa, aliqua censura notata fuit, ut testantur eiusdem Concilii Theologi, praesertim *Andreas Vega Lib. XIII. cap. XXXIII.* Plura adduci solent in huius doctrinae defensionem, & confirmationem argumenta, quae praetereo. Quae ideo in mentem revoco, ut heinc adversarii colligant, quam infirma sit illorum argumentatio, quae neque praefatam opinionem profligat. Ceterum falsam eiusmodi opinionem, ut alias dixi, cum communi hodie Theologorum consensu iudico.

IX. Ad obiectionem respondeo, divinae Scripturae testimonia iuxta traditionis, & SS. Patrum regulas intelligenda, & exponenda esse. Ut autem pateat obiectionis infirmitas, expende haec alia divinae Scripturae testimonia. *Paulus Epist. ad Rom. cap. III. inquit: Arbitramur hominem iustificari per fidem.* Item *cap. VIII. Spe salvi facti sumus.* Rursus *Eccl. I. Timor Domini expellit peccatum.* Insuper *Ioan. VI. Qui credit in me, vitam aeternam habebit.* Nulla in his testimoniis fidei actualis vel habitualis, informis aut formatae mentio. Nulla timoris servilis, aut filialis, nulla spei actus, vel habitus distinctio. Quid heinc adversarii colligent? Numquid disturi sunt, omnem timorem etiam servilem expellere peccatum? Omnem fidem, omnem spem actualem informem, imperfectam, impium iustificare? Absit. Cur? Quia aliis Scripturae, & traditionis documentis constat praeter fidem, spem, vel timorem, alia requiri ad iustificationem obtinendam. Similiter dicimus, caritatem habitualement aut actualem perfectam vehementerque iustificare; actualem vero imperfectam non iustificationem inducere, sed ad iustificationem cum sacramento obtinendam disponere. Quid habent quod reponant? Praeter quam quod in adducto testimonio ex *Proverbiis* sermo est de sapientia, quam oscitantes & inertes non indispicunt; sed illi dumtaxat qui eius amore & desiderio flagrant. *Ioannes cap. XIV. iustis in dilectione perseverantibus aeternae gloriae praemium promittit, ut ex integro textu constat.* *Paulus ad Rom. II. ad caritatem referenda omnia legis praecipia docet.* *Petrus, & Ioannes in laudatis Epistolis ad proximi amorem inflammant: quia caritas filiorum Dei praerogativa & nota est.* Et qui diligunt, habent in se vitam & spiritum Dei, inhabitantem quidem, si caritate habituali, aut actuali iuncta & perfecta ornati sint; moventem ve-

10

ro, si actu imperfecto & initiali ament. Sunt enim, ut fulius supra dictum est, iniustitia, & in vita spiritali discernendi motus, gradus, actus qui auxilio gratiae actualis, & Spiritu sancto movente excitantur, quibusque homo sese ad gratiam habitualement disponit, a forma iustitiae, quae per gratiam habitualement, & Spiritum sanctum inhabitantem infunditur. Datur in vita spiritali, & in maximo iustificationis opere initium, progressus, magnitudo, & perfectio, iustitia inchoata, proventa, magna, perfecta, ut *Augustinus Lib. de nat. & grat. cap. ult. inquit: Caritas inchoata, inchoata iustitia est: caritas proventa, proventa iustitia est: caritas magna, magna iustitia est: caritas perfecta, perfecta iustitia est.* Quare iure proscriptae fuere *Baianae* propositiones 62. & 63. quod negant huius duplicis iustitiae, & duplicis vivificationis distinctionem: & ceterae aliae, quas supra transcripsi, quia non distinguebant caritatem initialem ab habituali, perfectam ab imperfecta. Verum de hoc pluraquam satis.

X. Opponunt 3. *S. Thomas III. Par. quaest. lxx. art. 4.* haec docet. *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiae, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in transgressionem mandatorum legis: MINIMA ENIM CARITAS plus diligit Deum quam cupiditas millia auri & argenti.*

XI. Resp. hoc testimonium aut crassa oscitantia, aut non bona fide obtruditur. In laudata quaestione, & quidem integra, de circumcissione, quae baptismum portendebat, sermonem Angelicus habet. *Art. 4. & ult. inquit, utrum circumciso conferret gratiam iustificantem.* Porro ut adversarii, qui transcriptum testimonium obtrudunt, aliquo pudore suffundantur, integram illius articuli corporis doctrinam transcribo. *Dicendum, quod ab omnibus communiter ponitur, quod in circumcissione peccatum originale remittebatur. Quidam tamen dixerunt, quod non conferebatur gratia, sed solum auferetur peccatum... Sed hoc non potest esse: quia culpa non remittitur nisi per gratiam, secundum illud Rom. III. Iustificati gratis per gratiam &c.*

Et ideo alii dixerunt, quod per circumcissionem conferebatur gratia, quantum ad effectus remotivos culpa, sed non quantum ad effectus positivos: ne cogere dicere, quod gratia in circumcissione collata sufficiebat ad implendum mandata legis, & ita superfluum fuerit adventus Christi. Sed haec etiam positio stare non potest. Primo quidem quia per circumcissionem dabatur pueris facultas suo tempore

pervenire ad gloriam, quae est ultimus effectus positivus gratiae. Secundo quia priores sunt naturaliter secundum ordinem causae formalis effectus positivi quam privati; licet secundum ordinem causae materialis sit e converso: forma enim non excludit privationem nisi informando subiectum.

Et ideo alii dixerunt, quod in circumcissione conferebatur gratia etiam quantum ad aliquem effectum positivum, qui est facere dignum vita aeterna, sed non quantum ad omnes effectus: quia non sufficiebat reprimere concupiscentiam fomitis, nec etiam ad implendum mandata legis: quod etiam aliquando mihi visum est. IV. dist. 1. quaest. 11. artic. 4. quaest. 3.

Sed diligenter consideranti apparet, hoc non esse verum: quia minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiae, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in transgressionem mandatorum legis. Minima enim caritas plus diligit Deum quam cupiditas millia auri & argenti.

Et ideo dicendum est, quod in circumcissione conferebatur gratia quantum ad omnes gratiae effectus; aliter tamen quam in baptismo. Nam in baptismo confertur gratia in virtute ipsius baptismi, quam habet, in quantum est instrumentum passionis Christi iam perfectae; in circumcissione autem conferebatur gratia, non in virtute circumcissionis, sed ex virtute fidei passionis Christi, cuius signum erat circumcisio; ita scilicet quod homo, qui accipiebat circumcissionem, profitebatur se suscipere talem fidem, vel aditus pro se, vel alius pro parvulis. Unde & Apostolus dicit Rom. IV. quod Abraham accepit signum circumcissionis signaculum iustitiae fidei: quia scilicet iustitia erat ex fide significata, non ex circumcissione iustificante (al. significante.) Et quia baptismus operatur instrumentaliter in virtute passionis Christi, non autem circumcisio; ideo baptismus imprimit characterem incorporantem hominem Christo, & copiosorem gratiam confert quam circumcisio: maior enim est effectus rei iam praesentis quam spei.

XII. Nonne exploratum compertumque est, *S. Thomam* hic loqui de gratia sanctificante quae in baptismo infunditur, atque aceo de caritate habituali? Cur adversarii ex recitati articuli corpore detruncarunt pauca adducta verba? Quia nihil melius in universis *S. Thomae* operibus repererunt, quos fucum facere imperitis possent. *S. Thomas* de iustificatione *I. 2. quaest. cxxiii. decem* articulis, & *III. Part. a quaest. lxxxiv. usque* ad finem de sacramento, & de virtute poenitent-

nitentiae sermonem habet: omnes quae fere excogitari possunt difficultates perspicue discutit. Et adversarii ex tanta articulorum multitudine nec unicum textum, qui difficultatem ingerat, opponere haecenus valuerunt? Ut vero intelligant suam de formidolosa attritione opinionem hostiliter pugnare cum doctrina S. Thomae, lubet illorum oppositionem potissimum ipsius S. Thomae verbis referre.

XIII. S. Thomas III. Part. quæst. lxxxiv. art. 5. quærit, *utrum hoc sacramentum poenitentiae sit de necessitate salutis*: & sibi hoc argumento secundo loco opponit. Præterea Proverb. x. dicitur: Univerſa delicta operit CARITAS: & infra cap. xv. Per misericordiam, & fidem purgantur peccata. Ergo habendo CARITATEM, & fidem, & misericordiam potest quisque salutem consequi etiam sine poenitentiae SACRAMENTO. En ipsissimum adversariorum argumentum, quo enecatam atque destructam probant ipsi poenitentiae sacramentum. Audiamus nunc S. Thomae responſum.

XIV. Ad secundum dicendum, quod ex quo aliquis peccatum incurrit, CARITAS, fides, & misericordia NON liberant hominem a peccato sine poenitentia. Requirit enim CARITAS quod homo DOLEAT DE OFFENSA IN AMICUM COMMISSA, & quod amico studeat satisfacere. Requirit etiam ipsa fides ut per virtutem passionis Christi, quæ in SACRAMENTIS Ecclesiae operatur, QUÆRAT IUSTIFICARI A PECCATIS. Requirit etiam ipsa misericordia ordinata ut homo subveniat poenitendo suæ miseræ, quam per peccatum incurrit, secundum illud Proverb. xiv. Miseros facit populos peccatum. Unde Eccli. xxx. dicitur: „Miserere animæ tuæ, placens Deo.“ Quid ad hæc mutire adversarii audent? En ipsorum unicum principium penitus convulsum ab ipso S. Thoma, cuius perpetua doctrina est, actus cuiuscumque virtutis sive acquirat, sibi infusæ præcedere ipsum habitum. Nihil prohibet (inquit 2. 2. qu. cxiii. art. 1. ad 3.) aliquos multa in bonos usus expendere, & habitus liberalitatis non habere; sicut & aliarum virtutum opera faciunt homines, antequam habitum virtutis habeant. Confule quæ dicta sunt supra cap. v. §. 3.

XV. Verum, ut luculentius adhuc eluceat, quam sit ineptum sophisma quod obtrudunt, prolixitate veniam lector dabit, si illud de novo ex doctrina S. Thomae refellam. Quærit Angelicus eadem III. Part. quæst. lxxxvi. art. 6. utrum remissio culpæ sit effectus

virtutis poenitentiae, quæ virtus ex amore Dei proficitur, ut perpetuo Angelicus docet. Respondet autem hoc pacto. Dicendum, quod poenitentia est virtus, secundum quod est principium quorundam actuum humanorum. Actus autem humani, qui sunt ex parte peccatoris, materialiter se habent in Sacramento poenitentiae. Omne autem sacramentum producit effectum suum non solum virtute formæ, sed etiam virtute materiæ. Ex utroque enim est unum sacramentum. Unde sicut remissio culpæ fit in baptismo non solum virtute formæ, sed etiam virtute materiæ, scilicet aquæ, principaliter tamen virtute formæ, ex qua & ipsa aqua virtutem recipit; ita etiam remissio culpæ est effectus poenitentiae, principaliter quidem ex virtute clavium, quas habent ministri, ex quorum parte accipitur id quod est formale in hoc Sacramento. . . . secundario autem ex vi actuum poenitentis pertinentium ad virtutem poenitentiae; tamen prout hi actus aliquantulum ordinantur ad claves Ecclesiae. Et sic patet quod remissio culpæ est effectus poenitentiae secundum quod est virtus, principaliter tamen secundum quod est sacramentum.

XVI. Ecce quam perspicue S. Thomas præfocavit omnes adversariorum obiectiunculas. Contritio se habet tamquam materia in Sacramento poenitentiae, sicut aqua in Sacramento baptismi. Porro sicut forma principaliter concurrat ad productionem primæ gratiæ baptismalis; ita absolutio Sacerdotis principaliter efficit iustificationem peccatoris, perficitque ipsam contritionem, quæ se habet ut materia istius sacramenti. Tantum ergo abest, contritionem præiudicium inferre efficacitati sacramenti, ut sine illa consistere sacramentum non valeat; quemadmodum sine aqua perfici baptismus nequit. Compara simul omnia quæ in hac dissertatione ex S. Thoma adduxi; & tum evidenter colliges, Thomistarum neminem posse formidolosa attritionis opinionem defendere, nisi nuntium S. Thomae doctrinæ remittat.

XVII. Obiiciunt 4. Salmanticenses Scholastici tract. xxiv. disp. vii. dub. 1. §. 2. num. 12. & cum iisdem adversarii ceteri. Inquirimus, an illi duo amores, perfectus, & imperfectus, sint eiusdem, an diversæ speciei? Si secundum, inquirunt; vicimus. Nec enim dubitamus posse dari in peccatore aliquem de peccatis dolorem, ortum ex divinæ bonitatis, misericordiæ, & providentiæ erga nos consideratione. Sed talis dolor attritionis metas non excedit. Si primum; redit absurdum quod iam obiectum est,

est, nempe gratiam sanctificantem sociari cum peccato. Quod hac ratione theologica evincunt. Talis amor, cum sit caritatis, hominem a peccato avertit, & convertit in Deum ultimum finem. Hoc enim proprium est sanctificantis gratiæ & caritatis. Conversio autem ad ultimum finem componi nequit cum aversione ab ultimo fine. Repugnat quippe hominem actu habere duos ultimos fines. Hæc tandem est ultima anchora, cui suam alligant sententiam.

XVIII. Resp. Perspicue respondemus, opinionem illorum qui amorem initialem necessarium ad sacramentum poenitentiae negant esse caritatis, sed alterius virtutis, aut esse quemdam affectum languidum, inefficacem, conceptum ex consideratione divinæ misericordiæ, inter vana commenta amandam esse. Clare ergo & rotunde dicimus, amorem præfatum esse veræ caritatis, quæ Deum spectat propter se dilectum. Absque ambiguitate adfirmamus, hanc caritatem inchoatam & imperfectam, non natura, non specie, sed gradu dumtaxat & intensione differre. Dicimus hanc caritatem actualem imperfectam avertere hominem a peccato, & convertere hominem in Deum, tamquam in ultimum finem propter se dilectum, affective, non effective: quæ distinctio ab ipso S. Thoma traditur.

XIX. Quid produnt hæc voces, affective, & effective? Vocabula hæc inventa sunt ad veritatem implicandam, suntque mera effugia ad argumenti vim declinandam. Ita ne vero? Obiectio facta, est merum commentum Scholasticorum plurium arbitrio partum, omni Scripturarum, & antiquitatis fundamento destitutum. Distinctio data est ipsius S. Thomae, ut ex adductis supra testimoniis constat, estque perspicua & obvia, cuius significatus clarus est & præcisus. Ecce caritas hæc actualis imperfecta excludit omnem affectum peccandi; idcirco dicitur affectiva: non abolet peccati maculam; & ideo non dicitur effective. Convertit impium in Deum affectu: quia, cum excludat omnem affectum peccandi propter Deum super omnia dilectum, necessario convertit hominem in Deum tamquam in ultimum finem. Verum quia imperfecta, non efficit culpæ remissionem; & ideo non dicitur effective. Quid hic implicati, & involuti? Immo quid non perspicuum & pervium? Cedo: nonne attritio formidolosa excludere debet omnem voluntatem peccandi, ut sit ad sacramentum sufficiens dispositio? Dubio procul. Excludit o-

Conc. Theol. Tom. IX.

mnem affectum erga peccatum? Ergo necessario consequitur, finem ultimum peccatoris non esse amplius peccatum. Si enim excludit omnem affectum erga peccatum; profecto peccatum non potest esse ultimus finis hominis sic attriti. En quomodo ipsa attritio affective avertit hominem a peccato, admissa nunc disputandi gratia hypothesi, quod attritio ex solo timore concepta excludat omnem voluntatem peccandi: id enim nos manifestis rationibus demonstravimus falsum. Sed adversarii acriter defendunt, vanis quidem ratiunculis, attritionem servilem omnem voluntatem peccandi excludere, ne directe Concilio Tridentino bellum intendant. In eo enim dicitur: Si voluntatem peccandi excludat. Hæc igitur formidolosa attritio, excludens omnem affectum peccandi, avertit affective hominem attritum a peccato, atque adeo affective convertit in Deum. Neque enim homo attritus duos ultimos fines habere actualiter potest, ut ipsi iure & vere clamant inclamantque adversus nos. Quid ad hæc? Negabunt attritionem servilem excludere omnem voluntatem peccandi? Absit. Funditus everterent proprium systema. Ergo peccatum, seu bonum proprium non est finis ultimus hominis attriti. Ergo tunc ultimus finis hominis attriti est Deus. Et ecce quomodo attritio servilis convertit hominem attritum in Deum tamquam in ultimum finem affective, quatenus excludit omnem affectum erga creaturam; non autem effective in Deum convertit, quia non efficit iustificationem.

XX. Falleris, reponunt acuti adversarii. Attritio expellit utique omnem voluntatem peccandi; at non propterea convertit attritum in Deum; cum non sit dolor ille propter Deum offensum, & super omnia dilectum. Ergo Deum tamquam omnis iustitiæ fontem diligere non incipiunt, ut diligendum definit Tridentinum. Sed persequamur sophisticas istorum speculationes. Quis ergo finis ultimus talis hominis attriti? Non peccatum, seu creatura. Ergo Deus. An pro aliquo temporis momento sine aliquo ultimo fine suspensus attritus homo hærebit? Dum homo attritus recedit a peccato, tamquam a termino a quo, ad quem terminum accedit? Neque enim relinqui terminus a quo valet sine acquisitione termini ad quem, ut omnes Philosophi fatentur. Edisserant ergo nobis adversarii, quis sit hic terminus ad quem convertitur homo attritus? Non est Deus: non est creatura, seu peccatum. Quis ergo? Bonum proprium honestum ut

H

in

in Deum referendum. Papæ! Audistin' sublimem & solidam Theologiam? Avertitur homo a peccato, & convertitur in bonum proprium, seu in honestatem illius virtutis cui opponitur peccatum. Quam sint lepida commenta isthæc, ex Scriptura luculenter patet. *Convertimini ad ME, ait Dominus exercituum, & convertar ad vos, dicit Dominus: Zach. I. Item Eccli. xvii. Convertere ad Dominum, & relinque peccata.* Homines attritione formidolosa correpti relinquunt peccata, excludunt omnem peccandi affectum; at in Deum non se convertunt. O inauditum argumentandi genus! Convertentur, inquires, per sacramentum. Vanissima est, & Scripturæ divinæ repugnans cavillatio. Nam Deus per sacramentum infundendo gratiam habitalem per Spiritum sanctum inhabitantem convertitur ad hominem. Sed iuxta Scripturam sanctam conversio hominis ad Deum præcedere conversionem Dei ad hominem debet. Fateor, præceptum referendi omnia opera nostra in Deum adfirmans esse, & non pro semper urgere, satisque interdum esse operari propter honestatem virtutis, quæ suapte natura in Deum tendit; ut fuse explicui *Tom. I. Lib. I. diff. iv. cap. xiii.* At in præfens sermo est de peccatore, qui avertere se a peccato, & in Deum se convertere positive tenetur. Porro cum excludere positive debet homo iste iustificandus affectum erga bonum proprium, ad quod per aversionem a Deo conversus fuerat, consequitur, ut si affectum erga bonum proprium suum ultimum finem expellere velit, debeat necessario in Deum tanquam in finem ultimum oppositum convertere; cum nequeat vel habere duos ultimos fines actuales, vel aliquo temporis intervallo absque aliquo sine ultimo actualiter finalizante hære suspensus. Sed quo me abripi patior ad insectandas omnes nugas & tricas quas excogitare homines solent ad veritatem implicandam obscurandamque? Hæc redundantiæ gratia dixi, ut patefacerem, ad quas angustias, & sophismata se recipere adversarii debeant; simulque evincerem argumentum de duobus ultimis finibus, quod contra nos obtrudunt, esse ineptissimum sophisma. Si quidem & ipsi propugnare astringuntur, hominem attritum aversum actualiter a peccato esse, & convertum in Deum, quem iuxta Tridentinum incipiat diligere tanquam omnis iustitiæ fontem. Quare reipia Honoratus Turnely, præstantissimus inter adversarios Theologus, *loc. cit. concl. 2.* hominem attritum asserit diligere Deum ut finem ul-

timum, & ut beatitudinem, & mercedem æternam per amorem spei, seu castæ concupiscentiæ. Verum ex alio principio hoc Turnelianum commentum profligavi: quia etiam peccator, immo & Iudæus, potest diligere Deum ut beatitudinem suam, ut mercedem suam. Quæ omnia repeto, ut magis constet, adversarios & mutuo inter semetipsos pugnare, & ad principia vel evidenter falsa, vel incerta; & ambigua gravissimum hoc Theologiæ punctum revocare. Regredior in semitam.

XXI. Ulro igitur denuo fatemur, amorem initialem, & caritatem inchoatam, necessariam ad sacramentum, esse actum veræ caritatis, eiusdemque naturæ & speciei cum caritate perfecta, idemque specificè obiectum spectare; solumque differre ex parte voluntatis, seu ex gradu, & intentionis diversitate. Ergo actus huiusmodi caritatis imperfectæ expellit maculam peccati, iustificatque impium? Consequentiam hanc, ut manifeste falsam & vanissimam, reiicimus. Et ut eiusdem falsitas magis pateat, universæ doctrinæ specimen sub una oculorum acie perstringo his paucis propositionibus.

XXII. PROPOSITIO PRIMA. *Homo attritus, ut sit sufficienter dispositus ad sacramentum poenitentiae, excludat necessarium est omnem affectum prædominantem erga peccatum, omnem prævalentem voluntatem peccandi.* Hæc prima propositio certa & inconcussa est apud utriusque partis Theologos.

XXIII. SECUNDA PROPOSITIO. *Solus amor contrarius prædominans, & prævalidus excludere potest affectum prævalidum, & prædominantem erga peccatum, sive bonum proprium.* Hæc quoque secunda propositio, nisi primis communis sensus scintillis renuntietur, certa esse debet. Ceterum, si cavillari illam adversarii velint, nihil moramur; cum modo non illorum tricas repellamus, sed ideam doctrinæ nostræ delineemus.

XXIV. TERTIA PROPOSITIO. *Amor prædominans, qui excludit, atque exterminat omnem amorem vitiosum prædominantem erga bonum proprium, seu peccatum, est amor caritatis saltem inchoatæ, quæ avertit hominem a creatura, & convertit in Deum, quem diligere incipit tanquam omnis iustitiæ fontem, suumque ultimum finem.*

XXV. Super hac sola tertia propositione disputari nos inter & adversarios potest. Illi enim contendunt amorem spei, seu concupiscentiæ castæ excludere omnem affectum prævalidum & dominantem erga bonum proprium, seu peccatum, & convertere hominem

nem attritum in Deum tanquam ultimum finem. Nos e contrario asserimus, hanc doctrinam esse vatum omnino commentum, & nisi me omnia fallunt, invictis argumentis demonstravimus, solum amorem veræ caritatis parere hos duos effectus posse, nempe exclusionem affectus dominantis erga peccatum, & conversionem in Deum tanquam in ultimum finem.

XXVI. Porro, ut manu veluti tangas, quam sit sententia nostra adversariorum opinionatione superior, hæc expendito. Concedunt ipsi, saltem doctiores, & concedere coguntur omnes, hos duos effectus, nempe exclusionem omnis voluntatis peccandi, & conversionem in Deum diligendum tanquam omnis iustitiæ fontem, necessarios omnino esse pro sufficienti dispositione ad sacramentum poenitentiae. Ulro quoque concedunt, amorem caritatis inchoatæ hos duos effectus certissime parere. Hæc duo extra controversiam posita sunt.

XXVII. Quid ergo obmurmurant? Quorsum contradicunt? Quid clamitant? Quoniam, inquiunt, caritas hæc, tametsi inchoata, non modo parit præfatos duos effectus, sed ultra insuper pergit, utpote nimium actiosa & operatrix: evertit sacramentum Christi, seipsa attritum hominem iustificat, atque adeo superfluum efficit poenitentiae sacramentum. Caritas enim sive perfecta, sive imperfecta, cum ex eodem formali, & specifico motivo concipiatur, atque Deum propter se super omnia dilectum respiciat, eiusdem naturæ & efficacitatis est. Caritas perfecta iustificat: ergo & imperfecta.

XXVIII. Verum commentum istud, quod Scholastici nonnulli medium circiter sæculum post Tridentinum, ceu fere canonem, invexerunt in scholas, nos evidenter supra reiicimus; & iterum, qua facilitate ipsi illud opponunt, eadem nos illud tanquam arbitrarium, directe, & evidentissime oppositum Tridentino Concilio, SS. Patrum, præsertim Augustini, & Thomæ, doctrinæ, vi iusti ratiocinii, ut nobis videtur, & salvo semper meliori iudicio, evidentis, reiicimus, & improbamus.

XXIX. Ut itaque multa in pauca contraham, dico, caritatem actualem imperfectam tollere affectum peccandi; cum repugnet actum amoris Dei & actum peccandi societatem contrahere, simulque permanere. Nego vero hunc Dei amorem inchoatæ caritatis tollere maculam & reatum peccati: idque supra ostensum est Scripturarum, Pa-

trum, Augustini, Thomæ, Theologorum, & Catechismi Tridentini auctoritate. Neque enim rationibus metaphysicis, sed indicatis auctoritatibus effectus iste demonstrari potest. Firmiter ergo inhærendum est Concilii Tridentini doctrinæ fufius per eiusdem Catechismum explicatæ, ubi patenter asseritur, contritionem ita perfectam & incensam, ut maculam peccati deleat, & iustificationem inducat, in paucissimis contingere: idcirco clementissimus Christus Dominus poenitentiae sacramentum instituit, quod hanc contritionem, quæ eiusdem materia est, perficiat, & sic faciliorem efficiat salutis viam. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* Paucissimi sine sacramento ita vehementer, & ferventer convertuntur, ut extra sacramentum Deus convertatur ad illos. Quapropter hoc sacramentum instituit, ut facilius hæc mutua societas, hoc suavissimum reciproce amicitiae foedus ineatur, & firmetur. Hæc omnia obvia, perspicua, & Conciliorum, Patrum, ac graviorum Theologorum doctrinæ consentanea apprime videntur.

§. III.

Obiecta ex Appendice ad Concilium Romanum, & ex opere Sapientissimi Pontificis BENEDICTI XIV. inscripto, De Synodo diocesana, repetita diluuntur: & ex iisdem improbat praxis attritionis servilis.

I. IN Appendice ad Concilium Romanum adiectæ sunt instructiones non conciliares, in quibus *Part. III.* hæc habentur. *Il sentimento oggi COMUNE è, che il dolore, o contrizione PERFETTA è buona, ma non necessaria per la confessione: bastando il dolore imperfetto, cioè l'attrizione, o pura già spiegata di sopra, o al più quella che è congiunta con qualche principio di AMOR BENEVOLO VERSO DIO, il che rimane finora indeciso dalla Santa Sede.*

II. Sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. feliciter regnans in suo opere inscripto *De Synodo diocesana Lib. VII. cap. xiii.* selecta eruditione more suo recenset istius controversiæ dissidia. Et principio n. 6. hæc docet. *Quamvis ante Tridentinum COMMUNITER Theologi docuerint, ad Dei gratiam in sacramento poenitentiae obtinendam satis esse contritionem imperfectam, quam iam tum attritionem nuncupabant; attritionis tamen nomine NUMQUAM dolorem intellexerunt de peccatis aliunde excitatum, quam ex MOTI-*

VO CARITATIS, seu omnino seiunctum ab aliquo saltem remisso, tenui, debili, seu initiali amore benevolæ Dei.

III. Communis ergo Theologorum sententia ante Tridentinum propugnabat necessitatem amoris caritatis saltem inchoatæ ad iustificationem in sacramento obtinendam. Subdit autem Pontifex, Franciscum Victoriam, & Dominicum SOTO omnium primos docuisse attritionem fervilem sufficere, dummodo hæc a poenitente reputetur contritio; deinde Canum hanc opinionem extendisse ad attritionem fervilem etiam sic cognitam. Hæc Cani sententia scholas omnes pervasit, & magni nominis patronos invenit, præsertim Suarez, & Vasquez. *Verum qui inter istos doctiores, & sapientiores habentur, pauci quodammodo & meticulosi, ac magna cum cautela illi RECENTI opinioni subscripserunt, quam ipsemet Canus non nisi DUBITANTER astruxerat*, inquit Pontifex sanctissimus, qui allegat testimonia eiusdem Cani, Suarez, Gamachæi, Comitoli, qui clamant: *Tene certum, dimitte incertum*. Tandem post plura concludit Pontifex summus n. 9. *Adhuc quippe sub iudice lis est*.

IV. Ex his duobus documentis sic argumentantur adversarii. Sententia attritionis fervilis non improbat a duobus Pontificibus BENEDICTO XIII. & XIV. Ergo licite defendi potest. Ergo æque probabilis est, immo communior, quam opposita. Si communior, si probabilior, ergo præferri debet contrariæ.

V. Resp. Nego, & pernego consequentiam. Duo laudata documenta simul cum decreto Alexandrino ab imis suffodiunt unicum attritionis fervilis fundamentum. Evincto. Docent adversarii, attritionis fervilis opinionem esse damnatam, si sit tantum probabilis, probabilior, & probabilissima. Idcirco constituunt esse certam, indubitatam, & tutam. Illorum verba infra adducam. Sed laudati Pontifices docent, non esse certam, indubitatam, & tutam, sed *litem sub iudice pendere*. Ergo huius opinionis praxis improbatæ manet. Probo consequentiam. Ven. Innocentius XI. definiit ex sententiis controversis tutiorem esse eligendam, dum de sacramentorum valore agitur. Alterutrum ergo fateatur adversarii necessum est, aut BENEDICTUM XIII. & XIV. sapientissimos Pontifices abrogasse, delevisse, & penitus de medio sustulisse decretum Innocentii XI. aut illorum opinionis praxim manere improbatam. Primum dicere nequeunt;

ergo secundum. Miror, acutos eruditosque adversarios non advertere, citata duo documenta, quæ nimis incaute obrudunt, illorum iugulum directe petere. Ipsi, ut suam opinionem subducant damnationi *prop. Innoc. XI.* in libris casuistis intrepide docent, opinionem attritionis fervilis esse certam, indubitatam, tutamque. Laudati Pontifices testantur controversiam hanc sub iudice pendere. Ergo hanc adversariorum securam, indubitatam, & tutam certitudinem, ut vanum, arbitrarium, & ineptum commentum reiciunt. Verum de hoc futius *cap. seq.* ubi adversarios ad extremas ultimæque redigam angustias, a quibus numquam eluctari poterunt, nisi velint aut decretum Innocentianum, aut praxim attritionis fervilis reicere.

VI. Obiciunt aliud levioris momenti sophisma, nempe ingentem multitudinem Theologorum qui defendunt attritionis fervilis sufficientiam. Tandem sententia contrariæ attritioni formidolosæ alitrix pavoris est, & rigorismi, anxietatem inducit, & conscientias torquet.

VII. Resp. Hæc omnia non modo diluta, sed contrita penitus ex iis quæ dixi sunt. Si, præcisa ingenti quidem Casuistarum, qui, ut dicunt Navarrus, & Laymanus, alios velut oves, & aves sequuntur, multitudine, comparatio fiat inter utriusque partis Theologos, qui ex instituto controversiam tractarunt, fidenter assero, & graviores, & numerosiores a nobis stare. Ad id quod addunt, sententiam nostram, quæ suavissimam cum Deo amicitiam & benevolentiam promovet, angores, pavorem, & severitatem invehere, nihil reponimus præter id quod supra dictum est. Truculenta ne est divinæ bonitatis meditatio, & de illius offensione contritio? Dulcescit verò gehennæ pavor, & tremendæ fornacis horror? Sed in eiusmodi nugis repellendis diutius tempus terere non lubet.

C A P U T X.

Sententia formidolosæ attritionis in prop. 1. a Ven. INNOCENTIO XI. proscripta, evidenti ratiocinio contenta evincitur.

III. Hoc postremo loco usum, & praxim sententiæ attritionis fervilis penitus profligandam suscipimus. Alexander VII. an. 1667. prohibuit alterutram sententiam censura aliqua notari, donec ab hac S. Sede fuerit ALIQUID hac in re definitum. Videndum

igitur in præsentia est, num S. Sedes ALIQUID hac in re definitum. Quod expressam definitionem non ediderit super hac controversia fateamur omnes, & factum evidens est. At dispiciendum superest, utrum ALIQUID a S. Sede emanaverit, unde evidenti ratiocinio inferri possit, sententiam attritionis fervilis penitus profligatam a S. Sede fuisse. Adfirmo ego cum ceteris sententiæ nostræ patronis, & hoc pacto evinco.

§. I.

PROPOSITIO DAMNATA.

Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore, nisi id veteri conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabilis tantum utendum non est in collatione baptismi, ordinis sacerdotalis, aut episcopalis.

II. **O**Mnia responsa sedulo & diligenter egi, quibus adversarii ab hac damnata thesi suam eripere opinionem de formidolosâ attritione conantur. Et nisi me amor fallat, nihil ne apparens quidem, ne dum probabile offendi, quod ab Innocentiano decreto eximat attritionem formidolosam. Et ut lectores iudicium ferre valeant, omnia adversariorum effugia sincere enarrabo. P. Richardus Ardekin *Tom. II. part. II. tract. 1. cap. III. quæst. XXI. §. 2. pag. 158.* quem refert Archipresbyter Halæ Michael Poli in suo opuscul. pag. 77. hæc scribit. *Sic (inquit Ardekinus) præcipue inquirendum, non quid TUTIUS, sed quid VERIUS. Displicet hoc? Rationem cape.* Non displicet, sed summopere placet, dummodo ratio prodatur quam capere valeam. *Nota igitur bene* (pergit Ardekinus) *utinam satis, breviusculam, clarissimamque verbuli nostri rationem. Si inquirendo attingat Theologus quid sit obiective verius, hoc ipso attinget quid sit tutius; non tamen e contra, ex eo quod aliquid sciatur esse tutius, inde constat esse verius.* Admitto breviusculam verbuli rationem, quæ funditus everit Probabilismum. Nam obiective & directe saltem verior non est Probabilismus, sed falsior, ergo reiiciendus. Falleris, reponit Ardekin, qui sic persequitur. *Retinenda est igitur firmiter prædicta annotatio in pluribus horum temporum controversiis de attritione in sacramento, de absolutione differenda, de usu probabilitatis, & aliis, in quibus pro vulgari argumento ista securitatis species assumitur.* *Conc. Theol. Tom. IX.*

Huc ergo recidit breviuscula verbuli ratio, ut specie securitatis Probabilismus, attritio fervilis, & aliæ huius temporis controversiæ vestitiæ incedant? Doctrina hæc *Ardekin*, applicata administrationi sacramentorum, continetur, nisi fallor, in propositione damnata. Nam sermo est de doctrinis quæ hoc tempore in utramque partem disputantur, quarum neutra est tuta. Doctrina enim tuta extra disputationis aleam constituta est. De attritione fervili acris controversia fervet. Porro dum agitur de valore sacramentorum, ex doctrinis controversis, non quæ verior, sed quæ tutior est, eligi debet. Ergo doctrina *Ardekin*, sicut & *Michaelis Poli*, & ceterorum, continetur vi ratiocinii evidenti in propositione damnata. Sed hæc generatim & velitationis gratia. Præcipua & singularia responsa exhibenda sunt.

§. II.

Sub examen inducitur responsum P. Claudii La-Croix, & P. Martini Esparza, atque refellitur.

I. **S**inceritate summa responsa omnia transcribo Theologorum, qui pro fervili attritione pugnant. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part. II. de contr. num. 874.* hæc scribit. „ Consideratis omnibus quæ hætenus „ attuli, sententia tenens attritionem ALI- „ QUAM sufficere cum sacramento, vide- „ tur mihi esse practice certam. Quod con- „ firmo inde, quia si non esset practice cer- „ ta, sed tantum probabilior aut etiam proba- „ bilissima, contineretur damnatione 1. prop. „ per Innoc. XI. *Non est illicitum in sacra- „ mentis &c.* Atqui hac damnatione non con- „ tinetur. Nam Martinus DE ESPARZA „ unus ex Theologis Romanis, qui iussu In- „ noc. XI. cum aliis Consultoribus interfuit „ examini prop. damnatarum Romæ 6. A- „ prilis 1680. in Belgium scripsit in hæc ver- „ ba. *Nulla quisquam sollicitudine CONCUTI „ debet circa sufficientiam attritionis in con- „ fessione propter prohibitionem 1. prop. ex 65. „ Ea propositio fuit reprobata propter suam il- „ limitatam amplitudinem, & universalita- „ tem, cum INDISTINCTIONE SPECU- „ LATIVE tantum probabilis a probabili etiam „ PRACTICE, & RURSUS probabilis ut- „ cumque a moraliter certa, aut etiam plu- „ quam moraliter certa. Sententia autem de „ sufficientia attritionis est practice probabilis, „ & moraliter certa, atque, ut ego puto, plus „ „ etiam*

etiam quam moraliter certa. Accedit apud censors prædictarum propositionum actum fuisse in terminis propriis de sufficientia attritionis, atque ex consensu omnium qui aderamus; sententiam communem mansisse incolumen. Hactenus P. La-Croix, qui nec verbum aliud addit, quo in tuto collocet afflictam opinionem suam.

II. Habes ex P. Martino Esparza mirificam, & præcisam methodum in proscribendis thesibus. Nisi Romanæ Sedis decreta omnes distinctiunculas, quas ex universo Probabilissimi armamentario humana mens excogitare valet; contineant, superflua omnino sunt, & in nihilum penitus occidunt. Propositio damnata in decreto est cum indistinctione speculative, & practice probabilis. Quid heinc? Quid? Nihil in illa propositione damnatum est. Cur? quia est cum indistinctione probabilis speculativi, & practici. Immo quia caret hac distinctione, damnata est. Ergo propterea nihil damnatum est. Quia, adiecta distinctione, iuxta P. Esparza propositio immunita a censura est: Nam ideo per ipsum damnata fuit, quia est cum hac indistinctio- ne Probabilissimi speculativi, & practici. Quis- que ergo iuxta PP. Esparza, & La-Croix eludere confixam propositionem poterit dicen- do, damnatum in hac propositione usum Probabilissimi speculativi, non usum Probabilis- simi practici. Immo re ipsa P. Esparza penitus eludit, & prorsus frustraneam reddit propo- sitionis damnationem. Dicat nobis P. Espar- za, & cum ipso P. La-Croix, quid damna- tum est in hac propositione? Usus probabi- litatis speculative, inquis. At est falsitas fa- cti manifestissima, cum Auctores præfatæ pro- positionis requirant non modo in sacramen- tis administrandis, sed pro qualibet honesta operatione elicienda usum probabilitatis pra- cticæ, ut constat ex eorum libris. Quid quod P. La-Croix, & P. Esparza mutuis antilo- giis semetipfos penitus iugulant? P. La-Croix ait patenter: Sententia nostra, si esset tan- tum probabilior, aut etiam probabilissima, con- tineretur damnatione i. prop. per Innoc. XI. Hæc La-Croixius. Contra P. Esparza in tes- timonio producto ab ipso La-Croixio asserit propositionem esse damnatam, quia est cum indistinctio- ne speculative tantum probabilis a probabili etiam practice. Contra clamat La- Croix. Damnata dicenda foret, etiamsi pro- babilior, etiamsi probabilissima, nedum practi- ce probabilis esset. Non puto in universo Probabilissimo inveniri posse distinctiunculam aptam ad conciliandas eiusmodi contradic- tiones, & verborum prælia. Facti quoque fal-

sitas manifesta est, quod adicit P. Esparza damnatam esse propositionem propter suam il- limitatam amplitudinem, & universalitatem. Qua bona fide dici hoc potest, si propositio limitatissima est? Certe in propositione sunt clausulæ istæ restringentes. Nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incur- rendi. Hinc sententia probabili tantum uten- dum non est in collatione baptismi, ordinis sa- cerdotalis, aut episcopalis. Legatur Sanchez Lib. I. cap. ix. n. 33. & alii Auctores da- mnatæ thesisi, in quibus limitata, & restri- cta est.

III. Quid quod vel ex ipso testimonio P. Esparzæ, docti Belgæ damnatam tenebant in præfata thesi opinionem attritionis formido- losæ? Inquit enim P. Esparza: Nulla quis- quam sollicitudine CONCUTI debet circa suffi- cientiam attritionis in confessione propter pro- hibitionem i. prop. ex 65. Plura notatu di- gna in his paucis verbis occurrunt: quæ ut percipias, revocandum in memoriam est id quod supra narravi ex P. Francolino. Arde- bat in Belgio bellum litterarium super hæc controversia inter P. Maximilianum Le Dent S. I. & P. Franciscum Farvacquesium Augu- stinianum, qui teste Francolino cruenta vul- nera susceperat ab acuto calamo P. Maxi- miliani Le Dent. Verum continuo ac pro- diit opus immortale Historiæ Cardinalis Pal- lavicini, P. Franciscus Farvacquesius publicis typis cudi fecit quædam folia continentia ea omnia quæ ex actis Concilii Tridentini nar- rantur a Pallavicino contra opinionem formi- dosæ attritionis. Quæ folia volare cura- vit Farvacquesius per universum Belgium. Epocha hæc posterior Alexandrino decreto est. Et heinc iacere cœpit opinio propugna- ta a P. Le Dent. Post prodiit decretum Ven. Innocenti XI. quod novum, & quidem mor- tiferum vulnus inflixit eidem opinioni. Do- cti Belgæ spectantes attritionem formido- sam tot confixam undique versum vulneri- bus, concuti, despondere animos, affligi, confundi cœperunt. Ut propriæ mœstitiæ & anxietudini aliquo modo consulerent, conti- nuo epistolas dederunt ad P. Esparza perce- lebrem Probabilitam. Quodnam istarum epi- stolarum testimonium perhibes? Quodnam? Numquid P. Esparza Romæ degens perspectam habere concussionem Belgarum poterat, nisi per litteras, aut nuntios? Numquid sponte scripsit P. Esparza, ne concuterentur Bel- gæ, nisi concussos prius agnovisset? Itaque, ut illos erigeret afflictos, & consolaretur mœ- stos, epistolam dedit scribens: Nulla quis- quam sollicitudine concuti debet propter pro- hibitionem

hibitionem &c. Prohibitio ergo pontificia con- cusserat Belgas. Quos? Numquid hanc epi- stolam dedit P. Esparza ad Augustinianos? P. La-Croix narrat, P. Esparza scripsisse in Bel- gium. Numquid ad provinciam ipsam Belgii P. Esparza scripsit? Omnes adfirmabunt, P. Esparza suam epistolam consolatoriam scripsisse ad defensores opinionis afflictæ. Debuisse P. La-Croix patefacere personam ad quam da- ta epistola illa fuit. Nullus dubito quin P. La-Croix numquam publicasset hanc epi- stolam, si eam severius & cautius expendisset. Sed angustia pressus, ut suæ sententiæ con- sideret, novum eidem vulnus inflixit. Quan- doquidem, si animo concussi Belgæ erant ob damnationem præfatæ thesisi, evidens est Bel- gas ratum habuisse, in eadem thesi concussam fuisse sententiam attritionis servilis. Et si Belgæ concussi non fuissent, P. Esparza de- hortatus eos non fuisset ne concuterentur. Hæc omnia scribere coactus sum, ut viam mihi pararem ad propugnandum Sedis Apo- stolicæ decretum, & convellendum commen- tum, quo ipsum illudere pertentavit P. La- Croix. Paucis nunc rem perstringo.

IV. Luculentum est in præfata thesi da- mnatum esse usum Probabilissimi sive specula- tivi, sive practici in administratione sacra- mentorum, quando agitur de eorumdem valo- re. Quoniam vero P. Esparza fuit acerrimus Probabilissimi defensor, qui censuram celebrem scripsit adversus Reverendissimi P. Tyrri GONZALEZ opus; ideo, ut & suo Probabilissimo, & attritioni formidosæ caveret, præfatum commentum Probabilissimi speculativi, & practici excogitavit.

V. Quid quod hac libertate admissa detor- quendi decreta pontificia in sensa quæ pro- priis opinionibus favent, ex privatorum ho- minum relationibus, actum de omnibus Ro- manæ Sedis decretis est? Si, ut narrat P. Esparza, Consultoribus persuasum erat, at- tritionem servilem non esse in thesi conten- ta; cur non cararunt ut aliqua declaratio adiceretur; cum thesisi iuxta obivium sensum ita clare includat attritionem servilem ex decreto Alexandrino sola probabilitate sul- tam, ut concusserit Doctores Belgas eiusdem patronos? Quid? Romana Sedes universæ Ecclesiæ sua proponit decreta, quæ perspi- cue veritatem retinendam, & falsitatem ca- vendam declarant: & homines privati scribere ad provincias audent non esse iuxta ob- ivium sensum intelligenda, ut concussos eri- gant, afflictosque consolentur? Sic scriptum fuit de constitutionibus Sixtini, Pianis, Cle- mentinis, aliisque plurimis, quas infra de

confessione epistolari indicabo. Thesis da- mnata iuxta obivium sensum licitum usum probabilitatis practicæ defendebat. Quia, ut dixi, omnes Probabilitæ ad quamlibet actio- nem honestam hic & nunc peragendam, ne- dum in sacratis perficiendis, probabilitatem practicam, dictamen practicum postularunt. Decretum autem pontificium exterminatum a re sacramentaria definivit Probabilissimum sive practicum, sive speculativum; & tu- tiorem sententiam adhibendam imperat. Me- ra itaque commenta sunt quæ narrat P. Espar- za, ut aliquo linimento consulat afflictioni Belgarum.

VI. Unum ex hac tota narratione summo- pere meditandum colligo. Illud autem est concussio, & afflictio Belgarum ob publica- tionem decreti Innocentii XI. Quid? Affligimur, concutimur, dum prodeunt a Roma- na Sede oracula, quæ aberrationes nostras patefaciunt, quæ lucem veritatis ad fugan- das mentis nostræ tenebras nobis afferunt? Quod nobis displiceat, quod concutiamur, quia erravimus, hoc bonum est, si fateamur aberrationes nostras, illasque improbe- mus. Tunc enim Paulus exultans scribit: Gaudeo non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad poenitentiam: contristati enim estis secundum Deum: II. Cor. VII. Verum quod contristemur, quod animo angamur, quia patefactus error noster est, quia veri- tatis lux apparuit, quod diverticula quæ- ramus, & commenta captemus, quibus pon- tificia decreta ab obvio sensu veritatem pan- dente detorqueamus ad opinionem nostras defendendas, quas damnatas nollemus, tunc tristitia nostra mundana est: Sæculi autem tristitia (subdit ibidem Paulus) mortem ope- ratur. Dum hæc scribo, audio prodiisse scri- ptum contra decretum quo Romana Sedes proscripsit Bibliothecam Iansenistarum editam a P. De Colonia. Novum obedientiæ, & ob- sequii erga S. Sedem, novum ædificationis monumentum exhibitum Iansenistis.

VII. Adversariorum aliquis forte dicturus erit, me nimium proligasse, & sub vario aspectu hoc P. La-Croix responsum exagita- tasse. Sed recogitare lector debet, num animadversiones a me factæ necessario ex do- cumentis allatis a P. La-Croix, & P. Espar- za proficiantur. Recogitet, num solidæ, num efficaces ad repellenda vana commenta, & propugnandum Romanæ Sedis decretum sint. Si eiusmodi fuerint, ut mihi videtur animadversiones meæ, nihil curo adver- sariorum dictoria, scommata, & censuras. Quia qui iudicat, Dominus est: & si pro-

pter hoc persecutionem patiemur, inquit piissimus Iesuita P. Michael Elizalde, beati erimus. Volui omni ex parte labefactare responsum unicum, quo in tuto collocare P. La-Croix sententiam suam studuit: quia patefacta talis responsi falsitate, necessario corruit illius sententia. Nihil dico de illa amplitudine qua asserit, *attritionem aliquam sufficere ad sacramentum*: nam aliqua attritio inefficax est, & secundum omnes Theologos insufficientis ad sacramentum; ut supra ex Salmanticensibus adnotavi. Hæc omnia illustrare debuisset novissimus *Anonymus*, qui *supplementum* edidit ad opus istius percelebris Casuistæ. Sed de hoc loco suo erit sermo.

VIII. Quamvis P. La-Croix nec verbum aliud addat, quo decretum pontificium felicius interpretetur; lubet tamen aliam eiusdem doctrinam rescribere, quæ omnia a me dicta luculentius confirmat. Hæc ergo eodem *num. 874.* scribit. „*Quamvis concederemus sententiam adversariorum (N. B.) esse probabilem, tamen non esset obligatio sequendi eam sententiam per quam administratio, vel susceptio sacramenti sit obnoxia nimis scrupulis, & difficultatibus: atqui per sententiam adversariorum administratio, & susceptio sacramenti poenitentiae sit obnoxia nimis scrupulis, & difficultatibus.*“ Ecce. Licet Romana Sedes præcipiat ut inter opiniones probabiles, non probabilior, sed tutior in administrandis sacramentis adhibeatur; hoc intelligendum est, inquit P. La-Croix, quando administratio sacramenti, vel susceptio non est obnoxia scrupulis, & difficultatibus. Atqui omnis doctrina tutior, quæ ab amore mundi, ab affectu illecebrarum seiungit, obnoxia est scrupulis & difficultatibus. Ergo hæc P. La-Croix doctrina sane mirifica eludi possunt, ut mihi apparet, & Romanæ Sedis decreta, tametsi luculentissima, & leges omnes quæ humanas appetitiones coercent. Nam de omnibus decretis, maxime si adversentur opinionibus domesticis, dici poterit, quod ex eorum observantia oriuntur scrupuli, & angustiae. Verum enimvero sententia quæ postulat amorem Dei, initialem, doloremque conceptum ob offensam Deo summo bono irrogatam, scrupulorum laqueis inquilat, & difficultatum torcionibus lacerat fidelium conscientias. Tam crudelis est Dei amor, ut hæc pariat tormenta? Aliam commentationem addicit ibidem Auctor iste, quam mox reiiciemus.

S. III.

PP. Cardenas, Viva, & aliorum omnium adversariorum commune responsum ad decretum INNOCENTII XI. expenditur. *Certitudo moralis attritionis servilis est facti falsitas evidentissima, quam retractare tenentur adversarii, ne lectores decipiantur.*

I. IN ipso præloquio ad hanc dissertationem præmonui, me immunem ab omni censure velle opinionem attritionis formidolosæ, quia sic iubet decretum Alexandri VII. donec a S. Sede fuerit ALIQUID definitum. Nos autem contendimus Tò aliquid definitum a S. Sede emanasse contra opinionem attritionis servilis. Nihil igitur in decretum Alexandrinum delinquimus; sed eidem paremus, dum evidenti ratiocinio demonstrare conamur, Innocentium XI. aliquid definiisse contra attritionem servilem. Præterea ibidem animadverti, aliud esse asserere opinionem aliquam esse falsam, & improbabilem; aliud longe diversum esse, si asseramus aliquam rationem, quam eisdem patroni adducunt ad illam opinionem propugnandam, esse inane commentum. Hoc secundum in præsentia demonstrandum suscipio, nempe certitudinem moralem, quam adversarii suæ tribuunt opinioni, esse, ut infirmitati meæ videtur, manifestissimam facti falsitatem. Sapientum iudicio subijcio examinanda, quæ distinctis conclusionibus diturus sum.

S. IV.

CONCLUSIO PRIMA.

Adversarii, ut suam servilis attritionis opinionem liberent a censura decreti Innocentiani, aiunt esse moraliter certam, & oppositam improbabilem. Hæc autem CERTITUDO MORALIS, elidens probabilitatem oppositæ sententiæ, est evidentissima facti falsitas.

U T ea maiori quæ desiderari in controversia morali evidentia potest demonstrarem conclusionem propositam, distinctis propositionibus illam expono.

II. PRIMA PROPOSITIO. *Adversarii asserunt, sententiam attritionis servilis ita esse moraliter certam; ut contraria non sit probabilis, immo sit omnino improbabilis. Quamvis factum istud tam evidens sit, quam manifesta sunt adversariorum volumina*

na; tamen pauca ex præcipuis Auctoribus testimonia transcribo.

III. P. Dominicus Viva in Cur. qu. III. art. 2. num. 7. *Asserere, attritionem non esse sufficientem &c. Hæc opinio post Trident. tamquam improbabilis reiicitur communissime. Post Tridentin. omnem probabilitatem amisit.* Rursus in trutina in prop. 14. Alexand. VIII. *Prohibitio autem illa Alex. VII. ne alterutra ex iis opinionibus censureretur, non infert utramque opinionem esse probabilem.* Iterum in prop. 1. Innocentii XI. n. 21. *Opinionem de sufficientia attritionis, tum ad valorem, tum ad fructum sacramenti, non esse mere probabilem, AUT PROBABILISSIMAM, sed præctice & moraliter CERTAM, ut hic supponimus ex fide dicendis &c.*

IV. P. Cardenas in Cris. disp. II. cap. VI. art. 2. qu. 1. num. 61. inquit: *Dicendum tamen est, eam sententiam affirmativam de sufficientia attritionis non subiacere huic damnationi. Ratio est, quia decretum loquitur de MERE PROBABILIBUS: hæc autem doctrina non est MERE PROBABILIS, sed OMNINO CERTA, ET INDUBITABILIS propter definitionem Concilii Tridentini.*

V. P. Claudius La-Croix Lib. VI. part. II. num. 873. quærit, an sententia tenens attritionem (ex timore gehennæ) sufficere cum sacramento, sit præctice certa. Respondet. „*Aticus, Esparza vocant indubitatum, ut amplius de ea prudenter dubitari non possit. Tanner. Coninch. vocant satis certam. Præpos. Prado, Salas, Viva. moraliter certam. Suarez, Lessus, Raynald. Ferand, Diana, Martinon, Perez, Midoz. Castropal. Dicastill. Illsung. absolute certam. Card. de Lugo, Sporer, Bosco communem, & certam. Fillucius, Orpega, Henrix, Francolinus, certam in praxi. Fr. Lugo, Gonet, Mald. Le Dent tutam in praxi. Averfa tutam post Tridentinum. Gormaz præctice & indubie certam. Estrix, & Cardenas certam, & omnino tutam. Leander, Paulus de Palatio, Seraphinus a Conceptione vocant certissimam. Bonæ spei, & Arriaga dicunt videri sibi esse fere de fide. Moya dicit esse veritatem inter fidei dogmata numeranda. Addit hoc certa fide esse tenendum. Stoz vocat ex fide catholica certam &c.*“

VI. Concludit postea P. La-Croix num. 874. ut vidimus S. 2. Si hæc sententia non esset præctice certa, sed tantum probabilior, aut etiam probabilissima, contineretur in damnatione. prop. per Innoc. XI.

VII. De prima igitur propositione nullus

remanet ambigendi locus: & possem tot laudare testimonia, quot sunt Casuistæ qui scripserunt post publicatum decretum Ven. Innocentii XI.

VIII. SECUNDA PROPOSITIO. *Hæc moralis certitudo, quæ constituit opinionem formidolosæ attritionis non modo communior, non modo probabilior, non modo probabilissimam, sed omnino certam & tutam, ita ut opposita non sit vere probabilis: eiusmodi, inquam, certitudo est facti falsitas manifestissima, commentum imaginarium, & ut lectorum aures excitem, est chimæra chimærarum, ut de simili opinione inquit P. Michael Elizalde. Ex hac iactata morali certitudine decipiuntur imperiti lectores, qui credunt citatos Auctores non posse divendere opinionem quæ sit dumtaxat probabilis, tamquam extra controversiæ aleam positam, & omnino certam, & tutam. Et heinc quæ absurda, quæ mala?*

IX. Evinco hæc secundam propositionem. Primi Auctores sufficientiæ attritionis servilis, Cano, Soto, Medina, Lopez, Vasquez, Suarez, Platelius, & ceteri doctiores eiusdem sententiæ patroni testati sunt non esse certam, sed dubiam, & incertam. Illorum testimonia supra produxi.

X. Centum & plures Theologi ex universo orbe catholico, & insignium Universtitatum, quos supra recensui, permultis omissis, doctissimi Cardinales Denoffus, Aguirius, Le Camus, Monilianus, Noallius, & plures Archiepiscopi, & Episcopi, quos inter doctissimus BOSSUETUS; celebriores Universtitates, Parisiensis, Lovaniensis; omnes fere Theologi Augustinianæ Religionis, doctissimi Patres Cistercienses ROMÆ in Collegio S. Crucis in Hierusalem; eruditissimi Scholarum piarum præceptores, Romæ in Collegio Nazareno; accuratissima discussione præmissa, opinione attritionis formidolosæ reiecta propugnant attritionem initialem, ut testatur præstantissimus Theologus Laurentius Berti Augustinianus Lib. XXXIV. cap. v. ubi etiam laudat præclarissimos Institutores Seminariorum Italiæ, Veronenfis præsertim, & Patavini. Quid de Theologis Ord. Prædicam? Doctiores, quos ego agnosco, omnes sententiam hanc nostram propugnant. Præter illos qui typis sua opera evulgarunt, in MSS. hanc sententiam docent. Quid, si celeberrimi BENEDICTINI ORDINIS doctissimos Theologos recensere vellem? Plurimos ipse agnosco, quibuscum etiam necessitudo mihi intercedit, qui acriter, mordicusque hanc propugnant doctrinam. Sed unum pro-

mille laudare sufficiat sapientissimum Cardinalem AGUIRE.

XI. Tota hæc numerosissima insignium Theologorum, Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum, Universitatum multitudo satis non est ad constituendam sententiam vere probabilem? Catechismus Concilii Tridentini, qui conceptis verbis nostram docet sententiam, nec frustulum probabilitatis præbet? Probabilistæ docent, aut unum Theologum doctissimum, aut quatuor, vel sex doctos efficere opinionem probabilem. Et celeberrimos Universitates, & Conventus Cleri Gallicani, & centeni Theologi, & sapientissimi Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, e cathedra loquentes, & integris dissertationibus pro sententia nostra pugnant, nec micam probabilitatis suppeditant? Ecur? Quia non sunt Probabilistæ. Illa sola magna nomina, quæ mox supra n. 5. recensui ex P. La-Croix, constituunt opiniones probabiles, etiam si numerum quinarium non excedant? Hoc eruditissimo sæculo tam monstrosa paradoxa evulgant Probabilistæ? Quid, si conferrem Casuistas, qui numerolum censum constant Auctorum pugnantium pro attritione servili, cum Theologis sententiarum nostrarum? Quid si laxas & damnatas propositiones, quas permulti illorum docent, eum sana Ethice istorum compararem? Et illi tantæ sunt auctoritatis, ut cum aliis affectis elidant, destruant omnem probabilitatem sententiarum quam propugnamus?

XII. Quid plura? Ideo Auctores, præsertim Probabilistæ, defendunt, sententiam attritionis servilis esse moraliter certam, elidentem contrariarum sententiarum probabilitatem, quia in Concilio Tridentino definita est. Atqui post evulgatam Historiam Cardinalis Pallavicini ipsi Theologi præstantiores qui defendunt attritionem servilem, ingenue fatentur, nihil Concilium de tali opinione statuisse; ut ex Honorato Turnely vidimus. Accedit, adversarios, qui laudatam certitudinem adscribunt suæ sententiæ, defendere attritionem servilem, ut vocant, puram, seu ex solo timore gehennæ conceptam. Atqui hodie ipsi Theologi præstantiores, qui ab attritione excludunt caritatem inchoatam, requirunt præter timorem amorem concupiscentiæ, quo Deus diligatur tanquam ultimus finis; & ut saltem rejiciunt sententiam attritionis mere formidolosæ, quam ut certam, ut tutam, ut indubitatam defendunt Casuistæ minus docti, quorum plurimi ut aves alias sequuntur aves, iniquiunt Navarrus, & Layman.

XIII. Tandem Alexander VII. decrevit,

hanc controversiam in utramque partem disputari posse censuris sublatis. P. Donauicus Viva in *trut. in prop. 14. Alexandri VIII. num. 31.* respondet. *Prohibitio autem illa Alex. VII. ne alterutra ex iis opinionibus censuraretur, non infert utramque sententiam esse probabilem, cum huiusmodi PROHIBITIONES SÆPE FLANT IN BONUM PACIS.* Hæc typis evulgant: & postea lamentantur, cum dicimus Casuistarum plures vanis commentis eludere pontificia decreta quæ illis non arident? Quo loco habenda sit hæc P. Viva assertio, sapientum esto iudicium.

XIV. Post Alexandri VII. decretum quod cavetur ne alterutra opinio censura notetur, donec aliquid a S. Sede definitum fuerit, post duodecim circiter annos Ven. Innoc. XI. definiit, ex opinionibus controversis tutiorem in perficiendis sacramentis amplectendam esse: & continuo opinio attritionis servilis, quæ prius confinia probabilitatis non egrediebatur, evasit certa, indubitata, tuta.

XV. TERTIA PROPOSITIO. Ergo luce meridiana evidentiùs est certitudinem moralem tutam, indubitatam, descriptam in prima propositione, esse falsissimam, commentum vanum, chimeram chimerarum, iniuriosam decretis pontificis, Universitatibus, Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, gravioribus Theologis, permictosam imperitiis lectoribus, qui ex tali iactata certitudine decipiuntur. Ergo hæc moralis certitudo elidens probabilitatem oppositæ sententiæ, retractanda, abolenda, exterminanda omnino est. Ita vi ratiocinii, ex duabus propositionibus evidenter deduci, imbecillitati meæ videtur, salvo semper meliori iudicio, & obsequio erga adversarios.

S. V.

SEGUNDA CONCLUSIO.

Tam evidens est opinionem formidolosæ attritionis contineri in r. prop. Innocentii XI. quam evidens est unicam rationem, quæ adversarii conantur eam ab illa damnatione eripere, esse manifeste falsam, & arbitrarium commentum.

PRIMA PROPOSITIO. Unica, & sola ratio quam adversarii post medium & amplius sæculum excogitarunt ad liberandam opinionem attritionis servilis a censura damnationis r. prop. decreti Innocentiani, est certitudo moralis practica, tuta, & indubitata eiusdem opinionis. Si opinio attritionis formidolosæ esset tantum proba-

bilis, vel probabilior, aut probabilissima, factibus adversariis, hæc eorum opinio esset damnata in r. prop. decreti Innocentii XI.

II. SECUNDA PROPOSITIO. Atqui veritas facti luculentissima, manifestissima universo litterario orbi est, *talem certitudinem moralem*, elidentem probabilitatem contrariæ opinionis, esse merum somnium, purum putumque commentum.

III. TERTIA PROPOSITIO. Ergo tam evidens est opinionem attritionis formidolosæ contineri in prima propositione damnata ab Innocentio XI. quam evidens compertumque est certitudinem moralem tutam & indubitatam, quam eiusdem opinionis iactant adversarii, esse apertissimam facti falsitatem, arbitrarium commentum, & inauditum paradoxon.

S. VI.

ANIMADVERSIO

in gradum probabilitatis attritionis formidolosæ. Cl. BOSSUETI monitum.

I. Disputationis gratia, & ut adversarios ad angustias redigerem, concedere volui, opinionem attritionis servilis esse probabilem, probabilioris etiam. Nam, ipsis factibus, etiam si esset probabilissima, contineretur in damnata r. prop. Innocentii XI.

II. In præsentia addo, opinionem attritionis formidolosæ hodie esse minus communem, minusque probabilem; & sententiam nostram esse communioris, esse probabilioris, sive rationum momenta, sive graviorum Theologorum suffragia spectentur. Opinio attritionis servilis, ut iam supra dixi, pari passu cum sua sorore opinione Probabilissimi processit. Tempore Alexandri VII. ambæ communiores inter Scholasticos: quoniam Theologi propugnatores ambarum sororum probabilitatis, & formidolosæ attritionis, potentiores, & numerosiores erant Theologis qui cum Farvacquesio contra ambas sorores pugnant. Verum post plura eiusdem Pontificis decreta ambæ sorores vulnera gravissima, & post decreta Innocentii XI. istum mortiferum passæ sunt. Circiter illud tempus sacra Theologia a plurium Scholasticorum nimis speculationibus expurgata, & ad avitam suam maiestatem, ad Scripturarum sanctarum, ad Conciliorum, ad Patrum præceptiones revocata fuit: & tum ex celebrioribus Universitatibus novæ opiniones, præsertim de

Probabilismo, & de attritione servili, exulare cœperunt. Anno 1700. universus florentissimus & celeberrimus Clerus Gallicanus, in comitiis solemnibus coactus Probabilismum exterminavit ab universo regno, & attritioni servili bellum indixit: & tandem anno 1716. attritionem initialem, seu caritate imperfecta conceptam, confirmavit.

III. Hinc, quemadmodum hodie docti & sapientiores Theologi, a scholarum & factionum præiudiciis vacui, Probabilismum, qui circiter medietatem elapsi sæculi dominabatur in scholis, improbant, exagitant, profligant; ita non minori studio, & zelo formidolosæ attritionis opinionem improbare, refellere, & labefactare toto virum conatu adlaborant. Factum publicum narro, & omnibus manifestum.

IV. Non modo ergo communior, probabilior, vel probabilissima non est attritionis servilis opinio; sed e contrario minus communis, minus probabilis una cum sua sorore opinione de Probabilismo est.

V. MONITUM doctissimi Episcopi Meldensis Iacobi BOSSUETI altius impressum omnium animis esse debet. Cum videret celeberrimus Episcopus, gradus episcopalis decus & ornamentum, inter Casuistas latius manare attritionis servilis opinionem, eam invictis argumentis, e Tridentino Concilio haustis, penitus protrivit, e sua diocesi exterminavit, atque apostolico zelo succensus alios Episcopos contra eandem animavit. Illius verba, quæ zelum episcopalem prouducent, ex cit. opusc. de doct. Conc. Trident. circa dilect. pag. 113. & seqq. transcribo.

„ Ne ergo nos moveant communiores hodie, si forte, opiniones, cum etiam liceat oculis intueri, gliscente licentia, quot prava quotidie communiora fiunt: quæ quidem nobis, quasi maioris numeri auctoritate eterritis, dissimulanda non sunt; immo vero, quo magis invalescunt, eo validius confutanda. Ipsa certe minoris probabilitatis assertio tam nova est, ut, ultro contentibus illius auctoribus, vix demum antea teo sæculo in hac temporum sæcæ natam esse constet: antiquioribus, ac sanctis Scholasticis, Thomæ, Bonav. Antonino, ceterisque plane ignotam, & inauditam. An ergo eo quod pronis in laxiora, ac paradoxa animis communior videatur: an, inquam, propterea eam invalescere sinant Episcopi; non autem omni ope propulsandam, & profligandam curent? Ita de exclusa incipientis dilectionis necessitate dicendum.

„ Neque enim tanta in re hominum opinio-

„ ni-

nibus, sed Ecclesiae fide regi iubemur. Nec si vel maxime sel. mem. Alex. VII. decreto validissimo, notaque, & ab omnibus acceptissima Sedis Apostolicae auctoritate prolato vetuisset ne illam sententiam ulla theologica censura prohibeamus; ideo nos tantam veritatem, tam clare, tam perspicue, a sacro-sancta Tridentina Synodo declaratam tacere debemus: immo vero, quo a pluribus impugnatur, tanto magis modeste quidem, ac pacifice, sed interim magno animo asserenda est: ut adversarii Concilii Tridentini si non theologica qualificatione, veridica tamen assertionem dicantur.

Nec fas est Episcopos, tanto accepto deposito, iudicare secundum aliorum communione, licet forte, opinionem, quod nihil aliud esset quam ut illis auctoribus per inanem probabilitatis speciem falsa securitas induceretur, & contra Domini interdictum traditiones ac mandata hominum invalescere sine-rentur.

Liceat & illud reverenter addere, ut-cumque Alexander VII. ab inferendis neganti sententiae censuris propter bonum pacis continendos existimavit Episcopos, certe noluisse eam opinionem a successorum quoque suorum Innocentii XI. & Alexandri VIII. decretis ac notis praestare salvam: in quas incidisse, dum amandi obligationem generatim solvunt, dumque in sacramentorum materia probabilem tantum, non autem tutam sequuntur sententiam, supra demonstravimus.

VI. Haec meditentur illi qui mundano respectu, & politicis rationibus ducti, Christi Evangelium erubescunt; erubescendi sane a Christo iudice in die Domini. Non modo sententia formidolosa continetur in prop. I. Innocentii XI. verum etiam in v. in vi. & in vii. eiusdem Pontificis, & in aliis Alexandri VII. & VIII. Si enim neque tum obligat cum ad sacramenta accedimus, primum caritatis mandatum quandonam urgebit? Verum de hoc supra actum est. Non vos ergo moveat, o Confessarii, multitudo Casuistarum, quos non possit Deus regere Ecclesiam suam, sed Episcopos, Episcopos igitur audite: Concilium Tridentinum, & eiusdem Catechismum, in quo toto nec verbum unicum de attritionis servilis sufficientia reperitur, serio legitote. Quanti sit faciendae plurium Casuistarum auctoritas, ex hac certitudine morali, ex hac iustitate, & securitate, quam contra integras Universitates, contra sapientiores Episcopos, contra integrum Clerum Galliarum asciscere suae opinionationi non dubitant,

evidenter colligite. Enimvero si hac in controversia, in qua, si falsa sit illorum opinatio, actum est de Christianorum salute, non verentur obtrudere, tamquam certum, tutum, & securum, beneficio unius distinctiunculae Probabilissimi speculativi & practici, quod est in controversia, quodque a sapientioribus improbat; ipsi iudicium pronuntiate, quanto maiori ausu non venditant ceu probabiles opinionones quae forte nulla vera probabilitate praeditae sunt?

§. VII.

Percelebres Theologi Salmanticenses improbant, ut imaginariam, certitudinem moralem hactenus confutatam. Nova interpretatio, quam doctissimi isti Theologi excogitarunt, ut a censura damnationis liberarent attritionis formidolosa opinionem, sub examen inducitur, & ut inauditum PARADOXON reicitur.

I. Nunquam nimis, quod numquam satis.

Tam momentosa est quaestio ista, tam gravissima sunt confectaria quae haec proficiscuntur, ut nulla prolixitas vitiosa videri debeat. Ea maiori qua potui diligentia evolvi celebriores Theologos, patronos attritionis servilis, ut ea omnia expenderem quae ipsi adducunt in praesidium suae opinionis. Celeberrimi Theologi Carmelitae Excalceati Cursum Theologiae scholasticae ediderunt, quem egomagni facio; nihil elaboratius, solidius, doctiusque in hoc genere, ut mea minima praefert opinio, haecenus in lucem prodit. Et quamvis nonnullas interdum illorum opinionones refello, non propterea minus suspicio tam insignium Theologorum auctoritatem.

II. Porro praecleari isti Theologi Tom. XII. Part. II. tract. xxiv. disp. vii. dub. I. §. 6. a num. 51. sibi opponunt thesim I. ab Innocentio XI. proscriptam, & continuo referunt ea omnia quae ceteri Theologi excogitarunt haecenus, ut attritionis formidolosa opinionem a damnationis censura subducant. Et quoniam res summi momenti est, illorum verba dabo.

III. Nec satisfacit (inquiunt) si cum Cardenas in Christi theologi. . . respondeatur, doctrinam de sufficientia attritionis sacramento esse omnino certam, & indubitata propter definitionem Concilii Tridentini, atque adeo non contineri intra lineam praecise probabilitatis, quae sola cadit sub decreto Innocentii XI. &c.

IV. Haec, inquam, responsio non satisfacit

facit, nec subineri potest: defert enim assertioni nostrae omnimodam certitudinem, fundatam in definitione Concilii Tridentini: quae, si adefset, omnem de hac re inter Catholicos disceptationem extingueret. Sed fallitur ille Auctor. . . Et mirum plane foret, si res, ut Cardenas vult, se habet, tot viros Catholicos in hanc definitionem impegisse, atque graviter errasse. Philaleus loc. cit. refert centum Auctores, productis nominibus, contrariam nobis sententiam insituentes. At quid quid sit de hoc, assertionem non esse definitam in Concilio Tridentino CONSTAT SATIS EVIDENTER ex decreto citato Alexandri VII. . . . Perpendatur in primis, quod nostram sententiam vocat communior, non certam, non absolute INTER FIDELES communem. Quin immo additum est ly HODIE, quasi denotans non semper fuisse communior. Communior autem sententia non tollit quod sibi opposita sit COMMUNIS, & probabilis. Sed, quod caput est, Pontifex prohibet censuras in unam, & alteram partem, donec, inquit, ab hac Sede fuerit ali-quid in re definitum, palam supponens NIHIL haecenus definitum esse ab Ecclesia circa istam controversiam.

V. En novam ineluctabilem confirmationem commentitiae, & prorsus chimerae certitudinis indubitatae, quam ex definitione Concilii Tridentini iactant fere omnes patroni formidolosa attritionis. Rationum momenta quae nos adduximus, & quae Salmanticenses hic indicant, sunt luculenta, nullique cavillationi obnoxia. Accedit nunc auctoritas Salmanticensium, sane magni momenti, cum sit contra propriam ipsorum causam.

VI. Doctissimi isti Theologi, atque in scholastico certamine acutissimi mordicus propugnant attritionem servilem. Tamen veritatis evidentia victi, tria ingenue confitentur. Primum, Concilium Tridentinum nihil de hac controversia definiisse. Alteram, certitudinem moralem indubitatae, quam suae sententiae tribuunt adversarii, esse imaginarium commentum, & patentem falsitatem. Tertium, quod licet in decreto Alexandrino dicatur: Quae HODIE inter Scholasticos communior VIDETUR: tamen non infertur, fuisse absolute communem inter fideles: neque impeditur quominus opposita sit communis, & probabilis. Immo inferri posse videtur ex illo ipso decreto, hanc sententiam contrariam attritioni formidolosa ante Ho-

HODIE fuisse communior, quod aliunde verisimium est.

VII. Haec argumentor. Si isti Theologi qui toto virium conatu propugnant opinionem formidolosa attritionis, aliquid verisimilitudinis deprehendissent in praefato recentiorum responso, nonne illud adoptassent? Hoc solum responsum unicum remedium esset, quo liberari a damnatione posset servilis attritionis opinio, ut mox videbimus. Illud ut chimericum improbant Salmanticenses Theologi: illud imaginarium, & evidenter falsum evincunt adducta argumenta. Ergo tum rationum, tum auctoritatis invictissimis momentis constat certitudinem indubitatae, quam adversarii iactant, esse purum putumque effugium, & meram cavillationem excogitatae necessitate urgente defendendae opinionis semel ardenti partium studio adoptatae, & publico ac famoso in certamine propugnatae.

VIII. Alterum responsum magis ineptum & falsum, excogitatum ad liberandam opinionem attritionis servilis a damnatione contenta in dicta x. prop. referunt ibidem n. 52. Salmanticenses his verbis. Nec iterum satisfacit, si cum quibusdam iunioribus respondeatur decretum Innocentii XI. in hac parte non urgere, quia solum reprobatur, quod in sacramentis conferendis liceat sequi opinionem probabilem, relicta tutiori; sed non dixit in recipiendis. Cum autem conferre sacramenta pertineat ad solos ministros, solum convincitur ex praedicto decreto, quod ministri tantum obligentur sequi in sua administratione tutiorem partem, non autem eos qui sacramenta suscipiunt. Et aliunde, cum in sacramento poenitentiae dolor ex parte suscipientis se teneat, consequens videtur hunc non obligari ad securiorem dolorem.

IX. Haec, inquam, responsio minime satisfacit, quippe quae est MERA FUGA SPECULATIVA, menti Pontificis in illa propositione repugnans. Pluribus argumentis evincunt perdocti viri istius responsis futilitatem: & postea sic concludunt. Confessarius non potest absolvere poenitentem, nisi moraliter certus sit de sufficientia dispositionis, quam pro suscipiendo sacramento habet: & nec licite, nec valide confert absolutionem, si sciat esse indispositum. Cum ergo tutior, ac omnino tuta dispositio ex parte poenitentis sit dolor ex amore, e contra vero attritio sit solum dispositio probabilis, ut argumentum opponit, sequitur poenitentem illo amore

„ amore omisso, non accedere recte dispositum : siquidem se exponit periculo frustrandi sacramentum, cuius valor non tantum a ministro, sed etiam a suscipiente dependet. *Perseverat itaque in suo robore obiecta difficultas.* “

X. Subdunt postea continuo, quæ sequuntur. Et ea quidem proluxa & molesta nimis aliquando visa fuit (præfata difficultas) propter *interminabiles ac reflexas* hoc tempore comparationes inter propositiones *probabiles, probabiliores, certo probabiles, certas, tutas, tutiores &c.* Sed quod ad præsentem controversiam attinet facillimo negotio evacuatur; quia Pontifex non prohibet quod in scribendo sequamur sententias *probabiles.* Hoc enim iudicium ita scribentium est speculativum, relinquens locum ut in praxi sequatur quis quod tutius sibi apparuerit. Quare ad argumentum respondetur, concedendas præmissas primi syllogismi. “

XI. Quæ autem sunt istæ præmissæ? Ecce. Ubi agitur de valore sacramentorum, tenemur sequi sententiam tutiorem iuxta decretum &c. Sed agimus de valore sacramenti poenitentiae. Ergo &c. Atqui sententia negans sufficere puram attritionem, & affirmans requiri aliquem amorem Dei super omnia, est tutior comparative ad aliam defendentem puram attritionem sufficere . . . Ergo &c. “

XII. Respondent itaque, „ negando consequentiam, quæ ex illis (præmissis) non colligitur. *Nam minor refertur ad praxim, & usum sacramentorum; consequentia vero ad speculationem scribentium, & iudicium inter sententias, abstrahendo ab earum usu: unde nihil in vi formæ concludit ille discursus.* “

XIII. Rescribere volui propria illorum verba, ne suspicari quisquam possit aliquid per exaggerationem a me proferri. Brevissima decisio Salmanticensium hæc est. Damna- tus a S. Sede est usus & praxis attritionis fervilis: quia cum sit opinio tantum probabilis, & minus tuta, de pontificio decreto tenemur sequi in practica administratione sacramentorum contrariam sententiam tutiorem. At non damnavit Pontifex quod in scholis possit præfata opinio attritionis formidolosæ defendi *speculative, abstrahendo ab eiusdem usu.* Hoc est illorum responsum, quod ego non improbarem, si volumina in quibus eiusmodi speculationes scribuntur, fierent intra Lyceorum confinia. Huc tamen veluti ad unicum asylum sese recepe-

runt acuti doctique Theologi. Sed utinam hic pedem fixissent. At dati responsi illius poenituit, & inauditum paradoxon excogitarunt, quod oculis nunc subiicio.

S. VIII.

Ultimum responsum Salmanticensium. Utraque opinio attritionis fervilis, & attritionis initialis probabilis. Sed opinio attritionis pure formidolosæ est TUTIOR, ideo præferenda alteri oppositæ. Peregrinum paradoxon exponitur, & refellitur.

NON pauci in palæstra scholastica diu belligerantes, & manus cum adversariis frequenter in publicis certaminibus conferentes, talem ex eiusmodi conflictibus & pugnis litterariis comparare sibi fortitudinem, robur, & ausum solent, ut nullum reformident adversarium. Sunt veluti invictæ Romanæ legiones, quarum animis insculptum erat, numquam hosti terga dare. Similiter isti obarmati longissimis distinctionum catapultis, inquit Melchior Cano, aggrediuntur, & repellunt vel invictissimos hostes. Ne plus iusto te admiratione defixum teneam, accipe cito insignium virorum inventum novum propriis ipsorum verbis, quod ibidem continuo exhibent n. 53.

II. „ Ut autem non videamur difficultatem fugere, *AUT (N. B.) TIMERE* vel in his quæ ad praxim spectant (& forte lector desiderabit) respondetur admittendo totum primum syllogismum, & negando absolute minorem subsumptam. *Nostri namque sententia non solum est probabilior, & communior; SED ETIAM TUTIOR quam contraria: atque ideo non solum speculative, sed etiam practice, & iuxta decretum SS. Innocentii XI. modis omnibus præferenda.*

III. Ab epocha Scholasticorum simile commentum non est auditum. Parcant mihi doctissimi viri, si in caussagravissima, summoque negotio libere quod sentio, ad tantæ veritatis, quæ in manibus est, præsidium pronuntiavero. Ante oculos mihi sunt præclara Salmanticensium merita: illos ut splendorem & ornamentum Thomisticæ Scholæ veneror: eorundem in Theologia conatus, acumen, & profunditatem suspicio. Verum quia quo maior est illorum auctoritas, eo facilius illis hac in cassâ aberrantibus adhærere imperiti possunt; idcirco gravis corrigendi eorundem erratum necessitas urget. Ad rem.

IV. Opi-

IV. Opinio ergo attritionis ex solo gehennæ timore conceptæ *TUTIOR EST* opinio attritionis conceptæ ex amore Dei? Vel ipse P. Dominicus Viva clamat in *trut. in prop. 15. Alexandr. VIII. n. 35. Nemo unus est qui dissentiat*, attritionem ex amore Dei conceptam esse *tutior*. Qua ergo ratione ducti Salmanticenses Theologi tantum commentum sunt paradoxon? In illorum rationes propriis ipsorum verbis transcriptas, ne quidquam ipsis imponere videat.

V. „ Unum ex duobus contradictoriis ab illis (Auctoribus attritionis ex Dei amore conceptæ) necessario concedendum est . . . nempe vel amorem caritatis Dei super omnia, coniungi cum peccato mortali ante susceptionem in re sacramenti poenitentiae, ut ita salvent tale sacramentum efficere in poenitente primam iustificationis gratiam: vel prædictum caritatis amorem non cohærere cum statu peccati mortalis, sed illum saltem indirecte per modum dispositionis contrariæ expellere ante susceptionem in re sacramentum: quippe inter expellere, & non expellere peccatum non datur medium, cum contradictorie opponantur. Quare in quodcumque latius se vertant, unam ex prædictis viis arripere debent, & ad eam sunt compellendi. *Quamlibet vero eligant, terribiles ipsis imminet hæresum, & errorum scopuli, atque voragines, ita ut non tam possint incedere, quam ruere.* “

VI. Nos labentes, & ruentes erigit, ac sustinet Melchior Canus *Lib. IX. cap. v.* inquit: *Hoc vero sæculo fuisse etiam in Academicis multos qui omnem ferme Theologiæ disputationem sophisticis, ineptisque rationibus transegerint, utinam ipsi non fuisset experiti. Egredere autem diabolus, quod sine lacrymis non queo dicere, ut quo tempore adversum ingruentes ex Germania hæreses oportebat Scholæ Theologos optimis esse armis instructos, eo nulla prorsus haberent, nisi arundines longas, arma videlicet levia puerorum. Ita irrisi sunt a plerisque, ac merito irrisi, quoniam veræ Theologiæ solidam effigiem nullam tenebant, umbris utebantur, easque ipsas utinam sequerentur.* Hæc pauca interserere placuit, ut intelligant adversarii, nos puerorum crepitacula non formidare, nostraque in statione firmos esse, quin vel tantillum animos remiserimus; sed risu potius similia excipimus. Videamus nunc hæresum monstra; quæ nobis obiectant.

VII. „ Nam si eligant (persequuntur illi) primam, nempe amorem caritatis coniun-

„ gi cum statu peccati mortalis, coincidunt cum doctrina Michaelis Baii . . . Si autem eligant secundam viam, in non minora discrimina se coniciunt. Nam consequenter asserere debent . . . sacramentum poenitentiae nunquam conferre primam gratiam &c. “

VIII. Hæc sunt hæresum fyrtes quas obtundunt. Arrige nunc aures, ut videas consequentiam quam eliciunt n. 54. „ Illa sententia circa requisita ad valorem huius sacramenti *TUTIOR, AC TUTISSIMA* reputanda est quæ salvat salvanda ex necessitate fidei . . . Constat autem sententiam asserentem, pro sacramento poenitentiae sufficere solam attritionem (ex timore gehennæ conceptam) ita omnia salvare . . . Altera autem sententia, quæ requirit contritionem, sive amorem caritatis, hæc omnia turbat . . . Ergo prima sententia (attritionis fervilis) est *LONGE TUTIOR quam secunda*: & nullum debet timere in sua praxi (quæ est inter fideles communis) imminens periculum, cum procedat iuxta notissima fidei principia: e contra vero secunda sententia vix cum eis conciliari valet, vix purgari ab erroribus Michaelis Baii, & aliis condemnatis in Concilio Tridentino . . . Ergo nostra sententia (attritionis fervilis) *TUTIOR INCOMPARABILITER EST quam contraria*: præsertim cum ista non faveat ipsi poenitentiae sacramento, sed potius fideles ab eius frequenti usu deterreat; cum alios pro eo suscipiendo dispositos non admittat quam ex amore Dei contritos . . . Quæ itaque ratione diceretur *TUTIOR in praxi, QUÆ TAM APERTE SACRAMENTI PRAXIM OPPUGNAT?* “

S. IX.

Quam horrenda absurda sint quæ necessario doctrinam Salmanticensium consequuntur.

I. **PRIMUM ABSURDUM.** Principio hæc doctrina est contra **OMNES** Theologos catholicos, nemine excepto. Nemo unus hactenus dixit, opinionem attritionis formidolosæ esse **TUTIOREM** opposita, quæ postulat attritionem ex amore caritatis inchoatæ conceptam.

II. **SECUNDUM ABSURDUM.** Incendio tradendæ sunt omnes *Doctrinæ Christianæ*, seu catecheses, quibus imbuuntur fideles in fidei articulis: nam in omnibus com-

munitur formula actus contritionis perfectæ, necum imperfectæ, descripta est; & ad eam exercendam, præsertim in sacramentorum frequentia, accendere fideles student.

III. TERTIUM ABSURDUM. Hæc doctrina Christi regnum, caritate partum, caritate erectum, caritate perfectum, funditus evertit; cum ab eiusdem caritatis exercitio Christianos avertat & absterreat. Si enim actum caritatis Christiani non eliciunt, dum sacramentum poenitentiae suscipiunt; quandonam illum exercent? Si dum reconciliationem cum Deo inire student, Deum non amant; quandonam illum amore profrequentur?

IV. QUARTUM ABSURDUM. Omnes communiter Theologi catholici docent, saltem in articulo mortis necessarium esse actum contritionis ex amore Dei. Omnes communiter docent, ut minus, tunc urgere caritatis præceptum: & id definitum ab Ecclesia est. Quia in illo tremendo extremæ luctæ momento, quod tutius est, exequi debemus. Si INCOMPARABILITER TUTIOR est attritio concepta ex solo timore gehennæ, quam contritio concepta ex amore Dei, ex caritate Dei; huic attritioni formidolosæ incomparabiliter tutiori adhærendum firmiter erit, tamquam tabulæ incomparabiliter securiori & tutiori, reiecta caritate, quæ destruit sacramentum Christi, quæ Baianos facit Christianos. En in quæ absurda monstruosa, & errorum portenta coniciat inventum a Salmanticensibus paradoxon.

V. Nec est quod opponas, aliud esse constitutum præceptum necessariæ caritatis saltem inchoatæ; aliud longe diversum illam suadere per modum consilii, ad sacramentum suscipiendum. Omnes, inquit, illam suademus; sed illius necessitatem negamus. Argutatio hæc prorsus vana & inepta est. Si caritas quæcumque, etiam imperfecta, natura sua excludit peccatum, sive asseratur necessaria necessitate mediæ, & præcepti, sive suadeatur per modum consilii; non propterea suam vim amittit, aut fortius acquirit robur: quandoquidem caritas a Deo non a Theologorum disputationibus, suam vim & energiam arcessit. Ergo, sive asseratur necessaria, sive consulatur ut quid melius, semper eligit sacramenti efficaciam, semper evertit, & destruit sacramentum Christi. Numquam igitur licitum erit Christianos poenitentes ad divinam caritatem instigare, dum consentitur, ut facta testis custodiatur sacramenti integritas, & efficacia, ne sacramentum superfluum efficiatur.

Quocumque se rotent adversarii, in laqueos incidunt, a quibus numquam se expedient, nisi servilis attritionis opinionem reiiciant.

VI. Sed quid ego diutius immoror in describendis absurdis sane monstris quæ repositum paradoxon necessario consequuntur? Ipsa doctrina seipsa, eloquentius quocumque facundo oratore, suum patefacit horrorem, & formidanda confectaria. Seipsa bellum indicit Scripturis sanctis, Patribus, Conciliis, præsertim Tridentino, eiusque Catechismo; ut evidenter demonstratum est.

VII. Argutationes vanissimas, quas Salmanticenses obtrudunt, tamquam hæresum monstra, iam supra reiecimus, ut inepta puerorum terribilia. Et primum mirari satis non subit, perdoctos viros ignorare, nullam hactenus censuram iniustam esse illi sententiæ, in Concilio Tridentino discussæ, quæ requirit contritionem perfectam pro dispositione proxima ad sacramentum poenitentiae. Si hoc ipsos non latuisset; ausi profecto non essent obicere sophisticam illam cavillationem contra sententiam attritionis ex imperfecto amore Dei conceptæ. Hoc vanissimo sophismate decepti, inauditum *Tutiorismum* affixerunt opinioni formidolosæ attritionis. Paucis in memoriam revoco doctrinam ipsorum Salmanticensium, quam in hac eadem controversia tradunt §. 1. num. 8. videlicet, dari attritionem supernaturalem duplicem eiusdem omnino naturæ ex parte obiecti formalis, & specifici; quarum altera sit efficax ad producendum effectum, altera ex infirmitate voluntatis sit inefficax ad eum effectum: licet ambæ attingant idem omnino specificè obiectum formale, ut supra fuse explicui, transcribendo ipsorum verba. Similiter nos dicimus, duplicem præter habituales dari caritatem actualem. Altera est imperfecta & inchoata, quæ peccatum non excludit, sed disponit proxime ad expulsiōem eius per sacramentum poenitentiae efficiendam. Hanc attritionem siue contritionem ex Dei initiali amore cum peccato expellendo per sacramentum coniungimus; quemadmodum adversarii attritionem supernaturalem ex mero timore gehennæ conceptam simul cum peccato sociant; cum hoc tamen discrimine, quod hanc insufficientem, illam sufficientem propugnamus. Altera est perfecta, vehemens, successa; quæ excludit peccatum. At, quoniam PAUCI admodum (inquit Catechismus Tridentinus) ad hunc gradum pervenirent, fiebat etiam ut a PAUCISSIMIS hac via peccatorum venia speranda esset;

esset. Quare necesse fuit ut clementissimus Dominus faciliore ratione communi hominum saluti consulere: quod quidem admirabili consilio effecit, cum CLAVES regni cælestis Ecclesie tradidit. Hæc non est speculatio scholastica, sed est doctrina Catechismi Tridentini & Romani, & universæ Ecclesie, inquit BOSSUETUS. Provoco adversarios, ut in universo hoc Catechismo, in quo 79. §§., ut alias dixi, exponitur doctrina necessaria pro praxi sacramenti poenitentiae, inveniam unicum textum, in quo vel mentio fiat attritionis ex gehennæ timore conceptæ. Catechismus iste Tridentini Concilii doctrinam de poenitentia fuso calamo exponit. Parochos, & fideles docet partes sacramenti poenitentiae. Attritione servili alto pressa silentio, ut dixi alias, & dicendum sæpius est, solam contritionem nominat: alteram vehementem & iactantiam seipsa iustificantem, quæ in paucissimis reperitur; alteram imperfectam, quam sacramentum perficit, tamquam eiusdem sacramenti materiam. Quod ibidem refricant docti Salmanticenses, unum hominem non posse secundum suam præsentem providentiam habere duos ultimos fines, adfirmamus & nos: & dicimus peccatorem qui suæ iustificationi inhiat, voluntatem peccandi excludere, ut Tridentinum docet. Ergo hæc voluntas averfa a peccato est conversa in Deum per eiusdem amorem initialem: quæ conversio est proxima & sufficiens dispositio, ut Deus convertatur ad hominem, eumque per sacramentum iustificet. Tota hæc doctrina, hausta ex Scripturis sanctis, est Concilii Tridentini, eiusdem Catechismi, sanctorum Patrum, præsertim Augustini, & Thomæ, graviorumque Theologorum auctoritate firmata.

VIII. Num. 55. sibi opponunt Salmanticenses, omnes adfirmare, attritionem initialem sufficere; de servili vero in utramque partem disputari. Ergo tutior illa quam hæc. Respondent distinguendo consequens. Illa est tutior *extensive*, concedunt; *intensive*, negant. Prolixa verborum sarragine explicant hanc distinctionem. Paucis ego rem exhibeo. Dicunt, attritionem tutiorem esse *extensive*, *ampliative*, id est ex *supererogatione*; secus *intensive*, nempe ex necessitate. Distinguunt *tutum*, & *tutius*, sed obscura valde, & implicata oratione, ut suum paradoxon obtendant. Confundunt propositionem *tutiorem* cum propositione *veriore*.

IX. Paucis aberrationem detego, & quæ illustrandæ veritati, ac præsentis doctrinæ conferunt, explico. Aliqua propositio est *tutior*, Conc. Theol. Tom. IX.

ut ista: Contritio perfecta requiritur pro dispositione ad sacramentum: sed eius opposita: Contritio perfecta, non requiritur pro dispositione ad sacramentum: est *verior*. Datur doctrina tuta, & doctrina tutior. Tutior est professio claustralis quam laicalis: sed hæc tuta est; & nemo ex necessitate ad illam suscipiendam astringitur. *Tutior* dispositio est ad sacramentum contritio perfecta. *Tuta* dispositio est ad sacramentum contritio ex caritate imperfecta concepta. Quando una doctrina est *tuta*, nemo tenetur ad tutiorem. Heinc quia doctrina quæ docet attritionem ex caritate inchoata conceptam sufficere, est tuta; nemo tenetur amplecti tutiorem de contritione perfecta.

X. Totum ergo negotium eo recidit, ut explicetur, quid sit propositio tuta. Ea vero est quam communiter omnes Doctores catholici adfirmant esse talem. Omnes Doctores catholici hodie adfirmant, attritionem caritate imperfecta formatam sufficere pro dispositione ad sacramentum: idcirco & est doctrina tuta, & non tenemur amplecti tutiorem de contritione perfecta: quia in præsentia Theologorum nemo docet illam esse necessariam. Quando autem fit comparatio inter *tutam*, & *tutiorem* doctrinam, nemo astringitur ad *tutiorem*, relicta *tuta*. Illa autem propositio non est tuta de qua gravis est inter Theologos catholicos controversia in utramque partem.

XI. Summus itaque Pontifex Innocentius XI. in suo decreto non iubet ut ex doctrinis tutis sequamur tutiorem: & hoc convenit apud omnes. Quid ergo? Iubet ut ex doctrinis de quibus Theologi catholici in utramque partem probabiliter disputant, illam amplectamur quæ est tutior: & de hoc quoque nullum dissidium. De attritione servili disputant Theologi, & quidem tum numero plurimi, tum doctrina illustres, in utramque partem: idcirco sententia de attritione servili non est tuta, sed ad summum probabilis; & si vis etiam disputationis gratia, probabilior, & probabilissima. Nihilominus ex decreto Innocentii XI. amplectenda est opposita, quæ tutior est.

XII. Ex his omnibus luculentius constat, quam inauditum, quam absonum, & unanimi Catholicorum consensui repugnans sit Salmanticensium paradoxon. Nec unum ipsi Theologum citant qui tale somnauerit, aut probaverit commentum. Mirabuntur lectores omnes, Theologos adeo acutos, & doctos, quales meo iudicio sunt Salmanticenses, tam peregrinam & falsam parere, ac propugnare

re speculationem potuisse. Sed contingit interdum ut quo homines acutiores sunt, si errent, fidentius & turpius errent. Viderunt acuti Salmanticenses, responsa hactenus a Theologis inventa ad liberandam opinionem attritionis formidolosæ a damnatione i. prop. Innocentii XI. esse evidenter falsa, vana, & chimærica. Ex alia parte illi hanc opinionem propugnandam adoptaverant. Quam obrem, ut susceptum onus sustinerent, & oppigneratam suam in hac causa doctrinam quoquo modo a censura liberarent, ex universo scholasticæ subtilitatis armamentario commentum hactenus omnibus incognitum in lucem eduxerunt.

s. X.

CONCLUSIO.

Adversariorum dissidio, & confessione opinio attritionis formidolosæ continetur in i. prop. Innocentii XI. Aut ergo suam retractent opinionem adversarii: aut eam liberent aliqua solida ratione a dicta damnatione. Vindicatur Sac. Congregatio Concilii Tridentini contra assertionem P. Claudii La-Croix.

I. **T**Ria hactenus excogitata commenta sunt, quibus a censura damnationis liberetur opinio formidolosæ attritionis.

II. Primum est certitudo moralis & indubitata, elidens oppositæ sententiæ veram probabilitatem. Hæc indubitata moralis certitudo est commentitia, & penitus chimærica, ut testantur illi ipsi Theologi qui opinionem attritionis servilis excogitarunt primi. Quid quod non antiqui modo, sed recentium adversariorum doctiores, Salmanticenses, & alii testantur, & probant, hanc certitudinem moralem esse manifestum paradoxon Probabilissimo partum, Ergo hoc ex capite certitudinis moralis indubitæ opinio attritionis formidolosæ continetur in damnatione i. prop. Innoc. XI.

III. Secundum commentum, quo præfatam opinionem a damnatione liberare studuerunt, hoc est. Propositio comprehendit solos ministros conferentes sacramentum, non fideles sacramentum recipientes. Respondent Salmanticenses ipsi hanc esse fugam speculativam repugnantem Pontificis decreto. Aberratio adeo crassa est, ut contemni, non refutari debeat.

IV. Commentum tertium, in præsidium attritionis servilis excogitatum a Theologis Salmanticensibus, est, quod hæc opinio sit

tutior opposita. Verum hic est error manifestus contra omnes Theologos catholicos. *Nemo unus*, inquit P. Viva, & testimonium hoc verum est; hactenus negavit tutius & consultius esse concipere attritionem ex amore Dei.

V. **C**ONSECTARIUM. Adversariorum igitur dissidio, & confessione illorum opinio est damnata. Quoniam, ut demonstratum supra est, si opinio attritionis formidolosæ sit tantum probabilis, vel probabilior, vel probabilissima, est damnata, fatentibus omnibus adversariis, qui, ut a damnatione illam subducant, aiunt esse moraliter certam, indubitam, & tantum non dogma fidei. At hæc indubitata certitudo, ut probavi, est facti falsitas evidentissima, & chimærica apertissima; quemadmodum fatentur vel ipsi adversarii *Salmanticenses*, & quotquot præiudiciorum vacui bono sunt præditi sensu. Hoc idem adfirmant omnes illi Theologi qui secundum commentum excogitarunt, nempe i. propositionem Innocentii XI. intelligendam esse de ministris conferentibus, non de fidelibus recipientibus sacramentum. Quod commentum respuunt omnes Theologi propugnatores certitudinis moralis chimæricæ.

VI. Ambo hæc duo commenta improbant Theologi Salmanticenses, aientes utramque opinionem esse tantum probabilem, sed hanc de attritione servili esse tutiorem: quod interpretamentum omnes ad unum Theologi catholici execrantur ut manifestum errorem.

VII. Ergo adversarii ipsi, non secus ac ædificatores Babelicæ turris, propriam sententiam lacerant, destruunt, damnant. Nam dum unus trullam exhibet, alter cœmentum porrigit: illi iactant esse certam & indubitam; isti pernegant hanc certitudinem, & defendunt solam probabilitatem, sed tutiorem: alii erroris evidentiis damnant hoc tutioris commentum; alii denique fatentur hanc opinionem nec esse certam, nec tutiorem; sed non propterea comprehendit in i. prop. Innocentii XI. quia hæc propositio damnata restringitur ad ministros conferentes, non extenditur ad Christianos recipientes sacramentum. Sed hanc esse fugam speculativam, & crassam cogitatiunculam, ceteri adversariorum testantur. Ergo consequentia ineluctabili concluditur, ipso adversariorum dissidio, & confessione opinionem formidolosæ attritionis contineri in i. prop. damnata per Innocentium XI.

VIII. Ad hæc omnia adde argumentationes a nobis factas, & nostrorum Theologorum

rum auctoritatem, ut plenissimam illius quod proposui, evidentiam habeas.

IX. Alterutrum ergo adversarii præstare coguntur. Aut solidam, certam, & perspicuam præbere interpretationem, qua ostendant suam opinionem non contineri in i. prop. Innocentii XI. aut eam publice retractare. Nulla hic ad evadendum latebra. Responsa hactenus data, sunt ipsorum contrariis attestacionibus commentitia, falsa, chimærica. Ergo aut novum solidum responsum, aut retractatio.

X. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part. II. num. 859.* hæc scribit. „ Si sententia nostra esset falsa, Pontifices, & Cardinales *Concilii Tridentini* Interpretes, cum sciant nos PRÆCIPUE NITI *Tridentino*, declararent oppositum pro officio suo, & cavendo damno animarum. Sed non declarant &c.“

XI. Eo ergo se nunc recipiunt, ut dicant, suam sententiam permitti publice doceri? Ubi nunc est illa iactata certitudo indubitata? Ubinam modo est illa Tridentini Concilii definitio ita aperta, ut nostra sententia amiserit omnem probabilitatem? Sententia attritionis formidolosæ nititur præcipue *Tridentino*? Ergo præcipue falsa est. Quoniam omnes nunc eruditi fatentur, nihil de sufficientia attritionis formidolosæ statuisse Concilium.

XII. Ad rem. Pontifices, & Cardinales Concilii Tridentini Interpretes peculiari & expressa damnatione non confixerunt opinionem attritionis formidolosæ, quia eiusmodi prohibitiones non multiplicant absque necessitate. Sciunt ipsi *Ven. Innocentium XI.* præcepisse ut ex doctrinis inter Theologos catholicos probabiliter in utramque partem controversis tutiorem sequamur. Hoc pontificium decretum abundantissime fidelium conscientiis consulit, & regulam certam, tutam, securamque præscribit; cui si Theologi debita obedientia, & simplicitate a studio partium libera hæreant, tute ipsi incedunt, & secure fideles dirigunt in via mandatorum Dei. Hæc est ratio cur Cardinales Concilii Tridentini Interpretes novas non emittant censuras, & declarationes.

XIII. Inclamat ibidem P. La-Croix *num. 858.* „ Non est credibile quod Spiritus sanctus, qui regit Ecclesiam, permittitur fuisse praxim sententiæ nostræ, si falsa esset, cum damno tot animarum prævaricatione; maxime cum sententia nostra toties fuerit a Rigoristis S. Sedi exhibitæ cum potentissimis instantiis, ut damnaretur;

„ & tamen Pontifices numquam reprobarunt: speciatim Alex. VII. & Innoc. XI. „ alioqui prompti ad damnandas propositiones periculosas.“

XIV. Displicet forte illa SS. Pontificum promptitudo? Respondeo, Spiritum sanctum, qui regit, æternumque reget Ecclesiam, illuminasse *Ven. Innocentium XI.* ut præciperet amplectendam esse tutiorem doctrinam in sacramentorum administratione. Et hæc via providit fidelibus qui in simplicitate cordis ambulant, qui decreta pontificia iuxta obvium germanumque sensum, missis cavillatoris distinctiunculis, obsequenti animo suscipiunt. Quid, si hic recenserem constitutiones Pianas, Sixtinas, Innocentianas, Clementinas adversus usuras, adversus superstitiosos ritus, adversus ieiuniorum laxitates, captiosos commentis delusos? Quot vanis distinctiunculis, quot fucatis artificiis ipsas propositiones damnatas ab Alexandro VII. & Innocentio XI. a damnationis censuris subducere non tentarunt Casuistæ nonnulli?

XV. Verum, ut extranea mittamus, ob oculos revocentur futilissimæ speculationes, inverte ad implicandam hanc i. prop. Innocentii XI. Quam sint chimærica & ridicularia quæ expendimus commenta, satis superque ostensum est. Ne ergo imperiti lectores decipiantur in lectione eorum quæ bona fide, & pia intentione scripsit P. La-Croix, animadvertant, Romanam Ecclesiam sanctissimas præscripsisse regulas, certissimas, & tutissimas pro certâ sacramentorum administratione. Et ut adversariorum plures aliquo afficiantur sensu, cedo: nonne Romana Sedes imperat ut tutiores doctrinas in controversiis de sacramentorum valida administratione sequamur? Quid autem? Erumpunt in medium longis distinctionum arundinibus stipati Casuistæ plures, inclamantes: Regula tradita ab Ecclesia est cum indistinctione probabilis tantum speculativæ, a probabili tantum practicæ: & rursus probabilis utcumque a probabili moraliter certo. Insuper nulla facta est hactenus a Romana Sede distinctio inter probabile directum, & probabile reflexum, inter propositionem probabiliter probabilem, & certo probabilem, inter probabilitatem tenuem, & probabilitatem magnam: inter opinionem probabilem, probabiliorem, probabilissimam, tutam, minus tutam, tutiorem, tutissimam: inter probabile remotum, radicale, proximum, immediatum &c.

XVI. Quia Romana Sedes ad suum supremum tribunal has nugas & quiquilias serio

pendendas non traduxit; quia suos sapientes seniores non occupavit in harum distinctiuncularum examine; quia sua anathemata non intorsit contra eiusmodi umbratica commenta: ideone providentia summa non consulit fidelium salutem? Si omnia plurimum Casuistarum arbitraria inventa prohibere Romana Sedes deberet, sufficiens pro congruo illorum examine tempus non haberet; etiam si cetera alia negotia gravissima negligeret, & huc suas curas, & apostolicam sollicitudinem omnem intenderet.

XVII. Romana itaque Sedes commenta non paucis iunioribus inventa non profligavit. Præterea nullam *peculiarem definitionem* edidit, qua expresse alterutram sententiam sigillatim aut damnaret, aut probaret. Idcirco dictum est in Appendice adiecta ad Concilium Romanum, nihil a S. Sede hac super re definitum esse. Quia nihil re ipsa expressum & singulare prodit. Quid inde? Propterea ne corrumpit decretum Innocentii XI. præcipiens ut in re sacramentaria sequamur sententiam tutiorem? Quamvis ergo non sit expressa, & peculiaris definitio Ecclesiae, damnans opinionem attritionis formidolosae; tamen si evidentissimo ratiocinio demonstramus, & demonstratum est, ut mea minima præfert opinio, talem sententiam contineri in damnatione dictæ *i. prop.* iure inferimus improbandam esse. Caveant ergo lectores sophismata quorundam Casuistarum inelamantium, hanc, vel illam propositionem non esse ab Ecclesia damnatam. Unde inferunt esse & licitam, & tutam. Quod supra *num.* 13. retuli ex P. La-Croix, nempe Alexandrum VII. & Innocentium XI. *alioqui promptos ad damnandas propositiones*, non proscriptisse hanc de servili attritione, ex quo infert eam esse tutam, est vanum sophisma, quod profligavit ipse summus Pontifex Innocentius XI. inquit in suo decreto: *Non intendens tamen Sanctitas sua per hoc decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.* Falsum itaque est ratiocinium P. La-Croix. Hæc opinio fuit exhibitæ Pontifici summo *cum potentissimis instantiis*; & tamen non est prohibita. Ergo vera? Ergo tuta? Ergo secure possumus illam sequi? Confectaria falsa sunt, nisi aliunde rationes adducantur quibus sententiæ veritas probetur.

XVIII. Tandem, ut omnia adversariorum super hoc puncto sophismata evanescant, summa, & divina Ecclesiae providen-

tia in custodiendo evangelico gregè ab erroribus, & in præscribendis tutis securisque pro eiusdem regimine regulis altius spectanda, & consideranda est. Innumeræ sunt opiniones quæ in utramque partem disputantur circa validam sacramentorum administrationem. Si Ecclesia singulas has opiniones dispicere, & in singulas censuras intorquere voluisset; ingens conflasset volumen, & longissima temporis intervalla necessaria fuissent. Quid egit Romana Sedes, ut & dignitati sacramentorum, & fidelium salutem consuleret? Hac sola brevi, & perspicua regula: *In conferendis sacramentis, relicta opinione probabilis de eorum valore, tutior præferatur*: hac, inquam, brevissima, perspicua, & obvia regula non unam, sed sexcentas damnavit propositiones, omnes nempe illas quæ in utramque partem inter Theologos probabiliter disputantur, & non sunt tutiores, dum agitur de valore sacramentorum. Aut hoc concedere omnes debent; aut frustraneum omnino efficiunt decretum pontificium. Duæ sunt opiniones de attritione necessaria ad sacramentum: altera, quæ requirit aliquem amorem Dei propter se dilecti; altera, quæ postulat dolorem ex solo gehennæ metu conceptum. Ergo illa quæ ex his duabus opinionibus probabiliter controversis est tutior, probatur; & quæ est minus tuta, proscriptur. Nihil hætenus quod vel levem probabilitatis speciem præferat, excogitarunt adversarii, ut suam opinionem ab hac *i. prop.* damnatione subducerent: & nihil unquam in posterum, ut ego quidem arbitror, producent, quo eluctari hinc valeant.

C A P U T X I.

Brevissima universæ dissertationis anacephaleosis. Una ex radicibus, cur permulti Christiani sacrilege confiteantur, est defectus veri doloris de perpetrato peccato. Monita ad Confessarios.

I. **A**ttentionis servilis sufficientis ad sacramentum penitentiae opinionem ortam vidimus in Universitate Salmantina, una cum sorore altera opinione Probabilissimi circiter idem tempus. Utriusque nativitatem & infantiam trepido, & incerto passu processisse contemplati sumus. Canus, Vega, Medina, Lopez, Soto, & ceteri attritionis parentes testati sunt illam incertam esse, atque *dimittendum incertum, tenendumque certum*, ut omnia iura clamant.

II. Qua-

II. Quadraginta circiter annos ambæ formidolosæ dominium apud Scholasticos amplificaverunt; sed post medium proxime præteritum sæculum ambæ, altera in Galliis, altera in Belgio, mortifera vulnera passæ sunt. Cardinalis Pallavicini Historia publici iuris facta, & emanato decreto Ven. Innocentii XI. extremam cladem sustinuerunt. Hac tandem ætate, quemadmodum Probabilismus, ita opinio formidolosæ attritionis communiter doctioribus Theologis displicet. Primam opinionem hæc a se stare Concilium Tridentinum non modo contendebat, sed secure iactabat: & hoc falso præsidio munita, seu huic falso supposito nixa, scholas plures occupavit. In præsens vel ipsi adversariorum experrectiores, evidentia facti convicti, nihil definiisse in favorem præfatæ opinionis Tridentinum confitentur. Si, fatentibus doctioribus adversariis, commentitium est primum, & ferre unicum fundamentum cui opinio innitebatur; corruiat & ipsa necesse est.

III. Alterum præfatæ opinionis principium est infociabile cuiuscumque caritatis, & peccati regnum. Nullam vel minimam actualem caritatem in peccatore iustificando reperiri posse clamant: quia quælibet caritas, licet actualis, & remissa, seipsa peccatum expellit, & iustificationem producit. Convertit enim peccatorem in Deum ultimum finem. Si autem conversus in ultimum finem est, ergo iustificatus; cum duos ultimos fines habere homo non possit. Hoc vanissimum sophisma, tamquam *canonem*, obtrudunt inter plures Scholasticos: constitutum. Heinc inferunt, necessitatem caritatis ad iustificationem destruere Christi sacramentum, & clavium potestatem de medio tollere.

IV. Per tredécim Ecclesiae sæculorum intervallum similis argutandi forma inaudita fuit. Si id quod sentio sincere proferre debeo, neminem puto qui serio & Scripturas sanctas, & Patres, & Concilia super hoc argumento legerit præiudiciorum vacuus, repertum iri qui talem argutandi formam audire possit, quin commoveatur. Quid? Regnum Christi regnum est caritatis. Christus, Apostoli, Sancti omnes suadent, inculcant caritatem: ad hunc amoris ignem accendendum totam divinam eloquentiam exerunt: & simul penitentiam suadent, iubent, & urgent. Duo ne contradictoria Christus, & Evangelistæ præcipiunt? Pugnancia ne Christus, & Apostoli imperant? Caritas est quæ novum a veteri testamento distinguit, ut omnes Patres cum ipso Christo Iesu testantur. Timor character erat veteris, amor

Conc. Theol. Tom. IX.

prærogativa est novi fœderis. Hoc caritatis primum potissimumque mandatum frequenter urgere Christianos ad caritatis officia in Deum, & proximum, fides docet. Porro quodnam tempus ad id magis aptum, & opportunum, quam cum homo ex inimico Dei amicus fieri, quam cum pignora passionis Christi, & maximum reconciliationis ac iustificationis beneficium suscipere debet? Peior, inquit adversarii, Christianorum quam ludæorum conditio foret, si præter confessionis auricularis, onus quoque caritatis Christus imposuisset. Audiri ne hæc, & typis prodita legi absque horrore valent? Hæc paradoxorum portenta excogitari oportebat, ut attritionis formidolosæ opinio prævaleret apud vulgus. Prima christianæ religionis fundamenta suffodienda erant, ut scholastica speculatio, nempe hominem conversum in Deum tamquam in ultimum finem propter se dilectum, eo ipso, absque sacramento penitentiae esse iustificatum, consisteret: quam speculationem invictissimis argumentis falsam esse, vanam, & repugnantem evidenter Scripturis, & universæ antiquitati ostensum hætenus est. Hæc sæpius dicta, sunt denuo repetenda.

S. I.

M O N I T U M I.

Cur Christiani hodierni tam cito relabuntur in peccata, eorumque confessiones plurimæ sacrilegæ sint.

I. **I**D potissimum in causa est cur tot Christiani in perpetuo vitiorum circulo fordescant, quod solo fornacis gehennalis horrore perterrefacti, & spe acquirendæ eternæ felicitatis allesti, sed virtutis, atque divinæ bonitatis amore profus arescentes, ad sacramentum accedunt. Gehennæ poenarumque timor honestus, bonus, & supernaturalis est: conceptus ab anima, fidei lumine perfusa, præparat caritati locum, si ultra peccator progrediatur, Deumque fontem omnis iustitiæ diligere incipiat. Ceterum, si in mero timore sistat amittendæ hereditatis eternæ, & perpetua subeundi tormenta, caret principio penitus excludente peccati affectum. Timor extra propriam sphaeram transilire, aut ultra suæ indolis vim agere minime valet. Suapte indole cito transit, cum sit naturæ, cui horrenda, & formidanda obiicit, adversus. Elapsa gehennæ, & tormentorum teterrima imagine, amor voluptatis

I 3

tis

tis intus latitans, & ad tempus quodammodo coercitus, foras erumpit, suumque exercet imperium. Obvia in ipsa humana societate occurrunt exempla. Mercator qui solo timore amittendæ famæ iustitiam exercet; uxor quæ sola mariti formidine fidem thori servat; servus qui solus pœnæ metu a furto abstinet, & ceteri similes frequentissime in sua relabuntur vitia. E contrario mercatores qui iustitiæ uxores quæ, castitatis, servi qui fidelitatis, & ceteri omnes qui virtutis amore succensi sunt, perquam raro in insili, adulteri, infideles, mendaces evadunt. Veritas hæc affulsit Ethnicis ipsis, quorum innumera proferre testimonia possem. Unum ceteroquin obvium ex Horatio *Lib. I. epist. xvi. subitico.*

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.

Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.

II. Impiorum nemo est qui gehennam non perhorrescat, qui alteram vitam beatam non speret. Ut internos morsus, & larratus conscientiae quadantenus supprimant, semel, ter, vel etiam quater quotannis ad sacramenta accedunt, non virtutis amore, sed formidine pœnæ. Idcirco, paucis elapsis diebus, ad vomitum redeunt, & in consueto vitiorum sæno volutantur. Hoc solum argumentum, & ab ipsa quotidiana, manifesta, & obvia experientia arcessitum, fat esse deberet ad evincendam amoris Dei, & virtutis necessitatem. Amor voluptatis, divitiarum, honorum, illecebrarum nos a Deo avertit; & amor oppositarum virtutum ad Deum nos convertit, ut Augustinus *epist. cxiv.* inquit. *Quemadmodum ad peccandum nullus nos cogebat timor, sed ipsius libido voluptasque peccandi; sic ad iuste vivendum non nos supplicii metus urgeat, sed ducat delectatio, caritasque iustitiæ.* Cur peccatores vitiorum luto fixi hærent, nisi quia impurissimo illecebrarum amore ardent? Cur iusti constantes in via mandatorum Dei ambulant, nisi quia iustitiæ amor in cordibus eorum dominatur? *Tantum quisque peccatum odit* (inquit Augustinus *epist. cxlix.*) *quantum iustitiam diligit.* Inimicus ergo iustitiæ est qui pœnæ timore non peccat: amicus autem erit, si eius amore non peccat. Omne odium in amore fundatur. Ergo odium peccati proficisci ex iustitiæ amore debet: quia, ut S. Augustinus *Lib. II. contra adversar. leg. cap. vii.* scribit, *desiderium peccandi non extinguitur nisi contrario desiderio recte faciendi, ubi fides per dilectionem operatur.* Hæc est omnium Patrum doctrina, manifesta experientia confirmata.

Lubet adlicere auctoritatem Cl. BOSSUETI, qui *cit. opus. pag. 44.* hæc scribit: *At revera si quis attendat tot post pœnitentiam lapsus, facile deprehendet horum esse fontem, quod de Deo diligendo nec in frequentanda pœnitentia cogitent, frigidamque & exsuccam agant pœnitentiam. Hæc est illa pœnitentiam quam indifferenter, nulloque vero, ac sincero affectu actam Synodus Nicæna improbat, fontem, & altricem peccatorum, non verum, ac firmum eorum remedium.*

S. II.

M O N I T U M I I.

A D C O N F E S S A R I O S.

I. SÆpe numero Confessarii clamitant eos qui moralem Theologiam scribunt, proximam audiendi confessiones non callere. Accedunt, inquirunt, pœnitentium plures, adeo rudes, agrestes, bardique, ut quid sit virtutis amor, quid Dei dilectio, penitus ignorent. Instruendi, inquit, sunt, & accendendi ad Deum amandum. Oleum & operam perdimus. Horas integras infumimus, & omnia rationum momenta proponimus quæ ad Deum amandum, detestandumque peccatum inducere valent. Infinitam Dei bonitatem, quoad possumus, ob illorum oculos depingimus. Creationis, conservationis, & redemptionis immensa beneficia illis recordamur. Sæpe sic eos alloquimur. Finge hominem reperiri iustum, innocentem, intaminatum, ab omni vitiorum labe purissimum: præterea adeo liberalem, ut ingentes divitias, quibus redundat, in civium commodum & utilitatem effundat: adeo misericordem, ut continenter ægrotos visitet, afflictos erigat, mœstos consoletur, oppressos defendat, viduas, pupillos, mendicos alat, protegat, eosque in domum suam ad habitandum recipiat. Eius amplum palatium pauperum, egenorum, infirmorumque domus est. Illius amor in patriam, in cives omnes adeo ardens est, ut pro illorum beneficio mortem oppetere paratus sit. Offensas, iniurias, contumelias sibi irrogatas inaudita clementia remittit, & obliviscitur. Cives omnes illum amant ut patrem, colunt ut iustum, venerantur ut benefactorem liberalissimum. Finge te furore abreptum, hominem hunc pium, iustum, innocentem, & tot dotibus ornatum proditorie occidisse. Cedo: an tam nefarium icelus, tam ferale homicidium ferena mente recogitans, acerbis dolore confectus

stus diu nocturne non lugeres, propterea quod hominem adeo bonum, adeo iustum, innocentem, misericordem crudeliter occidisses? Quid hisceis? Ecce. Quoties tum mortaliter peccasti, Dei Filium occidisti. Rursus crucifigentes Filium Dei, inquit Paulus. Quoties peccasti, toties pravo affectu mortem intenterasti Christo Iesu, qui, ut te redimeret, acerbissimam mortem passus est. Et tu dolore amarissimo non conficieris? &c.

II. Hæc, & similia familiari sermone, & verbis ad eorum captum accommodatis, tanta efficacia referimus, ut vel lapidea corda emollirent. Sed omnia frustra. Vix aliquid veri timoris gehennalis excitare in eorum pectore valeamus. Hæc ignorant Theologi qui in cellis suis facillime scribunt. In tribunali parumper sedent: & tum intelligunt, perdiscentque, quam difficile sit caritatis ignem succendere in hominum cordibus. Talia sermocinantes Confessarios ipse audi-

vi. Sed istos non dissimiles a suis pœnitentibus, quos describunt, iudicavi. Attritio necessaria ad sacramentum donum Dei est: illam Deus infundit. Tu partes tuas imple. Si adeo stupidi sunt pœnitentes, ut nihil commoveantur super peccatis suis; illorum cæcitate, & obdurationis indicium est; horumque numerus non exiguus est. Quomodo cum istis gerere te debeas, infra dicam. Interim tu, quæ efficacia iudicaveris ad inflammandam in Deum illorum corda; opportuna oratione expone, divino auxilio invocato: & noli timere, quia Deus, non tu, corda vivificat. Contingit ut in corde amor ardeat, liceat foras non emittat flammam. Sed tu ex fructibus, & operibus cognosces illos. Et hæc de gravissima controversia, quæ natura sua facilis, & pervia est, solisque Casuistarum tricis, & partium studio implicatissima evasit, dicta sufficiant.

DISSERTATIO III.

I N Q U A

IMAGO CHRISTIANÆ IUSTIFICATIONIS EX
S. PAULO DEPINGITUR, ET PLURES
CASUISTARUM LAXÆ OPINIONES
REFELLUNTUR.

C A P U T I.

Nonnullæ quæstiuncule de dolore, & proposito non peccandi resolvuntur.

I. **R**ost prolixam disputationem nonnullas alias quæstiunculas de dolore præcedente confessionem, & de proposito non peccandi de cetero brevissime resolvemus.

II. Quæst. I. *An pœnitens debeat elicere dolorem de peccato cum intentione confitendi?* Resp. Negant Cardinalis de Lugo, Aversa, Reginaldus, Tamburinus, Gobat, Sporer, Moya, Illungh, & alii. Sed opinio hæc recitanda est, ut minus probabilis. Quoniam

dolor iste actio est sacramentalis. Ergo per intentionem pœnitentis subicienda est forma sacramentali; sicut ad hoc ut ablutio sit proxima baptismi materia, necessaria est intentio baptizandi. Porro non solum in ministro, sed etiam in suscipiente necessaria intentio est. Non sunt tamen hæc metaphysice discutienda. Quoniam ex ipso quod quis confiteri velit, doleatque de peccatis, dolor illius respectum dicit ad confessionem. Quare pœnitentium mentes non sunt torquendæ, num dolorem habeant relative ad confessionem; sed iuvandi potius, ut ipsa doleant. Plura disputare hac de re Casuistarum solent; sed illa, ut nullius momenti, & quæ potius tricis metaphysicis rem implicent, prætereo.

III. Quæst. II. *An dolor præcedere confessionem debeat, aut satis sit ut eliciatur post confessionem ante absolutionem?* Resp. Omnes adfirmant, dolorem præcedere absolutionem debere; cum sit materia eiusdem proxima: & peccator sine dolore poenitens non est. Disputant vero in utramque partem, utrum antecedere confessionem, quæ *dolorosa* dicitur, debeat. Navarrus, Toletus, Vasquez, Hurtado, Diana, Bonacina, Fagundez, Suarez, Lugo, Sporer, Gobat, Moya, Abely, Henricus a S. Ignatio, Tamburinus, & alii multi docent, sat esse ut subsequatur confessionem, & antecedit absolutionem. Castropalaus, Conink, Bonaspei, & alii sustinent debere præcedere. Cum in sacramentorum administratione tutior doctrina adhibenda sit, licet prior sententia probabilis valde sit, præsertim ob Auctorum multitudinem; tamen, cum secunda probabilis sit, & tutior, hæc præferenda est. Hinc pro praxi, si poenitentes deprehendantur non satis contriti, instammentur ad contritionem, & post elicitum dolorem, iterum in genere de peccatis antea narratis se accusent, parati illa repetere, si opus foret. Et hoc sat est & tutum. Ceterum Confessarii instruant poenitentes suos, ut antequam ad tribunal accedant, aliquod opportunum tempus infumant in dolore concipiendo: doceant illos, quæ puncta, seu quas concipere considerationes, & meditationes debeant, quibus ad dolendum de peccatis excitentur. Neque enim ita facile est ut uno momento, confessionem inter & absolutionem, peccatorum corda emolliantur. Instruendi igitur sunt ut pie devotèque dolendi rationes recogitent, implorentque hoc doloris donum ferventi oratione a Deo.

IV. Dolor iste ita perdurare moraliter debet, ut poenitens vi illius absolvendus sit. Cum enim materia sit absolutionis; præsens moraliter sit oportet, ut materia iuncta cum forma sit. Disputant vero Auctores, quam diu dolor physice elapsus perdurare moraliter possit, ut sufficere ad absolutionem valeat. Diana refert plures, asserentes sufficere dolorem ante plures annos elicitum, dummodo retractatus non fuerit. Quæ opinio quam sit laxa, & inepta, nemo non videt. Alii dicunt, posse præcedere per mensem. Escobarus, Diana, Arriaga admittunt præcedentiam longi temporis. Alii dicunt sufficere dolorem ante quatuor, sex, & plures etiam dies elicitum. Sed quid ego tempus tero in his opiniunculis recensendis? Dolor moraliter præsens sit oportet. Plures dicunt, morali-

ter præsens esse, licet diu præcesserit: quia, inquit, iudicium sacramentale institutum est ad modum iudicii forensis, quod censetur moraliter unum, licet sententia diu post causæ discussionem proferatur. Quemadmodum igitur in iudicio forensi præcedentia discussionis causæ etiam ad plures dies, vel hebdomades non officit morali unitati iudicii; similiter in iudicio sacramentali præcedentia confessionis, vel doloris, etiam ad plures dies, vel hebdomades, morali eiusdem unitati non obstat. Idque patet ex antiqua Ecclesiæ praxi, secundum quam inter confessionem, & absolutionem temporis intervallum non breve interfluebat, quo poenitens pietatis operibus exercebatur. Ita plurimi recentiores ratiocinantur, quibus subscribit Henricus a S. Ignatio *Lib. V. cap. clxxx. num. 2251*. Sed perperam hæc producuntur. Nam etiam in præsens post confessionem absolutio differtur. Propterea ne renovari dolor non debet, dum sacramentum administratur? Tutata igitur praxis est, ut poenitentes recepturi absolutionem dolorem instaurare admittantur. Quod enim quis suscipiat absolutionem vi doloris quem ante plures hebdomades, immo ante mensem concepit, ut contendunt citati Auctores, opinio mihi laxa est, & a veritate aliena. Minus opportunum, ut dixi, opponitur prisca Ecclesiæ consuetudo, iuxta quam confessio temporis intervallo interdum etiam longo præcedebat absolutionem. At numquid absolutionis tempore poenitentes non contrebantur? Concedo analogiam quamdam inter civile, & sacramentale forum. Discussio enim causæ sententiam præcedat oportet: & licet inter discussionem causæ, & prolationem sententiæ tempus fluat, necesse haud est causæ discussionem repetere. Hæc omnia fatemur. Negamus vero non esse renovandum tempore absolutionis dolorem elicitum ante dies, aut hebdomades, aut mensem.

V. Unum dolorem sufficientem materiam esse plurium absolutionum docent plures Casuistæ. Quare si poenitens, inquit, post susceptam absolutionem recorderet alicuius peccati mortalis, illud confiteri teneretur, & novam impertire Sacerdos absolutionem debet, quin necesse sit ut poenitens novum concipiat dolorem: quia moraliter prior perseverat. Nec est quod opponas ad novam absolutionem novam requiri confessionem: ergo etiam novam contritionem. Quia respondet disparitatem manifestam esse. Ad novam sententiam nova requiritur causæ discussio. Ceterum sicut idem peccatum potest

est denuo subiici potestati clavium; sic idem dolor moraliter præsens potest duplici formæ inservire: In aliis sacramentis eadem ablutio, eadem unctio non possunt duobus formis inservire: quia eiusmodi actiones semel præteritæ non persistunt moraliter; sicut dolor in hominum cordibus perseverat. Quamvis probabilis hæc sint, tuta tamen dici nequeunt. Ideo, cum in sacramentorum administratione tutiora sequi debeamus, ad novam absolutionem renovandus dolor est: eo vel maxime quod absque ullo gravamine poenitens id fieri possit. Renovatio hæc instantanea est, & breviori intervallo renovari dolor potest quam peccatum confiteri. Misfis itaque casuisticis tricis, tutiora in hoc summo negotio sequere: & poenitentem novum delictum confitentem, novaque absolutione indigentem, ad renovandum novi manifestati peccati dolorem urge. In administratione sacramentorum bono sensu, & christiana prudentia opus est. Quando opportunum tempus adest instantanei doloris renovandi, cur omittenda renovatio est? Si urgeat necessitas, aut periculum imminet, tunc absque formali & explicita renovatione impertiri absolutio potest, & debet, ut sapienter S. Leo *epist. lxxxii. ad Theodorum Forouliensem Episcopum* ait: *His qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia, præsidium poenitentiae, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio indicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiae Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris. . . In dispensandis itaque Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lacrymas, gemitusque negligere, cum ipsam poenitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam.* In his ultimis verbis difficultas residet. Cum prudenter credimus poenitentium lacrymas & gemitus ex Dei inspiratione & amore proficisci, tum beneficium impertiri absolutionis debemus. Unde autem ertere id possumus, nisi ex fructibus eorum?

VI. Quæst. IV. *An in confessione venialium satis sit pro dolore voluntas suscipiendi hoc sacramentum sine actuali complacentia peccati?* Resp. Ex iis quæ supra fusius exposui, constat ad sacramentum poenitentiae non sufficere actum amoris, in quo dolor virtualiter includatur; sed necessarium esse formalem dolorem, sive dolor iste sit contritio perfecta, sive imperfecta. Id docent Scripturæ,

Concilium Tridentinum, & communiter Theologi. Ad propositum quæsitum respondet P. Tamburinus cum P. Francisco Quiros adfirmative: quia in hac voluntate confitendi includitur quædam virtualis detestatio peccati. Concilium autem Tridentinum, subdit, requirit solum in confessione mortaliū expressam detestationem. Hanc opinionem communiter Theologi improbant, ut testatur vel ipse P. Viva *qu. III. art. 3. n. 2*. Necessarius quippe dolor est etiam in venialium confessione, cum sit sacramenti materia.

VII. Quæst. V. *An necessarius sit dolor de omnibus venialibus quæ in confessione explicantur?* Resp. Communis sententia docet, non esse necessarium dolorem universalem de omnibus venialibus culpis quæ manifestantur in confessione. Venialia enim peccata non sunt materia necessaria, sed solum idonea. Quare sat est ut de aliquo veniali veniam, & formalem dolorem concipiat poenitens, & propositum expressum illud evitandi, quando de solis venialibus fit confessio.

VIII. Quæst. VI. *Quid dicendum de opinione asserentium, sat esse ut motivum doloris necessarii ad sacramentum sit aliquod malum temporale?* Resp. P. Viva in *trut. in prop. x. Innocentii XI. num. 26*. docet, sufficere attritionem supernaturalem ex metu poenarum temporalium, ut à Deo vindice instigandarum, concluditque: *Licite sequimur huiusmodi opiniones probabilissimas, omissis tutioribus.* Sed Romana Sedes iubet ut in sacramentis sequamur tutiores sententias, omissis probabilibus, & etiam probabilissimis. Cedo præterea: unde habes hanc opinionem esse probabilissimam? In materia præsertim sacramentaria, cum sit institutio divina, non ex speculationibus casuisticis, sed ex Scripturis & Conciliis decidi controversiæ debent. Hæc autem si consulamus, non probabilissima, sed improbabilis potius, & falsa dicenda est.

IX. P. Thomas Tamburinus de more maiore perspicuitate hanc opinionem defendit *Lib. I. method. conf. cap. I. §. 4. n. 11*. „ Inter motiva attritionis, de quibus *num. 4*. „ diximus, licet aliqui non admittant aliud „ quartum, id est timorem mali temporalis; „ atque adeo qui peccata execraretur propter timorem infamiæ, carceris, ægritudinis, & similia, quæ propter peccata „ incurri solent, legitimum dolorem pro sacramento confessionis, per hos *Dolores*, „ non afferret: quia huiusmodi dolor naturalis est (aiunt) non autem supernaturalis, & prout oportet ad gratiam super-

naturalem obtinendam: tamen in *sententia probabilissima* etiam hoc motivum est sufficiens, si huiusmodi mala temporalia timeantur, ut a Deo inflictā, seu infligenda.

X. Quis poenitentiam agit fornicationis, furti, homicidii ob timorem vel morbi gallici, vel carceris, vel infamiae infligendae a Deo. Dolor ex hoc timore conceptus sufficit ad sacramentum poenitentiae. Quoniam, dum concipitur malum a Deo infligendum, iam dolor evadit supernaturalis. Hanc opinionem praesertim post decretum Innocentii XI. reputo laxam, & in 1. *prop.* contentam.

Fatetur Tamburinus, *Doctores* oppositum docere. Ergo est sententia controversa. Ergo tutior amplectenda. Excusandus Tamburinus est, quod ante decretum scripserit. At P. Viva interpretatus decretum est, & transcripta voce *Probabilissima* prius a Tamburino pro arbitrio usurpata, a decreti damnatione liberavit opinionem laxissimam, non *probabilissimam*. Opponit P. Tamburinus. Tridentinum non definit, dolorem concipiendum ex timore solum gehennae, vel alterius poenae spiritualis seu aeternae, sed addit in universum ex timore poenarum. Fallitur Tamburinus cum aliis huiusmodi opinionis patronis. Concilium dicit: *Ex gehennae, & poenarum metu*. Propositio est copulativa. Cur ergo omittis *gehennam* primo loco positam, ac per particulam *ET* copulatam cum poenis? Poena debita peccato mortali est aeterna: ergo de malo aeterno a Deo infligendo timere debet poenitens. *Nolite timere eos qui occidunt corpus . . . sed potius timete eum qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam*: Matth. x. Sic docent Evangelistae, sic Concilium Tridentinum. Laxissimam appellavi hanc opinionem, ut mitissime loquerer. Ceterum, si ad legitimum tribunal deferatur, nullus dubito quin sit severa censura plectenda. Quoniam & Scripturis divinis, & Patribus, & Tridentino, & gravioribus Theologis adversatur.

XI. Quaest. VII. *Quid dicendum de opinione P. Tamburini, docentis non esse inculcandum peccatori, ut doleat de illo peccato cuius magno afficitur amore?* Resp. Ipsa ratio naturalis dicit ut illud vulnus praecipue curetur quod profundiores radices agit, & intimius vitae insidiatur. Omnes quos legi, & Patres, & Theologi, & Concionatores inculcant ut quisque debellare potissimum studeat passionem dominantem, affectum regnantem. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ve-

stris: Rom. vi. clamat Paulus Apostolus. P. Thomas Tamburinus *Lib. I. meth. conf. cap. 1. §. 2. n. 5.* scribit: „ Unde quando advertis poenitentem tuum *valde* alicui crimini addictum, ne inculces doloris actum circa *peculiare peccatum*. Periculum enim suberit ne illud ex animo detestetur, dum eius specialis memoria refreiat, quod in universum, & simul cum aliis detestandi difficultatem *vel nullam sentiet, vel exigentiam*.

XII. ANIMADVERSIO. Meditare genium novae benignitatis quo tendat. In memoriam revoca quae alibi docet Tamburinus cum pluribus aliis de non monendo poenitente eorum quae difficillime derelicturus est. Noli, inquit, inculcare ut tuus poenitens doleat de illo peculiari peccato: cui *valde addictus est*. Ille efflicim deperit amasiam; iste impotenter calumniatur; hic avaritiae addictissimus est; ille ambitionis aestu ardet. Cave, o Confessarij, ne inculces ut poenitentes tui de his peculiaribus delictis, erga quae impotenter feruntur, peculiarem doloris actum eliciant: quoniam periculum suberit ne illa ex animo detestentur. Ecquid? Non est ergo necesse ut ex animo poenitens detestetur illud suum peccatum singulari dilectione amatum? Eh? Adhuc sine intellectu es? Sat est ut in universum, & simul cum aliis de illo doleat. Ecce? Quia peccatum illud regnans; & dominans in corde poenitens, & latitans, ac veluti absconditum inter aliorum scelerum-turbas facile poenitens tuus detestabitur: tunc detestandi difficultatem *vel nullam sentiet, vel exigentiam*. Ceterum si hanc suam dilectam culpam, quae veluti eiusdem amasia est, nudato vultu videat, periculum suberit ne illam ex animo detestetur. Doleat ergo de hac amata culpa in universum, & simul cum aliis.

XIII. Clamitabunt ne benigniores Ethices patroni, detruncatum esse Tamburini textum? At integrum num. 5. rescripti, nec apice dempto. Nihil vel praecedit, vel subsequitur quod laxissimae, ut mitissime loquar, doctrinae horrorem temperet. Mustabunt ne, me stilo satyrico haec paradoxa despicere? An expectant a me ut panegyricum sermonem texam in commendationem horrendae doctrinae? Utinam tanta esset eloquentia praeditus, qua labefactare pro meritis possem doctrinam hanc, quae imbecillitati meae pestis apparet animarum. Animadvertite lectores omnes, doctrinam hanc non esse opinionem aliquam particularem, sed prin-

principium capitale, cuius usus universalis est in poenitentium directione. Si poenitentes sese munire non adnituntur praecipue adversus illa flagitia quibus *valde addicti sunt*, & in quae maiori impetu feruntur; actum est de illorum salute. Doctrinae P. Tamburini praxis maioris fere partis poenitentium aetatis nostrae respondet. Confitentur Christiani frequenter, sed communiter in eadem peccata quibus *valde addicti*, relabuntur: quia sincere ex toto corde, & toto virium conatu illa non detestantur. De iisdem solent in globo, & in universum cum aliis, quibus non sunt *valde addicti*: idcirco peccatum regnans semper communiter regnat.

XV. Quaest. VIII. *Requiritur ne propositum formale & explicitum non peccandi de cetero?* Resp. P. Tamburinus continuo *loc. cit. §. 3. num. 7.* subdit: *In probabili aliorum opinione satis est, implicitum, hoc est illud quod involvitur in ipso actu detestationis seu displicentiae*. Hanc opinionem docent etiam Diana, Gormaz, Lugo, Vasquez, & plures alii. Sed falsa aperte est. Oppositum enim docent S. Thomas in *IV. dist. xvii. quaest. ii. art. 1. & III. Part. quaest. lxxxvi. art. 2.* Scotus, Albertus Magnus, Durandus, Caietanus in *addit. ad III. Part. qu. 1. art. 1.* Soto in *IV. dist. xvii. quaest. ii. Cano de poenit. part. 1. & permulti alii*. Cardinalis Bellarminus *Lib. II. de poenit. cap. vi.* haec scribit. *Sed nobis communis ac trita a veteribus via semper visa est tutior, ac commodior. Probatur igitur ad contritionem requiri explicitum & formale propositum vitae melioris*. Utinam hanc tritam a veteribus viam perambulare omnes novi Casuistae vellent. Gormaz, & alii Probabilistae Bellarmini doctrinam circumvenire student, quasi proipsis stent. Sed falluntur, ut fatetur ipse P. La-Croix *Lib. VI. part. ii. num. 894.* Ratio evincens propositi expressi necessitatem evidens est. Concilium Tridentinum praeter dolorem, utique efficacem, absolutum, & universalem, propositum requirit. Si propositum necessarium ad sacramentum in dolore continetur, frustra Concilium expresse propositum requirit. Hoc non est dicendum. Ergo propositum expresse & formale necessarium est. Quod reponunt, intelligendum Concilium de proposito implicito inclusio in contritione, est arbitrarium & inane commentum. Verum est, dolorem efficacem, universalem, & absolutum includere virtuale propositum; immo est ipsum virtuale propositum. Sed Concilium praeter hunc dolorem efficacem requirit propositum, quod non sit ipse dolor,

sed aliquid distinctum: alioquin superfluum foret quod Concilium requireret propositum praeter dolorem efficacem, si propositum istud esset ipse dolor efficax.

XVI. Haec ratio ex ipso Concilio hausta cuique bono sensu praedito obvia & manifesta est. Et tamen P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part. ii. num. 893.* defendit probabilioris esse oppositam sententiam: quia *Tamburinus, Gormaz, Diana, Lugo, & alii* eiusmodi illam propugnant. Sed non est, quod tempus impendam in convellenda opinione quam in praxi & ipse La-Croix reiicit, & reiicere omnes debent.

XVII. P. Dominicus Viva *qu. iii. art. 3. num. 1.* ex Conink docet, propositum formale & expresse esse necessarium, quando dolor procedit ex motivo particulari turpitudinis talis peccati. Quando vero dolor procedit ex motivo generali, tum sat esse propositum virtuale, subdit cum Suarez, Lugo, Layman, Tamburino, & aliis. Cur? Quia, inquit, Tridentinum docet, tres esse partes sacramenti, nempe contritionem, confessionem, & satisfactionem. Si requireretur propositum formale explicitum, non tres, sed quatuor essent partes. Hoc non est dicendum. Ergo non requiritur propositum expresse & formale. Haec argumentatio vanum sophisma est. Tres utique sunt huius sacramenti partes. Sed contritio duobus constat, nempe dolore de peccato commisso, & proposito non peccandi de cetero, ut Tridentinum Concilium clare & conceptis verbis explicat. Et sicut ad contritionem sive perfectam, sive imperfectam non sufficit dolor virtualis; ita neque propositum virtuale; sed ambo expressa Concilium requirit.

XVIII. In praxi itaque quisque elicere propositum debet, & quidem firmum, & constans non peccandi de cetero: quia non solum praecedere absolutionem debet peccati praeteriti, & praesentis detestatio, sed etiam futuri, cum proposito illud vitandi. Quare si quis de hoc proposito cogitans, illud omitteret, clare ostenderet se indispositum esse ad sacramentum, voluntatemque peccandi conservare; adeoque dimittendus sine absolutione esset. Contingere tamen casus potest in quo poenitens ita acerbo dolore, & vehementi contritione abreptus sit, ut nihil de proposito cogitet: ceterum, si adverteret, firmissimam adderet resolutionem non peccandi. Item hoc accidere in repentino mortis articulo potest. Casus tamen isti perrari sunt. Confessarii prudentia opus est, qua discernantur veri contriti a fictis attritis.

CAPUT II.

IMAGO IUSTIFICATIONIS CHRISTIANÆ *sanctarum Scripturarum lineamentis depicta. Falsa imago iustificationis christianæ, quam plures Casuistæ delineant. Laxe opiniones Francolini, Sporer, Viva, & aliorum plurimum. Quid sit propositum efficax, firmum, & stabile, necessarium ad iustificationem. Debeat ne includere voluntatem vitandi occasiones propinquas, & proximas.*

I. NE, dum genuinam christianæ iustificationis imaginem delineare aggredimur, erremus, a tribus scopulis cavendum nobis est. Primo habenda præ oculis est hæresis Calvinistarum, aliorumque novatorum, afferentium, iustitiam christianam esse *inamissibilem*. Hic error ad omnia scelerata viam aperit latissimam. Hæresis opposita est Novatianorum, negantium veniam lapsis, & contententium plura crimina esse irremissibilia. Hæresis hæc desperationis laqueo Christianos peccatores iugulat. Tertium extremum est non paucorum recentium Casuistarum, qui quamdam christianæ iustificationis volubilis, inconstantis, instabilis, in dies evanescentis imaginem fallacissimam effinxerunt. Inter hos scopulos, securata, firma, & constans inambulat, syrtis declinat, procillas superat, persecutiones intrepide spernit, carnis illecebras, & dæmonis mundique præstigia superat, repellitque iustificatio quam Christus in animas medio sacramento, sanguine suo parto, inducit. Quæ proposui, distinctis §§. explico.

§. I.

Iustificationem christianam firmam, & stabilem divinæ Scripturæ nobis representant.

I. **O**mnia cælestium donorum præstantissimum iustitia est, qua Deus in profundum maris, ut Michæas loquitur, proicit omnia peccata nostra, & effundit super nos aquam mundam, sanguinem Filii sui in Crucis ara effusum, quo ab omnibus inquinamentis nostris mundati, & liberati, eiusdem Filii coheredes, & gloriæ Sanctorum consortes efficitur. Impiorum iustificatio omnium gratiarum, virtutum, & beneficiorum Dei maximum, & excellentissimum est. Iustitiæ istius ardore Iudæorum, & Paganorum multitudo succensa, euique amore capta, tormenta, cruciatus invicta fortitudi-

ne ultro adiit. Tanto illi donati thesauro, tamquam invicti heroes, continuo in arenam pro Christo descendebant intrepidi. Tigres, leones, & ferociores bestias despiciabant; illarumque epulas fieri minime pertimecebant. Neque modo homines sapientiæ gloria præstantes, sed pueri, atque virgines, equuleorum, plagarum, & crucis ingenti cupiditate flagrabant: non ignes, nec vulnera sentiebant; sed cruciatus atrocissimos, tempestates, infinitasque procillas forti animo subibant. Homines illi erant eodem ac nos luto compacti; & nos eisdem ac illi disciplinis imbuti, iisdem præsidis suffulti, eodem divinisimo cibo alti, eodem pretiosissimo sanguine potati, eadem iustitia sanctificati sumus. Porro iustitia hæc tunc in nobis refulget, cum, voluntate nostra neglecta, omnem vitam nostram ad Dei voluntatem conformamus: & non sensus nostros, sed Christi spiritum sequimur; atque cum Paulo Apostolo exclamamus: *Vivo ego, iam non ego; vivit vero in me Christus.* Hoc autem asserere revera possumus, dum humanis sensibus coercitis, & extincta cupiditate, & mundi illecebris, ac voluptatibus penitus expulsis, divino flagramus amore, & incitatione quadam mentis ad cælum aspiramus, Deique amplexus anhelamus. Hanc cum Deo coniunctionem firmam constantemque parit iustificatio nostra, ut sanctissima illa Christi præcatio declarat: *Pater, inquit, sancte, serva eos quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos.* A Patre implorat, efflagitatque ut nostri amoris coniunctio divinæ naturæ coniunctionem, quoad fieri potest, imitetur. Declarat enim post pauca, ardentissimum caritatis suæ desiderium non fuisse tantum Apostolorum, quibuscum vixerat, amore coarctatum, sed in nos omnes diffundi. *Non pro eis rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint.* Ex hac animorum cum divina mente colligatione, summa tranquillitas, & mentis quies nascitur, & omnium curarum huius mundi studium evanescit: idcirco in litteris sanctis quietis nomine iustitia declaratur: quia tum Deus, tum iusti ipsi in eadem requiescunt. Quandoquidem sicut artifices excellentes, cum opus, in quod plurimum operæ, & studii contulerunt, absolutum intuentur, animis relaxantur, & sollicitudine omni liberati exultant; ita Deus ipse, cum in hominis anima iustificationis formam perfecit, & absolverit, a tanti operis molitione conquiescit, & illius perfectione mirifice delectatur.

Si

Si enim requievit die septimo, quod mundum a se perfecte conditum animadverterit, multo profecto magis, inquit Paulus Oforius *Lib. X. de iust.* quiescit, & pleniore voluptate perfunditur, dum opus omnium maximum, ut ait S. Thomas *1. 2. qu. ciii. art. 10.* cuius gratia omnia molitus est, expletum considerat. Quid enim aliud in vita Christus gessit? Cur tot labores sustinuit? Quorsum crucem, & mortem subivit, nisi ut hominum animas iustitiæ ornamenti excoleret, nisi ut cælestem amoris ignem in hominum visceribus accenderet? Quare apud Iaiam inquit: *Propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam, donec egrediarur ut splendor iustitiæ eius & salus eius ut lampas accendatur.* Quo in loco, subdit laudatus Oforius, demonstrat quietem suam esse in iustitia nostra constitutam. Ut enim olim Iosue cum multis nationibus signa contulit, atque ingentes exercitus ad interitionem delevit, ut tandem populum in quietis sedibus locaret, atque laboribus summis cum amplissima laude perfunctus, a bello gerendo conquiesceret; sic & Christus, postquam humani generis hostes invicta virtute repressit, prostravit, & extinxit, eos omnes qui sub illius imperio militant, in ipsius iustitiæ possessione constituit, ut ipse ex laboribus suis fructum quietis percipiat, & illi qui in fide, & caritate permanent, similiter divinæ iustificationis fructu cum summa vitæ tranquillitate potiantur, atque fruuntur.

II. Porro si impiorum hominum iustificatio meta est & finis in quem Christus infinita suæ Passionis merita collineavit: quis est qui non videat, quam firmum, quam stabile, quam perpetuum sit oporteat mutuum hoc foedus sanctissimum, Deum inter, & hominem sancitum, & sacratissimo Filii sui sanguine obfignatum, confirmatumque? Heine Christus *Ioann. xiv.* inquit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit; & Pater meus diligit eum; & ad eum veniemus, & MANSIONEM apud eum faciemus.* Tota ergo Trinitas in anima iustitiæ dono ornata, veluti in propria domo a se excitata, & perfecta, non dies, non hebdomades, non menses, sed semper se permanuram, ceu in deliciarum palatio, spondet. Magnum istud ædificium tanto laborum molimine a Christo erectum, ab hostium insidiis, & persecutorum furore omnes tres divinæ personæ custodiendum protegendumque susceperunt. Sola hominis, qui gratuitum istius iustitiæ donum accepit, pravitas & perfida perduellio

infringere sacrum istud mutuae benevolentiae foedus, rescindere reciprocae pacis vinculum, & divinæ habitationis fulgentissimum tabernaculum, & sanctissimæ Trinitatis sedem in suo corde locatam diruere atque prostrernere valet.

III. Verum Apostolum Paulum audiamus, qui firmitatem, atque stabilitatem ceu proprios iustificationis nostræ characteres, & prærogativas describit *II. Cor. cap. vii.* his verbis: *Quæ enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem STABILEM operatur.* Poenitentia, inquam, quæ secundum Deum, non secundum hominum speculationes, & arbitraria figmenta concepta est, stabilem operatur sanctitatem. Itaque (inquit *I. Cor. xv.*) *fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino.* Hanc ipsam reconciliationis, cum Deo in itæ per mortem Filii eius, firmitudinem, & constantiam inculcat *Colossensibus cap. i.* *Et vos, cum essetis aliquando alienati, & inimici sensu in operibus malis, nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos, & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso; si tamen permaneat in fide fundati, & stabiles, & immobiles a spe Evangelii quod audistis.* Ubique intonat, & altius hanc stabilitatem, & perseverantiam in divino contracto foedere commendat, ut coronam assequantur. Huiusce vero stabilis, & constantis animi Deo devincti effectus, victorias, & de quibuslibet hostium lævientiis insidiis triumphos exponit, Romanos alloquens *cap. viii.* hac gravi, & vehementi oratione: *Quis ergo nos separabit a caritate Christi? An tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? (Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves occisionis.) Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.*

IV. Hactenus S. Paulus duo uberrima eloquentiæ vi declaravit. Primum, dotes, & characteres reconciliationis nostræ cum Deo esse stabilitatem, firmitudinem, & immobilem perseverantiam. Alterum, istius constantiæ, & stabilitatis fructus in omnium inimicorum, tribulationum, angustiarum, & per-

perfectionum victoria, & triumphis esse locatos. Verum tertium, quod nobis referat, arcanum terrore & pavore omnes qui iustitiæ beneficio ornati sunt, confingere debet. Est enim, supra quam dici potest, formidandum atque tremendum. Quodnam istud? Ruina, & exitium funestissimum quod iis imminet qui reconciliationis initum pactum, qui amicitiae sanctum foedus violant, & abrumpunt. Paucis rem habeto.

V. Paulus catenis Romæ vinctus nuntium accepit, Ecclesiam Hierosolymis ex solis Iudæis constatam languescere, tentationibus concuti, atque gravissimo periculo amittendæ iustificationis acceptæ obnoxiam esse. Continuo epistolam ad Hebræos inscriptam Hierosalem mittit. Synopsis universæ epistolæ huius perfringere deberem, ut veram ideam depingerem stabilitatis iustitiæ christianæ. At instituti ratio id non sinit. Aliqua tantum dabo. Iudæi Hierosolymitani ad fidem conversi gravissima tentatione pulsabantur, quod elapsis 30. circiter annis a Christi morte, eiusdem prædictionum eventum nullum viderent. Templum, sanctuarium, altare, candelabrum, Sacerdotum multitudo, summus Pontificatus, populi frequentia ex universa Iudæa ad templum, ad sacrificia magna pompa celebrata, solemnitas ritu Mosaiicæ legis, cantus, symphoniæ, & cetera omnia avitæ religionis, quam cum lacte suxerant, mysteria, & cæremoniæ undique coruscabant. Ipsi autem parvum manipulum efficientes, pro templo parvum cubiculum, pro altari tabulam, pro candelabro lucernam, pro aureis argenteisque vasis ligneum forte poculum habentes, illinc a perfidis fratribus Iudæis dominantibus, hinc a Gentilibus exagitati, angustiati, oppressi, vix privatim, & submissa voce celebrare in suis domibus laudes Deo audebant. Tot inter procellas ac tempestates quodammodo vacillabant. Paulus sua epistola præsidium adfert. Novi testamenti Christi supra vetus Mosaiicam præstantiam incredibili eloquentia describit, cuius templum non materiale, ut Mosaicum, est, sed vivum omni lapide pretioso excellentius. *Christus vero* (inquit cap. III.) *tamquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos, si fiduciam, & gloriam spei usque in finem firmam retineamus.*

VI. Postquam vero eos erexit ad sublimem novi foederis maiestatem, & mysteria divina consideranda, animavitque ad fiduciam constantem locandam in Christo Iesu, qui infirmitatibus nostris compati, auxiliari, & succurrere paratus est, transit ad miseriam

illorum qui a statu iustitiæ in peccatum prolabuntur, infelicitatem, extremamque resurgendi difficultatem exponendam. *Impossibile est enim eos* (ait cap. VI.) *qui semel sunt illuminati (per baptismum fidei) gustaverunt etiam donum cælestis, (sacratissimum nempe Christi corpus) & participes facti sunt Spiritus sancti (per sacramentum confirmationis) gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi; & prolapsi sunt, rursus renovari ad poenitentiam, rursus crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, & ostentui habentes. Quam veritatem ut ad illorum captum accommodet, altiusque in eorum cordibus imprimat, hanc eis præbet similitudinem ab ipsa rerum natura repetitam. Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo; proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, & maledicto proxima: cuius consummatio in combustionem. Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora, & viciniore salutis; tametsi ita loquimur. Sic ne loquuntur Confessarii plures, qui imbrem sanguinis Christi, & eiusdem corporis epulum iis pluries in annos singulos dispensant qui præter propter eisdem semper pariunt tribulos? Reponunt, sat esse ut pauciores tribulos edant; licet ex plurium annorum cælesti, & fecundissima cultura exculti, numquam evulsis vepribus, herbam, & fructus dignos æterna vita edant, ambulentque constantes in viam mandatorum Dei.*

VII. Ex hoc Apostoli textu Novatiani poenitentiae remedium negabant. Sed hoc delirium convellit Apostolus ipse in epistolis ad Corinthios, ad Galatas, aliisque, in quibus uberrime poenitentiae vim, & efficaciam explicat, & lapsos ad poenitentiam hortatur, & impellit. In hac epistola ad Hebræos stabilitatem, & firmitudinem iustificationis exponit, atque altius fratrum suorum, qui iusti erant, cordibus insculpere conatur. Nec opportunum, & tempestivum existimavit hoc loco poenitentiam recordari: quoniam non alloquebatur lapsos, quos erigeret; sed iustos, ne deciderent. Quare, ut eos constantes, fortes, & robustos efficeret, solidaretque, iustitiæ dotes, & prærogativas exponit, unaque gravissimam summamque difficultatem eam recuperandi amissam ob oculos refert. Duplex est Patrum expositio huius vocis *impossibile*. Alii interpretantur *difficile*, aut *difficillimum*. Alii in obvio, & litterali sensu vocem hanc accipiunt, inquietes, impossibile esse rursum

S. II.

Rationum momentis, & communi hominum sensu iustificationis christianæ firmitas confirmatur.

I. Iustitia christiana natura sua stabilis, firma, & constans est. Hanc suam stabilitatem haurit ab ipsa infinita passionis, & meritorum Christi efficacitate. Hæc iustificatio natura sua efficit ut homo iustus quietem, & felicitatem suam in mandatorum universæque diviniæ legis observantia inveniat, & experiatur; ut lætus ambulet in viis domini; ut patienter iniurias, contumelias, & persecutiones sustineat; ut invictis tentationibus, adversanti fortunæ, & persecutionibus resistat. Immensa illa Dei misericordia quæ culpas remittit, quæ gratiam suam victicem impertit, quæ peccatores poenitentes ad suam extollit amicitiam, his characteribus stabilitatis, & constantiae animarum iustificationem munit, exornatque. Nimum vilem, & omnipotenti Dei misericordia indignam ideam concipiunt illi qui iustificationem Christianorum depingunt labilem, flexibilem, continuo relapsuum, & absolutionum circulo mixtam. Deum enim amicos suos, atque dilectos filios, fortes, magnanimos, sinceros, fideles, constantes, & omnium insanientis mundi illecebrarum contemptores, atque invictos triumphatores constituit. Hæc & uberiora privilegia filiorum Dei dignitas postulat. Quid? Filii Dei, electi Dei illi vocabuntur qui plurium annorum intervallo hodie iusti, cras perduelles; hodie amici, cras proditores; hæc hebdomada poenitentes, altera hebdomada prævaricatores? Filii Dei, electi Dei isti, qui totam vitam suam agunt hac perpetua confessionum, & relapsuum vicissitudine denigratam? Tales ne habere filios Deum decet? Istæne filiorum Dei dotes, & prærogativæ?

II. Communem Christianorum sensum, & praxim ipsam consulamus. En hominem exterius præferentem pietatis, & virtutis speciem, quocum tamen nulla tibi intercedit familiaritas. Vides illum in manifesta scelera lapsum, nulla urgente vehementi occasione. An non continuo illum, ut hypocritam versutum, & sepulcrum dealbatum, improbas? Unde tale iudicium? Non nisi ex intimo sensu stabilitatis, firmitatis, & constantiae quam iustificatio christiana sibi vindicat. Amicum habes cuius castissimos mores

res, vitæ probitatem, sinceritatem, iustitiam, vitamque undique versum intaminatam plurium annorum intervallo perfectam habuisti. Longius probus amicus proficiscitur: Post aliquot annos occasio se præbet aliquid de amico absente rescindi. Continuo interrogas, rogas, quomodo se habeat, quæ sit illius consuetudo. Responsum accipis, hominem vastum, flagitiosum, veteratorem, libidinosum factum. Inquis. Verum ne hoc? Absit ut credam. Scio te ludere, & iocari. Serio, reponit alter, assero hominem illum iniquum scelestumque esse. Quid tum? Heu, exclamas, heu! Quam tremenda, quam formidanda sunt iudicia Dei! Unde, quæso, hæc tua difficultas & repugnantia ad credendam hominis iusti mutationem? Unde tantæ animi admiratio, & conturbatio? Profecto non aliunde, nisi ex intimo illo instinctu, quo iudicas, iustitiam christianam, insulam per Spiritum sanctum inhabitantem, & sacratissimi Christi sanguine obsignatam, stabilem esse, & difficile mobilem.

III. Revocandum tamen sæpe in memoriam est id quod sub initium admonuimus ad præfocandas cavillatorum officias, nempe iustitiam christianam non ita esse in anima iusti immobilem, & stabilem, ut sit etiam inamissibilis; quemadmodum delirantes Calviniani fabulantur, experientia manifesta, nedum sancto Dei verbo repugnante. Indoles & natura iustificationis est, quod sit stabilis; at modus quo animæ christianæ hæret, est, ut possit per peccatum amitti. Animadvertendum insuper est, non omnia tempora æqualia, non omnes circumstantias eandem esse relative ad hæc iustitiam. Iustitia hæc plus & minus pro temporum diversitate, & variis excipere gradus valet. Primis illis Ecclesiæ catholicæ aureis sæculis gratia iustificationis abundantior & copiosior erat; atque adeo fortior, firmior, atque robustior, sic exigente truculentissima persecutorum immanitate, & sævitia in Christianos. Porro iustitia illa continuo Eucharistiæ epulo alta, iugi precatione nixa, continua sanctarum Scripturarum meditatione, assidua bonorum operum praxi, & omnium virtutum exercitio sulcata, sanctissimis fratrum exemplis roborata, ignitis sanctorum Pastorum eloquiis, & instructionibus succensa, & inflammata, miraculorum præsidii munita, leonum, tigrum, & bestiarum omnium feritatem, & blandientis fortunæ præstigia incredibili fortitudine & heroica magnanimitate proculcavit, & derisit, iuxta temporum

calamitatem, & pro ingruentium circumstantiarum & tentationum diversitate, infinita Deus clementia & liberalitate thesauros gratiæ suæ distribuit, & præsidia impertit, ita ut nunquam desit in necessariis, numquam abundet in superfluis. Cessarunt ætate nostra persecutores, vilipendia christianæ religionis exularunt, tentationes desciscendi a professione baptismali evanuerunt. Verum, cum nunquam defutura sint adversus Christi Ecclesiam persecutiones, ab eisdem immunis non est ætas nostra, nec erunt posteriores filii Adam. Idcirco clementissimus Deus sincere poenitentibus gratiam iustificationis infundit iis exornatam præsidii quæ opportuna & efficacissima sunt ad illud perseverantiæ singularissimum donum custodiendum. Quocumque igitur tempore iustificatio christiana, quam Scripturæ sanctæ, & præsertim Paulinæ epistolæ nobis depingunt, natura sua stabilis, firma, constans est; quamquam aut humana infirmitate, aut hominum pravitare, aut tentationum insidiis amitti possit, & quandoque amittatur, ut infelici experientia compertum est. Quæ hætenus dicta sunt, Patrum testimoniis confirmanda essent. Verum hoc præstabo infra, dum de differenda recidivis absolute sermo erit.

S. III.

Cur Christiani hac ætate non mirentur supra fluxa poenitentium vita, & sacramentorum, atque relapsuum frequenti conjunctione. Quia via media inventa est, novaque iustificationis christianæ inventa idea. Ipsi via mediæ exemplum perhibet Morinus ex Iudeorum confessione repetitum.

I. **U**T itaque characteres stabilitatis iustificationis christianæ magis comperptos habeamus, præter testimonia Scripturæ sanctæ, & SS. PP. sat est consulere ipsum humani cordis tribunal. Sed duæ distinguendæ imagines quas iustificationis christianæ homines concipere solent. Prima est quam descripsi, iustificationis nempe veræ, quæ hominem iustum, Dei filium, castum, sincerum, liberalem, misericordem, ceterisque christianis virtutibus ornatum constituit; & sub hoc fulgido aspectu oculis hominum talem repræsentat. Et hunc si in manifesta crimina, sublata aliqua vehementi circumstantia, & occasione vehemissima imbecillitatem humanam pulsante, prolabatur, communiter homines iudicant hypocritam fuisse, aut tremenda Dei arcana venerabundi reformidant: quo-

quoniam, ut dixi, persuasum omnes habent, viros Dei reipsa iustos, difficile atque adeo perraro in aperta flagitia relabi. Hæc est prima idea, quam Christiani prudentes bonoque sensu præditi divinæ iustificationis concipiunt.

II. At diversa prorsus, & omnino opposita idea est quam iustificationum ætatis nostræ formant non pauci Casuistæ. Et principio rure iudex esto, lector cordate. Avarum inveteratum ad tribunal poenitentiae, demisso capite, manibus iunctis spectas contentem. Quid inde? Speras ne ipsum imposturum, peracta confessione, & communione, iustum, liberalem, promptum ad mutuum gratuitum impertiendum, ad elargiendam pauperibus elemosynam paratum fore? Si avarus ipse bona fide respondere vellet, fateatur, se talem futurum imposturum qualem se olim præbuit. Idem esto iudicium de luxurioso, de blasphemio, de ambitioso, & quocumque alio inveterato peccatore. Et si aliud contingat, loco quasi miraculi habetur. Videmus itaque ætate nostra avaros, libidinosos, prodigos, mimos, saltatrices, amafios, amafisque, lufos, fraudulentos, periuros, fornicatores, mæchos, molles bis vel quater in annum ad misericordiae tribunal, ad eucharisticum convivium accedere. Provincias percurrunt Dei ministri, apostolicas missiones exercentes, & Dei verbum seminantes: accurrunt ingentes cuiusque status turbæ: horrendam fornacis gehennalis imaginem teterrimis pictam coloribus vident, & eloquentiæ robustæ arte exaggerata dira tormenta & æterna supplicia inaudiunt: tot poenarum timore perterrefacti continuo confitentur, absolvuntur, communicantur. Vix profecti sunt sacri Missionarii, iidem ac antea poenitentes, iidem mores, eadem consuetudines, libidines, mendacia, periuria, senora, flagitia præter propter eadem. Ex tot poenitentium millibus quinque ne in centum exuunt corruptos mores, vitamque meliorem instituunt? Communis omnibus & per via experientia iudex esto.

III. Ex quibus hoc pacto ratiocinor. Cedo: cur, dum primam sinceram christianæ iustificationis ideam tibi formas, aut perhorrescis Dei iudicia, si vides hominem quem revera iustum credebas, flagitia perpetrare manifesta & gravia, aut hypocritam inferi fuisse, qui externo fictæ pietatis simulacro fucum imponebat amicis? e contrario, cum ex una parte hodiernas poenitentium iustificationes frequentissimas, & ex altera parte continuatos, nedum frequentes relapsus

contemplaris, nihil commoveris? Nonne hinc necessario consequitur, iustificationes hodiernas diversi generis, diversæ speciei, & naturæ a iustificatione primi generis esse? Iustificatio quam Scripturæ divinæ, & præcipue S. Paulus, describunt, homines reipsa sic iustos, & evangelicis virtutibus præditos constituit, ut mirum apud ipsum humani sensus tribunal videatur, si homo revera iustus in mortifera labatur flagitia, excepto aliquo raro casu. Iustificationes poenitentium ætatis nostræ vix quinque in centum ita iustos efficiunt, ut commoveantur homines, si illos videant in scelera pristina relapsos. Quod vero evidenter sciunt, hodiernos poenitentes communiter eadem semper plus minusve oberrare chorda, & in eodem vitiorum luto revolvi, nulla defiguntur admiratione; immo tantum non sibi effingunt iustificationem ætatis nostræ in perpetua sacramentorum, & relapsuum vicissitudine sitam esse.

IV. Igitur si intimum hominum sensum secretius in animo latitantem introspeciamus, iustificationes poenitentium ætatis nostræ apud ipsum humani cordis occultum forum fictæ & larvatae maiori ex parte apparent. Sed unde, inquis, evenit & quod vel ipsi fere prudentes viri nihil super his fictis iustificationibus commoveantur, & quod ipsi poenitentes, tametsi suorum relapsuum a multis annis frequentium conscii, bona fide sacramenta frequentent, & quod sibi mentientes quodammodo credant, se, dum confitentur, & Eucharistiam sumunt, iustos fieri? Unde tam blanda hallucinatio, tanta deceptio?

V. Ex illo humani moris torrente, reponit Augustinus, ex illa universali, & prævalente consuetudine quæ secum abripit vel ipsos quandoque sapientes, nisi vigilantiores se custodiant: ex illa denique VIA MEDIA quæ ab uno & amplius sæculo inventa est. Duas vias oppositas Evangelium Christi perhibet: alteram angustam & arctam; alteram latam & spatiosam. Per illam veri iusti, sibi & mundo mortui, similes imagini Filii Dei, casti, iusti, misericordes, caritate fulgentes, & omnium virtutum exercitio splendidi ambulant. Hi revera iustorum & sanctorum loco plus & minus habentur. Per hanc scelesti, improbi, & obstinati peragant. Prioris viæ pauci, posterioris multi. Præter has duas vias, ut dixi, inventa est via media, quæ non minus a prima ac cælum a terra distat, quæ reductivè, & reipsa ad secundam attinet. Hæc via

media ingentem comprehendit Christianorum multitudinem. Istius viæ Christiani corpus opipare nutriunt, sensus demulcent, voluptati, illecebris, & selectioribus mundi deliciis indulgent; suas habere amasias honestas, & torulas volunt; ieiunia, cilia, & sensuum crucifixionem, humilitatem, contumeliam tolerantiam, & ceterarum virtutum praxim sin minus detestantur, nullum certe inire cum eis commercium volunt. Ut tamen a peccatoribus improbis, & obstinatis, qui laxatis habenis per viam latam percurrunt, aliquo modo recedere sibi blandiantur, suas recitant precatiunculas, pios libellos legunt, suas congregationes frequentant, spiritualia quædam exercitia libenter peragunt, & ad sacramenta sæpius accedunt. Recedunt ergo a lata improborum via. Primam sane non ingrediuntur: quia via sanctorum, & filiorum Dei est. Mediam ergo inter utramque viam calcant, non in Evangelio contentam, sed hominum opinione excogitamam.

VI. Doctissimus Ioannes Morinus *Lib. IX. de administr. poenit. cap. 34.* pluribus allatis documentis evincit id quod nos supra ex S. Thoma indicavimus, videlicet Iudæos confuevisse sua peccata confiteri. Porro *num. 3.* animadvertit, tres illos distinxisse vias: duas extremas; quarum prima est sanctorum hominum, altera improborum; *tertiam mediam*, per quam ambulant illi qui nec sunt perfecte improbi, nec perfecte iusti. En illius verba. *Iudæorum recentiorum, & antiquorum celebre est effatum, tria esse hominum genera, perfecte iustorum, perfecte improborum, & intermediarum: Deum tres libros habere: in primo perfecte iustos describi; in secundo perfecte impios; in postremo intermedios. Deum initio anni omnium hominum actiones celeri iudicio examinare, perfecte iustos tum statim primo libro inscribi, malos secundo, intermediarum autem iudicium in decimum diem mensis suspendi; si perfectam poenitentiam egerint, iustis, si non, impiis adnumerandos. Huius narrationis documenta adduxit ex R. Schem Tob. & ex Mose Cordubensi.*

VII. Num istius doctrinæ imago obtineat apud plures Christianos, tu, lector cordate, iudex sis. Cedo: nonne Christiani qui exacte ieiunia servant, qui linguam ab omni turpi sermone coercent, qui modestiam, iustitiam, caritatem, ceterasque virtutes excolunt; qui a comædiis, spectaculis, ludis, pompis vanis, seminarum conversatione omnino abstinent; qui vitam suam ad sancta-

rum Scripturarum, & sanctorum Patrum libros conformant, vocantur *perfecte iusti*, & veluti sancti habentur? Nonne e contrario Christiani qui pellices publice alunt; qui sensibus habenas laxant, a templis, a sacramentis frequentandis, a Dei cultu longe vivunt; qui vitam suam ad impiorum libros exigunt, *perfecte improbi* existimantur? An non ceteri Christiani qui *viam mediam* tenent inter has duas extremas, qui nempe templa, sacramenta, & plura devotionis officia frequentant; qui manifesta, & graviora scelera perhorrescunt; delicatiora tamen flagitia perpetrant, mundi illecebris, voluptatibus, exquisitis deliciis fruuntur; ludis, comædiis, seminarum colloquiis familiarissimis indulgent, eisdem interviunt, & sensibus suis, & carni mirifico artificio satisfacere student, vitamque suam ad mollioris Ethices libros quosdam conformare didicere: nonne, inquam, Christiani isti nec perfecte iusti, nec perfecte improbi, sed *intermedii*, tepidi, honesti, qui iuxta regulas boni, & æqui, contemptis Rigoristarum effatis, mores suos informant, appellantur? Iudæi, si homines intermedii severam egerint poenitentiam, iusti; sin minus, improbi accensent. At Christiani intermedii, Iudæis ipsis cæciores, sibi blandiuntur per suam viam mediam se cælorum regnum indepturos.

VIII. Porro sicut *media* est illorum *via*, sic *media* est illorum iustificatio; & quemadmodum illorum *via* non evangelica, sed mundana appellatur, sic illorum iustificatio non christiana, sed humana prorsus, & commentitia est. Ad hanc viam excogitandam hominum malitia coegit. Sacramentorum ministri aliqui, humanæ salutis zelo flagrantes, pia, & sancta intentione, ut sentire nos convenit, cum adducere homines nequirent ad severam, exactamque evangelicæ professionis observantiam, Evangelium delinire, levigare Christi iugum, illud attemperare humanæ imbecillitati studuerunt; sicut S. Augustinus *conc. 1. in Psal. xcviij.* docet. *Hæc est enim in hominibus magna, & usitata perversitas, quia cum debeant vivere ipsi secundum voluntatem Dei, Deum volunt vivere secundum voluntatem suam; & cum ipsam nolunt corrigi, illum volunt depravari, rectum non arbitrantur quod ille vult, sed quod ipsi volunt.*

IX. En reteratam causam cur hodie nulla deligaris admiratione, quod videas homines hac hebdomada ad poenitentis tribunal, ad mensam eucharisticam, altera hebdomada ad mensam lusoriam, & feneratoriam, ad in-

serviendum amasias, & cum eisdem saltandam, si occasio ferat, ad spectanda theatra, & ad omnia mundi præstigia, aliquo probabilistica benignitatis fucō tecta, frequentanda: & iterum ad *confessionale*, ad altare, iterumque ad mundi idola. Non commoveris super hoc portentoso sacramentorum, & relapsuum fœdere: quia ab ipsa infantia huic spectando circulo assuetus, honestam ætatis nostræ consuetudinem reputas. Accedit plurium Casuistarum, & Confessariorum auctoritas. Clamant isti tum voce, tum scriptis, resorere ætate nostra *aurea seculum*, quæ antiquorum æmulantur sanctitatem. Quandonam, inquirunt, maior sacramentorum frequentia? Quandonam tanta templorum magnificentia, tam splendidus cultus, tanta sacrificiorum multitudo, tam harmonicus cantus, tanta sacrorum valorum opulentia, tanta monasteriorum, collegiorum maiestas, tanta Sacerdotum copia? Quandonam apostolicæ missiones, spiritualia exercitia, & cetera christianæ pietatis officia maiori fuerunt in usu?

X. Quid ergo crocitant *Rigoristæ*, immisericordes, truces, ambitiosi, tetrici adversus florentissimam ætatis nostræ disciplinam? Qui sunt hi *Rigoristæ*? Quos *deprehenderit* (respondet P. Balthasar Francolinus in præf. ad Cler. Rom.) *in facie sanctos, modestos, compositos, ecclesiastice in toto habitu comptos, sed habentes semper quid interrogent, quid inquirant, quid dubitent, quid obiciant, quid non probent, quid resercent, quid restringant, quid addant, quid emendent, semper mustitantes, semper desentes nostram ætatem, nostros mores, nostram doctrinam: habentes nunquam quod excusent, quod indulgeant, quod laudent, NISI AUT SUA SUNT, AUT SUORUM, quos evehere curant, ut evebantur ipsi, ET DOMINENTUR IN CLERIS, AUT PROTEGANTUR; habe illos ut nostrorum temporum Phariseos, & veri nominis RIGORISTAS.*

XI. Breve digressionem sibi postulat discipulus P. Francolini, cuius est in suo hoc opere interlocutor. Querit, quinam re ipsa sunt qui hac ætate nostra *dominari in clericis* anhelant? Quinam illi qui nihili pendunt, nisi quæ *aut sua sunt, aut suorum*? Quinam illi qui *evehere* suos student, ut evebantur ipsi ad altiora ministeria, & regimen illorum a quibus *protegentur*? Quinam illi qui, ut *suorum* defendant opiniones nimium ab Evangelio exorbitantes, tot rumores, tot turbines, tot tragedias concitant, tot volumina edunt? Hæc & alia longe plura,

quæ in adducto P. Francolini testimonio continentur, a magistro suo discipulus resolvenda rogat. Mihi enim neque petere, neque resolvere illa licet. Miror dumtaxat cautam prudentemque P. Francolini scribendi rationem adversus non *Fratrem*, aut *Fraterculum* quempiam, ut aliqui suorum loquuntur, sed adversus Cardinales, Episcopos catholicos, doctrina, & pietate præstantissimos, quos inter eminent Episcopus Gennetus, Cardinalis Norisius; ambo in *Bibliotheca Iansenistarum* inscripti, ut ceteros nunc fileam. Pharisæi autem, subdit discipulus, spiritum legis divinæ, eiusdemque primæ, & summa capita negligebant, ut novas suas traditiones, & opiniones promoverent, inculcarent, propugnarent rigore summo, & incredibili severitate, quod revera dominarentur in clericis. Absit a me ut alicui vel minimo Catholicorum, Pharisæorum docendi agendique methodum vel remote adscribere velim, & asiam. Iudicium istud Deo reservatum est. Solum ego rogo sapientes ut expendant, quam prudens, & cauta sit P. Francolini, qui benignitatem, & suavitatem ubique clamat, scribendi ratio.

XII. En unam ex causis cur non commoveris super instabili, & fluxa plurium ætatis nostræ iustificatione. Moralistæ ipsi invehuntur in Theologos qui inculcant poenitentibus ut præcipue doleant de illo peccato regnante, & dominante *cui sunt valde addicti*, ut propositum *firmum, & constans* concipiant abstinendi ab hoc tali peccato. Clamant Benignistæ, ut recitatis Francolini verbis infra ostendam, Theologos istos esse Rigoristas, Tutoristas. Quid ergo mirum, si Christiani his præiudiciis educati, existiment iustificationem divinam, & sanctitatem sitam esse in hac confessionum, & relapsuum successione? Consuetudo postea, tot Casuistarum auctoritate fulta, frequentandi sacramenta, & fruendi mundi deliciis causam confirmat cur tu non mireris, quod *iustificatio christiana* hodie non pariat mundi, ambitionis, deliciarum, & voluptatum contemptum, neque accendat amorem Dei, & eiusdem legis suavem observationem, efficiatque iustificatos *stables, & firmos* in viis Domini. Auctoritas, ut dixi, plurium Casuistarum, & Confessariorum, qui *auream* prædicant *ætatem nostram*, qui frequentiam sacramentorum cum comædiarum, spectaculorum, chorearum, ludorum, pomparum immodestiarum, aliarumque mundi infanientis corruptelarum frequentia copulant, & confederant, omnem aufert admirationem. Quid? An nos

decipient, inquis, Dei ministri? An hæc consuetudo, tantorum virorum auctoritate firmata, corrupta, vitiosa, sacrilega reputanda erit? Magna, clamat Augustinus, tentatio. Hac ipsa tentatione premebantur sancti Christiani Ecclesie Hierosolymitanæ, ut ex Paulo Apostolo enarravi. Sola divina Pauli eloquentia liberare a tam vehementi tentatione fratres suos valuit. S. Augustinus testatur, se gravissimas persecutiones, & contumelias passum, ut sui temporis Christianos ab errore eriperet, quod adversarii aliter opinantes illos in suavi & benigna vivendi consuetudine firmos & constantes detinerent. Non propterea tamen clamare cessavit Doctor sanctus: Propter hominum errores, qui per vaniloquas seductiones, & pravas consuetudines nobis molestam pro vobis curam inferre non cessant, tacere non possumus. *serm. clvii. de temp. iam inde usque possessio propriæ libertatis adversus divinæ legis controversa præcepta opponebatur. Solum eo malorum lapsi tunc non erant, ut peculiare de hoc systema constituerent. Sunt aliqui (persequitur Augustinus *serm. iv. ad Eratr. in erem.) qui spiritu libertatis vivere volunt: & si in aliquo reprehenduntur, latrant ut canes, mordent ut serpentes, dolent ut parturientes, dicentes malum bonum, & bonum malum. Neque tum defendebant malum, aut licitum asseriebant peccatum; sed opinionum blanditiis malum ut bonum depingebant, & contra adversantes latrabant ut canes, mordebant ut serpentes. Nolunt enim (subdit Augustinus *tract. xc. in Ioan.) mali sua facta damnari; & hoc habet veritas, ut talia facta damnentur. Tantum igitur odervunt veritatem, quantum oderunt suas poenas, quas talibus irrogat veritas. Concludit vero Doctor sanctus cit. *serm. clvii. Cavete ista, dilectissimi. Cogitate quid scriptum est Eccles. xviii. Post concupiscentias tuas non eas. Hæc omnia recidunt.****

XIII. Sophismata ætatis aureæ nostræ, eisque præstantes dotes, & cetera temporis nostri privilegia, quæ obtruduntur, quam sint manifestæ experientie repugnantia, nemo, qui cæcus non sit, ignorat. Vides, lector cordate, a sancta Petri Sede avulsa regna & nationes: vides in dies amplificari hæreses, schismata, impietatem, incredulitatem: vides, & manu tangis catholicæ religionis spiritum decrefcere, restringi, coartari, & in deteriora semper tendere, quæ sunt luculentissima mundi ad finem prope-rantis argumenta. Cave ergo ab hac ætate aurea, quam plures obtrudunt. Cavete ista

dilectissimi. Paulum audite, Paulum legite, Evangelium Christi meditamini. Ubique in-clamatur, *iustificationem* Christianorum firmam & stabilem esse. Olim iustificatio christiana innumeros paganos idololatrias transmutabat in martyres, qui crudelissima supplicia invicta fortitudine pertulere. Ex numerosa Ecclesie Hierosolymitanæ multitudine vix unum iustificationum legimus relapsum. Aliarum Ecclesiarum lapsi, ut sinceræ poenitentiae testimonium perhiberent, aut sponte ad tyrannum properabant, ut sanguinis effusione relapsum suum expiarent; aut perpetua, & publica poenitentia indulgentiam implorabant. Hæc manifesta exempla & confirmabant stantes fratres, & erigebant lapsos. Hodie iustificationes frequentantium confessiones pluries in anno non avellunt a suis matronulis, amasiis, theatris, & spectaculis. Christi sanguis, unde suam arcessit firmitatem iustificatio, non minoris efficacitæ & virtutis hodie est quam tempore suæ effusionis. Derogant, & summopere detrahunt medicinæ efficacitati, & remedio a Christo instituto pro expellendis peccatis, qui in eiusdem reiteratione collocant virtutem. Remedium quod non nisi sanitatem transitoriam, & cito deficientem tribuere valet, languidum & inefficax reputatur: & hodie in sola reiteratione confessionum Casuistæ plures collocant iustificandi virtutem? Plura hic dicenda forent quæ nunc sileo. Reiterandum remedium est, ut præservetur anima a peccatis, ut augeatur, & robustior sanitas evadat. Reiterandum cum iis qui ex imbecillitate, & tentatione urgente relabuntur. Reiterandum cum obstinatis & sceleratissimis peccatoribus, qui mundo, carni, & sanguini valedicere, & viam arctam ac angustam Christi percurrere sincere & ex toto corde parati sunt. Sed Paulum imitemini, qui Corinthium incestuosum, priusquam absolveret, satanæ tradidit, ut salvus fieret, qui cum fornicatoribus, avaris, idolis amasiarum fervientibus nec cibum sumere, nedum ad sacram mensam admittere permittebat. Novis itaque Doctoribus, qui a Paulo dissentientes de frequentia sacramentorum, & exterioris devotionis fucato splendore gloriantur, cum Paulo respondete. *Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. . . . Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitie, sed in azymis sinceritatis & veritatis. . . . Nunc autem scripsi vobis*

bis non commisceri: si is qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum eiusmodi nec cibum sumere. Numquid dicturi sunt nonnulli novi Casuistæ: Communis opinio Doctorum oppositum docet? Disciplina hæc obsolevit, & alia id genus?

§. IV.

Quodnam sit propositum necessarium ad confessionem. Quæ illius conditiones. Includit ne voluntatem firmam & constantem vitandi occasiones quæ ad peccatum impellunt, sive proximas, sive propinquas? Laxæ Francolini, La-Croix, Gobat, Sporer, Viva, & aliorum opiniones refelluntur.

I. **Q**UAMVIS nonnulla iam supra dicta sint; tamen quia causa magni momenti est, clarius eam enucleare expedit. Propositum necessarium ad confessionem est voluntas imposterum non peccandi. Nemo ad confessionem accedit, quin propositum istud iactet, & ostendet: & tamen pauci sunt qui revera illud habeant. Animadvertit, non Gennetus, non Merbesius, Juvenin, Natalis ab Alexandro, sed P. Paulus Segneri in suo Christiano instructo *Part. II. *serm. xiv. n. 4.* tam magnam esse poenitentium multitudinem qui carent vero, & ad confessionem necessario proposito, ut integrum populum formet. Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe est a me: Matth. xv. Addit ex S. Theresia *in itinere perfectionis, dæmonem, nulla alia via tot animas Christianorum lucrari, quam hac, qua curat ut Christiani confidentes non recte, seu valde confiteantur. En quo recidat, teste ipso P. Segneri, misera illa ostentatio, & vana gloriatio frequentium confessionum nostri temporis.**

II. Tres postulat prærogativas propositum ad confessionem necessarium. 1. ut sit firmum, & stabile: 2. ut sit universale: 3. ut sit efficax. Primum itaque ad hanc firmitatem non sufficit velleitas, seu voluntas languida, & conditionata; sed requiritur deliberatio absoluta, & firma, quæ revera excludat voluntatem peccandi, quæ nullius boni amore, nulliusque mali timore peccatum amplecti imposterum velit. Non debet tamen Confessarius proponere, neque poenitens formare hypotheses istas: Quid age-rem, si mihi mors crudelissima intentaretur, aut ingens patrimonium offerretur, ut denuo patrata flagitia, aut alia committe-

Conc. Theol. Tom. IX.

rem? Non sunt, inquam, eiusmodi hypotheses singulares communiter formandæ: quia aliquorum poenitentium phantasiam debilem conturbare possent. Communiter sat est ut quisque generatim omnia mala perferre, & omnia bona contemnere firmiter paratus sit, potius quam mortaliter peccare, quin necesse sit ut ad hoc, vel illud acerbissimum malum descendat. Poenitentes vero robusti, & fortes etiam martyrium sibi proponere possunt, & sæpe optimum consilium erit id concipere ad voluntatem solidandam, & concupiscentiam, ceteraque passiones cohibendas.

III. Quæst. I. *Quid dicendum de opinione P. Patrii Sporer, qui docet propositum sufficere ad confessionem, licet poenitens certo sciat se relapsurum?* Resp. Hæc scribit P. Sporer *Part. III. cap. ii. *sect. 4. num. 310. pag. 204.* Potest enim quis vere dolere, & detestari peccatum, ac vere & absolute proponere se de cetero non peccaturum, seu firmum propositum, ac sufficiens concipere abstinenti imposterum; tamen valde timeat, aut etiam existimet, immo CERTO CREDAT se ob expertam voluntatis suæ inconstantiam, & fragilitatem suam denuo relapsurum: non in omnia peccata mortalia, vel hoc certum peccati genus. Unde si poenitens dicat: *Ommino quidem doleo, ac firmiter propono imposterum abstinere; interim tamen SCIO, iterum faciam, iterum labar, iam toties expertus sum: is tamquam BENE DISPOSITUS, præmissa confirmatione, ac consolatione debita, ABSOLVENDUS. Quia sensus verbi iterum faciam, est tantum indicativus, seu enumerativus ex parte intellectus. Etiam si poenitens certo credat, sciatque se relapsurum in peccata mortalia, vel hoc certum peccati genus non evitaturum, est optime dispositus, & præmissa consolatione absolvendus? Cur? Quia sensus verbi est tantum indicativus, seu enumerativus ex parte intellectus. Quid, si hæc audissent sancti Apostoli? Quomodo enim hæc duo componi simul possunt? Certo credis, & scis te relapsurum; & una sincere & firmiter promittis te non relapsurum? Sincere & ex toto corde promittis donare Patrio centum aureos; & simul certo credis, & scis te non daturum? Unde hoc monstrum? clamat in Confessionibus *Lib. VIII. cap. ix. S. Augustinus. Imperat voluntas sibi, & non sit quod imperat? Ergo non ex toto corde imperat. Sed ideo poenitens hoc scit, quia conficius est suæ præteritæ inconstantie, & imbecillitatis.***

K 3

Audio

Audire. Poenitens iste sincerus saltem est, tamen si sacrilegus. Scit præteritas confessiones fuisse sacrilegas ex defectu veri propositi: ideo sincere fatetur; credere & scire se relapsurum: quia scit reipsa se non relapsurum amari; fenora, & illicitas cupiditates. Et tales revera sunt confessiones innumerabiliū Christianorum, qui ex lectione similium Casuistarum firmantur in suis depravatis corruptelis. Pronuntiant se firmiter peccatum nolle; sed ob expertam voluntatis suæ inconstantiam & fragilitatem, sciunt & credunt se, sicut antea, fore adulteros, fornicatores, periuros, &c. Subdit ibidem P. Sporer: *Secur si sensus esset optativus, seu voluntatis ex parte voluntatis, significans scilicet actualem aliquem affectum voluntatis ad peccatum in futuro; quod valde notandum.* Papæ! Hoc solum desideret, quod sensus esset optativus, quo optaret, & peccatum deperiret.

IV. Quæst. II. Quid dicendum de censura quam P. Francolinus inurit Episcopo Gennet, quia is vult propositum esse firmum & constans? Resp. P. Balthasar Francolinus in suo Cler. Rom. Lib. II. cap. x. dist. x. num. 26. pag. 99. Venet. edit. Episcopum Gennet appellat rigidissimæ doctrinæ Auctorem, præsertim quod pro contritione requirit propositum firmum ac stabile. Hæc sunt P. Francolini verba: „Franciscus Gennet in sua recentissima Theologia morali, edita Parisiis an. 1703. Ex pluribus exemplis RIGIDISSIMÆ ipsius doctrinæ, unde gravia sequantur absurda, unum afferam ex Tom. IV. tract. iv. de sacram. poenit. ubi cap. v. quæst. XIX. docet, ad veram contritionem in hoc sacramento requisitam esse necessarium constans propositum: non inquit propositum, sed constans propositum, idque debere innoscere Confessario, antequam absolvat.

V. Redarguit iterum P. Francolinus Gennetum, quod moneat non esse sæpe credendum lacrymis peccatorum. Hæc sunt Francolini verba loc. cit. „His enim non esse credendum satis docet cap. v. quæst. XXI. Audi PULCHRAM rationem. Nam sæpe lacrymæ proveniunt (inquit Gennet) ab humano profuso affectu, vel ex imaginatione obiecto aliquo insolito commota.

VI. Ex his doctrinis Episcopi Genneti plura absurda elicit P. Francolinus: deinde ibidem num. 27. exclamans concludit: *Quis unquam audivit tam ABSURDAS doctrinas, tam SEVERAS?*

VII. Heu! quis unquam audivit tam ab-

surda paradoxa contraria; & tam laxa? Doctrina Genneti est ipsissima S. Pauli, cuius testimonium Gennetus ipse adducit: *Quæ secundum Deum est tristitia, poenitentiam operatur STABILEM.* Et Francolinus vociferatur: *Quis unquam audivit tam absurdas doctrinas?* Absurda ne S. Paulus Apostolus docet? Absurda immo, quæ elicit P. Francolinus, non ex doctrina S. Pauli, & Genneti, sed ex novo opinandi modo, ab evangelicâ simplicitate, & Patribus alieno, proficiscuntur. Excusandus, quæ elicit Francolinus, Gennetus, quod has consequentias non vidit. *Sed eas consequentias videt optime demon, qui sub hac specie rigidæ pietatis vos decipit; & latens venenum securus miscet:* ibidem num. 27. Laxam Francolini opinionem transcribit P. La-Croix Lib. VI. part. II. num. 1824. ubi inquit: „Inferes secundo, „etiam audiendum non esse Gennetum Tom. IV. c. 6. ubi docet, pro hoc sacramento „requiri constans propositum, & quod constans sit, debere innoscere Confessario, „antequam absolvat. „Non debet ergo Confessarius prudenter iudicare, poenitentem absolvendum habere constantem voluntatem non peccandi imposterum? Nequaquam. Ergo sufficit illum habere voluntatem inconstantem, ut hodie habere permulti poenitentes solent, qui confitentur, & post triduum, aut quadrimum eadem repetunt flagitia, & in perpetuo sacramentorum, & relapsuum circulo vitam agunt. Scilicet. Cedo: aut debet habere poenitens voluntatem constantem, aut inconstantem. Si primum, doctrinam rigidissimam doces, inquit P. Francolinus cum P. La-Croix. Si contra nos dicamus, doctrinam Francolini, & La-Croix esse laxissimam, lamentantur, turbas cient. Quæro: si vos ipsi adverteretis, eum qui accipit pecunias mutuas, voluntatem inconstantem restitutionis habere; illi ne pecunias crederetis? Doctrina Francolini, & La-Croix non modo laxa, sed Concilio Tridentino, & Ecclesiæ contraria apertissime mihi videtur. Poenitens habere debet voluntatem constantem, fortem, &c., ut S. Paulus dicit, stabilem non offendendi Deum, ut sit rite dispositus ad absolutionem: idque ex signis probabilibus iudicare Confessarius debet. Aliud est, quod poenitens post hanc voluntatem constantem relabatur; aliud est, quod, dum confitetur, habere non debeat voluntatem constantem.

MO-

MONITUM.

VIII. Tanto me horrore commotum ex talibus doctrinis sentio, ut omittere non possim quin christianum lectorem moneam, atque uxorem ut ipse iudicium ferat, num præfatæ doctrinæ omnino hodiernæ praxi respondeant. Factum evidens est, plurimos hodie poenitentes recurrentibus quotannis quibusdam solemnitatibus confiteri, & elapsis festis, & confessionibus suas inveteratas corruptelas persequi. Ipsi poenitentes reipsa, ut dicit P. Sporer, certo sciunt, se in eadem vitia relapsuros propter experientiam diuturnam propriæ fragilitatis, & malitiæ. Ipsi sciunt, proprium propositum non esse constans & firmum. Et hoc non est ab illis exigendum iuxta P. Francolinum. Tu, lector, lege ex una parte, Sporer, Tamburinum, Francolinum, & La-Croix: lege ex altera Gennetum, & S. Paulum. Compara doctrinam Sporer, Francolini, & La-Croix cum praxi hodierna plurimum poenitentium, qui pluries in annos singulos confitentur, quin mores suos corruptissimos emendent. Rogo omnes ut propriis oculis periculum faciant. Si ego deceptus fui in eorum transcribendis doctrinis, in antecessum retracto deceptionem meam. Quod ideo dico, quia licet attentissime legere curem eiusmodi libros, tamen semper vereor ne oculi me fallant. Incredibilia enim videntur mihi metipsum eiusmodi paradoxa cum Scripturis sanctis, & cum sensu communi pugnare. Tu autem abstine, si vales, a lacrymis talia legendo. Mollioris Ethicæ benigni patroni vocant rigidissimam doctrinam quam docet S. Paulus. Si vero nos absonas illorum opiniones appellemus laxissimas, lamentantur. Sed hæc levia sunt. Illud nos torquet, quod Confessarii, & fideles hos Auctores legentes firmantur, & animos resumunt ad continuandum confessionum, & relapsuum circulum. Christiani, ut vidimus, internum conscientie tribunal consulentes, iustificationem in anima Christi meritum virtute per Spiritum sanctum inhabitantem infusam, firmam, stabilemque, qualem describit S. Paulus, concipiunt. Illi ipsi sciunt hanc stabilitatem non ab humana infirmitate, sed ab infinita passionis Christi efficacia, ab ipsius gratia victrice repetendam esse. Sciunt continuis precationibus, viva fide, & firma fiducia imploranda auxilia, quibus adversus recalcitrantis concupiscentiæ impetus, adversus mundi, & fatæ præstigia hæc iustificationis stabilis firmi-

tas conservetur. Hæc omnia Christiani lumine fidei illustrati norunt; immo in hac persuasionem firmantur honestorum hominum exemplo. Quandoquidem compertum illis est, uxorem revera fidelem, & castam non adulterari, amicū ingenuum non mentiri; mercatorem vere iustum a fraude abstinere &c. Verum dum legunt P. Tamburinum, Sporer, Francolinum, aliosque similes Doctores, intelligunt, minime requiri propositum stabile, neque persuasionem firmam non relabendi in peccatum, neque concipiendum esse peculiarem dolorem de peccato cui valde addicti sunt; sed e contrario cum certa scientia futuri relapsus componi dispositionem sufficientem ad sacramentum. Horum Casuistarum auctoritate freti supprimunt internum iudicium fidei lumine excitatum; & propositum concipiunt ac voluntatem non peccandi, quam præterita experientia docti sciunt se cito violaturos. Nonne heinc sequitur, deplorabilem ætatis nostræ vicissitudinem confessionum, & relapsuum in eadem flagitia fere per totam vitam auctoritate eiusmodi Casuistarum fulciri, roborari? Iudicet prudens lector, sint ne legitima confessoria hæc, & alia plura laxitatis portenta, quæ inde proficiscuntur, quæque nunc prætereo.

IX. Quæst. III. Quid dicendum de opinione P. La-Croix, docentis probabilis videri necessarium esse propositum universale imposterum cavendi omnia mortalia? Resp. Secunda prærogativa propositi sufficientis ad confessionem est universalis voluntas abstinendi ab omnibus & singulis peccatis mortalibus; secus de venialibus dicendum est, ut optime S. Thomas III. Part. quæst. lxxxvii. artic. I. ad I. docet. *Poenitentia de peccatis mortalibus requirit quod homo proponat abstinere ab omnibus & singulis mortalibus. Sed ad poenitentiam peccatorum venialium requiritur quod homo proponat abstinere a singulis, non tamen ab omnibus, quia hoc infirmitas huius vitæ non patitur. Debet tamen habere propositum se preparandi ad peccata venialia minuenda. Alioquin esset ei periculum descendi, cum desereret appetitum proficiendi, seu tollendi impedimenta spiritualis profectus, quæ sunt peccata venialia.*

X. P. Claudius La-Croix Lib. VI. part. II. num. 898. hæc scribit. „Probabilis videtur „pro absolutione a mortalibus requiri propositum universale imposterum cavendi „omnia mortalia. „Contrariam sententiam, videlicet non esse necessarium propositum universale abstinendi ab omnibus mortalibus, defendunt Averfa, Gasp. Hurtado, & Tho-

mas Hurtado, Platellus, Dicastillo, qui priorem sententiam vocat singularem, ut nar- rat ipse La-Croix. Hanc secundam opinio- nem, ut manifeste falsam & laxam, Scri- pturis divinis, sanctis Patribus, atque Con- cilio Tridentino aperte contrariam, rei- cimus. Similiter opinionem P. La-Croix, ut falsam reitio, quatenus asserit *probabilius videri* requiri propositum universale vitan- di omnia peccata mortalia. Non probabilius, sed certum est, requiri propositum univer- sale abstinendi ab omnibus & singulis culp- is letalibus. Porro, cum P. La-Croix asserat solum *probabilius videri* necessarium esse pro- positum istud, iuxta eiusdem principia sequi- tur, probabilem, licet minus esse opinionem contrariam, quæ aperte falsa & laxa est, ut mitissime loquar. Nam si probabile est, propositum non esse universale, ergo proba- bile est poenitentem posse conservare affe- ctum erga hoc aut illud peccatum: & en- manifestum errorem. Heinc patet, frequen- ter P. La-Croix proponere opiniones contra- rias, ut beneficio Probabilissimi eam lectores feligant quæ eorumdem appetitionibus ac- commodatior fuerit, dummodo sit vere proba- bilis. Et primum, non asserit citatus Au- ctor absolute probabiliorem sententiam, re- quirentem propositum universale, sed *vide- ri probabiliorem*. Deinde quid iuvat asserere esse probabiliorem illam sententiam, quan- do iuxta P. La-Croix licitum est sequi oppo- sitam minus probabilem? Alia laxa ibidem docet hic Auctor. Nam num. 899. ad obie- ctionem oppositæ opinionis, inquit: „Si „dolor sit ex motivo universali, sufficit „propositum particulare de non iterandis „peccatis COMMISSIS: „resp. hoc quidem „esse probabilius. Verum hoc non modo non „probabilius, sed, ut mea minima præfert opi- „nio, certo falsum & laxum est. Sat est pro- „positum de non iterandis fornicationibus *com- „missis*, ac probabilius est, non requiri pro- „positum expressum & universale vitandi adulte- „ria, pollutiones, furta, & cetera flagitia fu- „tura, antea non perpetrata? Hoc probabi- „lius tantum est? In praxi tamen, subdit, „videtur eliciendum, formale propositum uni- „versale de cavendis omnibus mortalibus.

XI. Tertia prærogativa propositi necessa- riæ ad confessionem est, ut sit efficax. Hæc tertia conditio est omnium potissima. Propo- situm efficax significat, ut id efficiatur quod proponitur. Hinc S. Thomas in *Psal. xlviii.* sapienter ait: *Propositum optime manifesta- tur per operationem*. Proposita itaque illa, quæ reipia non inducunt abstinendam a pec-

catis, præciso aliquo accidentali casu, non efficacia, sed inefficacia sæpe sunt. Si inef- ficacia, confessiones invalidæ, vel etiam sa- crilegæ. Sæpe dixi hoc evenire, quia non nego & iustos ipsos relabi in peccata posse, ut sæpius admonui. Communiter ergo pro- posita inefficacia sunt, & commentitia, quan- do poenitentes frequenter in eadem relabun- tur peccata præter propter sicut antea. Illa vero efficacia dicuntur, quæ reipia abstinem- tiam a peccatis pariunt, ita ut poenitentes novam vitam insituant: qui tamen in ali- quo inopinato casu, aut occasione non præ- visa & urgente relabuntur. Ne multa: poe- nitentes facti communiter in eadem consue- ta mortalia peccata relabuntur; & solum accidentaliter, & pro aliquo tempore, ac circumstantia abstinunt interdum a peccatis, aut eadem diminuunt. E contrario poeniten- tes veri & iusti communiter a peccatis mor- talibus reipia abstinunt, & viam mandato- rum Dei constantes percurrunt, & lætan- tes: interdum dumtaxat in scopulos, & of- fendicula incurrunt, & gravi tentatione pres- si relabuntur; sed continuo resurgunt; & constantiores evadunt.

XII. Veri poenitentes reipia iustificati, ut sua proposita inviolate servent, declinant pericula, & occasiones peccandi; falsi poeni- tentes præfata vitare reculant. En paucis descripsi characteres veræ & falsæ poeniten- tiæ. Rigidam hanc doctrinam dicent benigni Probabilistæ; oppositam nos appellabimus fal- sam & laxam. Inquit enim r. 2. *quæst. xx. art. 4.* S. Thomas: *Non est perfecta voluntas, nisi sit talis, quæ opportunitate data operetur*. Et Deus *Exod. i.* inquit: *Conver- tere ad Dominum, & minue offendicula*.

XIII. *Quæst. IV. Quenam sunt occasiones quas vitare poenitens tenetur, ut propositum dicatur efficax?* Resp. Duplex occasionum genus. Aliæ remotæ, quæ ubique occurrunt in universo orbe. Has vitare nemo tene- tur, *alioquin* (inquit Paulus *1. Cor. 5.*) *dis- bueratis de hoc mundo exiisse*. Aliæ appellan- tur *proximæ*, quæ natura sua, spectatis om- nibus circumstantiis, ad peccatum indu- cunt, vel in quibus homo constitutus aut raro, aut nunquam a peccato abstinere. Ista- rum occasionum aliæ sunt liberæ, aliæ ne- cessariæ. Primi generis illæ sunt, quas libere homo aut querit, aut retinet, ut concu- binarius, qui libere concubinam retinet, eamque libere dimittere recusat. Accessus ad talem domum, tabernam &c. ubi communiter in peccatum quis labitur aut luxu- riæ, aut ludii illegiti, aut ebrietatis, aut

bla-

blasphemiarum. Secundi generis occasiones sunt, a quibus homo separari non potest saltem moraliter; ut filiifamilias, alique servituti obnoxii. Insuper alia est occasio proxima ab- soluta, ut habitatio cum pellice, concubina &c. Alia relativa, quæ respectu unius erit occasio proxima, spectatis circumstantiis talis personæ, secus respectu alterius. Collo- quium familiare cum tali puella, muliere &c. erit occasio proxima Titio, secus Sempronio.

XIV. *Quæst. V. Quid de proposito vitandi occasiones proximas docent Doctores plures attritionis formidolosa?* Resp. Volumen imple- rem, si omnes propositiones laxas quas docent Auctores formidolosa attritionis, re- centere vellem. Lege *Tom. II. in Decal. diff. ix. cap. i.* ubi plura reperies laxitatis para- doxa. 1. Mulieres absolvendas docent, quæ non proponunt nudata ubera modeste tegere. 2. quæ nolunt moderari superfluum & ma- ximum ornatum. 3. quæ nolunt dimittere fucos & vanos faciei artificiales colores. 4. docent posse famulos inservire pellici, er- que subministrare cibos calidos provocantes ad venerem. 5. posse domino, & amariæ le- ctum sternere citra culpam venialem, & flo- ribus fulcire citra mortalem. 6. posse con- ducere pellicem in domum sui domini, etiam si prævideant peccaturam. 7. posse ferre man- nusculam, turpis amoris incitamenta, ad con- cubinam. 8. licitum esse locare domum ali- cui petenti ad fornicandum. 9. licitum esse donare iudicis concubinæ, ut intercedat apud ipsum. Ut dixi, nullus esset scribendi finis, si singula recentere paradoxa vellem. Illorum aliquas generales regulas proponam.

XV. *Quæst. VI. Quid dicendum de regula quam proponunt PP. Sporer, Gobat, Cara- muel, & alii circa propositum vitandæ occa- sionis in quam probabiliter scis te lapsurum?* Resp. In hac materia Probabilismus tuas ex- erit vires. Hæc docet P. Sporer *Part. III. cap. II. sec. 4. quæst. 2. S. i. n. 324.* „Quan- „do enim solum est probabile te succubitu- „rum in tali occasione tentationi, certe „etiam probabile est te non succubiturum: „occurrunt enim graves rationes ob quas „vir prudens iudicat te non lapsurum: cer- „te huius iudicium sequendo, sine nota te- „meritatis ob rationabilem causam pote- „ris te committere huic occasioni, certe non „commisurus, si scires, vel CERTO cre- „deres te lapsurum. Quare Confessarius non „iudicabit esse in occasione proxima peccan- „di, v. g. se inebriandi, fornicandi &c. qui „in tali loco decies tentatus succubuit solum „ter, vel quater; secus si octies, vel se-

„pties, & bis, vel ter tantum peccatum vi- „tavit, & superior evasit. Quapropter huic, „& non illi nolenti hanc occasionem relin- „quere neganda erit absolutio. QUIA Io- „annes Caramuel *Theolog. Reg. disp. xx. n. 1056.* vult etiam dandam absolutionem illi „qui *toties fuit victor, quoties victus, refe- „rente, & non contradicente* P. Gobat ca- „su 16.

XVI. Hac mirifica doctrina animati luxu- riosi, ebrii, & ceteri consuetudinarii, ad- bunt pellicem, tabernam, aliamve occasio- nem quater vel ter in diem, in biduum, in triduum &c. bis, vel ter se abstinere; bis vel ter peccabunt. Immo, ut securius absolutionem obtineant, octies in dies visita- bunt pellicem, & semel vel bis peccabunt. Tum enim non solum secundum Gobat, & Caramuelem, verum etiam secundum ceteros similes Doctores minus benignos, & cautio- res absolvi poterunt, & eucharistico epulo nutiri. Si perconteris a recentis Casuistis, unde acceperint trutinas, aut regulas absol- vendi eos qui bis, qui quater, secus illos qui sex in occasione libere constituti pec- cant; reponet, quia ita sui Doctores docent. Hæc ne paradoxa S. Pauli doctrinæ, & bono sensui consentanea? Sed ultra per- gamus.

XVII. *Quæst. VII. Quid dicendum de do- ctrina P. Gobat, qui defendit non esse ne- gandam absolutionem plebeis in venibus exutiis in eodem lecto cum puellis cubantibus, & no- lentibus proponere separationem?* Resp. Geor- gius Gobat *tr. v. c. xxxii. sec. 2. n. 19. & pag. 552. & 553.* hæc docet. „Liquido scio, „crebro fieri, præsertim inter plebeios, & „rusticos, ut eodem in lecto puella cum pro- „co cubent aliquot horas induti, & exuti, „& tamen nihil omnino impudicum agant, „vel nonnisi oscula, & turpes attractiones „exerceant. Unde iudico, non posse a Con- „fessario negari absolutionem omnibus illis „puellis plebeis (aliud ob varias conside- „rationes sentio de nobilibus) quæ non vi- „dentur habere propositum numquam amplius „admittendi in lectum procum suum. „Nulla opus est eiusmodi doctrinæ consutatio- „ne: suo etenim naturali horrore lectores „commovet. Plura alia ex hoc P. Gobat, aliif- „que formidolosa attritionis Auctoribus in dis- „sertatione de absolutione transcribam.

XVIII. *Quæst. VIII. Quid sit occasio propinqua, & an poenitens propositum habere de- beat illam vitandi?* Resp. Occasio propinqua ea est quæ licet absolute præcisa a circum- stantiis, aut a relatione ad personas, non

lit

fit ad peccatum graviter impellens, tamen omnium circumstantiarum plexu spectato, ita graviter allicit ad culpam, ut non nisi magna difficultate, & cautione homines a peccato abstinere soleant. Verum similes occasiones, quæ a pluribus propinque appellantur, sunt reipsa occasiones proximæ respectivæ. Eiusmodi sunt frequentatio comœdiarum, theatrorum, hodiernæ familiares conversationes marium & mulierum, quædam officia, servitia, occupationes, ut militum, mercatorum, cauponum, ancillarum, famulorum &c. Discrimen tamen est inter eiusmodi occasiones. Comœdiæ, & spectacula quæ hodie communiter fiunt, spectata omnium circumstantiarum praxi, sunt communiter occasiones criminosa, ut ex instituto evincam. Ceteræ autem sunt occasiones propinque, seu verius proximæ respectivæ. Propositum has occasiones vitandi habere veri poenitentes debent. Nam Scripturæ sanctæ, & Patres omnes clamant, vitandum esse periculum, & præcipue propinquum, idest grave, labendi in peccatum.

XIX. Quæst. IX. *Quid dicendum de opinione PP. Sporer, Layman, & aliorum, qui absolvendos docent non deserentes occasiones propinquas, in quibus peccare solent, dummodo proponant peccatum evitare?* Resp. P. Sporer hæc scribit III. Part. cap. II. sect. 4. §. I. num. 322. „ Unde absolvendi sunt. milites, mercatores, famuli, ancillæ &c. „ quibus ex officio, negotio, domo &c. imminet propinquum peccandi periculum, „ quo sæpius peccare solebant, si absque magna difficultate, vel damno notabili „ dimittere nequeant, dummodo serio proponant peccatum vitare imposterum. Ex communi Layman cap. IV. num. 9.

XX. Si peccare sæpius solebant, iam occasiones eiusmodi sunt ita propinquæ, ut fere proximæ relativæ dicendæ sint. Semper enim præ oculis habenda sunt duo proximarum occasionum genera, ut animadverti supra. Alia absolutæ, quæ natura sua tales sunt respectu omnium: alia relativæ, quæ spectata imbecillitate huius, vel illius personæ, proximæ appellantur, ut ibidem explicatum est. Rescripta doctrina, communis inter Doctores, ut ipsi loquuntur, Casuistas, duplici ex capite falsa est. Et principio, quando poenitentes sæpius peccare solebant, ut dicunt isti Doctores, absolutio differenda est, licet proponant emendationem. Siquidem quando sæpius peccare solent, suspendenda absolutio est: quia tum speciem pravi habitus præferunt. Deinde aut occasio est proxima,

aut secus. Si primum; secundum omnes Doctores eiusmodi poenitentes capaces absolutionis non sunt. Si secundum; potiori ratione dispositi ad sacramentum non sunt, quia tum sæpius peccare solent non ex efficacia occasionis fragilitatem pulsantis, sed ex impetu mære malitiæ ad solita flagitia abripientis. Peccatores enim qui sæpius peccare solent, seu qui in more habent sæpius peccare, sive ex efficacia occasionis, sive ex spiritu malitiæ peccent, non possunt reputari sufficienter dispositi ad sacramentum suscipiendum: quia non adest fundamentum formandi prudens iudicium eorumdem sinceræ conversionis. Nam si occasio non sit vehemens, tum illorum malitia obfirmata in causa est cur sæpius soleant peccare. Si occasio sit vehemens, & proxima, deferenda est, nulla difficultate suffragante.

XXI. Exaggerare novi Doctores solent magnam occasionis deferendæ difficultatem, & damna quæ inde consequuntur. Hæc sunt peccatorum artificia ad excusandas excusationes in peccatis. Sæpe hæc difficultates, hæc notabilia damna sunt commentitia. Cedo: si hæc doctrinæ, quas novi Casuistæ excogitarunt, consisterent, male consulti fuere primi Christiani sanctissimi, qui bonorum procriptionem, exilia, carceres, dira supplicia, & mortem ipsam sustinuerunt, ut peccatum, & occasionem peccandi evitarent. Si hæc doctrinæ consisterent, inconsulti, ne dicam insani, fuere duodecim circiter sæculorum Christiani, qui, ut emendationis & sinceræ conversionis argumenta exhiberent, plurium annorum intervallo ieiunias, & flagellis carnem macerabant, lacrymas fundebant amarissimas, & continuis precibus absolutionem implorabant.

XXII. Sine magna difficultate occasio peccandi deferi nequit. Ergo, inquit communiter recentes Doctores, non tenentur eam Christiani deserere. Ita ne vero? Absque ergo magna difficultate assequi regnum cælorum valent? Falsa ergo sunt Christi Domini oracula: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum. Iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum cælorum.* Matth. XIX. Iterum per Marc. X. clamat: *Quam difficile est confidentes in pecuniis in regnum Dei introire!* Quid tandem præ-

præferunt hæc oracula? *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum &c. Si manus tua scandalizat te, abscinde eam &c. Matth. V.* Sic Doctores Evangelistæ. Et Doctores Casuistæ communiter docent, occasionem proximam respectivam, seu graviter ad peccandum provocantem, non esse deserendam, quod id sine magna difficultate, & notabili damno præstari nequeat. Absque ergo magna difficultate, & notabili damno ducere in regnum cælorum poenitentes suos volunt?

XXIII. Officia mercatorum, militum, famulatus, ceteræque professiones iuste & sancte exerceri valent. Qui has profitentur artes, & similes, quæ licitæ natura sua sunt, utpote ad humanam societatem servandam institutæ, vitam christianam ducant, remediis a Christo institutis utantur: & quo difficilius artes exerceri sine peccato possunt, eo ferventius divina implorent auxilia, & frequentiora pietatis officia peragant: & tum iuste ac sancte licitas artes exercebunt. Si vero tanta est imbecillitas, ut his etiam præditiis muniti nequeant artes exercere, quin sæpius peccare soleant; tum aut occasiones deferendæ, aut amittendum regnum æternum. Nulla hic ad effugium via media. Per hanc viam mediam laudati Casuistæ perducere sine magna difficultate ad regnum cælorum poenitentes suos contendunt. Verum commentum istud cum Evangelio hostiliter pugnat.

XXIV. Quæst. X. *Quid dicendum de opinione P. Viva, qui absolvendos adolescentes docet qui laborando cum feminis, consensu, tactibus, & copula peccant, quia non habitant in eadem domo?* Resp. P. Dominicus Viva quæst. III. art. 4. num. 5. hæc scribit. „ Unde inferunt Perez, Leander, Lugo, alii, „ quæ, posse absolvi adolescentes qui versantur cum feminis laborando, vel conversando cum eis quæ in eadem domo non habitant: quia licet aliquando in tali occasione „ moraliter peccent consensu, tactibus, & „ etiam copula, ea tamen occasio censetur de se remota. Quandoquidem non solent homines ex tali occasione SEMPER, AUT FERE SEMPER PECCARE MORTALITER.

XXV. Audistin doctrinam adolescentibus, & puellis accommodatissimam? Non semper, aut fere semper homines cum feminis, quibuscum conversantur, peccare mortaliter solent. Et verum quidem habet, cum nec equi admittarii id soleant. Quia ergo semper aut fere semper homines laborantes, & conversantes cum feminis mortaliter non peccant, ideo absolvi debent? Cur? Quia occasio non

est proxima, sed remota. Ecce non est proxima, sed remota? Quia in eadem domo non habitant. Audisti pulchram rationem? clamat P. Francolinus, in dissimili casu contra Merbesium. At quando peccant tactibus, consensu, & etiam copula, una sane habitant.

XXVI. Rescriptæ doctrinæ P. Viva falsitas patet ex iis quæ dicta sunt. Nam si occasiones remotæ sunt, peccant ex malitia; licet non semper, aut fere semper: si occasiones proximæ sunt, evanescit lis. Quod adolescentes, & puellæ, feminæque in diversis domibus habitent, quid, quæso, refert, si laborantes, aut conversantes simul consensu, tactibus, & etiam copula peccent mortaliter; quamquam non semper, aut fere semper? Verum de his satis.

XXVII. Quæst. XI. *Quomodo se gerere debent in occasione proxima necessaria constituti?* Resp. Illæ occasiones dicuntur necessariae seu involuntariæ, a quibus exire homo nequit absque manifesta aut infamia, aut scandalo, aut gravissimo detrimento. Hæc, ut dixi, plus iusto exaggerari a consuetudinariis solent; & Casuistæ nimis facile eiusmodi difficultatum simulacra probant, & evitant. Reperiuntur filii familias, cum sorore, cum famula sæpe mortaliter peccantes. Ausugere domo nequeunt? Obvia sunt remedia, & quidem natura sua efficacia. Vigiliæ, preces iuges, ieiunia, disciplinæ, sacramentorum frequentia, lectio assidua Scripturarum habeantur: colloquia familiaria, aspectus mutui severissime declinantur. Durus est hic sermo. Fateor. Verum Christus tonat: *Si oculus, si manus scandalizat te, erue, abscinde, fuge. Hoc fieri sine ingenti difficultate nequit. Audio. Sed absque difficultate, & quidem magna, ac violenta, regnum cælorum, quod vim patitur, non obtinetur. At pauci absolventur: pauci frequentabunt Ecclesias. Verissimum. At paucos salvandos Christus testatur. Numquid absolutiones iusto facilius impertiendæ, ne populorum concursus ad Ecclesias minuatur? O nos mortalium omnium infelicissimi, si id egerimus! Plura de his occasionibus in dissertatione de absolutione sacramentali.*

XXVIII. Quando ii qui sunt in eiusmodi occasionibus involuntariis, præscripta remedia exequi negligunt, neganda iisdem est absolutio. Benigni Casuistæ plurimi totis ataribus clamant, Deum omnibus etiam objuratis, excæcatis, obstinatis auxilia sufficientia ad peccata cavenda, ad occasiones vincendas semper conferre. Non ergo tam ex imbecillitate, quam ex malitia homines isti peccant.

XXIX. Quæst. XII. *Quid dicendum de illorum opinione qui in peccatore iustificando non requirunt expressos actus fidei, & spei?* Resp. Hæc scribit P. Dominicus Viva *qu. III. art. 4. num. II.* „ Respondeo cum Leandro . . . „ Sanchez, Bonacina, Filiucio, Valentia; „ contra Hurtadum, Turrianum, & alios, „ non requiri hos actus expressos, *cum numquam* fideles, nec Confessarii fuerint de iis „ solliciti, sicut sunt solliciti de dolore. „ Quare vel sufficit actus fidei, & spei præteritus non retractatus, vel actus fidei, & spei imbibitus in ipso dolore. “

XXX. Concilium Tridentinum *sess. VI. cap. VI.* inquit: *Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati divina gratia & adiuti, FIDEM ex auditu concipientes . . . a divinae iustitiæ timore, quo utiliter concutiuntur . . . in spem eriguntur &c.* Et postea can. III. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur; anathema sit.* Ita Concilium Tridentinum. Sed Leander, Sanchez, Valentia, Bonacina, Viva, & alii interpretantur Concilium, & dicunt, hæc omnia imbibit in ipso dolore concepto ex timore gehennæ. Quia nec fideles solliciti sunt de eiusmodi actibus fidei, & spei, nec ipsi Confessarii. Et hæc fidelium, & Confessariorum consuetudo seu negligentia fat est ut citati Doctores definiant, tales actus non requiri.

XXXI. Oro nunc lectores meos, ut serio,

& partium studio vacui expendant universam doctrinam, quam Doctores plurimi formidolosæ attritionis tradunt pro dispositione ad præstantissimum maximumque iustificationis opus necessaria. Severe meditentur, quemadmodum citati Doctores ad unicum dolorem ex timore gehennæ, minus, ex timore carceris, ægritudinis, infamiæ a Deo infligendæ conceptum ceteros actus ad tantum opus necessarios restringant; & fidem, spem, dilectionem, propositum virtualiter imbibit in hoc solo dolore contendant. Eorum doctrinæ respondet tot fictorum pœnitentium praxis. Fornacis infernalis, sensibus terrificæ, imaginem concipientes terrore corripuntur, pectus tundunt, lacrymas fundunt, ad Confessarium pavidi & tremebundi accedunt, & absolvuntur. Discedunt: violentus terror, imago inferni evanescent: & cum nullus sit amor virtutis, nulla viva & expressa fides, nulla firma fiducia, redeunt post breve tempus ad vomitum, sicut antea. Colliges tandem, quantæ sint auctoritatis citati Doctores, qui in hac sacramentaria materia tam laxa docent. Et tamen hi Doctores sunt ii qui cum aliis tantam sibi arrogant auctoritatem, ut contra omnes Theologos præcedentes Concilium Tridentinum, contra Theologos qui eidem Concilio interfuerunt, & contra graviores huius ætatis Theologos, contra celebriores Universitates opinionem formidolosæ attritionis tutam & inconcussam efficere contendant,

DISSERTATIO IV.

DE CONFESIONE.

CAPUT I.

Quid sit confessio sacramentalis. Hereticorum errores paucis indicantur.

I. **R**æceptum annuæ confessionis fuso calamo exposui *Tom. V. Lib. IV.* idcirco brevis erit dissertatio hæc, cum plura explicata sint *loc. citat.* In præsentia itaque mihi fermo erit de confessione, prout est pars sacramenti pœnitentiæ. Tria confessio-

num genera Theologi distinguunt. I. Fidei, de qua confessio Christus *Matth. x.* inquit: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor &c.* II. Laudis, ut habetur ibidem *cap. xi.* *Confiteor tibi Pater, Domine cæli, & terræ, quia abscondisti &c.* III. Peccatorum, de quorum confessione hæc I. *Ioan. cap. I.* leguntur: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & iustus, ut remittat nobis peccata nostra.* Fidei confessione Christi evangelicam doctrinam exterius profiteremur. Heinc martyres, qui ob Christi doctrinam persecutiones,

& tormenta sustinere, sancti *Confessores* appellati sunt; & locum, ubi illorum sacra corpora requiescunt, *Confessionem* Latini, *Martyrium* Græci appellare solent. Confessione laudis infinitam Dei clementiam, bonitatem, caritatem, iustitiam, & beneficentiam incredibilem erga homines extollimus, & manifestamus.

II. Confessio peccatorum, quam Græci *exomologesim* seu accusationem appellant, definit Catechismus Concilii Tridentini *Part. II. §. 38.* *esse peccatorum accusationem, quæ ad sacramenti genus pertinet, eo susceptam, ut virtute clavium veniam impetremus.* Animadvertit, recte dici *accusationem*, ut inde colligamus, non ita commemoranda esse peccata nostra, quasi eadem ostentemus, sicut qui lætantur, cum male fecerint; vel tanquam rem gestam otiosis auditoribus delectandi causa exponamus; sed animo seculandi ita patefacienda sunt, ut ea etiam in nobis vindicare cupiamus. Tandem concludit *venia impetrandæ* causa nos peccata confiteri, quod hoc iudicium longe differat a forensibus capitalium rerum quæstionibus, in quibus confessioni pœna, & supplicium, non culpæ liberatio, & erratorum venia constituta est.

III. Percelebris Ioannes Morinus *Lib. IX. de administ. pœnit. cap. xxxiv. & xxxv.* ostendit confessioni subiectos olim Iudæos fuisse, quam peragebant in festo Expiationum mensis septimi, de qua *Levit. xvi.* hæc habentur: *In hac die expiatio erit vestri, atque emundatio ab omnibus peccatis vestris.* Plura adducit documenta, quibus ostendit Iudæos sua confiteri peccata. Exemplum profert confessionis tum generalis, tum privatæ, quam agere Iudæi in more habent. *Generalis* (inquit Morinus *cap. xxxvii.*) *illa confessio, quam capite præcedente ex Iudæorum præcipuis doctoribus, & ritualibus exhibuimus, nihil derogat private confessioni, qua quis peccata quæ in proximum commisit, illi confitetur, & ab eo veniam deprecatur* *Generalis enim illa confessio quotannis in festo expiationis a tota synagoga, & ab unoquoque private saltem semel ex divino præcepto solemniter editur; particularis vero, ut occasio sese præbet, quotidie edi potest.* Lege plura apud ipsum. Unde colliges, quam turpiter fallantur, & fallant Casuistæ illi qui, ut propugnent opinionem formidolosæ attritionis sufficientis ad sacramentum istud, argutantur hoc pacto. Si necessaria esset attritio ex amore Dei, vel contritio, Christus non levigasset suum iugum, sed aggravasset; essentque Christiani

peioris conditionis quam Hebræi, qui exempti a confessionis onere erant. Quod commentum sane peregrinum supra explosi. Daniel Huetius in quæst. Alnetanis *Lib. II. cap. xx.* evincit, apud ipsos Ethnicos usum obtinuisse confitendi patrata scelera, eaque pœnitentia expiandi.

IV. Ex his patet perditissimos novatores cæciores esse Iudæis, & Paganis, dum blaterant, confessionem Romanæ Ecclesiæ ritum esse tyrannicum, truculentam conscientiarum carnificinam. Inter eos qui primum confessionem negarunt, connumerari a pluribus solent Novatiani, & Montanistæ. Sæculo ix. ineunte nonnulli effutiere peccata soli Deo esse aperienda, quorum errorem damnavit Concilium Cabilonense II. Wicleffus confessionem instituti ecclesiastici asseruit, & ut superfluum contritis reiecit; ut constat ex articulo cum aliis proscripto a Concilio Constantiensi *sess. VIII.* Lutherus more suo inconstans & furens, modo ut *cruentissimam carnificinam* confessionem detestatur; modo summopere ut efficax conscientiarum remedium commendat. Lutherani in confessionibus Augustana, & Wittembergensi non abolent profus confessionem sacramentalem, sed eam ad aures Sacerdotis fieri, non esse divini iuris contendunt. Calvinus Lutheranis accedit *Lib. III. cap. iv.* Fatetur priscum esse confessionis usum, eamque singularem parere fructum; sed fabulatur ante Innocentium III. & Concilium Lateranense nullum de confessione extasse præceptum. Quem errorem Dallæus Calvinista, vir sane acutus, quatuor integris libris, aggestis undique sophismatibus, & documentis adulteratis, & in erroneum sensum detortis, in crustare conatur.

CAPUT II.

Confessio sacramentalis instituta est a Christo Domino. Necessaria ex institutione Christi omnibus est qui post baptismum in peccatum mortale lapsi sunt.

I. **M**issis pluribus veteris testamenti perspicuis testimoniis, in quibus peccatorum confessio commendatur, fat est referre Christi Domini institutionem, quam describant Evangelistæ. Nam *Matth. cap. xvi.* sic Christus Petrum alloquitur: *Tibi dabo claves regni cælorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Rursum *cap. xviii.* omnes

omnes Apostolos alloquens Christus subdit: *Amen dico vobis; quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in caelo; & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in caelo.* Tandem Ioann. cap. xx. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittantur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Potestatem hanc iudicariam esse evidens est. Porro, ut iudex iustam proferat sententiam, qua solvat solvendos, & liget ligandos, delicta perfecta habeat necesse est. Ex peccatoribus alii sunt ligandi, id est non absolvendi, & alii absolvendi a peccatis. Hanc distributionem ipsemet Christus praescribit. Fieri autem nequit ut absolvendi fecernantur a ligandis, seu a non absolvendis, nisi iudex crimina agnoscat. Agnoscere autem crimina nequit, nisi peccatores eadem patefaciant. Ergo ex Christi institutione necessaria est confessio sacramentalis omnium peccatorum mortalium.

II. Hanc rationem Concilium Tridentinum sess. xiv. cap. v. his verbis exponit. *Constat enim Sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere non potuisse, neque aequitatem quidem illos in poenis iniungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent.* Praeclare S. Augustinus in Psalm. xxi. inquit: *Quando homo detegit, Deus tegit; cum homo celat, Deus nudat; cum homo agnoscit, Deus ignoscit.*

III. Accedunt alia Scripturarum testimonia. Nam Act. xix. haec habentur. *Multi credentium veniebant confitentes, & annuntiantes actus suos, id est peccata sua.* Rursus Iacob. cap. v. *Confitemini alterutrum peccata vestra.* Quem locum de confessione sacramentali intelligunt Alcuinus, Beda, Hugo Victorinus, & alii gravissimi Auctores.

IV. Ineptissimae sunt novatorum cavillationes, quibus blaterant ministris Ecclesiae collatam esse potestatem declarandi tantum peccata dimissa esse apud Deum. Quandoquidem qui ligat, & absolvit, non declarat tantum, sed re ipsa aut remittit, aut retinet peccata. Praeterea hoc effugio non eluditur necessitas pandendi singula peccata gravia: quod scilicet maxime pernegant perditii homines. Nam, ut sententia sive declarans, sive absolvens iusta sit, praecognosci delicta a iudice debent. Ceterum quam sit inane hoc commentum, ut dixi, verba Christi demonstrant. Neque enim Sacerdos dicit: *Declare absolvitur, sed Absolvo te a peccatis.*

V. Optime advertit Tertullianus de pra-

script. cap. xvii. *Nihil proficit congressio Scripturarum, nisi plane ut stomachi quis ineat eversionem, aut cerebri. Ista haeresis non recipit quasdam Scripturas: & si quas recipit, adiectionibus, & detractionibus ad dispensationem instituti sui intervertit: & si recipit, non recipit integras &c.* Ergo (subdit cap. xviii.) *non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut parum certa: & non alia cum haereticis invenienda disputatio, nisi an Christiani sint? Ubi enim (persequitur cap. xix.) apparuerit esse veritatem disciplinae, & fidei Christianae, illic erit veritas Scripturarum, & expositionum, & omnium traditionum Christianarum.*

VI. Edisserant Lutherani, & Calviniani, sint ne ipsi Christiani? Atque religio Christiana pro dogmate fidei habet, confessionem sacramentalem necessariam ex institutione Christi esse homini post baptismum in mortale peccatum lapsus. Nam omnes Christiani, tum Latini in suis Ritualibus, tum Graeci in suis Euchologiis, tum Orientales omnes, Constantinopolitani, Alexandrini, Antiocheni, Copti, Arabes, Aethiopes, Maronitae, Iacobitae, Eutyriani, Nestoriani, omnes haeretici, schismatici, Catholici hoc dogma semper, non interitum temporum serie, professi sunt, & profitentur. Istarum sectarum, & nationum authentica documenta in medium adduxere catholici Theologi, quin aliquid solidi reponere umquam poterint novatores. Aliqua ex pluribus SS. Patrum testimonia transcribam.

VII. S. Irenaeus apostolici ferme temporis Scriptor Lib. I. cap. xiii. harrat, Marcum praestigiatorem pocula amatoria propinasse mulieribus ut ad flagitia patranda alliceret; additque: *Haec saepissime conversae ad Ecclesiam Dei id confesse sunt, & secundum corpus se ab eo contaminatas, nec non viro ipsius amore exarsisse.*

VIII. Tertullianus eiusdem saeculi Scriptor Lib. de poenit. cap. ix. inquit: *Tantum elevat confessio delictorum, quantum dissimulatio exaggerat. Confessio enim satisfactionis consilium est, dissimulatio contumacia. Huius igitur poenitentiae secundae, & unius, quanto in arcto negotium est, tanto operosior probatio est; ut non sola conscientia proferatur, sed etiam actu administretur. Is actus, qui magis Graeco vocabulo exprimitur, & frequentatur, ex omologesi est, quo delictum Domino confitemur, non quidem ut ignaro, sed quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione poenitentia nascitur, poenitentia Deus mitigatur.*

gatur. Itaque exomologesi proferendi, & humiliandi hominis disciplina est. Et, ne Sophistae novatores cavillari valeant, Domino tantum, non Presbyteris confessionem faciendam, doceri a Tertulliano, continuo adiecit, illos qui Domino confitentur, Presbyteris advolet, & caris Dei adgeniculari. Et ne ulla pateat ad effugium rima, redarguit eos qui ab exomologesi abstinent pudoris magis memores quam salutis, velut illi faciunt qui in partibus verecundioribus corporis contra haec vexationem, conscientiam medentium ventant, & ita cum erubescencia sua percunt. Fieri confessionem Domino concludit, cum sit Sacerdoti: quia in uno & altero Ecclesia est, Ecclesia vero Christus: ergo, cum te ad fratrum genua protendis, Christum contrectas, Christum exoras. An ad genua Sacerdotis provolvi, & exomologesim agere, superare insitum pudorem, aperire occulta vulnera, in fratre Ecclesiae ministro Dominum contrectare: an, inquam, haec omnia praefereant confessionem generatim, & publicam, aut factam corde soli Domino? Adeo luculentum est Tertulliani testimonium, ut Pamelius in annotationibus asserat, Lutheranium Rhenum fateri, Tertullianum docere confessionem secretam Sacerdoti faciendam.

IX. S. Cyprianus Lib. de lapsis haec habet. *Constituteantur singuli, quae vos fratres dilectissimi, delictum suum, dum adhuc qui delinquit, in saeculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio, & remissio facta per Sacerdotes apud Deum grata est.* Et paulo post haec subdit in laudem eorum qui vel levia crimina occulta confitentur. *Quanto & fide, & timore meliores sunt qui, quamvis nullo sacrificii, aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc cogitaverunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei, dolenter & simpliciter confitentes, exomologesim conscientiae faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam parvis licet & modicis vulneribus exquirunt? scientes scriptum esse: Deus non deridetur. Quid luculentius postulare Lutherani audent?*

X. Origenes eiusdem saeculi Scriptor homil. II. in Psal. xxxvii. ad illa verba, *Iniquitatem meam annuntiabo &c.* inquit: *Pronuntiationem iniquitatis confessionem peccati frequentius diximus. Vide ergo quid edocet nos Scriptura divina: quia oportet peccatum non celare intrinsecus: fortassis enim sicut ii qui habent inclusam indigestam escam, aut humoris vel phlegmatis stomacho graviter & moleste immixtis, si vomuerint, relevantur; et-*

iam ii qui peccaverint, si quidem occultant, & retinent intra se peccatum, intrinsecus urgentur, & propemodum suffocantur a phlegmate vel humore peccati; si autem sui assessor fiat, dum accusat semetipsum, & confitetur, simul vomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodo circumspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum: proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, febre cum fiente, qui condolendi, & compatiendi noverit disciplinam: ut ita demum, si quid ille dixerit qui se prius & eruditum medicum ostenderit, & misericordem, si quid consilii dederit, facias, & sequaris: si intellexerit talem esse tanquam tuum qui in conventu totius Ecclesiae exponi debeat, & curari. . . multa hoc deliberatione, & periti medici illius consilio procurandum est. Numquid aegrotus unquam tantum, & generatim, & non speciem, & omnes etiam minutas morbi sui qualitates medico exponit, ut opportunum morbo suo curando applicari remedium possit?

XI. S. Iohannes Chrysostomus, cuius auctoritate turpiter abutuntur novatores, hom. II. de cruce & lav. & in orat. de Samaritana prope finem haec habet. *Qui enim homini detegere peccata erubescit, Deo vero cernente facere non erubescit, neque confiteri vult, & poenitentiam agere, in illa die, non coram uno, vel duobus, sed universo terrarum orbe spectante traductur. Nemo erubescit se peccatorem fateri, cum omnes peccatores simus. Quisque erubescit, dum occulta, & putida vulnera reterege debet. Lege, ne longior sim, Chrysostomum homil. IX. in epist. ad Hebr. Lib. II. cap. III. & Lib. III. cap. I. de Sacerdotio.*

XII. S. Augustinus ser. cccxcii. ad conjugatos haec scribit. *Qui post uxores vestras vos illicito concubitu maculastis, si post uxores vestras cum aliqua concubulistis, agite poenitentiam, qualis agitur in Ecclesia, ut orat pro vobis Ecclesia. Nemo sibi dicat: Occulte ago, apud Deum ago: novit Deus, qui mihi ignoscat, quia in corde meo ago. Ergo sine causa dictum est: Quae solveritis in terra, soluta erunt in caelo? Ergo sine causa sunt claves datae Ecclesiae Dei? Frustramus Evangelium, frustramus verba Christi? Promittimus vobis quod ille negat? Lege opus de vera & falsa poenitentia, ubi luculentissima sunt testimonia, & quamquam opus illud supposititium sit inter opera Augustini locutum; tamen Auctoris est antiquissimi, quod sufficit ad retundendam, comprimendamque Luthe-*

Lutheranorum audaciam. Mitto Basilium, Ambrosium, Gregorium, & innumeros alios Patres, quos fuso calamo collegerunt Bellarminus, Gravina, Natalis ab Alexandro, Boucat, Vittasse, Le-Druin, & plures alii Theologi catholici, qui Theologiam polemicam præclare illustrarunt.

XIII. Ex paucis adductis testimoniis pudere Lutheranos, & Calvinianos deberet, fabulantes dogma confessionis privatæ, faciendæ Presbyteris tempore Innocentii III. prodidisse in lucem. Sola adducta testimonia meridiana luce clarius mendaces & impostores illos patefaciunt. Præterea, siluissent ne omnes Ecclesiæ tum occidentalis, tum orientalis Episcopi, si quid novi in gravissima hac re sacramentaria imperasset Innocentius III. ? Designent Lutherani, & Calviniani vel unum qui reclamaverit. Longius producere argumentationem hanc possem, & praxim omnium Ecclesiarum rescribere. Sed brevitati studens, omnia prætereo. Obvia enim sunt, & ab aliis permultis Theologis præfita.

XIV. Opponunt 1. novatores. Ante Concilium Lateranense, ab Innocentio III. celebratum, nullum erat desacramentali confessione in Ecclesia præceptum. Ergo novum dogma est. Resp. Tridentinum Concilium sess. XIV. cap. v. his verbis diluit commentum illud. *Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit ut Christi fideles confiteantur; quod iure divino necessarium, & institutum esse intellexerat; sed ut præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus, & singulis, cum ad annos discretionis pervenissent, impleverit.*

XV. Opponunt 2. Socrates Hist. Eccl. Lib. V. cap. XIX. Sozomenus Lib. VII. cap. XVI. Nicephorus Lib. XII. cap. XXVIII. narrant, Nectarium Constantinopolitanum Episcopum sustulisse Presbyterum Pœnitentiarium, excipiendis fidelium confessionibus præfectum, propter scandalum mulieris, quæ cum Diacono stuprum perpetraverat. Factum istud ita exaggerat Lib. III. Inst. cap. IV. §. 7. Calvinus, ut delirans his verbis Catholicos urbanissime alloquatur. *Hic, hic aures asini isti arrigant. Si lex Dei erat auricularis confessio, qui ausus esset Nectarius eam refringere, ac convellere?* Resp. Saltem tempore Nectarii procacissimi homines fateri coguntur obtinuisse confessionis auricularis disciplinam in Ecclesia. Non est ergo novum inventum Innocentii III. Missis pluribus & eruditis Theologorum responsis, paucis perstringo communem interpretationem. Pres-

byter ille non modo confessionibus excipiendis, sed etiam publicæ pœnitentiæ imponendæ præfectus a Nectario fuerat occasione Decianæ persecutionis. Illius munus erat excipere tertium depositiones, & publicum reum plectere, peccatis publicis statutis pœnitentiis indicere pœnitentis consensu, ut is maiori suffunderetur pudore. Patefacto mulieris stupro, consentaneum existimavit Nectarius temporis illius conditioni amovere Presbyterum Pœnitentiarium, statuitque ut imposterum pœnitentes, occultis flagitiis inquinati, non essent arctati adire publicum Pœnitentiarium Presbyterum, sed cuiuscumque alii iurisdictione prædico confiteri possent, & sacra celebrare mysteria. Nectarius ergo certum pœnitentiæ canonem abrogavit, nullo vero modo sustulit sacramentalem confessionem. Sed quod fractam Calvinianorum frontem penitus confundere debet, est perpetua post Nectarium ad hæc usque tempora confessionis auricularis disciplina, quæ in Ecclesia Constantinopolitana, aliisque univervi Orientis sacri obtinet. Verum quid furdus, & obstinatis canimus? Obtrudunt quoque nonnulla Chrysostomi, Nectarii in Ecclesia Constantinopolitana successoris, loca, in quibus sanctus Episcopus præscribit ne peccata coram multitudine pandantur, sed ut soli Christi Sacerdoti manifestentur.

XVI. Quæst. I. *Sacramentalis confessio est ne non solum utilis, sed etiam necessaria necessitate medii ad salutem iis qui post baptismum lapsi sunt in peccatum mortale?* Resp. Adfirmant Catholici omnes; & constat ex iis quæ dicta sunt. Nam Christus Dominus peccatorum remissionem potestati clavium illigavit. *Quorum remisistis &c.* Sacerdotes autem potestatem clavium exercere nequeunt nisi confessione culparum præcedente. Et quamquam vehemens contritio, ac caritas incensa valeat iustificationem inducere; tamen id non præstat absque huius sacramenti voto: quia Christus iussit ut pœnitentes se Sacerdotibus subiiciant; & nisi id, cum possint, præstent, ob violatum divinum præceptum iustificationis beneficium non assequantur. Accedunt documenta summorum Pontificum, Conciliorum, & Patrum, quæ non utilem modo, verum etiam necessariam definiunt sacramentalem confessionem.

XVII. Quæst. II. *An Gratianus, Durandus, Scotus, & aliqui alii Scholastici negaverint confessionis sacramentalis necessitatem?* Resp. Ioannes Dallæus, scriptor inter Calvinistas acutus, integro volumine in IV.

Libros

Libros digesto, hoc argumentum de sacramentali confessione discutit, seu verius, innumeris cavillationibus obscurare tentavit. Opponit Lib. I. cap. III. inter aliâ auctoritatem Magistri Sententiarum, qui Lib. IV. dist. XVII. proponit hanc quæstionem, utrum liceat soli Deo peccata confiteri, an vero oporteat confiteri etiam Sacerdoti: & respondet: *Quibusdam visum est sufficere, si soli Deo fiat confessio sine iudicio sacerdotali, & confessione Ecclesiæ.* Similiter Gratianus II. Part. Decreti dist. I. de pœnit. caus. XXXIII. quæst. III. quærit, an sola confessione cordis deleri peccata possint, inquit: *Utrum sola cordis contritione, & secreta satisfactione, absque oris confessione, quisquam possit Deo satisfacere.* Duas vero refert opiniones, alteram adfirmantem, alteram negantem; & ipse nihil definit, sed iudicium lectori relinquit his verbis. *Quibus auctoritatibus, vel quibus rationum firmamentis utraque sententia imitatur, breviter exposuimus: cui autem harum adhaerendum potius sit, lectoris iudicio reservatur.* Præterea Glossator Gratiani Semeca in titulum de pœnit. dist. II. docet, melius dici confessionem institutam fuisse a quadam universali Ecclesiæ traditione, potiusquam ex novi, & veteris testamenti auctoritate.

XVIII. Resp. Argumentatio Dallæi inepta omnino est. Ultro fatemur, aliquos extitisse qui contra hoc dogma erraverunt, sen in dubium revocarunt confessionis auricularis necessitatem iure divino præcipi. Errarunt aliqui. Qui inde? Propterea ne dogmatis veritas vacillat? Errarunt Catholicorum aliqui sine hæresis nota: quia nondum illorum tempore Ecclesia adeo expresse, quid re ipsa ius divinum imperet, declaraverat; ut in pluribus aliis evenit. Magister Sententiarum refert antiquos quos confessionis auricularis necessitatem in iure divino præscriptam negare non puduit. At simul refert alios Theologos, qui pro dogmate confessionis eiusdem pugnarunt, quorum unus fuit ipse, qui laudata dist. XVII. lit. D. sic concludit. *Ex his, aliisque pluribus indubitanter ostenditur, oportere Deo primum, & deinde Sacerdoti offerre confessionem; nec aliter posse perveniri ad ingressum paradisi, si adsit facultas.*

XIX. Ad Gratianum quod attinet, principio plures contendunt, illum errasse. Nonnulli cum Clarissimo I. C. Antonio Augustino aiunt, totum hoc suppositum Gratiano fuisse. Alii volunt, Gratianum locutum de efficacia, non de necessitate confessionis, ne præiudicium adferret sententiæ assertenti fo-

Conc. Theol. Tom. IX.

la contritione peccata deleri. Alii docent, Gratianum defendisse confessionem auriculari iure divino præscriptam; eius vero necessitatem Ecclesiæ decreto definitam; & quia nondum latum fuerat Ecclesiæ decretum, ideo Gratianum absque hæresis nota potuisse de eiusdem confessionis necessitate hæsitare. Sed res tanti non est, ut fusio-rem exigat sermonem. Etiam si admitteremus, Gratianum minus caute locutum; quid emolumentum percipere inde novatores valent? Numquid dogma catholicum ab huius, vel illius Scriptoris opinione pendet? S. Bonaventura in IV. dist. XVII. præ ceteris Gratianum ab errore vindicat, eiusque mentem clare exponit.

XX. Scotum, & Durandum minus considerate locutos, Estius asserit. Scotus in IV. dist. XVII. quæst. unic. art. 1. docet, confessionem institutam fuisse a Christo Domino illis verbis, *Quorum remisistis &c.* Negat vero hinc inferri eiusdem necessitatem. Nam sacramenta confirmationis, & extremæ unctionis instituta a Christo sunt; nec propterea sunt omnino necessaria. Aliunde tamen hanc ille necessitatem colligit, nempe ex caritatis præcepto, quo tenemur uti remedio ad delenda peccata facili, cuiusmodi est confessio. Sit nec ne ratio isthæc valida, aliorum esto iudicium. Illam efficacem Scotus existimavit. Durandus in IV. dist. XVII. quæst. VIII. iure divino necessariam asserit confessionem. Nihil ergo Dallæus ex unius, aut alterius Scholastici opinandi modo minus exacto colligere potest contra dogma quod universa profiteatur Ecclesia. Alia Dallæi commenta, quibus vel ipsius S. Thomæ doctrinam hoc de argumento implicare, & in discrimen adducere vellet, non audet tamen absolute id præstare, contemno ut vanissima.

XXI. Quæst. III. *Priscis Ecclesiæ sæculis enuntiabant ne aliqui interdum publice peccata sua?* Resp. Adfirmans responsio colligitur ex Irenæo Lib. I. cap. XIII. Origene homil. II. in Psal. XXXVII. ubi hæc habet. *Si intellexerit (Confessarius,) & præviderit talem esse languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat, & curari, ex quo fortassis & ceteri edificari poterunt, & in ipse facilius sanari, multa hoc deliberatione, & periti illius medici consilio procurandum est.* Aliquando ergo confessionem publicam factam esse, singulari tamen prudentia & consilio, clare constat. Plura alia testimonia, & exempla ex Cypriano episc. LXII. ad Pomponium, ex Climaco grad. 4. scal. parad. aliisque pluribus, lege apud Morinum

L

Lib.

Lib. II. cap. IX. & seq. Tridentina Synodus sess. XIV. cap. v. ait, Dominum non prohibuisse quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiae aedificationem delicta sua publice confiteri possit. Declarat tamen, nullo mandato divino publicam hanc confessionem praescriptam fuisse: immo nec ulla lege ecclesiastica id aliquando statutum fuit.

XXII. Heinc colligunt Theologi, ad essentiam confessionis sacramentalis haud pertinere ut secreto fiat; cum publice interdum fieri posse, Concilium declarat. Ad illius essentiam attinet ut peccata manifestentur Sacerdoti. Modus illa manifestandi secreto, aut publice, disciplinam spectat. Nulla lege sive divina, sive ecclesiastica statutum unquam fuit ut peccata publice enuntiarentur. Immo Concilium Tridentinum loc. cit. subdit: *Nec satis consulte humana aliqua lege praeciperetur ut delicta, praesertim secreta, publica essent confessione aperienda.* Denique id consentaneum non esset evangelicae legi, cuius *ingum suave est.* Qua de re lege doctissimos Petavium in animadversionibus ad Epiphanium, Morinum Lib. II. cap. x. & seq. Aliqua Ecclesiarum exempla, unde eruitur, Antiquitates nonnullos interdum praecipisse poenitentibus ut publicam ederent peccatorum confessionem, nullo modo inferunt obtinuisse universalem eiusmodi publicae confessionis disciplinam. Solum animadvertunt eruditi Theologi, quod Sacerdotes magna prudentia, habita temporis ac personarum ratione, aliquando iuebant ut poenitentes post peractam secretam occultorum criminum confessionem, & publicae poenitentiae impositionem manifestarent palam aliquod flagitium, quando praevidebant id fieri in aedificationem, non in scandalum fidelium posse. Praecedebat secreta sive occultorum, sive publicorum criminum confessio: & ea tantum scelera palam aperiabantur, quae iuxta prudens Confessarii iudicium absque famae dispendio, & fidelium scandalo manifestari expediens erat.

XXIII. Quaest. IV. Quosnam obstringat divinum confessionis sacramentalis mandatam? Resp. Omnes adultos qui post baptismum in peccatum mortale lapsi sunt. Soli quippe adulti baptizati clavibus Ecclesiae subiecti erant. Infideles, cum baptismo careant, non subiacent Ecclesiae potestati. Infantes ante rationis usum non sunt doli capaces. Illud igitur est reliquum, ut soli adulti baptizati qui mortaliter post baptismum peccant,

sint divino confessionis praeccepto adstricti.

XXIV. Quaest. V. Quo tempore divinum confessionis praecceptum obligat per se, aut per accidens? Resp. Omnes communiter adfirmant, per se obligare in probabili articulo mortis. Quoniam si aliquando hoc divinum mandatam obligat, (certum autem est obligare) profecto in articulo mortis obligat; cum potissimum illo tempore quisque teneatur salutem suam consulere. In levioribus tamen infirmitatibus in quibus nullum apparet probabile mortis periculum, hoc praecceptum non urget.

XXV. Innocentius III. & S. Pius V. in Bulla Super gregem prohibent medicis visitare infirmos post tertium diem, nisi confiteantur: quod intelligendum est, quando probabile mortis periculum adfit.

XXVI. Quaest. VI. Qui in mortis articulo post diligens examen nullius peccati mortalis conscius est, astringitur ne huic praeccepto? Resp. Astringitur tum ratione scandalum, quod manare inde posset; tum ob vitandam praesumptionis periculum. Quis enim sibi ita blandiri valet, ut certus sit peccata quae indicat ventralia, non esse mortalia? Quis a peccatis, & quidem mortiferis, ignorantiae immunem certo se reputare valet? Quis securus est praeteritas confessiones fuisse validas?

XXVII. Quaest. VII. Extra probabile mortis periculum obligat ne per se hoc praecceptum? Resp. Adfirmans sententia communis est. Quoniam adfirmativa praeccepta non modo obligant in extrema necessitate, verum etiam cum prudenter iudicatur necessaria illorum observatio. Porro extra mortis articulum necessaria est huiusce divini praeccepti observantia: ergo praecceptum obligat. An verisimile est Christum Dominum voluisse hanc suam legem obligare dumtaxat periculo mortis urgente? Finis enim legis huius est ut homo alienatus a Deo per peccatum, cum eodem per confessionem reconcilietur.

XXVIII. Obligantur praecipue huic praeccepto milites, quando mox cum hostibus dimicandum est. Similiter astringuntur confiteri illae mulieres quae nondum puerperii dolores expertae sunt, & quae non sine gravi periculo parere solent. Item illi qui periculosas navigationes subeunt, & omnes qui se in eis circumstantiis collocant ex quibus mors secutura probabiliter timeretur.

XXIX. Quaest. VIII. Obligat ne divinum confessionis praecceptum statim ac peccatum commissum est? Resp. Communis sententia negativa est. Quia praeccepta adfirmativa licet semper obligent, non tamen ad semper. Ne-

mo

mo tamen negat dilationem periculo subiectam esse. Quanta vero dilatio requiratur ad constituendum peccatum mortale, penitus ignoro. Ultra annum ex praeccepto Ecclesiae nemo differre confessionem potest. Dum autem intra annum saepius in peccatum relabuntur Christiani, non audeo definire, quando peccent mortaliter ob nimiam unius aut alterius mensis dilationem. Quod non obligentur statim post perpetratum peccatum, ultro concedo. Verum si nimium differant, a culpa eos non libero. Percontaris, quandonam reputanda sit nimia dilatio, ut constituat peccatum mortale? Iterum respondeo, me trutinas istas non habere, quibus gradus malitiae ponderem. Perpetratum scelus ad alia perpetranda invitatur, & commissum peccatum suo pondere in aliud impellit. Naturae lex, ad quam non docti, sed formati sumus, docet suadetque ut quamprimum procuremus reconciliationem cum eo quem graviter laesimus. An si filius cum offenso patre, vel amicus cum laesito amico reconciliari, atque in eiusdem redire gratiam procrastinaret, in omnium proborum censuram non incurreret? Quanto maiori autem reprehensione dignus est peccator qui reconciliationem cum offenso Deo Patre suo differt? Quid ergo disputamus, utrum sit peccatum mortale differre per mensem, per duos menses &c.? Quaestiones hae sunt quae mentem nostram fugiant. Legem ipsius naturae, prudentiam christianam, summam negotii gravitatem, confessoria, quae ex dilatione, aut acceleratione confessionis sequuntur, expendamus: & tum intelligemus, confessionem, quae opportunissimum, & efficacius remedium est ad hanc reconciliationem ineundam, non esse multum differendam.

XXX. In memoriam tamen revoca ea quae diff. I. dicta sunt, nempe Christianum statim (morali in sensu ibidem exposito) ac mortaliter peccavit, teneri se convertere in Deum aut contritione, aut confessione, eum medio apto ad hanc veram conversionem. Quare si diffidat de sua ferventi contritione, & caritate, tum, ut ego quidem eum gravissimis Theologis sentio, teneri uti remedio confessionis, ut a peccato resurgat. Et si hoc remedium in defectu perfectae contritionis negligat, tunc peccat. Neque reponas, poenitentes se non accusare, neque Confessarios interrogare de hoc peccato omissionis. Quoniam respondeo, hoc ex utrorumque ignorantia proficisci. An haec ignorantia excusabilis apud Deum sit, Deo, non tibi, notum est.

XXXI. Quaest. IX. An quando adest periculum oblivionis alicuius peccati mortalis; aut multorum mortalium, teneatur quis confiteri ante annum? Resp. Leander tract. v. disp. III. quaest. xv. sententiam negantem ut probabiliorem defendit; & pro eadem citat Valentiam, Vasquez, Sylvestrum, Soto, Lugo, Reginaldum, & alios. Tum quia, inquit, fere omnes in anni decursu toties peccamus, ut in Quadragesima veri numeri non meminerimus: tum quia nulla lege ad id obligamur; & sine lege non est astringenda obligatio: tum denique quia Concilia Florentinum, & Tridentinum obligant ad ea tantum peccata confitenda quorum meminimus.

XXXII. Relatam sententiam falsam, & laxam existimo; & rationes adductae ineptae sunt. Utique laudata Concilia ad ea tantum confitenda peccata nos astringunt quorum recordamur. Ad impossibile ne Concilia nos astringant? Sed quid ad rem nostram ratio isthaec? Ideo ne Concilia nos liberant a debita diligentia adhibenda ne mortalium criminum obliviscamur? Nulla lex nos obligat ad praevidendam peccatorum mortalium oblivionem? Immo ius ipsum naturae ad id nos astringit. An non peccaret minister, qui praevidens debitorum, aut creditorum oblivionem, eadem scriptis consignare negligeret? An non peccaret ille qui praevidens oblivionem curandi vulneris, quod illius vitae insidiatur, curationem procrastinaret? Quando igitur prudenter quis praevidet oblivionem multorum praesertim criminum, tenetur, ut ego quidem arbitror, confessionem intra annum anticipare. Nonne tenetur quis confiteri, quando confessio reputatur medium ad superandam gravem tentationem, ad evitandum peccatum, ut docent vel ipsi benigniores Casuistae? Quo iure ergo omitti potest, dum est medium certo necessarium ad evitandum peccatum, immo, ut Leander asserit cum suis, multorum criminum oblivionem? Mox adiciam auctoritatem Catechismi Tridentini. Laxius scribit P. Georgius Gobat tract. VI. num. 161. „Dico VI. tamen confessionem differendo „ usque ad articulum mortis, vel Pascha „ certus sis te ob hanc dilationem esse oblitum „ turba multa criminum; haud tamen inde „ oritur tibi obligatio confitendi citius. Ita „ sane tenet communis sensus, ut reor „ tum confitentium, tum Confessariorum. „ Communis sensus, Probabilissimi praedicti „ non praeventus, tam laxam opinionem excrucatur. Eam labefactavit Catechismus Tri-

L. 2 dena

dentinus, seu universæ Ecclesiæ, cuius verba mox producam.

XXXIII. Quæst. X. Qui recipere alia sacramenta volunt (præter Eucharistiam) tenentur ne divino iure confiteri? Resp. Leander tract. v. disp. III. quæst. XIX. hæc scribit. „Sed certissime respondeo, non teneri, quia nullum extat præceptum circa hoc impositum; ut clare colligitur ex Trident. . . Viator. Sylvester, Angel. P. Soto, quos citat, & sequitur Suarez, Fagundez, Lugo, Villalobos, & omnes communiter.“

XXXIV. Audisti Leandrum asserentem, communiter omnes Casuistas propugnare, liberos esse fideles a confessione præmittenda, dum alia suscipere sacramenta præter Eucharistiam tenentur. Audi nunc Catechismum Concilii Tridentini Part. II. cap. v. §. 45. ubi hæc habentur. *Verum si quid salutis nostræ ratio postulet consideremus, profecto quoties vel mortis periculum imminet, vel aliquam rem tractare aggredimur, cuius tractatio homini peccatis contaminato non conveniat, veluti cum sacramenta administramus, aut percipimus, toties confessio præmittenda non est. Atque idem OMNINO, cum veremur ne nos alicuius culpæ, quam admisimus, oblivio capiat. Neque enim peccata confiteri possumus, cum non meminimus; neque peccatorum veniam a Domino impetramus, nisi ea poenitentia sacramentum per confessionem delect.*

XXXV. Colligas heinc, lector, velim, quam sit pluribus Casuistis fidendum. Leander cum Villalobosio, cum Lugo, cum Fagundez, & communiter omnibus, ut ipse ait, respondet certissime, nos non teneri confessionem præmittere, dum sacramenta recipimus: idque docere Tridentinum asserit. Porro Catechismus, qui explicat Tridentini doctrinam, oppositum certissime docet. Casuistæ plures nobis succensent, cum multas illorum opiniones falsas, & laxas pronuntiamus; cum clamamus, eorum permultos, Patres, & Concilia non raro aut negligere, aut in sensu falso interpretari. Habes hic exempla duo præsentis, & antecedentis sententiæ. Utramque Leander Tridentini auctoritate confirmat: imperiti lectores decepti manent. Nam utramque improbat eiusdem Concilii Catechismus, cuius auctoritas prævalet omnibus citatis Casuistis. Quod Leander ait, omnes communiter defendere talem opinionem, si intelligit omnes communiter Probabilitas, eam litem intentare nunc nolo; si intelligit omnes Theologos, falsum est. Theologi sa-

rioris doctrinæ assertores doctrinam propugnant Catechismi Tridentini.

C A P U T III.

De confessionis conditionibus.

I. Sacramentalis confessionis conditiones, & qualitates his verbis a Theologis communiter exprimuntur.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis.

Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata: Fortis, & accusans, & sit parere parata.

II. Condicio I. significat ut ea tantum explicentur quæ spectant peccati quantitatem, & qualitatem manifestandam, præcisè epistodis, narrationibus prolixis, & præambulis ineptis. Hæc enim fieri absque peccato veniali vix contingit; nisi excuset mentis irbecillitas, ut in feminis, & scrupulosis. Sed feminæ etiam sæpe venialiter peccant in hac materia, quod non semper ex studio exprimendi culpæ malitiam, sed potius longa colloquia habendi cum Confessario protrahant confessionem. Quo in casu tam mulieres, quam Confessarii permittentes suis poenitentibus feminis narrationes a confessione peregrinas, fermocinationesque ineptas, peccant plus minus iuxta diversitatem narrationum. In hoc sancto tribunali omnia, quoad fieri potest, gravia, simplicia, præcisè omnibus superfluitatibus, esse debent. Sperfluarum fermocinationum sæpe in causa sunt Confessarii, qui non docent poenitentes modum serium simplicemque confitendi. Sæpe in confessionali narrant feminæ sua negotiola, suas tricæ, & domesticas vices omnino a confessione extraneas; & Confessarii aliqui hæc omnia libenter audiunt. Et tum ambo peccant, & factum illud tribunal profanant. Neque excusantur, quod vel ante, vel post confessionem hæc peragantur; cum nihil ibi loqui liceat, nisi quod sacramentum perficiendam spectat. S. Antoninus III. Part. III. tit. XIV. §. 12. prudens exhibet consilium. *Confessio debet esse simplex, ut dicantur præcisè peccata cum circumstantiis suis, nec immisceantur superflua. Quod difficile est, & præcipue idiotis, dicere peccata sua, quin addant multa superflua. Non tamen hoc habet vitare confessionem, ex quo dicant hoc intentione, ut declarent factum suum. Prudens tamen Confessor debet, quantum commode potest, uniusmodi narra-*

tiones superfluas facere, refecare. Et qui indigent consolatione propter tribulationes, vel consilio propter dubia, post confessionem factam, & absolutionem talia dicantur, & non misceantur in confessione, ne contritionis vim diminuat. Nihil opportunius, nihil prudentius.

III. Condicio II. Humilis sit confessio in gestu, in habitu externo, in flexo utroque genu, in capite nudato sine chirothecis, sine ense, quem soli Religiosi militares deferre licite valent. Quare mulieres, quæ vano, & superbo ornatu accedunt, reiiciendæ sunt. Prius, inquit S. Thomas de Villanova, ornatum tuum deponere. III. Pura ob purum, & rectum finem obtinendi gratiam sacramentalem, non ob vanam gloriam, ob captandam sanctitatis famam. IV. Fidelis, absque furo, mendacio, & artificio. V. Frequens, plus minusve iuxta necessitatem, & prudens Confessarii iudicium. VI. Nuda, absque pallio, æquivoco, & colore veritatem obscurante. VII. Discreta, in verbis honestis, in modo explicandi peccata diversa, in eligendo doctum, & prudentem Confessarium. VIII. Libens, seu spontanea, & libera. IX. Verecunda, cum modestia, & pudore de peccati malitia, & Dei offensa. X. Integra, explicando numerum, speciem, circumstantias mutantes speciem, & notabiliter aggravantes, ut infra dicitur. XI. Secreta, ad evitandum scandalum, infamiam &c. Licet enim absolute confessio publica interdum impediri non possit, ut supra dictum est; tamen consuetudo Ecclesiæ obtinet, & quidem rationabiliter, ut sit secreta. XII. Lacrymabilis, idest cum vero dolore cordis. XIII. Fortis in proposito abstinendi a peccatis, & perseverandi in manifestatione cuiusque sceleris, tametsi enormis, quin ullus pudor os claudat. XIV. Accusans, & non excusans peccata. XV. Accelerata, absque dilatione nimia post patratum peccatum. XVI. Parere parata Confessario aut iubenti manifestationem circumstantiarum, aut præscribenti opportuna remedia, & congruam satisfactionem.

IV. Quæst. I. Utrum mentiri in confessione sit peccatum mortale? Resp. Distinguedum est. Vel mendacium est de re nullo modo ad confessionem attinente; & tum peccatum erit aut veniale, aut mortale iuxta materiæ gravitatem. Quod enim mendacium proferatur in confessione de re quæ nullo modo attinet ad confessionem, neque ideo ibi proferatur, ut inde mentiendi sibi maiorem fidem comparet, non videtur inferre ir-

Conc. Theol. Tom. IX.

reverentiam talem sacramento, ut mendacium officiosum de re levi, civili, omnino extranea confessioni, ex veniali fiat mortale.

V. Vel mendacium est de re quæ ad confessionem pertinet: quod pluribus contingere modis potest. I. Negando veniale, quod patrat. II. Negando commissionem peccati mortalis, quod licet patratum sit, tamen poenitens hic, & nunc confiteri non tenetur. III. Confitendo aliquod veniale, quod non fecit. IV. Negando aliquod mortale, quod fecit, & tenetur confiteri.

VI. Ad primum quod attinet, dum poenitens interrogatur a Confessario, an commiserit aliquod veniale, negatque se illud commississe, tametsi revera commiserit, respondet Leander tract. v. disp. III. qu. XIII. hunc peccare tantum venialiter; cui subscribunt Diana, Viva, & alii plures. S. Thomas 2. 2. qu. LXIX. art. 1. ait: *Si confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit, mortaliter peccat.* Docet ibi Angelicus, mentiri in iudicio etiam fori civilis esse peccatum mortale. Caietanus hanc doctrinam fuisse propugnata in commentariis in hunc locum. S. Thomas ibi non distinguit mendacium in re levi, vel gravi. Sed gravitatem mendacii repetere videtur ab inobedientia contra mandatum Superioris. Contrariæ autem opinionis Auctores respondent, Confessarium ius non habere exigendi confessionem venialium peccatorum, quæ poenitens confiteri non astringitur. Quæ ratio valida videtur. Verum tanta est sacramenti sanctitas, tanta est reverentia eidem debita, ut ego non audeam liberare a gravi culpa talem poenitentem mendacem. Utique confiteri venialia non tenetur; at astringitur fateri veritatem Superiori pro tribunali interroganti, & præcipienti confessionem veritatis. Quare anceps sum, & non desinio esse mortale id quod mihi compertum non est. Hunc tamen poenitentem obligarem ad poenitendum de tali mendacio, saltem ut dubie mortali. Quia ratio contrariæ opinionis non est ita evidens, ut controversiam dirimat: & in re sacramentaria, tametsi non agatur de valore, tutior pars mihi arridet. Et sane si mendacium hoc extra confessionem est iuxta omnes veniale, in confessione malitiam singularem induit. Laudati Probabilitæ suas trutinas in promptu fere semper habent definiendi hoc esse mortale, hoc veniale. Trutinæ istæ mihi desunt: & ideo non decido absolute esse peccatum mortale tale mendacium. Dubito & vereor ne sit

mortale ob peculiarem irreverentiam adversus sacramentum. Et in praxi, si Confessor sit prudens, non interrogat ex arbitrio; sed quia iudicat notitiam talis culpæ venialis conducere ad cognoscendum statum poenitentis: vel interrogat ob aliquam circumstantiam, quæ eiusdem interrogationis convenientem rationem habet. Et ideo discrimini se committit poenitens negando veritatem iudici interroganti, magistro dolenti, medico sanare eum volenti, & a futuris morbis eundem custodire. Tandem si poenitens non vult veniale pandere, clare respondeat se ad hanc interrogationem nolle respondere, quia non tenetur. Idem de secundo casu dicitur.

VII. In tertio casu distinguendum est. Si poenitens se accusat de veniali quod non paravit, & hoc peccatum subiiciat clavium potestati tamquam unicam sacramenti materiam, dubio procul peccatum mortale perpetravit: quia nullum tunc efficitur sacramentum ex defectu materiæ. Si vero præter veniale confititur, & mendaciter manifestatum, de aliis venialibus se poenitens accusat, plures cum Leandro qu. xiv. negant tunc poenitentem mortaliter peccare. Adfirmat vero Caietanus cum aliis. Casum hunc vix contingere posse iudico. Nam vel poenitens se accusat de veniali peccato, quia revera credit se illud commississe; & tunc nulla est quæstio: vel data opera fingit veniale quod non commisit, illudque subiicit clavibus; & hunc dementem reputo. Quare casum, ut vanum & commentitium, reiicio. In quarto casu omnes adfirmant tunc poenitentem peccare mortaliter.

CAPUT IV.

De integritate confessionis sacramentalis.

I. **I**ntegritas confessionis duplex, materialis, & formalis. Illa omnia prorsus peccata commissa manifestat, quin vel unius oblitio contingat. Hæc omnia peccata quæ hic, & nunc memoriæ occurrunt post diligens examen, patefacit. Si aliquod omittit, non ex malitia, sed ex oblivione, aut ignorantia inculpabili id evenit. Integritas materialis non semper est ita necessaria, ut nulla ab eadem excusare causa possit: nam excusat oblivio inculpabilis, ignorantia invincibilis, impotentia &c.

II. Quæst. I. *Integritas formalis est ne ad valorem sacramenti necessaria?* Resp. Adfirmant omnes, & est veritas de fide contra

Lutherum. Probat S. Thomas in IV. dist. xvi. quæst. III. art. 4. quæstionc. 2. & in Suppl. quæst. ix. art. 2. hac obvia similitudine. *In medicina corporali oportet quod medicus non solum unum morbum, contra quem medicina dari debet, cognoscat, sed etiam universaliter totam habitudinem ipsius infirmi; eo quod unus morbus ex adiunctione alterius aggravatur, & medicina quæ uni morbo competeret, alteri nutrimentum præstaret: & similiter est in peccatis, quia unum aggravatur ex adiunctione alterius, & illud quod uni peccato esse conveniens medicina, alteri incentivum præstaret: cum quandoque aliquis contrariis peccatis infectus sit. Et ideo de necessitate confessionis est quod homo omnia peccata confiteatur quæ in memoria habet: quod si non faciat, non est confessio, sed confessionis simulatio.*

III. Hanc veritatem definit Concilium Tridentinum sess. xiv. cap. v. his verbis: *Cum universa mortalia peccata etiam cogitationis, homines iræ filios, & Dei inimicos reddant, necessum est omnium etiam veniam cum aperta, & veracunda confessione a Deo querere.... Qui vero secus faciunt, & scienter aliqua reticent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubescat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina non curat. Colligitur præterea etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa nec a poenitentibus integre exponantur, nec iudicibus immutescant: & fieri nequeat ut de gravitate criminum recte censere possint, & penam quam oportet, pro illis poenitentibus imponere. Unde alienum a ratione est docere, circumstantias has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse, aut unam tantum circumstantiam consistendam esse, nempe peccasse in fratrem. Plura alia ibidem præscribit sacra Synodus, quæ legere poteris.*

IV. Quæst. II. *Quæ diligentia adhibenda in examine conscientie est?* Resp. Duo extrema in hoc gravissimo negotio vitanda sunt. Diligentia quæ anxietudinem, angorem, torturam conscientiarum inducit, quæ mentem perturbat, vitanda est. Negligentia & contrario in prudenti, & seria recognitione peccatorum prorsus declinari debet. Quia sicuti diligentia nimium anxia, quæ scrupulos inducit, perniciosa est; ita negligentia prudentis discussionis nullam efficit confessionem. Porro ut hæc duo opposita extrema vitentur, illa diligentia adhibeatur quæ adhiberi in gravi, & momentoso civili negotio solet. Aliqua ego hic subiiciam monita in examine servanda.

V. MO-

V. **MONITUM I.** Primum omnium fundendæ Deo ferventes preces sunt, quibus divinum imploretur lumen ad fugandas mentis tenebras. Fidei actus eliciantur, quibus firmiter credatur hoc sacramento peccata remitti. Excitetur spes obtinendæ veniæ. Accendatur caritas erga Deum offensum. Contritio antidotum est contra venenum peccati. Si cupis exacte omnia flagitia evomere, excita in corde tuo ferventem contritionem, quæ, cum simul cum peccato stare nequeat, omnium scelerum vomitum pariet. Quo erit ferventior contritio, eo erit exactior confessio. Plus temporis in dolendo, quam in examinando impendito: quoniam dolor ad examen viam parat, illudque facillimum efficit. Verum de hoc plura infra.

VI. **MONITUM II.** Quisque spectare suum statum, conditionem, & professionem debet. Quisque enim poenitens duplicem veluti personam prodit, alteram christianam, alteram civilem. Quatenus Christianus est, legem Dei in Decalogo contentammente percurrat, ut colligat quid contra illa mandata deliquerit. Septem vitia capitalia ob oculos sibi proponat, & expendat, num aliquod ex iisdem admiserit. Deinde sub examen inducat suam alteram personam, humanam, civilemque societatem respicientem. In hac societate quisque plus minuisse aut imperat, aut paret. Hæc duo serio expendantur, num scilicet recte imperaverit, vel recte paruerit; & quam vitæ rationem servaverit in hac mutua societate. Postea descendat ad professionem peculiarem mercatoris, scribæ, iudicis, advocati, patrisfamilias, filiifamilias, uxoris, mariti, domini, servi, ancillæ, artificis, Religiosi, Parochi, Confessarii, laici &c.

VII. **MONITUM III.** In primis quisque in hoc examine eo dirigere suam diligentiam & studium debet, ut suam passionem, quam dominantem appellare solemus, ad iudicium severum revocet. Singuli habemus dilectam Rachelem, quam diligimus, & sub cuius pallio, & velo idola, non Laban, sed nostra latitant. Penitus itaque ultimi animæ nostræ recessus subeundi, & lustrandi diligenter sunt; & videndum, quinam sit appetitus qui principatum in corde nostro retinet, qui imperat, qui operationes, studia, conatus, & molimina nostra moderatur. Et hic appetitus princeps ad torturam severam vocetur, & quæ inde consequi solent, examini subiiciantur.

VIII. **MONITUM IV.** Severius peccata spiritus quam carnis examinentur. Adulte-

ria, fornicationes, pollutiones, ebrietates, & cetera eiusmodi, materialia cum sint, facile sub oculos veniunt. At peccata superbiæ, invidiæ, similitatis, ambitionis, dominandi libido, & amor ille infusus & versutissimus, atque vaserrimus refulgendi in theatro huius mundi supra ceteros, & alia eiusmodi eo a nobis difficilius cognoscuntur, quo versutius sagacissimus amor proprius hæc vitia fucat, honestat, & sancta omnia quæ vehementer appetimus, definit. Quare potissimum poenitens radices, & confectaria funestissima, quæ inde proficiuntur, introspicenda sunt. Hoc esto exemplum. Ambitio aut dominandi, aut coruscandi supra ceteros, plausum captandi, multitudinis conciliandæ, & amor placendi omnibus, ut omnes nobis obsequium præstent, plausum canant, nosque extollant, hæc sola ambitio omnes alias passiones ad huic negotio inferendum cogit. Hæc occultissima ambitio, hic astutissimus amor nostri linguam moderatur, vel ut fileat, quando necessaria esset increpatio, & libera redargutio; vel ut loquatur ad velificandum, dum esset tacendum; leges relaxat, Theologiam inflectit, attemperat & propriis, & alienis appetitionibus. Ut eiusmodi occultissima vulnera, quæ sensum sine sensu serpunt, deprehendantur, lux divina imploranda est.

IX. **MONITUM V.** Spectanda est indoles, temperamentum, status, qualitates propriæ. Qui nimium anxius est, & meticulosus, a severiori abstinere discussionem debet. E contrario qui a natura ita comparatus est, ut omnia facilia sibi persuadere soleat, impensius examinare conscientiam debet. Sed semper insistendum in torquenda passione principe. Plurimi reperiuntur, ut alias dixi, & repetendum sæpius est, qui scrupulosi, & delicatissimæ conscientiæ haberi volunt, quique mentem torquent in iis discutendis culpis quarum amore minime capti sunt. Longum & tædiosissimum catalogum texunt illorum defectuum a quibus aut fere alieni sunt, aut facile ab iisdem se coercent. Quæ vero sibi magnopere placent, subdissimulant; immo undique accitis coloribus, & facis eadem honestant. Quo sunt severiores in iis perscrutandis culpis fere peregrinis, eo acutiores sunt in palliandis vitiis quorum amore flagrant. Scrupulosorum neminem agnovi, qui dilectam suam Rachelem, vitiorum gravidam, serio repudiaverit. Rachelis huius pallium scindatur in partes, & continuo apparebunt idola: quidquid argutetur Tamburinus, qui cum turba aliorum scelerum hoc

flagitium, cui poenitens valde addictus est, confundendum docet, quin peculiarem dolorem concipere de eo debeat.

X. MONITUM VI. Examen istud facillimum erit, si poenitens sincero corde negotium agere suum velit. Recogitet primum omnium, Deum non irrideri, illique omnia comperta esse. Ab eodem lumen imploret, illique prius cor suum patefaciat, vulnera secretiora aperiat omnia, & brevi manu supputationes peccatorum omnium perficiet. Qui rarius confitentur, severius examinare conscientiam suam debent.

XI. MONITUM VII. Hæc sex generalia Monita præmissi, ut ex illis eruere prudentes valeant regulas particulares, propriæ conscientia excutiendæ consentaneas. Neque enim præscribi hic pro singulis regulæ præcisæ queunt, cum hæc pendeant ex poenitentis indole, & qualitate, ex circumstantiis temporis, ex diuturna peccandi consuetudine, ex frequentia lapsuum &c. Quare non una est omnium diligentia mensura, sed varia iuxta poenitentium diversitatem.

XII. MONITUM VIII. Non probo regulam quam constituit P. Viva *qm. v. art. 2. num. 3.* ad cognoscendum, quandenam confessio fuerit invalida ob defectum examinis. Si quis (inquit) examinando diligentius conscientiam, reperit plura esse peccata, quorum erat oblitus, quam ea quæ confessus est, potest sibi persuadere quod non præmiserit examen debitum. Et si reperit tertiam, aut quartam partis delictorum se oblitum esse, concludet ne tunc se sufficiens præmississe examen? Nemo non videt, quam fallax sit præfata regula. Assigna tu ergo meliorem, inquit. Respondeo generalem præstitui non posse pro omnibus; cum a variis circumstantiis id pendeat. Poenitentes qui vere contriti ad sacramentum accedunt, communiter examen sufficiens adhibent in peccatis recognoscendis. Plus temporis poenitentes, ut dixi, impendant in vero concipiendo dolore de commissis sceleribus, in proposito firmo & stabili confirmando vitæ melioris, quam in longiori delictorum scrutinio. Dum animus sincere ad Deum conversus est, dum cor acerbo tactum dolore est, peccata omnia e tenebris conscientia erumpunt, & veluti monstra ad flammarum conspectum fugiunt, sic peccata doloris ardore fugantur. Cor, & mens sibi mutuo respondent. Et quo vehementior fuerit cordis contritio, eo clarius mens dignoscet peccata confitenda. Primum itaque omnium cor emolliendum est, ne impuræ contami-

nati cordis exhalationes mentem obscurant, & tetra caligine obducant. Accedunt idiotæ, & plurimi absque debito examine: quia dolere vacui sunt. In corde vere contrito, & ad Deum converso habitare peccata nequeunt; sed continuo alio pergunt. Prudentes itaque Confessarii inbuant poenitentes suos, ut primum omnium a Deo impetrent verum de peccatis dolorem, & continuo lumen simul habebunt.

XIII. MONITUM IX. Gravissimum periculum insufficientis examinis non in eo situm est quod poenitentes nequeant numerum deprehendere, & speciem criminum, quæ evidenter peccata sunt, ut adulteria, fornicationes, periuria, furta, blasphemias, ebrietates, & similia, quorum malitia nullo tegi colore valet: sed periculum frequentissimum in hoc vertitur quod quisque sibi certum vitæ tenorem præstituit, a quo difficillime recedere vult, & ea omnia honestat, & fucat quæ huiusce vivendi consuetudini opportuna existimat. Periculum gravissimum est, non tam ut celet peccata cognita, aut eorumdem obliviscatur, quam ne cognoscant esse peccata quæ revera peccata sunt. Periculum gravissimum est ne peccatum loco virtutis habeat. Singuli propriæ professionis, & vivendi consuetudinis vitia exquisitis artificiis colorant: & de his nullum confessionis tempore examen instituunt. Mentem torquent in illis criminibus numerandis quæ nullam excipiunt faciem; e contrario oculos prorsus claudunt, ne vitia quæ sub honestatis larva intus serpunt, deprehendant. Differunt potentes debitorum solutionem, dilapidant prodigi ingentia patrimonia. Fastum, luxum, ambitionem alunt, & in triumphum ferunt plurimi mercenariorum, & artificum sudoribus & sanguine. Divitias accumulavit alii, & fenora multiplicant. Feminae vanitates, & pompas paganicas, immodestas, ad venerem provocantes, in publicum deferunt, ut pulitulum turbas sibi concilient, & amantium adoratorum obsequia captent. Paucæ, & pauci sunt, qui dum conscientia finis lustrant, has vitæ corruptelas vitiosas agnoscant; sed contra ut honestas sæculi consuetudines excusant.

XIV. MONITUM X. Heinc collige, cuius generis & naturæ sit illa doctrina quam ex non paucis Probabilistis supra adduxi, nempe sat esse ut poenitentes dolorem necessarium ad sacramentum eliciant in ultimo instanti absolutionis sacramentalis. Si enim non contritus, non in Deum conversus, non amore Dei tactus conscientia examen infligit,

tuit, peccata accusat, & confessionem perficit; periculum est ne plurima peccata ignoret, dissimulet, prætereat. Quid? An contentis necessarium esse dolorem ante examen? Ineptissima redargutio. Non disputo nunc, quid sit necessario agendum; sed quid expediat illis qui falsis anticipationibus præventi peculiari lumine indigent, ut peccata sua dignoscere, detestari, & confiteri valeant. Monita præbeo, & regulas consulo, ad quas respicere plurimi poenitentes debeant, ut verum conscientia suæ statum perspectum habeant. Suadeo ut isti primum omnium Deo preces fundant, ut ab eodem & mentis lumen crimina manifestans, & cordis dolorem, quo peccata execrentur, implorent; & deinde hoc lumine perfusi, & hoc dolore tacti propriæ conscientia latebras penetrent, angulos secretiores, & intimiores recessus subeant, excutiant, mudentque, & omnia Dei ministro christiana sinceritate patefaciant.

XV. Quæst. III. Sufficit ne poenitenti, cui non constat certus peccatorum numerus, exprimeret verisimilem plus minusve? Resp. Confessio non est conscientiarum tortura, & carnicina, ut novatores blaterant, sed suave levamen, & remedium. Sat est ut ea sinceritate Sacerdoti conscientia statum referent poenitentes qua infirmitatem corporis gravem, & variis implicatam morbis præsentarent. Quando post diligens & maturum examen numerum præcisum deprehendere nequeunt, sat est ut dicant: Peccavi decies, centies, plus minusve, circiter &c. Ita communiter Auctores.

XVI. Quæst. IV. Quando poenitens confessus est se peccasse decies plus minus, si postea certo deprehendat peccasse duodecies, tenetur ne hæc duo peccata expresse confiteri? Respond. Negat Leander *tract. v. diss. v. qu. ix.* pluresque citat. Quoniam, inquit, hæc duo comprehensa intelliguntur in illis clausulis, plus minusve, circiter. Adfirmant vero, si poenitens omisisset præfatas clausulas. Ad dunt tamen, quod si peccata essent quindecim, aut sexdecim, tunc teneretur poenitens ad eadem confitenda. Hæc opinio mihi non probatur: quia peccata proposita ut dubia, si deprehendantur postea fuisse certa, debent subiici clavibus, ut infra ostendam.

XVII. Quæst. V. Quot peccata comprehendunt eiusmodi clausula plus minusve, circiter? Resp. Leander *loc. cit. quæst. x.* varias refert opiniones. Alii contendunt, sub illis particulis comprehendendi tantum duo aut tria peccata. Alii docent, has clausulas extendi

usque ad quartam summæ partem. Si peccata fuerint quadraginta, & dixerit poenitens, se commisisse peccata triginta plus minusve, circiter, ac postea deprehenderit certo fuisse quadraginta, non tenetur ad hæc decem confitenda. Quam opinionem refutat Lugo, inquit Leander. Alii docent, in dictis clausulis comprehendendi quinque in centum, & non amplius. Sed hoc, inquit Leander, licet verum sit in magna summa, in parva esset nimis rigidum.

XVIII. Quæstionculæ istæ arbitrariæ sunt, quas dum lego, genium meditor plurimum Casuistarum, qui in hoc gravissimo negotio sæpe pro ingenio definire intrepide solent quod definitionem certam non admittit. In his casibus illud spectandum, num poenitens sincere exponat animæ suæ statum, & quantum fert humana imbecillitas, peccatorum numerum, speciem, & circumstantias manifestet. Quoniam inquit Concilium Tridentinum *sess. xiv. cap. v.* post ea quæ supra ex eodem rescripti: *Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum in eadem confessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: Ab occultis meis munda me, Domine.* Hæc est regula, missis dictorum Casuistarum commentis, cui adhærendum est.

XIX. Quæst. VI. Qui diuturna consuetudine peccavit, satis ne eidem est tempus sui vitiosi status exponere, non explicato peccatorum numero? Resp. Adfirmant plures, & plures negant. Sed distinguendum est. Poenitens meliori quo potest modo exponere statum suum debet. Si poenitens post diligens examen numerum deprehendere nequit peccatorum; tum sat erit exponere statum suum, non explicato numero. Exprimat tempus quo versatus in peccato est, & peccandi frequentiam, & species diversas. Si vero post diligens examen poenitens deprehendere numerum valeat, puta toties in diem, in hebdomadam; in mensem, talem exponere numerum tenetur: quia, ut dixi, debet, quoad potest, animæ suæ vulnera aperire. Si meretrix sit, debet exponere species diversas; ut si fuerit congressa ordine præpostero, cum Religiosis, cum Sacerdotibus, cum consanguineis, cum uxoris &c. A talibus vix desiderari numerus actuum interiorum potest; cum sint in continuo statu peccandi: neque torquendæ illorum mentes sunt circa horum criminum numerum; sed insistendum in emolliendo corde, & in amore Dei, odioque contra peccatum accendendo.

XX. Qui concubinam dædmoni habuit, ea-

que ut uxore usus est, si possit numerum fornicationum deprehendere, exponere illum tenetur. Si vero hunc numerum cognoscere nequeat, sufficit declarare tempus sui vitiosi status, & circumstantiarum species. Qui numerum inscienter auxit peccatorum, dicendo, se decies peccasse, si postea deprehendat se peccasse tantum septies, non tenetur communiter hoc decrementum manifestare; nisi aliqua circumstantia id postulare.

XXI. Qui uno actu pluribus detraxit, sicut plura commisit peccata, ita eadem exprimere debet, declarando numerum personarum quas infamavit. Quid dicendum, dum quis aut malum imprecatur, aut detrahit monasterio, vel familiæ? Si detractor, aut imprecator intendit singulas personas sua detractioe afficere, numerum personarum exprimere debet. Si communitati dumtaxat detrahit, aut imprecatur, sufficit illi exprimere communitatem. Similiter qui una actione plures occideret, singulos occisos declarare teneretur. Qui pluribus actibus furatur quatuor, deinde decem, deinde viginti &c. scuta, singulas actiones exprimere; & si diversis personis furatus sit, omnes manifestare debet. Qui furatus est 500. & bona fide confessus est se furatum esse 300. si postea certo resciat se furatum esse 500. non satisfacit, si dicat in altera confessione, se furatum esse 200. quia neutra vice suum exposuit peccatum, nempe ius violatum in 500.

XXII. Qui in peccato mortali aut absolvit, aut communicat plures personas, harum numerum exprimere astringitur. Qui continuato actu peccat per horam, unum peccatum perpetrat: at, si actus interrumpat, & resumat, tot committit peccata exprimenda in confessione, quot actus multiplicavit. Qui a modico tempore confessus est, puta ab una vel altera hebdomada, & peccatorum exteriorum mortalium numerum exprimit consueta clausula, plus minusve, præbet signum suspicandi, immo iudicandi, aut examen factum esse absque debita diligentia, aut hominem esse iniquitatis mancipium.

XXIII. Quæst. VII. An præter peccatum exprimendus sit effectus peccati? Resp. In peccato considerari & actus internus, & actus externus, & effectus actum externum consequens possunt. Voluntas comburendi domum compleatur per ignis applicationem: voluntas occidendi, per vulnus mortale: mors, combustio domus dicuntur effectus peccati. Disputant Casuistæ, utrum eiusmodi effectus sint in confessione manifestandi; an

sufficiat dicere: Transfodi, intendens mortem proximi; incendi domum proximi; locutus sum turpia, prævidens motus venereos, silendo quod effectus isti reipsa evenerint.

XXIV. P. Claudius La-Croix Lib. VI. part. II. num. 944. docet, probabilius videri, non esse obligationem per se loquendo eiusmodi effectus confitendi: & pro hac sua opinione laudat Vasquez, Granados, Lugo, Bonacinam, Tamburinum, Dianam, Gobat, & alios: & his rationibus hanc evincere opinionem conatur. Si talis effectus nullo modo fuerit prævisus, non est obligatio illum confitendi. Hæc prima ratio futilis est. Quia primum, quando ponitur actio occisiva, quam naturaliter consequitur homicidium, ponens talem actionem, effectum prævidere astringitur. Deinde ex alio capite deficit argumentatio. Non tenetur quis confiteri effectum quem non prævidit: ergo neque quando illum prævidit. Consequentia falsa est. Neque melior est secunda ratio. Non tenetur aliquis confiteri effectum, si sequatur post retractationem causæ. Hoc quoque absolute negatur. At etiam gratis admissio, non inde sequitur, liberum esse a confessione, quando prævidet, & intendit consecutionem effectus. Audiamus tertiam rationem, quæ unica est, cui hæc opinio innotitur. „Mors, exustio domus, privatio rationis, motus venereus dicuntur effectus peccati: & de illis quæritur, an, quando secuti sunt, etiam sint simul explicandi in confessione; an e contra satis sit dicere: Transfodi, intendens mortem proximi; potavi, prævidens periculum ebrietatis; locutus sum turpia, prævidens motus venereos, tacendo quod omnia ista reipsa secuta sint.

„Probabilius videtur, non esse obligationem per se loquendo confitendi effectum. Ita Vasquez, Salas, Granada, Lugo, Bonacina &c. Licet effectus (inquit) fuerit in peccato veluti causa prævisus, aut etiam intentus; tamen talis effectus proprie dici non potest peccatum; uti probatum est lib. 5. num. 33. cum neque in se sit peccatum, neque etiam externe compleat peccatum secundum dicta num. 943. Ergo non est obligatio illum confitendi, quia non est obligatio confitendi aliud quam peccatum. Nec obstat quod non retractarit causam. Nam sive retractarit, sive non, effectus manet suo modo æqualiter imputabilis, non tanquam culpa, sed tantum tamquam effectus culpæ præteritæ,

uti

„uti explicatum est lib. 5. a num. 42. Et consequenter talis homo satisfaciet dicendo: Proieci breviarium, prævidens me tanto tempore non posse orare; porrexi proximo venenum, intendens eius mortem: tacendo, an Horas non oravit, & an mors sit secuta nec ne.

XXV. Hæc opinio mihi falsa, & laxa videtur: & rationes quæ adducuntur a P. La-Croix, aliisque ab eodem citatis, vanæ sunt. Nam licet mors, domus combustio, privatio rationis non sint in se peccata; sunt tamen peccati effectus. Et hoc fat est, quia horum effectuum notitia variat causæ statum. Subdit ibidem P. La-Croix: Per accidens sæpe addi debent tales effectus secuti: immo, inquit, penitentes communiter addunt tales effectus secutos, in quo non sunt prohibendi, sed potius suaviter iuvandi. Papæ! Hoc unum deest quod etiam forent prohibendi. Cedo: cur penitentes communiter confitentur eiusmodi effectus? Quia sequuntur intimum naturæ sensum, & lumen illud signatum in frontibus eorum, ignorantque novas istas quorundam Casuistarum speculationes.

C A P U T V.

De obligatione confitendi circumstantias peccatorum.

I. Circumstantia id appellatur quod accidentaliter circumstat actum humanum, qui speciem capit ab obiecto aut bono, aut malo. Circumstantia alia physica, ut si quis hominem pugione, veneno, iclopo &c. occidat. Alia moralis, quæ in genere moris mutat speciem, seu addit novam malitiæ speciem, ut si quis occidat patrem, Religiosum &c. præter enim homicidium adest crimen parricidii, sacrilegii &c. Obligatio est confitendi circumstantias non physicas, sed morales, quæ speciem mutant, ut ex Concilio Tridentino dictum est, & faterentur omnes. Septem enumerantur circumstantiæ, hoc versiculo contentæ.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

II. Circumstantia quis penitentis prodit statum, qualitates, professionem, ut si sit Clericus, Sacerdos, Monachus, uxoratus, voto astrictus, advocatus, iudex, paterfamilias &c.

III. Quæst. I. Quid dicendum de opinione P. Gobat negantis debitum confitendi circumstantias mutantem speciem, dum peccator de visceribus non dubitat? Resp. P. Georgius Go-

bat tract. VII. n. 324. „Non contrahitur, adeoque confitenda non est malitia circumstantiæ mutantis speciem, nisi penitens, quando peccatum committebat, saltem dubitaverit, an non adesset circumstantia talis, & an non contraheretur propter illam peculiare peccatum. Ita fert communis sententia Theologorum. Utere mi bene vis, frequenter hac regula, præsertim in excipiendis confessionibus rudium, & nominatim quando malitia circumstantiæ est nota soli Doctorum vulgo. „Peccatores, dum adulterantur, fornicantur, aut incestum perpetrant, voluptate sceleris animum absorptum habent; & quidquid aliud, præter circumstantiam mutantem speciem, cogitant. Nemo ergo communiter tenetur manifestare circumstantias speciem mutantem. Nam P. Gobat dicit: Nisi penitens, quando peccatum committebat, saltem dubitavit. Vix est qui quando peccatum committit, ad circumstantias variantes speciem advertat, vel dubitet. Sed, ut dixi, peccator, flagitii voluptate abreptus, in hanc animum, sensus, & corpus intenta prorsus habet. Quod ante, vel post scelus patratum cum sorore, cum aliena uxore, cum virgine Deo consecrata, sciat debitum circumstantiæ specie diversæ manifestandæ, nihil refert. Debet, quando peccat, saltem dubitare, ut teneatur confiteri. Et nisi saltem dubitet, non tenetur eam confiteri. Et in tam laxæ doctrinæ confirmationem allegatur communis Theologorum consensus. Qua fide? Quo fundamento? An communem Theologorum nationem constituunt aliqui Casuistæ mollioris Ethices? Quid conturbas conscientias? Utere, mi bene vis, frequenter hac regula, inquit P. Gobat. Cave Confessarii omnes, repono ego, ab hac regula, tamquam a laxissima opinione.

IV. Quæst. II. An Religiosus initiatus sacris ordinibus explicare teneatur circumstantiam voti solemnitis? Resp. Salmanticenses tract. VI. cap. VIII. punct. 4. n. 54. respondent his verbis: Variant Doctores. Qui sunt hi Doctores? Diana, Molfesius, Villalobosius, Megala, Castropalaus, Antonius a Spiritu sancto, Leander, alique similes, qui negant claustralem fornicatorem debere exprimere circumstantiam voti solemnitis. Theologi graviores, Soto, Medina, Azorius, Nunnus, Layman, alique adfirmant: Hæc secunda mihi vera est, prior falsa, & laxa. Iuxta intimum naturæ sensum status monachalis, hominem solemniter voto Deo consecrans, circumstantia est gravissima. Speculationes, quibus citati Casuistæ arguantur, votum solemniter non

dit-

differre specie a voto simplici, atque adeo fati esse dicere, Peccavi contra votum castitatis, nullius sunt momenti. Ad speculationes arbitrarias revocanda non est confessio sacramentalis. Neque immoror in eis convellendis. Similiter falsam, & laxam confesio opinionem alteram, quam defendunt Diana, Lugo, Sanchez, nempe circumstantiam Sacerdotis, aut Subdiaconi non esse explicandam, quia maior consecratio non variat speciem; & idem dicendum docet Lugo apud eosdem Salmanticenses de eo qui, licet ipse votum non habeat, peccat tamen cum persona votum habente. Quam opinionem probabilem quoque iudicari saltem per principia extrinseca a Gabriele a S. Vincentio, docent iidem Salmanticenses ibidem. Quænam sunt hæc principia extrinseca? Casuistæ. Verum licet debito obsequio suspiciendi sint Doctores istii; tamen nisi rationes solidas pro suis assertionibus promant, eas nobis probabiles nullo modo reddent. Quare ut falsæ, & laxæ reiiciendæ nobis videntur præfatæ opiniones.

V. Quæst. III. *An peccans cum novitio, vel novitia teneatur hanc circumstantiam patefacere?* Resp. Salmanticenses respondent ibidem num. 55. multos fati probabiliter negare, quia non habent votum castitatis, nec privatim emissum. Hanc opinionem defendunt apud ipsos Lugo, Megala, Diana, & alii. Opposita est probabilior: quia licet novitius, aut novitia votum non habeant castitatis, sunt tamen in tyrocinio ad illud edendum solemnem ritum: sunt primitiæ, & hostiæ destinatæ in solemne sacrificium Deo immolandum. Violare has sacras victimas, & hostias Deo placentes communi sensui præsertim enormem deformitatem.

VI. Quæst. IV. *An sponsi, & sponsæ carnaliter se cognoscentes, aut alii cum eisdem se commiscuentes, debeant talem circumstantiam patefacere?* Resp. Cardinalis de Lugo disp. xvi. sec. 4. n. 176. triplicem refert opinionem. Prima negat, quam defendunt Megala, Pontius, Viva, & alii. Secunda adfirmat. Hanc propugnant Lopez, Sarmiento, Ledesma, Homobonus, Sylvius, Pittignanus, Naldus, Petrus Fay, Molina, Conink, Rebellus, Gutierrez, La-Cruz apud Dianam. Tertia media docet explicandam esse hanc circumstantiam a sponsa, vel a peccante cum ipsa, non vero a sponso, nec ab ea quæ cum ipso peccavit. Hanc tenet Sanchez, & pro eadem refert Dianam, Rodriguez, Filliucium, Fagundez, Villalobosum.

VII. Dico igitur; sententiam docentem debitum manifestandi hanc circumstantiam tum a sponso, tum a sponsa, verisimiliorem mihi videri: & hanc unam propugno, tertia reiecta, ut arbitraria, cum lex Dei æque sponsum ac sponsam obliget; & prima, ut minus probabili. Sponsa enim, tamen nondum tradita sit sponso, eidem ius in proprium corpus spondit, exequendum solum post contractum matrimonium, sive quantum ad voluptatem præambulam, sive quantum ad consummatam, sive quantum ad amplexus, & oscula. Ergo dum eiusdem integritatem violat per copulam fornicariam, deterius efficit quod promisit. Quid? Equum contractu promissorio vendidisti Petro, opportuno tempore tradendum. Ante traditionem eidem oculum eruis: & non peccas peccato iniustitiæ?

VIII. Quæst. V. *Virgo quæ sponte primo fornicatur, tenetur ne hanc circumstantiam patefacere?* Resp. P. Dominicus Viva qu. v. art. 3. n. 5. Multi putant, inquit, debere explicari præsertim a feminis. Sed plurimi id negant. Et lectori relinquit ut eligat quod mavult. Sententiam adfirmantem defendunt Bonacina, Villalobosus, Azorius, Filliucius, Archangelus, Turreblanca, Nunnus, Sylvius, Angelus, Tabiena, Lopez, Ledesma, Granados, & alii apud Leandrum, inquit Salmanticenses num. 57. ubi pro eadem referunt Candidum, citantem Valentiam, & Caietanum. Subdunt vero Salmanticenses: Negant autem probabiliter Sanchez, Vasquez, Conink, Navarra, Suarez, Megala; Leander cum Cardinali de Lugo, Dicastillo, Antonius a Spiritu sancto. Hanc secundam falsam reputo, & primam defendo. Virginitatis enim amissio peculiæ iactura est: & quemadmodum puella subiecta parentibus magnam illis infert iniuriam consentiendo in proprii corporis violationem illis invidis; ita gravem iniuriam Deo, a quo thesaurum virginitatis custodiendæ accepit, irrogat.

IX. Quæst. VI. *An Confessarius peccans cum pœnitente teneatur id fateri?* Resp. Quæstio non est de Confessario sollicitante aut in confessione, aut ante, vel post; sed de Confessario qui nullo modo abutitur aut confessione, aut directione, quam exercet in pœnitentem eam invisendo prætextu confessionis: de Confessario, qui nullo respectu habito ad confessionem, sed sublatis technis, & versutiis, peccat oblata occasione cum pœnitente cuius confessiones audit.

X. Respondent Salmanticenses loc. cit. num. 59. *Due sunt sententiæ probabiles, & oppo-*

positæ. Prima adfirmat, quam defendunt Soto, Viguertus, Turrecremata, Navarrus, Gallego, Alexander de Nevo, Tabiena, Armilla, Viva, Lopez, & alii, quos refert, & sequitur Thomas Sanchez, Candidus, Nunnus, Conink, Fagundez, & alii. Secunda sententiæ negat esse ibi specialem malitiam, & circumstantiam explicandam in confessione. Hanc defendunt Cardinalis de Lugo, Bonacina, Ochagavia, Pontius, Gaspar Hurtado, Diana, Dicastillo, Gabriel a S. Vinc. Villalobosus. Electionem alterutrius, opinionis remittunt Salmanticenses arbitrio lectoris, ut beneficio Probabilissimi magis sibi ardentem eligat. Ego secundam reiicio ut falsam, & laxam, & primam amplector ut veram. Quid? Confessarius iudex, doctor, medicus, lupus evadit, animam cuius directionem habet, devorat, & id non est circumstantia manifestanda in confessione? Eam non sollicitat ante, vel post confessionem: nullo modo abutitur officio Confessarii ad seducendam pœnitentem. Bene habet. Et quia extremum ac ultimum sceleris portentum, quo fidem ipsam suam in suspicionem adducat, non perpetrat: ideo ne liber erit a circumstantia sceleris, quia non extremi, non ultimi, patefacienda?

XI. Quæst. VII. *Explicari ne debet in confessione personæ dignitas?* Resp. Si Prælati, Episcopi, Generalis &c. publice peccat, fornicetur &c. ut inde scandalum oriatur, talem circumstantiam manifestandam esse, omnes docent. Quæstio ergo est, num, secluso scandalo, patefacienda sit personæ dignitas. Si peccatum sit intus, non video rationem cur dignitas personæ exponenda sit. Ad peccatum externum fornicationis, adulterii, ebrietatis &c. quod atinet, Salmanticenses ex Sanchez, Filliucio, Villalobosio, de Lugo, Dicastillo, & aliis docent, Episcopum, aut Prælatum Religionis fornicantem non obstringi ad aliam circumstantiam manifestandam præter illam voti, quod in subdiaconatu emisit. Hæc opinio, quam etiam P. Viva qu. v. art. 3. n. 1. defendit, & falsa, & laxa mihi videtur; & nullus dubito quin doctioribus talis appareat. Et primum in praxi fornicari, adulterari absque gravissimo complicit scandalo nequit sive Episcopus, sive Prælati regularis. Deinde sicut dignitas Episcopi, Prælati &c. peculiare sibi vindicat obsequium; ita talem deturpare potissimum lutulentissimo carnis vitio dignitatem, singularem præsertim deformitatem in confessione exponendam.

XII. Si Episcopus, Prælati regularis,

Parochus, & similes, incitatores, aut cooperatores sint in suarum ovium peccatis, specialiter peccant contra proprium officium quo salutem curare tenentur animarum quarum regimen susceperunt; ut docent vel ipsi citati Auctores.

XIII. Gubernator civitatis, iudex, rector populi, & similes, qui furta, & iniustitiæ crimina impedire tenentur ex officio, si ipsi furentur, non tenentur hanc circumstantiam in confessione declarare, inquit Salmanticenses loc. cit. n. 63. sed solum manifestare debent circumstantiam, si omittant aliena furta impedire. Et pro hac opinione referunt Cardinalem de Lugo, Dianam, Henriquez, & alios. Et custos vineæ, inquit, debet manifestare fures, non tamen seipsum. Lepidum hoc mihi videtur paradoxon. Rectores, & gubernatores populi tenentur manifestare omissionem impediendi aliena furta; & liberi sunt a manifestanda circumstantia furta proprii? Uti que, inquit. Cur? Audi venustam rationem: *Quia licet constituantur ad hoc ut impediunt furta, & delicta aliorum; non tamen ut impediunt sua*, inquit loc. cit. Salmanticenses cum suis citatis Auctoribus. Libertatem ergo furandi vi officii gubernator civitatis habet a populo, vel a suprema potestate? Negas? Ergo præter peccatum contra præceptum, peccat contra proprium officium. Si peccat contra proprium officium: ergo hanc peccati circumstantiam manifestare tenetur. Ut falsam quoque reiicio alteram opinionem, quam ibidem n. 64. docent Salmanticenses cum Lugo, Diana, Dicastillo, Leandro, & aliis, videlicet Sacerdotem percipientem laicum etiam cum sanguinis effusione, non teneri in confessione manifestare se esse Sacerdotem: quia, inquit, non videtur adesse specialis malitia. Sacerdos percipiens Christianum cum sanguinis effusione, non perpetrat malitiam peculiarem a malitia percussiois? Unde hoc eruitur? Ex Scriptura, ex Patribus? An non clamant Patres, vel ipsas laicorum nugas in Sacerdotibus delicta fieri? Ipse communis hominum sensus in tali sanguinaria percussione, a Sacerdote Christi peracta, monstruam deprehendit deformitatem.

XIV. Quæst. VIII. *Eunuchus, aut frigidus fornicatur: tenetur ne explicare circumstantiam impotentiae ad copulam naturalem?* Resp. Negat P. Filliucius; sed opposita sententiæ communis est. Quia tale peccatum est contra naturam, & speciem diversam contrahit a simplici fornicatione.

XV. Quæst. IX. *Explicanda ne est circum-*

stantia scientiæ, aut ignorantia in peccati commissione? Resp. Negant Navarrus, Lugo, Vasquez, Salas, Valentia, Hurtado, & alii, quos citant, & sequuntur Salmanticensis loc. cit. num. 66. Quoniam notitia præcipitur relative ad opus; & ignorantia constituit speciale peccatum. Nam eiusdem speciei, & malitiæ moralis est peccatum cum ignorantia culpabili, & cum scientia admittitur; & solum datur diversitas penes modum voluntarii. Quædam tamen maior malitia semper est in eo qui scienter, quam in eo qui ignorantia, licet culpabili, obductus peccat. Tum vero explicanda ignorantia est, quando censura imposita esset iis dumtaxat qui scienter præceptum violant. Si ignorantia esset invincibilis, explicanda esset. Similiter ignorantia quæ vincibilis est, non semper est peccatum mortale: quia licet comparari notitia præcepti queat; tamen tot adesse obstacula possunt, ut ignorantia vincibilis levem contineat malitiam: & tum explicanda hæc circumstantia esset; cum id quod est mortale scienti legem, possit esse veniale eam vincibiliter ignorantia. Nec enim semper ignorantia vincibilis mortifera est respectu omnium, si legis cognitio difficilis sit. Quando quis exponitur periculo peccandi cum femina, cuius statum ignorat, videlicet an sit soluta, vel coniugata, vel voto castitatis stricta, exponere hanc circumstantiam debet. Similiter quando ignorantia affectata est ad finem peccandi liberius, manifestari debet, præsertim si subest periculum peccandi in alia specie diversa. Qui voto castitatis strictus est, si suo consilio, aut auxilio alios inducit ad fornicandum, hanc circumstantiam manifestare tenetur; ut deest communiter omnes.

XVI. Quæst. X. An opinio aliquorum Casuistarum negantium debitum manifestandi consuetudinem peccandi mortaliter in confessione, sit contenta in propositione 58. damnata ab INNOCENTIO XI? Resp. P. Claudius La-Croix Lib. VI. part. IX. num. 968. respondet, per se loquendo non esse aperiendam talem consuetudinem: & pro hac opinione citat Suarez, Vasquez, Reginaldum, Lopez, Lugo. Hanc eandem opinionem defendunt Salmanticensis tract. VI. cap. VIII. punct. 4. num. 67. & citant præter recensitos Castropalaum, Dianam, & alios. Ratio, quam ex aliis citatis auctoribus assignat P. La-Croix, eiusmodi est. „Nemo per se loquendo tenetur bis confiteri idem peccatum: peccata autem præterita, per quæ est causata consuetudo, sunt antehac confessæ, uti supponi-

tur, & peccatum præsens non aggravatur, sed potius minuitur ratione præcedentis consuetudinis, quæ aliquo modo minuit libertatem. Ergo non est necessarium facere mentionem peccatorum præteritorum, vel illius consuetudinis. „P. Dominicus Viva in cursu Theol. mor. Tom. II. part. VI. quæst. V. num. II. „Licet teneatur pœnitens respondere Confessario interroganti, consuetudinem peccati, cum opposita sententia sit damnata ab Innocentio XI. tamen per se loquendo non est aperienda huiusmodi consuetudo.“

XVII. Per se loquendo hæc doctrina falsa est, & in propositione 58. damnata ab Innocentio XI. contenta. Quid? Peccatum ex consuetudine inveterata minuitur? Minus ergo peccat qui ex prava consuetudine blasphematur, peieratur, fornicatur, quam qui semel vel bis hæc flagitia perpetratur. Undenam doctrina isthæc? Scripturæ, & Patres ardenti zelo invehuntur adversus peccatores vitioso habitu irretitos. In medium S. Thomas, qui ex Scripturis sanctis, & Patribus suam summam confecit, prodeat ad novam doctrinam profligandam.

XVIII. Hæc autem docet Angelicus I. 2. quæst. LXXXVIII. artic. 2. ubi inquit, *utrum qui peccat ex habitu, peccet ex certa malitia: cui quæsitio hoc præbet responsum. Quandocumque utitur habitu vitioso, necesse est quod ex certa malitia peccet: quia unicuique habenti habitum est per se diligibile id quod est ei conveniens secundum proprium habitum: quia sic fit ei quodammodo connaturale, secundum quod consuetudo, & habitus vertitur in naturam. Hoc autem quod est alicui conveniens secundum habitum vitiosum, est id quod excludit bonum spirituale. Ex quo sequitur quod homo eligat malum spirituale, ut adipiscatur bonum quod est ei secundum habitum conveniens. Et hoc est ex certa malitia peccare. Unde manifestum est quod quicumque peccat ex habitu, peccet ex certa malitia.*

XIX. Iterum S. Thomas præfatam doctrinam falsitatem labefactat I. 2. qu. LXXVI. art. 4. ad 1. his verbis. *Ignorantia, secundum quam omnis malus est ignorans, non est causa peccati, sed aliquid consequens ad causam, scilicet ad passionem, vel HABITUM inclinantem in peccatum.* Hæc autem ignorantia, seu inadvertentia consequens habitum non diminuit (ut falso asserit P. La-Croix cum ceteris) sed auget malitiam, ut evincit cit. quæst. LXXXVIII. art. 4. ad 1. *Dicendum, quod ignorantia electionis, de qua ob-*

no procedit, neque excusat, neque diminuit peccatum. Unde neque maior ignorantia talis facit esse minus peccatum. Quid luculentius contra doctrinam P. La-Croix, & P. Viva, & aliorum Probabilistarum, aientium inquam consuetudinem blasphemandi, peierandi &c. malitiam minuire? Distingueda est inadvertentia antecedens ab inadvertentia, & ignorantia consequenti. Illa vel minuit, vel tollit voluntarium, & malitiam: hæc, utpote volita, & libere electa, non minuit, sed auget iniquitatem. Cedo: habitus vitiosus aut tollit potestatem advertendi, aut secus. Si ais primum; in hæresim incidis. Si secundum; ergo non minuit, sed aggravat crimen. Consule meam epistolam XI. adversus blasphemias ex consuetudine, ubi Patrum testimonii præfatam opinionem profligavi. Si vera esset doctrina P. La-Croix, & P. Viva, male agerent Episcopi reservantes sibi casum blasphemiz ex consuetudine prolata.

XX. Sophismata adversariorum seipsis corruunt. Utique nemo tenetur bis confiteri idem peccatum. Sed dicimus consuetudinem blasphemandi, peierandi, fornicandi esse circumstantiam vitiosam, & iniquam, distinctam ab ipso actu criminoso: quia inclinatur, & firmatur in malitia. Hinc colliges, quam sit laxa sequens doctrina.

XXI. De Lugo disp. XVI. sect. 4. §. 7. num. 202. inquit: „Ille qui per plura periuria comparat consuetudinem peierandi, eo ipso constituit se in periculo, & occasione proxima peierandi postea. Ergo debet in confessione explicare illam circumstantiam consuetudinis, quatenus includit periculum morale, & occasionem proximam ad peccata sublequentia &c.“

„Adhuc tamen regulariter non videtur necessario explicanda illa circumstantia: tum quia homines non attendunt communitè ad illud periculum morale sequentis peccati, quando aliquod peccatum committunt, nec facile discerni potest, quando consuetudo perveniat ad eum gradum, ut inducat occasionem moralem proximam aliorum sublequentium peccatorum: tum etiam quia exponere se periculo fornicationis, verbi gratia, non habet malitiam specie diversam ab ipsa fornicatione. Cum ergo explicuit in confessione præcedenti suam fornicationem, iam explicuit totam malitiam specificam illius peccati. Nam circumstantia illa periculi, quod subit alterius fornicationis, non addit malitiam specie diversam, licet aggravet intra eandem speciem. Unde regulariter non videtur ob-

ligandus pœnitens ad fatendam necessario consuetudinem, nisi interrogetur.“

XXII. Hæc doctrina, ut mihi videtur, penitus eludit propositionem 58. damnatam a Ven. Innocentio XI. *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem.* Probabilista Ioannes Sanchez, huius propositionis auctor, præ ceteris laxavit in christiana Ethice habenas, cum neque Confessario interroganti de consuetudine respondendum esse docuerit. Lugo, La-Croix, Viva cum ceteris docent, non videtur per se aut regulariter obligandos pœnitentes ad manifestandam consuetudinem. Et en elusam damnationem propositionis. Obligandi non sunt pœnitentes? Ergo Confessarii non debent interrogare de consuetudine. Hæc doctrina praxi plurimorum fidelium respondet. Videmus consuetudine, habituque vitioso irretitos sacramenta frequentare, quin se de consuetudine prava aut accusent, aut interrogentur: idcirco vix unquam corriguntur, vix unquam mores mutant. Omnes tantam lugemus corruptelam. At quid mirum, si corruptela persistit, cum sit plurimum Casuistarum auctoritate munita? Si per se pœnitentes consuetudinem pravam blasphemandi, peierandi, fornicandi manifestare non tenentur; per se Confessarius interrogare de consuetudine non astringitur. Si consuetudinem, mortalis infirmitatis radicem, ignorat Confessarius; quomodo curare ægrotos valet? Quid mirum, si ægroti nunquam sanantur, cum ægritudinis causa tranquilla perseveret in corde? *Exponere se, inquit Lugo, periculo fornicationis non habet malitiam specie diversam ab ipsa fornicatione.* Transeat, non esse malitiam specie diversam. Sed dicimus esse malitiam moraliter aggravantem: malitiam, quæ statum pœnitentis, eiusque infirmitatem tam magnopere auget, ut, nisi hæc venefica radix curetur, desperata sit salus infirmi.

XXIII. Dixi, doctrinam P. Claudii La-Croix, Lugo, & aliorum, negantium debitum manifestandi consuetudinem, contentam esse in propositione 58. damnata ab Innocentio XI. Hoc autem evinco, & quidem evidenter. Confessarius in ea solum inquirendi iure pollet ad quæ manifestanda pœnitens obstrictus est: neque de iis interrogare Confessarius valet a quibus manifestandis pœnitens liber est. Confessarius interrogare de consuetudine pœnitentem iure potest. Ergo manifestare consuetudinem pœnitens astringitur. Quid ad hæc? Tenetur, inquit, pœnitens fateri consuetudinem, si

interrogetur; secus, si Confessarius taceat. Iocamini. Effugium istud vanum est, & pura putaque verborum cavillatio. Debitum poenitentis respondendi Confessario interroganti praesupponit debitum manifestandi. Nisi enim praecederet debitum manifestandi, neque Confessarius interrogare posset, neque poenitens respondere teneretur. Interrogat Confessarius, ut statum agnoscat poenitentis. Peregrinie. Ergo poenitens obstrictus debito est manifestandi statum suum medico spirituali: & super hoc debito poenitentis aperiendi statum suum Confessario fundatur ius Confessarii interrogandi de tali statu. Manifestari status poenitentis nequit, ni patefiat eiusdem consuetudo. Ergo redit argumentatio, videlicet quod ius Confessarii interrogandi de consuetudine fundatum sit in debito poenitentis consuetudinem manifestandi. Ne multa: debitum manifestandae consuetudinis praecedit ius Confessarii de consuetudine interrogandi. Ergo etiam Confessarius omitteret interrogationem, non propterea poenitens liber esset a debito consuetudinis manifestandae; cum debitum istud absolute afficiat poenitentem, qui respondere minime teneretur interroganti, nisi praecederet debitum manifestandi. Ergo debitum manifestandi praecedit & ius interrogandi, & debitum respondendi. Ergo evidenter doctrina P. La-Croix, Lugo, Viva, & aliorum contenta est in propositione 58. damnata ab Innocentio XI. seu eadem est, ut ego quidem sentio, cum propositione damnata. Opponent auctoritatem Doctorum. Sed ego oppono auctoritatem Pontificis summi. Doctores, qui scripsere ante Innocentium XI. opponi nequeunt: quia illi, si scivissent propositionem damnandam, aliter dubio procul scripsissent, ut sentire nos convenit. Qui post damnatam propositionem scripserunt, quia non putarunt damnatam esse doctrinam antecessorum, illam propugnare operae pretium existimarunt. Verum de hac propositione fufius cap. seq. num. 4.

XXIV. Duplex consuetudinis genus Lugo cum ceteris distinguit. Altera consuetudo est, inquit, quae ad similia peccata inducit patranda cum advertentia, novaque libertate: & de hac consuetudine haecenus locutus est. Altera consuetudo est, quae inducit quidem ad similes actus postea ex habitu faciendos, sed absque nova advertentia, aut libertate nova ad novum peccatum. De hac consuetudine haec scribit idem Lugo *ibi* num. 204. „ Maior difficultas esse potest de consuetudine posterioris generis, quae scilicet

est causa faciendi similes actus absque de liberatione sufficienti, vel advertentia. In quo casu certum in primis videtur, actus subsequentes sine deliberatione praesenti factos, non esse nova peccata, sed solum esse peccata in sua causa, nempe in consuetudine praecedenti libere voluta, seu esse effectus peccati, ut cum aliis probat Thomas Sanchez . . . Suarez . . . Unde non erit necesse iuramenta sequentia absque advertentia prolata in confessione explicare, sed solum causam culpabiliter antea positam, nempe consuetudinem illam volutam, aut permissam, ut notat idem Sanchez. “

XXV. Non erit necesse periuria, blasphemias, & alia ex tali consuetudine sine advertentia perpetrata manifestare? Sat erit manifestare consuetudinem? Haec consuetudo adimit libertatem, quia adimit advertentiam actualem? Haec doctrina, ut Patrum, & Scripturarum documentis palam feci in *cit. epist.* xi. nisi mea me opinio fallat, inducit Ignorantissimum Pelagianorum, & Philosophissimum. Qui actu de Deo non cogitat, Deum non offendit, est doctrina ab Alexandro VIII. damnata. Qui peierat, qui blasphemat sine actuali advertentia, actu non peccat, inquit Lugo, & P. Viva in *prop. 60. Innoc. XI. num. 18.* cum aliis non paucis Casuistis. In quo differt haec secunda a prima doctrina damnata? Diversitatem ego ignoro, & puto reipsa non dari. Quid? Homo, habitu vitioso irretitus, libertatem amisit in patrandis peccatis eiusdem habitus? Non perpetrat nova peccata, quia actu non advertit? An non possunt actu advertentia homines? An haec advertentiae omissio non est libera? Peccarunt dumtaxat libere consuetudinem efficiendo? At plurimi homines communiter non attendunt, inquit Lugo, ad hanc consuetudinem, eamque repetitis actibus contemunt, quin advertant. Malitia ergo consuetudo ipsa vacabit, sicut peccata ex eadem manantia nova malitia actuali carent ex defectu advertentiae? Hoc posito, peccatores habitu depravato irretiti melioris conditionis erunt quam peccatores ex fragilitate humana delinquentes. Si nova periuria, blasphemiae, fornicationes ex consuetudine patrae non sunt nova peccata: ergo nulla dantur peccata ignorantiae vincibilis. Nam qui peccant ex ignorantia vincibili, peccant absque actuali advertentia: si enim actualis adesset advertentia, ex malitia, scienter, & non ignoranter peccarent. Haec autem doctrina, cum de

de medio tollat ignorantiae delicta, hostiliter pugnat cum Scripturis sanctis, ut fuscocalamo demonstratur *Tom. II. Apparatus ad Theologiam Christianam.*

XXVI. Quaest. XI. Quid dicendum de hac opinione P. Claudii La-Croix, nempe an illa quae ex consuetudine moraliter mala postea inadvertenter fiunt, sint confitenda? Resp. P. La-Croix proponit hanc opinionem *Lib. II. part. II. num. 973.* ubi sic respondet *num. 974.* „ Si supponamus, quando ista fiunt, nullam prorsus adesse advertentiam malitiae, talia non habebunt ullam novam malitiam, uti constat ex dictis *Lib. V. art. 2. num. 16.* & consequenter cum ista in se non sint peccata, nec externe compleant peccatum aliquod internum, sed tantum sint effectus peccati secundum dicta *num. 944.* non est obligatio illa confitendi . . . Quod verum est, secundum multos cum *Dict. cast. quomodo illa consuetudo non sit retractata.* “

XXVII. Indicent cordati piique lectores de hac doctrina. Infirmiati meae admirationem sane ingerit. Aristoteles dicit; admirationem ferum esse ignorantiae. Ignorantem scilicet me fateor, neque tanti sum, ut hunc opinandi modum cum Scripturae sanctae, & Patrum doctrina confederare valeam. Blasphemias, periuria, fornicationes, quae ex consuetudine moraliter mala fiunt, si nulla adfit advertentia, neque sunt peccata nova, neque sunt confitenda? Utinam ignorare talem opinionem mihi datum fuisset, sicut ignoro illam cum Evangelio coniungere. Idcirco sapientibus evadendum relinquo.

XXVIII. Quaest. XII. Quid dicendum de opinione P. Tamburini, aientis non esse manifestandos gradus consanguinitatis peccati commissi cum matre, aut consobrina? Resp. P. Thomas Tamburinus *Lib. II. meth. confes. cap. VIII. §. 7. num. 48.* ait: „ Dico, probabile esse nec consanguinitatem ab affinitate ex S. Thom. 2. 2. *quaest. XVI. art. 9.* & Caiet. *ibid.* nec unum gradum ex his differre specie ab aliis. Sic Filliuc. dicens esse opinionem S. Th. Caiet. Soti, & fere Thomistarum. Griptus. . . Megala . . . uterque apud Dianam. Unde licet sine dubio gravius sit contra unum gradum delinquere, v. g. contra primum cum *MA-TRE*, quam contra alium, v. g. cum consobrina: tamen quia non mutatur species, putio non esse speciatim manifestanda in confessione. “

XXIX. Haec P. Tamburini, & Filliucii doctrina falsa, & laxa est. Vix rusticorum, *Conc. Theol. Tom. IX.*

aut idiotarum aliquem reperire est, qui, si concubuerit cum matre, cum sorore, horrendam malitiae circumstantiam non percipiat. Citati autem Auctores eximunt ab obligatione manifestandi vel ipsum primum gradum consanguinitatis. Quare si quis peccavit cum propria matre, sat erit ut dicat, Commisi incestum, non declarando cum matre, aut sorore &c. Vide *quae cap. seq. num. 9.* dicturus sum ex S. Thoma.

CAPUT VI.

De obligatione confitendi circumstantias mortaliter aggravantes peccatum intra eandem speciem. Doctrinam S. Thomae vindicatur ab interpretamentis Salmanticensium, Moyæ, & aliorum plurimum.

I. Omnes Catholici docent, circumstantias mutantem speciem esse confitendas, cum id definitum in Concilio Tridentino sit. Disputatur dumtaxat de circumstantiis quae intra eandem speciem notabiliter malitiam peccati aggravant. Furaris aut unum aureum, aut centum, aut mille. Peccatum est intra eandem speciem furti; at furtum mille aureorum est notabiliter gravius quam furtum unius aurei. Similiter peccatum incestus non differre specie, sive sit cum matre, sive sit cum sorore, sive cum nepte, aut consobrina, plures docent; sed malitia aggravatur iuxta graduum diversitatem.

II. Disputant in utramque partem Theologi & numero, & doctrina spectabiles. Plures Probabilistae, & praesertim P. Moya, impingere ausi sunt S. Thomae, quod liberet fideles a debito manifestandi in confessione circumstantias notabiliter aggravantes. In hanc hallucinationem lapsi sunt vel ipsi doctissimi Salmanticenses scholastici, nedum morales. Et quoniam Theologos istos de doctrina S. Thomae optime meritos plures facio quam ceteros; idcirco adversus istos vindicandum S. Thomam suscipio. Si enim ostendero, vel hos clarissimos Theologos, in propugnanda S. Thomae doctrina nemini secundos, ad hoc quod attinet; caligasse; continuo evanescent omnia commenta Moyæ, & aliorum, laxam doctrinam S. Thomae impingentium.

III. Salmanticenses scholastici igitur *Tom. XII. tr. xxiv. disp. VI. dub. 4.* contendunt, S. Thomam negare debitum manifestandi circumstantias mortaliter aggravantes intra eandem speciem. Quod ut evincant, op-

ponunt ex IV. dist. xvi. q. iii. art. 2. hoc testimonium. *Quidam enim dicunt, quod omnes circumstantiæ, quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, confiteri necessitatis est, si memoriæ occurrant. Alii vero dicunt, quod non sint de necessitate confitendæ, nisi circumstantiæ quæ ad aliud genus peccati trahunt: hoc probabilius est.* Hic sistent præclari Theologi, atque a se itare S. Thomam definiunt. Verum, si integra doctrina spectetur Angelici Doctoris, non video, unde de eiusdem patrocinio in hac causa gloriari Salmanticenses valeant. Sic enim continuo persequitur S. Thomas. *Sed addendum est, quæ ad aliam speciem mortalis trahunt. . . . Cuius RATIO EST (N. B.) quod venialia non sunt de necessitate confessionis, SED SOLUM MORTALIA, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent: quia circumstantiæ quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, SED NON MORTALIS PECCATI, non sunt de necessitate confessionis.* Ita tamen eadem confiteri perfectionis est, sicut & de VENIALIBUS dictum est. Hic triumphum canunt perdocti Salmanticenses, & ita luculenter S. Thomam laxam opinionem, quam ipsi propugnant, docere contendunt, ut relatum testimonium nullam excipiat legitimam interpretationem. Et re ipsa Thomistarum plures ita sentiunt. „ Nemini Thomistæ (inquit „ Natalis Alexander Lib. II. cap. v. art. 6. „ S. r.) religioni sit ab ea S. Thomæ opinionione discedere, quam iunior propugnavit, & quam ipse eiuraturum fuisse, ac retractaturum verisimile est, si post Synodum Tridentinum scripsisset. Unde selecti ex Ordine Dominicano Theologi, qui Concilii Catechismo ad laboraverunt, contrariam opinionem asseruerunt Ecclesia approbante. „ Quamobrem laudati Salmanticenses perspicue fatentur num. 88. se non semel admiratione suspensos hæsisse, graves aliquos Thomistas, ut Gonet, Labat, & quosdam alios controversiam hanc versantes. . . . non sibi opposuisse hanc S. Doctoris sententiam, eamque utcumque possent, explicuisse. Verum modo admirationem deponimus, attendentes ad eorum evidentiam, & illorum discipulorum reverentiam, quod noluerint eis aperte refragari, sed veluti furtim capesserint aliam viam.

IV. Ut admirationem depositam resumant perdocti Patres, paucis ego laudatum testimonium expono. Triplicem malitiam adiacere circumstantiæ peccato valent: primam, quæ mutat speciem: secundam, quæ non

pertingit ad peccatum mortale, sed sistit intra venialis peccati confinia: tertiam, quæ speciem quidem non mutat, constituit tamen peccatum mortale. S. Thomas in adducto testimonio docet, necesse haud esse, ut circumstantiæ quæ aut non mutant speciem, aut non adiaciunt malitiam constituentem peccatum mortale, in confessione manifestentur. Adeo evidens est, huc tendere Angelici Præceptoris doctrinam, ut si soli qui mollioris Ethices lenocinio capti sunt, refragari queant. Cedo: quid produnt hæc verba quæ totam articuli illius doctrinam regunt? *Cuius ratio est, quia venialia non sunt de necessitate confessionis, sed solum mortalia, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent.* Ad horum verborum conspectum in fumum abeunt omnia insignium virorum interpretamenta. Clamant perdocti homines, S. Thomam expresse agere de circumstantiis quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt. Verisimum habet. Sed hæc verba scribit sub initium articuli, & post laudata verba rationem promittit cur circumstantiæ non sint confitendæ, inquit: *Cuius RATIO EST, quia venialia non sunt de necessitate confessionis.* Post laudata verba adiacit, confitenda esse solum mortalia quæ quantitatem infinitam quodammodo habent. Nihil ne discriminis inter aliquam quantitatem notabilem, & quantitatem infinitam? Peccatum mortale quantitatem quodammodo infinitam habet, inquit Angelicus. Peccata venialia alia levia, alia intra idem genus gravia, quæ addunt quantitatem notabilem, sed non infinitam: ideo non sunt mortalia. Tandem post opposita verba subdit Angelicus: *Circumstantiæ aggravantes, quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non peccati MORTALIS, non sunt de necessitate confessionis.* En constantem & perspicuam Angelici mentem eo unice spectare, ut definiat, circumstantias quæ aut non mutant speciem, aut non addunt malitiam peccatis mortalis, non esse de necessitate confessionis. Unde legitime & evidenter infertur, S. Thomam docere, circumstantias quæ malitiam constituentem peccatum mortale adiaciunt, necessario exprimendas in confessione esse; circumstantias vero quæ confinia venialis peccati non transfiliunt, non esse de confessionis necessitate.

V. Porro, ut laudata doctrina clarior fiat, hoc ponamus exemplum. Gravis materia furti sint sex iulii. Adiantur duó iulii. Circumstantia hæc levem quantitatem supe-

superaddit. Adiaciantur quatuor, vel quinque. Circumstantia hæc superaddit notabilem quantitatem, sed intra terminos peccati venialis. Addantur decem, viginti, centum, mille. Circumstantia hæc non addit quidem diversam peccati speciem; tribuit tamen malitiam peccati mortalis, quod habet quantitatem quodammodo infinitam. Et hæc circumstantia iuxta S. Thomam est necessario in confessione manifestanda. En genuinam, perspicuam, & constantem doctrinam S. Doctoris. Antequam huic brevissimæ interpretationi finem impono, lubet iterum viros admiratores paullulum premere, & ad respondendum provocare. Cur S. Thomas negat circumstantias esse in confessione manifestandas? Respondet Angelicus: *Quia peccata venialia non sunt de necessitate confessionis.* Alia ne ratio in universa adducta doctrina? Nulla prorsus. Ergo necessario consequitur, circumstantias augentes malitiam quæ constituit peccatum mortale, esse in confessione aperriendas. Quid ad hæc Salmanticenses?

VI. Alii textus quos obrudunt Theologi isti, illorum & admirationem, & opinionem penitus profligant. Opponunt, D. Thomam ibidem ad 2. hæc docere. *Dicendum, quod determinata quantitas peccati non potest Sacerdoti innotescere, quia nec ipse peccator scit. Unde sufficit quod sciat quantitatem quæ ex specie peccati consurgit.* Peccator ergo qui scit quantitatem in specie furti, iuxta S. Thomam, tenetur eam manifestare. Quantitatem vero malitiæ quam ignorat, declarare neque potest, neque astringitur. Explorata hæc sunt, & peruvia. Falsa ergo est Salmanticensium sententia.

VII. Insistent 3. S. Thomas in scripto ad Annibaldum dist. xvi. quæst. unic. artic. 5. ait: *Circumstantia quæ novam rationem peccati mortalis addit, de necessitate est confitenda; alia autem non.* Mitto, scriptum istud supposititium esse, quod eruditos Theologos latere non debuisset. Sed respondeo, nihil adduci posse luculentius in confirmationem nostræ datæ interpretationis. Tot rationes peccati mortalis multiplicantur in furto, quot sunt in eodem materiæ graves in genere furti. Ponamus materiam gravem furti esse unum scutum Romanum. Qui centum scuta furatur, 99. rationes peccati mortalis superaddit. Furtum enim centum scutorum, unico actu a Petro perpetratum, æquivaleret centum furtis, quæ centum personæ diversæ committerent, singulæ furti unum scutum. Ideo qui unico actu centum scuta furatur, centum rationes mortalis peccati superaddit.

VIII. Insistent 4. S. Thomas opusc. xii. ad Lectorem Bituntinum art. 6. scribit: *Circumstantias vero aggravantes quæ in aliud genus peccati non trahunt, non tenetur homo confiteri, SICUT NEC VENIALIA, licet laudabile sit quod ea homo confiteatur.* Testimonium istud evidentius confirmat ea quæ dicta sunt, nempe Doctorem Angelicum docere, circumstantias quæ veniale tantum malitiam addunt, non esse confitendas; e contrario patefaciendas eas esse quæ malitiam peccati mortalis adiaciunt.

IX. En ex illis ipsis S. Thomæ testimoniis quæ in sui præsidium Salmanticenses allegant, illorum prostratam sententiam. Quid, si referre huc vellem plura ex eiusdem Summa principia, quæ laxam opinionem prorsus labefactant? Docere videtur S. Thomas 2. 2. qu. cliv. art. 9. ad 2. unam esse incestus speciem, sive cum consanguineâ, sive cum affine: Hoc ego non concedo, sed oppositum colligi ex doctrina S. Thomæ sentendo: & Vincentium Baronium dist. ii. sect. 3. §. 2. contra Moyam consentientem habeo. Id tamen aperte defendit Caietanus in hunc locum. Numquid dicturi sunt Salmanticenses, iuxta S. Thomam non esse manifestandam circumstantiam incestus cum propria matre; sed solum dicendum, incestum perpetratum esse sive cum matre, sive cum affine in tertio, aut quarto gradu? Non puto illos tantam laxitatem attributuros Angelico Doctori, qui ibidem ad 3. ait: *Unde Philosophus dicit de animalibus, quod quidam equus, quia deceptus fuit, ut matri commiseretur, seipsum precipitavit quasi præ horrore, eo quod etiam animalibus aliquibus inest naturalis reverentia ad parentes.*

X. Quam ostensum sit, Angelicum non modo non favere opinioni neganti obligationem confitendi dictas circumstantias, sed e contrario illam improbare; tamen gratis concedere volo, ambiguum esse S. Doctoris mentem. Hoc enim est quod ad summum contendere Salmanticenses possunt. In hac autem hypothesi expedit ne ambigua aliqua testimonia tanti Doctoris in laxam opinionem, nulla prorsus solida ratione fultam, detorque? Quid? Nulla firma ratione fulcitur opinio negans debitum patefaciendi circumstantias aggravantes? Nulla omnino. Ad rem.

XI. Prima ratio quam Salmanticenses allegant, est auctoritas S. Thomæ. Hanc vanam esse iam ostendi. Secundum motivum, inquit n. 89. ob quod propositam assertionem amplectimur, consistit in multitudine &

auctoritate gravium Doctorum. Multitudo laxas opiniones amplecti solet. Arguebat olim S. Basilius adversarium: *Multitudine mendacium defendis?* Tantum mihi otii non est, ut expendam textus Alberti Magni, S. Bonaventuræ, S. Antonini, aliorumque paucorum opera. At Vincentius Baronijs, & Suarez contendunt, hos sanctos viros docere debitum confitendi circumstantias quæ mortaliter, secus quæ venialiter aggravant malitiam. Ad alios Auctores quod attinet, sola auctoritas Catechismi Tridentini, quam mox referam, prævalet sexcentis Dianis, Leandris, Palais, Killefonijs, Villalobofius, Accacijs, Pitigianis, Tamburinis, ceterisque similibus.

XII. *Tertium motivum* (inquiunt Salmanticenses n. 90.) est: *cum confiteri circumstantias notabiliter aggravantes sit onus admodum grave, nisi certo constet de lege, non est tantum iugum imponendum. Lex enim in dubio legis lata, ut tradunt Sanchez, Tapia, Arauzo &c. non obligat.* Hæc doctrina ex fodina Probabilismi hausta est, quam falsam, & laxam alibi ostendi.

XIII. *Quartum motivum* (addunt n. 92.) quod *contraria sententia parit innumerabiles scrupulos, & anxietates satis perplexas, ac insuperabiles in fidelibus*. Hic est locus topicus probabilisticus, & lepidum interpretamentum, quod toties obtruditur, quoties sanioris Ethicæ regulæ inculcantur. Quam sit vanum, ex nostræ sententiæ explicatione continuo apparebit. Hæc sunt quatuor rationum momenta quæ perdoctos Theologos impulerunt ad negandam necessitatem manifestandi circumstantias notabiliter aggravantes. Hæc rationum momenta vocantur ab iisdem n. 87. *prudentialia*. Nos & prudentiæ christianæ, & bono sensui, nedum Scripturis, Patribus, & Concilijs, illa repugnare mox ostendemus.

S. U N I C U S.

Circumstantiæ mortaliter aggravantes peccati malitiam intra eandem speciem necessario aperiendæ sunt, ut integra confessio sit.

I. **Q**uoniam in tradendis conscientiæ regulis, & præsertim in re sacramentaria, non tam rationes humanæ, & metaphysicæ, quam Concilia sacra, quæ Ecclesiæ doctrinam fidelibus exponunt, consulenda sunt; ideo primum omnium in medium adduco declarationem Catechismi Romani, qui decretum Concilii Tridentini in-

terpretans, hæc *Part. II. cap. v. §. 47.* præscribit. „*Peccatorum circumstantiæ, dum quis confitetur, sunt patefaciendæ. Sed in confessione summa illa cura, & diligentia adhibenda est, quæ in rebus gravissimis ponere solemus; omneque studium in eo conferendum, ut sanæ animæ vulnera, & peccati radices evellamus. Neque solum peccata gravia narrando explicare oportet, verum etiam illa quæ unumquodque peccatum circumstant, & pravitatem valde augent, vel minuunt. Quædam enim circumstantiæ adeo graves sunt, ut peccati mortiferi ratio ex illis tantum constet: quare hæc omnia confiteri semper oportet. Si quis enim hominem interemerit, explicandum est, utrum ille sacris initiatus, aut profanus fuerit; itemque, si cum muliere concubuit, matrimonii ne lege libera, aut alterius uxore, aut propinqua, aut alicuius voti sponsione Deo consecrata, aperiatur necesse est. Hæc enim diversa peccatorum genera constituunt; ita ut primum quidem simplex fornicatio, alterum adulterium, tertium incestus, quartum sacrilegium a divinarum rerum Doctoribus appelletur. Furtum etiam in peccatis numerandum est. Verum si quis aureum nummum furetur, levius omnino peccat quam qui centum, vel ducentos, vel ingentem aliquam auri vim, præsertim vero qui sacram pecuniam abstulit. Quæ etiam ratio ad locum, & ad tempus pertinet: quorum exempla notiora sunt ex multorum libris, quam ut a nobis commemorentur. HÆC igitur, ut diximus, ENUMERANDA SUNT. Quæ vero pravitatem rei magnopere non augent, sine crimine omitti possunt.*“

II. Hanc meditari doctrinam debuissent perdocti Salmanticenses, missis Villalobofius, Leandris, Dianis, Palais, ceterisque. Et quamquam prolixitate valde nimia innumeras speculationes agglomerent, nihilominus nec meminere istius Catechismi, cuius Auctores & S. Thomæ, & Concilii Tridentini doctrinam apprime callebant, & eam populo fideli, ac præsertim Parochis explicabant. Heinc omitto plures alias Synodos, Vormatiensem, Londinensem, & Patrum testimonia brevitatis studio; cum mihi longa superfit via, & tempus desit. Unum dumtaxat adiicio. S. Carolus Borromæus *Act. Part. IV. in instruct. Confess.* hæc docet, *Confessarius esse debet instructus, quænam sint circumstantiæ peccati mutantis speciem, quæ notabiliter aggravantes. Quia tam istæ, quam illæ circumstantiæ necessario explicandæ sunt*

in confessione. Hæc duo sola splendidissima documenta certam, & ineluctabilem efficiunt sententiam nostram. In horum conspectu omnium Casuistarum, qui pro contraria opinione citantur, auctoritas nec levissimam efficit probabilitatem.

III. Transcribenda quoque hic essent verba Ritualis Romani, a Paulo V. approbati, in Rubric. de poenit. ubi hæc habentur. *Quod si poenitens numerum, speciem, & circumstantias explicatu necessariis non expresserit, Sacerdos eum interroget.* Sed occurrunt Salmanticenses num. 96. se reponere posse, hæc verba non esse præceptiva, sed exhortativa. Peregrege. At subdunt, se non egere hac responsione: quia Rituale intelligendum est de illis quæ mutant speciem. Sed Rituale ipsum hanc retundit cavillationem, inquires: *Speciem, & circumstantias.* Quid? Rituale præcipit ut manifestentur peccatorum species: deinde, ut declarentur circumstantiæ. Et hæ circumstantiæ produunt malitiam non aggravantem, sed specie diversam? Non videtur dignum tantis viris interpretamentum.

IV. Alia documenta nostram confirmant sententiam. Innocentius XI. hanc propositionem n. 58. damnavit: *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem.* Confessarius ius non habet de iis interrogandi quæ manifestare poenitens non tenetur. Hæc duo, ius interrogandi, & debitum manifestandi, ita sunt indivulsa, & coniuncta, ut consistere primum absque secundo nequeat. Porro consuetudo fornicandi, consuetudo peierandi, furandi &c. non est circumstantia, quæ speciem mutet, sed solum quæ intra eandem speciem malitiam aggravat. Damnata est doctrina negans debitum respondendi. Ergo damnata est doctrina negans debitum manifestandi. Nec est quod cavilleris, damnatam esse doctrinam negantem debitum respondendi. Quoniam rogo: cur damnata est doctrina negans debitum respondendi? Ediffere. Nisi præcederet debitum manifestandi, imponi ne onus respondendi iure posset? Numquid Pontifex, qui propositionem damnavit, aliquid novi imposuit? Nemo id dixerit. Sed quod forum, & iudicium sacramentale natura sua postulat, declaravit Pontifex summus. Ergo dum proscripsit doctrinam inficentem debitum respondendi Confessario interroganti, diris devovit doctrinam negantem debitum manifestandi consuetudinem. Et in hoc debito manifestandi fundatur debitum respondendi Confessario interroganti. Alioquin,

Cons. Theol. Tom. IX.

sublato debito manifestandi, nullum ius ad est in Confessario interrogandi: nullo debito astringitur poenitens respondendi. Hæc doctrina perspicua, solida, ineluctabilis est.

V. Salmanticenses scholastici innumeras infarciunt speculationes, ut hanc causam implicatam efficiant. Num. 202. dicunt, Confessarium interrogare debere poenitentem i. quando peccatum circumstantia affectum, est reservatum ab Episcopo; ut si furtum mille aureorum esset casus reservatus. Sed hoc, inquiunt, non oritur ex gravitate circumstantiæ notabiliter aggravantis. Unde ergo? Ex hoc, subdunt, quod Confessarius nequeat aliter statum poenitentis cognoscere. Sed hoc est accidentale, si circumstantia notabiliter aggravans intra eandem speciem consideretur secundum se, in genere, & præcise. . . Unde non oppositur nostræ assertioni, quæ per se etiam & in genere, ut doctrinalem decet, procedit. Exulet ergo a foro poenitentis doctrina negans debitum manifestandi circumstantias aggravantes. Argutatio facta, supra quam dici potest, vana est. Confessarius potest, & debet poenitentem interrogare de circumstantia aggravante, ut poenitentis statum perfectum habeat, & poenitens tunc responderet tenetur? Sed unde oritur status poenitentis, nisi a malitia circumstantiæ notabiliter aggravantis? Infirmus tenetur exponere infirmitatis suæ statum, & non tenetur patefacere radicem veneficam, quæ talem statum parit? Non tenetur poenitens patefacere radicem, quæ nisi evellatur, sanari nequit, & qua evulsa continuo convalescit? Si hæc paradoxa perniciosissima fidelium saluti non sunt, quænam erunt?

VI. Salmanticenses *tract. xxiv. disp. VIII. dub. 4. §. 2. num. 202. pag. 140.* inquiunt: „Secundo modo contingit Confessarium inquirere de his circumstantiis, non ob motiva aliqua specialia, & accidentalia, quæ proxime recensuimus; sed quia vult, vel quia in ea opinione est, quod aggravantes notabiliter intra speciem debent in confessione explicari. Et tunc poenitens, quia scit saltem præcise, & ex aliorum testimonio nostram sententiam negantem esse tutam, & communiorem, & probabiliorem contraria, non tenetur ad illam Confessarii interrogationem respondere; sed potest cum reverentia dicere, se explicuisse quod debuit, & posse reticere quod tacet, nec ad amplius teneri: quia scit circumstantias notabiliter aggravantes, v. g. quantitatem rei ablatis, de qua inquiritur, non esse

esse materiam necessariam confessionis. Ex his dictis nequit Confessarius illum amplius cogere: nec illi ex vi huius absolutionem denegare: quia poenitens procedit secundum tutam & probabilem opinionem, atque adeo recte agit, & cum eo se potest, AC DEBET Confessarius conformare.

VII. Aut nihil sapio, aut hæc doctrina sacrum poenitentiae tribunal turbat, & inverteit, & in damnata proposit. 58. continetur: Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem. Porro, ut evidentius pateat, rescriptam doctrinam contineri in hac damnata thesi, revocandus in memoriam est primus casus, in quo solum dicunt laudati Patres, & poenitentem teneri manifestare circumstantiam aggravantem, & Confessarium de eadem interrogare. Quando occurrit casus iste? Quando peccatum est reservatum. Hæc sunt illorum verba ibidem pag. 139. *Demus in aliquibus diocesisbus furtum mille aureorum esse casum, sive peccatum superiori reservatum. Poenitens qui illud commisit, debet tam requisitus, quam non interrogatus illam circumstantiam manifestare, ut Confessarius sciat quomodo se gerere debeat in absolvendo.* Addunt, teneri quoque poenitentem Confessario interroganti de consuetudine, puta furti, respondere, ut aliquo modo eludant propositionem damnatam. Et propterea addunt, hanc obligationem aut interrogandi, aut respondendi non fundari in gravitate circumstantiae, sed in alia radice, nempe casus reservati. Inquiunt, *consuetudinem peccandi per se loquendo non esse necessario explicandam in confessione; sed solum per accidens, si esset reservata, & necessaria ad cognitionem status poenitentis. Ceterum ista, inquiunt, sunt accidentalia.*

VIII. Conferas nunc velim hanc doctrinam cum ea quæ adducta est num. 6. quod scilicet poenitens non teneatur respondere, si interrogetur de quantitate furti: Quia scit circumstantias notabiliter aggravantes, v.g. quantitatem rei ablatae, de qua inquiritur, non esse materiam necessariam confessionis &c. Igitur, nisi furtum sit in aliqua diocesi reservatum, etiam interrogatus poenitens non tenetur illud fateri; sed potest cum reverentia dicere, se explicuisse quod debuit. Porro, hoc principio admissio, quod sublata reservatione vel consuetudinis, vel furti, non teneatur poenitens respondere interroganti, nedum manifestare ex se furti quantitatem, quandonam casus erit in quo poenitens teneatur manifestare circumstantias aggravantes? Consuetudo est solum circumstantia ag-

gravans intra eandem speciem. Hanc fateri ex se non tenetur. Ergo neque interroganti Confessario tenetur respondere: quia, subdunt, poenitens scit saltem practice, & ex aliorum testimonio (nempe Dianæ, Killefonii, Leandri, Palai, &c. non teneri ad illam Confessarii interrogationem respondere. Præterea poenitens, præciso casu reservato, præfata doctrina persuasus poterit semper cum reverentia respondere, se explicuisse quod debuit. Immo, inquiunt, nequit Confessarius illum amplius cogere, nec illi absolutionem ex vi huius denegare. Ecce hoc? Quia Confessarius debet se cum poenitente conformare. Iudicent nunc sapientes, num hæc doctrina contineatur in dicta proposit. 58. proscripta; num perturbet tribunalis confessionis ordinem: Iudex subiicere suum iudicium rei iudicio debet? Consule quæ supra dicta sunt, ut iudicare facilius valeas, num præfata doctrina contineatur in decreto Innocentii XI.

IX. Alteram propositionem huc spectantem damnavit Innocentius XI. nempe 1. *Non est illicitum in sacramentis confervendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore, nisi &c.* Agitur in præfenti de valore sacramenti; cum confessio integralis sit pars materię necessarię sacramenti poenitentię. Sententia adfirmans circumstantias aggravantes esse materiam necessariam, tutior est opinione negante. Ergo proscriptus est usus opinionis negantis necessitatem manifestandi circumstantias aggravantes in confessione.

X. Salmanticenses loc. cit. num. 205. duplici via eluctari heinc conantur. Respondetur, inquiunt, primo, nos solum discutere, num circumstantiæ notabiliter aggravantes sint materia necessaria confessionis; in qua difficultate, quæ certe speculativa est, & in actu signato discutitur, sequimur partem negativam probabiliozem utique, & communiozem. An vero in praxi, & actu exercito confessionis consulenda sit, difficultas diversa est, & in qua unicuique relinquitur exequi quod sibi tutius, securius, aut etiam perfectius censuerit.

XI. Næ istud egregium responsum? Morum regulæ speculative, & in actu signato discutuntur? Et quo conatus isti tendunt? Quis tanti laboris finis? An hoc ansam non præbet hostibus nostris in invidiam adducendi scholasticam Theologiam, quasi hæc in aere verberando occupetur? Communior, & probabilior est opinio negans necessitatem circumstantias manifestandi? Distinguo. Probabilior est probabilitate casuistica, accessiva a Dianis, a Leandris, a Killefoniis, a Tamburi-

burinis, aliisque, qui in actu signato conscientię regulas discutunt; transeat. Probabilitate theologica, hausta ex Scriptura, ex Ecclesię decretis, ex Catechismo Concilii Tridentini, & gravioribus Theologis; nego. Verum hæc obiter, & dicis causa. Sat quippe nobis est, perdoctos hos Theologos nobis victas manus dare, ultero contententes in praxi manifestandas esse circumstantias mortaliter aggravantes.

XII. Verum quemadmodum in controversia de attritione formidolosa post effugium ad asylum disputationis speculative abstractis a praxi, arma resumpserunt ad propugnandum illud inauditum paradoxon, quod attritio servilis tutior sit materia sacramenti; ita nunc, ne vilitatis vavorisque notam incurrant, subdunt: *Sed quia nihil etiam huiusmodi formidamus in eiusdem sententię praxi, respondetur secundo &c.* Tanta verborum farragine, & subtili acumine involuta responso est, ut vix percipere eam lectores possent, si, ut iacet, rescriberem. Paucis illam do. Aiunt ergo ad sacramentum necessariam esse confessionem moraliter integram: & hanc facere eum qui confitetur ea omnia quæ cognoscit necessario confitenda, quamvis supprimat ea quæ vel certo, vel probabiliter, probabilitate omnino certa cognoscit non esse de necessitate confessionis. Videntur quæ distinctiuncularum præsidia suppeditat Probabilismus? Vel ipsi cordatiores Probabilistæ improbant in quacumque materia opinionem tantum probabiliter probabilem: & nunc in materia sacramentaria obtruduntur probabilitas certo probabilis? Quid heinc? Hæc probabilitas certo probabilis efficit opinionem tutam. Ergo frustraneum evadit pontificium decretum, quod ex opinionibus controversis præcipit tutiorem amplectendam. Falleris, reponunt. Tutior utique est sententia quæ detendit, manifestandas circumstantias mortaliter aggravantes. Sed tamen tanta, ut sic loquamur, TUTITAS, aut securitas non est necessaria, sed fiet ex redundanti quadam supererogatione. Quis ad eiusmodi TUTITAS catapultam arma non posuerit? Tu lector iudica, qua simplicitate & maiestate gravissimæ de re sacramentaria quæstiones dirimantur. Adeo enim arbitrarię, & commentitię mihi apparent eiusmodi distinctiunculæ, ut reselli gravi oratione nequeant; sed sola iusta derisione contemnendæ videntur, salva erga Auctores reverentia.

XIII. Sententia igitur nostra perspicue, & conceptis verbis traditur ab ipso Tridentini Concilii Catechismo, munitur decreto

Innocentii XI. & tandem invictis rationum momentis confirmatur. Et principio iterum sub oculos revocemus sententię nostrę germanum sensum. Dicimus itaque, circumstantias quæ mortalem malitiam non augent, non esse confitendas. Materia furti mortiferi scutum Romanum sit. Furaris scutum, & præterea quatuor, sex, octo, novem iulios. Hæc circumstantia non est necessario manifestanda: quia se sola non constituit peccatum mortale in hypothesi quod gravis materia furti sit unum scutum Romanum. Cur hoc? Quia, respondet S. Thomas, peccata venialia non sunt necessario confitenda. Si contra, non unum, sed duo scuta furti, tunc addis circumstantiam, quæ seipsa separata a peccato mortali furti, constituit peccatum mortale. Uno actu occidis tres homines, aut deliberate cupis occidere: tum circumstantia necessario est confitenda: quia unus hominis occisio est peccatum letale. Ne multa: quando accessio malitię ad peccatum mortale seipsa mortalis est, necessario aperiri debet, secus quando est venialis. Hæc est summa Angelici Præceptoris doctrinæ, quam sic confirmo.

XIV. Qui confiteri scienter recusat accessionem mortalis malitię, non facit confessionem formaliter integram: quia scienter reticet malitiam, quæ, licet coniuncta peccato mortali sit, tamen æquipollenter, ut dicitur, est peccatum mortale. Qui enim furatur centum nummos aureos, quorum singuli constituunt furtum mortale, perpetrat furtum quod æquivaleret centum furtis mortiferis. Actus voluntatis, quo decem personas concupiscis, æquivalenter est decem actus. Idque evidentius patet, si personæ moraliter specie differant, ut una sit mater, altera filia, illa monialis, hæc soror, illa mulier, hic masculus. Unicus actus quo has personas concupiscis, æquivaleret decem actibus specie diversis, quorum unus in matrem, alter in filiam, alter in fratrem, alter in monialem &c. tendat. Facit ne confessionem formaliter integram qui non confitetur quot personas specie diversas uno actu impudice concupivit? Negas. Ergo non facit confessionem formaliter integram qui non confitetur, quot personas numero distinctas unico actu libidinose appetiit. Probo consequentiam. Æque astringeris confiteri peccata mortalia specie, ac numero distincta. Hæc propositio certissima penes omnes est. Ergo æque confitenda est virtualis multiplicatio numerica, quam virtualis multiplicatio specifica. Cedo: cur astringeris confiteri multi-

plicationem virtuales specificam? Non sane alia ratione, nisi quia teneris manifestare omnia peccata diversa secundum speciem. Ergo teneris confiteri virtuales multiplicationem numericam, quia astrictus es confiteri omnia peccata formaliter secundum numerum, distincta. Debitum manifestandi omnia peccata specie formali distincta infert necessitatem confitendi omnia peccata virtualiter tantum secundum speciem multiplicata. Ergo debitum manifestandi omnia peccata secundum numerum formaliter distincta infert necessitatem confitendi omnia peccata virtualiter distincta secundum numerum. Ergo qua ratione quis astringitur manifestare omnes personas specie diversas, quas unico actu concupivit vel occidere, vel impudice cognoscere, eadem ratione obstringitur manifestare omnes personas numero distinctas, quas vel impudice deperit, vel occidere desideravit. Præterea. Si adderetur species nova, & non malitia mortalis, esset ne confitenda? Nequaquam. Ergo tota manifestationis ratio non est species differens, sed adiecta malitia mortalis. Ergo, ubi fuerit malitia dupla mortalis, sive sit eisdem, sive alterius speciei, manifestanda est.

XV. Propositam rationem confirmat Concilium Tridentinum sess. xiv. cap. v. ubi definitur, oportere a poenitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiam si occultissima illa sint. . . Colligitur præterea etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa nec a poenitentibus integre exponantur, nec iudicibus innotescant, & fieri nequeat ut de gravitate criminum recte censere possint, & poenam quam oportet, pro illis poenitentibus imponere. Unde alienum a ratione est docere, circumstantias has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse; aut unam tantum circumstantiam constituendam esse, nempe peccasse in fratrem.

XVI. Ex his ultimis verbis compertum est, Concilium adversus novatores dogma catholicum circa confessionem declarasse. Definiit autem, omnia peccata & quantum ad speciem, & quantum ad numerum, etiam si occultissima, manifestanda Sacerdoti esse. Cur? Quia sacramentum istud institutum est per modum iudicii, in quo Confessarius ut iudex recognoscere rei delicta, ut congruas imponere poenas; & ut medicus circumstantias morbi perspectas habere debet, ut applicare idonea remedia possit. Quæ sane ratio æque infert necessariam notitiam

peccatorum quantum ad speciem, & quantum ad numerum.

XVII. Salmanticenses huic argumento, ex Concilio repetito, post magnam verborum congeriem adversus Suarez, qui illud proponit, respondent tandem num. 98. hoc pacto. Si relata Concilii verba, & motiva in eis expressa æque militarent in circumstantiis intra speciem notabiliter aggravantibus, ac in circumstantiis mutantibus speciem; fieret tam de fide esse necessitatem confitendi illas ac istas. . . Consequens vero est evidenter falsum. Ergo &c. Quæ, malum, isthæc arguendi ratio, quæ prima theologica principia turbat, atque pervertit? Nulla imposturum argumentandi ratio ex Scripturis, ex Conciliis, ex Patribus solida erit: quia si illatio legitima esset, ad fidem attineret, inquit Salmanticenses. Sed quod expresse revelatum in Scripturis, definitum in Conciliis, confirmatum a Patribus non est, ad fidem non attinet. Ergo quidquid inde deducitur, ineptum est, quia ad fidem non attinet? Ita ne argumentari Theologos decet? Percontandum ab istis Theologis esset, quid sit conclusio theologica? Verum, ne insultare viris quos magni facio, videar, paucis dico, illorum responsum esse ineptissimum. Fatemur, sententiam nostram ad fidem non attinere; sed dicimus, adeo evidenti ratiocinio ex doctrina fidei definita in Concilio deduci, ut nihil opponi possit, nisi scilicet vana sophismata, quæ obtrudunt citati Auctores. Reponi etiam solet, in legibus positivis non consistere argumentum deductum a paritate rationis. Quod effugium non minus futile est, quam præcedens: quoniam non a paritate argumentamur: neque Concilium aliquam legem positivam corripit in laudato decreto, ut nimis crasse opponitur; sed naturam iudicii sacramentalis, quod Christus instituit ad aliorum iudiciorum normam, declaravit.

XVIII. Insistunt. Si æque necessario manifestandæ essent circumstantiæ mortaliter aggravantes intra speciem, ac aliæ mutantis speciem, cur Concilium utrumque non definiit? Iam dictum est, Concilium doctrinam catholicam adversus novatores definiisse, iis missis quæ in utramque partem a Theologis catholicis disputantur. Hic enim fuit scopus & finis Concilii; ut omnes docti faterentur. Sed quod omisit Concilium, supplevit eiusdem Catechismus, perspicue declarando necessitatem manifestandi circumstantias aggravantes mortaliter intra eandem speciem. Et pudere deberet quemlibet Theologum, doctrinam docere evidentissime contra-

tra-

trariam doctrinam eiusdem Catechismi, qui tanta in universa Ecclesia auctoritate pollet. XIX. Accedit quod quamvis Concilium aperte non definiit hanc controversiam, ea tamen principia posuit unde laudatus Catechismus elicit necessitatem manifestandi utraque circumstantias & quantum ad speciem, & quantum ad accessionem malitiæ intra eandem speciem. Quid quod sæpe circumstantiæ addunt malitiam mortalem numericam longe graviolem malitia mutante speciem? An furtum mille aureorum graviolem non prodit malitiam furto unius aurei in sacro loco patrato? An conflagratio integre familiaræ enormior longe non est quam incendium unius sacræ vestis valoris unius aurei?

XX. Sed quam sit absurdorum plenissima contraria opinatio, videamus. Hæc opinio latronum, prædonum, & grassatorum atrocitati, ac rapinis favet; sævitque in miseros latrunculos, quos, si decem parvula furtula unius ducati repetitis actibus perpetrant, cogit ad hæc decem pandenda furtula Sacerdoti; contra, grassatores & prædones, qui unico actu centum millia aureorum furantur, ab onere manifestandi tantæ iniquitatis portentum eximit, solumque obligat ut manifestent furtum mortale, puta unius ducati, aut unius aurei. Immo sævior hæc opinatio est in homunculum qui bis furripuit unum aureum, quam in prædonem qui ærarium expilavit, & centena millia talentorum corrogavit. Huic enim favorem impertit, ut dicat unica vovula se letale peccatum furti patrasse; illum ad duo furta mortifera aperienda adigit. Quid plura? Auctores istius sententiæ ius dant prædonibus, grassatoribus, & famosis latronibus, imbutis doctrina Dianæ, Killefonii, Leandri, Caramuelis, aliorumque talis opinionis patronorum, ut contendant cum Confessario, exigente quantitatis pecuniæ sublatae notitiam. Animos illis adiiciunt, ut cum reverentia dicant, se explicuisse quod debuerunt, & posse reticere quod tacent. Neque hic gradum sistunt; sed in ipsum Confessarium sæviunt, quem obstringunt ut se conformet cum iudicio prædonum, & grassatorum, eosque absolvere debeat. Nequit Confessarius illos amplius cogere, nec illis absolutionem denegare, quia procedunt secundum opinionem probabilem, & tutam; atque adeo se debet Confessarius conformare cum illis: concludunt citati Auctores. Sed picturam istius opinionis prosequamur. Qui uno ictu decem occidit homines, dicat, inquit benigni Theo-

logi: Semel homicidavi. Qui uno actu concupivit adulterari cum centum uxoribus, aut fornicari cum centum feminis, dicat: Semel animum habui adulterandi, fornicandi. Qui uno pravo consilio induxit centum homines, aut mulieres ad homicidandum, ad furandum, ad meretricandum, ad blasphemandum, dicat: Semel induxi ad meretricandum, ad blasphemandum &c. Qui coivit cum matre, cum filia, cum sorore, admittit sententia Tamburini, Filliucii, & aliorum, alienium gradus consanguinitatis specie non differre, dicat, Commisi incestum. Femina quæ rem habuit cum Episcopo, cum Prælo regulari, cum claustrali, dicat: Rem habui cum homine legato castitatis voto. Qui statuit toto anno non ieiunare, non audire Sacrum, non recitare horas canonicas, dicat: Semel habui animum non ieiunandi, non audiendi Sacrum, non recitandi horas canonicas.

XXI. Quis tam immania paradoxa credere posset, aut animo fingere, nisi typis publicis edita legerentur? Si ad vulgus indotum, si ad intimum animæ christianæ sensum hæc causa deferatur, quod iudicium pronuntiabit in hanc opinionem? Cum Tertulliano ergo in Testimonio de anima adversus gentes cap. i. clamemus: Consiste in medio anima. . . Sed non eam te advoco quæ scholis formata, bibliothecis exercitata, academiis & porticibus Atticis pasta, sapientiam ructas. Te simplicem, & rudem, & impolitam, & idioticam compello, qualem habent qui te solam habent, illam ipsam de compito, de trivio, de tetrivino totam. Imperitia tua mihi opus est, quoniam aliquantula peritia tuæ nemo credit. Ea expositulo quæ tecum in hominem infers. Et paullo post, nempe cap. v. sic persequitur: Hæc testimonia animæ, quanto vera, tanto simplicia, quanto simplicia, tanto vulgaria, quanto vulgaria, tanto communia, quanto communia, tanto naturalia, quanto naturalia, tanto divina, non putem cuiquam frivolum, & frigidum videri posse, si recogitet naturæ maiestatem, ex qua censetur auctoritas animæ. Quantum dederis magistræ, tantum adiudicabis discipulæ: magistra natura, anima discipula. Quidquid aut illa edocuit, aut ista perdidit, a Deo traditum est, magistro scilicet ipsius magistræ.

XXII. Quid? Ad vulgi, ad animæ idiotæ tribunal controversias theologicas defers? Sic nugati nonnulli sunt adversus opus meum, incriptum La Quaresima Appellante. Sed nugæ istas in præfatione ad idem opus deridendas propinavi. Dicimus, morum regulas ad trias scholasticas non esse revocandas; sed

sed ipsum naturæ lumen, & intimum animæ sensum, fidei lumine perfusum, & Scripturarum, Patrumque doctrina imbutum, consulendum. Quandoquidem interdum præiudicia domo delata, partium studia, scholarum anticipationes aliquando ita quorundam Casuistarum, & Scholasticorum mentem obnubilant, ut eas opiniones in medium proferant quæ ipsius animæ idioticæ iudicio paradoxa formidanda videantur. In semitam a diverticulo revertamur.

XXIII. Adversæ sententiæ argumenta iam ex Salmanticensibus supra indicavi, quæ ad quatuor capita revocantur. 1. ad auctoritatem S. Thomæ. 2. ad Auctorum multitudinem. 3. quod sententia nostra onus admodum grave imponat. 4. quod hæc sententia scrupulis, & angustiis animas torqueat. Obiter hæc ibidem dilui, nunc paucis iterum patefaciam, quam vana, quam arbitraria, & patenter falsa sint quæ adversarii obtrudunt. De duobus primis nihil adiciam. S. Thomam nullo modo adversariis favere, sed a nobis stare, palam feci. Ad Auctorum multitudinem quod attinet, iterum dico, Albertum Magnum, Bonaventuram, Antoninum falso a parte contraria laudari. Ceteris vero Casuistis, etiam sexcenti, nedum triginta essent, unius Catechismi Tridentini auctoritas prævalet, atque illorum auctoritatem penitus elidit, & labefactat, ita ut nullo modo in praxi probabilis dici ea opinio possit. Duo ultima, quæ obiciuntur, a loco topico Probabilissimi repetita, pleno in lumine colloco, ne quidquam dissimulare videar.

XXIV. Opponunt itaque 3. Salmanticenses. Manifestatio circumstantiarum intra eandem speciem iugum est admodum durum, & sævum, quod imponendum non est, nisi certo constet de lege. Lex autem non constat, cum videamus gravissimos, & plurimos Scriptores oppositum docere. Præterea, si lex adesset, illam explicuisset, aut allegasset Concilium Tridentinum: quod non fecit. Resp. Legem indicasse Tridentinum, eamque perspicue declarasse eiusdem Catechismi, iam ostendi. Ad multitudinem Auctorum quod attinet, similiter responsum est. Auctores qui re ipsa hanc opinionem docent, nullius sunt auctoritatis, si cum præfato Catechismo, & Theologis qui nostram propugnant sententiam, comparentur. Quid quod ætate nostra omnes graviores Theologi, a quibus citandis supersedeo brevitatibus causa, nostram docent sententiam?

XXV. Opponunt 4. Augmentum malitiæ non modo ex obiecto, sed etiam ex intensio-

ne, continuatione, & delectatione, cognitione, & libertate actus proficitur. Pœnitens itaque expendere, & ad trutinam revocare deberet gradum intensificationis, delectationis, libertatis, & cognitionis malitiæ: & ecce scaturiginem apertam scrupulorum, anxietatum, turbationum, angustiarum in his discernendis. Quis enim, non dico idiotarum, sed neque sapientum definire gradum intensificationis, continuationis, & delectationis audebit?

XXVI. Resp. Hæc spectra tetris coloribus depingere, altius exaggerare, & augere minime erubescunt adversarii, ut invidiam sanæ doctrinæ consent, & horrorem. Uno verbo dico, puras putasque chimæras habere esse, ad desperatam causam tuendam confictas. Quis Theologorum qui nostram propugnat sententiam, asseruit, intensificationem delectationis, libertatis, cognitionis &c. circumstantias communiter esse necessario manifestandas, nisi in actus externos erumpant, unde certo dignosci valeat mortalis accessio malitiæ? Bona fide oranda causa est. Quia nos gradus intensificationis, delectationis, libertatis &c. actuum latent: quia istorum malitiæ humanæ mentis aciem etiam doctiorum, nedum idiotarum fugit: ideo ne occultandæ sunt circumstantiæ mortaliter aggravantes, quarum malitiæ sensibus ipsis obvia est? Manifesta falsitas est, sententiam nostram scrupulis, perplexitatibus, & angustiis conscientias torquere. Quoniam omnes uno ore fatemur, illas dumtaxat circumstantias confitendas esse quarum letalis malitiæ nobis nota est, & verbis eam exprimere valeamus. Ubi ergo illa scrupulorum scaturigo? Ubi iugum illud truculentum, horridum, sævum, quod imponimus? Hæc ne sincera & simplex disputandi ratio?

XXVII. Sed, ut ad ultimas angustias adversarios redigam, quæro: cur latro qui mille aureos, aut centum mille, aut centum, aut quinquaginta furatus est, aut concupivit furari, exprimere non debet? Quænam occultationis causa. Quia non adest lex ad id urgens. Hoc est in questione. Immo legem adesse natura ipsa testatur. Cur manifestare ille non debet, se uno actu occidisse, aut concupiisse occidere decem homines, fornicari cum decem feminis &c.? Cur, si quis amavit feminam, odio habuit proximum per diem integrum, per hebdomadam, per mensem: cur, inquam, hæc omnia manifestare non debet? Ubi in hac manifestatione scrupulorum, anxietudinum, angustiarum spectra, quæ finguntur in veritatis detrimentum?

XXVIII.

XXVIII. Ex his omnibus patet, opinionem negantem debitum manifestandi circumstantias mortaliter aggravantes, esse purum putumque commentum metaphysicum, ut *part. vi. de poenit.* inquit Melchior Cano. Missis ergo tricis metaphysicis, & ineptis speculationibus, confessio sacramentalis sit sincera & simplex; & eas circumstantias si que manifestet quas bono præditus sensu cognoscit mortaliter aggravantes. In ipso foro civili de furti gravitate inquiritur, ut pro rei surreptæ quantitate congrua pœna imponatur. Et Confessarius scire debet quantitatem furti, ut pœnitentiam convenientem præscribat. Æqualem pœnitentiam imponet ne & latrunculo unius aurei, & latroni qui centum, qui mille aureos furripuit? Sed quid ultra absurda, & paradoxa huiusce opinionis urgemus, cum undique prostrata sit & contrita?

XXIX. Oppones 5. Ecurr in hac gravi causa solos Salmanticenses tum scholasticos, tum morales refellendos suscepisti, cum sint de Schola Thomistica optime meriti, & insignes S. Thomæ interpretes? Resp. Quia istos præ ceteris magni facio. Quia istorum auctoritas prævalet aliis. Quia cum Theologi adeo acuti & celebres nihil solidi excogitare potuerint, ut afflictam causam propugnant, heinc patet, opinionem negantem debitum manifestandi circumstantias mortaliter aggravantes esse penitus falsam & improbabilem.

XXX. Oblitus fui resolvere aliam Salmanticensium obiectiunculam, quæ hæc est. Non tenetur quis manifestare circumstantias minuentes malitiam: ergo neque aggravantes. Argutatio digna erat oblivione. Quis Theologorum dicere ausus fuerit, nos non teneri ad manifestandas circumstantias notabiliter minuentes malitiam mortalem, sive quæ efficiunt aut ne peccatum sit mortale, aut ne peccatum mortale non habeat novam malitiam mortalem? Nisi hæc manifestentur, Confessarius deciperetur in re gravi. Hæc obiectio confirmat quæ dixi, adversam opinionem carere probabili fundamento.

CAPUT VI.

De ceteris circumstantiis.

I. DE circumstantia *Quid*. Ad hanc circumstantiam revocatur quantitas, & qualitas peccati, & persona in quam peccatur. Disputant iuniores, aperienda ne sit persona de qua quis morose delectatur, quæ

manifestanda esset, si opus accessisset. Opinionem negantem defendit Vasquez, cui subscribunt Reginaldus, Sayrus, & alii. Adfirmantem defendit Lugo cum aliis.

II. P. Dominicus Viva *quæst. v. art. 4. num. 3.* inquit: „ Equidem cenfeo utramque opinionem esse probabilem, primam tamen esse probabiliorum. “ En Probabilissimum, verum & falsum æqualiter comprehendentem. Utramque probabilem cenfet P. Viva; sed primam iudicat probabiliorum. Si quis venere delectatur morose cum matre, cum sorore, cum filia, cum moniali, *probabilissimum* iuxta P. Viva est quod non teneatur fateri circumstantiam personæ. Hæc sunt verba P. Viva. „ Quare satis est in confessione „ dicere: Toties morose delectatus sum de „ copula illicita, non explicando, an cum „ nupta, vel cum moniali, consanguinea &c. „ vel toties morose delectatus sum de occi- „ sione hominum, non explicando, an sit „ circa patrem, vel Sacerdotem, vel inimi- „ cum, aut alterius conditionis. “

III. Hanc opinionem, quam P. Viva iudicat probabiliorum, ego reiicio ut laxiorem, falsam, & improbabilem. Sensus communis eam execratur. Multas alias quæstiunculas de hac morosa delectatione instruant Viva, La-Croix, & alii, quas prætereundas ducio, quod legentium mentem inquinent. Intimus naturæ instinctus hæc peccata detestanda, & patefacienda, si perpetrentur, distat.

IV. P. Claudius La-Croix *Lib. IV. part. 11. num. 1030.* inquit: „ Qui sine ullo desiderio „ personam *venereæ* aspicit, non tenetur dice- „ re (in confessione) qualis persona fuerit. “

V. Idem P. La-Croix *ibidem num. 1031.* „ Qui sine desiderio *venereæ* attigit puellam, „ secundum Dianam satisfacit dicendo „ se toties attigisse turpiter, nihil dicendo „ de partibus in quibus attigit. “ Subdit: „ Alii *probabiliter* dicunt exprimendum, si par- „ tem turpem attigerit. “ Relinquit lectori, ut eligat quod sibi probabiliter, & commode cadit, quin de more suum iudicium proferat. Ecurr non est exprimendum, *venereæ* aspexisse matrem, filiam, sororem, monialem? Cur exprimere ille non debet, an manus *venereæ*, an mamillas, an genas, an verenda tetigerit? Quænam reticentiæ ratio? An Rigorissimum sapit hæc simplex narratio tactus talis, qualis fuit? Sed ultra pergamus.

VI. Idem P. La-Croix *ibidem num. 1040.* „ Qui fornicatus est cum tribus diversis, vel „ ter cum una, satisfacit dicendo, se ter „ fornicatum, nec tenetur dicere, an fue- „ rit

rit una, vel plures, an fuerint meretricis, an aliæ, dummodo non sit cooperatus ad impediendam generationem. Bonacina, Tamburinus. " Si ter peccat cum eadem, potest esse consuetudo peccandi. Sed hanc per se non tenetur fornicator manifestare, inquit Probabilistæ. At si sunt tres feminæ diversæ, sunt tria scandala diversa. Sed cur fornicator exprimere non debet tres personas? Quia iugum suave est, & non debet aggravari, inquit. Ita ne vero? Hæc opinio falsa est, & improbabilis.

VII. Idem P. La-Croix *ibidem* num. 1041. " Si Sacerdos fornicetur cum filia confessionis, S. Thom. Sot. Sanch. & alii gravissimi Auctores, quos refert, & sequitur Averfa. *qu. xvi. l. 4.* adhuc dicunt contrahi novam speciem malitiæ: quia ius canonicum vocat quoddam adulterium, vel incestum; & re ipsa videtur esse species irreverentiæ, & sacrilegii in sacramentum. E contra esse simplicem fornicationem, ac posse taceri, quod fuerit filia confessionis, docent Ledesm. Valquez, Sa, Bonac. Filiuc. I. San. Pontius, P. Hurt. Ochag. Dic. Tamb. Dian. Lugo: quia ex confessione nulla oritur cognitio spiritalis, uti certum est: nec apparet cur censeatur fieri irreverentia sacramento iam præterito, cum peccatum non habeat respectum ad illud. *Utraque sententia est probabilis. Prima est conformior iuri canonico. Sed secunda videtur ex ratione probabilior.*

VIII. Intellexistin? Utraque probabilis. Elige quæ tibi commode cadit, Secunda commodior, & probabilior, inquit P. La-Croix, ex ratione. Prima conformior iuri canonico? Secunda conformior rationi? Quid? Pontifices ergo, & Patres iuris canonici conditores ex arbitrio, ex auctoritate, non ex ratione regulas conscientiæ condunt? Melius ergo rationem comprehenderunt Tamburinus, Diana, Lugo, Filiucius, quam Pontifices, & Patres? Doctrina conformior est iuri canonico; sed iuxta Casuistas est probabilior contraria iuri canonico. Et Probabilistarum plures nobis succensent, si dixerimus, hunc modum opinandi improbandum esse? Dico igitur, opinionem quam P. La-Croix probabiliozem appellat, esse laxiorem, falsam, & improbabilem. Episcopi communiter hunc casum sibi reservant. Ergo iuxta communem Ecclesiæ sensum præfata opinio improbabilis est. Quid quod sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. abstulit auctoritatem Confessariis absolvendi ab hoc crimine, sibi que eam reservavit? ut infra dicitur.

IX. De Lugo *de poenit. disp. xvi. sec. 3. num. 142.* " De circumstantia sollicitantis, feminam ad fornicationem; an sit explicanda, an vero sufficiat fateri fornicationem, placet quod cum aliis docet Vasquez, non esse explicandam illam circumstantiam: quia illa malitia habetur, licet non ita gravis, quando aliquis non sollicitat: adhuc enim participat cum illa in suo peccato, & est causa cooperationis, ad eius ruinam. " Hæc opinio falsa, laxa, & improbabilis est. Qui feminam sollicitat ad fornicandum, peccat sollicitando contra caritatem. Qui cum femina consentiente fornicatur, peccat contra sextum præceptum. Plura ibi, & alibi laxiora De Lugo docet: quod ideo dico, ut caute, & cum attentione legatur.

X. P. Dominicus Viva *quæst. v. art. 4. num. 10.* " Si quis alium sollicitavit, & peccatum non est secutum, debet id in confessione explicari: si tamen peccatum est secutum, putat probabiliter De Lugo, & Tamburinus contra Sanc. & Bonac. non esse explicandum, quod primus invitaveris, quia quamvis graviter peccaveris invitando, adhuc tamen es particeps peccati illius, etiamsi non invitaveris. " Addit tamen probabiliozem videri opinionem contrariam. Sed, cum iuxta ipsos tuta sit etiam opinio minus probabilis, nihil iuvat ad tollendam laxitatem, quod dicatur unam esse probabiliozem altera, quando asseritur probabilem esse præfatum opinionem Lugo, & Tamburini.

XI. Blasphemiam contra Deum, B. Virginem, & Sanctos explicandæ sunt in confessione, quidquid dicant Azorius, Tamburinus, & Viva.

XII. P. Dominicus Viva *quæst. v. art. 4. num. 7.* " Quando quis odit proximum desiderando illi infamiam, mortem, paupertatem, aut aliud malum, probabile est huiusmodi mala non esse in confessione explicanda, sed satis esse, si poenitens dicat, se toties graviter odiisse proximum. Ita Leander, Lugo, Valentia, Bonacina. "

XIII. Hæc opinio falsa, laxa, & improbabilis est. Ecce non sunt explicandæ hæ circumstantiæ? Quia reticentia commodior est. Alia assignari ratio non potest.

XIV. P. Dominicus Viva *ibid. num. 9.* " Qui sodomiam exercet, probabiliter explicare debet, fuerit ne agens, an patiens, quia agens committit etiam pollutionem. Verum Diana ex Alphonso de Leone putat non esse hoc explicandum, sicut nec si cum

mare,

mare, an cum femina. " Hanc laxam Dianæ opinionem non refellit P. Viva, sed solum dicit contrariam opinionem esse probabiliozem: Et Probabilista beneficio Probabilismi eligit minus probabilem.

XV. Plurima alia dicenda forent de hac circumstantia quid; sed patent ex aliis tractatibus. Ob oculos tantum ponam thesimum 25. damnatum ab Alexandro VII. Qui habet copulam cum soluta, satisfacit confessionis præcepto dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam. Hæc damnata thesis legitimus fetus est opinionis negantis necessitatem confitendi circumstantias aggravantes intra eandem speciem. Quoniam, argumentatur auctor thesis Caramuel, copula exterior non addit malitiam specie diversam; sed solum est circumstantia intra eandem speciem. Ergo si circumstantiæ aggravantes non sunt confitendæ, neque copula. Plures excogitarunt distinctiunculas, quibus a damnatione huius thesis subducerent opinionem negantem debitum manifestandi circumstantias aggravantes. Dicit P. Viva in *trut. num. 5.* in hanc thesimum, esse confitenda peccata secundum numerum, & patefaciendum præter internum, etiam externum actum, eo quod copula pertineat ad individuationem numeri. Bene habet. Sed etiam quantitas centum aureorum individuat furtum. Cur ergo non est manifestanda? Plura dicere possem; sed satis sit admonuisse lectorem de hac thesi.

XVI. De circumstantia Ubi. Hæc locum indicat, mutatque speciem, ut si quis in loco sacro effundat sanguinem humanum, fornicetur, polluat, furetur, violetque immunitatem ecclesiasticam. Qui in loco sacro furatur rem sacram, sacrilegium duplici titulo perpetrat, ratione & rei sacræ, & loci sacræ. P. Viva ex Fagundez, & Diana monet lectorem, sat esse, si dicat in confessione, Commisi furtum sacrilegum. Ego moneo hanc opinionem falsam esse: quia est duplex mortalis malitia, licet contra eandem virtutem religionis. Qui furatur in loco sacro rem profanam, puta crumenam a divite orante, sacrilegium perpetrat, ut communiter Auctores docent. P. Viva tamen de more advertit, De Lugo, Lessium, Henriquez, probabiliter putare, non esse sacrilegium, nisi quando res posita est in Ecclesia ratione custodiæ, vel securitatis; aut si sit Ecclesiæ commodata. Sed commentum hoc arbitrarium est, communi Canonistarum, & graviorum Theologorum sententiæ contrarium.

XVII. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part. II. n. 1090.* narrat utramque opinionem: & introducit Dicastillum, qui agnoscit parvam fere in utraque sententia probabilitatem; at tamen magis in primam inclinat. Verum sola prima vera, & probabilis; falsa altera, & improbabilis.

XVIII. Homicidium perpetratum in Ecclesia etiam sine sanguinis effusione sacrilegium est. Qui in Ecclesia existens occidit alterum extra Ecclesiam, sacrilegus est; quidquid in oppositum P. Viva ex Leandro, & Fagundez dicat. Similiter sacrilegus est qui extra Ecclesiam existens occidit telo alium intra Ecclesiam extantem. Qui alium percutit enormiter cum effusione sanguinis, sacrilegium committit. Requiritur tamen, inquit P. Viva cum Suarez, ut effusio sanguinis sit magna: quia effusio copiosum fluxum significat. Vulnus etiam mortale pugione inflatum paucas guttas sanguinis emittit. Hic ergo qui pugione enormiter ferit in Ecclesia, non erit sacrilegus? Sed quænam erit istius magnæ effusionis mensura? Etiam P. La-Croix *num. 1016.* cum Lugo, Stoz, Tamburino, & aliis docet, non sufficere aliquot guttas effluere. Sed has opiniones ut falsas reiicio. Ad sacrilegium sat est enormis percussio, accedente sanguinis effusione. Immo addo, non modo sacrilegum esse qui percutit cum sanguinis effusione, per quam polluitur Ecclesia; sed etiam illum qui enormiter laicum percutit, illosque qui publicas pugnas peragunt in Ecclesia: quia locum sacrum inhonorant, & gravissimam irreverentiam irrogant, ut ex se constat.

XIX. Circa effusionem feminis, Vasquez, Diana, & alii, quos refert P. La-Croix, pollutionem in Ecclesia occulte factam negant esse sacrilegium. Sed hæc opinio nulla prædita est probabilitate. Ipse P. La-Croix oppositam, quam defendunt Suarez, Sanchez, Lugo, Bonacina, Dicastillo, iudicat esse probabiliozem. Sacrilegium ergo perpetrat qui pollutionem voluntariam in Ecclesia exercet sive privatim, sive publice. Persequitur suam historicam casuum narrationem P. La-Croix. Quod dictum est, inquit, de pollutione, dicunt Auctores secundæ sententiæ contra Auctores primæ, etiam de copula illicita occulta in loco sacro commissa. Nihil Auctor iste opponit contra tam laxam opinionem Vasquez, & Dianæ, qui liberant ipsam fornicationem in Ecclesia occulte peractam a circumstantia sacrilegii. Narrat similiter idem La-Croix, Vasquez & Sa defendere, copulam coniugalem non esse sacrilegam in loco

sa-

sacro exercitam. Quæ opinio falsa est. Si necessitate urgente, diu manere in Ecclesia coniuges debent, tum copula ad evitandam incontinentiam a sacrilegio immunis esset. Fatetur & ipse *La-Croix*, talem copulam probabilius non esse sacrilegam interveniente necessaria vitandæ incontinentiæ causa.

XX. P. *La-Croix Lib. VI. part. II. num. 1072.* „ Probabile est quidem quod oscula, „ tactus, aspectus, turpiloquia, etiam pu- „ blice facta in loco sacro, non habeant ra- „ tionem sacrilegii, ideoque opus non sit „ dicere esse ibi facta, uti tenent Sanchez, „ Averfa, & alii cum Diana. “ Hæc opinio „ intimo meo sensui horrorem ingerit. Pusillum, „ & meticulosum Probabilistæ citati me dictu- „ ri forsitan erunt. Esto. At unde colligunt „ osculari feminas, earum mamillas tangere, „ aliasque partes, etiam publice in Ecclesia, „ non esse sacrilegium? Ego dico esse sacrile- „ gium, & quidem scandali plenum. An hic „ cum Tertulliano appellandum non est ad tri- „ bunal animæ idioticæ, ut in talem opinio- „ nem iudicium dicat? Tum solum, subdit P. „ *La-Croix*, committeretur sacrilegium, quan- „ do qui meretricem ante altare publice impu- „ dice tangeret; si quis turpem comœdiam in tem- „ plo exhiberet. Si igitur post altare, vel lon- „ gius ab altari in medio Ecclesiæ meretricem, „ aliamve feminam impudice quis tangeret pu- „ blice, liber esset a sacrilegio; non deberet „ exprimere, se id peregrisse in loco sacro? An „ hæc sint paradoxa, communi sensui repu- „ gnantia, aliorum esto iudicium. Imbecillita- „ ti meæ talia apparent. Plura alia recensere „ possem, quæ prætereo.

XXI. De circumstantia *Quibus auxiliis.* Hæc circumstantia indicat media, seu consilia, suasiones, quibus aliquis utitur ad peccandum; ut si quis induxit filium ad occidendum patrem, quæ circumstantia explicanda est; cum præter homicidium sit paricidium. P. Viva inducit Doctores dubitantes, an debeat explicari peccati species ad quod pravo exemplo inducitur. Lugo, & Navarrus, ut ille inquit, negant, si solum indirecte malum exemplum influit in proximi ruinam. Verum *Suarez*, *Sanchez*, *Vasquez* adfirmant absolute explicandam esse hanc circumstantiam, sive directe, sive indirecte quis exemplo pravo alterum inducat ad peccandum.

XXII. Quis fregit ieiunium comedendo carnes, debet ne explicare carniem esum? Respondet P. Viva probabiliter ex Granada negative: quia fractio ieiunii, sive fiat per duplicem comesturam, sive per esum car-

niem, opponitur eidem virtuti. Sed cur non debet explicari fractio duplicis præcepti? Confessio simplex sit oportet. Quomodo autem simplex, nisi sincere peccatum narretur, sicut reipsa contigit? Verum de hac simplicitate infra.

XXIII. Circumstantia *Cur* finem prodit propter quem quis peccat; ut si quis furatur adulterandi causa, furtum tunc eligitur tamquam medium ad exequendum adulterium. Peccatum ex se veniale letale evadere potest propter finem pravum; sicuti cum quis mentitur, ut feminam inducat ad fornicandum. Leviora sunt quæ de hac circumstantia disputari solent, idcirco illa prætereo.

XXIV. Circumstantia *Quomodo* plura includit, nempe culpæ durationem, contemptum, consuetudinem &c. Occidisti hominem. Quomodo? Post necem sævisisti in cadaveris membra, dilacerasti, iecurexcerptisti &c. Hæc sunt circumstantiæ ferinæ sævitiei explicandæ. Qui furtum per vim patravit, rapinam commisit. Porro rapina infert iniuriam personæ præter furti iniuriam.

XXV. De temporis duratione hæc docent Casuistæ laxiores. Qui per annum animum habuit homicidandi, non restituendi, non tenetur fateri hanc circumstantiam; sed sat est ut dicat, Consensi semel in homicidium, non restitui rem alienam. Quod quis aut per diem, aut per annum iniquo animo pauperum debita, mercenariorum sanguinem, mercatorum vivum in manu retineat, perinde est? Quæ sequuntur damna, per accidens se habent? Modo loquimur, inquit, per se. Sic confessio per se erit simplex, in praxi versuta per accidens. Hoc paradoxon supra reselli.

XXVI. Plura dicenda forent de actu interruptione. Interrumpuntur autem actus interni per voluntariam retractionem, per cessationem sive voluntariam, sive involuntariam. Quare quando animus pravus per diem, per hebdomadam, per mensem, per annum durat, vix fieri potest quin animus interrumpatur, & reviviscat, & actus multiplicentur. Difficile autem est hanc interruptionem, & multiplicationem discernere. Idcirco etiam hoc ex capite colligitur necessitas manifestandi circumstantiam aggravantem durationis temporis, ut scilicet vitentur scrupuli, & anxietudines. Manifestentur interruptiones, & repetitiones actuum, qui memoriæ occurrunt, & simul duratio temporis animo candido & sincero, prout reipsa factum accidit. Opposita via sexcentis

laqueis anima iugulatur. De consuetudine peccandi dictum est supra, sicut & de ignorantia.

XXVII. Contemptus, & inobedientia adversus mandata superioris sunt circumstantiæ explicandæ in confessione. Quia aliud est peccatum violati mandati; aliud contemptio, & formalis inobedientia contra ipsum superiorem. Spectandum tamen est, num contemptus sit de re levi, aut de gravi. Quandoque etiam res quæ præcipitur, levis sit, contemptus potest esse gravis; & e contrario interdum res præcepta gravis erit; & contemptus levis. Quare expendendæ sunt omnes circumstantiæ.

XXVIII. Circumstantia *Quando* indicat tempus quo peccatum patrat. Peccasti die festivo. Hæc circumstantia aggravat peccati malitiam, mutatque speciem. An, & quomodo oporteat eam exprimere in confessione, vide *Tom. V. Lib. I. diff. II. cap. I.* Disputatur inter Auctores, num hæc accessio malitiæ sit nec ne mortalis: idcirco qui scrupulos evitare cupit, assuescat confiteri eiusmodi circumstantiam. Consule ibi dicta.

XXIX. Quid, si quis peccavit illo ipso die quo Eucharistiam sumpsit? Negant plures talem circumstantiam esse patefaciendam, Vasquez, Henriquez, Diana, Trullenchus, quos sequitur Leander *diff. VIII. quæst. XLII.* ubi hæc habet. „ An si aliquis aliquod peccatum commisit in die qua Eucharistiam sacram sumpsit, teneatur hanc temporis circumstantiam fateri? Probabiliter respondeo „ non teneri per se loquendo: quia alias *Sacerdos, qui quotidie celebrat, deberet in singulis peccatis explicare illam circumstantiam Missæ celebratæ illo die; quod nemo facit.* Sic *Homobonus, Lugo, Diana, Trullench. Vasquez &c.* Transcribo horum Benignistarum verba, ne quis suspicetur me illis imponere, ut continenter fabulantur & calumniantur nonnulli. Sacerdos qui peccat mortaliter, non tenetur fateri, se quotidie celebrasse; & heinc infertur, non debere Christianum manifestare se peccasse illo ipso die quo Eucharistiam sumpsit? An non est per se loquendo & regulariter necessaria hæc notitia, ut status talis poenitentis compertus sit? Quodnam maius iudicium sacrilegam fuisse communionem, quam flagitium patratum illo ipso sanctæ communionis die?

XXX. Exponere ne oportet effectum scelus consequentem? Hoc dubium proponit Leander *tract. V. disp. VII. qu. XXV.* „ An „ debeat explicari effectus subsecutus, an ve-

„ ro sufficiat confiteri causam: v. gr. an „ satis sit in confessione dicere, se letale ve- „ nenum dedisse alicui, ut moreretur; an „ vero necesse sit addere, quod interfecisti „ cum veneno? . . . Probabiliter respondeo „ sufficere confiteri actionem non internam „ voluntatis, sed externam, qua venenum „ præparasti, & dedisti; *quamvis non confi- „ tearis effectum, seu mortem ex illo secu- „ tam: quia in confessione solum debent ne- „ cessario explicari peccata; sed ille effectus, „ quando consequitur, non est actu peccatum, „ sed effectus peccati.* Sic Vasquez, Grana- „ dos, Azor, Bonacina, Diana, Suarez, Cur- „ riel, quos omnes refert & sequitur Lugo „ disp. XVI. art. 3. n. 430. ubi doctissime de „ hoc puncto agit.

XXXI. Occisores itaque, præfata doctrina imbuti, non obstringuntur dicere, *homicidavi*, ut eorum vocabulo utar; sed istu letali vulneravi Sempronium, pugnavi Paulum? Non tenentur fateri, se reipsa occidisse, mortemque secutam esse? Verum hæc supra confutavi: & hanc opinionem rescipit, quia clarius laxitatem doctrinæ prodit.

C A P U T VII.

An peccata dubia confitenda sint. Laxiores PP. La-Croix, Viva, & aliorum Probabilistarum opiniones reselluntur.

I. **S**I in qualibet fere quæstione adversus Probabilistas nobis dimicandum fuit; in hac controversia instaurandæ vires sunt. Sed primum omnium dubii peccati, de quo disputandum est, divisionem, & notionem præmittamus oportet: Dubitare tripliciter potes. 1. de ipso peccato. 2. de qualitate peccati. 3. de confessione peccati. 1. dubitas v. g. an peccaveris in hac aut illa materia, alioquin mortali. 2. scis te peccasse: sed dubitas, an peccatum sit mortale, vel veniale. 3. scis te peccasse mortaliter; sed dubitas, an confessus fueris.

II. Dubium S. Thomas describit *qu. XIV. de verit. art. I.* his verbis. *Quandoque intellectus noster non inclinatur magis ad unum quam ad aliud, vel propter defectum moventium, sicut in illis problematibus de quibus rationes non habemus: vel propter apparentem æqualitatem eorum quæ movent ad utramque partem; & ista est dubitantis dispositio, qui fluctuat inter duas partes contradictionis.* Dubium itaque proprie dictum tum est, quando intellectus inter rationes, quæ utrimque æqualiter occurrunt, tum ad affirmandum, tum

tum ad negandum, anceps manet nulli determinatæ parti assentiendo. Hæc autem iudicii suspensio non est mera negatio, sed positiva intellectus attentio ad utrumque rationem extremum, in quorum neutro videt rationes prævalere potius pro uno quam pro altero. Hoc dubium vocant *positivum*. Alii tamen hoc ipsum dubium vocant *negativum*, propterea quod intellectus suspensus hæret, & in neutram partem iudicium fert. Sed hæc acceptio falsa, prima sola vera est. Dubium quod *negativum* communiter vocant, est, quando ex neutra parte rationes occurrunt quæ intellectum ad ratiocinandum impellant; ut si proponatur, an arenæ maris sint pares. Verum dubium istud improprium est, & larva dubii; cum sit mera nescientia & ignorantia. Exemplum prioris dubii positivi, quod unice dubii rationem habet, sit. Dubitas, an contractus sit usurarius. Consulis quatuor Doctores pios & doctos, qui asserunt esse fenebrem. Consulis alios quatuor eiusdem omnino doctrinæ, & probitatis, qui asserunt esse iustum, immunemque a fenore. Hæc sunt paria momenta probabilitatis extrinsecæ. Si occurrant æqualia rationum pondera, sunt paria momenta probabilitatis intrinsecæ. Inter hæc paria rationum momenta hæret anceps intellectus, sicuti statera seu bilanz inter æqualia pondera. In præsentia de dubio vere *negativo*, quod revera in mera ignorantia situm est, aut de dubio levibus ratiunculis suscitato, quod inter scrupulos & suspiciones reiecitur, disputatio nulla. Dubium positivum, in æquali rationum pondere situm, est præsentis disputationis materia.

III. Quæst. I. *Quid dicendum de opinione docente te non teneri ad confitenda peccata certo commissa, quando dubitas an illa confessus fueris?* Resp. P. Dominicus Viva quæst. II. art. 2. num. 3. quæstionem talem proponit. „ An qui certus est de peccato mortali commisso, dubitat tamen positive, an illud confessus fuerit, ita ut habeat rationem probabilem, quod confessus, & probabilis etiam, immo probabiliores rationes, quod non fuerit confessus, teneatur illud confiteri? Respondeo pariter negative cum communi Doctorum, quos citat Martinus Perez contra Conink apud Dianam. “

IV. Qui sunt hi Doctores? Pauci Probabilistæ, & quidem laxioris Ethices. Ne hic scire quisquam valeat, in medium adduco testimonium Collegii Salmanticensis, & quidem scholastici. PP. isti Tom. XII. part. II. tract. XXIV. dub. 6. S. I. num. 170. pag. 173.

hæc scribunt. „ Præmittere oportet quæ sunt faciliora, & communia. Huiusmodi censemus, eum qui certo scit se aliquod mortale commississe, & dubitat, an illud confessus fuerit, obligari ad eius confessionem. Ita Navarrus, Suarez, Sanchez, Dicastillo, & alii communiter. . . . Unde vel ipse Caramuel, qui in his rebus censetur alius laxior aut liberior, cum scripsisset quosdam Iesuitas Viennæ defendisse thesimum huic communi doctrinæ contrariam, & Caramuelem pro se allegasse, renuit palam, se excusavit, atque asseruit se aliter philosophari de dubio, aliter de peccato mortali certo commisso, & dubia confessione, ut videri potest in Theologia fundamentali fundament. 66. fol. 556. edit. 3. Lugd. “

V. Ergo P. Viva imponit dupliciter lectoribus, dum ait, suam opinionem communiter Doctores defendere. Primo quia etiamsi omnes Probabilistæ eam docerent, hi non constituunt *communitatem Doctorum*. Secundo vel ipsi doctiores Probabilistæ communiter oppositum docent; cum vel ipse Caramuel tam laxam opinionem detestetur. Reponet P. Viva, citatos Doctores loqui de peccatis *negative* dubiis: quam opinionem & ipse defendit num. 9. Sed hæc distinctiuncula cavillatoria est, ut infra dicam.

VI. Ratio cur pœnitens certus de peccato patrato, & dubius de confessione, teneatur illud confiteri, evidens est, inquit Salmanticenses. Quoniam debito certo non satisficit per dubiam solutionem. Sed per peccatum certum contrahitur obligatio certa illud in confessione manifestandi, uti de fide est. Ergo huic certæ obligationi non satisficit per dubiam confessionem.

VII. Sophismata ex Probabilismo repetita, quæ ex Lugo, & aliis Probabilistis allegat P. Viva, vana sunt, eaque perdocte diluunt Salmanticenses; tamen Probabilismo aliquo modo faveant. Et primum adducunt propositionem damnatam ab Innocentio XI. *Probabiliter existimo iudicem posse iudicare iuxta opinionem minus probabilem*. Si usus minoris probabilitatis damnatus est in foro civili, quanto magis in foro sacro? Confirmant hanc rationem Salmanticenses ibidem num. 181. Si occurrant rationes æqualiter, adhuc manet dubium, & urget præceptum confitendi. Ergo idem a fortiori dicendum est, quando, licet occurrat motiivum probabiliter suadens hominem fuisse confessum peccatum de cuius confessione dubitat, adest tamen aliud longe probabilius, quod dicet oppositum. Patet consequentia. Nam si motiivum probabile

bile excusans vincitur per aliud motiivum oppositum accusans, æqualiter probabile, ita ut perseveret dubium, & obligatio confitendi, multo magis superabitur per motiivum longe probabilius.

VIII. Volui, non meis, sed ipsorum Salmanticensium verbis ostendere laxitatem opinionis P. Viva, ne quiquam suspicari auctus, a me aliquid per exaggerationem dici adversus Auctores quos refello. Errare possum; sed extremam adhibere præsertim in hoc puncto diligentiam soleo, ne errem. Non mihi latet, ex immensa fodina Probabilismi erui distinctiunculas posse ad obscurandam veritatem hanc evidentissimam; sed eas omnes contemno ut ineptas. Laxam opinionem P. Viva docet etiam P. La-Croix Lib. VI. part. II. num. 602. & pro eadem citat Gobat, Stoz, Bosco, & plures alios similes Doctores. Si istorum Doctorum convulsa sophismata videre cupis, lege Salmanticenses loc. cit.

IX. Quæst. II. *Utrum qui positive dubitat, an peccatum commiserit, ita ut rationes probabiles habeat, quod non peccaverit, quamvis æque probabiles, immo forte probabiliores habeat rationes quod peccaverit, teneatur peccatum illud confiteri?* Resp. Totidem verbis proponit hanc quæstionem P. Dominicus Viva loc. cit. num. 2. & hanc perhibet resolutionem. *Respondeo cum communi Doctorum negative*. Cum communi Doctorum? Sunt vero hi Doctores ad summum soli Probabilistæ. Solum ergo Probabilistæ constant communitatem Doctorum? Certum est omnes inclytæ nationis Gallicæ, omnes integrarum Religionum Dominicanæ, & Augustinianæ Theologos, item celebriores Iesuitas, & cuiuscumque Instituti doctissimos viros docere oppositum, & acriter improbare opinionem horum Probabilistarum. At isti non sunt Doctores? Quæ ergo est ista communitas Doctorum quos citat P. Viva? Sunt ne Sanchez, Alcozer, Bizozer, Burghaber, Kazemberger, Stoz, Gormaz, Elcobar, Busembau, Castropalaus, Caramuel, Tamburinus, Diana, Pasqualigus, Bonacina, Leander, La-Croix, La Cruz, Lopez, Zanardi, & alii similes? Quando hi defendunt aliquam opinionem, P. Viva ait: *Ita communiter Doctores*. Tot Parochi, tot Confessarii minus periti, & fide bona pro certo habentes eiusmodi libros veritatem, saltem ad factum quod attinet, narrare, dum legunt, *Ita communiter Doctores docent*, credunt communiter & Doctores, & Theologos Ecclesiæ id docere; atque adeo clausis oculis opiniones adoptant.

Conc. Theol. Tom. IX.

X. Hæc opinio P. Viva communiter defenditur a Probabilistis. Si vellem eandem refellere, deberem confutare ipsum Probabilismum. Hoc autem integro Tom. II. Apparatus præsto. Illud nunc obiter dico, præfatam opinionem probabilisticam esse paradoxon adeo communi sensui repugnans, ut solum partium studium possit mentis oculos claudere, ne illud videatur. Quid? Quando intellectus suspensus hæret inter duo æqualia rationum pondera, peccaverit nec ne, tum adversariis fatentibus, ut mox dicam, tenetur confiteri peccatum dubium: quando vero accedit maius probabilitatis momentum, quod inclinat intellectum ad iudicandum se peccasse, tum liber est ab onere illud confitendi: quia Probabilissimi vis impellit intellectum ad reflectendum, & media reflexione dispellit omnes dubiorum nubes?

XI. Hæc disputatio de obligatione confitendi peccata dubia, admissio Probabilismo, superflua est. Vix enim umquam iuxta Probabilitatis occurrit peccatum dubium. Quandoquidem dubium negativum est mera nescientia, seu ignorantia: & de hoc dubio nulla disputatio, ut dixi. Si dubium sit positivum, tum occurrunt ex utraque parte oppositæ rationes dubitandi: & hoc in casu dicunt Probabilistæ, quod licet rationes probabiliores ostendant peccatum patratum fuisse, tamen si pro parte opposita occurrant rationes minus probabiles, tum per iudicium reflexum deponitur dubium, & formatur distamen practicum de peccato non commisso; quamvis iuxta iudicium directum probabilis sit fuisse commissum. Sed, misso inani commento, doctrina communis antiquorum exponi debet.

XII. Quæst. III. *An peccatum mortale dubium debeat confiteri ut dubium?* Resp. Affirmant omnes antiqui Theologi, & viri sancti. Angelicus Doctor in IV. dist. XXI. art. 3. ad 3. hæc docet. *Dicendum, quod quando aliquis dubitat de aliquo peccato an sit mortale, teneatur illud confiteri dubitatione manifestata: quia qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitat esse mortale peccatum, peccat mortaliter discrimini se committens. Et similiter periculo se committit qui de hoc quod dubitat esse mortale, negligit confiteri. Non tamen tenetur asserere illud esse mortale, sed cum dubitatione loqui, & iudicium Sacerdotis expectare, cuius est discernere inter lepram & lepram.*

XIII. Salmanticenses tam morales, quam scholastici, qui ultimi fuso calamo versant controversiam, testantur hanc sententiam esse communem omnium Theologorum, etiam

N

iplo-

ipforum Probabilistarum. Videatur Sanchez, inquit *loc. cit.* S. 2. n. 184. referens quadraginta Doctores, *dicens rem esse certissimam.* Diana, subdunt, qui cuncta probabilia sustinere solet, *oppositam censet improbabilem.* Leander etiam, pergunt, in eligendis *sententiis minime scrupulosus*, dicit esse certissimam. Dicastillo observat hunc videri communem Ecclesie sensum, & Prado hunc esse totius Ecclesie usum.

XIV. Pro contraria opinione referunt iidem Salmanticenses Caramuelem laxioris Ethices facile principem, Ferrentium, Verde, Martinonium Tyrsum. Hi pauci, sane laxones, ausi sunt adversus communem in Ecclesia doctrinam cervicem erigere, & calamum acuere.

XV. Quamquam communiter omnes Probabilistae, ut constat ex testimonio Salmanticensium, defendant communem Ecclesie doctrinam; istorum tamen plures illam implicat, & eludunt Probabilismi fucis. Explicandum itaque est, in quo omnes conveniunt, & in quo dissentiunt. Notionem dubii Probabilistarum plures cavillantur. Quando intellectus omnino anceps, & suspensus haeret, ita ut nequeat ob aequalia rationum pondera in alterutram declinare partem, tum dicunt intellectum dubitare: & hoc dubium appellant *negativum*. Et in hoc communiter omnes conveniunt, quod Christianus hoc modo dubitans se peccasse mortaliter, teneatur peccatum confiteri: quia tum dubium deponere nequit. Si vero probabilior ratio evincat peccatum esse commissum, & simul e contrario appareat ratio, minus licet probabilis, tum vocant dubium positivum directum: & in hoc casu plures Probabilistae docent, vi Probabilismi reflexi deponi dubium posse, & cessare obligationem peccati confitendi.

XVI. Laudati Salmanticenses scholastici *loc. cit. num. 193.* hunc secundum modum, tametsi Probabilismo Salmanticæ orto non infensi, improbant tamquam inane commentum. Hæc sunt illorum verba, „Dubium, de quo agimus, non est negativum, sed positivum, fundatum in motibus apparentibus ac prudentialibus, sed relinquentibus animum in æquilibrio, eo quod sint æqualia, & unum aliud non superet. Ex quo patet non quamlibet probabilitatem sufficere ad deponendum practice dubium de gravitate peccati, & ut homo excusetur ab obligatione illud confitendi. Et inde a fortiori constat quod si dictamen de gravitate peccati sit probabilis quam dictamen a gravitate excusans, opus sit tale du-

„bium confiteri.“ Quare isti Theologi in hoc puncto execrantur Probabilismum. Verum a commento Probabilismi supercedere in præsentia lubet, & a cavillationibus, quibus doctrina Ecclesie eluditur distinctiuncula dubii positivi, & negativi; & doctrinam penes ipsos Probabilitas communem explicare pergo.

XVII. P. Dominicus Viva *qu. 11. art. 2. n. 6.* hæc & ipse de obligatione confitendi peccata negative dubia scribit. „Respondeo, fere communissimam antiquorum Doctorum sententiam fuisse, quod teneatur homo peccata negative dubia clavibus subiicere. Et Thomas Sanchez id omnino certum reputat. . . . Hac de causa P. Matthæus Moya nostræ Societatis, qui fuit a confessionibus Mariæ Annæ Hispaniarum Reginae, in selectis quæstionibus de sacramento penitentiae, postquam asseruit opinionem se contrariam per triginta annos etiam in scholis docuisse, *diff. 1. quæst. v.* hæc habet. *Nilominus re maturius considerata, standum censeo pro contraria & communi sententia asserente obligationem peccati dubii: ad quod hoc uno efficaci argumento ducor: quia sacramentum penitentiae institutum potuit a Christo Domino cum hac obligatione. Quod autem instituerit, suadet communior Catholicorum sensus, & traditio a tempore Apostolorum usque ad nostra continuata tempora, ratione cuius velut INCONCUSSUM DOGMA præceptum confitendi peccata dubia æque ac certa, non tam probarunt, quam supposuerunt Doctores. Ut enim ait August. Lib. IV. contra Donat. Quod universa tenet Ecclesia &c. Hactenus P. Moya. His adde Leandrum, ac Tamburinum ipsum, quamvis pronos in benigniores opiniones.“*

XVIII. Quis nunc vocare in disputationem audebit obligationem confitendi peccata dubia negative, si vel ipsi benigniores Probabilistae communiter omnes fatentur esse doctrinam Ecclesie? Quis sibi in animum induceret, P. Dominicum Viva post talem confessionem in oppositum hicere? Et tamen arripe aures.

XIX. Quæst. IV. Quid dicendum de opinione quam docet P. Dominicus Viva, nempe non esse obligationem confitendi peccata negative dubia? Resp. Continuo postquam P. Dominicus Viva falsus est obligationem confitendi peccata negative dubia, hæc quæ sequuntur, docet *num. 7.* „His tamen non obstantibus, puto probabilem esse ac TUTAM opinionem contrariam asserentem peccata dubia negative non esse materiam

„ne-

„necessariam sacramenti penitentiae, quam sequuntur plurimi Auctores apud Mendocum & Dianam, & alios . . . quos usque ad viginti duos numerat Caramuel Quibus adde Lessium, Sa, Layman, Præpos. Amicum, Leandrum, Haunoldum, nec non Ferrandinum de scandalo quæst. lxxvii. ubi citat Revisores Societatis IESU sentientes posse NUNG in scholis nostris hanc sententiam permitti, quam aperte & ex professo Con. Marchant. Joseph de Ianuario, Martinonius, & alii multi Scriptores iudicant probabilem: quamvis OLIM secundum nostras regulas permitti non poterat; cum vix reperiretur unus Scriptor qui illam aperte tueretur, ut iidem Revisores apud Tamburinum testantur. NUNC TAMEN, UT NOTAT Diana, IN DIES MAGIS RADICES AGIT.“

XX. Securis ad has veneficas radices, quæ inficere communem Ecclesie doctrinam perentant, ponenda est, ne, ut vaticinatur Diana, in dies magis crescat. Olim in inclita Societate IESU vetitum erat laxam opinionem doceri in scholis, nunc publicis typis a P. Viva cuditur, ut in dies magis radices agat? Si ego talia scriberem, clamarent adversarii, me Iesuitis detrahere, imponere, calumniari. Et sane quæ P. Viva scribit de sua Societate, nunc annuente defensi sententiam contra communem Ecclesie doctrinam, quam olim vetaverat, ego publicare non auderem. Nec illa rescriptissem, nisi necessitas dedocendi imperitos urgeret. Fatetur P. Viva, doctrinam esse fere omnium antiquorum, quæ docet obligationem confitendi peccata dubia negative. Fatetur, ipsos Probabilistas benigniores, ne dicam laxiores, Sanchez, Leandrum, Tamburinum, defendere illam ut certam. Quid plura? Vel ipse P. Matthæus Moya in suo opere, damnato ob coærvationem opinionum laxarum, ait, quod hanc doctrinam suadent communior Catholicorum sensus, & traditio a tempore Apostolorum usque ad nostra continuata tempora, ratione cuius velut INCONCUSSUM DOGMA præceptum confitendi peccata dubia, æque ac certa, non tam probarunt, quam supposuerunt Doctores. Hoc idem testantur omnes fere Theologi, & ipsi Probabilistae, immo ipse B. Viva.“

XXI. Et contra Apostolorum traditionem, contra totius sacre antiquitatis doctrinam, contra communem omnium Theologorum, & doctorum fere omnium Probabilistarum sententiam, & contra suæ ipsius Societatis diu firmatas regulas audeat P. Dominicus Vi-

va proponere christiano populo, tamquam probabilem, immo tamquam TUTAM, falsam, improbabilem, & ut mitissime loquar, laxitatis plenam opinionem? Hanc invexere Caramuel, Ferentinus, Martinonius, Verde, Ianuarius, laxioris Ethices patroni. Eam detestantur communiter Theologi omnes, & perillustis Societas nec in scholis olim distari illam permittit. Sed nunc, inquit P. Viva, in dies magis radices agit. In quo solo, in quibus scholis, quibus agricolis, & cultoribus radices hæc laxa opinio agit in dies?

XXII. Clamabunt, me hæc æquo altius exaggerare: & ego repono, mihi verba deesse, quibus pro dignitate animadvortam in opinione contrariam, ipso P. Viva ex Moya, ex Sanchez, aliisque fatente, Ecclesie doctrinæ, & communi fidelium sensui. Repeto meam sinceram, & verissimam protestationem, me videlicet non contra personam, & contra Auctorem, sed contra opinionem falsam, laxam, improbabilem, quamque manifestum errorem appellare possem, cum sit contra communem Catholicorum doctrinam, scribere. Eo unice oratio mea pertinet, ut lectores cautos efficiam in legendis his Auctoribus, immo ut a similibus lectione abdicam. Quoniam frequentes sunt in eiusmodi Auctoribus aberrationes, & laxæ opiniones, quarum radices se amplificare velle indicant: ego, ne radices istæ, quas animarum salutis exitiales, & veneficas reputo, latius grassentur, vocem extollo, & funditus eas evellere pro imbecillitate mea studeo. Si opinio P. Viva sit probabilis, & tutâ, me corrigant, redarguant, increpent omnes, quos, ut de me optime meritos, colam suspiciamque. Si contra ego falsitatem, & errorem improbo; meam sententiam foveant, animique quo id præsto, Deo iudicium relinquunt. Plusquam falso pro hac laxissima opinione citat P. Viva S. Antonium, Tabienam, & Paludanum, quos apud Dianam de more, & apud Mendocum legit. An vere citet Laymanum, & Lessium, ceteri videant. Laymanum ab hac laxitate vindicant Salmanticenses *loc. cit. n. 195.* Sed P. Viva patronos multiplicare studet, ut latius serpent radices suæ opinionis.

XXIII. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part. 11. n. 598.* fuso calamo colligit more suo omnes opiniones veras, & falsas, probabiles, & improbabiles, & beneficio Probabilismi fere omnes ut probabiles proponit. *Numer. 606.* adfirmat, quod communem Ecclesie doctrinam doceat S. Thomas, *Catechismus Romanus, alique Auctores gravissimi, & prope-*

innumeri, quorum 40. recenset, & sequitur Sanchez. Continuo tamen pro nova opinione, negante debitum confitendi peccata negative dubia, refert Todtf, Stoz, Caramuel. *Com. March.* Num. 607. rescribit brevissime rationes primæ sententiæ adfirmantis: & num. 608. rationes fuso calamo exponit secundæ opinionis negantis debitum confitendi peccata negative dubia. Num. 609. sic concludit. „ Sententia adfirmans obligationem confitendi mortalia negativa dubia, „ est, *spektata auctoritate, probabilior*, ut patet ex dictis num. 607. *spektatis tamen præcise rationibus intrinsecis, negans videtur probabilior, ut patebit comparanti rationes intrinsecas allatas num. 607. & 608.*“

XXIV. Audistis? Todtf, Stoz, Caramuel, *Com. March.* rationes validiores, profundiores, robustiores excogitarunt, penitius rem penetrarunt quam S. Thomas, quam Patres Catechismi Romani, seu Tridentini, quam omnes antiqui Patres, quam omnes ætatis nostræ Theologi, tum Antiprobabilistæ; tum Probabilistæ. Ideo si auctoritatem spectes, prior est probabilior: quia multitudo, & gravitas Auctorum superat. Si vim & firmitatem rationum mediteris, secunda probabilior est. Unum, & alterum responsum, quod præbet ad 8. & 9. argumentum prioris sententiæ, referre lubet. Fideles communi conscientiæ sensu ducti confitentur peccata dubia. Respondet. *Fideles etiam confitentur imperfectiones, venialia, & mortalia positive dubia: neque tamen ideo est obligatio illa confitendi.* Antiqui docent hanc obligationem. Respondet. *Antiqui plurimi non examinarunt (sicut Todtf, & Stoz) eam questionem: & qui eam examinarunt, plerique loquuntur æqualiter de positive dubiis.* Peregrinie. Antiqui ergo, fatente P. La-Croix, damnant Probabilismum.

XXV. Dubio procul antiqui, & moderni Theologi, Probabilissimi præiudiciis vacui, æque loquuntur de peccatis mortalibus & positive, & negative dubiis in sensu distinctionis investæ. Igitur iuxta hanc opinionem Stoz, Todtf, Caramuelis, Martinonii, quam intrinsecus P. La-Croix probabiliosem iudicat, fideles non tenentur confiteri neque peccata mortalia positive dubia, neque peccata negative dubia. Ergo sublatum omne debitum est confitendi omnia peccata mortalia dubia?

XXVI. Tandem P. La-Croix num. 10. fatetur, sententiam adfirmantem obligationem confitendi peccata negative dubia, esse absolute probabiliosem. Sed quid emolumentum

adfert hæc maior probabilitas, cum iuxta Probabilitas tam minor, quam maior Probabilitas tuta sit? Ceteroquin P. La-Croix non refellit, ut improbabilem, opinionem negantem debitum confitendi peccata negative dubia. Ex quibus omnibus inferitur, iuxta opinionem quam probabiliosem, immo intrinsecus probabiliosem recognoscit P. La-Croix, non esse confitenda peccata mortalia *sive positive, sive negative dubia.* Hæc omnia recensere volui; ut pii cordatique lectores iudicium ferant tum in methodum tractandæ christianæ Moralitatis, tum in benignum genium horum Auctorum relaxandi in dies vel ipsam doctrinam quam communem & antiquorum, & ipsius Ecclesiæ illi ipso ore proprio confitentur. Hæc sola meditatio excitare tandem aliquando lectores deberet.

XXVII. Vener. Cardinalis Bellarminus, doctrinæ, & sanctitatis fama celeberrimus, quem ego pluris facio quam sexcentos Casuistas similes illis quos citant PP. La-Croix, & Viva, *Lib. III. de poenit. cap. 1.* opinionem negantem debitum confitendi peccata mortalia dubia tribuit Martino Luthero, inquit: *Martinus Lutherus serm. de poenit. docet non esse confitenda venialia, nec omnia mortalia, sed ea tantum quæ sunt manifeste mortalia Dubitari solet quid per manifesta peccata, quæ sola ad confessionem pertinere voluit, Lutherus intellexerit.* Et post varias interpretationes concludit: *Quare id solum restat ut de dubiis intellexerit: qui certe non PARVUS EST ERROR.* Ioannes Eckius, Lutheri malleus, *Lib. IX. de poenitent. cap. xi.* hanc Lutheri opinionem vocat errorem in veritatem catholicam. Præclarus Christi martyr Ioannes Frischerus Rosenfensis Episcopus in refutatione articulorum Lutheri art. 8. inquit: *cæcum, & insanum esse qui ob unius Lutheri sententiam velit tanto discrimini se exponere, quatenus ea peccata quæ vel novit, vel dubitat esse letalia, Sacerdoti non aperiatur.*

XXVIII. Quid ad hæc La-Croix, Viva, & alii? Dicturi ne erunt, Bellarminum Lutherum non valide confutasse, quia non distinguit peccata mortalia positive, & negative dubia? Verum est neque Bellarminum, neque S. Thomam, neque aliquem antiquorum similes distinctiunculas, quæ veritatem obnubilant, quæ auferunt reipsa obligationem confitendi quæcumque peccata, sive positive, sive negative dubia, adhibuisse. Sed tam Bellarminus, quam S. Thomas, & ceteri omnes simplici sermone declararunt, omnia peccata mortalia dubia esse confitenda.

missis cavillatoris distinctionibus. Exceptis scrupulosis, qui dubium pro levi coniectura, aut nescientia accipere solent, vel ipsi idiotæ, bono sensu præditi, sciunt quando dubitant. Idcirco omnes antiqui ante natum Probabilismum absolute pronuntiarunt, peccata dubia esse confitenda.

XXIX. Catechismus Concilii Tridentini Part. II. cap. v. §. 50. paucis verbis fideles instruit in hac materia. *Ea enim, inquit, confessio esse debet, quæ nos tales Sacerdoti aperiat, quales nos ipsos novimus: certa pro certis, ac dubia pro dubiis demonstrat.* Sic confessio est nuda, simplex, aperta. Hanc doctrinam Catechismus eruit ex Patribus, & ex Concilio Tridentino declarante obligationem confitendi omnia mortalia quorum habetur conscientia, seu memoria: qua expressione non modo certa, sed dubia quoque peccata comprehenduntur. Qui enim dubitat se peccasse mortaliter, conscientiam eiusdem habet, & etiam memoriam.

XXX. Paucis indicantur rationum momenta. I. In dubiis tutior pars est eligenda, ut omnia iura clamant. Nec regula ista consilii est, ut Probabilistæ cavillantur, sed præcepti. II. Tempore mortis confitenda sunt peccata dubia, ut fatentur ipsi Benignistæ: ergo etiam in vitæ cursu; nisi dicere velint aliam pro nunc, aliam pro tunc esse christianam Theologiam. III. A condita evangelica lege obtinet lex confitendi omnia mortalia: ergo lex est in possessione. IV. Lex favorabilis amplificari debet. Eiusmodi est confessionis lex: ergo includit peccata dubia. V. Qui dubitat, commiserit ne homicidium, contrahit irregularitatem. Qui dubitat, sit ne baptizatus, debet sub conditione baptizari. Ergo qui dubitat, num peccaverit, tenetur confiteri. VI. Consuetudo Christianorum obtinet dubia peccata confitendi. Hæc sola fidelium praxis dissipat omnia casuistica sophismata. VII. Traditio apostolica ad hæc usque tempora continuata confirmat hanc veritatem, ut vel ipse P. Moya fatetur.

CAPUT VIII

Diluuntur sophismata casuistica.

I. PRIMI qui post Martinum Lutherum suscitaverunt contrariam opinionem, quam non parvum errorem Ven. Bellarminus appellat, fuerunt Caramuel, Henriquez, Conink, Martinonius, Marchantius, quos potius quam Eminentissimum Bellarminum, quam Cate-

chismum Romanum, S. Thomam, & universam antiquitatem, & istius ætatis communem doctrinam, sequi maluit P. Viva, cui accedit, sin in totum, saltem in partem La-Croix.

II. Opponunt 1. In dubio melior est conditio possidentis libertatem, & innocentiam. Resp. Conscientia renascitur subiecta legi, quæ prius possidet. Axioma istud, quo passim abutuntur Probabilistæ, obtinet solum in materia possessionis agrorum. Axioma istud non obtinet tempore mortis: ergo neque in vitæ decursu.

III. Opponunt 2. Obligatio non est certior fundamento cui innititur. Fundamentum confitendi peccata dubia est dubium. Ergo dubia obligatio. Resp. Argutatio hæc puerilis, & cavillatoria. Fundamentum confitendi peccata dubia non est dubium, sed certum. Aliud est quod peccatum sit dubium; & aliud, quod lex sit dubia. Lex confessionis est certa de fide: & hæc lex certissima confitendi comprehendit tam certa, quam dubia peccata mortalia. Ergo argutatio a peccato dubio ad legem dubiam ineptissima est.

IV. Opponunt 3. In iudicio forensi non admittitur accusatio dubia: ergo neque admitti in iudicio sacramentali debet. Resp. Futilis est paritas ista. Peccata occulta, sive interna, sive externa, non sunt materia iudicii forensis. Ergo neque iudicii sacramentalis? Hæc sunt iuniorum quorundam argutationes. Iudicium forensis in fontis accusatione spectat condemnationem, & supplicia accusati. Hæc autem infligi iure nequeunt, nisi certæ, & indubitata præcedant probationes. Iudicium sacramentale fit in rei commodum, & absolutionem. Sic potius argumentari debuissent. In iudicio super infirmitate corporis sanandi exponantur morbi dubii. Ergo in iudicio spirituali iustificandæ animæ manifestari peccata dubia debent. Iudicium sacramentale quantum ad aliqua, secus quantum ad omnia, imitatur iudicium forensis.

V. Nulla est obligatio confitendi votum dubium: ergo neque peccatum dubium. Resp. Nego antecedens. Quando ergo urgent æqualia, & gravia rationum pondera de voto emisso, vel non emisso, eam fere controversia est, ac de peccato dubio commisso, vel non commisso. Addo, etiam si concederetur non urgere legem implendi voti dubii, non inde inferri iure posset, non urgere legem confitendi peccata dubia. Lex confessionis universalis est a Christo Domino instituta, cui Christiani baptizati subiecti omnes

funt. Votum personale est ab ipso votente editum. Quare dici possit, non esse præsumendum, aliquem se voluisse peculiari lege obstringere, nisi certo id constet. Similiter in casu reservato dubio recurrendum est ad superiorem; quidquid dicat P. Viva cum aliis.

VI. Opponit 4. P. Dominicus Viva *qu. 11. art. 2. n. 7.*, Neque dicas praxim Ecclesiæ, & consensum Doctorum per sexdecim sæcula uniformiter existimantium institutum esse a Christo Domino sacramentum poenitentiae cum obligatione confitendi peccata dubia, reddere nos certos de tali lege, & institutione.

Nam quamvis VERUM SIT quod usque ad præteritum sæculum VIX UNUS AUT TOR reperiatur qui aperte nos deobliget a confitendis peccatis negative dubiis; at non inde id ortum est, quia in sententiam obligantem omnes Scriptores calamo iverint, sed quia ab ea quæstione abstinuerunt. Cum autem NUNC in terminis agitur, & plurimi sententiam deobligantem sequantur, hæc reddita est PROBABILIS.

VII. Magna, immo maxima, opus patientia est, qua cohabeatur zelus. Confitetur P. Viva, vix UNUM ante præteritum sæculum nos deobligasse a confitendis peccatis dubiis. Exemit ab hoc onere Christianos ante duo, & amplius sæcula Martinus Lutherus: quod non parvum errorem Bellarminus vocat. Hunc non parvum errorem suscitaverunt, elapso scilicet sæculo, Henriquez, Caramuel, Martinonius, quos secuti sunt Todtf, Stoz, Viva. Unanimis consensus Doctorum per septemdecim sæcula, traditio Apostolorum, praxis fidelium non efficiunt sententiam certam? Caramuel, Martinonius, Henriquez, Ferrentinus, Todtf, Stoz, La-Croix, Viva, & alii pauci laxiores Casuistæ elidere valent certitudinem sententiae quam veluti *inconcussum dogma* appellat vel ipse Moysa, Benignissimi facile post Caramuelem princeps?

VIII. Hæ sunt argutationes quas P. Claudius La-Croix tanti facere non dubitavit, ut asseruerit hanc opinionem, *speculativè rationibus præcise intrinsecis, probabiliorè*. Heinc, & ex pluribus aliis collige similibus Auctorum genium. Dicit P. Zech, me cacodemone Saulis, agitatam scribere: quia Deus est, non Probabilistæ, qui me, & alios iudicaturus est.

IX. Quæst. V. *Quid dicendum de peccato quod fuit expositum ut dubium, & post depre-*

henditur ut certum? Resp. Negant Probabilistæ plures, Leander, Bresserus, Arriaga, Marin, Tamburinus, Caramuel, Lugo. Horum rationes fuso calamo rescribit P. Viva *qu. 11. artic. 3. attamen num. 3.* fatetur in praxi amplectendam esse sententiam affirmantem. Ratio est, inquit, quia sententia negativa, quam sequebatur P. Pellizarius, quamvis non sit damnata, nihilominus ab eo codice est expuncta a sacra Indicis Congregatione, quæ non vult illam tolerare: quare in praxi ab ea abstinendum. Non modo practice, sed etiam speculative falsa est sententia ista ob diversitatem iudicii quod formatur de peccato dubio, & certo. Plures speculationes opponit De Lugo, quas omnes si expendere vellem, plura implenda folia essent. Eas prætereo, cum & ipse De Lugo fateatur in praxi sequendam esse sententiam affirmantem. Quorsum ergo tot paritates, tot argutationes?

X. Quæst. VI. *Quid dicendum de regula quam pro scrupulosis, eorumque dubiis peccatis assignat P. Busembau?* Resp. P. Hermannus Busembau *de conscient. cap. III.* apud P. La-Croix inter regulas quas pro abigendis scrupulis præscribit, hanc statuit. IV. *Assuefacere se ad sequendas sententias mitiores, & MINUS ETIAM TUTAS.* *Fillius.* Scrupulosi ergo adeant Dianam, Leandrum, Caramuelem, Zanardum, Tamburinum, & similes, ubi passim sententias & mitiores, & minus etiam tutas pleno calamo exhibitas inveniunt. Spiritum, & vim istius regulæ considero primum in *Tò assuefacere*. A teneris unguiculis ergo assuefiant scrupulosi feligendis opinionibus mitioribus. Secundo meditor illud auctarium, & minus tutas. Nam omnes opiniones laxæ sunt minus tutæ. Hæc regula viam aperit, ut mihi videtur, absurdus non paucis; neque hac via auferuntur scrupuli, sed potius multiplicantur laquei. Assueti enim viæ molliori, & laxiori difficillime revocantur in viam arctam, & angustam. Quare consilium istud, quo suaderetur ut homines scrupulosi assuefiant adhibere opiniones mitiores, & minus tutas, mihi videtur omnino fallum. Nam scrupuli sunt falsæ hominum imaginationes, quibus plus iusto aggravant sibi legem: quia apprehendunt esse peccatum, quod iuxta legem non est peccatum. Ergo legis veritas declaranda illis est, ut scrupuli tollantur.

XI. Regula P. Busembau, ut mea præfert opinio, scaturigo est omnium scrupulorum. Nam homines assuefacti opinionibus mitioribus, & minus tutis, quando postea oculos

ape-

aperiunt, deprehendunt multa se patrasse peccata, quæ opinionibus mitioribus, & minus tutis præventi virtutes reputabant. Distinguentia sunt iusti delicatæ, & intaminatæ conscientia, scrupulosi. Primi ita exacte Dei legem servant, & christianæ perfectioni inhiant, ut hominibus mundanis scrupulosi appareant; sed revera scrupulis carent. Secundi, qui reipsa scrupulis affliguntur, communiter vitam ducunt ad amulsum regulæ P. Busembau. Meticulosi sunt, & scrupulosi in precationibus, in horis canonicis recitandis; verum in iis omnibus quæ propria commoda spectant, non scrupulosi, sed laxi frequenter sunt, gulæ, pecuniis augendis, & deliciis degustandis libenter indulgent.

XII. Regula quæ mihi prudens, & tutæ videtur, hæc est: *Assuefacere se ad sequendam veritatem, & viam arctam, & angustam, quam Christus Dominus nobis patefecit.* Raros vidi verè sanctos scrupulis agitados. Plures animæ sanctæ sterilitate spiritus, magnoque terrore & pavore angitur, Deus interdum permittit, ut sanctiores fiant, eluantque leves maculas. Ceterum istæ animæ raro affliguntur pavore, num hoc mortale sit nec ne. Plura huc transcribere possem ex S. Theresia.

XIII. Frequenter scrupulis agitantur qui ex parva vivendi consuetudine sincere & constanter ad Deum convertuntur. Cum istos dæmon nequeat ad consueta vitia amplius allicere, illorum phantasmia dubiis torquere conatur. Dubitant hi, num sint integre confessi; num illam, aut hanc circumstantiam, numerum, vel speciem expresserint; fuerit nec ne vera contritio; & sextentis similibus dubiis vexari solent. Hæ sunt dæmonis insidiæ, & fraudes, quibus odiosum & asperum efficere iugum Christi pertentat, ut hac via conversæ animæ, susceptæ melioris vitæ tædio ac pondere oppressæ, facilius in antiqua scelera, & carnalia oblectamenta relabantur. Confessarius prudens paucis liberet animas istas ab his fraudibus. Signum moraliter certum, quod præteritæ confessiones fuerint validæ, est præsens vitæ integritas. Quoties itaque Christianum conversum videt a pravis, & inveteratis habitibus omnino liberam per confessionem sive generalem, sive particularem, debita diligentia factam, prohibeat illi ne recogitet quidem de præterita vita. Quoties opponit, se dubitare, an illud, an hoc peccatum confessus fuerit; an hanc, aut illam circumstantiam expresserit: ne audiat quidem, præsertim post unam aut alteram

vicem. Curet ut illud tempus quod in his perquisitionibus terit, infumat potius in piis meditationibus, & precationibus, quibus animam suam in proposito melioris vitæ arripere confirmet, & roboret. Confessio non carnificina est, ut blaterant novatores, sed saluberrimum, & efficax remedium. Qui bona fide, & ea diligentia quæ adhiberi in gravi negotio solet, suam fecit confessionem generalem, vitamque revera mutavit pravam in christianam, nullo modo anxius imposterum esse debet neque de numero, neque de specie peccatorum, neque de alio quocumque dubio, quo in discrimen adducatur integritas confessionis factæ. Illud videat Confessarius, & expendat, num conversio sit vera, & stabilis. Si hanc veram & fortem deprehenderit, cetera contemnat, tamquam aut diaboli artificia, aut tetri humoris melancholici perturbationes.

CAPUT IX.

De causis ab integritate confessionis excusantibus.

I. Prima causa excusans ab integritate materiali confessionis est physica impotentia, ratione cuius excusantur I. Qui hic & nunc laborant ignorantia invincibili. II. Muti, qui per gestus, & signa declarare peccata sua nequeunt. III. Qui inter confitendum in deliquium incidunt; si differri absolutio nequeat. IV. Si extranei ignorent idioma Confessarii, & non sit alius qui calleat poenitentis idioma, neque differri confessio possit. An necessitas implendi præceptum annuæ confessionis sufficiat, aliqui affirmant, & ego ignoro. Si, sublato periculo, post aliquod tempus possit reperiri Confessarius gnarus linguæ poenitentis; differenda confessio mihi videtur, ut impleatur præceptum integritatis materialis. V. Qui, imminente naufragio, incendio, prælio, tempore destituuntur integre confitendi. VI. Quoties est periculum in mora. Tum enim explicari aliquod, vel plura peccata debent, aut pauciora, prout tempus, & circumstantiæ permiserint, & absolutio impertiri. Si plures sint poenitentes, ut milites periculoso & inopinato conflictu impetiti, debent singuli aliquod signum præferre doloris, & Confessarius omnes simul absolvere potest, dicendo: *Ego absolvo vos* &c.

II. Altera causa est impotentia moralis, ratione cuius liber est ab integritate materiali. I. Sacerdos qui absque fractione sigilli

nequeat pandere aliquod peccatum. II. Infirmus morbo contagioso infectus, cuius confessio nec a longe audiri, nec prope absque periculo potest. Tum enim audito uno, aut altero peccato, absolvi potest. III. Ægrotus, cuius vires graviter extenuarentur in exacta peccatorum recognitione, examine, & manifestatione. IV. Quando poenitens quicumque prudenter timet sibi, vel Confessario grave detrimentum, confessioni extrinsecum, manifestatione huius, aut illius peccati. Tum enim reticere tale peccatum potest, alteri confitendum, si debitum urgeat aut annuæ confessionis peragendæ, aut sacramenti administrandi.

III. Quæst. I. An magna poenitentiam frequentia ratione alicuius solemnitate excuset ab integritate materiali confessionis? Resp. Plures iuniores adfirmarunt, quorum opinionem probabilem censet Gobat tract. vi. num. 479. ubi hæc habet. „ Negat P. Conink Lib. VI. „ num. 98. esse probabilem opinionem arbitrantium, quando adest tanta multitudo confiteri volentium pro aliquo celebri festo, ut Sacerdos nequeat omnibus satisfacere audiendo omnes integre, posse singulis dicere, ut aperiant solum graviora e mortalibus, reliqua differant in aliud tempus. Censeo ego, salvo meliori iudicio, eam opinionem posse probabiliter sustineri, casu quo multi e longinquo advenissent, obtinendæ alicuius grandis indulgentiæ, confessionem, & communionem requirentis, causa. Hanc opinionem damnavit Innocentius XI. in hac 59. thesi. Licet sacramentaliter absolovere dimidiata tantum confessos ratione magni concursus poenitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicuius solemnitate, aut indulgentiæ. Qua vero fronte Missionarii quidam, ut plura hominum millia ad sacramenta admitterent, suis auditoribus e suggestu inculcaverint ut graviora peccata confiterentur, post huius propositionis damnationem, satis mirari profecto non possum.

IV. Quæst. II. An excusetur ab integritate materiali confessionis poenitens qui habens casus reservatos non potest tunc superiores adire? Respond. Adfirmarunt plures: quorum opinio contineri videtur in superiori proscripita thesi. Putarunt enim posse poenitentem inferiori Sacerdoti manifestare sola non reservata peccata, & ab iisdem absolvi cum onere adeundi superiores pro reservatis; vel posse primum soli superiori manifestare reservata, & ab iisdem absolvi, & ad inferiorem redire pro confitendis peccatis non reservatis. Quam

opinionem communiter Auctores improbant. Quia neque superior, neque inferior potestatem habent dimidiandi confessionem, cuius integritas est de iure divino, a qua sola urgens, & gravis necessitas excusare potest.

V. Contendunt Lugo, Conink, & alii, posse superiorem absolvere a solis reservatis, & poenitentem remittere ad inferiorem pro aliis, quando superior hic & nunc non posset audire integram confessionem, & poenitens carere diutius absolute non posset, atque nullus tunc adesset alius Confessarius. Verum vix contingere casus potest. Quia si superior nequit audire integram confessionem, auferat reservationem. Alii aiunt, iustam causam confitendi inferiori non reservata cum onere confitendi superiori reservata, esse necessitatem tuendi vitam, vel famam, aut vitandi scandalum. Verum & casus isti rarissimi sunt. Si tamen reipsa contingerent, puto esse sufficientem causam excusantem ab integritate, ut infra de reservatis dicam. Ceterum falsam reputo opinionem quam ex de Lugo, Leandro, Lopez, & aliis refert, & defendit P. Viva quæst. v. art. 7. num. 7. nempe licitum esse dimidiare confessionem, si longo tempore esset differenda confessio, quamquam non urgeret præceptum annuæ confessionis: quia, inquit, diu privari fructu huius sacramenti est notabile nocumentum. Ita communius Doctores apud de Lugo. Sed mihi videtur, commutativam opinionem horum Doctorum contineri in thesi damnata proxime relata. Damnavit Ecclesia opinionem dimidiandi confessionem ob acquirendam indulgentiam in magna solemnitate ab illis qui forte e longinquo veniunt tanti thesauri comparandi, & sanctificandæ animæ causa. Et sola privatio fructus huius sacramenti causa sufficiens erit dimidiandi confessionem? Hæc opinio mihi damnata laxior apparet. Nec est quod reponatur, Doctores istos obligare poenitentem ad manifestanda inferiori reservata, & non reservata cum onere adeundi postea superiores pro reservatis. Nam hæc manifestatio, facta inferiori non habenti potestatem in reservata, non tollit quin confessio sit dimidiata ex defectu iurisdictionis in Confessario. Plura congerit P. Viva, ut hanc veritatem implicet. Sed omnia frustra.

VI. Quæst. III. Utrum persona complicitis sit manifestanda in confessione? Resp. Quando Confessarius inveniri potest cui ignota sit persona complicitis, dubio procul tenetur poenitens hunc adire Confessarium, ut famæ complicitis consulat. Quando talis minister non inven-

venitur, manifestanda est persona complicitis, ut confessio fiat integra. Hæc semper fuit Ecclesiæ praxis. Nam sacri canones pœnas præscribunt certis determinatis criminibus infligendas. S. Basilius episc. ad Amphiloichium can. lxxv. inquit: Qui cum propria ex patre vel ex matre sorore pollutus est, in domum orationis ne permittatur accedere, donec ab iniqua, & nefaria actione desistat. Postquam autem in horrendi peccati sensum, & animadversionem venerit, triennio desinat. Item can. lxxxix. Si qui in suas novercas insaniunt, sunt idem canonis obnoxii cui & ii qui in suas sorores insaniunt. Eiusmodi peccata declarari nequeunt, non manifestata complicitis persona. Idem dicendum de peccatis mariti cum uxore, & uxoris cum marito communibus. Quæ peccata severioribus pœnis plectuntur a sacris canonibus, ut colligitur ex Venerabili Bedæ cap. xi. de remed. peccat. ubi refert antiquos canones. Si uxoratus ancillam suam compresserit, annum unum poeniteat. . . a sua se abstineat. Illa, si invito passa est, quadraginta dies poeniteat. Ratio patet. Integritas confessionis iuris divini est. Hæc autem integritas postulat ut manifestentur species, & numerus peccatorum. Ergo quoties circumstantiæ aut mutant speciem, aut malitiam mortaliter intra speciem multiplicat, aut formaliter, aut virtualiter patefaciendæ sunt, declarata complicitis persona, quando aliter consistere integritas confessionis nequit.

VII. Facile eludunt iuniores citatos canones, arguentes eosdem loqui aut de peccatis publicis, aut de manifestatione confusa & generali. Sed falluntur. Nam multa sunt peccata enumerata, quæ non nisi secreto perpetrari solent, nullo teste præsertim præter complicitem. Præterea Morinus Lib. II. cap. xii. & seq. canones refert qui expresse de occultis peccatis loquuntur. Quod subditur de manifestatione confusa, verum habet, quando id fieri potest. Ceterum fideles oppidorum & pagorum vix possunt manifestare circumstantiam, quin Confessarii deprehendant complicitem. At in magnis urbibus manifestari circumstantia complicitis potest, quin Confessarius cognoscat talem complicitem. Semper enim custodienda, quoad potest, est fama proximi. Quare dicimus, debere poenitentem vel adire Confessarium cui ignota sit complicitis persona; vel differre, si commode possit confessionem.

VIII. Opponunt i. numquam licitum esse detrahere famæ & honori proximi. Sed qui complicitem in confessione manifestat, detrahit famæ, & honori proximi, Ergo licitum

non est complicitem in confessione prodere. Resp. Qui peccat, tenetur confiteri peccatum suum. Christianus peccati socius ius amittit ad suam famam respectu confessionis. An Christianus iste peccati socius subditus non est legi divinæ integritatem confessionis præcipienti? Ergo dum consentit in peccatum, ipso facto consentit in manifestationem talis peccati pandendi Confessario. Ius ne habet peccati particeps ne peccati socius confiteatur iuxta divinæ legis præscriptum? Quis hoc dixerit? Ergo ius non habet ut socius poenitens occultet peccati speciem, quæ ad integritatem pertinet confessionis. Peccati socius ius habet ne peccatum occultum manifestetur extra confessionem; at ius non habet ne in confessione manifestetur: quia lex confessionis iubet ut peccati species declaratur. Dum socius consentit in peccatum, subiicit se huic legi præcipienti talis peccati manifestationem. Cum poenitens manifestat peccati speciem, quæ complicitem prodit, non complicitis infamiam, sed animæ suæ salutem intendit. Ergo detractionis reus non est, ut S. Thomas 2. 2. quæst. lxxiii. art. 2. inquit. Contingit tamen quandoque quod aliquis dicit aliqua verba, per quæ diminuitur fama alicuius, non hoc intendens; sed aliquid aliud. Hoc autem non est detrabere per se, & formaliter loquendo, sed solum materialiter, & quasi per accidens. Et si quidem verba per quæ fama alterius diminuitur, proferat aliquis propter aliquod bonum necessarium, debitis circumstantiis observatis, non est peccatum, nec potest dici detraçtio. Quanto minus detraçtio dicenda est manifestatio criminis in confessione? Quodnam famæ detrimentum subdit peccati socius, propterea quod alter socius poenitens in aurem Sacerdotis declaret peccatum? Numquid Sacerdos quidquam exterius agere valet quod in eisdem personæ complicitis detrimentum cedat? Quod si hæc persona peccati socii aliquid famæ in opinione Sacerdotis amittit, sibi imputare debet, quæ in peccatum consentiendo consentit in eisdem famæ maculam. Nihili duxit famam suam prodigere penes socium, cum quo peccavit: & postea audebit derogare divinæ legi de integritate confessionis, ne in opinione Sacerdotis aliquid suæ famæ decreseat?

IX. Opponunt 2. Sacerdos qui nequit confiteri peccatum suum, nisi revelando personam cuius confessionem audivit, non tenetur illud confiteri. Ergo neque poenitens declarare peccatum valet, quoties manifestanda est persona peccati eisdem particeps. Resp.

Resp. Paritas inepta est. Quia numquam sigillum confessionis violare licet; sed est religione summa colendum. Persona autem peccati focia nullus ius habet, quemadmodum probatum est, ut peccatum, in quod libere consensit, reticeatur.

X. Quæst. IV. *Licitum ne est declarare aut criminis socium, aut reum in confessione propter poenitentis, aut complicitis utilitatem?* Resp. Omnes affirmant, licitum esse poenitentem propter propriam suam utilitatem criminis socium, aut simpliciter reum declarare, ut ab importunitate eius sollicitationibus ad malum sese liberet, & peccandi occasionem declinet. Iure ipso naturæ quisque propriæ salutis consulere primum omnium debet, etiam si inde per accidens malum consequatur alterius. Quare qui sollicitantur ad mala a ministris sacris, hos Episcopis, seu legitimis superioribus manifestare licite possunt, & debent. S. Augustinus autem superiores *homil. ult. inter 50. monet, multos Christianos propterea tacere & sufferre aliorum peccata, quæ noverunt, quia documentis sepe deseruntur, & ea quæ ipsi sciunt, iudicibus ecclesiasticis probare non possunt. Quamvis enim vera sint quædam, non tamen iudicibus facile credenda sunt, nisi certis iudiciis demonstrantur.* Prudentes itaque, maturi, & summo opere cauti superiores sint oportet in recipiendis eiusmodi delationibus. Aliqui frequenter sunt nimium creduli; alii sæpe nimium increduli. Æque peccatur in nimia facilitate, ac in nimia difficultate credendi.

XI. Poenitens non modo in proprium, sed etiam in complicitis commodum & utilitatem manifestare superiori crimen eiusdem potest, ut ad frugem revocetur meliorem. In huius rei confirmationem plura exempla Morinus Lib. II. de poenit. cap. VII. adducit. Unum transcribere liceat ex S. Augustino *hom. xlix. inter 50. ubi hæc habet. Nolatentem patientiam habeant christianæ mulieres: prorsus zelent viros suos non propter carnem suam, sed propter animas illorum. Omnino ego moneo, ego præcipio, ego iubeo: Episcopus iubet, Christus in me iubet. . . Nolite viros vestros permittite fornicari. Interpellate contra illos Ecclesiam. Non dico indices publicos, non Proconsulem, non Vicarium, non Comitum, non Imperatores, sed Christum. In ceteris omnibus ancillæ estote virorum vestrorum, subditæ ad obsequium. . . Sed, ubi ventum fuerit ad illud negotium, ubi vos Apostolus æquavit, dicens: Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro. . . clamate pro re vestra.*

XII. Duo tamen extrema summa vigilantia cavenda sunt in hoc perdifficili negotio. Unum & potissimum, ne sacramentale sigillum in suspicionem veniat violationis, & in invidiam, odiumque adducatur sacramentum. Hæc consideratio prævalere omnibus debet. Plura de hoc dicentur, cum de sigillo confessionis sermo erit. Alterum, quod caveri magnopere debet, est, ne fictis confessionibus, & calumniis adversus probos viros, larva pietatis & religionis oblectis, locus detur.

XIII. Non modo criminis socius, sed etiam persona quæ est obiectum criminis, declaranda in confessione est, quando sine hac declaratione confessio integra non esset. Erater forori, filius matri venenum propinavit ad fetum necandum, ex flagitioso concubitu conceptum: debet tunc propinator veneni has personas pandere, ut integra sit confessio.

C A P U T X.

De confessione moribundi sensibus destituti. Utriusque sententiæ fundamenta proponuntur. Laxæ opiniones P. Gormaz, Gobat, & aliorum refelluntur.

I. **C**ommunis sententia docet, moribundum qui, absente Confessario, petit confessionem, absolvendum esse, etiam si, adveniente Confessario, ob amissam loquelam nullum exhibeat signum. Ita determinavit Concilium Carthaginense IV. cap. VII. his verbis. *Is qui poenitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutescat, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat poenitentiam. Et si continuo moriturus credatur, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia.* Hoc idem præscribit Rituale Romanum, Pauli V. iussu editum. *Si inter constituendum vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægro deficient, nutibus, & signis conetur Sacerdos, quoad poterit, peccata poenitentis cognoscere. Quibus utcumque in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si constituendi desiderium vel per se, vel per alium ostenderit, absolvendus est.* Idem declaravit Concilium Araucanicum I. can. XII. Leo Papa *epist. xci.*

II. Quæst. I. *An moribundus, qui peccatum dicit, possit absolvi, licet non petat confessionem, loquela amissa?* Resp. Negant plures recentiores, ut Bonacina, Megala, & alii hæc

benigniores Probabilistæ, sed ex relatis Concilii, & Rituali Romano opposita sententia adhibenda est.

III. Quæst. II. *An moribundus sensibus repente destitutus, qui confessionem non petit, nec speciale signum poenitentiae dedit, si tamen pie, & christiane vixit, absolvi possit saltem sub conditione?* Respondeo. Convenit penes omnes, iis tantum absolutionem impertendam esse quos prudenter præsumitur vero dolore correptos poenitere de peccatis suis. Quare publici peccatores, hæretici, schismatici, apostatæ, concubinari, meretrices, & similes, qui vitæ statum non mutantur, absolvi non sunt. De Christianis disputatur qui sacramenta frequentanter, irreprehensibilem duxerunt vitam, quoad fert humana imbecillitas. Non modo graviores Theologi, verum etiam benigniores Probabilistæ communiter negant.

IV. Adfirmantem sententiam defendunt Ioannes Hesselius, Alphonsus Salmeron, Gabriel Lotterius, Homobonus, Bartholomæus Faustus, Philippus Servius, Petrus Henrix, Bolco, Scildere, Theophylus Raynaudus, Torrelanca, Machadus, Remigijs, Martinus de S. Ioseph, Ioannes Pontius, Leander, Pellizarius, Neessen, Huygenius, Havermans, Florentius Coquius, Merlesius, Gennetus, Iuveninus, Van-Roy, Gabriel a S. Vincentio, Ioannes Morinus Lib. X. de poenit. cap. x. Henricus a S. Ignatio Lib. V. num. 197.

V. Ioannes Morinus, qui præ ceteris hanc controverfiam illustravit, omni argumentorum genere hanc secundam sententiam confirmare studet. Et primum in medium promittit Sacerdotale Romanum, Venetijs editum an. 1560. apud Ioannem Variscum, in quo folio 60. hæc habentur. *Talis infirmus aut iam amisit loquelam, vel usum rationis, puta quia phreneticus: aut non. In primo casu si bene vivebat, ut bonus fidelis, & frequentabat confessionem, & communionem, & huiusmodi, quamvis non petierit sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt, vel etiam si malus, & obstinatus diu perseverans in peccatis est, & diu non confessus, si petit Sacerdotem, ut confiteretur, ostendit se facere velle omnia quæ debet, & interea factus est mutus, vel phreneticus, & periculum est in mora, debet præsupponi contritus, & faciente aliquo confessionem generalem pro eo, sicut fit in populo, Sacerdos faciat absolutionem ab omni sententia, & peccato, & potest iniungere circumstantibus aliquid pro eo faciendum, vel heredibus, aut consanguineis pro eius anima, si velint acceptare: deinde debet dari ei Eucharistia, quam-*

vis non sit confessus. Librum hunc videre minime potui. Si genuinum opus sit, magnæ est auctoritatis.

VI. Præcipuum documentum, quo suam firmat sententiam Morinus, est auctoritas S. Augustini Lib. I. de adult. coniug. cap. xxxvi. ubi inter plura alia hæc habentur. *Catechumenis in huius vitæ ultimo constitutis, si morbo, seu casu aliquo sic oppressi sunt, ut quamvis adhuc vivant, petere tamen sibi baptismum, vel ad interrogata respondere non possint, proficit eis quod eorum in fide christiana nota voluntas est, ut eo modo baptizentur quo modo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla adhuc patuit. . . Quia nempe non solum incredibile est nec in fine vitæ huius baptizari catechumenorum velle, verum etiam si voluntas eius incerta est, multo satius est nolenti dare, quam volenti negare, ubi velit, an nolit, sic non apparet, ut tamen credibilis sit eum, si posset, velle se potius fuisse dicturum ea sacramenta percipere sine quibus iam credidit non se oportere de corpore exire.*

VII. Ultra pergit S. Doctor, & non solum catechumenos, sed etiam illos ipsos baptizandos vult qui adulterina coniugia retinent. Siquidem cap. xxxviii. hæc adiicit. *Ego non solum alios catechumenos, verum etiam ipsos qui viventium coniugijs copulati retinent adulterina consortia, cum salvos corpore non admittamus ad baptismum, tamen, si desperati iacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum ceteris lavacro regenerationis ablatur. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinae carnis illecebris usque ad baptismum statuerant detineri? Si autem ab illa desperatione potuerint vivere, aut facientes quod statuerunt, aut edocti obtemperabunt, aut de contemptoribus fiet quod fieri etiam de baptizatis talibus debet.*

VIII. Subdit continuo Augustinus ibidem, nullo interiecto verbo, eandem baptismatis, & reconciliationis causam esse, inquit: *Quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte poenitens amittens vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet mater Ecclesia.* His verbis finem imponit Lib. I. de adulterinis coniugijs.

IX. Ad hæc testimonia respondent prioris negativæ sententiæ Auctores S. Augustinum loqui de iis qui signum suscipiendi baptismatis perhibent. Et sane argumentum ab exemplo catechumenorum arcessitum, non videtur inferre absolutionem dandam iis qui nullum poenitentiae peculiare indicium exhibent. Nam catechumenatus ipse via ad baptif-

primum est, & peculiare voluntatis suscipiendi baptismatis argumentum. Quare si etiam poenitens esset in aliquo poenitentium, aut flentium, aut consistentium &c. gradu, concedenda eidem absolutio esset; quemadmodum catechumenis baptismus, si praecurpati repentino morbo loquelam, & sensus amittant, impertitur. Verum S. Doctor prescius casum stringit, ac de eo loquitur de quo nullum apparet signum, sed incertum est, nec apparet, an velit, an nolit: quae hypothesis non admittit aliquod signum exterius, quod manifestet talis moribundi voluntatem. Porro Augustinus ait: *Profit eis quod eorum in fide christiana iam nota voluntas est.* Quae verba solum indicant voluntatem notam, non ex aliquo signo peculiari ipsius moribundi; sed solum ex statu aut catechumeni, aut poenitentis. Quae status ratio praesumendi fundamentum videtur sufficiens, talem moribundum sensibus destitutum, velle aut baptizari, aut per absolutionem reconciliari.

X. Duo itaque hic diligenter discernenda sunt voluntatis aut baptismi, aut absolutionis signa peculiaria exteriora. Unum, quod exhibeat moribundus aut voce, aut gestu aliquo: & huius generis signum nullum adesse nunc supponitur. Alterum, quod perhibet ipsius moribundi singularis status, aut catechumeni, aut poenitentis; & hoc signum, a conditione status moribundi reperitur, sufficere sive pro baptismis, sive pro absolutione, docere S. Augustinus videtur. Illud tamen animadvertendum, S. Doctorem non ita propugnare hanc suam opinionem, ut certus de ea sit. In hanc se inclinare testatur; ita tamen ut qui aliter sentiunt, in suo sensu abundent. De arcano enim disputatur soli Deo noto: & nemo alterutram sententiam certam asserere potest. Sic enim cit. cap. xxvi. fatetur Augustinus. *Non tamen propterea damnare debemus eos qui timidi agunt quam nobis videtur agere oportere, ne de pecunia conservo credita improbius quam cautius iudicare voluisse iudicemur. Satis quippe in talibus respiciendum illud Apostoli ubi dicit: Unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo amplius invicem iudicemus. Sunt enim qui vel in his, vel etiam in aliis observandum putant, quod dixisse Dominum legimus: Nolite sanctum dare canibus, neque proicere margaritas vestras ante porcos.*

XI. Plura quoque in confirmationem huius sententiae adduci rationum momenta solent. Nam ex disciplina, & traditione Ecclesiae habemus non requiri pro absolutione, saltem conditione adiecta, signum certum

contritionis poenitentis; sed fat esse signum probabile, vel etiam dubium. Nam certum est, vel ipsis sceleratissimis peccatoribus, in extremo agone aliquo signo petentibus absolutionem, quolibet Ecclesiae saeculo impertitam illis fuisse. Certum est autem eiusmodi sceleratorum peccatorum suspectam, dubiam, & incertissimam omnium Patrum consensu esse poenitentiam, seu contritionem. Communi proverbio fertur: *Poenitentia sera raro vera.* Similiter publicam poenitentiam per septem, per decem annos plus minusve agentibus, si in tali statu corripentur, repentino morbo sensus omnes auferente, impertita semper fuit absolutio; ut variis exemplis perdoctus Morinus Lib. X. cap. v. ostendit: quia ipse poenitentium status sufficiens reputatur signum contritionis in mortis articulo. Quidni igitur sufficiens poenitentiae signum erit sacramentorum frequentia, & vitae probitas, quam in praefatis moribundis publice, & in omnium conspectu praecessisse supponitur? Inquit enim Concilium Carthaginense III. *Agrotantes, si pro se respondere non possint, cum voluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizentur. Similiter & de poenitentibus agendum.* Et Concilium Araucanum can. xii. subdit: *Subito obmutescens baptizari, aut poenitentiam accipere potest, si voluntatis praeteritae testimonium aliorum verbis habeat.*

XII. Opponunt 1. prioris sententiae patroni. Concilium Tridentinum requirit promateria huius sacramenti confessionem, & contritionem &c. Ergo hac materia deficiente, nullum est sacramentum. Respondent secundae sententiae defensores, in hypothesi facta non adesse quidem confessionem formalem, & expressam lingua, aut nutu; sed virtutalem aequivalentem, testimonio probae vitae praeteritae patefactam. Nec esse in mortis articulo, inquiunt, adeo morose, & subtiliter inquirendum de materia voce, vel gestu sensibili; sed morum potius testimonium spectandum. Porro minus dubium videtur probae vitae anteaestae testimonium sensibile, & oculis omnium subiectum, quam vox scelerati, in illo agone post turpem vitam absolutionem petentis, cui iuxta omnes conceditur. Sapienter Melchior Canus relect. de poenit. part. vi. admonet, in praxi huius sacramenti habendam esse potius rationem eorum quae ad mores, & ad salutem animarum pertinent, quam ad metaphysicas, sive speculativas quaestiones.

XIII. Opponunt 2. Sacra facultas Parisiensis an 1695. die 3. Februarii proscripta propositionem Amadæi Guimenii, in qua haec ipsa

ipsa sententia continetur. Respondet Turnely, & alii, merito fuisse proscriptam Moyæ opinionem, quia inquit ille: *Rarissime evenit ut tam cito sensibus quis, dum actu peccat, destituatur, ita ut vicinus morti non velit suae salutis consulere per aliquam attritionem.* Loquitur P. Moya de peccato publico quocumque: contenditque cuilibet etiam publico peccatori indiscriminatim laxandam esse absolutionem, ut narrat citatus Honoratus Turnely quæst. ix. Et hanc nimium laxam opinionem iure damnavit sacra Facultas Parisiensis. Vult enim Moya, quemlibet sceleratum praesumendum esse in articulo mortis contritum: Quae opinio toto caelo distat a sententia quae docet, illi Christiano sensibus destituto impertendam saltem sub conditione absolutionem, cuius anteaestae vitae probitas, & sacramentorum frequentia perhibent testimonium longe minus incertum, & dubium quam sit vox scelerati confessionem petentis in illius agonis extremo.

XIV. Hæc sunt utriusque sententiae praeter propter argumenta. Quodnam iudicium nostrum? In Animadversionibus ad Ioannem Pontasium verb. Absol. cas. 5. dixi, decisionem illius paulo acerbiorē esse. Sed nunc penitus revoco, & retracto omnia quae ibidem scripsi. Quoniam post severius examen non leve mihi faceffit negotium, quod Christus instituit confessionem per modum iudicii sensibilis, & humani. Hoc est salutis remedium pro iis qui post baptismum mortaliter peccaverunt. Porro quando Deus alicuius salutem vult, eadem voluntate vult media. Admissa ergo hypothesi, Deum salutem velle huius aut illius peccatoris, videtur dicendum, quod eidem Deus tempus concessurus sit quo implere media a Christo Domino praescripta possit ad aeternam salutem necessaria; vel asserendum, illo tempore Christianum piū, probumque ad se Deum vocare, quo cognoscit esse eum gratia sanctificante praeditum. Hæc potius de infinita Dei clementia praesumenda videntur, quam quod velit iustificare impium absque vel perfecta contritione, vel confessione signo sensibili manifestata. Et sane argumenta sententiae negantis videntur validiora: quia sacramenti materia necessaria sunt actus poenitentis. Si hi desunt, deest materia necessaria, sine qua perfici sacramentum nequit. S. Augustinus loquitur de moribundo qui statum poenitentiae profiteatur, qui voce, & operibus absolutionem petierit; sicuti de catechumeno, qui in via peculiari constitutus est ad baptismum suscipiendum.

XV. Quæst. III. *Quid dicendum de opinionibus P. Gormaz, docentis absolvendos sub conditione etiam illos qui destituti sensibus male vixerunt, & in ipso actuali peccate sensus amittunt?* Resp. Quamvis probabilis sit opinio illorum qui defendunt, Christianos sensibus destitutos absolvendos esse, quando eorumdem proba, & bene morata vita haberi prudenter possit pro signo, & testimonio voluntatis consistendi, atque adeo pro materia satis probabili sacramenti administrandi; tamen iidem Theologi praefatae opinionis defensores negant impertendam absolutionem illis Christianis sensibus destitutis, qui iniquam duxerunt vitam. P. Ioannes Baptista Gormaz disp. v. de absol. sec. 2. §. 2. num. 166. pag. 775. & seq. „ Fit sex- „ to etiam esse absolvendum eum de quo non „ constat an vitae discrimen praeviderit, si- „ ve bene, sive male vixerit, & inventur „ sensibus destitutus, & morti proximus: quia „ vita, & fides christiana, quam professus „ est, fundamentum praebet, ut iudicemus „ in tali discrimine velle absolutionem, & „ sacramentum, sine quo credidit, vel ti- „ met non posse salvari. „ Igitur, sive bene, sive male vixerit, absolvi potest moribundus sensibus destitutus? Scilicet, inquit P. Gormaz. Ecce? Quia credidit. Sed male vixit. Quid interest? Credidit. Ergo praesumendum est illum velle absolutionem. Per egregie. Omnes qui damnantur, vellent a damnatione, seu a peccatis, propter quae damnantur, absolutionem. P. Gormaz suam hanc opinionem transcripsit ex P. Matthæo Moya, quem ibidem citat num. 263. Sed hanc opinionem, tamquam falsam, & laxam, damnavit sacra Facultas Parisiensis: & opus ipsum Moyæ damnatum est.

XVI. Laxiorem, & scandalii plenam opinionem docet idem P. Gormaz ibidem. Quapropter, etsi forte quis ACTUALITER PECCANDO subito destitatur sensibus, REGULARITER sine absolutione dimittendus non est; cum rarissime contingat ut morti vicinus non velit salutis suae consulere, saltem per attritionem, qua non constat interne carere, quamvis externe sit sensibus privatus: per conditionem enim evitatur iniuria sacramenti &c. Sic Bonagratia supra citatus. Vide Gobat tr. VII. num. 597. usque ad 625.

XVII. Scelerati ergo Christiani actualiter peccando, actualiter in duello, in fornicatione, in adulterio, in blasphemis sensibus destituti, mortique proximi absolventi, & quidem regulariter sunt? An hæc non sunt para-

paradoxa quæ fidelium aures offendent? Quid ad hæc R. P. *Franciscus Zech*? An dicturus est, me vocare celeberrimam Academiam, in qua hæc docuit P. Gormaz, cathedram pestilentia, propterea quod absurda, quæ laxam, & falsam sententiam consequuntur, recorder? Suspicio ego, & personam P. Gormaz, & multo magis illius percelebrem Academiam. Laxam dumtaxat, ut mitissime loquar, doctrinam improbo, & refuto; si tamen refutatione indiget, quæ natura sua horrorem, & scandalum, ut mihi videtur, ingerit.

XVIII. Quæst. IV. Quid dicendum de opinione P. Gobat, qua eludit suæ Societatis decretum, prohibens absolutionem moribundi destituti sensibus? Resp. P. Gormaz citat P. Gobat: & P. Gobat citat tract. VII. num. 602. hoc decretum suæ inclytæ Societatis his verbis... Merito inhibere recentissime Superiorum res Societatis nostræ suis ne impoterum doceant hæc propositionem: *Moribundus, est nullum signum det, aut dederit contritionis, adeo ut Sacerdos nec sciat, nec prudenter putare possit præcessisse sensibilem aliquam confessionem, absolvi potest.* Duo excogitavit P. Gobat, ut hoc prudens decretum eluderet. En illius verba loc. citi. num. 604. Porro circa ordinationem illam nostri Ordinis, de qua num. præc. discernimus, notanda sunt duo. Primum, quod loquatur de casu quo non potest prudenter præsumi, quod dederit signum... Alterum, quod ordinatio expresse solum prohibeat beatæ illa sententia DOCEATUR, non autem expresse ne PRÆACTICETUR. Vin' pulchriora? Quid? Si vel ipsius Societatis decreta lepidis eluduntur commentis; quam expectare obedientiam decreta extranea valent? Alito prætereo silentio confessaria quæ hinc sponte sua proficiuntur. An dicent, textum P. Gobat minus sincere esse productum? Oro omnes ut legant in fonte, & Gobat, & Gormaz, & La-Croix, & Viva, & omnes quos in hoc opere cito.

CAPUT XI.

De iterandis confessionibus.

I. Quæst. I. Datur ne confessio valida, & informis? Resp. Sacramentum validum, & informe a Theologis vocatur quod habet omnes partes essentielles ad valorem, sed propter subiecti dispositionem non confert gratiæ effectum. Thomistarum plures dari confessionem validam, & infor-

mem propugnant hoc S. Thomæ in IV. Sent. dist. xv. qu. III. art. 4. testimonio nisi. *Dicendum, quod confessio est actus virtutis, & pars sacramenti. Secundum autem quod est actus virtutis, est actus meritorius proprie; & sic confessio non valet sine caritate, quæ est principium merendi: sed secundum quod est pars sacramenti, sic ordinat confidentem ad Sacerdotem, qui habet claves Ecclesiæ, qui per confessionem conscientiam confitentis agnoscit; & SECUNDUM HOC confessio etiam potest esse in eo qui non est contritus, quia potest peccata sua Sacerdoti innotescere, & claribus Ecclesiæ subicere; & quamvis tunc non percipiat absolutionis fructum; tamen recedente fictione percipere incipiet; sicut etiam est in aliis sacramentis. Unde non tenetur reiterare confessionem qui fictus accedit; sed tenetur post suam fictionem confiteri.*

II. Hinc argumentantur communiter Thomistæ, præsertim Gonet, Salmanticenses, Cardinalis Gotti, & ceteri, vni potissimum collocantes in iis verbis, sicut etiam est in aliis sacramentis. Baptisma recedente fictione, producit gratiam. Ergo & penitentia. Validum baptisma est, etiam si suscipiatur cum actuali affectu ad peccatum mortale, & sacrilege: ergo valida sacramentalis confessio, tametsi penitens de peccatis quæ confitetur, gaudeat, & in eisdem se complacet. Erroneum hoc videtur commentum. Non sunt igitur præfata verba rigide interpretanda. Salmanticenses excogitarunt duplicem attritionem supernaturalem: aliam inefficacem, quam non volunt partem sacramenti; aliam efficacem, quam dicunt dispositionem ad effectum sacramenti. Sed hæc nobis videtur mera scholastica speculatio prorsus arbitraria. Nam attritio inefficax non excludit voluntatem peccandi. Attritio autem quæ huius sacramenti materia est, excludere omnem peccandi affectum debet, ut Concilium Tridentinum definivit. Thomistarum alii dicunt, confessionem validam & informem esse ex defectu examinis. Alii docent, confessionem validam & informem esse quando attritio non est universalis. Tandem alii, quos inter Cardinalis Gotti, defendunt confessionem validam & informem esse, quando quis bona fide existimat verum dolorem se de peccatis habere, qui talis non sit apud Deum.

III. Omnes isti modi mihi falsi sunt. Quare imbecillitati meæ nullus apparet casus in quo confessio sacramentalis valida sit, & informis. Possent singulos recensitos modis valide refellere; sed res tanti non est, ut otio abutar. Audes ergo a communi Thomista-

starum sententia recedere? Audeo, quando deprehendere nequeo ab ipsis veritatem stare. Unde colligere Probabilistæ debent, me non partium, non instituti, non similitatis studio, sed unius veritatis, quæ mihi talis apparet, amore scribere. Ignorantiæ in ea deprehendenda arguere me valent; at simul sinceritatem meam probent oportet.

IV. Recedes ergo etiam a S. Thomæ? Absit. Tanta est erga S. Thomæ ingenium prope divinum reverentia, & obsequium, ut si quid ille doceret quod ego assequi non possem, profundo silentio & obsequio venerer. Sed id hætenus non accidit. Laudatum testimonium sic exponi potest. Qui apud eundem Confessarium peccata sua semper deponit, si fide confiteatur ex defectu veri doloris sufficientis, non tenetur iterum declarare ea peccata in præcedente confessione patrefacta, quæ iam subiecit clavibus; sed solum manifestare fictionis peccatum. Si vero alium Confessarium adeat; tum non fictionem modo, sed omnia quoque peccata declarare tenetur. Sic interpretatur S. Thomam D. Antoninus III. Part. iii. xiv. cap. xix. §. 5. ubi inquit: *Potest sustineri opinio S. Thomæ loquendo de illo qui confitetur et cui prius; & non oportet iterare confessionem prius factam, licet fictam, etiam si Sacerdos non recoleret peccata sibi prius dicta: Quia nec quando confessio est integra, oportet quod recolat actu de principio usque ad finem. Et maxime quia hic sufficit absolvere ab omnibus, & iniungere penitentiam pro fictione, & pro aliis, quod faciat penitentiam tunc sibi iniunctam.* Huic S. Antonini interpretationi subscribit Natalis ab Alexandro Lib. II. reg. 18. ubi variis S. Thomæ, & S. Antonini testimoniis illam confirmat. Et profecto S. Thomas III. Part. quæst. xc. art. 1. & in Suppl. qu. VIII. art. 2. docet contritionem, & confessionem ad essentiam sacramenti pertinere. Nec veri discipuli S. Thomæ aliquem ambiguum eiusdem Doctoris textum ex sententiariis libris, quos iuvenis scripsit, urgere debent: nam plura eorum quæ iuvenis docuerat, in Summa Angelicus temperavit, & luculentius exposuit. Quare Sylvius contendit, præfatum opinionem S. Thomæ retractasse. Non tanti facio hanc quæstionem, ut operæ pretium existimem eam severius discutere. Sat mihi est hæc pauca obiter indicasse.

V. Quæst. II. Quo in casu confessio reiteranda est? Resp. Innumeri sunt casus in quibus reiteranda confessio est. Quando confessio fuit invalida, semper repetenda est. Solus autem prudens & doctus Confessarius

deprehendere potest confessiones validas & factis & sacrilegis aut ex defectu doloris, aut ex culpabili negligentia in conscientia excutienda.

VI. Ex parte penitentis confessio invalida est. 1. si desit dolor sufficiens. 2. si penitens scienter reticeat aliquod peccatum mortale aut ex malitia, aut ex verecundia. 3. si negligentia mortaliter culpabili omiserit debitum examen. 4. si ob finem mortaliter pravam confiteatur. 5. si graviter mentitus fuerit in confessione. 6. si conscius excommunicationis five maioris, five minoris, eandem occultet. Hæc facillime cognoscuntur. Sed radix plurimum sacrilegarum confessionum, quo est occultior, eo est universalior. Quænam hæc?

VII. Qui Confessarios aut semidoctos, aut nimium benignos sollicite quærant, ut absolvantur a peccatis in quæ frequenter relabuntur, argumentum valde probabile præbent, eorum confessiones esse sacrilegas. Confule quæ diximus supra de firmitudine & stabilitate iustificationis christianæ: & inde deprehendes, magnam confessionum partem sacrilegis pollutam esse. Ad morum itaque reformationem oculos converte. Si ex frequentia confessionum veram morum reformationem non agnoscit, non ambigat Confessarius, nullas fuisse confessiones. Quid significat vera morum reformatio? Quod penitentes absolute abstineant a peccatis mortiferis, quod occasiones, quod mundi oblectamenta re ipsa evitent. Excipe eventus contingentes, fortuitos, ex aliquo inopinato occasionis graviter allicientis occursum, ex aliqua vehementi tentatione proficiscentes. Ceterum confessiones illorum qui præter propter in eadem relabuntur peccata, qui aut illecebras comædiarum, spectaculorum, ludorum, aut alloquia familiaria mulierum, aut vanas pompas, luxum, & fastum, convivia oppipara, & ceteras mundi consuetudines vanas derelinquere nolunt, sed eas contra persequuntur, & in eodem vitiorum cœno voluntantur, quamvis & diligens examen, & sincerum dolorem, & auctoritatem Confessarium absolventium ostendent, sacrilegas fuisse plerumque ne dubites: quidquid in oppositum fabulentur laxiores nonnulli Casuistæ. Quando similes ad pedes tuos accedunt, si sincero dolore tactos deprehenderit, ad repetendas confessiones illos compelle. Multi hanc confessionum repetitionem ut ingum durissimum apprehendunt; sed falluntur. Da mihi peccatorem sincere convertum, Dei amore flagrantem, & toto corde contritum: ego

ego brevissimo tempore illius confessionem tibi exactam spondeo. Amor Dei, veraque contritio antidotum est, quod adeo efficaciter ad vomitum omnium mortalium peccatorum disponit, ut homo vere contritus; Deique amator nequeat in corde hospitium peccato mortali concedere. Multi per plures dies mentem torquent in lustrandis conscientiae latebris, in supputandis peccatorum numeris. Ego vellem ut dies, & hebdomadas infunderent in precationibus, in meditationibus bonitatis, iustitiae, & divinae misericordiae, gravitatis offensae Deo irrogatae, aeternitatis formidandae; in ieiuniis, lacrymis, eleemosynis: illae sunt dispositiones quibus ad veram

contritionem & poenitentiam praeparare se poenitens debet. Has dispositiones examen conscientiae facile consequitur, & quidem exactum, quod nequeat in corde vere contrito latitare peccatum, ut alias fufius dictum est, & dicitur infra.

VIII. Ex parte Confessarii invalida potest esse confessio, atque adeo repetenda ex defectu vel ordinis, vel iurisdictionis, vel ex ignorantia; aut si Confessarius non absolviset propter vel inadvertentiam, vel malitiam. Si somno captus audivisset confessionem: si esset excommunicatus notorius. Verum plura de hoc infra, ubi de ministro poenitentiae.

DISSERTATIO V.

DE SATISFACTIONE,

quae est tertia sacramenti poenitentiae pars.

CAPUT I.

De nomine & necessitate satisfactionis humanae.

HANC tertiam sacramenti poenitentiae partem pernegant Lutherani, & Calvinistae post Audianos, & quosdam Manichaeos. Contendunt quippe novatores, ut alias dictum est, firmissima in Christum fiducia noxam omnem, & omne poenae debitum remitti: quia Christus pro omnibus cumulate satisfecit. Istorum errores anathemate percussit Synodus Tridentina sess. XIV. can. 12. 13. 14. & 15. quos legere potes, quin illos rescribam.

II. Satisfactio absolute accepta est debiti cuiuscumque solutio, Satisfactio de qua in praesenti, est solutio debiti ex delicto contracti. Triplex ex peccato mortali patrato reatus, offensae Deo irrogatae, poenae aeternae, & poenae temporalis. Post condonatum offensam, seu culpam, & poenam aeternam, eluenda remanet poena temporalis.

III. Quaest. I. Quid sit satisfactio sacramentalis? Resp. Communiter definitur, quod sit

poenae acceptatio, & voluntaria permissio a Confessario iniuncta ad redintegrandam amicitiam cum Deo per peccatum laesam, & ad compensandam iniuriam ipsi irrogatam. Satisfactio rationem habet poenae, a qua poenitentia communiter praeter aliis duabus partibus nuncupatur. Ieiunia, eleemosynae, precibus, & quaecumque alia pietatis opera incommoda, & molesta sunt corpori in hoc statu naturae corruptae. Oratio, si sit brevis, puta unius psalmi, vix poenae rationem habet; si vero sit diuturna, permolesta corpori est. Quamobrem meminerit Sacerdos satisfactionem esse poenam, vi cuius a restitutione differt. Poenitentiam igitur imponat quae poenae nomen obtineat. Dicitur acceptatio, & voluntaria poenae permissio, quia invita, & coacta, non esset Deo accepta. Additur a Confessario iniuncta, ut sacramentalis satisfactio a poenitentia quas sponte suscipimus, distinguatur. Ultimo adiicitur, ad redintegrandam cum Deo amicitiam. Peccatum enim amicitiam, & iustitiam laedit. Peccator autem reparare utramque debet.

IV. Quaest. II. Necessaria ne est satisfactio Deo exhibenda in delictorum vindictam? Resp. Negant novatores, sed adfirmant Catholici omnes. Opvia & luculenta sunt Scriptura-

rum testimonia. Ioelis Prophetae cap. II. inquit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & planctu. Et Ionae cap. III. de poenitentia Ninivitarum dicitur: Vidit Deus opera eorum, qui conversi sunt a via sua mala; & misertus est Deus. Iob cap. ult. Ago poenitentiam in favilla, & cinere. Matth. III. Facite ergo fructus dignos poenitentiae. Daniel cap. IV. sic Regem alloquitur: Quamobrem, Rex, consilium meum tibi placeat. Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordis pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis.

V. Confirmat haec omnia Apostolorum, & universalis Ecclesiae traditio. S. Paulus I. Cor. IX. ait: Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne, cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar. Tertullianus Lib. de poenit. cap. VI. inquit: Quam porro ineptum, quam poenitentiam non adimplere, & veniam delictorum suscipere, hoc est pretium non exhibere, & ad mercedem manuum emittere? Hoc enim pretio Dominus veniam addicere instituit. S. Cyprianus Lib. de lapsis mollem & laxam nonnullorum illius aetatis disciplinam carpit, qua venia delinquentibus, & pax concedebatur: quam opinandi praxim appellat novum genus cladis, malum fallens, blandam perniciem, pacem praeposteram, & periculosam esse dantibus, & accipientibus nihil profuturam. Et rursus epist. XXXV. ad Corneliolum: Datur opera, ne satisfactionibus, & lamentationibus iustis delicta redimantur, ne vulnera lacrymis abluantur. Quae zeli iacula non contorqueret in aliquorum opinandi modum, quo aetate nostra opera satisfactoria ad nihilum fere rediguntur? S. Hieronymus in Ioelam clamat: Qui peccator est, & quem remordet propria conscientia, cilicio accingatur, & plangat sua delicta. . . . & cubet, vel dormiat in sacco, ut praeteritas delicias, per quas Deum offenderat, vitae austeritate compenset. S. Augustinus Serm. I. nunc cccI. Non sufficit mores in melius commutare, & a factis malis recedere, nisi etiam de his quae facta sunt, satisfiat Deo per poenitentiae dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis. Et ut plures omittam, SS. Pontifices Pius V. & Gregorius XIII. hanc 77. inter Baianae thesim damnarunt. Satisfactiones laboriosae iustificatorum non valent expiare de condigno poenam temporalem restantem post culpam condonatum.

VI. Plura obiciunt novatores, quae nullo negotio diluuntur. Scripturae testimonia, Conc. Theol. Tom. IX.

quae ex Ezech. cap. XVIII. & Isaiae cap. I. afferuntur, significant, Deum culpam remittere, & poenam aeternam poenitenti, non vero temporalem absque laboriosis operibus. Iustificati gratis (inquit Apostolus Roman. III.) per gratiam ipsius, per redemptionem quae est in Christo Iesu. Gratuita est peccatorum remissio ex parte Dei. Quid inde? Propterea ne liberi sumus a satisfactione ex parte nostra pro temporali poena exhibenda? Negant una voce Patres omnes: idque perspicue constat ex adductis Scripturarum testimoniis.

VII. Insistunt. Satisfactio Christi fuit infiniti pretii: ergo superflua est omnis satisfactio humana. Resp. Negatur consequentia. Necessariam dicimus satisfactionem humanam: quia licet Christum Dominum satisfecerit, & quidem superabundanter vel pro ipsis poenis temporalibus; tamen haec satisfactio nobis non communicatur, nisi mediis laboriosis operibus, Christo ipso sic disponente, & iubente, ut ex Scripturis, & Patribus constat.

VIII. Quaest. III. Quae sunt opera quibus satisfacere pro poena temporali Deo homo potest? Respond. Tria, nempe oratio, ieiunium, & eleemosyna. Ad haec tria genera revocantur cetera bona, ut habet S. Augustinus Lib. de perfect. iust. inquit: Sub ieiunio quippe comprehenditur universa corporis castigatio: sub eleemosyna benevolentia, & beneficentia vel dandi, vel ignoscendi: sub oratione omnes regulae sancti desiderii. Oratio includit ea omnia quae divinum cultum spectant: superbiam deprimunt, & animum Deo subiicit. Ieiunia, & aliae corporis conflictationes, cilicia, disciplinae, & cetera id genus concupiscentiam cohibent. Eleemosynae cupiditatem, & concupiscentiam oculorum coercent.

IX. Oratio delectat, ut inquit cap. V. S. Iacobus. Tristatur aliquis vestrum? oret. Ergo non est opus poenale. Respond. S. Thomas in Supplem. quaest. XV. art. 3. ad 1. inquit: Quaelibet oratio habet rationem satisfactionis. Quia quamvis habeat suavitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis. Quia, ut dicit Gregor. super Ezech. dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis. Unde & nervus femoris Iacob ex luctu Angeli emarcuisse legitur Gen. XXXII.

X. Ad praefata tria bonorum operum genera revocantur etiam illa quae nobis a Deo infliguntur flagella, & calamitates, ut Tridentinum sess. XIV. cap. IX. declarat, in-

quiens, tantam esse divinæ munificentiae largitatem, ut non solum poenis sponte a nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam (quod maximum amoris argumentum est) temporalibus flagellis a Deo inflictis, & a nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Iesum satisfacere valeamus.

XI. Piis quoque operibus sponte susceptis placatur divinæ vindictæ furor, eiusque iustitiæ satis fit, ut S. Augustinus in *Psalm.* l. ad illa verba, *A delicto meo munda me*, explicat hoc pacto. Quo merito? Medicus est, affer mercedem. Deus est, affer sacrificium. Quid dabis, ut munderis? Vide enim quem invocas: iustum invocas, odit peccata, si iustus est: non poteris auferre a Domino Deo iustitiam eius: implora misericordiam, sed attende iustitiam. Misericordia est, ut ignoscat peccanti: iustitia est, ut puniat peccatum. Quid ergo queris misericordiam? Peccatum impunitum remanebit? Responderit David, responderint lapsi, responderint cum Davide, & dicant: Non, Domine, non erit impunitum peccatum meum: novi iustitiam eius cuius quero misericordiam: non impunitum erit: sed ideo nolo ut tu me punias, quia ego peccatum meum puniam: ideo peto ut ignoscas, quia ego agnosco.

XII. Excusant se Christianorum multi, & impares ad poenitentiam satisfactoriam, nempe ad ieiunia, cilicia, flagella &c. sustinenda se se deprædicant. At divina flagella, & calamitates, velint, nolint, perpetuantur necesse est. Porro clementissimus Pater, quamdiu in hac mortali vita degimus, nos erudit, & castigat: quia, ut Propheta Amos cap. ii. ait, *si erit malum in civitate quod Dominus non fecerit*. Plura nobis ille positive immitit, infirmitates, aeris intemperiem, egestates, amicorum, & propinquorum mortes: plura alia permittit, & sua sapientia ordinat, aut ad iustorum profectum, aut ad peccatorum vel conversionem, vel vindictam, ut persecutiones, calumnias, bonorum directiones, hostium vastationes, exilia, carceres. Hæc omnia perpeti homines debent in dies. Cur illa in peccatorum vindictam non sustinent? Quam allegare exultationem valent, nisi pravam voluntatem? Et tamen hac malorum voluntaria, & constanti tolerantia satisfacere pro peccatis divinæ iustitiæ possent. Unde reluctatio? Non aliunde, nisi ex cæcitate, qua obducti homines nolunt super peccatis suis recitare. Quandoquidem, si nosmetipsos diiudicavimus (inquit Apostolus I. Corinth. xi.) non utique iudicemur.

Dum iudicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Iniungunt Sacerdotes poenitentias: aliquas sponte suscipiunt fideles. Sed plura clementissimus Pater sibi servat peccata puniendi morbis, calamitatibus, penuria, miseria, aliisque huiusmodi, quæ omnia si homines forti animo sustinuerint, gratissimam satisfactionem Deo offerent.

XIII. Christiani itaque qui sincero corde dolent de culpis suis, semper parati sint necessarium est ad compensandas offensas Deo illatas, & cum Davide sancto clamare debent: *Quoniam ego in flagella paratus sum*. Nullum est flagellum, ad quod sustinendum paratus non sit Christianus sincere contritus: & eo libentius perfert, quo certior est, calamitates omnes dispensari ab optimo & clementissimo Patre, qui omnia suaviter disponit. Ipsi vero (inquit Ambrosius in laudaturno *Psalm.*) nos committamus parati ad curandum, quo velit curari medicamento. Nemo dicit medico corporis sui, quemadmodum sit curandus. Novit medicus quæ singulis vulneribus medicamenta conveniant, cuius ulceris putredo ferro sit amputanda, ne in totius corporis serpat exitium. Si dixerit medicus medicinæ genus, quo curari æger debeat, & ille fastidiat, discedit medicus, & ægrotum derelinquit. . . . Medicina Christi correptio est: corripit enim Dominus quem vult convertere. Illud vero animare nos omnes ad hanc faberrimam poenitentiam debet, quod declinare has calamitates nullo modo possumus. Voluntaria dumtaxat permissio eadem leviores efficit, atque in nostrum commodum, & utilitatem convertit. Qui in tribulationum fluctibus colluctatur, naufrago assimilatur, qui natando curat ne caput aquarum undis obruatur. Angitur ille, & laborat; sed evadendi naufragii spe erectus, undas & fluctus intrepide findit, & superat; & eo se feliciorum reputat, quo infeliciores sunt alii, quos in profundum ob illorum ignaviam demersos videt. Qui enim amore Dei, & desiderio satisfaciendi divinæ iustitiæ, istius vitæ ærumnas sustinet, iisdem mente superiori innatat, & corporis imbecillitatem spiritus robore sustentat; & quo ferventior Dei amore flagrat, eo leviores experitur tribulationes. Contra vero impii, qui has calamitates inviti & rebelles perferunt, eas acerbiores experiuntur. Præclare more suo hanc diversitatem S. Augustinus *Lib. I. de civitat. Dei cap. viii.* explicat. *Tantum inter est, qualis quisque patitur: nam pari motu exagitatum & exhalat horribiliter cœnum, & sua-*

suaviter fragrat unguentum: sub uno igne aurum rutilat; palea fumat; sub eadem tribula stipula comminuitur, frumenta purgantur. . . . Ita una eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat, exterminat.

XIV. Hæc pauca de satisfactione generatim spectata dicta sufficiant. Plura novatorum sophismata refellenda essent; sed propria futilitate evanescent. Quod obtrudunt, satisfactionem humanam derogare satisfactioni Christi, commentum est novatorum cæcitate dignum; ut patefecit Concilium Tridentinum *sess. xiv. cap. viii.* Satisfactiones enim quas Christiani poenitentes Deo offerunt, a Christo Domino omnem accipiunt valorem, ut supra dictum est.

CAPUT II.

Varia de satisfactione quaestiuiculae resolvuntur.

I. Quæst. I. *Utrum satisfactio executioni demandata ad essentiam pertineat sacramenti?* Resp. Sententia negans communis est. Satisfactio enim sacramentum quantum ad essentiam perfectum præsupponit. Producit enim sacramentum gratiam ante satisfactionis executionem: quod præstare non posset, nisi partibus essentialibus constaret. Moribundo sensibus destituito nulla imponitur satisfactio; & tamen sacramentum eidem, si petierit, imperitur. Dicitur tamen pars integralis eiusdem.

II. Quæst. II. *An satisfactio valeat in peccato mortali?* Resp. In peccatore tria distinguenda sunt. 1. Actus peccati, qui transit, & macula, seu reatus, qui superest in anima. 2. Reatus iste, ut alias dixi, triplex est, nempe culpæ, poenæ æternæ, & poenæ temporalis. 3. Affectus, seu complacencia, & voluntas peccandi. Quibus delibatis, dico 1. Reatus peccati nunquam dimittitur neque intra, neque extra sacramentum, nisi exclusa voluntate peccandi. 2. Qui satisfactionem a Sacerdote impositam implet cum affectu & voluntate peccandi, non satisfacit divinæ iustitiæ pro poena temporali; sed ipsam divinam iustitiam lædit. Eadem quippe actione nemo potest Deum sibi propitium reddere; & offendere. Hæc communia sunt. Difficultas in hoc vertitur, num qui est in statu peccati mortalis, possit satisfactionem sacramentalem implere? Adfirmant communiter recentiores, Merbesius, Iuvenin, Turnely, Le-Druin, &

plurimi alii: idque colligunt ex antiqua Ecclesiæ disciplina, quando satisfactio præcedebat absolutionem. Et ipsa confessio est pars essentialis sacramenti, quamvis in statu peccati mortalis facta.

III. Contrariam sententiam defendunt S. Thomas, S. Bonaventura, S. Antoninus, Soto, Ledesma, Suarez, Lugo, Toletus, & alii. Hanc sententiam conceptis verbis docet Tridentini Concilii Catechismus *Par. II. cap. v. num. 73.* *Sed duo præcipue in satisfactione requiruntur. Primum est, ut is qui satisfacit, iustus sit, ac Dei amicus. Opera enim quæ sine fide, & caritate fiunt, nullo modo Deo grata esse possunt. Alterum &c.* Eadem docet S. Thomas in *Suppl. quæst. xiv. art. 2.* ubi inquit: *Oportet . . . quod opera satisfactoria sint Deo accepta, quod dat eis caritas; & ideo sine caritate opera facta non sunt satisfactoria.* P. Le-Druin respondet, S. Thomam, & Catechismum intelligendos esse de caritate actuali imperfecta, sine qua neque confessio est pars essentialis, neque satisfactio pars integralis sacramenti. Quomodo enim obtinere a Deo condonationem poenæ temporalis valet actio illa quæ Deo accepta non est? Sed hæc responsio consistere nequit. Catechismus conceptis verbis loquitur de caritate habituali, quæ iustus efficit, & amicos Dei constituit. Et hoc in sensu loqui videtur S. Thomas. Facile hæc dux sententiæ conciliantur, si opus satisfactorium ab eiusdem merito distinguatur. Secunda sententia loquitur de satisfactione meritoria, quæ sine caritate perfecta haberi nequit. Prima defendit eum qui in peccati mortali statu exequitur opus satisfactionis, implere præceptum satisfaciendi, nec opus esse ut iteret satisfactionem; quemadmodum perspicue S. Thomas docet *loc. cit. ad 2.* Utraque igitur sententia suo in sensu vera est.

IV. Quæst. III. *Utrum satisfacere unus pro altero valeat?* Resp. Si satisfactio sit medicinalis, ad morbos poenitentis, & peccatorum reliquias curandas destinata, certum est neminem pro altero satisfacere posse. Si spectetur, quatenus est peccati solutio, similiter certum est posse unum pro altero satisfacere; ut communiter docent omnes, & præsertim Catechismus Tridentinus *Part. II. cap. v. n. 76.* & praxis universæ Ecclesiæ indulgentias concedentis confirmat. Lege S. Thomam in *Suppl. qu. xiii. art. 2.*

V. Quæst. IV. *Utrum homo possit satisfacere pro poena uni peccato debita, & non alteri?* Resp. S. Thomas in *Suppl. qu. xiv. artic. 1.* negative respondet. Quia sicuti ne-

mo valet de uno peccato, & non de altero conteri; ita neque satisfacere pro uno, altero retento, potest. Dicendum, quod quidam dixerunt, quod potest de uno peccato satisfieri sine alio, ut Magister in littera dicit . . . Sed hoc non potest esse. Cum enim per satisfactionem tolli debeat offensa precedens, oportet quod talis sit modus satisfactionis qui competat ad tollendam offensam. Offensa autem ablato est amicitiae restitutio. Et ideo si aliquid sit quod amicitiae restitutionem impediat, etiam apud homines satisfactio esse non potest. Cum ergo quodlibet peccatum amicitiam caritatis impediat, quae est hominis ad Deum, impossibile est ut homo de uno peccato satisfaciatur, alio retento; sicut nec homini satisfaceret qui pro alapa ei data se ei prosterne- ret, & aliam similem daret. Turnely, & alii oppositum sentiunt, hac ratione ducti, quod uni peccato est statuta poenae mensura, & non alteri. Sed haec vana sunt: nec poenitens distinguere solutionem poenae inflitae huic peccato, a poena debita alteri peccato valet.

VI. Quæst. V. Quinam sunt satisfactionis fructus? Resp. Plures numerantur tum a Concilio Tridentino sess. XIV. cap. VIII. tum ab eiusdem Catechismo Part. II. cap. v. a §. 68. Et principio peccatorum reliquæ per satisfactionem evelluntur. Quodlibet peccatum post se venefica relinquit vestigia, ad quæ delenda requiruntur contraria pietatis opera. 2. Opera satisfactoria cohibent a peccatis futuris, & concupiscentiam, ceteraque appetitiones frenant. 3. Satisfactiones sunt argumenta sincerae detestationis peccatorum. Cor nostrum inscrutabile est, cuius profunditas nos ipsos latet. Blandimur nobis peccata nos detestari illo ipso tempore quo peccatorum causas fovemus. Ex fructibus dumtaxat poenitentiae plantam dignoscimus. 4. Per satisfactionem iram Dei avertimus, ut Augustinus *serm. cclxxxviii.* inquit. *Si tu te punire volueris, parcat ille. Qui autem agit bene poenitentiam, suus ille punitor est. Sit oportet severus in se, ut in eum sit misericors Deus.* 5. Hac poenarum satisfactione, & calamitatum perpeffione Christo Iesu capiti nostro similes evadimus. 6. Poenis satisfactoriis Ecclesiae satisfacimus, quæ sicuti publicis peccatis graviter offensa fuit, ita publicis solutionibus redintegratur. 7. Solvitur debitum pro reatu temporalis, qui post remissam culpam remanet.

CAPUT III.

De antiqua Ecclesiae disciplina in satisfactionibus, seu poenitentis imponendis.

I. **E**X plurimis documentis, quæ antiquæ disciplinae imaginem referunt, pauca brevitate studio exscribam. Et, ut ab Apostolorum ætate initium capiam, S. Paulus hac poena incestuosum Corinthium punivit, ut I. Cor. VII. legitur. Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes; ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicavi ut præsens eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu, tradere huiusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Iesu Christi.

II. Data fuit hæc epistola an. 24. post passionem Domini, seu anno circiter 57. æræ vulgaris. Unde colligitur non parvo temporis intervallo incestuosi poenitentiam perdurasse. Nam solum in secunda ad eosdem Corinthios epistola cap. II. legitur indulgentia eidem concessa. Sufficit illi qui eiusmodi est, obiurgatio hæc, quæ fit a pluribus: ita ut e contrario magis donetis, & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeat qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illum caritatem. Ideo enim & scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis, & ego: nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur a Satana: non enim ignoramus cogitationes eius.

III. S. Ioannes Evangelista iuvenem atrociniis famosum, nonnisi post diuturnam, & laboriosam ieiuniorum poenitentiam, & carnis macerationem Ecclesiae restituit, ut narrat Eusebius *lib. II. Hist. cap. xvii.* In antiquissimo Pastorum libro Hermæ Angelus poenitentiae doctor sic respondet. Protinus putas aboleri delicta eorum qui agunt poenitentiam? Non proinde continuo; sed oportet eum qui agit poenitentiam, affigere animam suam, & humilem animo se præstare in omni negotio, & vexationes multas, variasque perferre.

IV. Tertullianus *Lib. de poenit. cap. VIII.* & IX. plura de satisfactione scribit, inquit: *Confessio satisfactionis consuetum est; dissimulatio*

latio contumacia. Satisfactio confessione disponitur, confessione poenitentia nascitur, poenitentia Deus mitigatur. Itaque exomologesis prosterneendi; & humiliandi hominis disciplina est; conversationem unguens misericordiae illicem. De ipso quoque habitu, atque victu mandat, sacco, & cinere incubare, corpus sordibus obscurare, animum mororibus detinere, illa quæ peccavit, tristi tractatione mutare. . . . Plerumque vero ieiunii preces alere, ingemiscere, lacrymari, & mugire noctes diesque ad Dominum Deum suum, Presbyteris adverbis, & caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ iniungere. Et, ut plura præteream, ob oculos refert quæ perferunt incommoda, ut ambitioni, superbiamque capeffendi magistratus, & quamlibet dignitatem morem gerant. Sed enim illos (pergit Tertullianus) qui ambitus obeunt capeffendi magistratus, neque pudet, nec piget incommodis & animæ, & corporis, nec incommodis tantum, verum & contumeliis omnibus eniti in causa votorum suorum. Quas non ignobilitates vestium affectant? Quæ non atria nocturnis & crudis salutationibus occupant? Ad omnem occursum cuiusque maioris personæ decrepentes, nullis conviviis celebres, nullis comestationibus congreges, sed exules a libertatis, & lætitiæ felicitate: idque totum propter unius anni volaticum gaudium. Nos quod securium virgarumque petitorio sustinet, in periculo eternitatis tolerare dubitamus? Et castigationem vultus atque cultus offenso Domino præstare cessabimus, quæ gentiles nemine omnino læso sibi irrogant? Hanc Tertulliani argumentationem infra urgebo adversus matronulas, & barbatus, atque pullulos nostri temporis, noctes infomnes ducentes, ut ludis, theatris, & saltationibus dent operam.

V. S. Cyprianus *Lib. de lapsis* suo sermone in illius ætatis palpones, & blandiloquos æquo benigniores invehitur. Putas facile eum misereri tui quem tuum non esse dixisti? Orare oportet impensius, & rogare, diem luctu transigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere: tempus omne lacrymosis lamentationibus occupare, stratos solo adherere cineri: in cilicio & sordibus volutari: post indumentum Christi perditum, nullum iam hic velle vestitum: post diaboli cibum, malle ieiunium: iustis operibus incumbere, quibus peccata purgantur, eleemosynis frequenter insistere. Post plura in Confessarium adulatorem iacula vibrat. Qui peccatam, inquit, blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem subministrat, nec comprimit delicta, sed

Coqc. Theol. Tom. IX.

nutrit. At qui consiliis fortioribus redarguit, simul atque instruit fratrem, promovet ad salutem. Quos diligo, inquit Dominus, redarguo, & castigo. Sic oportet & Dei Sacerdotem non obsequiis decipientibus fallere, sed remediis salutaribus providere. Imperitus est medicus qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat, & in aliis recessibus viscerum virus inclusum, dum servat, exaggerat. Aperiendum vulnus est, & secandum, & putaminibus amputatis medela fortiore curandum. Vociferetur & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem: gratias aget postmodum, cum senserit sanitatem.

VI. Arrige aures, lector, animumque in hæc quæ sequuntur, intendito. Emergit enim (persequitur ibi S. Martyr) fratres dilectissimi, novum genus cladis, & quasi parum persecutionis procella sævierit, accessit ad cumulum sub misericordiae titulo malum fallens, & blanda pernicies. Contra Evangelii rigorem, contra Domini ac Dei legem, temeritate quorundam laxatur incautis communicatio: irrita, & fallax pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quaerunt sanitatis poenitentiam, nec veram de satisfactione medicinam. Poenitentia de pectoribus excussa est, gravissimi, extremique delicti memoria sublata est. Operiuntur morientium vulnera, & plaga letalis altis & profundis visceribus infixæ, dissimulato dolore, contegitur. Similia habent SS. Pacianus, Ambrosius, Augustinus, ceterique Patres, quorum testimonia brevitate studio omitto.

S. I.

Paucis perstringuntur quatuor poenitentium status occasione schismatis Novatiani.

I. **Q**uamquam duobus primis Ecclesiae christianæ sæculis acerbissima & feveritatis plena ad Evangelii rigorem exacta fuisset satisfactionis disciplina; nullus tamen præstitutus modus fuerat & mensura. Sed, ut in præfens, arbitrio & prudentiæ Antistitum, & Parochorum commissum erat poenitentiae formam præfigere. At, conflato schismate Novatianorum, negantium collatam a Christo Domino Sacerdotibus remittendorum criminum potestatem, Ecclesia, ut ius sibi a Christo tributum assereret, expressius satisfaciendi pro patris delictis formam constituit. Quatuor itaque distinguit poenitentium gradus, videlicet *Flentium, Audientium, Substratorum, & Confitentium.*

II. Primus gradus *Flentium* erat, qui fac-

cō, & lugubri veste induti, cinere aspersi, in exteriori porticu Ecclesiæ constituti, crimina sua publica confessione patefaciebant, & fidelium Ecclesiam ingredientium genibus advoluti, supplicabant ut pro se apud Deum, & Episcopum intercederent.

III. Secundus gradus erat *Audientium*, qui in vestibulo Ecclesiæ ianuis contiguo locati, lectiones sacræ Scripturæ, Episcoporum, aut Sacerdotum sermones audiebant, & ante offertorium cum catechumenis ab Ecclesia expellebantur.

IV. Gradus tertius comprehendebant *Substratos*, qui intra templi ambitum ad ambonem usque recipiebantur. Ambō erat parvulum ædificium instar pulpiti nostri; & eodem loco erectum. In hac statione pro Episcopi arbitrio permanebant, & digni *pœnitentium* nomine iudicabantur. Hoc in ordine positi, Scripturarum lectione, & meditatione, ieiuniis, & lacrymis, & continuis precationibus delicta expiantes, manuum impositionem seu absolutionem recipiebant. Heinc *manuum impositio* Pœnitentia dicta est.

V. Quartus gradus erat *Consistentium*, qui sic nuncupabantur, quod in Ecclesia consistebant omnium orationum participes, & mysteriis assistebant, a quorum tamē participatione excluderentur, usquedum, expletis pœnitentiæ laboribus, pristinum dignitatis gradum cum reliquis fidelibus, & ius communicandi affectu fuissent.

VI. Nullum extat decretum, quo temporis spatium definitum fuerit, quantum quisque temporis in qualibet infumere statione debuisset; sed pro criminis gravitate & diversitate stationem abbreviatam, aut protractam legimus. Pro homicidio voluntario viginti pœnitentiæ anni decreti erant, ut testatur S. Basilius *epist. ad Amphil. can. lvi*. Episcopi iuxta pœnitentium fervorem modo temporis spatium coercerant, modo ab infima ad supremam stationem pœnitentes perducebant.

VII. Quarto sæculo Nectarius Patriarcha Constantinopolitanus hanc pœnitentiæ disciplinam in Oriente abrogavit. Latini vero usque ad sæculum VII. illam retinere; sed postea paulatim, ut evenire solet, in defuetudinem abiit. Quamquam vero in utraque Ecclesia ab hac publica disciplinæ forma descitum sit; nihil tamen de eiusdem secreto agendæ austeritate imminutum fuit.

VIII. Græci, & Orientales omnes summo semper in pretio habuere canonicas SS. Gregorii Thaumaturgi, Basili, Gregorii Nysseni epistolæ, & Conciliorum canones, mo-

dum satisfactionis præscribentes, ita ut satisfactionis impositionem *canonem* appellarent. Qui plura hoc de argumento scire cupit, Legat Morinum de pœnitentia, & Renodotium de perpetuitate fidei. Non minus vigiles horum canonum observatores fuerunt Latini. Concilii Moguntini Patres sæculo nono graviter in vesti sunt adversus quosdam illius temporis laxiores Confessarios, qui ab antiquorum canonum severitate desciscientes leviores imponebant satisfactiones. *Modus, tempusque* (inquiunt can. xxxi.) *pœnitentiæ peccata sua confitentibus, aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sanctorum Scripturarum auctoritatem, aut per ecclesiasticam consuetudinem imponi debet a Sacerdotibus. Nam qui pro peccatis gravibus leves quosdam, & inuitatos imponunt pœnitentiæ modos, consunt pulvillo, secundum propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad captendas animas.*

IX. Hoc circiter tempore prodire nonnulli Casuistæ, laxitatis præcursores, qui *libellos pœnitentiales*, contra antiquorum canonum severitatem fuso benignitatis illitam temperantes, edidere. Auctores nomen suum occultum voluere, quia nondum eo malorum prolapsa res erat, ut laxiores Ethices defensores in apricum, larva posita, se traducere auderent. Concilium Cabillonense II. transcripto Concilii Moguntini decreto, præfatos *libellos pœnitentiales* abrogavit: *quorum, inquit, certi sunt errores, incerti auctores. Num in præsentia & errores, & auctores aliqui certi sint, aliorum, & maxime Episcoporum iudicium esto. Vestigiis Synodi Vormatiensis, & Cabillonensis institit Concilium Turonense III. quod can. xxii. hæc præscripsit. Episcopis, & Presbyteris diligenti cautela pertractandum est, quatenus hominibus sua sibi delicta confitentibus, tempus abstinendi adscribant, & iuxta modum peccati pœnitentibus abstinencia indicatur. Quoniam varie ab aliquibus Sacerdotibus, & indiscrete hæc iudicia proferuntur: ideo necessarium nobis videbatur, cum omnes Episcopi ad sacrum palatium congregati fuerint, ab eis edoceri, cuius antiquorum liber pœnitentialis potissimum sit sequendus. Et tandem Concilium Romanum, sub Gregorio VII. Pontifice maximo coactum, hæc statuit. Falsas pœnitentias dicimus quæ non secundum auctoritatem sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur.*

s. II.

s. I I.

MONIUM ANTICASUISTICUM.

Continuo ac pœnitentiæ disciplina laxari cœpit, illico sancti Episcopi doctrina, & morum sanctitate præclari, ad antiquorum canonum, & ad doctrinam sanctorum Patrum, qui, quo propinquiores Apostolis extiterent, eo abundantiori lumine cælesti perfusi erant, & e limpido fonte doctrinæ puritatem hauserant, provocarunt. E contrario Casuistarum ætatis nostræ non pauci, neglectis antiquorum & canonum, & Patrum regulis, benignitatem sæculi opponunt. Obsoletam penitus antiquam disciplinam ajuunt. Facile nunc peccata condonari, palam docere non erubescunt. Quæ non ideo recordamur, ut Casuistis de Ethica christiana optime meritis quidquam impropere, sed ut lectores pii excitentur ad antiquorum doctrinam investigandam. Quamobrem in illorum commodum, & profectum antiquos pœnitentiales canones huic transcribere operæ pretium existimavi.

s. I I I.

De necessaria canonum pœnitentia scientia.

I. Sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. in suo percelebri opere *de Synodo &c. Lib. VII. cap. lxxi.* plura scribit de utili canonum pœnitentia scientia. In ipso capitis titulo inquit: *Immerito nimia severitatis infumatur constitutio, præscribens Sacerdotibus assiduam lectionem antiquorum canonum pœnitentialem. Deinde eorum diligens studium his verbis commendat. „Tanta diligentia maiores nostri disquirebant, quæ unicuique peccato esset imponenda pœnitentia, ut si enorme aliquod audiretur perpetratum crimen, quod vel ratione sui, vel ratione adiectæ circumstantiæ, quamdam peculiarem & graviorem redoleret nequitiam, & turpitudinem, simul statim convenirent Episcopi ad deliberandum, quo pœnitentiæ genere esset illud expiandum: reque mature discussa, ac tandem deliberata, singuli parocciis suis, quod communi consensu statutum fuerat, significabant. . . . Quam autem aut Episcopi, aut Pontifices maximi certo crimini semel imponendam statuerant pœnitentiam, in codice referatur, qui Liber pœnitentialem est nuncupatus.“*

II. Animadvertit postea doctissimus Pontifex, plures ex istiusmodi libris periisse. Plures tamen; subdit, sapientissimo Dei consi-

lio ad nos pervenerunt. Antonius Augustinus, rei sacræ peritissimus, Pœnitentiale Romanum, in novem titulos distributum, simul cum libris pœnitentialem Bedæ, & Rabani in lucem edidit, opportunis notis adiectis. Muratorius binos Pœnitentiales, ex Italicis bibliothecis Capituli Veronensis, & Monasterii Bobiensis depromptos, edidit *Tom. V. Antiquit. Italica med. ævi, dissert. lxxvii.* Alios edidit Morinus in *Append. ad tract. de pœnitent. Martene Tom. II. de antiq. Eccles. rit.*

III. Hac nostra ætate, qua fideles a pristino morum nitore, & sanctitate defecerunt, tot interdum sceleribus onusti ad sacramentale forum accedunt, ut si iniungenda iuxta antiquos canones pœnitentia esset, eorumdem vitæ cursum excederet, inquit Pontifex maximus. Improbatur deinde *num. 5.* atque redarguit laxones illos qui, dum audiunt Episcopos in suis synodalibus constitutionibus studium canonum pœnitentialem inculcare, ut inde Confessarii hauriant aliqualem pœnitentiæ pro criminum diversitate imponendæ proportionem, continuo inclamant *Rigorismum, & Tutorismum*; & contra ipsas sanctissimas sanctiones turbas clerum, & populum commovent. *Quod aliquando factum scimus*, inquit Pontifex sanctissimus. Quem ausum plane intolerabilem, & a nemine cordato viro ferendum declarat.

IV. S. Carolus Borromæus, inquit ibidem Pontifex summus, canones pœnitentialem simul collegit, atque per decem Decalogi præcepta distribuit. Hanc ego collectionem huic in Confessariorum commodum transcribendam duxi.

s. IV.

E X A C T I S
E C C L E S I Æ
M E D I O L A N E N S I S,
P A R T E Q U A R T A,
u b i S. C A R O L U S i n s t r u i t C o n f e s s a r i o s
q u o m o d o s a c r a m e n t u m p o e n i t e n t i æ
r i t e a d m i n i s t r a r e d e b e a n t.
C A N O N E S
P O E N I T E N T I A L E S,

quorum cognitio Parochis, Confessoribusque necessaria est, dispositi pro ratione ordineque Decalogi.

P Atres docuerunt, quam necessaria admodum sit Sacerdotibus qui in audiendis

pœnitentium confessionibus versantur, canonum pœnitentialem scientia. Etenim si omnia quæ ad pœnitendi modum pertinent, non prudentia solum ac pietate, sed iustitia etiam metienda sunt; certe norma hæc e canonibus pœnitentialem fumatur oportet. Sunt namque ii quasi regulæ quædam, quibus cum ad culpæ commissæ gravitatem recte dignoscendam, tum ad imponendam pro illius ratione veram pœnitentiam Sacerdotes Confessarii ita diriguntur, ut, ubi singula & quæ ad peccati magnitudinem, & quæ ad pœnitentis statum, conditionem, ætatem, intimamque cordis contriti dolorem pertinent, accurate perpendant, tum demum pœnitentiam iudicio, ac prudentia sua moderentur. Atque hæc quidem, omnisque alia, quæ multiplex est, huius necessariæ cognitionis ratio a Patribus explicata facit ut, quemadmodum loco suo supra dictum est, canones pœnitentiales, pro Decalogi ratione dispositi, in ultimam libri partem referantur, unde aliqua eorum notitia ab ipsis Confessariis Sacerdotibus sumi possit.

PRÆCEPTUM PRIMUM.

Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.

CANONES PŒNITENTIÆ,

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui a fide catholica desciscens, intimo summoque prævaricationis suo dolore affectus ad Ecclesiam redierit, pœnitentiam aget annis decem.

Quo temporis spatio decurso, ei communicatio præstari debet.

Qui dæmoni immolaverit, in pœnitentia erit annis item decem.

Qui more gentilium elementa coluerit; qui vel segetibus faciendis, vel ædibus extruendis, vel arboribus conferendis, vel nuptiis contrahendis, inanem signorum fallaciam observaverit; pœnitentiam aget annos duos feriis legitimis.

Qui ritu paganorum observavit calendas Ianuarii; in pœnitentia erit annos item duos per legitimas ferias.

Qui festa gentilium celebravit, pœnitentiam aget itidem annos duos legitimis feriis.

Qui feriam quintam in honorem Iovis honoraverit, pœnitens pane, & aqua victabit dies quadraginta.

Qui convivii gentilium, & escis immolationis usus erit, publicam pœnitentiam aget.

Qui comederit de idolotycho, pœnitens victabit pane, & aqua dies triginta.

Qui cum Iudæo cibum sumpserit, pœnitens erit dies decem pane, & aqua victans.

Qui auguriis, & divinationibus servierit, quive incantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annos septem.

Mulier incantatrix pœnitentiam aget annum; vel, ut alio canone cavetur, annos septem.

Qui herbas medicinales cum incantationibus collegerit, pœnitentiam aget dies viginti.

Qui magos consuluerit, quive domum suam induxerit aliquid arte magica exquirendi causa, in pœnitentia erit annos quinque.

Qui ædes magicis cantionibus lustrat, aliudve tale admittit; & qui ei consentit, quive consulit; in pœnitentia erit annos quinque.

Qui tempestatum immissor erit, pœnitentiam aget annos septem, tres in pane & aqua.

Qui vero crediderit, particepsve fuerit, annum unum per legitimas ferias.

Si quis ad fascinum præcantaverit, pœnitentiam aget Quadragesimas tres in pane & aqua.

Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit, pœnitens erit annos duos per legitimas ferias.

Si quis fortilegus erit, pœnitentiam aget dies quadraginta.

Si quis in codicibus, aut in tabulis forte ducta res futuras requisierit, pœnitens erit dies quadraginta.

Respicens furta in astrolabio, annis duobus.

Si quis aliquid comederit, aut biberit, aut super se portaverit ad evertendum iudicium Dei; pœnitentiam aget ut magus.

Si quis Clericus, vel Monachus, postquam Deo voverit, ad sæculum redierit; pœnitentiam aget annos decem, quorum tres in pane & aqua.

PRÆCEPTUM II.

Non assumes nomen Dei tui in vanum.

CANONES PŒNITENTIÆ,

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Quicumque sciens peieraverit; quadraginta dies

dies in pane & aqua, & septem sequentes annos pœniteat, & numquam sit sine pœnitentia, & numquam in testimonium recipiatur: & post hæc communionem percipiat.

Si quis sciens peierat in manu Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, vel in cruce consecrata, altarisve; pœnitentiam aget annos tres: in cruce non consecrata; annum unum.

Qui periurium in Ecclesia fecerit, pœnitentiam aget annos decem.

Qui sciens peierat domini impulsu; pœnitens erit Quadragesimas tres, & ferias legitimas. Dominus autem, quia præcepit, quadraginta dies in pane & aqua, & septem sequentes annos.

Si quis sciens peieraverit, aliosque in periurium induxerit; pœnitens erit dies quadraginta in pane, & aqua, & septem sequentes annos: & tot periuria ieiunabit, quot homines in periurium induxerit.

Si quis suspicatur se ad periurium induci, ex consensu iurat: pœnitentiam aget dies quadraginta, & septem annos sequentes, & numquam sine gravi pœnitentia erit.

Si quis per cupiditatem periurium fecerit; carinam in pane & aqua ieiunet, & quamdiu vivit omnes sextas ferias. Item

Si quis per cupiditatem peieraverit, omnes res suas vendet, & pauperibus distribuet; & Monasterium ingressus iugi se pœnitentiæ subdet.

Si quis coactus peieraverit, necessitateque aliqua impulsus periurium commiserit; in pœnitentia erit Quadragesimis tribus. Item

Si quis coactus peieraverit; pœnitens quadraginta diebus pane & aqua victitet, ac præterea omnibus sextis feriis.

Si quis seductus ignorans, & postea cognoscit, pœnitentiam aget annum unum, vel Quadragesimas tres, vel dies quadraginta.

Qui compellit alium ut falsum iuret, quadraginta dies in pane & aqua, & septem annos in pœnitentia erit.

Si quis iusiurandum, quo se Regi, & domino suo se adstrinxerit, violaverit; in Monasterio pœnitentiam aget omnibus diebus vitæ.

Si quis se iureiurando obstrinxerit, ut cum aliquo litiget, nec pacem cum eo reconciliet; pœnitentiam aget dies quadraginta in pane & aqua, per annum a sacra communione segregatus; ad caritatem vero celeriter redeat.

Si quis per capillum Dei, aut per caput eius iuraverit: si semel nesciens fecerit, pœnitens aqua & pane septem dies victitet; si secun-

do, ac tertio monitus idem fecerit, dies quindecim.

Si per cælum, aut per aliam aliquam creaturam, dies item quindecim.

Si quis blasphemavit, tamdiu pœnitens erit, quamdiu impœnitens permansit.

Si quis Deum, vel Beatam Mariam Virginem, vel aliquem Sanctum publice blasphemaverit; pro foribus Ecclesiæ diebus dominicis septem, in manifesto dum Missarum solemnia aguntur, stet; ultimoque ex illis die sine pallio, & calceamentis, ligatus corrigiæ circa collum; septemque præcedentibus feriis sextis in pane & aqua ieiunet, Ecclesiam nullo modo tunc ingressurus; singulis item septem illis diebus dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest, alioquin alia pœnitentia afficiatur; recusans, Ecclesiæ ingressu interdicatur; in obitu, ecclesiastica sepultura careat. Dives a magistratu mulsetur pœna solidorum quadraginta, alioqui triginta, seu viginti.

De hoc detestabili peccato extat sanctio Leonis X. Pontificis, in Concilio Lateranensi, sessione nona.

PRÆCEPTUM III.

Sabbata sanctifices.

CANONES PŒNITENTIÆ,

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui opus aliquod servile die dominico fecerit, pœnitentiam aget tres dies in pane & aqua.

Qui die dominico opus terrenum fecerit, qui navigarit, aut equitarit; dies septem pœnitentiam aget.

Si quis per contemptum in dominica ieiunaverit, pœnitens erit hebdomadam unam; si iterum, dies viginti; si præterea tertium, dies quadraginta.

Si quis ante Ecclesias, vel die festo, saltationes (quas ballationes vocant) fecerit; emendationem pollicitus, pœnitentiam aget annis tribus. In græco codice: Clericus deponatur, laicus excommunicetur.

Si quis pransus Missæ interfuerit, pœnitens erit dies tres in pane & aqua.

Si quis sacram communionem sumpserit post aliquam vel minimam degustationem, pœnitentiam aget dies decem in pane & aqua.

Si quis in Ecclesia confabuletur, cum divina

vina fiunt, poenitens erit dies decem in pane & aqua.

Si quis festa Pascha, Pentecostes, Natalis Domini (nisi infirmitate impediante) alio loco celebrarit quam ubi domicilium habet, poenitens erit dies item decem in pane & aqua.

Si quis ieiunia a sancta Ecclesia indicta violarit, poenitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

In Quadragesima carne sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet, ac praeterea a carne absteat.

Qui in Quadragesima ieiunium violaverit, pro uno die poenitentiam aget dies septem.

Si quis ieiunium quatuor temporum non custodierit, poenitens erit dies quadraginta in pane & aqua.

Qui neglexerit in quatuor his solemnitatibus, die Genæ Domini, in Pascha, Pentecoste, & in Natali Domini sacram communionem sumere; aget poenitentiam in pane & aqua dies viginti.

PRÆCEPTUM IV.

Habeas in honore parentes.

CANONES POENITENTIÆ,

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies poenitens sit in pane & aqua.

Qui parentes iniuria affecerit, tres annos.

Qui percussit, annos septem.

Qui expulerit; tamdiu poenitens, quamdiu in impietate permanserit.

Si quis contra Episcopum pastorem, & patrem suum insurrexerit; uno in loco, Monasteriove poenitentiam aget omnibus diebus vitæ suæ: addit Gratianus, ut in primis omnia bona eius præscriptione (*f. proscriptio*) publicentur, deinde in uno Monasterio &c.

Eadem poenitentia afficiatur qui contra Presbyterum.

Si quis contra Episcopum pastorem, & patrem suum conspiraverit, gradu suo amovebitur: itidem si infidias tetenderit.

Si quis in eo conspiraverit, ut Episcopi doctrinam, vel præcepta irideat, vel subvertat; aget in pane & aqua poenitentiam dies quadraginta.

Qui poenitentia etiam afficiatur, si quis ita conspiraverit, ut eius ministrorum præcepta contempnat.

Si quis item Presbyteri, Parochie sui præ-

cepta iriserit; poenitens item erit dies quadraginta in pane & aqua.

PRÆCEPTUM V.

Non occides.

CANONES POENITENTIÆ,

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui Presbyterum occiderit, poenitentiam aget annos duodecim. Item.

Si quis Sacerdotem voluntarie occiderit; carne, & vino absteat cunctis diebus vitæ suæ, quotidie, exceptis festis, dominicisque diebus, ieiunet: non equitet, non arma ferat, non Ecclesiam ingrediatur quinque annis; sed pro eius foribus stet.

Post quinque annos Ecclesiam ingrediatur licet; nondum vero communicet, sed inter audientes sit. Decimi anni cursu confecto, communicet, & equitet licet.

Qui vel ipse, vel de eius consilio, aliquem ecclesiastici ordinis hominem, aut Psalmistam, aut Ostiarum, aut Lectorem, aut Exorcistam, aut Acolythum, aut Subdiaconum, aut Diaconum, aut Presbyterum; per singulos ordines singulariter poenitentiam agat: pro Psalmista carinam unam, nempe quadraginta dies in pane & aqua: pro Ostiario itidem: pro Lectore itidem: pro Exorcista similiter: pro Acolytha similiter: pro Subdiacono similiter: pro Diacono similiter. Quapropter omnis qui interfecerit voluntarie Presbyterum, ita poenitere debet, ut octo homicidia commissa, & nunquam debet esse sine poenitentia.

Si quis Presbyter Presbyterum occiderit, poenitentiam aget annos viginti octo.

Si quis Presbyterum armis contra se irruentem occiderit, poenitens erit annos decem.

Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut sororem occiderit; toto vitæ suæ tempore non suscipiat corpus Domini nisi in obitu, absteat a carne, & vino, dum vixerit, ieiunet secunda, & quarta, & sexta feria. Item.

Si quis parricidium fecerit, idest patrem, aut matrem, sororem, patruum, amitam, aut materteram, occiderit: si casu, neque per iram fecerit; ut homicidii sponte commisi poenitentiam aget: si sponte, & iratus; pro foribus Ecclesiae per annum stabit, Deum orans. Anno peracto, in angulo Ecclesiae per

per annum item stabit. Quibus peractis, si poenitentiae fructus in eo conspicietur, sacrae communionis particeps fiet. Carne absteat tota vita: quotidie ieiunabit praeter dies festos: a vino, cervisia, mellita absteat dies hebdomadae tres. Pedibus, quocumque ierit, iter faciet: armis nunquam utetur, nisi contra paganos: uxorem si non habet, nunquam ducet. Item.

Qui voluntarie genitorem suum, aut genitricem occiderit; extra patriam septem annis exul fiat; tunc demum usque ad mortem cum fletu, & gemitu poeniteat; si autem nolenti accidit, decem annis poeniteat iudicio Sacerdotis.

Qui voluntarie filium suum, vel filiam suam, vel germanum, aut germanam suam occiderit; quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat: deinceps viginti annis poeniteat. Qui vero voluntarie avum suum, vel aviam suam, vel nepotem suum, vel patruum, avunculum, seu amitam, five materteram, aut filium, vel filiam germani sui, aut germanam, seu consobrinum suum, five consobrinam suam occiderit, idest a tertia usque ad septimam: si vero tertia fuerit, duodecim annis internis poeniteat; si quarta, undecim annis poeniteat; si quinta, decem; si sexta, novem; si septima, octo annis poeniteat. Si autem nolens, arbitrio Sacerdotis poeniteat. Qui voluntarie patrem suum, aut matrem, vel filium, aut filiam de sancto lavacro, seu fratrem, five sororem in Christo, aut dominum suum, vel dominam, seu uxorem suam occiderit; quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat: tunc demum quindecim annis internis poeniteat. Si vero nolens, septem annis poeniteat.

Qui vitricum suum voluntarie occiderit, aut novercam, seu privignum, five privignam, vel focerum suum, aut focerum suam, seu generum suum, five narum; decem annis poeniteat. Si vero nolens, quinque annis poeniteat.

Si quis filium non sponte occiderit, ut homicidii sponte commisi poenitentia afficietur.

Quæ mulier filios suos necavit, peracta septennali poenitentia, in Monasterium detrusa, monasticam vitam perpetuo regulariter aget.

Si qua mulier post partum, filium, filiamve sponte interfecerit; poenitentiam aget annos duodecim, & nunquam erit sine poenitentia.

Pauperula si ob difficultatem nutriendi commiserit, annos septem.

Si qua mulier sponte abortum fecerit, poe-

nitentiam aget tres annos; si nolens, quadragenas tres. Item.

Mulier partum suum perdens voluntarie ante quadraginta dies, poenitens erit annum; si vero post quadraginta dies, annos tres; si vero postquam editus est in lucem, tamquam homicida.

Quæ sceleris occultandi causa filium necavit, poenitentiam aget annos decem.

Qui nolens filium oppresserit: si post baptismum, poenitentiam aget dies quadraginta in pane, & aqua, oleribus, ac leguminibus: absteat ab uxore dies totidem: deinde poenitens erit tres annos per legitimas ferias, tres praeterea quadragenas in anno observabit. Si ante baptismum, quadraginta dies, & supra, & quinquennii praeterea poenitentiam explebit.

Cuius parvulus sine baptismo per negligentiam moritur, tres annos poeniteat, unum in pane, & aqua. Infans infirmus, & paganus commendetur Presbytero: si moritur absque baptismo, deponatur; & si per negligentiam parentum fuit, annum unum poeniteat.

Cuius filius sine confirmationis sacramento moritur, parentes, quorum negligentia id factum est, poenitentiam agent annos tres.

Si quis explendæ causa libidinis, vel odii meditatione, ne ex eo soboles nascatur, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non posset generare, aut concipere, homicida teneatur.

Occidisti uxorem tuam, legitimo matrimonio sociatam, sine causa mortis; non tibi resistentem, non indignam quoquo modo vitæ tuæ, non invenisti eam cum alio viro nefariam rem facientem; sed incitatus a diabolo, impio inflammatus furore, atrociori more, atrocior, & crudelior omni bellua, eam gladio tuo interemisti, & nunc post mortem eius addis iniquitatem filiorum tuorum improbe prædo; qui matri non pepercisti, & filios tuos ideo orphanos fecisti, ut superinduceres mortis causam post mortem; & per unum homicidam, & reprobum testem incusare vis mortuam: hoc nec Evangelium, nec ulla divina, humanaque lex concedit, ut unius testimonio etiam idoneo aliquis condemnatur, vel iustificatur. Quanto magis per istum tam flagitiosum, & sceleratum nec illa viva debuit condemnari, nec tu poteris post eius mortem excusari? Prius causa criminis subtiliter erat investiganda, & tunc si rea fuisset inventa, secundum legis tramitem debuit excipere ultionis vindictam: nam si verum (quod absit) fuisset, sicut

sicut ille adulter mentitus est; post septem annos poenitentia peracta dimittere eam per approbatam causam poteris, si voluisses: occidere eam nullatenus debuisti.

Duo consilia proponimus tibi: accepta tecum deliberatione duorum eligere (*elige*) magis quod placeat, & miserere animæ tuæ: & tu hic in isto angulo (*angusto*) tempore positus, ne sis tu ipse tuimet homicidia (*homicida*). & in æternum pereas. Relinque hoc malignum sæculum, quod te traxit ad tam immanissimum peccati facinus; multorum fratrum precibus adiutus, observa cuncta simplici animo, quæ tibi ab Abbate fuerint imperata, si forte ignoscat infinita Dei bonitas peccatis tuis: istud consilium, ut certissime scias, levius, ac salubrius est, ut sub alterius custodia lugeas desenda peccata. Secundum autem consilium tale est. Arma depone, & cuncta sæcularia negotia dimitte, carnem, & sanguinem omnibus diebus vitæ tuæ non comedas, excepto uno die Resurrectionis Domini, & uno die Natalis Domini. Ceteris temporibus in pane, & aqua, & interdum leguminibus, & oleribus, poeniteas. In ieiunio, & vigiliis, & orationibus, & elemosynis persevera omni tempore. Vinum, & medonem, & mellitam, & cervisiam numquam bibas, nisi in illis tribus diebus: uxorem ne ducas, concubinam non habeas, adulterium non facias, absque coniugio in perpetuo permaneas, Numquam te in balneo laves, equum non ascendas, causam tuam, & alterius in conventu fidelium non agas; in conviviis lætantium numquam sedes: in Ecclesia segregatus ab aliis Christianis post ostium humiliter stes; ingredientium, & egredientium orationibus te suppliciter commendes, Communionem sacri corporis, & sanguinis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existimes; in ultimo termino vitæ tuæ pro viatico (si observaveris consilium) ut accipias tibi concedimus. Sunt & alia multa duriora, quæ tibi iuxta pondus tanti facinoris essent adicienda; sed si hæc omnia, quæ supra misericorditer dicta sunt, perfecto corde Deo auxiliante perfeceris, & custodieris, confidimus de immensa clementia Dei, remissionem tuorum peccatorum te habiturum, & secundum boni, iustique pastoris imperium resolvat te sancta Ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris, ut per ipsius gratiam, qui eam suo sanguine redemerat, sis solutus in cælis. Sin autem aliter feceris, & sanctæ matris Ecclesiæ salubre consilium despexeris, ipse tibi sis iudex; in laqueo diaboli, quo irretitus teneris, ma-

neas: sanguisque tuus sit super caput tuum, & sub indissolubili anathema (*anathemate*) permaneas; donec Deo, & sanctæ Ecclesiæ satisfacias.

Si mulier maritum suum causa fornicationis veneno interfecerit, aut quacumque arte perimere facit; quia dominam, & seniore suum occidit, sæculum relinquat, & in Monasterio poeniteat.

Qui mortem sibi consciverit, pro eo nulla in Missa commemoratio fiat, neque cum psalmis eius cadaver sepeliatur.

Si quis sponte hominem occiderit, ad ianuam Ecclesiæ semper erit, & in obitu communionem recipiat: si casu necavit, poenitentiam aget annos septem, ex alterius canonis præscripto, annos quinque.

Si quis hominem necare voluerit, neque hoc scelus patrare potuerit; ut homicida poenitentia afficietur.

A L I U S C A N O N

De homicidio voluntario.

Si quis homicidium sponte commiserit, vel odio, possidendæ hereditatis causa; primo ieiunet in pane, & aqua; deinde poenitentiam agat annis septem, primo anno post illos quadraginta dies, a vino, cafeo, pisce abstinebit; in secundo, & tertio similiter ieiunet; tertiam autem, & quintam feriam, ac sabbatum redimere potest. Reliquis quatuor annis ieiunabit in singulis tres Quadragesimas; primam ante Pascha, alteram ante diem festum S. Ioannis Baptistæ, tertiam ante Nativitatem Domini.

Si quis fecerit homicidium pro vindicta parentum, ita poenitentiam aget ut homicida voluntarius. Itidem pro vindicta fratris.

Qui pro vindicta fratris, annum unum, & in sequentibus duobus annis tres quadragesimas, & legitimas ferias.

Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, poenitentiam aget annos tres.

Si quis iussu domini homicidium perpetravit, dies quadraginta in pane, & aqua, præterea septem annos sequentes per legitimas ferias ieiunabit.

Qui in bello publico iussu Principis legitimi tyrannum interfecerit, poenitens erit tres quadragesimas per legitimas ferias.

Qui liber iubente maiore suo innocentem occiderit, poenitentiam aget annum unum, & sequentes duos, tres Quadragesimas, & legitimas ferias.

Qui

Qui homicidii auctor fuit, ob consilium quod dedit, erit in poenitentia quadraginta dies in pane, & aqua cum septem sequentibus annis.

Qui insidiatus est alicui, ut ab aliis occidatur, licet ipse non occiderit; poenitentiam aget quadraginta dies in pane, & aqua, & septem sequentes annos observabit.

Qui accusavit aliquem, ob eamque accusationem occisus est, quadraginta dies in pane, & aqua cum septem sequentibus annis in poenitentia versari debet. Sin autem ob accusationem debilitatus est; tres Quadragesimas poenitebit per legitimas ferias.

Qui insanus homicidium perpetravit, levio- rem poenitentiam explebit.

Qui publice poenitentem occiderit, tamquam de homicidio sponte commisso duplicem poenitentiam aget.

Qui furem aut latronem interfecerit; quadraginta dies ab Ecclesiæ ingressu abstinebit, & præterea in tertia feria, & in sexta, & in sabbato ieiunabit.

Si quis casu homicidium fecerit, poenitens erit quadraginta dies in pane, & aqua: his peractis, biennio ab oratione fidelium, segregatus non communicabit, neque offeret. Post biennium in communionem orationis suscipietur, offeret autem, non tamen communicabit. Post quinquennium ad plenam communionem recipietur: a cibis abstinebit arbitrato Sacerdotis.

Qui hominem tamquam feram aliquam latentem inopinato occiderit, quadraginta dies poenitentiam aget in pane, & aqua, & quinque sequentes annos arbitrato Sacerdotis.

Si plures homines unum per rixam adorti occiderint, quicumque eorum plagam ei inflixerit, tamquam homicida poenitentiam aget.

Qui homicidio, quod postea factum est, contulerit; poenitentiam aget annis septem, tres in pane, & aqua; sin autem voluerit, nec vero potuerit; tres tantum annos. Si quis nolens homicidium patravit, poenitebit quinque annis, & duobus in pane, & aqua.

Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquid membrum præciderit; poenitentiam aget anno uno per legitimas ferias; sique cicatrix gravis est, ut vulneratum deformem reddat; quadraginta etiam dies poenitebit in pane, & aqua.

Si quis istum proximo dederit, nec nocuerit; tridui poenitentiam aget in pane, & aqua: Clericus unius anni, & mensium sex.

Si quis aliquem per iram percussus debilitaverit; soluta medicamenti impensa, si lai-

cus est, poenitens erit quadraginta dies in pane, & aqua; si Clericus, duas Quadragesimas; si Diaconus, septem mensibus; si Presbyter, uno anno.

Si quis Episcopus homicidium fecerit, in poenitentia sit quindecim annis, dignitatique gradu amoveatur, vitæque suæ cursum peregrinando conficiat.

Presbyter poenitens erit annos duodecim: quatuor ex his in pane, & aqua: & Sacerdotis gradu privetur: Diaconus annos decem; tres ex his pane, & aqua: Clericus inferioris ordinis annos septem; tres in pane, & aqua.

Si quis fratri suo, quem oderit, reconciliari non vult; tamdiu in pane, & aqua poenitentiam aget, quoad reconcilietur.

PRÆCEPTUM VI.

Non furaberis.

CANONES PŒNITENTIÆ.

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui furatus est aliquid de Ecclesiæ suppellectili, vel thesauro: quod sustulit, reddet; & tres carinas cum septem sequentibus annis poenitebit.

Qui sacras Reliquias furatus est, illis restitutis, septem carinas ieiunabit.

Pecuniam ecclesiasticam furatus, quadruplum reddet; si quid item de ministerio Ecclesiæ aliquo modo surripuerit, poenitens erit annos septem.

Si quis vel ecclesiasticas obligationes rapuerit, vel rapientibus consenserit; quadruplum restituat, & canonicè poenitens erit.

Sacrilegus, rerumve ecclesiasticarum invasor, uno anno extra Ecclesiam Dei maneat: secundo anno pro foribus Ecclesiæ sine communionem maneat; tertio anno in Ecclesia inter audientes sit sine oblatione; carneque, vinoque abstineat, præterquam in Pascha, & die Natali: quarto anno, si fructuosus triennio poenitentia fructus extiterit, communioni fidelium restituatur, ea lege ut spondeat, se in posterum tale quidquam non commissurum, ac præterea sine esu carnis, & potatione vini, usque ad septennium poenitens permanebit.

Qui Ecclesiam incenderit, illam restituet, poenitentiam aget annos quindecim, & pretium det pauperibus. Itidem qui incendio consenserit.

Si

Si quis malo studio, vel odio, vel ulciscendæ iniuriæ causa, incendium commiserit, committit iusserit, curaverit, aut incendiario auxilium, vel consilium scienter dederit; excommunicatur: si mortuus erit, christiana sepultura carebit. Nec vero absolvetur, nisi damnatum pro facultatibus refarciverit; iuretque, se in posterum tale facinus numquam admitturum. Pœnitentia præterea hæc ei constituetur, ut Hierosolymis, aut in Hispania in servitio Dei totum annum permaneat.

Si quis sepulcrum violaverit, pœnitens erit annos septem, e quibus tres in pane, & aqua.

Qui sepulcrum infregerit, ut defuncti sepulsi vestimenta furaretur, pœnitens erit dies quadraginta in pane, & aqua.

Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit; quadruplum restituet, & pœnitentiam aget dies viginti in pane, & aqua.

Qui hospitalis domus administrator aliquid de administratione subtraxerit, restituet quod abstulit, pœnitensque erit annos tres.

Qui pauperem opprefferit, eiusque bona abstulerit; reddet ei suum, & pœnitens erit dies triginta in pane, & aqua.

Clericus furtum capitale faciens, septennii pœnitentiam explebit, laicus quinquennii; & quod furatus est, reddat.

Si quis per necessitatem cibum, vel vestem furatus sit, in pœnitentia erit hebdomadas tres: si reddiderit, non cogitur.

Qui fregerit noctu alicuius domum, aut aliquid auferet; pretium reddet, & pœnitentiam aget annum in pane, & aqua; si non reddit, annos duos.

Si quis furtum de re minori semel, aut bis fecerit, restituta re, pœnitentiam aget annum unum.

Qui rem inventam non reddit, furtum commisit; idcirco tamquam de furto pœnitentiam aget.

Si quis usuram accipit, rapinam facit: idcirco quicumque illas exegerit, pœnitentiam aget annis tribus, uno in pane, & aqua.

PRÆCEPTUM VII.

Non mœchaberis.

CANONES PŒNITENTIÆ,

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Si laicus solutus cum femina soluta concu-

buerit, pœnitens erit annos tres, & quanto sæpius, tanto maiori pœnitentiæ afficietur. Itidem qui cum ancilla coierit.

Uxor conscio viro mœchata, ne in obitu quidem communicabitur: si dignam pœnitentiam egerit, post decem annos sacram communionem sumet.

Si quis uxorem nolentem adulterium perpetrare coegerit, pœnitentiam aget dies quadraginta in pane & aqua, & septem præterea annos, e quibus unum in pane item & aqua.

Si quis coniugem fornicari consenserit, diebus omnibus vitæ in pœnitentia erit arbitrio periti Sacerdotis.

Vir solutus, si cum alterius uxore adulterium commiserit, pœnitentiam aget annos septem, mulier quinque.

Mulier soluta cum alterius marito adulterium patrans, pœnitentia afficietur decennali; ille quinquennali.

Si quis maritus semel lapsus est, pœnitentiam aget annos quinque.

Si sæpius mœchatus est, in fine mortis est conveniendus; sique promiserit se cessaturum, dabitur ei communio.

Qui sæpe fornicatur, laicus cum laica, pœnitentiam aget tres annos.

Si quis uxorem simul, & concubinam habuerit, in pœnitentia erit annos septem, & amplius pro ratione culpæ.

Maritus si ancilla concubina utitur, pœnitentiam aget annum unum, Quadragesimas tres, & legitimas ferias tribus mensibus. Illa, si invita violatur, quadraginta dies; si consentiens, Quadragesimas tres, & legitimas ferias.

Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit quadraginta dies.

Si quis adolescens cum virgine peccaverit; pœnitentiam aget annum unum.

Qui puellam, aut mulierem libidinosè obtraxerit, si Clericus est, quinque dies; si laicus, tres dies pœnitentiam aget; Monachus, vel Sacerdos, a ministerio suspensus, pœnitens erit dies viginti.

Si quis in balneis cum muliere se laverit, pœnitentiam aget triduo.

Qui concupierit virginem, quam postea uxorem duxerit, pœnitentiam aget annum unum per legitimas ferias; si vero non duxerit, annos duos per legitimas ferias.

Si quis mulierem aliis desponsatam in matrimonium duxerit, eam dimittet; & pœnitens erit quadraginta dies in pane & aqua cum septem annis sequentibus.

Vidua, quæ stuprum admiserit, pœnitentiam

tiam aget annum totum, & præterea in altero anno dies ieiuniorum.

Si quis cum uxoris suæ sorore per imprudentiam fornicationem admiserit, pœnitentiam sibi indistam aget; si probaverit, se tale scelus inficenter fecisse. Cum duabus fororibus fornicatus, pœnitentiam aget toto suæ vitæ tempore. Item.

Qui cum duabus fororibus, vel cum noverca, vel cum sorore sua, vel cum amita, vel cum nuru, vel quod denique incestum admiserit; ab ingressu Ecclesiæ abstinebit annum: quo anno præter festos dies pane solum, & aqua utetur, arma non feret, osculum nemini præbebit, sacram communionem nisi pro viatico non sumet, sex deinde annis Ecclesiæ ingrediatur; sed carne, & vino, & ficera non utetur, nisi festis diebus. Postea vero duobus annis quando, carne vescetur, a potu vini abstinebit: quod si biberit, carne non vescetur, nisi dominicis diebus, & præcipuis festis: deinde usque ad obitum perpetuo præter festos dies a carne abstinebit. Tres legitimas ferias singulis hebdomadis ieiunabit, & Quadragesimas tres singulis annis legitime custodiet.

Qui incestum fecerit, ei alii annorum duodecim, alii quindecim, alii decem, alii septem pœnitentiam constituunt.

Quicumque Sacerdos spiritualem filiam violaverit, dignitatis honorem amittet, & perpetuam pœnitentiam aget.

Qui item Sacerdos hoc facinus admiserit, omni muneris sui functione multatus, pœnitentiam etiam peregrinando aget annos quindecim: deinde in Monasterio abiens toto vitæ tempore ibi Deo serviet: femina autem res suas in eleemosynam pauperibus conferet, in Monasterioque Deo serviet omnibus vitæ suæ diebus.

Si Episcopus hoc admiserit, pœnitentiam aget annos quindecim.

Qui Monialem violaverit, pœnitens erit annis decem.

Presbyter, si fornicationem admiserit, sponte confessus pœnitentiam aget annos decem hoc modo: tribus mensibus a ceteris remotus pane & aqua ieiunabit, diebus autem festis modico vino, pisciculis, & legumine utetur: sacco indutus humi cubabit, diu noctuque misericordiam Dei implorans. Deinde unum annum & sex menses in pœnitentia, ieiunioque panis, & aquæ explebit, præter festos dies, in quibus vino, & sagimine, cafeo, ovisque canonicè uti poterit. Finito primo anno & dimidio, sacræ communionis particeps fiet, psalmos in choro ul-

timus canet, officia minora geret. Postea vero quam septimum pœnitentiæ annum expleverit, omni quidem tempore præter paschales dies, singulis hebdomadis per legitimas ferias in pane & aqua ieiunabit.

Qui cum brutis coierit, pœnitentia afficietur annorum decem, & diuturniori etiam pro personæ conditione.

Qui contra naturam coierit; si servus est, scopis castigabitur, & pœnitebit annos duos; si liber est, & matrimonio iunctus, annos decem; si solutus, annos septem: pueri dies centum: laicus matrimonio coniunctus si in consuetudine habet, annos quindecim: si Clericus, de gradu amotus, ut laicus pœnitentiam aget: qui cum fratre tale scelus admiserit, ab omni carne abstinebit, pœnitensque erit annos quindecim: si Clericus, diuturniori, & graviori pœnitentia afficietur.

Mulier in se, aut cum altera fornicans, pœnitentia afficietur duorum annorum. Vir se inquinans primo dies decem; si iterum, dies viginti; si tertio, dies triginta: sique nefarie agere perget, pœnitentiæ accessio ei fiet; si puer, dies quadraginta; si maior quindecim annis, dies centum.

Puer parvulus oppressus a maiore, hebdomadam ieiunabit; si consenserit, dies viginti; si coinquinatus erit, dies centum; si voluntatem suam expleverit, annum unum.

Qui complexu femine, vel osculo polluitur, pœnitentiam aget dies triginta; qui contactu inverecundo, menses tres.

Qui concupiscit mente, sed non potuit; dies decem pœnitentiam aget.

Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, nec vero peccare voluit; pœnitentiam aget dies viginti: si vero impugnatione tentationis, & cogitationis inquinatur, pœnitebit item dies viginti.

Quicumque lenocinium exercuerit, pœnitentiam aget annos duos per legitimas ferias. Item.

Qui hoc facinus admiserit, sacram communionem non accipiet nisi in fine.

Si quæ mulier cerussa, aliove pigmento se oblinat, ut aliis viris placeat; pœnitentia afficietur annorum trium.

PRÆCEPTUM VIII.

Non falsum testimonium dices.

CANONES PŒNITENTIÆ,

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui adfirmarit verum quod falsum est, pœnitentiam aget ut adulter, ut homicida, qui sponte id facinus admiserit.

Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque.

Qui proximo falsum crimen obiicit; pœnitentia afficitur ut falsus testis.

Qui proximo peccatum imputarit, priusquam seorsum eum arguerit; primum illi satisfaciens, pœnitentiam aget tres dies.

Si quis contra proximum lingua lascivus erit, triduana pœnitentia expiabitur.

Si quis murmuraverit, iudicio Sacerdotis pœnitentiam aget pro culpæ gravitate.

Si quis convicium manifestum fratri intulerit, diuturna expiabitur pœnitentia pro modo peccati.

Si quis facile detraxerit, falsumque in hoc dixerit; pœnitens erit dies septem in pane & aqua.

Qui falsitatem, fraudemve in ponderibus, & mensuris admiserit, pœnitens erit in pane & aqua dies viginti.

Falsarius, in pane, & aqua pœnitentiam agat quamdiu vivit.

PRÆCEPTUM IX.

Non concupiscas rem proximi tui.

CANONES PŒNITENTIÆ,

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Rem alienam nefarie concupiscens, avarusque pœnitens erit annis tribus.

Qui aliena furari concupiscit, furtum est; qui item aliena rapere cupit, rapina est: qui res Ecclesiæ furari appetit, sacrilegium est: ideo cum nefarie concupiscendo graviter peccet, ut peccati mortalis pœnitentiam aget Sacerdotis arbitratu.

Qui rem aliquam proximi pretiosam invenire cupit, ut illam sibi retineat, mortale peccatum concipit, cuius pœnitentiam aget, ut supra dictum est de furro.

PRÆCEPTUM X.

Non desiderabis uxorem proximi tui.

CANONES PŒNITENTIÆ,

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Si quis concupiscit fornicari; si Episcopus, pœnitens erit annos septem; si Presbyter, quinque; si Diaconus, vel Monachus, tres, e quibus unum in pane & aqua; si Clericus, aut laicus, annos duos.

Si quis in somnis ex immundo desiderio polluitur; surgat, & cantet septem Psalmos pœnitentiales.

Si Clericus, aut laicus ex mala cogitatione, concupiscentiaque semen effuderit; pœnitens erit dies septem.

CANONES PŒNITENTIÆ,

De septem peccatis capitalibus.

Capitalia peccata, quæ principalia etiam vocantur, utpote e quibus omnia vitia principium habent, sunt superbia, vanagloria, avaritia, luxuria, invidia, ira, gula, & acedia.

Pro capitali, mortali que crimine pœnitentia septem annorum indicitur, nisi peccati gravitas, & personæ status severiorem, diuturnioremque pœnitentiam requirat.

Pro capitali crimine pœnitentiam aget, laicus annos quatuor, Clericus quinque, Subdiaconus sex, Diaconus septem, Presbyter decem, Episcopus duodecim.

Sed demonstratæ iam paullo ante sunt pœnitentiæ, quæ ex canonum disciplina constituantur fere pro peccatis mortalibus, quæ ex his septem capitalibus vitiis originem trahunt. Pro gulæ autem vitio sunt hi præcipui pœnitentiæ canones.

CANONES PŒNITENTIÆ,

De gula, & ebrietate.

Sacerdos imprudenter ebrius factus, pane, & aqua pœnitentiam agat dies septem; si negligenter, dies quindecim; si per contemptum, dies quadraginta.

Diaconus, & alius Clericus ebrius factus, arbitrio Sacerdotis pœnitens erit.

Monachus ebrius, pane, & aqua mensibus tribus; si Clericus viginti dies.

Lai-

Laius ebrius graviter arguatur: & pœnitentiam agere a Sacerdote cogatur.

Qui humanitatis gratia alium inebriare cogit, pœnitentiam aget dies septem; si per contemptum, dies triginta.

Qui ad bibendum invitat plusquam naturæ satis est, pœnitentiam agat.

Qui præ ebrietate, & crapula vomitum fecerit, si Presbyter, aut Diaconus, pœnitentiam agat dies quadraginta.

Si Monachus, aut Clericus, dies triginta.

Si laicus, dies quindecim.

Si laicus, item a vino, & carne abstineat dies tres.

Si quis gulæ causa ante horam legitimam ieiunium fregit, duos dies pœnitentiam aget in pane & aqua.

Si quis nimio cibo se ingurgitaverit, ut inde dolorem senserit, unum diem pœnitentiam aget in pane & aqua.

CANONES PŒNITENTIÆ,

De variis peccatis.

Si quis Sacerdos Missam canit, neque communicat; per annum pœnitentiam agat, nec vero interea celebret.

Sacerdos excommunicatus, si celebrat, tribus annis pœnitens fit, hebdomadisque singulis, feria secunda, quarta, & sexta, a vino, & carnibus ieiunet.

Sacerdos, Sacerdotii sui gradu, ordineque in perpetuum amotus, si celebrare audeat, privatur communione corporis, & sanguinis Iesu Christi, usque ad ultimum diem, & in excommunicatione est, viaticum tantum in fine sumens.

Si gutta sanguinis Christi in terram cadit; Sacerdos in pœnitentia sit quinquaginta dies; si super altare, & ad pannum unum transt, diebus duobus; si usque ad pannos duos, diebus quatuor; si usque ad tres, diebus novem; si usque ad quatuor, viginti diebus.

Si incaute dimisit, quamvis nihil nefandi acciderit; tribus mensibus a sui muneris administratione amovetur.

Qui per ebrietatem Eucharistiam vomit; si laicus est, quadraginta diebus; si Clericus, sexaginta; si Episcopus, nonaginta diebus; si infirmus, pœnitentiam agat diebus septem.

Scienter rebaptizatus, si propter hæresim hoc scelus admittit, pœnitentia afficiatur septem annorum, quarta, & sexta feria ieiunans, tribus item Quadragesimis pane & aqua.

Si vero pro munditia hoc facere putarit,

Conc. Theol. Tom. IX.

eum pœniteat tribus annis: quod si ignoranter, non peccat; sed ideo non promovendus, licet sit excellens.

Si Episcopus, Presbyter, Diaconusve sponte est rebaptizatus, quamdiu vivit, pœnitens fit; alii vero Clerici, & Monachi & Moniales, ab hæreticis volentes rebaptizari, pœnitentiam agant duodecim annis.

Sacerdos qui interest clandestinis desponsationibus, per triennium ab officii sui administratione amovetur.

Sacerdos qui pallis altaris mortuum involvit, pœnitens sit decem annis & quinque mensibus; Diaconus autem annis tribus, & sex mensibus.

Qui legata pia Ecclesiæ non solvit, uno anno pœnitens erit per legitimas ferias.

Qui vir faciem suam transformaverit habitu muliebri, & mulier habitu viri; emendationem pollicitus, annis pœnitens sit tribus.

Infirimos, aut vinctos visitare negligens, pœnitentiam aget dies decem, pane & aqua victitans.

DECLARATIONES.

Confessarius, cum ex iis quæ conscripta sunt, intelligat pro ratione & temporum, & personarum diversas pœnitentias fuisse, earumque redimendarum certam rationem adhibitam esse; arbitrio tamen suo illis omnibus mitigandis, moderandisque aget, ut initio traditum est.

De pœnitentia per legitimas ferias constituta, Confessarius animadvertat, eo nomine intelligi feriam secundam, quartam, & sextam, canonum legibus pœnitentiæ, ieiunioque præscriptam.

Carinæ ieiunium, quod aliquando pœnitentiali canone cavetur, id appellatur quod per quadraginta dies in pane & aqua fiebat, ut sæpe numero Burchardus interpretatur. Carinam alii dicunt, quidam carenam, alii carentenam, alii quadragenam.

Pœnitentia per tres Quadragesimas indicta, ita intelligitur, ut cui imponebatur, is in anno pane & aqua ieiunaret Quadragesimas tres: quarum prima est ante diem Natalem Domini; altera ante Pascha Resurrectionis; tertia, quæ scilicet per dies tredecim ante diem festum sancti Ioannis Baptiste agebatur, quemadmodum ex Concilii Salegustadiensis decreto perspici potest.

P

CA-

CAPUT IV.

Quamquam exterior poenitentiae disciplina mutata sit, idem tamen Ecclesiae spiritus perseverat.

I. **L**EX satisfaciendi pro patris delictis divina est. *Facite fructus dignus poenitentiae*: Luc. III. Eadem nunc ac olim satisfaciendi necessitas. Idem spiritus, eadem Ecclesiae mens in praesenti saeculo ac in primo. Porro sicut lex satisfaciendi divina est, ita divina lex est, ut delictorum enormitati quantitas respondeat satisfactionis, iustitiae regulis absolute spectatis. *Facite fructus dignos poenitentiae*. Qui itaque secus agerent, & pro gravissimis, aut continuatis fere periuriis, blasphemis, adulteriis &c. leves imponerent poenitentias, de eorum numero essent de quibus Christus IESUS indignanter pronuntiat Matth. xv. *Cæci sunt, & duces caecorum: caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt*: & Ieremias Propheta cap. vi. clamat: *Curabant contritionem filiae populi mei cum ignominia dicentes, Pax pax, & non erat pax*.

II. Ipsa satisfactionis notio hanc veritatem confirmat. Quid enim satisfactio est nisi rei debitæ integra solutio, & iniuriæ alteri illatæ compensatio secundum iustitiae æqualitatem? Perspicue hoc declarat Lib. I. *Cur Deus homo* cap. xi. S. Anselmus, inquit: *Peccare quippe nihil aliud est quam Deo non reddere debitum . . . Hunc honorem debitum qui Deo non reddit, aufert Deo quod suum est, & Deum exhonorat. Quamdiu autem non solvit quod rapuit, manet in culpa: nec sufficit solummodo reddere quod ablatum est: sed pro contumelia illata plus debet reddere quam abstulit. Sicut enim qui lædit salutem alterius, non sufficit, si salutem restituat, nisi pro illata doloris iniuria recompenset aliquid; ita qui honorem alicuius violat, non sufficit honorem reddere, si non secundum exhonoratorem factam molestiam aliquid, quod placeat illi quem exhonoravit, restituat . . . Sic ergo debet omnis qui peccat, honorem, quem rapuit, solvere; & hæc est satisfactio quam omnis peccator debet Deo facere.*

III. Hanc satisfactionem, quam olim Ecclesia a Spiritu sancto directa voluit, etiam hodie vult, nempe solutionem debiti integram, quoad fert humana imbecillitas. An hodie minorem iniuriam adulterium, homicidium, fornicatio, periurium, blasphemia Deo irrogant quam olim? Severior ne duo-

decim primis Ecclesiae saeculis divina iustitia quam ætate nostra? Clementior ne Deus nunc quam olim? Exterior ergo tantum satisfactionis forma mutata est, secus spiritus, & subsistentia eiusdem. Sanctissimi Patres, & Episcopi tot saeculis canonicas satisfactiones poenitentibus imposuerunt, non ex arbitrio, sed criminum gravitate, & divinæ iustitiæ læsione spectatis. Mutata tempora sunt; at Ecclesiae spiritus idem perseverat. Vetus rigoris remissionem benigne tolerat clementissima mater; at non propterea diminutum est satisfactionis debitum.

IV. Quid quod hominum morbi, infirmitates, concupiscentia, ceteraque effrenatæ appetitiones non blandiori mitiorive remedio nunc ac olim egent? Satisfactiones autem non modo institutæ sunt, ut violata divina iura resarciant, verum etiam ut peccandi propensionem coerceant, & flagitiorum radices evellant. Numquid in præsentia minori zelo Ecclesia ardet spirituales fidelium morbos sanandi? Inventa ne aliqua nova medicina superbiam deprimentæ, concupiscentiæ frenandæ, avaritiæ extinguentæ? Sicuti novus opinandi modus irrepsit, quo quisque suas propugnat cogitatiunculas; ita ne inventa nova ars est, qua carnis rebellio sine labore, & dolore comprimatur: qua superbia, ambitio, fastus, & ceteræ depravatæ cupiditates absque difficultate, & quidem gravissima coerceantur? Amentes ne fuerunt tot saeculorum poenitentes, qui sine necessitate ieiuniorum, flagellis, cinere, & cilicio in corpus proprium sævierunt? Nec est quod reponatur, id ex redundantia præstitisse. Quoniam, nisi eiusmodi remediis sordes animæ expiantur, ad sacram mensam non admittebantur.

V. Falluntur ergo, & quidem turpiter, qui antiquos canones tantorum Patrum auctoritate, & reverentia consecratos, existimant sic abolitos esse, ut Sacerdotes, nullo ad eisdem respectu habito, pro gravissimis flagitiis leves quasdam poenitentias possint iniungere. Quem perniciosum abusum, & sacrilegam corruptelam semper deploravit Ecclesia, quæ semper pristinum inculcare fervorem, quoad patitur temporum calamitas, non cessat illo ipso tempore quomitiores ætatis nostræ satisfactiones tolerat. Ex multis documentis unum transcribo ex Concilio Parisiensi VI. ubi *Lib. I. cap. xxxii.* hæc habentur. „ Quoniam multi Sacerdotum partim incuria, partim ignorantia, modum poenitentiarum reatum suam consentibus, „ secus quam iura canonica decernant, im-

„ po-

„ ponunt, *utentes scilicet quibusdam codicillis contra canonicam auctoritatem scriptis, quos Poenitentiales vocant, & ob id non vulnere peccatorum curant, sed potius foventes palpant, incidentes in illud propheticum: Væ qui consunt pulvillo sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ad decipiendas animas*: omnibus nobis salubriter visum est ut unusquisque Episcoporum in sua Parochia eosdem *erroneos codicillos diligenter perquirat, & inventos igni tradat*, ne per eos ulterius Sacerdotes imperiti homines decipiant. Sacerdotes porro qui *aut muneris, aut timoris, aut certe favoris causa*, tempora, modumque poenitentiarum ad libitum poenitentium indicunt, audiant quid Dominus per Ezechielem Prophetam terribiliter dicat: *Hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium: ecce ego ad vos*. „ &c.

VI. Compertum itaque exploratumque, spiritum mentemque Ecclesiae nullam subsistere mutationem, & idem nunc ac olim satisfactionis debitum esse; cum nec divina iustitia mitior, nec Dei misericordia maior, nec peccatorum malitia levior, nec carnis, & humanarum passionum victoria facilior, aut blandior evaserit. Forma, methodus, ratio satisfactionis, & solutionis debiti variata est; verum divinæ iustitiæ iura violata æque in præsentia, ac primis Ecclesiae saeculis, resarcienda sunt. Olim absolutio nem solutio præcedebat; nunc subsequitur: olim gradus quatuor in solutione servandi præscripti erant; nunc penitus obsolevere: & hanc mutationem ratam habet Ecclesia. Olim quantitas satisfactionis, pro quolibet peccato mortali solvendæ, taxata erat; & ab ea recedere Confessariis vetitum erat. Hanc taxationem nunquam alio decreto mutavit Ecclesia, sed prudentiæ Sacerdotum reliquit, ut pro temporum, & personarum diversitate attemperare rigorem valeant, semper tamen respectu habito & ad antiquos canones, & ad criminum maiorem, vel minorem enormitatem, ut ex Concilio Tridentino, eiusque Catechismo, & aliis Conciliis mox palam fiet. Aliqua ergo antiquæ disciplinæ in exhibenda pro peccatis satisfactione habenda ratio est. Abrogati sunt gradus poenitentiarum, anticipatio solutionis ante absolutio nem, & nonnulla alia exterioris mortificationis signa obsolevere. Summa insuper clementia tolerat Ecclesia mensuræ olim præscriptæ poenitentiarum solvendæ diminutionem. Tolerat, inquam, ut Sacerdotes queant pe-

nitentium imbecillitati attemperare & ieiuniorum asperitatem, & precationum diuturnitatem, & eleemosynarum quantitatem. At summis votis cupit benignissima mater ut, quantum humana infirmitas finit, Confessarii studeant ad antiquorum normam poenitentiarum suorum mores informare, illoque animare ad dignos poenitentiarum fructus divinæ iustitiæ exhibendos. Quoniam Ecclesiae spiritus idem semper fuit, est, & erit, ut poenitentes debita, quoad possunt, Deo solvant, & opportunis remediis carnem, & concupiscentiam frenent.

VII. Multa hic promenda essent contra non paucos novissimos Casuistas, qui antiquorum canonum auctoritatem tantum non contemnunt, ex S. Carolo Borromæo. Sed pauca adiciam. *Exulcerantur* (inquit S. Archiepiscopus in oratione ad Conc. Mediolanense VI.) *animi quorundam dicitantium: Non ferunt hæc tempora veterum canonum, & antiquæ Ecclesiae medicamenta. Immo ardentius prosequamur, quoniam hæc una medicina est præstantissima, maximeque opportunum id remedium, ut quibus olim rationibus disciplina ecclesiastica lata, & propagata fuit, iisdem ipsis & instauretur, & propagetur.* In concione vero ad Concilium II. filios perditionis appellat illos qui aiunt: *Non ferunt hæc tempora veterum canonum severitatem. Sic iam diu viximus; sic vixerunt, ita egerunt qui ætate antecesserunt: vitæ institutum nihil est quod mutemus. At nos hæc, atque adeo alia huiusmodi contemnimus &c.* Matthæus Giberti Episcopus Veronensis in suis constitutionibus cap. xviii. tit. 6. *Confessarii canones poenitentiales quasi quasdam regulas ediscant . . . ut sciant illos postea sapienter, & discrete moderari secundum peccati circumstantias, & contritionis qualitatem.* Sic locuti SS. Episcopi ætati nostræ propinquiores. Hos audito, secus Casuistas illos qui oppositum docent.

CAPUT V.

Expediat ne in præsens publica poenitentia.

I. **P**rimum poenitentiarum publicæ tria delicta obnoxia legimus, nempe idololatricam, homicidium, & adulterium. Post obmorum pravitatem alia adiecta fuere. Disputant Theologi in utramque partem, fuerint ne peccata occulta poenitentiarum publicæ obnoxia? Utraque pars non contentenda argumenta promit, quæ recensere operæ pretium non existimo. Sunt qui utramque sen-

P 2

ten-

tentiam conciliant exemplo hodiernæ disciplinæ. Canones hodierni, qui in atrociora quædam crimina pœnas excommunicationis, & irregularitatis decernunt, ipso facto subeundas, æque ligant homicidas, simoniacos &c. occultos, ac publicos: cum solo discrimine, ut tum solum suspendatur effectus, cum seruari nequit absque infamiæ, aut alterius gravioris incommodi periculo. Idem ergo dicendum de veteri disciplina videtur. Verum, ut ut hac de re sit, illud discutendum nobis est, expediat ne in præsens poenitentia publica?

II. Quæst. unic. *Utrum peccata publica poenitentia publica expianda sint etiam ætate nostra?* Resp. Adfirmativa sententia mihi vera videtur. Et missis antiquis Patrum documentis, pauca illorum produco qui sunt ætati nostræ propinquiores. Principio tamen auctoritas S. Pauli I. *Timoth. v.* præcedat. *Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.* Memoriam commendanda est ratio hæc, *ut & ceteri timorem habeant.* Cardinalis Gropperus in Institutione catholica dolet, quod poenitentia publica inexcusabili prorsus negligentia, aut imperitia Sacerdotum in Latina Ecclesia iam in totum pene exoleverit. Oportet ut qui publice peccat, publica multetur poenitentia.

III. Petrus Soto, strenuus adversus Lutheranos Ecclesiæ catholicæ vindex, & Tridentini Concilii Theologus in *Instit. Sacerdot. lect. 2.* gemebundus scribit: *Si hoc fieret, hoc exemplo viderent omnes, quanti peccata fiant in Ecclesia, & quam dura sit pro illis suscipienda poenitentia: atque ita ab eis detereretur populus, & ad Dei timorem excitaretur. Aperte enim videmus, quantum horum obliteratio in Ecclesia detraxerit dignæ estimationi peccatorum, & timori Dei. Quapropter cuperent multi illa poenitentia publicæ tempora restitui.*

IV. Legati missi a Carolo IX. ad Concilium Tridentinum inter alia reformationis capita, hæc proposuerunt, inquit Carolus Vittassius. *Quoniam sæpe ob unius enorme delictum affligeretur universus populus, quem de proximi peccatis sollicitum esse oportet, restituantur Ecclesiæ catholicæ, non solum illa antiqua propter graves, & publicas offensas poenitentia publica; sed etiam ad iram Dei placandam ieiunia, & luctus publici.*

V. Et re ipsa Concilii Tridentini Patres hæc pia, & iusta Gallorum vota exaudiere. Nam *sess. xxiv. cap. viii. de reform.* hæc statuerunt. *Apostolus monet publice peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab*

aliquo publice, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotisque fuisse non sit dubitandum; huic condignam pro modo culpæ poenitentiam publice iniungi oportet, ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam.

VI. Catechismus eiusdem Concilii II. *Part. cap. v. s. 67.* hæc habet. *Præterea poenitentia nostræ exempla alios docent, quomodo ipsi vitam instituerent, & pietatem sequi debeant. Cum enim pœnas pro peccatis nobis irrogatas ceteri homines intuentur, & summam cautionem sibi in omni vita adhibendam, & mores pristinos corrigendos esse intelligunt. Quare (N. B.) sapientissime illud ab Ecclesia observatum est, ut cum ab aliquo publice flagitium commissum esset, publica etiam poenitentia ei indiceretur, ut ceteri timore perterriti, deinceps peccata diligentius vitarent: quod etiam in occultis criminibus, quæ graviora essent, interdum fieri solitum erat. Sed in publicis, ut diximus, hoc perpetuum fuit, ut qui ea commiserant, antequam publicam poenitentiam suscepissent, non absolventur. Interim vero Pastores pro eorum salute Deum rogabant, atque ut ipsi etiam poenitentes idem facerent, eos hortari non desinebant.*

VII. Patres Tridentini Concilii, eiusdemque Catechismi publicæ poenitentia imponendæ necessitatem in verbis S. Pauli Apostoli fundant, & in ipsa peccati publici natura. Publicum enim scandalum publica auferri poenitentia debet. Porro ita hanc publicæ poenitentia iniungendæ necessitatem commendant, ut solis Episcopis facultatem tribuant commutandi interdum hanc publicam poenitentiam in secretam, quando & temporum, & personarum circumstantiæ ita postulant.

VIII. Tridentini Concilii doctrinam omnes celebriores Ecclesiæ promovere curarunt. In Italia S. Carolus Borromæus continuo post absolutum Concilium Tridentinum in Concilio Mediolanensi I. hæc statuit. *Idem (Confessores), quemadmodum a sacra Tridentina Synodo iussum est, publice peccantibus publicam poenitentiam imponant. Neque illud poenitentia genus, nisi data ab Episcopo facultate, secreta alia pœna commutare audeant.* Et hoc vehementius urget in aliis posterioribus Conciliis III. & V. & in monitis ad Confessarios, ubi & ipsis Regularibus id vetat.

IX. Tridentini Concilii doctrinam ad exemplum S. Caroli promoverunt Cardinalis Mironius anno 1565. in Synodo Mantuana

can.

can. xv. Prothomæus Gallius Cardinalis in Si-pontina an. 1567. Paulus de Aretio Cardinalis Placentina an. 1570. Cyprianus Pallavicinus in Genuesi an. 1595. Dominicus Bol-lanus in Brixienti an. 1674. Marfilus Col-umna in Salernitana an. 1579. Alexander Vidicionus Episcopus Lucensis in Statutis an. 1586. Antonius Maria in Amerina an. 1596. Hieronymus Bernerius in Ausculana an. 1596. Petrus Uzimbardus in Aretina an. 1597. Ioannes Fontana in Ferrariensi an. 1612. Boni-facius Caietanus in Tarentina an. 1614. Car-racoliolus in Propeensi an. 1618. Franciscus Iustinianus in Tarvisina an. 1619.

X. Carolus Vittasse de satisfactione recen-set Synodos Gallia, Hispania, Germaniæ, aliarumque nationum. Denique plures Theo-logi, etiam mitiores, unaque doctiores hanc ipsam doctrinam popugnant. Tannerus *Tom. IV. disp. vi. qu. xiii. concl. 6.* Ægidius Co-nink *Tom. II. disp. x. dub. 8. concl. 6.* Vaquez in *III. Part. qu. xciv. de satisfact. art. 2. dub. 2.* Suarez in *III. Part. disp. xxxviii. sect. 6.* omnes Soc. Iesu percelebres Theologi. Do-ctor eximius Suarez laudat pro hac sententia S. Thomam in *IV. disp. xiv. qu. i. art. 5. quæstion. i. ad 1. & disp. xvii. qu. iii. art. 4. quæstion. 4. ad 4.* Alensem *IV. Part. qu. 14. mem. 6. art. 1.* Paludanum *disp. xiv. qu. vi. Argentinensem art. 3.* Durandum *qu. iv. Dominicum Soto disp. xix. qu. ii. art. 5.* S. Antonium *III. Part. tit. xiv. cap. xvii. s. 6. & alios.* Graviores autem ex iunioribus Theologi, Morinus, Merbesius, Iuveninus, Natalis ab Alexandro, Habert, Vittasse, ceterique plures in eandem concedunt sen-tentiam.

XI. Hactenus doctrinam certam, & regula-generales ex Scripturis, Patribus, & Con-ciliiis hausit dedi. Quid vero in praxi expedi-at, definiri generatim nequit. Totum hoc ex prudentia christiana Sacerdotum pen-det. Id semper præ oculis habendum, quod scandalum publicum, & damna spiritualia proximo irrogata compensanda omnino sunt. Quando vero circumstantiæ tales occurrant quæ ab hoc debito eximant, ad prudentes, doctos, piisque Confessarios attinet iudicare.

CAPUT VI.

De qualitate, quantitate, & tempore satisfactio-nis iniungendæ poenitentibus.

I. Quæst. I. *Quotuplex sit satisfactionis genus?* Resp. Duplex satisfactionis genus poenitentibus iniungendum *Conc. Theol. Tom. IX.*

distinguitur a Concilio Tridentino. Alterum ad novæ vitæ instaurationem, & infirmitatis sanitatem ordinatur. Alterum præteritorum criminum vindictam, & castigationem spectat. Prior medicinalis pœna, posterior vindicativa appellari solet. Medicinalem peritus medicus, vindicativam æquus, & integerrimus iudex præscribit: idcirco Confessarius in hoc sacramento & medici, & iudicis personam sustinet.

II. Medicus corporum ille est optimus non qui plurimos infirmos visitat, non qui nominis celebritate clarus nobilioris visitat æ-grotos, & infirmorum aures eruditus de medicina sermonibus, & blandiloquentia demulcet; sed qui plures sanat infirmos. Similiter optimus Confessarius ille non est qui doctus, accuratiusque de conscientia calibus disputat, aut plurimorum poenitentiam turba numerosa circumdatus omnes absolvit; sed qui poenitentium morbos sanat, & congrua sanitati confirmandæ remedia præscribere novit, ut fufius *Lib. seq.* dicturus sum.

III. Porro ut Confessarius intelligat, quantæ necessitatis sit poenitentia medicinalis applicatio, præ oculis habeat Tridentini *sess. xiv. cap. viii.* verba sequentia. *Magnopere a peccato revocant, & quasi freno quodam coercent hæc satisfactoria pœna, cautioresque, & vigilantiores in futurum poenitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque vero securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Domino pœnam, quam ut hæc poenitentia opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficiamur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compati-mur, & glorificabimur.*

IV. Heinc colligant Confessarii, num per unum, & alterum B. Virginis Rosarium, Litanias, Psalmum habitus vitiosi expellantur. Videant, quid ad concupiscentiam coercedam, ad libidinem domandam profint breves quædam precatiuncula. Quid ergo præstare Confessarius debet? Mox dicam.

V. Quæst. II. *Quid observare Confessarius debet in medicinali poenitentia iniungenda?* Resp. Primum omnium poenitentis tenetur inspicere, quodnam vitium capitale occupet poenitentis cor, & sedem veluti in eodem locatam habeat; uno verbo, quodnam sit vitium, seu passio dominans, & tyrannidem

P 3

exer-

exercens. In illo spectabit superbiam, in hoc avaritiam; in uno inanem gloriam, in altero luxuriam; in hoc acediam, in illo iram &c. Interrogabit poenitentes, cur lapsi sint in talia odii, vindictæ, furti, libidinis, intemperantiæ flagitia? Reponet ille: Quia contemptui habitus fui, & despiciatui, famamque meam læsam existimavi. Ecce superbiam. Reponet alter: Rapui, defraudavi, debita non solvi: quia, inquiet ille, sustinere statum meum debeo: quia, reponet alter, & alii mihi damna intulere. Respondet alter: Fornicatus, mœchatus sum, quia efflictum depereo illam, quia æstu libidinis ardeo. Et hæc dicit: Consensi in fornicationem, in adulterium, quia alia via in publicum ornata, ut meum decet statum, prodire nequeo. Hi avari, superbi, inanis gloriæ cupidi, ambitiosi, luxuriosi sunt.

VI. Quamvis ergo eadem flagitia forinsecus in poenitentibus appareant, non iisdem curanda remediis sunt: quia ex diversa radice venefica proficiuntur. Do exemplum. Homo adulterium, aut fornicationem perperat ex impetu libidinis, socia mulier ex impetu superbiam, & ambitionis, ut inde pretium seu munera caperet, quibus luxum, & vanas pompas foveat. Ergo fornicatori, seu adultero crebra ieiunia, & disciplinæ (barbarum nomen) iniungi debent. Adulteræ e contrario, seu fornicatrici vestium humilitatem, & modestissimum ornatum præscribere, luxum, pompas, fastum, accessum ad publicos congressus interdicerere severe debes. Avaro liberales elemosynas, & primum omnium debitorum promptam solutionem, & damnorum compensationem, Ne multa. Vitio dominantis, quod deprehendis in poenitente, oppositæ virtutis officia præscribe, habita semper & personarum, & temporum ratione. Communiter vero omnibus, plebeiis, & idiotis exceptis, præscribe piæ meditationes passionis Christi Iesu, æternitatis, vitæ brevitatis, fugacis, & elabentis vanitatis &c. sanctorum librorum lectiones, quotidianum conscientiam examen, actuum amoris Dei, & contritionis exercitia, confessionis frequentiam sub pio doctoque Sacerdote, propositorem in dies singulos innovationem, iaculatorias preces, & id genus similia. A doctrina P. Tamburini, docentis, non esse inculcandum poenitentibus ut præcipue doleant de flagitiis quibus sunt valde addicti, prorsus caveto. Illius verba supra adduxi, & refutavi. Sed audi in *Instruct. sacrament. poenit.* S. Carolum Borromæum. *Quam poenitentiam imponet, ut in hebdomada*

mane certis diebus (id quod in singulos dies etiam faciendum esse, gravissime B. Chrysostr. monet) sancta meditatione proposita solemnem illam sponsonem quam per compadres in baptismo sancte fecerunt, redintegrent, intime Deum precando: in qua precatione firmo stabilique animi proposito statuunt se Christo Domino adhaerere, renuntiareque iterum atque iterum sæculi pompis, operibus tenebrarum, & diabolo in primis, cui se adversarios esse & professi sunt, & profitentur perpetuo.

VII. Altius meditandam inculca solemnem baptismatis professionem Christo Domino adhaerendi, pugnandique adversus mundum, carnem, & diabolum, illis potissimum qui honorem & honestatem iactant, quos pudet haberi mendaces, fidei datæ fractores, & perduelles: illis feminis, quæ nihil impensius prosequuntur, quam pompas, & vanitates, quibus solemni ritu in baptisate renuntiarunt.

VIII. Quæst. III. In quantitate poenitentiam vindictivæ præscribenda respicere ne ad sacros canones, & criminum enormitatem Confessarii debent? Resp. Negant Casuistarum plures; sed adfirmant Concilium Tridentinum, eiusdem Catechismus, innumera Synodi & provinciales, & diocesanæ, S. Antoninus, S. Carolus Borromæus, ceterique Sancti, & graviores Theologi omnes. Concilium Tridentinum *sess. XIV. cap. VIII.* hæc præscribit. *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggererit, pro qualitate criminum, & poenitentium facultate salutare, & convenientes satisfactiones iniungere, ne si forte peccatis commoveant, & indulgentius cum poenitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem.*

IX. Clara hæc sunt & luculenta. At quomodo scire Confessarius potest mensuram poenitentiam criminum gravitati congruam? Respondet eiusdem Catechismus *Part. II. cap. v. §. 79.* his verbis. *In irroganda autem satisfactionis poena Sacerdotes nihil suo arbitratu statuendum esse, sed omnia iustitia, prudentia, & pietate dirigenda existimabunt. Atque ut hac regula peccata metiri videantur, & poenitentes suorum scelerum gravitatem magis agnoscant, operæ pretium erit, eis interdum significare, quæ poenæ quibusdam delictis ex veterum canonum præscripto, qui poenitentiales*

peccantur, constituta sint. Igitur universæ satisfactionis modum culpæ ratio temperabit.

X. Animadvertas velim, Tridentini Concilii doctrinam non ad disciplinam attinere, sed authenticam esse divini mandati interpretationem. Debent ergo Sacerdotes &c. Hanc Concilii doctrinam universalis Ecclesiæ traditio confirmat. Cursum aliquo delibito. Cyprianus *Lib. de lapsis* inquit: *Poenitentia criminis non sit minor.* S. Basiliius in *Psal. xxxix.* hæc inter alia scribit: *Magnum est & grave peccatum; multa opus habet confessione, lacrymis amarulentis, peracri contentione vigilarum, indivulso, & continenti ieiunio. Levis est, nec intoleranda offensio: huic quoque exactetur poenitentia.* S. Ambrosius ad Virginem lapsam *cap. VIII.* inquit: *Grandi plagæ alia & proluxa opus est medicina. Grande scelus necessariam habet satisfactionem.* Hac voce loquuntur Patres omnes.

XI. Tridentinum Concilium inquit: *Quantum spiritus, & prudentia suggerit.* S. Thomas in *Suppl. qu. xviii. art. 4. ad i.* respondet, quod arbitrium illud debet esse divino instinctu regulatum. Doctrina hæc, alioquin Confessariis omnibus formidanda, summopere meditanda est. Vacuum omnium humanorum affectuum sit oportet iudicium illud. Non amor alliciendi, non timor amittendi poenitentes, non gloria & aura mundi, sed sola spiritualis poenitentis salus, & Dei gloria dirigere iudicium illud debet, non secus ac iudicium impertiendi absolutionem, & dispensandi vota. En rationem quam ibidem assignat S. Thom. in corp. *Dicendum, quod Sacerdos operatur in usu clavium sicut instrumentum, & minister Dei. Nullum autem instrumentum habet efficacem actum, nisi secundum quod movetur a principali agente.* Et ideo dicit Dionysius in *fine eccles. hierar.* quod sacerdotibus utendum est virtutibus hierarchicis, quomodo Divinitas eos moverit. *In cuius signum Matth. xvi. ante potestatem clavium Petro traditam sit mentio de revelatione Divinitatis ei facta: Ioan. xx. præmittitur potestati remissionis Apostolis datæ Spiritus S. donum, quo filii Dei aguntur.* Unde si quis præter illum motum divinum uti sua potestate præsumeret, non consequeretur effectum, ut Dionysius dicit (*ibid.*) & præter hoc a divino ordine averteretur, & sic culpam incurreret. Et quia poenæ satisfactoriæ infligendæ, medicinæ sunt, sicut medicinæ in arte determinatæ non omnibus competunt, sed variantur secundum arbitrium medici non propriam voluntatem sequentis, sed scientiam medicinæ; ita poenæ satisfactoriæ in cano-

nibus determinatæ non competunt omnibus; sed variantur secundum arbitrium Sacerdotis divino instinctu regulatum. Sicut ergo medicus aliquando prudenter non dat medicinam ita efficacem, quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ manus periculum oriatur; ita Sacerdos divino instinctu motus non semper totam poenam quæ uni peccato debetur, iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine poenæ desperet, & a poenitentia totaliter recedat.

XII. Potissimæ regulæ in imponenda poenitentia servandæ, explicatæ hic ab Angelico sunt. Non modo ad criminis enormitatem, sed etiam ad poenitentium personas, seu personarum qualitatem, nempe ad naturæ imbecillitatem, ad paupertatem, ætatem, & præsertim vitiosas propensiones, & veneficas radices respiciendum est. Quia (subdit S. Thomas in *IV. dist. xx. quæst. i. art. i.*) *peccato minus difficilius potest resisti quam peccato alterius; sicut iuveni pro fornicatione imponitur maior poenitentia quam seni, quamvis minus peccet: vel quia in uno peccatum est periculosius, sicut in Sacerdote, quam in alio: vel quia multitudo magis prona est ad illud peccatum.*

XIII. S. Carolus Borromæus regulas, quæ in præscribendis poenitentis servare Confessarii debent, exponit. Et in primis antiquorum canonum scientiam commendat, atque Confessariis inculcat, ut inde iniungendæ poenitentiam normam arceffant. Hæc enim docet in *Instruct. Confess. Patres*, inquit, *docuerunt, quem necessaria admodum sit Sacerdotibus qui in audiendis peccatorum confessionibus versantur, canonum poenentialium scientia. Etenim si omnia quæ ad poenitendum modum pertinent, non prudentia solum ac pietate, sed iustitia etiam metienda sunt, certe norma hæc e canonibus poenentialibus sumatur oportet.*

XIV. Prudentia vero summa Confessarios monet ut antiquorum canonum severitatem attemperent, deliniant, minuunt, prout fragilitas poenitentium, & temporum ratio, & aliæ circumstantiæ postulant. *Canonum poenitentiam* (inquit in *Instruct. poenit.*) *ut tempora ferunt, pro caritate, & prudentia sua minuet, prout peccati, & peccatoris circumstantiæ requirunt; in quibus rationem etiam habebit contritionis eius qui peccavit. Demonstrabit tamen iis qui gravius peccarint (quo magis scelerum suorum magnitudinem agnoscant) quanta ipsis poenitentia ex canonum regulis imponenda esset. Nec vero putent sua peccata levia esse, quia parva illis poenitentia data*

est; sed hoc factum esse, ne eam quæ pro culpæ ratione iniungenda erat, deserant cum periculo salutis suæ. Proinde poenitentes ideo hortandi erunt, ut præter poenitentia opera imposta, plura etiam alia præstare conentur. Nihil sapientius dici potest. Peccata hodie non minus quam olim, ut alias dixi, lædunt divina iura; nec minores hodie quam præcis temporibus poenitentias exigit iustitia divina.

XV. Quæst. IV. *Utrum poenitentia iniungenda a Confessario impleri ante absolutionem debeat?* Resp. Æmulanda est Ecclesiæ disciplina. Absolute sacramenti ratio postulat ut poenitentia impleatur tempore a Sacerdote præscripto. Nullum autem in Scriptura præceptum est ut impleatur sive ante, sive post absolutionem. Quamobrem Sixtus Papa IV. ann. 1478. hanc Petri Oxomensis thesım diris devovit. *Non sunt absolvendi poenitentes nisi peracta prius poenitentia imposta.* Rursus Alexander VIII. inter plures propositiones sequentes damnavit. 16. *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio, natura rei id ipsum quodammodo dictante.* 17. *Per illam praxim mox absolvendi ordo poenitentia est inversus.* 18. *Consuetudo moderna sacramenti poenitentia, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.* Has theses P. Viva tribuit Arnaldo, & Estio. In nullo tamen Moralistarum, neque in Merbesio, neque in Genneto, neque in Natali Alexandro, neque in Iuvenino, neque in Antoine, neque in ceteris catholicis Casuistis, qui *Rigoristæ* imperite nuncupari a Benignistis solent, reperiuntur. Merito autem proscriptæ sunt, cum nulla lex divina, ut dictum est, ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni præcipiat. Inhærendum ergo Ecclesiæ disciplinæ quæ hodie obtinet.

XVI. Quæst. V. *Utrum liceat aliquando Sacerdoti iniungere partem poenitentia ante absolutionem implendam?* Resp. Sæpe occurrunt rationes ob quas non modo possit, sed debeat Sacerdos iniungere poenitentias congruas ante absolutionem implendas. Quando poenitentes irretiti sunt habitibus vitiosis; quando soliti fuere negligere poenitentias in præcedentibus confessionibus iniunctas; quando signa sufficientia veræ conversionis non exhibent; quando ieiunia quadragesimalia, cum possent, non fervarunt; quando longas inimicitias foverunt: in his & similibus

casibus debet Sacerdos ex fructibus poenitentium eorumdem contritionem colligere: antequam eos solvat, liget, & congruas poenitentias imponat ante absolutionem implendas; ut fusius infra de absolutione imperpetuanda recidivantibus, & consuetudinariis dicam.

C A P U T VII.

S. CAROLI BORROMÆI doctrina practica ex Tridentino hausa Confessarii proponitur tamquam norma iniungendæ poenitentia satisfactoria. Adbortatio ad Confessarios.

I. Singularis Dei providentia S. Carolum Borromæum, ceu antiquæ sanctitatis imaginem, nostræque pietatis exemplar, excitavit, qui Concilii Tridentini doctrinam latius explanaret, ne perniciose plurimum Sacerdotum lenitas, sacri illius Cœtus canones & decreta paucis concepta obscurare posset. Quare licet non pauca hætenus istius celeberrimi Cardinalis & Archiepiscopi documenta dederim, pretium operæ existimo eiusdem regulas, quas Confessarii in poenitentis, criminum enormitati, quoad licet, paribus, imponendis fervare debent, isthuc transcribere.

II. Hæc autem S. Archipræsul Confessariis, & Parochis servanda *Act. Part. IV. in instruct. poenit. præscribit*: „Maxime videant ne pro peccatis gravibus levissimas poenitentias imponant, id quod & Confessoribus, & poenitentibus periculosum est; cum id a sacris litteris, & a Conciliorum decretis, & a SS. Patrum sententia alienum sit. Nam divinæ litteræ ab iis qui poenitentiam agunt, hoc efflagitant, ut fructus dignos poenitentia faciant, utque ad Dominum convertantur in ieiunio, fletu, & planctu. Et vero qui peccatis gravibus leves quosdam poenitentia modos imponunt, hi, canoni inquit, *consuunt pulvillos secundum propheticum sermonem sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas.* Immo Concilium Tridentinum docet *alienorum peccatorum participes fieri eos Congessores qui, dum cum poenitentibus indulgentius agunt, levissima quædam opera pro gravissimis delictis iniungunt.*“

III. Hac generali regula Parochos, & Confessarios monet, ne se decipi patiantur a blandiloquentia illorum Casuistarum qui nimia indulgentia consuunt pulvillos sub omni cubito manus. Non eos excitat, ut a tetro

Ri-

Rigorismo, sed a nimia lenitate, in quam natura ipsa propendet, sibi caveant. Porro ne datam præceptionem generalem in vanos detorquere sensus, ut confuescunt, queant, peculiarem satisfactionum iniungendarum normam adiicit continuo ibidem inquit: „Ut verbi gratia poenitens vestium sericarum usu, aut ornamento, conviviorum apparatu, venatione aliquo certo tempore abstineat. *Ut egentibus hominibus cibum suppeditet, ac ministrat: pedes item lavet. Ut peregrinos pro facultatum ratione hospitio excipiat. Ut in publica domo, hospitali, locove pio aliquot dies operam navet. Ut visitet qui in carcere sunt, eosdem consoletur, & cum per facultates potest, alacerto præstituto tempore. Ut se per aliquot dies in Monasterium aliquod, aliumve semotum locum abdat, ubi poenitens vivat.* Ut aliquot diebus carne, & vino item abstineat. Ut certis diebus, præsertim feria quarta, sexta, & sabbato, ieiunet; vel etiam *vescatur solum pane, & aqua potu utatur.* Ut certo aliquo tempore non equitet, *ut humi aliquamdiu iaceat, cubetve.* Ut cilicium aliquot dies induat, & alia eiusmodi.“

IV. Quamquam recensita regula singulares imponendarum satisfactionum modos spectet; nihilofecius sanctus Archipræsul enucleatius declarat proculparum, personarumque diversitate poenitentias præscribendas esse, sic ibidem pergens. „Ita ut superbis humilitatis opera, carnis voluptatem sectantibus ieiunia, abstinentiam, cilicii gestationem, aliamque corporis macerationem pro peccati gravitate indicat. In oratione negligentibus, ut singulis diebus mane saltem, & vespere orationi vacent. Feria secunda, & aliis certis feriis pro defunctis orent: certis item definitisque diebus visitent stationales, & præcipuæ devotionis Ecclesias, & altaria, præsertim in Quadragesima, & Adventu. Mundi pompas, choræas, aliaque opera Satanæ confectantibus eam poenitentiam imponet, ut in hebdomada mane certis diebus (id quod in singulos dies etiam faciendum esse gravissime B. Chryostomus monet) sancta meditatione sibi proposita, solemnem illam sponsonem quam per compartes in baptisimo sancte fecerunt, redintegrent, intime Deum precando: in qua preceatione firmo, stabilique animi proposito stantur se Christo Domino adherere, renuntiareque iterum sæculi pompis, operibus tenebrarum, & diabolo in primis, cui se adversarios esse & professi sunt, & presententur perpetuo.“

V. Ne vero mollioris Ethices patroni nonnulli cavillari possint, hæc ex folis antiquæ canonibus poenitentialibus derivata esse, atque adeo obsoleta, sciant, sanctum Carolum regulas istas ex ipso œcumenico Tridentino Concilio, ceu ex limpidissimo fonte, hausisse. Tridentinum vero hanc doctrinam, ab Evangelio, ab Apostolis, a Patribus, a prioribus Conciliis acceptam, & hominum malitia, & plurimum Sacerdotum ignavia quandoque neglectam, redintegrasse, atque confirmatam Pastoribus populo Dei inculcandam tradidisse.

VI. Paucis Tridentini Concilii capita, unde ultimæ ætatis nostræ Apostolus Borromæus suas præceptiones arcessivit perstrinam. Sacra Synodus *sess. XIV. can. 13. & 14. & cap. VIII.* contra Lutherum, fide catholica credendum sanxit, poenitentiam, non in melioris vitæ constitutione tantum, sed in pristinis peccatis lugendis, ieiuniis, elemosynis, aliisque pietatis operibus sitam esse, Patrum antiquorum, & ipsius Evangelii auctoritate allegata: *Facite fructus dignos poenitentia.* An aperta & Ecclesiæ, & Concilii ludificatio non esset Lutheri, & novatorum de poenitentia hæreses verbis damnare, re tamén & facto probare, ut faciunt illi qui pro enormium flagitiorum satisfactione paucas precationulas, levesque pestores tunciones imponunt? Subdit ibidem Concilium: *Debent Sacerdotes Domini . . . pro qualitate criminum &c. Quod divina iustitia ratio exigere videtur.* Breviloquentia Tridentini Patres rationem reddendæ satisfactionis pro criminum enormitate ab ipsius divinæ iustitiæ legibus repetunt; immo addunt ibidem: *Et divinam clementiam decet ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione accepta peccata leviora putantes, velut iniurii, & contumeliosi Spiritui sancto in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Proculdubio enim magnopere a peccato revocant, & quasi freno quodam coercent hæc satisfactoria poenæ, cautioreque & vigilantiores in futurum poenitentes efficiunt.*

VII. Noti iustitiæ modo, sed ipsius divinæ clementiæ ratio postulat ut tales affligentes satisfactiones poenitentibus, gravissimis flagitiis ontistis, iniungantur, quæ eos a repetendis culpis absterreant, coerçantque. Iudicium, o Confessarii, vosmetipsi ferre, num leves precationes, pauca coronula, aliqua rosaria comprimere carnem, exagitare sensus, perterrefacere animum pravis habitibus inquinatum valeant, & tantum incutere terrorem, ut & culpæ enormitatem

pa-

patefaciant, & in eadem relapsam impediant. Ipsi iudicate, an leves poenitentiae, quae pro adulteriis, fornicationibus, periuriis, aliisque istiusmodi sceleribus hodie dum & a non paucis Casuistis praescribuntur, & a plurimis Confessariis re ipsa iniungi solent, non adimant sceleribus horrorem, & non adiciant peccatoribus ad eadem renovanda animos. Ipsimet iudicate, an haec hodierna plurium indulgentia occasione non praebet peccatoribus, sicuti Tridentinum ait, ut in graviora peccata labantur, & Spiritui sancto iniurii & contumeliosi audacius evadant. Ita Concilium, ita Patres omnes clamant. Facilitas veniae (inquit Ambrosius in Psal. cxvi.) incentivum tribuit delinquendi. Medicus ipse, si serpentis interius inveniat vulneris cicatricem, cum debeat ressecare ulceris vitium, ne latius serpat, tamen a secandi, urendique proposito lacrymis inflexus aegroti, medicamentis tegat quod ferro aperiendum fuit: nonne ista inutilis misericordia est, si propter brevem incisionis, vel exustionis dolorem corpus omne tabescat, vitae usus intereat?

VIII. Luculentius ibidem Concilium declarat, huc spectare satisfactionum impositionem debere, ut vitiosos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollat. Quis communi sensu praeditus asserere ausus fuerit, inveteratos luxuriae, superbiae, avaritiae, ebrietatis, maledictoriae habitus eradicari posse aliquibus precibus lectitandis? Quis non videat, voluptuosas severas carnis afflictiones, superbis humilia officia, maledictis alieni honoris compensationes, avaris largiores eleemosynas iniungendas esse? Ita sanxit ibidem Concilium. Neque vero ulla via in Ecclesia Dei unquam estimata fuit ad amovendam imminentem a Domino poenam, quam ut haec poenitentium opera homines vero animi dolore frequentent. Quae sunt opera haec quae eum dolore frequentare poenitentes debent? Audi Deum ipsum III. Reg. cap. xxi. loquentem, & narrantem Achab poenitentiam. Cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunavitque, & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite.

IX. Tandem quorsum sacrum Concilium adversus novatores peccatorum confessionis necessitatem, non in genere dumtaxat, sed in specie, & sigillatim sanxit? Audi quam assignat sess. xiv. cap. v. rationem. Constat enim Sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere non potuisse, neque aequitatem quidem illos in POENIS INIUNGENDIS servare potuisse, si in genere dumtaxat, & non potius

in specie ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent.

X. An Rigorismi notam inurent Casuistae aliqui oecumenico Tridentino Concilio? An Rigoristam traducunt S. Carolus Borromaeum? An universae Ecclesiae, a qua descripta doctrina manavit, Rigorismi labem aspergent? An clamabunt alii, Lutheranismum re & facto invehere illos qui levissimas iis peccatoribus, & peccatriciibus, quae illecebrosam, luxuriosam, superbam vitam ludis, obscenis colloquiis, comœdiis, comestrationibus deditam vivunt, satisfactiones, pauculas nempe aut psalmsorum, aut rosarium orationes, imponant? An dicturi sunt, istos Sacramentum poenitentiae in sacramentum confessionis seu narrationis scelerum transformasse? Ut gravissimus Theologus ait, vexamus his temporibus in enumeratione peccatorum, non in detestatione.

XI. Expergiscimini tandem aliquando, o Confessarii. Os meum, o viri Dei, & ministri praecelari, pateat ad vos. Mentem vestram vos torquetis in evolvendis Summis, & Summulis, & Medullis recentibus Casuistarum plurium, ut dicatis quid sit mortiferum, quid veniale, quae circumstantiae mutant speciem, quae aggravantes: ne multa, toti estis in deprehendis morbis, & aegritudinibus. Quantum vero temporis haec impendistis, ut quae sint efficaces medicinae, quae valida medicamina, quae opportuna medendis peccantium infirmitatibus remedia, perdisceretis? Frustra vera & valida morbis curandis ahaedota in plurium horum librorum lectione inquiritis. Immo nimium ibi blandas dulcesque offendetis medicinas, quae vulnera non curant, sed fovent, quae morborum radices non evellunt, sed amplificant. Quid de illis medicis ipsi dicetis, qui morbis pernoscendis totam navarent operam, medicinarum vero & remediorum, quae sunt sanandis aegrotis consentanea, studium negligenter? Aurēs ergo arrigite: & vocem Patrum Tridentinorum, sanctorumque Thomae de Villanova, Francisci Salesii, Caroli Borromaei, Ven. Bellamini, & aliorum Episcoporum serio audite: remedia quae isti praescribunt, modum, rationemque medendi infirmas oves vestras ab his addiscite. Sanctorum Patrum, & Episcoporum ore ad vos Ecclesia loquitur. Si vocem Ecclesiae audieritis, si eiusdem sacros canones memoriae, & usui commendaveritis, sanabuntur oves vestrae, & felices vos eritis Pastores.

CAPUT VIII.

Cardinalis de Aguire poenitentiae imponendae regulas proponit.

I. Quoniam summi momenti est argumentum quod tracto; ideo operae pretium existimavi sapientum virorum auctoritate illud confirmare. Doctissimus Cardinalis de AGUIRE, non celeberrimi Benedictini Ordinis modo, sed Purpuratorum etiam Patrum illustre decus, & ornamentum diss. VIII. de instauratione priscorum canonum, excurs. 4. omni argumentorum genere evincit, animarum arbitros sacrorum canonum studio obnoxios esse. Sed ne (inquit) quis existimet illos profus antiquatos fuisse, oportet in primis habere praeculis doctrinam illam S. Thomae quodlib. ix. art. 15. loquentis de antiquis canonibus, quibus pluralitas beneficiorum prohibetur (ac proinde de aliis similibus, cum eadem ratio sit) his verbis. Quantum ad hoc quod iura illa antiqua continent ius naturale, abrogari non possunt per contrariam consuetudinem, utpote irrationalem. Quantum autem ad hoc quod solum de iure positivo continent, possunt esse abrogata: praecipue si dissimulantes hanc contrariam consuetudinem, in quorum potestate est ius positivum mutare, intendunt per talem dissimulationem antiqua iura mutare. Idipsum dici debere circa antiquos canones poenitentiales, eadem auctoritas, & ratio manifesta extorquent. Verum praeterea exhibebo nonnulla testimonia gravissima, nostro tempore proximiora, quibus eorum studium, consideratio, & observantia accommodata hae saeculis laudatur, & commendatur etiam circa poenitentiam sive satisfactionem proportionem imponendam.

II. Plura S. Caroli Borromaei testimonia allegat. Animadvertit, priscorum canonum observationem refriguisse, praesertim post celebratum Concilium Viennense generale sub Clemente V. sed postea magna ex parte instaurationis canones curasse Patres Trid. Synodi potissimum sess. xxii. Transcribit decreta, eaque exponit, sicut & declarationes eiusdem Catechismi.

III. Deinceps excurs. 5. haec adiicit. Quid quid vero sit de solemnitate illa, & diuturnitate satisfactionum, priscis canonibus praescripta in vindictam graviorum criminum... saltem exacta eorum noticia de servare in praxi potest Confessariis tum ad

aliqualem proportionem servandam in poenitentis imponendis; tum praeterea ut ipsis poenitentibus repraesentent malitiam, & gravitatem quorumlibet peccatorum mortalium, quibus non solum inimicitia cum Deo contrahitur, & aeterna mors, sed etiam in hac vita mortali tam longa, tam terribilis, tam formidanda vindicta imponeretur per sacros canones. Illam olim Christiani post baptismum lapsi exacte subibant, & humillime tolerabant, non solum in foro externo, sed interno quoque, ut loquitur doctissimus Archipraeful Antonius Augustinus &c. Ad hoc enim tenemur omnes iure divino saepe in sacris libris expresso de faciendis dignis fructibus poenitentiae; immo & forsitan iure naturali, quod dicitur Deo graviter offenso deberi dignam satisfactionem iuxta gravitatem, & numerum peccatorum... Permanent similiter adhuc, & aeternum permanebunt decreta illa, & dogmata Ecclesiae circa poenitentiam a Sacerdotibus administrandam, & a lapsis post baptismum agendam, quae videntur spectare ad ius divinum, & continentur in allegata, ac lectu dignissima sess. xiv. Concilii Tridentini.

IV. Post exscripta Concilii verba sic pergit. Exscripti verba haec Concilii Tridentini, ni, quamvis omnibus obvia in eius actis, ut etiam hoc loco legerentur. Magnus enim imor est, plurimos Confessarios aut ea non legere, aut non considerare, dum experimento constat, ab iis absolvi saepe, imposita laevissima satisfactione, multos reos gravissimorum scelerum, quorum ipsi participes efficiuntur, teste Concilio. Nequeunt enim non communicare peccatis alienis, nec vitare possunt indignationem iustam Dei, quando tam exiguo, tam nullo fere zelo divini honoris tanguntur, ut gravissimas divinae maiestatis iniurias minime vindicandas curent acri quodam supplicio, & quodammodo iniuriae proportionato. Videntur quoque tum Confessarii ipsi, tum pseudopoenitentes, qui eorum debilitatem agnoscunt, pro nihilo reputare offensas graves illatas Deo, quasi perfunctoria quadam, & nullius pene momenti satisfactione, ne expiari possint. Insuper & poenitentibus tribuunt Confessarii praedicti ansam relabendi tam levi satisfactione iniuncta.

V. Hanc ego praecipue rationem serio meditari Sacerdotes Dei, & animarum curatores vellem. Videbant olim a primis unguiculis Christiani fornicationes, adulteria, periuria, blasphemias, mollietate crimina, severa & di-

& diuturna poenitentia castigari. Oculis spectabant poenitentes cinere alperfos, ciliciis, & disciplinis obstrictos, inter gemitus, & planctus squallidos, sacramentorum frequentia interdicitos. Ex lugubri spectaculo, quod ab infantia videre affueti erant, horrorem concipiebant maximum adversus flagitia: & dum mortaliter peccabant, semetiplos enormis sceleris fontes, seque severo dignos supplicio reputabant. Contra eventum ætate nostra. Confessarii, legentes Casuistas plurimos, non modo vestigium non offendunt sacrorum canonum; sed invectivas in iisdem legunt contra Theologos illos qui aliqua saltem in parte renovare eorumdem observantiam vellent. Atque adeo addiscunt ex Casuistis, quod paucis precatiunculis in Ecclesia, ubi sunt plenariæ indulgentiæ, recitatis, exactius satisficit Deo quam severa, & diuturna canonica poenitentia: & his arbitrariis opinunculis imbuti, scelestissimis adulteris, fornicatoribus, periuris, feneratoribus, paucas pro satisfactione preces imponunt. Christiani similiter tantam absolventur facilitatem, & tam levium satisfactionum praxim spectantes, omnem peccandi horrorem exiunt, & vix malum esse peccatum existimant.

VI. Verum arrigite aures, o Confessarii, & serio audite doctissimum Cardinalem, qui loc. cit. sic persequitur. Rogo ego Sacerdos nimium indignus (& ego indignissimus rogo cum ipso) & olim, ac diu forsitan minus caute versatus in excipiendis confessionibus multorum, & remissus in satisfactionibus imponendis: rogo, inquam, per viscera misericordie IESU CHRISTI quosvis alios Confessarios, ut referamus omnes ad prædicta verba Concilii Tridentini, immo Spiritus sancti in ea dogmatica sessione loquentis. Consideremus identidem illorum gravitatem: & si forte in ea parte deliquimus, ac alienorum peccatorum participes facti fuimus ob imbecillitatem ac desidiam nostram, faciamus dignos poenitentia fructus, studeamusque de cetero ut & alii pariter illos faciant. Alioquin & ipsi pseudo-poenitentes ob desidiam nostram relabuntur, diceturque de nobis multo potiori iure quam de Sacerdotibus quibusdam Hispaniæ in hoc canone XII. Concilii Toletani III. sæpius laicis tribuendo desidiose poenitentiam, ad lamentanda rursus facinora post acceptam poenitentiam relabuntur. Hæc pauca ex præstantissimo Cardinali, non minus morum sanctitate, quam purpura celebratissimo, delibasse sufficiat.

CAPUT IX.

Sub examen inducuntur plures laxæ opiniones iuniorum Moralistarum, La-Croix, Francolini, Sporer, Lugo, Ardeskini, & aliorum de satisfactione.

I. P. Claudius La-Croix Lib. VI. part. II. num. 1255. §. 5. hæc scribit: „Rigoristæ dicunt causam relaxandi disciplinam quoad poenitentias esse refrigerentem caritatem fidelium. Sed contra est, nam quoad poenitentias esse refrigerentem caritatem fidelium. Sed contra est, nam potius inter causas fuit. 1. Ne confessio ab hæreticis impugnata velut impossibilis, per duas poenitentias magis redderetur odiosa. 2. Quia successu temporis plures fuere Sacerdotes, apud quos frequentarentur confessiones ad emendationem utilissimæ, & qui in hoc foro interno aliter mederentur peccatis per medicinas benigniores. 3. Quia animadversum est, benignas poenitentias plus prodesse quam rigidas, quod per benignas magis allicerentur fideles ad sacramentum poenitentia, & Eucharistia. 4. Quia occasione belli sacri contra Turcas inductus est usus indulgentiarum, qui . . . est modus satisfaciendi pro peccatis utilior & certior quam observatio canonum poenitentialium. 5. Quia successu temporis instituti sunt Ordines religiosi, qui sunt status poenitentium utilissimi. Vide Francolinum, Cler. Rom. Part. II. cap. I. Fufius has rationes exaggerat P. Balthasar Francolinus cit. Lib. II. cap. I. Cler. Rom.

II. Non ergo quia caritatis, & poenitentia fervor refrigit; sed quia refervet caritas, quia ardet spiritus sanctitatis ætate nostra; ideo laxata est disciplina sacrorum canonum? Rigoristæ dicunt, causam relaxandi disciplinam esse refrigerentem caritatem fidelium. Sed hæc sunt somnia Rigoristarum. Ita ne vero? Rigoristæ ergo sunt Patres Synodi Tridentinae, eiusdemque Catechismi? Rigoristæ sanctissimi Ecclesie Episcopi, S. Carolus Borromæus, Cardinalis Denoff, & Cardinalis Carpegna, qui canones poenitentiales, collectos a S. Carolo, Romæ sub Innocentio XII. edi curavit? Rigorista Cardinalis Aguire, universus Clerus Gallicanus, qui horum canonum, & Instructionum S. Caroli observantiam inculcant? Hi ne omnes Rigoristæ? Sed loquantur Patres Catechismi Tridentini II. Part. cap. v. §. 67. Verum postea tantum de veteris disciplinae severitate remissum est, atque ita CARITAS REFR.

XII,

XII, ut iam plerique ex fidelibus ad peccatorum veniam impetrandam nullum intimum animi dolorem, atque gemitum cordis necessarium putent: sed illud satis arbitrentur, si speciem tantum dolentis habeant? Si ergo cum sanctis Patribus omnibus asseramus, disciplinam satisfactionis mitiorem evasisse ex caritatis remissione, tetram Rigorismi notam nobis impingent PP. Francolinus, & La-Croix? Et hi sunt Scriptores modestissimi?

III. Sed breviter in examen veniant rationes Francolini, & La-Croix. Non est, inquit 1. laxata disciplina, quia refrigit caritas; sed ne confessio, ab hæreticis impugnata velut impossibilis, per duas poenitentias redderetur odiosa. Næ ista egregia ratio? Sancti ergo Ecclesie Patres antiquæ auræ ætatis, qui adversus Novatianos, negantes scilicet clavium potestatem, ad supremum rigoris gradum disciplinam satisfactionis promoverunt (nusquam enim magis quam sæculo XII. satisfactionis rigor comparuit) impossibile reddiderunt sacramentum poenitentia? Sed ultra pergamus ad 2. rationem. Sacerdotes multiplicati arcanum invenere medendi animabus per medicinas benigniores? Hoc benignitatis antidotum potentius, validiusque ad expellendos animarum morbos latuit tredecim sæculorum Patres? Scilicet, reponit P. La-Croix. Audi 3. rationem. Quia animadversum est, benigniores poenitentias plus prodesse quam rigidas, quod per benignas magis allicerentur fideles ad sacramentum poenitentia, & Eucharistia. Fausta animadversio! Magis ergo confirmatur, universam antiquitatem ante novum opinandi modum tenebrarum caligine circumfusam fuisse. Alliciuntur sane fideles per benignas medicinas aliarum precationum ad frequentandas confessiones, & Eucharistiam. Quid, si reponerem cum Cardin. Bellarmino, S. Thoma Villanovano, S. Francisco Saleto, & Sanctis aliis infra citandis, allici peccatores per benignas poenitentias, & faciles absolutiones ad frequentanda sacrilegia? Enim vero numquid hæc repetita applicatio medicinarum fanat infirmitates? Numquid mores reformat? Quod in aliqua circumstantia oportunitior sit benigna quam severa satisfactio, memo nec antiquorum, nec iuniorum sanæ mentis negavit unquam. At regula absoluta, & generalis, qua intrepide P. La-Croix cum Francolino præfert poenitentias benigniores severioribus, adversa mihi videtur communi Ecclesie sensui, salvo meliori iudicio.

IV. Ratio 4. severiore digna examine esset. Quia, inquit, occasione belli sacri contra

Turcas inductus est usus indulgentiarum, qui secundum dicenda a n. 1314. est modus satisfaciendi pro peccatis UTILIOR, AC CERTIOR quam observatio canonum poenitentialium. Quis hæc legere valet, quin scandalum patiat, & concitationem? Qui ergo contritus, & confessus post patrata adulteria, fornicationes, blasphemias, homicidia &c. ingreditur, solemnibus festi occasione, templum, visitat altaria, preces recitat per unam aut alteram horam, ne dicam per quadrantem, ut indulgentias lucretur, securus Deo satisficit quam si per septem, per decem, per viginti annos, quam si per totam vitam ieiuniis, flagellis, lacrymis, & gemitibus carnem suam crucifigeret coram universo fidelium cœtu? Usus indulgentiarum est modus satisfaciendi pro peccatis utilior, ac certior quam observatio canonum poenitentialium? Certiores ne sunt poenitentes, se assequi indulgentias visitando Ecclesias, quam certiores sint se satisfacere illi qui ieiuniis, flagellis, elemosynis, lacrymis, & prolixis meditationibus carnem suam affligunt, concupiscentiam deprimunt, appetitiones coercent? Utilior, & certior est modus indulgentiarum quam observatio canonum poenitentialium? Quid igitur Concilium Tridentinum definiit: Debent ergo Sacerdotes pro qualitate criminum &c. convenientes satisfactiones imponere, ne levissima quædam opera pro gravissimis delictis intungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur? Levius ne opus quam visitare aliquod templum acquirendæ indulgentia causa? Quid ergo Tridentini Patres iterum sess. xxv. in decreto de reform. cap. xviii. statuerunt: Sciant universi, sacratissimos canones exacte ab OMNIBUS, & quoad eius fieri poterit, indistincte observandos? An inter sacros canones poenitentiales non numerantur? Temperatum illorum rigorem omnes aiunt. At eorundem neglectum suadere, quod indulgentiarum usus sit utilior, ac certior modus satisfaciendi, non videtur errore vacuum. Quid? Errarunt ergo propinquois ætatis nostræ Patres, præsertim Antoninus, Carolus Borromæus, Thomas Villanovanus, Patres & Concilii, & Catechismi Tridentini, & ceteri omnes posteriorum temporum Doctores sancti, uno ore canonum poenitentialium scientiam Confessariis inculcantes, monentesque ut illos fidelibus recorderentur, ut illorum rigorem temperent, prout in Domino iudicaverint? Si usus indulgentiarum modus utilior ac certior est quam observatio canonum poenitentialium; exulent ab Ecclesia catholica ieiunia, disciplina, cilicia,

cia, ploratus, & gemitus. Omnes Confessarii mittant suos poenitentes, enormium flagitiorum fontes, post peractam confessionem, ad lucrandas indulgentias levissimo onere recitandi aliquot precatiunculas ad altare alicuius Sancti, cuius festum celebratur. An iste novus opinandi modus sit & evangelicæ veritati, & sanctorum omnium Patrum doctrinæ adversus; an tum hæreticis, tum fidelibus scandalum præbeat; meum non est iudicare: illi ad quos pertinet, iudicium ferant.

V. Ratio 5. non est minus venusta: *Quia successu temporis instituti sunt Ordines Religiosi, qui sunt status poenitentium utilissimi. Vide Francolinum Cler. Rom. An sæculis quibus florebat canonum poenitentialium observantia, non resurgebant innumeræ sanctorum Monachorum, & Anachoretarum phalanges? Sanctiores ne, poenitenciores ne, pauperiores ne nostræ ætatis Claustrales, quam antiqui Cœnobitæ, & Anachoretæ, viventes tempore quo severior vigeat poenitentia canonum disciplina? A superior ne Religiosorum ultimæ ætatis vestitus forma? Severiora ne ieiunia? Austerior ne temperantia? Humiliores ne domorum fabricæ? Longior ne a sæculi negotiis separatio? Maior ne divitiarum, & humani favoris contemptio? Verum sint, per me licet, sanctiores antiquis moderni Claustrales: propterea ne adulteri, fornicatores, homicidæ, avari benignioribus medicinis sanari valent? P. La-Croix ad P. Francolinum remittit lectores suos. Verum, si omnia Auctoris istius commenta expendere vellem, nimium volumen excresceret. Nonnullas Doctorum sententias præter morem congerit P. La-Croix, de quibus paullo post dicam.*

VI. Quæst. I. *Quid dicendum de opinione Sporer, Lugo, & aliorum, docentium, nullam aut medicam iniungendam esse poenitentiam, dum poenitentes consentunt ad indulgentiam lucrandam?* Resp. P. Patritius Sporer Part. III. cap. IV. quæst. I. §. 3. num. 45. pag. 237. hæc scribit. „Excusatur Confessarius, ut nullam, vel levissimam poenitentiam iniungat . . . Quando quis lucratur indulgentiam plenariam, potest dimitti sine ULLA ALIA MINUTA poenitentia; cum, per illam indulgentiam satisfiat debito poenitentiæ. Et si autem id raro pro certo, sufficit quod probabiliter credatur. „Credere probabiliter debet Confessarius, singulos in particulari poenitentes suos rite confessos esse, & gratia sanctificante præditos: idcirco poterit omnes dimittere absque ulla minuta

poenitentia. Hæc opinio falsa & laxa est. Seraphicus Patriarcha Franciscus lumine cælesti perfusus, intellexit ex 24. millibus hominum Assisium confluentium quatuor aut sex, ni fallor, lucratos fuisse indulgentiam illam plenariam. Debitum satisfactionis exhibendæ Deo certum & liquidum est, & iure divino solvendum. Indulgentiarum affectio incertissima: & pauci sunt qui eas assequantur. Debitum autem certum solutione incerta non extinguitur. P. Sporer hanc suam opinionem adoptavit ex Lugo disput. xxvii. sect. 2. a num. 21.

VII. Quæst. II. *Quid dicendum de opinione, qua de Lugo defendit, non posse Confessarium obligare poenitentem lucrantem indulgentiam ad satisfactionem neque ut medicinalem?* Resp. Ut consuetos clamores, & imposturas, quibus nonnulli vociferantur, me Casuistarum opiniones truncatas promere, declinem, hanc de Lugo opinionem ob oculos pono, prout illam rescribit P. Dominicus Viva quæst. VI. de poenit. art. I. num. I. his verbis. „Immo Lugo disput. xxvii. sect. 2. num. 24. putat, eum qui lucratur indulgentiam plenariam, non obligari ad poenitentiam, etiamsi detur in medicinam:

„quia medicus non præcipit, sed suadet remedium, & solus iudex præcipit poenam. Quare si non tenetur poenitens ratione indulgentiæ ad poenam, quæ præcipitur, nec tenebitur ad medicinam, quæ solum suadetur, nisi forte aliquando ad illam obligetur iure naturali, ne facile labatur. VIII. Verba de Lugo loc. cit. hæc sunt. „Dicunt, poenitentiam non solum imponi ad satisfaciendum, sed etiam in medicinam &c. . . . Responderetur, imponi quidem frequenter ut medicinam. Confessarius tamen non potest obligare, nisi quantum illam imponit in poenam peccati. Sic ut licet iudex debeat procurare quod poena delinquentis sit talis, ut simul sit medicina in futurum: non tamen potest imponere illam poenam, nec verberare reum, si poena fuisset a Principe condonata. Sic Sacerdos, qui simul est medicus, & iudex, potest punire peccata imponendo poenam pro illis, quam, quia medicus, est, debet simul curare, quod sit talis, ut sit etiam remedium, & medicina in futurum. Ceterum si poena totaliter condonetur, non potest obligare ad medicinam: quia medicus ut medicus non obligat, sed consultit. Quod semper intelligendum de medicina non simpliciter necessaria ad vitanda peccata futura.

IX.

IX. Ratio ista est, supra quam dici potest venusta, & acuta. Medicus ut medicus consultit, non iubet. Ergo quid? Ergo si Confessarius ut iudex remittit poenam satisfactionem, nequit ut medicus iniungere poenitentiam medicinalem, opportunam ad curandos animæ morbos. Ecur? Quia medicus ut medicus non iubet, sed consultit. Consilia autem Confessorum implere poenitentes non tenentur. Sed tantum præcepta Confessarii ut iudicis. Confessarii autem sub præcepto iniungere poenitentias valent solum ut iudices, nequaquam ut medici. Ergo quando non iniungunt poenitentias satisfactorias, ut iudices, non possunt iniungere poenitentias medicinales, ut medici: quia in confessionario dignitas iudicis prævalet officio medici. Iudicium lector ferat in hanc doctrinam: ego enim infra in eam pauca dicam.

S. I.

MONITUM ANTI CASUISTICUM

Ex divina Scriptura, & Patrum doctrina. Testimonia quæ refert P. La-Croix, expenduntur.

I. Admissa recensita doctrina La-Croix, Sporer, de Lugo, & aliorum plurimum recentiorum, actum est de tertia sacramentali parte. Christiani communiter consentunt illis festis & solemnibus diebus in quibus hodie omnes fere Ecclesiæ, ubi confessiones fiunt, indulgentiarum privilegio fruuntur. Confessarii ergo nequeunt ullas poenitentias neque minutas, neque ut satisfactorias, neque ut medicinales iniungere, excepto casu, inquit Lugo, in quo remedium ad vitandam aliquam occasionem proximam, graveque periculum peccandi esset simpliciter necessarium. Quia hæc obligatio (inquit loc. cit. n. 24.) non oritur ex præcepto Confessarii, sed ex iure ipso naturali. Verum & hic singularis casus communiter eluditur. Quia, inquit Probabilistæ plures, si probabile est te lapsurum in peccatum, constitutum in tali periculo; probabile etiam est te non lapsurum. Et tum nec iure naturali, nec ex præcepto Confessarii astringeris ad suscipiendam poenitentiam neque ut satisfactoriam, neque ut medicinalem. Quam sint & Scripturis sanctis, & Patrum, & Concilii Tridentini doctrinæ, & Ecclesiæ catholicæ spiritui recentitæ opiniones casuisticæ adversæ, nemo non videt.

II. P. La-Croix præter morem aliqua San-

ctorum dicta congerit, quæ benignitatem præferunt; sed graviora, & frequentiora, quæ & severitatem satisfactionis inculcant, & crudellem laxitatem, ac sævam benignitatem Confessoriorum altius exaggerant, silentio obvolvunt. Producit ex P. Francolino Lib. III. cap. II. §. 2. de discipl. testimonium S. Antonini, qui III. Part. tit. xvii. cap. xx. inquit: *Et si Sacerdos non possit gaudere de omnimoda purgatione eius, saltem gaudeat quod liberatum a gehenna transmittat ad purgatorium. Itaque nullo modo debet permitttere peccatorem desperatum recedere a se, sed potius imponat ei unum Pater noster, vel aliud leve, & quod alia bona opera quæ fecerit, & mala quæ toleravit, sint ei in poenitentiam.* S. Bernardinus Senensis de Confess. ait: *Potius imponat unum Pater noster, vel quod semel de septimana vadat ad Ecclesiam, vel aliquid levius.* Nonnulla alia familia refert La-Croix ex Bernardo, Francisco Salefio, S. Thoma de Villanova, & Gerfonio.

III. Illud ita lectoribus, nisi fallor ego, P. La-Croix, dum ex recensitis exemplis regulam generalem eruere, & suadere Confessariis studet in confirmationem laxioris disciplinæ de satisfactione iniungenda. Omnes tum antiqui, tum recentes cum Tridentino Concilio aiunt, *rationem habendam esse poenitentis.* Si infirmus poenitens sit, aut debilis, ieiuniis, ciliciis, disciplinis; si pauper, elemosynis gravari non debet. Omnes fatentur, numquam occasionem desperationis porrigendam esse poenitentibus, sed animandos pusillanimes, recreandos mœstos, erigendos afflictos, qui velint sincere se in Deum a via mala convertere. Hæc omnia certa sunt apud omnes. Quid inde? Propterea ne regula generalis constituenda laxandæ absolute disciplinæ indiscriminatum respectu omnium? Dixi, P. La-Croixium, Francolinum, & alios non paucos facum facere lectoribus, dum Sanctorum dicta pro aliquo casu detorquent ad generalem regulam confirmandam; & alto silentio obvolvunt quæ iidem sancti Doctores absolute docent contra laxatam satisfactionis disciplinam. Debuissent PP. Francolinus, & La-Croix post transcriptum testimonium ex S. Antonino III. Part. tit. xvii. cap. xx. producere in medium quod ibidem seq. cap. xxi. §. 5. scribit: *Quamvis poenitentia iniungenda a Confessore poenitentibus hodie sint arbitraria, & ad arbitrium iudicis, id est Confessoris imponenda . . . tamen ut Sacerdos circa huiusmodi dispensationem cautius arbitretur, notandi sunt casus in quibus per CANONES*

NES certæ poenitentiae imponuntur. Nam & CANONES poenitentiales tenentur scire Sacerdos, alias vix in eo nomen Sacerdotis consistit: dist. xxxv. Quæ ipsius. Si Sacerdos ignorans canones, Sacerdotis nomen indigne sustinet; quid dicendum de novissimis Doctoribus Casuistis esset, qui eisdem canones ignorantes tractatus edunt de sacramentali poenitentia? Quid de iis Casuistis dicendum, qui sacrorum canonum ignorantiam promovere reipia; cum doceant utiliorem & certiorum modum inventum hodie esse satisfaciendi per indulgentias quam per canonum observantiam?

IV. Opponunt Francolinus, & La-Croix S. Bernardini Senensis in favorem disciplinae benignæ dictum, quo erigi afflicti, & pavidi debent. Sed rescribere debuissent quæ S. Bernardinus docet Tom. III. serm. XII. post 5. Domin. ubi inquit: Occurrit in confessione, sicut in mercatoribus vendentibus pannos eiusdem bonitatis, conditionis, & solutionis, & unus vendit pannum suum pro minori pretio quam alter: certe ille mercator habebit maiorem concursum qui vendit minori pretio quam qui vendit maiori. Ita hodie (N. B.) accidit in confessione. Quia Confessores qui dant minores poenitentias, habent maiorem concursum quam dantes magnas, & sic fit mercatura de poenitentibus, & sic peccatores decipiuntur, & (N. B.) mittuntur ad inferos; & isti qui vadunt ad tales qui dant minores poenitentias causa evitandi bonos Confessores, causa non habendi congruas poenitentias, & magnas, non plus contritionis habent quam DIABOLUS. Quia Confessor cæcus non facit conscientiam feminæ de suis vanitatibus, nec quærit, nec examinat (N. B.) de debitis circumstantiis peccatorum; sic mergitur in profundo, & se mergendo, te pariter trahit ad æternum supplicium, nisi per medium iustitiæ tibi consulat. Nec valet dicere: Ista est consuetudo patriæ, quod feminæ vadant caudata: nec enim est consuetudo approbata, sed corruptela.

V. Hæc rescribere ex S. Bernardino debuissent laudati Auctores. Si Christiani, qui causa habendi minores poenitentias vadunt ad Confessarios æquo benigniores, non plus contritionis habent quam diabolus; quali contritione, & animarum zelo arderent illi Confessarii qui benigniores darent poenitentias, ut allicerent ad confessiones, morum reformatione neglecta?

VI. Opponit P. La-Croix cum P. Francolino pauca verba S. Thomæ Villanovani, quæ vitanda extrema rigoris, & laxitatis signifi-

cant. Sed cur simul non rescribere prolixam illam & vehementem S. Præsulis declamationem adversus Confessarios laxitates in poenitentibus iniungendis? Quid (clamat S. Archiepiscopus ser. vi. Quadrag. post iv. Dom.) Quid Ecclesiam Domini hodie perdit, nisi Confessarios, & Pastorum blandiens adulatio, deliniens, demulcensque assentatio? O miseri animarum non curatores, sed interfectores, non consultores, sed deceptores? Quid respondebitis Domino pro grege quem vestris blanditiis decepistis, vestris consiliis iugulastis? Hæc rescribenda fuissent, & plura alia quæ infra dabo.

VII. His cursim delibatis, nunc ostendum breviter est, indicatas recentiorum opiniones repugnare Scripturis sanctis, & communi Ecclesiae doctrinæ. Et principio ipse summus Pontifex Innocentius III. cap. Cum ex eo de poenit. & rem. ait, per indiscretas & superfluas indulgentias, satisfactiones sacramentales enervari. Ergo, inquit Lugo loc. citat. num. 23. ideo enervantur, quia auferitur obligatio implendi poenitentias: alioquin, si manet obligatio implendi illas, saltem ratione medicinae, nihil profusus enervabitur satisfactio. Consecutio hæc ineptissima, & sensui Ecclesiae hostiliter repugnans est. Quid? Ecclesia indulgentiarum concessione aufert poenitentias medicinales, quibus concupiscentia coercetur, superbia deprimitur, & carnis rebellio redigitur in servitutem? Ut mea minima opinio præfert, hæc doctrina omnia iura naturalia & divina, ipsaque Scripturas pervertere videtur. Nam ex una parte indulgentiæ plenariæ obviæ in Ecclesia sunt; ex altera parte usus indulgentiarum est modus certior satisfaciendi, & aufert de medio vel ipsas poenitentias medicinales, efficacissimas ad passiones frenandas. Hi sunt canones novi, quos citati recentiores pro fidelium conscientibus moderandis edidit. Tu, lector cordate, vide num hæc nova doctrina hodiernæ praxi respondeat.

VIII. Nos e publico suggestu totis lateribus declamamus, poenitentias exteriores, sicut, proportionem servata, interiores, esse de iure tum naturali, tum divino. Siquidem tam corpus, quam anima in peccata externa conspirant. Ergo sicut animus per dolorem internum conteratur necessum est, ita corpus per exteriorum poenitentiam affligatur oportet. Ratio ista ex ipso naturali divinoque iure hausta est. Clamat quippe Paulus Rom. vi. Scitentem exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad

ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiæ in sanctificationem. Verum Christiani, indicatis Casuistarum opinionibus imbuti, derident conciones nostras; nullumque, aut parvum colligimus profectum.

IX. Clementissima mater Ecclesia usu indulgentiarum adiuvat poenitentes, non fovet otiosos. Nec ipsi iusti semper assequuntur plenarias indulgentias, sed ii dumtaxat qui laboriosis operibus aptos ad tantum beneficium se reddidere: ut sapienter advertit Cardinalis Caietanus tractat. x. de indulg. contra Lutherum. Quemadmodum enim in purgatorio degentes illi nostris adiuvantur suffragiis qui sibi, dum vixerunt, ut prodesse meruerunt; ita de indulgentiarum thesauro illi participant qui pro viribus satisfacere propriis operibus non prætermittunt. Cedo: est debitor qui totum solvere debitum nequit, potest tamen partem. Occurrit ditissimus, & liberalissimus Christianus, qui suis divitiis iuvare hunc debitorem deliberavit ad integram debiti solutionem domino exhibendam. Quid tum debitor? Quid? Quia invenit benefactorem tam splendidum, tam liberalem, debiti partem, quam propriis bonis solvere ipse poterat, solvere recusat. Ad summum paucos solidos numerare contendit eo fine ut benefactor suus totum & integrum solvat debitum alioquin gravissimum. Vah debitorem vaserrimum, nequissimum, indignissimum!

En veram imaginem & descriptam doctrinæ casuisticæ, & Christianorum qui propriis ieiuniis, elemosynis, precibus, meditationibus, vigiliis, sin totum, saltem magnam debiti partem solvere possent, & omnia solvere reculant; sed contendunt clementissimam benefactricem Ecclesiam ex thesauro meritorum Christi, Martyrum, & Confessorum integrum debitum solvere. Ad summum ipsi paucos solidos, seu precatiunculas ad aliquod altare recitare consentiunt, ut thesaurus ad totam solutionem numerandam aperiat. Quis hanc audacem, & stultam imaginationem, commentumque vanissimum non improbat? Intelligis nunc quam sint communi sensui adversæ opiniones Sporer, La-Croix, Francolini, Lugo, & ceterorum?

X. Missis itaque similibus Casuistis, audi piissimos, unaque doctissimos Cardinales & Episcopos. Baronius ad an. 1078. num. 71. ait: Sedis Apostolicæ indulgentias iis communicari qui, quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otiosis, ac negligentia torpescuntibus. Piissimus Bellarminus, Soc. Iesu splendor & or-

nementum, Lib. II. de Indulg. cap. vi. inquit; indulgentias dari diligentibus, negari negligentibus. Cardinalis Le-Camus cons. synod. tit. v. art. 3. de indulg. primum ait, perverfam esse doctrinam, qua indulgentiarum sacrilegus fit abusus, cum peccatoribus persuadetur, quod ad faciendam poenitentiam minime teneantur: paulo post docet, quod iubilæa, & indulgentiæ a SS. Pontificibus iis solis concedantur qui ad proficuum eorum usum disponunt se se per veram poenitentiam, quique caritate iungente, ut magnus quidam Pontifex ait, membra sunt Christi, ita ut applicatio meriti sanguinis Iesu Christi, Sanctorumque cum ipso in calis regnantium SUPPLEMENTUM SIT insufficientiæ satisfactionum nostrarum.

XI. Arrige aures, lector, animumque in hanc doctrinam intendito, quæ tam vera est, quam falsæ, quas indicavi, opiniones Casuistarum. Indulgentias clementissima Ecclesia mater dispensat in supplementum insufficientiæ nostræ; minime vero nos liberat quin illam debiti partem solvamus quam paupertas nostra solvere valet. Falsitas ergo, ut mitissime loquar, est manifesta, quod usus indulgentiarum debitum auferat poenitentiae satisfactoriæ. Alioquin, ut iam dixi, repetendumque sæpius est, peccatores vel scelestissimi liberi omnino essent a quavis poenitentia tum satisfactoria, tum medicinali, illa quæ in bulla indulgentiarum præscribitur, excepta. Quia in magnis præsertim civitatibus vix est hebdomada, ne dicam dies, absque indulgentia plenaria in hac aut illa Ecclesia: Superflua quoque essent suffragia pro defunctis, quibus in articulo mortis impertita esset indulgentia plenaria. Et licet certum non sit illos plenarias indulgentias fuisse affectos, sufficit, inquit P. Sporer, probabiliter credere, illos indulgentias eiusmodi obtinuisse, ut ab onere satisfactionis exempti iudicentur. Quæ hinc necessario proficiuntur absurda, & tertiam sacramenti partem sublatam esse, & Christianos ad peccandum anam arripere, & alia id genus, nemo non videt.

XII. Tandem præfatæ Casuistarum opiniones videntur Ecclesiae invidiam constare, eiusque splendori tenebras offundere. Quandoquidem hæretici anam inde arripiunt calumniandi Ecclesiam, quod suis indulgentiis incentivum præbeat delinquendi, viamque aperiat latissimam ad poenitentiae disciplinam abolendam. Clamabunt: Quid tantopere contra protestantes vociferantur Catholici ob negata opera satisfactoria? Illi ipsi tandem

aliquando ad visitationem unius templi parum distantis totum negotium poenitentiae satisfactoriae revocant & restringunt. Nos facillime respondemus, hanc esse novatorum calumniam: quia opiniunculae quorundam Casuistarum non sunt doctrina totius Ecclesiae. Quomodo heinc eluctari citati Casuista valeant, ipsi viderint. Calumnias istas labefactavit Tridentinum Concilium *sess. xiv. c. 8.* sicuti vidimus supra.

§. II.

Regulae practicae a Confessariis observandae in poenitentis satisfactoris iniungendis. Lugo, Tamburini, & aliorum regulae reiectuntur.

I. Hactenus dictum est, Confessarios debere pro qualitate criminum, & poenitentium facultate convenientes poenitentias iniungere, ne pro gravissimis delictis leves poenitentias imponendo, alienorum peccatorum participes efficiantur, ut Tridentinum Concilium definit. Porro, ut aliquam satisfactionis iniungendae mensuram statuere Confessarii valeant, debent, sicuti Catechismus Tridentinus, S. Carolus Borromaeus, alique sancti Episcopi docent, sacros poenitentiales canones callere, & inde aliquam regulam pro taxatione formanda eruere. Licetum est istorum canonum rigorem temperare *arbitrio* (inquit S. Thomas in *Suppl. quaest. xviii. art. 4. ad 1.*) *divino instinctu regulato.*

II. Haec omnia optima sunt & vera, inquit. At quid in praxi agendum? Consuetudo universalis fere obtinet levissimas poenitentias imponendi. Ieiunia aut in pane & aqua, aut consueta, acceptare poenitentes recusant. Eleemosynis erogandis pauciores sunt. Tempus precationibus impendendum deest. Haec autem sunt tria satisfactionis genera iniungenda. Si ieiunia iniungimus, abeunt absque absolutione poenitentes, & Confessarios ineptos inveniunt & indoctos, a quibus absolvuntur.

III. De Lugo *disput. xxv. de poenit. sec. 5. numer. 60.* monet. „Primo loco attendi debet ad utilitatem spiritualem poenitentis, ne scilicet laquei ei iniciantur, ut nova peccata committat. Ex hoc potissimum capite exculari potest *hodierna praxis, qua leves poenitentiae imponuntur pro gravissimis peccatis*: id enim saepe fit propter spirituales infirmitates poenitentium, quia gravioribus poenitentis scandalizabuntur, & vel confessionem fugient, vel certe

„*Confessarios ineptos adibunt, qui eos curam re nesciunt.*“ Haec & alia de Lugo verba transcribit P. Tamburinus *Lib. IV. meth. confess. cap. 1. num. 12.* ubi sic concludit: *Haec prudenter de Lugo.*

IV. Prudens ergo regula est *leves poenitentias imponere pro gravissimis peccatis*? Imprudenter ergo Tridentini Patres id cavendum monent. At nisi leves poenitentiae imponantur pro gravissimis peccatis, poenitentes confessionem fugient, vel certe Confessarios ineptos adibunt, qui eos curare nesciunt. Haec periodus arcani secunda est. Iniunguntur ergo leves poenitentiae pro gravissimis flagitiis, ne poenitentes fugiant? Confessarios ineptos adibunt, qui eos curare nesciunt? Confessarii ergo apti, docti, eruditi sciunt curare morbos inveteratos, habitus altius radicales, levibus, blandisque medicinis? Cedo: Confessarii inepti aut proportionatas delictis poenitentias imponant, aut leves. Si primum, imbuti sunt Conciliorum, & Ecclesiae doctrina. Si secundum, idem praestabunt quod docti, & apti. Verum habet. Sed isti Confessarii mellifluam loquendi rationem, vim persuadendi, alliciendi, hortandique poenitentes, methodumque delicatam praescribendam pro spiritali cura ignorant. E contrario Confessarii docti, & eloquentes, licet leves imponant pro gravissimis peccatis satisfactiones, nihilominus mellifluis exhortationibus ad frequentanda sacramenta invitant, alliciuntque.

V. Cum haec serio ad sanctarum Scripturarum, Patrum, & Concilii Tridentini, eiusque Catechismi normam perpendo, undique angustiis me exagitarum sentio. Illinc clamari audio: *Damnabis ne tot Confessariorum praxim? Heinc vocem tonantem sentio: Erravit ne Paulus, erravit Ioannes, dum tam severe punierunt incestuosum, & furem? Errarunt ne Ecclesiae Patres, Cyprianus, Gregorius Taumaturgus, Basilus, Ambrosius, Augustinus, & duodecim saeculorum Doctores, postremae aetatis nostrae Patres Tridentini, Carolus Borromaeus, S. Thomas de Villanova, Bellarminus, Denhof, Aguire, ut mittam anteriores, Thomam Aquinatem, Bonaventuram, Antoninum, ceterosque innumeros Episcopos, & Cardinales sapientissimos?*

VI. Sanctissimi Ecclesiae Patres, Apostolis propinquiores, furentis persecutionis tempore Christianos infirmos, non indulgentiae lenocinio, sed poenarum severitate coercebant. Ob unum peccatum mortale nunc 10. nunc 15. annos, flagellis, ciliciis, ieiuniis in pane & aqua, cinere aspersos, & ad Ec-

dic-

clesiae fores plangentes, prostratos, publice contemptioni expositos, plectebant delinquentes. Unde, quae, tantae severitatis disciplinam, nisi ab Apostolis, atque adeo ab ipso Christo didiceret? Non verebantur sanctissimi viri isti poenitentium fugam, nec eorundem desperationem; sed haec erant illorum ratiocinia. Peccatum letale animae infirmitas mortalis est, quae mentem obtenebrat, cor corrumpit, passiones omnes ad tumultum, ad rebellionem concitat & armat, in ultimos animi recessus venenum effundit, profundiores radices agit, illecebrarum & voluptatum carnalium appetitiones irritat, & peccatorem mundi ac diaboli servituti vinculis fortioribus devincit. Quis porro mentis compos sibi in animum induxerit, ut credat paucis momentis, aut diebus has radices evelli, haec vincula frangi, has veneficas qualitates & maculas abluere posse? Neque enim expelli haec omnia possunt, nisi contrariis virtutum officiis, nisi fortissimis propositis, nisi carnis & passionum conflictatione, & quidem diuturna. Quid quod peccata plurima non modo peccantes ipsos, sed ceteros quoque inficiunt, fascinant, & ad peiora patranda flagitia provocant? Ergo necessaria est satisfactio, quae criminis gravitatem aliquo modo respondeat. Necessarium est remedium, quod infirmitatis gravitatem & periculum patefaciat tum peccatoribus ipsis, ut resipiscant, tum sanis & innocentibus, ut sibi caveant. Et revera tum Christiani, recogitantes quod ob unicum adulterium interdicta sacramenta erant, & prospectantes adulteros, fornicatores, periuros poenitentes cinere aspersos, barba & capillis, hirsutos, ieiunios, & flagellis macilentos, lacryman-tes, & plorantes, horrorem peccati, eiusque enormitatem concipiebant. Haec severae poenitentiae spectacula praesentia aeternas futuras poenas, & perpetuam visionis Dei privationem portendebant. His imaginibus praeventi iuvenes longius a peccandi periculis se continebant: & revera numquam rariora & pauciora peccata quam tempore quo severa canonum poenitentialium disciplina vigeat.

VII. E contrario aetate nostra res succedit. Vident iuvenes, vident adolescentes, ut iam dixi, & dicendum saepius est, Christianos in theatris, in comediis, in saltationibus procarum, fornicari, mœchari, & simul pluries quotannis confiteri, absolvi aliquarum precationum poenitentia peracta. Vident, non per annos, sed per lustra plura in perpetuo & confessionum, & relapsium circulo ama-

sius, amassaque circumvolvi. Numquam frequentia sacramentorum maior: numquam scelera latius quam aetate nostra manarunt. Quid heinc? Christiani pueri & iuvenes, istius consuetudinis, confociandi sacramentorum frequentiam cum frequentia relapsuum in eadem scelera, imaginibus alti & educati, nullum peccati horrorem concipiunt. Quid sit Dei offensa, penitus ignorant; & coepit apud ipsos licitum fieri quod publicum est. Familiaria, splendida, & fere laude digna crimina iisdem apparent. Si Confessarius, Tridentini doctrina imbutus, pro criminum qualitate poenas imponat, ut ait De Lugo, scandalizantur, fugiunt, & alios adeunt Confessarios. Hi, ut fugientes oves colligant, eos absolvunt.

VIII. Unde (repeto) amabo te, Patres nostri sanctissimi hanc satisfactionis formam didicere? Unde, nisi ab Apostolis ipsis, quibus proximi fuere, atque adeo ab ipso Christo? Unde nos religionem christianam accepimus? A Patribus, a maioribus nostris, atque adeo ab Apostolis, & a Christo Domino. Exterior poenitentiae disciplinam variationi obnoxia est; at spiritus poenitentiae, peccati gravitas, magnitudo divinae offensionis, debitum satisfaciendi immutabilia sunt. Religio nostra, lector cordate, non est inventum humanum, ad regulas prudentiae politicae expolitum; sed donum Dei est, nobis sub deposito custodiendum, a Christo, ab Apostolis, a Patribus, ab Ecclesia traditum.

IX. Omnia quae opponuntur in praesentia, & naturae imbecillitas, & concupiscentiae rebellio, & ad malum pronitas, severissime examinarunt Patres, praesertim Cyprianus adversus Lucianum. Variationem disciplinam exteriorem, nempe praemittendi absolutionem satisfactioni, & negligendi ritus illos plangentium, prostratorum, consistentium, aliosque satisfactionis non modo tolerat, sed probat Ecclesia. Tolerat etiam diminutionem rigoris poenitentiae quam iniunguntur canones poenitentiales praescribunt, ut alias dictum est. At numquid probat Ecclesia quod pro *gravissimis peccatis leves imponantur poenitentiae*, ut plures recentiores Casuistae cum Lugo docent? Numquid probat Ecclesia, quod solis indulgentiis peccatorum infirmitates curentur?

X. Verum, ut recentiores Casuistae citati intelligant, quam sint illorum recentiorum opinionum non modo antiquis, verum etiam modernis Patribus adversae, unum ex plurimis in medium produco doctissimum, unaque piissimum Cardinalem Bellarminum, cui ni-

hil præter antiquitatem deest, meo quidem iudicio, ut Pater Ecclesiæ sit & appelletur. Gemit, & plorat ipse super laxatam poenitentiarum disciplina. Sic enim conc. ix. Dom. iv. *Adventus* de satisfactione scribit. „Olim, cum multo melius Christiani inteligerent necessitatem poenitentiae quam nos faciamus; cumque apud se cogitarent, ac perpenderent, quanto facilius hic in terris quam in purgatorio satisfieri possit, poenitentias longissimas atque asperrimas septem, quindecim, viginti, triginta annorum, interdum totius vitae libentissime admittebant, & explebant, & toto illo tempore ieiunabant frequenter, orabant frequentius, non utebantur balneis, non equis, non curribus, non vestibus pretiosis: abstinebant a ludis, iocis, theatris: denique tota vita eorum nihil nisi luctus, & humilitas, & poenitentia erat. . . . *At vero hodie ita delicati, ita teneri effecti sumus, ut vix paucorum dierum ieiunia pro multis sceleribus, atque delictis sustineri possint. Cilicia vero, cineres, vigiliae, humicubationes, flagella, & alia carnis afflictiones non solum in moribus nostris, sed vix IAM IN LIBRIS reperuntur.*

XI. Et post allata testimonia Concilii Tolletani ad Scripturam sanctam causam appellat, sic persequens sermonem suum. „Sed quid ait Scriptura? *Qui timet primum, irruet super eum nix.* Nos exiguae, & brevis poenitentiae austeritatem formidamus, & in poenas atrocissimas, & longissimas purgatorii, vel gehennae incurremus. Legi aliquando, extitisse nobilem quemdam adolescentem delicatum, qui cum vitam valde severam arripuisset, & eo nomine ab amicis, & affinis reprehenderetur, eique corpusculi infirmitas, & teneritudo obiiceretur, sapientissime respondit in hunc modum: Ego propterea vitam istam duram, & laboriosam arripui, quod meae imbecillitatis & teneritudinis optime conscius essem. Cum enim cogitarem tam tenerum corpusculum non bene ferre posse purgatorii, vel gehennae supplicia, ego delicatus hæc minora & meliora elegi, ut illa graviora, & maiora evaderem.

XII. Porro sic concludit sapientissimus Purpuratus. „*Unde igitur tantus tepor in nobis, tanta teneritudo, nisi ex eo quod solitudinem cordis non intramus, quod non intelligimus, nec intelligere cupimus quid sit Deum offendere? Et quid sequitur, nisi ut quamplurimi TURMATIM in gehennam descendant, & non solum ex his qui non*

constentur, sed etiam qui male constentur? Vere dico vobis, dilatarit infernus animam suam, & descendunt ad eum sine numero.“

XIII. Rigorista ne Bellarminus? An sola Bellarmini auctoritas non prævalet sexcentis Tamburinis, La-Croixis, Sporeriis, Vivis, & his similibus? Sed Bellarminus hæc in concionibus docet. Fateor. Alia ne in pulpito, alia in confessionario doctrina theologica? Fulgentiori ne luce cælesti perfasi fuere Caramuel, Diana, Leander, Escobar, Tamburinus, quam Bellarminus, quem publicæ adorationi cito proponendum solemniter speramus? quam S. Carolus Borromæus? quam Patres Tridentini? quam ceteri Sancti? Verum ne quis suspicari valeat, nos ad rigidiora declinare, regulas practicas in poenitentia iniungendis servandas pro nostra tenuitate dabimus. Hactenus enim generatim & univèrse locuti sumus.

S. III.

REGULA PRIMA GENERALIS.

XIV. **P**rimum omnium serio introspiciat Confessarius cordis conversionem: statum poenitentis, eius mores, consuetudines, indolem, habitus expendat. Si deprehendat poenitentem sincero cordis dolore tactum, & ex signis colligat eum vere, sincere, & constanter esse in Deum conversum, virtutis amore captum, & vitiorum horrore perterritum: lætus sit, & absque ulla anxietudine convenientes poenitentias imponat pro criminum enormitate. Poenitentes enim sincere conversi, parati cum Davide in flagella sunt. Nulla est poenitentia quam isti libenter non suscipiant, si concitiorum criminum gravitatis vere contriti fuerint. Quid? Omnes sincere conversi mortem potius subire atrocem vellent quam peccata patrare: & postea recufabant ieiunia, disciplinas, cilicia, preces, elemosynas, & similia, ea moderatione præscripta, quæ nec sanitati, nec statui officiant? Immo isti omnia quæ præffare valent, quam libentissime, carne licet repugnante, suscipient. Verum habet, inquis, quando revera contriti sint. At si reipsa vere contritos & conversos, amoreque virtutis & peccati odio succensos non deprehendis, absolutionem iisdem impertiri nequis. Sunt, reponis, attriti quantum sat est ad absolutionem; sed delicati, imbecilles, parum in virtute firmati. Si rigidas iisdem iniungo poenitentias, iugum excutiant, & in desperationem labuntur, latius-

latiusque frena iniquitati remittunt. Præstigia, & fascino hæc sunt. Extrema, reponis, laxitatis, & rigoris vitanda. Audio. Omnes vociferantur, via regia, idest media; incedendum, declinatis extremis. Sed paucissimi sunt qui hanc viam mediam noscant; sed quisque pro arbitrio fingit. Idecirco sequentes regulas dabo.

S. IV.

REGULA SECUNDA

satisfactionis iniungendæ poenitentibus nobilibus.

XV. **F**Inge, Christianos altioris subfellii, nobilesque plurimos hanc vitam ducere. Vestium luxum, & pompas induunt, opipara conviva parant, gulæ, ludisque indulgent. Nobilium matronarum congressus, theatra, comedias frequentant. Maiori noctis parte vigilant, saltant, potant, tripudiant. Fornicationes & adulteria frequenter perpetrant, ut cetera flagitia, periuria, odia, invidiamque sileam. Finge, inquam, hanc esse istorum vitam. Quæ pro adulteriis, fornicationibus, pollutionibus, tactibus, aspectibus, alloquiis impudicis, & turpibus operasatisfactoria his iniungenda? Hanc ego illis iniungendam poenitentiam. Primum omnium matronulas amafias obligarem ut pompas, luxum, fastumque deponerent, ut intra domi confinia se continerent, a virorum familiaribus congressibus omnino seiunctas; ut humilem, modestamque, & proprio statui consentaneam vestitus formam imposterum induerent. Idem, proportionem servata, præscriberem viris. Hæc non tam sunt opera iniungenda in poenam criminum, quam officia vi professionis christianæ implenda: nihilo fecius loco poenitentiae iniungerem. Post adderem, ut quot horas insumere consueverunt in theatris, ludis, conversationibus, totidem impenderent partim in christianis meditationibus, in sanctorum librorum lectione, aliisque opportunis precationibus, partim aut in re domestica curanda, aut in honesta applicatione proprio statui convenienti. Deinde pro numero fornicationum, adulteriorum, aliorumque criminum ieiunia servanda præscriberem. Si nobiles poenitentes essent formosuli, & torosuli, seu firmæ valetudinis, ieiunia plus minufve iuxta & criminum, & poenitentium conditionem iniungerem in pane & aqua: si valetudinis non adeo robustæ forent, consueta ieiunia præscriberem, ad-

deremque elemosynas moderatas. Ecclesiarum, & sacramentorum frequentiam plus & minus pro circumstantiarum varietate.

XVI. Quid est quod contra hanc satisfactionis regulam obtrudere vel benigniores Castiastæ valeant? Rigorismum redolet; inquit, & vix quinque in centum ex nobilibus poenitentibus se huic regulæ subiciunt. Sed quid allegare contra illam iure valent? Vigilant ultra mediam noctem, ne dicam ad auroram fere usque, ut mundo, ut diabolo interserviant: cur nequeunt saltem temporis medietatem impendere, ut divinam vindictam piis meditationibus placent? Torquent corporis sanitatem libidine & crapula: cur non poterunt concupiscentiam ieiunii coercere? Fovent carnis appetitiones lectiffiorum mollitie: cur duriori cubatione comprimere carnis rebelliones recusant? Si pecuniis abundant, ut in flagitiorum pretia solvant; cur impotentes erunt ad elemosynas? Valetudinarii ab implendis ieiuniis, pauperes ab eroganda elemosyna excusare se iure possunt. Verum modo de iis solis sermo est qui sanitate, & pecuniis abundant ad opera mundi & diaboli peragenda, & quidem graviora, & sanitati molestiora quam quæ ego præscribo pro delictorum solutione iure divino debita. Nihil ergo solidi opponere valent, cur ego poenitentiae mensuram diminuere debeam, aut possim. Disciplina hodierna benigna est. Regula a me præscripta benignissima est. Canones poenitentiales modo quatuor, modo septem, modo quindecim annos in continuis vigiliis, ieiuniis, elemosynis, cinere, & cilicio transigendos imponunt. Ego ita tempero hunc rigorem, ut imponam pro quolibet adulterio quatuor ieiunia in pane & aqua, aut ieiunia consueta: si medietatem temporis in sumpti in theatris, ludis, conviviis, saltationibus, applicandam decerno precibus, meditationibus, nosocomiorum & infirmorum visitationibus, aliisque piis operibus, nec vigesimam partem satisfactionis a sacris canonibus taxatæ impono. Quin non modo tempero, sed vix partem minimam antiquæ poenitentiae iniungo.

XVII. Insistunt. Hanc poenitentiam, licet moderatam, non suscipient poenitentes. Es ego quæro causam repugnantiae. Impotentiam ad ieiunandum, ad elemosynas, ad vigiliis, ad visitationem infirmorum obtrudere vere nequeunt; cum vigilant in theatris, & ludis, visitent amafias, pecuniosa tributa eisdem solvant, & libidine corporis sanitatem extenuent. Hæc omnia comperta

& manifesta sunt. Ergo, dum præfata ieiunia, eleemosynas, meditationes, infirmorum, visitationes, aliaque pietatis opera recusant, sunt poenitentes: hypocritæ, larvati, sepulcra dealbata, mendaces, excusantes excusationes in peccatis. At fugient, & adibunt alios Confessarios blandis poenitentibus eisdem absolventes. Verum habet, & re ipsa sic evenit. At, positus iis quæ dicta sunt, sacrilegæ sunt absolutiones, nullæ confessiones, & poenitentes eiusmodi turmatim in gehennam descendunt, inquit Bellarminus. Quoties enim debitores solvere quod veram possunt, recusant, ficti, mendaces, & clementia indigni sunt.

XVIII. Quid quod præfatas poenitencias non modo implere astringuntur, ut delictorum poenam solvant, verum etiam ut malignas morborum reliquias aboleant, ut contra peccata futura se muniant? Necessariæ sunt poenitentia istæ, non solum ut satisfactoriæ, sed etiam ut medicinales: quoniam contraria contrariis curantur. Quid? Libidinosos torosulos absque ieiuniis, avaros & prodigos absque eleemosynis, luxum, pompam, ambitionis, vanitatis idololatrias absque humilitatis exercitio, absque vestitus modestia curabis, ad Deum convertes, per viam paradisi duces? Chimæræ chimærarum istæ sunt. Ignorant Apostoli, ignorant Patres omnes, ignorant Concilia omnia hanc medendi artem. Sed, ut ad incitas te redigam, hæc praxis, qua permulti Confessarii utuntur imponendi poenitencias leves pro gravissimis peccatis, reformat ne ipsa dictorum poenitentium mores, luxum, & pompas matronarum; eliminat ne adulteria, fornicationes, pollutiones, avaritiam, superbiam, & cetera crimina? Heus tu? Contendis ne impeccabiles fieri poenitentes? Non id contendit; sed aio, sacramentum poenitentia iustificare peccatores contritos; iustificatio autem christiana permanens, & natura sua stabilis est. Relabi interdum possunt, sed raro id occurret: quia qui vere iusti sunt, omnia quæ enumeravi, peccandi illicia, & pericula declinant; a mundi, & diaboli præstigiis seductionibus longius vivunt. Contra vero moderni poenitentes hodie confitentur, communicant, & post paucos dies, ne dicam cras, eandem vivendi formam resumunt, ad amasias, ad theatra, ad ludos, ad convivia, ad saltationes, ceterasque mundi illecebras, non secus ac antea redeunt. Næ isti poenitentes veri?

XIX. Rursum insistis. Facillime hæc omnia in cella sua Theologus scribit. At, si inter-

dicamus poenitentibus altioris ordinis theatra, comœdias, spectacula, ludos, comeffationes, familiarem cum matronulis conversationem, eisdem infer-vire & famulari; si iisdem luxum, pompas, vanitatem vestium prohibeamus; si pro adulteriis, fornicationibus &c. ieiunia, & quidem in pane & aqua, eleemosynas, ægrotorum visitationes, lectionem Scripturæ sanctæ, & meditationes iniungamus; vacua prorsus confessionalia nostra similia poenitentium remanebunt, deferta templa. Ita eveniet. Quid inde? Sacrilegia ne & crimina criminibus accumulanda, ne huiusmodi poenitentium concursus amittatur? An nostram, non Dei gloriam; an propria emolumenta, non animarum salutem quærimus? At si confiteri quater saltem in annum omittunt, peiores fiunt, habentque ad omnia scelera laxant, aut Confessarios ineptos adibunt. Tu de tua administratione sacramentorum, non de alienis sceleribus rationem redditurus eris. Tuum est impedire ne sacramenta profanentur. Si poenitentes obstinatores evadere sponte velint, ipsi, non tu poenas dabunt.

XX. Praxis iniungendi pro gravissimis peccatis leves poenitencias est potissima omnium malorum scaturigo. Hoc benignitatis illicio maiora saltem impedire mala Casuistæ, & Confessarii plures sibi blandiuntur, sic ratiocinantur. Dum poenitentes sacramenta frequentant, suasque devotiones festis solemnioribus exercent, ut minus, pauciora flagitia perpetrant, populum ædificant, religionis cultum fovent, & tandem seniores facti, veri poenitentes evadunt, & in oculo Domini decedunt.

XXI. Hoc est præstigium, hæc hallucinatio omnium gravissima. Religio nostra, ut dixi, non est humanum inventum ad politica boni & æqui artificia excogitatum; sed sacrum mysterium, & præceptorum depositum, nobis custodiendum a Christo Iesu, ab Apostolis, a Patribus traditum. Similium ratiociniorum, & eiusmodi praxis vestigia nulla vel in Scripturis, vel in Patribus sive antiquis, sive ætati nostræ proximis apparent. Casuistæ, & Confessarii, qui eiusmodi praxi maiora pio zelo impedire scelera sibi illudunt, ad omnia scelera, & ad ipsius religionis iacturam atque exitium viam nolentes aperiant. Nam & scelerum horrorem auferunt, & peccandi incentivum præbent. Ex hac larvatæ benignitatis praxi iusti fideles scandalum patiuntur: ceteri fideles sibi persuadent christianam professionem sitam esse in perpetuo scelerum, & confessio-

nem.

num circulo. Ad sacramentum poenitentia requiri non morum emendationem, sed oris promissionem credunt: sinceram poenitentia imaginem prorsus ignorant, & spectrum fucata poenitentia sibi formant. Et hæc erronea persuasione decepti, sacrilegiorum sepe plaustris onusti, in æternam fornacem corruunt. Tandem hæretici derisui habent similes auriculares confessiones cum perpetuis criminibus fœderatas.

XXII. Paucis nunc expositam habes lugubrem funestamque novæ benignitatis praxim, omnium malorum perniciosissimam. Quis tibi, inquis, talis horrendæ picturæ colorem porrexit? Patres omnes. Non versamur modo, lector christiane, aliquem casum particularem excogitatum a Casuistis, qui aiunt, Doctores temporum tractare casus temporum, sed punctum disciplina explicamus, quod ipsis primis sæculis in discrimen adductum fuit. Audi ergo iterum unum pro omnibus Cyprianum, mirum in modum omnia quæ dixi, confirmantem, *Lib. de lapsis prope medium*, ubi sic clamat. *EMERSIT enim, fratres dilectissimi, novum genus cladis, & quasi parum persecutionis procella sævierit, accessit ad cumulum sub misericordiae titulo malum fallens, & BLANDA pernicies. Contra Evangelii rigorem, contra Domini ac Dei legem, temeritate quorundam laxatur incautus communicatio. Irrita & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quærent sanitatis patientiam, nec veram de satisfactione medicinam. Poenitentia de pectoribus excussa est, gravissimi, extremique delicti memoria sublata est. Operiuntur morientium vulnera, & plaga letalis, aliis & profundis visceribus infixæ, dissimulato dolore, contegitur.*

XXIII. Sic loquuntur Patres sancti, sapientia divinæ luce perfusi. Plura ibi adiicit Cyprianus, quæ infra dabo. Quid ad hæc nonnulli Casuistæ, novæ praxis propugnatores? Habenda est temporum & personarum ratio. Fateor. Et ut undique versus (lubet enim rem hanc plenius excutere) pateat praxis huiusce blanda pernicies, paucis te urgeo. Fieri ne potest ut poenitentes veneæ lue inquinati, crapulæ, intemperantiæ, pompisque addicti, illicio muliercularum capti, avaritiæ, & superbiæ æstu ardentes, blandis medicinis, & mitissimis antidotis curentur? His utere. Longius amanda ieiunia, cilicia, flagella, cineres, eleemosynas, vigiliæ, & cetera severa remedia, quæ his ægrotis medendis ut necessaria præscribunt divinæ Scripturæ, Apostoli, & Patres cuius-

que ætatis omnes. Hæc omnia negligito, hæc omnia longius proicito, si paucis præcautionibus, levibusque pectoris tunctionibus curare recensitas ægrotorum infirmitates vales. Quis enim medicus adeo ut demens, aut ferox, qui, cum sanare aut levibus, aut nullis medicinis infirmos valeat, severa & molestissima adhibere remedia velit? Quis chirurgus tam fatuus, & furens, qui potens solo oleo curare vulnera, infundere acetum ex mera sævitia constituat? Eam ergo benignam benignissimam poenitentiam iniunge quæ ad restituendos veræ, & non fictæ sanitati infirmos tuos opportuna & efficacax est. Quid benignius, quid mitius, quid suavius desiderare a me potes?

XXIV. Verum enimvero, si divinæ Scripturæ, si Concilia si Patres omnium sæculorum, si Sancti ætati nostræ proximi, si experientia luculentissime evincunt, hanc Casuisticam praxim esse ineptissimam & ad solvendam delictorum poenam, & curanda putrida vulnera; si ipsa quotidiana visibilis experientia testatur, eiusmodi leves & blandas poenitencias aliud non esse quam peccandi incentiva, quam decipiendi præstigia, quam ultimum omnium malorum exitum: quid mihi auctoritatem quorundam Casuistarum obtrudis? Sis cum poenitentibus nobilibus, & pauperrimis etiam benignus, mansuetus, blandissimus: totis eloquentiæ nervis, ac blandiloquentiæ vi ad sinceram stabilemque conversionem hortare: & si id assecutus fueris, magnus mihi eris Apostolus. At tandem aliquando intellige te Æthiopem lavare, & aquam cribro colligere, si credis fœtida luxuriæ ulcera curari, indomitas effrenatasque avaritiæ, superbiæ, & invidiæ passiones aliquibus precationibus, mellitilique sermonibus aut coerceri, aut deliniri. Frenis validissimis ieiuniorum, disciplinarum, eleemosynarum, & meditationum æternitatis tremendæ opus est ad tam efferas cohibendas belluas. Verum eo malorum res nostra devenit, ut nec remedia, nec vitiorum poenas pati amplius velint homines plures. Obdurati peccatores, ut conscientiarum aculeos quoquomodo retundant, ad Confessarios accedunt, scelera pandunt; at delictorum debita solvere, & remedia, quibus revera sanentur, audacissime respuunt. Casuistæ vero, & Confessarii non pauci, pio salvandi omnes Christianos zelo succenti, eas blandas medicinas applicat quæ latuerunt Patres nostros. Omittunt moderatas poenas iniungere; fidemque adhibent excusationibus poenitentium, qui difficiliora supe-

Q 4

rant,

rant, & graviora subeunt incommoda, ut mundo, & diabolo inserviant. Caveant itaque Confessarii ne animas proprias damnationi æternæ exponant falsa persuasione salvandi alienas. Peccatores robusti ad iugum iniquitatis portandum, & infirmi ad sustinendum iugum Christi, quamvis confiteantur, diaboli, non Dei filii sunt. Nihil negligas, ut eos Deo lucreris; at noli sacramentorum sanctitatem profanare, & Evangelii vigorem infringere benignitatis falsæ obtentu: quia benignitas hæc & tibi, & poenitentibus his fictis perniciofa est, quando morum reformatio sacramentorum frequentiam non consequitur.

§. V.

REGULA TERTIA

satisfactionis iniungendæ poenitentibus mercatoribus, advocatis, ceterisque eiusdem ordinis.

XXV. **M**ercatores, & advocati avaritiæ vitio obnoxii sunt. Quemadmodum enim qui cum feminis conversantur, labendi in peccata luxuriæ periculo subiacent; sic qui pecunias quotidie tractant, easque ut accumularent, commercia exercent, facile avaritiæ præstigiis capiuntur. Eo vero periculosus est vitium istud, quo occultiores sunt latebræ quibus absconditur. Istitis igitur iniungendum primo est quotidianum conscientia examen super iis quæ ad suas attinent professiones. Rationes instituant, debitaque cum Deo contracta suppulent ea solertia & diligentia qua solent propriæ negotiationis contractus, credita, & debita scripturæ consignare. Eleemosynæ istis iniungendæ semper sunt prout illorum status fert.

XXVI. Advocati, & qui curiæ inserviunt, fraudibus, insidiis, dolis subiecti sunt, indigentque & hi quotidiano conscientia scrutiny, & caritatis exercitio erga proximum. Iniungendum istis ut pauperes oppressos defendant, protegantque. Hæc sunt poenitentia medicinales contra vitia quæ comitari professionem solent.

XXVII. Confessarius itaque duo præ oculis habere debet. 1. Statum seu professionum poenitentis, & peccata sive omissionis, sive commissionis quæ patrari a talibus solent; & præsertim in omissionibus inquirat eorum qui præsertim aliis: istorum enim plurimi ob peccata omissionis, quæ ut aquam bibunt,

damnantur. 2. Expendat peccata personalia. Si enim hi fornicatores, adulteri, periuri fuerint, communes poenæ ieiuniorum, eleemosynarum, meditationum, vigiliarum insfigendæ sunt.

§. VI.

REGULA QUARTA

satisfactionis imponendæ plebeiis, ceterisque postremæ classis hominibus.

XXVIII. **Q**UI aut in agris, aut in officinis continenter laborant, famulantur, inserviunt, non sunt communiter apti sive ieiuniis, sive eleemosynis. Dixi communiter: nam & istorum plures valent eiusmodi præstare opera, quæ iniungi poterunt pro criminum gravitate, & circumstantiarum diversitate.

XXIX. Poenitentia istis iniungendæ, erunt communiter preces, mane & sero diligenter recitandæ, nunc brachiis decussatis vel extensis, & genibus nudatis, nunc prostrato corpore pro criminum maiori vel minori gravitate. Iubeat ut victimas laborum omnium Deo offerant singulis diebus, & ut hanc oblationem sæpius per diem innovent, adspirationes frequenter repetant, & sero Deo gratias agant, ut incommoda, molestias, adversitates forti animo in propriorum criminum poenitentiam sustineant. Si isti in aliquod nefandum crimen labantur, poterit prudens Confessarius iniungere ut pane & aqua contenti sint: si id labores non permittant, poterit iubere abstinentiam a vino, aut ab obsonio, aut humicubationem: ea denique imponat quæ affligendæ concupiscentia opportuna iudicabit.

§. VII.

REGULA QUINTA

satisfactionis iniungendæ feminis.

XXX. **F**eminarum vitia sunt ambitio, luxus, pompæ, fastus, nuditas pectoris, & nimia pulchritudinis ostentatio, scandala seductionis. Feminis igitur quæ contra christianæ modestiæ regulas sese ornant, quæ viros versuta arte ad peccandum alliciunt, ornatum vanum primum omnium interdicit. Si scandalo vis fuere, si lapsæ sunt in carnis peccata, in adulteria, in fornicationem, non modo vestitum modestum, quem

quem vel ipsa femina innocens & casta induere tenetur, sed humilem etiam, & quantum status patitur, vilem & pauperem præcipiat. Hæc est propria feminarum poenitentia, opportuna ad coercendam earundem ambitionem, luxum, vanitatem, ambitionem, superbiam, & ad reparanda scandala, nuditate, fucis, & ementita venustate inducta.

XXXI. Deinde in criminum vindictam ieiunia, & quidem severa, plus minusve pro flagitiorum diversitate præscribat, preces, vigiliis, & meditationes, prout expediens iudicaverit. Oculorum evagationem prohibeat, solitudinem, sexui alioquin propriam, præscribat.

§. VIII.

REGULA SEXTA

benignitatis servandæ in satisfactione iniungendæ poenitentibus omnibus.

XXXII. **P**lenus suavitatis, mansuetudinis, comitatis, & quasi dixerim illecebrarum sit Confessarius oportet. Altius menti infixum habeat S. Pauli monitum ad Gal. vi. *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis.*

XXXIII. Medicina corporalis, etiamsi infirmus reluctantem voluntate illam deglutiat, parere sanitatem potest. At si peccator curari renuit, nihil medicinae sive severæ, sive benignæ profunt. Benignitas itaque Confessarii huc collineare omnem industriam suam debet, ut poenitentem persuasum efficiat necessitatis implendi poenitentiam præscriptam. Porro, ut ex parte sua ea omnia patientia summa præstet, hoc pacto alloqui poenitentem poterit. Nemo te melius vulnera infirmitatis tuæ, & radices agnoscit. A tot annis in hoc vitiorum cœno volutatus es. Remedia, quæ hætenus adhibuisti, vana, & inania. Confessiones ob relapsam frequentiam probabiliter sacrilegæ. Ego, qui in hoc negotio nihil prius cordi habeo quam animæ tuæ salutem, quam summopere aveo, post seriam considerationem, poenitentiam quam præscripsi, iudico necessariam. Quid est quod illam respicis? Vis ne æternum perire? Salvari ergo sincere constanterque vis? Curandus ergo necessario est animæ tuæ moribus, & Deo offenso satisfaciendum. Porro si medicina, quam pro infirmitatis cura exhibeo, nimium tibi aspera est, habes ne tu

aliam meliorem, & sanitati recuperandæ efficacioram? Si habes, illam expone. Tute iudex, sicut accusator, causæ tuæ esto. Ego meum tuo iudicio subicere voto. An eris animæ tuæ proditor, & deceptor? Si poenitens suggererit poenitentiam quam tu opportunam iudicaveris, eam illi præscribe, inquiens: Utinam possem absque ulla poenæ te iustum efficere, & curru, ut vulgo dicitur, in cælum ducere. Poenitentiam quam tumet ipse tibi imponis, ego probo. Si ineptam agnoveris, ostende eidem, quam sit deceptus. Nullum non moveas lapidem, ut poenitentem tuum veritatem doceas, instruas, & ad curandam infirmitatem suam inflames.

XXXIV. Benignitas ergo tua non casistica, sed evangelica sit; idest, lenitas, quam Apostolus commendat, non est indulgentia assentatrix, ut satisfactiones ad genum poenitentium minuat, ne poenitentes fugiant, scandalumque patiantur; sed spiritus mansuetudinis & caritatis, quæ omnia suffert, ut lucratur fratrem suum. Ostende quanta passus hætenus sit, ut vitiis & diabolo inserviret, ea rationum momenta illi expone quæ supra descripsi. In his, & similibus sita sit lenitas, & suavitas tua. Longius a te abeat benignitas illorum Casuistarum qui solo indulgentiarum usu, & levibus quibusdam poenitentis curare mortiferas infirmitates contendunt. Si hanc methodum servaveris, etiamsi poenitentem tum lucratus non fueris, tamen a te ædificatus discedet, & forte verbi Dei semen, quod hodie seminasti, tempore dabit fructum suum. Tandem considera paucos esse electos, multos præcitos. Quare non omnes qui ad sacramentum accedunt, ex illis sunt qui sanari debeant. Cave ergo ne sacramenta polluenda exponas. Plura alia adicere possem; sed prudens Confessarius ex iis quæ dixi, sufficienter colliget quas cuique poenitenti applicare satisfactionis debeat.

§. IX.

Raro Confessarii æquo severiores, frequentissime æquo laxiores sunt in poenitentibus iniungendis. Querimonie sanctorum Patrum cuiusque sæculi sunt adversus Confessarios non rigidos, sed laxos.

XXXV. **R**igor cum humana natura pugnat. Rigorista odium, inviam, contemptionem universi humani generis subit. Ergo qui nimium rigorem exercet in

in pœnitentes, aut monstrum-humanitatis est, aut dementia, vel crassa ignorantia laborat. E contrario benignitas, clementia, suavisitas secundum naturam est; plausum, acclamationem, favorem, & totius mundi præconia sibi comparat. Ergo Confessarii natura sua propensi sunt ad benignas pœnitentias iniungendas: natura sua propensi sunt ad declinandam Rigoris invidiam odiumque, & ad promerendas laudes, acclamationes, & plausum universalem, ut fufus dicam infra.

XXXVI. Increpationes Tertulliani, Cypriani, Basilii, Ambrosii, & aliorum Patrum adversus Confessarios laxos, & palpones supra dedi. Nunc aliorum paucas rescribam.

XXXVII. S. Leo Papa epist. lxxix. inquit: *Abiicienda prorsus pestifera hæc a pastoralivigore patientia, quæ sibi met, peccati aliorum parcendo, non parcat.* Hormida Papa epist. quæ habetur Tom. V. Biblioth. PP. clamat: *Quæ est ista inimica benignitas, palpare crimina, & vulnera eorum usque ad diem iudicii incurvata servare? Vere dico, quia illi ipsi quibuscumque periculosa & falsa misericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Christi pro tantis peccatis damnandi advenerint, contra nos ipsos causas dicuntur, dicentes, quod, dum aut asperitatem linguæ eorum expavimus, aut falsa blandimenta, & periculosas adulationes ipsorum libenter accepimus, nos eos, dum inutiliter indulgemus, in peccatis permanere, aut ipsa etiam peccata augere permiserimus.*

XXXVIII. Petrus Damianus, non minus sanctitate quam purpura celebris, in suo Gomorrhiano acriter invehitur adversus Confessarios benigno-laxos. Hæc (inquit cap. xi.) *impia pietas non vulnus amputat, sed, ut augeatur, fomitem subministrat. . . . Cave ab his (subdit cap. xi.) quicumque es, ne te sirenarum carmen mortifera suavitate demulceat, ne navim tuæ mentis in scyllæ voraginis profunda demergat.* Et tandem ser. lxx. *In pœnitentiæ virtute caligant oculi plurimorum, qui vel discretionem privati, vel assentationem seducti, privatam gratiam præferunt veritati.* Gratiam & favorem inire ab hominibus potens illicitum est.

XXXIX. Cardinalis Cameracensis in const. synodal. iii. iv. art. 6. sect. 6. omnium malorum sententiam ait esse Confessariorum laxitatem. *Nullum ab usum Concilia, sanctique Episcopi novissimorum seculorum tantopere deplorarunt, sicut pœnitentiæ relaxationem, cuius non superest nisi exterior superficies, & nomen apud Christianos; eo quod paucissimi sint Sacerdotes*

qui salutare, & convenientes imponant, sicut & peccatores qui eas acceptent. Hunc ab usum Sancti pronuntiant causam esse malorum omnium, & scandalorum, quæ in domum Domini turmatim introierunt, omnemque decorem sponsæ ipsius deformaverunt.

XL. Episcopus Atrebatensis in regul. pœnit. quas 30. Episcopi adoptarunt, reg. 135. hæc habet. *Si Confessarii impensius vacarent legendæ Scripturæ sacræ, quæ verum fons est Moralis christianæ, ubique deprehenderent, pœnitentiæ, conversionis esse sociam. Si vitas lustrarent Sanctorum, ex ipsis nec unum invenirent absque labore salutem consecutum. Si Patres de pœnitentiâ tractantes consulere, in omnibus rigorem inspicerent. Si veteres omnes hac de re agentes evolverent, nullum ex ipsis comperirent mollioris erga criminosos praxeos patronum. Si ergo mollior quisque Confessarius suum agendi modum conferat cum doctrina Scripturæ, Conciliorum, Patrum circa qualitatem doloris, & satisfactionis, vel Scripturam, Concilia, Patres damnabit, vel molliorem suum agendi modum, si propriam amet salutem, emendabit.*

XLI. Heu! quoties hoc formidandum dilemma mecum lacrymabundus profunda meditatione revolvi, expendi, expavi. Aut Scripturæ, Concilia, & Patres omnes improbandi; aut recentiorum Casuistarum plurimi reiiciendi. Clamant Scripturæ, Concilia, & Patres omnes: Cave a Laxistis, cave a Benignistis Prophetis, qui consuunt pulvillo sub omni cubito carnis, qui favorem hominum captant. Contra vociferantur Casuistæ plurimi: Cave a Rigorismo, cave a Rigoristis, cave ab illis qui imponunt onera importabilia, & in animas fragiles sæviunt. Hic tremebundus & cogitabundus mecum ratiocinor. Cui parti adhærebo? Scripturis proculdubio, Conciliis, & Patribus. At etiam Casuistæ laxiores a se stare Patres, Concilia, & Scripturas contendunt. Quid mihi ergo agendum? Quid, si errem in puncto a quo pendet æternitas? Mentem converto ad disciplinam practicam, ad ipsam sacramentorum frequentiam, & mores pœnitentium, Hæc omnia sub oculis cadunt. Et video luce meridiana clarius, Laxissimum quaquaversum dominari, grassari, & inundare. Rigorissimum nullibi, sive in praxi, sive in libris Catholicorum, qui communiter sunt in manibus comperio. Post hanc maturam ferriamque meditationem errare Casuistæ plures in nimia indulgentia mihi videntur. Et cum Scripturis, Conciliis, & Patribus concludo: Cave a Laxistis, cave a Benignistis

illis illis qui pro gravissimis peccatis leves iniungunt pœnitentias. Testimonia SS. Bernardi, Antonini, Thomæ de Villanova, Caroli Borromæi, Cardinalis Bellarmini supra dedi, & infra dabo.

CAPUT X.

De obligatione pœnitentium acceptandi satisfactionem impositam a Confessariis pro peccatis mortiferis. Plurimum Casuistarum laxæ opiniones reselluntur.

I. Quæst. I. Tenentur ne sub mortali pœnitentes acceptare pœnitentiâ pro gravibus peccatis impositam? Resp. Salmanticenses morales tract. iv. cap. x. punct. 2. non teneri pœnitentes, ex aliis Caluistis advertunt, ad eam acceptandam, quando constaret esse iniustam; astringi vero illos, quando non constaret de excessu. Animadvertio hæc quam sit cauta, ceteri iudicent. Pœnitentes ne iudices mensuræ pœnitentiæ iniungendæ? At possunt occurrere Confessarii indocti, & imprudentes, qui iniustas pœnitentias imponant? Non repugno. Sed ne nunc quidem pœnitentes evadere iudices debent, sed doctum adire Confessarium, qui recte iudicet. Quid, si pœnitentiæ forent iniustæ, quia nimis leves? Iniustitia enim tam ob defectum, quam ob excessum contingere potest.

II. De satisfactione iusta disputant recentiores. Pro opinione negante obligationem sub peccato mortali pœnitentiâ acceptandi, citantur ab iisdem Salmanticensibus Scotus, Gabriel, Io: Medina, Ruiz, Navarrus, Armilla, Zerola, Villalobosius, Caietanus, & alii. Hæc opinio prorsus falsa & laxa est.

III. Communis & vera Theologorum sententia defendit, astringi pœnitentes sub mortali ad acceptandam pœnitentiâ impositam pro culpis mortiferis a Confessario. Hoc luculentum ex Evangelio est, cum Christus Dominus facultatem impertierit solvendi, & ligandi. Concilium autem Tridentinum sess. xiv. cap. viii. & can. xv. potestatem ligandi exponit de iniunctione satisfactionis. Nulla autem esset ligandi potestas, si liberi ab acceptatione pœnitentes forent. Nec in re aperta vacat diutius immorari.

IV. Quæst. II. An pœnitens possit absque peccato mortali ante absolutionem declinare sententiam huius Confessarii, aliumque adire? Resp. Salmanticenses loc. cit. num. 59. negant cum Lugo, Castropalao, Suarez, Coninch, posse id fieri absque rationabili, & legitima

caussa. Verum, inquit, non peccabit mortaliter pœnitens, si inchoatam confessionem relinquat, & alium Confessarium legitimum & prudentem quærat; sed erit tantum culpæ venialis, cuiusdam irreverentiæ, & indecentiæ reus. Ego distinguerem. Si pœnitens evidenter advertat, Confessarium esse ignorantem, nescientem distinguere inter lepram, & lepram, ineptum ad conscientiam suam dirigendam; tum nullius culpæ reum reputarem pœnitentem qui debito obsequio servato, sine absolutione abiret, & quæreret Confessarium doctum, & pium. Nonne Confessarius potest absque irreverentiâ contra sacramentum dimittere pœnitentem indispositum? Cur ergo non poterit pœnitens absque irreverentiâ contra sacramentum recedere, si evidenter illi constaret, Sacerdotem ineptum esse ad iudicium formandum? E contrario si pœnitens abrumperet confessionem; ut inveniret alium Confessarium, qui iniungeret minores & benigniores pœnitentias ob gravissima crimina; tum non liberarem hunc pœnitentem a gravi culpa, immo tamquam indispositum ad sacramentum iudicarem.

V. Quæst. III. An probabilis sit opinio negans pœnitentem teneri ad satisfactionem impositam a Confessario suscipiendam? Resp. P. Patritius Sporer Part. III. cap. xv. quæst. 1. §. 4. num. 548. Sententia sane gravium Doctorum, Soti, Caietani, Sylvestri, Medinæ, ac Navarri Man. cap. xxv. num. 20. mirum liberum esse pœnitenti acceptare, vel repudiare pœnitentiâ a Confessario impositam, etsi maxime post Tridentinum non intrinsece, tamen extrinsece probabilis ad hoc servire potest Confessario, ut NE MINEM sine absolutione remittat, qui eam sententiam secutus, nollet acceptare pœnitentiâ impositam, paratus Deo satisfacere in hac, vel in altera vita, dummodo aliquam vel LEVISSIMAM pœnitentiâ subire velit, v. g. aliquot Pater, & Ave, tuncionem pectoris &c.

VI. Præfata opinio, non modo sive intrinsecus, sive extrinsecus probabilis non est; sed est evidenter falsa, improbabilis, & Concilio Tridentino manifeste contraria. Hæc enim opinio destruit forum pœnitentiæ, aufert a Confessariis potestatem ligandi. Quoniam si pœnitentes non tenentur parere, Confessarii nequeunt præcipere. Clausula adiecta nimis inepta & perridicula est. Dummodo aliquam vel levissimam pœnitentiâ subire velit, v. g. aliquot Pater, & Ave, tuncionem pectoris &c. Qui fornicationes, adul-

adulteria, aliaque gravissima scelera perpetravit, teneatur subire aliquam satisfactionem levissimam, nempe *tunfionem pectoris*, levissimam ne? *aliquot Pater & Ave*. Iudicent pii doctique lectores, an eiusmodi opiniones sunt omnium malorum origines. Tot Confessarii minus periti, legentes eiusmodi Doctores, re ipsa imponunt levissimas poenitentias pro gravissimis delictis, & absolutionem impertiunt peccatoribus evidenter indispositis. Apti ne ad sacramentum poenitentiae illi sunt qui recusant, quoad possunt, Deo satisfactionem reddere, & medicinas ad curandos inveteratos morbos necessarias audacter respuunt?

VII. P. Thomas Tamburinus *Lib. IV. Meth. cap. II. num. 7.* refert Victoriam, & Vasquezium, docentes, esse de fide, quod Sacerdos possit obligare ad aliquam poenitentiam, & Suarez dicit contrariam opinionem esse temerariam. Nihilominus P. Tamburinus revolvit. „ Aliis vero videtur etiam post „ Tridentinum esse probabilis, quia non videtur Tridentinum damnare voluisse opinionem quam doctissimi viri sequabantur... „ Ex qua opinione sequitur quod si esset poenitens aliquis qui nollet acceptare, paratus in purgatorio solvere, non esset ex hoc praecise censendus indispositus (nisi forte „ recusaret poenitentiam etiam parvam, quod „ esset signum non veri doloris) nec propter hoc solum esset sine absolutione dimittendus. „ Quid, si Cyprianus, si Chrysostomus, si Ambrosius talia audissent paradoxa? Citatur pro hac opinione Caietanus. Si eam docuit, manifeste erravit; sicut errare aio Sporer, Tamburinum, & alios talia docentes.

VIII. P. Claudius La-Croix *Part. II. n. 1260.* docet cum P. Busembau, esse absolvendum poenitentem qui velit acceptare levem poenitentiam, inquit: *Immo notat Busembau cum aliis apud Lohm. non esse dimittendum poenitentem qui admittere vult poenitentiam saltem levem.* En quomodo iuxta istos Casuistas poenitentes constituuntur iudices poenitentiae imponendae. Non est dimittendus poenitens qui admittere vult poenitentiam *saltem* levem? At poenitens iste enormium criminum reus est, laborat morbis gravissimis, indiget validis medicinis. Nihil refert. Videndum ne sacramentum reddatur odiosum, & ne poenitentes in desperationem labantur. Profecto cavere Sacerdos debet ne aut sua imprudentia, aut nimio rigore odiosum efficiat sacramentum, aut in desperationem detrudat poenitentes. Verum si poeni-

tentes satisfactiones proportionatas & criminum malitiae, & eorum morbis acceptare nolint, sed velint *saltem poenitentiam levem*, non sunt dimittendi? Isti ne sincere attriti, vel contriti? Isti ne ingenui debitores, qui, quod possunt, reddere nolunt? Eiusmodi ne opiniones Evangelio, Concilio Tridentino, & Ecclesiae spiritui consentaneae?

IX. Quæst. IV. *An omittens poenitentiam impositam pro peccatis mortalibus primo confessis peccet mortaliter?* Resp. Communis sententia docet, quod poenitens teneatur sub mortali implere poenitentiam gravem iniunctam pro peccatis mortiferis primo confessis, si vero omitteret partem levem totius poenitentiae, a mortali eum excusat. Quid, si poenitentia tota imposita pro peccatis mortalibus primo confessis sit in se levis, puta *Miserere*? Peccabit ne tum mortaliter poenitens illam omittens? Negant Salmanticenses *tr. VI. cap. x. punct. 4. num. 61.* & citant de Lugo, Coninch, Averfa, Bonacina, Castropalaum, & alios. Quoniam, inquit, levis materia non suscipit gravem obligationem.

X. Praefata sententia duplici titulo mihi falsa est. Primo quia Confessarius levem poenitentiam pro peccatis mortalibus primo confessis iniungens, alienorum peccatorum particeps efficitur. Secundo quia poena pro mortiferis delictis primo confessis imposita suapte natura gravis est. Et licet Confessarius imponeret pro dictis criminibus psalmum *Miserere*, hæc tamen poenitentia, cum sit tota pars sacramenti; poena gravis esset. Delicta enim gravia, numquam antea subiecta clavibus, gravem postulant poenam. Errat Sacerdos, existimans taxatam poenam unius *Miserere* esse gravem. Propterea ne levis evadit poena? Levis utique est poenitentia unius psalmi *Miserere* absolute considerata; peccatque Sacerdos, nisi circumstantiae excusent, in hac poenae mensura constituenda. At error & peccatum Sacerdotis non tollit quin poenitentia imposita sub ratione satisfactionis debitæ peccatis mortiferis primo confessis sit gravis, ut sic dicam, formaliter. Ne multa. Poenitens qui omitteret totam poenitentiam iniunctam pro peccatis mortalibus primo confessis, peccaret; ut ego quidem arbitror, mortaliter, sive poena ista materialiter & in se gravis esset, sive levis: quia sub ratione satisfactionis, & prout est pars integralis sacramenti, gravitatem praefert.

XI. Quæst. V. *Quando poenitentia iniungitur ob peccata venialia, vel mortalia prius confessis, tenetur ne poenitens sub gravi adimple-*

plere? Resp. Negant Suarez *disp. xxxviii. sect. 7.* Granados *tract. xii. disp. vi.* Layman *de Poenit. cap. xv.* Diana *P. III. tract. iv.* Filliucius, Villalobosius, & alii, quos citant Salmanticenses *loc. laud. n. 62.* quia, inquit, nimis durum esse videtur quod poenitens subeat gravem obligationem ob peccata levia, aut peccata iam confessa, & puniata. Locus iste topicus, arcessitus a nimia duritie aut rigore, pluries explosus est. Sacramenta instituta a Christo Domino non sunt affectibus humanis administranda, sed iuxta regulas ab eodem, & ab Ecclesia praescriptas.

XII. Praefata sententia mihi falsa est, & opposita vera, quam defendunt & ipsi Salmanticenses, allegantque plures iuniores. Ratio evidens est: quia licet peccata aut venialia, aut mortalia iam confessa, non sint materia necessaria; posito tamen quod confiteri poenitens velit, & sacramentum suscipere, partes quas sacramentum requirit, implere debet. Satisfactio autem pars est integralis sacramenti poenitentiae. Ergo poenitens ad eam implendam astringitur. Gravitas istius obligationis, non a duro, vel blando, ut cum Elizalde loquar, sed a sacramenti natura repetenda est.

XIII. Quæst. VI. *Quo tempore implere satisfactionem poenitens debet?* Resp. Leander, Diana, & alii Probabilistae docent, posse per annum poenitentem satisfactionem differre, quando Confessarius tempus non definiit. Hæc opinio, ut ex se patet, & falsa, & magnopere laxa est. Quando Confessarius tempus definit, intra hoc tempus agenda satisfactio est. Quando tempus non praefinit, cum primum poenitens potest, solvere debitum astringitur.

XIV. Si Confessarius poenitentiam illiget huic diei, v.g. veneris, vigiliae B. Virginis, aut alterius Sancti; tali die exequi poenitentiam, sive ieiunium, sive preces, sive quid aliud poenitens debet. Si poenitens aut ob impotentiam, aut ob malitiam, aliamve causam omittat tali die poenitentiam, aliqui Casuistae exemptum ab onere implendi alio tempore talem poenitentiam asserunt; sed talis opinio falsa est. Quia licet poenitentia illigetur tali diei ob specialem cultum erga B. Virginem, passionem Christi, aliumve Sanctum: hic tamen non est finis praecipuus; sed est quaedam circumstantia, qua neglecta, aut sprete, consistit finis primarius satisfaciendi. Poenitens tenetur implere iniunctam satisfactionem omnibus circumstantiis circumscriptam, puta, preces flexis genibus & nu-

datis, capite inclinato, tali die &c. uti praescriptum a Confessario est. Qui oblitus est implere ieiunium feria sexta impositum, alia feria sexta illud exequi tenetur.

XV. Quæst. VII. *Quid de commutatione poenitentiae dicendum?* Resp. Primum certum est poenitentem non posse sibi iniunctam satisfactionem aut commutare, aut alium substituere qui loco sui satisfactionem impleat. Quamobrem Alexander VII. damnavit hanc 15. thesim. *Poenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest qui loco ipsius poenitentiam adimpleat.*

XVI. Confessarius quisque commutare poenitentiam valet, audita tamen peccatorum, ob quae imposita poenitentia fuit, confessione. Quid si poenitentia imposita sit a superiore ob peccata reservata? Salmanticenses *tract. vi. cap. x. punct. 6. num. 73.* reputant esse probabile quod inferior Confessarius queat commutare satisfactionem impositam a Superiore ob peccata reservata: & laudant Antonium a Spiritu sancto, Castropalaum, Bonacinam, Sa, & alios. Sed hanc opinionem reiiciunt graviore Theologi, Suarez, Valentia, Gonet, & alii plures, & quidem merito. Quoniam sicut delictum, ita & eiusdem poena Superiori reservata est: accessorium enim sequitur principale. Nec alicuius momenti est, quod obtrudunt, peccata reservata semel confessa non esse amplius reservata. Quid enim ex hoc inferitur? Quod si iterum subiiciantur clavibus, iterum valeat Confessarius alia poenitentia punire. Ceterum poenitentia, imposita a Superiore ob hæc peccata reservata, nullo modo subiacet amplius iudicio inferioris Confessarii. Nam peccata ut reservata puniri debent peculiari poenitentia. Porro solus Superior peccata reservans est iudex poenae iisdem debitæ.

XVII. Confessarius extra confessionem commutare poenitentiam nequit, sive a se, sive ab alio Confessario impositam: quia poenitentia hæc sacramentalis est. Continuo post impertitam absolutionem, antequam poenitens discedat, poterit in aliquo casu Confessarius proprio poenitenti commutare, augere, minuere poenitentiam: quia idem iudicium reputatur. Absolute tamen ante absolutionem hæc omnia praestare Confessarius debet.

XVIII. Disputant Casuistae, num, facta commutatione poenitentiae, possit poenitens, quam maluerit eligere. Adfirmant Salmanticenses *loc. cit. n. 77.* cum Suarez, Bonacina, Lessio, & aliis: quia, inquit, commutatio est facta in favorem poenitentis. Absolute hoc

hoc verum reputo. At in praxi, si poenitens exequi primam poenitentiam valet, cur commutationem petit? Neque enim ista commutatio arbitraria est, ut poenitens pro libito eligere alterutram valeat; sed ideo commutatur, quia absque gravi & peculiari difficultate executioni mandari non potest. Quare si primam poenitens eligeret, iudicaret se commutatione non indignisse. Ceterum, ut dixi, semper primam implere potest.

XIX. Quæst. VIII. *Debet ne poenitens, ut commutationem poenitentiae ab alio Confessario obtineat, peccata ob quæ imposta fuit, iterum confiteri?* Resp. Negant Marchantius, Diana, Leander, & alii plures, aiuntque sufficere ut poenitens, declarata poenitentia, exponat rationes cur implere eam nequeat: quia, inquiunt, in hac commutatione non agitur de peccatis ob quæ iniuncta poenitentia fuit, neque de iustitia qua imposta est; sed de infirmitate, difficultate, aut morali impossibilitate talem poenitentiam implendi, seu de rationibus cur commutari illa debeat in aliam. Hæc opinio probabilis in praxi reputatur, saltem per principia extrinseca, a Salmanticensibus loc. cit. num. 79. a Bufembau, Laymano, & Lugo, ut testatur etiam P. La-Croix num. 1295. nec hanc practicam improbabilitatem refellit, sed tantum ait contrariam esse longe probabiliorem. Quare iuxta principia probabilistica poterit poenitens alterutram eligere.

XX. Secunda sententia, quam communiter Theologi defendunt, sola vera est; & prior poenitentia falsa, & improbabilis per principia sive intrinseca, sive extrinseca. Ratio est manifesta. Quia alter Confessarius ideo commutare poenitentiam potest, quia recognoscere causam valet. Causam autem recognoscere nequit, peccatis incognitis. Præterea quomodo prudens, & proportionata hæc commutatio esse potest, nisi constet, quæ vindicta debita peccatis sit, & quæ medicina necessaria sit poenitenti? Si commutatio fiat ab eodem Confessario, sufficit ut notitiam peccatorum habeat, & status poenitentis; licet notitia non sit adeo exacta.

XXI. Quæst. XI. *Quid dicendum de opinione quam refert P. La-Croix, de versuto peccatore eadem peccata iterum consistente, & tacente priorem confessionem, ut commutationem accipiat?* Resp. Communis sententia est, Confessarium, sive eundem, sive diversum, debere scire, se velle commutare priorem poenitentiam. Quia, nisi revocetur prior obligatio, semper remanet. Nequit autem revocare illam Confessarius, nisi sciat, se velle

revocare. Sed occurrit poenitens versutus, & valet. Confessus est peccata sua, accipit poenitentiam quæ ei non arridet. Adic alterum Confessarium, confitetur eadem peccata, & tacet priorem confessionem. Accipit poenitentiam: eam cum prima confert, deinde eam quæ sibi magis arridet, eligit. Licite ne fieri hoc potest? Respondet P. La-Croix. „ Tamen Dicastillo n. 119. putat non esse improbabile quod constans eadem peccata possit tacere, & postea peragere poenitentiam quam voluerit, primam, aut secundam tantum. Hoc pacto agere emptores solent: officinas explorant, mercium pretia percontantur, & ubi minimis deprehendunt pretium, ibi emunt. Quare merito dicit S. Bernardinus Senensis: *Occurrit in confessionibus, sicut in mercatura &c.* Si hic secundus Confessor graviolem imponeret satisfactionem, posset adire tertium Confessarium, confiteri sua peccata, & tacere duas priores confessiones, & post tertium, quartum, & quintum, donec tandem inveniret aliquem benignissimum medicum, qui suavem medicinam præscriberet. Et quod priora sacramenta mutila absque parte integrali maneat, nihil refert. Hanc Dicastilli opinionem, quam more suo lectoribus proponit, quin illam refutet P. La-Croix, falsam, improbabilem, poenitentium versutiae faventem, sacramentorum dignitati infestam, salvo meliori iudicio, existimo.

XXII. Causæ commutandi poenitentiam sunt, inquit P. La-Croix ibidem n. 1300. ex Lohner, si poenitens a tempore iniunctæ poenitentiae lucratus sit indulgentias; si multa bona opera fecit; si cum maiore fervore, aut cum minori periculo peccandi executurus est hanc novam materiam &c. Regulae particulares assignari nequeunt. Causa vera commutandi poenitentiam est maior spiritalis profectus poenitentis, quatenus opportunior illius statui, & infirmitati præberi medicina valet. Indulgentiarum acquisitionem non reputarem iustam causam commutationis. Libenter tum viri, tum mulieres Ecclesias circumirent, altaria viscerent, aliquibus preceationibus recitatis, ut declinarent ieiunia, elemosynas, aliaque pietatis opera, quæ carnem affligunt, quæ concupiscentiam cohibent, quæ superbiam ambitionemque humiliant. Quare Confessarius in commutatione hac statum, infirmitatem, & indigentiam poenitentis in primis consideret; eamque substituatur poenitentiam quæ & delictis, & infirmitati curandæ, & viribus poenitentis cognoverit aptiorem.

XXIII.

CAPUT XI.

De indulgentiis.

XXIII. Quæst. X. *Quænam sunt causæ excusantes a poenitentia implenda?* Resp. Salmanticenses loc. cit. n. 80. respondent, primam esse, si constet poenitentiam esse iniustam; laudantque Conink, Layman, Palaum, & alios. Addunt ex Layman, quemlibet virum probum & doctum, immo ipsum poenitentem, sit talis sit, posse iudicare, utrum Confessarius erraverit poenitentiam imponendo. Quisque communiter se doctum, probumque reputat in hac materia. Quare causam istam, ut ineptam, & periculi plenam, reiicio. Secunda causa est, si poenitenti sit moraliter impossibilis executio poenitentiae impositæ. Si tamen dividua poenitentia sit, eam implere partem debet quam potest. Tertia, si poenitentiae impositæ, puta Religioso, uxori, servo, peregrinandi, ieiunandi &c. superior, maritus, dominus impediatur executionem. Verum tum peti commutatio a Confessario debet. Si poenitens oblitus poenitentiae sit, tum adire Confessarium debet, ut, si recordetur, poenitentiam patefaciat. Si etiam Confessarius oblitus peccata fuerit, tum denuo confiteri peccata debet, ut congruam poenitentiam accipiat; & manifestare, an oblitio fuerit necne culpabilis.

XXIV. Quæst. XI. *An poenitentiae ideo sint suspectæ, quia a Mendicantibus iniunguntur?* Resp. Hanc calumniam impactam olim fuisse Mendicantibus, constat ex thesi sequenti, quæ est 23. ab Alexandro VIII. damnata. *Pavochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui de elemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua poenitentia, seu satisfactione ad questum seu lucrum subsidii temporalis.* Vetusta hæc calumnia est, quam primus omnium Mendicantibus impexit Guillelmus a S. Amore; eamque profligarunt B. Albertus Magnus, S. Thomas, S. Bonaventura, & tandem innovatam proscriptit Alexander VIII. Sicuti extremæ temeritatis est & malitiæ tale de Mendicantibus iudicium formare; ita iis summopere vigilandum est, & cavendum ne ullam simili suspitionis occasionem exhibeant. Et hanc diligentiam, & cautionem illos adhibere, præsumere omnes tenentur. Illorum professionis sanctitas, vitæ austeritas, doctrinæ soliditas, continua inter doctos conversatio, & alia plura rationum momenta, quæ P. Viva in commentariis in hanc propositionem indicat, evincunt calumniæ atrocitatem. Plura tamen ibi narrat de S. Thoma P. Viva ex Moya, ex Cardenas, quæ vera non sunt.

I. **P**AUCA verba de indulgentiis faciam. Concilium Tridentinum sess. xxv. hæc in suo decreto statuit. *Cum potestas conferendi indulgentias a Christo Ecclesie concessa sit, atque huiusmodi potestate divinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit; sacrosancta Synodus indulgentiarum usum christiano populo maxime salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit, eoque anathemate damnat qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant: in his tamen concedendis moderationem, iuxta veterem, & probatam in Ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit; ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina enervetur. Abusus vero &c.* Tria Concilium statuit. 1. potestatem a Christo Ecclesie datam concedendi indulgentias. 2. salutares maxime eas esse christiano populo. 3. in harum largitione moderationem, certosque fines tenendos.

II. Primi, qui Ecclesie potestatem concedendi indulgentias negarunt, fuerunt Monachistæ, & Novatiani. Postea, nempe sæculo xii. Valdenses, sæculo xv. Wicleffistæ, & Hussitæ, sæculo xvi. Lutherani bellum adversus indulgentias instaurarunt.

III. Quæst. I. *Quid indulgentiarum nomine intelligatur?* Resp. Indulgentia est remissio poenæ temporalis, quæ post remissam culpam luenda remanet, extra sacramentum concessa ab eo qui potestate præditus est. Est 1. remissio poenæ temporalis, quia per indulgentias neque culpa, neque poena æterna remittitur. 2. extra sacramentum, ut distinguatur ab illius poenæ remissione quæ fit per sacramentum. 3. ab eo qui potestate præditus est, quia bona communia in thesauro Ecclesie reposita dissipari nequeunt, nisi ab eo qui auctoritatem habet.

IV. Quæst. II. *Quid sit Ecclesie thesaurus, & quæ illius bona?* Resp. Thesaurus Ecclesie sunt bona spiritalia, quorum distributio Ecclesie concredita est. Bona hæc sunt Christi Domini merita, & Sanctorum omnium. Merita Sanctorum in thesauro Ecclesie reponuntur, non ut aliquid addatur meritis infinitis Christi IESU; sed ut pateat Sanctorum communio in Ecclesia, quæ est corpus mysticum Christi Domini, & ipse eiusdem caput, quod perficit membra sua, quibus veluti instrumentis utitur. Omnia enim Sanctorum

Storum merita ab ipso capite Christo valorem suscipiunt, & cum meritis Christi coniuncta, non sunt aliquid maioris pretii, aut existimationis, quam sint Christi merita separata ab illis; cum hæc sint emanationes ab ipso Christo, qui ut caput fidelibus membris spiritum tribuit & motum.

V. Disputant Theologi, concurrant ne dicta merita ad indulgentias per modum imperationis, aut solutionis; sed hæc disputatio levioris momenti est: utroque enim modo concurrere, probabilis videtur. Quod primo modo concurrant, nulla est disputatio. Quod similiter secundo modo operentur, etiam constare videtur: quia iusti non pro se tantum, sed etiam pro aliis satisfacere valent quantum ad debitum poenæ temporalis; immo & mereri de congruo peccatoribus possunt poenitentiae donum. Hæc autem iusti non præstant, nisi in virtute meritorum Christi, cuius spiritu aguntur, tamquam eiusdem membra viva. Siquidem *hic est unus* (inquit Augustinus Lib. con. Parmen.) *verusque mediator noster, & advocatus, pro quo nullus interpellat, sed ipse pro omnibus, aliquando quidem per membra corporis sui, quæ pro se invicem sollicita sunt.*

S. I.

De indulgentiarum existentia.

VI. **Q**uæst. unic. Est ne de fide extare in Ecclesia potestatem concedendi indulgentias, earumque usum salutarem fidelibus esse? Resp. Adfirmant Catholici omnes, & utramque partem definit Concilium Tridentinum in rescripto decreto. Et prima pars constat ex Evangelio Matth. xvi. *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta in cælis.* Ex quibus verbis Patres omnes colligunt potestatem collatam Apostolis, & eorum successoribus iniungendi poenitentibus satisfactorias poenitentias, & relaxandi. Testimonia Patrum brevitate causa omitto, cum obvia sint.

VII. Hæc eadem veritas confirmatur ex apostolica, & perpetua traditione. S. Paulus II. Cor. II. erga incestuosum Corinthium hac usus indulgentia est, ne, inquit, *abundantiori tristitia absorberetur.* Quæ verba S. Ioannes Chrysostomus *hom. IV. in II. ad Cor.* exponit. *Ex ea re docemur, quod non solum ad peccatorum naturam, verum etiam ad mentem, habitumque poenitentium oportet moderari disciplinam.* Indulgentiarum usum sæculo II. probavit Tertullianus *Lib. ad marty-*

res cap. I. antequam ad Montanistas transiret. S. Cyprianus scribit, ad martyrum preces Ecclesiam in more habuisse remittere poenas poenitentibus. Insuper martyres monet, ne indiscriminatim pro omnibus, sed pro iis tantum indulgentiam postulerent qui exemplo incestuosi Corinthii poenitentiae fructus ederent. *Credo* (inquit epist. XIII.) *ut qui libellum a martyribus acceperunt, & auxilio eorum adiuvati apud Dominum in delictis suis possunt, si premi infirmitate aliqua, & periculo coeperint, exomologesi facta, & manu eis a vobis in poenitentiam imposita, cum pace a martyribus sibi promissa ad Dominum remittantur.*

VIII. Quoniam vero multi plus iusto benigniores & laxiores etiam tum reperiebantur, qui indulgentiarum usu fovebant ignaviam poenitentium, hæc Cyprianus *epist. X.* addit. *Credideram quidem Presbyteros, & Diaconos, qui illic præsentibus sunt, monere eos & instruere plenissime circa Evangelii legem, sicut in præteritum semper sub antecessoribus nostris factum est, ut Diaconi ad carcerem committentes martyrum desideria consiliis suis, & Scripturarum præceptis gubernarent. Sed nunc cum maximo animi dolore cognosco, non tantum illic vobis non suggeri divina præcepta, sed adhuc potius inveniri, ut ea quæ a vobis ipsis & circa Deum caute, & circa Sacerdotem Dei honorifice fiunt, a quibusdam Presbyteris resolvantur. . . Illi contra Evangelii legem, contra vestram quoque honorificam petitionem, ante actam poenitentiam, ante exomologesim gravissimi atque extremi delicti factam, ante manum ab Episcopo, & Clero in poenitentiam impositam, offerre lapsis pacem, & Eucharistiam dare, idest sanctum Domini corpus profanare. . . Oro vos, quibus possum precibus, ut Evangelii memores, & considerantes quæ & qualia in præteritum antecessores vestri martyres concesserint, quam solliciti in omnibus fuerint, vos quoque solliciti, & caute petentium desideria ponderetis, utpote amici Domini, & cum illo postmodum iudicaturi inspicitatis & actum, & opera, & merita singulorum, ipsorum quoque delictorum genera, & qualitates cogitetis, ne si quid abrupte & indigne vel a vobis promissum, vel a nobis factum fuerit, apud gentiles quoque ipsos Ecclesia nostra erubescere incipiat.* Hunc eundem abusum eliminandum Tridentini Patres decreverunt, ut hæreticis blasphemandi ansa eriperetur.

IX. Sæculo IV. Concilium Ancyranum, & Nicænum cum iis poenitentibus indulgentius agendum statuerunt qui & labores, &

fer-

fervorem poenitentiae præferabant. Quam disciplinam confirmarunt SS. Basilius, Gregorius Nyssenus, & Concilium Quini-Sextum sæculo VII. Sæculo VIII. indulgentiarum usus latius patuit. Sæculo vero XI. & XII. magnopere invaluit occasione Terræ sanctæ recuperandæ a Saracenorum tyrannide.

X. Secunda pars necessario primam consequitur. Nam quis effutire audebit, potestatem a Christo impertitam inutilem esse? Quis dixerit, frustra hac potestate usos Apostolos fuisse? Nec veritas hæc longiore indiget probatione; cum & ex iis quæ dicta sunt, proficiatur, & sit in Concilio Tridentino definita.

S. II.

Indulgentiæ remittunt poenam temporalem sive iniunctam, sive iniungendam.

XI. **U**T iam indicavi, indulgentiæ nec culpam, nec poenam æternam remittunt. Quoniam culpæ, & poenæ æternæ remissio est effectus sacramenti, vel contritionis perfectæ extra sacramentum. Remittunt ergo indulgentiæ poenam temporalem. At disputant in utramque partem Theologi, num remittant solum poenas iniunctas in confessione, an etiam iniungendas. Utraque remitti docet S. Thomas in Suppl. qu. xxv. art. I. *Quidam dicunt, quod non valent ad absolvendum a reatu poenæ quam quis in purgatorio secundum iudicium Dei meretur; sed valent ad absolvendum ab obligatione qua Sacerdos obligavit poenitentem ad poenam aliquam, vel ad quam etiam obligatur ex canonum statutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primo quia est expresse contra privilegium Petro datum, cui dictum est (Matth. xvi.) ut quod in terra remitteret, in cælo remitteretur. Unde remissio quæ fit quantum ad forum Ecclesiæ, valet etiam quantum ad forum Dei. Et præterea Ecclesia huiusmodi indulgentias faciens magis damnificaret quam adjuvaret: quia remitteret ad graviores poenas, scilicet purgatorii, absolvendo a poenitentia iniunctis. Et ideo aliter dicendum, quod valent & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad iudicium Dei ad remissionem, & absolutionem, sive sit iniuncta, sive non.* Hanc sententiam communiter Theologi defendunt. Siquidem potestas data a Christo Domino Matth. xvi. absoluta est, & nulla limitatione coercita. Nec occurrit in traditione aliquid fundamentum restringendi hanc potestatem ad poenas in sacramento iniunctas.

Cone. Theol. Tom. IX.

Quamvis enim interdum reperiantur indulgentiæ concessæ sub hac formula *de poenis iniunctis*; communiter tamen & absque hac formula conceduntur. Bonifacius VIII. in extrav. *Antiquorum*, Clemens VI. in extrav. *Unigenitus*, Sixtus IV. in extrav. *Quemadmodum*, & alii Pontifices summi in suis Bullis hanc formulam omittunt, & plenissimas indulgentias, nimirum quantum clavium potestas se extendit, concedunt. In hypothesi vero quod indulgentiæ concederentur sub hac formula *de iniunctis*, Cardinalis Bellarminus *Lib. I. de indulg. cap. VII.* negat illas extendi ad poenas iniungendas; Suarez *disp. I. sect. 3.* & alii plures adfirmant. Mihi probabilior apparet sententia Bellarmini. Verum dissidium istud parvi momenti est.

S. III.

De utilitate, & effectibus indulgentiarum. Parum profunt iis qui, quoad possunt, laboriosis operibus satisfacere divinæ iustitiæ non curant. Plurimum Casuistarum laxæ opinioniones reselluntur.

XII. **C**asuistarum non pauci falsam, ut ego quidem arbitror, ideam indulgentiarum formant, & opera satisfactoria ita extenuant, ut fere de medio tollant. P. Claudius La-Croix cum P. Francolino, & aliis plurimis docet, ut vidimus supra, usum indulgentiarum esse modum utiliore, & certiore satisfaciendi pro peccatis, quam sit observatio canonum poenitentialium. P. Leander colligit omnes Casuistarum laxiores opiniones, quæ, si admittantur, exularent ab Ecclesia opera satisfactoria præter illa quæ præscribuntur in Bullis indulgentiarum. Istorum opiniones paucas infra dabo.

XIII. Ut istarum opinionum falsitas sub initium pateat, vera idea indulgentiarum iuxta sensum & spiritum sanctæ matris Ecclesiæ exhibenda est. Itaque nos peccatores impares sumus ad pretium solvendum pro debitis contractis cum divina iustitia ob peccata post baptismum commissa; partem tamen istius debiti nostris laboriosis operibus solvere valeamus. Clementissima mater Ecclesia thesaurum meritorum Christi, B. Virginis, & Sanctorum aperit, ut id suppleat quod nos ob infirmitatem & imbecillitatem reddere non possumus. Indulgentiæ igitur sunt in supplementum infirmitatis nostræ. Nos non liberant ab ea solvenda debiti parte quam possumus; sed suppleant id quod, at-

R

tenta

tenta nostra imbecillitate, reddere non valemus. Duo hic habes summopere adnotanda. I. Indulgentias valde salutares, & utiles esse: quia Deo solvunt illam temporalis poenae partem quam in hac vita vix possumus, & in altera gravissimis suppliciis purgatorii solvere deberemus. II. Hoc pacto indulgentias non enervare Ecclesiae disciplinam, non fovere poenitentium ignaviam; sed imbecillitatem nostram erigere, spiritum inflammare nostrum, ut id quod possumus, alacrius, & celerius reddamus.

XIV. Cardinalis Caietanus sapienter more suo & contra Lutherum articulum indulgentiarum propugnat, & pro fidelium instructione optimas tradit regulas *tract. de indulgent. quaest. I.* ubi haec habet. „Sunt „ (poenitentes) duplicis ordinis. Quidam „ solliciti ad satisfaciendum per seipsum pro „ peccatis suis; quidam negligentes satisfacere per seipsum. *Primi* condignas poenitentias vel petunt a Confessoribus sibi imponi, parati eas implere; vel sponte illas assumunt, dum continuo student per sua sancta opera satisfacere, ieiunando, orando, elemosynas dando &c. *Secundi* vero levissimam poenitentiam aut rogant, aut laeti suscipiunt, & cum illam impleverint, quam sciunt esse minimam, non curant amplius de satisfaciendo: & hi sunt quibus indulgentiae non profunt iudicio meo. Nullus enim indignus aliena satisfactione pro poena sibi debita, consequitur veraciter fructum indulgentiae. Sed quilibet negligens satisfacere per se ipsum, est indignus aliena satisfactione pro poena propriis peccatis debita. Ergo nullus negligens satisfacere per seipsum, acquirit fructum indulgentiae. Praeterea in qualibet bene ordinata Republica, quantumcumque rationabilis adesset quandoque causa dispensandi communem thesaurum in cives gravatos aere alieno, negligentes tamen solvere, indigni censerentur adiutorio thesauri. Ex eo enim quod possunt de suo solvere, & non curant, indignos se reddunt tali sublevamine: & nisi tales pro indignis haberentur, foveretur negligentia, quoniam alii horum exemplo ad similem negligentiam provocarentur. Legis autem est facere, non negligentes, sed virtuosos. Cum igitur Ecclesia sit a Deo ordinata, aequum non est ut spiritualis dispensatio thesauri negligentes satisfacere pro dignis habeat: hoc enim vere esset enervare satisfactiones poenitentiales. Non profunt igitur indulgentiae negligentibus

„ satisfacere per se ipsos, quoniam indigni „ sunt indulgentia. . . Parati autem ad satisfaciendum per se ipsos sunt, non qui negligunt per seipsum satisfacere; sed illi soli quorum voluntas sic est ad satisfaciendum parata, quod non retardat opus, nisi impedita.

XV. Haec Cardinalis Caietani doctrina adeo est & Ecclesiae spiritui, & communi sensui conformis, ut haec sola sufficiat ad labefcendas plurimum Casuistarum opiniunculas. Celeberrimus Episcopus Bossuetus in sua *Instruct. pro indulg.* ex ipso sacro Tridentino Concilio regulas haurit, Caietani doctrinae consentaneas, quaeque mirum in modum Ecclesiae spiritum patefaciunt. Animadvertit *punct. I.* Ecclesiam spiritum rigorismi nobis explicare in praefato Concilio *sess. XIV. cap. II.* ubi haec habentur. *Alius est praeterea baptismi, alius poenitentiae fructus. Per baptismum enim Christum induentes, nova profectus in illo efficiuntur creatura, plenam, & integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tamen novitatem, & integritatem per sacramentum poenitentiae sine magnis nostris fetibus, & laboribus, divina id exigente iustitia, pervenire nequaquam possumus; ut merito poenitentia laboriosus quidam baptismus a sanctis Patribus dictus fuerit.*

XVI. Post hoc testimonium populum suum alloquitur ferventissimus Episcopus his verbis, quae ex Gallico idiomate sic latine reddo. „Audite, filii, Ecclesiae matris vestrae verba. Illa vobis proponit *magnos fetus*, „ *magnosque labores, baptismum laboriosum*: illa vos edocet, *divinam iustitiam id exigere*. Hic Ecclesiae rigor a suo spiritu oritur, qui numquam extinguitur. Nec ipsa umquam cessabit bellum indicere laxitati. „ Quid refert cum Concilio molliorem detestari haereticorum, qui sanctos satisfactionum rigores rejecerunt; si nos in similem languorem incidamus, & id contemnamus quod verbis confitemur.

XVII. Post breves, sed unctione caelesti perfusas, divinoque igne succensas adhortationes, Concilii rationes, quibus sacros Ecclesiae rigores iustus evincit, populo suo proponit doctissimus Episcopus *punct. 2.* Primam rationem a divina iustitia, alteram ab ipsa clementia Dei Concilium repetit *sess. XIV. cap. VIII.* his verbis: *Sane & divina iustitiae ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter vero, qui semel a peccati, & demonis servitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono, scienter templum*

Dei

Dei violare, & Spiritum sanctum contristare non formidaverint.

XVIII. Altera ratio ab ipsa Dei clementia accessita, quamque continuo ibidem Concilium subiicit, eiusmodi est. *Et divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut, occasione accepta, peccata leviora putantes, velut iniurii, & contumeliosi Spiritui sancto in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die irae.* Duas alias rationes ibi adiecit Concilium, nempe poenas satisfactorias nos a peccatis patrandis coercere, simileque Christo efficere; quas brevitatis gratia omitto. Deinde concludit Concilium, debere Sacerdotes Dei pro criminum gravitate, & poenitentium facultate convenientes poenitentias imponere.

XIX. Haec rationum momenta adeo ineluctabilia sunt, ut nulla queant subtili interpretatione eludi. Quoniam vero vix unquam poenitentiae criminum gravitati aequales aut imponantur a Sacerdotibus praesertim aetate nostra, aut sponte suscipiuntur a nobis, sive ob virium imbecillitatem, sive ob vitae brevitatem, sive ob spiritus languorem, diminutumque caritatis fervorem; idcirco clementissima mater nostra thesaurum suum aperit, ut nostram suppleat inopiam, & integrum poenarum debitum, quod ob indicatas causas solvere integrum non valemus, ipsa reddat. Porro quis sibi in animum induerit, ut credat, Ecclesiam, dum in exhausti thesauri sui divitias pro nobis effundit, velle aut fociordia nostrae inservire, aut peccandi liberius ansam praebere? Haec autem praestaret, si nos ab solvenda, quam possumus, poenarum parte eximeret.

§ I V.

Breviter indicantur rationum momenta, quae evincunt, parum illis profuturas indulgentias plenarias qui pro viribus Deo satisfacere negligunt.

XX. Argumentum quod tractamus, non a ratiunculis humano cerebro excogitatis, sed ab ipsis divinis Scripturis, & Ecclesiae traditione pendet. Porro Evangelium intonat: *Facite fructus dignos poenitentiae*. S. Paulus non indulget Corinthi incestuosos, nisi post diuturnam, austerissimamque poenitentiam: & hanc Pauli disciplinam amulati semper sunt SS. Ecclesiae Patres. Sanctum hunc Ecclesiae rigorem a divinis Scripturis haustum, nemo Catholicorum im-

probare ausus fuit. Ab Apostolorum tempore ad saeculum circiter XIV. nullam plenariam, & generalem pro omnibus indiscriminatim fidelibus indulgentiam concessam legimus. Pontifices autem, qui plenarias dispensare indulgentias coeperunt, & illi qui earundem usum frequentiore effecere, testati sunt, se nolle sacros poenitentiae rigores relaxare, nec Ecclesiae disciplinam enervare. Quid heinc necessario consequitur? Hoc sane, quod Ecclesia divitias thesauri sui illis distribuere intendit qui, quoad possunt, satisfacere suis laboriosis operibus non omittunt.

XXI. Et profecto alia via non patet, qua immunem ab omni censura vindicemus adversus haereticos frequentem hodiernum indulgentiarum usum, nisi, ut meae imbecillitati videtur, asseramus, Ecclesiam hodie facile dispensare eiusmodi plenarias indulgentias iuxta cuiuscumque dispositionem, fervorem, studiumque satisfaciendi propriis laboriosis operibus. Quid enim discriminis inter catholicos, & haereticos esset, si per indulgentias plenarias liberi nos essemus a satisfactionum onere? Nullum ferme, nisi quod haeretici plenariam indulgentiam a Christo obtinerent media Sacerdotis benedictione; nos vero hanc plenariam indulgentiam assequeremur. Christo medio summo Pontifice cum onere aut recitandi quinque *Pater*, & *Ave*, aut flectendi genua ad benedictionem Superioris, aut offerendi aliquod numisma in elemosynam. Porro quis non videat levissimum esse discrimen istud? Quis, hoc tantillo discrimine dumtaxat admisso, Catholicorum argumenta adversus novatores propugnare poterit? Rationabile ne fuisset bellum, pro articulo satisfactionum adversus Lutheranos, & Calvinistas susceptum, si res tandem huc recideret, ut nos vel brevissima precatricula, vel levissima elemosyna, aut aliqua genuflexione, plenarie pro gravissimis sceleribus satisfacere Deo possemus?

XXII. Quid quod a nimia crudelitate, & tyrannidis specie excusari non posset antiqua Ecclesia XII. & fere XIV. saeculorum, quae indulgentias non dispensando, fideles non eximit ab operibus satisfactoriis? Idem tunc ac nunc thesaurus divitiarum meritorum Christi, B. Virginis, & Sanctorum: eodem omnino divino Spiritu Ecclesia regitur in praesentia ac olim. Adulteria, fornicationes, homicidia, & cetera mortifera crimina non sunt nunc minoris malitiae ac erant olim. Nec minor in Deo, & in Ecclesia clementia, aut severior iustitia olim ac nunc. Ergo eodem spiritu nunc Ecclesia ac olim indulgentias

tias dispensat, onere nempe relicto satisfaciendi pro viribus Deo operibus satisfactoriis: & solum, ut dictum est, divitiis thesauri sui supplet inopiam nostram: illudque pretium Deo exhibet quod reddere pauperibus nostra nequit. Doctrina hæc hausta est ex ipso Concilio Tridentino, ut constat ex recitatis decretis, & in decreto *sefs. xxv.* hæc perspicue docent Tridentini Patres de indulgentiis. *In his tamen concedendis moderationem iuxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit; ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina enervetur.*

XXIII. Quando indulgentiarum usus frequens esse cœpit, qui eas sibi acquirere volebant, iis peregrinationes suscipiendæ, militiæ labores, pericula, expensæ, & iniuriæ sustinenda incommoda erant. Si, ut contendunt Casuistarum plures, fideles gravissimorum scelerum rei, peracta confessione, plenariam indulgentiam obtinerent visitando hanc aut illam Ecclesiam, nimium facilis esset indulgentiarum acquisitio. Quis distas peregrinationes ad celebriora sanctuaria, ad loca sancta susciperet? Quis hoc anno sancto, quo scribimus, Romam pergeret, iubilæi lucrandi causa? Licet enim suspendantur hoc anno indulgentiæ; tamen, antequam annus incipiat, & continuo ac deserit, tantundem indulgentiarum acquirere fideles possent. Immo minus provide suspendentur indulgentiæ, si tam facile acquiri possent, visitando vicinam Ecclesiam, ac pergendo Romam. Hoc autem suspicari de Ecclesia absurdum est. Ergo indulgentiæ plenariæ profunt dispositione & fervore suscipientium.

XXIV. Denique, si per plenarias indulgentias, hodie ubique fere obvias, exempti poenitentes essent ab operibus satisfactoriis, extrema consequeretur morum dissolutio. Adulteri, fornicatores, periuri, blasphemæ, ætæque scelestiores in dies peiores evaderent. Nam opera satisfactoria non modo debitum pro pœna temporali solvunt; sed simul illos cohibent, ne in futura relabantur peccata. Sublatis autem his validissimis remediis, humanæ appetitiones impotentius sceleribus habenas laxarent; & torpor, socordia, otium, mollities usquequaque grassarentur. Neque dicas, Casuistas ipsos benigniores confiteri necessitatem satisfactionum medicinalium. Nam tum solum asserunt imponendas esse poenitentias medicinales, cum aliquod grave periculum particulare relapsus iure naturali auferendum est, ut vidimus supra. Nec advertunt, peccatum quodlibet mortale malignas in anima qualitates

relinquere etiam post deletam per sacramentum maculam. Idcirco peccatores omnes medicinalibus poenitentis modo magis, modo minus pro criminum, & status diversitate indigent. Quare si consisterent plurimum Casuistarum opiniones, quod indulgentiæ plenariæ liberant poenitentes ab operibus satisfactoriis, funestissima consequerentur absurda, & hæreticis amplior pateret locus nobis insultandi, quod voce defendamus dogma poenitentis satisfactoriæ, re ipsa autem a nobis parvi fiat & contemnatur.

XXV. Oppones. Cur indulgentiæ plenariæ nuncupantur, nisi quia omnem poenam temporalem prorsus pleneque remittunt? Resp. Indulgentiæ idcirco vocantur plenariæ, quia totam poenam remittunt, si potestas Ecclesiæ concedentis spectetur: id est, Ecclesiæ aperit suum thesaurum, plenamque remissionem temporalis poenæ ex parte sua impertitur; ita ut si fideles sint optime ad tantum beneficium parati, plenum, & integrum illud suscipiant. At dicimus, illos fideles dispositos ad hoc beneficium suscipiendum non esse qui sua opera satisfactoria coniungere ad plenam debiti solutionem recusant. Plenariæ dicitur indulgentia, quatenus plene & integre supplet id quod tibi deficit ad integram satisfactionem. Est plenaria, non excludendo, sed includendo opera tua satisfactoria. In memoriam revoca exemplum indicatum a Cardinali Caietano. Christianus civis ditissimus patrimonium fundis fructiferis, & numquam interituris ditissimum Reipublicæ legat, ut singulis annis pauperum civium debita solvantur. Si debitores reperirentur qui, sin minus totum, saltem debiti portionem solvere possent, & recusarent, vellentque pecuniis suis latius vivere, splendidius vestire, & deliciis affluere, ut ex publico ærario integrum debitum solvatur: Vah, clamares, debitores versutos, vastros, & nequissimos! Indigni sunt dicto privilegio; immo ob eorum nequitiam severe plectendi. Ideo ne piissimus testator ærarium suum legavit Reipublicæ, ut similium debitorum versutiam, socordiam, mollitiem, ignaviam, & avaritiam foveret? Mens testatoris fuit illis succurrere debitoribus qui reapse solvendo non sunt, nihilque non agunt, ut propriis pecuniis debita sua solvant; at penuria oppressi aut parum, aut nihil reddere valent.

XXVI. Similes omnino his debitoribus versutis sunt illi poenitentes qui ex clementia Ecclesiæ thesaurum suum aperientis ad supplendum id quod illis deest pro integra debiti satisfactione, ingrati, & versuti facti,

sen-

senfus demulcent suos, corpus saginant, illecebris & oblectamentis indulgent, ut integrum debitum ex inexhausto thesauro meritum passionis Christi, & Sanctorum solvatur. Possent isti propria ieiunia, elemosynas, vigiliis, flagella, disciplinas, aliaque pietatis opera contribuere ad solvendam debiti portionem. At inquit: Thesaurus Ecclesiæ inexhaustus est, Pontifices summi eiusdem dispensatores plenariam nobis impertiant debitorum remissionem, paucarum precum conditione adiecta. Quid ergo scævire in corpora nostra ultra debemus? Hi ne privilegio Ecclesiæ digni? Istis ne Ecclesiæ merita passionis Christi, & martyrum applicare intendit? Prudentes ne Reipublicæ moderatores illi forent qui indiscriminatim poenas gravissimis sceleribus debitas remitterent?

XXVII. Insistis. Superflua ergo sunt plenariæ indulgentiæ. Falleris. Plenaria est ex parte concedentis: plenaria est ex parte suscipientis, quando is tanto devotionis fervore, tanto caritatis affectu, & tantis pietatis operibus se disponit ut ei re ipsa tota remittatur poena. Plenaria semper est respectu concedentis; at raro plenaria est respectu suscipientis: quia raro contingit ut poenitentes ea exequantur quæ ad plenariam remissionem necessaria sunt.

XXVIII. Si plura cupis, lege *Cl. P. Eusebium Amort* amicum meum, qui in suo de indulgentiis integro volumine fuso calamo *Part. II. sect. 4.* hanc spartam illustrat, cuiusque sæculis adductis testimoniis sanctorum Ecclesiæ Patrum, & graviorum Theologorum, quos ad septuaginta numerat; illorumque testimonia refert, quæ omnia in fonte se attente legisse testatur §. 261. excepto Cardinali Denhoff Episcopo Cæsarenensi. Istius ego testimonium unicum transcribam ex §. 10. suæ percelebris pastoralis instructionis, quam in manibus habeo. Est autem eiusmodi.

XXIX. „Cavete vobis ab abusu, quem Sacerdotes nonnulli invehunt, qui tempore iubilæi, aut occasione plenæ indulgentiæ, gravissimorum criminum reis levissimas satisfactiones decernunt, hoc nimirum obtentu, quod eiusmodi indulgentiæ, si opera in concessionibus summorum Pontificum assignata persolvantur, simul cum culpa poenam etiam poenitus aboleant. Hæc enim agendi ratio adversatur menti S. Ecclesiæ: quæ quidem cupit filiis suis beneficium indulgentiæ operemittere, ut poenæ debitum exsolvant, cui solvendo impares sunt, nonnulli quidem virium inopia, alii vero vitæ termino prohibiti: quare com-

Conc. Theol. Tom. IX.

plures non adimplent poenitentiam delictis suis convenientem: sed eximere non vult ab obligatione legis divinæ, quæ idoneos poenitentis fructus facere iubet; neque desides reddere aut tardiores in operibus satisfactionis, quæ tantopere & in sacris Scripturis, & a sanctis Patribus commendata sunt, sedulo exercendis. Ideo Concilium Tridentinum tradit, nusquam esse in Ecclesiâ semitam tutiorem, qua liceat evadere supplicia quæ Deus peccantibus minatur, quam ut crebro quis in huiusmodi operibus poenitentis agendis occupetur, idque cum vero & sincero doloris affectu. *Neque vero securior ulla via in Ecclesiâ Dei umquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Deo poenam, quam ut hæc poenitentis opera homines cum vero animi dolore frequentent.* Sessione XIV. cap. VIII. de poenitentia.

„Hanc Ecclesiæ mentem multoties indicant summi Pontifices in suis indulgentiarum litteris, quibus eas impartiri se vere poenitentibus aiunt: his verbis significantes sinceram omnium delictorum detestationem, firmum animi propositum deinceps non relabendi, & voluntatem Deo apposite satisfaciendi. Quum lapsus ad hunc modum animo est comparatus, & suis partibus sedulo defungitur, ut divinam iustitiam placare queat, Ecclesiâ velut pia mater in auxilium accurrat, ut indulgentiæ beneficio, quod restat debiti, solvat: vel plene, si plena est, vel in tantum, quantum illa confert. Hinc usu venit ut plena indulgentia non omnibus, qui, exuto peccandi affectu, præscriptas condiciones ad amussim præstiterunt, ex asse cedat in plenam solutionem: quia non omnium eadem est debitorum ratio; neque eodem omnes studio pro viribus egerunt, ut ea diminuerentur; quarum rerum beneficii dispensator semper rationem habere censendus est. Ita docet S. Bonaventura. *Indulgentiæ, inquit, quantum est ex potestate dantis, tantum valent, quantum promittunt. Non tamen cuilibet valent tantum, nec æqualiter omnibus; sed secundum existimationem eius, quam habuit, vel habere debuit qui indulgentiam fecit: quam non oportuit exprime-re, quia omnes fideles debent illud in corde præsupponere, quod dona & miserationes S. Spiritus donentur cum æquo libramine.* In IV. Sent. dist. xx. quæst. VI. sub finem.

„Idem colligitur ex constitutionibus quibusdam summorum Pontificum, ubi expres-

R 3

le

se pronuntiant hanc sibi esse intentionem. Liqueat in decreto Bonifacii VIII. quod incipit ANTIQUORUM, Extrav. de poenit. & remissione, ubi promulgando indulgentiam iubilæi universalis; *Unusquisque tamen plus merebitur, ait, & indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius, & devotius frequentabit.* Et in statuto Innocentii IV. edito in primo Concilio Lugdunensi, quo plenam concedit indulgentiam iis qui sumptus conferent in bellum sacrum, aitque, unumquemque lucrifactorum iuxta quantitatem subsidii, & devotionis affectum. His autem satis indicant plenæ indulgentiæ quemque fieri participem tum secundum modum operum poenitentiae quæ fecerit, tum secundum piæ devotionis fervorem: atque ea ratione imminui debitum satisfactionis.

Cardinalis Baronius, vir sane magnus, & qui Ecclesiæ de indulgentiis sententiam apprimè noverat, postquam indulgentiam a Gregorio VII. concessam Episcopo Lincioniensi, ea lege, ne opera poenitentiae negligantur secundum cuiusque facultatem, suis Annalibus ad Ann. MLXXIII. Num. LXXI. inseruisset, ait, sanctum Pontificem hanc legem, seu conditionem adiecisse, ut appareat Sedis Apostolicæ indulgentias illis communicari qui, quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otiosos, ac negligentia torpescuntibus. Eiusdem sententiæ fuit Cardinalis Caietanus, qui, citata formula iam memorata, *Veræ poenitentibus*, qua Pontifices Romani uti solent, ait, *indulgentias non consequi poenitentibus negligentibus, sed poenitentibus sollicitis, qui soli sunt vere poenitentes.* Deinde explicat huius doctrinæ utilitates; ad cuius normam, ut observat, *solvuntur omnes quæstiones, tam de nimis largo Dei foro, quam de omittendis suffragiis pro plenarie absolviis in morte, quam de admiratione sapientum, & oblocutionibus detrahentium: & excitantur fideles ad poenitentiae opera.* Nec aliquid admittitur efficaciam indulgentiarum: sicut nihil admittitur efficaciam sacramentorum, ex hoc quod oportet accedentes ad illa esse bene dispositos, si fructuosa sibi esse volunt. Soli siquidem indigni indulgentia, ab illius fructu iuxta hunc dicendi modum excluduntur. Tract. x. de suscipiendis indulgentiis quæst. i. Ecclesia hodie indulgentiæ munera dispensat eadem quæ olim mentis intentione. Nam in iubilæo commendat opera ad satisfaciendum idonea, puta ieiunia, ele-

mosynas, preces, & Ecclesiarum visitationes. In reliquis autem plenis indulgentiis iubet ut præstitis e præscripto operibus, poenitentiae sacramentum adeatur. Ita credentibus modum suggerit, quo indulgentiæ donum sibi comparent, sive ad splendendam satisfactionem dudum inchoatam, sive ad eluendum poenitentiae neglectum; nempe faciendo opera poenitentiae, quæ in Bullis pontificiis designantur, & vehementi dolore peccata sua detestando. Igitur quum hæc opinio videatur menti Ecclesiæ magis consentanea, concludimus cum S. Bonaventura in IV. Sent. dist. xv. part. i. art. i. qu. iiii. *Ideo sanum consilium est quod homo semper poeniteat.*

Idem placuit S. Thomæ: idque omnino vobis in cathedra confessionis amplectendum est, & sequendum. *Consulendum, est, inquit, eis qui indulgentiam consequuntur, ne propter hoc ab operibus poenitentiae iunctis absterneant; ut etiam ex his remedium consequantur, quamvis a debitis poenæ essent immunes: & præcipue quia quandoque sunt plurimum debitores quam credant.* In IV. Sent. dist. xx. quæst. i. art. 3. quæstiunc. i. ad 4. Cardinalis Bellarmini doctrina dogmati Doctoris Angelici plane accinit. *Omnino, ait vir colendissimus, sic accipiunt prudentes Christiani pontificias indulgentias, ut simul etiam studeant dignos fructus ferre, ac pro suis peccatis Domino satisfacere.* Lib. I. de indulg. cap. xii.

XXX. Sola auctoritas istius Cardinalis & Episcopi, iuncta auctoritati Sanctorum, quos indicavi, prævalet sexcentis Casuistis. Ad illud commune axioma, *Indulgentiæ tantum valent, quantum sonant*, obvia est responsio, si omnes conditiones necessariæ adsint, nempe & auctoritas legitima in concedente, & dispositio in suscipiente.

S. V.

Plures quæstiuncule de his qui indulgentias concedere, & suscipere valent.

XXXI. Quæst. I. Qui sunt indulgentiarum legitimi dispensatores? Resp. Causa princeps indulgentiarum est Christus Dominus. In terris autem iure tum divino, tum canonico universalis indulgentiarum legitimus dispensator est summus Pontifex, cui in Petro dictum est: *Tibi dabo claves regni caelorum. Quodcumque solveris in terra, erit solutum &c.* Iure quoque canonico eidem asserita, & con-

firmata est potestas ista in Concilio Lateranensi IV. in quo Episcoporum auctoritati multum detractum est: *Quia per indiscretas & superfluas indulgentias* (inquiunt Patres cap. lxxi.) *quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & claves Ecclesiæ continentuntur, & poenitentialis satisfactio evolvatur; decernimus, ut cum dedicatur Basilica, non excedatur indulgentia ultra annum &c.* Refertur canon iste in c. *Cum ex eo*, tit. de poenit. Qua de re vide Fagnanum in dictum caput. Et in Concilio Constantiensi statutum est, ut suspectus de hæresi interrogetur, *utrum credat quod Papa omnibus Christianis vere contritis, ac confessis ex causâ piæ, & iusta concedere possit indulgentias in remissionem peccatorum?* Quas indulgentias concedere Archiepiscopi, & Episcopi possint, mea non interest discutere.

XXXII. Quæst. II. Valent ne indulgentiæ sine legitima causâ concessæ? Resp. Finis concedendæ indulgentiæ est, inquit Clemens VI. in Extrav. ut cunctorum fidelium augeatur devotio, fides splendeat, spes vigeat, caritas vehementius incalcescat. Convenit penes omnes, indulgentias sine causâ concessas, non esse coram Deo ratas. Quoniam dispensatio in iis quæ iuris divini sunt, sine causâ data, prorsus irrita est. Poena autem temporalis, quæ post dimissam culpam superest, iure divino expianda est. Ergo sine legitima causâ auferri nequit. Disputant in utramque partem Theologi; sed hanc controversiam dispicere mea non interest. Vide Bellarminum Lib. I. de indulg. cap. xii.

XXXIII. Quæst. III. Quinam sint apti indulgentiis suscipiendis? Resp. Soli fideles baptizati, & culpæ mortalis expertes sunt indulgentiarum capaces. Prima pars patet: quia Ecclesia in non baptizatos iurisdictionem non habet. Secunda quoque pars est manifesta: quia indulgentiæ remittunt poenam temporalem: hæc autem poena remitti, quamdiu culpæ reatus manet, non potest. Quamobrem Pontifices summi non concedunt indulgentias nisi contritis, & confessis.

XXXIV. Quæst. IV. Requiritur ne status gratiæ ad opera perficienda quæ in Bullis indulgentiarum intunguntur? Resp. Non est necesse ut singula opera in Bullis præscripta, fiant in statu gratiæ; dummodo impleantur animo poenitentis, & affectu ab omni peccato mortali divulso. Et hoc patet ex veteri disciplina, secundum quam Episcopi lapsorum poenitentiam, lacrymas, & ieiunia prius probabant, & postea ad martyrum preces absolutionem impertiebantur. Requiritur ta-

men status gratiæ, saltem cum ultimam operum impletur: quia tunc indulgentia sortitur effectum suum. Hæc est communis opinio. Caietanus, & Navarrus aliter sentiunt: & S. Carolus par. vii. Act. Eccl. Mediolan. consulit ut ante stationes confessio sacramentalis præmittatur. Spectandæ, ad hoc quod attinet, circumstantiæ. Nam si essent peccatores inveteratis flagitiis irretiti, tum prius deberent præmittere opera laboriosa, quibus se iuxta prudens Confessarii consilium disponerent, Deumque sibi propitium reddere studerent.

XXXV. Quæst. V. Qui sunt in statu gratiæ, tenentur ne ad sacramentalem confessionem, ut fructum indulgentiæ assequantur? Resp. P. Suarez disp. lxx. sect. 3. & alii docent, eum qui ante iubilæum rite confessus fuit, nec postea relapsus sit, non teneri ad novam confessionem. Verum, cum in Bullis indulgentiarum inserta hæc clausula sit, *contritis, & confessis*, communis sententia docet, præmittendam esse sacramentalem confessionem, quoties præfata clausula sit Bullis inserta. Et hæc est communis fidelium praxis.

XXXVI. Quæst. VI. An si opera præscripta ad indulgentiam non solum in peccato, sed etiam cum peccato fiant, prosint ad indulgentiam? Resp. Adfirmat Leander disp. xiv. qu. xliii. dummodo fiant cum intentione lucranda indulgentiam, & in fine ultimi operis sit homo constitutus in gratia. Citat pro hac opinione Suarez, Henriquez, Filliuc. Dianam, & alios. Hæc opinio falsa, laxa, & spiritui Ecclesiæ adversa est.

XXXVII. Quæst. VII. An quando in confessione indulgentiæ indeterminate & absolute præscribitur elemosyna, faciendâ sit secundum qualitatem personæ? Resp. Negat ibidem quæst. l. Leander, & citat Suarez, Filliucium, Bonacinam, Dianam, & alios; atque sufficere quamcumque elemosynam minimam & parvam etiam a divite persona datam ad lucrandas indulgentias. Hæc quoque opinio falsa & laxa est. Quando (inquit S. Thomas in Suppl. quæst. xxv. art. i. ad 2.) *datur indulgentia indeterminate ei qui dat auxilium ad fabricam Ecclesiæ, intelligitur tale auxilium quod sit convenientis ei qui auxilium dat: & secundum hoc plus vel minus de indulgentia consequitur.* Heinc collige, S. Thomam docere, fideles assequi indulgentias plus minusve, prout magis aut minus operibus pietatis se disponunt.

XXXVIII. Quæst. VIII. An ad lucrandas indulgentias sufficiat quæcumque etiam mini-

ma & brevis oratio? Resp. Adfirmant Bossius, Filiucius, Diana, quos citat, & sequitur Leander *quæst.* lxxv. aiuntque fat esse recitare ad singula altaria semel orationem dominicam, & angelicam. Hæc opiniuncula falsa est, & communi fidelium sensui adversa, destruitque disciplinam poenitentiae satisfactoriae. Addit Leander *quæst.* lxxvi. fat esse fundere preces ex voto, vel ex præcepto poenitentiae debitas, quæ est laxitas adiecta laxitati. Innumeras alias quæstiunculas versant Casuistæ de visitantibus altaria extra, vel intra Ecclesiam, de visitantibus quinque idem altare, cum aliquo capitis, aut corporis motu, & de sexcentis aliis, quæ piget referre. Passim enim laxitas serpit, & opera vere satisfactoria, si istorum plurium confiterentur opiniones, in nihilum occiderent. Verum ex iis quæ dicta sunt, corrigunt omnes laxæ opiniones nonnullorum Casuistarum.

XXXIX. Quæst. IX. Possunt ne indulgentiæ extendi ad animas purgatorii? Resp. Negant novatores Lutherani, & Calvinistæ post Albigenes, & Valdenses. Sixtus IV. damnavit propositionem Petri Oxomensis, negantis indulgentias mortuis prodesse. Catholicorum omnium sententia est, indulgentias extendi ad animas in purgatorio extantes.

XL. Indulgentiæ non conceduntur mortuis per modum iudicii, & absolutionis: quia Ecclesia exercere iudicium nequit in illos qui suæ iurisdictioni non subiacent, ut sunt mortui. Istitis itaque conceduntur per modum suffragii. Nomine autem suffragii Theologi intelligunt subsidium ecclesiasticum, quod conferri potest aut merendo per opera, aut impetrando per orationes, aut satisfaciendo per tolerantiam aduersitatum, ut communi-ter Auctores explicant.

XLI. Probatum autem indulgentias prodesse defunctis. Concilium Tridentinum licet hoc punctum non attigerit, tamen *sess.* xxii. de sacrificio Missæ cap. ii. & *sess.* vi. de iustif. can. xxx. definit, animas fidelium quæ in purgatorio detinentur, viventium suffragiis, & Missæ sacrificio iuvari posse. Si autem animæ mortuorum viventium elemosynis, ieiuniis, & precibus iuvari queunt per modum impetrationis; quidni & per modum solutionis, ac satisfactionis? Veritatem hanc explicat S. Thomas in Suppl. *quæst.* lxxi. art. 10. *Dicendum, quod indulgentia alicui prodesse potest dupliciter: uno modo principaliter, alio modo secundario. Principaliter quidem prodest ei qui indulgentiam*

accipit, scilicet qui facit hoc pro quo indulgentia datur; ut qui visitat limina alicuius Sancti. Unde cum mortui non possint facere aliquid horum pro quibus indulgentiæ dantur, eis directe indulgentiæ valere non possunt. Secundario autem, & indirecte profunt ei pro quo aliquis facit illud quod est indulgentiæ causa, quod quandoque contingere potest, quandoque autem non potest, secundum diversam indulgentiæ formam. Si enim sit talis indulgentiæ forma, quicumque facit hoc, vel illud, habebit tantum de indulgentia, ille qui hoc facit, non potest fructum indulgentiæ in alium transferre: quia eius non est ad alium ad aliquem intentionem Ecclesiæ, & quibus communicantur communia suffragia, quibus indulgentiæ valent, ut iam supra dictum est. Si autem indulgentia sub hac forma fiat, quicumque fecerit hoc, vel illud, ipse, & pater eius, vel quicumque alius ei adiunctus, in purgatorio detentus, tantum de indulgentia habebit, talis indulgentia non solum vivo, sed etiam mortuo proderit. Non enim est aliqua ratio quare Ecclesia transferre possit communia merita, quibus indulgentiæ inmittuntur, in vivos, & non in mortuos. Nec tamen sequitur quod Prælati Ecclesiæ possint pro suo arbitrio animas a purgatorio liberare: quia ad hoc ut indulgentiæ valeant, requiritur causa conveniens indulgentiæ faciendi, ut supra dictum est.

XLII. Accedit perpetua Ecclesiæ traditio, qua habetur, incruentum Missæ sacrificium pro defunctis oblatum semper fuisse. Tertullianus ipse narrat Ecclesiam pro defunctis orare consuevisse. Pro defunctis (inquit Lib. de coron. milit. cap. iii.) pro natalitiis oblationes annua die facimus. S. Augustinus *ser.* xxxii. de verb. Apost. docet. *Orationibus sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & elemosynis quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuvari, ut cum iis misericordius agatur a Domino quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim a patribus traditum universa tenet Ecclesia. Quid desiderari inculentius potest?*

XLIII. Disputant Theologi, profunt ne indulgentiæ defunctis ex iustitia, an ex misericordia? Sententia mihi probabilior docet, indulgentias iisdem prodesse ex liberali Dei benignitate, & misericordia. Quoniam nullam habemus expressam promissionem aut pactum, quo Deus sese obstrinxerit ad acceptanda ex iustitia eiusmodi suffragia. Quæ- runt insuper nonnulli, utrum plenariam indulgentiam, quam sibi quis iniuncta opera adimplens applicavit, possit eandem numero

pro.

pro defunctis offerre: & negantem sententiam veram omnino iudicamus: quoniam ex unica indulgentia semel alicui applicata nihil superest quod prodesse alteri possit.

XLIV. Quæst. X. Si pro anima defuncti offeratur sacrificium ad altare privilegiatum, evolat ne continuo anima in cælum? Resp. Cardinalis Bellarminus *Lib. I. de indulg. cap. xiv.* ait, quæstionem hanc esse omnium difficillimam. Quamvis enim dubitare non liceat, quin indulgentiæ profint animabus purgatorii; non adest tamen certum fundamentum determinandi, quantum illis profint, & an illico ac oblatum est sacrificium, liberentur a purgatorio. Plures quidem adfirmant; at plures etiam negant. Et quia ego, quid verosimilius sit, ignoro, rem indeisam relinquo.

XLV. Quæst. XI. Quotplex sit indulgentia? Resp. Multiplex est indulgentiarum species. Aliæ sunt indulgentiæ pro vivis, & aliæ pro defunctis. Rursus aliæ temporariæ, quæ dantur ad definitum tempus; aliæ perpetuæ, nullo termino circumscriptæ. Tandem aliæ plenariæ, aliæ partiales. Istitis pars, illis tota poena remittitur.

XLVI. Indulgentiæ partiales, quæ ad plures dies, vel annos dantur, respectum habent ad antiquos canones poenitentiales, qui tot dies, aut annos poenitentiae iniungebant. Quare Eftius in *IV. dist. xx. s. x.* animadvertit, in indulgentiis quæ conceduntur per tot dies, aut annos poenæ remissionem, non esse referendam hanc poenam ad illam quæ luenda esset in purgatorio, ac si indulgentia quadraginta dierum alterius vitæ; sed ad poenam quæ in hoc sæculo iuxta canonum poenentialium præscriptum sustinenda esset. Unde postea consequitur, indirecte hanc poenæ remissionem extendi ad minuendam poenam in purgatorio luendam. Quanto enim magis in hac vitæ minuitur debitum poenæ temporalis, tanto quoque minor poena remanet sustinenda in altera vita.

XLVII. Indulgentiæ plenariæ sunt duplicis generis. Aliæ absolute tales, quæ totam poenam remittunt illis qui ad tantum beneficium suscipiendum dispositi & præparati sunt. Ante bellum sacrum contra Turcas, & Albigenes, plenarias & generales indulgentias vix concessas legimus, ut supra dixi. Quare Cardinalis Bellarminus *Lib. cit. cap. xii.* inquit, veteres parcissimos fuisse in indulgentiis conferendis. Neque heinc sequitur, improbandum esse (quod absit) usum indulgentiæ plenariæ, qui a tot sæculis obtinet in Ecclesia, quæ divino Spiritu directâ li-

beraliore misericordia succurrere filiis suis consentaneum ducit.

XLVIII. Alia est indulgentia, quæ Iubilæum vocatur, a voce Hebraica *iobal*, quæ idem significat ac remissio, seu libertas, qua Iudæi quolibet anno quinquagesimo possessiones suas recuperabant, si forte necessitate compulsi easdem vendidissent, ut habetur *Lev. cap. xxv.* servi quoque pristinam acquirebant libertatem. Bonifacius VIII. an. 1300. centesimo quoque anno recurrente celebrandum determinavit annum Iubilæum Christianorum. Clemens VI. an. 1350. illum reduxit ad annum quinquagesimum. Urbanus vero VI. an. 1389. decrevit quolibet anno trigesimo tertio recurrente celebrandum esse Iubilæum in memoriam 33. annorum, quos Christus duxisse in terris creditur. Tandem Paulus II. an. 1470. Iubilæum celebrandum statuit quolibet anno vigesimo quinto recurrente: & hunc ritum nunc Ecclesia observat. Indulgentia Iubilæi præter relaxationem totius poenæ, communem omnibus indulgentiis plenariis, aliis fruitur privilegiis, ut eligendi quemlibet Confessarium ex approbatis, qui absolvere valeat a censuris, & peccatis reservatis, vota que commutare in alia pia opera, excepto voto castitatis perpetuæ, & Religionis.

XLIX. Pontifices summi etiam extra annum sanctum, seu Iubilæum concedere indulgentias plenarias solent ad instar Iubilæi, & cum iisdem privilegiis ob publicas gravesque causas. Plura hic dicenda occurrerent de Iubilæo; cum innumeras pene quæstiunculas Casuistæ instituant. Verum plus iusto volumen exeresceret, si ea omnia dispicere vellem quæ disputari ab illis solent. Ideo eadem prætereo, præsertim quod plurima magis ad vitiligandum, quam ad docendos fideles normam, qua cum fructu suscipere indulgentias debent, inferviant.

S VI.

M O N I T U M

circa praxim.

I. Missis, itaque disputationibus, quæ mentem torquent; pauca sub disputationis finem dicamus, quæ cor inflammant ad indulgentiarum fructum securius comparandum. Et ut ultima primis respondeant, spiritus poenitentiae idem nunc est in Ecclesia ac olim; licet austeritates externæ temperatæ & diminutæ sint. Eccle-

ta

lia benigna clementique indulgentiarum concessione non eo tendit, ut fœcordiam, ignaviam, & nimiam Christianorum teneritudinem palpet, ut disciplinam poenitentiae relaxet; sed ut spiritum instauret, & succendat. Quantum clementissima mater exterioris austeritatis remittit, tantum interioris devotionis, & divini amoris in se accendere filii debent, ne tantae matris clementiae abutantur ad vindictam & supplicium.

II. Animadvertit laudatus Bossuetus loc. cit. punct. 8. eo nos ducere indulgentias debere, ut caritatem erga Deum, & proximum accendamus, quoniam huc lex revocatur univèrsa: Eadem olim ac nunc misericordia, iustitia, & vindicta divina: eadem luxuriae, avaritiae, blasphemiae, periurii, adulterii, & aliorum criminum malitia & enormitas: idem in peccantibus satisfaciendum debitum: eadem poenarum pro iisdem adulteriis, fornicationibus, periuriis mensura. Diminutae sunt exteriores afflictiones vigiliarum, ieiuniorum, cinerum, & humilitationum. Alterutrum ergo aut compensandum solutionis pretium ardentiore caritatis interioris fervore, & aliarum virtutum modestiae, castitatis, misericordiae, humilitatis officii: aut decoctiores dicendi hodierni poenitentes sunt, larvati, & ficti. Eadem nunc ac olim infirmitas gravissima libidinis, superbiae, concupiscentiae. Ergo eadem necessitas medicinae aptae & idoneae his morbis sanandis.

III. Expergiscimini filii hominum. Usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium? Planior ne blandiorque hodie paradisi via quam tempore illo quo Christus sui sanguinis effusione illam resperfit? Usquequo clementia matris Ecclesiae abutimini ad perniciem, damnationemque? Supplet illa impotentiam nostram; & quod reddere inopia nostra non valet, incredibili clementia thesauri sui divitiis solvit. At ideo ne nos liberat, ut ab iis omnibus reddendis quae reddere paupertas nostra potest, immunes simus? An exemplum liberalitatis, clementiae, & indulgentiae matris erga nos non urget, non impellit nosmetipsos ad maiorem erga Deum cultum, obsequium, devotionem, & erga fratres nostros effusiolem liberalitatem, amorem, & beneficentiam? Indulgentias plenarias nos a Christi Vicario libenter suscipimus; & contra, nos, quae nobis a fratribus debentur, saevissima austeritate exigimus, illorumque inopiae, & egestati opportunum impertiri subsidium recusamus? Istae ne dispositiones assequendis indulgentiis plenariis idoneae?

IV. Audite Christi redargutionem adversus similes debitores. Parabola est aptissima ad explicandam hallucinationem Christianorum, qui dum plenariam ingentium debitorum remissionem obtinere ab Ecclesia confidunt, locordiores fiunt in solvendo quod possunt, & severiores in exigendo quae reddi sibi ab aliis nequeunt. Hoc autem pacto Christus Matth. cap. XVIII. istos redarguit confunditque. Ideo assimilatum est regnum caelorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Et cum cepisset rationem ponere, oblatum est ei unus qui debebat ei decem milia talenta. Cum autem non haberet unde redderet, iussit eum dominus eius venundari, & uxorem eius, & filios, & omnia quae habebat, & reddi. Procidens autem servus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. Egressus autem servus ille invenit unum de conservis suis qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et procidens conservus eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit, & misit eum in carcerem donec redderet debitum. Videntes autem conservi eius quae fiebant, contristati sunt valde: & venerunt, & narraverunt domino suo omnia quae facta fuerant. Tunc vocavit illum dominus suus, & ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum. Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non miseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

V. Dedicite ergo seducentem illam persuasionem, quod paucis precatiunculis aliquot Pater, & Ave possitis & remissionem poenarum, quae gravissimis flagitiis debentur, & vim roburque domandi effertatas concupiscentiae, avaritiae, & superbiae bestias, assequi valeatis. Resipiscite tandem aliquando; & si clementissima mater Ecclesia afflictiones corporis temperat: ac delinit, tanto amplius ferveat in corde caritas in proximum, liberalitas, clementia, mansuetudo, ceteraque virtutes animi.

VI. Heinc collige, quam sint & Evangelio, & Ecclesiae spiritui adversa quorundam Casuistarum opiniones. In quo isti constituunt poenitentiam interiorum animi? In attritione formidolosa, in dolore ex solo gehennae timore concepto, & divinae caritatis

pror-

prorsus vacuo. Quid de poenitentia exteriori docent? Aiunt, benignas poenitentias plus prodesse quam rigidas, quod per benignas magis alliciantur fideles ad sacramenta poenitentiae, & Eucharistiae. Quia occasione belli sacri contra Turcas inductus est usus indulgentiarum, qui est modus satisfaciendi pro peccatis UTILIOR AC CERTIOR quam observatio canonum poenitentialium. Itaque iuxta laudatos iuniores, interior spiritus fervor deseruit, & caritatis etiam imperfectae necessitas a sacramento poenitentiae exclusa est. Spiritus languidissimus poenitentiae exterioris, indulgentiarum usu nutritur, paucis precatiunculis in altarium visitatione effusis. Hic ne Christianismi spiritus? Haec ne germana poenitentiae christianae imago? Crudelis ergo tyrannidis arguendi sunt omnes Ecclesiae Patres, immo Ecclesia ipsa, quae & olim, & hodie ignorat benignas paucarum precum poenitentias efficacius conducere ad morum reformationem? Quod benignae poenitentiae, & faciles absolutiones alliciant ad confessionem, & Eucharistiam, nemo inficiabitur. At quod hic sit modus utilior, & certior Deo satisfaciendi pro peccatis, quod hic modus sit opportunior ad vitia eradicanda, ad sanandos inveteratos animae morbos, & ad salvandos fideles, numquam concedam. Vide quae supra dicta sunt adversus hunc modum utiliorum & certiorum. Haec nova benignitas quorundam Casuistarum ad frequentanda sacraligia saepe conducit, non ad sancte & cum fructu suscipienda sacramenta.

VII. Huic dissertationi finem imponat doctissimus Episcopus Bossuetus, qui loc. cit. punct. 7. & seq. suam concludit instructionem. Pauca ego latine reddita excerptam. Doctrina Concilii Tridentini in adducto decreto sat est ut instauretur in praxi tum poenitentiae, tum indulgentiarum priscus Ecclesiae spiritus. Opus minime est texere curiosam indulgentiarum historiam, neque gradus indicare, quibus laxatus est vetus canonum rigor. Neque discutiendum est, subsistant ne aliquo modo in praesentia canones isti, & num Ecclesia in indulgentiis concedendis ad eisdem respiciat, ut Doctores communiter existimant. Indulgentiae plenariae oppositae indulgentiis 7. annorum, 14. annorum, 20. annorum, 20. dierum, 40. dierum aliisque similibus, indicare videntur, canones poenitentiales non esse penitus oblivioni traditos, cum ad illos in his indulgentiis respiciat. Verum, his scholarum quaestionibus missis, ut ea quae aedificationi nostrae inserviunt, me-

ditemur; Concilium Tridentinum abunde nobis ostendit, Ecclesiam ius conservare, & intentionem habere exercendi suos sanctos rigores, & iniungendi poenitentias convenientes & proportionatas: poenitentias quae nos conformes efficiant Christo crucifixo, & satisfaciendi pro nobis iustitiae Patris sui: poenitentias quae licentiae frenum iniiciant, & quae non modo nobis adversus vitiosos habitus remedium sint, sed etiam Deo satisfactioni in vindictam & punitionem praeteritorum criminum. En specimen paucis perstrictum doctrinae Concilii Tridentini sess. XIV. cap. II. & VIII. An hoc non sufficit ut intelligamus, perpetuum esse Ecclesiae propositum continuandi vetustum ius quo praedita est, & severe exercendi in poenitentes iustitiam, quam Deus in eiusdem manibus deposuit? Haec Concilii doctrina virtute continet totam antiquorum canonum austeritatem. Peccatorum quae Christiani perpetrant, minor non est gravitas: ingrati animi scelus in Spiritum sanctum, quem in baptismo suscepimus, haud est minus horrendum: Dei iustitia suas regulas non immutavit: pravorum habituum inclinatio non est minus perniciofa, nec peccandilicentia minus formidanda quam primis saeculis. Ecclesia in Concilio Tridentino has omnes rationes confirmat tanto robore, ut nihil cedat iis quae Patres adduxere. Neque poenitentia est secundus baptismus, nisi hoc pretio, & ut Concilium dicit, nisi sit magnis nostris stentibus, & laboribus sociata: neque erit baptismus laboriosus, qui nos ad pristinam morum puritatem, & integritatem reducat. Quod si vigor antiqui spiritus Christianismi toto suo robore consistit, semper opus habemus indulgentia, & clementia Ecclesiae... Omnia in his Concilii decretis redolent & pietatem, & antiquitatem; nec satis admirari valemus sive sapientiam Ecclesiae, sive eiusdem doctrinae puritatem. Et principio constat, sanctum Concilium omnia revocare ad veterem disciplinam in Ecclesia, & in Conciliis approbatam. At qui spiritus antiquorum Conciliorum, & praeter alios Niceni, totus in eo est, ut iisdem indulgentiis concedat qui spiritus fervore delinitam corporis austeritatem compendant. Heinc consequi apparet, eundem quoque esse hodie Ecclesiae spiritum, ut scilicet fideles hunc spiritum instaurentes, ardentius ament, dum plus accipiunt, quemadmodum Christus proprio ore pronuntiavit. Secundo Concilium optat

in-

indulgentiarum moderationem, ne nimia facilitate disciplina enervetur. Et, ut ea prætereamus quæ Pastorum vigilantiam spectant, nihil validius occurrit ad inape-

diendam hanc funestam disciplinæ relaxationem, quam ut fideles indulgentiarum usu spiritus fervorem Evangelio, & antiquitati consentaneum instaurent.

LIBER SECUNDUS

D E

MINISTRO SACRAMENTI POENITENTIÆ.

DISSERTATIO PRIMA.

CAPUT I.

Quam sit sublimis Confessarii dignitas. De eiusdem dotibus generatim disseritur.

ME sub istius Tomi initium præfatum fuisse memini, omnes Theologiæ morum tractatus ad poenitentiae sacramentum plus minuscule viam sternere; nunc autem subdo, omnia quæ hætenus de sacramento Poenitentiae scripsi, huc tandem recidere, ut probus, fortis, doctus, prudens Confessarius occurrat qui recte administrare tantum sacramentum didicerit. Si peritos in arte raros & paucos quælibet professio numerat; quot supputabit ars artium, qualis est conscientiarum regimen, & animarum sanctificatio? Nulla in christiana Republica præstantior dignitas, nullum sublimius ministerium, nullus eminentior gradus in terra illo cui hæret peccata dimittendi facultas. *Quis est hic qui etiam peccata dimittit?* clamabant Iudæi. In finitima Dei personam sustinet Confessarius, dum tribunal erigit, & aperit, ut iudicium in lætæ divinæ maiestatis reos formet, sententiamque aut absolutionis peccata dimittendo, aut condemnationis beneficium retinendo pronuntiet. Nemo qui post baptismum peccavit, ab hoc tribunali liber. Omnes catholicæ societatis potestates, ipsique Episcopi, Archiepiscopi, atque Pontifices summi profunda humilitate genua flectunt Confessario, secretiora conscientiae arcana eidem revelant, eiusque personam, tamquam vices Dei gerentem, vene-

rantes, peccatorum remissionem corde contrito, oreque supplici efflagitant.

II. Confessarii patriæ christianæ patres, publicæ tranquillitatis conservatores, flagitiorum vindices, sanctitatis custodes, & instauratores strenui appellari iure valent. Hi enim civilem societatem atque felicitatem promovent, dum subditos obedire Principibus, iisdem tributa solvere, eorum parere legibus & mandatis cogunt: Principes in subditos iustos, clementes, providosque efficiunt: inter cives reciprocam benevolentiam, & iustitiam promovent. Peccata aut subditorum in Principes, aut Principum in subditos, aut civium in cives plectunt, castigant, poenaeque pro illis infligunt. Concionatores, ceterique sacri ministri hortari voce, suadere eloquentiæ robore, & sanctioris vitæ exemplo allicere, invitare fideles ad sua obeunda munia valent; at Confessarii sub poena carceris, & quidem perpetui, negando indignis, & obfirmatis legum transgressoribus absolutionis beneficium, adigere eos valent ad propria præstanda munera.

III. Si Dei vices in hoc ministerio gerunt, si Dei officium exercent peccata dimittendo; si curare infirmorum morbos, si debellare superbos, solari mæstos, coercere libidinofos, in ordinem redigere perverentes debent: quæ sit oportet illorum vitæ sanctitas, pectoris fortitudo, qui zeli æstus, qui caritatis ardor, quæ mansuetudinis suavitas, quæ animi clementia, quæ spiritus libertas? Exprimant, sicut in ministerii altitudine, ita in morum sanctitate ipsius Christi personam necessum est. Refulgere isti debent, ut ministri vere divini. Nihil in hoc minist-

ite.

ferio gerendo humani, nihil quod mundum, aut temporalem felicitatem redoleat, apparere debet. Si iudices sunt, & vindices iniquitatis & iniustitiæ, si sanctitatis magistri, si infirmitatis medici, si difficillimarum quæstionum definitores, si dissidiorum arbitri pacificatores, iustitiam, sanctitatem, prudentiam, dexteritatem, cumulatamque præferant doctrinam necessum est.

IV. Hæc pauca præludii loco perstringere operæ pretium existimavi, ut lector in libri limine quamdam altissimi ministerii sinceram formare imaginem valeat; atque hanc veritatem altius animo impressam habeat, videlicet ex Confessariorum prudentia, zelo, fortitudine, sanctitate, & doctrina, mundi reformationem, animarum salutem, humanæ societatis tranquillitatem, æternamque felicitatem summopere pendere.

V. Verum enimvero si tantis coruscare dotibus Confessarii debent, qua, amabo te, scientia & eruditione, quo animi candore, qua prudentia, qua gerendarum rerum dexteritate, qua invicta animi fortitudine ornati sint oportet illi qui docendi imbaendique Confessarios ipsos munus suscipiunt? Hæc ego, dum serio meditor, cor palpitat, pavet animus, totis artibus contremisco, atque auribus meis insonare videtur divinum oraculum: *Dixit autem peccatori Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os suum?* Ut mihi, quoad possum, caveam, quotidie Christum IESUM cum in manibus ad altare tremebundus teneo atque adoro, (humillime utinam & digne) deprecor, ut mentis meæ dissipare tenebras, purgare a partium studio animum, suaque divina luce perfundere mentem meam velit, ne errem ipse, aliisque sim errandi causa, & magister. Rursus lectores meos tum in præfatione generali ad *Tom. I. in Decal.* tum in ea quam huic volumini præmissi, admonui, monitumque in eorundem mentem revoco, ne scriptis meis plus fidei adhibeant quam quod rationum momenta evincunt. Nihil personæ meæ miseriam, nihil nominis mei auctoritati deferant, oro obtestorque. Si viderint doctrinam meam esse Scripturis divinis, Doctoribus sanctis, Ecclesiæ sensui conformem, illam amplectantur; si secus, reiiciant. Nolo ut auctoritatem personæ meæ umquam traducant in medium, qua opinioni alicui probabiliter conciliant; sed documenta tantum quæ promo, allegent. Doctrina enim Christi confirmari hominuli, qualem me esse scio, auctoritate designatur. Neque enim veritatis eorum quæ aut scripsi, aut

scripturus sum, vadem apud Deum me constituturum volo. Illud nunc a lectore peto efflagitoque, ut precibus suis errorum meorum veniam a clementissimo Christo IESU Redemptore nostro impetrare pro sua erga me caritate & benignitate non cesset. Dotes Confessarii peculiare, quas nunc explicandas aggredior, his verbis continentur.

Sit probus, & fortis, Confessor, sitque peritus, Discretus, patiens, mitis, pius, atque fidelis.

CAPUT II.

Spiritus fortitudinis, & libertatis, qua Confessarius exercere tenetur suum ministerium, omnia, sive temporale emolumentum, sive Magnatum & Principum aut plausum, aut contempionem, sive populi ludibria despiciari debet. Germani characteres, quibus Christus suos veros ministros a falsis distinguit.

I. Confessarius homo Dei sit oportet, cum officium Dei exerceat, Deo sic infinita sua elementia disponente. Deus autem, ut Deus, super omnia resplendet, quia omnia ex nihilo omnipotentia sua eduxit. Hæc imago, quoad patitur humana conditio, referenda a Confessario est, ut scilicet super omnia erectus, omnia quæ in mundo sunt, contemnat. Hac fortitudine, & libertate Paulus ad Philippenfes *cap. III.* animatus inflammatusque clamavit. *Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbor ut stercora, ut Christum lucrifaciam.* Nihil in terris erat quod allicere spem, quod inflare ambitionem, quod perterrefacere fortitudinem Pauli valeret. Heinc Cæsareæ cætenis ligatus coram Præside Felice, & Drusilla eius uxore disputavit *de iustitia, & castitate, & iudicio futuro*, ut habetur *Act. XXIV.* Felicem, a quo iudicandus erat, redarguit, quod iniustitia inmani provinciam opprimeret, ut refert Cornelius Tacitus *Lib. V. Hist.* Drusillam, profligati pudoris feminam, tribusque infandis coniugiis contaminatam, de castitate disputando increpuit. Nihil invictus Christi miles Præsidis aut favorem, aut sævitiam, nihil furentem effrenatissimæ feminæ iram moratus est; sed utrumque invicta libertate & exquisita prudentia correxit, atque futuri iudicii repræsentatione perterrefecit.

II.

II. Confessarii ergo, & Concionatores non magnatum, non matronarum, non Principum aut favorem & gratiam querere, aut contempionem & exilium pavere in divino obeundo ministerio debent. Sententiam supremi Magistri & Principis Christi Iesu peccatore infulptam teneant: *Qui me erubuerit, & sermones meos, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua*: Luc. cap. ix. & iterum Matth. x. *Omnis enim qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in caelis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in caelis est.*

III. Cessarunt a multis saeculis contra altissima Christi mysteria persecutiones; at successere bella, & quidem intestina, adversus sanctissima Christi praecipua, morumque integritatem. Praelia opinionum ardent, quae humanis appetitionibus favent, plausum, & acclamationem populorum sibi conciliant. Nisi Dei ministri pro tribunali sedentes fortes sint & robusti, atque, ut Propheta ait, aenea fronte obarmati ad praeliandum bellum Domini, actum de christiana lege est. Innumera sunt Patrum testimonia, quae hanc fortitudinem Christi ministris inculcant.

IV. S. Augustinus *serm. i. in Psalm. lxxviii.* clamat: *Frontosus esto, quando audis opprobrium de Christo: prorsus esto frontosus. Quid times fronti tuae, quam signo Crucis obarmasti?* Rursus in *Psalm. xxxix.* fusiore oratione hanc fortitudinis & libertatis dotem inculcat. *Dicant ergo labia quod habet cor: hoc contra timorem habeat cor quod dicunt labia: hoc contra simulationem habeant labia quod credit cor. Aliquando enim timor est, & non audeo dicere quod nosti, quod credis: aliquando simulatio est: dicis, & non habes in corde. Consentiant labia tua cordi tuo.*

V. S. Gregorius Magnus *Epist. Lib. I. epist. v.* hoc fortitudinis & libertatis spiritu succensus de semetipso inquit: *Nihil in hoc mundo appetens, nihil pertimescens videbar mihi in quodam rerum vertice stare, ita ut in me pene impletum crederem quod pollicente Domino ex propheta didicissem: Sustollam te. Super enim ipsam altitudinem terrae susollitur qui & ipsa quae alta & gloriosa praesentis videntur saeculi, per mentis despectum calcant. Quae sint terrae altitudines, quae fastigia pertimescenda, clarius exponit *Lib. XXXI. Moral. cap. x.* ubi clamat: *Altitudines terrae sunt lucra mercium, blandimenta subditorum, divitiarum abundantia, honor, & sublimitas dignitatum; quae quisquis per ima adhuc de-**

sideria incedit, eo ipso alta aestimat, quo magna putat; at si semel cor in caelestibus figuratur, mox quam abiecta sunt, cernitur, quae alta videbantur.

VI. Quam necessaria haec libertas, haec fortitudo sit Confessariis, & Dei ministris aetate nostra, paucis offendam. Vidisti, lector, propriis oculis, quo disciplina poenitentiae ab uno potissimum cum dimidio saeculo redacta sit. Finge sequentem casum. Aperit Confessarius sacrum tribunal, sedetque iudex ut reos absolvat. Confluunt fulgidae matronarum, magnatumque turbae, quae & in vestium splendore, & in incessus gravitate maiestatem quamdam spirant, sibi que obsequium favoremque conciliant. Confessarius videt ad pedes suos provolutas, & prostratas tanti nominis personas, quae & timorem incutere, & spem suscitare non levem possunt. Pomparum splendor oculos perstringit, favor & gratia humanitatem demulcent. Nonnumquam poenitentes isti & istae, quo exteriori resurgunt apparatu, co-interius sordent sceleribus. Si Confessarius liberali manu absolutionis beneficium dispensat, sibi & matronas, & magnates devincit, dulce amicitiae foedus stringit, clientum affluentiam firmat & auget, videtque se in amplo templo undique circumdatum; & universali plausu acclamationum, ceu sapientem, prudentem, celeberrimumque ministrum, qui sociare mundum cum Evangelio suavi dexteritate didicit. E contrario si absolutionem denegat, continuo se despiciunt, desertam Ecclesiam suam, derelictum tribunal. experitur. Cedo: si Confessarius amoris proprii lenociniis, si spei, & timori mundano, si humanitatis praestigiis obnoxius sit, quid de illo, quid de salute clientum ominandum? Ut vero hos intimos & extimos persecutores savissimos devincat, superet, debellet, quae pectoris fortitudo, qui libertatis spiritus non requiritur? Si gloriolae amor, si plausus, si humani respectus, si occultissimae ambitionis fascinum mentem perstringit; perit Confessarius, aeternum naufragantur poenitentium turbae.

VII. Persecutores, quos haecenus indicavi, eo aetate nostra immaniores sunt, & potentiores, quo altius dominantur opinioniones laxae, benignitatis larva incrustatae, quae theatrorum, comediarumque frequentiam, quae matronularum, & magnatum platonicos amores, quae luxum & pompas, ludos & cetera delirantis mundi oblectamenta exquisitis commentis perhonestant. Ab adolescentia affluenti poenitentes isti sunt una copulare

plulare Ecclesiarum, & amasarum, sacramentorum, & comediarum frequentiam. Si Confessarius dissolvere hanc lucis & tenebrarum societatem, hoc monstrorum vanitatis & sanctitatis foedus voluerit, continuo audit *Rigorista, Tutorista, Iansenista*; & tamquam inhumanus conscientiarum carnifex, tamquam perdidicisse reformatorem traducitur, contemnitur, diffamatur.

VIII. Primas Ecclesiae saeculis Neronis, Domitiani, Diocletiani, ceterique efferati leones non ex insidiis, & per cuniculos, sed recta Christi milites aggrediebantur. Persecutionis causa manifesta erat. Aut Christo renuntiandum, aut idolis litandum. Nullus erat ambigendi locus. At aetate nostra martyrii causa occulta, ambigua, & utramque in partem de ea disputatur. Opiniones mundo & carni faventes suos habent patronos, suaeque rationes, quae tanto potentius menti arident, quanto benignius cupiditati indulgent. Accedit multitudinis auctoritas, quae instar rapidi torrentis secum omnia abripit, ita ut, si fieri possit, in errorem inducantur electi ipsi.

IX. Haec duo persecutionis genera distinguit Augustinus. Intestinus praestigiator propriae gloriolae, amor praestandi ceteris, & occupandi prima subsellia, delinit plus iusto, & attemperat. Christi Theologiam hominibus; & Confessarios, si minus expresse & palam, reipsa & subdole sic loquentes inducit, inquit *Lib. Pastor. cap. iii. S. Doctor. Securi estote. Deus neminem perdit. Tantummodo fidem christianam tenete. Non perdet ille quos redemit: non perdet pro quibus sanguinem suum fudit. Et si spectaculis volueritis oblectare animos vestros; ite, quid mali est? Nonne palam haec talia loquuntur hodie? Quid mali praefereunt oblectamenta theatrorum, comediarum, saltationum? Ite, quid mali est? Persequitur S. Doctor. Magna est Dei misericordia, quae totum ignoscit. Coronate vos vos, antequam marcescant. . . . Haec si dixerimus, forte congregabimus turbas ampliores: & si sint quidam (Rigoristae) qui nos sentiunt hoc dicentes non recte sapere, PAUCOS offendimus, sed MULTITUDINEM conciliamus. Multitudo praesertim matronularum, magnatum, & cuiusque conditionis blandiloquos nostros, & benignos sermones amore proprio partos audit. Pauci evangelicae legis ignari offenduntur; sed interim multitudo confluit, plaudit, nobisque acclamat: Viden, quam sit immanis, quam saeva, quam subdola, quam continua persecutio isthaec?*

X. Auctoritas postea multitudinis, consuetudo, & mos universalis tyrannus est Neronibus, Diocletianis, & Domitianis truculentior & saevior, qui continenter vociferatur, subdit in *Psalm. lxxiii.* Augustinus. *Non enim cessat & modo serpens insurrare, & dicere. Numquid vere damnaturus est Deus tantas turbas? Liberaturus est paucos? Quid est aliud quam facite contra praecipuum, non morte moriemini? sed quomodo TUNC, sic & NUNC. Si feceris quod suggerit diabolus, & contempseris quae praecipit Deus, veniet iudicii dies, & invenies verum quod minatus est Deus, & falsum quod pollicitus est diabolus. Rursus in *Ps. xliii.* refert S. Doctor hanc insidiosam persecutionem. *Quam multi hoc faciunt, & quis non facit? Numquid omnes perditurus est Deus? O magna tentatio! o magna persecutio! clamat alibi Augustinus. Quomodo vincenda, quomodo superanda? Dilectores mundi (persequitur Augustinus in *Psalm. cxxxvi.*) aliquando interrogant nos, & dicunt nobis, Exponite rationem. . . . Quid respondemus? Audi responsum Augustini, quod continuo ibidem exhibet. *Babylonia te portat, Babylonia te continet, Babylonia te nutrit, Babylonia de te loquitur. Non nosti capere, nisi quod fulget ad tempus: aeterna meditari ignoras, non capis quod interrogas. Verum insidit, & furit persecutor amor proprius. Si hoc pacto respondemus, Idescimus, deridemur, diffamamur tamquam Rigoristae, templa nostra vacua, confessionaria nostra deserta sunt. Magna tentatio! magna persecutio! Vere fratres (pergit ibidem Augustinus) sic est. Sed incipite velle praedicare veritatem quantumcumque nostis, & videte, quam necesse sit ut tales patiimini irrisores, & exactores veritatis plenos falsitatis. . . . Sed vide, quomodo verseris inter eos, ne, si amantur a te, & affectas amicitias eorum, & times talibus displicere, incipiat te delectari Babylonia, & obliviscaris Ierusalem. Hoc ergo timens, vide quid subiiciat, vide quid sequatur. . . . Si oblitus fuero tui, Ierusalem &c. Ecce inde erat civis ille qui Dominum interrogavit: Magister bone, quid faciam, ut vitam aeternam consequar? . . . Et Dominus dixit illi quiddam de Canticis Sion, & noverrat quod non caperet. Sed exemplum dedit nobis, quomodo multi quaerant quasi consilium ad vitam aeternam; & tandem nos laudant (N. B.) quamdiu respondemus quod quaerunt. Sed cum inter istos obstrepentes versamini, obstringite vos non eis velle placere, ne oblitiscamini Ierusalem hic agentes in terra. Si oblitus***

litus fuero Ierusalem, obliviscatur mei dextera mea.

XI. Audisti tremendam formidandamque persecutionis vim? audisti, qui sint persecutores nostri, Neronibus, Diocletianis, Iulianis efferatioribus, quia insidiis, & blanditiis pleniore? His insidiis diabolus seduxit parentes nostros; his insidiis tempore Augustini, mundi plausus, terrenæ gloriæ splendor, turbarum acclamationes viros Dei seducere pertentabant. *Quomodo tunc, sic & nunc*, sic ætate nostra, in qua MODUS opinandi irrepit evangelicæ simplicitati, & sanctorum Patrum doctrinæ adversus, modus qui est omnium laxitatum scaturigo, ut inquit Alexander VII. Et tamen, *Cavete*, a nonnullis, qui pro hoc opinandi modo veluti pro aris, & focis belligerant, inclamatur, *cavete a Rigorismo, cavete a Rigoristis*. Quam exclamationem, monitumque numquam neque in Scripturis divinis, neque in Patribus sanctis invenire potui. Contra vero, Cave a blandiloquis Prophetis, cave ab illis qui consuunt pulvillo sub omni cubito carnis, passim in Scripturis sanctis, & Patribus occurrunt. *Pseudoprophetae semper dulcia pollicentur*, inquit Hieronymus, & S. Ioannes Chrysostomus: *Hæc est pseudoprophetae nota, si ab hominibus benedicantur*.

XII. Et ut hoc evincam, probo tertiam, quam proposui, argumenti mei partem, videlicet, characteres sinceros quibus Christus suos distinguit ministros, esse mundi & turbarum pericutiones; plausus vero, & acclamationes mundanorum hominum esse prærogativas pseudoprophetarum. Audiamus Christum Iesum *Matth. cap. v.* sic loquentem. *Beati estis, cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, mentientes, propter me. Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis.* Beatos Christus pronuntiat ministros suos Sacerdotes, quos mundani homines insectantur, propterea quod arctam Evangelii viam, & divinam doctrinam carni & sensui contrariam promovent, inculcant, defendunt. E contrario miseros illos declarat quibus filii sæculi plaudunt, benedicunt, quod opinionibus benignis & laxis demulceant illorum sensus, pruriantque auribus. *Væ, cum benedixerint vobis homines: secundum hæc enim faciebant pseudoprophetae patres eorum: Luc. iv.* Prædixit Christus, operarios suos a se missos in messem suam, omnibus sæculis, omni ætate pasturos mundanorum hominum dieteria, ludibria, persecutiones. Hæc sunt dotes, hi characteres,

quibus Christi ministri distinguuntur. Gaudentes ibant Apostoli, quoniam digni habiti fuere propter Iesum contumelias pati. Acta omnium Sanctorum revolvantur: perrari occurrunt qui veritatem Christi prædicantes, tela declinaverint persecutionum.

XIII. Quæ cum ita se habeant, quis ferret homunciones illos qui sæpe blaterant, non esse contradicendum laxis doctrinis, quæ omni sæculo habuere strenuos, prævalidos, atque potentes patronos, formidandos, parvendoque, quorum oppositores vix umquam in hoc mundi theatro propitiam experti sortem sunt? Qui talia eructant, ignorant prima Evangelii elementa, mundi præstigiis obcæcantur, indigne nomen profitentur christianum. Eiusmodi dicta tolerari in Paganis possent: in Christianorum ore delicia sunt, ne dicam blasphemiam. Dum prudentes appa- rere isti ambiunt, se dementes apud Deum, & apud viros vere christianos periculosos se patefaciunt. Videndum, num causa quæ propugnatur, sit vera Christi causa, num doctrina quæ defenditur, sit evangelica, num opiniones quæ oppugnantur, sint æternæ Christianorum salutis exitiosæ. Videndum, num christiano spiritui, & iuxta exempla Scripturarum, & SS. Patrum normam propugnentur. Quando hæc omnia occurrant, deridenda est mundi potentia, flocci faciendæ hominum artes, & insidiæ. Non in hoc sæculo, sed in futuro laborum præmium expectandum. Si Apostoli, si Martyres, si sancti Dei viri omnes istorum pseudopudentum, & vanorum hominum consilia audissent, ubi resonaret Christi nomen, ubi resfulgeret religio christiana? *Ubi enim spiritus Domini, ibi libertas*, inquit S. Paulus II. *Cor. cap. iii.* Paulus autem, inquit Chrysostomus *hom. ii.* de laudibus Pauli, *tyrannos, ac populos spirantes furorem, esse veluti quosdam culices existimabat; mortem vero, & cruciatum quasi ludum putabat esse puerorum, dummodo propter Christum aliquid sustineret.* Quid quod Paulus non præsidibus, non tyrannis modo, sed ipsi Petro Apostolorum Principi excelso animo simulque humili ac modesto in faciem restitit? *Si tu, cum Iudæus sis, gentilitate vivis, & non iudaice; quomodo gentes cogis iudaizare?* Galat. ii. Verum infra de hoc sermo redibit.

CAPUT III.

De caritate seu probitate Confessarii: quibusve coniecturis hæc dignoscatur.

AXIOMA illud tritum & vulgare, *Nemo dat quod non habet*, tempestivum est, & quam maxime opportunum argumento nostro illustrando. Confessarius caritatis ignem accendere in suis poenitentibus debet. Si ipse refrigescat, quomodo communicare ceteris calorem poterit? Iubet Deus ut proximum diligas sicut te ipsum, atque adeo ut aliorum salutem, quemadmodum tuæ, prospicias. Si tuam negligis salutem; numquid alienæ curam habebis? *Regula tui* (inquit Augustinus) *in proximum amoris ea est dilectio qua te ipsum prosequeris.* Audies frequenter nonnullos similia eructantes. Quamvis ille homo sit in sui ipsius regimine minus providus, mundo, & mundi oblectamentis, ludis, convivis addictus; tamen, quæ ministerii sacri sunt, quæ ad officium attinent, exacte implet, gregem pascit, & munia Confessarii, Parochi, Episcopi adamussim exequitur. Sophismata hæc sunt crassæ ignorantiae, & cæcitatibus paradoxa. *Qui sibi nequam est, cui aliis bonus erit?* inquit *Eccles. cap. xiv.* Quam veritatem optime illustrat S. Bernardus ad Brunonem Coloniensem epist. viii. *Horreo, fateor (sic enim tibi, ut mihi, loqui debeo quod sentio) horreo, inquam, considerans, unde, & quo vocaris; præsertim cum nullum intercurreret poenitentiae tempus, per quod utcumque huiusmodi periculosissimus transitus fiat; & quidem rectus ordo requirit ut prius propriam, deinde alienas studeas curare conscientias.* Primus quippe pietatis gradus est, de quo scriptum est: *Miserere animæ tuæ placens Deo.* Ex hoc autem ad miserandum proximum recto iam tramite caritas ordinata procedit: quippe quem ad sui quisque mensuram amare præcipitur. *Quod si in hunc modum, quo te hæcenus ipse amasti, & tibi committendos amaturus es, malo ego quidem tibi non committi, quam sic diligi.* Si autem te prius diligere didicisses, & me forsitan scires amare.

III. Hæc Christi caritas & probitas non modo ita fulgere in Confessario debet, ut a peccatis mortiferis abstineat, verum etiam ut affectum ad peccata venialia evellere studeat. Si enim poenitentes suos per viam christianæ perfectionis ducat oportet; quomodo præstare id poterit, si ipse hanc viam ignoret? Quomodo dux belli ad repellendos ho-

stes milites dirigere suos potest, si ipse præire nesciat? Confessarius itaque quotidiano virtutum exercitio proficere in via Domini studeat, si defungi cum fructu suo ministerio velit. Egregie hoc argumentum illustrat S. Bernardus *serm. xviii.* in Cantica. *Quod tuum est, spargis, & perdis, si priusquam infundaris tu totus, semiplenus festines effundere. Quamobrem, si sapias, concham te exhibebis, non canalem: hic siquidem pene simul recipit & refundit; illa vero, donec expleatur, expectat, & sic quod superabundat, sine suo damno communicat. Verum canales multos hodie habemus in Ecclesia, conchas vero perpaucas. Tantæ caritatis sunt, per quos nobis fluentia cælestia emanant, ut ante effundere, quam infundi velint, loqui, quam audire, paratiores, & prompti docere, quam non didicerunt, & alii præesse gestientes, qui se ipsos regere nesciunt. Ego nullum ad salutem gradum pietatis illius gradum anteponendum existimo, quem sapiens posuit dicens: *Miserere animæ tuæ placens Deo. Quod si non habeo nisi parumper olei, quo ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Servo illud mihi, & omnino, nisi ad Prophetæ iussionem, non profero. Si insisterint rogantes aliqui ex his qui forte existimant de me supra id quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, respondebitur eis: Ne forte non sufficiat nobis, & vobis; ite potius ad vendentes, & emite vobis. Et nihilominus caste imitans illum de cuius plenitudine omnes accepimus, discite & tu non nisi de pleno effundere: nec manat ille in rivum, nec in lacum extenditur, donec suis satiatur aquis. Non pudeat concham non esse suo fonte profusorem.* Quid, si non modo conchæ non essent, sed neque canales apti, & præparati ad dona Spiritus sancti suscipienda ministri Dei? Quid, si illi ipsi essent desideriorum carnalium, & humanarum appetitionum mancipia, gloriæ, dignitatum, & graduum cupidum? Sane nec conchæ, nec canales opportuni forent. Caritate ergo & probitate resplendeant Confessarii necessum est.*

III. Si aliquo gravi scelere irretiti essent, priusquam in sacro tribunali conscientiarum arbitrii sedeant, sacra exomologesi suam purgare conscientiam studeant: alioquin tor peccata committerent, quot poenitentes absolvent iuxta graviorum Theologorum placitum. Si necessitas urgeat audiendi confessiones, & Confessarii copia non adsit, tunc conteri debent. Probabilitate non pauci contendunt, sat esse contritionem, etiam si contentendi opportunitas adsit. Modo difficillimam

mam esse contritionem asserunt, modo facilem, prout conceptæ benignitati, qua præventi sunt, conducere iudicant.

IV. Requiritur insuper, Sacerdotem nulla esse censura innodatum. Valide utique absoluit excommunicatus, suspensus, interdictus, nisi sit nominatim denotatus, & notorius Clericorum percussor, ut definitum est cap. *Ad evitandum* in Concilio Constantiensi; gravissimum tamen crimen perpetrat qui censuris innodatus confessiones excipit, & poenitentes absolvit.

CAPUT IV.

De prudentia Confessarii. Regula huiusce prudentiæ exercendæ.

I. SE ignorantes confitentur plures absque pudore; nemo vero se imprudentem recognoscit; immo quisque sibi dedecori verteret imprudentem haberi. Et tamen tum scientiæ, tum artes omnes acquiri industria & diligentia ab omnibus fere plus vel minus valent; prudentia vero comparari minime potest, nisi singulari Dei providentiâ donatum ingenium sit huic virtuti comparandæ opportunum aptumque, nisi ab ipsa natura mentem, ut vulgo etiam dicitur, *quadratam* fortitutus homo sit. Hinc est, nullam mercedem esse prudentiã rariorem; & tamen, ut dixi, omnes istius thesauri ditissimos se iactant. Acute & opportune Seneca *epist. lvi.* scribit: *Si quis in theatro iuberet corarios omnes surgere, illi soli surgerent: similiter si fabros ferrarios, textores, aut alios generatim: si vero prudentes, aut iustos iubeat surgere, omnes illico surgerent.* Quoniam omnes se prudentes, nemo se imprudentem reputat. Quamquam acquiri prudentia, nisi mentis & naturæ fundus singularis insit, non possit; perficitur tamen plurimum experientia, diligentia, & studio. Prudentiæ perficiendæ necessaria est mens acuta, perspicax, & solida, quæ futura prævideat; memoria tenax, quæ præterita eventa præsentia habeat, quorum recognitione, & comparatione de futuris deliberare queat. Plures docti esse possunt, & non raro sunt imprudentes; at nemo retuso ingenio prudens esse valet. Nihiloscilicet quo homines esse ignorantiores solent, eo se prudentiores existimant. Prærogativam scientiæ plurimis cedunt; at prudentiæ dotem sibi intrepide arrogant. Distinguenda duplex prudentia esset. Una negativa, qua præditi illi sunt qui nihil agrediuntur, nihil moliantur, & obmutescere

solent, non pro temporum opportunitate, sed quia re ipsa inepti sunt, & mente spiritusque destituti. Hoc vitio isti carent, quod non sint loquaces; & propterea cuiusdam prudentiæ speciem præferre videntur. Si integrum de prudentia volumen conflarem, nihil lectior proficeret, nisi esset talentis ad id necessariis, nempe acuto ingenio, naturæ temperamento æquabili, animo moderato, affectuum dominio, aliisque dotibus, præditus.

II. Prudentia Confessariis necessaria non tam industria comparanda est, quam a Deo infundenda. Pro ea igitur obtinenda iuges preces, humilitatis cultus, caritatis officia requiruntur. Ab hac prudentia sæpe poenitentium salus æterna pendet. Qui duos hostes efficere amicos contendit, magna sit dexteritate præditus necesse est. Si minus circumspectus sit, inimicitiam potius firmat quam benevolentiam substituat. Confessarius pacificator est peccatorum cum Deo. Si in hoc pacis negotio gerendo procurandoque minus cautus sit, nihil assequetur. Verbum unicum, aut plus iusto asperum, & extra tempus, aut elatori voce prolatum, una oculorum revolutio, superciliorum contractio, gestus, motus, suspirium intempestivum, & similia confundere, deprimere, exasperare poenitentem, altissimum conversionis negotium destruere, aut impedire queunt. Sed hæc infra magis enucleabo, & ad proximam redigam. Paucas nunc regulas assignabo.

III. REGULA PRIMA est, ut Confessarius, antequam Dei tribunal ascendat, omnes carnis, mundi, spei, & timoris affectiones prorsus exuat, Dei amaturam, fortitudinis spiritum, & redundantis misericordiæ evangelicæ, non humanæ, ornamentum induat, cum super throno non solum iræ, sed clementiæ & vindictæ simul sedere arbiter debeat. Evangelicæ doctrinæ spiritum, & medullam in mentem revocet. Evangelicas trutinæ, non fallaces probabilitatis stateras, in manibus firmas teneat. Illud melius iudicet quod propius ad incorruptam Evangelii sanctimoniam accedit; illudque peius quod longius ab evangelica veritate abest. Id altius recogitet, eo sine se illuc conferre, ut peccatores in gratiam & amicitiam Dei restituat, efficiatque conformes imagini Filii sui.

IV. REGULA SECUNDA. Confessarius in primis exploret indolem, & qualitates poenitentis, & pro temperamenti diversitate alliciat, incitet, animet ad nudandam conscientiam, intimioresque recessus, & occultiora

tiora vulnera aperienda, omniaque manifestanda Dei vices gerenti. Si pudorem, & quamdam repugnantiam deprehenderit, solertia, dexteritate, & mansuetudine erigat, adjuvet, animos adiciat. Cum ad sextum decalogi mandatum ventum fuerit, linguam optime instructam adhibeat: verbis utatur quæ castimoniam oleant: caveat summopere ne ignoratorum criminum notitiam inducat, aut quid curiosius interroget. In hoc negotio studeat summopere brevitati; in id incumbat, ut emolliat cor poenitentis, & pusillanimesque sponte sua effluet, & continuo brevique manu vulnera claudet, ne aures & mentem tum loquentis, tum audientis inquietent. Temperabit, aut continuabit interrogationes suas, prout prudentia suggererit.

V. REGULA TERTIA. Dolorem expendat poenitentis, videatque, sit ne conceptus ex amore Dei super omnia. Si viderit poenitentes hoc amore carere, ad eum illos incitet, ac inflammet. His immensa Dei beneficia, & in primis mortem illam crudelissimam quam Iesus Christus pro nobis oppetiit, illis inferorum supplicia, extremi iudicii terrorem proponat: varia variis adhibeat incitamenta, stimulis diversis urgeat pro poenitentium diversitate. Alios terreat, alios animet. Incipiat, natura ipsa duce, ab imperfectioribus actibus, a timore suppliciorum ascendat ad spem; at non intercipiat iter, donec ad caritatem tandem pervenerit. Quod in peccatoris conversione locum habere dux solæ theologicæ virtutes, fides, & spes, secus caritas, debeant; res est quæ Scripturis sanctis omnino adversa mihi videtur. Peccator per unum, per duos, per quatuor annos Deum non amavit. Prima illius peccata omissionis sunt, non amasse Deum: positiva crimina sunt Deum odisse eiusdem mandata conculcando: & peccator iste in Dei amicitiam redire debet, quin Deum ex toto corde, & super omnia amet? An tot omissionum poenitere peccator sincere potest, nisi primum omnium Deum amare incipiat? Per accidens hoc se habet, inquiet Casuistæ Attritionarii, ad sacramentum poenitentiae rite suscipiendum. Verum, missis his disputationibus, eo industriam omnem suam Confessarius dirigat, ut hanc sinceram peccatoris conversionem perspectam, quoad fieri potest, habeat. Hanc vero vivam poenitentiam plantam ex fructibus cognoscat. Instruet poenitentes suos, veram conversionem sitam haud esse vel in pectoris tunctionibus, vel in criminum narratione, vanisque pollicitationibus Sacerdoti factis. Nam & Pharisei, & Sad-

ducaei sanctitatem præferentes ad baptismum Ioannis suscipiendum accedebant; at fructus poenitentiae dignos non edebant. Sed de hoc iterum sermo redibit.

VI. Duas recensitas regulas confirmo auctoritate S. Thomæ, qui in *IV. dist. xix.* in Magistri textum hæc scribit. *Sacerdos debet perscrutari conscientiam peccatoris in confessione, quasi medicus vulnus, & iudex causam: quia frequenter quæ præ confusione confitens taceat, interrogatus revelat. Sed tamen in interrogationibus faciendis tria sunt attendenda. Primo, ut quilibet peccator interrogetur de peccatis quæ consueverunt in hominibus illius conditionis abundare: non enim oportet quod a milite quærat de peccato Clericorum, aut Religiosorum, & e converso. Secundo, ut non fiat explicita interrogatio de peccatis, nisi de illis quæ omnibus manifesta sunt: de aliis autem ad inventionibus peccatorum ita debet a longinquo fieri interrogatio, ut, si commisit, dicat, si non commisit, non addiscat. Tertio, ut de peccatis præcipue carnalibus non descendat nimis ad particulares circumstantias: quia huiusmodi delectabilia, quanto magis in speciali considerantur, magis concupiscentiam nata sunt movere. Et ideo potest contingere ut Confessor talia quærens & sibi, & confitenti noceat; & sic quandoque deficiunt in suo scrutinio scrutantes iniquitates.*

VII. Similia docet S. Carolus Borromæus in instructionibus de sacramento poenitentiae. *Prudens cautusque erit in interrogationibus, ne rudibus præsertim, atque utriusque sexus iunioribus ad novum & nunquam antea attentatum scelus occasionem aperiat, atque det: hi tamen de peccatis, quorum nullam in confessione mentionem fecerunt, & in quibus probabiliter existimari possunt deliquisse, prudenti cautione interrogandi erunt, ne aut pudore, aut ignorantia celent peccata.*

VIII. REGULA QUARTA. Prudentia Confessarii in hoc maxime elucere debet, quod patientia vere christiana, & mansuetudine evangelica suscipiat, audiat, tractetque poenitentes suos. Confessariis potissimum quadrat dictum Apostoli: *Patientia vobis necessaria est.* Si poenitentes deprehendant ex gestu, verbo, motu, vultusque mutatione, tædio & fastidio affectum Confessarium animos despondent, linguæ eorum steriles fiunt, & vix audent confessionem persequi; præsertim si crimina enormia & nefanda sint. Ita ergo Sacerdos præsentiam personæ suæ componat, ut gravitas & lenitas, ut patientia & caritas, ut iustitia & clementia simul confederatæ

resplendeant. Hinc consequitur ut poenitentes, Confessarium ita compositum spectantes, venerationem & confidentiam, reverentiam & fiduciam concipiant. *Confessiones aequo animo* (inquit S. Carolus in instruct. Confessi.) *audiant, nec poenitentes inconfessos dimittant ex labore, quem fugiunt; nec aegre eos audire quoquomodo significant: sed e contra efficiant ut poenitentibus innotescat, sibi gratissimos esse pro eorum salute labores.*

IX. Has dotes ut assequatur Confessarius, iugi, ferventique oratione implorare a Deo illas debet, quemadmodum se fecisse S. Ambrosius Lib. II. de poenit. cap. VIII. testatur. *Sum, inquit, minimus omnium Episcoporum, & infimus merito. Tamen quia ego & laborem aliquem pro sancta Ecclesia tua suscepi, hunc fructum tuere, ne quem perditum vocasti ad Sacerdotium, cum Sacerdotem pervire patiaris: ac primum, ut condelere norim peccatoribus affectu intimo. Hæc enim summa virtus, quia scriptum est: Et non gaudebis super filiis Iuda in die perditionis eorum. Sed quotiescumque peccatum alicuius lapsi exponitur, compatiar, nec superbe increpem, sed lugeam, & desiccam: ut dum alium fœo, me ipsum desiccam, dicens: Iustificata est magis Thamar quam ego. Fortasse adolescentula lapsa sit occasione, quæ delictorum fomites sunt, decepta, ac præcipitata sit: peccamus & seniores. Repugnat in nobis lex huius carnis legi mentis nostræ, & captivos nos trahit in peccata, ut faciamus quod nolumus. Illi de ætate suppetit excusatio, mihi iam nulla: illa enim debet discere, nos docere. Ergo iustificata est magis Thamar quam ego. Inculpamus alicuius avaritiam: recordemur, si nihil ipsi avare fecimus. Et si fecimus. . . . dicamus singuli: Iustificata est magis Thamar quam ego. Si commoti fuerimus in quemquam graviter, leviores causas laicus habet quam Episcopus, eo quod commotus egerit aliquid: retractemus nobiscum, & dicamus: iustificatus magis iste, qui vi commotionis agitur, quam ego.*

X. REGULA QUINTA. Cum benignitatis oleo, ne peccator desperet, coniungat prudens minister severitatis acetum, ne plaga tabescens periculosior fiat. Postquam patientia, & mansuetudine peccata audivit, & salubria monita dedit, imponat satisfactionis poenam, applicet curandis vulneribus remedia, & pharmaca efficaciam, & consentanea statui, ætati, valetudini, criminumque gravitati, passionum furori, aliisque circumstantiis plus & minus, prout evangelica suggererit prudentia. Si poenitentes difficiles se

præbent iugo satisfactionis subeundo a te prudenter imposito, dubitandi fundamentum adest de eorum dispositione, nisi evidentes rationes allegent. Communiter ad veras, prudentesque satisfactiones poenitentes obstupescunt, easque recipere variis prætextibus recusant, quod ob similia crimina ab aliis Confessariis minus peritis leves acceperint. Animo tuo hoc hæreat altius infixum: Confessarii plurimi deficiunt, utinam & non delinquant in nimia satisfactionum benignitate: pauci, & raro ætate nostra ob excessum peccant. Plura de satisfactione agens adduxi SS. Patrum testimonia. Unum & alterum nunc transcribo.

XI. S. Cyprianus episcopus. IV. hanc benignitatis, & iustæ vindictæ societatem fuisse describit, & Lib. de lapsis hæc inter plura alia habet. *Si iudicium nostrum voluerint experiri, veniant. Denique si qua illis excusatio, & defensio potest esse, videamus quem habeant satisfactionis suæ sensum, quem afferunt patientiæ fructum. Nec Ecclesia isthic alicui clauditur, nec Episcopus alicui denegatur. Patientia, & facilitas, & humanitas nostra venientibus præsto est. Opto omnes in Ecclesiam regredi: opto universos commilitones nostros intra Christi castra, & Dei patris domicilia concludi. Remitto omnia, multa dissimulo studio & voto colligendæ fraternitatis, etiam quæ in Deum commissa sunt, non pleno iudicio religionis examino, delictis plusquam oportet remittendis pene ipse delinquo. Amplector prompta, & plena devotione cum poenitentia reverentes, peccatum suum satisfactione humili & simplici constitentes. Quod Cyprianus de se timebat, puto vix esse Confessarium, qui solidius formidare & exclamare non debeat: Delictis plusquam oportet remittendis pene ipse delinquo. Si enim S. Martyr, tanta divinæ lucis copia perfusus, quique tanta severitate, iuxta illius temporis disciplinam delicta puniebat, nimis indulgentiæ & laxitatis crimen reformidabat; quantum verendum nobis est, qui vix centesimam poenæ partem imponimus pro iisdem criminibus? Numquid nos Cypriano doctiores? Numquid nos fulgentiore lumine illustrati? Sed audiamus ipsum Clerum Romanum, qui episcopus. xxxi. ad Cyprianum hæc scribit. *Abstet ab Ecclesia Romana rigorem suum tam profana facilitate dimittere, & nervos severitatis eversa fidei maiestate dissolvere; ut cum adhuc non tantum iaceant, sed & cadant everforum fratrum ruina, properata nimis remedia communionum, utrique non profutura, præsentur, & nova per misericordiam falsam vulnera veteribus transf-**

gressionis vulneribus imprimantur, ut miseris ad conversionem maiorem eripiatur & poenitentia. Hæc & alia plurima, quæ infra referam, si animo a præiudiciis vacuo meditatus fuisset P. Francolinus, forte non ita intrepide vociferatus fuisset: *Cave a Rigorismo: cave a Rigorismo.* Nam, ut alias dictum, & dicendum læpius est, passim in Scripturis, passim in Patribus, in Conciliis omnibus e contrario exclamatur: *Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus & cervicalia &c. Væ Prophetis insipientibus, qui dicunt, Pax pax, & non est pax. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt. Propter pugillum hordei, & fragmen panis vivificaverunt animas quæ non vivunt.* Hæc, & sexcenta similia occurrunt in Scripturis divinis. Eodem zelo detonant Patres cuiusque ætatis. *Pulvillos quippe sub omni cubito manus ponere* (inquit S. Gregorius II. Part. Pastor. cap. ix.) *est blanda adulatione reformere. Quasi enim pulvillo cubitus, vel cervicalibus caput iacentis excipitur, cum correptionis duritia peccanti subtrahitur, eique mollities favoris adhibetur, ut in errore mollior iaceat, quem nulla asperitas contradictionis pulsat.*

XII. REGULA SEXTA. Confessarius poenitentium familiaritatem declinet. Munera ab iisdem absolute non recipiat.

Munera, crede mihi, placant hominesque, deosque.

Sed, missis ethnicis Poetis, Spiritus sanctus Deut. cap. xvi. inquit: *Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum.* Ut diximus sub initium, Confessarius personam Dei, & iurisdictionem, atque potestatem Dei exercet, dum peccata remittit. Nihil ergo in hoc sacro ministerio sive ante, sive post agere debet, quod illud humanum, & mundi illecebris inquinatum efficiat.

XIII. REGULA SEPTIMA. Prudentia Confessarii summopere elucere debet in femininarum confessione. Eva suis blanditiis Adamum seduxit. Ad mulieres audiendas obarmet se Confessarius, & divinis præsidii se muniat, ac si serpentis sibilos excipere deberet. Alitus, vox, suspiria, lacrymæ ipsæ seminarum, veneticæ & præstigia sunt, quæ magnetica quadam vi cor humanum inficiunt. Tractet Confessarius mulieres ea cautione & circumspectione qua illas tractaret, si peste, si lue immanissima infestæ forent. Recordetur, plures in ipso tribunali ex iudicibus reos æternæ mortis evasisse, & periisse. Nullam cum iisdem familiaritatem ineat: quia spiritu incipere, & in carnem desinere

solet. Illa intima communicatio, & totius interioris animi manifestatio, qua feminæ Confessario vulnera sua exponunt, superat illam quæ cum maritis ipsis intercedit. Nisi tota in Deum ordinata sit, si quidquam humani immisceatur, omnia in corruptionem recident. Numquam Confessarius, infirmitatis causa excepta, illarum domos adeat, numquam & numquam, inquam, cum iisdem colloquia familiaria misceat, nisi de iis quæ ad animæ salutem necessaria sunt. In tribunali nec verbum de rebus quæ ad æternæ salutis negotium non attinent, habeatur. Gravitate semper cum mulieribus præferat Confessarius, munuscula ab eisdem non accipiat. Numquam illas audiat, nisi precibus munitus, & Dei præsentia obarmatus. Sermones semper breves sint. Praxis, inquit, & fere universalis contraria est. Non melatet. At non me latent etiam plura absurda. Consule tibi, & numquam severioris supercilii cum feminis adhibiti te poenitebit; familiaritatis vero poenas dabis. Illud altius animo tuo inculptum hæreat. *Melior est iniquitas viri quam mulier benefaciens:* Eccli. xxxi. Muliercularum linguæ, laquei sunt, quibus dæmon animas capit, & irrecit, & non raro iugulat. Sis æneus, & ferreus: tenella mulierculæ verba te emollient. Sis pulvere aridior, sint casti poenitentis tuæ, & aqua simpliciores mores; familiaria tamen cum illa colloquia lutum constabunt. Lugubria historiarum monumenta lapsus gravium etiam virorum ex mulierum necessitudine spiritalis regiminis furore testata perhibent. Heinc Patres clamant: *Brevis & rigidus cum mulieribus sermo est habendus.* Factæ sunt mulieres propter virum; idcirco illius societate magnopere, & alloquiis gaudent: & quæ in mundo homine carent, illum in sacro templo reperire student. Mulieres devotæ Confessarios suos ardentiori dilectione prosequi solent quam uxores maritos. Heinc illæ placendi Confessariis sollicitudines & zelotypiæ, ne aliæ apud ipsos favore & gratia magis præstent. Heinc in Confessariis non paucis tam heroica pseudopatientia in audiendis illarum longissimis sermonibus, seu verius confabulationibus. Tempore quo Confessarius unius devotæ famellæ confessionem audit, viginti viros sanctificaret, & tamen numquam illa contenta, semper conqueritur, te ab illa alieno esse animo; propterea tuis commodis, & honori inservit, ut existimari a te mereatur. Animæ revera christianæ in suis tentationibus, molestiis, & afflictionibus, orationis scutum sumentes ad Deum con-

fugiunt, a quo lumen, & opem efflagitant: ab eo sperant propriarum infirmitatum levamen, tentationum victoriam, & perseverantiae gratiam. Mulierculæ devotæ omnem suam fiduciam collocant in colloquiis cum Confessario. Millies eadem repetunt, quæ audiri, nisi aliquis intimus affectus, eo potentior, quo occultior, & pietatis larva contentus, molestiam devinceret, minime possent. Quo frequentiora sunt alloquia, eo reciproca dilectionis flamma ardentior erumpit, firmatur mutua adhæsiō, roboratur necessitudo, & verus caritatis spiritus in dies languet. Carne enim & spiritu invicem belligerantibus, nunquam pars altera vincit, quin altera succumbat, & debilitetur. Vitia ipsa sibi perenne bellum gerunt. Abstinētia a vanis solatiis, a mundi oblectamentis & præstigiis mulieres devotæ, quia affectus & adhæsiō ad Confessarium est vitium dominans, atque triumphans. Plura dicenda forent, nisi graviora instarent. Cum prudens Confessarius hanc ægritudinem deprehendit (& facillime deprehendere illam valet) continuo ad alium Confessarium devotam poenitentem, quam sibi valde adhærescentem cognoscit, remittat. Nisi hoc uti separationis remedio velit, summopere verendum est ne & Confessario, & poenitenti ea eveniant quæ parere utriusque sexus familiaritas consuecit.

CAPUT V.

De scientia Confessarii. Nonnulla P. La-Croix, Gobat, & aliorum axiomata, tamquam evangelicæ simplicitati contraria reselluntur.

I. **A**qua mihi hæret, & vix, unde orsa capere in negotio non minus implicato quam gravissimo debeam, lumen affulget. Confessarius iudex sedere debet, ut crimina contra legem Dei patrata iudicet, vindicetque. Exacta ergo plus minusve, & quantum humanæ ferunt vires, legis istius scientia necessariâ illi est. Ubinam lex ista? In Scripturis sanctis, in Evangelio, in apostolicis libris. Libros ergo istos diurna, nocturna que manu versare Confessarius, & doctrinæ capita in iisdem contenta, quæ mandata legis continent, callere astringitur, antequam iudex sedeat ad sententiam in istius legis transgressores pronuntiandam. Obvia hæc sunt. Quilibet artifex artis suæ regulas habere perspectas debet. Nemo in bello dux præficitur, nisi qui rei militaris gnarus fuerit. Neque hæc maiori explicatione egent.

II. Attente legi præcipuos Moralistas, qui

præ ceteris hodie sunt in Confessariarum manibus, Lugo, Salmanticenses, Leandrum, Sporer, Viva, La-Croix, & alios, qui omnes de Confessarii scientia disputant. Istorum nemo ad legem in sacris codicibus addiscendam, ad Patres, ad Concilia te mittit. Omnes adfirmant requiri in Confessario scientiam, qua discernere sciat inter peccata mortalia & venialia in his quæ communiter occurrunt, inquit Salmanticenses tract. VI. cap. XII. punct. num. 4. & citant Lugo, Granadum, Dicafillum, Antonium a Spiritu sancto, & alios similes. Similia docent Sporer, Viva, Leander, Bonacina, & communiter Casuistæ.

III. P. Claudius La-Croix, qui præ ceteris omnium Casuistarum opiniones collegit, Lib. VI. part. II. num. 178. hæc scribit, „ Putant Lamas, & Stoz ad hoc munus „ (Confessarii) satis DOCTOS esse illos qui „ integram SUMMAM CASUUM diligenter „ legerint, vel attente AUDIERINT expli- „ cavi. Quod si quis de seipso dubitet, sistat „ se examinatoribus ab Episcopo, vel Supe- „ riore constitutis: qui si eum satis scire iu- „ dicent, potest acquiescere, & cum fidu- „ cia in Deum aggredi functionem, quam „ vis omnium maximam, & gravissimam, „ Stoz, Sporer. “

IV. Quis legere hæc potest, quin commoveatur? Sat ergo erit legere *Summam Lamas*, quæ laxarum opinionum compendium est, vel eiusdem explicationem attente audire? Axioma adeo laxum est, ut, cum vel ipsis lectoribus admirationem ingesturum præviderit P. La-Croix, idcirco subdiderit: *Si quis de seipso dubitet, sistat se examinatoribus &c.* Et si approbatus fuerit, ascendat tribunal Dei, aggrediatur opus omnium maximum. At plurimæ casuum Summæ non verbum Dei, ad cuius amissum fere iudicium debet Confessarius, sed hominum opiniones, & quidem non paucas laxissimas, & scandali plenas continent: quamobrem eam Sanctorum scientiam non exhibent, quæ satis sit ad tantum ministerium rite recteque exercendum.

V. Pergit idem P. Claudius La-Croix instruere Confessarium in scientia comparanda pro audiendis confessionibus: & hanc regulam subiicit ibidem *num. 1791. pag. 284.*

VI. Recte notat GOBAT tract. VII. num. 321. *Confessarium debere scire SENTENTIAS PLURES, quæ vere probabiles sunt, circa materias morales, eo quod sæpe, ubi non agitur de valore sacramenti, non possit, nec expediat poenitentes dirigere SECUNDUM UNI-*

CAM

CAM DOCTRINAM; tam parum, quam medicus possit omnes unica medicina sanare; sed pro diversitate subiecti; & circumstantiarum debet has aut illas applicare; attamen observare debet hoc quod dixi num. 1737. Hoc ultimo loco, ad quem te remittit P. La-Croix, luculentius explicat, se non de varietate remediorum, sed de diversitate sententiarum loqui, ut mox clarius patefaciam. Mirificam nunc regulam expendamus. Crumenam ergo plurium sententiarum plenam habere Confessarius debet, & pro diversitate poenitentium illas expendere. Non expediat poenitentes dirigere secundum *unicam doctrinam*? Non unica ergo lex Dei, non unica doctrina Christi, non unicum Evangelium, non una fides, non unum baptisma? Siste gradum, & meditare quæ scribit P. Gobat tract. VII. num. 321. „ Plurimum iuvat „ ad prudenter administrandum hoc sacra- „ mentum habere in recenti memoria, & „ usu quasdam regulas, documenta, seu „ APHORISMOS, sparsa hinc inde per li- „ bros sapientissimorum Theologorum. „ Quinam isti sapientissimi Theologi? Caramuel, Diana, Leander, Sanchez, Burgaber, Tamburinus, Escobar, Bonacina.

VII. Sed audiamus unum ex aphorismis quem P. Gobat *ibid. num. 325.* assignat. „ Quandoquidem in Clypeo clem. iudicum „ ostendimus, esse moraliter fere certum, „ per se loquendo, licere utramlibet ex dua- „ bus opinionibus vere & præctice probabili- „ bus sequi; & tamen certum est etiam quan- „ doque ratione variarum circumstantiarum „ incumbere Confessario obligationem una „ potius quam altera utendi: *idcirco notent „ Confessarii verissimam doctrinam P. Lessii, „ quam tradit in præf. sui oper. de iur. & iust. „ scilicet contrariarum opinionum præctice pro- „ babilium cognitionem esse COMMODISSI- „ MAM, & fere necessariam conscientie fo- „ ro.* Quare non censeo illos Confessarios „ sat bene suo officio fungi posse qui sunt, „ ut dici solet, tantum unius sententiæ „ doctores.

VIII. Duo hic docet P. Gobat, alterum verum, alterum falsum. Verum dicit, dum ait, crumenam *contrariarum opinionum præctice probabilium* plenam, esse COMMODISSIMAM. Quid enim commodius quam abundare variis monetis, seu opinionibus, & quidem contrariis, & iuxta personarum ac temporum circumstantias varias, modo unam, modo alteram expendere, prout commodius cadit?

IX. Alterum falsum est, nempe quod

Confessarii qui reiecta hac *contrariarum opinionum* præxi, utuntur unica doctrina evangelica, vel quam iudicant Evangelio propinquirem, non sat bene fugantur officio suo. Quid? An Christus Dominus severissime non præcepit sermonis simplicitatem: *est; est: non, non?* An Paulus cum ceteris Evangelistis, & Apostolis non præcipit ut idipsum sapiamus omnes? An Christus Dominus hanc opinionum prælia cavenda non iubet? Matth. XXIV. *Videte ne quis vos seducat. . . Audieturi enim estis prælia, & opiniones præliorum. Videte ne turbemini. Oportet enim hæc fieri, sed nondum est finis.* Non ergo nobis opponant, quod reipia obtinet hæc contrariarum opinionum præxi plurium Doctorum auctoritate firmata. *Oportet enim hæc fieri.* Verum sancta Romana Sedes suos fideles voce Alexandri VII. a periculo præservat, improbians *summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescentem, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus MODUS opinandi irrepit alienus omnino ab evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula fideles in præxi sequerentur, ingens eruptura esset christianæ vitæ corruptela.*

X. Ea profundiori humilitate quæ valeo, peto, an modus opinandi quem imponunt La-Croix, & Gobat, non sit ille ipse quem Alexander VII. execratur? Nam Confessarius *contrarias doctrinas* adhibere debet in ipsa sacramenti poenitentiae administratione. Et Confessarii qui hac opinionum contrarietate non utuntur, inepti sunt officio suo iuxta P. Gobat, & La-Croix. Ergo omnes Apostoli, omnes Patres, omnes Sancti qui hanc *contrariarum opinionum præxim* secuti non sunt, immo eam penitus ignorarunt, non sat bene functi sunt officio suo? Ante hunc novum opinandi modum, omnium corruptelarum fontem, omnes sapientes cæcutiere? Sed ultra pergamus.

XI. Alius *aphorismus*, quem ibidem exhibet P. Gobat, est huiusmodi. Quando Confessarius videt poenitentem, *salutis suæ admodum studiosum, valdeque cupidum perfecte adimplendi vel in omnibus rebus, vel in certis quibusdam voluntatem divinam, communiter consultum est ut hic cum tali procedat secundum doctrinas iustiores, adeoque rigidiores: censeatur enim ita tacite velle eiusmodi poenitens. Et quidni huic optimæ opinioni laudabilissimæque voluntati acquiescat Confessarius?* Sceleratissimus esset Confessarius, ni acquiesceret huic laudabilissimo aphorismo, quo Christianos revera iustos & probos sibi conciliat.

ciliat. At istæ doctrinæ tutiores, & rigidiores sunt ne veræ? Immo verissimæ. Recte & bene.

XII. Tertius aphorismus quem *ibidem* num. 326. porrigit Confessario P. Gobat, eiusmodi est. „Ita etiam propter eandem omnino rationem mitigandæ sunt, aut potius deferendæ opiniones severæ, quando ita expedit ad salutem pœnitentis. Et sicut idem Coninch n. 73. monet Confessarium numquam debere taleræ pœnitentiam iniungere quam credat pœnitentem non esse perfecturum; ita nec Confessarius debet pœnitenti aliquam e probabilibus sententiis tamquam necessario sequendam proponere, si videat illum eam repudiaturum. Quare dubitandum non est quin Confessarius in lege caritatis possit quandoque impingere, dum *Catonianam* severitatem imitatur; insuper habita lenitate *Cæsariana*, ut si præfracte neget absolutionem reo confesso, cum impertiri possit ex **OPINIONE PROBABILIS**. „Primum hæc doctrina absolute prolata a P. Gobat damnata certo est ab Ecclesia; sed excusandus Auctor est, ad hoc quod attinet, quia ante damnationem scripsit. Ideo P. La-Croix, qui post damnationem scripsit, adiecit particulam, *ubi non agitur de valore sacramentorum*. Addit quoque La-Croix *loc. cit.* cum eodem Gobat: *Medicus non potest omnes unica medicina sanare; sed pro diversitate subiecti & circumstantiarum debet has aut illas applicare*. Duo omnino diversa confundunt hi Auctores. Remedia applicanda pro pœnitentium diversitate confunduntur cum diversitate sententiarum, quæ agunt de honestate vel malitia actionum. Unica Christi doctrina, ut ex Tridentino Concilio explicatum est, præscribit, ut pro pœnitentium facultate, statu, ætate, infirmitate &c. applicentur diversa remedia. Nemo de hoc ambigit, perperamque obtruduntur ad incrustandam falsam, & ut mitissime loquar, offendiculi plenam assignatam regulam de pluralitate doctrinarum de eiusdem actionis malitia & honestate. Spiritus ergo doctrinæ P. Gobat, & P. La-Croix est, ut Confessarius habeat *plures sententias*, & non unicam doctrinam circa idem omnino testamentum, circa eundem omnino contractum, circa eandem omnino actionem bonam, vel malam. Ne vero cavillari de more adversarii possint, me integre laxas opiniones Casuistarum non recensere, adverto P. La-Croix remittere Lectorem ad ea quæ *loc. cit.* docet num. 1737. Hic autem docet, Confessarium debere sequi opiniones illas quæ

sunt pro valore sacramenti, deinde quæ sunt pro maiore utilitate pœnitentis: utiliores autem iudicant Probabilistæ quæ sunt benigniores. Præterea, inquit, si possit, debet sequi tutiores: nam sine iusta causa velle se, aut pœnitentem exponere periculo erroris quantumvis materialis, est imprudentia. Unde, si pœnitens ostendat se paratum ad sequendum id quod est probabilius, vel tutius, tenetur Confessarius per se loquendo eum dirigere secundum opiniones probabiliores, & tutiores. Quomodo autem Confessarius possit aut debeat SE ACCOMMODARE OPINIONI POENITENTIS, dixi Lib. I. art. 1. 443. Ibi autem docet, posse, & teneri Confessarium se accommodare opinioni pœnitentis etiam minus probabiliori. Idem docet Gobat, & clarius.

XIII. Hæc omnia proferre debui, ne consuetam imposturam obtrudere quisquam audeat, me minus sincere transcribere opiniones laxas. Habes nunc pleno in lumine expositum spiritum Probabilismi. Confessarius, antequam ingrediatur confessionale, legat Dianam, Lamas, Stoz, La-Croix, Gobat, ubi super eadem omnino actione inveniet plures sententias contrarias, probabiliores, & minus probabiles, alias faventes legi Dei, alias faventes libertati, & cupiditati pœnitentis. Si pœnitentes voluerint sequi probabiliores, & tutiores, Confessarius tenebitur secundum easdem dirigere pœnitentes. Papæ! Hoc unum deesset malorum, quod etiam si pœnitentes vellent sequi quod probabilius & tutius est, Confessarii ab hac via securiori eisdem detruderent. Nemo hætenus id docere ausus est. Dicit tamen P. La-Croix, quod per se loquendo ad id Confessarius tenetur. Unde consequitur quod per accidens in aliquo casu possit Confessarius abducere pœnitentes volentes sequi opiniones probabiliores & securiores, ne easdem sequantur. Si postea pœnitentes velint calcare viam blandiorem, & latiore, tum Confessarius, reiecta *Catoniana* severitate, inquit P. Gobat, adhibeat opiniones mitiores, minusque probabiles, genio pœnitentium accommodatas, dummodo sint practice probabiles. Ut autem sint vere & practice probabiles, sat est ut doceantur a pluribus, seu a sex, vel octo Casuistis. Quare merito notat Gobat debere Confessarium, in armariolo mentis suæ habere plures sententias contrarias, quia non potest dirigere pœnitentes secundum unicam doctrinam. Hæc doctrina Gobat, & La-Croix, est totus spiritus Probabilismi. Quid, si Confessarius esset cunctæ memoriæ, non capien-

tis plures sententias? Tunc iuxta P. Thomam Sanchez, aliosque Probabilistas, pœnitens circumeat civitatem, donec inveniat Confessarium vastæ memoriæ, qui habeat opinionem vere probabilem sibi faventem, quæ defendatur a Lamas, Stoz, Gormaz, Leandro, Diana, Caramuele, Tamburino: sat enim est ut propugnetur a sex, vel ab uno doctissimo. Si pœnitentes velint per arctam Christi viam ambulare, per hanc eos dirigat Confessarius. Si oppositam blandiorem latioreque calcare velint, huic se se accommodet Confessarius, dummodo fax minoris probabilitatis præcedat. Sileo plura, ne Casuistæ me tamquam declamatorem redarguant. Hæc omnia pio cordatoque lectori christiano meditanda relinquo.

XIV. Lubet huic rei finem imponere verbis sapientis Iesuitæ P. Michaelis Elizalde, qui Lib. VI. part. II. quæst. XIX. §. 2. sic clamat. Numquam mirari certe satis possumus horum hominum inconsiderationem: qui hinc quidem clamant, veritatem inveniri non posse, nosque ideo lacerant, quia ad veritatem ipsam legum obligamus, eamque unicam conscientie regulam constituimus; aliunde vero ad omnia tam obvios, inventuque faciles habent sapientes, & prudentes, ad quos singulos nos remittant, cum vel pueris a principio Logicæ notum sit, sapientes sine cognitione veritatis non constare. Quare vel noscunt homines nunc aliquos qui in omnibus, vel plerisque saltem quæstionibus moralibus veritatem revera ipsam legum nostrarum norint, vel nullos similes agnoscunt. Si secundum, plane negantur, dum ad sapientes nos mittunt, ipsis primum, & a fortiori nobis, & idiotis ignotos: & quod dicunt de veritate, hoc idem de sapientibus constituere deberent, eos scilicet latere, nec inveniri posse. Sin vero homines aliquos norunt qui in omnibus, vel plerisque quæstionibus moralibus veritatem ipsam directam legum norint, profecto ineptiunt, dum aiunt veritatem vel semper, vel saltem plerumque inveniri non posse; & nos carpunt, quia ad eam obligamus: quia eundo ad hos sibi tam notos, & obvios homines veritas invenitur. Quis, oro te, eo usque desipiat, ut dicat, vinum inveniri non posse, venditores vero vini posse; divitias inveniri non posse, divites vero esse obvios, & patentes? At non minus, opinor, fatuum est, sapientes ponere, vel vocare, qui cognitione veritatis ipsius careant, quam qui divitiis careant, divites ponere, vel vocare.

Itaque modi prædicti exponendi scientiam Confessariorum, & Doctorum sunt insufficientis

tissimi Deinde hi modi opinandi de communi modo, de humano modo &c. humanum sapiunt; & is finis esse videtur, ut approbetur, & salvetur quidquid omnino, vel a plerisque communiter fit: quod aliud non est quam per consuetum tamquam per regulam docere, & philosophari contra scitum. Non dixit, Ego sum consuetudo; sed ego sum veritas. Et iuxta illud Cyprian: Confensere iura peccatis, & cœpit esse licitum quod publicum est. Item iuxta illud sæpe usurpatum Augustini: An hoc omnes non faciunt? Et quis non facit? &c. Quasi dicas in presenti: An omnes hoc modo confessiones non audiunt, & casus non resolvunt? Et quis non facit?

XV. Robusta, & urgens, atque sensibus accommodata doctissimi Iesuitæ argumentatio est. Dicunt Probabilistæ, veritatem, atque adeo Deum, qui veritas est, inveniri non posse. Deinde nos ad Stoz, ad Gormaz, ad Dianam, ceterosque Casuistas omnibus obvios, inventuque faciles remittunt. Sunt ne isti Doctores veritatis? Ais? Æque ergo facile veritas invenitur, ac veritatis Doctores. Inficiaris? Inveniuntur ergo Doctores sapientes sine veritate, divites sine divitiis, venditores vini sine vino, venditores auri absque auro? Sed iterum loquatur Cl. Iesuita Elizalde, qui sic ibidem persequitur.

XVI. „Profecto modi illi philosophandi, declarandique Confessariorum, & Doctorum sufficientiam usurpari eodem pacto potuerunt Prophetarum, & Salvatoris tempore pro sufficientia Doctorum illorum; tamque durum, & odiosum tunc fuisset plerosque illos magistros insufficientes dicere, quam modo. Cum rursus iuxta Apostolum plurimi adulterarent verbum Dei, communis, & humanus modus tum videri potuisset, quod hi plurimi faciebant. Et si modo adessent, ne eorum tantam multitudinem insufficientem diceremus, & ad odium concitarem, is communis modus, & plurimum probandus veniret. Idem divinissimus Apostolus coacervatos etiam magistros morum, & confusam multitudinem fore prædixit. Dicis causa fingamus, tempus illud advenisse. His sane viis de communi modo, de humano modo, & similibus eorum sufficientia probari deberet: & si quis Timotheus contradiceret, & præterea etiam increparet, omnis ei doctrina & patientia esset necessaria. Nam omnes hos coacervatos magistros, eorumque auscultatores, qui erunt plerique, ut

„ supra diximus, *habet sibi valde infensos, & superbus ipse, ac intolerabilis videretur. Patet ergo ex his, & aliis obviis modis dictis taxandi sufficientiam Confessariorum, & Doctorum esse nimis humanos, & qui temporibus etiam periculosis, ac malorum magistrorum, quibus utique fortiter resistendum erit, usurpari queant, nisi aliis, vis Confessariorum nostrorum, & Doctorum vel omnium, vel plerorumque sufficientia declaretur, & statuatur.*“

XVII. Paucis rem concludo. Contrarium opinionum una sola vera est. Si hæc vera, altera necessaria falsa. Duæ ergo doctrinæ oppositæ, quarum altera vera, altera falsa est, in paradysum ducunt? Falsitas in paradysum ingreditur? Error cum Deo regnat? Confessarius habere debet contrarias doctrinas de eadem re? Sileo, & lacrymor, ne dicant me satyram scribere, dum simplicissima oratione historiam casuisticam sane ludibrem identidem texo. Paradoxa typis edita, dum ob oculos ponuntur, offendunt, & horrorem ingerunt, non scriptoris narratio.

S. I.

Unde suam haurire scientiam Confessarius debet.

Medicus primum omnium exactam anatomicam cognitionem totius conformationis corporis humani sanandi, nec non & partium, quibus admirabilis illa machina compacta est, comparare sibi debet. Quoniam in hac partium inter se harmonia, & consensu sanitas viget, & ex earumdem dissensione proficiscitur ægrotudo. Morbus qui exterius prodit, curari nequit, nisi radix & intima causa mali tollatur, omnesque corporeæ machinæ partes in naturalem harmoniam restituantur. Similiter Confessarius sciat primum necesse est humanæ naturæ infirmitatem per peccatum originale inductam, cordis humani affectiones, vulnera, ulcera, secretosque recessus, desideria, appetitiones, quibus veluti undarum fluctibus anima agitur. Sciat oportet infirmitatem prævalentem in universum genus humanum esse superbiam, unde bella, inimicitia, odia in Deum & proximum, & cetera scelera proficiscuntur. Post exploret, quodnam in quolibet homine sit vitium, seu passio dominans. Latebras occultiores humani cordis penetrare discat. Hæc sunt veluti præambula, de quibus fuse tractato Tom. I. Ap-

par. ad Theol. christ. diss. I. quæ consulere poteris, ad scientiam Confessario necessariam comparandam.

II. Hanc hominum naturam vulneratam, sauciatam, lepra & peste contaminatam curare, & veluti picturam deformem horrendamque restituere ad pristinum splendorem, videlicet ad Iesu Christi exemplar, reformare debet, ut ad Rom. VII. Apostolus docet. Quos præcivit, & prædestinavit conformes fieri imagini Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Sicut pictor qui aliquam transferit imaginem, exemplar ob oculos habere necessum est; ita Confessarius qui reformare deturpatam corruptamque peccatorum imaginem vult, Christi IESU fulgentissimum exemplar præfens semper habere debet. Christi IESU ergo vitam, acta, leges, mandata, consilia serio meditetur. Ubi autem discere Confessarius debet hæc quæ recensui? In Summulis, in Medullis Lamas, Stoz, Zanardi, Bonacinae, La-Croixii, & similibus, si maxima istorum voluminum pars tota conflata est ex hominum opinionibus directe contrariis? Una autem est Christi doctrina. Scripturas sanctas, & præsertim Evangelia tota mentis indagine perferuari Confessarius debet. Pauca hic cursim indicabo, cum de hoc argumento fufiorem cit. Tom. I. Appar. diss. I. sermonem habeam.

III. Sanctissimus Apostolus Paulus totus est in suadendo animarum rectoribus Scripturarum studio. Sufficit mihi ea quæ II. ad Timoth. cap. III. docet, referre. Prædicat primum errores, & flagitia novissimorum temporum, ad quæ nos celerrimè properamus. Post ad Timotheum conversus inquit: Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum &c. Tu vero permane in iis quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens a quo didiceris: & quia ab INFANTIA sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem quæ est in Christo Iesu. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia. Ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Hominem Dei appellat Paulus Christianum, qui imagine exuta terrestri, cælestem præferre debet. Hanc autem imaginem penicillo non Casuistarum, sed Evangelistarum Christus delineavit. Hos ergo adire Confessarius tenetur.

IV. Theologi communiter asserunt, scientiam Confessario necessariam esse, qua inter lepram & lepram distinguat, sciatque quæ mor-

mortalia, quæ venialia peccata sint. Hanc communissimam sententiam (inquit P. Elizalde Lib. VI. part. II. quæst. XIX. §. 8.) ego de plano suscipio totam, modo ea historiam reflexam opinionum intelligendo, totum significatum non exortat. Casuistæ communiter, & præsertim P. La-Croix, historiam opinionum probabilium in utramque partem textunt. Et hac historia casuistica Confessarii distinguere inter lepram & lepram solent. Hanc vero scientiam reflexam penitus ego improbo, subdit P. Elizalde, tamquam Scripturæ sanctæ repugnantem. Deus enim Deuteron. cap. XVII. hæc scribit. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium intra portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint, qui præsumt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta LEGEM eius; sequerisque sententiam eorum neque declinabis ad dexteram, neque ad sinistram.

V. Laudatus P. Michael Elizalde plures, & more suo doctissimas animadversiones in hunc textum adornat. Ne mihi succenseat Casuistæ, calamo utar huius celebratissimi Iesuitæ inquit: „ Hic est integer textus, tritus quidem, sed doctrinalissimus, ac Probabilistarum maxime vias, & modos . . . e medio tollens . . . Textus quidem de cognitione legis magis in specie statuit, quod tamen a fortiori in causis fidei Orthodoxi uti passim solent. Non ergo eæ solutiones adhiberi poterunt, quibus admittis nihil ille adversus hæreticos valeat. Talis profecto foret NUGA illa de foro interno, & externo, quasi de hoc, non de illo accipiendus sit.“

VI. Paucis nunc perstringam quæ adversus Probabilissimum, seu historiam reflexarum opinionum opponit doctissimus Theologus. Iudicant Probabilistæ reflexistæ inter lepram & lepram beneficio opinionum oppositarum. Videmus ergo Doctorum istorum sententias, & verba variari, & a veritate declinare: Probabilistæ enim iuxta opiniones reflexas, quæ abstrahunt a veritate, iudicant inter lepram & lepram, inter peccatum & non peccatum: hi definiunt esse lepram; & hanc lepram alii vocant sanitatem. Idem homo secundum Probabilistas est leprosus & sanus, deformis & venustus; immo vi oppositarum

opinionum iuxta Gobat, La-Croix, & ceteros Probabilistas lepra non est lepra, peccatum non est peccatum. Et eiusmodi reflexæ contrariæ opiniones, a veritate abstrahentes, sunt supremi iudices in tribunali Probabilissimi. Deus autem clamat: Si iudicium intra portas tuas videris verba variari; surge, ascende, quæresque ab eo iudicium VERITATIS, non reflexæ Probabilitatis.

VII. At clamant, & vociferantur Probabilistæ, inquit P. Elizalde ibidem §. 9. & vix non irident dicentes: „ Num ergo singuli ituri Romam sunt, consulturique iudicem causarum doctrinæ fidei, & morum, quærendumque iudicium veritatis? & quasi absurdissimum hoc esset, conquiescunt. Ceterum hoc in primis non nobis, sed Domino opponant, cuius est sententia. Transferant deinde hos suos questus ad causas fidei, atque in ore hæreticorum reponant. Num ergo etiam hæreticis incepto suo permanere liceat, ne absurdum id consequatur, ut singuli Romam venire cogantur? Age igitur, & tollamus semel iudicium in terris supremum, sicut causarum morum, ita etiam fidei.“

VIII. Verum, quomodo inveniendâ veritas sit in privatis morum controversiis, quin semper recursus fiat ad supremum iudicem, solo calamo patefacio Tom. II. Appar. diss. III. Huic tamen incommodo obnoxii Iudæi erant. „ Rursus vero (pergit P. Elizalde) ipsi Romani Pontifices pro sua sollicitudine, ne pastorali hunc nobis laborem præripiunt, & Bullæ constitutionesque quotidie prodant, si discere vellemus; nec ita primum, universis Christi fidelibus intimatus est mæror ille magnus Pastoris tunc in terra supremi ALEXANDRI VII. eo quod irrepsisset in genere modus de moribus philosophandi ab evangelica simplicitate, & doctrina Sanctorum alienus. Hæc plane universalissima denuntiatio fatis esset, ut, si quidem Romam consulere adeo durum censent, Romam saltem audirent, caverentque, & sibi consulere, ut facerent sane in rebus mundi.“

„ Sed vero voces quasdam, murmuraque audimus res has non considerantium, nec considerare volentium, & ut vere dicam, quod sentio, scandalosa. Et primo quidem, quasi Doctores privati, non quæstiones, & commentarios scriberent, sed decreta, Bullas, constitutionesque expedirent, dicere quidam non erubescunt, decreta esse Doctores privati. Alii aiunt, opiniones morales damnatas tanquam ut minimum scandalo-

„dalosas, posse nihilominus esse veras. Alii, „qui quid cathedra sit, & quid sit ex cathedra dicere, nesciunt, aiunt, Romanum Pontificem ex cathedra locutum non esse. Alii eum magnam illam probabilitatem opinionibus adimere non posse. Alii Senatuum approbationem desiderari. Quæ sane demonstrant verum statum miserandum.“

IX. Hæc Probabilistarum commenta nolui ego propriis exprimere verbis; sed operæ pretium existimavi eadem rescribere doctissimi Iesuitæ P. Elizalde. Sed, quod mirari nemo unquam fatis poterit, subdit P. Elizalde, illud est quod, dum summi Pontifices damnant aliquas propositiones contra lanseianistas, Baianistas &c. summo obsequio excipiendas, improbanda vasa illa & captiosa commenta clamant, & iure quidem clamant. At cur id non præstant in causa propria? Hæc iustissima & tristissima lamentatio mea non est, sed P. Elizalde, qui sic pergit. Hæc rursus loquuntur homines, qui, si quid simile adversus SUOS CONTRARIOS EX SEDE ILLA PRODEAT, se vicisse incunctanter existimant, & pro summo scandalo habent, si similia illi obloquantur. Hæc ego dum considero, fateor me haud ita esse solidum, qui sperem, vi doctrinæ adversus eos conficere quidquam posse. Ibidem.

X. Hanc iustissimam querimoniam adversus eos qui pontificia decreta, & constitutiones quæ sibi favent, summo excipiunt plausu; constitutiones vero quæ sibi incommodant, non secus ac adversarii captiosis commentis eludere conantur, sæpius repetit doctissimus Iesuita. Vide testimonium Elizalde præf. ad Tom. I. in Decal. cap. XII. num. 8.

XI. Innumera sunt omnium SS. Patrum testimonia, quæ Scripturarum studium animarum rectoribus & doctoribus inculcant. S. Augustinus Lib. de salut. docum. cap. IX. hæc habet. *Omnis librorum Sanctorum series ad nostram salutem scripta est. . . . Per illos nobis loquitur Deus ipse, & Dominus noster, & piæ nobis voluntatis demonstrat affectum. Recognoscamus, & recogitemus, quali honore nobis illius sit legatio accipienda. Quid, si legatio a Rege nobis veniret? Numquid non mox, aliis curis postpositis, prompta voluntate, & cum omni devotione litteras acciperemus, & legentes implere satageremus? Ecce de cælo Rex Regum, & Dominus dominantium, inmo & Redemptor noster per Prophetas, & Apostolos dignatus est nobis dirigere litteras suas, non ut aliquod servitium sibi necessarium demandet, sed quæ ad salutem, & gloriam nolis prodesse possint, innotescant. Quid igitur de il-*

lis Confessariis qui, cum super his litteris sanctis a Deo ad nos missis iudicium ferre debeant, his neglectis, ad huius aut illius Casuistæ Summulas se referunt plenas pugnantium opinionum, quibus peccata teguntur? Femine deformes refugiunt se sistere ante lucida specula, ne suas contemplantur maculas. Verum S. Augustinus serm. CCXXXVII. de temp. clamat: *Scriptura sancta sit tibi speculum. Speculum hoc habet splendorem; non mendacem splendorem, non adulantem, nullius personam amantem.*

XII. Possent transcribere cuiuscumque sæculi Patrum testimonia; sed brevitatis causa unum aut alterum referam ex S. Bonaventura Doctore Seraphico, qui in prologo sui Confessionalis hæc scribit. *Cum secundum B. Gregorium cura pastoralis sit ars artium, regimen animarum, & occultiora sint vulnera cogitationum quam viscerum; HORRENDUM profecto est videre quosdam Sacerdotes nostri temporis, qui sacram Scripturam, in qua præfati regiminis ars SUFFICIENTISSIME traditur, & iura canonica, & scripta Doctorum, in quibus plenissime declaratur, vel per torporem legere negligunt, vel per ignorantiam nesciunt: & tamen cordis medicos in audiendis confessionibus se profiteri impudenter non metuum.*

XIII. Quid plura? Sacri canones hanc eandem scientiam necessariam Confessariis definiunt. *Dist. XXXVIII. cap. I. his verbis. Ignorantia mater cunctorum vitiorum, maxime in Sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sacras Scripturas frequenter admonet Paulus Apostolus dicens ad Timotheum: Attende &c. Sciant igitur Sacerdotes Scripturas sanctas, & canones, ut omne opus eorum in prædicatione, & doctrina consistat.*

XIV. Plurima omnium Patrum etiam postemæ ætatis testimonia prætereo. Conclusionem tantum rescribo P. Michael Elizalde loc. cit. §. 9. quæ est eiusmodi. „Ecce ergo „Probabilistæ, & Dominus per famulum „suum Moysen sibi aperte contradicunt. „Dominus scilicet dicit: *Si difficile &c. . . .* „Quid est, quæso, iudicum verba variari? „Est, opinor, eos discordare, & dissidere, „alios lepram, alios non lepram propter „difficultatem censere. Quid vero tunc factum „opus iuxta Dominum? *Surge, ascende, „quæresque iudicium veritatis.* Vos vero „quid dicitis? Iudices ecce variant, viri, „ut loquimini, graves, prudentesque. Num „vestra vox non est: Utrumque est probabile? Et inde per reflexas habemus mox „secu-

„securitatem, certitudinem, & evidentiam, „quantum volumus, *Quid est surge? Quid „est quære iudicium veritatis? An si hoc requiramus, nos non desipimus, mundum „que turbamus? Hæc sunt communia Probabilistarum effata, hæc axiomata. Sed ob Deus meus! (concludit Elizalde.) Tu, cuius verba in æternum stant, Surge, dixisti: ac ex variis discordantibusque iudicum verbis vivere prohibuisti: ipsa lex tua, quæ veritas est, requirenda est ex qua vivatur, & lepra, & non lepra dignoscatur.*

§. I I.

Evangelicæ legis spiritum assequi potissimum Confessarius debet. Excusatio, qua obtruditur non omnia contineri in verbo Dei Scripturis, & traditione comprehenso.

L S Piritus, & anima evangelicæ legis caritas est, ut Matth. XXXI. habetur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet, & Prophetæ.* Quid, Confessarii, in volvendis nonnullorum Casuistarum voluminibus mentem torquetis? In hoc totius legis exemplar animos intendite. Qui vim, & amplitudinem huius duplicis præcepti comprehendit, omnes fere legis quæstiones resolvit. Qui Deum diligit, illum cultu tum interno, tum externo colit, non blasphemis, non periuriis lædit: sed omnia illius mandata servat. Qui proximum amat, non usuris, non iniuriis, non fraudibus, non dolis, non contumeliis, non calumniis circumvenit, opprimitque; sed e contrario æquitatem, iustitiam, liberalitatem, aliarumque virtutum officia in eundem exercet. Expende alterum evangelicum oraculum Matth. VII. quod primum confirmat. *Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc est enim lex, & Prophetæ. Intrate per angustam portam, quia lata & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui intrant per eam! Attendite a falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*

II. Confessarii qui altius animo impressas habent has divinas præceptiones, spiritum legis gustant, & universam legem penetrant.

Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Eadem mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis. Quæ omnia eodem recidunt. Fufius hæc idem Evangelista cap. V. exponit. Diligite inimicos vestros, benefacite illis qui oderunt vos: orate pro persequentibus, & calumniantibus vos. . . . Vade prius reconciliari fratri tuo. Qui videt mulierem ad concupiscendam eam, iam moechatus est eam in corde suo.

III. Audiamus S. Paulum, qui I. Corinth. XIII. hæc loquitur. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. . . . Caritas patiens est, benigna est. Caritas non emulatur, non agit perperam, non inflatur. Non est ambitiosa: non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum. Non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.*

IV. Peto a te, lector, effragitoque ut mihi interroganti sincere respondeas, an, dum recitata divina oracula hic descripta legis, serioque animo recogitas, non commoveare? An mentem tuam quodam cælesti lumine perfusam non experiris? Te aientem sentio. Heinc ego sic argumentor. Quid, si illa legeres in fonte? Quid, si humili reverentique animo sanctum volumen in manibus acciperes, hac viva persuasione munitus, quod volumen istud divinum est, a Deo dictatum, Deique spiritu exaratum; & integra capita legeres? Recensita divina oracula, transcripta in hunc librum, multum virum amittunt, & energæ: sunt veluti truncata, & propria maiestate ac granditate spoliata. Ecce? Quia in sua propria sede, in ipsis sanctissimis codicibus fulgent, coruscantque incredibili ornamento. Similitudines, parabolæ, & cetera alia divina eloquia, quæ antecedunt, quæ comitantur, quæ subsequuntur, divina harmonia tot oraculorum, quorum unum aliud firmat & illustrat, tanta vi animum emolliunt, tanta luce mentem perfundunt, tanta maiestate superbiam humanæ sapientiæ deprimunt, & certa quadam divina & inexplicabili efficacia cor penetrant, ut vix fieri possit quin doctior ex tali lectione, humili sinceroque animo peracta, evadas. Firmum animo tuo hæreat, potissimam omnium malorum, flagitiorum, & ipsius Atheismi radicem esse sanctorum Scripturarum neglectum.

V. Utique in libris sanctis non invenies casuum resolutiones plurimas, quas offendis in Diana, in Pasqualigo, in Tamburino, in

La-Croix, aliisque: quia hæc sunt hominum opiniones, & prælia opinionum. Sed ibi Dei armaturam reperies, qua indutus hæc opinionum prælia in nihilum redigas. Tantam inde lucem hauries, ut omnes laxarum falsarumque opinionum tenebras dissipare queas, ut quid agendum, quid omittendum sit, certo definire ut plurimum valeas. Audi Deum Deuter. vi. dicentem. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo; & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens; & ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque & movebuntur inter oculos tuos, scribesque ea in limine. & ostiis domus tuæ. Quem sensum in animum tuum ingerunt hæc verba? Nonne continenter, quoad humana conditio fert, amandum esse Deum? Perge porro. Revolve plures Casuistas. Alii dicent, hoc præceptum per se vix umquam obligare; alii solum urgere in articulo mortis; alii quolibet quinquennio, alii triennio, alii biennio, alii semel tantum in anno. Cedo: nonne, solo recitato Dei oraculo, recogitans, quod verba illa sunt verba vitæ, quæ fallere nequeunt, omnes recentissimas quæstiunculas casuisticas, ut deridendas & contemnendas, reiicis, pugnantefque cum Dei verbo desinis? Quando tanta emphasi a Deo iubetur, ut diligentur inimici, & sustineantur iniuriæ, non continuo execraris opiniones illorum Casuistarum qui docent, propter alapam impactam, propter pomæ rapinam occidi hominem licite posse, ne honor obnubiletur? Quid, si serio mediteris Dei Scripturam dicentem, *eruedum oculum, abscindendam manum, abstinendum a specie mali*, & ea quæ ibi antecedunt & subsequuntur? An continuo non intelligis falsas esse & laxas opiniones illas casuisticas quæ licitas defendunt hodiernas choreas, promiscuas utriusque sexus conversationes, theatrorum comædiarumque frequentiam? An legens castimoniam matrimonialem præscriptam a Paulo, non perhorresces turpitudines illas quas ut licitas permittunt nonnulli?*

VI. Integrum parallelum universæ Theologiæ casuisticæ cum Scripturis sanctis instituere vellem, nisi prolixitas nimia a scopo præstituto me abstraheret. At ex iis quæ indicavi, prudens lector colliget, Casuistas non paucos super eadem lege mutuo pugnare, & opinionum prælia perpetua instituere. Quid ad te de his hominum pugnis?

VII. Legem sanctam ergo in suis fontibus consule, & meditare. Si ambiguum quidquam occurrerit super aliquo confectario inde derivato, ad spiritum legis animum intende; & quod videris huic legis spiritui esse conformius, illud amplectere. Si Probabilistas audieris, oppositum te docebunt, nempe illam te eligere sententiam posse quæ minus legis spiritui, & magis libertati tuæ consentanea sit, ut per anfractum *Reflexarum*, ut vocant, ab eisdem observatione immunem te efficiant. Quem opinandi modum legis simplicitati hostiliter adversari declaravit Romana Sedes voce Alexandri VII.

VIII. Opponunt. In lege non inveniuntur casus expressi, & decisi; sicut in Casuistis. Resp. Recte dicis, non inveniuntur in lege casus expressi & definitos, quemadmodum in Casuistis: quia aliter lex, aliter Casuistæ plures definiunt. Spiritus legis sanctæ, qui spiritus caritatis est, ut vidimus, eo totus tendit, ut cultum Dei, ut amorem Dei & proximi promoveat, ut per angustam & arctam viam deducat, & Christo Iesu te conformem reddat. Utrum spiritus Probabilissimi nova sua & singulari benignitate huc te ducat, tu iudex esto.

IX. Quamquam autem in lege sancta non inveniuntur expressi casus innumeri quos interminabilis illa disputandi libido peperit, paritque in dies; regulæ tamen obvix & manifestæ ibi occurrunt, quibus casus qui communiter occurrunt, resolvantur. Qui principia alicuius scientiæ optime callet, & profunde penetrat, omnia confectaria tenet, & conclusiones etiam remotissimas, quæ inde derivantur. Idcirco Patres omnes, uno ore testantur, legem universam suam Deum in duobus caritatis præceptis constituisse, quæ sunt veluti duo generalia christianæ scientiæ principia, quibus exacte cognitis, cetera quæ opponi, quæ excogitari ab humano ingenio possunt, comprehenduntur, & definiuntur. Consule *Tom. I. Appar. diff. II. & Tom. II. diff. III.* ubi fuso calamo hæc omnia discussa ex unanimi Patrum doctrina invenies. Obiter hic transcribo quæ S. Thomas docet *1. 2. quæst. c. art. 4. & 2. 2. quæst. xlv. art. 2.* ubi hæc inter alia habet. *Unde qui perfecte cognosceret principia secundum totam suam virtutem, non opus haberet ut ei conclusiones seorsim proponerentur. In operabilibus autem, in quibus præcepta legis nos dirigunt, finis habet rationem principii. Dilectio autem Dei finis est, ad quem dilectio proximi ordinatur. Quam doctrinam luculentius tradit ibidem quæst. xxxii. art. 7. ad 2.*

Li-

Dicendum, quod cum finis se habeat in agibilibus sicut principium in speculabilibus; sicut non potest esse simpliciter vera iustitia, aut vera castitas, si desit ordinatio debita in finem, quæ est per caritatem, quantumcumque aliquis se recte circa alia habeat &c. Caritas purgat animum ab omni peccato, & culpabili ignorantia eorum quæ sunt necessaria ad salutem; atque adeo rectum illum constituit erga Deum, erga se, erga proximum. Porro qualis quisque est, talis finis videtur ei, & ea quæ ad finem sunt. Qua de re vide cit. diff. III. Tom. II.

X. Clamant obstrepuntque iterum qui affueti ab incunabulis sunt Casuistarum studio, non omnia reperiri in Scriptura sancta quæ ad mores formandos requiruntur. Quæ persuasio, supra quam dici potest, vana est, & periculi plenissima. An Filius Dei in mundum non venit, ut illuminaret omnes homines? An Spiritum sanctum non misit, ut doceret omnia quæ sunt ad salutem necessaria, eaque in tabulis cordium inscriberet Apostolorum, qui verbo aut scripto, aut tradito ad nos transmissit? Non omnia reperiantur in lege necessaria ad Christianorum mores formandos? Christiani ergo xiv. & amplius sæculorum in tenebris iacuere, lumine ad salutem necessario destituti? Falleris, inquit. Sunt principia & mandata omnia in lege; sed obscura, implicata, & impervia. Casuistæ hæc omnia novo lumine illustant, & insurgentes difficultates resolvunt. Ita ne vero? Ego meis verbis repellere nolo commentum istud, quod *monstrum monstrorum* appellat P. Michael Elizalde *part. III. Lib. VIII. qu. VIII. s. 8. art. 150.*

„ Apertis multis libris Moralistarum notorie constat, pene nullum usum in eis esse doctrinæ sacræ, & Sanctorum. . . Hi libri contrarietate, & contradictione pleni sunt: ex quo proinde dimidia saltem pars falsa sit oportet. Sed nulla falsitas cum sana doctrina . . . conciliari potest.

„ Dices iterum, in libro Dei, & doctrina Sanctorum deesse doctrinam necessariam salutis ad regendos populos, dirigendas conscientias. Verum ostensum est, hanc doctrinam numquam magis quam fidem in Ecclesia deuisse, & MONSTRUM MONSTRORUM esse SE NUNC VENISSE ad dandam scientiam salutis plebi eius. Ad hoc quippe ille venit qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, qui Ecclesiam edificavit firmamentum, & columnam veritatis, cuique depositum custodiendum credidit, quod haud dubie ille serva-

„ vit. Non hic doctrina, sed consideratione, & minimo saltem gradu humilitatis opus est.

XI. Humilitas, inquam, requiritur, quæ est primum fundamentum christiani ædificii, cuius forma caritas est. Humilitas est veluti tessera, & prærogativa christianæ professionis, quæque in nobis Christi exemplar refert. *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde*, inquit Christus. In quæ verba hæc lib. de S. Virg. cap. 35. scribit S. Augustinus. *Ille, ille, cui omnia tradidit Pater, & quem nemo agnoscit nisi Pater, & qui Patrem solus agnoscit, & cui voluerit revelare, non dicit: Discite a me mundum fabricare, aut mortuos resuscitare; sed quia mitis sum, & humilis corde. O doctrinam salutarem! O Magistrum, Dominumque mortuum, quibus mors poculo superbiæ propinata, atque transfusa est! Noluit docere quod ipse non esset. Noluit iubere quod ipse non faceret.*

XII. En paucis delineatum christianæ legis exemplar, spiritumque expressum. Amor proprii boni initium fuit ruinæ huius mundi generis. Caritatis amor, qui propria communia facit, qui omnia perficit, & sanctificat, est spiritus, qui humanum genus vivificat. Superbia est illud originale peccatum, quod Deo principatum eripere pertentavit, & constitutum ordinem inturbavit. Humilitatis virtus antidotum unicum est superbiæ, quæ in omnibus peccato originali infectis dominatur, comprimendæ opportunum & necessarium. Qua de re consule *Tom. I. Appar. Diff. I. & II.*

XIII. Hunc legis spiritum unde haurire poteris? Ubi depictum invenies? In nonnullis Casuistis recentioribus? Tute iudex esto. In libris quos spirituales seu asceticos vocant? Bene habet. Sed undè illi hunc hausere? Ex libris sanctis, ex doctrina SS. Patrum. Cur ergo & tu ad hos limpidiſsimos fontes digitum non intendis? Cedo: quis unquam rectus iudex, quis præclarus advocatus, qui iudicium super Principis lege ferre debeat, id præstabit, lege neglecta? Quis istorum contentus erit volvere leguleios, qui Casuistarum plurium more in Principum statuta opinionum centonem confarciant? Quis, inquam, istorum adeo suæ professionis violator est, qui legem ipsam, qui statuta ipsa propriis oculis propriaque mente non expendat, ut cavillationes & sophismata leguleiorum deprehendere & refutare valeat? Et ut Dei Sacerdos, Dei vices gerens, & Dei officium exercens, & in legem eiusdem iudicium dicturus, legem in sanctis codicibus scriptam

noa

non meditaris, non expendis, sed eam negligis, & prætermittis? Eam addiscere in libris quorundam Casuistarum audes, ubi immensa opinionum, distinctionum, speculationum, & subtilitatum farraginè involutam implicatamque offendes?

XIV. Unde, amabo te, interminabiles illæ lites, quæstiones, casuumque opiniones, quæ tot Casuistarum volumina implent? Ex ambiguitate, obscuritate, & difficultate legis divinæ, quæ fidei, & morum mysteria & præcepta ad salutem necessaria præscribit? Absit blasphemia tanta, quæ divinos Scriptores carpit, ac si ipsi ignorassent legem perspicuam, claram, & fidelium captui accommodatam tradere. Sunt utique in Scriptura sancta plura obscura; verum hæc S. Mater Ecclesia nobis exponit. De hoc puncto vide *Tom. I. Appar. Disp. II.* Unde ergo? Ex hominum imbecillitate, ex universali morum corruptione. Plures quippe Casuistarum, videntes se reformare ad legis divinæ amissum corruptos hominum mores non posse, pio zelo salvandi omnes, legem ipsam delinire, temperare, inflectere, & ad communem ac prævalentem vivendi consuetudinem incredibili subtilitatum aggestu attemperare conati sunt. Non ergo ex legis obscuritate, sed ex praxi dominante contra legem frequenter eorum plures resolvunt, definiuntque casus, non pauci concludentes; *Sic præsticari in confessionali.* Ex hac confessionalis praxi conflata sunt plura opinionum volumina contra legem, & consentanea praxi. Multi non se sistunt ante speculum Scripturarum sanctarum, ne illico meditentur actionum deformitatem, Adeunt Casuistarum plurium volumina, ut inveniant casuum resolutiones sibi faventes, contra legem, ut inveniant opiniones quæ ostendant, legem non obligare. Hoc idem præstant litigatores, ut bona usurpata contra legem retinere queant, advocatos quæritant, qui acutis commentis evincant legem non comprehendere talem casum.

XV. Præter divinas Scripturas opera danda est sacris canonibus, SS. Ecclesiæ Patribus, Synodis propriæ diocesis, & præsertim Tridentinæ, eiusque Catechismo, nec non summorum Pontificum decretis. Quando his præsidii muniti sunt Sacerdotes, tum poterunt Casuistarum volumina revolvere, & deprehendere, quid conforme, quid adversus legis divinæ spiritum doceatur. Verum si legem ignorant, quomodo iudicare, quid legi consentiat, quid repugnet, valebunt? Ne itaque suspiceris, me improbare omnium

Casuistarum lectionem. Fatuus essem, si id auderem. Id solum dico, primum Scripturas divinas, Patres, sacras Synodos, Episcoporum decreta esse investiganda. Post legantur etiam Casuistæ, quorum ego nec unum reiicio; sed solum recorder legendos esse magna attentione, qua deprehendatur, num doctrinam doceant Evangelio, Patribus, & pontificiis constitutionibus conformem. Quilibet Casuista aliquid luminis adferre potest. Idcirco neque illos qui plures laxas & damnatas opiniones docuerunt, penitus reiicio; huc vero conatus mei pertinent, ne illorum opiniones absque severo examine adoptentur; sed ut illorum doctrinæ, quibus resolvunt casus peculiare, conferantur cum doctrina evangelica, & SS. Patrum, ut quod verum est, seligere valeas.

XVI. Neque suspiceris, difficilem & nimis laboriosam esse istius divinæ scientiæ acquisitionem. Da mihi Sacerdotem probum, optimi sensus, seu mentis quadratæ (& nisi hæc adsint, omnia superflua sunt) & evangelicæ legis studiosum; & hunc ut optimum, doctum, prudentemque Confessorem habeto. Scientia Confessarii eo præcipue spectat, ut sciat cor pœnitentis emollire, mentem illuminare, donumque habeat persuadendi, increpandi, & conformandi suos pœnitentes ad Christi IESU exemplar. Hæc autem scientia, non a quorundam Casuistarum libris, sed ab Evangelio hauritur. Christiani damnantur, quia observare recusant legem evangelicam, quia eiusdem spiritum ignorant, Sacerdos ille, qui sciat evangelicæ caritatis ignem in suis pœnitentibus accendere, doctus sapiensque Confessarius est. Si aliqui casus occurrant contra legem Dei, præcepta positiva Ecclesiæ, aliasque disciplinæ leges; poterit, ut dixi consulere Casuistas, sed graviores. In manu tamen semper habeat lapidem lydium, seu amissim evangelicæ legis, & quod huic magis, non minus conformius viderit, seligat. De spiritu legis evangelicæ lege meum *Tom. II. Hist. Probabil. Diff. IV. cap. III.* ubi uberrime ex S. Thoma explicatur, in quositu sit spiritus iste.

C A P U T VI.

Extrema laxitatis, & rigoris summo studio evitare Confessarius debet. Quam arduum, quam difficile sit inter extrema hæc medium tenere. Singulari Dei gratia opus est.

Nihil frequentius in ore omnium resonat quam extrema & rigoris, & laxi-

laxitatis vitanda, mediumque tenendum. At nihil frequentius occurrit quam nos ipsos, qui extrema cavenda clamamus, in extrema impingere. Adversus animarum Pastores, laxitatis tabe infectos, vel nimio rigore crudeles, Deus *Ezech. cap. XIII.* fuso sermone invehitur. *Væ qui consuunt pubillos sub omni cubito manus, & cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum. Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficiant animas quæ non moriuntur, & vivificent animas quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciter.* Propter hæc dicit Dominus Deus: *Ecce ego ad pubillos vestros, quibus vos capitis animas volantes &c. . . Et scietis quia ego Dominus. Pro eo quod mæverere fecistis cor iusti mendaciter, quem ego non contristavi &c.*

II. In præfato capite Deus Pastores tum laxioris, tum æquo severioris doctrinæ improbat. Laxones longius increpat; rigiores sub capitis sine carpit. *Pro eo quod mæverere fecistis cor iusti mendaciter, quem ego non contristavi.* Salvator noster Phariseos, qui, neglecto spiritu legis, nempe caritate, hominum traditionibus populum opprimebant, graviter & severe redarguit *Matth. XXIII.* *Alligant onera gravia & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum.* In quem locum hæc scribit S. Ioannes Chrysostomus, seu Auctor operis imperfecti, *homil. XIV. in Matth. Tales sunt nunc etiam Sacerdotes, qui grave pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt. Qui dicunt, & non faciunt. Et sic, dum pœna præsens fugitur, contemnitur pœna peccati futura. Sicut enim si fascem super humeros adolescentis, quem non potest baiulare, posueris, necesse est ut aut fascem abiiciat, aut sub pondere confringatur: sic & homini cui grave pondus pœnitentiæ imponis, necesse est ut aut pœnitentiam suam reiiciat, aut suscipiens, dum sufficere non potest, scandalizatus amplius peccet.*

III. S. Ambrosius *serm. v. in Psal. CXXVIII.* Rigoristas perstringit. *Sunt etiam in nobis qui timorem Dei habent, sed non secundum scientiam, statuantes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere. . . . quia non compatiuntur naturæ, nec æstimant possibilitatem.*

IV. Sed heu heu! quis est qui dignoscere inter hæc extrema medium valeat? Quis sibi securus est, ne vel nimia remissione, & indulgentia, vel æquo districtiori severitate a medio recedat? Quis ita Dei iura rugri va-

let, quin hominum imbecillitatem opprimat; aut ita indulgere hominum imbecillitati, quin Dei iura violet? Nemo sane absque peculiari divinæ sapientiæ lumine, & Redemptoris nostri gratia, qua & mens nostra illustretur, & animus veritatis amore accendatur. Quare qui Confessarii munus exercent, ferventi iugique oratione opus habent, ne, dum ignorantes docere volunt, veluti cæci cæcis ducatum præstent; ne, dum erigere lapsos student, ipsi prolabantur; ne denique perniciosâ benignitate vulnera pœnitentium obtrestantes ægritudinem foveant, & semetipsos vulnerent.

V. Hinc colliges, quanta hallucinatione teneantur illi qui in ipso suorum operum fronte testantur, se declinatis & rigoris, & laxitatis extremis, via media, seu regia incedere. Ecquis est qui id in animo non habeat? Nemo unus. Casuistæ vel laxissimi hoc idem intendunt. Suas laxas opiniones, benignitatis & misericordiæ fucos illitas, per mediam viam ducere inter extrema rigoris & laxitatis contendunt. Rigoristæ vel sævas opiniones ab utroque extremo distitas defendunt.

VI. Quid ergo in re tam ardua, ac perdifficili opus est? Nec enim aliquid præsidii adfert exaggerare difficultatem vitandi tum scyllam, tum carybdim, nisi regulæ præbeantur, quibus hæc fyrtes & scopuli reipsa declinentur. Primum Domino quisque canet *miseri cordiam, & iudicium;* id est, inquit S. Gregorius Magnus in Pastoralibus, *insti ipsi iuste consolans misericordia, & sæviens disciplina, sicut in arca testamenti erat virga & manna.* Necessaria est hæc misericordiæ, & iustitiæ societas & harmonia, cuius exemplum nobis præbuit Christus Iesus, inquit *de Inst. Prælat. cap. I.* S. Laurentius Iustinianus. *Hanc utique sententiam suo Dominus Iesus commendavit oraculo, cum de homine descendente ab Hierusalem in Hierico, & a latronibus vulnerato loquitur. Transiens, inquit, quidam Samaritanus, misericordia motus, alligavit vulnera eius, vinum, & oleum infundens: per vinum videlicet iustitiam, & per oleum misericordiam, & compassionem significans.*

VII. Hæc omnia vera, & optima sunt; at nimis universalia, & abstrusa. Ad quas regulas respicere Confessarii debent, ut ambos laxitatis, & rigoris excessus devitent? Duas assigno, *Iansenismum, & Probabilismum.* S. Augustinus animadvertit, Manichæum, & Pelagium pugnantes errores docuisse, formidabatque ne fideles declinantes

Manichæismum, laberentur in Pelagianismum *Inter utrumque sit cautus, ut sic declinet Manichæum, ne se inclinet in Pelagium. Rursumque ita se se iungat a Pelagio, ne se coniungat Manichæis: in Psal. cxviii. Idem ego consilium suggero in morum controversiis. Iansenismus nimio rigore addendo, Probabilissimus nimia laxitate diminuendo legem Christi, a medio aberrant. Dominus autem clamat: Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: Deut. iv. Iansenistæ impossibilia quædam Dei præcepta constituunt: invincibilem eorumdem ignorantiam non excusare a culpa, non sufficere iudicium probabile, & probabilissimum, quo operationes dirigantur; sed requiri semper evidens & absolute certum veritatis effutunt. Probabilistæ non pauci contrario extremo, ut meæ apparet imbecillitati, directe opposito adherent. Hi non modo non requirunt iudicium proponens id quod propinquius legi divinæ accedit; sed hoc reiicientes, tamquam rigorismum, sufficere minus verisimile, minus probabile aiunt: legem, hominum disputationibus in controversiam adductam, & dubiam effectam, de medio tollunt vi *reflexarum*. Illi ad impossibilia nos urgent; hi a possibili mandatorum observantia nos liberant. Illi addunt, isti adimunt legi. Illi in desperationem, isti in præsumptionem nos impellunt. Illi nimium, isti parum nobis imponunt. Clamat autem S. Augustinus in *Psal. cxviii. conc. iv.* his verbis. *Parum, & nimium duo sunt inter se contraria. Parum est quod minus est quam oportet; & nimium est quod plus est quam oportet. Horum in medio modus est, quod dicitur. Satis est: & utique utile est ut in vita, & in moribus non plus quam oportet, nihil omnino faciamus.* Ab his igitur extremis desperationis, & præsumptionis, nimii terroris, & nimie securitatis recedendum est. Probabilistæ Iansenistis iute nimiam austeritatem, Iansenistæ Probabilistis nimiam laxitatem improperant. In simili causa hæc *tr. lxxi. in Ioan.* scribit S. Augustinus: *Est quod invicem ex vobis alteri ex alteris admoneri utique debeat. Errando in diversis: in medio est via quam relinquitis.* Duplici, subdit *Lib. II. contr. II. epist. Pelag. cap. II.* contraria infirmitate laborant isti, dissimili voluntate, Iansenistæ mala & obfirmata, isti bona ob bonum finem, piæque intentionem deliniendi cæli viam. *Morbis inter se contrariis utrique confidunt, dissimili voluntate.* Hæc extrema improbanda sunt, quia ambo contraria veritati. Media ergo Antiprobabilistarum via ar-*

ripienda est, quæ inter extrema rigoris, & laxitatis, quod verisimilius, quod probabilius, quod propinquius est veritati, amplectendum docet. Tene medium, si non vis perdere modum. Locus medius tutus est, inquit S. Bernardus *Lib. II. de consid. Lege Tom. II. Histor. Probabil. diff. v. cap. II.*

CAPUT VII.

Gravius semper fuit, & potissimum hodie est periculum, ne Confessarii declinent in Laxissimi, quam Rigorissimi extremum.

I. Prima & urgentissima ratio quæ nos omnes impellit ad laxandam legem Dei, est sagacissimus ille præstigiator, amor scilicet proprius, amor placendi hominibus, & mundo. Homines communiter maiori ex parte arctam viam crucis, & pœnitentiæ perhorrescunt. Illos Doctores, & Confessarios depereunt, inquirunt, extollunt qui placencia loquuntur, qui cervicalia mollia, & pulvillos blandos consuunt. Illos vero qui arctam Christi viam patefaciunt, ut Rigoristas, Tutoristas, Iansenistas, reformatores, mundi novatores insectantur, maledictis profcindunt, derident, exhibitant.

II. Secunda ratio est timor eiusmodi derisionum & censurarum: quas ut evitemus, & popularem æstimationem indispicamur, sæpe sacerdotalem vigorem, & spiritum illum fortitudinis de quo supra locutus fui, amittimus, & malum cum multitudine Confessariorum, ac Doctorum blandiloquentium fœdus inire, quam propter veram maiorem Dei gloriam, proximorumque salutem aculeis frequentissimis contumeliæ, censuris, & sibilis derideri, & profcindi.

III. Tertium præstigium est insitum illud naturæ vehemens desiderium, quo omnes flagramus, habendi multitudinem pœnitentium, ob propriam, vel familiaræ nostræ æstimationem; decorem, & gloriam. Nec enim Christianorum multitudo minus viam salutis arctam, quam Confessarios eiusdem viæ assertores perhorrescit. Cuiuscumque status, plebei & nobiles, magnates & pauperes, ceterique Christiani maiori ex parte volunt & inquirunt Doctores, & Confessarios blandiloquos, indulgentes, dulces, suavissimos. Istorum splendor, favor, gratia, patrocinium, humanitatem nostram totam commovent, mentem aciunt ad ungendam, dilatandam, inflectendam, incrustandam Christi doctrinam. Nisi divinæ fortitudinis spiritu obarmati omnes sumus, continuo labimur,

&

& pulvillos molles consumimus. Diabolus nos hoc dilemmate adoritur. Aut amittendi magnates, matronæ, & totius mundi spes conculcanda; aut adhibendæ doctrinæ indulgentes, & benignæ, seu laxæ, & pro eisdem tamquam pro aris & focis nobis pugnandum est. Nisi in pectore nostro ardeat evangelicæ severitatis amor, & baptismalis professionis, qua mundo & auræ populari & sublimi renuntiavimus, studium, his diaboli, & mundi invidiis succumbimus.

IV. Quartum illicium est naturalis, & tenerrimus amor patris spiritualis in filios, & filias pœnitentes. Quemadmodum, experientia teste, parentes canales frequentius indulgentiores quam æquo severiores erga filios sunt: ita longe frequentius nos parentes spirituales delinquimus nimia indulgentia quam rigoris excessu.

V. Quinta seductionis illecebra est naturalis commiseratio, & propensio conciliandi sibi pœnitentes, & timor eisdem turbandi, affligendi, & in desperationem trudendi.

VI. Sextum delinquendi periculum est operis facilitas, & iucunditas. Omnes ita a natura comparati fumus, ut iucundum nobis sit omnibus satisfacere, & neminem contristare. Has rationes fufius explicatas lege *Tom. II. Hist. Probab. diff. v. cap. IV.*

CAPUT VIII.

Sancti Ecclesiæ Patres cuiuscumque sæculi inveci acriter sunt præcipue contra nimiam indulgentiam & laxitatem Confessariorum, numquam vero aut raro contra nimiam severitatem.

I. Ignitæ S. Martyris Cypriani invecivæ contra laxitatem Confessariorum *Lib. de lapsis*, celebres sunt. Aliquas supra rescripti, easque repetere iuvat. *Cum scriptum sit: Qui vos felices dicunt, in errores vos mittunt, & semitas pedum vestrorum turbant: Qui peccantem blandimentis adulantibus palpant, peccandi fomitem subministrant, nec comprimunt delicta illa, sed nutrit. . . . oportet Dei Sacerdotem non obsequiis decipientibus fallere, sed remediis salutaribus providere. Imperitus est medicus qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat, & in altis recessibus viscerum virus inclusum, dum servat, exaggerat. Apertendum vulnus est, & secandum, & putaminibus amputatis, medela fortiore curandum. Vociferetur, & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias agat postmodum, cum senserit sanitatem. E-*

merit enim, FRATRES DILECTISSIMI, NOVUM GENUS CLADIS. . . . ACCES- SIT SUB MISERICORDIÆ TITULO MALUM FALLENS, ET BLANDA PERNICIES. CONTRA EVANGELII VIGOREM, CONTRA DOMINI AC DEI LEGEM temeritate quorundam LAXATUR incautis communitio (seu peccatorum remissio) irrita, & falsa pax; periculosa dantibus, nihil accipientibus profutura. . . . Pacem putant esse, quam quidam verbis fallentibus venditant. Non est pax illa, sed bellum. . . . Quid iniuriam beneficium vocant? Quid impietatem vocabulo pietatis appellant? Plurima alia quæ ibidem S. Cyprianus adversus grassantem laxitatem scribit, prætereo.

II. S. Ambrosius in *Psal. cxviii. Consideremus etiam ne ipsum deteriorem faciamus cuius miseremur iniuste. Plerumque enim non coercere pœnitentes maiori austeritatis est, quam si ultiscaris. Traduntur enim in passiones ignominie, qui, cum aliquid inonestum fecerint, nullum culpæ pretium referunt. In ipsa Ecclesia, ubi maxime misereri decet, teneri quam maxime debet forma iustitiæ; ne quis a communionis consortio absentis, brevi lacrymula atque ad tempus parata, vel etiam uberioribus stetitibus communionem (seu absolutionem) quam plurimis debet postulare temporibus, facilitate Sacerdotis extorqueat. Nonne cum uni indulget indigno, plurimos facit ad prolapsionis contagium provocari? Facilitas enim ventæ incertivum tribuit delinquendi.*

III. S. Ioannes Chrysostomus *hom. IV. in II. ad Cor.* inquit: *Nemo eum qui apud Corinthios supra se crimine obstrinxerat, tam amabat quam Paulus, qui eum Satanae tradidit iubeat. Nemo rursus tam eum oderat quam ii qui peccanti applaudebant, & obsequabantur. . . . Eandem igitur erga eos qui peccant, rationem tene. Vinculis eum qui facinus improbum admisit, coerce, usquedum ipse Deum sibi propitium ac placidum reddiderit. Si vincula ipsi iniecero, Deus iam non vinciet; si autem in vinculis eum non tenuero, eiusmodi eum vincula manent, quæ frangi nullo modo queant. . . . Proinde non est quod hanc rem crudelitatis, & sævitie esse arbitreris, sed summæ clementiæ & benignitatis præstantissimæque medendi rationis, vel vulgaris erga peccatores salutem curæ.*

IV. S. Leo Papa *epist. lxxix.* *Abiicienda prorsus pestifera hæc a pastorali vigore patientia, quæ sibi met, peccatis aliorum parcendo, non parcat.*

V. Hormisda Papa *epist. ad univers.* *provinc. Quæ est ista INIMICA BENIGNITAS?*

Palpare crimina, & vulnera eorum usque ad diem iudicii incurata servare? Vere dico, quia illi ipsi quibuscum PERICULOSA ET FALSA MISERICORDIA indulgere videmur, cum ante tribunal Christi pro tantis peccatis damnandi advenerint, contra nos ipsos causas dicuntur, dicentes, quod dum asperitatem linguæ eorum expavimus, aut falsa blandimenta, & periculosas adulationes ipsorum libenter accepimus, nos eos, dum illis inutiliter indulgemus, in peccatis permanere, aut etiam ipsa peccata augere permiserimus. O pietas! o misericordia! Uni parcere, & omnes per exemplum malum in discrimen adducere. Non ita suadet sanctus, & beatissimus martyr Cyprianus, dicens: Qui peccantem verbis adulantibus palpat, peccandi fomitem subministrat, nec perimit delicta illa, sed nutrit.

VI. S. Idorus Lib. II. Sent. cap. XIII. clamat: Sunt qui poenitentibus securitatem cito pollicentur, quibus bene per Prophetam dicitur: Curabant contritionem filie populi mei cum ignominia dicentes, Pax, & non erat pax. Cum ignominia igitur curat contritionem qui peccant & non legitime poenitenti promittit securitatem.

VII. S. Augustinus præ ceteris Patribus invehitur contra blandiloquos divinam legem inflectentes, & humanis appetitionibus aptantes, in Psal. XLVIII. conc. I. ubi inquit: Hæc est in hominibus magna, & usitata perversitas, quia cum debeant vivere ipsi secundum voluntatem Dei, Deum volunt vivere secundum voluntatem suam. Et cum ipsi nolint corrigi, illum volunt depravari: rectum non arbitrantur quod ille vult, sed quod ipsi volunt. Contra istos animat Dei ministros, ut fortes invictosque se præbeant, respondeantque quæ sequuntur. Dilectores mundi aliquando interrogant nos, & dicunt nobis, Exponite rationem.... Quid respondebimus? Babylonia te portat, Babylonia te continet, Babylonia te nutrit, Babylonia de te loquitur. Non nosti capere, nisi quod fulget ad tempus, æterna meditari ignoras, non capis quod interrogas.... Vere, fratres, sic est: incipite velle prædicare veritatem, quantulumcumque nobis, & videte quomodo necesse sit ut tales patiamini irrisores, & exactiores veritatis plenos falsitatis.

VIII. Concilium Romanum VII. Admonemus omnes qui æternæ damnationis penas evadere, & veræ beatitudinis gloriam cupiunt intrare, ut a falsis sibi caveant poenitentibus.... Unde omnia inter vos hortamur, ut in accipiendis poenitentibus, non ad illos curramus in quibus nec religiosa vita, nec est consu-

lendi scientia, qui animas hominum magis ad interitum quam ad salutem ducunt, teste veritate, quæ dicit: Si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt: sed ad eos qui religione, & Scripturarum doctrina instructi viam veritatis, & salutis vobis ostendere valeant.

IX. S. Gregorius VII. Lib. VII. epist. x. Ex imperitia, & negligentia Sacerdotum, quasi ex pestifera radice, innumera mala exorta sunt, adeo ut usque ad hæc nostra tempora, inter cetera quæ male pullulant vitia, falsæ nihilominus poenitentiae consuetudo invaluerit.

X. Concilium Lateranense II. can. XXI. Quia inter ceterarum est quod sanctam maxime conturbat Ecclesiam, falsa videlicet poenitentia, Confratres nostros & Presbyteros admonemus, ne falsis poenitentibus animas decipi, & in infernum detrahi patiantur.

XI. Concilium Rothomagense: Nimia facilitate, & frequentia indulgendi omnia graviora crimina ecclesiastica disciplina enervatur, & ad ea, aut maiora perpetranda crescit hominum audacia. Experientia testatur. Plurima alia antiquorum tum Patrum, tum Conciliorum dicta prætereo.

CAPUT IX.

Postrema ætatis Sanctorum testimonia aduersus Laxismum Confessariorum. Vanum responsum P. La-Croix refellit.

I. Sanctorum Doctorum qui nobis propinquores sunt, testimonia maiorem vim ingerent, & efficacius patefacient, non Rigorismum, sed Laxismum prævalere, & latius manare. Quare vigilantiores sumus oportet, ut ab isto, qui nos undique circumdat, quam ab illo, qui longius a regionibus nostris exulat, nobis caveamus.

II. S. Thomas de Villanova conc. VI. Dom. IV. Quadrages. hæc scribit. Illum qui a Domino vivificatus desiderio salutis a vitiorum sepulcro foras egreditur, vos, o Sacerdotes, solvite.... Prius ergo vadat, & concubinam e domo expellat, pecuniam alienam restituat, contractus usurarios rumpat, famam proximi læsam, prout potest, resarciat, mercenariorum labores, & pauperum debita solvat, offenso fratri reconcilietur, & veniam postulat: & tunc ad Confessarium redeat, & absolvatur. Hic rectus est ordo: hic in Lazari suscitatione a Domino servatus est. Hunc ordinem ne transgrediaris.

III. O medico, cur fontem solvis? cur indigno

digno veniam promittis? cur, cui absolutionis beneficium exhibeas, non discernis? Duas tibi Dominus claves dedit, unam discernendi, alteram iudicandi, absolvendi scilicet, & ligandi. Et tu sine discretionis examine, neminem ligas, omnes absolvis? Una tantum clave, neque integra quidem uteris, sed dimidiata.

IV. Heu! Heu! ventrem meum doleo. In domo Dei horrendum vidi. (Quid vidit, Rigorismum, an Laxismum?) Pastores Domini sui oves iugulantes, medicos populi sui ægrotos occidentes, iudices turpibus blandientes, censors flagitia palpantes, cæcos gregem Domini dirigentes. An non horrendum hoc? ... Ob MISERI ANIMARUM NON CURA TORES, SED INTERFECTORES, NON CONSULTORES, SED DECEPTORES! Quid respondebitis Domino pro grege quem vestris blanditiis decepistis, vestris consiliis iugulastis?

V. QUID ECCLESIAM DEI HODIE PERDIT, NISI CONFESSARIORUM BLANDIENS ADULATIO? ... Væ miseris! ... vulnera linunt, vermem conscientie extinguunt, stimulum peccati auferunt, & securos peccatores ad inferna demittunt. Qui, si timorem populo incuterent, forsitan illum a vitiiis revocassent. CUI COMPARABIMUS ADULATORES ISTOS? ... Similes sunt hominibus qui a ripa pereuntibus in flumine manum porrigunt, & violentia fluminis ipsi cum aliis demerguntur. Pondere namque peccatorum assentatores suos post se peccatores in præcipitia rapiunt, & secum ad inferna deducunt.

VI. Hæc contra Confessarios quosdam nostri temporis PIE IMPIOS, & IMPIE PIOS dicta sint, qui ne confitentibus aliquantulum contriscent, illos in sua nequitia manere permittunt. At quanto melius esset ad modicum contristare quam in æternum damnare? ... Non te pigeat, o Sacerdos, agros moribus ad poenitentiam contristare.

VII. S. Carolus Borromæus in Instruct. Part. II. cap. I. inquit: Summopere cavendum est multis Confessariis ne in gravem reprehensionem inciderit eorum industria, cum de tanto numero confitentium tam exiguam emendationem videmus in iis qui toties, & tam multis annis hoc sacramentum frequentant. Rursus subdit Instruct. Confess. cap. III. Vel incuria, vel negligentia, vel alia de causa sæpe accidit quod absolutionis beneficium iis impertiantur qui revera indigni sunt, ac proinde in eisdem sæpe hærent, cum animarum suarum lamentabili ruina. Iterum in eadem Instruct. Confess. cap. XVII. Atque hic vigi-

Conq. Theol. Tom. IX.

landum est eo diligentius, quo manifestum est hac in parte Confessarios incuria sua maxime præbere causam, cur in omnibus fere opificiis, & exercitationibus publicis peccata gravissima inveniantur, & abusus intolerabiles. Item cap. XVIII. invehitur contra eodem Confessarios, qui absolvendi facilitate foveant luxum, pompas, & fastum. Hac tempestate, inquit, luxus vestium ad summum quem conscendere potuit verticem, videtur evasisse, magna ex parte culpa, & negligentia Confessariorum, qui nullo... cum scrupulo eos absolvent.

VIII. S. Franciscus Salesius in constitutionibus suis synodalibus tit. I. cap. V. hæc habet. Nihil perinde Ecclesiam dedecorat, nihil ita eius violat disciplinam, nihil ita fovet peccatores in somnolenta peccandi consuetudine, quam probrosus ille mos, quo quidam Presbyteri peccata relaxant, non tamquam iudices, qui prudenti, & gravi criminum discussione discernant, num pro eo possint pronuntiare; verum tamquam mancipia, quæ præcipiti, & adulanti indulgentia peccatoribus blandiuntur. De istis adulatoribus dicit Cyprianus, quod inducant in Ecclesiam dulcem crudelitatem, misericordie & clementie nomine palliatam. Eamque quam dant pacem (absolutionem) idem Cyprianus irritam esse, & falsam pacem asserit, dantibus periculosam, & nihil accipientibus profuturam.... Nam si detur absolutio sine spe probabili quod poenitens stabit promissis, SANGUIS CHRISTI profanationi exponitur, & Presbyteri iteratarum prolapsionum, & illorum malorum se reos constituunt quæ ex falsis nascuntur absolutionibus, QUIBUS PERIT TUM PRESBYTERORUM, TUM POENITENTIUM INFINITA MULTITUDO. Rigorista ne S. Franciscus Salesius?

IX. Respondet P. Claudius La-Croix Lib. II. part. II. num. 1741. præfatos Sanctos tenuisse rigorem, ubi circumstantiæ suadebant. Verum habet. Numquam enim adhibenda severitas est, nisi lege & necessitate cogente. Sed veritas facti est, hos sanctissimos viros invidios esse contra dominantem Confessariorum laxitatem. Reponit P. La-Croix, legendum esse P. Francolinum, qui exponit benignitatem horum Patrum. Mirabilis est industria La-Croix, qua lectores ab hac Sanctorum veritate abducere perentat. Cum quid reponat ille non habeat, ad P. Francolinum lectores suos remittit: ad Francolinum, qui Rigorismi nos accusat, quod voluntatem constantem, & non vacillantem abstinendi a peccato mortali in poenitente

necessariam afferamus. Ad Francolinum appellat, qui, ut mitissime loquar, nimium poenitentiae disciplinam laxare studuit, & Patrum testimonia arbitrariis responsis eludit? P. La-Croix subdit, S. Thomam de Villanova loqui de Confessariis qui ex humano respectu tacent, & quaerunt placere poenitentibus. Scilicet, scilicet. Quis umquam dixit, S. Archiepiscopum declamare contra Confessarios qui spiritu Dei ardentem severam & carni & sanguini evangelicam doctrinam in confessionali adhibent, hominum maledicta contempnent? Non modo Casuista plures SS. Patrum doctrinam non producant in medium, & amplectendam lectoribus non proponunt; sed insuper ab aliis productam arbitrariis interpretamentis eam obscurant.

CAPUT X.

Quatuor sapientes, & doctissimi IESUITAE, Bellarminus, Elizalde, Camargo, De Albertis invehuntur contra laxitatem Confessariorum.

I. Innumera testimonia Cardinalium, Archiepiscoporum, & Episcoporum adversus Confessarios ignavos, laxos, & nimium faciles sacrorum mysteriorum dispensatores praefero, ut investivas exponam quatuor, quos proposui, sapientum Iesuitarum. Spero enim fore ut istorum testimonia opportuniora sint & validiora ad persuadendum veritatem, quam alioquin manibus contrectamus.

§. I.

VEN. CARDINALIS BELLARMINUS

Soc. I.

II. IN concione VIII. Dominicæ IV. Adventus hæc scribit. „ Multi reperiuntur hodie imperiti œconomi, qui nec munus, nec locum, nec gradum suum intelligunt. „ Et aliqui quidem se maiores, & aliqui minores esse se putant. . . . Illi postremo se ministros, & dispensatores non agnoscunt, qui, quasi non essent Domino rationem reddaturi, summa facilitate omnibus manus imponunt, & tam contritos, quam non contritos, tam plene, & perfecte confitentes, quam peccata sua quadam confusa generalitate involventes, tam satisfacere paratos, quam non paratos quasi propria potestate, & auctoritate absolvunt. Isti sua

„ IMPERITIA ET SUPERBLA CORRUM-
„ PUNT POPULOS, & eis veræ poeniten-
„ tiæ viam præcludunt. NEC ENIM ES-
„ SET HODIE TANTA FACILITAS PEC-
„ CANDI, SI NON ESSET TANTA FA-
„ CILITAS ABSOLVENDI. Veniunt homi-
„ nes onusti peccatis, & qui millies in eadem
„ ceciderunt, & veniunt sæpe sine ullo signo
„ doloris, vel pridie, vel ipso die summæ se-
„ lebritatis, & statim absolvi, & ad sancto-
„ rum mysteriorum communionem accedere
„ volunt. Et nos IUDICES INCONSIDE-
„ RATI, DISPENSATORES INFIDELES
„ omnibus manum imponimus; omnibus di-
„ cimus: Ego te absolvo. Vade in pace. Sed
„ vae nobis, cum Dominus rationem ponet
„ cum servis suis. Servi sumus, dispensato-
„ res sumus, non domini sumus: causam
„ Dei, non nostram agimus: offensas Dei,
„ non nostras remittimus: bona Dei, non
„ res nostras dispensamus. Hinc videlicet
„ B. Augustinus in epist. cxlviii. Nihil
„ est, inquit, in hac vita, & maxime hoc
„ tempore facilius, & lætius, & hominibus
„ acceptabilius Episcopi, & Presbyteri officio,
„ si perfunctorie & adulatorie res agatur;
„ sed nihil apud Deum miserius, & tristius,
„ & damnabilius. Et B. Ioannes Chryso-
„ stomus, Non temere, inquit dico, sed ut
„ affectus sum, ac sentio. Non arbitror inter
„ Sacerdotes multos esse qui salvi fiant; sed
„ multo plures, qui pereant. Unius enim
„ animæ perditio tantam habet iacturam, ut
„ nulla ratione possit estimari. . . .

„ Ingredientur qui eiusmodi sunt, aliquan-
„ do cor suum; ibi profectò, si attendant,
„ Deum ipsum sic loquentem audient: Ego
„ te exaltavi, & non Angelum aliquem,
„ sed DEUM quemdam inter homines esse
„ te volui: ego te caput, & iudicem con-
„ servorum tuorum constitui: tibi omnia
„ mea bona commisi, divitias, honorem,
„ sponfam, meipsum, & quidquid aliud ha-
„ bere potui: tibi credidi claves regni cæ-
„ lorum, tibi SACRAMENTA, PRÆTIUM
„ SANGUINIS MEI, TIBI IPSUM COR-
„ PUS ET SANGUINEM MEUM, tibi
„ animas ipsas sponfas meas, pro quibus pa-
„ ti; & mori non recusavi: denique hono-
„ rem, & gloriam meam per te, & a te,
„ & in te honorari volui: & TU calce ab-
„ iecisti me, & qui lux mundi & sal ter-
„ ræ esse debuisti, ita insipiens, & sceleratus
„ factus es, UT PROPTER SPLENDO-
„ REM QUEMDAM (N. B.) SÆCULA-
„ REM, CORONAM TUAM, & gloriam
„ meam tanto dedecore, atque iniuria affi-
„ ceres

„ ceres, ut etiam MULIERCULIS servire
„ non erubesceres.“

III. Deinde laudatis testimoniis Cypriani, Nazianzeni, Ambrosii, Theodoretii, ostendit, Confessarios & Pastores infideles sacramentorum dispensatores deridendam exponere catholicam religionem Lutheranis, & ceteris novatoribus. Deinde concludit: Semper errores versantur in extremis; veritas in medio. Hæretici Sacerdotibus omnem potestatem, atque adeo ipsum ministerium auferunt. Imperiti Catholici non ministros eos, sed dominos faciunt. Veritas est in medio. Sic nos existimet homo ut ministros Christi. Atque utinam hoc tempore non INFINITI reperiantur qui imperitos illos Corinthios imitarentur. Passim enim videbitis euntes homines ad CONFSSIONEM, & licet neque dolorem peccatorum, neque desiderium satisfaciendi pro præteritis habeant, tamen omnino cupiant absolvi: & si CASU ALIQUO (N. B. Quia communiter inveniunt qui confuunt pulvillus &c.) Confessarium sapientem inveniunt, qui eis aperte dicat: Frater, ego hic sedeo, non ut Rex, sed ut iudex, neque iudicare possum, nisi secundum allegata; & probata; & nisi meliorem animum in te videam, non expectes ut te absolvam. Vade, persuadeas Deo, si potes, ut sine vera poenitentia in gratiam suam te recipiat, & debitum dimittat. . . . Si, inquam, talem Confessarium fidelem & prudentem nacti fuerint, quaerunt sibi alium, & si possunt surdum aliquem, vel imperitum, & ab eo absolutionem quoque modo extorquent, & tum vere se liberos, & absolutos putant, cum sint miseri duplici vinculo colligati.

IV. Tandem concione IX. in eadem Dominica, hoc ex pluribus quæ de poenitentia locutus est, intulit confessorium. Quid hinc sequitur, nisi ut quam PLURIMI TURMATIM in gebennam descendant, & non solum ex iis qui non consentunt. Vere dico vobis, dilatarit infernus animam suam, & descendunt ad eum sine numero. Huc animos intendant illi qui Ecclesias populo plenas, qui sacramentorum frequentiam spectantes, iactant tamquam auream sæculi nostri tessellam.

§. II.

P. MICHAEL ELIZALDE
Soc. I.

V. Celeberrimus hic, atque sapientissimus Iesuita integro suo volumine,

auro cedroque digno, lacrymabundus describit amplissimam, funestissimamque fragorem, ex opinionum, & Confessariorum plurimum laxitate investam. Lib. VI. quæst. XIX. §. I. hæc habet. „ Supra etiam B. FRANCISCUM SALESIUM dedi; dicentem, secundum Ven. Ioannem de AVILA, ex MILLE VIX UNUM reperiri regendis animabus idoneum. Ipse vero ait ex DECEM MILLIBUS VIX UNUM talem reperiri. . . . Sed dicis: Hi quos allego, libri spirituales sunt, theologici non sunt; sed utrum verum dixerim, an non, abs te peto. Hi viri sunt qui scientiam Dei, & Sanctorum in terra tradiderunt. Superest ut dicas, nec Deum scire Theologiam. „ VI. S. Thomas in IV. dist. XXIV. quæst. I. art. 3. subdit: Si & non possent tot ministri inveniri, quot modo sunt; melius esset paucos ministros habere bonos quam multos malos, ut dicit B. Clemens: & scriptum est: Multiplicasti gentem; sed non magnificasti lætitiã.

„ VII. Ibidem quæst. XX. §. I. Pseudoprophetarum NATIO, SEMPER SANE NUMEROSIOR, placetia, unde benedicere-tur, locuta est. Prophetæ contra tristitia, timoremque Dei incutientia denuntiaverunt, ex quo displicuerunt, & passi sunt. Satis certe alienis experimentis instituiuntur, si discere vellemus &c.

„ Multi, vel non pauci hoc considerare videntur, utrum sacramentum hoc suscipiatur, ac frequenter etiam suscipiatur, supponuntque communem & fere omnium tam Confessariorum, quam poenitentium praxim administrandi, & suscipiendi esse rectam. Hinc etiam nostras, vel aliorum securiores doctrinas iudicant, & taxant, dicentes eas non esse concordabiles cum dicta praxi, & sic eas esse impracticabiles, ac proinde inutiles, & veluti Platonis ideas: quod & religioni christianæ obiectum pridem fuit. Hæc autem oppugnatio ad hunc syllogismum est retolvenda. Praxis communis, & fere omnium sacramentum poenitentiae administrantium, & suscipientium est recta. Sed hæc, aut illa doctrina huic praxi non concordat. Ergo non est recta. Sane si maiorem propositionem nobis stabilirent. . . . rem nobis facerent longe gratissimam &c.

„ Illud vero adversus eam nos continuo torquet. . . . quod verissima sententia illa sit quam ex Evangelio, ex Sanctis, Theologisque, opinor, demonstrabimus, ex adultis etiam Catholicis non plerisque,

T 4

„ non

non plures, sed pauciores salvari. Sed si communis praxis sacramentum poenitentiae administrandi suscipiendique esset recta, id est valida, & iustificans; non pauciores, sed plures, & plerique omnes fallerentur: quod constat, quia plures, & plerique omnes, susceptis sacramentis, & aliquanto accuratius quam in integra valetudine, obeunt: & quamvis contingere possit, ut historiis quibusdam proditur, eos post adeptam etiam iustificationem iterum cadere, hoc tamen multis de causis perrarum est. Ergo communis & ordinaria praxis non recta, sed deficiens est, ac saepe deficit.

Ex nullitate porro sacramentorum in mortis periculo fit argumentum a fortiori ad nullitatem in sana valetudine: multo enim accuratius disponi poenitentes solent in eo periculo, Confessoresque impensius, & diutius illis rite disponendis incumbunt. Et tamen saepe fallit, & deficit praxis in mortis periculo. Ergo saepius in vita. Quo historia illa S. Francisci facit, qui ex viginti millibus iubilaei lucrandi gratia Assisium confluentibus, quatuor solum, vel quinque lucratos fuisse, testatus fuit. Hoc itaque nos continuo torquet, qui fieri possit, fere omnes susceptis sacramentis obire, & tamen tam paucos salvari.

Theologi pene omnes, qui dictam paucitatem tuentur, ut Molina, Montoia, Mendoza, A Lapide ad illud Matth. II. Pauci vero electi, opponunt sibi hanc difficultatem: & respondent, sacramentum poenitentiae SAepe nulliter suscipi, etiam ab infirmis periclitantibus. Punctum ergo est hoc longe gravissimum, & quod velut principium moralis doctrinae Moralista debent examinare. Haud enim pietas, sed crudelitas est, fideles huius tanti periculi non commovere, & dicere, Pax, pax, ubi non est pax: quod moris non Prophetarum fuit, sed pseudoprophetarum: quem admodum si ego interrogatus de securitate itineris, ubi plures pereunt, ruta omnia pollicerer, vix fere non essem.

S. III.

P. IGNATIUS DE CAMARGO
Soc. I.

VIII. **D**ostissimus hic Iesuita, non secus ac duo praecedentes, deplorat Confessariorum plurimum laxitatem Lib. I. par. I. contr. 3. art. 4. num. 3. Verumtamen

haec omnia quae ex contraria sententia recitentur immediate ac legitime confitentur, absurdissima plane sunt apud prudentes omnes & pios: quod quidem evidenti est quam ut a nobis debeat ostendi. Audiatur tantum BONAVENTURA in ipso prologo sui Confessionalis. Cum secundum B. Gregorium sit ars aritum regimen animarum, & occultiora sint vulnera cogitationum quam viscerum; HORRENDUM profecto est videre quosdam Sacerdotes nostri temporis qui sacram Scripturam, in qua praefati regimini ars sufficientissime traditur, & iura canonica, & scripta Doctorum, in quibus plenissime declaratur, vel per torporem legere negligunt, vel per ignorantiam nesciunt: & tamen cordis medicos in audiendis confessionibus se profiteri impudenter non metuunt &c. Id ipsum quoque confirmat & urget D. Thomas, eodem adducto etiam medicorum exemplo. Vide, precor, an possit laborem, & studium munus hoc regendi conscientias. VAE NOSTRI TEMPORIS CONFESSARIIS INNUMERIS! VAE POENITENTIBUS AD IPSOS ACCIDENTIBUS, nisi hi summi Ecclesiae Doctores verbis inanibus non deceperunt!

S. IV.

P. ALBERTUS DE ALBERTIS
Soc. I.

IX. **F**Ulius ceteris perdoctus P. Albertus de Albertis invehitur adversus Confessariorum plurimum ignorantiam, & laxitatem Paradox. Disp. II. c. IX. num. 67. his verbis: „Adeste Confessarii incliti: adeste Concionatores fervidi: adeste solliciti animarum Pastores: adeste insulata capita Antistites, & Praesides, Religiosi, atque Ecclesiastici universi. Vos ego contestor omnes, vos, quos Dei amor urit, proximorumque ab aeterno interitu retrahendorum cura saltem aliqua vos tangit. Vos qui fascino soporati veteri corruptelae nudati feminei pectoris nullum hactenus bellum intulistis. Eia, nunc tandem silentium minime tutum rumpite: iam inerti tolerantiae modum poenite &c.

Non pauci qui moralium quaestionum ARBITROS se constituunt, atque inter Theologos irrepere, & censeri cupiunt, saepenumero, quamvis divinarum litterarum, praeceptorumque Patrum sententia perspicua in controversia aliqua ex adverso oblucetur, nihilominus, ut nescio quibus suis

12-

placitis, nullo fundamento etiam innixis, serviliter ancillentur, suaque dogmata, quae semel imbibierunt, perfractae tueantur, vim plane apertam tam sacris codicibus, quam Patrum monumentis inferre, utroque torquere, eludere, inflectere, luxare, ac trahere minime dubitant. Si quam etiam mundi corruptelam valde usitatam Scriptura sacrosancta, & Patres improbant, damnantque, si omnem operam studiumque, quo hominum gratiam aucupentur, eiusdem corruptelae patrocinio suscipiendum impendunt: atque ut impendant, eandem Scripturam, & Patres ludibrio, quam religioni habere malunt, ne dicam prode.

Ab his vero si quis forte rationem cur alicui opinioni adhaereant, possulet, indignantur; si auctoritatem, rident; si Doctores, fremunt; suum ipsorum iudicium pro ratione, pro auctoritate, pro Doctoribus abunde sufficere arbitrantur. In quos male ego metuo, ne effatum illud... Quod volumus, sanctum est, quadret adamussim; honestumque, iustum, ac sanctum, simul ac iucundum, ac conducibile quod illis videtur, illico ab eis decernatur.

Pugnans inter se iudicia hinc unius e Patribus sanctissimi gravissimique, vel plurimum etiam ex eodem ordine, illinc recentioris Auctoris aut Doctoris, mutuoque in contentione veniunt: affirmant illi dissertissime; negat iste rotundissime: tamen autem novus auctor, saepe etiam non optimae notae, sed proletarius suam opinionem neque ulla insuper ratione, neque ullo documento, aut testimonio fulcit; nihilominus huic ita inficanti, indulgentique plus fidei quam sancto Patri exerte reclamanti asseverantique a nonnullis tribuitur. Quo quid perverius, rogo, aut iniquius esse queat?

Quid quod aliquis multi morales controversias ita subinde definiunt, ut non tam veritati quam personarum gratiae VENA-LITER ANCILLARI videantur; non secus ac Iurisconsulti plerique auro conducti, iura legum non iustitiae, vel aequitati, sed clientium cupiditati & lubentiae attemperantes. Nam qui non rationis desecate praescripto ducuntur, sed caecae appetitionis impetu abducuntur, non solum veritatem ipsam e tenebris minime erunt, sed in meridie quoque licet clare micantem, multa POLIFICORUM FUCORUM, VULPINORUMQUE RESPECTUUM caligine obvolvete, ac de terrarum orbe in cimmeria antra detrudere mire satagunt: quorum ingenium

fapientiae coryphaeus Salomon Prov. XXVIII. ad vivum hinc verbis expingit: Qui cognoscit in iudicio faciem, non bene facit: iste & pro buccella panis deserit VERITATEM. Hinc complures quoque viri, qui fuissent dumtaxat oculis seipos contemplantes, magni etiam, ac nimio plus se aestimant, quoniam ea quae sunt hominum, & non Dei, tantummodo sapiunt, doctrinam omnem, quam tenent, HUMANIS RESPECTIBUS foede mancipant. Damna animarum non intelligunt, occasiones peccatorum non percipiunt, corruptelas morum nihil pendunt. Quid mirum? Qui secundum carnem sunt, quae carnis sunt sapiunt, ut ex Apostolo Rom. VIII. perceptum est. Haec videlicet CARNIS PRUDENTIA ipsissima est quae in controversiis conscientiae examinandis, in animarum iudicio ferendo, IN FORO POLI GUBERNANDO faciem cognoscit: haec quae personas hominum intuetur: haec quae pro panis buccella VERITATEM deserit: haec illa quae multas opiniones verae probabilitatis expertes veluti probabiles ac tutas, venditat: haec illa quae communibus, & certis Doctorum sententiis, sola auctoritate sine ratione invocata auctoritatem rationum pondere subnixam detrahere conatur: haec illa quae regiam viam exploratae doctrinae relinquens, per avia & praecipitia levissimae subtilitatis incedit: haec illa quae vires omnes solertiae, eruditionis, industriae, ac studii ad opiniones carni & sanguinis favorabiles invehendas, muniendasque, ad oppositas vero animae, ac spiritui salutare convellendas, & labefactandas exprimit. IN SCHOLA QUIPPE CARNIS PRUDENTIA CARNIS, MAGISTRA, ET PATRONA CARNIS, QUID, QUESO NISI CARNEM DOCEAT? In praesud. ad Paradox. num. 1. 2. 3. 4. 5. & 6.

Non possum me hoc loco diutius continere, quin PORTENTUM INGENS, valdeque noxium intento ostendam digito, simulque maiorem in modum admirer (dicam ne, an indignus?) a nemine fere id observari, sed ultro hospicio quoque tanquam innocens benigno recipi... Nam certum quoque est ab hisce iisdem mulieribus divina sacramenta obici, nec tam a Confessariis communiter ullum scrupulum de huiusmodi ornatu ipsis iniici; sed eadem tam secure, tam facile, tam liberaliter, sine ulla mentione emendationis, perinde ac si omnia fulmina, quae in eundem ornatu & sacri Doctores passim, &

12-

rationes ineluctabiles intorquent, MERÆ ESSENT FABULÆ ÆSOPI. Hoc enim vero præculum, perindignum, perversumque valde est: id quod severe animadvertet Deus, qui tales Confessarios, & poenitentes suo in iudicio multo aliter quam homines iudicabit &c.

O si Confessarii omnes hanc apostolicam spiritus libertatem imitarentur! O si nihil aliud sincere & pure quam Deum, & salutem animarum quærerent! Quam multæ resipiscerent! Quam multæ incrementa lasciviæ exuerent! Quam multæ sancto Dei timore corripere!

Audivi ego Mediolani in Templo Ro-læ ex ore P. Campanæ celeberrimi ex Ordine Dominicano concionatoris in publica concione apophthegma de quodam Principe pulcherrimum, qui, cum Sacerdotem, quem sibi Confessarium cupiebat deligere, quæreret, aiebat illum ea conditione præditum velle, non qui timeret Principem, sed qui Principi timorem inculceret. O aureum dictum, non quovis tantum Principe, sed Principum sapientissimo Salomone dignissimum! Qui Confessarii munere rite fungi vult, necesse omnino est ne querquam, aut ullum suorum, vel suarum poenitentium metuat, nec vereatur ullum, ullamve amittere, vel dimittere. Quo virili animo imbutus Confessarius, humana spernens, faciem hominum formidare nescius, Deique gloriam, & animarum bonum dumtaxat spectans, poenitentes, quæ monendæ sunt, libere monebit, a via perditionis revocabit, lethiferi ornatus luxum deponere iubebit, opportunis remediis imbecillos curabit.

At ubi ipse in metu est, ne detecta veritate, & paterna monitione adhibita poenitentes alienet, atque hæc alium sibi Confessarium adoptent, in magno sane damnationis æternæ periculo tam Confessarius ipse, quam poenitentes versantur. Nam huiusmodi Confessarius ingenti discrimini semper obiectus est, ne huiusmodi anxio timore, qui totus ex aliqua caducæ rei cupiditate, quæstuque fallente, excæcante, illaqueante, veritatem quam aperire deberet, supprimat; occasionibus proximis interdiceret negligat; opinionibus, quæ vere probabiles non sunt, nitatur, non salutem poenitentium, sed propria lucra, & commoda sectetur, atque ita propriam conscientiam illaqueet, quumque sub mortali admonere tenetur, ignave dissimulet, atque ita animam suam ipsemet perdat, unaque plurimas ALIORUM, atque ALLIARUM,

quibus dux esse ad salutem ipse debuerat, contra autem ipse eisdem ruinæ ac præcipit factus est auctor: toties ideo perendus, atque damnandus ipse, quoties mortifera sua adulatione, tergiversatione, ludificatione, unum, vel unam e suis poenitentibus perditionis ac damnationis viam ingredi, & currere permisit, nec serio prohibuit. Paradox. mor. disp. I. cap. IX. pag. 232.

CONSECTARIUM.

Non modo plures Casuistæ divinis Scripturis, & SS. Patrum doctrinis allicere & urgere Christianos non curant ad veram poenitentiam, ad exactam evangelicæ legis observantiam; sed e contrario testimonia SS. Patrum, a gravioribus Theologis producta, extenuare, implicare, & enervare conantur. Quis illorum Ven. Cardinalis Bellarmini, S. Caroli, S. Thomæ, S. Francisci, & antiquorum PP. doctrinam quam supra rescripti, in libris casuisticis inseruit? Immo e contrario P. La-Croix loc. cit. num. 1766. & Bellarmini, & aliorum Sanctorum doctrinam, ab aliis in apricum expositam, suis blandis responsis, quæ brevitatis gratia prætereo, extenuat & involvit. Hæc sunt facta obvia, manifesta, evidentia, quæ istorum Auctorum genium, inclinationem, studium, quo tendant, patefaciunt. Eos ergo Theologos morales legito qui sententias suas Scripturarum, Patrum, Conciliorum, & Catechismi Tridentini testimoniis confirmare student. Tu, lector, iudex esto, num quorundam Casuistarum lectio te ad devotionis fervorem, ad severam poenitentiam, ad humilitatem, caritatem, divitiarum contemptionem, ad sanctum Dei timorem, & pavorem excitent, accendant, inflamment. Tu, inquam, iudex esto.

CAPUT XI.

Quam pauci sint Confessarii optimi. Quanta Christianorum obligatio eligendi Confessarium doctum, & probum. Confessarii gravius urgentur seligere librum sanioris Theologiæ, cui impensius studeant.

EX hætenus dictis compertum est, quam verum sit id quod auctoritate SS. Patrum docent Ven. Magister Avila, vix ex mille, & S. Franciscus Salesius ex decem millibus unum Confessarium optimum, & omnibus dotibus instructum reperiri. Si ego talia

ex me scriberem, quæ non intorquerent maledicta contra me mollioris Ethices patroni? At sic loquuntur viri sancti & Ecclesiæ Doctores.

II. Heinc consequitur, omnes plus & minus obstringi ad seligendum Confessarium doctum probumque, si facultas adfit. Hoc gravissimum punctum non meis, sed sanctorum PP. verbis demonstro.

III. Origenes in Psal. xxxviii. hom. II. hæc scribit. Tantummodo circumspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente.

IV. Basilius in Reg. brev. inter. 229. inquit: In peccatorum confessione eadem ratio est quæ in apertione vitiorum corporis. Ut igitur vitia corporis nequaquam quibusvis homines temere aperiant, sed iis tantummodo qui rationem, qua ea curanda sunt, teneant; eodem modo etiam peccatorum confessio fieri debet. Rursus serm. de abdicatione sæculi hæc adiecit. Magna cura, & sollicitudine operam dato ut aliquem tibi virum invenias quem in ista, quam amplexus es, vitæ institutione certissimum ducem sequaris, qui probe sciat Deum requirentibus viam monstrare, qui virtutibus omnibus ornatus sit, cui facta sua idoneum caritatis erga Deum dederint testimonium, qui sacrarum litterarum scientiam habeat &c.

V. S. Ioannès Chrysoftomus, sive Auctor operis imperfecti hom. lv. in Matth. hæc habet. Si vestem empturus unum gyras negotiatorum & alterum, & ubi meliores vestes inveneris, & pretio viliori, ab illo comparas: an non oportet populum circumire omnes Doctores, & inquirere, ubi sincere veritas Christi venundetur, & ubi corrupta; ET VERIOREM eligere plusquam vestimentum? Intellexistin? Veriorem dicit, non minus veram, non minus probabilem. Et denuo Chrysoftomus ipse in genuino opere, nempe in II. Cor. cap. vii. hom. xlii. hæc addit. Non igitur multorum opiniones habeamus, sed res ipsas inquiramus. Quomodo autem non absurdum, propter pecunias aliis non credere, sed ipsas numerare, & supputare; pro rebus autem amplioribus aliorum sententiam sequi simpliciter? id est, nulla præmissa discussione, consilio, & examine.

VI. Hæc omnia hausta sunt ex ipsis Scripturis sanctis. Dicitur enim Eccles. iv. Non confundaris confiteri peccata tua, & non subicias te omni homini pro peccato. Et evangelista Ioannes cap. iv. ait: Carissimi, nolite omni spiritui credere; sed probate spiritus, si

ex Deo sint, quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. Et S. Paulus II. ad Timoth. cap. iv. Prædica verbum, in sta oportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacerabunt sibi magistros prurientes auribus; & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.

VII. Tandem Tridentini Concilii Catechismus de poenit. §. 56. quæstionem meam proponit his verbis. Qualis cuique de sua salute sollicito deligendus sit Confessarius minister? Et dotibus optimi Confessarii enarratis, hæc adiecit. Ex quo poterunt fideles intelligere, cuius maximo studio curandum esse ut eum sibi Sacerdotem deligat quem vitæ integritas, doctrina, & prudens studium commendant.

VIII. Si Christiani gravi obligatione obstringuntur, præsertim divites, mercatores, indices, nobiles, ministri, magnates, Principes eligendi Confessarium doctum probumque, quo maiori onere astringuntur Confessarii deligendi auctorem sacræ morum Theologiæ doctum, sapientem, in Scripturis, Patribus, & sacris canonibus versatum? Placet transcribere perdocti P. Vincentii Contensonii verba, quibus Lib. VI. diss. III. cap. II. describit deceptionem multorum, qui perlectis Summulis Busembau, Bonaciniæ, Bertini, & Bertualdi, aptos se putant conscientiarum arbitros. Juxta modernos (inquit) Probabilitas, sicut quælibet opinio probabilis tuta est agendorum regula, ita quilibet de plebe doctus, quilibet Sacerdos post perlectum Bertinum, & Bertualdum, post exploratum compendium Dianæ, vel Bonaciniæ, idoneus habetur regendis animabus; dux; cum tamen res admodum periculosa, lubrica, ingentis cautionis, & divinæ prædicationis, ac divinarum experientiarum sit, de conscientiarum latebris, de gravitate criminum, de culparum distinctione, de poenitentiarum iniungendæ modo definire. Videtur non sine acerbissimo doloris sensu excipiendarum confessionum curam infirmis, finis ingeniis committi. Vidi, & doctui illis sanandarum animarum provincias miserime demandari quibus vix claves ianuæ domus credere voluissent. O perversum rerum estimationem! Patres divini luminis abundantia præcellentes falsitatem timent similitudine veritatis induamur; tam; formidant corrumpere, & secum alios in eandem foveam trahere: & nemo Pro-

habilitarum non se ad animarum curam putat idoneum, probabilitate non minus, quam divina revelatione securum. Vae peccatoribus in eiusmodi duces incurrentibus! Vae Confessariis, subdo ego, in laxioris doctrinae liberos incurrentibus! Quod ad me attinet, id testari possum, optimorum Auditorum lectioni, & studio magna ex parte secundum Deum, salutem meam æternam, quam firmiter spero, me debere. Lectio Casuistarum plurimum, qui in manibus Confessariariorum communiter sunt, arida, disceptatrix, litigiosa, sophistica. Dei timorem non excitat, inter gravissima pericula securitatem spondet, sensibus & carni prurit, & adulatur benignitatis obtentu. Si Christiani vigilantes, & diligentes sint oportet in deligendo Confessario; qua vigilantia, quo studio satagere Confessarii debent ut optimos Christianæ Theologiæ libros sibi comparent, unde regendarum animarum regulas haurire optimas valeant? In memoriam revocari scientiam qua præditos esse debere Confessarios, diximus supra: & inde collige, num ex lectione plurimum Casuistarum talem indipisci scientiam valeant. Lege plura de iis quæ dicta sunt in *Hist. Probab. & Rigoris*, Tom. II. *diff. v. cap. v.*

S. U N I C U S.

Christiani, Confessariariorum suorum directionem sequentes, & Confessarii, opiniones Casuistarum plurimum amplectentes, damnari æternum possunt.

I. Gravissimum punctum odii, & invidiæ plenum paucis discutiam. Fusissime illud versant P. Camargo, & P. Elizalde. Ego quoque tum in animadvertionibus ad Tom. I. Ioannis Pontas, tum in *Hist. Probab. & Rigoris*, Tom. II. *diff. v. cap. v.* illud dispexi fusiore sermone. Pauca nunc delibo.

II. P. Ignatius de Camargo *Lib. I. contr. 4. artic. 6. num. 647.* communem Christianorum deceptionem refellit his verbis. *Interim tamen Christiani plurimi vix non blasphemiam reputant asserere, quod possit quis peccare, ac perire, dum sequitur dictamen Theologi, aut Confessarii gravis & docti. Nihil hodie receptius; nec arguendum non vereor quod falsum referam; sed cogitatio ista non solum stultitia plena est, sed errorem involvit etiam in fide. Huc nempe ducit homines lucis filios errorum tenebras non timere, sed beatos se existimare, quamdiu probabiliter errant, ac sine conscientie remorsu pacè illa damnabili,*

ac damnata, totiesque a Deo maledicta fruentes, per quam securi dormiunt, sed percutunt. Heu popule meus! qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. Stat ad iudicandum Dominus: Isai. III. Verum dolor nos abripit quo tempus ire prohibet.

III. Quod errare Confessarii in suorum poenitentium regimine valeant, quin voluntatem habeant eisdem decipiendi, comperita sunt sanctarum Scripturarum testimonia. Deus *Ezech. XIII.* hæc minatur. *Vae prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident. Vident vana, & divinant mendacium. & erit manus mea super Prophetas. . . . eo quod deceperint populum meum dicentes, Pax, & non est pax. Eadem intonat per Isaiam cap. xxxix. Obsupefcite, & admiramini. . . . Misceat vobis Dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros, Prophe-tas, & Principes vestros, qui vident visiones, operiet. . . . Peribit enim sapientia a sapientibus eius, & intellectus prudentium eius abscondetur. Eodem modo Ieremias cap. xxiii. clamat. Vae pastoribus qui disperdunt & lacerant gregem pascuæ meæ, dicit Dominus. . . . Ecce ego visitabo vos super malitiam STUDIORUM VESTRORUM. . . . Nolite audire verba Prophetarum, quæ prophetant vobis, & decipiunt vos.*

IV. Non dissimili oburgatione Christus Dominus increpat novi fœderis Theologos. Inquit enim cap. xv. Matthæi; *Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* S. Paulus Apostolus altius hæc omnia fidelibus inculcat *I. ad Tim. cap. i.* his verbis. *Aberrantes conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis Doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitime utatur.*

V. Quemadmodum Ecclesiæ Hebraicæ Doctores, Theologi, & Prophetæ firmiter credebant nec falli, nec fallere populum quem imbuebant, & tamen re ipsa decipiebant, & decepti peribant; sic Theologi novi fœderis constanti persuasione convicti sunt se nec decipi, nec decipere animas, quas sanandas suscipiunt; & tamen non secus ac illi decipere & se & gregem valent. Immo tam absumptæ persuasione errandi, ut credant se sacrificium offerre Deo illa ipsa actione qua oves iugulant. *Venit hora ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo: ait Christus Dominus Ioan. xvi.*

VI. Errare Theologi possunt, & Confessarii, ut ex Scripturis sanctis ostensum est. Er-

go perire æternum valent Christiani sub eorumdem regimine. Nisi fallæ Theologorum, & Confessariariorum sententiæ animarum damnationem inferrent; nec Ecclesia errores illorum proscriberet; nec apostolicos ministros mitteret ad populum illuminandum. Si medicus eo frueretur privilegio, quo sanare ægros non minus veneno quam pharmaco posset; nec infirmus detrimentum reciperet, nec medicus, porrigendo medicinæ loco venenum, peccaret. Similiter si æque opinionibus laxis & falsis Theologorum, & Confessariariorum errantium, ac recte & sancte dirigentium, sanari & proficere fideles in via Domini possent; nullum inter effectus erroris, & veritatis discrimen intercederet. At hæc monstra sunt & chimæ; cum Dominus clamet: *Si cæcus cæco ducatum præstet; ambo in foveam cadunt.* Quem textum sanctum sic *Lib. Past. cap. x.* exponit S. Augustinus. *Terret Dominus non solum cæcum ducentem, sed & cæcum sequentem. Neque enim ait, Cadit in foveam ducens, & non cadit sequens, sed cæcus cæcum ducens, ambo in foveam cadunt.*

VII. Illi præsertim Christiani in pereundi periculo versantur qui data opera quæritant Doctores blandiloquos: & Confessarios qui placencia loquantur: & similiter illi Confessarii damnationis discrimini obnoxii potissimum sunt, qui Casuistas laxiores revolvunt, ut opinionem laxiorem, fucò benignæ probabilitatis delibutam, inveniant. De his quippe Paulus *II. ad Timoth. cap. iv.* loquitur. *Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacer-vabunt sibi magistros prurientes auribus, & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Quem textum his verbis declarat S. Anselmus. *Acervum sibi congregabunt magistrorum, qui doceant eos ea quæ desiderant. . . . Cupiunt audire verba quæ errores doceant, & ad delectationes alliciant, & fugiunt audire sermonem veritatis.* S. Thomas in commentariis in textum Apostoli inquit: *Loquimini nobis placencia, hoc est secundum sua desideria, quia unus vult audire unum, & alius vult audire alium; & sic quærunt diversos magistros, seu Confessarios.**

VIII. Scribæ, & Pharisei, Doctores, & magistri Hebræorum doctrinæ, & probitatis fama resplendebant. Propterea ne exultatione dignus reputatus populus fuit? *Sine causa* (inquit Christus) *colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.* *Matth. iv.* Mellissimus Doctor Bernardus *serm. xxxiii.*

in Cant. lugebat clamabatque, multis Christianis suo tempore obvenisse calamitatem cæcitatatis, & seductionis, qua involuti Iudæi erant. *Vae generationi huic a fermento Pharisæorum! . . . Serpit hodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ, & quo latius, eo desperatius, eoque periculosius, quo interius. . . Intestina, & insanabilis est plaga Ecclesiæ; & ideo in pace amaritudo eius amarissima. Sed in qua pace? Et pax est, & non est. Pax a Paganis, pax ab hæreticis, sed non profecto a filiis.* Sed eo malorum res nostra devenit, ut vix SS. Patrum lamentationes referre valeamus. Et tamen veritas certissima est, in Scripturis sanctis revelata, eo mundum fore nequiorem, quo seniosem. Et nonnullos haud pudet auream appellare ætatem nostram, comparatam cum elapsis.

IX. Cedo: Christiani, qui doctrinam Tertulliani, Origenis, Diocori, Nestorii, Arii amplectebantur, salutem ne sunt affecti? Populi qui sequuntur errores Lutheri, Calvini, aliorumque novatorum, numquid salvi fient? Errant illi in fide. Bene habet. At obscuriora sunt fidei mysteria quam morum præcepta. Excusabilior ergo videtur fidei quam morum error, si res absolute spectetur. Utique nunc definiti sunt fidei articuli, secus morum controversiæ plures. Ceterum sicut in fidei arcanis, ita in morum questionibus errare Theologi privati possunt: & inexcusabilior est aberratio in morum controversiis, quo propinquiora sunt rationi humanæ morum præcepta. Quando aut ignorantia, aut bona fides excusare poenitentes, sequentes doctrinam Confessariariorum, valeant, mox dicam.

X. Opponunt i. Confessarii illi habentur ut probi, ut docti, & in communi hominum existimatione resplendent. Suspiciari ne licet, velle semetiplos damnare, ut ceteros prodant? Casuistæ, quorum opera legimus, fuerunt Religiosi, & plures severioris instituti. Illorum libri approbati sunt. *Resp.* Eiusmodi sophismata his verbis diluit in *Psal. cxxiv.* S. Augustinus. *Venturi sunt homines, & dicturi tibi; Magnus ille vir; magnus ille homo. . . . Vide, quia lucet de illis aliqua flamma sermonis, & aliquis de ipsis ignis accenditur. . . . Cum ergo laudati tibi fuerint isti montes, & coeperint tibi suadere ut veritas ad ipsos, & tibi requiescas; responde; In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ: Transmigra in montes, sicut passer? Bonum est tibi ut evadas, sicut passer de muscipula venantium.* *Rursus in Psal. cvl.* *Principes sunt, docti sunt, magni sunt, lapides*

pidēs pretiosū sunt. Quid adhuc dicturus es? Numquid Angeli sunt? Et tamen si Angelus de cælo vobis annuntiaverit, præterquam accepistis, anathema sit: ad Galat. i.

XI. Nonne reperiuntur Theologi rigoristæ, severi, tutioristæ? Omnes Christiani vocati ad regnum sumus. Quid phanatici nonnulli passim ominantur mala? Sunt isti quodam furoris cæstro abrepti. Audiant isti S. Augustinum *serm. xviii. de verb. Dom.* hæc sibi obiciantem, & resolventem. Qui diligunt sæculum, contradicunt. Quid insanis? Nimius es. Numquid alii Christiani non sunt? Quid reponit S. Doctor? Arrige aures. *Ista stultitia est, dementia est. Isti sunt qui labiis Deum honorant, cor autem longe est, Christiani mali, & tepidi.* Quot hodie vociferantur: Confessarii nostri docti sunt, prudentes sunt, zelo fervent, caritate splendent, morum probitate ædificant? Bene & recte. Quid inde? Sub horum regimine reformas ne mores tuos ad Christi & Sanctorum exemplar? Incumbis ne sincere in studium christianæ perfectionis, tuo statui necessariorum? Ais? Felicitati tuæ gaudeo, & plaudo Confessariis tuis. Negas? Confessarii tui, etiam si Platone doctiores essent, inepti sunt, deceptifunt, cæci sunt.

XII. Ut igitur omnem nimii rigoris suspensionem amoveam, dico, bonam fidem, & ignorantiam excusare interdum poenitentes posse, quando scilicet isti spiritu veritatis ducti; & sincero desiderio reperiendi virum Dei, optimumque directorem, eam in hunc finem diligentiam adhibent quam in alio gravissimo negotio, puta in medico pro cura mortalis infirmitatis, in advocato pro lite tractanda non negligerent. Tum enim excusari poenitentes istos probabile videtur. Ceterum oculis conspicimus Christianos, & Christianas, qui theatra, comædias, ludos; saltationes, conversationes promiscuas frequentant, luxum, pompas, fastum, vanitates fovent, illecebris, deliciis, & omnibus insanientis mundi lenociniis operam dant, mercenariorum, artificum, mercatorum, operariorum debita non solvunt sola voluntate, & intentione solvendi contenti. Confessores isti sibi deligunt magni nominis, præclaræ famæ, & ingenti poenitentium affluentia circumdatos. Ab his absolutionem liberalissime obtinent, quin aut debita solvant, aut luxum, pompas, theatra, ludos, ceteraque oblectamenta dimittant. Præclarum Concionatorem hæc mihi narrantem audivi. Ex concionibus meis plures & viri, & mulieres commoventur, cordis dolore tangun-

tur, deliberant abstinere a comædiis, theatris, aliisque mundi præstigiis. Confessarios adeunt, quibus referant propriam conscientiam, nimium exagitatam ob talium spectaculorum frequentiam, & illecebrarum consuetudinem Confessarii vero reponunt. Heus, mi boni, & bonæ? Comædiæ, & theatra mores corrigunt, & vitia carpunt; ut dicebant illi quos redarguit S. Augustinus Lib. Past. cap. III. *Vivit ut vultis. Securi estote: Deus neminem perdit, tantummodo vitam christianam tenete. Non perdet ille quos redemit. Et si spectaculis volueritis oblectare animos vestros, ite: quid mali est? Et festa ista quæ celebrantur per universas civitates in lætitia convivantium, & publicis mensis se ipsos, ut putant, intendantium ite, celebrate, magna est Dei misericordia, quæ totum ignoscit. Coronate vos rosis, antequam marcescant Convivamini, impleamini cibo & vino cum VESTRIS. Ad hoc enim data est illa creatura, ut ea perfruamini. Non impiis, & paganis eam dedit Deus, sed vobis eam dedit. Hæc si dixerimus, forte congregabimus turbas ampliores. Et si sunt quidam qui nos sentiunt hæc dicentes non recte sapere, paucos offendimus, sed multitudinem conciliamus.*

XIII. Quid iudicii profers in hos sive Confessarios, sive poenitentes? Pauci offenduntur, inquit Augustinus, si laxa & placentia loquamur, quia pauci sunt electi: e contrario ampliores turbas nobis conciliamus, quia multi sunt qui per viam latam & spatiosam ambulare volunt. Quæ narrat Augustinus, manibus ætate nostra tangimus. Si Concionatores Christi doctrinam inculcant, si Christianorum conscientias emolliunt, vellicant, exagitant; Confessarii plures paleis & luto parietem liniunt, benigna atque perdulci probabilitate minori omnia honestant, atque sanctificant. Vident, quam merito clament sancti Dei viri: *Quid Ecclesiam Dei hodie perdit, nisi Confessariorum blandiens adulatio, delinens, demutensque assentatio? Non esset tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi. Verum quoque est illud horrendum axioma typis editum, cuius & librum, & Auctorem fileo ad declinandam invidiam: Facilius hodie peccata dimittuntur quam committantur.* Indue, christiane lector, rectam cogitandi rationem. Et post seriam meditationem colliges, exitium ruinamque plurimorum ex aliquorum Confessariorum præsertim aut ignorantia, aut præiudicatis opinionibus proficisci. Colliges, non tam verum, quam

verissimum esse Sanctorum epiphonema, nempe vix ex mille unum Confessarium reperiri omnibus dotibus præditum. Cave ergo tibi, ne & alios, & temetipsum in orbem detrudas.

CAPUT XII.

Quæstio singularis, quam P. Michael Elizalde proponit, discutitur. Expediat ne habere Confessarium amicum & stabilem, præsertim Magnatibus.

I. Hanc quæstionem dispiciendam proponit P. Elizalde Lib. VI. part. II. quæst. xx. §. 12. his verbis. *Atque hinc institui forte possunt quæstiones aliquæ practicae. Utrum præset Confessarium habere amicum, & familiarem, an secus? Utrum munera a poenitentibus offerri solita perturbare, invertereque possint iudicium rationis, ac debitam etiam integritatem, rectitudinemque inflectere?*

II. Historice, non theologice hanc ego versabo quæstionem. Utriusque partis argumenta sincere narrabo, quin aliquid ipse definiam. Argumenti quippe altitudo angustos ingenioli mei limites tranfilit. P. Elizalde primum erroneam persuasionem multorum, existimantium omnes Confessarios ita esse pares muneri obeundo, ut nihil referat unum præ alio eligere, convellit. Utrique omnes sunt pares, si potestatem, seu auctoritatem absolvendi & ligandi spectes; quemadmodum omnes medici, omnes iudices, omnes advocati &c. sunt æquales, quatenus omnes lauream doctoratus, omnes potestate exercendi propriam professionem insigniti sunt. Nemo autem in gravissimo sanando morbo, aut lite coram iudice oranda, quemlibet indiscriminatim seligit aut medicum, aut advocatum. *Falsissimum est, inquit P. Elizalde, quod multi viri etiam Principes, & Reges, ac primarii magistratus ex capite suo supponunt, vel sufficere sibi quemlibet quomodolibet Confessorem, vel omnes esse pares, vel nihil interesse quem eligant. Fatemur absolutionem quorumlibet validam æqualiter valere; nihilominus falsissimum est quod supponunt. Et cur id non supponunt . . . de uxore, de coquo, de domo, de curru, de veste, & omnibus? . . . Sciant ergo, & bene recogitent, duas esse claves, potestatis alteram, & alteram scientiæ, qua inter ligandos, solvendosque discernatur, & nisi simul ambabus seras cælorum non aperi.*

III. Recenset ibidem legem regni ex Illu-

strissimo Arauxo pro Confessario Regis, qua constituitur, hunc debere in Scripturis esse versatum, libertate apostolica instructum, consiliandi arte peritum, & Ecclesiæ splendorem anhelantem. Hoc, subdit, *supponit lex illa regni, & superius sæpe probavimus: nec de hoc ego magis dubito, quam cibum esse necessarium ad vivendum. Iure ergo & secundum Scripturas ipsas hæc qualitas in Confessario Regis requisita fuit: eademque de causa in Confessariis omnibus plus minus requiritur, & Rex, & ceteri ex Scripturis, & iuxta ipsas instituendi sunt. Nam non ioco, & dicitur causa, sed vere dictum est, ea curata scripta esse ad nostram doctrinam, & salutem.*

IV. Illorum Confessariorum infelicem sortem deplorat qui iudicium absolvendi formant ex Casuistarum illorum libris qui humanis opinionibus pleni, Scripturis sanctis vacui sunt. Sic enim pergit perdoctus Iesuita. „ Plurimi in terris solvunt, & iudicium sacramentale peragunt, utendo tamquam regula libris quibusdam, in quibus vix ullus usus est Scripturarum, nec in de hæc doctrinæ Sanctorum, sed discursibus humanis fere ex integro constant. „ Post autem iudicamur non his libris, sed Scripturis, & Epistolis de cælo ad nos missis. Unde utrumque iudicium non concors, dat; & quod hic absolvitur, ibi damnatur: quia clavis scientiæ hic erravit. „ Quando vero qui mensurati illis libris aliis, apparent boni, mensurati post libro Dei, inveniuntur mali. &c. „ Usurpat vocem mensurati propter similitudinem quam ibi adhibet, quæ peroptime non explicat. *Mensurarem ego pannum, inquit, & loco ulnæ, palmo uter: mensurarem hoc pacto v. g. centum ulnas, & mittens eas alio, dicerem me misisse centum; ibi vero eas ulnas mensurando vix inveniunt vigintiquinque.* Eodem prorsus modo in nostro casu contingit. Ulnæ, & mensuræ Casuistarum plurium, & Confessariorum laxæ, amplæ. Absolvunt mille poenitentes, qui ambulant per viam latam & spatiosam: mittunt isti ad Dei tribunal, & ibi vix viginti quinque recte & valide absoluti inveniuntur. „ Vellem ego (pergit Elizalde) quantis possem viribus persuadere & Confessoribus & poenitentibus Scripturarum sanctarum necessitatem. „ Utinam ex eis, ut lex illa statuit, & Reges, & reliqui poenitentes omnes, maxime vero Reges, & maiores, quique adiu- „ rare Confessarios deberent ut eos libro „ (san-

„(sancto) regeant & indicarent, illum iuxta sensum matris Ecclesie & Sanctorum intelligendo: adiurare item eos deberent, & plenissimam libertatem facere, ut ipsos, ubicumque ignoraverint, & erraverint, doceant legem sanctam Dei.“

V. Felicitas itaque Principum, Regum, magnatum, & poenitentium omnium maior quam haberi in hoc mundo possit, est doctum, probum, & vere apostolicum Confessarium, nec spei, nec timori mundano obnoxium, invenire. Monet autem P. Elizalde eos qui ambiunt aut pro se, aut pro suis esse Confessarios Principum, Regum, & magnatum, re ipsa indignos esse. Hæc sunt illius verba ibidem. *Quicumque autem CONFESSARIUS REGUM AUT PRO SE, AUT PRO SUI AMBIRET, IDONEUS HOC IPSO NON ESSET, AC DIMITTI DEBERET. Quis, precor, iudex non continuo iuxta leges recusaretur qui apud partem & reum NEGOTIARETUR?*

VI. Rationum momenta nunc prodenda sunt, quæ adferri iputramque partem solent super quaestione proposita a P. Michaele Elizalde, quæ est sequens.

S. I.

Expediat ne Christianis, præsertim Magnatibus, & Dynastis habere Confessarium familiarem, seu stabilem?

VII. PRO sententia adfirmante obviæ sunt rationes. Confessarius familiaris, & stabilis statum, indolem, inclinationes, & cetera plura poenitentium comperita habet, quæ ignota sunt Confessario novo, Nonne divites omnes in curanda, & conservanda corporis sanitate medicos stables & familiares conducunt? Idem itaque præstandum in salutis animæ cura.

VIII. Accedit quod Confessarius familiaris, & stabilis temporis momenta correctioni, instructioni, & admonitioni faciendæ opportuna dignoscere, & iisdem uti cum profectu valet. In ipsa familiari conversatione, in ipsis diverticulis Confessor ordinarius & familiaris plura præstare, suggerere, inculcare potest quæ præstari a Confessario extraordinario, vago, & incerto nequeunt.

IX. Hæc sunt argumenta quæ adduci in favorem Confessarii familiaris, & stabilis solent. Et si sermo sit de poenitentibus inferioris conditionis, qui nec lætare Confessarium spem, nec incutere timorem valent, vix in disputationem vocari potest,

quod istis absolute habere Confessarium stabilem expediat; dummodo doctus sit, probus, & in Scripturis sanctis versatus. Difficultas itaque gravissima dispicienda spectat Magnates & Dynastas. Gravissima quippe argumenta occurrunt quæ istis non expedire Confessarium familiarem & stabilem evincunt.

X. P. Michael Elizalde plura allegat, unde eruitur istis morem hunc habendi Confessarii stabilis & familiaris non expedire, sed gravissimis obnoxium incommodis esse. Inquit enim *loc. cit. pag. 362. col. 2.* doctissimus hic Iesuita: *Cuncta deinde occupant DEPENDENTIÆ, & AMOR, & SPES, & METUS, & DISPLICENDI PERICULA. Quantis, quæso, modis hæc omnia in humanis iudiciis cauta sunt? Oporteret ergo multo magis caverentur in summa rerum. Alia rationum momenta quæ promi solent, eiusmodi sunt.*

XI. Confessarius, inquit, Dynastarum, Magnatumque, si familiaris sit, & stabilis, alter Dynastes evadit. Quandoquidem animum talium Confessarium obfidet & spes conciliandi sibi turbas ampliores, & implendi proprias Ecclesias, & decorandi confessionalia, & timor e contrario amittendi poenitentium frequentiam: nec non vehementius adhuc illius animum aggrediuntur præstigia, quæ parere tale officium potest, imbecillitate humanæ naturæ spectata. Favor, & gratia Magnatum, timor exulandi ab aulis miseram humanam naturam circumstant: dedecus amittendi gradum, splendor, gloria, ambitio, & innumera aliæ passiones mentem Confessarii familiaris, & stabilis obnubilare, & in vera legis evangelicæ cognitione excæcare queunt; eam vero acuunt ad Theologiam deliniendam, conformandamque cum politicis rationibus ad benigniorum opinionum usum adhibendum, & ad ea omnia inveniendâ quæ demulcere Magnatum aures & appetitiones valent. Ut hæc omnia fascina & validissima præstigia Confessarius familiaris, & stabilis superet, ut de his omnibus triumphet, plenus divino spiritu, virtutibus evangelicis, potissimum humilitate, fortitudine, atque heroico zelo præditus sit necessum est. Opus est ut nihil mundum, nihil recedere ab aulis, nihil contempionem & derisionem totius universi ducat. Tanta pollere fortitudine debet, ut sacramenta, ut absolutionem denegat, quando opus fuerit. Exempla ne in historiis occurrunt Confessarium, aut Consultorum, qui Magnatibus absolutionem

dene-

denegaverint, & ab aulis abierint? Unum & alterum indicabo.

XII. Diodorus Siculus narrat, *Demadem* Græcorum sapientibus, qui sese opponebant Apotheosi, quam Alexandro Magno Atheniensis senatus decreverat, dixisse: *Videte igitur ne, dum cælum defenditis, terram amittatis.* Quoties mundanæ politicæ princeps diabolus Confessarios, iura Poli defendere cupientes, hoc epiphonemate aggreditur? Videte ne, dum cælum defenditis, aulam amittatis. Magna tentatio! Formidandum præstigiū!

XIII. Navarrus cap. xviii. Iudicium, Sacerdotem diis Michæ custodiendis præpositum forti animo restitisse, atque clamasse contra prædatores. *Quibus dicit Sacerdos, Quid facitis? At prædones continuo ac Sacerdoti promiserunt se eum delecturos in patrem, in directorem, & in partem bonorum, eiusdem zeli flammam extinxerunt. Cui responderunt: Tace, & pone digitum super os tuum: venique nobiscum, ut habeamus TE PATREM, AC SACERDOTE. Quid tibi melius est, ut sis Sacerdos in domo unius viri, an in una tribu, & familia Israel? Quod cum audisset, acceperit sermonibus eorum; & tulit Ephod, & idola, ac sculptile, & profectus est cum eis. Quid melius tibi est, inquit præstigiator amor proprius, ut sis Confessarius rusticorum, pauperum, plebeiorem, an in una tribu, & familia Israel, in aula, & familia Magnatum? Quantum porro periculi est ne continuo Theologia novam subeat faciem, blandiloquam, benignam, & acquiescentem sermonibus.*

XIV. Quadringenti Prophetæ Regi Achabo bellum anhelanti victoriam & triumphos sponderunt. *Congregavit Rex Israel Prophetarum quadringentos viros, & dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus, an quiescere? At illi, Ascende, inquit, & tradet Deus in manu Regis. Prophetæ isti familiares Regis erant: idcirco Rex, veritus nimiam in amicis Prophetis indulgentiam, vocari iussit Confessarium, seu Consultorem, & Theologum extraordinarium, spei, & timoris expertem. Vocavit ergo Rex Israel unum de eunuchis: & dixit ei: Voca cito Michæam. . . . Nuntius autem qui ierat ad vocandum Michæam ait illi: *En verba omnium Prophetarum uno ore bona Regi annuntiant: quæso ergo te ut & sermo tuus ab eis non dissentiat, loquarisque prospera. . . . Venit ergo ad Regem. . . . Dixitque Rex: Iterum atque iterum te adiuro ut mihi non loquaris nisi quod verum est.* Audistis? Omnes*

Cong. Theol. Tom. IX.

aiunt, se veritatem sitire. Cui Michæas: *Vidi universum Israel dispersum in montibus, sicut oves absque pastore. . . . Et ait Rex Israel ad Iosaphat: Nonne dixi tibi, quod non prophetaret iste mihi quidquam boni, sed ea quæ mala sunt? Hinc Michæas exulavit ab aula regia: non modo favorem & gratiam perdidit; sed etiam odium Regis in se concitavit. Ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore.* II. Paralip. cap. xviii.

XV. Ne prolixior sim, missis innumeris tum veteris, tum novi fœderis exemplis, unum quod de S. Raymundo de Pennafort in Breviario ad diem 23. Ianuarii habetur, narrabo. *Iacobo Primo Aragonum Regi a Confessionibus factus Raymundus munus arduum evangelicæ libertate obiit. Cum enim Regem vesano amore captum irrito conatu monitis ac precibus avocare tentasset, ex insula maiori Baleari, quo tunc aula convenerat, ingenti traiectionis prodigio secessit: Regemque miraculi celebritate perterritum vocavit ad poenitentiam.*

XVI. Hæc & innumera alia exempla quæ afferri in medium solent ab huiusce sententiæ patronis, evincunt, Confessorem familiarem, & stabilem vix posse absque miraculorum præsidio suum exacte obire munus, & omnes amoris proprii insidias, diaboli fraudes, mundi præstigia, spei illicia, timoris larvas superare, contemnere, proculcare.

XVII. Contra, si Magnates identidem ad se vocarent Michæas, Sacerdotes spiritu Dei plenos, scientia Scripturarum præstantes, eisque dotibus præditos, inquit celeberrimus Iesuita P. Albertus de Albertis, *non qui timeant Principem, sed qui timorem Principi incutiant;* plurima ex recentis prævaricandi gravissimis periculis cessarent. Nullus tunc timor exulandi ab aula: nulla tentatio delinendi Theologiam, & detorquendi legem ad genium poenitentis: nulla spes continuandi ministerium, si lege sancitum esset ne ullus Confessarius esset familiaris & stabilis. Quare quisque liber a metu & a spe, ceu alter Michæas, veritatem sincere patefaceret, sive placentem, sive displicentem; cum nullus esset aditus ad officii perpetuitatem.

XVIII. Opponunt prioris sententiæ patroni. Si mos iste invehatur, peiora sequuntur incommoda. Nam tum Magnates circumventi ab aulicis, non Michæas spiritu divini præditos, & Scripturarum sanctorum scientia instructos, sed ignaros, indoctos, & ad aulicorum desideria propensos vocarent. Ministri enim imitarentur eunuchum Achabi

V

Re-

Regis Israel. *Nuntius autem qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: Quæso ergo te ut sermo tuus ab eis non dissentiat, loquarisque prospera. Quilibet ministrorum curaret vocari Confessarium sibi benevolum, aptumque ad obsecrandum propriis rationibus. Et en absurda gravissima.*

XIX. Respondent secundæ sententiæ fautores, recensita incommoda meras esse larvas, & umbras, si cum prioribus incommodis comparentur. Nam primo hæc omnia absurda evenire possunt in prima electione Confessarii familiaris & stabilis. Deinde obiecta absurda præsumunt, Magnates in negotio omnium gravissimo propriæ conscientiæ truncos, & statuas, ut neque diligentiam adhibeant, neque eligere sibi Confessarium sciant. Qua in hypothesi nulla est disputatio. Nam offensum est, omnes Christianos, & præsertim superioris subfellii, in id toto incumbere studio debere, ut Confessarium sibi deligant probum, doctum, sapientem. Qui in hoc negligentes sunt, damnationi proximi sunt; quemadmodum qui infirmitate gravissima, & multis morbis implicatissima, laborantes, deligere peritum & quidem, quoad possunt, doctiorem medicum negligunt, vivere non curant.

XX. Disputant itaque Theologi de iis Magnatibus, & Dynastis quibus æternæ salutis negotium cordi est, quique eo sapientiore, eo doctiore, eo sanctiore indigent Confessario, quo sunt ipsi in altiori gradu, & dignitate constituti, atque adeo gravissimis, implicatissimis, & difficillimis controversiis dirimendis implicati & circumdati. De his disputant in utramque partem Theologi. Plures defendunt secundam sententiam, videlicet longe melius Magnates, Dynastas &c. propriæ æternæ salutis consulere, si, dum confiteri velint, deligant ipsi, magna præmissa diligentia; toties quoties Confessarium sanctitate, divina scientia, & apostolica libertate præditum, qui Magnates non reformidet, sed timorem & pavorem incutere iisdem audeat. Audent autem Confessarii facillime, quando sciunt nullam adesse spem figendi in aula pedem, aucupandi gratiam & favorem, nullumque timorem amittendi fulgentissimum munus.

XXI. E contrario Confessor familiaris & stabilis, nisi singularissima gratia, & heroica fortitudine armatus sit, vix audet Magnates contristare, commonere, perterrefacere, ne terram amittat, si cælum defendere velit. Commoda quæ ex Confessario familiari, & stabili adduci solent, nempe quod a-

gnoscat indolem, inclinationem, quod opportunas, obviasque occasiones habeat monendi, insinuandi, consulendi &c. nihili prorsus faciendæ sunt, si cum iis conferantur incommodis quæ inde proficiuntur; & si innumera bona expendantur quæ Confessarius non familiaris & stabilis, atque adeo humanorum respectuum vacuus, parere communiter potest.

XXII. Quid, si Confessarius familiaris & stabilis præiudicatis sententiis, & laxis opinionibus præoccupatus sit? Quid, si adversus saniorum doctrinam, difficillime cum Magnatum moribus confederandam, animatus sit? Quæ inde phænomena, quæ absurda timeri non possunt? Tragica nobis exempla historiæ perhibent. Quis Arianam hæresim fovit, & amplificavit? Quis Magnum Athanasium in exilium egit, nisi Eusebius Nicomedienensis, qui, cum familiaris, & stabilis esset Constantini Imperatoris consiliarius, eas suggerebat doctrinas quæ & ad promovendam hæresim Arianam, & ad corrumpendam catholicam doctrinam conferrent? Innumera alia cuiusque fere ætatis similia exempla referri possent.

S. II.

SENTENTIA MEDIA.

Hætenus recensui utriusque opinionis extreme oppositæ rationum momenta. In præsens sententiam mediam, quam aliqui defendunt, narro. Advertunt hi, Ecclesiam, Dei spiritu directam, consuescere Confessorem extraordinarium illorum penitentium cœtibus qui Confessarium familiarem, & stabilem habent, pluries quotannis concedere. Similiter, inquit, Magnates semel vel bis quotannis Confessarium extraordinarium, sanctitate & doctrina celebrem, vocare deberent, eidemque graviora conscientiæ negotia, methodum, & directionis formam, atque doctrinæ qualitatem, qua utitur Confessor familiaris & stabilis, clare & distincte repræsentare. Hac via, inquit, omnia componunt. Negotium ceteroquin gravissimum extremam postulat diligentiam, sollicitudinem, & vigilantiam.

Auſtoris Iudicium.

Quemadmodum sub initium dixi, ita nunc repeto, me nullum proferre super hac alioquin gravissima & momentosissima controversia velle iudicium. Historiam utriusque sen-

sententiæ recensui, & omnia sapientum iudicio subiicio. Usquedum belligeramus adversus scelera, ut aiunt, in abstracto, neminem offendimus. At quoties argumenta quæ ad hodiernam praxim, & modernos mores propius accedunt, pertractamus, tum vociferantur plures, nos invidentiæ, similitatis, odii, calumniandi, infamandi spiritu eiusmodi puncta tractare. Idcirco iudicium in hac causa meum penitus suspendo, utpote non necessarium. Ex iis enim quæ dixi de dotibus Confessarii, quisque suæ æternæ salutis sincere cupidus, pauper, & dives, Princeps, & subditus, Matronæ, & Magnates, colligere diligentiam necessariam in eligendo Confessario evidenter valent.

S. III.

MONITUM

P. Michaelis Elizalde ad Confessarios, & penitentes.

Lubet sub istius Dissertationis finem iterum atque iterum tum Confessarios, tum penitentes supplici precatone urgere, ut Dei verbo, in Scripturis sanctis expresso, sedulam navare operam velint, sub directione & interpretatione S. matris Ecclesiæ. Unica evangelica sententiâ maiori lumine perfundet mentem tuam, quam si plures Casuistarum Summas, & Summulas resolves, ut alias dixi. Quot casus non resolves, si penitus hanc solum Christi brevissimam sententiam meditatuse fueris? *Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, querent intrare, & non poterunt: Luc. c. XIII. Si vel ipsi qui querunt ingredi arctam paradisi viam, reipsa in eam non intrabunt; quid de iis dicendum qui non solum non admittuntur per hanc angustam portam intrare & transire, sed habentis laxatis per viam latam & spatiosam perambulant? Quantum luminis tibi non infuridet hæc altera sententiâ: Nisi efficiamini sicut parvuli, humilitate nempe, & cordis subiectione, non intrabitis in regnum cælorum.*

II. Hæc & similia documenta aut exulant a libris plurium Casuistarum, aut variis commentis implicata & obscurata iacent, inquit percelebris Iesuita Elizalde P. III. Lib. VIII. q. VII. S. 2. his verbis. *Nuper percurri Summam moralem multorum voluminum. . . . Quæsi CHRISTUM, ET NON ERAT. Quæsi Summam PROPHETARUM, & legis, scilicet caritatem & dilectionem Dei, &*

proximi, ET NON ERAT. Quæsi EVANGELIUM, ET NON ERAT. Quæsi humilitatem, sine qua salvatur nemo, ET NON ERAT. Et si Paulum, aliumve Apostolum, Sanctumque percurras, contraria omnino invenies. . . . Ergo hæc doctrine nullum successionis, nullum CONSANGUINITATIS, affinitatisve gradum inter se habere videntur. Ergo MODUS HIC OPINANDI omnino alienus est ab evangelica simplicitate, & sanctorum Patrum doctrina. . . . Evangelium ergo simplex est, & omni duplicitati repugnat, & habet EST EST, NON NON. MODERNUS contra MORALISMUS duplex est, & BILINGUI ILLA PROBABILITATE utitur, & habet EST SIMUL, ET NON, cum sua regula sit CONTRARIARUM, & CONTRADICTORIARUM propositionum, sicque a simplicitate prorsus distat.

III. Quinam sunt isti libri pleni contrariis & contradictoriis opinionibus, quarum fucio eadem actio est, & non est peccatum, ducit, & non ducit in cælum, detrudit, & non detrudit ad infernum? Sunt libri præsertim illi qui omnium de eadem actione opinionum, quarum altera asserit esse peccatum, altera negat, seriem colligunt, & has opiniones collectas ex diversis Casuistis lectoribus proponunt, ut eas seligant quæ sibi magis arident, & commodant. Nolo eos ego recensere. Recenscat illos sapientissimus Iesuita P. Michael Elizalde, qui est extra invidiæ istus. Hæc ergo celeberrimus Theologus Lib. V. q. XVII. S. 6. habet. *SICUT ESCOBARIUS animam, & quasi totam, ut aiunt, QUINTAM ESSENTIAM Probabilissimi in lucem extraxit dicendo: EST, ET NON EST. LICET, ET NON LICET. . . . Ita PONTIUS (Ioannes) in conspectum dedit totam quidditatem Ignorantissimi. . . . Addit, conscientiam. . . . rectam esse quæ dicitur absque ulla formidine, quod faciendum est, esse bonum, vel malum. Unde si Calvinistæ conscientia absque formidine dicitur bonum esse concubare Eucharistiam, erit recta Calvinistæ conscientia: a qua plane reverentia liberet nos Deus. Hæc sunt Probabilissimi consecraria, de quibus suo loco.*

IV. Monitum autem doctissimi Iesuitæ huic pertinet. Quemadmodum Casuistæ, qui vi Probabilissimi docent, est, & non est usurarius contractus, est, & non est furum, licet, & non licet occidere impingentem alapam, invexerunt opinandi modum alienum a simplicitate evangelica, & contrarium Patrum doctrinæ, neglexeruntque Augustinum, Ambrosium, Thomam, Bo-

naventuram, Carolum Borromæum, Thomam de Villanova, Bellarminum, quem summi facio, ceterosque veros Doctores; ita negligantur, & in angulis bibliothecarum relinquantur Caramuel, Diana, Escobarius, Tamburinus, ceterique similes. An, si viverent Petrus, Paulus, Matthæus, Lucas, Augustinus, Ambrosius, illos non adires pro conscientiarum regimine? Vivunt autem in Evangeliiis, in Epistolis, in codicibus suis. Hæc sunt perdocti P. Elizalde III. Part. Lib. VIII. q. VIII. §. 8. pag. 150. verba. „ Hæc „ autem sit nostra brevissima atque æquissima sane responsio, cum his scilicet libris „ id faciendum esse quod per ipsos eorumque Auctores cum sanctis Patribus, Doctoribusque Ecclesiæ factum est . . . Nimirum „ hoc loco offendi commoverique iure, vel iniuria multi possunt, iure non possunt. „ Iacuit diu AUGUSTINUS in foro conscientiarum regendarum . . . Tantumdem „ saltem iaceat DIANA, & ad forum eius loco redeat AUGUSTINUS. Si vel Ambrosius, vel Caramuel vivere oportet, quis non AMBROSIUM præhabeat? Si populi vel ex CHRYSOSTOMO, vel GREGORIO, vel ex TAMBURINO, & ESCOBARIO regendi sint; si vita fidelibus ex alterutris instituenda: quis eos non præferat quos Doctores vitæ nostræ Ecclesiæ sancta mater, & magistra nostra nobis porrexit? Hæc clara sunt, & nulli iniuriam facimus: & si persecutionem propter iustitiam patiemur, beati a Domino habebimur.

§. IV.

Gravi damnationis periculo se exponunt qui absque vocationis divinæ signis sese audiendis confessionibus ingerere student.

I. QUI a Deo ad tana excelsum, divinumque munus exercendum vocantur, gratis quoque donisque supernis instruuntur, quibus digne, & sancte exercere illud valeant. Contra, qui sponte illud assumunt, sicuti divina vocatione carent, ita Dei gratia, quæ vocatis conceditur, destituuntur. Et ecce patefactam originem & causam cur ex tanta Confessoriorum multitudine pauci inveniantur pares ad hoc onus sustinendum. Non sunt a Deo vocati, sed ab amore proprio plures intrusi. Ergo donis carent, quibus munus digne sustineant.

II. Nempe itaque sibi assumat hunc honorem & pondus, nisi qui vocatur a Deo tam-

quam Aaron. Ars artium est regimen animarum, atque adeo difficillima, & periculorum plenissima. Quare qui sponte tantum suscipit onus, temeritate, & præsumptione non vacat, inquit S. Bernardus ser. x. in Cant. *Ad regimen animarum se se ingerere, quanta impudentia est!*

III. Severam a Confessario rationem Deus exiget omnium animarum quarum audierit confessiones. In examen adducet abolutiones imperitias, profectum, animarum neglectum, correctionem omisam, remedia non opportune applicata. Severissime discutit iudex tremendus opinionum usum, pulvillos adiectos ad capiendas animas. Quot ob hoc sanctum ministerium male peractum, alioquin sanctioris vitæ & disciplinæ, perierunt? Quoniam si cæcus cæco ducatum præset, ambo in foras cadunt, inquit Christus Dominus.

IV. Cardinali Berullo, sapientia & pietate celeberrimo, unius animæ cura difficilior amplissimi regni regimine visa est. Siquidem angustia, scopuli, syrtes undique circumstant. Si plus æquo remissior sis & benignior, periculo damnationis obnoxius es. Si iusto severior, & restrictior sis, non minori subiacet naufragandi periculo. Quis autem inter hæc extrema ita veram insistere viam valet, ut neque ad dexteram, neque ad sinistram declinet? Quis iura Dei sic tueri valet, ut hominum imbecillitatem non opprimat? Quis hominum infirmitati ita providere, & consulere potest, ut in Dei iura non delinquat? Illinc amor placendi hominibus struit insidias, & ad laxa benignitatis fucos delibuta, impellit; hinc spiritus nimiae severitatis, & singularitatis genius tenebras offundit. Deest huic fortitudo evangelica; caret alter necessaria scientia. Doctus hic est; sed prudentia destitutus, a recta via deflectit. Ne multa: tam pauci sunt huic provincie pares, ut S. Ioannes Chrysostomus *hom. ult. in epist. ad Hebræos* hæc scribat. *Quid dicemus infelicibus illis & miseris qui semetipsos ad alios regendos præcipitant, & se in tantorum suppliciorum abyssum iactant? Omnium, quos regis, mulierum, puerorum, atque virorum tuitionem redditurus es. Tanto igni tuum subiectis caput. Miror, si potest salvari aliquis rector. Post tantam enim comminationem, quam negligentia videmus illatam; video aliquos etiam concurrere, & præcipitare semetipsos tantæ moli, ac tantæ regiminis difficultati. Si enim qui necessitate compelluntur, nullum poterunt adhibere refugium; neque ullam excusationem reperient, quando res male tractaverint, & quando negligentem rem gesserint suam:*

suam: (nam & Aaron necessitate compulsus est, & tamen in periculum venit; sed & Moyses pericula sæpius sustinuit, qui regimen illud sæpe recusaverat; & Saul, cui alius commissus est principatus, postquam recusavit, in pericula incidit, qui male sui regimini administravit officium:) quanto ergo amplius qui cum studio, & ambitione petunt principatum, & semetipsos præcipitant, severius punientur? . . . Oportet ergo timere, & tremere & propter conscientiam, & propter molem, & magnitudinem curæ. Et neque, dum quis ad principatum trahitur, semel recusare; neque, dum non trahitur quisquam, semetipsum debet præcipitare: sed considerantes tantæ dignitatis amplitudinem, oportet effugere: comprehensos autem obsequium, & reverentiam oportet ostendere: nihil immoderate faciendum est; sed antequam fiat, si præsenferis, fugere, ac secedere, persuasus tibi ipsi, quod ad illam rem sumendam indignus existas: comprehensus autem similiter reverentiam exhibeas. Ubique ingenuitatem, & modestiam debes ostendere. Quod hic scribit, opere complevit Doctor sanctissimus.

V. Sola igitur Dei gratia aptos tanto muneri defungendo nos reddere valet. Hæc gratia ferventi & iugi oratione imploranda est. Qui a Deo vocati ad tantum ministerium sunt, firmam concipere spem debent, se illam affecturos. E contrario, qui hanc dignitatem ambiunt, pavere & contremiscere debent.

VI. Unde noscam signa vocationis? inquires. Si a superiore, te incio, delectus fueris: si divinarum Scripturarum studio operam dederis, & ea præstiteris, & affectus fueris quæ sancti Doctores necessaria existimant. An illos vocatos a Deo dixeris quos vides aliquam Summulam, aliquod compendium casuisticum revolventes, ut aliquorum casuum decisiones memoriæ commendent? Qui hoc ministerium percipiunt, ne otio, inquit, diffuant, ut aliquid operentur, ut Confessarii nominentur? Qui munusculis alliciunt examinatores, aut alios, qui suffragia dare possunt, illosque promovere ad regimen animarum obtinendum? Væ, væ & ambientibus, & consentientibus.

VII. Quid de illis superioribus dicendum qui ineptos promovent? Ecclesia, inquit, Confessariis indiget. Revera hic, aut ille semidoctus est, parvaque prudentia præditus; at necessitas urget ut exponatur pro confessionibus audiendis. Alii turbantur, nisi promoveantur. Hi ne a Deo vocati? Hi ne sustinendo muneri pares? Quid ergo miramur, si ex millibus unum aptum agnoscant viri sancti? Quis non videt, eiusmodi intrusos in sanctum ministerium gravissimo damnationis periculo obnoxios, a quo sane immunes non sunt superiores, examinatores, suffragatores minus vigiles, & experrecti? Verum iterum sermo de hoc redibit in expositione sacramenti Ordinis.

DISSERTATIO II.

DE IURISDICTIONE MINISTRIS SACRAMENTI

P O E N I T E N T I Æ.

CAPUT I.

Solus ne Sacerdos est sacramenti poenitentiae minister?

I. Utherus iis omnibus absolvendi facultatem concessit qui Pastoris officium assumunt, diabolo etiam, si hominis specie in Ecclesiam irreperet: & novatores communiter negant, solis Sacerdotibus factam a Christo esse facultatem absolvendi. Valdenses laicis sancte viventibus hanc absolvunt. Conc. Theol. Tom. IX.

vendi tribuunt potestatem, quam cum Albigenis, & Hussitis adimunt Sacerdotibus improbis. Concilium Constantiense proscript hunc Ioannis Wicleffi errorem: *laicum, si vir frugi fuerit, clavium potestatem a Christo accepisse*. Communiter novatores afferunt, peccata post baptismum dimitti per prædicationem Evangelii, prout fidem excitat. Unde inferunt solvendi potestatem penes eos esse qui promissa in Evangelio contenta annuntiant etiam per iocum.

II. Omnes errores istos damnavit Concilium Tridentinum sess. XIV. Nam can. IX. V 3 hæc

hæc definit. Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum iudiciale, sed nudum ministerium pronuntiandi, & declarandi remissa esse peccata confitentis, modo tantum credat se esse absolutum, aut Sacerdos non serio, sed ioco absolvat; aut dixerit, non requiri confessionem poenitentis, ut Sacerdos eum absolvere possit; anathema sit.

III. Rursus can. x. Si quis dixerit; Sacerdotes qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi, & solvendi non habere; aut non solos Sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus, & singulis Christi fidelibus esse dictum: Quæcumque ligaveritis &c. quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata, publica quidem per correptionem dumtaxat, si correptus acieverit; secreta vero per spontaneam confessionem; anathema sit.

IV. Igitur dogma fidei est, solos Episcopos, & Sacerdotes posse sacramentum poenitentiae administrare. Constat ex Ioan. c. xx. Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. Quæ verba perpetua Ecclesiae traditio ad solos Apostolos, eorumque successores, exclusis laicis, pertinere declaravit. S. Cyprianus Lib. de lapsis, docet, per Sacerdotes dari lapsis dolentibus ac deprecantibus pacem. S. Basilius in Reg. brev. n. 228. ait, Sacerdotibus aperienda peccata esse, quia illis credita est dispensatio divinorum mysteriorum. S. Ambrosius L. I. de poenit. cap. II. ubi sermonem habet de absolvendi a peccatis potestate, ait: Ius hoc solis permixtum est Sacerdotibus. Idem docent ceteri Patres. Quare iure Synodus Tridentina sess. xiv. cap. vi. declaravit. Circa ministerium huius sacramenti declarat S. Synodus, falsas esse, & a veritate Evangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines, præter Episcopos, & Sacerdotes, clauvium ministerium perniciose extendunt: putantes verba illa Domini: Quæcumque alligaveritis super terram &c. ad omnes Christi fideles indifferenter, & promiscue, contra institutionem huius sacramenti, ita fuisse dicta, ut quivis potestatem habeat remittendi peccata.

V. S. Thomas in Suppl. quæst. xix. art. 3. & quæst. viii. art. 1. hanc promittit rationem. Gratia quæ in sacramento datur, a capite in membra descendit: & ideo solus ille minister est sacramentorum qui habet ministerium super corpus Christi verum: quod solius Sacerdotis est, qui consecrare Eucharistiam potest: & ideo cum in sacramento poenitentiae gratia conferatur, solus Sacerdos minister est huius sacramenti.

VI. Opponunt illud Iacobi v. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvetur. Resp. Varia sunt Auctorum responsa. Alii intelligunt præfata verba hunc sensum habere. Confitemini alterutrum homines hominibus, non quibuslibet, sed Presbyteris; ut colligitur ex verbis immediate antecedentibus. Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiae: & orent super eum &c. Confitemini alterutrum peccata vestra. Venerabilis Beda hunc locum interpretatur de culpis venialibus. Alii dicunt, S. Iacobum velle ut omnes candide fateantur propria peccata, nemoque proterve eadem excuset.

VII. Utcumque præfata verba exponantur, nemo Catholicorum heinc colligit, alios præter Sacerdotes absolvere a peccatis posse. Olim in mortis articulo fideles, non habentes copiam Sacerdotis, confitebantur alicui laicorum adstantium, ut refert Magister in IV. dist. xvii. in quem locum S. Thomas in Suppl. quæst. viii. art. 2. ad 1. inquit: Confessio ex defectu Sacerdotis laico facta sacramentalis est quodammodo, quamvis non sit sacramentum perfectum: quia deest ei quod est ex parte Sacerdotis. Et ad 3. Ideo oportet quod iterum confiteatur Sacerdoti, cum copiam habere potuerit, & præcipue quia, ut dictum est, sacramentum poenitentiae perfectum non fuit. Dicitur sacramentum quodammodo, ratione nempe materiae, in peccatorum confessione sitæ. Sed deest id quod est ex parte Sacerdotis, nempe absolutio.

VIII. Insuper S. Cyprianus epist. xii. permittit Diaconis, absente Presbytero, ut poenitentes absolvant, Occurrendum, inquit, puto fratribus nostris, ut qui libellos a Martyribus acceperunt, si incommodo aliquo, aut infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectent præsentiam nostram, quin apud Presbyterum præsentem quemcumque, vel si Presbyter reperiri non fuerit, & urgere exitus coeperit, apud Diaconum quoque exomologesim (confessionem) facere delicti sui possint, ut manu eis in poenitentiam imposita, veniant ad Dominum in pace, quam dari Martyres literis ad nos factis desideraverunt.

IX. S. Cyprianus permittit Diaconis in laudato testimonio absolvere poenitentes a poenis canonicis, pro quarum remissione libellos supplices Martyres porrigebant, eosque communioni Ecclesiae restituere. Minime vero Diaconis permittit absolvere sacramentaliter a peccatis. In præfata siquidem epistola sermonem habet Cyprianus de lapsis publice poenitentibus; & cum ipse absens

esset

esset, scribit, ut si desit Presbyter, Diaconus eorum exomologesim, seu confessionem recipiat, & manum eis imponat: quoniam, licet impositio manus Diaconi peccata non remittat, eos tamen Ecclesiae reconciliat. Quare inquit S. Thomas loc. cit. qu. viii. artic. 2. Quamvis qui non est Sacerdos, sacramentum efficere non possit, ut faciat id quod ex parte Sacerdotis est, absolutionem scilicet; defectum tamen summus Sacerdos supplet, admissa hypothese, quod poenitens revera contritus sit, & desiderio sincero ardeat suscipiendi sacramentum. Ordinavit itaque Cyprianus ut ea omnia fierent quæ præstari humana industria possent; quemadmodum peragebant illi qui laicis confitebantur. Quæ expositio eiusdem Cypriani verbis in Lib. de lapsis confirmatur, ubi inquit: Confiteantur singuli delictum suum, dum adhuc qui deliquit, in sæculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio, & remissio facta per Sacerdotem apud Dominum grata est. Confessio, in extrema necessitate facta Diacono, sacramentalis non erat.

X. P. Claudius La-Croix Lib. VI. part. II. n. 1483. inquit: Quamvis sententia communiior & probabilior sit quod laicus, absente Clerico, ne quidem in articulo mortis valide absolvat a censuris; quia tamen oppositum probabiliter tenent graves Auctores, quos referunt Diana, & Moya, eo quod purent, piam matrem Ecclesiam, quæ id etiam laico delegare potest, pro eo articulo nolle eum quem poenitet, privari beneficis sepulturæ, & communibus suffragiis; hinc infert Sanchez, laicum teneri pro tali casu absolvere a censuris. Hæc tenus La-Croix. Hæc sunt pia commenta Probabilissimi, falsa alioquin & arbitraria. Sed graves Auctores probabiliter hoc docent. Qui sunt hi graves Auctores? Diana, Moya, & similes. De pietate matris Ecclesiae infra sermo erit.

C A P U T II.

Præter ordinis potestatem requiritur in Sacerdote iurisdicctio, a priori potestate distincta, ut valide absolvat.

I. Duplicem in Sacerdote potestatem distinguunt Theologi omnes. Alteram ordinis, quæ per ordinationem confertur his verbis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata &c. Et hanc solis Sacerdotibus conferri ostensum est cap. præced.

II. Potestas iurisdictionis est facultas regen-

di animas subiectas, & gubernandi populum. Et hæc duplex est: Altera ordinaria, quæ annexa officio & dignitati est: altera delegata, quæ ex commissione habetur.

III. Præter potestatem ordinis requiri in Sacerdote potestatem iurisdictionis a priori potestate distinctam, ut valida sit absolutio, convenit penes omnes Catholicos: & id declaratum in Tridentino habemus sess. xiv. cap. vii. his verbis: Quoniam igitur natura, & ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur; persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem.

IV. Duo hic Concilium definit. Primum persuasum semper in Ecclesia fuisse, necessario requiri hanc iurisdictionis facultatem. Idque cuique, in disciplina ecclesiastica; & sacra traditione veritate, notum est. Alterum, absolutionem datam a Sacerdote absque hac iurisdictione vel ordinaria, vel delegata, esse nullam. Quæ duo extra controversiam aleam posita sunt.

V. Oppones. Quilibet Sacerdos in ordinatione accipit potestatem absolvendi a peccatis, quemadmodum consecrandi corpus Christi. Ergo nihil aliud requiritur. Resp. Distinguunt communiter Theologi. Accipit potestatem radicalem, & inchoatam, concedunt; completam, negant: quemadmodum, si Rex institueret iudices, quin designaret subditos, in quos iudicium exercere possent. Quæ distinctio vera est in sensu quo illam explicant. Nam ideo incompletam, radicalem, & inchoatam vocant, quia deest iurisdicctio in subditos, circa quos reduci in actum illa potestas queat. Ceterum nihil prohibet quominus dicamus, potestatem illam completam perfectamque esse in suo genere, quantum est ex parte Sacerdotis rite ordinati, remittendi peccata. Et sic dici completa potest in actu primo. Verum, ut in actum secundum prodeat, oportet ut eidem Sacerdoti subiiciantur subditi, in quos iudicium exercere possit. Ecclesia itaque approbando Sacerdotem ad audiendas confessiones, non confert additamentum potestatis remittendi peccata, quia hæc potestas est a Christo Domino, qui eam confert limitatam, restrictam, & dependentem a consensu Ecclesiae, quæ adprobando Sacerdotem ad confessiones, removet impedimentum, designat subditos subiectos huic potestati plus & minus, prout expediens

indicat. Refringere enim potest hanc potestatem & quantum ad loca, & quantum ad personas, & ad tempus, ut mox dicemus. Ne multa: quocumque modo hæc duplex potestas, divina, & ecclesiastica explicetur, convenit penes omnes Catholicos Sacerdotem nec licite, nec valide absolvi posse penitentes, nisi ad id munus approbatus ab Ecclesia sit. Verum ex consensu perpetuo Ecclesie in articulo mortis omnes Sacerdotes valent ab omnibus peccatis, & censuris absolvi, inquit *sess. XIV. cap. VII.* Concilium Tridentinum. *Ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque adeo omnes Sacerdotes quoslibet penitentes a quibusvis peccatis, & censuris absolvi possunt.*

VI. Insiunt. Sacerdotes eam accipiunt in ordinatione sua potestatem absolvi quam acceperunt ipsi Apostoli. Atqui Apostoli verborum istorum: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remisistis &c.* acceperunt iurisdictionem completam, quin opus fuerit alia iurisdictione. Ergo &c. Resp. Negatur minor propositio. Siquidem Apostoli præter potestatem illis verbis significatam, *Quorum remisistis peccata &c.* indigere speciali missione: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos &c.* Accedit quod paritas Apostolorum cum ceteris Sacerdotibus in pluribus deficit. Sed in re aperta non est diutius immorandum.

CAPUT III.

Nullus Sacerdos sive regularis, sive secularis audire confessiones potest secularium absque approbatione Episcopi.

I. **A**pprobationem Episcopi necessariam esse Sacerdotibus omnibus tam secularibus, quam regularibus, ut valide excipiant secularium confessiones, fatentur omnes. Hæc Episcopi approbatio est testimonium authenticum, quo Episcopus fidem facit, se talem Sacerdotem approbasse, & deputasse ad audiendas in sua diocesi confessiones. Licet approbatio hæc sit actus intellectus, quo indicatur Sacerdos idoneus; & iurisdictionis collatio sit actus voluntatis; tamen communiter re ipsa conferuntur hæc duo. Nihilominus Episcopus potest approbare Sacerdotem, tamquam idoneum; & simul iurisdictionem ad tempus, iusta occurrente causa denegare.

II. Concilium Tridentinum *sess. XXIII.*

de Reform. *cap. xv.* hæc habet. *Decernit sancta Synodus, nullum, etiam Regularem, posse confessiones secularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegii, & consuetudine quacumque, etiam immemorabili, non obstantibus.* Quibus ultimis verbis revocantur omnia privilegia, & consuetudines contrariæ. Hinc colliges, falsam & laxam esse opinionem Henriquez, & Lamas, qui docent, Doctorem Licentiatum in Theologia, aut in iure canonico esse ipso iure approbatum. Nam Concilium expresse decernit, nullum posse absque approbatione audire confessiones secularium.

III. Pius IV. Romanus Pontifex in Bulla, cui initium, *In Principis Apostolorum*, emanata an. 1565. omnia Regularium privilegia ad terminos restrinxit Tridentini Concilii. *Omnia illa, inquit, & singula privilegia, exemptiones, immunitates, facultates, dispensationes, indulta, confessionalia, Mare Magnum, & aliæ gratiæ in his omnibus, & singulis, in quibus illa statutis, & decretis Concilii Tridentini contrariantur, ipso iure revocata, cassata, & annullata, ac ad ipsius Concilii terminos, atque limites reducta sint, & esse censeantur.*

IV. Urbanus quoque VIII. in Bulla quæ incipit, *Cum, sicut accipimus*, data 1628. hæc statuit. *Omnia, & singula indulta huiusmodi audiendi secularium confessiones absque Ordinarii examine, & approbatione, quibusvis Collegiis, Capitulis, apostolica auctoritate concessa, tempore presentium cassamus, revocamus, tollimus, abrogamus, & annullamus.*

S. U N I C U S.

Nonnullæ difficultates de approbatione Regularium.

I. **Q**uamvis omnes fateantur, Regulares Episcopi approbatione indigere; tamen de more plures instituuntur quæstiunculæ, quas paucis perstringam. Convenit penes omnes, Prælatos regulares posse approbare Confessarios pro audiendis suorum Fratrum regularium confessionibus. Difficultates discutiendæ spectant secularium confessiones.

II. Quæst. I. *Utrum Regularis presentatus Episcopo, & iniuste reiectus, iurisdictionem acqui-*

acquirat, & valide absolvat? Resp. Adfirmabant olim communiter ex vi privilegii concessi in Clementina *Dubium de sepulturis*. Et huic privilegio non derogasse Concilium Tridentinum probabile iudicant, inquit P. Sporer de *Confess. approbat. num. 673.* præter alios Layman, & Castropalaus. Sed hæc sententia falsa est, damnata ab Alexandro VII. prop. 12. *Satisfacit præcepto annuæ confessionis qui constitetur Regulari Episcopo presentato, sed ab eo iniuste reprobato.*

III. Quæst. II. *Utrum Regularis approbatus ab Episcopo unius diocesis, sit approbatus pro aliis diocesis?* Resp. Adfirmabant olim virtute privilegiorum. Verum Clerus Gallicanus damnavit an. 1656. hanc prop. n. 3. *Regulares Ordinum mendicantium, semel approbati ab uno Episcopo ad confessiones audiendas in sua diocesi, habentur pro approbatis in aliis diocesis, nec nova Episcoporum indigent approbatione.* Et summus Pontifex Alexander VII. eandem propositionem in decreto ad Henricum Andegavensem reprobavit, *tamquam falsam, & saluti animarum perniciosam.* Nec iuvat antiqua privilegia allegare.

IV. Quæst. III. *An regulares approbati ad audiendas confessiones secularium, sint approbati ad confessiones Monialium?* Resp. Adfirmabant olim de Monialibus Regularibus subiectis. Sed hæc opinio antiquata est post constitutionem Gregorii XV. editam an. 1621. cuius initium est, *Inscrutabili Dei providentia*, in qua num. 5. habetur. *Confessores vero sive regulares, sive seculares, quomodocumque exempti, tam ordinarii, quam extraordinarii, ad confessiones Monialium etiam subiectarum audiendas, nullatenus deputari valeant, nisi prius ab Episcopo diocesano idonei iudicentur, & approbationem, quæ gratis concedatur, obtineant.* Post hanc constitutionem, Regulares approbati pro audiendis confessionibus unius Monasterii, non possunt confessiones Monialium alterius Monasterii audire absque nova Episcopi approbatione. Et quoties multiplicentur casus deputationis, toties approbandi ab Episcopis sunt. Qua de re lege declarationes post constitutionem Gregorianam *Tom. III. Bull. pag. 297.*

V. Quæst. IV. *Utrum Regulares subire examen Episcoporum teneantur pro audiendis confessionibus?* Resp. Dubio procul subire examen hoc tenentur, si id Episcopis expediens visum fuerit. Hæc sunt Concilii Tridentini verba: *Per examen, si illis videbitur necessarium.* Quamquam igitur Regulares aliqui & doctrinæ existimatione præsent, & laurea

decorati, aut publici Doctoris munere fungantur; non propterea ab onere subeundi examinis immunes sunt, si id Episcopis expediens visum fuerit. Hoc itaque absolute verum est. Subdit tamen Concilium: *Aut alias idoneus iudicetur:* quibus verbis indicatur, Episcopos prudentes esse debere, & cuique suum tribuere honorem. BENEDICTUS XIV. feliciter regnans, dum episcopale munus implebat, viros doctos pro approbatione ad confessiones illorum adeuntes examinatos aliorum Sacerdotum inferioris subfellii constituebat, ut eosdem coram se examine exploraret. Et hoc sapienti consilio iura episcopalia facta testis custodiebat, & simul sapientum virorum honori consulebat.

VI. Dictum alibi repetendum est, Episcopos curare debere ut examinatos potissimum super Scriptura sancta Sacerdotes approbandos pro confessionibus audiendis explorent. Scio hunc morem non obtinere; at certum est, Confessarios esse iudices penitentium ad normam legis evangelicæ, non ad amissim opinionum Casuistarum. Consule *Tom. I. Appar. diss. II.*

VII. Quæst. V. *An Regulares, approbati ab Episcopo absque presentatione Superiorum regularium, ipsique inscius, vel repugnantibus, valide absolvant penitentes seculares?* Resp. Casuista in duas divisi partes sunt. Invalide, nedum illicite, hos Confessarios absolvere, docent plures etiam ex Probabilistis, Henriquez, Fagundez, Castropalaus, Rodriguez, Portel, & alii. Valide e contrario, sed illicite istos absolvere, defendunt Nugnus, Salas, Angles, La-Cruz, Villalobosius, Diana, Antonius a Spiritu sancto, & alii, quos citant, & sequuntur Salmanticenses tract. VI. cap. XI. punct. 7. num. 109. Distinguant duplicem iurisdictionem in Regularibus: alteram habitam ab Episcopo; & vi huius docent posse talem Confessarium regularem absolvere valide, quemadmodum absolvere potest Confessarius non regularis: alteram habitam a summo Pontifice vi privilegiorum; & vi huius iurisdictionis docent non posse, inconsultis propriis Prælati, absolvere a casibus reservatis summo Pontifici, quemadmodum possunt Regulares approbati, & presentati a suis Prælati. Hæc distinctio videtur arbitraria. Nam communis sententia docet, Regulares habere iurisdictionem a Pontifice dependentem a voluntate suorum Prælatorum, & ab approbatione Episcoporum. Natalis ab Alexandro *regul. xv.* docet & ipse valide istos absolvere, sed illicite.

VIII. In hac opinionum varietate quodnam

nam iudicium a me expectas? Nullum dabo. Dicam solum in hac sententiarum diversitate tutiorem partem esse eligendam. Ut igitur Regulares & sacramentorum valori, & suæ conscientiæ consulant, caveant ne, inconsultis superioribus, Episcopis se præsentent, aut post præsentationem & approbationem confessiones audiant.

IX. Disputant pariter Casuistæ, num eiusmodi Regulares, qui, inconsultis propriis Prælati, audiunt confessiones sæcularium cum approbatione Episcopi, peccant mortaliter. Alii affirmant, negant alii. Salmanticenses *loc. cit. num. 110.* cum aliis distinguunt. Si constitutiones Ordinis, vel Prælati id prohibent sub præcepto, vel censura, peccant mortaliter; si non adit talis prohibitio, peccant venialiter. Verum hæc quoque distinctio solido fundamento caret. Nam hæc transgressio est contra votum obedientiæ in re omnium gravissima. Neque comparari cum transgressionibus ullo modo valet quæ violant constitutiones monasticam disciplinam spectantes, ut sunt transgressiones silentii, abstinentiæ, & similia. Ego certe eximere eos non audeam a peccato mortifero qui in re adeo gravi obedientiam debitam Prælati violarent. Hæc enim transgressio directe violat obedientiam.

X. P. Patrius Sporer *num. 682.* ex Tamburino docet, solum peccare mortaliter, quando Superior positive prohiberet subdito Regulari audire confessiones sæcularium; secus ad summum peccabit venialiter. Gratis hoc asseri nobis videtur. Similiter non audeam pro certo asserere quod ibidem ex Layman docet idem Sporer, nempe posse Episcopum, invito Superiore regulari, iurisdictionem conferre Sacerdoti regulari ad audiendas confessiones in sua diocesi. Quoniam non potest Episcopus efficere ut Regularis aliquid accipiat contra votum suum obedientiæ. Illam iurisdictionem acciperet contra votum obedientiæ. Ergo nulla, nedum illicita videtur. Id tamen certe adfirmare non audeo. Illud vero extra controversiam est, talem Regularem, approbatum invitis Superioribus, non frui privilegio Regularium, seu iurisdictione concessa a Papa; cum hæc pendeat a Superiorum consensu. Verum casus isti rari sunt: idcirco longiorem non possulant discussionem.

XI. Quæst. VI. *An Regulares approbati in una diocesi valeant absolvere fideles ad ipsos ex aliis diocesis venientes?* Resp. Sententia affirmativa communis est, & consuetudo obtinet universalis, Episcopis scientibus,

& consentientibus. In diocesi itaque in qua approbati Regulares sunt, omnium undecumque advenientium confessiones audire possunt. P. Sporer allegat facultatem concessam a Gregorio XIII. Patribus Societatis, & per communicationem reliquis Mendicantibus, qua isti semel approbati ab uno Episcopo possint iter agentes audire confessiones fidelium in locis in quibus commodus ad Episcopum non patet accessus, seu in quibus non existit Episcopus. Ergo *approbatio* (inquit P. Sporer) *quam ab Episcopo accipiunt Regulares, & superveniens iurisdictioni simpliciter & præcise ad eandem unam diocesim non coarctatur.* Commentitia hæc nobis videtur. Nec P. Sporer allegat verba Gregorii XIII. sed absolute rem definit. P. Claudius *La-Croix num. 1513.* aperte asserit. *Non audeam sententiam illam sequi. Nec novum compen. Privil. Societatis V. Confessio s. 2. videtur satis fidere isti privilegio.* Hoc satis est ut tamquam arbitrarium reiiciamus privilegium, quod universis Mendicantibus per communicationem extensum asserit P. Sporer.

XII. Quæst. VII. *An Superiores regulares indigeant Episcopi approbatione?* Resp. Plures refert de Lugo, qui docent, Superiores regulares, puta Provinciales, Priores, Rectores, Guardianos, non indigere Episcopi approbatione, sed esse veluti Prælatos curam animarum habentes. Hæc sententia penitus falsa est. Siquidem Concilium Tridentinum, & constitutio Clementis X. *Superni magni Patris-familias*, quam integram producit *La-Croix*, neminem Regularium excipiunt.

XIII. Quæst. VIII. *Regulares possunt ne absolvi sine approbatione Episcopi sæculares in eorum domibus?* Resp. Si sæculares non sint de familia, idest non continuo ibi commorentur, & non fruuntur mensa, necessaria est Episcopi approbatio; secus, si sint de familia. Quando Episcopi approbant Regulares ad audiendas in propria diocesi confessiones sæcularium, frustra repugnant Parochi; cum & ipsi Episcopis subditi sunt.

XIV. Quæst. IX. *Regulares iter agentes, qui habent licentiam a suis Superioribus confitendi, possunt ne in locis, ubi desunt Confessarii proprii Ordinis, eligere sibi in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum?* Resp. Suarez, Taraburinus, & multi alii adfirmant. Negat Valquez cum aliis. In hac materia semper tutior pars est eligenda, cum de valore sacramentorum agatur. Idcirco eligendum Sacerdotem approbatum censeo. Cur, quæso, discrimini te committere audeas, cum sacerdotes approbati obvii sint?

Ut

Ut privilegio fruaris? Non videtur ratio solida; cum privilegium istud in disputationem a Theologis adducatur. Non me latet, communiorem esse oppositam sententiam; sed mihi tutior amplectenda videtur.

XV. Constitutiones O. P. mandant ut Fratres itinerantes, deficientibus Confessariis Ord. nostri, constentur Confessariis approbatis ab Episcopo, sive sæcularibus, sive regularibus. Vide plura apud Fontana. *V. Confessor.* Nec enim vacat expendere plures casus huc spectantes, cum sint expressi in nostris constitutionibus, & in ipso Fontana *loc. cit.*

C A P U T I V.

De iurisdictione ordinaria, & delegata.

I. Iurisdictione, de qua nunc sermo est; dicitur ius ferendi sententiam sacramentalem in poenitentem confessum. Duplex est: ordinaria, & delegata. Ordinaria illa est quæ alicui competit ratione sui officii, idest curæ animarum, quarum est Pastor. Eiusmodi sunt Papa, Episcopus, Abbas, Parochus, Vicarius perpetuus Episcopi, Vicarius capitularis, Summus poenitentarius, Cardinalis in Ecclesia sui Tituli, Vicarii generales Papæ, Legati a latere in provincia suæ legationis. Inter Regulares Generales, Provinciales, Superiores locales habent iurisdictionem respectu subditorum quorum sunt Pastores immediati. Hi omnes veniunt nomine Ordinarii, & nomine proprii Sacerdotis. Heinc Papa non habet Ordinarium, cum sit Pastor supremus. Ordinarius Episcopi est Papa, & Parochi est Episcopus. Archiepiscopus habet iurisdictionem ordinariam absolventi sacramentaliter, dum visitat diocesim Episcopi suffraganei.

II. Iurisdictione delegata illa est quæ alicui Sacerdoti confertur, non ratione curæ animarum, sed ex voluntate illius qui habet iurisdictionem ordinariam, & legitime delegare eam valet. Tum autem legitime eam committere non potest, quando est suspensus, vel excommunicatus non toleratus: quia tunc omni destitutus est iurisdictione. Quamobrem nec approbare ad confessiones valet.

III. Quæst. I. *Qui habent potestatem ordinariam, possunt ne eam delegare?* Resp. Adfirmant omnes, & patet cap. *Cum Episcopus* in 6. quia delegatio est actus proprius potestatis ordinariæ. Excipiuntur Parochi, qui iurisdictionem in proprias oves delegare nequeunt Sacerdoti non approbato a proprio

Episcopo, ut patet ex Tridentino *sess. xxiii. cap. xv. de Reform.* Unus autem Parochus alteri Parocho potest delegare iurisdictionem in proprias oves: quia eo ipso quod sit Parochus, est ab Episcopo approbatus.

IV. Quæst. II. *An quilibet Sacerdos sine ulla approbatione habeat iurisdictionem remittendi venialia, aut mortalia rite confessæ?* Resp. Adfirmant plures. Salmanticenses *tract. vi. cap. xi. punct. 2. num. 8. & 15.* „ Pri- „ mo quilibet Sacerdos iurisdictionem habet „ in foro poenitentiae super peccata venia- „ lia tantum. . . Secundo id quod ex iu- „ risdictione cuiuslibet Sacerdotis super ve- „ nialia tantum ex Ecclesiæ concessione di- „ ximus, extendendum est ad mortalia iam „ legitime confessæ, & absoluta. Henriquez, „ Suarez, Granados, Layman, Leander.

V. Hanc opinionem improbavit quantum ad primam partem Innocentius XI. in suo circa frequentem communionem decreto, dato Romæ 12. Februarii anno 1679. ubi sub initium refert abulum hunc, quo *quis confiteatur peccata venialia simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.* Deinde sub finem hæc adiicit. *Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Si Parochi, & Confessarii etiam regulares, aut quicumque alii Sacerdotes secus egerint, sciant Deo Optimo Maximo se rationem esse reddituros, neque defuturam Episcoporum, & Ordinariorum iustam, ac rigorosam animadversionem in contrasacientes etiam Regulares, etiam Societatis IESU, facultate ipsis Episcopis, & Ordinariis per hoc decretum per Sedem Apostolicam specialiter tributa.*

VI. P. Claudius *La-Croix num. 1553.* inquit: „ Quoad venialia quilibet Sacerdos ha- „ bet iurisdictionem in Religiosos Societatis „ IESU. Suarez. Et hoc declaravit Mutius „ Generalis anno 1633. quamvis Claudius „ Generalis dissuadeat.

VII. Nisi in rescripto decreto Innocentii XI. expresse comprehensi essent etiam Patres Societatis, posset *La-Croix* opponere privilegium, Iesuitas non intelligi comprehensos, quando illorum non fit expressa mentio. Et tamen decretum non ignoravit hic Auctor, cum illud integrum referat.

VIII. P. Dominicus *Viva quæst. 8. art. 1. num. vii.* „ Innoc. XI. an. 1679. voluit ut „ Episcopi non permittant venialium confes- „ sionem fieri simplici Sacerdoti non appro- „ bato ab Episcopo, aut Ordinario. . . Pu- „ to tamen cum Carden. & aliis apud *Croix*, „ quod non sit invalida, & quod non ex- „ pone-

„poneretur periculo frustrationis sacramen-
 „tum: cum enim probabile sit iurisdictionem
 „conferri Sacerdoti immediate a Christo Do-
 „mino: & cum iurisdictione probabili vali-
 „de conferatur sacramentum poenitentiae,
 „ut dicemus quæsito nono; idcirco valide
 „confertur sacramentum a simplici Sacerdo-
 „te absolvente dumtaxat a venialibus, aut
 „a mortalibus alias absolutis.

IX. Tria hic summi momenti capita exa-
 minanda occurrunt. Primum, quod non ob-
 stante prohibitione Innocentii XI. possint sim-
 plices Sacerdotes validam impertiri absolu-
 tionem. Alterum, quod est cum primo an-
 nexum, nempe simplices Sacerdotes habere
 hanc iurisdictionem a Christo Domino im-
 mediate, & independentem a Romano Ponti-
 fice, & a qualibet Ecclesiae potestate. Hoc
 tamen docet P. Viva probabiliter. At conti-
 nuo subdit tertium caput momentosum, nem-
 pe cum iurisdictione probabili valide admini-
 strari sacramentum. Fatentur omnes, iurisdic-
 tionem esse absolute necessariam ad sacra-
 menti valorem. Fatetur ipse P. Viva cum
 ceteris omnibus, Sacerdotem absque iurisdic-
 tione invalide absolvere. Porro Innocentius
 XI. reprobavit usum opinionis probabilis re-
 lista tutiore, cum de sacramenti valore agi-
 tur. Sed de hoc tertio puncto fusius infra.
 Duo priora paucis discutiamus. Unde colligit
 P. Viva, Sacerdotes habere a Christo Domi-
 no iurisdictionem in venialia? Non sane ex
 alio textu, quam ex hoc: *Quorum remiseri-*
itis &c. Verum hinc colligunt omnes Catho-
 lici, iurisdictionem seu potestatem remittendi
 mortalia, limitatam tamen, & subiectam
 approbationi Episcopi, vel Ordinarii. Si P.
 Viva cum paucis aliis Probabilistis ex hoc
 textu colligit, simplices Sacerdotis iurisdic-
 tionem a Christo Domino habere in venia-
 lia independentem ab ipso Pontifice summo,
 nedum ab Ordinario; quidni inferri poterit,
 talem iurisdictionem simplicem Sacerdotem
 habere a Christo Domino in mortalia? Ubi
 in textu sancto discriminis vola? Ubi in tra-
 ditione diversitatis vestigium?

X. Reponet P. Viva, se hæc asserere *pro-*
babilitate, non absolute. Peregrine. Et pro-
 pterea nos asserimus, Probabilissimum omnia
 invadere. Unde istius *probabilitatis* origo?
 Unde fundamentum? Ex auctoritate pauco-
 rum Probabilistarum. At hi Probabilistæ unde
 hauserunt probabile esse, Sacerdotes sim-
 plices a Christo Domino habere iurisdictionem
 in venialia, & in mortalia confessa inde-
 pendentem a iurisdictione Ecclesiae? Unde hoc,
 nisi a proprio opinandi modo?

XI. Nunc paucis rem perfringo, & di-
 co, tum illicitam, tum invalidam fore ab-
 solutionem datam a simplici Sacerdote a ve-
 nialibus, & mortalibus confessis; quia nul-
 libi constat Sacerdotes habere hanc iurisdic-
 tionem a Christo Domino. Neque constat
 eos illam habere ab Ecclesia; immo Ecclesia
 voce Innocentii XI. prohibet eiusmodi ab-
 solutiones. Accedit sæpe difficillimum esse
 discernere inter veniale, & mortale: &
 quilibet Sacerdos, maxime Probabilista, iu-
 dicabit veniale quod reipsa est mortale: a
 quo etiam absolvet. Et ecce horrenda absur-
 da ex hoc novo opinandi modo per universam
 Theologiam grassari.

XII. Sed ecce aliam laxam opinionem ex
 præfato opinandi modo proficiscentem. Sal-
 manticensis tract. VI. cap. XI. punct. 2. n.
 16. „Rogabis primo, an, si contingat quem-
 „piam bona fide confitentem de solis venia-
 „libus alicui simplici Sacerdoti, habere for-
 „tasse occultum, & invincibiliter oblitum
 „aliquod mortale, adhuc confessio & abso-
 „lutio valeat, qua indirecte etiam morta-
 „lia remittentur? Negat Candidus... Ad-
 „firmant tamen *probabiliter*, in casu posito
 „adhuc confessionem, & absolutionem vale-
 „re, qua indirecte etiam mortalia remittentur,
 „cum onere tamen confitendi mortalia
 „invincibiliter oblita legitimo Confessario,
 „cum postea venerint in memoriam, & ad-
 „erit tempus præcepti confessionis. *Suarez,*
Granados, Leander, Henrix &c.

XIII. Observandus progressus est. Primo
 dicunt, posse simplicem Sacerdotem absolve-
 re a venialibus. Post a mortalibus confessis.
 Deinde a mortalibus invincibiliter oblitis.
 Quarto tandem a mortalibus bona fide con-
 fessis. Quærit enim Leander tract. V. disp.
 XI. quæst. 14. „An saltem possit omnis Sa-
 „cerdos nullo modo expositus valide absol-
 „vere poenitentem qui bona fide confite-
 „tur peccata venialia, & mortalia simul?...
 „Probabilius respondeo posse in utroque ca-
 „su valide absolvere a mortalibus: licet cer-
 „tior factus poenitens, quod Sacerdos ille non
 „habeat iurisdictionem super mortalia, te-
 „neatur iterum confiteri.

XIV. Hæc omnia laxa sunt, falsa, & im-
 probata ab Innoc. XI. Nec est quod fusius
 eadem refellam, cum natura sua præferant
 & falsitatem, & iurisdictionis perturbatio-
 nem, & plura alia absurda.

XV. Quæst. III. *Utrum omnis Sacerdos in*
articulo mortis habeat iurisdictionem absolven-
di a peccatis, & a censuris? Resp. Articulus
 mortis est, cum ex morbo, aut vulnere mor-
 tem

tem instare, moraliter certum iudicatur. Pe-
 riculum mortis dicunt esse quando probabilis
 certitudo adest mortis imminentis. Quam-
 quam aliqui hæc duo distinguant; tamen in
 hac materia articulum mortis & periculum
 mortis pro eodem accipiunt Sylvester, Na-
 varrus, Medina, Paludanus, Adrianus, Sua-
 rez, Vasquez, Nugnus, Lugo, Coninch, &
 plurimi alii, quos citant, & sequuntur Sal-
 manticensis tract. VI. cap. XI. punct. 2. n.
 24. & hæc sententia mihi probatur. Tum
 quia licet metaphysice hæc duo distingui per
 intellectum valeant; tamen in praxi vix di-
 scerni possunt. Et reipsa in præfati mate-
 ria pro eodem accipi ab Ecclesia, colligunt
 præfati Auctores ex cap. *Si quis suadente*, 17.
 q. 4. & ex cap. *Eos qui*, de sent. excom. in
 6. Tum quia hæc iurdictio est directe in
 favorem poenitentis ad evadendam æternam
 damnationem. Illud tamen advertas velim:
 periculum istud grave sit oportet, & quod
 vix distingui certo possit a mortis articulo.
 Quod monitum eo spectat, ne novæ benigni-
 tatis prætextu plus iusto extendatur hæc iur-
 dictio simplicium Sacerdotum, coarctata ad
 solum articulum, seu periculum proximum
 mortis. Quibus præmissis.

XVI. Omnes Sacerdotes simplices non ap-
 probati, excommunicati vitandi, apostatæ,
 hæretici, degradati absolvere quoscumque fi-
 deles possunt a quibuscumque peccatis, &
 censuris in articulo, seu proximo periculo
 mortis, ut docent plures. Sed de hoc infra
 cap. VI. §. 2. qu. 14.

XVII. In mortis articulo, si adfit Sacer-
 dos approbatus, non potest simplex Sacerdos
 non approbatus absolutionem impertiri: quia
 nulla est necessitas, cui tantum consu-
 lere intendit Ecclesia: quidquid in opposi-
 tum pauci doceant. Omnes tamen excipiunt
 casus in quibus simplex Sacerdos iam ince-
 pit confessionem, quando legitimam ha-
 bebatur iurisdictionem, quæ non expirat, nec
 interruptur per adventum Sacerdotis ap-
 probati. Similiter quando is qui approbatus
 est, nollet audire confessionem, posset sim-
 plex Sacerdos absolvere &c. Quamvis Sa-
 cerdos approbatus sit alterius diocesis, præ-
 ferri debet simplici Sacerdoti.

XVIII. Delegatur etiam iurisdictione Men-
 dicantibus ab Ordinario approbatis vi privi-
 legiorum ad omnes casus, & censuras Papæ
 reservatas, exceptis casibus Bullæ cenæ, &
 sex aliis a Clemente VIII. extra Urbem, &
 intra Italiam reservatis. Delegatur quoque
 indirecte iurdictio, quando alicui facultas
 conceditur vel a iure, vel a consuetudine

eligendi sibi Confessarium. Quilibet fidelis
 obtinere a summo Pontifice potest faculta-
 tem eligendi sibi Confessarium, diocesanus
 ab Episcopo, parochianus a suo Parocho, &
 Regularis a suo Superiore. A iure Episcopi
 habent ut queant eligere simplicem Sacerdo-
 tem, illumque approbare ad suam, & fide-
 lium suæ diocesis confessiones audiendas.
 Parochi nequeunt etiam ex propriis parochia-
 nis eligere sibi in Confessarium Sacerdotem
 simplicem. Quapropter damnata est proposi-
 tio hæc 16. ab Alexandro VII. *Qui benefi-*
cium curatum habent, possunt sibi eligere in
Confessarium Sacerdotem simplicem non appro-
batum. Idem dicendum potiori iure de cæ-
 teris Prælatibus Episcopo inferioribus. Ex con-
 suetudine, seu ex tacita Papæ concessione
 Imperatores, Reges, Legati a latere facul-
 tatem habent eligendi sibi Confessarium. Lu-
 go, & alii docent, hac eadem facultate Car-
 dinales præditos esse, imo istos posse fami-
 liaræ suæ impertiri facultatem eligendi sibi
 Confessarium; quod an verum sit, me latet.

XIX. Quæst. IV. *Qui habet iurisdictionem*
ordinariam, aut delegatam, potest ne illam
exercere in aliena diocesi cum propriis subdi-
tis? Resp. Adfirmant communiter iuniores,
 dummodo formula delegationis non limite-
 tur pro tali loco, & diocesi, ut communiter
 fieri solet. Quoniam, inquit, sola iurisdic-
 tio contentiosa, quæ strepitum iudiciali-
 um annexum habet, clauditur intra pro-
 prium territorium; secus iurdictio sacra-
 mentalis voluntaria, quæ spectat personas,
 & non locum. Ad Bullam Clementis X. *Su-*
perna respondent, ibidem prohiberi, ne Re-
 gulares approbati in hac diocesi, queant in
 altera diocesi absolvere illius diocesis sub-
 ditos; minime vero vetari, ne ceteri, ha-
 bentes iurisdictionem aut delegatam, aut or-
 dinariam, possint subditos propriæ diocesis,
 in qua sunt approbati, absolvere in aliena
 diocesi. Ita docet P. Viva cum pluribus a-
 liis. Verum attendendum est quid consuetu-
 do legitima obtineat. Nam si consuetudo ob-
 tinet ut Parochus proprios parochianos confi-
 teri valeat in aliena diocesi, non repugnan-
 tibus Episcopis, aut Parochis, sed tacite con-
 sentientibus, standum eidem consuetudini fir-
 matæ tacito consensu mutuo Pastorum est.

XX. Quæst. V. *Quisnam sit proprius mini-*
ster vagorum, & peregrinorum, & eorum qui
habent domicilium in duplici parochia? Resp.
 Vagi dicuntur qui non habent proprium do-
 micilium: & istorum Parochus est ille sub
 quo reperiuntur tempore confessionis. Qui
 peregrinantur, & iter agentes, quamvis pro-
 prium

prium domicilium, & Parochum habeant, possunt confiteri vel Parocho loci, ad quem perveniunt, vel cuilibet Confessario ex approbatis. Et hoc ex consuetudine & consensu tacito suorum Pastorum patet; dummodo tamen in fraudem, & ex industria non discesserint a proprio domicilio, ut alibi confiterentur. Qui habent duplex domicilium in duplici parochia, possunt utrique Parocho confiteri. Qui maiori anni parte habitant in aliquo loco, licet alibi domicilium habeant, possunt eiusdem loci Parocho confiteri.

XXI. Quæst. VI. *An iurisdictio acquiratur sola consuetudine?* Resp. Negativa sententia communis est, nisi accedat consensus saltem tacitus superioris. Nec sufficit consensus præsumptus, vel interpretativus, quem daret, aut certo creditur daturus superior, si interrogaretur; neque sufficit rati habitio de futuro danda: sed necessarius est consensus de præsentibus existens, & signo aliquo expressus & manifestatus; & hoc consensu tacito Ordinariorum possunt existentes extra propriam parochiam confiteri cuicumque Confessori approbato. Parochi, aut Saceliani approbati valent audire alienorum parochianorum ad se confluentium confessiones.

XXII. Quæst. VII. *Quandonam iurisdictio Confessarii amittatur, vel impediatur?* Resp. Confessarius excommunicatus non toleratus omnem amittit iurisditionem, solumque in articulo mortis absolvere potest. Excommunicatus toleratus valide, quamvis illicite, absolvit. Parochum excommunicatum non toleratum, quamdiu non est parochia privatus, posse concedere alteri, ut matrimonio assistat, secus delegare iurisditionem audiendi confessiones, cocent plures: quia assistere matrimonio non est iurisditionis, sed testimonii actio; delegatio vero iurisditionis est actio iurisditionis, quam nec valide, nec licite exercere valet. Hanc opinionem, ad primam partem quod attinet, falsam reputo. Assistere matrimonio non iurisditionis, sed testimonii actio est? Omnes ergo, sicut possunt esse testes, poterunt esse matrimonii ministri? quod est absurdum.

XXIII. Quando Confessarius absolvit excommunicatum, sub gravi culpa debet præmittere absolutionem a censuris, antequam absolvat a peccatis; sicuti præmittenda est absolutio a suspensione, & interdicto.

XXIV. Quæst. VIII. *An Episcopi limitare possint iurisditionem ad tempus, ad personas, ad casus determinatos?* Resp. Duplex distin-

guenda limitatio est. Altera quæ modum exequendi iurisditionem spectat, puta, ut confessiones audiantur in templo, post Solis ortum, & non post Solis occasum &c. Quo in casu si Confessarius violet hanc præscriptionem, valide, sed illicite absolvit. Altera limitatio spectat substantiam iurisditionis; ut quando limitatur ad confessiones virorum, & non mulierum, ad hos, & non ad illos casus: quo in casu absolutio invalida foret, si exerceretur ultra casus præscriptos. Porro eas limitationes præscribere iure valet Episcopus quas, partium studio deposito, in Domino iudicaverit necessarias. Absque enim iusta & rationabili causa, posita habilitate Confessarii, nequit iurisditionem coarctare. Idque respectu Regularium aperte declaravit Clemens X. in citata constit. *Superna*, ubi inquit, *illos Religiosos, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti sunt, absque limitatione temporis, ceterorumque locorum, aut generis personarum, in diocesi propria admittendos; quoad ceteros vero, qui non adeo idonei repertiuntur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinquit, ipsos cum limitata facultate approbare, & admittere.* Si tamen Episcopus etiam absque iusta causa limitaret, limitatio confiteret, & invalidas efficeret absolutiones dadas contra limitationem; sicuti quando absque iusta causa reprobarer, ut dictum est supra.

XXV. Quæst. IX. *An iurisdictio morte concedentis expiret?* Resp. Communis sententia docet, iurisditionem in hoc foro delegatam in generali a summo Pontifice non definire per eius mortem, sed persistere: idque Auctores colligunt ex praxi in Pœnitentiariis, & in Regularibus a summo Pontifice delegatis. Idque constat ex cap. *Si super gratia*, de officio delegati in VI.

XXVI. Disputant vero in utramque partem de delegatione concessa ab inferioribus Prælati, ut ab Episcopo, a Parocho. Explicare asserunt plures, quando res sit integra, ut si confessio incepta non sit. Communis alii negant, docentque continuare, donec vel labatur tempus præfinitum, vel revocetur a successore. Hoc colligunt ex praxi. Quoniam, defuncto Episcopo, & cessante Prælati regulari a suo officio, Confessarii in suo munere perseverant audiendi confessiones, non modo inceptas, sed etiam novas. Accedit regula communiter approbata, quod gratia iam concessa non expiret finita concedentis iurisditione. Nec consistit paritas de Vicario generali Episcopi, qui, mortuo

Epi-

Episcopo, caret potestate: quia hic unum cum Episcopo tribunal efficit, Confessarius vero delegatus tribunal aperit a delegante distinctum. Similiter si delegans removeatur ab officio, si privetur, si ipse cedat, aut renuntiet, delegatus non amittit iurisditionem, donec revocetur a superiore succedente in iurisditionis administrationem.

XXVII. Quæst. X. *An delegatus possit subdelegare?* Resp. Adfirmat Sanchez *Lib. III. de matrim. disp. xxxii.* quem citat, & sequitur P. Viva q. VIII. art. i. n. 13. ubi laudat Bordonium, Peyerinum, Dianam, Navarum, & alios, qui docent, Confessarium qui accipit potestatem ab Episcopo absolvendi a reservatis, posse in casu occurrenti hanc facultatem subdelegare alteri. Hæc opinio mihi non probatur: quia delegatio est personalis concessa huic personæ, & non alteri. Ergo qui illam accipit, non potest eandem alteri communicare.

XXVIII. Quæst. XI. *An error communis, deficiente titulo colorato, sit satis ut iurisdictio conferatur?* Resp. Aliquis est simplex Sacerdos carens omni iurisditione. Illum ut Pastorem, aut Confessarium habent omnes alicuius loci fideles. Hic est error communis de iurisditione illius Sacerdotis. Si autem Sacerdos simplex obtineat ab Episcopo beneficium parochiale, verum ob aliquod impedimentum canonicum, puta excommunicationem, aut simoniam, aliudve obstaculum invalide obtineat, & possideat beneficium parochiale; vi huius ab omnibus habetur ut Parochus, vel Curatus. Hic est error communis, coniunctus cum titulo colorato. Possidet enim titulum, nempe collationem beneficii parochialis collati a legitimo Superiore, nempe ab Episcopo. Sed quia invalide beneficium collatum fuit, possidet quidem titulum, non tamen verum, sed falsum & apparentem, ideo coloratum nuncupatum. Qui vero beneficium non obtinet, sed falsis literis se Parochum fingit, nullum titulum, nec coloratum habet.

XXIX. Communis sententia docet, communem errorem coniunctum cum titulo colorato, quo aliquis habetur ut Parochus, aut Curatus, satis esse ad iurisditionem, quæ talis possit valide absolvere, & alia sacramenta administrare: quia ob publicam utilitatem Ecclesia in hoc casu collati invalide beneficii confert reipsa iurisditionem: ut communis Theologorum, & Canonistarum sententia docet.

XXX. Quid, si desit titulus coloratus, & adit solus error communis? Etiam tum suffi-

cientem iurisditionem adesse ad valide absolvendum, defendunt nonnulli Probabilistæ. P. Dominicus Viva quæst. VIII. art. i. n. 16. „ Respondeo iurisditionem conferri, non „ solum quando errori communi adiungitur „ titulus coloratus... Sed etiam probabiliter, „ ter, si error communis non coniungatur „ cum titulo colorato; puta, si Sacerdos „ non habens iurisditionem, bona, vel mala „ la fide exponat se confessionali ad confessiones „ nes audiendas, communiter censetur Confessarius approbatus. Ita Diana, Molfesius... „ Debet autem hic error esse probabilis, non „ vero supinus, aut crassus “

XXXI. Hæc opinio & falsa, & laxa mihi videtur: neque enim præsumi Ecclesiæ consensus rationabiliter potest. Quando adest titulus coloratus, nempe quando Sacerdos subit examen coram Episcopo, quando obtinet in conspectu hominum beneficium, & ut Parochus ab omnibus tam solidis fundamentis habetur, sapienter & provide S. Mater Ecclesia confert iurisditionem. At Sacerdotes iniqui exponunt se in tribunali fide mala ad confessiones excipiendas: & istis Ecclesia iurisditionem confert ob utilitatem fidelium? Ita ne vero? An non vides, heinc maiora, & horrendiora consequi absurda quam sit utilitas pœnitentium? Nam, admittitur hac doctrina & persuasione in populo christiano, quod validæ sint confessiones, & absolutiones talium fictorum Confessariorum, iam aperitur ianua omnibus iniquis & sceleratis Sacerdotibus fingendi se Confessarios, disseminandi errores, hæreses, & seducendi populum christianum. Siquidem, ut credantur Confessarii, fat est, inquit P. Viva, ut error non sit supinus, aut crassus, sed probabilis. Quid autem facilius hoc errore probabili, contrario errori supino, & crasso? Nam nemo præsumitur malus, nisi probetur. Ergo quoties fideles vident Sacerdotem sedentem in tribunali, præsumere debent esse Confessarium, licet non sit; & error communiter semper probabilis erit, & non supinus. Utilitas ergo pœnitentium, quæ obtruditur pro fundamento iurisditionis ab Ecclesia collatæ, inepta res est, si conferatur cum universali damno, & perturbatione ministerii, & scandalis, atque absurdis, quæ sequerentur, si consisteret præfata opinio P. Viva, & aliorum. Titulus coloratus perquam rarus est. Errores isti communes non supini, sed probabiles frequentissimi forent, semel admittitur doctrina, quod eiusmodi confessiones, & absolutiones validæ essent.

C A-

CAPUT V.

De iurisdictione dubia, & probabilis. Opiniones Probabilistarum reiiciuntur.

Probabilissimus, ut sæpius dixi, & ut experientia manifesta eorum quæ scripsimus, constat, veluti fermentum per universam massam serpit: & quamquam a re sacramentaria illum exterminaverit Ecclesia, nihilominus fucus & distinctiunculis obiectus, non secus ac antea, fere grafsatur. Plures celebres Probabilistæ defendunt, in administratione sacramentorum licitum usum iurisdictionis probabilis. P. Viva, & P. La-Croix fusius ceteris eam sententiam confirmare student; quorum ego argumenta paucis expandam, & obsequio erga Auctores servato, pro viribus labefactare curabo. Aninadvertendum principio est, P. Viva expresse defendere licitum usum iurisdictionis probabilis, quando haberi certa potest; atque adeo extra casum necessitatis. Et in expositione prop. 1. Innoc. XI. & qu. 111. art. 2. de Iubil. & in Curs. Theol. qu. VIII. art. 2. acriter defendit, iurisdictionem probabilem sufficere, licet possit haberi certa, ad validam absolutionem: Eandem opinionem, licet ambigue, ut infra dicam, defendit P. Claudius La-Croix Lib. VI. part. 1. n. 110. & seq. & plures Probabilistæ, quos numerat.

II. Ego propugno, hanc opinionem aperte damnatam esse in hac prop. 1. Innocentii XI. Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore; nisi vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabilis tantum utendum non est in collatione baptismi, ordinis sacerdotalis, aut episcopalis.

III. Primum omnium refero opinionem propriis verbis quibus illam defendit P. Dominicus Viva in Curs. Theol. qu. VIII. art. 2. n. 1. & 2. Videtur non licere conficere sacramentum pœnitentiæ cum iurisdictione probabilis, saltem quando potest haberi iurisdictione certa. Nihilominus censeo licitum esse absolvere cum iurisdictione probabilis. . . . Hinc sequitur ab Innocentio XI. in prima ex eius proscriptis thesibus non esse damnatam hanc sententiam, QUIA DEBUISSET APERTE ILLAM DAMNARE, si voluisset, quod non solum in iis quæ pertinent ad materiam, & formam sacramenti, sed etiam in iis quæ pertinent ad iurisdictionem, sequamur opinio-

nem tutiorem, omnia probabilis, ut multi viri docti censent.

S. I.

Recensita sententia P. Viva, La-Croix, & aliorum Probabilistarum, qua defendunt, licitum esse administrare sacramentum pœnitentiæ cum iurisdictione probabilis, continetur in proposit. 1. Innocentii XI.

Debuisset, inquit P. Viva, Ven. Innocentius XI. aperte damnare opinionem de iurisdictione probabilis, si voluisset, quod non solum in iis quæ pertinent ad materiam, & formam, sed etiam in iis quæ pertinent ad iurisdictionem, sequamur opinionem tutiorem. Pulchre, & venuste. Cedo: in propositione damnata fit ne mentio materiæ, & formæ? Altum de hoc silentium. Indefinita est propositio, omnemque comprehendit opinionem de valore sacramenti. Cur restringitur ad solam formam, & materiam, si propositio neque materiæ, neque formæ, neque iurisdictionis, neque attritionis, neque alicuius opinionis determinatæ meminit; sed omnem absolute comprehendit opinionem agentem de valore sacramenti? Insistit P. Viva, si Pontifex summus voluisset ut sequeretur opinionem tutiorem in iis quæ pertinent ad iurisdictionem, debuisset aperte illam damnare. Ita ne vero? Nihil ergo damnavit Pontifex? Illudioria ergo est propositio pontificia. Evinco. Nullam Pontifex peculiarem opinionem sive respectu formæ, sive respectu materiæ aperte damnavit. Nihil ergo damnavit. Iuxta P. Viva, Pontifex non damnavit opinionem probabilem de iurisdictione. Cur? quia aperte illam non damnavit. Sed neque aperte damnavit aut opinionem de materia, aut opinionem de forma sacramentorum. Ergo, si consistit ratiocinium P. Viva, nullam opinionem damnavit Pontifex, quia nullius particularis aperte meminit. Alterutrum ergo. Aut Pontifex damnavit omnem opinionem probabilem agentem de re quæ ad valorem sacramenti pertinet, aut nullam. Non secundum: ergo primum. Atqui iurisdictione, fatentibus omnibus, etiam P. Viva, ad valorem pertinet sacramenti. Ergo opinio probabilis de iurisdictione, relicta tutiore, est damnata in 1. proposit. Innocentii XI. quæ indefinita est, quæque nullius determinatæ opinionis, sive ad formam, sive ad materiam, sive ad iurisdictionem attinentis, aperte meminit; sed omnem quæ valorem sacramenti spectat,

com-

comprehendit. Patet ne aliqua ad effugium rima?

II. Patet quam maxime, reponit adversarius. In proscripta thesi damnatur duntaxat usus opinionis minus tutæ, quæ adversatur iuri divino, secus illius quæ opponitur solum iuri ecclesiastico. Hæc doctrina P. Viva falsa est, & ab ipsis Probabilistis improbata. Quis hoc asserit? Alter benignissimus Probabilista Pater Claudius La-Croix, qui Lib. VI. part. III. num. 37. pag. 359. quæst. 5. hæc habet. „ Quid notandum sit in materia de matrimonio circa proposit. 1. damnatam ab Innoc. XI. & ex damnatione illius propositionis sequitur illicitum esse contrahere matrimonium sequendo opinionem tantum probabilem de illius valore, relicta tutiore, quæ ad valorem præterea requirit aliquid, quod non observatur, nisi accedat aliquid ex quo valor talis matrimonii reddatur sufficienter certus. Quamvis enim Filguera explicans hanc propositionem damnatam, putet non prohiberi praxim illius in rebus quæ non sunt de iure divino, sed tantum de iure ecclesiastico, nisi sunt multa in materia matrimonii; sententia tamen illa reiicitur AB OMNIBUS. Et ratio est, quia finis damnationis erat, ne sacramentum exponeretur periculo nullitatis, cui exponitur, quando aliquid omittitur quod ad valorem requiritur ETIAM DE IURE TANTUM ECCLESIASTICO.“

III. Doctrina itaque P. Viva, teste ipso P. La-Croix, reiicitur ab omnibus ut falsa, ne dicam, ut nimium audax. Romana Sedes indefinitè proscrit usum opinionis probabilis in iis quæ ad valorem sacramentorum attinent. Et novissimi Doctores continuo machæra probabilistica medietatem damnationis averruncant? Nam licet P. La-Croix veritate coactus falsus sit, vetitum damnatumque esse usum opinionis probabilis relicta tutiore, dum de valore sacramentorum agit, sive a iure divino, sive a iure ecclesiastico valor pendeat; tamen manifestis antilogiis semetipsum confodiens, & ipse usum Probabilismi damnati in re sacramentaria consuetis distinctiuncularum emplastris illitum propugnat. Theologia probabilistica versatilis, & ductilis in utramque partem est; & nunquam fere sibi constat. Sacramentorum valor & a materia, & a forma, quæ iure divino præscribuntur, & a iurisdictione, quæ ab Ecclesia impertitur, pendet. Finis damnatæ thesisi eo spectat, ne frustrationis periculo exponatur sacra-

Conc. Theol. Tom. IX.

mentum. Exponitur autem, inquit P. La-Croix, quando id omittitur quod etiam iuris ecclesiastici tutius est. Sed audiamus obiectiunculas.

IV. Opponit 2. P. Viva. „ Non est probabile centum triginta Doctores, a Gobat relatos, in re tanti momenti esse decentes, & indignisse censura. „ Primum P. Viva fallitur, & fallit lectores suos. P. Gobat saltem in editione Monachii, qua ego utor, tract. 7. num. 112. non numerat hos centum & triginta Doctores. Ait utique plurimos & sapientissimos DD. hanc opinionem docere. Quinam hi sapientissimi Doctores? Ioannes Sanchez, damnatus ob nimiam laxitatem, Diana, Tamburinus. Ceterum non modo non citat 130. sed nec 100. immo continuo subdit P. Gobat num. 114. opposita esse probabilem, & peccare per se loquendo illos qui, hac omissa, illa utuntur.

V. Verum, ut Luculentius pateat, quanta adhibenda fides sit Auctoribus istis, in medium veniant ipsa verba P. Georgii Gobat. qui loc. cit. a P. Viva, nempe tract. VII. num. 115. & 116. pag. 539. hæc scribit, „ Hinc infero, peccare per se loquendo, saltem contra caritatem, illum Confessarium qui absolvit pœnitentem sequendo opinionem de sua iurisdictione minus tutam, si opposita sit probabilis, nisi prudenter (N. B.) credat talem absolutionem esse NON INGRATAM ipsi pœnitenti, aut alia peculiaris ratio tuadeat satisfactionem mitioris. Atque ita sentiunt Marchant, Bardi, Ioannes Sanchez, Oviedo contra plures alios. Ratio est, quia nequit adferri causa cur ex omnium sententia delinquat graviter contra caritatem proximo debitam, qui in ceteris sacramentis admodum brandis utitur MATERIA, AUT FORMA probabiliter ineptis, dum potest adhibere certo idoneas, & non etiam delinquat in hoc nostro casu. Dixi autem per se loquendo tum peccari: nam per accidens fit ut Deus talem administrationem non reputet in peccatum, quia scilicet permulti DD. probabilissime negant intervenire ullum hic delictum. Atqui non peccat coram Deo exercens actionem, quam probabilissima sententia negat esse peccaminosam, seu asserit esse licitam, omnibus consideratis, sicuti auctoritate sexaginta quinque DOCTORUM firmavi in Clypeo Clement. Iudic. quibus alios addere possem. Unde sequitur singulariter, non peccare qui absolvit a casu quem alii contra alios probabiliter censent non esse

X

„ refer-

reservatum: aut qui audit confessiones, aliquibus contra alios consentibus, non esse excommunicatum &c. Etenim permulti excusant hos omnes a peccato.

VI. Si dixerō, in ipsam rem sacramentariam intrusum esse a permultis Casuistis purum putumque Pyrrhonismum, an veritatis manifestæ confinia transiliam? Venusta simul & horrida sunt quæ P. Gobat promit in lucem. Peccat ergo Sacerdos saltem contra caritatem sequens opinionem minus tutam, si opposita sit probabilis, nisi credat talem absolutioem esse (N. B.) non ingratoram ipsi penitenti; aut alia peculiaris ratio suadeat sectationem mitioris. Peregrine, & mirifice. Equis penitentium est cui non ingrata erit absolutio? Immo quo scelestiores erunt, eo illis erit gravior, & acceptior absolutio. Non modo illis non ingrata, sed pergrata, & quam maxime gratissima erit. Quid tum? Confessarii tunc tutissima poterunt absolvere a casu quem alii contra alios probabiliter censent non esse reservatum: poterunt absolvere penitentes aliquibus contra alios consentibus non esse indispositos, non esse obstrictos ad deserendam occasionem proximam, ad debita solvenda, ad restituenda aliena. Eccur hoc? Quia permulti excusant hos omnes a peccato. Hæc sunt Theologiæ probabilisticæ robusta raticinia.

VII. Redeat nunc in medium argumentatio P. Viva. Non est probabile centum triginta Doctores a Gobat relatos in re tanti momenti esse deceptos. P. Gobat numerat dumtaxat sexaginta quinque Doctores, quibus alios se posse addere ait, sed non addit. Et tō alios extendit P. Viva licentia Probabilismi usque ad centum triginta. Sed hæc levitia sunt. Non est probabile hos Doctores fuisse deceptos? Frustranea ergo sunt, & straminea Romanæ Sedis decreta, lata ab Alexandro VII. & Ven. Innocentio XI, contra centum & amplius propositiones damnatas. Nam permulti Doctores laudati a P. Gobat illas docuerunt. Aut decepti sunt isti Doctores; aut decepti sunt Romani Pontifices. Quid hisce? Doctores relati a P. Gobat, sin omnes, saltem plures, propugnabant licitum esse usum opinionis probabilis respectu ipsius materiæ, & formæ sacramentariæ, nedum respectu iurisdictionis. Et probabile est eos non fuisse deceptos? Quid de aliis gravioribus erroribus dicam, quos docuisse permultos Doctores istos certo scimus, quosque damnavit Romana Sedes? Et ne quidquam per exaggerationem dictum appareat, lege quæ immediate subiicit Doctor Gobat ibidem

num. 118. pag. 539. § 540. „At est ne illa, „nostra generalis doctrina vera, etiam casu, „quo aliqua opinio habetur pro probabili, „non communiter a doctis, sed tantum ab „aliquo privato? Respondet contra Salas, „& Averfam affirmativè P. Tamburinus „loc. cit. 98. num. 9. cum Verricelli. Vera „ne est etiam tunc, quando probabilitas „versatur circa solum factum? ut quando „est probabile Episcopum dedisse mihi facultatem „absolvendi a reservatis, cum tamen „men, ne cogitarit quidem? Respondent. idem „Tamburinus, & Verricelli post „scardum contra Averfam, ac Salas rursus „affirmativè ob paritatem rationis cum „probabilitate iuris. Ego nequeo negare „probabilitatem illis duobus responsis asserti- „vis, abstinco tamen ab absoluta approba- „tione. „Vin meliora?

VIII. Heinc evidenter constat, vanissimam esse argutationem P. Viva, & Doctores allegatos a P. Gobat esse deceptos & in hac, & in plurimis aliis sententiis a S. Sede damnatis. Hæc quoque ultima opinio, quam ex Tamburino, & Verricelli refert P. Gobat, cuius probabilitatem negare non audeat, damnata est a S. Sede. Constat denique, quam inconsiderate modernos Casuistas citare Doctores Probabilistas, qui scripserunt ante Alexandrum VII. & Ven. Innocentium XI, ad confirmanda interpretamenta, quibus isti extenuare & eludere damnatas theses solent.

IX. P. Claudius La-Croix, qui Lib. VI. part. III. num. 38. fassus est, ut vidimus supra, non esse licitum usum opinionis probabilis, quando agitur de valore sacramenti, sive valor pendeat a iure divino, sive a iure ecclesiastico; nihilominus eodem Lib. VI. part. I. num. 117. defendit, licitum esse usum iurisdictionis probabilis: quia ita docent Illung, Stoz, Verricelli, Tamburinus, Diana, & alii permulti Doctores. Ad oppositionem vero factam a Garzia, referente graviores Theologos, & decisiones Cardinalium contra talem opinionem, respondet: Auctores illi, & decisiones negant sententiæ illi certitudinem, præscindendo a consuetudine operandi secundum hanc vel illam probabilem. Nos autem dicimus, tales sententiæ reddi certas, accedente circumstantia consuetudinis. Probabilistæ executioni demandant opiniones probabiles, hoc fulti discursu. Illi sic præstent in confessionali. Hæc praxis inducit consuetudinem. Hæc consuetudo efficit certas & tutas opiniones probabiles etiam in re sacramentaria. Ad tam peregrina paradoxa nihil repono.

X.

X. Opponit 3. P. Viva. Certum est quemcumque Sacerdotem habere iurisdictionem in venialia. Ergo si quis confitetur tali Sacerdoti habenti iurisdictionem probabilem addendo aliquod veniale, supra quod habet iurisdictionem certam, non exponitur sacramentum periculo frustrationis.

XI. Resp. Argumentatio isthæc non est præcedentibus robustior. Unde eruit P. Viva, certum esse simplicem Sacerdotem habere iurisdictionem in venialia? Innocentius XI. prohibuit usum huiusce opinionis, ut supra vidimus. Prohibuit, reponit P. Viva, exercitium; at non declaravit confessionem venialium factam simplici Sacerdoti esse invalidam. Quid inde? Propterea ne certum est esse validam? Præterea numquid licite nunc absolvere valet simplex Sacerdos a venialibus? Absit. Ergo iurisdictione in venialia nullo modo nunc licitum reddere potest usum iurisdictionis probabilis in mortalia: & tamen non modo validum, verum etiam licitum defendit P. Viva usum iurisdictionis probabilis.

XII. Opponit 4. P. Viva, & argumentatur a priori. „Quando iurisdictione est probabilis, „eo ipso est certa, supplete Ecclesia eius „defectum, si adesset. Atqui quando iurisdictione est certa, sine dubio licitum est absolvere; nec exponitur sacramentum periculo frustrationis. Ergo licitum est absolvere cum iurisdictione probabili. Probatur maior. Quia in tantum non esset certa, in quantum graves Doctores dicunt non suppleri defectum iurisdictionis ab Ecclesia, quando quis absolvit cum iurisdictione probabili, ommissa certa. Sed hoc, quod ab his assertitur, est falsum, tum quia non est probabile quod Pontifex propter bonum publicum nolit suppleri defectum iurisdictionis in tali casu &c.

XIII. Ut ab ultimis verbis incipiam; permittat nobis Cl. Auctor, ut, qua ipse, eadem & nos libertate loquamur. Falsum est quod graves Doctores nostræ sententiæ asserunt? Esto. At falsum nos quoque dicimus esse quod cum aliis Probabilistis defendit P. Viva. Dubia ergo, & in utramque partem disputabilis manet controversia. Nonne iuxta omnes Probabilistas Doctores graves efficiunt opinionem probabilem? Doctores graves negant consensum Ecclesiæ in nostro casu. Ergo probabile est non consentire Ecclesiæ. Ergo falsum est quod adversarius defendit, certum esse Ecclesiam consentire; immo Ecclesia damnavit usum opinionis probabilis relicta tutiore, cum de sacramenti va-

lore agitur. Ergo damnata est opinio P. Viva. Sed ultra pergamus.

XIV. Consensus Ecclesiæ suppletis defectum iurisdictionis probabilis, quando haberi certa potest, falsus, commentitius, & penitus chimæ ricus est. Evinco. Ecclesia viva voce Innocentii XI. iubet ut inter opiniones probabiles tractantes de valore sacramentorum eligamus tutiorem, & damnat usum probabilis relicta tutiore. Factum istud tam certum est, quam certum est Innocentium XI. damnasse propositionem 1. Unde, quæso, evuere consensum Ecclesiæ catholicæ debemus? Nonne ex eiusdem Pastorum, & cum primis Romani Pontificis voce? Romanus Pontifex Innocentius XI. damnat absolute & universale usum opinionis probabilis relicta tutiore, cum de valore sacramenti agitur; & reperitur Theologus qui ausit docere, Ecclesiam consentire in usum opinionis probabilis, illo ipso tempore quo hunc usum Ecclesia improbat, proscribit, exterminat?

XV. Insistit adversarius. Quando error communis habetur, Ecclesia supplet defectum. Hoc quoque falsum esse diximus, nisi adsit titulus coloratus: quo in casu omnes Theologi id fatentur, nullumque est dissidium inter eos in hoc puncto.

XVI. Oppones. Opinionem P. Viva communiter defendunt Probabilistæ. Nam Salmanticenses Scholastici tom. XII. part. 2. tract. xxiv. disp. XII. dub. 7. §. 1. propugnant hanc eandem opinionem, & in eiusdem præsidium citant Sanchez, Turrianum, Maldenum, Lessum, Granadum, Lugo, Aversa, Martinez, Villalobosum, Reginaldum, Palatum, Basilium, Henriquez, Dianam, Dicastillum, Bonæspei, Antonium a Spiritu sancto, Gabriel Hoces, Elvas, Torrecillam, Correllam, Lumbier, Filguera, Lastra, Verricelli, Moya, Suarez. Resp. Hic est Probabilistarum mos, infarcire prolixum Casuistarum catalogum, ut a multitudine præsidium nanciscantur. Omnes citati Auctores, exceptis tribus, aut quatuor, scripserunt ante decretum Innocentii XI. Ergo perperam a Salmanticensibus laudantur. Accedit quod præfati Auctores Probabilistæ sunt, & Probabilismi præiudiciis occupati, docuerunt usum iurisdictionis probabilis licitum esse in sacramentis confrendis: quam doctrinam nos Antiprobabilistæ damnatam contendimus in 1. prop. Innocentii XI. Auctoritas ergo Probabilistarum in hac materia nullius proferri momenti est.

XVII. Insistit P. Franciscus Fegelli Part. I. c. II. num. 21. pag. 14. „Praxis & usus omnium Confessariorum obtinuit ut impert-

X 2

„danz

„ dant absolutionem cum iurisdictione probabili. Ergo, ne tot eorum actus sint irriti cum maximo poenitentium damno, resiste iudicatur Ecclesiam certissime conferre iurisdictionem, si antea non dabatur. Vanissima argutatio. Praxis obtinet: Ergo Ecclesia approbat. Fallit imperitos P. Fegelli, dum asserit omnes Confessarios absolvere cum iurisdictione probabili. Omnes Confessarii & Theologi aatiprobabilistæ oppositum docent.

XVIII. P. Claudius La-Croix, ut iam animadverti, Lib. VI. part. 1. num. 117. inquit: „ Quandocumque datur opinio probabilis, verbi gr. pro iurisdictione, vel absentia impedimenti, communissima sententia est cum Suarez, Com. Fill. Regim. Les. Bonac. Diana, Aversa, quod etiam tum suppleat, vel dispense Ecclesia &c. Et hoc in praxi tutum, aut moraliter certum esse dicunt Sanchez, Vernicel. &c. Sed iniuste & inconsiderate P. Croix laudat istos Auctores, qui ante decretum Innocentii XI. scripserunt, ut etiam modo animadverti: & non raro Auctor iste, & plurimi alii Probabilistæ citant Auctores qui scripserunt ante decreta Alexandri VII. & Innocentii XI. ut illorum auctoritate confirmant commenta, quibus eluduntur propositiones damnatæ, quas plures ex citatis Casuistis docuere. P. tamen La-Croix loc. cit. art. 1. num. 1571. videtur hanc opinionem aliquo modo restringere ad casus alicuius necessitatis: sed sua probabilitate practica positiva certa, de more rem implicat. Unum est quod non adeo aperte, ut P. Viva, hanc laxam opinionem propugnat.

XIX. Insistit iterum P. Viva. Moraliter certum videtur quod Ecclesia MATER BENIGNISSIMA velit supplere defectum &c. Hoc commentum non meis, sed P. Elizalde verbis diluere volo.

S. I I.

P. Michael Elizalde *sophisma, a benignissima pietate matris Ecclesie repetitum, solida doctrina convellit.*

I. Quamquam Ecclesia sit benignissima mater; nihilominus voce Pastoris summi Innocentii XI. improbavit usum opinionis probabilis, relicta tutiore, cum de valore sacramentorum agitur. Quamobrem penitus profligatum iam est commentum, ab hac materna Ecclesie benignitate arcessitum. Verum quia Probabilistæ passim obtrudunt in pluribus controversiis gravissimis sophisma, ab hac matris Ecclē-

siæ benignitate derivatum; ideo lubet P. Michaelis Elizalde doctissimi Iesuitæ verbis illud iterum explodere. Inquit ergo P. Elizalde Part. II. Lib. V. quæst. xv. §. 2. pag. 110. & seq.

II. „ Primum itaque fundamentum, quod ad plures opiniones struendas assumitur, est pietas matris Ecclesie, quam piam matrem semel, iterum, perpetuo, & quidem verissime recantant. Inferunt. Non est ergo de intentione piæ matris, hostili, ut loquuntur, vinculo bonas animas illaqueare, eas quippe animas in quibus nulla frus est, neque contemptus &c.

„ Si in rebus tantis liceret verbis ludere, dicerem, hoc totum, quod ad tam multas opiniones condendas assumitur, in hoc solo fundari, quod nomen Ecclesia feminei generis sit, Deus vero masculini, & Ecclesia ipsa mater, & Deus pater. Ex quibus quoniam femineæ, maxime autem matres erga filios mitissimæ esse solent, & sæpe etiam indulgentiores quam par esset, nescio quis fucus, similisque indulgentia irrepsisse vobis videatur.

„ His itaque contemptis absurdissimum est quod in hac & similibus opinionibus ex pietate Ecclesie deductis præcipue assumitur. Præcipuum enim illud est, quod mater Ecclesia magis pia quam pater Deus censeatur. Nam si pietior non sit, inepte ex eius pietate arguitur. Ecclesiam porro magis piam non esse quam Deum patrem ... non probandum, sed per se notum est. ... Quid plura? Si ex pietate sane legislatoris obligationes aut tollendæ, aut emolliendæ forent, tam pius est, & misericors Dominus, ut omnes una obligationes tolli de medio possint. Inconsiderate ergo hoc ex loco arguitur.

„ Rursus inconsideratum est ex pietate contra leges, earumque vim, & obligationem arguere, quasi auferendo obligationes, & leges, peccata per consequentiam tollantur, & hoc sit pietas. Etenim si hæc pietas esset, in Deo non defuisset. Non ergo dixisset, Non machaberis, ex quo infinitus quidam numerus peccatorum sequatur; & uno verbo nullam legem tulisset; & sic peccatum omne cessasset: nam ubi non est lex, nec prævaricatio. Non ergo mater Ecclesia, quoniam pia est, & utique est, non vult nos obligare; sed potius mater patrem pium, misericordemque, a quo regitur, atque eius sapientiam sequitur.

„ Iterum; inepta est hæc argumentatio. Ec-

„ Ecclesia pia mater est. Non vult ergo difficiles leges condere. Nam de facto condidit multas, continentiam Clericorum, Quadragesimam, Officium quotidianum &c. Et quid difficilius est, quam quod coniux qui impedimentum aliquod iuris ecclesiastici contraxit, dormire cum uxore possit, reddere etiam, petere autem minime possit? Ergo inepta est ea argumentatio. Ecclesia pia mater est: ergo non vult nos stricte obligare, aut ignorantes ex negligentia comprehendere &c.

„ Ex quibus denuo cernitur, pietatem in eum scopum philosophantium, ut obligationes tollendo, peccata impediant, esse contrariam pietati matris Ecclesie, & patris Dei. Nam si hunc philosophandi morem Deus, & Ecclesia in ferendis legibus secuti essent, & non contrarium; nihil saltem difficile præcepissent, nec ex eo sequeretur multiplicatio peccatorum. At non hunc morem secuti sunt, sed contrarium; atque multa difficilia præceperunt, etsi probe scirent multa inde peccata secutura esse. Ergo pietas illa contraria potius est & Deo, & Ecclesie. Pietas ergo non hæc est, sed peccata vitare servando leges, & præcepta, eorumque vim retinendo, & robur: atque ad hoc alios doctrina, & exemplo, & modis omnibus iuvando. ... Ergo licet Ecclesia pia mater sit, potest vel obligare negligentes, & ex negligentia ignorantes, sicut pius pater, & amicus, & sponsus Deus. Ubi omitto alia, contra istas adeo voluntarias assumptiones. Nam potius quoniam Ecclesia pietissima mater nostra est, nec in odium nostrum, sed in maximum bonum, utque nos bonos filios suos efficiat, leges, & præcepta constituit, sequitur, nos te neri, non quidem ut odiosa refugere, sed amare, diligere, scire, custodireque piæ adeo matris voluntatem, & præcepta: & scriptum est: Sapiens non odit mandata: & degeneres filii sunt qui eam negligunt, aut scire non magis curant, quam si novercæ alicuius, aut nos non valde diligentis decreta quædam forent. Vel ergo Ecclesia dura quædam mater est, vel pia? Si dura; male arguunt. Sin autem pia est, ut certissime est; turpissimi nos sumus, si eam non multum diligamus, & tamquam obsequentissimi filii omnem voluntatem eius non etiam diligamus: qui autem diligit, diligens est. Ergo ex pietate tanta matris nostræ obligatio magis nostra sequitur, crescitque.

„ Illæ autem matres quæ nimis illis indul-

Cono. Theol. Tom. IX.

„ gent, non piæ, sed crudeles magis sunt; nec huiusmodi est mater nostra.

S. I I I.

Iterum exploditur Probabilistarum opinio de licito usu iurisdictionis probabilis.

I. O Peræ pretium existimavi verbis doctissimi Iesuitæ Elizalde profligare potissimum Probabilistarum argumentum a pietate matris Ecclesie repetitum. Nunc veram sententiam paucis confirmo. Et ut a pietate matris Ecclesie incipiam, pietas hæc filiis succurrit in necessariis, ut eorum saluti periclitanti præsidium adferat: & ideo, necessitate extrema urgente, iure præsumitur illam consentire, & conferre iurisdictionem Sacerdoti. Quare dum adest titulus coloratus cum errore communi, Theologi adfirmant, Ecclesiam conferre indulgentiam: & hoc Ecclesie ipsi compertum est. Verum pietas sanctæ matris Ecclesie non eo pertinet, ut suas leges laxet, easque hominum opiniunculis submittat ad fovendam istorum opinandi libertatem. Hæc enim de sanctæ matris Ecclesie pietate præsumptio commentitia est; & eiusdem pietati omnino repugnans: quia eius pietas vult ut suæ leges, quoad fieri potest, ferventur. Patet aditus ad iurisdictionem certam suscipiendam. Ergo pietas matris Ecclesie vult ut filii sui obediant. Ergo chimerica est, & pietati matris Ecclesie iniuriosa præsumptio quam Probabilistæ comminiscuntur de illius consensu.

II. Accedit, Ecclesiam voce Innocentii XI. ut iam dictum est, damnasse absolute & universe usum cuiusque opinionis probabilis, dum agitur de valore sacramentorum. Ergo perperam eiusdem consensus præsumitur. Nec est quod limites damnationem ad usum opinionis probabilis respectu materiæ & formæ: quia horum defectum supplere Ecclesia nequit, cum sint institutionis divinæ: quoniam effugium istud vanissimum est. Utique Ecclesia supplere defectum materiæ & formæ in sacramentis nequit; supplere vero potest defectum iurisdictionis. At non propterea Pontifex summus limitavit propositionem damnatam ad usum materiæ & formæ; sed indefinite & absolute propositionem proscripsit. Nullum ergo fundamentum certum adest præsumendi Ecclesiam supplere defectum iurisdictionis probabilis, cum patet aditus ad habendam iurisdictionem certam. Quid plura? Non modo adest fundamentum certum, sed neque probabile talis præsumptionis.

X 3

III.

III. Opponunt Probabilistæ, & præsertim P. La-Croix, gravissimos Auctores, ut Suarez, Filiucium, Reginaldum, Lessium, Coninch, Bonacinam, Dianam, & alios, quos citat P. Gobat, defendere usum iurisdictionis probabilis. Ergo hæc opinio est probabilis. Resp. Nego consequentiam. Nam præfati Auctores scripserunt, antequam Innocentius XI. damnaret hanc opinionem. Ideo & excusatione digni sunt, & illorum auctoritas nullius est in hac causa momenti. Lege Tom. X. *dissert. iv. cap. vi. §. 3.* ubi plures sacri canones adducuntur, qui, exterminato Probabilismo, tutiora in matrimonii sacramento amplectenda iubent: referuntur testimonia S. Gregorii Magni, Lucii III. Innocentii III. SS. Thomæ, Bonaventuræ, Antonini, & aliorum, qui omnes una voce testantur non modo Ecclesiam non consentire in usum opinionis probabilis, relicta tutiore, sed contra elata sacrorum canonum voce dissentire, & constantissime repugnare. Ibi evidentius palam fiet, hunc Ecclesie consensum in iurisdictionem probabilem, quem pro ingenio confingunt Probabilistæ, esse meram chimæram pluries profligatam.

CAPUT VI.

De casuum reservatione.

I. Concilium Tridentinum *sess. xiv. cap. vii.* inquit: SS. Patribus nostris visum est ad disciplinam summo opere necessarium, ut atrociora quædam, & graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolventur. Potestas hæc reservandi atrociora scelera a nemine in discrimen adducitur. Si enim potestas iurisdictionis, aut animarum cura ab Episcopo confertur; consequitur illum posse hanc iurisdictionem certis limitibus coarctare. Hæc autem reservatio non solum illicitam, verum etiam invalidam reddit absolutionem ab eiusmodi peccatis reservatis; sicuti invalida esset absolutio a quocumque peccato, si absolute deesset iurisdictionis. Illi ergo omnes reservare peccata possunt qui conferunt iurisdictionis potestatem. Hi autem sunt primum Romanus Pontifex, qui potest respectu universæ Ecclesie peccata reservare, deinde Episcopi respectu inferiorum Presbyterorum, & tandem Superiores regulares respectu suorum subditorum.

II. Quæst. I. Reservari ne peccata venialia possunt? Resp. Reipsa peccata venialia non reservantur, nec mortalia rite confessa.

Neque eiusmodi peccata sunt reservanda. Si tamen potestas iurisdictionis attendatur, reservari possunt; cum ad hæc quoque venialia sacramentaliter remittenda necessaria sit potestas iurisdictionis, ut supra dictum est. Verum hæc reservatio inutilis esset; cum possint venialia absque sacramento deleri.

III. Quæst. II. An reservari peccata mortalia interna queant? Resp. Adfirmant graviores Theologi, Soto, Suarez, Sylvius, Vasquez, & alii: quia hæc peccata mortalia reipsa subiiciuntur foro interiori Ecclesie, & iudiciali sententia remittuntur. Ergo quemadmodum subiiciuntur iurisdictioni ecclesiasticæ, ita etiam possunt subesse reservationi. Nec est eadem ratio de censura: quia hæc subditur foro externo contentioso. Eiusmodi tamen reservatio expediens minime est. Nec hætenus aut Romanus Pontifex, aut Episcopus aliquis eiusmodi interna peccata mortalia reservavit. Hinc iuxta communem sententiam omnes Confessarii absolvere valent ab hæresi, vel occisione mere mentali.

IV. Quæst. III. Quinam sum casus reservati Romano Pontifici? Resp. Qui continentur in Bulla *Cœnæ Domini*, sunt Romano Pontifici reservati. Hi autem sunt sequentes.

1. Hæretici cuiuscumque sectæ, eorumdem receptatores, fautores, defensores, eorumdem libros hæresim continentes, vel de religione tractantes scienter legentes, retinentes, imprimentes, defendentes: & schismatici.

2. Appellantes ab ordinationibus, seu mandatis Romani Pontificis ad futurum Concilium, eorumque fautores.

3. Piratæ, cursari, ac latrunculi maritimi discurrantes mare Romani Pontificis, præcipue a monte Argentario usque ad Terracinam, ac eorum fautores, receptatores, & defensores.

4. Naufragorum Christianorum cuiuscumque generis bona, etiam in littoribus inventa, surripientes.

5. Imponentes nova pedagia, & gabelas, vel eas augentes, præterquam in casibus a iure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permissis.

6. Falsificantes litteras apostolicas, aut falso fabricantes.

7. Deferentes arma, aut alia usui bellico idonea ad Turcas, & alios christiani nominis inimicos, vel hæreticos, per sanctæ Sedis sententiam expresse, & nominatim declaratos: vel ad christianæ Religionis publicæ, aut catholicæ religionis statum per-

pertinentia in eiusdem damnum illi annuntiantes.

8. Impedientes eos qui victualia, & alia necessaria Romam convehunt.

9. Ad Sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes sua, vel aliorum opera lædentes, vel sine iurisdictione vexantes in Curia Romana commorantes.

10. Romipetas & peregrinos, etiam in urbe morantes, vel recedentes, lædentes, & in his dantes auxilium, consilium, vel favorem.

11. Interficiendo, mutilando, vulnerando, percutiendo, capiendos, carcerando, detinendo, vel hostiliter insequendo S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos, vel Nuntios, aut eos a suis diebus, territoriis, terris, seu dominiis elicientes; nec non ea mandantes, vel rata habentes; seu præstantes in eis auxilium, consilium, vel favorem.

12. Occidendo, quovis modo percutiendo, aut bonis spoliando, per se, vel per alios, eos qui pro negotiis suis ad Romanam Curiam recurrunt, aut eos a suis diebus, territoriis, terris, seu dominiis elicientes; nec non ea mandantes, vel rata habentes; seu præstantes in eis auxilium, consilium, vel favorem.

13. Appellantes a gravamine, vel futura executione litterarum apostolicarum, ad laicam potestatem.

14. Executionem litterarum apostolicarum, aut aliarum expeditionum impediendo, & prohibendo ad gratias impetrandas accedentes.

15. Iudices sæculares, qui ecclesiasticas personas trahunt ad sua tribunalia, quique ecclesiasticam libertatem tollunt, aut in aliquo perturbant.

16. Impedientes Prælatos, ne sua iurisdictione utantur, quique illorum, & delegatorum iudicia eludentes, ad curiam sæcularem recurrunt, aut contra illos decernunt, atque in his præstantes auxilium.

17. Usurpantes iurisdictiones, fructus, redditus, & proventus ad Sedem Apostolicam, & quascumque ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum pertinentes, vel ea sequestrantes.

18. Imponentes decimas, & alia onera personis ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis, aut eorum fructibus.

19. Iudices, & quilibet ministri, aut executores sæculares, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu

criminalibus contra personas ecclesiasticas, 20. Occupantes, invadentes, aut detinendo bona, aut terras Ecclesie Romane immediate, vel mediate subiecta, & illius iurisdictionem usurpantes.

V. Item ex speciali mandato Clementis VIII. sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium ann. 1602. die 26. Novembris reservavit casus sequentes. 1. Violationis immunitatis ecclesiasticæ in terminis constitutionis *fel. record. Greg. XIV. cuius initium*, Cum alias nonnulli. 2. Violationis clausuræ Monialium ad malum finem. 3. Provocantium & pugnantium in duello iuxta decretum sacri Concilii Tridentini, & constitutionem *fel. record. Greg. XIII. incipientem*. Ad tollendum. 4. Iniuriantium violentas manus in Clericos iuxta canonem, Si quis suadente, &c. 5. Simonia realiter scienter contracta. 6. Confidentia beneficii. Secundum Clementem. Religiosi de privilegio. Regulares incurunt excommunicationem Sedi Apostolicæ reservatam, qui sine licentia parochialis Presbyteri Clericis, aut laicis sacramentum extremæ unctionis, vel Eucharistiæ administrant, aut matrimonia solemnizant. Istius tamen excommunicationis nulla fit mentio in præfato decreto Clementino. Alii quoque Pontifices reservarunt sibi nonnullos alios casus. Tandem excommunicationem summo Pontifici reservatam incurrit qui confessionem audit complicit in aliquo peccato turpi atque inonesto, contra sextum Decalogi præceptum commissum. BENEDICTUS XIV. feliciter regnans in sua constitutione quæ incipit, *Sacramentum penitentiae*, edita ann. 1741. omni facultate, & iurisdictione absolvendi ab hoc peccato Confessarios privat, etiam tempore Iubilæi. Deinde idem Pontifex summus anno 1745. edidit alteram constitutionem, cuius initium est, *Apostolici muneris partes*, qua præcedentem confirmat, roborat, & præcipit ut integre, penitus, & inviolabiliter observetur. Declaravit tamen in mortis articulo Sacerdotibus interdictum non esse confitentem personam complicitem audire, illamque rite depositam absolvere; dummodo tamen non adsit aliquis alius Sacerdos. Qui si haberi possit, quamvis simplex, & non approbatus, iste, non conscius criminis, debeat personæ complicitem in periculo mortis constitutæ confessionem excipere. Si vero talis circumstantia occurreret quæ sine gravi scandalo, vel infamia non permetteret alium Sacerdotem vocari, tunc perinde est ac si omnis alius Sacerdos deesset, & Confessarius focus criminis absolvere complicitem valet. Eiusmodi

tamen Sacerdos criminis socius gravis inobedientiæ reus adversus prædictam constitutionem, & pœnis in eadem contentis obnoxius esset, si scandali, & infamiæ pericula sibi ultro confingeret. Immo tenetur Sacerdos criminis conficius omnem adhibere industriam ut alius Sacerdos absque periculo scandali, vel infamiæ accedere possit ad talem confessionem audiendam. Alioquin si Sacerdos flagitii conficius, absque gravi necessitate, neglectaque industria removendi impedimenta, ut alius Sacerdos accedat, complicitis confessionem audierit, valida quidem absolutio erit, si ex parte pœnitentis requisitæ dispositiones adfuerint; sed ipse latam in præfata constitutione excommunicationem se noverit incursum.

VI. Qui in his casibus, quibus annexa est excommunicatio, indulto apostolico absolvit a culpa, absolvit quoque a censura. Præfati casus etiam tempore Iubilæi reservati intelliguntur, nisi expresse sint excepti. BENEDICTUS XIV. in sua Bulla data ann. 1744. cuius initium est, *Apostolica indulta*, declarat quod in quocumque indulto apostolico, in quo conceditur facultas eligendi sibi Confessarium ex *approbatis ab Ordinario*, a quo absolvi possit a criminibus, aut censuris reservatis, debeat idem Confessarius approbatus esse ab Episcopo diocesano, & ab Ordinario illius loci in quo administratum est confessionis sacramentum. Quare non sufficit approbatio Episcopi qui olim fuit, sed nunc non est eiusdem loci Ordinarius. Et hoc intelligendum est de omnibus Confessariis tam sæcularibus, quam Regularibus. Si plura cupis, lege Benedictinam constitutionem, in qua omnia perspicue declarantur.

VII. De casibus quos reservare sibi Episcopi valent, non est nostrum ferre iudicium. Ea crimina reservare solent quæ magnopere Ecclesiæ disciplinam lædunt, scandalumque ingerunt. Sacra Congregatio Cardinalium, Concilii Tridentini interpretum, anno 1601. hæc præscribit. „ Non enim passim, sed, „ cum id videtur communi bono expedire, „ atrociorum & graviorum tantum absolutionem sibi reservare debent, quorum reservatio ad christianam disciplinam retinendam conferat, & in ædificationem, „ non autem in destructionem cedat: ne a „ huiusmodi sacramenti pœnitentiæ ministrorum „ coarctata potestate, sacrosanctæ matris „ Ecclesiæ piæ menti contrarius subsequatur effectus. “

VIII. Gerlonius Cancellarius Parisiensis in epistola ad quemdam Episcopum de *modera-*

tione casuum reservandorum hæc scribit. *Pastoralis auctoritas in casibus reservandis, sicut & alia quælibet potestas, data est in ædificationem Ecclesiæ, non in destructionem, sicut dicit Apostolus, & in favorem populi christiani pro salute, non pro quæstu, aut simili commodo consequendo. Constat autem certissime per plures expertos in confessionibus audiendis tempore isto, quod reservatio stricta quorundam casuum, præsertim in gravioribus, & oculis speciebus peccati carnalis, retrahit innumeros a confessione talium peccatorum, sicut sunt pueri, & puellæ, & mulieres verecundissimæ, & rurales idiotæ, a quibus vix potest extrahi confessio talium peccatorum, quantumcumque confessor sit sollicitus, humilis, morosus, & discretus. Quod si remittantur ad Prælatum, vel Pœnitentiarium de longinquo, vel in publico, refugium, & horrent, expertumque est millies, quod non vadunt. Sed nec ducenti, nec trecenti sufficerent aliquando in una diocesi ad tales casus plane audiendos, absolvendosque. Denique quid prodest, & obest plurimum addere verecundiam super verecundiam, onera gravia super onera, & difficultatem confitendi talia peccata super difficultatem, quæ tanta est, ut vix credi posset? Et hoc præcipue, quando peccatum secretum est. Si diceret: Talis, si non revelabit, damnabitur: fatemur quidem; sed obviandum esset huic damnationi omnibus modis potius quam addenda sit occasio. Numquid requiritur sanguinis locus, id est damnatio, ab illis qui occasionem dederunt, præcipue Prælati maioribus? Sic certe & isti satisfaciunt præ isto usque ad ultimum quadrantem euntes in eandem damnationem, cum sint Prælati ad salvandum gregem Domini positi, & ascendendum, non occidendum, aut scandalizandum. Expertum est itaque quod hic terror reservationis nullos, aut paucissimos cohibet sic peccare; innumeros autem sic retrahit confiteri propter dictas causas, & etiam alias: quoniam mulieres præcipue tali modo retrahuntur: primo timentes notari a maritis, cum tales Confessores adeant, qui, cum sint zelotipi, statim sinistram contra uxores suas sumerent occasionem, unde surgerent iurgia, lites, discordiæ, & amoris interruptio, & cetera quæ peiora parerent mala, vitæ non sæpius mortem &c.*

IX. Plura alia ibidem habet piissimus Cancellarius. Verum Episcopi, & ceteri Superiores summa prudentia ætate nostra, & moderatione casus reservant, & facillime Confessariis facultatem impertiunt absolvendi.

S. I.

S. I.

Quinam subiecti sint casuum reservationi. An ignorantia excuset. Laxa P. Viva opinio refellitur. Sint ne reservata peccata dubia.

I. Omnes subditi Superioris reservantur subiecti sunt reservationi, nisi Superior aliquos excipiat. Alicubi expresse excipiuntur pueri, & puellæ a reservatis in materia luxuriæ ante annum 14. Disputant Auctores, num absolute impuberes exempti sint. Alii adfirmant, negant alii. Impuberes subiecti sunt censuris: quidni & reservationi? Quare hac de re Episcopus consulendus est, eiusque voluntas exquirenda.

II. Quæst. I. Incurritur ne reservatio ab eo qui illam ignorat, aut, dum actu peccat, ad eam non advertit? Resp. P. Dominicus Viva in *Curs. Theol. quæst. ix. art. 3. num. 2.* hæc disputat & resolvit. *Quæritur secundo, an ignorantia reservationem illam incurrant? Et idem quæritur de non advertentibus ad illam, dum ACTU peccant.* Post multa sic concludit. „ Quare a primo ad ultimum nec reservationem, neque excommunicationem „ incurruni qui illas ignorant: & quia communiter Doctores inadvertentiam actuale, & oblivionem æquiparant ignorantiam invincibili, & inculpabili, inde fit „ quod non advertens ad pœnam sive reservationis, sive censuræ, illam non incurrat, „ non secus ac si ignoraret. Unde Sanchez „ *Lib. IV. cap. 22.* docet, quod si quis, verbi gratia, in pœnam periurii vovisset ieiunare, quoties mentitur, si deinde mentiatu advertens ad votum non mentienti, non vero ad pœnam impositam ieiunandi, peccaret quidem, sed non teneretur ieiunare, ex hoc scilicet principio, „ quod pœna extraordinaria, & medicinalis „ non incurrat ab eo, qui illam ignorat, „ AUT NON ADVERTIT ad illam. “

III. Ne adversarii consuetam recanere imposturam valeant, me videlicet truncatos textus excipere, adverte lectorem, P. Viva post propositam quæstionem multa dissertare in utramque partem, quæ mox in examine vocabo: & tandem concludit verbis a me sinceritate summa transcriptis.

IV. Laudata doctrina P. Viva evertit, & ab imis diruit omnem reservationem. Vix est qui impotenti libidine peccandi abreptus advertat sive ad reservationem, sive ad excommunicationem. Qui ergo ira perciti oc-

cidunt Sacerdotes, qui luxuriæ igne ardentis violant & clausuram, & Moniales, nec reservationem, nec excommunicationem contrahunt: quia dum occidunt, dum fornicantur, non advertunt ad reservationem? Hæc ne doctrina sana? Hæc ne doctrina laxitatis experts?

V. Convenit communiter penes Theologos, censuram ignoratam non contrahi: quia hæc lata est in contumaces. Contumacia autem sine cognitione haberi nequit. Reservatio autem non est pœna lata in contumaces; sed est subtractio potestatis absolvendi a certis peccatis, salva potestate absolvendi ab aliis. Quæ reservatio spectat bonum commune Ecclesiæ, ut expresse docet Concilium Tridentinum *sess. xiv. cap. vii.* ubi inquit: *Magnopere vero ad christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam & graviora crimina, non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur.* Sub finem capitis aperte declarat, Sacerdotes nihil posse in casibus reservatis.

VI. Iuniores nonnulli distinguunt reservationem pœnalem a medicinali. Hanc, secus illam, incurri ab ignorantibus docent. Sed hæc distinctio inutilis omnino est & vana. Omnis quippe casuum reservatio & medicinalis, & pœnalis est. P. Dominicus Viva *loc. cit.* refert tres opiniones. Prima asserit, incurri reservationem ab ignorante illam, negat secunda. In praxi sequendam primam censet P. Viva; sed consueto Probabilissimi scuto munitus, probabilem esse etiam secundam defendit, prout limitatur a Iosepho de Ianuario. Tandem fuso calamo propugnat, reservationem non contrahi ab eo qui eandem ignorat, & evincere conatur paritate excommunicationis, quæ ab ignorante non contrahitur. Sed hæc paritas inepta est; cum excommunicatio lata sit in contumaces. Quare, missis pluribus argutationibus, quas ex hac paritate conficit hic Auctor, rationem veræ, & communis sententiæ paucis expono.

VII. Reservatio est subtractio iurisdictionis in Confessario, ut Tridentinum, & communiter Theologi docent. Numquid ignorantia pœnitentis confert iurisdictionem Confessario, quam eidem subtrahit Episcopus? Numquid pœnitens, bona fide accedens ad simplicem Sacerdotem non approbatum a Superiore, valide ab eodem absolvitur? Porro quemadmodum simplex Sacerdos nullam in mortalibus habet iurisdictionem; sic Sacerdos approbatus ab Episcopo omni caret iurisdictione

stione in peccata reservata. Tandem Confessarius ignorans casum reservatum non propterea ab eodem valide absolvit. Ignorantia Confessarii non impedit quominus casus sit reservatus, nec efficit ut Confessarius valide ab hoc casu absolvat. Ergo similiter ignorantia poenitentis non tollit quin Confessarius careat potestate in peccata reservata.

VIII. P. Viva, ut ab hoc argumento, quod Achillem communis sententiae appellat, quoquomodo sese expediat, ad suam paritatem de excommunicatione recurrit. Sed discriminis rationem inter excommunicationem latam in contumaces, & reservationem subtrahentem iurisdictionem Confessario in reservata, iam supra dedimus. Tandem addit, se non asserere, ignorantiam poenitentis conferre iurisdictionem Confessario; sed solum docere, quod ignorantia poenitentis impediatur quominus per legem reservationis restringatur in Confessario iurisdictione in reservata.

IX. Verum haec responsio pura putaque cavillatio est, & verborum ludus. Limitatio enim iurisdictionis in reservata absoluta est, nulloque modo pendet ab ignorantia sive Confessarii, sive poenitentis: & commentum P. Viva prorsus in re gravissima, qualis est iurisdictionis potestas, arbitratum est. Quare vel ipse P. Claudius La-Croix Lib. VI. part. II. n. 1608. licet benignissimus Auctor, docet absolute tenendum esse cum communi, incurri reservationem ab eo qui illam ignorat. Ergo, iudice ipso P. La-Croix, opinio P. Viva est contra communitissimam, & quidem in re sacramentaria, in qua agitur de valore sacramenti. Merito ergo inter laxas illam recensui, & praesertim quod P. Viva contendat, solum defectum advertentiae ad reservationem, dum quis actu peccat, satis esse ad tollendam reservationem.

X. P. Patritius Sporer P. III. cap. VI. sec. I. §. 3. num. 735. „Quintanadavenas rotunde scribens: Ignorantia reservationis sive iuris, sive facti, etiam si vincibilis, excusat a reservatione. Et sane sequitur manifeste ex dictis. Si enim dubium de reservatione ab ea excusat, multo magis excusabit ignorantia reservationis etiam vincibilis. Etiam ignorantia vincibilis excusat ab incurrenda reservatione? Haec opinio laxissima, nedum laxa videtur. Addit ibidem P. Sporer, hanc opinionem esse satis probabilem, in mo verissimam, si restringatur ad casus in poenam delicti, quales sunt

qui habent annexam excommunicationem. Fatetur tamen repugnare iudicium Superiorum ecclesiasticorum respectu illorum casuum qui reservantur ob rectam gubernationem. Auctor iste cum quibusdam aliis iunioribus putat, casus aliquos reservari ob solam poenam. Quae suppositio mihi falsa est. Omnia quippe delicta atrociora, & graviora reservantur ob bonum commune Ecclesiae. Quare non minus laxa & arbitraria mihi videtur opinio quam ibidem subicit P. Sporer. „Bene observat Gobat, merito censens, „Confessarium regularem non fore fidelem „suo Praelato, si nactus poenitentem implicitum peccato reservato, sed reservationis ignarum, non dicat expresse: Te quidem absolvo hac vice (scilicet ex probabili opinione DD. & benigna interpretatione mentis Superioris, ne bona fide procedens idem peccatum mortale bis debeas confiteri) scito impostero te a me non posse absolvi sine expressa voluntate Superioris. Quod ipsum consulere soleo Parochis, & Vicariis, de reservatis casibus episcopalibus sollicitis. „loc. cit.

XI. Recensitam opinionem falsam, laxam, & omni solido fundamento destitutam reputo. Cur, quaeso, pro prima vice absolvi Confessarius valet, quando Superior absolute reservat? Quia probabiliter Doctores id asserunt. At quinam hi Doctores? Nonnulli Casuistae. Quodnam istius probabilitatis fundamentum? Iurisdictione tota pendet ab Episcopo, & Superiore reservante, qui possunt & pro prima, & pro secunda vice imperiti facultatem absolventi, prout ipsi expediens iudicaverint.

XII. Quaest. II. Quenam peccata externa cadant sub reservatione? Resp. Dixi iam supra, neque peccata venialia, neque peccata mortalia interna re ipsa reservari. Reservantur ergo peccata externa. Porro adfirmant communiter Auctores, peccata externa, ut sint re ipsa reservata, debere esse talia in toto rigore. Si reservatur Sodomia, requiritur ut sit commixtio duorum eiusdem sexus, & effusio seminis intra vas. Si reservatur peccatum scribendi epistolas obscenas ad moniales, si epistolae scriptae non perveniant in manus Monialium, casus non est reservatus: quia opus externum non est completum. Requiritur quoque ut ipsa actio externa sit graviter vitiosa: puta, si reservetur peccatum contra castitatem, oportet ut actio exterior sit mortalis, ut tangere mamillas mulieris; contra, si interiori impudico amore deperires mulierem, exterius

ius vero aliquod suspirium dumtaxat emitteres, aut tangeres eiusdem vestes, casus non esset reservatus: quia actio exterior levis est. Si reservatur homicidium, non est reservata percussio animo occidendi: & si reservatur percussio gravis, non est reservata percussio levis peracta animo graviter vulnerandi. Haec excommunicationem non incurrit qui leviter Clericum percutit, licet intentio sit graviter percutiendi.

XIII. Quando reservatur casus effectu secuto, ut procuratio abortus, homicidium &c. Si effectus non sequatur, casus non est reservatus. Quid, si quis venenum mortiferum propinet, vulneretque mortaliter hominem, & antequam effectus sequatur, delinquens confiteatur? Tum casus non esse reservatum communiter adfirmant. Quid post effectum, nempe abortum, vel mortem vulnerati secutum? P. Dominicus Viva qu. 9. art. 2. num. 3. refert Lugo dis. XVI. num. 253. adfirmantem, tunc necessariam esse absolutionem Superioris. Verum addit P. Viva, alios Auctores communiter negare, quia poenitens iam absolutus fuit a tali culpa. Probabilior ego reputo opinionem de Lugo. Quoniam, cum reservatio sit annexa effectui secuto, quando poenitens absolvitur ante adventum effectus, non absolvitur a peccato reservato. Tum enim evadit reservatum peccatum, cum ponitur effectus. At insistent adversarii: Sublata culpa, tollitur omnis reservatio. Verum habet. Sed negatur simplicem Confessarium habere facultatem absolventi a propinatione veneni, ab vulnere mortali reservato posito effectus adventu. Posita enim tali actione, suspensa manet Confessarii iurisdictione, usque dum talis actio suum effectum sortiatur. Si vero ante effectus adventum absolvat, obstringere poenitentem debet, ut, effectu secuto, se praesentet ad tribunal poenitentiae pro absolutione a reservatione, seu a peccato reservato. Alioquin omnes procurantes abortum per propinationem veneni possent frustraneam reddere reservationem. Cum enim eiusmodi effectus non continuo sequatur veneni propinationem, possent propinatores veneni statim adire Confessarios, & absolutionem petere. Quare mihi probabilius, & tutius est ut eiusmodi delinquentes, effectu secuto, iterum confiteantur illis Confessariis qui valent a reservatis absolvi.

XIV. Quaest. III. An peccata intelligantur reservata, quando dubitatur de illorum reservatione? Resp. Dubium esse potest, an peccatum fuerit commissum, vel an sit mor-

tale, aut veniale, vel an includatur in lege reservante. P. Viva qu. IX. art. 2. num. 4. absolute respondet negative, & citat pro sua opinione Suarez, Leandrum, & alios. Hanc opinionem defendunt quoque Salmanticensis tract. VI. cap. 13. punct. 2. n. 15. Quoniam, inquit, reservatio est odiosa, ideo stricto in sensu interpretanda.

XV. Distinguendum est duplex dubium. Alterum iuris, alterum facti. Dubium iuris esset, si quis ignoraret tabellam casuum reservatorum. Si quis dubitaret, sit ne hoc peccatum, aut illud reservatum. Tunc dubitaret de iurisdictione: atque adeo non posset absolvi. Quia quando constat peccatum esse materiam reservationis, & dubitatur, an Superior illud reservaverit, dubitatur de iurisdictione. Cum iurisdictione autem dubia absolvi Confessarius nequit, ut supra demonstratum est. Porro Clemens VIII. prohibuit omnibus Confessariis etiam privilegiatis in Italia degentibus, ne quis eorum sub praetextu privilegiorum ab ullo ex casibus clare, vel DUBIE in Bulla in Cena Domini, &c. contentis, vel alias quomodocumque Sedi Apostolicae reservatis, vel reservandis absolvat. Ex quibus inferitur, in peccatis omnibus Sedi Apostolicae reservatis includi etiam casus dubios. Et in Extravag. Perlectis declaratur, percussorem Clerici esse reservatum Papae, etiam quando dubitatur, num sit levis vel gravis. In dubio autem facti communiter Auctores docent, posse simplicem Confessarium absolvi. Peccatum ebrietatis est reservatum; sed dubitas, an fuerit vera ebrietas: commisisti peccatum quod certum est esse reservatum, sed dubitas, an cum sufficienti advertentia, & necessario consensu illud patraveris; tunc posse simplicem Confessarium ab eiusmodi peccatis dubiis absolvi, plurimi docent; cum dubium sit facti; & Superiores, quando volunt reservare talia peccata dubia, id clare exprimunt: & quammaxime consentaneum est ut summa perspicuitate eiusmodi reservationes fiant: quandoquidem Casuistae plures valde faciles sunt ad dilatandam iurisdictionem Confessariorum.

XVI. Quaest. IV. An qui ab inferiore Sacerdote absolvitur a peccato dubio in materia reservata, liberetur a reservatione licet postea constet esse certum? Resp. Adfirmant Salmanticensis tract. VI. cap. 13. punct. 2. num. 16. & citant Lugo, Dicastillum, Antonium a Spiritu sancto, & alios. Haec opinio mihi falsa est. Nam inferior Confessarius nulla iurisdictione praeditus est in peccata re-

servata. Peccatum de quo disputatur, certo commissum est. Ergo reservatum certo est. Quod poenitens dubitet, dum confitetur, se commississe peccatum illud; non tollit quin reipsa peccatum commissum reservatum sit. Ergo quando certo eidem constat, peccatum a se patratum esse, denuo illud confiteri debet, ut fatentur laudati Salmanticenses. Confiteri igitur debet Confessario habenti iurisdictionem in tale peccatum. Prior enim Confessarius nullam habebat iurisdictionem absolvendi ab hoc peccato, ut supponitur. Ergo poenitens absolutus minime fuit.

XVII. Si superiores irrationabiliter reservarent peccata, peccarent, & quidem graviter, ut supra ex Gersonio adverti; valeret tamen reservatio. Contendunt tamen plures, nullam fore reservationem imprudentem, qua Episcopi plus iusto limitarent iurisdictionem Parochorum: quia, inquit, nequeunt Episcopi pro libito limitare iurisdictionem Parochorum, sicuti pro libito eodem remove ab officio nequeunt. Hæc sententia mihi falsa est. Quoniam iurisdictionem Parochorum subiecta Episcopis est, ut Concilium Tridentinum declaravit *sess. xiv. cap. vii.* Nec Parochi iudices sunt muneris episcopalis. Quare si Episcopi imprudenter se gererent, nimiumque limitarent in destructionem, non in ædificationem fidelium, iurisdictionem Parochorum, hi ad Superiores appellare deberent, numquam vero se constituere iudices iniustæ reservationis episcopalis. Alioquin lata via pateret innumeris absurdis.

XVIII. Ne multa: quoties dubitatur de iurisdictione, tutior pars est eligenda. Respondet P. Viva *loc. cit. n. 5.* hanc regulam consilii esse, non præcepti. Verum interpretatio hæc, quam passim Probabilistæ obtrudunt, falsa & laxa est. Consilium ergo erit tutiorem doctrinam sequi in materia præsertim sacramentali? Hac distinctione probabilistica eludi & decreta pontificia, & graviores Moralis christianæ regulæ solent. Idcirco reiicienda omnino est. Plura ibidem docet P. Viva de peccatis dubie reservatis, quæ falsa prorsus existimo, & laxa.

§. II.

Quinam absolvere a reservatis casibus valent, & quomodo.

Convenit penes omnes, eum a reservatis absolvere posse qui ordinariam, aut delegatam habet iurisdictionem. Iurisdic-

tionem autem ordinariam ille præditus est in reservata qui peccata sibi reservat. Qui enim potest sibi reservare, potest quoque absolvere. Item qui est reservante superior in iurisdictione, dummodo sit Sacerdos, absolvere a peccatis, quæ inferior reservavit, potest. Quare Pontifex absolvere a peccatis valet quæ reservant Episcopi in universo catholico orbe, Provinciales absolvere a peccatis, quæ sibi reservant Superiores locales, & Generales ab iis delictis quæ sibi reservant Provinciales, valent. Archiepiscopus absolvere a reservatis a suffraganeo Episcopo potest solum quando eiusdem diocesim visitat, Extra visitationem nequit: quia, licet sit dignitate superior, non tamen superior est in foro sacramentali; cum non habeat in diocesim suffraganei immediatam iurisdictionem extra actualem visitationem. Vicarius generalis Episcopi, qui cum Episcopo unum tribunal constituit, & Vicarius capitularis possunt a reservatis absolvere. Sed enim vacante Capitulum succedit Episcopo.

II. Extra controversiam quoque est, absolvere a reservatis posse eum qui habet iurisdictionem delegatam a Superiore. Duplitter autem delegari iurisdictione valet. Primo directe, quando nempe ab Ordinario delegatur iurisdictione huic aut illi Confessario in reservata. Secundo indirecte, quando superior reservator impertitur alicui poenitenti, ut eligat sibi aliquem Confessarium, a quo absolvatur a reservatis. Tunc enim, quando poenitens hac facultate præditus eligit sibi in Confessarium Petrum, aut Paulum, huic Confessario indirecte conceditur facultas absolvendi a reservatis.

III. Pontifex Summus potest sibi eligere in Confessarium quemcumque Sacerdotem, cui auctoritatem tribuit. Similiter Episcopus potest eligere in Confessarium in sua diocesim quemlibet Sacerdotem, a quo absolvatur a reservatis quæ ipse Episcopus sibi reservavit. Extra diocesim vero nequit, nisi suum subditum, eligere in Confessarium. Similiter Prælati regulares potest eligere sibi in Confessarium Sacerdotem subditum, a quo absolvatur a peccatis quæ ipse sibi reservavit.

IV. Quæst. I. *An peregrinus, veniens bona fide ex alia diocesim, possit absolvi a reservatis?* Resp. Triplici in sensu intelligi quæstio potest. 1. Si casus sit in utraque diocesim reservatus. 2. Si casus sit reservatus in diocesim a qua discedit, non vero in ea ad quam accedit. 3. Si casus sit reservatus in diocesim

diocesim, in qua fieri confessio debet, secus in ea a qua discessit. In primo casu communis sententia docet non posse absolvi nisi a Confessario prædico iurisdictione in reservata. In secundo sensu reservati peccati in loco discessus, secus in loco adventus, docent aliqui non posse absolvi, nisi ab habente in reservata iurisdictionem. Sed communior, & mihi probabilior opinio affirmat; dummodo bona fide, seclusa fraude, peregrinus in tali diocesim, in qua peccatum non est reservatum, reperitur. Idque constanti & manifesta consuetudine patet. Neque Confessarii solliciti sunt inquirere, an poenitens sit nec ne peregrinus ex alia diocesim; sed an peccata quæ audiunt, sint reservata in propria, non in aliena diocesim. In tertio tandem sensu, in quo nempe peccatum sit reservatum in loco, ubi peregrinus confitetur, absolvi nequit a simplici Confessario. Si enim peregrinus sentit commodum obtinendi absolutionem ab iis peccatis quæ erant in sua diocesim reservata, æquum est ut sustineat onus reservationis illius diocesim, in qua confitetur. Et hæc sententia communis. Si Parochus simul cum suo parochiano discedat a propria diocesim, in qua non erat reservatio talis peccati, docet Lugo *disput. xx. num. 73.* quem citant Salmanticenses *num. 27.* posse Parochum suum parochianum absolvere: quam opinionem defendit etiam Gennetus; addit tamen tutius esse petere licentiam ab Episcopo. Et hoc mihi videtur probabilius: quia Parochus subiectus est legibus talis diocesim: & cum agatur de iurisdictione, tutior pars est eligenda.

V. P. Viva *quæst. ix. art. 3. num. 5.* refert opinionem Dianæ docentis, quod si diocesanus committat peccatum extra propriam diocesim, ubi non est reservatum, possit deinde absolvi in propria diocesim, in qua est reservatum. Nec eam improbat. Sed opinio hæc & falsa, & laxa est. Addit Diana ex Baunio, Bordonio, & Bonacina, committentem peccatum reservatum intra Monasterium exemptum non subiacere reservationi. Quæ opinio evidenter falsa est, & nimium laxa.

VI. Quæst. II. *A quibus casibus absolvere Episcopi valent?* Resp. Concilium Tridentinum Episcopis tribuit facultatem *sess. xxiv. cap. vi.* sequentem. *Liceat Episcopis in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in diocesim sua per seipso, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientie gratis absolvere, imposita poenitentia salutari.* Idem & in hæresim crimine in eodem foro conscientie eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum.

VII. Nomine Episcopi venire etiam Abbatibus, & aliis Prælatos habentes iurisdictionem quasi episcopalem, & diocesim propriam, docent Castropalaus, Henriquez, & alii Probabilistæ cum Leandro *tract. 1. de excom. disp. xvii. quæst. xlii.* Sed hanc opinionem iure improbant Sylvester, Toletus, Suarez, Garzias, Bonacina, Barbosa, & alii plures, qui potiori iure negant, nomine Episcopi intelligi Prælatos regulares.

VIII. Quæst. III. *An facultas a Tridentino concessa Episcopis absolvendi ab hæresi occulta revocata sit per Bullam Cœnæ?* Resp. Multi & graves Theologi Navarrus, Vega, Ledesma, Henriquez, & alii negarunt hanc facultatem revocatam esse. Verum hæc sententia proscripta est ab Alexandro VII. *3. Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresim, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, an. 1619. die 18. Iulii in Consistorio Sacræ Congregationis Emin. Card. visa, & tolerata est.* Quare nunc certum est ab hæresi occulta neque ipsos Episcopos absolvere posse. Certum quoque est Prælatos regulares non posse absolvere ab hæresi occulta sæculares, ut constat ex 4. proposito damnata ab eodem Alexandro VII. *Prælati regulares possunt in foro conscientie absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurta.* Non modo sæculares, sed neque subditos suos valent Prælati regulares absolvere ab hæresi occulta, aliisque casibus contentis in Bulla Cœnæ, quia Clemens VIII. & Urbanus VIII. expresse prohibuerunt Regularibus absolutionem a casibus in Bulla Cœnæ. Igitur Prælati regulares iure ordinario, in quantum scilicet sunt Pastores ordinarii, possunt vi sui muneris subditos suos ab omnibus culpis, censuris, & poenis ecclesiasticis absolvere, & in iis omnibus dispensare in quibus possunt Episcopi cum subditis suis: quia Prælati regularibus iurisdictione quasi episcopalis competit. Tandem nequeunt regulares absolvere sibi non subditos a casibus Episcopis reservatis, ut ex dictis constat, & contraria doctrina damnata est ab Alexandro VII. in hac 12. propos. *Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.* Possem hic transcribere decreta Clementis VIII. an. 1601. & Urbani VIII. an.

an. 1628. quibus adimitur Regularibus potestas absolvendi a casibus, Episcopis, & Sedi Apostolicæ reservatis, & revocantur privilegia quæ antea illis concessa erant; sed brevitate gratia illa prætereo. Id solum moneo, ne lector fidem habeat non paucis Casuistis, quorum meminit P. Viva in explicatione prop. 12. damnatæ ab Alexandro VII. Quoniam isti plus æquo amplificant Regularium potestatem.

IX. Quæst. IV. *An Superior auditis reservatis valeat absolvere poenitentem sacramentaliter, eumque ad inferiorem Confessarium remittere pro absolutione a ceteris peccatis mortalibus?* Resp. Communis sententia negat: quia integritas materialis confessionis est de iure divino, a qua sola extrema necessitas excusare valet. Superior ergo, nisi audire confessionem velit integram, auferat reservationem, & delinquentem ad inferiorem remittat Confessarium.

X. Quæst. V. *An Confessarius, carens potestate in reservata, possit directe absolvere a non reservatis, & indirecte a reservatis?* Resp. Adfirmantur ex veteribus plures; S. Antoninus, Caietanus, Soto, alique; sed communis sententia recentiorum negat extra casum necessitatis fieri id posse. Quandoquidem confessio sacramentalis iure divino debet esse integra. Caret autem integritate sacramentali, quoties omnia peccata quæ memoratæ occurrunt, non subiiciuntur clavibus Ecclesiæ. In hoc autem casu non subiicerentur clavibus Ecclesiæ; cum talis Confessarius distis clavibus, seu potestate absolvendi a reservatis careat. Ergo nequit sive non reservata, sive reservata dimittere. In necessitate vero casu id præstare valet. Quia reservatio in ædificationem est, non in destructionem. Quare si quis absque vel infamia, vel gravi scandalo non posset omittere celebrationem Missæ, vel differre confessionem; rum posset Confessarius absolvere poenitentem vere dispositum cum onere adeundi Superiorem tempore opportuno. Hunc necessitatis articulum excepisse Superiorem merito præsumitur. Quemadmodum enim temere præsumitur benignitas matris Ecclesiæ, necessitate sublata; ita merito præsumitur illam non ademisse suis ministris facultatem absolvendi a reservatis, necessitate urgente.

XI. Quæst. VI. *Confessarius carens potestate in reservata valide ne absolvit a non reservatis?* Resp. Invalida prorsus est talis absolutio. Quamobrem poenitens tenetur integre sua peccata tam reservata, quam non reservata iterum confiteri Sacerdoti habenti

potestatem in reservata. Hoc aperte colligitur ex Concilio Tridentino *sess. XIV. cap. VII.* ubi docet, nullius esse momenti absolutionem Sacerdotis destituti iurisdictione in poenitentem. Atqui Confessarius non habet iurisdictionem in poenitentem ligatum reservatione. Ergo nulla est eiusdem absolutio. Nec est quod opponas, hunc Confessarium approbatum iurisdictione præditum esse in non reservata: quoniam dum quis ligatus est reservatis, absolute subiecto non est Confessario inferiori; atque adeo nullam in eum exercere iurisdictionem valet. Accedit Clementem VIII. & Urbanum VIII. nullas omnino declarasse eiusmodi absolutiones. Ergo integre confiteri poenitens debet sua peccata omnia Confessario habenti iurisdictionem in reservata.

XII. Quæst. VII. *Qui invincibiliter ignorat peccatum reservatum, aut si Confessarius non advertat esse reservatum, absolvitur ne ille indirecte ab hoc peccato reservato?* Resp. Dictum est supra, contrahi reservationem etiam ab ignorante illam; tenerique Confessarium poenitentem admonere reservationis, illumque ad Superiorem remittere, aut impetrare facultatem absolvendi a tali peccato. Modo autem inquiritur, num quando poenitens post diligens examen peccati reservati non recordatur, aut Confessarius non advertit tale peccatum esse reservatum, valide absolvatur indirecte ab eiusmodi peccato? Si negetur, talis poenitens damnabitur propter reservationem: quoniam contingere potest ut poenitens semper usque ad mortem utatur eodem Confessario, qui non advertat peccatum esse reservatum; nec poenitens eiusdem recordetur, etiam diligentia examinis adhibita. Responso patet ex dictis. In casu necessitatis Superiores non reservare merito præsumuntur. Quænam autem maior necessitas quam inculcata oblivio? Integritas materialis confessionis iuris divini est. Et tamen peccata inculpate oblita per absolutionem indirecte remittuntur. Porro si Deus ipse sic peccatoribus vere contritis indulget, quis dubitare iure valet, talem quoque esse mentem & intentionem Superioris peccata reservantis, ut scilicet velit Confessarium quemlibet approbatum posse absolvere a peccato reservato, quod inculpate memoria excidit, aut quod Confessarius non advertit?

XIII. Dices. Si poenitens bona fide confiteatur aut non Sacerdoti, aut Sacerdoti non approbato, irrita est absolutio; nec bona fides, in qua poenitens usque ad mortem

perseverat, eum a damnatione liberat. Respondet: si poenitens bona fide incedit, & sincere poeniteat, Deus infinita sua clementia: aut perfectam contritionem tali poenitenti infundet, aut eum illuminabit ut Confessarium approbatum adeat.

XIV. Quæst. VIII. *Qui ex ignorantia inculpabili omittit manifestare Superiori unum ex pluribus peccatis reservatis, esset ne talis peccati oblitus sublata reservatio?* Resp. Adfirmant plurimi recentiores. Sed distinguendum est. Si Superior aliquibus indicis manifestaverit se auferre omnem reservationem, nulla remanet reservatio. Si constet Superiorem nequidem cogitasse de aliis peccatis, præter ea quæ eidem exposita fuere, nulla occurrere solida ratio videtur cur dicamus, peccatum non manifestatum exemptum esse a reservatione. Et cum agatur de iurisdictione, tunc pars est eligenda.

XV. Quoniam vero tempore Iubilæi summus Pontifex auferat omnem reservationem, qui ea omnia præstitit quæ præscribuntur in Bulla Iubilæi, si ex oblivione inculpabili omittit confiteri aliquod peccatum reservatum, potest deinde a quolibet Sacerdote approbato absolvi. Similiter qui confitetur Confessario habenti potestatem in reservata, si inculpate obliviscatur alicuius reservati, communiter Auctores docent, eum posse absolvi a quocumque Confessario a tali peccato: quia Confessarius intendit absolvere poenitentem, & uti tota sua iurisdictione, qua ipsa valet tollere omnem reservationem cuiuscumque peccati: ergo ipsa illam tollit. Tamen ad maiorem securitatem, si poenitens possit, adeat Confessarium habentem potestatem in reservata.

XVI. Quæst. IX. *Qui facit Confessionem irritam vel tempore Iubilæi, vel Superiori, exemptus ne est a reservatione?* Resp. Adfirmant plures; sed istorum opinio nullo, ut mihi videtur, solido fundamento nititur. Et primum de absolutione tempore Iubilæi data patet. Quia indulgentia Iubilæi conceditur tantum vere poenitentibus. Quando autem confessio irrita est, nulla adest vera poenitentia. Ergo neque absolutio. Superior quoque ordinarius non tollit reservationem, nisi aut sacramentaliter absolvendo, aut remittendo ad inferiorem Sacerdotem, cui delegat iurisdictionem. Porro Superior sacramentaliter non absolvit, quando sacramentum est irritum. Delegatus quoque nihil potest in reservata extra sacramentum. Ergo quoties sacramentum est nullum, peccata reservata manent. Aliqui distinguunt inter confessionem invalidam, & sacrilegam; sed hæc distinctio præfer-

tim in casu nostro mihi commenticia est. XVII. Quæst. X. *Qui confessus est animo lucrandi Iubilæum, post mutat animum, recusatque opera implere, si in ea confessione inculpabili oblivione omittat aliquod reservatum potest ne a quolibet Sacerdote absolvi?* Resp. Adfirmant Sanchez, Viva, & alii, quos ipsi citant; sed contraria sententia, quam defendit Vasquez, mihi probabilior est. Quia Pontifex auferat reservationem respectu illorum qui ipsa intendunt lucrari Iubilæum. Ergo qui sponte recusat assequi Iubileum, eo ipso renuntiat quoque privilegio reservationis. Ergo, ut possit absolvi a peccato inculpabiliter oblitio, necessaria est nova facultas absolvendi a tali peccato reservato. Qui directe absolvitur ab aliquo reservato, tempore Iubilæi, deinde post absolutionem mutat animum, & omittit ea opera implere quæ præscripta sunt ad Iubilæum lucrandum, peccat ne mortaliter? Affirmat Suarez laudatus a P. Viva: quia deficit in re gravi, ad quam se obligavit. Sed P. Viva de more oppositam opinionem laxam amplectitur, quam defendunt Lugo, Sanchez, Henriquez, & alii. Quia, inquiunt, non deficit hic poenitens in pacto utili promissario, sed utili ipsi poenitenti. Hæc ratio inepta omnino est. Poenitens ergo qui omittit gravem poenitentiam impositam a Confessario, non peccat mortaliter, quia non deficit in pacto utili promissario, sed utili poenitenti? Commenta hæc sunt prorsus absorta. Quare sententia Doctoris eximii mihi vera est. Similiter falsam reputo aliam opinionem, quam defendit ibidem P. Viva cum Lugo, nempe eum qui absque confessione lucratur Iubilæum, quia nullius peccatis mortalis est conscius, si deinde recorderetur peccati reservati, posse absolvi a quocumque Confessario. Quia reservatio solum tollitur per absolutionem impertitam ei qui contrito animo intendit lucrari Iubilæum.

XVIII. Quæst. XI. *Si tempore Iubilæi differatur absolutio poenitenti indisposito, si post elapsum tempus Iubilæi hic incidat in reservatum novum peccatum, potest ne absolvi virtute Iubilæi?* Resp. Communis sententia negat: quia licet prorogetur iurisdictione relate ad peccata commissa, antequam desinat Iubilæum, minime tamen prorogatur respectu peccatorum quæ post elapsum Iubilæi tempus patrantur. Absolvi quoque potest a peccato ante Iubilæum commisso, & inculpate oblitio virtute iurisdictionis concessæ tempore Iubilæi.

XIX. Quæst. XII. *Tenetur ne Superior concedere petenti sive per se, sive per alium facultatem qua possit absolvi a reservatis?* Resp.

Hoc

Hoc a Superioris prudentia pendet. Tenetur, quoties ex denegatione prævideret grave damnum poenitentis. Quandoquidem cum Superior medicus sit, & pastor, ex caritate, & iustitia debet opportuna remedia porrigere ægrotis suis. Ergo quoties prudenter intelligit necessariam esse concessionem ad evitandam spiritualem ruinam, aut grave malum petentis, debet reservationem auferre; cum hæc sit non in destructionem, sed in ædificationem. Non astringitur eam concedere; immo debet eam denegare; quoties concessio cederet in damnum spirituale petentis. Facile tamen absolute loquendo se præbere Superior debet in eiusmodi concessionibus. Nec a peccato immunis esset, si difficilem se ostenderet: quia (inquit S. Thomas in IV. dist. xvii. quæst. iii. artic. 3. quæstiunc. 4. ad 6.) *multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione morerentur, quam ut tale peccatum tali Sacerdoti confiteantur.* Semper Superior præ oculis habere debet reservationem, & iurisdictionem datam ei esse propter bonum spirituale poenitentis.

XX. Quæst. XIII. *Qui habet facultatem absolvendi a casibus reservatis summo Pontifici, habet ne facultatem absolvendi a censuris?* Resp. Omnes casus reservati summis Pontificibus habent annexam censuram. Quare qui habent facultatem absolvendi a casibus, possunt quoque absolvere a censuris. Plures Auctores docent Romanam Sedem non reservare sibi casus, nisi propter censuram. Quæ doctrina mihi vera non videtur. Utique nulli sunt casus reservati Romanæ Sedi qui annexam censuram non habeant; at non inde consequitur, casus reservatos esse propter solum censuram. Siquidem communis, & mihi vera sententia docet, casus papales reservatos esse & ratione censuræ, & ratione culpæ. Nam Pontifices hanc distinctionem non indicant, sed illimitate reservant. Ergo arbitraria est præfata distinctio, & limitatio. Ita docet vel ipse Leander *tract. v. disp. xii. quæst. xiv.* ubi citat S. Thomam, Gabrielem, Maiorem, Sotum, Navarrum, Suarez, Vasquez, Lugo, Fillucium, & alios plures. Si quis ob ignorantiam, vel gravem timorem &c. non incurreret censuram, exemptus ne a reservatione esset? Adfirmant plurimi, inter quos vel ipse Passerinus *Tom. II. quæst. clvii. artic. 1. num. 380.* Verum hæc opinio mihi non arridet. Nam communis sententia docet, utrumque reservari, & censuram, & peccatum. Porro peccati reservatio contrahitur etiam ab ignorante, ut dixi supra,

Ergo non est cur dicamus, non contracta ob ignorantiam, vel aliam causam censuram, peccatum non esse reservatum. Ita mihi videtur, salvo meliori iudicio. Accedit quod citati Auctores doceant, in casibus Episcopo reservatis, si annexa iisdem censura sit reservata, illum qui ob ignorantiam non contraheret censuram, esse nihilominus obnoxium reservationi peccati. Cur idem dicendum non est etiam in casibus pontificiis? Quia, inquit, opposita consuetudo obtinet. At videndum num hæc consuetudo probata sit. In hac materia tutior pars est eligenda.

XXI. Quæst. XIV. *Utrum quilibet Sacerdos, etiam non approbatus, vel excommunicatus absolvere possit in articulo mortis; & an absolutus, si convalescat, teneatur adire Superiorem?* Resp. Iam dictum supra est, in articulo mortis nullam esse reservationem; & quemlibet Sacerdotem etiam non approbatum, in defectu tamen approbati, posse absolvere ægrotum in articulo, seu periculo (pro eodem enim accipiuntur periculum & articulus) mortis. Disputant Auctores, num moribundus absolvi ab excommunicato non tolerato, vel hæretico Sacerdote in defectum alterius possit? Adfirmant multi. Verum mihi opposita sententia probabilior est. Fagnanus in cap. *Non est vobis*, de spons. ait, S. Congregationem Concilii Tridentini Interpretum declarasse decretum eiusdem Concilii intelligendum esse de Sacerdotibus in unitate Ecclesiæ viventibus, quales sane non sunt excommunicati non tolerati, hæretici, & schismatici. Hoc etiam aperte docet præter multos alios S. Raymundus *Lib. III. c. 16.* ubi dissuadet fidelibus hanc confessionem, maxime ob periculum subversionis. Quare iure præsumitur Ecclesiam nolle iisdem, qui præcisi ab unitate sua sunt, iurisdictionem impertire. Et hæc videtur hodie communior sententia, quamvis opposita non sit improbabilis.

XXII. Ad secundam partem quod attinet, si nulla sit casibus reservatis annexa censura, communis sententia docet, moribundum absolutum non teneri ad Superiorem, si convalescit, recurrere: quoniam, ut ex dictis patet, omnis Sacerdos in tali articulo est approbatus pro quolibet casu etiam reservato, a quo directe absolvit. Nulla ergo occurrit ratio cur debeat sic absolutus Superiorem adire. E contrario qui absolutus est indirecte in altero necessitatis casu ob scandalum, vel infamiam vitandam, tenetur ad Superiorem recurrere. Quid, si casui reservato

vato sit annexa censura? Etiam hoc in casu plures negant, nisi Confessarius hoc onus imponat, ut, si convalescit, compareant coram Superiore. Clemens III. in cap. *Quod de his*, hæc habet. *Ab his in forma sacramenti exigi consuevit, ut resumptis viribus, & opportunitate concessa, Romanam Ecclesiam in propria persona debeant visitare.* Bonifacius VIII. in VI. Lib. V. tit. 21. *de sent. excommunicat.* statuit, moribundum, si convalescit, obstringi adire Superiorem sub pena reincidentis, inquit: *Decernimus, ne sic censuræ illudant ecclesiasticæ, in eandem sententiam reincidere ipso iure.* S. Thomas in *Suppl. quæst. viii. art. 6. ad 2.* hæc habet. *Dicendum, quod non oportet eum recurrere ad proprium Sacerdotem, ut iterum a peccatis solvatur, a quibus in articulo mortis absolutus est, sed ut innotescat ei quod sit absolutus. Nec similiter oportet quod absolutus ab excommunicatione ad iudicem vadat, qui alias absolvere potuisset, absolutionem petens, sed satisfactionem offerens.*

XXIII. Quæst. XV. *Quid agere Sacerdos debeat qui potestate destitutus per inadvertentiam absolvit a reservatis?* Resp. S. Antoninus I. Part. iii. xvii. cap. iv. hoc præbet responsum. *Nota, quod quicumque absolvit aliquem ab aliquo peccato in casu in quo non potest, sive quia reservatus est Episcopo, sive quia nullam habet potestatem, aut auctoritatem, quamvis graviter peccet, præcipue quando absolvit scienter, vel etiam ex ignorantia iuris crassa; non tamen censuram aliquam, seu excommunicationem ex hoc incurrit, sive sit Clericus secularis, sive Religiosus, dictum absolvens; sed tenetur illum quem sic absolvit, advisare de errore suo, si cognoscit, vel potest invenire. Ille tamen quoad Deum excusatur, dum hoc ignorat.*

XXIV. Agendum hic esset de casibus quos Prælati regulares sibi reservare possunt. Ex decreto Clementis VIII. 1593. die 26. Maii, & constitutione xxviii. Urbani VIII. Superiores regulares reservare sibi possunt sequentes casus. 1. *Apostasia a Religione, habitu dimisso, aut retento.* 2. *Veneficia, incantationes, & sacrilegia.* 3. *Nocturna ac furtiva e Conventu egressio.* 4. *Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale.* 5. *Iuramentum falsum in iudicio legitimo.* 6. *Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fetum, etiam non secuto effectu.* 7. *Falsificatio manuum, aut sigilli Conventus.* 8. *Furtum de rebus Monasterii, quod sit mortale.* 9. *La-*

psus carnis voluntarius opere consummatus. 10. *Occisio, seu vulneratio, seu gravis percussio cuiuscumque personæ.* 11. *Malitiosum impedimentum, vel retardatio, vel aperiitio litterarum a Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.* Præter hos nequeunt Prælati regulares alios sibi reservare casus.

XXV. Plura hic disputant Auctores de facultate Regularium absolvendi ab eiusmodi casibus. Ex indicatis Pontificum decretis Superiores regulares deputare debent in quocumque Conventu duos, aut tres, aut plures Confessarios doctos, prudentes, & caritate præditos, qui absolvant a non reservatis, & quibus etiam reservatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit. Hi Confessarii deputati possunt una vice absolvere a reservatis, etiam petita, & non obtenta a Superioribus facultate; ut clare in citatis decretis habetur. Disputant iuniores; num etiam Confessarii non deputati a Prælato pro reservatis, valeant una vice absolvere, petita, & non obtenta facultate a Superiore. Alii negant, adfirmant alii. Verum consulenda est cuiuscumque Religionis disciplina, & consuetudo.

XXVI. Innumeras alias quæstiunculas de casibus reservatis instituunt iuniores, præsertim Diana, Leander, La-Croix, & alii, & iuxta Probabilissimi principia in hac etiam iurisdictionis materia plura resolvunt, quæ laxiora videntur. Ut Confessarii sibi, & aliis caveant, hæc duo servanda propono. Primum, quando necessitas gravissima urget, in favorem poenitentis iurisdictionem extendant: quia merito præsumitur, tunc S. matrem Ecclesiam reipsa non limitasse iurisdictionem; cum omnis reservatio sit in bonum, & ædificationem fidelium. Nec verum reputo quod communiter iuniores docent, reservationem esse odiosam, idcirco absolute & intra, & extra necessitatem restringendam. Falsum, inquam, hoc principium reputo. Quamobrem secundo assero, extra necessitatis casum tutiorem partem seligendam esse: & in dubiis aut Superiorem consule, aut absolutionem suspendito. Iurisdictionis pertinet ad valorem sacramenti. Ergo quando de eadem dubitatur, tutiora sequi debemus. S. mater Ecclesia benignissima est: ideo, necessitate urgente, eiusdem benignitate utimur. At simul iusta, & filiorum correctionis cupidissima est, & propterea reservationis remedium extra necessitatis casum applicari desiderat.

DISSERTATIO III.

DE ABSOLUTIONE SACRAMENTALI
IMPERTIENDA, DIFFERENDA,
ET DENEGANDA.

CAPUT I.

Quenam absolutionis forma, deprecatoria, an indicativa, obtinuerit olim in Ecclesia. Quae nunc adhibetur in Ecclesia Latina, indicativa est. Eiusdem verba, & sensus exponuntur.

Actum agerem, si discutere ex instituto vellem propositam quaestionem, tum quod eam Theologi celeberrimi pleno in lumine exposuerint, tum quod ad mores formandos nihil conducatur. Formam deprecatoriam olim usque ad medium saeculum XIII. obtinuisse, & etiamnum obtinere apud Graecos, docent plures gravissimi Auctores, praesertim Ioannes Morinus *Lib. VIII. de administratione sacram. poenitent. cap. VIII. & seqq.* Edmundus Martene *Lib. I. de antiqu. Rit. quaest. IX. Vitasse quaest. VI. artic. I. Turneley quaest. IX. art. I.* Alii hoc negant, pugnantque pro forma indicativa. Quare a vero abluat quod asserit Cardinalis Gotti *qu. VIII. dub. 2.* celeberrimus alioquin Theologus, nempe Ecclesiam Graecam absolutionem sacramentalem verbis deprecativis expressisse olim, & etiam modo exprimere, certum omnibus esse. Siquidem Gonet *disput. XII. Nicolai, Baronius, Launoium, & Morinum* refutare student.

II. Tempore S. Thomae fuerunt nonnulli qui contendebant formam indicativam esse nullam, sed deprecatoriam esse necessariam: quam opinionem refellit Angelicus *opuscu. XXII. cap. II.* his verbis: *Patet ex dictis Salvatoris, quod habens claves absoluit. Praesumptuosum ergo est, ne dicam erroneum, ut Sacerdos dicere non possit, Ego te absolvo, quem Dominus absolvere conficitur. Ad hoc etiam est communis consuetudo tali forma utentium, cui aliquem contrariari, non parva praesumptionis est. . . . Nec hoc convenienter solum dicere potest, sed & necessarium esse videtur: quia sacramenta novae legis efficiunt id quod figurant. In sacramento autem poeni-*

nitentiae verba Scripturae, quae maxime sectanda sunt, non faciunt mentionem de aliqua deprecatione, sed magis ipsa verbo indicativo utitur. Non enim dicit: *Quaecumque petieritis esse solvenda, erunt soluta; sed quaecumque solveritis. Si ergo illa tantum dicuntur esse solvenda quae habens claves solverit; qui autem petit aliquid esse solvendum, non solvit: miror, qua temeritate aliquis asserat esse solutum, quem habens claves non significat se solvere, sed solum rogat esse solvendum.*

III. Ad primam itaque quaestionis propositae partem, quae factum spectat, mihi illorum sententia arridet quae defendit aperte, haecenus demonstratum non esse, olim viguisse sive apud Latinos, sive apud Graecos formam deprecativam. Monumenta enim quae pro hoc absolutionis deprecativae usu afferuntur, non sunt ita luculenta quae probabilem non excipiant interpretationem; ut legenti Auctores qui factum istud discutunt, patebit.

IV. Missa itaque hac historica facti quaestione, videndum, quae forma nunc necessario usurpanda sit. Porro formam indicativam, quam suo tempore S. Thomas propugnavit, posteriori tempore probavit Ecclesia. Siquidem Concilium Tridentinum *sess. XIV. cap. III.* haec statuit. *Docet S. Synodus, sacramenti poenitentiae formam, in qua praecipue ipsius vis sita est, in illis ministris verbis positam esse: Ego te absolvo &c. Quibus quidem de Ecclesiae sanctae more preces quaedam laudabiliter adiunguntur; ad ipsius tamen formae essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius sacramenti administrationem sunt necessariae.* Hoc idem prius definitum fuerat in Concilio Florentino in decreto pro Armenorum instructione.

V. Quaest. I. Quibus verbis constet forma absolutionis sacramentalis? Resp. Penes omnes certum est, haec verba *Absolvo te* ad formae essentiam pertinere. Disputant vero Theologi, num pronomen *Ego* ad essentiam pertineat. Existimant plures illud includi in hoc verbo *absolvo*. E contrario pronomen

TE

TE necessario exprimentum est. Lugo *disp. XXIII. num. 26.* putat sufficere, si dicat Sacerdos, *Absolvo a peccatis tuis.* Verum opinionem hanc falsam reputo. Missis itaque arbitrariis disputationibus, usurpanda sunt verba in Concilio Tridentino praescripta, *Ego te absolvo.* Tam Florentinum Concilium, quam Tridentinum post recensita verba addunt *&c.* quae sigla indicant, cetera quoque verba a peccatis tuis in nomine Patris &c. ad essentiam formae pertinere. Verum Catechismus Tridentini *Part. II. §. 14.* inquit: *Est autem forma: Ego te absolvo: omisso &c.* Haec communior Theologorum sententia defendit, verba quae sequuntur, nempe *a peccatis tuis &c.* non pertinere ad essentiam formae: idque perspicue colligi videtur ex laudato Catechismo, qui *loc. cit.* sic persequitur. *Est autem forma, Ego te absolvo, quam non solum ex illis verbis licet colligere: Quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in caelis: sed ex eadem Christi Domini doctrina ab Apostolis tradita accepimus. Ac quoniam sacramenta id significant quod efficiunt, & illa verba, Ego te absolvo, ostendunt peccatorum remissionem huius sacramenti administratione effici: planum est hanc esse poenitentiae perfectam formam.*

VI. Quamvis tamen solis recensitis a Concilio, & Catechismo verbis constet forma essentialis; non propterea licite Sacerdos omittat cetera verba, quae communiter usurpantur in Ecclesia: immo reus gravis peccati foret, si pronuntiare negligere sequentia verba, *a peccatis tuis &c.* Forma itaque vera, qua Catholici omnes utuntur, inquit Cardinalis Bellarminus *Lib. I. de poenit. cap. IV.* haec est. *Ego te absolvo ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.*

VII. Quid dicendum de his formulis, *Ego tibi peccata dimitto: Remittuntur tibi peccata tua: Condone tibi omnia peccata tua?* Ratas, & validas habent communiter Theologi eiusmodi formulas, cum sint aequivalentes illi quae praescripta est in Conciliis. Peccaret tamen, & quidem gravissime. Sacerdos qui absolutionem exprimeret aliis verbis ab iis quae in Sacramentariis, & Ritualibus Ecclesiae Latinae praescripta sunt, quaeque omnes Sacerdotes catholici usurpant.

VIII. Quaest. II. Quis sit horum verborum sensus, *Ego te absolvo?* Resp. Haec verba; non declarant peccata iam esse a Deo dimissa; sed ipse Sacerdos eadem pronuntiando auctoritate a Christo accepta dimittit. Et hoc definit Concilium Tridentinum *sess. XIV.*

can. IX. his verbis: *Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum iudiciale, sed nudum ministerium pronuntiantis, & declarandi remissa esse peccata confitentis . . . anathema sit.* Quandoquidem illam potestatem discipulis suis Christus Dominus communicavit quam ipse a Patre accepit: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis &c.* Ioan. XX. Porro Christus Dominus non solum declaravit peccata esse remissa, sed revera illa remisit. Ipse enim paralytico, & peccatrici mulieri dixit: *Remittuntur tibi peccata tua.* Ergo similiter illius Apostoli, & istorum successores vere peccata dimittunt.

IX. Opponunt, solum Deum peccata dimittere, animam contritione & caritate vivificari. Respondum iam est supra, Deum iure potestatis peccata dimittere, Sacerdotes vero ministerio & munere Spiritus sancti. Contritione vivificantur anique aliquando per Spiritum moventem, aliquando per Spiritum cohabitantem, semper tamen inclusio confessionis, & sacramentalis absolutionis voto.

X. Non solum Confessarius exacte pronuntiare absolutionis formam ab omnibus Catholicis usurpatam debet, sed etiam ritum servare quem praescribit Ecclesia. Quamvis igitur preces quae absolutioni praemittuntur, nempe, *Dominus noster Iesus Christus &c.* ad substantiam formae non pertineant; neque tamen absque culpa praetermitti, nisi necessitas urgeat, ac mortis periculum. Aliae preces, *Miserere, & Indulgentiam, & quae formam subsequuntur, Passio Domini nostri &c.* in frequentioribus & brevioribus confessionibus ex Rituali Romano omitti possunt; ac consultius semper erit totum ritum exacte servare, rationabili causa sublata.

Narrat Natalis ab Alexandro *Lib. II. cap. VII.* in quibusdam Ritualibus hanc reperi formulam, *Absolvo te ab omnibus peccatis tuis contritis, confessis, & oblitis.* Sed haec ultima tria vocabula superflua sunt. Nam cum poenitens ea omnia quae post diligentem discussionem memoriae occurrunt, confitetur, etiam alia inculcate oblita intelliguntur inclusa. Quae vero negligentia culpabili obliviscitur, & de quibus contritionem non habet poenitens, nullo modo dimittuntur. Missis itaque peculiaribus formulis, ea adhibeatur quae communis in Ecclesia est.

XI. Quaest. III. *Licetum ne est forma absolutionis conditionem adiacere?* Resp. Convenit penes omnes, conditionem appositam de praesenti, vel de praeterito, v. g. *Si capax*

es, si nondum es absolutus, non evertere valorem sacramenti: quia, conditione posita, forma absoluta evadit, suumque sortitur effectum. Videndum autem, num aliquando expediat hanc adiacere conditionem. Omnes adfirmant absolute, omni sublata conditione, pronuntiandam communiter esse. Difficultas est, num in aliquo necessitatis casu possit conditio apponi. Sub conditione conferri baptismum posse, necessitate urgente, diximus supra: quia documenta valida occurrunt talis usus, qui obtinere cepit sæculo VIII. alicubi, & sæculo XII. probatus fuit ab Alexandro III. & tempore Gregorii IX. inserta est iuri canonico ablutio conditionalis. Et Clemens VIII. iussit ut Episcopi Latini confirmantes baptizatos a Presbyteris Græcis sibi met subiectis eandem adhiberent. Verum his documentis solum probatur usus formæ conditionalis in sacramento baptismi ministrando. De eiusdem vero usu in sacramento poenitentiae altum silentium. penes antiquos. Nihilominus si dubitetur, an poenitens vivens sit, vel an Sacerdos protulerit absolutionis verba; permulti etiam graviores Theologi docent dandam esse absolutionem sub conditione hac: *Si tu es capax, vel si non es absolutus, ego te absolvo* &c. Si aliquando licita est absolutio conditionalis, certe casus moribundi dubie viventis ille est in quo expediat eiusmodi absolutio. Quando Sacerdos dubitat, protulerit ne absolutionis verba, tum facile induci poenitens valet, ut contritionem de confessis peccatis innovet, & tum absolutio absoluta impertiri potest.

XII. Casuistæ, ut mea præfert opinio, nimis facile, ne dicam laxæ, adiacendam hanc conditionem docent. P. Sporer *Part. III. cap. v. quæst. II. S. 4. num. 622.* impertiendam absolutionem sub conditione docet 1. quando Confessarius prudenter dubitat, sit ne poenitens recte dispositus. 2. quando dubitas, an pueri rudes sint rationis usu præditi. 3. quando poenitens adfert sola dubia peccata in materia mortali, nec ullum certum explicare potest. 4. quando Confessarius dubitat, an habeat iurisdictionem in hunc poenitentem, vel in eius peccata.

XIII. In his 4. casibus absolutionem conditionalem illicitam, otiosam, & reverentiæ sacramento debitæ contrariam existimo, atque absurdorum plenissimam. Et principio conditio quæ necessario præcedere debet, frustra & otiose apponitur. Dolor autem, seu contritio de peccatis necessario præire absolutioni debet. Quare illicite Sacerdos

agit, si dicat: *Ego te absolvo, si habeas verum dolorem, vel voluntatem restituendi; si ego habeo potestatem absolvendi* &c. Quando Confessarius dubitat, num poenitens sit rite dispositus, num scilicet habeat verum dolorem, aut verum propositum, dubitat de materia necessaria ad absolutionem. Porro numquid licitum est uti materia dubia in conferendis sacramentis extra necessitatis casum? Quænam autem in casibus propositis gravis necessitas? Neque enim poenitens, aut pueri rudes sunt in periculo mortis, ut supponitur. Ergo peccat Sacerdos utens materia dubia in recensitis casibus, cum nulla urgeat necessitas.

XIV. Quod autem eiusmodi praxis absolutionis conditionalis in dictis, & similibus casibus sit absurdorum plenissima, res evidens est. Nam quando Confessarius dubitat, sit ne poenitens dispositus, sint ne pueri ratione præditi, cur in id non incumbit Confessarius ut poenitens disponatur; cur non fatigat ut signa veri doloris exploret; cur absolutionem non differt, donec ex operibus, & certis signis colligat dispositionem, aut indispositionem poenitentis; cur adhortationibus, consiliis, & regulis moratæ vitæ poenitentes adultos non probant Confessarii; cur pueros non erudiant, usque dum certam materiam, & exploratum rationis usum dignoscant? Cur hæc media negligunt? Quia, inquiunt, magna est poenitentium affluentia. Si hæc omnia præstantia forent, plurimi dimitti absque confessione deberent. Quare ut & sacramenti dignitati, & propriæ conscientiæ provideatur, adhibetur absolutio conditionalis, & sic plurimorum poenitentium confessiones audiuntur: contra, si absolutiones suspendimus, oriuntur murmura, & censuræ Rigorismi in Confessarios feruntur. Utinam studium laboris vitandi, & timor aut displicendi hominibus, aut minuendæ poenitentium affluentiae in causa quandoque non essent cur novus iste absolutionis conditionalis usus usurpetur. Absolvuntur poenitentes dubie dispositi absolutione conditionata. Quot heinc sacrilegia? Quot heinc reperia scelera? Eiusmodi poenitentes, hunc absolutionis conditionalis ritum ignorantes, se revera absolutos credunt. Quid heinc? Animos ad peccandum resumunt: horrorem peccandi deponunt: credunt ad veram poenitentiam sufficere narrationem criminum, cum videant tam facile se absolvi. Magno in errore, & pereundi discrimine versantur, ut ego quidem vereor, Confessarii qui extra necessitatis, puta mortis, aut dubie freneti-

ei casum, absolutionem conditionalem adhibent.

XV. Conditionem de futuro communiter Theologi improbant, aientes hanc vim sacramenti evertere. Leonardus Vanroy *cap. III. qu. 4.* & nonnulli alii Lovanienses, fanioris alioquin doctrinæ assertores, docent conditionem de futuro enervare quidem vim sacramenti, quando absolvens non statim, sed solum quando conditio ponetur, sacramentum confectum & administratum intendit: quia quando v. g. restitutio fiet, neque materia, neque forma existet. Ceterum, si Sacerdos hic & nunc sacramentum conficere, & gratiam conferre intendit, supposita conditionis futuritione, tunc conditionem non impedire valorem absolutionis contendunt.

XVI. Præfata doctrina falsa est, & omni solido fundamento destituta. Siquidem quando Sacerdos hic & nunc intendit sacramentum conficere, atque sit in poenitente necessaria dispositio, nempe dolor, & propositum sincerum restituendi; etiamsi postea ab hoc proposito resiliat, & restitutio non fieret, revera sacramentum esset administratum, & poenitens reipsa absolutus esset. Nam quando adest materia, & forma, atque ministri intentio consciendi sacramentum, in Sacerdotis potestate haud est suspendere sacramenti effectum, ut communiter Theologi docent. Si vero in poenitente delit sincerum propositum restituendi, & dolor necessarius; iam sacramentum est nullum ex defectu materiæ. Ergo ineptissima est conditionis adiectio.

C A P U T II.

De absolutione impertienda poenitenti absenti. Quid hac de re Dominicani tum antiqui, tum recentiores, quid Iesuitæ, præsertim Doctor eximius P. Franciscus Suarez, ante, & post decretum Clementis VIII. docuerint.

S. I.

Scribendi necessitas.

I. **C**onstanti animo hanc Dominicanos inter & Iesuitas percelebrem, & diu utrimque magna animorum contentione agitatam controversiam alto obvolvère silentio decreveram: & quamquam viderem insignes Dominicanos, Petrum Dufay, Vincentium Baronium, Ioannem Baptistam Gonet, Didacum Alvarez, Hiacynthum Coquetium, *Conc. Theol. Tom. IX.*

Franciscum Avilam, Candidum, Nugnum, pluresque alios celebratissimos Dominicanos, ut impostores & fabulatores, a Theophilo Raynaudo, a Matthæo Moya, ab Honorato Fabri, & a plurimis aliis traductos; immo quamvis P. Gaspar Joseph Gagna in tuo opere fabularum plenissimo, edito contra meam *Histor. Probabilismi, & Rigorismi* metipsum tamquam mendacii & foetidæ calumniæ (*marcia calumnia*) redarguat, & inauditis ludibriis benignissime lacestat atque profcindat; non propterea a concepto proposito vel tantillum recesseram. Verum res ultro progressa hæc ipsis diebus est. Silentio æquippe meo, atque patientia nimis impotenter abusi nonnulli P. Gagna affectæ sunt. Siquidem non contenti insigniores Dominicanos, & meipsum maledictis typis editis lacerasse, volumin in folio Doctoris eximii P. SUAREZ, sub proprio pallio absconditum, elapsis diebus per civitatem deferrebant, legendumque summis etiam viris præbebant, ut eiusdem lectione luculentissime evincerent, me testimonia P. Suarez adulterasse in citata *Probabilismi & Rigorismi Historia*, & iniuria summa Doctorem eximium affectisse. Quid heinc? Quid? Audi argumentationem. Si, inquiunt, evidenter constat, auctorem historiæ Probabilismi detruncasse testimonia sapientissimi P. Suarez; potiori iure inferitur, opiniones Casuistarum adulteratas, & exquisito artificio transformatas suo versuto calamo in ceteris suis operibus imperito vulgo porrigere, ut summam benigno Probabilismo, & Probabilistis invidiam conficit. Candide fateor, me talia audientem commotum, & ad hanc veritatis historiam texendam compulsam fuisse. Ecce igitur paucis patefactam causam quæ me prorsus repugnantem coegit ut silentium severa mihi lege impositum abrumperem. Si enim hæc furda aure prætereo, mea Christiana Theologia, quam in dies edo, & in qua saniorum doctrinam a laxis non paucorum Casuistarum opinionibus asserere pro modulo meo studeo, in nihilum decideret ob has imposturas, quas nonnulli disseminant, me videlicet truncare, vel transformare Casuistarum sententias, ac si non essent adeo natura sua non paucæ deformes, ut vix possint deformiores effici calamo meo. Nemo igitur non videt, quam gravis, quam urgens sit necessitas defendendi tum plurimos Ordinis mei Theologos a gravissimis, ut videbimus, notis iisdem inuitis, tum partus meos, quicumque tandem illi sint, ab indicatis imposturis sane gravissimis. Necessitate itaque extrema

coactus controversiam propositam pleno in lumine constitutum tanta animi moderatione, ut dum memetipsum, & insigniores Thomisticae Scholae Theologos vindicandos suscipio, nihil obsequii, nihil officii, & reverentiae erga illustres adversarios remissurus sim. Nihil partium studio tribuam. Si Scriptores Dominicanos in aliquo vel leviori puncto a veritate aberrasse deprehendero; sincerissime manifestabo. Si e contrario plura narraturus sim, quae forte ad salivam adversariorum non sapient; id vertere authenticis documentis, non mihi debent. P. Daniel Bartoli scripsisse memini saluberrimum documentum, quo consulebat suis, ne provocarent adversarios, nisi ea audire vellent quae audire magnopere nollent. Unum ego in antecessum a lectore enixe oro flagitoque, ut materiam subiectam calamo a stilo quo eam narraturus sum, distinguere velit. Si paradoxa, & quidem inaudita, propriis Auctorum verbis in apricum traduxero, si horridula illa apparuerint; non stilo, sed materiae quae narratur, totum quod displicet, adscribi iure debet. Sunt enim nonnulli qui, dum propria commenta in suo iusto, & nativo prospectu disposita vident, continuo clamant contra Historici stilum, eumque maledicum, declamatorium, atque satyricum appellant. Sed falluntur, & fallunt apertissime. Talia quippe scripserunt Casuistae non pauci, quae, si stilo etiam aereo, vel argenteo, faccaro & melle illito describerentur, nihilominus lectores commoverent. Perdant ergo tandem aliquando nonnulli proprium coercere calamum, & a monstruosis paradoxis abstinere, nisi velint illa sibi opponi nativis depicta coloribus. Iustissimi ne futura sint quae ego infra simplici, & mitissima oratione descripturus sum, aequi rerum aestimatores iudicabunt.

§. I I.

Status controversiae.

I. Duo sunt praesentis disputationis argumenta. Doctrinam unum, facti historiam alterum spectat. Primum in hoc situm est, utrum sacramentum poenitentiae consummari inter absentes possit in sensu aut copulativo, aut distributivo seu *divisivo*. In altero dissertatur, quid de hac controversia docuerunt antiqui Thomistae, & quid Patres Societatis elabente saeculo XVI. Et ut ab hoc puncto historico, quod est praecipuum caput discutiendum, orsa capiam, P. Fagua-

dez *Lib. II. in 2. Eccles. praecip. cap. 10.* scribit, sententiam, adfirmantem licitam epistolarem confessionem inter absentes, ortam esse in Ordine S. Dominici, ibidem adolevisse, & in eiusdem sinu extinctam, atque sepultam fuisse. & hoc confirmat cum aliis P. Theophylus Raynaudus *Tom. XX. dissert. pro Francisco Suarez de absolute epistolari;* idque communiter docent Iesuitae. Ipse vero P. Suarez *Tom. IV. in III. Part. disp. XIX. sect. 3.* narrat, hanc sententiam ex Thomistis docuisse S. Antoninum, Sylvestrum, Margaritae Confessorum Auctorem, Armillam, Tabienam, Raynerium, Petrum de Tarantasia, qui fuit Pontifex summus Innocentius V. Petrum de Soto, Dominicum Soto, & Turrecrematam Cardinalem.

II. Contra Dominicanos Theologi contendunt, Thomistarum neminem praesentem docuisse sententiam. P. Petrus Dufay in suo de poenitentia tractatu testatur, sententiam de licita absolute epistolari, quam aliqui antiqui docuerant, iam obliteratam, & fere extinctam, in lucem revocasse in Hispania aliquos ex Patribus Societatis. Isti, subdit Dufay, hanc sententiam non modo in privatis suis Collegiis Vallisoleti, Salmanticae, Compluti tamquam veriore docuerunt; verum etiam aliqui ex ipsis eam typis prodidit, ut Henricus Henriquez in sua Summa morali, quae ob hanc causam proscripta fuit, donec corrigeretur, Emanuel Sa in suis Aphorismis, qui similiter expurgati fuere Romae a Magistro Sacri Palatii. Narrationem P. Dufay suo calamo propugnat P. Vincencius Baronius *Tom. I. Theol. moral. disp. I. sect. 3.* & post ipsum P. Gonet *disp. XII. art. 4.* contenduntque, ex antiquis Thomistis neminem defendisse absolute epistolarem; sed iisdem affectam fuisse eiusmodi opinionem a PP. Fagundez, Suarez, Raynaudo, Moya, Fabri, aliisque Iesuitis.

III. Ad hoc primum punctum quod attinet, ut, misso partium studio, & ea, quam initio spondei, sinceritate loquar, dico, aliquos Dominicanos antiquos, nempe Petrum de Palude, S. Antoninum, Petrum Soto propugnasse licitum usum absolute epistolarem absenti datae, Heinc Baronium, Gonetum, & alios recentiores Thomistas id negantes, aut non satis accurate antiquos istos Scriptores expendisse, aut domestico affectui aliquid indulgisse. Verum tamen est, S. Antoninum obiter ex aliorum sententia, & veluti ambientem fuisse locutum. Turrecremata similiter ambigue scribit. Verum haec levia, & nullius fere momenti.

IV. Ad

IV. Ad secundum, quod est praesentis disputationis unicum punctum, accedamus. Elabente saeculo XVI. Dominicani omnes, doctrinam S. Thomae, & alterius Thomae, nempe Caietani, propugnantes, contra sententiam de absolute epistolari, a quibusdam tum temporis et sepulcro, in quo extincta iacebat, ad cathedras, ad suggestum ipsum traductam, investiti sunt, eamque omni argumentorum genere labefactare studuerunt. Factum istud extra disputationis aleam constitutum est, cuius tot sunt testes, quot Scriptores. Unum omni exceptione maiorem laudare sufficiat, ipsum Doctorem eximium P. Franciscum Suarez, qui *Tom. IV. in III. disp. XIX. sect. 3.* post citatos *num. 2.* antiquos aliquos Thomistas, haec *num. 9.* de modernis scribit. *Moderni autem Thomistae defendunt hanc sententiam* (non posse inter absentes &c.) *Caietanus . . . Victorius . . . Soto . . . Ledesma . . . Cano . . .*

V. Porro hoc eodem tempore aliquos Theologos Iesuitas antiquam sententiam de licita absolute epistolari exsuscitasse, propugnandamque suscepisse, certum est. Eam quippe docuit Henricus Henriquez in sua *Summa morali*, quam propterea fuisse proscriptam, donec emendaretur, testatur Ioannes Baptista Posevinus Mantuanus *Lib. Offic. Curati cap. xv.* Post Henriquez eandem sententiam propugnavit Emanuel Sa in suis Aphorismis editis Antverpiae ann. 1599. Hoc testatur vel ipse Theophylus Raynaudus *cit. Tom. XX. disp. de epist. conf. cap. II. pag. 192.* his verbis. *Manuel Sa in editionibus integris anterioribus Romanae anni 1600. V. Absolute num. 9. & V. Confessio num. 14.* Cur dicitur in editionibus integris anterioribus Romanae ann. 1600.? Quia ab hac editione Magister Sacri Palatii expunxit talem opinionem de absolute epistolari. Quam correctionem Dominicanorum livori in suos tribuit P. Raynaudus, qui propterea frequenter in Magistrum Sacri Palatii debacchatur praesertim de *immunit. Cyriac.* Hanc eandem sententiam, ut probabilem, defendit Doctor eximius P. Suarez, ut mox ostensus sum.

VI. Dominicani, cum viderent doctrinam de absolute epistolari impertita absentibus in dies propagari, & e publico suggestu etiam Matriri praedicari, eam ad summum Pontificem Clementem VIII. damnandam detulerunt. Quis hoc asserit? Praeter innumeros testes ipse P. Theophylus Raynaudus *loc. cit. cap. v. pag. 201.* ubi haec habet. „Quantum doquidem vero hactenus ex Pontificum oraculis argumentati sumus; in hac meta-

non est praetereundum testimonium CLEMENTIS VIII. cui Pontifici Thomistae aures, ac inextinguibiles fuisse DECRETI contra confessiones per litteras, Alvarez, Nugnus, Coquetius, Fay, & passim ceteri a seclae triumphantes protestantur. „Dominicanorum votis faustus successit eventus. Nam reipsa Clem. VIII. sententiam a citatis Iesuitis propugnatam damnavit sequenti decreto.

„VII. Die 20. mensis Iunii anno a Nativitate Domini Nostri Iesu Christi in generali Congregatione S. R. & universalis Inquisitionis, habita in Palatio Quirinali coram SS. D. N. Clemente divina providentia Papa VIII.

„Proposita quaestione, utrum liceat per litteras, seu internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absoluteptionem obtinere Sanctissimus D. N. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illustrissimis & Reverendissimis DD. Cardinalibus mature, ac diligenter considerata, hanc propositionem, scilicet licere per litteras, seu internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absoluteptionem obtinere, ad minus uti falsam, temerariam, & scandalosam damnavit, ac prohibuit; praecipitque ne deinceps ista propositio publicis, privatisque lectionibus, concionibus & congressibus doceatur, neve unquam tamquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur. Quod si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut etiam de ea disputative tractaverit, nisi forsan impugnando, vel ad praxim seu directe, vel indirecte deduxerit, praeter excommunicationem latae sententiae, quam ipso facto incurrat, & a qua non possit, praeterquam in articulo mortis, ab alio, quacumque etiam dignitate fulgenti, & S. R. Ecclesiae maiori poenitentiaro, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi, aliis etiam poenis arbitrio infligendis subiaceat.

§. I I I.

Interpretationes P. Francisci Suarez in hoc Clementis VIII. decreto.

I. Adversarii, inquit P. Ioannes Baptista Gonetus *disp. XII. num. 55.* videntes se hoc Pontificis decreto perstringi, suamque de epistolari confessione damnari ten-

tentiam, ut vim eius declinatent, duplicem excogitarunt explicationem. Alii dixerunt, opinionem de absentis confessione & absolutione, ut illicitam quidem, secus ut invalidam, fuisse a Clemente VIII. proscriptam. P. Franciscus Suarez Tom. IV. in III. part. disp. 21. sec. 4. interpretatur, Clementem VIII. suo decreto prohibuisse propositionem *collective*, & *complexive* seu copulative, non *divisive*, & *sejunctim* acceptam. Hæc sunt verba Doctoris eximii *loc. cit.*

„ Existimo tamen, non fuisse mentem Sanctissimi de hac opinione tractare, sed solum de illa quæ dicit, sacramentum poenitentiae posse perfici, ac consummari inter absentes; atque illam particulam *ET* non esse *divisive*, sed *complexive* sumendam; præcipue illud damnavit propter eos qui dicebant, absolutionem posse dari in absentia. Moveor tum ex circumstantiis litterarum. Nam, si aliud voluisset, potius id explicuisset per particulam *VEL*. Item hoc clare indicat illud singulare signum demonstrativum, *hanc propositionem*: nam ex eo constat, solam hypotheticam propositionem per modum unius damnari.

„ Tum præterea, quia illa erat controversia, de qua tractabatur. Tum denique, quia sola illa opinio est aliena ab usu Ecclesiæ: hæc autem est illi, & decretis conformis. Nihilominus declarationem hanc eiusdem Pontificis censuræ subiecto, sicut cetera omnia quæ tam in hoc, quam in ceteris operibus meis continentur.

II. Integrum testimonium transcribere volui, ut compertum esset, P. Suarez non minus doctrina, & eruditione, quam modestia & obsequio erga sanctam Sedem refulgere. Errare ille potuit, sicuti ceteri mortales etiam sapientissimi & probissimi; at error imbecillitatis humanæ est, non voluntatis. Quamobrem si quæ ad decidendam hanc controversiam tandem agitatum producturus sum, doctrinæ P. Suarez contraria apparebunt, non propterea quidquam existimationis & officii erga præclarissimum Theologum diminutum velim. Quemadmodum non minus resplendent Dominicanus Petrus de Tarantasia, seu Innocentius V. Petrus Paludanus Patriarcha Ierosolymitanus, Cardinalis Turrecremata, S. Antoninus, Petrus Soto, quod docuerint, ut refert ipse P. Suarez, licitam confessionem epistolarem, quam postea damnavit Clemens VIII. ita neque Doctori eximio quidquam doctrinæ, & probitatis famæ decrevit, quod doctrinam, & interpretationem a summis Pontificibus proscriptam pro-

pugnaverit ut probabilem. Sed hæc obiter, & officii causa. Ad rem.

S. IV.

Decreta summi Pontificis Pauli V. adversus interpretationem P. Suarez in Clementinum decretum.

I. **T**ria sequentia decreta a Congregatione S. Officii sub Paulo V. Pontifice summo emanarunt contra interpretationem P. Suarez in Clementinum decretum.

„ II. Fer. 5. die 14. Julii 1605. in Congregatione generali S. Officii, habita coram san. mem. Paulo Papa V. proposita causa P. Francisci Suarez Iesuitæ, & consideratis iis quæ scripsit Tom. IV. in III. Part. S. Thomæ sect. 4. disp. 21. interpretando decretum fel. record. Clementis Patris VIII. factum die 20. Junii 1602. quod damnavit hanc propositionem, videlicet, *Licere per litteras, seu internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere*: ac etiam mature discussis his quæ idem P. Suarez adduxit in defensionem suæ interpretationis, auditis votis Illustriss. DD. Cardinalium, Sanctissimus decrevit dictam interpretationem P. Suarez ad supradictum decretum non subsistere, & ideo amovendam esse ab eius libro iuxta decreta alias facta a felic. record. Clemente Papa VIII.

„ Fer. 4. die 20. Julii 1605. In Congregatione coram Illustriss. & RR. DD. Cardinalibus generalibus Inquisitoribus &c. Ex libro P. Francisci Suarez Iesuitæ disp. xxxii. sec. 1. n. 12. amoveantur infrascripta verba, videlicet . . . *Atque ex hac resolutione . . . usque ibi . . . in absentia Confessoris*; prout adnotavit Illustrissimus D. Cardinalis de Monopulo. Idem P. Suarez corrigat suum librum, & antequam evulget, ostendat huic Congregationi.

„ Fer. 5. die 18. Augusti 1605. in Congregatione generali S. Officii Sanctissimus decrevit ex Tom. IV. P. Suarez Iesuitæ in III. Part. D. Thomæ disp. xxi. de confessione, Sectionem quartam cui titulus est, *Utrum de necessitate confessionis sit ut poenitens Sacerdoti presenti immediate & per se ipsum revelet peccata sua*, totam esse amovendam, nec aliam eius loco subrogandam.

III. Hæc tria decreta referuntur non solum a P. Goneto Dominicano *loc. cit.* sed etiam

etiam a P. Ioanne Baptista Gormaz Soc. I. disp. v. sec. 1. S. 2. num. 242. Ego quoque coactus ab epistolis probabilisticis P. Pauli Segneri eadem retuli Tom. I. *Hist. Probabil. & Rigid. diff.* II. pag. 346. 1. edit. collata cum autographis S. Officii, curante P. Magistro Salas O. P. Theologo Casanateni, occasione dissidii inter Dominicanos, & Iesuitas Infu-læ Maioricæ super authentica horum decretorum veritate.

IV. Præter hæc tria decreta, duo alia emanarunt contra eandem interpretationem P. Suarez. Primum sub ipso Clemente VIII. die ultima Julii 1603. cuius initium est, *In generali Congregatione &c.* Alterum fer. 2. die 24. Ianuarii 1622. cuius initium est, *In Palatio &c.* Ambo infra dabo.

S. V.

Modus difficultatis circa opinionem, quam ante & post decretum Clementinum docuit P. Suarez. Responsa Amici, Moya, La-Croix, Gormaz, Reynaudi, & Viva.

OMnes Theologi Societatis continent, Doctorem eximium Patrem Suarez ante decretum Clementis VIII. ut falsam reiecit sententiam de confessione inter absentes peracta. Idque argumento, quod ineluctabile hactenus apparuit, evincunt, testimonio nempe ipsius P. Suarez, qui Tom. IV. in III. Part. disp. xix. sec. 3. num. 6. hæc scribit. *Hanc igitur posteriorem sententiam veram censeo, quam anno 1588. Compluti publice docui, & iterum in prima lectione huius insignis Academiæ Comimbrensis anno 1598. nimirum significationem huius formæ proprie & in vigore non verificari in ordine ad personam absentem, & ideo respectu illius nec perficere sacramentum, nec suum effectum operari.* Ita omnes editiones quæ nunc præmanibus habemus. Heine Theologi Soc. ad incitias, ultimæque angustias redigunt Dominicanos, Alvarez, Dufay, Avilam, Bavonium, Coquetium, Gonetium, eosque tamquam imposturæ, calumniæque Doctori Eximio impactæ fontes, redarguunt.

II. Contra clamant Thomistæ. P. Suarez decretum Clementis VIII. interpretatus est in favorem opinionis damnatæ; cum, ut vidimus S. præcedenti, doceat damnatam opinionem intelligendam esse *complexive*, non *divisive*. Quam interpretationem tria (& ut infra dicam, quinque) decreta pontificia improbant, & expungendam ab eiusdem Tom. o præcipiunt. Quid? Ance decretum Cle-

mentinum Suarez improbavit opinionem de confessione epistolari ut falsam: & postquam Clemens VIII. eandem opinionem damnavit, Suarez ipse ita delinire, & temperare opinionis a se prius improbatæ damnationem studuit, ut contra se quinque Romanæ Sedis decreta extorserit? Absolute falsa iudicata fuit a P. Suarez præfata opinio: & hanc ipsam opinionem, postquam fuit censura pontificia proscripta, partim veram, & partim falsam defendendam suscepit? Quid ad hæc? Ex una parte urget testimonium P. Suarez supra rescriptum. Ex altera non minus premit & stringit eiusdem interpretatio, qua decretum pontificium extenuare curavit. Nonne iuxta omnes prudentiæ & sensus communis regulas debuisset Doctor Eximius interpretari decretum contra opinionem quam ille prius improbaverat? Quis unquam ab orbe condito interpretatus est iudicis sententiam sibi faventem in favorem adversarii? Credat Iudæus Apella, non ego. Falleris, inquit. Quænam contrarietas est quod P. Suarez ante decretum Clementinum improbaverit opinionem *complexive*, & post decretum eam defenderit *divisive*? Ita potuisse fieri, nec ipse repugno; sed an re ipsa ita venerit, disquirendum est. In medium igitur promanus responsa quibus doctrinam quam post Clementis VIII. decretum docuit P. Suarez, in tuto collocare Theologi Soc. I. nituntur. Hæc viam sternunt ad nodum penitus rescindendum, demonstrandumque quid ante decretum, quid post decretum P. Suarez docuerit.

III. Mirifica, & supra quam dici potest, peregrina sunt effugia quæ eruditi adversarii excogitarunt contra tria laudata pontificia decreta, ut factam testam custodiant interpretationem P. Suarez. Illa rescribam propriis ipsorum verbis.

IV. P. Franciscus Amicus Tom. VIII. disp. xi. sec. iv. num. 62. hæc scribit. „ Ex his sequitur, propositionem Pontificis intelligenti *conjunctive*, ut non liceat per litteras simul confiteri, & absolvi, non *disiunctive* quoad confessionem duntaxat. Atque hoc voluit tantum P. Suarez, cum Bullam Clementis explicavit; neque ob aliam causam Pontifex integram sectionem ex ipsius tomo delendam præcepit, nisi quia volebat ut ipso vivente eius Bulla declararetur.

V. Næ istud egregium responsum? Aut vera est interpretatio Suareziana, aut falsa. Si vera; Clemens VIII. Pontifex sanctissimus noluit vivens audire veritatem, veramque sui decreti interpretationem? Sic tantum Pon-

Pontifici illudatur? Si falsa; cur adversus Pontificis decretum propugnatur?

VI. P. Matthæus Moya in *Qq. select. tr. III. disp. VI. q. II. n. II.* hæc scribit. „ Alii vero inquit, Pontificem non damnasse propositionem illam in sensu *divisivo* utramque eius partem determinate attinentem, sed in *copulativo*, propter absolutionem absentis. Hanc expositionem adhibuit primus P. Suarez Tom. IV. in III. Part. disp. XXI. sec. 4. quem secuti sunt Filliucius, Villalobos, Becanus, & tamquam probabilem eos citans admittit Diana . . . Castropalao pro se referens Cerolam, Valentiam, & Reginaldum &c.

Num. 12. „ Dices, præfatam expositionem iussu Clementis VIII. & Pauli V. eius successoris expunctam fuisse in P. Suarez: ergo & in reliquis, qui post ipsum scripserunt, expungenda est, non defendenda. **RESPONDEO**, Clementis decretum non ob illius falsitatem, sed ob aliud diversum motivum prodidisse: quo proinde lapsu temporis cessante, expositio prima adhibita invaluit, & in **NOVIS EDITIONIBUS** (N. B.) **FUIT RESTITUTA**. Quodnam fuerit! Non conveniunt **DOCTORES**. Quidam censent expositionem illam eo expungi mandaram, quod Pontifex ægre tulerit nostrum Suarium ipsius decretum, statim eo vivente interpretatum fuisse. Ita cum aliis Bardi in *Selec.* &c. . . Nihilominus Paulus V. **OB OBSERVANTIAM** suo antecessori debitam, anno 1605. Clem. decretum executioni mandari iussisse.

VII. Crescit oratio. Si Iansenistæ similia obruderent ad eludendas pontificias constitutiones, an non omnes Catholici iure & merito exclamaremus: Quid homines miseri adversus Romanam Sedem oblatratis? Quid summos Pontifices publicis typis infamare coram universa Ecclesia conamini? Summus Pontifex Paulus V. ob observantiam (seu ob respectum civilem, humanumque) suo antecessori debitam, Clementis decretum executioni mandari iussit? Quid, Iansenistæ, paucis verbis crimina multiplicatis? Decreta pontificia, solemniter pro morum reformatione edita, humanorum, atque politicorum respectuum fulgine tinguntur? Aut iustum erat Clementinum decretum, aut secus. Si primum; iure illud executioni mandari iussit Paulus V. Si secundum; duplicem ergo perpetravit culpam: summus Pontifex Paulus V. quod iniuste decretum iniustum probaverit, & executioni demandandum iusserit. Ecce? Ob observantiam suo antecessori

debitam. Siccine ergo uno carbone duo summi præclarissimi Pontifices denigrantur? Hæc & acutiora zeli tela pro sancta Romana Sede defendenda iacularemur in Iansenistas pontificiis decretis reluctantes. Hæc ne retorquenda sunt in Amicum, in Moyam, in Bardi, aliosque? Absit ut id ego faciam. An faciendum sit, iudicent sapientes. Quid enim profunt declamationes, si interpretatio P. Suarez, iussu Clementis VIII. & Pauli V. expuncta, in **NOVIS EDITIONIBUS FUIT RESTITUTA?** inquit P. Moya cum aliis. Ob quod motivum? Non conveniunt Doctores. Huc recidunt omnia. Quod scripsit P. Suarez, scripsit, & consistat, æternumque steterit necessum est. Emanant a Romana Sede decreta contra id quod scripsit: Doctores interpretabuntur. Et quamquam Doctores non conveniant, nihil refert.

VIII. P. Claudius La-Croix Lib. IV. part. II. num. 1195. hæc habet. „ Qui autem longiore voluerit historiam controversiæ olim habitæ inter Dominicanos, & Iesuitas, legat Gormaz a num. 232. ubi fuse contendit, hoc quod sacra Inquisitio voluerit ex tractatu P. Suarez de poen. d. 21. amoveri, sec. 4. in qua quærabatur, an liceret confiteri absenti, non id eo esse factum, quia confessio nunquam valet inter absentes, sed quia *Tò Confessio* sæpe significat totum (complexive) sacramentum poenitentiae, quod certum est inter absentes confici non posse. Unde sententia (N. B.) Suarez, qui tantum volebat confessionem scripro factam ad absentem ex intentione absolutionis a præsentem, non est passa per decretum Clementis VIII. vel Pauli V. Videri potest etiam Viva. „ Audistis? Quatuor decreta pontificia, nempe unum Clementis VIII. quod infra dabo, & tria Pauli V. quæ iam dedi, expungendam iubent Suarezianam sectionem: & tamen hæc Suareziana sectio nihil passa est, inquit P. La-Croix.

IX. Frustranea ergo sunt decreta Clementis VIII. & Pauli V. lata unice contra hanc interpretationem complexivæ, & divisivæ. Cur ergo ambo Pontifices declararunt, interpretationem P. Suarez non subsistere? Quid argutaris? Lege Gormaz. Lege Viva. Adeamus hunc Gormaz.

X. P. Ioannes Baptista Gormaz disput. v. s. r. de statu & progressu controversiæ inter Dominicanos & Iesuitas ex instituto partem hanc exornandam suscepit. Verum, nisi mea fallit opinio, Auctor iste ceteris aliis suis Theologis infeliciter causam suam orat. Paucis excipiam, ut prolixitatem nimiam evi-

evitem. Præmittit primo P. Gormaz. *Suppono primo damnatam propositionem duas continere partes, alteram de confessione facta absenti, alteram de absolutione absenti collata. Non enim dicitur in decreto damnandas duas, sed unam propositionem.* Pulchre & venuste. Hoc utique non dicitur in primo, sed dicitur in quatuor posterioribus decretis. Perge porro. *Clemens vero.* (addit Auctor num. 240.) *morte præoccupatus non potuit mentem suam per decretum novum exponere.* Fallitur hic P. Gormaz, & quidem apertissime, atque contradicit ceteris suis Theologis, Lugo, Amico, Moya, aliisque omnibus, qui clare testantur, Clementem VIII. reieciisse Suarezianam interpretationem: quia noluit Papa, inquit, se vivente suam Bullam, ut voce P. Amici utar, exponi: & ego decretum Clementinum infra dabo. *Ceterum* (pergit continuo ibidem P. Gormaz) *amuli eximii Doctoris fortiter insisterunt apud Paulum V. qui Clementis mentem optime norat &c.* Dominicani, non emulationis æstu contra eximium Doctorem, sed spiritu veritatis ducti, ut sentire iure convenit, fortiter utique insisterunt apud Paulum V. ut interpretationem P. Suarez iam ab antecessore Clemente VIII. improbatam, iterum expungendam decerneret, uti factum est.

XI. Opponit sibi P. Gormaz tria citata decreta Pauli V. & hoc præbet responsum num. 243. „ Ceterum cum, deficiente sine legis, cesset lex, & finis horum decretorum nequaquam fuerit prohibere ne absolutio conferretur ægro destituto sensibus . . . ea de causa cum, frigescente fervore controversiæ, & admissis utique pontificiis decretis, iam nullum esset periculum ut admitteretur ea antiquorum sententia, quæ docebat, integrum poenitentiae sacramentum posse confici inter absentes, **CESSAVIT EXINDE VIS HORUM DECRETORUM** contra doctrinam illam novis circumstantiis vestitam. . . Quapropter cum antequam e vivis discessisset eximius Doctor, iterum eius opera typis data Lugduni anno 1613. **tota ea doctrina & INTEGRA SECTIO IV. disp. XXI. in TOTUM RESTITUTA FUIT.** „ Hoc est centrum, quo omnes linee tendunt. Inconcuſsa subsistat interpretatio Doctoris eximii, quamvis duo summi Pontifices Clemens VIII. & Paulus V. quatuor decretis declaraverint non subsistere. *Cessante sine legis*, inquit P. Gormaz, *cessat lex.* Peregrinie. Pontificia decreta, quæ dirimunt controversias de valore sacramenti poenitentiae, hac regula eluduntur? Cessan-

te sine legis cessat lex? Etiam hic locum habet axioma istud laxitatum plenissimum, ut defenditur a plurimis Casuistis? Expuncta fuit iussu Clementis VIII. & Pauli V. interpretatio Suareziana; sed paucis post annis, nempe an. 1613. antequam e vivis discederet Doctor eximius, in editione Lugdunensi, inquit P. Gormaz cum P. Moya, & ceteris aliis, *Integra & in totum restituta fuit.* Luculentum ne istud obedientiæ & obsequii erga S. Sedem argumentum? Plura hic dicenda forent. Sed verba P. Gormaz significantius exprimentur; quo omnia tandem pertineant, quam valeam ipse declarare. Vertit vero quadra rotundis, & cælum terræ miscet P. Gormaz, dum quæstionem de absolutione moribundi huc intrudit. Disparata hæc sunt non minus quam cælum a terra. Disputabatur, utrum decretum Clementinum contra confessionem epistolarem inter absentes intelligendum sit *complexive*, vel *divisive*, ut manifestum est: & P. Gormaz in scenam traducit quæstionem de absolvendo moribundo? Ad talia confugere cogitur qui desperatam causam propugnare deliberat. Et P. La-Croix remittit lectorem ad P. Gormaz, ac si is ceteris feliciter causam ageret suam, quando hic Auctor præ ceteris illam producit, & destruit. Sed interim lectores, qui non legunt Gormaz, bona fide credunt illum controversiam dirimere. Sed ad alium percelebrem accedamus interpretem.

XII. Theophylus Raynaudus in hac veranda controversia suis Theologis palman præripuit, si & prolixitatem, & dictoria in Dominicanos præsertim in Nugnum, Alvarez, Coquetium, Davila, Dufay, & alios contorta spectes. Pauca delibabo. Igitur *cit. disp. cap. IX.* scribit. „ Præcipuus aries, quem Nugnum ore *grandicrepe* admovet adversus expressionem sacramentalem peccatorum absenti factam, & quem Alvarez, Coquetius, Davila, & alii nuperi contra doctrinam, pro qua hic satagimus, sollicitè intentant, est decretum Clementis VIII.

XIII. Deinde post multa interpretationem P. Suarez defendendam aggreditur his verbis. „ Subiiciendum est, quid Suarez respondeat ad argumentum propositum ductum ex decreto Clementis. Ait ergo Suarez, decretum Clementis ferire dumtaxat copulatum ex duplici membro, quod *copulatum* complectitur absolutionem absentis, ita ut non damnatur utrumque membrum propositionis ibi reiectæ, sed dumtaxat *totum complexum*, quod ratione unius sui membri potest sordere falsitate, quantumvis

„ teor-

seorsim possit nitere, & labe vacare. . . Porro Clementem spectasse totum copulatum complexivè, non divisivè, inde colligit Suarez, quod Clemens semper loquitur de assertione a se improbata, tamquam de propositione.

XIV. Hæc sane est germana interpretatio Suarez, ut ex eiusdem verbis constat. Heinc patet, quam perperam P. Gormaz cum aliis in hanc controversiam intrudat pargerson de absolutione moribundi, ut fucum faciat imperito lectori. Sed audi iterum P. Theophilum Raynaudum, qui subdit ibidem: *Manifestissimum est responsum a Suarez propositam, valde anxios habere adversarios, cum tantopere adversus eam commoveantur. Et Nugnum quidem &c. Nugnum dimittimus in suo verborum cœno. Postea se convertit contra boni Fratris Coquetii librum subulinum. Deinde manus conferit cum Alvarez. Tandem sic concludit pag. 211.*

XV. Itaque responsio a Suarez assignata argumento ducto ex decreto Clementis PERSTAT INCONCUSSA . . . Tantum enodanda est difficultas ducta ex posterioribus decretis contra eam responsum latitis sub Paulo V. anno 1615. Julii 14. & 20. nec non 18. Augusti, ut late refert Petrus de Fay. . . In illis enim decretis dicitur interpretationem decreti Clementis a Suarez propositam non subsistere, & ideo amovendam esse ab eius libris &c. *Exultat hic Frater de Fay, & tota Fratrum corona.*

XVI. Exultant scilicet Fratres, o RR. Patres, videntes sanam, quam propugnant, doctrinam, repetitis S. Romanæ Sedis decretis confirmari, muniri, & falsam adversariorum profligari. *Exultat tota Fratrum corona, quod audiat se derideri, & sibilari ob sanctum illud Fratemitatis nomen, quod gloriæ sibi verterunt primi Christi Iesu Socii. Luget vero tota corona Fratrum, dum videt S. Romanæ Sedis decreta, bullas, constitutiones captiosis commentis deludi. Illinc est quod exultat tota corona Fratrum. Lepores Raynaudi his leporibus miscetur ad levandum lectoris tædium. Urgent enim, & cogunt adversarii, ut saltem obiter indicentur ea quæ reponi possent luculentius.*

XVII. Sed commentum P. Raynaudi ad decreta posteriora Pauli V. audiamus. Quid ait? Ait, esse inferioris notæ. En illius verba ibidem pag. 212. „Aio esse inferioris notæ quam decretum primum Clementis: quia decretum illud Clementis prola tum

est ex cathedra, Pontifice proponente doctrinam universaliter amplectendam ab omnibus fidelibus in materia spectante doctrinam fidei; cuiusmodi decreta faciunt rem plane certam &c.

„At posteriora illa inferioris notæ decreta non spectant materiam fidei, nec proponuntur ex cathedra, sed tantum iudicialiter a Pontifice per se, vel suos ministros feruntur præximo Pontificis nomine; sicut laici Senatus decreta emittuntur nomine Regis, ut plurimum de eis plane nescii. Itaque merito dico, hæc posteriora decreta non esse tantæ firmitatis, & dignitatis, quantæ priora: & in illis posterioribus intervenire posse aliquid humanum, ac etiam ERROREM, omnes æqui consentiunt, uno dempto Fratre Gravina Ordin. Prædicatorum, qui per adulationem POTENTISSIMAM effutivit, omnia quæ in quibusvis Romanis Congregationibus pontificia auctoritate constituta decernuntur, certa esse, nulli errori obnoxia &c. . . Non ita Laurentius de Peyerinis, cui (qui) omnia huiusmodi Congregationum Romanarum scita, extra ea quæ Pontifex e cathedra docens in eis emit, quæ non sunt Congregationum, sed ipsius Pontificis magistri fidei decreta . . . ait non plus habere ponderis quam SENTENTIAS DOCTORIS PRIVATI. „ Quid? Decreta Congregationis S. Officii, & quidem declarantia decretum Clementis VIII. loquentis ex cathedra de rebus fidei, non plus habent ponderis quam sententiæ Doctoris privati, puta Dianæ, Busembau, Burgaber, Tamburini? Non exultat, sed conturbatur tota Fratrum corona, dum hæc audit paradoxa. Sed persequamur transcribere argumentationem P. Raynaudi, quam hoc pacto refumit:

XVIII. „Ad hanc amissim exigenda sunt posteriora illa decreta, in quibus, quod dicitur interpretationem a Suarez datam circa Clementis decretum non subsistere, accipiendum est ex suppositione decreti primum a Clemente, tum a Paulo V. emissi de excludenda quavis interpretatione decreti Clementis, sed eo, ut iacet, referendo: quod quævis Glossa apposta, præsertim superstiti ipso Clemente, videtur famam eius detere, quasi emisisset decretum, cui opus esset Doctorum declarationibus, ne collidi videatur cum anterioribus Ecclesiæ decretis. Hoc enim est quod Clementi, dum superstes esset, suggerere æmuli Suarezii, mustantes, de-

de

deuissè profus, legis Auctore in vivis perstante, aliunde quam ex eius ore peritam interpretationem appingere decreto per eum lato. Et id quoque respexit Paulus V. qui quamvis, dum Cardinalem ageret, causam Suarezii egerat, & foverat; TAMEN QUOD SE OBNOXIMUM CLEMENTI AGNOSCERET OB ACCEPTAM AB EO PURPURAM, ita voluit doctrinam Suarezii servari in Ecclesia, prout in Rituali eam servavit; ut tamen omnis memoria decreti Clementis, & interpretationis ad illud oppositæ a Suarez expungeretur. Itaque quod dictum postea est coram Paulo, Suarezii expositionem non posse subsistere, non quatit soliditatem doctrinæ a Suarez propositæ, neque doctrinam secundum se sumptam reprobat, sed prout adiunctam decreto Clementis . . . Atque ita subsistit, & manet verum QUIBQUID SUAREZ DIXIT, quamvis propter HONOREM CLEMENTIS non placuerit dici, & iustum sit expungi e volumine quidquid Clementem attingebat.

XIX. Quidquid Suarez dixit, verum est. Illius interpretatio in Clementinum decretum inconcussa persistat: & quamvis Clemens VIII. ipse oppositum decernat, nihil refert. Æmulorum opera id extortum fuit, mustantium, non decere, vivente Clemente, eiusdem decreto appingi Doctorum interpretationem. Paulus V. obnoxius erat Clementi ob acceptam Purpuram; ideo decrevit interpretationem non subsistere; at non decrevit non subsistere secundum se sumptam, sed prout adiuncta decreto Clementis: quia Paulus V. noluit hanc coniunctionem ob acceptam a Clemente Purpuram. Tandem decreta Pauli V. licet ipsa quoque in suo gradu & ordine venerabilia, ut ibidem Raynaudus præmittit, tamen sunt inferioris notæ, in quibus aliquid humanum, ac etiam error intervenire potest: nec plus habent ponderis sententiæ Doctoris privati, ut docet Laurentius de Peyerinis, & omnes æqui consentiunt, uno dempto Fratre Gravina Ordin. Prædicatorum, qui per potentissimam adulationem effutivit talia decreta esse certa. Maneat ergo stabile firmumque: Quidquid Suarez dixit, verum est. Conticescant ergo omnes, fascesque tandem aliquando submittant. Qui plura cupit, legat integram citatam dissertationem P. Raynaudi, ubi plura inveniet contra fabulamenta (ut illius verbis utar) crassa Coquetii, Nugni, Alvarez, & aliorum æmulorum.

XX. P. Dominicus Viva in Appendice

ad Trutinam §. 10. ita de hac controversia scribit. *Nonnulli per iniuriam hanc sententiam de usu licito confessionis, aut absolutionis in absentia in sensu diviso ausi sunt appingere eximio Doctori. Sibi eam appinxit ipse Doctor eximius, & eam illi appingunt Moya, Raynaudus, Lugo, & ceteri omnes: & facti veritas est compertissima. Perperam cum P. Gormaz isthuc intrudit P. Viva controversiam de absolutione impertienda moribundo sensibus destituto, ut alias animadverti.*

S. VI.

Interpretamenta P. Gasparis Iosephi Gagna in hac causa.

I. R. P. Ioseph Gagna ultimus in arena descendit Suarezianam causam oraturus in illo volumine quod edidit adversus meam Historiam Probabilissimi & Rigorissimi. Impropria, scommata, derisiones, & imposturas, quibus volumen illud scætet, christiana patientia dissimulo, atque contemno. Illius tamen errata, mirifica commenta, & laxas opiniones adversus sanam doctrinam refellere, occasione data, non prætermittam.

II. In præfato volumine quod inscribitur *Lettere d'Eugenio Apologista*, integram epistolam tertiam, quæ implet 66. paginas, stilo adeo implexo, strigoso, & tot nugis pleno exaratum, ut lectorem reiiciat, defensionem Suarezianæ controversiæ impendit. Dominicanos Dufay, Davilam, Gonetum, Baronium, aliosque fabularum, calumniarum, & falsitatum reos urbanissime traducit. Ubique, veluti spoliis adversariorum onustus, triumphos victoriam elatis cothurnis canit, & Dominicanos prostratos deridet atque sibilat. Nihil tamen novi ipse promittit; sed sola interpretamenta Honorati Fabri, Moya, Amici, Raynaudi, Gormaz transcribit. Lingua veraculus, qua ipse usus est, eadem referam, ne si illa latine reddam, mihi consuetam fraudis notam impingat.

III. Principio me redarguit P. Gagna, quod hoc de argumento, supra quam dici potest, pessime scripserim, calumniamque festentem & intolerabilem imposuerim Doctori Eximio: hæc quippe scribit P. Gagna pag. 145. & seq. „Il P. Lettore Concina qui appunto ha scritto alla peggio. Replico che in questo luogo esso ha aggravato il P. Suarez con una marcia calunnia: ed

aggiungo di più, che un Domenicano Scrittore quanto più cauto, più critico, e più moderato di lui si farebbe anche per decoro dell'Ordine suo tenuto le cento miglia lontano dall'azzardare il piè in questo feminato, in cui esso ha avuto il coraggio d'inoltrarsi cotanto. Ma che volete? Il P. Concina facilmente non ha il secondo in genere d'intrepidezza. Egli forse si è immaginato, che la sua opera scritta in Italiana favella, più che da altrui letta sarebbe stata dalle donne, e dai sciolti, che non hanno veduto mai nè pure i cartoni nè del Suarez, nè degli antichi Scrittori Domenicani. Pag. 147. Quando, dissi, egli ha ciò scritto, o avea letto quell'Autore in fonte là dove tratta di questi argomenti, o no. Se no; e se nello scrivere tutto il suddetto si è lasciato guidare sulla semplice relazione e fede altrui; che razza di critica (giova ripeterlo) è ella mai la sua? E perchè promette egli di volerci dare *dissertazioni teologiche critiche*? Se sì; che razza di sincerità ha egli mai? E come ci dite dunque, che in riferire, e riprovare le opinioni latte de' Gesuiti usata egli ha mai sempre tutta la moderazione, la cautela, la carità, l'elattezza, e quanto volete voi? No, mio riverito Signore, il P. Suarez non l'ha mai insegnata quella dannata opinione, ed è calunnia intollerabile l'addossargliela.

IV. Quamvis tot maledictis laceffitus, tam furenter provocatus a P. Gagna essem, ut in arenam hanc descenderem; nihilofecius, ut superius dixi, paci, & silentio litare decreveram. Similium enim Scriptorum iniurias patienter ferre, & devorare a pluribus annis didici. Quod novis stimulis & calcariis pressus nunc facti veritatem pandam, sibi, suisque nonnullis affectis adscribere P. Gagna, ubique ovans, & triumphandus debet, illud usurpans: *Tute tibi intristi, tili omne est exedendum*. Mihi improperat pag. 153. quod scripserim, *sectionem quartam* Suarezianam non fuisse in editione Veneta operum P. Suarez an. 1603. expungendam. Quid? elatis cothurnis clamat P. Gagna, decreta Pauli V. emanarunt an. 1603. & sectio illa expungenda erat an. 1603. *Ultimo sforzo critico del P. Lettore Concina*, deridens, & subannans voceratur P. Gagna. Sed, ut sua Reverentia difcat tandem aliquando, si fieri potest, supercilium paululum demittere, sciat Clementina VIII. an. 1603. præcepisse ut sectio illa

expungeretur; sed, antequam prodiret Clementinum decretum, editio Tom. IV. in III. Part. S. Th. incepta, & folium distæ sectionis impressum erat. Editores vero, ut parerent Clementino decreto, impressum folium decerpserunt. Ego vero, dum scripsi Historiam Probabilissimam, legi pag. 286. citati Tom. IV. cuius ultimum verbum *supereff* respondet paginae immediate sequenti, cuius similiter primum verbum est *supereff*. Heinc existimavi sectionem extractam non fuisse, præsertim quod obiter & per transennam istius controversiæ memini. Nunc vero ex instituto locum illum investigans, deprehendi post cit. pag. 286. continuo succedere numerum marginalem 289. Indicem ad finem Tomi adiectum adii, & reipsa in disp. XXI. tres tantum sectiones numerantur, quarta ommissa: Quia index post publicatum Clementinum decretum editus fuit. Tomus iste servatur in bibliotheca istius Veneti Collegii nostri, cuique ostendendus. In hac novissima Veneta editione nondum ad umbilicum perducta operum P. Suarez, sectio olim expuncta, restituta est, ut novum habeatur erga pontificia decreta obsequii monumentum. Sed hæc levia sunt.

V. Ad incitas redactus P. Gagna respondendi laudatis decretis Pauli V. hæc scribit pag. 165. „Chi lo vuole indovinare giusto giusto? Molti e gravi Teologi adoperati si sono per additarcela, e non tutti s'accordano a dirlo stesso. Teofilo Raynaudo nella dis. menzionata dal Signore Eugenio dice varie cose su questo argomento. Altre moltissime ne dice il Moia nella prima parte delle questioni scelte tr. III. disp. VI. qu. 11. Il Cardinale de Lugo scrive le sue nel Tom. III. alla sez. 4. nella disput. 17. Coninc entra altresì in questo argomento nell'opuscolo de *absolutione moribundi*. V'entra il Viva nell'appendice posta sul fine della *Trutina*, che ha per titolo, *de confessione, & absolutione in absentia*: e il *La-Croix* nel Tomo secondo dove tratta de *Confessione*. Questi indicano alcuni fonti onde attingere la verità di più fatti storici a favore del Suarez.“

VI. Multi ergo & graves Doctores virescerere, ut tantum referarent arcanum, & mutuo dissident? Varia promit Theophilus Raynaudus. Plurima Moya. Cardinalis de Lugo sua perhibet. Coninch quoque argumentum dispicit. Viva, & La-Croix fontes indignant, unde plures historicæ notitiæ hauriri valent in favorem Suarez. Subdit P. Gagna: *Alcuni se ne possono leggere nella*

la vita del medesimo Suarez. Hic est fons limpidissimus, unde trahi solutio arcani potest. At hæc tam manifesta multorum graviumque Theologorum discordia causam Suarezianam afflictam, & penitus corrumpentem evincit. *Tò Doctores non conveniunt*, ut fatetur etiam Moya, aliquod sane mysterium portendit. Sed audiamus quod ipse P. Gagna subdit ibidem. „Intanto io ve la dirò, come la sento unitamente a varj gravi Autori. L'interpretazione del Suarez sembra ripudiata dal S. Pontefice non tanto in odio di lui, quanto di coloro i quali insegnano, poterli dal Sacerdote assente mandare dietro al penitente lontano la sacramentale assoluzione: o ciò facciasi per via di lettere, o per mezzo del messaggero, o in altra delle guise adottate da Paludano, da Silvestro, da Soto, e altri di quei buoni e santi vecchi, i quali (*humanum dico propter infirmitatem*) a tempi suoi giudicarono vera l'opinione, data poi da Clemente per falsa, e temeraria, e scandalosa. Ecco vi la ragione di quanto dico. Con tutto il non *subsistere* della Suareziana spiegazione, è ella forse proscritta, o vietata la pratica della sentenza di questo Teologo circa l'assoluzione del moribondo? Nulla di meno: anzi udite bene. Andate a leggere la già ricordata disputa de *penitentia* del Cardinale de Lugo. Troverete ivi riportata un'autentica dichiarazione di Papa Clemente, con cui il S. Padre all'Arcivescovo Armacano Pier Lombardo Primate d'Ibernia protesta di non aver mai inteso di proibire quell'opinione che è l'insegnata, e la difesa dal Suarez.... Sicchè l'esserli riprovata, e voluta soppressa quella *benedetta spiegazione*, non è, torno a dire, in odio dell'opinione di Suarez. Di quale dunque? Pensateci, e ripensateci, esser non può in odio di verun'altra, se non di quella, con cui s'insegnava poterli dal Sacerdote assolvere sacramentalmente il penitente lontano. Questa, a dir vero, data la spiegazione del Suarez, avrebbe tuttavia potuto in qualche modo reggerli in piè, siccome almeno non condannata. L'errore fulminato (avriano potuto continuar a dire i di lei difensori) per testimonianza dell'esimio Dottor Suarez non è se non quello: che sia lecito questo completo di cose: cioè che il penitente da lontano si acculi, e che il Confessore da lontano l'assolva: questo vuol dire, che quella particella & debba prenderli com-

pletive, & non *divisive*. Or non è questo, che noi insegniamo. Noi diciamo soltanto una parte di tal complesso: diciamo che solamente dal Confessore il quale udito abbia co' propri orecchi la confessione del penitente, può questi esser assolto in lontananza. Suarez dice, che le parti prese da sè a suo giudizio non sono dannate. Dannata dunque non è stata questa nostra, e n'abbiamo per maledicatore un uomo sì rispettabile, quant'è l'esimio Suarez. Così dire avrebbero potuto quei Teologi: ed ecco di nuovo con ciò in piedi l'antico errore. Or questo è che tollerare non poteva il Vicario di Gesù Cristo: e perciò con apostolica providenza dichiarò: *interpretationem P. Suarez non subsistere*. E per togliere ogni rischio, che giammai più in avvenire cercasse l'errore suddetto quasi onorato suo asilo, la spiegazione di Suarez, si volle per soprappiù, che la sezione; dove questo Teologo l'avea inserita, cassata fosse, ed eliminata dal libro: *ideo amovendam esse ab eius libro*: la quale economica disposizione, a ben mirarla, torna in credito di Suarez, giudicato da Paolo V. Teologo di tal pelo, che fin a tanto, che della di lui dottrina in questo genere fosse restato vestigio, correvasi rischio, che a palliarli, e comparire meno deforme, se ne farebbe valuto l'errore.“

VII. Plura, & quidem mutuo pugnantia hic infarcit P. Gagna, quæ prius discordantes Doctores, Fabri, Gormaz, Raynaudus, Amicus, Coninch, & alii tradidere. Quid prodit *Tò benedicta spiegazione*? Quomodo benedicta explicatio, si improbata quatuor decretis pontificiis? Si vera est interpretatio Suareziana, falsa ergo sunt, & iniusta decreta pontificia, quæ declarant *benedictam interpretationem non subsistere*. Si veridicus & infons Suarez est, iniustitiæ arguendi forent Pontifices summi, Clemens VIII. & Paulus V. quod vel suspicari scelus est. At interpretatio, inquit P. Gagna, non in odium Suarez, sed in odium Paludani, Sylvestri, Soto, & aliorum bonorum. & sanctorum fenum (*ed altri di quei buoni e santi vecchi*) proscripta fuit. Papæ! Paludanus, Sylvestri, Soto, & alii boni sanctique senes docuerunt errorem de absolutione mittenda absenti. P. Suarez, antequam prodiret primum decretum Clementinum, improbat talem errorem. Quid factum est? Quatuor decreta pontificia a S. Sede emanarunt contra ipsum Suarez ob impugnatam falsam, & de-

fenfam veram doctrinam? Clarius. Hæc decreta sunt contra Suarez; at non in odium Suarez, sed in odium illorum bonorum & sanctorum senum. Quid plura? Ne error abolitionis abenti impertendæ asylum reperire in fana doctrina P. Suarez possit, summus Pontifex expunctam voluit benedictam interpretationem &c. Quæ apostolica providentia, & œconomica deliberatio, si serio perpendatur, in gloriam eiusdem Suarez recedit, concludit P. Gagna. Dii meliora! Quatuor decreta pontificia, quæ improbant interpretationem benedictam, sunt quatuor elogia eiusdem Suarez, quæque illius doctrinam confirmant; quamquam, ne multi ansam arriperent credendi integrum sacramentum consummari inter absentes posse, illam expungendam decreverint Pontifices. Si hæc ratiocinatio confisteret, prohibenda doctrina Augustini esset, quia eadem turpiter abutuntur Iansenistæ. Ipsam Scripturam sanctam in pravis sensibus detorquent hæretici. Ergo ne prohibenda? Interpretatio Suareziana legitima est, sanamque continet doctrinam: & repetitis Pontificum decretis de medio tollenda iubetur? Hæc lepidula paradoxa digna sunt tanto Scriptore. Plurima alia commenta, fabellas, scommata, quæ interlocutorum ore pronuntiat, scribillatque P. Gaspar Joseph Gagna, prætereo.

S. VII.

Universa controversia paucis perstringitur.

I. Thomistæ, elabente sæculo XVI. ut testatur P. Suarez, improbarunt sententiam defendentem sacramentum pœnitentiæ consummari inter absentes posse. Petrus Dufay Auctor synchronus testatur, P. Suarez illam propugnasse ut probabilem: & quia auctoritas Doctoris eximii magni ponderis erat, veriti Thomistæ ne latius talis probabilitas maneret, illam proscribendam denuntiarunt Clementi VIII, Decretum Clementis VIII, intelligendum esse complexivè, non divisivè, interpretatus est P. Suarez: quam interpretationem reiecit ipse Clemens VIII. & postea Paulus V.

II. Theologi Societatis contra negant, Doctorem eximium defendisse ante decretum Clementinum, ut probabilem, damnatam sententiam; & Dominicanos Dufay, Coquetium, Davilam, Nugnum, Alvarez, Baronium, & Gonetum, ceterosque id narrantes, ut fabulatores, & imposturæ, ac calumniæ reos arguunt. Immo propugnant, P. Suarezium

oppositam sententiam semper docuisse. Et reipsa omnia exemplaria P. Suarez cuiuscunque editionis, quæ obvia sunt, id testantur. Ergo iniuria summa Thomistæ damnatam opinionem adscribunt Doctori eximio. At instant Thomistæ; Qui fieri potuisset ut P. Suarez interpretaretur decretum contra propriam doctrinam in favorem damnatæ sententiæ? Antequam damnaretur, absolute illam reiecit: & postquam damnata fuit, eam in sensu diviso, ut probabilem, defendit? Et ut illam defenderet, quatuor contra se decreta pontificia extorsit? Ut heinc evaderent adversarii, distinctiones, effugia, commenta, quæ hæctenus narravi, excogitarunt. Iudicent nunc æqui rerum æstimatores, num in hac controversia aliquid arcani latitet. Porro, ne diutius lector suspensus hæreat, arcana refero, & nodum penitus dissolvo.

S. VIII.

Controversia dirimitur. P. Suarez ante decretum Clementis VIII. docuit, probabilem esse opinionem postea proscriptam. Idcirco interpretatus est decretum pontificium in favorem opinionis a se probabilis prius existimatæ.

I. SI quod proposui, authenticis documentis demonstraverò, causa finita est, & omnia conciliantur. Porro, ut id evincam, non adducam testimonia Dominicanorum, qui P. Suarez præfatam opinionem adscribunt. Exteros dumtaxat testes producám. Et principio in medium prodeat Carolus Duplessis Auctor ab utriusque partis studio alienus, quemque ut gravem Scriptorem P. Franciscus Richelmi in suo adversus meam Historiam Probabilismi, & Rigorismi opusculo opponit, & ad hunc veluti ad iudicem appellat. Est itaque omni exceptione superior Carolus Duplessis, qui in suo opere inscripto, Collectio iudiciorum de novis erroribus, volum. III. part. II. pag. 171. hæc scribit. „ Anno „ Domini 1602. sententia in generali Con- „ gregatione Romanorum Inquisitorum lata „ iussu Clementis VIII. contra temerariam „ dictionem, qua licere asseritur per litte- „ ras, seu per internuntium abenti Con- „ fessario peccata sacramentaliter confiteri, „ & a Sacerdote abente absolutionem im- „ petrare. In Bullario hoc decretum extat „ inter Clementinas num. 87. Cui iudicio „ Franciscus Suarez occasionem dedit: quia „ in disp. XXI. §. 3. de sacramento pœni- „ tentiæ illam opinionem disciplinæ Eccle- „ siæ contrariam tradidit. „ Quid ad hæc? „ Est

Erit magnæ auctoritatis Carolus Duplessis, dum contra, nullius vero, dum pro Fratrem Dominicano stat? Scilicet. Carolus Duplessis Thomistarum lectione deceptus est. Mittamus itaque & hunc testem, quamquam non Thomistam. Sed hoc idem testatur P. Chardon in sua Historia de Sacramentis Tom. III. pag. 4. his verbis latine redditis. „ Plures „ Doctores scholastici in controversiam re- „ vocarunt, permixta ne confessio, & abso- „ lutio epistolæ, aut saltem valida esset. „ Eorum ingens numerus adfirmantem sen- „ tentiam propugnavit. Hos Scholarum Ma- „ gistros enumerat Suarez, & eorundem „ sententiam amplexus est. Sed Papa Cle- „ mens VIII. &c. „ Neque hic est Domini- „ canus, sed perelebris Benedictinus.

II. Arcanum tandem manifestatur, & nodus gordianus dissolvitur. Exemplaria quæ nunc habemus operum Doctoris eximii, perhibent, P. Suarez non defendisse opinionem damnatam: & hoc verum est. At nihilominus P. Suarez docuerat talem opinionem, illamque typis consignaverat. Verum, postquam quartus Tomus prodierat in lucem, Clementis VIII. decretum publicatum fuit. Tum Patres Societatis Hispani collegerunt pauca exemplaria distracta, folium mutarunt, correctione adiecta. Idque prudentissime egerunt: hoc agerent prudentes omnes. Ego profecto quamcumque opinionem typis editam, aut evulgatam ut probabilem, si potest rescirem a S. Sede improbari, continuo omni meliori modo quo possem, retractare illam vellem: & si possem colligere exemplaria iam distracta, quibus infererem folium correctum, propitiæ sorti id verterem. Prudentiæ ergo plenum factum est. Illud modo reliquum est ut demonstraretur factum reipsa verum esse. Hoc autem evinco authentico documento extracto Romæ ex codice perelebris BIBLIOTHECÆ ANGELICÆ. Codex chartaceus est hac epigrapha inscriptus: TOMUS I. TRACTATUS DIVERSORUM. Unus ex his tractatibus illo ipso tempore scriptus quo controversia fervebat, sic inscribitur: Responsio ad quoddam scriptum Francisci Suarez circa confessionem factam per litteras Confessario abenti. Continet §§. 6. Porro §. 2. sequentia habet.

III. „ Quid senserit Suarez ante decretum? „ Contendit, quod in suo libro semper repro- „ baverit opinionem quam suo decreto da- „ mnavit Sanctissimus, quod ex professo „ probare nititur in eodem scripto §. Post- „ quam autem. Nunc refert scire, quæ typis „ mandaverat, & docuerat in IV. Tom. super „ Conc. Theol. Tom. IX.

„ III. Part. antequam decretum Sanctissimi „ ad manus pervenisset illius. Censuit enim, „ esse probabilem sententiam quæ asserit, „ sacramentum pœnitentiæ perici posse in- „ ter absentes, ita videlicet ut confessio fa- „ cta per litteras Confessario abenti sit sa- „ cramentalis, & similiter absolutio a Con- „ fessario abente transmissa, & in casu ne- „ cessitatis sufficientis posse practice pruden- „ tem Confessarium illa uti; quamvis asse- „ ruerit esse magis probabilem sententiam „ illam quæ tenet absolutionem sacramen- „ talem dari non posse personæ abenti. „ Constat hoc: nam in disp. XIX. sect. 3. „ n. 7. proposuit pertractandam, & pro- „ bandam illam conclusionem, videlicet hanc „ formam, Ego absolvo te &c. non posse in „ ordine ad personam absentem valide pro- „ ferri, & in impressione, quam cepit evul- „ gare paucis diebus ante decretum Sanctis- „ simi, eam probavit his verbis. Nihilominus „ tamen hanc posteriore sententiam exi- „ stimo probabiliorè, nimirum significationem „ huius formæ propriæ, & in rigore non ve- „ rificari in ordine ad personam absentem, & „ ideo respectu illius nec perficere sacramen- „ tum, nec suum effectum operari. Et post- „ quam istam sententiam multis rationibus „ confirmavit, subdit n. 15. Sed queret tan- „ dem aliquis, qua censura digna sit con- „ traria opinio, & an possit aliquis absque pec- „ cato illa uti in praxi, & in casu necessita- „ tis; multi enim moderni illam damnant; „ & omnino negant esse practice probandam; „ sed in hoc loquuntur sine fundamento: nam „ omnia quæ adduximus pro nostra senten- „ tia, non efficiunt certitudinem, & in rigo- „ re possent aliquo modo solvi. Item in re „ morali tot & talium Doctorum auctoritas „ facit opinionem probabilem, præsertim cum „ non desint illi rationes apparentes. Quapro- „ pter ego sentio esse probabilem, & in pra- „ xi, interveniente necessitate sufficiente, posse „ prudentem Confessarium illi adhaerendo ab- „ solvere sub conditione saltem mente concepta: „ quia hoc potest prodesse, & non obesse. Ha- „ tenus Suarez.

„ Sed, postquam decretum Sanctissimi pro- „ diit, Patres Societatis magna diligentia „ curaverunt libros sparsos eiusdem Suarez „ colligere, videntes prædictam doctrinam, „ quam ut probabilem defendebat, pugnare „ manifeste cum eodem decreto: unde factum „ est quod idem Suarez folium illud mutavit, „ & ex parte correxit suam sententiam: ere- „ tim in numero illo 7. allegato abstulit il- „ la verba; Nihilominus tamen hanc posteriore „ „ sententiam

sententiam existimo probabiliorem &c. & loco illorum hæc subrogavit: Hanc igitur posteriorem sententiam veram censeo, quam an. 1588. Compluti publice docui, & iterum in primaria lectione huius insignis Academiae Conimbricensis an. 1598. & statim in utraque impressione subditur: nimirum significationem huius formæ, & in rigore non verificari in ordine ad personam absentem &c. similiter etiam abstulit verba adducta ex num. 15. videlicet: Sed quæret tandem aliquis &c. & loco illorum hæc substituit: Tandem enim queri potest, quam censuram contraria opinio mereatur? Respondeo, hæcenus ego non audebam aliam inferre præter eam quæ ex assertionem sumitur, scilicet esse falsam, idque præcipue propter auctoritatem Thomistarum antiquorum; nunc autem verbis SS. D. N. Clementis VIII. respondendum est: ille enim auctoritate sua illi opinioni sequentem censuram apposuit speciali declaratione ad hoc facta die 19. Iulii his verbis SS. D. N. &c. re mature ac diligenter considerata &c. Ex quibus constat quod ante prædictum decretum sententiam contrariam non falsam absolute, sed probabilem reputavit. Quod etiam colligitur ex quadam epistola eiusdem Suarez, scripta Salmanticæ ad Nuntium Apostolicum sub die 17. Ianuarii 1594. in qua multis auctoritatibus Doctorum, & rationibus conatur ostendere esse probabilem illam sententiam, quam publice Ioan. Hieronymus S. I. in Ecclesia Societatis Toleti paucis ante diebus (non sine auditorum scandalo) prædicavit, videlicet sacramentum poenitentiae in aliquibus casibus posse inter absentes consummari.

En nodum Gordianum discissum: en arcanum referatum. Inquiret nonnemo, qua occasione, & quomodo expiscatus fuerim documentum adeo luculentum, quo controversiæ finis imponitur. Candide & sincere rem enarrabo, Romæ cum degerem, ad manus meas pervenit volumen epistolarum R. P. Gasparis Iosephi Gagna, qui me imprimis & Dutay, Baronium, Gonetum, aliosque Dominicanos incredibili iniuriarum plaustro onerat, & tamquam fabulatores, impostores, calumniatores vehementi ardoris conatu traducit: atque me ipsius voluminis initio his verbis provocat. Indiculus errorum aliquorum, qui continentur in historia Probabilissimi &c. P. Concina aut eos ingenue confiteri debet; aut priusquam in aliis controversiis quidquam scribat, respondere ad ea quæ contra tales

errores opponuntur in opere R. P. Gagna. Tam arcta provocatione, & tot maledictis ad ultimas redactus angustias deliberavi aut errores candide confiteri, aut patefacere errores mihi impactos totidem esse veritates. Et quoniam errorum maximus mihi adscriptus est, quod laudatam opinionem proscriptam Doctori Eximio tribuerim, consului illico viros eruditos a quibus lumen aliquod hac super controversia assequerem, quo aut tot celebres Dominicanos Theologos gravissime distamatos, & memetipsum defenderem, aut, ut dixi, errorem & meum, & meorum candide retractarem. Viri eruditi indicantur laudatum codicem, quem propriis oculis legi, & a socio meo Theologo clarissimo transcribi continuo curavi. Hac occasione inveni quoque ibidem decretum quod Clemens VIII. tulit contra interpretationem Doctoris Eximii. Theologi omnes qui ex instituto hac de re scribunt, tam Soc. I. quam Ord. Prædicantur hoc secundum Clementis decretum; nemo tamen, quem ego legerim, illud adfert. Quare ad maiorem veritatis confirmationem illud huc transcribere operæ pretium existimavi, estque sequentis tenoris.

Die ultima mensis Iulii 1603.

In generali Congregatione habita coram SS. D. N. Clem. VIII. ac Illustrissimis Dominis &c. Relata doctrina P. Francisci Suarez contenta in IV. Tomo ab ipso edito super III. Part. D. Thomæ in materia confessionis sacramentalis disp. XXI. sect. 4. ubi de sensu decreti a præfato SS. D. N. super dicta materia emanati die 20. Mensis Iulii an. 1602. tractat, relata etiam censura super eadem doctrina in Congregatione PP. Theologorum de mandato Sanctitatis suæ facta, auditis votis &c.

SS. decrevit ut liber suspendatur, donec emendetur, ac corrigatur, & correctio ac emendatio a Congregatione sanctæ Romanæ, & universalis Inquisitionis approbetur; libri vero divulgati, ut moris est, colligantur, & serventur in hoc stylus sacræ Inquisitionis.

Inhibeatur eidem P. Suarez, ne amplius possit scribere, vel edere libros ad sacram Theologiam pertinentes, nisi prius eosdem libros, quos edere voluerit, ad hanc Urbem, & sacram Congregationem sanctæ Inquisitionis miserit, & ab ea approbati fuerint.

Moneatur idem P. Franciscus Suarez, ut consulat suæ conscientiae ratione excommunicationis in dicto decreto contentæ. Item Sanctitas sua præcepit, & mandavit hoc decretum dari Reverendissimo Patri Generali Societatis Jesuitarum, ut illud in partibus intimari faciat

ciat personaliter P. Francisco Suarez. Interim deliberabitur, an sit vocandus ad Urbem per sanctum Officium sacræ Inquisitionis.

V. Spero nunc fore ut & ipse R. P. Gaspar Iosephus Gagna laudaturus sit hanc apostolicam (ut illius verbis utar) providentiam, & æconomicam dispositionem contra benedictam illam interpretationem, quæ tot dissidiorum causa fuit. Intelligit nunc P. Gagna, quam urbanissime contra me scribat in suo cit. opere pag. 146. Replico, che in questo luogo esso ha aggravato il P. Suarez con una MARCIA CALUNNIA. Item pag. 168. Il granchio preso dal P. Lettore Dissertatore critico . . . è un granchio grosso quanto una smisurata balena: e fratello di esso si è l'altro granchio preso dal Baron. Factum historicum narraveram tot Scriptorum auctoritate munitus. Finge me errasse. Propterea ne festidam calumniam appinxi Doctori Eximio? Error meus, error P. Baronii enormior est immensa balæna? Utrum hæc, hisque similia eos deceant, qui se calamo benignitatis & caritatis unktione delibato scribere ostentant, iudicent æqui rerum æstimatores.

VI. Quintum decretum contra interpretationem P. Suarez adfero. PP. Amicus, Raynaudus, Coninch, Moya, Fabri, Gormaz, Viva, La-Croix, Gagna, ut controversiam implicarent, & punctum difficultatis obscurarent, & lectorum oculis subducerent, quæstionem de absolute moribundi destituti sensibus permiscere & confundere cum epistolari confessione, sive complexivæ, sive divisivæ facta, continenter pertentantur. Et quamvis Congregatio S. Officii pluries sub Clemente VIII. & Paulo V. declaraverit casum moribundi esse omnino disparatum a casu confessionis epistolari; nihilofecius præfati Theologi constanti animo duo hæc disparata puncta continenter permiscere studuerunt, ut ab argumento, quod erat in controversia, lectorem diverterent. Contra hanc sophisticated cavillationem sequens emanavit decretum.

Feria 2. die 24. Ianuarii 1662.

In Palatio Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Cardinalis de Cremona, unius ex generalibus Inquisitoribus, coram Illustrissimo Domino Cardinali ex decreto Illustrissimorum, & Reverendissimorum DD. Cardinalium generalium Inquisitorum infrascriptis RR. PP. Sacræ Theologiæ Magistris super dubio Inquisitoris Maioris Lusitaniæ, & per Illustrissimum Dominum Cardinalem prædictum lecto decreto sel. rec. Clementis VIII. relatisque omnibus, & singulis expostis per Franciscum Suarez in confirmationem suæ interpretationis ad

dictum decretum, cum omnibus, & singulis, quæ a principio usque causæ fuerunt super inde actitata, sancita, & decreta tam per Clementem Papam prædictum; quam per S. memoriæ Paulum Papam V. visum est,

Petitionem prædicti Inquisitoris Lusitaniæ esse fere eandem quam faciebat D. P. Suarez ad effectum, ut desinito per Sedem Apostolicam casu S. Leonis, ad mentem suam firmaret illuminationem suæ interpretationis, scilicet quod decretum prædictum intelligeretur complexivæ, non divisivæ, & ob id prædicto Inquisitori respondendum fore: servandorum omnino decretum Clementis VIII. aliaque decreta Pauli V. super inde facta. Et quoad quæsitum, respondendum esse in hæc modo sententia, relatisque Sacerdoti advenientis, datur absolutio, cum diversam contineat rationem, non potest oriri aliqua controversia circa Clementis VIII. decretum.

VII. Hoc ultimum decretum extat in Bibliotheca Casanatensi, quæ omnibus patet. Nulla nunc ad effugium rima patet. Documenta quæ allegavi, extant Romæ in Bibliotheca Angelica, & Casanatensi. Quis illa videre aut seipso, aut aliorum ope valet. Horum documentorum beneficio omnes evanescent difficultates. Hæcenus Doctores non convenere. Ecquomodo convenire Doctores poterant, si & doctrinam a duobus Pontificibus improbatam, & factum basilice falsum acriter defendebant? Discordia semper fuit aut foror, aut filia falsitatis. Conveniant nunc necessum est. Discordiæ sublatae sunt, manifestata mysteria, referata arcana. Percipi olim nullo modo poterat, quomodo P. Suarez interpretatus fuerit decretum Clementis VIII. in favorem confessionis epistolari, si ante decretum hanc opinionem absolute improbaverat. Hoc arcanum modo evanuit. Mutatum folium est; sed mutata non fuit animi affectio erga probabilitatem talis opinionis. Ante decretum Clementis VIII. defendebatur ut probabilis absolute, seu complexivæ. Post decretum defenditur ut probabilis divisivæ. Et contra hanc interpretationem complexivæ, & divisivæ proderunt quinque, præter primum, pontificia decreta, quæ etiam divisivæ improbant confessionem epistolarem, atque moribundi casum declarant ab controversia hac disparatum esse. Et ecce terminatam celeberrimam

controversiam, utinam desinant & dissidia.

S. IX.

CONSECTARIUM.

I. **E**cce, lector cordate, quam verum sit id quod initio animadverti, nonnullos scilicet adversariorum tam absona, peregrina, & inaudita paradoxa publicis typis in lucem edere, quæ, etiamsi aureo, mellitique stylo repræsententur, lectorum tamen animos vellicant, commovent, offendunt. Quis enim vero iusto Apostolicæ Sedis defendendæ zelo succensus, commotum se non sentiet, dum videt, manibusque tangit, quinque decreta pontificia iniuriis commentis proscindi? Duo Pontifices summi repetitis decretis expungendam interpretationem Suarezianam imperant: & interpretatio Suareziana restituta est, & pluries edita, & ab omnibus legitur. Et quamvis *Doctores discordent* in defendenda dicta Suareziana interpretatione; modo omnes tamen citati conveniunt, manusque sibi mutuas porrigunt, ut constantissime propugnent, nihil in ea interpretatione reperiri cur debeat expungi: & ideo restituta est. Huc laudati omnes conspirant, Lugo, & Averfa exceptis. Quorsum? Quia *permanet verum quidquid Suarez dixit, quamvis propter honorem Clementis non placuerit dici*. Hoc est principium, & finis. Non est ergo quod stylum nostrum carpant, si pro veritate, & sanctæ Romanæ Sedis decore pugnantes falsa & inconsiderata commenta nativis coloribus depingamus. Quoniam non stylus, ut dixi, sed commenta absona, quæ adversarii evulgant, offendunt, & displicent. Hæc tollantur, & continuo oratio suaviter ac benigna evadet.

II. Eorum quæ descripti, novissimum lectorum oculis subiicio exemplum. Dum hæc scribo, prodiit *epistola Doctoris Sorbonici ad Amicum Belgam*, qua damnatæ Bibliothecæ Iansenianæ pontificium decretum incredibili audacia laceffitur. Epistolam hanc perdoctus Philalethes Romanus elegantissima *epistola ad Theologum Lovaniensem de iusta Bibliothecæ Iansenianæ proscriptione* pro meritis profligavit. Gravissima rationum momenta cur sit Bibliotheca isthæc gravi censura confixa, perspicue enucleat. Reverendissimum Ricchinium *Sac. Congreg. Ind.* a secretis, virum doctrina, eruditione, morumque honestate clarissimum, a putidissimis calumniis asserit, eiusdemque in hac causa innocentiam media in luce exponit. Quamobrem actum age-

rem, si quid ego adversus hunc Doctoris Sorbonici epistolarem ferum obscurissimum reponebam. Duo dumtaxat obiter adnotabo. Unum, quod larvatus Sorbonicus vestigiis Raynaudi in proscindendis tum pontificiis decretis, tum Dominicanis exacte insulat. Conferas velim lector cum iis quæ supra ex Raynaudo, Moya, aliisque recensui, hæc quæ Sorbonicus Doctor scribillat. *Notabitur Romæ? Legetur ergo. Næ istud cæcæ obedientiæ, cuius meminit ipse Sorbonicus, epiphonema præclarum! Atque id (pergit Sorbonicus) in Iesuitarum causa eo maiori cum veritate dicemus, quod exploratum habemus, quam præpotens Romæ Dominicanorum auctoritas sit, quantaque hi in Iesuitas rabie fervantur.* Sunt fere ipsa Raynaudi verba his diebus a Sorbonico adoptata. Alterum calumniam mihi impactam spectat. Proscribenda Doctor Sorbonicus effudit *paradoxa P. Concina, Iesuitis, & celeberrimo P. Mansio insensissima*. Iesuitis insensissima præfata paradoxa? Ut calumniæ atrocitas pateat, en quæ Auctor in citatis paradoxis *cap. I. S. I.* sub ipsius operis initium scribit. „Innanzitutto entrare in questa narrativa, debbo avvertire i miei cortesi lettori a non confondere gli errori, e trasporti di alcuni privati Gesuiti con la insegna tanto della Chiesa, sa tutta benemerita Compagnia. Non v'ha Religione, non v'ha comunità in questo mondo, dice Agostino, che non abbia suoi fittos . . . Si vedrà in effetto, che la narrativa ella è necessaria: non è diretta a discreditare nè pure i privati rei, non che la inclita innocente Religione, di cui sono membri, ma a preservare i Cristiani meno periti dai loro errori.

III. Qua igitur fronte paradoxorum liber insensissimus Iesuitis traducitur, si in eodem Iesuitæ a duorum, vel trium Iesuitarum erratis defenduntur, & propugnantur? Personatus Sorbonicus Iesuitis est insensissimus, atque iniuriosissimus, cum quorumdam subditorum lapsus universæ Societati affingere non erubescat. Si Apologitæ celeberrimæ Societatis iure ac merito redarguunt Paschalem, Vendrochium, ceterosque, qui aliquorum Iesuitarum laxas opiniones universæ Societati adscribere non sunt veriti; nonne iure longe potiori damnanda est iniustitia, & impostura huius aut illius Iesuitæ, qui, ut propriæ cuticulæ caveant, proprios errores Iesuitis indefinite tribuere arte versuta student? Quorsum? Non profecto eo fine, ut Societati detrahant, quemadmodum Paschalis, & Vendrochius, sed ut splendore Societatis

tatis eiusdem suas opiniones falsas illustrent; & sub potentis matris clypeo propria commenta impune & audacter tueri valeant. Quoties unius & alterius Iesuitæ errata explodimus, continuo vociferantur in vulgus, universam infamari Societatem. Factum istud lippis, & tonsonibus notum est. Cedo: verus futior ne excogitari iniustitia, & impostura potest? Quid? Si Iesuita aliquis doctrinam contra fidem, non secus ac contra mores, obfirmate defenderet, atque in hæresim incidere; hæretica ne universa Societas esset? An ab hæresi talis Iesuitæ profliganda abstinere deberemus, ne Societatis splendor obtenebresceret? Quis unquam, nisi insanus, unius privati hominis lapsus regerere in ipsam communitatem ausus est? Et Doctor Sorbonicus Iesuitis insensissima paradoxa asserit: quia in iisdem refelluntur unius & alterius Iesuitæ scripta, & acta nota *notorietate iuris & facti*; cum in ipsa urbe Roma pro tribunali damnata sint, atque Auctor salutarium monitorum (*Avvisi salutervoli*) publica poenitentia correptus? Istius novi & recentissimi exempli idcirco memini, ut a premedis vestigiis quibus institit Sorbonicus, Raynaudi, & Moya, ceteri abstineant. Hinc colliget lector, iniuria summa nonnullos carpere stylum meum, cum totum, quod ipsis displicet, materiæ, quam in dies porrigere non desistunt, & ad eam tractandam adiectis calcaribus cogunt, vertere omnino debeant.

IV. Vix huic paragrapho finem imposueram, cum altera Doctoris Sorbonici *epistola* tenebris erupit, cuius sola epigraphes, non calamus ad confutationem acuit, sed animum ad lugendum, & mentem ad tremendissima iudicia Dei serio meditanda invitatur, atque impellit. Epistolæ inscriptio eiusmodi est. *Doctoris Sorbonici ad Reverendissimum Ricchinium gratiarum actio, quod epistolam Sorbonicam nomine Sacre Congregationis proscribendo, egregie confirmaverit.* Ex quo coetu talia prodeunt? Quis talia fatur? Lutherus ne, an Calvinus? Baianistæ, an Iansenistæ? Sed in ipsum tenebrosam epistolæ corpus oculos coniciamus.

V. „Quapropter (pergit Sorbonicus) gratias tibi ago maximas quod epistolam in dicto argumento confirmaveris, palamque feceris, quod iure optimo Germania, Polonia, Hungaria, Gallia, Hispania, Lusitania, Italia etiam fere omnia decreta hæc vestra, sive Inquisitionis, sive Indicis, sive Magistri sacri Palatii nomen (illis) affigatis, in iis præcipue quæ factiones vestras

„tangunt, non apostolica, sed dominicana decreta & vocent, & re ipsa existiment.“ VI. Ven. Cardinalis Bellarminus in aureo suo *de gemitu columbæ* opusculo *Lib. II. cap. vi.* his verbis nos ad columbæ gemitum invitatur. „Quæ autem SS. Patres Nazianzenus, Chrysostomus, Hieronymus, & Augustinus de Monachis sui temporis dicunt, possumus nos etiam dicere de primordiis omnium Ordinum religiosorum. Nam & sancti Benedicti, & sancti Dominici, & sancti Francisci, & omnium aliorum Sanctorum qui religiosos Ordines instituerunt, filii & nepotes per multos annos ita sancte, pie, perfecteque vixerunt, ut vel omnes, vel eorum pars maxima insigni sanctitate floruerint. Postea tamen multiplicari cœperunt Regulares sine numero, & multi non a Deo vocati ad statum perfectionis, sed aliis rationibus adducti Monasteria repleverunt, & impletum est illud Isaiaæ *xx. Multiplicasti gentem, & non magnificasti letitiam.* Inde nata sunt scandala gravia, & multiplicia omnibus nota, quæ materiam uberem præbent eo lumbæ gemendi, & plangendi relaxationem, ne dicam corruptionem Ordinum religiosorum.“

VII. Quid si hodie dum nobiscum vitam degeret præstantissimus BELLARMINUS? Quas amarissimas lacrymas non effunderet? Quos novos gemituum fontes aperiret? Enimvero quandonam amarioris gemitus argumenta? Quandonam scandala tam horrenda? Quandonam publicis typis prodiit scriptum adeo virulentum, adeo seditiosum, adeo expudoratum in prima Romanæ Ecclesiæ lumina, in Purpuratos Patres, in ipsam sapientissimum Pontificem Maximum? An heinc schismata, & hæreses omnes sua orsa non arcessunt? An Calvinus ministrorum partium studium non obtrudit, ut conciliaria decreta eludat? Sic enim in *præfat. ad Antidotum* in Concilio Tridentinum, non secus ac Sorbonicus debacchatur. „Vestrum est axioma: qualiscumque sit cœtus cui nomen universalis Concilii imponitis, illic Spiritum sanctum præsidere, ut nihil inde manare queat nisi cœleste, ac divinum. Interea famelicos & venalis lingue Monachos præficiis, quos Spiritus iste vester, quem fingitis, auscultet . . . Cur non aperte fatentur, quod res est? Monachos decem aut viginti, quorum conductas habent operas, decreta consarcinare, Papam censorio stilo confodere, si quid non arripet, cetera comprobare: nihil aliud Concilio reliquum quam onus promulgandi.“

VIII. Nemo non videt, quam sint & Calvinii, & Doctoris Sorbonici simillima axiomata. Si Principum, Regum, Imperatorum, Pontificum decreta a ministrorum nomine appellanda, æstimanda; atque adeo contemnenda sunt, actum conclamationumque de supremis potestatibus est. Familiare semper fuit seditiosis & perduellibus in supremas potestates per ministrorum latus tela iaculare. Quo ministri iustitiam & bonum commune valentius promouent, eo sunt scelestis infestiores.

IX. Aliud acerbissimi gemitus, & ululatus argumentum porrigit Sorbonicus, Ministrum pontificium alloquens. Qui te diligunt, inquit, sperabant fore ut vehementissime pœniteret, & Danielis Concina nescio cuius domesticum exemplar secutus publicam RETRACTATIONEM emitteres. Quot in uno facinore scelera? Exemplar imitationis proponit Retractationem a supremo sacrosanctæ Romanæ Inquisitionis tribunali proscriptam? Domesticum exemplar vocat, quod a suis similibus exaratum, evulgatum, atque post ipsam damnationem iterato typis Lucensibus editum, & propriis manibus turpi nundinatione divenditum? Unum verbum, quod flens in aurem tuam dico, o Sorbonice, auscultata, Unde prodierit infamis illa Retractatio, universæ Reipublicæ Litterariæ comperitum est. Nomen & cognomen Auctoris, qui illam scripsit, & aliorum, qui discipulis illam distarunt in scholis; typographi qui illam impressit; editoris qui illam repetitis typis Lucensibus post damnationem evulgavit, & plura alia eiusmodi abscondita hæcenus retinimus, & ut Sorbonæ tuæ honori consuleremus, & ut moderacionis nostræ novum exhiberemus testimonium, Verum si tu, o Sorbonice, aut tui similes, scandala in Ecclesia IESU Christi multiplicare perrexeritis, non deerunt, crede mihi, qui carnalis prudentiæ, & mundanæ politicæ ratiunculis sprete, sed Dei spiritû, & fortitudine evangelica obarmati murum se opposituri sint pro domo Dei, & dicta arcana patefaciant.

X. Uberiorem veronobis lacrymarum materiam porrigit quod Doctor iste Sorbonicus in dies audacius, insolens a sua Sorbona non vapulet, non plectatur publice, non eiiciatur. Plangentes, & ululantes servi IESU Christi ultro citroque sciscitabantur: Undenam tanta insultandi ipsis supremis potestatibus inaudita protervitas? Ex fiducia, inquietant aliqui, in patronorum præsidio. At qui, malum, reperiri poterant, reponerant alii,

qui delinquenti ad seditionem & perduellionem adeo effrenate provocanti patrocinari velint? Undenam ergo? Ex divina, conclusere omnes, iustitia, quæ & cæcitaris plaga percucit superbiam, & talium scandalorum permissione omnes nos ad planctum & gemitum excitat, ut placare succensum divinæ iustitiæ furorem cordè contrito & humiliatō satagamus, ne post hucusque patrata, futura, quæ portendunt, eveniant. Imploremus (igitur concludit Bellarminus Lib. II. cap. v. pag. 205.) Hieremiæ lacrymas, & dicamus: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus?

S. X.

Defenditur P. Suarez contra Vroa, La-Croix, Gormaz, Raynaudum, Fabrum, Amicum. Confessio epistolari in sensu etiam diversio improbatæ est decretis pontificiis. Ex pungenda itaque est sectio restituta. Confessarii monentur de improbabilitate talis opinionis, ne eadem utantur.

I. Quid P. Suarez defenderit ut probabilem ante decretum Clementis VIII. confessionem epistolarem, prudentum nemo mirari debet: tum quod quilibet mortalis errori obnoxius est: tum quod P. Suarez pro se habebat auctoritatem antiquorum Thomistarum, & quidem magni nominis, ut sunt Petrus de Tarantasia Pontifex summus, Paludanus, S. Antoninus, Petrus Soto, alique. Hos ego aliquid humani passos esse, & talem opinionem docuisse candidè fateor, nec subscribo P. Vincentio Baronio, & P. Ioanni Baptistæ Gonet, ad hoc quod attinet. Hæc mea sincera confessio, quam sim a partium studio alienus, evincit, simul tamen assero, Dufay, Nugnum, Alvarez, Davilam, Baronium, Gonetum, aliosque Dominicanos & sanam doctrinam, & historicam veritatem contra P. Suarez, alioque inlytæ Societatis Theologos defendisse. Altius quippe animo meo insidet præclarum monitum sapientissimi Magistri CANO Lib. VII. cap. III. inquietis: Propositum est enim veri rependi causa, & contra nostros, & pro alienis etiam dicere, & cum res postulat, utrosque, nullius accepta persona, reprehendere.

II. Excusandus similiter est P. Suarez, quod interpretatus sit primum decretum Clementis VIII. in favorem opinionis quam prius ut probabilem defenderat, maxime propter auctoritatem Thomistarum. Nonne communi-

ter adversarii clamant se defendere Probabilissimum propter auctoritatem antiquorum Thomistarum? Quid ergo mirum, si idem præstitit & P. Suarez? Verum quod adversarii velint sequi paucos Dominicanos antiquos errantes, & nolint nunc sequi integrum Dominicanorum Ordinem contra Probabilissimum, & contra confessionem epistolarem, quinque pontificiis decretis improbatam, strenue pugnantem, hoc admirationem ingerit extremam.

III. Præfata omnia excusanda iudico in Doctore eximio P. Suarez, quem magni semper feci & faciam, & vix umquam sine laudis præfatione nominavi: nec in eiusdem rævos ego sponte inquisivi umquam, quid quid nonnulli garriant; sed necessitate, & quidem extrema, coactus aliquos patefeci. Quid plura? Ipsum P. Suarez cum Camargo, & Marino a laxa Probabilissimi doctrina vindicare studii contra recentiores, qui Probabilissimum eundem volunt. Excuso, inquam, illum in iis quæ nunc recensui; at simul dico illum errasse. Quid? Erravit Innocentius V. erravit Paludanus, erravit Cardinalis Turcrenta, erravit S. Antoninus, erravit Petrus Soto: & unus P. Suarez non erravit? Sed quid dico Suarez? Nolunt aliqui, vel ipsum Bussembaum, vel ipsum Stoz, aut Burgaber errasse. Quod quam prudens sit consilium, ceteri iudicent.

IV. Addo hoc unum excusatione dignum non videri imbecillitati meæ, quod, ut promiserat P. Suarez in sua interpretatione, quam supra rescripsi, non paruerit pontificiis decretis, talem interpretationem expungendam iubentibus. Quid? Non paruit? Quis hoc dicit? P. Moya, P. Gormaz, cuius verba supra dedi, & iterum sub oculos revoco: sic enim cit. diss. v. sect. 1. §. 2. num. 243. loquitur P. Gormaz. Ceterum cum, deficient sine legis, lex deficiat &c. Quapropter cum, antequam e vivis discessisset eximius Doctor, iterum eius opera typis data essent Lugduni anno 1613. TOTA ea doctrina INTEGRÆ sect. iv. disp. XXI. in totum restituta fuit. Decreta Clementis VIII. & Pauli V. totam sectionem expungendam imperarunt. Expuncta reipsa fuit; sed in sequenti editione tota restituta.

V. Non levia videntur hæc; sed graviora sunt quæ inde sequuntur. Doctrina P. Suarez de confessione epistolari diversio accepta, & a successoribus propugnata prævalere cepit: & propterea sectio tota restituta fuit. Quis hoc dicit? Recita. P. Moya tract. III. de pœnit. disp. VI. qu. II. n. 12. pag. 257. Respon-

deo, Clementis decretum non ob illius falsitatem, sed ob aliud longe diversum motuum produsse: quo proinde lapsu temporis cessante, expositio primo adhibita INVALUIT, & in novis editionibus fuit restituta. Quodnam fuerit, non conveniunt Doctores. Non conveniunt Doctores, quodnam fuerit motuum prohibitionis; sed conveniunt, quod sectio & doctrina, quinque pontificiis decretis improbatæ, sit restituta.

VI. Porro hoc maxime mihi, & bonis omnibus displicet, quod scilicet opinio toties a Sede Apostolica reiecta invaluerit, invaleatque. Quare monendos Confessarios duxi, ne auctoritate sive P. Suarez, sive Moya, sive Amici, sive Raynaudi, sive La-Croix, sive aliorum decepti, talem opinionem de confessione epistolari pœnitentis absentis sequantur. Quoniam, sive complexivè accipiatur, nempe cum & confessio scripta mittitur ad Confessarium, & Confessarius mittit scripto absolutionem ad pœnitentem, quo in sensu opinio damnata est primo decreto Clementis VIII. sive diversio, quando scilicet pœnitens mittit per epistolam sua peccata ad Confessarium, qui postea adeat pœnitentem, eumque præsentem absolvat; vel contra Confessarius audiat a pœnitente præsentem sua peccata, & postea per epistolam mittat absolutionem: in quolibet horum sensu doctrina est improbatæ quatuor decretis pontificiis, uno, nempe secundo ipsius Clementis, & tribus Pauli V.

VII. Non potuit itaque absque & iniuria Sedis Apostolicæ, ut ego quidem arbitror, & mecum arbitrabuntur sapientes omnes, & absque detrimento sanæ doctrinæ restitui sectio Suareziana, quæ expungi iure deberet. Ceterum, ad hoc quod attinet, num scilicet expungenda nunc sit & ob decorem S. Sedis Apostolicæ, cuius quinque decreta videntur delusa, & ob veritatis defensionem; illi quorum interest, viderint. Siquidem quod in præfata sectione contineatur doctrina falsa, non solum evincunt quinque decreta pontificia, non solum id hæcenus demonstrarunt Theologi Dominicani; sed adfirmant vel ipsi duo percelebres Theologi Iesuitæ, Averfa, & Cardinalis de Lugo, qui disp. XVII. sect. 4. n. 65. hæc scribit. „ Hæc interpretatio reiecta fuit primum ab ipso Clemente (cuius decretum dedi) & postea a Paulo V. die 4. Iulii ann. 1655. declarante in Congregatione S. Officii, prædictam interpretationem non subsistere. Et quidem ex ipsius decreti verbis, & eius intentione apparet mentem Pontificis non fuisse solum

copulativam prohibere: alioquin posset, salvo eodem decreto, aliquis adhuc dicere, posse absolutionem absenti conferri, dummodo in præsentia confessio præcessisset; quod tamen nemo concedet: quia Pontifex utrumque abusum voluit de medio tollere; quod facere non poterat, si solum sensum copulativum prohiberet: immo tunc neutrum abusum abstulisset: singula enim seorsum fierent, modo hoc, modo illud. Similia docet P. Gabriel Aversa qu. x. de poenit. sect. 17. §. Hinc autem. Ergo expungenda est sectio Suareziana.

VIII. Displicet hæc duorum Sociorum secessio P. Theophilo Raynaudo cit. diff. cap. ix. pag. 211. iniqui: Abiiciunt hastam Cardinalis de Lugo Disp. &c. & Aversa . . . qui ob hæc posteriora decreta censent aliter esse interpretandum decretum Clementis quam Suarez sit interpretatus. Hasta profecto abiicienda est in veritatis resplendentis conspectu: alioquin contra veritatem Doctores non conveniunt, & regnum dividitur. Utinam hac in re consilium Cardinalis de Lugo secuti ceteri fuissent. Sed bellum successit, & tandem aliquando documenta allata sunt, quæ finem controversiæ imponant, & discrepantes Doctores in dulce amicitiae fœdus confoeciant. Faxit Deus ut votis meis eventus respondeat.

C A P U T III.

Nonnullæ aliæ quasiunculae de absolutionis forma pronuntianda, & repetenda.

I. Absolutio sacramentalis vocalis fit necessarium est, verbis scilicet prolata, non nutibus, aut scripto data. Idque ex apostolica traditione, ex Conciliis Florentino, & Tridentino evidenter patet.

II. Quæst. I. Quenam præsentia poenitentis requiritur, ut impendi absolutio possit? Resp. non esse semper necessariam præsentiam physicam, qua poenitens pedibus Confessarii procumbat; sed sat esse potest præsentia moralis. At non una est Theologorum sententia, in qua distantia hæc moralis præsentia sita sit. Communiter docent, illam præsentiam sufficere ad absolutionem impertiendam quæ sufficere solet inter homines ad colloquendum voce altiori invicem in communi sermone. Aliqui volunt satis esse, si Sacerdos videat poenitentem, aut aliquo sensu eundem percipiat. Sed hæc opinio, ut nimis laxa, communiter improbat. Hinc enim sequeretur posse Confessarium

residentem in uno perampli templi angulo absolvere poenitentem extantem in altera extrema templi parte: quod est apertum absurdum.

III. Quæst. II. An Sacerdos qui e fenestra videt aut naufragantem, aut vulneratum animam agere, possit eum absolvere? Resp. Si tempus desit, quo Sacerdos descendere, & adire moribundos istos valeat, & mortis articulus urgeat, potest eos absolvere; dummodo nimia distantia non sit, sed ea quæ sufficit ad communem colloquutionem voce elata. In hoc casu, si opus fuerit, adhiberi absolutio conditionalis poterit.

IV. Si Sacerdos videat plures naufragantes, poterit unica absolutione illos absolvere, dummodo cetera adsint; sicuti diximus, posse plures simul baptizare. Disputant Casuistæ, num Confessarius, qui interlocutionibus distractus, omisit absolvere moribundum confessum, & post discessum a domo moribundi recordatur omisiæ absolutionis, & in distantia 20. passuum se obvertit versus illam domum, & absolutionem pronuntiat, valide absolvat? Communiter docent, nullam esse absolutionem ob defectum moralis præsentiæ.

V. Quæst. III. Quomodo se gerere Confessarius debet, quando oblitus est poenitentem absolvere? Resp. Si poenitens a confessionali discesserit, & parum distet, ita ut moraliter præsens sit Confessario, eum absolvi posse, docent communiter Auctores, quando revocari commode nequit. Ut mea tamen præfert opinio, Confessarius hoc in casu onem adhibere diligentiam debet, ut poenitentem revocet, eumque moneat absolutionis oblitæ. & ad absolutionem suscipiendam disponat. Si vero id nullo modo fieri possit, distet opinioni subscriberem. Si enim Confessarius e fenestra absolvere moribundum parum distantem potest; cur non poterit absolvere poenitentem quem dispositum iudicavit, & moraliter præsentem habet? Hinc si poenitentem, antequam integram absolutionem pronunties, discedere contingat, persequi absolutionem debes. Semper tamen, dum potest, monendas est poenitens, ut demisse animo, & procumbens integram absolutionem suscipiat. Si poenitens omnino discessit ita ut moraliter præsens amplius non fuerit, debes diligentiam adhibere, ut moneri possis, tuamque oblivionem fateri, & absolutionem impertiri. Verum hæc perraræ accidunt: ideo prætereunda. Si oblitus fueris absolvere ab excommunicatione & censura; etiam absentem, si opus fuerit, absol-

vere

vere poteris, dummodo facultate præditus sis.

VI. Quæst. IV. Quandonam danda est absolutio? Resp. Absolutio danda est statim post confessionem completam: quia absolutio est ultima sententia iudicii sacramentalis. Præmittere tamen, quando opus fuerit, admonitiones, & exhortationes Confessarius debet. Simultas enim materiæ, & formæ, moralis, non physica semper pro conficiendis sacramentis requiritur. Causæ excusantes ab integritate confessionis supra explicatæ sunt diff. II.

VII. Quæst. V. Quandonam repetenda absolutio est? Resp. Quando poenitens in eadem confessione post primam absolutionem recordatur alicuius peccati mortalis, illudque confitetur, repetenda absolutio est. Item quando nova mortalis circumstantia, seu graviter aggravans, & quando numerus maior peccatorum mortalium a poenitente exponitur: est enim tum nova materia necessaria; ideo contritio, & absolutio repeti debet. Animadvertendum tamen, num poenitens bona fide egerit priorem confessionem. Nam si culpabiliter oblitus est alicuius peccati mortalis, aut mortalis circumstantiæ, tum confessio integra repetenda est. Quando Confessarius prudenter dubitat se absolutionem protulisse, debet, ut dictum supra est, disponere poenitentem, ut instauret contritionem: eaque absoluta, absolutionem impertiri. Iuniores hoc in casu confugiunt ad absolutionem conditionalem. Verum usus istius conditionatæ absolutionis extra necessitatis casum mihi non probatur, ut alias dixi. Quando Confessarius dubitat se distractum pronuntiasse absolutionem, non debet eam repetere: quia distractio etiam voluntaria non impedit absolutionis valorem, dum intentio adsit absolvendi; peccaret tamen qui voluntarie distractus absolutionem impertiret. Num mortaliter? Tamburinus, Gobat, Sporer non audent te culpæ mortalis damnare: & ego non audeo te liberare a gravi culpa. Sat est te scire certo peccare, dum voluntarie distractus absolvis. Confinita istius malitiæ mihi ignota sunt: ideo absque periculo nequeo certo affirmare, vel certo negare te peccaturum mortaliter. Quid ergo? Quid? Cavendum tibi est a voluntaria distractione.

VIII. Fatentur omnes peccatum mortale esse genere suo, repetere absolutionem in eadem confessione super eadem peccata, nisi adsit rationabilis repetitionis causa. Vix tamen crediderim aliquem repertum iri qui

in hoc genere mortaliter peccet. Nam quis est qui absque causa repetere absolutionem velit? Quando autem Confessarius anxius est, protulerit ne absolutionem, & angustiis exagitur; quis gravis culpæ eum damnaverit, si deliberet absolutionem impertiri ad maiorem securitatem? Certe minus malum est absolutionem repetere quando repetenda non esset, quam omittere quando impertienda foret. Quando igitur bona fide, ut ab angustiis se liberet Confessarius, absolutionem repetit, non infert iniuriam sacramento. Ad summum peccare venialiter posset ob levitatem animi. Diligentia tamen adhibenda est & vigilantia in tanti sacramenti administratione.

IX. Absolutioni a peccatis præmittenda est absolutio a censuris. Qui hunc ordinem voluntarie præteriret, peccaret mortaliter contra præceptum Ecclesiæ in re gravi. In articulo mortis dicere poteris: Ego absolvo te a censuris, & peccatis. Si poenitens manifestaret peccata, & occultaret censuras; peccaret, & eius confessio invalida esset ob defectum dispositionis. Si tamen suas ignoraret censuras, valida esset absolutio a peccatis: & solum manifestare censuras teneretur, cum recordaretur. Quando Confessarius potestate præditus in censuras intendit absolvere poenitentem, ignarum censurarum, ab omni censura, etiamsi postea has censuras dignoscatur, eum non teneri illas manifestare, permulti docent: quia iam ab eisdem absolutus est. Tutius tamen est ut poenitens, quando recordatur, eas manifestet: & in re sacramentaria tutiora, dum de valore sacramentorum agitur, semper amplectenda sunt, sive valor a forma & materia, sive a iurisdictione pendeat. De absolutione moribundi vide supra diff. II. cap. XI.

C A P U T IV.

Vera peccatoris conversi idea, quam concipere Confessarius debet, ut absolutionem sacramentalem impertiri possit.

I. Facillima hæcenus de absolutione disputavi: quæ sequuntur, gravissima sunt, & summopere expendenda. Omnes testantur ad validam absolutionem impertiendam requiri ut poenitens absolvendus detestetur peccatum; ut ab amore creaturæ conversus sit ad amorem Creatoris; ut eius cor vacuum omnino sit affectu erga quodcumque peccatum grave. Hanc conversionis ideam perspectam habere Confessarius debet, antequam

quam reum absolvat. Unde hanc ille christianæ conversionis imaginem colligere poterit? Ex libris quorundam Casuistarum? Nequaquam. Unde ergo? Ex libris sanctis, unde omnes Theologi suas eruere præceptiones debent. Libro superiore *diff. III. cap. XIII.* exposui imaginem iustificationis christianæ. In præsentia ex Scripturis, & ex SS. Ecclesiæ Patribus, atque præclarissimis ultimæ ætatis Theologis, distinctis SS. depingam christianæ conversionis argumenta & signa, quæ considerare Confessarius debet, antequam absolutionem impertiat. Unum a lætore iure peto & enixe flagito, ut in gravissima causa excusare prolixitatem velit, memor communis axiomatis: *Numquam nimis quod nunquam satis.*

S. I.

Imago vera conversionis a peccato ad Deum ex Scripturis sanctis, ut absolutionem sacramentalem impertiri Confessarius valeat.

I. Illis dumtaxat peccatoribus Deus veniam spondet qui toto corde ad illum convertuntur, ut *Deut. cap. iv.* habetur. *Cum quæsieris Dominum... invenies eum; si tamen toto corde quæseris eum, & tota tribulatione animæ tuæ.* Rursus *cap. xxx.* *Cum ergo... ductus poenitudine cordis tui, in universis gentibus in quas dispersevit te Dominus Deus tuus, reversus fueris ad eum, & obedieris eius imperiis, sicut ego hodie præcipio tibi, cum filiis tuis in toto corde tuo, & in tota anima tua, reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miseretur tui.* Iterum *III. Reg. cap. viii.* *Si reversi fuerint ad te in universo corde suo, & in tota anima sua... exaudies in celo... & propitiaberis populo tuo, qui peccavit tibi, & omnibus iniquitatibus eorum, quibus prævaricati sunt in te.* Tandem *Ioel. cap. ii.* *Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu; & scindite corda vestra.* Propheta *Isaias cap. i.* *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere perverse, discite bene facere, quærite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam.* Ieremias Propheta *cap. iv.* *Circumcidimini Domino, & auferte præputium cordium vestrorum... & ululate.* Rursus *Ezechiel Propheta cap. xviii.* *Proiicite a vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum.*

II. Pauca adiciamus ex Apostolo Paulo ad *Rom. cap. vi.* *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Absit. Qui ergo mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivimus in illo? An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus... Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruat corpus peccati, & ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato... Scientes, quod Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur... Ita & vos existimate mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Iesu Domino nostro... Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obedientis concupiscentiis vestris. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato; sed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes, & membra vestra arma iustitiæ Deo... Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiæ in sanctificationem.*

III. En imaginem, non casuisticis fucis adumbratam, sed Prophetarum, & Apostolorum penicillo formatam, in quam animum serio intendere Confessarius debet, ut colligere heinc valeat, num eiusmodi lineamenta & characteres in animo poenitentis absolventi appareant. Habes hic plenam, & integram cordis, & animi totius mutationem. Hæc autem vera, & integra animi mutatio foras erumpit, fructum parit, & in ipsa membra corporis, scelorum focii & complicit, severe animadvertit. Oculos lascivos lacrymis affligit, vultum stibio delibutum ad capiendas animas, mœstitia & pallore comprimit, & cetera membra, quæ immunditiei, luxuriæ, ebrietati, crapulæ indulserit, ciliis, ieiuniis, & disciplinis torquet, cruciat, deprimit. Pompas, luxum, fastum in mœstitiæ, doloris, planctus, & ululatus apparatus transmutat. Hæc sunt argumenta conversionis peccatoris absolventi. Hæc signa sinceræ conversionis, quæ præire absolutioni sacramentali debent. Nullus hic tergiversationi locus, nulla ad effugium, latebra occurrit. Ad istius conversionis exemplar oculos convertere, o Sacerdos, debes, ut deprehendere queas, num in peccatore absolventi præter propter appareant præfata conversionis sinceræ signa. Tu ex lectione plu-

plurium Casuistarum imaginem christianæ conversionis peccatoris absolventi forsitan diversam præconceptam in mente, altiusque animo infixam habes. Verum iudicium absolutionis sacramentalis non ad vagam, & fallacem hominum regulam, sed ad normam, quam tibi Scripturæ sanctæ descriptam perhibent, formare astringeris. Supremus enim iudex Christus Dominus rationem a te decepti gregis exiget, & iudicium tremendum in te pronuntiabit, non iuxta Moralistarum opiniones, sed secundum Scripturas sanctas, quas tibi scrutandas meditandasque porrexit. Lege quæ alibi scripsi de vera peccatoris iustificatione.

S. II.

Ex sanctis Ecclesiæ Doctoribus plena poenitentis absolventi conversio explicatur.

I. Omnes poenitentes testantur. Confessario, se toto corde, totaque anima peccatum detestari; & post dies paucos illa ipsa amplectuntur. Hanc illorum ementitam voluntatem, & conversionem sic capit *Lib. VIII. Confess. cap. ix.* S. Augustinus. *Unde hoc monstrum? & quare istud? Imperat animus corpori, & paret statim: imperat animus sibi, & resistitur: Imperat animus ut moveatur manus, & tanta est facilitas, ut vix a servitio discernatur imperium. Et animus, animus est; manus autem corpus est. Imperat animus ut velit animus, nec alter est, nec facit tamen. Unde hoc monstrum? & quare istud? Imperat, inquam, ut velit, qui non imperaret, nisi vellet: & non fit quod imperat. Sed non ex toto corde vult: ergo non ex toto imperat. Nam in tantum imperat in quantum vult: & in tantum non fit quod imperat, in quantum non vult. Quoniam voluntas imperat ut fit voluntas, nec alia, sed ipsa. Non utique plena imperat, ideo non est quod imperat. Nam si plena esset, nec imperaret ut esset, quia iam esset. Non igitur monstrum parum velle, parum nolle; sed ægritudo animi est, quia non totus assurgit veritate sublevatus, consuetudine prægravatus. Et ideo sunt duæ voluntates, quia una earum tota non est, & hoc adest alteri quod deest alteri.*

II. Acutam S. Augustini argumentationem confirmat communis hominum sensus in singulis humanæ vitæ officiis. Quis dixerit, eum plene & ex toto corde velle qui id non exequitur quod se velle testatur, si in potestate ipsius sit ut fiat? Duo quippe ad executionem promissi requiruntur, potestas, &

voluntas. Quodnam in peccatore deest? An potestas? Absit hoc asserere, clamant omnes Theologi catholici, & maxime Probabilistæ, qui etiam obsecratis & induratis semper auxilia sufficientia prompta concedunt. Adest ergo potestas. Et non fit quod se velle facere poenitentes aiunt? Ergo deest voluntas. Ergo ficta & larvata est, quam ementiuntur, voluntas. Quamobrem scite S. Thomas *1. 2. quæst. xx. art. 4.* docet: *Non est perfecta voluntas, nisi fit talis quæ data opportunitate operetur.* An miles plene corde anheliens gloriam omnia non præstat huic fini assequendo consentanea? An avarus aliquid eorum negligit quæ comparandis divitiis necessaria iudicat? An infirmus vel avariore medicamina non deglutit, cum plena voluntate sanitatem desiderat? Si itaque peccatores toto corde, pleneque voluntate reformare mores suos vellent, nihil eorum omitterent quæ huic fini assequendo conducunt. Præsertim quod maiori ardore, & potentiori conatu, & diligentiori studio velle emendationem suam per mandatorum observantiam debeant, quam miles gloriam, quam avarus aurum, quam infirmus sanitatem.

III. Caveas ergo, o Confessari, fidem poenitenti adhibere, qui, cum possit se se emendare, recusat ab iis abstinere quæ cum emendatione pugnant. Experientia diuturna didicit ludos, comœdias, amicitias, illecebras mulierularum esse suorum relapsuum causam. Hæc abrumpere iniquitatis fœdera negligit. Ergo ex toto corde non vult emendationem. Habent, inquis, poenitentes plenam se se emendandi voluntatem, dum consentunt; sed postea humanæ ægritudinis inconstantia eandem mutant.

IV. Hæc est vanissima hallucinatio, eo perniciosior, quo frequentior. Plenam & constantem deliberationem humanam mutari posse nemo inficiatur. At hoc raro accidit, ut omnes iusti testantur. Cedo: cur contingit avaros, lascivos, libidinosos raro mutari? Quia, respondet Propheta *Plal. lxxii.* *transierunt in affectum cordis: quia voluntas fornicandi, divitias acquirendi, easque in ludos expendendi, plena est, & dominatur in eisdem.* Cur veri iusti, casti, sinceri, ingenui raro labuntur, raro aut nunquam mentiantur, raro aut nunquam fornicantur? Quia voluntas illorum plena est, integra, & constans. Ergo voluntas poenitentium, quam plenam, dum consentunt, ostentant, quamque frequenter & frequentissimè mutant, non est voluntas plena & firma, sed debi-

debilis, infirma, & mera velleitas, ex mero fervili timore extorta, & amore virtutis, iustitiæ, & Dei penitus vacua. Cur Iudæi inconstantes fuere in Dei obsequio? *Cito defecerunt* (inquit David Psal. cv.) *obliti sunt operum eius, & non sustinuerunt consilium eius*. Quia ex mero timore, minime ex amore, Deo inferviebant. Imbecillis est humana natura, fragilis, mutabilis. At gratia Dei, & debita vigilantia robusta, & dominans evadit. Quid fragilitatem obrudis? *clamat homil. xxviii. inter l. nunc ser. xvii. S. Augustinus. Vitrum, etsi fragile est, tamen servatum diu durat. Irroentes calicem ab avis, & proavis, in quibus bibunt nepotes. Tanta fragilitas custodita est per annos. Urgeo iterum. Numquid in solo æternæ salutis negotio inconstans & mutabilis homo est? Cur in aliis quibuslibet negotiis raro recedit ab eo quod sincere & toto corde concepit, & deliberate promisit, nisi promissi rationes mutantur, vel circumstantiæ? Quia licet mutabilis, & imbecillis sit, tamen quando tota voluntate, plenoque animo vult, revera id præstat quod toto corde promisit. In solo unico gravissimoque æternæ salutis negotio pleno corde promittit, non homini, sed Deo morum emendationem, & post paucos dies mendax, perfidus, rebellis evadit? Quænam tam subitæ, & frequentis mutationis causa? Potestatis defectus? Absit. Mutatio circumstantiarum, aut finis? Minime. Nam idem Deus, qui prohibet, idem infernus, idem paradisi, eadem scelerum malitia, eadem emendationis sanctitas. Quid quod in hoc negotio unico præ ceteris prompta adfunt divina auxilia, & sacramentum ipsum poenitentiae gratiam sanantem, & roborantem confert? Ergo evidens est, poenitentes frequenter relabentes in eadem scelerata, ideo non emendari, quia toto corde, & plena voluntate nolunt emendationem. Ergo imprudenter Confessarii fidem poenitentium dictis adhibent, cum illorum frequentes relapsus fallacia eiusmodi promissa evincant. Prona natura est ad voluptates, ad illecebras, ad delicias; repugnat vero virtuti, & rebus cælestibus. Esto, Et tamen ab his omnibus abstinent homines mundani, ut uni soli passioni infervant. Quæ non sustinet miles, ut gloriam assequatur mendacem? quæ non perfert mercator ut ditescat? quæ non patitur luxuriosus, ut brutescat; lufor, ut victor evadat? Et regnum cælorum, quod vim patitur, indipici absque labore, & dolore contendis? O stultorum omnium stultissimus, si id credis!*

S. III.

Pauci ex peccatoribus recidivis, & consuetudinariis revera detestantur peccatum. Pauci exequi media volunt ad veram conversionem necessaria.

I. **U**T poenitens convenienti odio prosequatur peccatum, peccati malitiam meditari debet. Qui fornicatur, qui peierat, qui polluitur, Deum ultimum finem & principium omnium bonorum vilissimæ creaturæ, immo momentaneæ brutali voluptati postponit, suumque Deum reipsa in horrido vitio constituit. Audiamus Tertullianum de poenit. c. v. ubi hæc habet. *Non leviter in Dominum peccat qui cum æmulo eius diabolo de poenitentia renuntiasset, & hoc nomine illum Domino subiecisset, rursus eundem regressu suo erigit. . . . Nonne, quod dicere quoque periculosum est, sed ad ædificationem profendum est, diabolum Domino præponit? Comparationem enim videtur egisse, qui utrumque cognoverit, & iudicatum pronuntiasse, eum meliorem cuius se rursus esse maluerit.* Per peccatum mortale a Deo recedit peccator, foedus in baptisate cum Iesu Christo initum frangit, æternam repudiat hereditatem, ut spurcis huius mundi voluptatibus ad pauca fruatur momenta. Apostolus Paulus Hebr. c. x. declarat, peccatorem Filium Dei conculcare, redemptionis sanguinem contemnere, & gratiæ contumeliam inferre. *Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit?* Porro, ut peccator in pristinam cum Deo amicitiam redeat, poenitentia, quæ fructus edat, delere contractam peccati maculam debet. *Facite fructus dignos poenitentiae*, inquit Matth. xii. Quos fructus enumerat Paulus II. Cor. vii. his verbis: *Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristari vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem; sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed emulationem, sed vindictam?*

II. Cum interna peccatoris conversio ignota Confessariis sit, ad hæc veræ conversionis, & poenitentiae christianæ signa convertere serio oculos debent, antequam sententiam absolutionis pronuntient. *Poenitere* (inquit S. Augustinus, sive Auctor de ver. & fal. poenit. cap. xix.) *est poenam tenere, ut semper puniat in se ulciscendo quod commisit peccando*

cando . . . Poenitentia est vindicta semper puniens in se quod dolens commisisse.

III. Sed ipsius Tridentini Concilii sess. xiv. cap. ii. verba sub oculos revocemus. *Plenam & integram peccatorum omnium remissionem consequentes, (per baptismum) ad quam tamen novitatem, & integritatem, per sacramentum poenitentiae sine magnis nostris fletibus, & laboribus, divina id exigente iustitia, pervenire nequaquam possumus; ut merito poenitentia laboriosus quidam baptismus a sanctis Patribus dictus fuerit.*

IV. Piissimus, atque doctissimus Episcopus Atrebatensis in sua instruct. cap. ii. hæc inter plura docet. *Quisquis animum advertere voluerit, non poterit non deprehendere . . . paucissimas esse inter Christianos poenitentias, quæ notas præferant quas hic exigit (Synodus Tridentina) ut veræ sint: adeoque plerisque earum quibus hoc nomen tribuitur, non esse nisi poenitentiarum species, & phantasmata. Proinde dici posse, numquam in Ecclesia fuisse tam paucos veros poenitentes, etsi numquam fuerint & confessiones magis iteratæ, & absolutiones frequentiores.*

Verum si a poenitentibus convertamus oculos ad illorum Directores, qui ipsis sacramentum reconciliationis, & gratiæ . . . administrant; potest ne non observari pari admiratione, & dolore, quam pauci ministerio suo fideles sint; cum certe difficile limum sit, aut potius omnino impossibile, verba Concilii, quæ iam recitata sunt, cum ignava illa ac molli innumerorum Confessariorum directione conciliare? A quibus utique peccatores in sacramento poenitentiae ducuntur per viam suavem, gratam, inter medias voluptates & delicias sæculi, nullo iniuncto labore. Nam illorum poenitentia, cum absque laboribus sit, vera poenitentia non est: & qui illos per vias istas ducunt, cæci sunt, & duces cæcorum . . . qui aut metu forte displicendi, aut ignava spe commodi, scientes, & volentes illos perdunt.

V. Sequentia Concilii Tridentini verba (loc. cit. cap. viii.) in medium promit sapientissimus Episcopus. *Sane & divinæ iustitiæ ratio exigere videtur ut aliter ab eo in gratiam recipiantur qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint, aliter vero qui semel & demonis servitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono, scienter templum Dei violare, & Spiritum sanctum contristare non formidaverint. Et divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata di-*

mittantur, ut, occasione accepta, peccata leviora putantes; velut iniurii, & contumeliosè Spiritui sancto, in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Deinde sic pergit. *Docet insuper ut intelligat peccator, iuxta S. Augustinum, ludum non esse Deum contemnere, & creturam ipsi præferre. Decet iuxta S. Gregorium, ut ultro renuntiando voluptatibus licitis, reparet iniquitatem, qua se infeliciter tradidit illicitis. Hæc absque dubio dispositio est, qua culpam reparare debet verus, & sanctus poenitens, & ad quam eum ducere deberet bonus Director. Verum etsi istam agendi rationem exigit divina iustitia, non continuo exigit commodum Directoris, qui timet poenitentem suum a se alienum reddere: non eam exigit naturæ propensio, non teneritudo sæculi. i*

Novatiani (pergit Episcopus) quos iniqui, & immoderati rigoris spiritus ab Ecclesia separavit, cum olim quererentur de indulgentia, quam peccatoribus vere se convertere volentibus Ecclesia exhibebat, dando eis, quorumcumque criminum rei forent, poenitentiam, modo eam explendam susciperent; ac deinde, ubi eam expleverant, veniam concedendo: Novatiani, inquam dicebant probari crimina, dum ita facile remittebantur; qui sæpius, aiebant, *remedium criminis monstrat, crimen ostendit.* Respondebat illis Ecclesiæ nomine S. Episcopus Pacianus epif. iii. *Fortasse paterer hoc credi, si poenitentia delicta putarentur, cui tantus labor impenditur, cui carnis interitus imperatur, cui iuges lacrymæ, cui gemitus sempiterni: inde ostendens periculum non esse ne poenitens tam dure habitus, ad peccatum redeat, iterumque se subeundis poenis illis, & laboribus subiiciat. Concludebat enim: *Volet ergo ille sanatus iterum secari, rursus exuri?**

Quid hoc sæculo obiectioni illi responderent possent qui in iniquo se fundantes abusu, eam rationem tenent qua iuxta sanctum illum Præfulem, si in Ecclesia stabilita foret, essetque menti illius conformis, iustas esse probaret illorum hæreticorum querelas, quas ipse tam diserte verbis mox relatis condemnat? Sed quo non progredietur cæcitas, dum proprio commodo favet, & cupiditati blanditur? Scimus, fratres mei, nec possumus non cum horrore dicere, scimus peccatores, postea vere compunctos, quæstos fuisse, se pro satisfactione criminum enormium, quæ plurimum annorum poenitentia primis sæculis castigata fuissent, acce-

accepisse poenitentias tam leves, ut referre pudeat, quales sunt quinquies Pater, & quinquies Ave, aut decades aliquas Rosarii; ita ut arbitrati minime se per poenitentias criminibus suis tam parum congruas, Deo satisfecisse, alios Directores intelligentiores quaesierint, qui aliis ipsos viis ducerent, sola illis religione persuadente, vias istas, vias Ecclesiae esse non posse.

„ An non liceret mihi hic exclamare cum Cypriano deplorante abusum similem, qui per dioecesim illius diffundebatur? . . . Emersit, fratres carissimi, novum genus cladis, & quasi parum persecutionis procella saevierit, accessit ad cumulum sub misericordiae titulo malum fallens, & blanda perniciis. Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem temeritate quorundam laxatur incautis communicatio. Irrita, & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura.“

VI. Quae piissimus hic Episcopus absurda & corruptelas deplorat, in dies Confessarii, sanioris doctrinae assertores, experiuntur. Quot poenitentes ipse audivi sic aientes. Si ceteri Confessarii, quos hactenus adivimus, adeo faciles non fuissent in absolutione impertienda; si vulnera toties repetita conscientiae nostrae nobis exaggerassent; si severiores imposuissent poenitentias; si causas nostrorum relapsuum, illecebras nempe, oblectamenta, amicitias promiscuas, severius interfecassent; si absolutionem suspendissent, aut diffulissent; forsitan ad hoc malorum extremum delapsi non essemus.

VII. Qui sincera poenitentia, & vero dolore cordis tacti sunt, ita odio prosequuntur scelera, ut ea omnia execrentur quae ad peccandum impellunt. Et quia concupiscentia, caro, & sensus ad peccandum continenter urgent; ideo in proprium corpus, & sensus severe animadvertunt. Tertullianus Lib. I. de poenit. false, & acriter irridet, sibilatque poenitentes illos larvatos qui pro commissis delictis subire corporis incommoda reformidant. Num ergo, inquit, in coccino, & in Tyrio pro delictis supplicare nos concedet? Cedo acum crinibus distinguendis, & pulverem dentibus elimandis, & bisulcum aliquid ferri, vel avis unguibus repastinandis: si quid ficti nitoris, si quid coacti ruboris in labia, aut genas urgeat. Praeterea exquirite balneos latices hortulani, maritimae recessus. Adiccito ad sumptum, conquirito alitium enormem sanguinem, defecato senectutem vini. Cumque quis interrogaverit curam ea largiaris; Deliqui dicito, in Deum, & periclitor in aeternum pe-

rire. Itaque nunc pendeo, & maceror, & excrucior, ut Deum reconciliem mihi, quae aliquando laesi. Postquam deridendos propinquit Tertullianus illos qui mediis in delicatissimis poenitentiam iactarent, iterum eos aggregatur exemplo illorum quos Magistratum aliquem ambientes neque pudet, neque piget a commodis animae, & corporis . . . & contumeliosis omnibus eniti in causa votorum suorum. Quas non ignobilitates vestrum affectant? Quae atria nocturnis, & diurnis salutationibus occupant? Ad omnem occursum maioris cuiuscumque personae decrecentes, nullis conviviis celebres, nullis congregationibus congreges, se exules a libertatis & laetitiae felicitate. Idque totum propter unius anni volaticum gaudium. Nos, quod securium, & virgarum petitio si sinet, in periculo aeternitatis tolerare dubitamus? Et castigationem victus, atque cultu. offenso Deo praestare cessabimus? Qui ista recitant, hi sunt de quibus Scriptura commemorat: Vae illis qui delicta sua velut procero fur nesciunt. Si tu, qui talis es, de exomologe retractas, gehennam in corde considera, quae tibi exomologesis extinguit, & poenitentiae magnitudinem imaginare, ut de remedii ad peccatum non dubites.

VIII. Similia scribit S. Cyprianus Lib. I. lapsis iniquis: Lamentari eum putamus et toto corde, ieiuniis, stetibus, planctibus (si ut admonet ipse Dominus) Dominum deprecari, qui ex primo criminis die lavacra quotidie celebrat, qui epulis affluentibus pastus, & signa largiore dispenius cruditates suas posstridat, nec cibos, & potus suos cum pauperum necessitate communicat? Quis hilaris, & laetus incedit, quando mortem suam desinet? . . . An ille ingemiscit, & plangit cui vacat cultum pretiosae vestis induere, nec indumentum Christi, quod perdidit, cogitare? Accipere pretiosa ornamenta, & monilia elaborata, ne divini & caelestis ornatus damna deslere? . . . Si quem de tuis caris mortalitatis exitu perdidisses, ingemisceres dolenter, & fleres facinulata, veste mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore deiecto, indicia maeoris ostenderes. Animam tuam misere perdidisti, spiritualiter mortua supervivere hic tibi, & ipsi ambulans funus tuum portare coepisti, & non acriter plangis, non iugiter ingemiscis? Non te vel pudore criminis, vel continuatione lamentationis abscondis? Ecce adhuc peiora peccandi vulnera: ecce matora delicta peccasse nec satisfacere.

IX. S. Ambrosius Lib. II. de poenit. cap. VI haec habet. Audiant qui agunt poenitentiam quomodo agere debeant, quo studio, quo affectu,

„ *Fu, qua mentis intentione, qua intimatorum concussione viscerum, qua cordis conversione.* Vide, Domine quia tribulor, venter meus turbatus est a fletu meo. Converterum est cor meum in me. „ *Cognovisti intentionem meam, fidem mentis, cognosce & habitum corporis.* „ Sederunt, inquit, in terra, tacuerunt seniores filiae Sion, & imposuerunt terram super caput suum, praecinxerunt se cilicio, deduxerunt in terram Princes, Virgines Ierusalem defecerunt in lacrymis, oculi mei caligaverunt, turbatus est venter meus, effusa est in terra gloria mea. „ *Sic flevit & Niniue populus.* Item cap. x. *An quisquam illam poenitentiam putat, ubi acquirenda ambitio dignitatis, ubi vini effusio, ubi ipsius copulae conjugalis usus? Renuntiandum saeculo est, somno ipsi minus indulgendum quam natura postulat. . . Unde bene Dominus ait: „ Qui vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.“*

X. S. Gregorius Magnus (sive alius Autor) Lib. VI. in I. Reg. cap. II. haec inter cetera scribit. *Quid prodest confiteri flagitia, si confessionis vocem non sequitur afflictio poenitentiae? Tunc namque bene conversum peccatorem cernimus, cum digna afflictionis austeritate delere nititur quod loquendo confitetur.* Unde & Dominus arborem foliis decoram, sed fructu sterilem maledixit, quia confessionis ornatum non recipit sine fructu afflictionis.

XI. Similia Augustinus, Hieronymus, & ceteri Patres omnes scribunt. Cedo: autem haec Scripturarum, & Patrum sanctorum testimonia serio meditaris, non te commotum sentis? E contrario, dum Casuistarum plurium volumina revolvis, nihil horum offendis; sed meras verborum pugnas, & arbitrarias distinctiunculas, & phantasmata propria, quibus blandam, & delicatam efficere poenitentiam student. His plurium Casuistarum, & Confessariorum opiniunculis, & praxi blandiente praeventi & decepti peccatores plurimi, post gravissima, & repetita flagitia, nolunt res ipsa suscipere media, & pharmaca necessaria ad cavendos relapsus. Porro qui exequi media recusant quae ad veram conversionem necessaria esse & Scripturae sanctae, & Patres omnes testantur, revera conversionem ipsam sincere nolunt. Media autem quae tum ad comparandam veram conversionem, divina gratia praevente disponunt, tum ad acquisitam custodiendam requiruntur, sunt cum primis abstinentia, & secessio exacta a mundi oblectamentis, & praetigiis, quae ad peccata

viam olim aperuere: deinde gemitus, lacrymae, afflictio, tribulatio, preces, elemosinae, ieiunia, sanctorum librorum lectio, & seria aeternitatis meditatio, perpetua pugna cum carne & appetitionibus, & continua violentia atque abnegatio sui ipsius. Haec sunt & Scripturarum, & SS. Patrum omnium documenta. Porro quot sunt, sive viri, sive mulieres, quae post inveteratam consuetudinem procandi, fornicandi, adulterandi sive oculis, sive corpore, frequentandi theatra, comedias, choreas, congressus anasiorum, & anasiarum, quae sub praetextu dilectionis platonicae subtiliter fornicantur, inquit Cyprianus: quot, inquam, sunt qui pompis, luxui, deliciis, oblectamentisque consuetis nuntium remittere velint? Quot sunt qui ieiunia, lacrymas, elemosinas, poenitentium & gementium vestes induere, & flagellis carnem rebellem, & petulcam concupiscentiam coercere, & pravas inclinationes ex consuetudine peccandi relicta, suoque pondere ad nova perpetranda peccata impellentes, abolere pro virili parte velint? Quot hi sunt. Experientia ipsa testis est. Confessarii ipsi iudices sunt. Ergo, antequam Confessarii absolutionem istiusmodi poenitentibus impertiant, experiri illorum sinceram poenitentiam voluntatem debent. Manifesta & omnibus pervia experientia constat, paucos esse qui argumenta & fructus sincerae conversionis perhibeant. Ergo Confessarii non dispensatores, sed dilapidatores thesaurorum Dei sunt, dum istis indiscriminatum, & non praemisso eorumdem voluntatis experimento absolutionem impertiunt. Finem huic paragraho imponat Concilium Tridentinum sess. VI. cap. XIII. ubi ait, vel ipsos iustos, revera ad Deum sincera poenitentia conversos, non posse in observantia mandatorum Dei perseverare, nisi cum timore & tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in elemosynis, in orationibus, & oblationibus, in ieiuniis, & castitate: formidare enim debent, scientes quod in spem gloriae, & nondum in gloriam venati sunt, de pugna quae superest cum carne, cum mundo, cum diabolo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent dicenti: „ Debitores sumus, non carni, ut secundum carnem vivamus: si enim secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.“ Haec, o Confessarii, serio & profunde meditemini.

S. I V.

Peccatores gravissimorum scelerum fontes, & præsertim consuetudinarii, facileque relabentes in fornicationes, in pollutiones voluntarias, & id genus crimina, communiter repente & brevi temporis intervallo non convertuntur.

I. Quilibet peccatorem vel scelestissimum posse divina gratia momento converti, & sanctum fieri, fatentur omnes, & patet in Matthæo, in Latrone, in Saulo, & in illis tribus millibus quos uno sermone S. Petrus convertit. Verum tamen si Deus sua absoluta potestate, & singulari providentia, magnaue miseratione possit, & interdum velit vel iniquissimos peccatores repente & momento perfecte convertere; nihilominus iuxta suam ordinariæ providentiæ cursum, modumque, hæc singularissima dona subito non largitur, immo hæc dona extraordinaria speciem prodigii, & quasi miraculi præferunt. Communiter enim ordo gratiæ naturæ ordinem imitatur, in quo res non subito, sed sensim, & pedetentim ad suam integritatem perveniunt. Hoc explicat ipse Salvator noster divinus Marc. iv. inquit: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terram, & dormiat, & exurgat nocte & die, & semen germinet, & crescat, dum nescit ille. Ultio enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica: & cum produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis. Simili modo peccatoris præsertim magni & inveterati conversio paulatim, & gradatim formatur, & tandem ad plenitudinem pervenit. Ad plenam enim conversionem, totius hominis & interioris, & exterioris mutatio necessaria est. Requiritur enim, inquit S. Ambrosius Lib. II. de poenit. c. x. ut homo seipsum abneget, & totus mutetur, sicut quemdam adolescentem fabulæ ferunt post amores meretricios peregre profectum, & abolito amore, regressum, postea veteri occurrisse dilectæ: qua ubi se non interpellatam mirata, putaverit non recognitam, rursus occurrens dixerit, Ego sum; responderit ille, sed ego non sum.

II. Hæc consuetudinarii & inveterati peccatoris conversio non fit absque magna, & acri colluctatione partem superiorem inter & inferiorem, absque conatu & molimine. Amor mundi, sensuum, & carnalium appetitionum præsidio munitus, & a multo

tempore in anima dominans, & absolutum imperium exercens non eiicitur, non evelitur, nisi post magnam, & laboriosissimam luctam. An corpus inveterato morbo laborans cito sanatur? An nigraë fabrorum manus una ablutione albedinem & nitorem assequuntur? S. Augustinus in Psal. vi. fuso sermone hanc luctam & intestinum bellum explicat, inquit: Laboravi in gemitu meo; lavabo per singulas noctes lectum meum, per lectum intelligens voluntatem corporis, & omnem delectationem secularem. Quam delectationem lacrymis lavat qui se ab illa conatur expedire. Videt enim se damnare carnales concupiscentias, & tamen delectatione tenetur infirmitas, & in ea libenter iacet, unde surgere nisi sanatus animus non potest. . . . Quis non intelligit animam luctantem cum morbis suis? . . . Post laborem, & gemitum, & imbres creberrimos lacrymarum, in illa temporum varietate effusus, quia inane non potest esse quod tam vehementer rogatur ab eo qui fons est omnium misericordiarum. . . . post tantas difficultates exauditam se pia anima significans . . . adiungit: Discedite a me qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei. . . . Invenit ergo se ligatum difficultatibus cupiditatum, & non posse viam propter compedes ambulare. Inclusum se sentit difficultate vitiorum, & tamquam muro impossibilitatis erecto, portisque clausis, qua evadat, ut recte vivat, non invenit. . . . Exclamat ad Dominum, Liberat Dominus de necessitatibus, rumpit vincula iniquitatis, constituit in operatione æquitatis. . . . Potuit hoc Dominus sine difficultate præstare. Sed si hoc sine difficultate haberemus, largitorem huius boni non agnosceremus. Si enim primitus cum vellet, posset, & non sentiret adversum se obnitentes cupiditates, nec vinculis suis gravata anima collideretur; suis viribus tribueret quod se posse sentiret.

III. Et ne erronea persuasio mentem hominum occupet, hanc gravissimam, & laboriosissimam difficultatem plenæ conversionis peccatoris inveterati, & consuetudinarii facilem esse, exemplum propriæ conversionis S. Doctor proponit. Difficultates, pugnas, conflictus, conatus enarrat quos ipse sustinuit, antequam, debellata concupiscentia, pravisque consuetudinibus devictis plena conversione Deo adhæreret. Siquidem Lib. VII. Confess. a cap. i. usque ad xii. suam luctam pugnamque exponit. Cap. i. inquit: Mihi enim displicebat quod agebam in seculo; & me non delectabant, sicut antea, honor, & pecunia præ dulcedine tua, & decore domus

tue. Sed adhuc tenaciter colligabar ex femina. Deinde cap. v. post colloquium habitum cum Simpliciano, auditamque Victorini conversionem, bellum ardentius, & acriorem pugnam describit. Sed ubi mihi homo tuus Simplicianus de Victorino ista narravit, exarsi ad imitandum. . . . Cui rei ego suspirabam ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate perversa facta est libido: & dum servitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi ansulis quibusdam sibi innoxis (inde catenam appellavi) tenebat me obstrictum dura servitus. Voluntas autem nova, quæ mihi esse coeperat, ut te gratis colerem, fruique vellem; Deus sola certa incunctitas, nondum erat idonea ad superandam priorum vetustate roboratam. Ita duæ voluntates meæ, una vetus, alia nova, illa carnalis, ista spiritalis, confisgebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam.

Sic intelligebam meo ipso experimento id quod legeram, quomodo caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem. . . . Sed tamen consuetudo adversus me pugnatior ex me facta erat: quoniam volens, quo nollem, perveneram. . . . Ego autem adhuc terra obligatus militare tibi recusabam; & impedimenti omnibus sic timebam expediri, quemadmodum impediri timendum est. Ita sarcina sæculi, velut somno assolet, dulciter premebat, & cogitationibus quibus meditabar in te, similes erant conatibus expurgisci volentium; qui tamen superati soporis altitudine remerguntur. . . . Certum habebam, esse melius tuæ caritati me dedere quam meæ cupiditati cedere.

Sed illud placebat, & vincebat; hoc libebat, & vinciebat. Non enim erat quod tibi responderem, dicenti mihi: Surge qui dormis, & exurge a mortuis; & illuminabit te Christus: & undique ostendenti vera te dicere, non erat omnino quod responderem veritate convictus, nisi tantum verba lenta, & somnolenta: Modo, ecce modo, sine paullulum. Sed Modo, & Modo non habebant modum: & Sine paullulum, in longum ilat. Frustra condelectabar legi tuæ secundum interiorem hominem, cum lex alia in membris meis repugnaret legi mentis meæ, & captivum me duceret in legem peccati, quod in membris meis erat. Lex enim peccati est violentia consuetudinis, qua trahitur, & tenetur etiam invitus animus, eo merito quo in eam volens illabatur. Miserum ergo me, quis libe-

Cont. Theol. Tom. IX.

raret de corpore mortis huius, nisi gratia tua, per Iesum Christum Dominum nostrum?

IV. Pulcherrima est, & mirum in modum vivida similitudo qua Doctor sanctus voluntatem peccatoris comparat voluntati hominis alto sopore demersi. Excitatur, & respondet, Modo; & continuo fomno se dat. Rursus excitatur, & respondet, Sine paullulum. Iterum stimulatus dicit, Modo modo surgam; & continuo in soporem reemergitur. Hæc aptissima imago peccatoris consuetudinarii divinam vocationem suscipientis, & reicientis. Pergit cap. vii. Quibus sententiarum verberibus non flagellavi animam meam, ut sequeretur me conantem post te ire? Et remittebatur. Rursus cap. viii. In illa grandæ rixæ interioris domus meæ, quam fortiter excitaveram. . . . ego fremebam spiritu, indignans turbulentissima indignatione, quod non irem in placitum & pactum tecum, Deus meus, in quod eundem esse, omnia ossa mea clamabant. . . . Tam multa ergo feci, ubi non hoc erat velle quod posse, & non facebam quod & incomparabili affectu amplius mihi placebat, & mox ut vellem possem. . . . Ipsum velle, iam facere erat, & tamen non fiebat.

V. Cap. ix. monstrum illud exaggerat animi sibi imperantis, & sibi non obedientis, cuius verba supra rescripti. Tandem post tot conflictus, colluctationes, cunctationes, & bella intestina suam plenam victoriam, seu conversionem sub sicu peractam narrat. Ne autem quispiam credat, hæc tam immania bella, & turbulentes conflictus contigisse solum Augustino, subdit magnus Pater, communiter peccatores omnes consuetudinarios, & inveteratos similes præter propter experiri conflictus. Quidquid (inquit in Psalm. cvi.) loquor, agnoveris in te, & putare quod in te solo contingit; sed crede ista contingere in omnibus, aut prope in omnibus qui veniunt ad hunc populum, & de manu inimicorum pretioso sanguine redimuntur.

VI. Plura rationum momenta præter ipsam experientiam Theologi assignant, quæ evincunt, repentinam communiter non esse eiusmodi peccatorum conversionem. Nemo quippe sive in bono, sive in malo repente fit summus; sed communiter in qualibet mutatione, inquit S. Thomas 2. 2. quæst. xiv. art. 4. ad 1. ordinatus transitus est ab imperfecto ad perfectum. Accedit quod Deus infinita sua providentia gradatim distribuit eiusmodi peccatoribus convertendis cælestia lumina, & auxilia, ut malorum succedentium, difficul-

A a

ca

tatum, & ærumnarum experimento discant, quam malum sit peccatum, & ut cautius vigilantiusque sanitatem illam custodiant quam tanta poenarum, conflictuum, lacrymarum, & afflictionum severitate, & tam perdifficili victoria affecti sunt. Quod enim (inquit S. Augustinus in Psalm. VI.) facile sanatur, non multum cavetur. Ex difficultate autem sanationis erit diligentior custodia receptæ sanitatis.

VII. Aliorum Patrum testimonia pauca perstringam. Omnes uno ore testantur, difficillimam esse, & non nisi post lacrymas, ieiunia, preces, eleemosynas, & multorum conflictuum victoriam plenam & integram, qualis esse debet, contingere peccatorum inveteratorum, & recidivantium conversionem: idque evincunt ceteri Ecclesiæ Patres, quemadmodum Augustinus, tum experientia, tum divinis Scripturis. *Perversi* (inquit Eccl. I. I.) *difficile corriguntur*. Ieremias vero cap. III. subdit: *Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis bene facere, cum didiceritis malum*. Rursus cap. xxx. *Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua... Curationum utilitas non est tibi... Propter multitudinem iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua feci hæc tibi*. Christus Dominus exemplum huius difficillimæ conversionis perhibuit Ioan. XI. in resuscitatione Lazari, figura peccatoris consuetudinarii. *Insurrexit spiritus, & turbavit seipsum. Et lacrymatus est Iesus. Iesus rursus fremens in semetipso voce magna clamavit: Lazare veni foras. Cur hoc? Quia, inquit S. Augustinus cum ceteris Patribus tract. xlix. in Ioannem, difficile surgit quem moles consuetudinis premit. Quid produnt illa Luc. xviii. verba: Facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum cælorum? Quid produnt hæc alia Matth. XII. *Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quaerens requiem, & non invenit. Tunc dicit: Revertar in domum meam, unde exivi... Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi: & sunt novissima hominis illius peiora prioribus*. Quid tandem produnt hæc formidanda Apostoli Pauli ad Hebr. VI. verba? *Impossibile est eos qui semel illuminati sunt, gustaverunt etiam donum cælestis, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renovari ad poenitentiam... Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem... profertens au-**

tem spinas, & tribulos, reproba est, & maledicto proxima: cuius consummatio in combustionem. Iterum c. X. *Voluntarie em peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia terribilis autem quædam expectatio iudicii, ignis æmulationis, quæ consumptura est adversarios... Irritam quis faciens legem Mosis, sine ulla miseratione, duobus vel tribus testibus, moritur: quanto magis putatis detiora mereri supplicia qui Filium Dei conculiaverit, & sanguinem testamenti pollutum dixerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Impossibilitatem postoli alibi exposui pro re pervalde difficultat interpretatur S. Thomas. Alias exhibe plures Patres interpretationes.*

VIII. Opportuna est S. Thomæ Villanvani expositio conc. V. in Domin. IV. *Adversus conc. III. in Domin. III. Quadrag. I hæc habet: Postquam Deus ex sua misericordia liberavit aliquem a servitute peccati, & piens eum de potestate tenebrarum, & transiens in regnum Filii dilectionis suæ, nim magna malitia est... iterum se subicere servituti peccati. Et quidem, antequam nosce peccati servitutem, & iustitiæ pacem, mirum. Sed postquam novit utrumque statum, commutare iustitiæ delicias pro sensibus peccatorum... peccatum est dignum omni supplicio, indignum misericordia. Exemplum. quis pater filium maximis sumptibus eripe, de potestate Turcarum, & ille se iterum obceret servituti; quis miserebitur eius? Qui non dicat: Moriatur stultus in sua servitute ex quo sic voluit? Unde Apostolus ostendit quam difficulter huiusmodi poeniteant, ac impossibile est eos &c. Impossibile, id est velle de difficile, propter malitiam, propter contemptum, propter ingratitude... Propter malitiam: noverant enim iam miseriam servitutis peccati; nec possunt allegare ignorantiam. Propter contemptum: quia experti utrumque statum, delicias iustitiæ pro voluptatibus commutarunt. Propter ingratitude: quia liberati misericorditer, & potenter, neglexerunt. Propterea iusto Dei iudicio deserti traduntur in reprobum sensum, & quasi contemptiores contemnuntur, & sunt pessimi. Nam sicut ait Evangelium, non redeunt ad illud peccatum solum, sed etiam ad septem alia peiora, quibus induant: & sunt novissimum illius peiora prioribus. Sic Iudas, qui aliquo tempore malus fuit, & vocatus ad Apostolum, aliquo tempore respuit: quia deinde dicit ad priorem avaritiam, habuit finem qui scitis. Isti... similes sunt illis quos I-*

minus in manu valida eduxit de servitute Pharaonis, & postquam gustaverunt manna, desiderabant cepas, & pepones, & allia, & ollas Ægypti, & optabant redire in Ægyptum: quibus iuravi (inquit) ira mea, si introibunt in requiem meam. Sic isti liberati a servitute peccati, gustaverunt bonum Dei verbum, & delicias sæculi venturi; & commutaverunt pro ceptis, & aliis voluptatum carnalium, reprobi, & indigni cælesti patria.

IX. Similia docent omnes Patres, quia omnes ex eodem sanctarum Scripturarum fonte suam hausserunt doctrinam. Iustinus Lib. I. *Serm. XIX.* inquit: *Perdifficile anima ad ea quibus excidit, bona regreditur: & perægre a malis, quibus assuevit, egreditur*.

X. S. Cyprianus Lib. de lapsis hæc inter plurima scribit. *Putas ne Dominum cito placari, quem verbis perfidis abnuisti, cui patrimonium præponere maluisti, cuius templum sacrilega contagione violasti? Putas ne eum facile misereri tui quem TUUM non esse dixisti? Orare oportet impensus, diem lucrum transigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere... stratos solo adhaerere, in cinere & cilicio voluntari &c.*

XI. S. Ioannes Chrysostomus hom. LXXXVII. in Matth. *Cum semel quasi vinolentia, vel insano furore oppressa sit ratio, difficillimum est respicere, nisi generosissima sit anima quæ opprimitur*.

XII. S. Gregorius Magnus Lib. IV. cap. III. in III. Reg. & Lib. II. Moral. cap. V. *Sæpe nonnulli a prævis actibus exire cupiunt; sed quia eorumdem actuum pondere premuntur, in malæ consuetudinis carcere inclusi, a semetipsis exire non possunt*.

XIII. S. Laurentius Iustinianus Lib. II. de spirit. resur. *Tot quippe funibus tenetur adstrictus, quot sceleribus prægravatur: tantisque spiritualibus compeditus est vinculis, quanto caducis rebus immoderato inhaeret affectu. Captivatur itaque consuetudine delinquendi, retrahitur a sensualitate, quæ poenitentiae iugo colla subicere recusat. Repellitur suasionibus demonum, visibilibus detinetur amore*.

XIV. S. Bernardus serm. LXXXI. in Cantic. *Premitur iugo voluntariæ servitutis, & est quidem pro necessitate miserabilis, pro voluntate inexcusabilis. Et rursus serm. de tripl. miser. In gravioribus, & quæ ad mortem peccata sunt... difficilis prorsus est, & solli divini virtuti possibilis susceptum semel peccati iugum a cervicibus excutere. Quoniam qui facit peccatum, servus est peccati, nec est cum liberari, nisi in manu forti*.

XV. S. Thomas lect. I. in cap. VI. ad Hebr. *Sicut in corporalibus nullus status est ita periculosus, sicut recidivantium; ita in spiritualibus, qui post gratiam cadit in peccatum, difficiliter surgit ad bonum. Et in cap. VI. Epistol. ad Rom. Consuetudo peccati quamdam necessitatem inducit ad peccandum*.

XVI. Ex quibus omnibus colligitur, peccatoribus inveteratis & consuetudinariis impertiendam non esse absolutionem, nisi prius propriam conversionem plenam, & sinceram esse, operum argumentis, precibus, lacrymis, ieiuniis ostendant.

CAPUT V.

Theologi ultimæ ætatis, sanctitate & doctrina celeberrimi, SS. Franciscus Xaverius, Thomas Villanovanus, Carolus Borromeus, Cardinalis Bellarminus, Cardinalis Aguirre, Cardinalis Denhoff, & alii docent, probandos esse piorum operum exercitio peccatores frequenter relabentes; & consuetudine peccandi ligatos, antequam absolvantur.

I. **A**dversus ea quæ ex divinis Scripturis, & antiquis Ecclesiæ Patribus adducta sunt, & plurima quæ adduci possent, quæque brevitatis causa præterii, reponere forsitan Casuistæ plures non verentur, Patres locutos esse pro poenitentibus suorum temporum, secus pro nostræ ætatis hominibus. Insolens responsum apparebit; & tamen non ita pridem typis publicis in lucem prodit. Porro, ut tam inauditum paradoxon refellam, operæ pretium existimavi testimonia rescribere ultimæ ætatis Theologorum, qui singulari sanctitate, & doctrina Ecclesiam catholicam illustrarunt, quique explorandam poenitentium recidivantium conversionem ex eorandem piis operibus docent.

S. I.

S. FRANCISCUS XAVERIUS S. I. Indiarum Apostolus.

II. **H**onoratus Turfelinus Lib. VI. c. XVII. hæc de S. Francisco Xaverio scribit. *Si quando locupletes atque opulenti negotiatores, magistratus, ac præfides vitæ solationis ad confessionem accederent, ante omnia censebat, eos esse sedulo admonendos, ut sumpto spatio bidui, viduæ, intentius antea vitam suam inquirentes, delicta omnia, si diffiderent memoriæ, mandarent*

litteris, DOLORISQUE SENSUM, CONTRITIONEM ADEO SUPPLICITER peterent &c. Neque tamen a confessione absolvendos ILLICO, sed postquam ea quæ deberent, persolverint. Itaque Patri Gaspari de talibus hominibus præcepit in hunc modum. CONFESIONEM NON CONTINUO SEQUETUR ABSOLUTIO; sed biduum triduumve dabitur eorum pectoribus, certarum rerum meditatione præparandis; ut interim primo ANIMORUM MACULAS VOLUNTARIIS E-LUANT POENIS; secundo, si quid debent, restituant; tertio simultates, si quas habent, deponant; quarto redeant cum inimicis in gratiam; quinto a libidinis consuetudine; sexto, & a ceteris flagitiis, quibus impliciti sunt, expeditantur. HÆC OMNIA ABSOLUTIONEM PRÆCURRANT RECTIUS QUAM SEQUANTUR. Namque istiusmodi homines in ipsa confessione promittunt se cuncta facturos; post absolutionem fidei data immemores promissa irrita cadere patiuntur. PROINDE ELABORANDUM EST UT ABSOLVENDI REPRESENTENT QUOD PRÆSTARE DEBENT ABSOLUTI. Quis dixerit, non pluris esse faciendam hanc tanti Apostoli, qui sanctitate, & miraculorum gloria non modo inclytam IESU Societatem, sed universam Ecclesiam illustravit, doctrinam, quam centum Casuistarum contrarias opinunculas?

s. II.

S. THOMAS VILLANOVANUS
Augustinianus.

III. **H**Æc in concione fer. vii. Dom. xv. Quadragesimæ scribit. PRIUS vadat, & concubinam a domo pellat, pecuniam alienam restituat, contractus usurarios rumpat, famam proximi læsam, prout potest, resarciat, mercenariorum labores, & pauperum DEBITA solvat, offenso reconcilietur, & veniam petat: ET TUNC AD CONFESSARIUM REDEAT, ET ABSOLVATUR. HUNC ORDINEM NE TRANSGREDIARIS. Væ qui consuunt pulvillos sub omnibus cubito manus &c. Quid Ecclesiam hodie perdit, nisi Confessariorum & Pastorum blandiens adulatio? Væ miseris animarum &c. Plura ex hoc sanctissimo Episcopo alibi transcripsi.

s. III.

S. CAROLUS BORROMÆUS.

IV. **H**Anc eandem doctrinam tradit S. Carolus Borromæus tum in tractatu de ratione administrandi sacramentum poenitentiae, tum in Instructione Confessoriorum, quorum meminit P. Antonius Possevinus celebris S. I. Scriptor Bibliothecæ selectæ scilicet. i. Lib. III. cap. xxxii. ubi hæc habet. *Est præterea consultum absolutionem differre, donec EVIDENS appareat emendatio in iis, qui, tametsi dicant, ac polliceantur quod se eximent a peccato, tamen Confessario probabilem faciunt metum, ne contrarium contingat.*

V. Porro S. Archiepiscopus Carolus Borromæus loc. cit. & præsertim in Instr. Confess. plurima de differenda absolutione præscribit. Pauca ex multis transcribo. Ne etiam eos absolvat qui in vestium splendore & superfluo ornatu corporis mortaliter peccant Et quia hodie sæculi pompæ & vanitates ac summum cœderunt, potissimum ex culpa, & negligentia Confessariorum, qui ab hoc peccato poenitentes suos inconsideratius absolvunt, & nullum fortassis ea de re scrupulum ipsis movent; aliquos hic casus designare placuit, in quibus mortaliter peccat cui cordi est nimium ille luxus; ut iuxta præscriptas regulas se gerant in illorum absolutione.

VI. Alia exempla indicat illorum quibus differenda absolutio est, inquit: *Cuiusmodi sunt præsertim iuvenes, otio ut plurimum dediti, qui maiorem vitæ suæ partem insumunt in ludis, comessationibus, ebrietatibus, & impudiciis, blasphemis, detractoribus, turpiloquio addicti, innumerisque id genus vitiis, qui sæpe tantum quotannis sub finem quadragesimæ sese Sacerdoti sistunt ad confessionem; sicut & universi omnes, qui per plures annos in eisdem peccatis perseverant, abiectione omni correctionis studio. Plura alia huius S. Cardinalis infra dabo.*

s. IV.

VEN. CARDINALIS BELLARMINUS
Societ. Iesu.

VII. **P**Lurima de hoc argumento in diversis concionibus scribit Vener. hic Cardinalis, cuius nunc beatificationis causa feliciter, & sanctis auspiciis agitur. Con. VII. Dom. IV. Adventus hæc habet. *Multi hodie*

reperiuntur imperiti, æconomi, qui nec minus, nec locum, nec gradum suum intelligunt. . . Illi postremo se ministros & dispensatores non agnoscunt qui, quasi non essent Domino rationem reddituri, summa facilitate omnibus manum imponunt, & tam contritos, quam non contritos, tam plene & perfecte consistentes, quam peccata confusa quadam generalitate involventes, tam satisfacere paratos, quam non paratos quasi propria potestate, & auctoritate ABSOLVUNT. ISTI SUA IMPERITIA, ET SUPERBLA CORRUMPUNT POPULOS, ET EIS VERÆ POENITENTIÆ VIAM PRÆCLUDUNT. Nec enim esset hodie tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi. Veniunt homines onusti peccatis, & qui millies in eadem ceciderunt, & veniunt sæpe sine ullo signo doloris vel pridie, vel ipso die summæ celebritatis; & statim absolvi, & ad sanctorum mysteriorum communionem accedere volunt. Et nos iudices inconsiderati, dispensatores infideles manum imponimus, omnibus dicimus: Ego te absolvo: Vade in pace. Sed væ nobis, cum Dominus rationem ponet cum servis suis!

VIII. Post multa & gravia adversus hanc funestissimam corruptelam absolutionis impergendæ imparatis, explicat doctissimus Cardinalis quæ peragenda sunt ab istiusmodi peccatoribus frequenter relabentibus, antequam absolvantur. Deus enim (subdit ibidem) duo baptismata instituit, unum aquæ frigidae, vel potius tepidae, ac temperatae; alterum aquæ ferventis. Percipite, quæso, rem istam. Hoc enim est caput præceptum totius controversiæ inter Catholicos & Lutheranos. Priori baptismate lavantur ii qui veniunt ex infidelitate: & tunc Deus mitissime, & liberalissime agit, & omnia simul dimittit, culpas videlicet, & penas tam æternas, quam temporales. . . At vero cum homines iam priori baptismate absoluti, negligenter, & dissolute vivunt, & Deo ingrati, iterum maculas contrahunt, tum Deus restringit nonnihil manum, & Sacerdotibus dicit: Si rursus ad vos pro medicina peccatorum venerint homines isti quos semel lavistis, non amplius eos lavabitis baptismate aquæ frigidae; sed adhibete balneum ferventis aquæ, & eorum pellem diligenter excoquite, ut alias sint prudentiores, & maiori diligentia caveant flagitia. Hoc est sacramentum poenitentiae, Auditores, baptismus laboriosus, baptismus lacrymarum, balneum aquæ ferventis, quod requirit gemitus, contritionem, lamenta, fructus dignos poenitentiae, preces, elemosynas, & alia id genus opera.

Conc. Theol. Tom. IX.

At hæretici quidem rem istam non intelligentes, neque considerantes baptismi, & poenitentiae discrimen, sed in utroque Deum æque liberaliter agere sibi persuadentes, nescio quam sibi fingunt resipiscentiam, & vitæ mutationem suavem, ac delicatam, quæ nullam habeat contritionem, & satisfactionem pro peccatis præteritis.

IX. Cavendum itaque ne Lutheranorum doctrinæ accedamus, dum blandam, suavem, & delicatam propugnantes ætatis nostræ disciplinam, Iansenistarum, seu Rigoristarum loco habemus illos qui hanc piissimi Purpurati doctrinam, & disciplinam servandam inculcant. Nam subdit continuo Bellarminus, hanc esse viam regiam, quam Ecclesia catholica tenet, & quam semper Patres ac Doctores orthodoxi, ac probati docuerunt. Audite Cyprianum &c. Audite B. Gregorium &c. Audite Theodoretum &c. . . Sed quid opus est tam multis testimoniis hominum, cum ipse Spiritus sanctus in Scripturis sanctis semper cum poenitentia planctum amarum, cordis contritionem, cinerem, & cilicium, ieiunia, & elemosynas coniungat?

Quare, Auditores optimi, si bonam, si utilem, si salutarem confessionem facere vultis, si vere cum Deo in gratiam redire, & eius amicitia, ac benevolentia frui desideratis; balneum istud calidum magno animo ingredi debetis, & primum diu, & multum in amaritudine animæ peccata præterita recogitare; deinde ea largis & diuturnis imbribus lacrymarum abluere; tum Sacerdotem probum, & eruditum adire, qui non solum absolvere, sed etiam consolari, docere, increpare, monere, remedia morbis, & ægritudinibus accommodata adhibere sciat. . . Aspera tibi videntur? Cogita duriores & asperiores esse gehennam. Animum intende, lector, non modo in doctrinam, verum etiam in testimonium Bellarmini, adfirmantis hanc esse doctrinam Ecclesiæ catholicæ, quam semper Patres & Doctores orthodoxi docuerunt. Quis hæc cum legerit, fidem adhibebit Tamburinis, Gobaris, Eicobariis, Caramuelibus, Dianis, Leandris, Bonacinis, & sexcentis aliis Casuistis, manifeste opposita axiomata propugnantibus, ut mox infra palam fiet? Plura alia essent ex hoc præclarissimo Cardinali, in Ecclesiæ catholicæ doctrina veratissimo, pro qua tam strenue, tam sapienter, tam feliciter adversus novatores pugnavit, & triumphavit, transcribenda; sed illa supra recripti dis. i.

s. V.

CARDINALIS DE AGUIRRE
Ord. S. Benedicti.

X. **I**nter numerosissimam multitudinem Sanctorum & Doctorum, quibus non intercisa tot sæculorum serie abundavit semper celeberrimus BENEDICTINUS ORDO, hac postrema ætate cum plurimis aliis, & quidem doctissimis atque probatissimis Purpuratis summopere respundet Cardinalis de Aguirre, qui in Concilium Toletanum III. Dis. VIII. de instauratione sacrorum canonum *excurs. 2.* hæc docet.

XI. „ In præfenti autem inhærentes non modo Conciliis, canonibus, & Patribus supra laudatis, nec solum gravissimis Cardinalibus, Episcopis, & Theologis horum temporum, sed etiam rationis manifestæ, fundatæ in doctrina fidei, & experimento frequenti, dicimus, maxime oportere ut gravium peccatorum rei, præsertim relapsi, antequam confiteantur, vel ut minimum ANTEQUAM ABSOLVANTUR, præmittant aliquo tempore, iuxta numerum & qualitatem scelerum, fructus dignos veræ poenitentiae interioris, exteriorisque, licet longe breviores quam peccatis eorum respondeant iuxta sacros canones. . . . Licet enim Deus potestate absoluta, aut providentia singulari, vel miseratione magna possit hominem gravium scelerum reum subito ad ingentem contritionem movere efficaciter, & perfecte ad se convertere; nihilominus iuxta cursum ordinarium ea insignia & præstantissima dona non largitur subito, sed gradatim, ac media impetratione facta per opera poenalia in oratione, elemosyna, ieiunio, & fletu, & planctu, aliisque mortificationibus corporis & animæ. Per eos actus divino auxilio exhibitos paulatim impetrat peccator maiora & uberiora auxilia ad dilectionem Dei, & contritionem, in eo gradu doloris, ac detestationis de peccatis, ut simul cum sacramento poenitentiae in re suscepto, aut eius voto in perfecta contritione clauso sufficiant ad impetrandam peccatorum veniam &c.

„ Quapropter vel hac solum ratione conclusenti, quamvis aliunde non essent tot urgentia Scripturæ, Conciliorum, ac Patrum testimonia, OPORTET OMNINO UT QUI LIBET homines criminibus maculati, & præsertim relapsi, aut recidivi, antequam

„ confiteri incipiant, AUT SALTEM ANTEQUAM ABSOLVANTUR, PRÆMITTANT per aliquod tempus eiusmodi dispositiones poenales ad impetrandum auxilia Dei opportuna; ut tandem iis obtentis, & habita ingenti omnium peccatorum contritione, projecta ex vero amore Dei super omnia, & ceteris requisitis, assequantur illorum veniam, & reddantur idonei ad sacram communionem opportune recipendam &c.

„ Quod quod vel Moscovitæ, barbari licet, ac schismatici, hoc ipso sæculo, antequam confiteantur, sese per octo dies continuos austero, & rigido ieiunio affligunt, nihil aliud fumentes quam panem induratum, & vilem acidumque potum, ut proinde viscerum dolores, & invaletudinem contrahant: testante id de visu & habitatione cum iis diuturna Adamo OLECRIO Lib. III. itineris Persici cap. xxx.

„ Ex toto huius dissertationis contextu constat, quam nimium delicati, & digni reprehensione quicumque peccatis mortiferis inquinati (de his enim locuti fuimus, & ad huc loquimur, ne quis imperitus hallucinetur) ac nonnumquam plurimis & gravissimis, non se præparant ad illa consistenda ieiunio, orationibus, elemosynis, aliisque poenitentiae veræ operibus, ac mortificationibus per aliquod tempus ad impetrandam misericordiam, & auxilia opportuna, quibus toto corde convertantur ad Deum, ut salutarem fructum sacramentorum recipiant; sed statim post fœcæ, aut præproperam confessionem absolvi volunt. Constat similiter, quam iniuste, & impudenter ii criminantur Confessarios (quamvis doctos, pios, ac notæ prudentiæ), nolentes absolutionem impendere statim, sed illam differre, donec ea poenalia opera exhibeantur per aliquot hebdomadas, vel dies saltem, iuxta prudens eorum iudicium. Neque enim pro omnibus idem tempus exigi debet, nec requirendæ sunt satisfactiones æque poenales pro inæqualibus peccatis secundum gravitatem & numerum.

„ Iniustissima plane est eorum querela, & quæ horrori esset toti antiquitati christianæ, si contingeret tunc audire quemquam vociferantem, & conquerentem de satisfactione sibi iniuncta ante, aut post absolutionem, quæ nec secundum durationem temporis, neque secundum acerbitatem æquat centesimam partem eius poenæ quam imponebant canones illi veteres Dei spiritui conditi, & totius mundi reverentia con-

6-

„ secreti, ut loquitur S. Leo Papa. Atqui satisfactiones imponi solitæ hoc tempore, ante, aut post absolutionem pro gravibus peccatis (etiam ab iis Confessariis qui rigidi habentur, & crudelitatis incusari solent) tamquam conscientiarum carnifices non æquant ne centesimam quidem partem eius poenitentiae quam imponebant canones illi, nec penes durationem, nec secundum acerbitatem, ut patebit consideranti. In iustissima eiusmodi impiorum, & pseudo poenitentium querela est.

XII. Plurima documenta, & rationum momenta, quæ doctis. Purpuratus allegat in *excursu 2.* prætereo. Pauca transcribo ex iis plurimis quæ habet in *excursu 3.*

„ Oportet (inquit) nunc explanare, & confirmare aliquanto amplius ea quæ diximus *excursu superiore de absolutione* interdum differenda quibusdam peccatoribus gravium scelerum reis, præsertim relapsis, aut duris corde, de quorum vera conversione, & firmo emendationis proposito prudenter dubitatur; immo & de hortandis iis, ut etiam constringendis quandoque, ut præmittant non quidem totam poenitentiam iuxta antiquos canones debitam (ut censuisse videtur Petrus de Osma supra reiectus) nec quia censeamus satisfactionem in re pro peccatis ex institutione divina per se ac generatim exhiberi debere, antequam conferatur absolutio (hoc enim reiecit Alexander VIII. in prop. 15. inter 31. damnatas) sed solum partem aliquam dignorum poenitentiae fructuum, antequam absolvantur. Nimirum sæpe ita exigit nimia fragilitas, aut pessima conditio conscientis. Insuper ea opera poenalia non solum deserviunt ad placandam indignationem Dei, & vindicandum scelera in ipsum commissa, impetrandumque auxilia opportuna perfectæ conversionis; sed etiam ut Confessarius habeat moralem quamdam certitudinem de sufficienti dispositione poenitentis, ac requisitis convenientibus ad remissionem, sive absolutionem accipiendam. . . . Porro doctrinam prædictam veluti certam, & communem in sensu explanato, legere est passim apud cordatos quoslibet Theologos antiquos & recentes. Plurimorum generatim fidem facit, eosque sequitur D. Cardinalis de Lugo.

XIII. Tandem post plurimorum Theologorum producta testimonia concludit. „ In Concilio Pragensi provinciali anni 1605. postea reculo an. 1650. iussu Domini Archiepiscopi de Harrach titulo de poenitentia

„ ita admonetur Confessarius. Quos in graviora crimina frequenter ex prava consuetudine incidisse animadvertit, iis AD ALIQUOT DIES, ATQUE ADEO MENSES, PROUT MORBI GRAVITAS EXEGERIT, ABSOLUTIONEM DIFFERAT; ita tamen ut illos sanare, non autem in desperationem, aut confusionem inducere pie providenterque procuret. Quod fere monitum nos iam præmisimus supra. Mitto plurimos alios Theologos magni nominis ita loquentes: quorum quispiam non dubitavit dicere, hoc uno remedio differendi prudenter absolutionem, & interea impellendi peccatores ad exhibendum aliquamdiu opera veræ poenitentiae, sperari posse ingentem fructum in Ecclesia, & correctionem morum in plerisque hominibus gravium scelerum reis, ac præsertim relapsis.

s. VI.

CARDINALIS DENHOFFIUS.

XIV. **C**eleberrima est, & in varias linguas versa, *Instructio pastoralis* Cardinalis Denhoffii Episcopi Cæsenatensis ad suum Clerum. Ex epistola, quam huic Pastoralis præmittit, pauca delibo.

XV. „ Ad succurrendum in hac tanta calamitate populo, e peccati tenebris ad admirabile lumen gratiæ vocato, nullum invenimus remedium efficacius quam ut accurate doceamus, qua ratione in foro poenitentiae vos gerere debeatis. . . . Vos admonemus, quod tamen Ecclesia, conditis in ultimo generali Concilio decretis, seu canonibus manifeste nobis testata sit, se per omnes temporum ætates eundem in hac re servare spiritum; nihilominus sparsæ sunt per orbem opiniones quædam mentis illius adversantes, quas veluti latentes scopulos quosdam portum obsidentes sollicite evitare oportet &c.

„ Idcirco vobis in hoc opere tutas monitramus semitas, quibus incedentes efficiatis ut animæ cum Deo redeant in gratiam, a qua exciderant, & in recuperata confirmantur: ne salutem peccatorum resipiscendum periculo exponatis, & ut Iesu Christi Redemptoris nostri gratiæ, qua liberamur, magnam apud omnes concilietis reverentiam, & existimationem. Bona fide illis utamini, memores ab administratione sacramenti poenitentiae vestram quoque eternam maxime dependere salutem. . . . Est profecto quod timeatis a divina iustitia pro-

A a 4

per-

perditione tot animarum, quæ alioquin salvæ evasissent: quandoquidem verum sit multos Sacerdotes futuros non fuisse de numero damnandorum, nisi fuissent de numero Confessariorum.

XVI. Ex iis quæ in ampla Instructioe habet perinfixis hic Cardinalis, unum & alterum dumtaxat transcribam monitum. Inquit. §. 9. oportere ut pœnitentes sese præparent precibus humilibus, ac piis operibus, & repetitis actibus virtutum, quæ vitiis dominantibus adversentur. Id verum esse agnoscit D. Bernardus, & mirifice rem illustrat. Sicut sunt peccata minima, seu media, sunt & magna. Magnus ergo peccator magna misericordia opus habet, ut, ubi abundavit delictum, superabundet & gratia. Idcirco Rex David post adulterii flagitium Deum rogat: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.* Hanc autem misericordiam magnam non largitur Deus magnis peccatoribus sine præcedenti luctu gemituque, nec sine multa pœnitentiæ exercitatione, flagitante hanc œconomiam iustitia Dei, ut e Tridentino Concilio sumus edocti. Ad quam tamen novitatem, inquiens, & integritatem per sacramentum pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus, & laboribus, divina id exigente iustitia, pervenire nequaquam possumus.

Et sane rationi prorsus est consentaneum ut ad impetranda a Deo magnæ misericordiæ beneficia, cuiusmodi sunt copiosa gratiæ opitulantis auxilia, quibus omnino, & peculiariter opus est ad conversionem peccatoris, qui diutina vitiorum consuetudine languescit, longe maior etiam præcedat apparatus pœnitentiæ, quam si quis nuper admodum in crimen aliquod infortunio sit prolapsus.

At præter divinam iustitiam, quæ id postulat, ipsa quoque vitia consuetudini adhaerentia, qua vehementer ad peccandum stimulant, aliquo plane temporis spatio oppugnanda sunt ante absolutionem; ut Sacerdos, dum eam impendit pœnitenti, sit morali modo certus hunc esse ab illis iam satis liberatum: quod tum demum credere possit, quum viderit frequentiam delictorum ex consuetudine profluentium per præcedentia pœnitentiæ exercitia ad hanc rem idonea, notabiliter esse diminutam.

XVII. Subdit §. 12. Si recens est consuetudo, cum & hæc tamen veluti fumus sit ex multiplicatis peccandi actibus contortus, qui miserum & infelicem reum fortiter ligatum tenet, dicente Psalmographo: Funes peccatorum circumplexi sunt me: etiam hic consilium erit ut plusculum temporis, quo rumpi

possit, illi detur. Ita & docuit, & fecit magnus Indiarum Apostolus S. Franciscus Xavierius. . . . Neque arbitremini, exhortationes vestras, quæ exiguo tempore inter constituendum cursum, & velut in transitu sunt, supplere posse erga homines præva consuetudine implicatos quod deceat præparationi, quæ per exercitationes pœnitentiæ præcedere debet: cum eiusmodi non solum mortui iacent, sed etiam sub grandi perversæ consuetudinis lapide sepulti; adeo ut gratiæ auxilio minime vulgari, & quasi miraculo opus sit ut e tali profundo subito eruantur. Cum autem putandum non sit, consistentes id auxilium nactos esse ob subitarum conversionum raritatem, id erit vobis amplectendum, quo nec sacramentum, nec salus pœnitentis in periculum veniat: quia præsto sunt remedia lege communi adhibenda, nempe ut iustum temporis spatium pœnitentiæ assignetis; quo se ad impetrandum absolutiois beneficium præparet, id agendo quod innuit Concilium Tridentinum sess. XIV. de pœnit. cap. 2. scilicet ut tempus aliquod exigat gemitibus ex animi dolore profectis, & operibus pœnitentiæ supra descriptis.

XVIII. Hæc pauca delibasse sufficiat ex plurimis quæ ibidem docet Cardinalis Denhoffius.

C A P U T V I.

Omnes Concionatores, & sacri Missionarii e suggestu doctrinam hæcenus explicatam docent. Ergo opposita plurimum Casuistarum doctrina falsa est.

I. **C**apite superiore paucorum ex celebrioribus ultimæ ætatis nostræ Theologorum testimonia retuli brevitatis studio. Ceterum innumeros alios allegare potuissem ad confirmandam doctrinam menti & spiritui Ecclesiæ omnino consentaneam, & unanimi consensu SS. Patrum probatam. In præsens auctoritatem omnium ætatis nostræ Concinatorum recordari lubet. Revolvantur omnes libri qui *Quadragesimales* nuncupantur, in omnibus ubi sermo est de pravus peccantium habitibus, occasione proxima, consuetudine, atque frequenti in eadem crimina relapsu, de pœnitentiæ protractæ difficultate, doctrina superiori capite tradita invenietur altius exaggerata. Quodnam argumentum robustiori eloquentiæ vi Concionatores amplificanti, urgent, inculcant, quam difficillimam peccatoris aut consuetudinarii, aut frequenter relabentis, aut diu permanentis in scelere conversionem? Hanc contin-

tingere non posse clamant, nisi lacrymis, ieiuniis, precibus, elemosynis, vigiliis, & laboriosis operibus præviis. Instantaneam non esse, sed gradatim & pedetentim fieri hanc conversionem monent. Paucos ex his peccatoribus consuetudines, pravosque peccandi habitus exuere, a via mala recedere, ad Deum sincere converti, novamque christianam vitam assumere concludunt, & innumeris Scripturarum, SS. Patrum, rationumque momentis, & funestissimis exemplis hanc doctrinam confirmant. P. Claudius de la Colombiere Soc. I. Concinator celeberrimus, & divino spiritu fervens, ut ex eiusdem concionibus, & sublimissimo, quod edidit, voto apparet, *serm. lxxix.* adversus eos qui ieiunia quadragesimalia violant, & nihilominus in Paschate & confitentur, & communicant, his verbis latine redditis eos alloquitur.

» Vos, auditores, persuadere mihi contenditis pœnitentiam vestram veram esse? Adeo falsam illam ego existimo, ut vobiscum Redemptoris sanguinem profanare vererer, si vos absolverem, antequam vos, *elapsis festis, quadraginta dierum ieiunii ad pœnitentiam disponerem*, ut hoc experimento colligerem, num revera vos violatæ Quadragesimæ pœniteat. Hactenus Concinator hic ferventissimus. Rigorista ne P. de la Colombiere? Decepit ne auditores suos hac doctrina? Si ob violatam Quadragesimam aliam Quadragesimam servandam imponeret, qua pœnitentiæ affligeret adulteros, & fornicatores consuetudinarios? Quid ad hæc Casuistæ benigni?

II. Auditores, dum eiusmodi conciones audiunt, impallefcunt, commoventur, lacrymantur, & perterrefacti discedunt. Accedunt ad Confessarios, doctrinis Casuistarum præventos, & vix manifestatis illis ipsis peccatis quæ præter propter plurium annorum intervallo confessi semper sunt, absolutionem obtinent, & exsiccatas lacrymis, pulsoque pavore, & terrore ex concione concepto, hilares & læti se iustos reputant, & post paucos dies in eadem relabuntur flagitia. Luxum, pompas, fastum, & paganicam vestiendi formam, quam *MODA* vulgo appellant, & cetera mundi oblectamenta, in quæ tanto ardoris zelo investiti Concionatores sunt, resumunt ut antea. Intimos conscientiæ morsus & latratus, quos excitarunt Concionatores, patefaciunt Confessariis, & Casuistis suis, quorum non pauci respondere solent: *Prædicatores concionarie, oratorie, figurate, emphatice declamant, exaggerantque.* Cum hæc audiunt mœsti pœnitentes, lætan-

tur, triumphant, & sin expresse & directe; certe reipia, & sub cuiusdam hypocrisis velo animos resumunt, viresque instaurant ad arripiendas vias suas malas.

III. Hæc universo mundo comperta sunt, nempe Concionatores omnes difficillimam, & raram esse peccatorum *recidivantium, habituatorum, & consuetudinartorum* conversionem e suggestu enuntiare, exaggerare, & invictis argumentis demonstrare. Nihilominus consuetudinarii, & pravus habitibus irretiti communiter absolvuntur a pluribus & pluribus Confessariis, continuo ac facti sunt peccata sua, si peccus tundant, si lacrymas fundant, spondeantque emendationem, quam tot annis antea sponderunt absque fructu. Vix unum & alterum in centum reperies ex his peccatoribus qui communiter, ut dixi, non absolvantur a pluribus Confessariis. Et hoc factum adeoverum exploratumque est, ut si quandoque eiusmodi peccatores incidant in aliquos Confessarios doctos, cordatos, & probos, qui disferre absolutionem velint, illos ut crudeles, rigoristas, & carnifices conscientiarum traducant, & insectentur.

IV. Quibus adhærendum, quorum præferenda doctrina est, Casuistarum, aut Concinatorum? Concionatores argumenta sua hauriunt ex Scripturis sanctis, ex Patribus, & Conciliis. Concinatoribus coniunguntur omnes ad unum libri quos *spirituales & asceticos* appellamus. Auctores isti magna sunt auctoritate præditi, utpote & morum probitate ornati, & cœlesti lumine perfusi. Accedit quod isti solam Scripturæ divinæ, & SS. Patrum doctrinam explicant. Itaque tum ab auctoritate, tum a rationum momentis eruitur, oppositam plurimum Casuistarum doctrinam, & praxim omni destitutam esse vera probabilitate. Hæc serio meditentur Confessarii, & missis plurimis Casuistis, qui abusu sovent impertiendæ absolutionis sacramentalis quibuslibet peccatoribus *recidivantibus*, dummodo ore dicant se dolere, spondeantque emendationem, doctrinam Ecclesiæ in tot Conciliis, & præsertim in Tridentino explicatam, & tot sanctorum virorum testimoniis munitam amplectantur.

V. Unum nunc deplorandum amarum lacrymis est, nempe dissidium, & tam aperta contrarietas verbi Dei Prædicatores inter, & Confessores. Aliam ne doctrinam pro *pulpito*, seu pro *suggestu*, aliam doctrinam pro *confessionario*, Evangelia Christi tradunt? Unde, quæso, tam aperta, & omnibus pervia oppositio? Plura hac de re scribit numquam sine laudis præfatione memorandus P.

Michael Elizalde Iesuita *Lib. VI. quæst. VI. §. 6.* Pauca transcribere lubet. „ At sacris „ Concionatoribus id propositum est sibi ex „ *libris Dei, & per libros maxime Sanctorum* „ causam esse agendam. Ex his ergo ipsis „ & per hos ipsos, non per omnino alios, & „ Theologus, & Confessor, & consultor di- „ rectorque conscientiae uti deberent: ex „ qua plane concordia fructus ingentes colli- „ gerentur. Ut itaque in sacris concionibus „ vix alii libri audiuntur: Augustini, Hie- „ ronymi, Chrysostomi, Gregorii, ac simi- „ les perpetuo teruntur: hi noti, hi dome- „ stici, familiaresque sunt. . . Cum porro „ alii in templis proferuntur, ex aliis vero „ dein vivitur, fiet plane ut Sanctorum do- „ ctrina in templis maneat, haud vero tran- „ seat ad mores.

„ Ubi illud perpetuo quærere soleo, ut- „ rum quæ ex Scripturis, & Sanctis in tem- „ plis efferuntur, vera sint, aut falsa? Si „ falsa, quod absit, nec quidem in templis „ esse ingerenda. Sin vero vera sint, ut uti- „ que sunt; ergo etiam in schola, & in li- „ bro morali, & ubique vera sunt. Fieri ergo „ nequit ut aliud sit verum templorum; „ & non hoc, *sed aliud sit verum librorum* „ *moralium*: & uno modo ex suggestibus sa- „ cris instituendi sumus de via salutis, & „ prorsus alio alibi.

„ Dixi eadem in eundem finem media a „ Concionatore, & Theologo morali esse „ adhibenda; non alia & alia: nam cum ut- „ traque poni simul nequeant, alterutra om- „ mittentur, ut plerumque sane contingit: „ quemadmodum si alter mihi dicat, Valli- „ soletum non nisi equo, aut non nisi hac via „ esse eundem; alter vero aut cursu, aut „ alia via eundem doceat; alterutrum omit- „ tatur necesse est. Et sane ex Missionario- „ rum, aliorumque similium doctrinis pauci „ sunt qui vivant &c.

„ A principio plane non fuit sic. Neque „ enim Apostolorum in primis tempore, alia „ ipsi in concionibus dabant; & alia deinde „ Theologi, ex quorum dictis esse vivendum „ supererat: aut alia ipsi tamquam magistri „ sermonum & verbi Dei annuntiabant; & „ alia deinde tamquam Theologi epistolis „ suis, aut verbo edocebant. Neque Marty- „ rum tempore, nec ætate Doctorum fuit „ ista sacrorum Oratorum, Theologorumque „ divisio; ut alii quidem Theologi essent, „ & alii dein verbi Dei annuntiatores: & „ utrique docerent: & Theologorum esset „ alia doctrinam tradere; Concionatorum „ vero *nescio quid aliud*: & hi quidem ex

„ Scripturis; illi autem aliunde differrent „ causasque terminarent, atque ad hos ex „ illis appellaretur.

„ VI. Sed heu! Adeo invaluit gravissimus „ abusus iste, alios pro concionibus, alios pro „ moribus formandis habendi libros, aliamque „ pro munere concionandi, & aliam pro au- „ diendis confessionibus comparandi doctrinam, „ ut candidati unum examen pro munere Con- „ cionatoris, aliud pro officio Confessarii susti- „ neant. Et quamquam hoc duplex examen „ honestari aliqua ratione valeat; nemo tamen „ corruptelam hanc immanissimam proba- „ bit, videlicet aliam e suggestu, aliam in con- „ fessionalis tradendi doctrinam. Et tamen quot „ Concionatores, quot apostolici ministri, seu „ *Missionarii*, ut vocantur, tempore sacrarum „ missionum, e suggestu ardentissimo zelo de- „ clamant, deponantque adversus peccatores „ recidivos, consuetudinarios, & poenitentiam „ procrastinantes; & ut superius dixi, omni „ argumentorum genere evincunt extremam „ difficultatem evellendi depravatos invetera- „ tosque habitus, mutandi arreptam vivendi „ consuetudinem? Quæ non adducunt argu- „ menta adversus falsam moribundorum poeni- „ tentiam? Clamant, inclamantque, moraliter „ possibilem non esse veram poenitentiam in il- „ la extrema lucta. Cur? Quia transitus iste „ de extremo vitiorum ad extremum virtu- „ tum evangelicarum paucis momentis, subla- „ to miraculo, non fit. Repetita flagitia & „ continuata, mentis cœcitatem, cordis duri- „ tiem, & obstinationem parere, Dei furorem „ accendere, divinam vindictam provocare, „ obstacula divinæ misericordiæ, & quasi vim „ inferre, sexcentis Scripturarum, & SS. Pa- „ trum testimoniis probant, demonstrantque.

„ VII. Quid postea? Ex iis ipsis Missionariis „ non pauci, e suggestibus ad confessionalia „ transeuntes, quasi aliud munus exercerent, „ aliam omnino contrariam doctrinam usur- „ pant. Plura & plura hominum millia absol- „ vunt; & ad sacrosanctam communionem ad- „ mittunt spatio trium quatuorve hebdoma- „ dum. Inveteratos periuros, feneratores, „ blasphemos, fornicatores, iuvenes, puellas- „ que mutuo se impudico amore prosequentes, „ vindicatores, maledicos, lusores, & cuius- „ que status, professionis, & artis absolvent, „ & indulgentia plenaria eisdem ornant vigin- „ ti dierum intervallo, vix uni inveterato „ peccatori convertendo opportuno. Et cum „ plura hominum millia sacramento poeniten- „ tiæ expiaverint, sacraque communione pave- „ rint, tum ingentis messis fecundam reputant „ apostolicam missionem. Quot autem ex tot „ homi-

„ hominum, & mulierum, iuvenum, & puel- „ larum millibus sincere in Deum conversi? „ Tot, quot illi ipsi sacri Missionarii, e sugges- „ tibus Dei verbum prædicantes, annuntia- „ runt convertendos: quot illi ipsi ex pecca- „ toribus, periuriis, impudicitis, ludis, pro- „ fanis amoribus, iniustitiis, mendaciis, frau- „ dibus, dolis, fenoribus assuetis annuntia- „ runt sincere & plene inter paucos dies con- „ vertendos? Paucos, paucos! Et quoniam do- „ ctrina ex cathedra evangelica prædicata, & „ ex Scripturis, & SS. Patribus hausta vera „ est; idcirco pauci reipsa sincere & vere con- „ vertuntur. Ex repræsentatione fornacis ge- „ hennalis, ex tremenda imagine æternitatis, „ iudicii universalis tetris depicta coloribus a „ Missionariis, auditores perterrefacti, & ti- „ more quodam servili correpti, lacrymabun- „ di alii, alii ficcis oculis Missionarios in con- „ fessionalis sedentes adeunt, dicunt dolere sibi, „ spontentque imposterum se amplius non pec- „ caturus; & communiter omnes absolvuntur. „ Experientia ipsa omnibus luculenta testis est, „ quam confirmo sequenti factis. Parochus qui- „ dam doctus, & morum probitate ornatus, at- „ que curæ gregis sui zelo flagrantissimus, au- „ diens quosdam Missionarios e suggestu apo- „ stolico pectore declamare adversus peccato- „ res consuetudinarios, eorumque larvatam „ poenitentiam, inclamantes difficillimam esse „ istorum conversionem, hanc paucis diebus „ fieri non posse, sed necessario requiri ut „ præcedant ieiunia, eleemosynæ, iuges pre- „ ces, lacrymæ, gemitus, & alia laboriosa „ pieratis opera, exultabat quod tam sana do- „ ctrina oves sibi conceditæ pascerentur. Quid „ postea? Ingrediuntur *confessionalia* Parochus, „ & Missionarii, sedentque horis pluribus. Pa- „ rochus vix decem poenitentium confessiones „ exceptit illo intervallo quo Missionarius plus- „ quam centum absolutos dimisit. Expleto mi- „ nisterio Parochus, qui propriis oculis univer- „ salem hanc absolutionum dispensationem pro- „ spectavit, Missionarium adit, eumque allo- „ cuitus est. *Mambu? Quid est hoc? Tu e sug- „ gestu invictis rationum momentis ostendisti, „ non esse peccatores frequenter relabentes ab- „ solvandos, nisi prius probentur, nisi prius „ exhibeant sinceræ conversionis signa: & tu „ eo intervallo quo ego vix decem poenitentes „ expedire potui, plusquam centum iudicatos „ & absolutos dimisisti? Mambu? Quid est hoc? „ Reposuit intrepide Missionarius. Aliud est „ pulpitem, aliud confessionarium. Una res est „ suggestus, alia res est tribunal poenitentiae. „ Obmutuit Parochus, & tum intellexit, aliam „ esse quorundam Concionatorum, & Casu-*

„ starum Theologiam. Quid heinc? Negligen- „ tæ ne conciones, & missiones? Absit. Hoc „ est verum apostolicum ministerium. Corru- „ ptelæ, quæ omnem professionem, tametsi „ sanctissimam, comitantur, corrigendæ & eli- „ minandæ sunt. Doctrinam quam Missionarii „ e suggestu tanto ardore, & tot argumentis „ munitam prædicant, in confessionali execu- „ tioni demandent, ut tot insignes & sancti „ Missionarii reipsa faciunt. At, inquit, „ tempus missionibus in hoc aut illo loco per- „ agendis destinatum tribus quatuorve septi- „ manis concluditur: quo spatio elapso abeu- „ dum est. Quid heinc? Absolvendi ne propte- „ rea omnes accedentes ad *confessionale*, tam- „ etsi pluries eadem flagitia perpetrata con- „ fessi fuerint? Nequaquam. Desperantes ne „ & impoenitentes relinquendi? Ne quidem. „ Quid ergo agendum? Id quod præcipiunt Scri- „ pturæ, Patres, Concilia, & præsertim Tri- „ dentinum. Revocanda nempe in memoriam „ est, & altius animis inculcanda doctrina e „ suggestu prædicata, ut lacrymis, gemitibus, „ ieiuniis, vigiliisque se se disponant ad ple- „ nam conversionem. At proficiunt, & abire „ Missionarii debent. Esto. Instruantur poeni- „ tentes peregrinationum quas olim poeniten- „ tes veri suscipiebant, ut ad absolutionem „ obtinendam se se disponerent. Imponatur iis- „ dem, ut postquam laboriosis operibus se præ- „ paraverint, iter suscipiant, & ad locum quo „ profecti sunt Missionarii, accedant, quo ibi „ exhibitis plenæ conversionis argumentis ab- „ solutionis beneficium assequantur. At iter „ istud perincommodum illis est. Verum habet. „ Sed neque millesima pars est poenitentiae quæ „ iisdem debetur, & quæ olim imponebatur. „ At plures sunt patres familias, mulieres, „ puellæ, filii familias, artifices, operarii, quæ „ has peregrinationes, vel itinera arripere ne- „ queunt. Verum est. At plurimi sunt qui „ possent, si revera essent contriti, & sincero „ desiderio flagrarent se se in Deum conver- „ tendi. Istis onus tale imponatur; ceteris om- „ nibus methodus vitæ ducendæ, & poeni- „ tentiæ peragendæ, qua se disponant ad ve- „ ram confessionem, & validam absolutionem „ obtinendam, præscribatur; & instruantur „ ut suis Parochis, aliisque probatis Confessa- „ riis, tempore præscripto confiteantur.

„ VIII. Difficillimæ hæc sunt, & pauci ad „ praxim eadem redigent, paucique in missio- „ nibus confiterentur, hac servata methodo. „ Fateor: quia pauci sunt electi. At saltem „ millena sacrilegia evitarentur, & occasio sub- „ traheretur, ne in errorem inducerentur, si „ fieri posset, etiam electi. Scandalum enim gra-

gravissimum interdum pati civitates, & loca sacrarum missionum possunt. Vident inveteratos avaros, feneratoros, adulteros, periuros, blasphemos, impudicos, ambitiosos tempore missionum indiscriminatim absolvi, & ad sacra altaria communicaturos accedere. Peractis sacris missionibus, vident eisdem consueta crimina patrare, & antiquam vivendi formam tenere. Quid heinc? Secum colluctantur, pugnant, & quasi in fide nutant, vacillantque. Doctrinæ e suggestu a Missionariis prædicatæ, & doctrinæ in confessionali executioni demandatæ menti occurrunt. Rugnam & contrarietatem inter has doctrinas meditantur, & secum ipsis belligerant. Plures confirmantur in iniquitate, & ex facilitate veniæ, atque absolutionum, peccandi animos, & incentiva sumunt delinquendi; ut Cyprianus, Ambrosius, & Patres omnes clamant, & experientia ipsa vociferatur. Gloriantur interdum, & veluti triumphabundi discendunt sacri Missionarii, quod integrum fere populum loci in quo missionem egerunt, absolverint, sacra Eucharistia referent, & plenaria indulgentia donaverint. At Seraphicus Patriarcha Franciscus lumine divino perfusus lacrymatur, quod ex viginti & amplius millibus hominum quatuor tantum affectu Assilii essent plenariam indulgentiam. Ostentant plures, & iactabundi clamant, sæculum nostrum aureum esse, quod numquam fuerit tanta sacramentorum frequentia. At contra viri Dei, & servi Iesu Christi lugent, quod numquam fuerit tantam morum dissolutio, quod numquam tam sacrilege profanata sacramenta fuerint, quod numquam tam aperte consenserint iura peccatis, & licitum non modo esse coeperit, ut lacrymatur Cyprianus, sed evaserit, & altas radices egerit, quod publicum est. Labet huic capiti finem imponere verbis quæ habet doctissimus atque morum integritate probatissimus Guido de Seve de Rochecouart Episcopus Atrebatensis in sua Pastoralis amplissima Instructione III. cap. 1.

IX. „ Non absque ratione, fratres mei, in 2. nostra epistola pastoralis axiomate primo, ac ceterorum omnium fundamento, posuimus grandem hanc & gravem Christianismi veritatem: tenendam esse viam arctam, si quis velit ad salutem pervenire. Videtur enimvero quod axioma istud ignoretur, vel non satis serio ad primam illam ac fundamentalem religionis nostræ veritatem attendatur, si tot Christiani longissimo tempore, non deserta via lata sæculi ad sacramenta accedunt; tot etiam

Confessarii, qui eos in vitiis suis fovent directione adeo ignava & molli, ut quamquam peccatores isti baptismi sui innocentiam servassent tam fideliter, ac eam per crimina sua amiserunt infideliter, deberent eos tamquam Christianos ad vias duriores ac molestiores constringere. Neque enim vita deliciarum & voluptatis est Christianismus.... Idcirco tamquam veritas constans, eaque fidei asseverari potest, Christianos qui spatiosas mundi vias ambulant, quorum vita in mediis sæculi deliciis, corde numquam ab eis avulso, agitur, qui cupiditatibus toti addicti sunt, quorum unus scopus est, una cura, unum in mundo negotium, aut avaritiæ, aut ambitioni, aut voluptatibus suis satisfacere, quos sæculo, & regulis ipsius plenos conspiciamus, qui dum semper laborant, semper otiantur, quia numquam vel parum laborant Deo... Domicella mundi e. g. quæ seipsa occupatur dies totos, ut hominibus placeat, quæ modo mundano, & immodesto se vestit; quæ dum modum (la Moda, ut aiunt) habet veluti speciem quamdam religionis, collo, & humeris nudis laqueos tendit innumerorum hominum castitati; cuius cor mundo plenum est, numquam Deo; quæ templum non ingreditur, nisi ut maiori illic pompa, & graviore crimine immodestiam suam oculis Dei ostentet, ipsique Christo Iesu in altaribus nostris quodammodo insultet: mulier, inquam, ista semper in gaudio, in voluptatibus, in deliciis, est ne in via arcta? Minime sane. Est ergo in via perditionis. Numquid confitetur? Sæpissime. Non ergo suus eam novit Confessarius? Versatur cum illa frequenter. Numquid hæc agendi ratio in mundo communis est, at simul prorsus damnanda? Quot in hac effigie cognoscere licet? qui in perniciem suam currunt, dum forte Confessarius tantum caritatis non habet, ut eos admoneat timore displicendi; aut non tantum firmitatis, ut post inutilia monita cogat eos negando sacramentum (quo nocentiores fiunt) vitam mutare. Quot mercatores, qui quavis arte semper lucrantur? Quot operarii iniquitatis inter eos qui vel debent administrare, vel curare administrari iustitiam, ut iudices, advocati, procuratores? Quot Sacerdotes in vita omnino otiosa? Quot Religiosi, qui, postquam se a sæculo separarunt, in viam mundi spatiosam redeunt per negotia, & artes, quibus, incisiis sæpe Superioribus, se se immiscent? ... Quot apud mundum ho-

ne-

„ tressi, qui alias non habent regulas quam sæculi, semper in comestationibus, nec tamen ebrii; semper circa fortunam suam occupati desiderio immoderato; & ambitione, quæ limites non habet, nec tamen iniusti; semper in voluptatibus quas non damnat mundus, nec tamen impudici? Hi omnes incedunt ne per viam arctam? Numquid incedunt per viam spatiosam, ac proinde per viam perditionis? Hi omnes numquam aut debito conscientiæ, aut Ecclesiæ præceptis de confessione & communione annua satisfaciunt? Nulla interim mutatio. Unde hoc? An quod practice convicti non sumus tenendam esse viam arctam, ut veniatur ad caelum? An quod hæc veritas salubris sterilis maneat in mente, nec ad cor usque transeat? An quod nec ad mentem forte ipsam perveniat? An quod excæcet ipsa cupiditas? An quod versentur in ignorantia? An quod forte Directores, Confessarii veritatem illam ignorent, & sint duces cæci, qui alii ducatum præstant? An quod obliviscantur, aut negligant poenitentes suos de hoc instruere; aut poenitentes monita ipsorum contemnant? Quæ breviter est origo illius cecitatis, qua tantum non eversum est FUNDAMENTUM CHRISTIANISMI, STABILIFAMQUE SPECIEM QUAMDAM HÆRESEOS IN RE MORALI PERICULOSIOREM (si dicere liceat) Christianis quam quæ ad fidem spectat? Cum tam frequens sit impugnari in Ecclesia huiusmodi veritates practicas, quam est rarum (apud Catholicos) illic impugnari eas quæ in sola hærent speculatione. Aliunde sæculum nostrum suppeditat exempla, de quibus non ingemiscere non possumus: Et omnes errores isti, quibus MORALIS RESPECTUS EST, & e quibus aliqui in ipsa principia, & legem naturæ impingunt, ex quo fonte alio scaturisse poterant, nisi quod ignoraretur tum magnum illud principium de necessitate ingrediendi viam arctam, tum indispensabile præceptum, quo tenetur Christianus naturæ suæ sensa, ac desideria oppugnare; simul quod parum animadvertetur, quorum se debitorem constituerit in baptismo? „

„ Porro cum ignorantia illa non aliunde nascatur, quam quod istiusmodi malorum dogmatum auctores, qui in caput suum Sedis Apostolicæ, & plurimorum Episcoporum fulmina, & anathemata probovocarunt, consulere pro suis decisionibus non soleant sacras litteras, aut SS. Patres, aut Concilia, quæ apud ipsos tam raro ci-

„ tata invenies, quam illic frequenter videbis ingentes quorundam Theologorum ultimi sæculi catervas: putamus ad veritatem illam solidius stabiliendam, constituendamque extra omnem controversiam, debere nos eam scilicet litteris, Patribus, & ultimi Concilii auctoritate fulcire; confidimusque fore ut fideles, dum intelligent, quid status Christiani exigat a iustis, se submittant legibus quas Ecclesia poenitentibus, & peccatoribus præscripsit. „

CAPUT VII.

Plures quæstiones casuisticæ de absolutione impertienda, vel differenda peccatoribus reprobis, consuetudinariis, & in occasione proxima versantibus.

I. Doctrinam Scripturarum, SS. Patrum, & insignium ultimæ ætatis Theologorum præmittere operæ pretium existimavi, ut lectores, hac sanæ doctrinæ lectione præventi, iudicare, & feligere, vel improbare valeant plurium recentiorum Casuistarum opiniones. Sed primum omnium doctrina de occasione proxima præmittenda est.

S. I.

De occasione proxima. Variæ recentiorum distinctionum. Has P. Michael Elizalde falsè deridendas exhibet.

I. Libro superiore diff. II. cap. XIII. ubi exposui propositum necessarium ad contritionem, sermo fuit de occasione. At quia materia hæc implicata est, eiusque notitia summæ necessaria; idcirco lubet iterum elarius eandem explicare.

II. Plures recentiores Casuistæ definiunt occasionem proximam esse in qua homo fere semper peccat: quæ sane definitio mihi haudquam probatur; immo eam tamquam æquivocam, & sensibus falsis; atque periculis obnoxiam reiicio. Ex data quippe definitione consequitur, occasionem aliquam definire esse proximam, dum in ea frequentius non peccatur quam peccetur; tamen si frequenter peccetur. Nam si quis e. g. quotidie conversaretur cum muliere, dum non nisi bis terve in hebdomada peccaret, dici iuxta datam definitionem deberet, hunc non versari in occasione proxima, propterea quod minus frequenter peccet quam quod peccat; atque adeo falsum sit eum peccare fere semper.

III. Reiecta itaque recentiorum definitione, existimo

rimo occasionem proximam describi posse, esse illam in qua quis frequenter peccat, aut quæ natura sua, vel illius qui in ea versatur, conditione spectata, proxime ad peccandum inducit. Distinguendæ porro sunt duæ occasionis proximæ species. Altera est proxima per se, & natura sua; ut locus infamis, vel mulieris profligati pudoris commercium: altera, quæ est proxima tantum per accidens, ut ingressus tabernæ ebrioso, ut mercatura homini avaro, militia iuveni effrenato, officium medici homini inepto, officium iudicis homini aut ignorantis, aut ad iniuste iudicandum valde propenso. Eiusmodi occasiones proximæ per accidens vocantur: quia proximæ non sunt relate ad omnes, sed solum ad quosdam; quibus tamen desinerent esse tales, si isti revera converterentur. S. Carolus Borromæus in *Instruſ. poenit.* enumerat plures occasiones istius secundi generis. Sic (inquit) *plerisque sunt hodie, sæculi nostri vitio, bellum, negotiatio, magistratus, advocatorum, procuratorumque professio. Qua in re vigilare eo maius operæ pretium est, quod Confessariorum hac in parte INCURIA in omnibus artibus, & professionibus regnent plures abusus, gravissimaque peccata, sine quibus iam videtur a multis ne iustissimas quidem professiones exerceri posse. Sic verb. gr. in magistratum, & aliorum officiorum institutione, ea solemniter sæpe sacramento promittuntur quæ numquam observantur. Apud iurifconsultos, advocatos, & procuratores clientum improbitati, & iniustitiæ contra propriam conscientiam servitur. In militia, duello, oditi, homicidiis, alea, blasphemis, rapinis, & impudicitiis peccari solet. Mercatores usuras palam exercent, pro sinceris fucatas merces plerumque proponunt, pretiis longe iusto maioribus omnia vendunt, frequentia sunt apud eos perisuria, fraudesque in solvendis pedagogis, aliisque. Plurima alia in artificibus & mercatoribus non paucis reprehendenda occurrere solent, videlicet opificia male confecta, sive fraude, sive malitia, sive imperitia. Deinde festis diebus laborant, & famulos occupatos tenent, & divinum cultum negligunt. Propter quæ crimina, quæ variis fucis honestant, raro valide confitentur non pauci.*

IV. Occasio proxima insuper alia voluntaria, alia involuntaria. Voluntaria est quam quis sponte libereque eligit, & a qua tum physice, tum moraliter separare se potest; ut herus, qui peccat cum muliere, quam penes se habet, quamque dimittere libere valet. Involuntaria est a qua quis separari nequit: eaque duplex est: alia involuntaria

physice, a qua nullo modo se quis separare potest, cuiusmodi sunt damnati ad carceres, & triremes &c. Occasio proxima involuntaria moraliter dupliciter rursus consideratur. Alia quæ deferri non potest absque peccato vel semper, vel ad tempus; ut maritus & uxor, quando sibi mutuo occasio proxima peccandi sunt. Mutuo tamen consensu debent sibi consulere, & ea adhibere remedia quæ opportuna sunt ad occasionem criminofam auferendam. Alia est occasio proxima involuntaria moraliter, quæ deferri absque gravi damno nequit. In istiusmodi occasionibus versantur mercatores, milites, iudices, advocati, & ceteri omnes quibus proprius status est occasio proxima peccandi; quem statum si desererent, ad mendicitatem reducerentur. Hæc involuntariæ occasionis proximæ species origo fuit, & est plurimorum opinionum laxarum, quas infra expendam.

V. Distingui etiam solet occasio proxima in eam quam quis contraxit per habitus pravos, seu peccandi frequentiam, quæ intra ipsum peccatorem est; & in illam quæ extra peccantem est, cuiusmodi sunt omnes occasiones exteriores. Distingui occasio a periculo solet; sed pro eodem communiter accipitur. Dividi etiam solet periculum seu occasio in materiale, & formale. Occasio seu periculum proximum materiale suapte natura, & secundum circumstantias extrinsecas est coniunctum cum peccato; tametsi non coniungatur ob peculiarem conditionem personæ. Periculum vero formale proximum, seu occasio formalis proxima est, quæ omnibus tum extrinsecis, tum intrinsecis circumstantiis spectatis, coniungitur cum peccato. Tandem distinguunt recentiores periculum, seu occasionem in certam, & probabilem; in gravem, & levem: quæ pariter distinctio plurimum laxarum opinionum origo est. Periculum formale certum tunc esse aiunt, quanvis certo sibi persuasum habet in tali occasione seu periculo constitutum se peccaturum. Probabilem occasionem vocant, quando quis probabiliter, seu, ut ipsi aiunt, prudenter timet se in tali occasione lapsurum; simul tamen etiam probabiliter sperat se non lapsurum: & hæc probabilistica distinctio altera laxarum opinionum scaturigo est. Periculum leve est, quando quis leviter timet, aut suspicatur se lapsurum. De periculo, seu occasione remota nihil dicendum occurrit. Has omnes distinctiones recensere volui, non quod necessarias iudicem, sed ut colligat lector, quanta distinctiuncularum diversitate ipsius occasionis & periculi natura implicetur.

etur. Nec propterea inficior variam esse & occasionis, & periculi naturam, cum experientia hoc manifestum sit. Illud tantum in antecessum animadverto, in constituendo periculo seu occasione proxima peccandi duo spectanda esse, periculi seu occasionis naturam, & hominis statum, eiusque vel lapsus, vel morum integritatem.

VI. Sed P. Michaellem Elizalde *Lib. VIII. quest. xv. §. 3.* audiamus. *Sunt etiam (inquit) qui de periculis tamquam de opinionibus probabilibus imperitissime philosophantur, dicendo alia esse magis, alia minus, alia æque probabilia. Illa æque probabilia aiunt in quibus toties plus minusve peccatur, & toties non; illa pericula magis probabilia in quibus pluries; illa minus in quibus non toties, sæpe tamen delinquitur. Resolvunt tamen iuxta viam opinionum probabilium, nullum horum discriminum nos teneri vitare: quia in eis omnibus oppositum quoque, idest me peccaturum non esse, est probabile. Ergo grave fundamentum sequor, prudenterque periculum adeo.*

Consecutio, & logica optima est ex VIA PROBABILITUM; sed quæ una viam illam (paradisi) evertat, & INFERNUM IMPLEAT. Quis enim sibi plene constans fateatur, licere iuveni domum illam adire in qua vel ipse, vel fratres, & instar sui advenies toties, vel etiam pluries labuntur, caduntque? Patet hoc dici non posse ex p. i. esseque sorti, vel casui animam committere: quod scelus est. Ac postremo, ne in re absque contentenda moremur, hoc uno verbo est, ad nullum periculum vitandum obligare, sed dumtaxat ad vitandam necessitatem peccandi: nam post ea probabilia pericula sequitur necessitas; & quæ infra necessitatem exiunt, aiunt esse utriusque probabilia. At nulla probabilia vitare tenor: ergo nulla pericula, sed solum necessitatem. Necessitas autem periculum non est. Et de propria periculi ratione est contingentia aliqua in oppositum, & nemo non fatuus ignem ad suspam applicatum videns dicit, periculum esse ne comburat: & ita in aliis necessariis. O HOMINES!

VII. Hac exclamazione talia opinionum commenta primum improbat P. Elizalde, deinde ex ipsius Probabilismi principii eadem profligat. Nam iuxta communem hominum sensum periculum grave & magnum peccandi mortaliter vitandum est. Sed omne periculum probabile grave & magnum periculum est. Siquidem iuxta Probabilistas omnis opinio vere probabilis gravi magnoque nititur fundamento; Auctoresque opinionis probabilis graves Doctores appellant. Ergo omne

periculum probabile vitandum est. Transcribo verba P. Elizalde. *Aique ad hominem nullo negotio demonstratur. Nam aiunt omnes conclusionem, opinionemque probabilem magno gravique nititur fundamento: estque proinde opinio ipsa gravis, graviterque fundata: & Auctores etiam graves propterea dicere consueverunt. Ergo & omne periculum probabile est grave, & magne contingentie subest. Tenemur porro gravia, & magna pericula vitare. Ergo. At instant Probabilistæ. Si periculum peccandi magnum est, quia probabile est; etiam spes non labendi magna est, quia probabilis est. Ergo liberum cuique est alterutrum extremum eligere. Consequentia, subdit P. Elizalde, in via Probabilismi vera est. Sed via hæc a paradiso abducit, & infernum implet. Via hæc forti & fortuito ludo animas Christi IESU sanguine redemptas committit. Verum de his iterum paullo infra.*

S. II.

Propositiones de occasione proxima ab Ecclesia damnata, veluti antievangelicæ, paucis declarantur.

I. **A**lexander VII. sequentem propositionem, quæ est 41. damnavit. *Non est obligandus concubinarium ad eiiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarij, vulgo Regalo; dum deficiente illa nimis ægre ageret vitam, & alia epulæ tædio magno concubinarium afficerent. & alia famula nimis difficile inveniretur.*

II. Ven. Innocentius XI. sequentes propositiones de occasione proxima damnavit.

60. *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, non est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.*

61. *Potest aliquando absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimmo directe, & ex proposito querit, aut ei se ingerit.*

62. *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.*

63. *Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.*

III. Quam sint recentitæ propositiones directe Evangelio oppositæ, patet ex his quæ supra dicta sunt. Cursum sub oculos textus evangelicos revoco. Matth. v. hæc habentur.

aur. Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proiice abs te... Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proiice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum eat in gehennam. Quisnam horum germanus sensus? Rescindenda amicitiarum, societatum, conversationum vincula, renuntiandum illecebris, oblectamentis, coniunctis, parentibus ipsis, quando ex istis peccandi, animamque perdendi occasio nascitur. Hæc est omnium Patrum interpretatio, & res ipsa patet.

IV. Ex recessis proscriptis opinionibus hostiliter cum Evangelio pugnantibus collige, cuius passilli sit Theologia illorum recentiorum qui eisdem invexerunt, & propugnarent. Et tamen illi ipsi eas docuerunt quorum libri manibus teruntur, & quorum doctrina Confessarii utuntur. Nam licet damnatas theses absolute improbent; tamen alias doctrinas quæ ex eodem principio, & opinandi modo proficiuntur, ambabus manibus suscipiunt, & illas ipsas damnatas theses una distinctiuncula adiecta eludunt.

6. III.

P. Dominici Viva interpretationes in thesim 41. Alexandri VII. discutuntur. Doctor eximius P. Suarez a laxa doctrina vindicatur adversus Leandrum, & Viva.

I. Supra Tom. IV. in Decal. Lib. VIII. diff. 1. cap. 1. rescripti interpretationem P. Dominici Viva in propof. 41. Alexandri VII. Sed quia proluxa erat, nonnulla omisi ibi, quæ ad rem non pertinebant, interiectis tamen signis, quibus monitus lector esset, aliqua omissa esse. Hæc licet diligentia adhibita, nihilominus nonnulli, quorum nomini parco, & a iusta correctione superfedeo, fretus illorum probitate, qua illi ipsi semetipsos corrigent, abstinerebuntque impofterum ab exponenda peccandi & quidem graviter periculo propria anima, ut partium studio indulgeant: nonnulli, inquam, ausi sunt inveteratam rancidamque cantiuunculam, qua aurito greci a tot annis imponitur, recanere, me scilicet minus sincere, fideque mala truncatam exhibuisse dictam interpretationem. Quare, ut aliquo tangerent pudore, & si heri potest, tandem aliquando ab eiusmodi imposturis abstineant, integram, opportunitate data, interpretationem illam rescribo.

II. Itaque P. Dominicus Viva in sua truitina in prop. 41. Alexandri VII. n. 16. hæc scribit. „ Dubitatur hic, an possit absolvi „ qui in occasione peccandi proxima versatus est, antequam illam tollat; præsertim si in alia confessione id promissit, & deinde non stetit promissis. Nonnulli cum „ Con. disp. VIII. de poenit. num. 133. Fill. „ Azor. Sanch. putant, absolvi non posse extra casum necessitatis; immo Cardenas „ diff. 41. cap. v. art. 4. num. 108. putat, id „ colligi ex propof. 61. Innoc. XI. ubi damnatur, quod absolvi possit qui in proxima „ occasione peccandi versatur, quam potest „ & non vult omittere. Et ratio videtur „ esse, quia qui ad sacramentum poenitentiae accedit, antequam occasionem illam „ tollat, censetur eam nolle eiicere, atque „ adeo sine debito proposito efficaci non peccandi de cetero accedere, quandoquidem „ in hoc ipso quod occasio peccandi non tollatur, quando potest tolli, peccatur. Neque obstat quod dicat, habere propositum „ tollendi. Nam si solum proponit illam tollere de futuro, & non statim tollit, eo „ ipso vult de presenti in ea occasione manere, atque adeo peccat; sicut qui appropinquante leone proponit fugere, & non statim fugit, censetur velle in periculo „ mortis manere.

„ Communi tamen cum Suar. diff. XXXII. „ sec. 3. Tabiena, & alii censent, posse huiusmodi poenitentem absolvi semel ac iterum, si appareant hic & nunc vera signa doloris, & propositi efficacis tollendi statim occasionem proximam. Immo Corduba, Caiet., & alii putant, quod possit „ etiam tertia & quarta vice absolvi; esto sæpe expediat absolutionem differre, quo usque proxima illa occasio tollatur. Debet tamen omnino absolvi, etiam ante separationem ab illa, tum si instet mortis periculum, tum si, dilata absolutione, creditur non habiturus ille opportunitatem redeundi, aut ex alia causa non rediturus. Ratio cur videatur posse prima, & secunda vice absolvi, est, quia potuit poenitens aut immediate ante, aut audiendo concionem, aut audiendo ipsius Confessarii admonitiones, excitari ad verum, & efficacem propositum non peccandi; in quo casu est sufficienter dispositus. Sic passim absolvuntur poenitentes per hoc quod proponant restituere, quamvis ante confessionem non restituerint, prout poterant: quia ex admonitionibus Confessarii potest hic & nunc confurgere verum propositum restituendi, „ quod

„ quod ante confessionem vel erat debile, „ vel putabatur sufficiens; esto per aliquod „ tempus opportunum restitutio esset differenda: ergo hoc idem fieri potest in eo „ qui tenetur proximam occasionem tollere. „ Neque ex propositione illa 61. Innoc. XI. eruitur, quod absolvi non possit. Nam qui „ proponit occasionem statim tollere, non potest dici, quod illam velit de presenti; sicut nec dicitur velle periculum mortis „ qui appropinquante leone proponit fugere „ statim ac potest. Caute tamen in hoc procedendum, eo quod passim huiusmodi propositum non est efficax in eo qui potuit „ antecedenter occasionem peccandi tollere, „ & nondum sustulit.

III. Conferat nunc lector hanc integram interpretationem cum illa quam loc. cit. retuli, & videbit, nihil, quod ad rem & intentum pertineret, omissum fuisse. Fusc consutavi loc. cit. hanc doctrinam, quam, salvo erga doctum piusque virum P. Viva officio, nimium laxam, & in thesi a Ven. Innocentio XI. damnata inclusam reputo, ut ibidem dixi. Igitur, ut Auctor noster evincat posse semel & iterum concubinarium, de quo sermo est in proscripta ab Alexandro VII. thesi, seu peccatorem existentem in occasione proxima absolvi, exemplum obtrudit debitorum, qui passim, inquit, absolvuntur per hoc quod proponant restituere, quamvis ante confessionem non restituerint, prout poterant. Passim sane, & utinam non passim, absolvuntur debitores, quamvis ante confessionem non restituerint, prout poterant, a Confessariis indoctis, imperitis, aut laxis opinionibus præventis. Absolvuntur. Numquid valide? Numquid sæpius non sacrilege? Verba Indiarum Apostoli supra relata sub oculos iterum redeant. Confessionem non continuo sequetur absolutio.... Si quid debent, restituant. Simultates, si quas habent, deponant, redeant cum inimicis in gratiam, a libidinis consuetudine, & a ceteris flagitiis, quibus impliciti sunt, expellantur. Hæc omnia absolutionem præcurrant. An non magis facienda est istius Orientis Apostoli auctoritas quam Leandri, Tamburini, Escobarii, Dianæ, aliorumque commenta? Audiatur P. Viva alium Italæ nostræ, & Occidentis celeberrimum Apostolorum successorem, S. Carolum Borromæum, qui in Concilio I. Mediolanensi hæc præscribit. Caveant Confessarii ne ante debitam satisfactionem illos absolvat quibus, cum facultas ad sit aliena restituendi, vel legata quæ ad pias causas facta sunt, persolvendi, illisque, ut id facerent, superiori.... confess-

Conc. Theol. Tom. IX.

„ sione præceptum sit, præstare tamen neglexerunt. Latius hæc inculcat S. Archiepiscopus in Instruct. Confess. An innumera alia Conciliorum decreta huc transcribenda sunt, ut laxam doctrinam convellam? Iterum de hoc infra sermo redibit. Lugent mercenarii, artifices, mercatores ob exhibitam laxam doctrinam, quæ crudelem avarorum hominum dilationem fovet in solvendis debitis. Pluribus enim non minus est occasio proxima detentio alienæ pecuniæ quam aliis mulierum familiaris conversatio. Scriptura ipsa divina damnat rescriptam doctrinam: Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane: Levit. XIX. Iterum Tob. IV. Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, STATIM ei mercedem restitue: & merces mercenarii tui apud te omnino non maneat.

IV. Doctrina P. Viva includitur in prop. 61. damnata ab Innocentio XI. Potest ALIQUANDO absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult dimittere, quinimmo directe, & ex proposito querit, aut ei se ingerit. Hæc propositio damnata non asserit absolvendum toties quoties, aut sæpius, aut bis, terve, quaterve, sed aliquando versantem in occasione proxima. Hæc autem doctrina damnata est. Ergo iuxta decretum Ecclesiæ numquam absolvendus iste est, nisi prius, cum possit, occasionem dimittat. Et Auctor noster docet, hunc absolvi posse prima & secunda vice? Cur hoc? Quia, ait ille, qui proponit occasionem statim tollere, non potest dici, quod illam velit de presenti. Ita ne vero? Auctores propof. 61. proscriptæ ab Innocentio XI. quæ sequuntur, docuere. Quinimmo directe & ex proposito querit, aut ei se ingerit. Casuistarum itaque aliqui ita desipuerunt, ut propugnaverint, absolvendum esse eum qui in præsentia velit occasionem, aut eidem se ingerat. An damnatæ thesi Auctores non requirebant propositum de presenti dimittendæ occasionis, ut eundem absolvere possent? Qui proponit occasionem statim tollere, non potest dici, quod illam velit de presenti? Hac admissa doctrina, frustraneum profusum est, & in nihilum occidit decretum pontificium. Ratio cur videatur, inquit P. Viva, posse prima & secunda vice absolvi, est, quia potuit poenitens aut immediate ante, aut audiendo concionem, aut audiendo ipsius Confessarii admonitiones excitari ad verum, & efficacem propositum non peccandi: in quo casu est sufficienter dispositus. Hæc omnia possibile esse nemo inficias iverit. Sed hæc ipsissima commenta allegabant Auctores damnatæ thesi. Possibilitas ne, ut sic loquar,

B b

pro-

propositi efficacis solidum fundamentum est, cui nixus Confessarius prudenter iudicet, talem poenitentem versantem in occasione proxima esse sufficienter dispositum? Si hæc contritionis & propositi possibilitas sufficiens sit ut absolvi peccatores valeant, qui erunt illi concubinarii, & scelesti homines qui absolvi non possint? Concludit Auctor citatus: *Caute tamen in hoc procedendum, eo quod passim huiusmodi propositum non est efficax in eo qui potuit antecedenter occasionem peccandi tollere, & nondum sustulit*. Nonne prudens atque blanda moderatio? Caute ergo procedendum est? Hoc unum profecto deerat quod eiusmodi peccatoribus incaute etiam, & absque ullo discrimine impertienda absolutio esset. Sed cur cante incedendum? Quia passim propositum in istis non præsumitur efficacis. Quid amplius dicebant Auctores damnatæ thesisi, quantum ad eiusdem primam partem? *Potest aliquando absolvi*. Neque ipsi ergo dicebant, *passim* præsumi posse efficacis propositum, sed *aliquando*. Auctor vero nolter defendit pro prima & secunda vice absolvi posse. Ecce? Quia propositum istud possibile est: quia potest poenitens ad illud excitari. Peregre. At potest etiam & tertia, & quarta, & sexta, & decima &c. excitari ad hoc propositum. Sed quid ultra provehor? Pauca quæ dixi, satis superque, nisi me omnia fallant, evincunt tum laxitatem doctrinæ descriptæ, tum inconsiderantiam, ut mitissime loquar, illorum qui minus sincere rescriptam a me fuisse præfatam doctrinam calumniati sunt. Ipsi, præiudiciis positus, indices sint, num aliquid omissum a me fuerit, quod temperare doctrinæ laxitatem valeat, consulantque conscientiæ suæ, num retractare imposturam apud imperitum vulgus disseminatam obstringantur. Sciant tamen, me hæc omnia nihil morari. Ipsi viderint, quantum sit criminis invidiam constare veritati, & sanæ doctrinæ; & quæ hinc mala proficiscantur.

V. Ut suam P. Viva confirmet doctrinam, allegat auctoritatem Doctoris eximii P. SUAREZ, Tabienæ, & Caietani, inquit: *Communius tamen cum Suar. disp. xxxii. sec. 3. Tabiena, & alii censent, posse huiusmodi poenitentem absolvi semel & iterum . . . Immo Corduba, Caietanus, & alii putant, quod possit etiam tertia & quarta vice absolvi*. Et hanc laxissimam Cordubæ, & Caietani doctrinam non refellit P. Viva, sed illam lectoribus, & Confessariis proponit? Doctores isti gravissimi sunt, efficiuntque iuxta Probabilitatem opinionem probabilem. Illam ergo

adhibebunt Confessarii minus docti, quod non videant oppugnatam. Si Corduba, & Caietanus docuerunt hanc doctrinam, excusatione digni sunt, quod tanto tempore ante damnatas theses ab Alexandro VII. & Innoc. XI. scripserint. At numquid excusatione dignus est P. Viva, proponens Confessariis opiniones antiquorum Theologorum, quas postea Romana Sedes proscripsit?

VI. Verum enim vero quid, si neque Tabiena, neque Caietanus, neque Doctor eximius P. Suarez docerent id quod narrat P. Viva? Ad duos Dominicanos, *Tabienam*, & *Caietanus*, quod attinet, nec verbum ego reponam. More meo, si talem doctrinam docuerunt, illam improbo non minus ac si illam docuissent Tamburinus, La-Croix, Diana, & Sporer. Id dumtaxat rescribam quod P. Milante Episcopus Stabienis docet *Tom. II. exerc. in prop. damn. ab Innoc. XI. Hæc autem exerc. 36. in prop. 62. pag. 47. scribit, P. Dominicus Viva refert, N. Tabiena docuisse, quod poenitentes qui sunt impliciti occasione proxima peccandi, possint absolvi semel & iterum, si adhuc retenta occasione peccandi, v. g. concubina, vera dent signa doloris, & propositi efficacis tollendi occasionem proximam. Refert in super, quod N. Cardinalis Caietanus docuerit, id genus poenitentes posse absolvi etiam tertia & quarta vice. Sed ubinam hoc doceant Tabiena, & Caietanus, non dicit. Eorum opera lustravi; nec verbum de hac re apud eos reperi; quin potius operam sarta tecta custodienda peculiari crimena monastica centies ad rayim usque contra me concerpantibus buccis allegarunt. Verum ut dixi, doctrinam Tabienæ, & Caietani ab imposturis vindicare nolo. Id solum moneo, ut lector recogitet, quam necessarium sit citare loca, sicut ego probavi in *præf. ad Tom. I.* ubi Auctores docent opiniones quæ illis tribuuntur: alioquin quilibet poterit pro arbitrio, quidquid sibi libuerit, imponere.*

VII. Brevissime vindicandum auctori eximium Doctorem P. SUAREZ, quem in suæ laxæ doctrinæ patrocinium citat P. Viva, & locum designat, nempe *disp. xxxii. sec. 3.* Attente legi integram hac tertiam sectionem Doctoris eximii, & nec verbum reperi quod favoreat laxæ doctrinæ P. Viva. Erravit ergo Viva in hac citatione; excusari tamen ab errore potest, quia suspicari licet, eum non legitè

in fonte P. Suarez, sed illam citationem excerpisse a P. Leandro a SS. Sacramento, laxarum opinionum collectore, qui *tr. v. de sacram. poenit. disp. vii. quæst. xxxv. pag. 165.* reipsa citat pro hac laxa opinione P. Suar. *disp. xxxii. sec. 3.* & ibidem citat etiam *Tabienam, Cordubam, Caietanus*, sicuti eos citat P. Viva qui frequenter laxas Leandri opiniones amplectitur. Ex his coniecturis probabile est P. Viva legisse Suar. non in operibus Suar. sed in operibus P. Leandri. Verum ut de hoc sit, quod levioris momenti est, ad vindicias accedamus Doctoris eximii.

VIII. Porro non modo doctissimus Suarez non favoreat laxæ opinioni P. Vivæ, sed *ibidem* sectione proxime antecedenti, nempe *2. num. 3.* potius oppositum docet. Et illius verba. *Tota ergo difficultas ad hoc revocatur, quando ex confessione resultat specialis obligatio restituendi, vel relinquendi occasionem in futurum. Circa quod primum observandum est, non semper debere Confessorem cogere poenitentem, priusquam illum absolvat, ut id exequatur quod facere tenetur, id est ut restituat &c. quia hæc obligatio non semper urget pro statim; & quia satis est ut poenitens credatur habere firmum propositum suam obligationem implendi, cui credendum est, præsertim si tunc primum incidit in eam occasionem, seu obligationem implendi; & non est inventus infidelis, vel inconstans in similibus propositis, neque ex aliis coniecturis potest talis suspicio probabiliter concipi. Neque oportet ab illo iuramentum, aut aliam cautionem exigere, nisi in casibus a iure expressis, ut notavit Navar. *cap. xxvi. num. 2. Sylv. Confess. 3. quæst. xii. & Antoninus III. Part. tit. xiv. cap. xix. §. 19.* Aliquando vero oportet remittere poenitentem, & illum non absolvere, donec suam obligationem impleat, PRÆsertim quando iterum atque iterum illam confessus est, & implere præmisit, neque implevit: quia alias relinquetur in morali occasione peccandi: & eius propositum moraliter non potest iudicari efficacis, quandoquidem convincitur esse in magna mora, & posse, & non facere. Quapropter oportet Confessores in hoc esse cautos & constantes, ne graventur peccatis alienis, quod notavit CAIETANUS *verb. Restitutio cap. vi. & ANTONINUS III. Part. tit. ii. cap. viii. & NAVAR-RUS cap. xvii. num. 54. & cap. xxvi. n. s.* LX. Ex doctrina hæctenus rescripta quisque*

prudens inferet, Doctorem eximium Suarez non modo non favoreat, sed potius obesse laxæ opinioni P. Vivæ. Et hæc quidem docuit P. Suarez medium sæculum, antequam Innoc. XI. damnaret doctrinam quam suis distinctiunculis eludit P. Viva. Quid quod, si etiam ambigua foret P. Suarez doctrina, in sanum sensum contrarium damnatæ opinioni exponenda esset? Verum animus affectus interdum vincit alterum, & amor erga blandam doctrinam interdum prævaleat obsequio erga P. Suarez. Verum quia P. Suarez sinceritate summa citat locum in quo Caietanus suam doctrinam exponit, deliberavi, contra propositum iam supra conceptum, expendere factum istud, & videre, num revera doceat Caietanus id quod illum docere rotunde narrat P. Viva. Adii ergo locum Caietani indicatum a P. Suarez, nempe *Summulam. Verbo Restitutio cap. vi. quærit: Quando restitutio fieri debet? Certum est oportere fieri statim.* Deinde post plura sic concludit. *Et ne præceptum hoc de statim restituendo consentes & Confessores reos simul involvat, non sunt absolvendi poenitentes, antequam CUM EFFECTU restituant, si in alia confessione absoluti neglexerunt restituere. Dicentibus enim: Hac vice, Pater, restituam vere &c. responderi debet, Credo tibi . . . & propterea modo in illa bona dispositione vade ad restituendum: & postea absolveris.* Cum hac Caietani doctrina conferantur ea quæ eadem impingit P. Viva nullo indicato loco: *Caietanus, & alii putant, quod possit etiam tertia & quarta vice absolvi.* Deinde P. Viva id tamquam communem doctrinam obtrudit. *Sic passim absolventur poenitentes per hoc quod proponant restituere, quamvis ante confessionem non restituerint, prout poterant.* Si Caietanus docet, non esse absolvendos debitores antequam *cum effectu* restituant, si in alia confessione semel absoluti neglexerint restituere; numquid docebit absolvendum concubinarium pro tertia & quarta vice? Verum, quia incepti, vel nolens coactus sum explodere imposturam a P. Viva impactam Caietano, qui verbo *Concubinatus* hæc docet. *Concubinatus non solum includit peccatum mortale fornicationis, sed addit statim peccati mortalis. Et propterea ad sui VERAM POENITENTIAM exigit non solum omissionem actus carnalis, sed RECESSUM A TALI STATU.* Nec verbum ibi aliud Caietanus habet. Caietanus ad veram poenitentiam concubinarii duo requirit, nempe *omissionem actus carnalis, & recessum a tali statu.* Ergo falsa est poenitentia concubinarii non recedentis ab

eiusmodi statu. Indicent nunc æqui rerum æstimatores, quid dicendum sit de P. Viva, qui intrepide narrat, Caietanum docere absolvi concubinarium posse pro tertia & quarta vice, antequam talem statum deserat. Si similia a me imposita fuissent vel Busembau, vel Gobatio, nedum amplissimo & sapientissimo Cardinali Caietano, qui sane Suarezio inferior non est, evolarent folia per uniuersum orbem, meque tamquam solemnem falsatorem &c. traducerent. Excuso ramen ego Patrem Viva, qui sicut Suarez, ita & Caietanum non in fonte proprio, sed in lacuna Leandri legit: & hoc familiare est Casuistis non paucis, qui mutuo fide bona, & tacito consensu se transcribunt. Verum satis mihi nunc vindicasse Doctorem eximium Suarez a nota laxitatis eidem impasta a P. Viva, ut videant, & confundantur illi quos vulgare non pudet, me expiscari tanti Doctoris nævos ut eosdem in publicum efferam. Quæ calumnia eo est atrocior, quo maiori obsequio prosequor doctissimum Suarez, quem semper magni feci, & vix umquam sine laudis præfatione nomino. Si aliquando aliquam eiusdem opinionem refello, id coactus præsto, quia Probabilistæ non pauci eiusdem auctoritatem opponunt, illum Probabilissimi patronum & defensorem volunt, & frequenter ad laxas opiniones confirmandas allegant. In hos ergo, non aduersus me defensorem eximii Doctoris, invehantur. At de hoc plura satis.

s. IV.

Plurimum Casuistarum Leandri, Hurtado, Tamburini, Gobat, Sporer, La-Croix, & aliorum opiniones laxæ, Evangelio, Patribus, Conciliis, & Ecclesiæ decretis aduersæ, refelluntur.

Pater Leander a SS. Sacramento colligit, & propugnat laxiores Moralistarum opiniones in qualibet fere materia. Quare principio ex hoc Auctore plures de absolute impertienda opiniones proponam, & refellam.

II. Quæst. I. An possit absolvi concubinarium usquedum expellat concubinam? Resp. P. Leander tract. v. disp. vii. quæst. xxxv. hæc scribit. „ Probabilius respondeo, posse licite semel ac iterum absolvi concubinarium, antequam eiiciat concubinam, dummodo de nouo proponat Confessario firmiter illam domo eiicere. . . . Ratio est, quia ex secunda, immo ex tertia aut quarta promissio-

ne facta de eiicienda concubina, aut alia occasione proxima non sumitur iudicium, grave de defectu dispositionis poenitentis. Ergo licite potest absolvi. „ Expende, lector rationem quam promittit hic benignissimus Probabilistæ; & inde collige indolem recentis Theologiæ benignæ. Ex hoc Auctore suam transcripsit sententiam P. Viva, non aduertens hunc Auctorem scripsisse ante damnatas theses.

III. Quæst. II. An possit absolvi concubinarium, non eiecta e domo concubina, quod nequeat absque magno detrimento suæ vitæ, honoris, vel pecuniæ? Resp. P. Leander quæst. xxxvi. „ Probabilius respondeo, posse absolvi, immo & debere toties, quoties vere poenituerit, & non solum quando adest aliqua emendatio, verum etiam quando nullus appareat profectus; dummodo, ut diximus, talis concubinarium dolorem habeat de peccatis, & verum propositum de illis cavendis in futurum &c. . . . Probatur nostra responsio: quia adhuc post experientiam illam nullius profectus potest stare dolor verus, & propositum requisitum absque voluntate auferendi illam occasionem cum tanto detrimento. Ergo potest absolvi poenitens. . . . Sic Vivaldus, Sanctius, Diana, & novissime & doctissime (ut solet) De Lugo disp. 14. n. 152. & 156. Hurtado, Candidus, Bonacina, Sa, Layman, Baunius &c. „ Vides, quomodo hi Probabilistæ conciliant cum retentione occasionis propositum emendationis? Vides, quomodo eam propugnant doctissime primores Probabilistæ? Sed damnata est & antevangelica.

IV. Quæst. III. An possit absolvi concubinarium, non eiecta e domo concubina, eo quod famam amitteret, si concubinam expelleret? Resp. P. Leander quæst. xxxviii. „ Probabilius respondeo, posse absolvi ipsum, immo & ipsam, si eadem nota infamiae incurreretur, aut absque gravi damno, aut scandalo eam eiicere non posset. . . . Sic Sanctius, Lugo, Bonacina, Candidus. „ Hæc opinio filia est præcedentis, & ab Ecclesiâ damnata.

V. Quæst. IV. An possit absolvi, non eiecta concubina, concubinarium qui dictæ feminæ dedit mutuo v. g. centum aureos, & credit se illos esse amissurum, si domo illam expellat? Resp. P. Leander quæst. xxxix. „ Probabilius respondeo, posse absolvi ipsum, sicut & ipsam feminam, casu quo non recuperatus esset centum aureos sibi debitos, si illam e domo eiiceret, dummodo proponat amplius non peccare. Quia nemo tenetur vitare occasionem proximam cum magno suo

fuo detrimento etiam temporali. Sic Sanctius, Lugo, Bonacina. „ Evangelium Christi clamat: Quid prodest homini, si uniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat? Et iuniores Casuistæ citati ad evitandum iacturam centum aureorum non dimittendam concubinam defendunt. Hi sunt Doctores temporum?

VI. Quæst. V. An absolvi possit poenitens qui adhuc post repetitam monitionem modo cum una, modo cum altera fornicatur? Resp. P. Leander quæst. xlv. „ Respondeo, posse toties quoties ad confessionem cum dolore, & proposito non peccandi accedat, dummodo nullam feminam alibi retineat, aut alat. Sic Bonacina, Sa, Lubinus, Trullenchus. „ Concubinarium propriis expensis alere domi, vel alibi concubinam astringitur, & cum eadem sola peccat. Hic autem peccator absque tot incommodis potest modo cum una, modo cum altera coire, id est multiplicare scandala, plures seducere feminas, & nihilominus toties quoties accedit ad confessionem cum dolore, absolvendus erit. Dolor iste chimæricus est. Hæc doctrina in proscriptis thesibus continetur, & ab omnibus improbanda est.

VII. Quæst. VI. An possit absolvi Confessarius qui ex devotione excipit confessiones, in quibus audiendis crebro voluntarie polluitur? Resp. P. Leander quæst. xlv. „ Adfirmat Iosephus ab Orto in specul. Paroch. cap. 10. „ & Castropalao apud Dianam, docentes, posse talem Confessarium absolvi dummodo cum dolore, & proposito non peccandi accedat. „ Hæc opinio falsa, laxa, & scandalosa plena est. Adiectio doloris & propositi mera est chimæra, sicut & illa devotio excipiendi confessiones, in quibus voluntarie, & quidem crebro polluitur Confessarius iste.

VIII. Quæst. VII. An possit absolvi medicus, vel chirurgus qui in medendis feminis sæpe peccant, si propositum cessandi a curatione non habeant? Resp. P. Leander quæst. xlviii. „ Probabilius respondeo, posse absolvi, quantumvis nequeant suum deserere officium, dummodo poeniteant, & proponant amplius non consentire. Patet ex dictis. „ Ex dictis scilicet patet falsitas & laxitas huiusce venefici antecedentis, nempe laxitatis. Aut emendare se, aut relinquere artes suas debent medici, chirurgi; & idem elset de advocatis, iudicibus, ceterisque, quando professiones propriæ eisent illis occasio proxima peccandi.

IX. Quæst. VIII. An possit absolvi hospita sine proposito non recipiendi hospitem quocumque plures peccavit, quando absque magno scandalo.

lo, aut detrimento non possit cum hospitio suo prohibere? Resp. P. Leander quæst. lv. „ Probabilius respondeo, posse absolvi, dummodo promittat, ac proponat, numquam se solam cum eo solo in aliquo cubiculo separato versaturam, & se præteriti ex animo poenitere, etiam si confessa fuisset, proposuissetque numquam se amplius cum eo peccaturam. Sic Navar. & alii DD. quibus adde Stephanum Baunium sic dicentem. „ Sequitur ex dictis, absolvi posse feminam quæ domi suæ virum excipit, cum quo sæpe peccat, si eum honeste inde non potest eiicere, aut causam habet eum retinendi, dummodo firmiter proponat se cum eo amplius non peccaturam.

X. Plurima alia similibus opinionum portenta, & monstrosa paradoxa transcribere possem ex hoc celebri inter novæ benignitatis Casuistas P. Leandro a SS. Sacramento. Sed transcribenda sunt aliqua etiam ex aliis Casuistis. Nota, quomodo omnes isti Doctores semper requirunt verum dolorem, & propositum non peccandi.

XI. Quæst. IX. Absolventi ne sunt comœdi, cantatrices, & saltatrices? Resp. Nisi isti prius relinquunt artem suam, quæ, ut hodie exercetur, spectatis omnibus, re ipsa mala est, & scandalorum plena, non sunt absolventi. Patres omnes eiusmodi theatra improbant, tamquam confistorium impudicitiae, ut inquit Tertullianus. Innumeri sunt canones contra & agentes, & frequentantes spectacula. S. Thomas, qui iniuria summa a quibusdam in favorem spectaculorum adduci solet, aperte illa improbat in IV. disp. xvi. quæst. xvi. art. 2. qu. 2. in cor. ubi inquit: Dicendum, quod huiusmodi spectacula, si sint rerum turpium, & ad peccatum provocantium, & studiosa eorum inspectio peccatum est, & quandoque in eis tanta potest libido adhiberi, ut sit etiam mortale. Unde a tali inspectione omnes se arcere debent.

XII. Quod histriones, & comœdi absolvi non debeant, nisi prius artem deserant, neque in controversiam vocari a Theologo Christiano debet. De Christianis, qui hodierna theatra frequentant, disputari forte a quibusdam posset. Verum ego post diuturnum studium neminem theatra adire permitterem, neque absolverem, nisi ab hodiernis theatris abstinere vellet. Frequentantes enim theatra alunt, & sustentant comœdos, quorum ars infamis est. Ergo peccant. Quam rationem inculcat ex Augustino tr. c. in Ioan. S. Thomas. Si quis autem superflua in tales consumunt, vel etiam (N. B.) illos histriones, qui

illicitis ludis intuntur, peccant, quasi eos in peccato foventes. Unde Augustinus dicit super Ioanmem, quod donare res suas histrionibus vitium est immane. loc. cit. Multa quæ opponere concupiscentiæ advocati solent, facillime diluuntur.

XIII. Plura paradoxa laxitatis docent hac de re Moralistæ non pauci. P. Thomas Hurado tract. i. cap. v. resol. 8. num. 70. hæc scribit. „ Quare ars histrionica secundum se non est illicita, sicut nec tabellionatus, & alia similes, in quibus difficile quis evadit peccatum; & tamen non tenentur eam dimittere, antequam absolvantur; sed, si habeant propositum non peccandi, & dolorem de præteritis, possunt septuagies septies absolvi. Quod enim histriones ex cohabitatione cum mulieribus sint fere semper in occasione concubinitus, & adulteriorum, fornicationumque, cum mulieres istæ semper fere sint malæ, & inordinatæ vitæ, nihil obstat, quominus possint absolvi, si, dum ad confessionem sacramentalem accedunt, habeant illa quatuor quæ supra Nav. & alii requirebant. “ Hæc sunt axiomata evangelicæ puritatis quæ typis edunt non pauci Casuistæ.

XIV. Laxius hac de re scribit P. Marcus Vidal in sua Arca vitali pag. 38. num. 33. ubi hæc habet. „ Quinta conclusio. Adstantes & assistentes comœdiis notabiliter turpibus, & provocantibus ad venerem dictis vel factis, per gestus, & nutus turpiter expressis, ob solam animi recreationem, & curiositatem, absque tamen probabili periculo propriæ spiritualis ruinæ, ac sine prava intentione, & malo fine, non sunt condemnandi, tamquam rei letalis culpæ. “ Citat Bonacinam, Filliucium, Sanchez, Dianam, & alios. Monstra pugnancia inducit hic benignus Probabilista. Supponit comœdias esse notabiliter turpes, & provocantes ad venerem; simulque addit, quod spectentur absque propriæ spiritualis salutis probabili periculo, & ob solam animi recreationem, & curiositatem. Paradoxa hæc sunt quæ mutuo pugnant, nec egent confutatione, sed insistit P. Marcus Vidal *ibid.* n. 43. „ Quia hic & nunc ubique fere omnes fideles assistunt comœdiis, & illas audiunt, etiamsi fiant turpes, & obscenæ, cum sint repressentatæ per verba impudica, & gestus, & nutus indecentes; & nihilominus Confessarii prudentes ac docti id illis permittunt, & absolvent a peccatis, etiamsi propositum non habeant pœnitentes se abstinendi imposterum ab auditu, & aspectu talium co-

comœdiarum turpium; dummodo tamen absit probabile periculum lapsus in mortale peccatum, tum ratione scandalii gravis, tum etiam delectationis veneræ. Ergo cum prudenter condemnare non possimus omnes Confessarios tamquam imprudentes, indotatos, & pravæ conscientiæ, debemus absolute asserere, simpliciter, & per se loquendo non esse crimen letale assistere comœdiis turpibus, & obscenis graviter provocantibus ad venerem, sublato tamen periculo consensus in delectationem veneræ. “ Hoc est axioma probabilisticum. Doctores moderni, Confessores prudentes & docti absolvent frequentantes comœdias turpes, & graviter provocantes ad venerem. Ergo licet frequentare comœdias istas ob curiositatem, Conditionem chimæricam adiiungunt, ut fucum faciant, dum aiunt, dummodo absit periculum. Res turpes, & natura sua graviter ad venerem provocantes insitum periculum habent. Quid ergo garrunt: Dummodo absit periculum?

XV. Quæst. X. An liceat adire occasionem, in qua probabile est te lapsurum? Resp. Adfirmant Probabilistarum aliqui, suo probabilistico axiomate fulti: Qui probabiliter operatur, prudenter operatur. Si probabile est, inquit, te lapsurum, probabile eo ipso etiam est te non lapsurum. Ergo prudenter adire periculum poteris, in quo probabile tantum est te succubiturum tentationi. Incrediblem paradoxa hæc videntur; tamen sunt Probabilissimi legitima confectaria. Et ne videar Probabilissimo invidiam creare, ea quæ scribit P. Georgius Gobat tract. vii. cap. 16. num. 525. pag. 595. „ Quando enim est dumtaxat solum probabile te succubiturum tentationi, certe etiam probabile est te non succubiturum. Atqui sicut in pluribus aliis materiis fas tibi est ex utralibet sententiarum speculative probabilium deducere conclusionem TIBI GRATAM; ita licebit hic argumentari. Occurrunt mihi graves rationes, ob quas vir prudens sapienter iudicare potest, me lapsurum in novum crimen mortale, si accessero ad hanc domum. Vice versa sunt aliæ rationes etiam graves, ob quas alius æque prudens pronuntiaret, me non lapsurum. Ergo possum sine nota temeritatis & imprudentiæ me committere illi occasioni, certo non commissurus, si liquido scirem, me in illa admissurum istud grave peccatum. Adeoque fas est per se loquendo committere se periculo probabili peccandi mortaliter. “

XVI. Hoc principio probabilistico posito

confectaria tanto principio digna elicit P. Gobat *ibidem* num. 530. pag. 596. „ Si concubinaris nequeat dimittere suam concubina nam sine iactura centum aureorum, seu ducatorum, poterit Confessarius pro re nata amplecti sententiam Ioannis Sanchez, vel Oviædi paulo ante relatam. “ Amplificat P. Gobat opinionem Ioannis Sanchez, cum iacturam centum aureorum extendat ad centum etiam ducatorum. Aliud etiam confectarium deducit non minus detestandum *ibidem* num. 432. Audi. „ Si ipsa est ita effrons, ut dimissa propalatura sit concubinitatum cultum, retinere eam volenti patrocinantur plerique ex citatis; sed utique muniendus erit peculiaribus propositis, & aliis mediis: sicut patrocinabuntur, si ipsa sit eius ancilla, & nequeat aliam adipisci absque pari periculo; cum tamen haud possit fit ullo modo carere ancilla omni. “ Subdit *ibidem* P. Gobat. Si illa concubina sit tantum aliquantulum necessaria rei domesticæ, & tamen perdit ametur a concubinario, tum nec Ioannes Sanchez inficiabitur non posse absolvi. Hæc doctrina notanda est propter ea quæ mox descripturus sum. Plura alia laxitatis paradoxa P. Gobat nunc prætereo.

XVII. P. Paulus Layman Lib. v. tractat. vi. cap. 4. num. 9. „ Excipe. Nisi propinuum periculum, seu occasio mortaliter peccandi, sine gravi incommodo corporis, famæ, vel fortunarum tolli non possit; tunc consilium quidem est minorem illam iacturam maiori bono securitatis animæ posthabere, sed non præceptum. Quare absolventi sunt qui officio, negotiatione, domo, in qua peccandi periculum propinquæ imminet, discedere nolunt, quia sine maxima difficultate non possunt, interim parati adhibere peccatorum remedia, præsertim ea quæ a Confessario ipsis præscribuntur, ut docent Sa, Henriquez &c. . . Ratio est, quia occasio peccandi in se peccatum non est, neque necessitatem inserit, aut animi libertatem aufert; quare cum ea consistere potest peccatorum detestatio, & absolutum ut imposterum peccata vitentur, quamvis interim adiunctus sit timor, aut existimatio voluntatem aliquando immutatam iri, ut supra dixi. Deinde sic ratiocinor. Vel præceptum declinandi occasiones peccati affirmativum est; & tunc manifesto liquet non obligare in tali necessitate. Vel si contendas, negativum esse præceptum non adeundi periculum, aut in eo non persistendi: tum respondeo, intelligendum esse

præceptum, ne quis ultro, ac voluntarie in peccandi periculum se coniciat, aut in eo persistat. “

XVIII. Hic est totus succus Probabilissimi, & propositionum damnatarum. His rationibus quas allegat P. Layman, usi sunt Ioannes Sanchez, Leander, Caramuel, Gobat, & ceteri auctores propositionum damnatarum. Subdit Illustrator posterioris editionis Laymani. „ Hæc doctrina non videtur repugnans, re cum propositione 26. damnata. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit. Ratio est, quia Auctor reus, quirit non quamcumque, sed gravem causam, sicut significat per particulas illa sine gravi incommodo. Attendendum igitur est, quod causa sit valde gravis, ne sententia subeat suspicionem propositionis damnatæ. “ Vel ipse Ioannes Sanchez, ut testatur P. Gobat, negavit absolventum non esse peccatorem qui ob aliqualem causam non vult recedere ab occasione mortaliter peccandi. Quis est qui valde grave incommodum non experiatur in recedendo ab occasione peccandi, quam magnopere diligit? An avari, feneratores, debitores morosi, amarii sine difficultate valde gravi dimittere occasiones peccandi sibi maxime dilectas possunt? Doctrina Laymani continetur & in proposit. 26. Innocentii XI. & in 41. Alexandri VII. sicut doctrina interpretis Laymani. En quam verum sit, una aut altera vocula, vel distinctiuncula nonnullos Casuistas eludere pontificia decreta.

XIX. Quæst. VI. An, quando occasio proxima coniuncta est cum periculo formali peccandi, teneatur quisque eam vitare cum iactura omnium bonorum, famæ, & etiam vitæ? Respondeo. Sermo est de occasione proxima quæ nullis remediis fieri remota possit, sed quæ sit coniuncta cum periculo formali, & deferri nequeat absque gravissimo detrimento iacturæ omnium bonorum, famæ, & etiam vitæ. Disputatur, num in casu in quo omnia remedia sint inutilia, deferenda hæc occasio coniuncta cum periculo formali peccandi sit. P. Claudius La-Croix Lib. V. num. 261. pro sententia negante refert Auctores, quos ipse vocat gravissimos, nempe Ioannes Sanchez, Castropalaum, Tamburinum, Gobat, Honorat. Fabris, Stoz, Burgaber, Lugo, Vindic. & alios. Plures ex his Auctoribus docent, non deferendam occasionem non solum quando imminet iactura vitæ, sed etiam quando amittendi essent centum vel auræ, vel ducati, vel aliud grave detrimentum.

Porro hæc negans opinio directe pugnat cum Iesu Christi Evangelio Matth. vi. *Quid prod- est homini si unversum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Rursus Evangelista Marcus cap. ix. *Si scandalizaverit te manus tua, abscinde illam. Bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur.... Si pes tuus scandalizat te, amputa illum. Bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis.... Quod si oculus tuus scandalizat te, eice eum. Bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Iterum Matth. cap. x. *Veni enim separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem suam, & nurum adversus socrum suam. Et inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus, & qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus.**

XX. Cedo: si Christus venit separare filium a patre, filiamque a matre, fratrem a sorore, sororem a fratre; quandonam hæc separatio contingere evidentius, & certius debet, nisi cum filius habitare cum sorore, cum matre, cum ancilla nequit, nisi Christum Iesum offendendo, rursus crucifigendo, & factis negando? Expertus est filiusfamilias omnia remedia, ut occasionem proximam cum sorore, cum ancilla &c. efficeret remotam, amoveretque periculum formale peccandi. Omnia inefficacia, & frustranea expertus est. Occasio proxima, & quidem efficaciter seducens, perlitit. Si recedit, iacturam omnium bonorum, & famæ, immo ipsius vitæ incurrit. Fac hæc omnia evenire, quæ rarissime contingunt, quamvis eadem novi Casuistæ passim obrudant. Respondent ergo. Quandonam opportunius habere locum potest oraculum Christi: *Veni separare filium a patre, & filiam a matre? Qui amat patrem, & matrem plusquam me, non est me dignus? Qui renuit se ab occasione proxima descripta separare, ne relinquat familiam, patrem, & matrem, ne amittat bona; an non diligit patrem, & matrem, & bona temporalia, & seipsum plusquam Deum? An non ex illis est de quibus Christus ait: *Qui me erubuerit coram hominibus, & ego erubescam eum coram Patre meo?**

XXI. Quis prudens, doctusque, & præiudiciorum vacuus non videt, ex ipso Evangelio decisam esse hæc controversiam, quam

tanto ardoris æstu disputant recentiores Probabilistæ? Verum nihil est tam exploratum luculentumque quod Probabilissimi subtilissimis distinctiunculis eludi non queat. Ne gratis hæc asserere videar, audi quæ sequuntur.

XXII. De Lugo disp. xiv. sect. 10. n. 151. Sic ergo poterit filiusfamilias absolvi, quam vis maneat domi ferva, cum qua solet peccare, quam tamen ipse expellere non potest, nec facile, aut decenter fiet; & a fortiori, si cum fratre vel sorore habeat occasionem peccandi, a quorum convictu seiungi non potest absque gravi detrimento; debet tamen adhibere alia remedia facilliora quæ potest &c.

Contra hanc tamen communem doctrinam occurrere videtur difficultas: quia, si seires ex divina revelatione te damnandum, si talem domum intrabis, debes utique etiam cum gravissimo detrimento ingressum illius domus omnino fugere ex obligatione saltem caritatis erga te ipsum, qua debes velle & procurare tibi bonum salutis æternæ cum iactura etiam omnium bonorum temporalium. *Quid enim prodest tibi, si unversum mundum lucreis, animæ vero tuæ detrimentum patiaris?* Maius autem malum est peccatum mortale quam infernus ipse, & carentia beatitudinis æternæ. Ergo ex eadem obligatione caritatis erga te ipsum debes procurare vitare illud malum, etiam cum gravissimo detrimento, & cum iactura cuiuscumque alterius boni. Si ergo perseverantia occasionis proximæ affert secum fere certam ruinam, & lapsum in peccatum mortale, non poteris licite perseverare in occasione proxima, etiam si absque detrimento temporali non possis illam relinquere.

Hoc argumentum, si aliquid probat, probaret etiam, maiorem esse obligationem vitandi occasionem proximam peccati venialis etiam cum maximo detrimento quam vitandi infernam: quia maius malum est peccatum veniale quam carentia beatitudinis, aut quam ipse infernus. Occurrendam ergo est huic difficultati ex doctrina tradita disp. v. sect. 3. ubi ad non dissimilem obiectionem diximus, *peccatum quidem esse maius malum, hoc est minus volubile per voluntatem activam, & practicam; non vero per voluntatem speculativam & permissivam. Nam licet debeam potius non velle peccare quam non velle mortem, vel infernum; non tamen debeo magis non permittere peccatum quam mortem, vel infernum: quia peccatum non refundit tantam*

ma-

malitiam, in voluntatem sui permissivam, quam in voluntatem causativam.

XXIII. Integram, licet prolixam, doctrinam rescribere volui, ne clamitetur de more, truncatum esse textum. Quam hostiliter cum Evangelio hæc doctrina pugnet, iudicent docti. Hoc verborum involucro Iesu Christi oracula eluduntur? Peccatum est maius malum, hoc est minus volubile per voluntatem activam, & practicam, non vero per voluntatem speculativam, & permissivam. Intellexistis? Fateor me vix intelligere. Si quid tamen capio, dicere ausim, dementes fuisse tot sæculorum Christianos, qui exilia, proserptiones, bonorum confiscationes invito animo pertulere, ut occasione Christum Iesum offendendi, vel denegandi se se subducerent. Potuissent recentia doctrina instructi dicere, esse quidem peccatum minus volubile per voluntatem activam, & practicam, non tamen per voluntatem speculativam, & permissivam. Potuissent dicere, sese thus adolere idolo, gustare libamina, non voluntate activa, & practica, sed voluntate speculativa, & permissiva. Etiamne voluntatem ipsam speculativam effecit Probabilismus? Peccatum non refundit tantam malitiam in voluntatem sui permissivam quam in voluntatem causativam? Esto. Tantam malitiam non contrahet filiusfamilias, qui eiicere ancillam nequit, quantam herus, qui expellere illam potest; at peccat tamen mortaliter & filiusfamilias eandem recognoscens, & cum eadem commorans, quando sibi occasio proxima est. *Voluntate activa & practica, voluntate speculativa, permissiva, & causativa* implicantur luculentissima Iesu Christi documenta? *Quid prodest homini &c. Si oculus tuus scandalizat &c. Veni separare hominem a patre &c. Qui diligit patrem plusquam me &c. Sed quid longius refello doctrinam, quæ sua nimia & inaudita laxitate lectorem, ut mihi videtur, offendit?*

XXIV. Aliam doctrinam æque laxam tradit idem Lugo ibidem num. 156. pag. 255. An qui sæpius absolutus propter grave delictum quod sequeretur ex remotione occasionis proximæ, eodem tamen modo semper relabitur, nec in eo ulla correctio reperitur, cogendus sit subire illud delictum, & relinquere occasionem illam proximam? Affirmare videntur Suarez, Grafius, Reginaldus &c.... Oppositam sententiam docet Vivaldus, Ioan. Sancius, & alii Theologi. Quæ sententia in rigore verior videtur per se loquendo... Quia scilicet adhuc post experientiam illam aul-

lius profectus (ait num. 158.) potest stare dolor verus, & propositum requisitum absque voluntate auferendi occasionem cum tanto detrimento. Ergo potest absolvi poenitens. Antecedens probatur, quia sicut ut prima vice potuit absolvi, eo quod cum tanto detrimento non tenebatur auferre occasionem illam, sic propter idem detrimentum, quod perseverat, excusatur tempore sequenti ab auferenda occasione.... Sicut ergo (num. 159.) potest stare dolor & propositum requisitum cum certitudine illa morali de lapsu futuro, non ita frequenti; cur non poterit stare cum certitudine morali de lapsu futuro frequenti? Argumentatur ibid. Lugo contra Doctorem eximium P. Suarez, & alios, qui docent, absolvi posse poenitentem, quando signa aliqua emendationis perhibet, & non ita frequenter labatur. Quidni ergo, infert Lugo, absolvi poterit cum certitudine morali de lapsu futuro frequenti? An hæc Logica cum Morali christiana componi valeat, ceteri viderint. Plura alia similiter laxa ibi docet Lugo cum Ioanne Sanchez, cuius opus ob horrendam laxitatem damnatum est. Excusandus est Lugo, sicut & plures alii, qui scripserunt ante theses ab Ecclesia proscriptas, quarum plures decerptæ fuere ex Ioanne Sanchez, a pluribus tamen aliis propugnabantur.

XXV. Laudatus P. La-Croix, qui loc. cit. recenset utramque opinionem, & primam affirmantem, quam defendunt Lugo, Ioan. Sanchez, Castropalaus, Tamburinus, Gobat, Burgaber, Stoz, & alii, absolvendum nempe esse talem peccatorem; & secundam negantem esse absolvendum. Num. 261. inquit: *Hæc 2. sententia admodum rigida est, attamen videtur vera.... Qui primam benigniorem sententiam volet defendere, legat vindicias Gobat. En limpidiſſimum fontem, ad quem te remittit. Has vindicias Gobatianas nunquam videre potui; sed sat est mihi legere Patrem Gobat, ut inde concipere harum vindiciarum imaginem possim. Sententia quæ in Evangelio docetur, admodum rigida est; attamen videtur vera. At quam vis videatur vera, cum sit admodum rigida, qui volet benigniorem contrariam sententiam sequi, legat vindicias P. Gobat. Confessarios remittit P. La-Croix ad hunc Doctorem, qui docet iuvenes plebeios, & puellas indutas, & exutas posse simul cubare in eodem lecto. Verba supra rescripsi. Vindicie Gobatianæ vindicant ne a laxitate hanc castissimam doctrinam?*

XXVI. P. Thomas Tamburinus Lib. III. meth. expet. conf. cap. III. §. 3. transcribit laxas

laxas opiniones Ioan. Sanchez, & de Lugo totidem fere verbis. Idcirco illas confutare prætereo, fatisque est monuisse lectorem, ut ab eisdem sibi caveat.

XXVII. Quæst. XII. *Absolvendi ne sunt recidivi, quoties sponte accedunt ad confessionem?* Resp. Recidivi, si vera emendationis signa exhibeant, absolvendi procul dubio sunt. At difficultas vertitur in assignandis eiusmodi emendationis signis. Recentiores Probabilistæ non pauci defendunt, tum recidivum emendationis signum perhibere, quando sponte & libere confitetur. P. Layman *Eib. v. tractat. vi. cap. vi. num. 11.* „ Qui est recidivus, si affert aliquod signum emendationis, est SEMPER absolvendus. Signa autem sunt vel varius peccare, vel aliquis maior dolor ex vero animo conceptus, vel IPSUM SPONTE CONFITERI, in his qui non urgentur a præceptore, patre, pædagogo, consuetudine congregatorum ad confitendum &c. Tunc enim habetur signum emendationis, secus non item. „ Placet quod docet Layman, inquit Tamburinus. Revera mirum esset, nisi Tamburino placeret doctrina P. Layman adeo benigna, & mihi laxissima. Spontanea & libera confessio in recidivis est signum emendationis ita efficax, ut semper absolvi debeant? Omnes ergo peccatores qui non sint manifesti concubinarij, neque in occasione proxima constituti, neque in continuo peccato mortali versentur, sed frequenter labantur, semper absolvendi sunt, propterea quod sponte confiteantur? Verum quod lacrymas extorquet, est quod multorum praxi hodiernæ respondet doctrina laxa.

S. V.

Doctrina P. Claudii La-Croix de frequenti relapsu cum vero dolore, & proposito, tamquam falsa, & laxa rejicitur.

Communiter, & iuxta prudentem christianam existimationem frequens relapsus est signum & argumentum valde probabile falsam esse talium recidivorum poenitentiam. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part. 11. num. 1729.* inquit: „ Frequentem relapsum esse signum, quod defuerit dolor, aut propositum, tenent Iansenistæ, & Rigoristæ plurimi cum Obstræct in Pastore bono: „ sed certum est, id non esse universali verum. „ Si hæc P. La-Croix assertio confisteret; Iansenismus, & Rigorismus esset in divina Scriptura, in Patribus; & Concionatores ætatis nostræ, non plurimi,

sed omnes essent & Iansenistæ, & Rigoristæ. Legatur inter ceteros P. Paulus Segneri in suo celebri sane opere *Christ. Instru. Part. III. ser. xxxi.* ubi vel ipso exordio hæc habet. *Dubito però io, che quando noi diamo a costoro il nome di recidivi, facciam loro un onore non meritato. . . . Non dee dirsi, che costoro ritornino ad essere peccatori dopo la confessione, poichè per essa non divennero giusti. Questa è una verità importantissima, e però conviene che io ve la faccia toccar con mano.* Legatur integer illius sermo, legantur omnes libri concionatorij, & spirituales, & audiantur omnes Concionatores e suggestu hanc veritatem ardenti zelo inculcantes, videlicet frequentem relapsum esse communiter & universaliter (quidquid per accidens in aliquo casu contingere possit: moralia enim moraliter tractanda sunt) argumentum ficti doloris.

II. P. La-Croix hanc gravissimam veritatem implicat, obscurat, & fucum imperitiis facere videtur. Duas enim assertiones ibidem n. 1730. adiicit: *Frequens relapsus est quandoque signum, quod defuerit dolor, aut propositum.* Deinde statim n. 1731. addit: *Frequens relapsus non semper est signum, quod defuerit dolor, vel propositum.*

III. Ambæ hæc propositiones veritatem moralem obscurant, & imperitorum deceptioni viam aperiunt. Et ad secundam quod attinet, quis nisi demens dixerit, frequentem relapsum esse semper argumentum falsæ confessionis? Secreta cordium nos latent, & externa signa non semper indicant quod intus latet. Perperam ergo, ut mitissime loquar, P. La-Croix obtrudit *Id semper.* Quandoquidem sicut ineptiret qui propugnaret frequentem relapsum esse semper, accepto hoc semper in toto rigore, argumentum falsæ poenitentiae; sic aberrat P. La-Croix in altera assertionem, qua dicit: *Frequens relapsus est quandoque signum quod defuerit dolor.* Hæc duo semper, & quandoque in hac materia sunt duo extrema æque falsa, & æque perniciofa. Quid ergo dicendum? Respondeo primum cum omnibus Theologis, *moralia moraliter accipienda esse.* Hinc infero, frequentem relapsum, iuxta divinas Scripturas, SS. PP. Concilia, & graviores Theologos frequenter, communiter, & ut plurimum esse signum ficti doloris, & propositi; quamvis interdum hæc regula admittat exceptiones, nempe quod aliquando cum frequenti relapsu possit componi vera conversio. Dico itaque, falsam, laxam, Scripturis, Patribus, gravioribus Theologis, & ipsi experientiae adversam esse doctrinam P. La-Croix, qui asserit fre-

quentem

quentem relapsum esse dumtaxat quandoque signum falsi doloris, & propositi. Sed audiamus rationum momenta quæ allegat Auctor noster. Verum, antequam illius rationes refero, iterum moneo lectorem, sermonem nunc esse de frequenti relapsu. Hunc frequentem relapsum in sua probanda sententia proponit Auctor, quamvis postea in decursu solius relapsus mentionem faciat. Nam quod aliquis relapsus absolute acceptus non sit communiter signum falsæ poenitentiae, extra controversiam est, ut iam dixi. Controversia ergo est de relapsu frequenti in peccata mortalia sine antiqua, sine nova.

IV. Opponit P. La-Croix 1. Frequens relapsus est tantum signum, quod voluntas facta sit inconstans, quod facillime fit. 2. Potest esse verus & prædominans amor Dei, quamvis statim post sequatur lapsus; ut patet in Angelis, primis parentibus, item in S. Petro. 3. Non est maior obligatio vitandi peccata antiqua quam nova: ad omnia enim debet se æqualiter extendere propositum: immo facilius est vitare nova quam antiqua, quia consuetudo, & habitus vitiosi magis impellunt ad antiqua. Sed ex eo quod quis offerat NOVA nemo prudenter iudicat, quod defuerit dolor, vel propositum in priori confessione. Ergo neque ex eo quod offerat antiqua. 4. Quamvis multi Patres, speciatim S. Augustinus, & Gregorius, item S. Bernardus, & Albertus M. videantur dicere, quod relapsus sit signum, quod præcedens poenitentia non fuerit vera; tamen Raynaudus in *Heter. Tom. XV. part. 1. sec. 1. punct. 4.* recte ostendit, hanc non fuisse eorum mentem, sed tantum voluisse esse signum inconstantis, & mutatae voluntatis.

V. Hæc totidem fere verbis rescribere placuit. Nullus dubito quin lector ex solâ lectione commoveri debeat. Imbecillitati meæ horrorem hæc ingerunt. Inferunt enim, Scripturas, SS. PP. Concilia, & omnes Concionatores e publico suggestu fideles decipere. Sed ad rem.

VI. Respondeo ad 1. frequentem relapsum non modo esse signum inconstantis voluntatis, verum etiam ostendit, gratiam Dei non fuisse susceptam. Voluntas humana natura sua ad peccata pronata est; at gratia divina roborata, & firmata de peccato triumphat. S. Thomas III. *Part. qu. lxx. art. 4.* inquit: *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in transgressione mandatorum legis: minima enim caritas plus diligit Deum quam cupiditas millia auri & argenti.*

Accedit quod gratia sacramenti poenitentiae addit peculiare vires, & singularia subsidia confert, subdit S. Thomas III. *Part. qu. lxxi. art. 2.* inquit: *Gratia sacramentalis addit super gratiam communiter dictam quoddam divinum auxilium ad consequendum sacramenti finem.* Et sigillatim de poenitentia hæc ibidem *qu. lxxxix. art. 2. ad 2.* adiicit. *Poenitentia, quantum est de se, habet virtutem reparandi defectus ad perfectum, & etiam promovendi in ulteriorem statum.* Argumentatio itaque P. La-Croix, ab inconstantia voluntatis humanæ repetita, a principiis Theologiæ christianæ abludit: nam nos Theologi christiani loquimur de voluntate humana per gratiam sacramentalem erecta, sanata, & roborata. Voluntas humana natura sua inconstans, & mutabilis est; at gratia Christi, auxilia, atque validissima præsidia sacramentalia eidem conferunt robur, constantiam, & firmitatem. Alterutrum ergo. Aut peccatores frequenter relabentes gratiam reipsa non suscipiunt: & tum falsa est illorum poenitentia. Aut si suscipiunt, frequenter non relabuntur. Rursus. Aut gratia sacramentalis confert præfatas dotes; aut secus. Secundum hæresis est. Ergo verum primum. Ergo qui reipsa sunt veri poenitentes, frequenter non relabuntur. Argumentatio P. La-Croix evertit non modo poenitentiae disciplinam, sed ipsam humanam societatem. Quis iure reprehendere homines poterit, si promissa frequenter violent? Mercatores non semel & bis, sed frequenter datam fidem frangunt. Decepti ad tribunal vocant mendaces istos homines. Hi reponunt: An ignoratis hominis voluntatem esse inconstantem, mutabilemque? Sincere promissimus; sed ob voluntatis inconstantiam promissa non implevimus. Propterea ne mendacii arguimur? Iusta ne excusatio isthæc? Quis dixerit puellam esse pudicam quæ frequenter polluitur? Quis dixerit hominem esse sincerum qui frequenter mentitur? Quis dixerit uxorem esse fidelem marito quæ frequenter adulteria perpetrat? Quis dixerit hominem esse sobrium, & temperantem qui frequenter ebrius est? Contra argumentationem huiusce Auctoris quadrat illud Redemptoris oraculum: *Filii huius sæculi prudentiores sunt filiis lucis.* Quis imprudentissimum non reputaret mercatorem qui aureos nummos ut genuinos acciperet ab illis emptoribus quos frequenter deprehendit obtulisse adulterinos? Quis, inquam, imprudentissimum non reputaret, nisi nummos istos ad lydii lapidis tactum exigeret, ut hinc deprehenderet, sint ne genuini, an adulterini? Quis

Quis non irrideret, si reponeret: inconstans est humana voluntas & mutabilis: licet frequenter emptores labantur in hanc fraudem, inde tamen inferri nequit, & nunc velle adulterinam monetam offerre? Si imprudens, ne dicam fatuus esset mercator iste; aliorum esto iudicium, quam sint imprudentes Confessarii illi qui genuinum dolorem, & sincerum propositum reputant illorum poenitentium qui fidem solemnem ritu Deo datam, non casu aliquo fortuito, & vehementi insolitaque tentatione pulsante, sed frequenter infringunt. *Propositum* (inquiunt S. Thomas in Psal. lxxviii.) *optime manifestatur per operationem.*

VII. Ad secundam respondeo, fieri utique posse ut homo post iustificationem statim labatur; ut patet scilicet in Angelis malis, in primis parentibus, in S. Petro. Hæresis Calviniana est, iustificationem christianam esse inanissimam. Sed addo, perperam hæc, ne quid plus dicam, obtrudi ad inferendum, frequentem relapsum non esse ficti doloris, & adulterini propositi signum. An sanctissimum Apostolorum Principem inter frequenter recidivos constituet P. La-Croix, ut laxam opinionem confirmet? Nolo longius argutationem ex lapsu S. Petri, Adami, & malorum Angelorum repetitam improbare, ne quid durius calamo excidat.

VIII. Responso ad 3. sophisma lacrymis potius quam verbis danda esset. Non est maior obligatio vitandi peccata antiqua quam nova? Quis Catholicorum hoc umquam in disputationem vocavit? Sed ex eo quod quis afferat nova, NEMO prudenter iudicat, quod defuerit dolor, vel propositum in priori confessione. Ergo neque ex eo quod afferat antiqua. Ambæ propositiones & falsæ sunt, & scandali plenæ. Supra ex S. Paulo, & Scripturis sanctis palam feci, iustificationem christianam suapte natura constantem & firmam esse contra quodcumque peccatum mortale. Ex eo quod quis nova peccata mortalia adferat, nemo prudenter iudicat, quod defecerit dolor, vel propositum in priori confessione? Hæc paradoxa in Christi Theologia legere contigit? Nova peccata perpetrata non sunt ficti & doloris & propositi signa? An peccata mortalia, cuiuscumque generis sint, non pugnant hostiliter cum iustificatione christiana? Auctor ipse fatetur, facilius vitari nova peccata posse: quoniam ad antiqua magis impellunt habitus vitiosi, assuetudo, & altius radicata propensione & consuetudines. Ergo nova peccata alterius generis maiorem in peccante malitiam præferunt; &

evidentius larvatum dolorem & fictum propositum iuxta prudentem cogitandi modum indicant. Et Auctor asserere audeat, quod nemo prudenter iudicat defuisse dolorem, & verum propositum. Immo communiter, & ut plurimum, nemo prudenter iudicat adfuisse. Quis reconciliatur cum inimico, proponit nunquam imposterum se illum offensurum: & continuo novas alterius generis iniurias eidem iterum intentat? Hæc ne germana reconciliatio? Nemo prudenter iudicat, insinceram fictamque fuisse reconciliationem istam? Dumtaxat novus opinandi modus hanc prudentem cogitandi, & iudicandi regulam invadere potuit. Et tamen ex hoc falso principio peiorem Auctor infert consequentiam. Ergo neque ex eo quod afferat antiqua. An ergo, ut securius absolvatur, & luculentius ostendat, sincerum fuisse dolorem robustumque propositum, adferat poenitens & nova & antiqua scelera? Imbecillitas mea nequit efficacius similes argutationes profligare, quam eas sapientum iudicio subiciendo.

IX. Ad 4. oppositionem. Quamvis multi Patres videantur dicere, quod relapsus sit signum fictæ poenitentia præcedentis; tamen Raynaudus in *Heter. Tom. XV. part. 1. sec. 1. punct. 4.* RECTE ostendit, hanc non fuisse eorum mentem. Quid in hoc gravissimo argumento contra luculentissima Patrum, non multorum modo, sed omnium testimonia Theophilus Raynaudus? Is ne arcana aliqua & inaudita distinctione eludet Patrum testimonia manifestissima, quæ a Conciliis, a Theologis, ab omnibus Concionatoribus adhibentur ad evincendum ut plurimum fictam esse recidivorum poenitentiam? Etiam Raynaudus aliquo arbitrario commento eludere tentaret Patrum testimonia; ideone eidem standum? Sed Auctor noster ait: Raynaudus recte ostendit, hanc non fuisse eorum mentem. Recte ostendit? Ecce adducta in medium non est in argumento momentosissimo una saltem ex his *rectis ostensionibus*? præsertim cum talis interpretatio inaudita sit, & hæc Theologis incognita. Sicut supra in controversia de confessione epistolari remittit lectorem ad P. Gormaz; ita nunc remittit ad Raynaudum. Discendæ veritatis gratia legi Gormaz, quem errantem inveni. Nunc legere volui citatum Tom. XV. Raynaudus, qui loc. cit. nempe sec. 1. punct. 4. pag. 65. refert testimonia S. Gregorii, citat Petrum Blesensem, alia Augustini, & Gregorii testimonia complectentem. Refert testimonia Fulgentii, Chrylostomi, Bernardi.

P. 66.

P. 66. addit: *Suffragari denique videntur omnes Patres, quorum illud est veluti essatum, ad novam poenitentiam exigi novam vitam, utique destinatione saltem, & propositio firmo, quod factio æquiparatur.* Hoc vero confirmat auctoritate Augustini, & Gregorii, & refert S. Augustini verba ex *Serm. xxviii.* & xl. inquit: „Tundentes peccata, & hæc eadem facientes, aliud non præstant quam peccati pavimentationem: necesse est subsequi emendationem, & abstinentiam a recidivo, quæ cum (non) subsequatur, videtur patentibus signis deprehendi inanis propositi firmi emendationis, sine quo detestatio peccati ludicra est & figmentum potius vanumque poenitentia simulacrum, quam vera poenitentia.“

X. Hæc de SS. Patribus P. Raynaudus: deinde ipse persequitur continuo n. 15. suam disputationem his verbis: „Ego hac in re, ultro do ad veram peccati detestationem exigi propositum saltem virtuale, sive inclusum in detestatione efficaci. Formale vero propositum non exigi ad veritatem poenitentia, ac detestationis, attigi supra contra Sotum, Canum, atque Valentiam, adde & BELLARMINUM Lib. II. de poenit. cap. 11. . . . Caducitas autem propositi, & relapsus eam consequens, non est argumentum inanitatis propositi, quamdiu viguit, quale conceptum erat; sed tantum est indicium humanæ mutabilitatis, quæ numquam in eodem statu permanemus.“ Dii meliora! Est constans propositum, robustumque pro tunc; sed non pro post. Sed homines, qui scrutari hominum corda nequeunt, cum vident promissa passim frangi, mendacia fuisse promissa, prudentissime inferunt. Falleris. Sat est quod promiserint, quia voluntas humana mutationi obnoxia est. Disperam, si sic argutarent Casuista, quando contingeret ipsos mercatores agere, & commercia inire.

XI. Hæc P. Theophilus Raynaudus. Nec verbum, nec iota aliud ibi habet, quo Patrum testimonia exponat, vel interpretetur. Sed contra omnes SS. Patres cervicem erigit, inquit: *Ego hac in re ultro do &c.* Quare mirum non est, si insurgat contra Sotum, Cano, Valentiam, & Ven. Bellarminum; quando unus Bellarminus præstat mille Raynaudus. Sed hæc obiter. Ad id quod caput est, revertamur. Igitur P. La-Croix videns Patrum testimonia esse ineluctabilia, se recipit ad patrocinium Raynaudus, qui, etiam si aliquo commento arbitrario, revera Raynaudus non in sueto, Patrum testimonia eludere

perteret, non propterea audiendus foret. Sinciput enim Raynaudus non Dominicani modo, verum etiam Iesuitæ experti sunt. Quid nunc dicendum, cum nullam, nec rectam nec distortam Patrum interpretationem perhibeat Raynaudus, sed illorum testimonia referat, & prætereat? Et cum hæc ita se habeant, ut quisque propriis oculis periculum facere valet, P. La-Croix audeat scribere: *Tamen Raynaudus recte ostendit, hanc non fuisse eorum mentem?* Si talia ab aliis scriberentur vel de minimo Casuista, continuo orbis terrarum resonaret his vocibus: Sic imponitur imperitis? Ubi sinceritas? Ubi bona fides? In re gravissima, in qua de æterna animarum salute agitur, Patrum testimonia flocci fiunt? Verum ego hæc omnia mitto: optassem summopere ut P. La-Croix loco Raynaudus *Ven. Bellarminum* legisset, eiusque doctrinam hoc de argumento amplexus fuisset. Mira res! Testimonia Ven. Bellarmini contra recidivos, & Confessarios absolventes recidivos obsequio summo referunt sapientissimi Cardinales & Episcopi, Aguirre, Denhoff, Grimaldi, Le-Camus, Attrebatensis, & innumeri alii celeberrimi Theologi. Quis vero Casuistarum Ven. Bellarmini testimonia refert? An La-Croix, an Viva, an Tamburinus, an Burgaber, an Catalanus, an Escobarius, an alii? Nemo unus, quatenus mihi legere licuit. P. La-Croix duo Bellarmini testimonia num. 1766. rescribit. Quorsum? Ut confirmet suas opiniones? Minime gentium. Sed sibi illa opponit, & consuetis distinctionibus eludit. Et tamen, si dixero Bellarminum, cuius sanctitatem spero fore ut solemnem cultu Catholici omnes brevi adoraturi sint, splendorem esse & ornamentum, non modo inclitæ Societatis Iesu, verum etiam universæ Ecclesiæ, & quo superiore Theologum in Societate licet doctorum hominum secundissima, ego non agnosco, a veritate non aberravero. Hæc in Venerabilis Bellarmini iustissimam commendationem, ut animi mei obsequium erga tanti viri doctrinam, & erga inclitam Societatem, cuius est filius, patefacerem, quem admodum ubique, occasione data, semper præstiti, æternumque præstabo. Verum o tempora! o mores! Quamvis Bellarminum, & ceteros sapientiores Societatis Scriptores debitis præconiis extollam, eorumque doctrinam saniosem propugnem; non propterea devotus Societatis amicus audio; sed quod laxa quorundam Casuistarum paradoxa resellam, hostis, & quidem infensissimus traducor, ut iam animadverti in Testimonio pro Societate

tate IESU inserto præfationi in Tom. I. in *Beccal.* At est Deus in Israel, qui hæc iudicaturus sit. A iusto diverticulo in semitam regredior.

XII. P. La-Croix obiicit sibi ibidem textum evangelicum: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Ergo, ubi sit relapsus, non fuit dolor efficax. Quid responsi præbet? Audi. *Non fuit dolor efficax inconstanter, nego; constanter; concedo. Sed nego requiri efficaciam constantem.* Et sermo est de relapsu frequenti. Non ergo audiendus est Paulus Apostolus I. Cor. xv. clamans: *Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobiles?* Non ergo audiendus idem Paulus iterum II. Cor. vii. inclamans: *Quæ secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur?* Et rursum ad Coloss. cap. i. *Nunc autem reconciliati in corpore carnis eius per mortem exhibete vos sanctos, & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso, si tamen permanetis in fide fundati, & stabiles, & immobiles.* Quid produnt hæc Evangelistæ Lucæ verba: *Constantis esto?* Act. xxiii. Quid significant hæc alia: *Stabant iusti in magna constantia?* Sed quid longius persequor lugendum commentum, & cavillationes, quibus forte dicturi erunt, hæc ad perfectionem, non ad substantiam poenitentiae requiri?

XIII. Obiicit sibi 2. Secundum SS. PP. vera poenitentia est mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. Ergo, ubi sit relapsus, non fuit vera poenitentia. Quid ad hæc respondet? En eiusdem verba. *Ista est vera poenitentia necessaria ad sacramentum, nego. Necessaria ad perseverantiam finale concedo. . . Patres enim verbis illis significant poenitentiam, quæ perseverantiam usque ad finem, & tandem salvamur. Non autem illa qua iustificemur in sacramento.* A Raynaudo ne tale commentum? At si poenitentes frequenter relabuntur in scelera, resurgunt & recidunt, quomodo perseverant usque ad finem? Refugit calamus hæc paradoxa reflexere. Ut cavillationi locus occludatur, semper recolendum est, disputationem nunc esse de frequenti relapsu. Quo fundamento peccatores frequenter recidivi sperare donum illud specialissimum perseverantiae possunt, si frequenter relabuntur in scelera?

XIV. Instat sibi iterum ibi P. La-Croix. Iuxta SS. PP. qui iterum committit stenda, est potius irrisor quam poenitens. Ad hanc instantiam respondet cum S. Thoma III. Part. quæst. lxxxiv. art. 10. ad 4. ubi inquit: *Quod autem postea aliquis peccat vel actu, vel proposito, non excludit quin prima poenitentia*

vera fuerit. Numquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium subsequentem. Sicut enim vere cucurrit qui postea sedet; ita vere poenituit qui postea peccat. Ut heinc colligas, quanta sit fides adhibenda nonnullis Casuistis, scias oportet, hic S. Thomam disputare contra Novatianos: & in titulo articuli proponit, *Utrum sacramentum poenitentiae debeat iterari?* Et respondet in cor. art. *Dicendum, quod circa poenitentiam quidam erraverunt dicentes, non posse hominem per poenitentiam secundo consequi veniam peccatorum. Quorum quidam, scilicet Novatiani, hoc intantum extenderunt, ut dicerent, post primam poenitentiam, quæ agitur in Baptismo, peccantem non posse per poenitentiam iterato restitui. Alii vero fuerunt hæretici . . . qui post baptismum dicebant quidem esse utilem poenitentiam, non tamen pluries, sed semel tantum.* Docet ergo S. Thomas cum omnibus Catholicis, relapsum non tollere quin prior poenitentia, & confessio vera fuerit. Docet iterandum esse sacramentum poenitentiae, & relapsum non posse reddere frustraneam poenitentiam priorem, quæ re ipsa vera fuit. Quomodo enim actus posterior tollere priorem valet? At numquid hæc est disputatio nostra? In præsentia disputatur, num frequenter relapsus tale iudicium præbeant, ut Confessarii prudenter iudicare valeant, priorem poenitentiam non fuisse veram, atque adeo differendam esse absolutionem, donec per opera pia & laboriosa, & per abstinentiam a peccatis mortiferis argumenta præbeant sinceri doloris, & constantis propositi. Causa ista gravissima non vanis distinctiunculis, & cavillationibus, sed Scripturarum, & PP. regulis discutienda est.

XV. Prætereo examen aliorum, quæ ibidem docet P. La-Croix, qui, ut Iansenistas & Rigoristas, traducit Theologos docentes frequentem relapsum esse falsæ poenitentiae grave iudicium. Si nos vicem rependeremus appellantes laxones, & palpones illos qui oppositum docent; nos severe increparent, & formidanda minarentur. Sed nos laxas & perniciosas reputamus plurimas illorum opiniones; at pro certo habemus, pro animo faciliorem efficiendi paradisi viam easdem excogitatas fuisse. Quod sæpe repetimus, ut intelligant, nos officio & obsequio Auctores colere illo ipso tempore quo opiniones quæ laxæ & exitiosæ æternæ Christianorum salutis nobis videntur, profligare nitimur.

CAPUT VIII.

Rigorismus in tribus thesibus proscriptis ab Alexandro VIII. contentis, exploditur.

I. Alexander Papa VIII. sequentes tres theses proscrisit. 16. *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, nec institutio Ecclesiae, sed ipsa Christi lex & præscriptio, natura rei id ipsum quodammodo dicente.*

17. *Per illam praxim mox absolvendi ordo poenitentiae est inversus.*

18. *Consuetudo moderna quoad administrationem poenitentiae, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed pro abusu.*

II. Omnes istæ tres theses eodem fere recidunt. Primam ex his tribus propugnavit Petrus Oxomensis, ut narrat Natalis ab Alexandro in *Hist. Eccles. sæcul. xi. art. 7.* Hunc errorem damnavit primum Alphonsus Carillus Archiepiscopus Toletanus, & postea Sixtus Papa IV. Damnatum errorem renovarunt nonnulli in Belgio, & aliqui in Gallia, ut referunt & Natalis ab Alexandro *Lib. II. de poenit. reg. 3.* & Hyacinthus Graveson in *Hist. Eccl. sæcul. xvi. colloq. 6.* Quid simile docuit Quænellus in damnatis thesibus 87. & 88.

III. P. Dominicus Viva duas primas theses affingere Guillelmo Estio præclarissimo, doctissimoque Theologo non dubitavit in sua *Trutina num. 1.* Sed Estium ab hac impostura vindicat P. Thomas Milante *exercit. x. in propos. Alexandri VIII.* Non adeo raro errat P. Viva in adscribendis falsis, & erroneis opinionibus Theologis qui illas minime docuerunt: quia forte Auctores in fonte non legit. Hæc corrigere illi deberent qui blaterant, me truncatas referre laxas Casuistarum opiniones.

IV. Falsitas proscriptarum thesium ex se patet. Quoniam nullibi lex occurrit qua Christus Dominus præcipiat præmittendam esse satisfactionem absolutioni sacramentali. Ordo iste unice ab Ecclesiae disciplina pendet, ut alias dictum est. Satisfactio, non ad essentiam sacramenti, sicut confessio, & contritio, sed ad integritatem tantum pertinet, ut declaravit Concilium Tridentinum *sess. xiv. cap. iii.* Quid quod non modo Christus Dominus nullam tulit legem præmittendi ante absolutionem satisfactionem, sed documenta luculentissima in suo Evangelio reliquit, quæ

oppositum evincunt? Siquidem ipse mulierem peccatricem, quæ plurimum dilexit, & lacrymarum imbre abluit scelera sua, absolute in pace actutum dimisit. Matthæum, & Zachæum corde contritos in discipulos confestim suscepit. Latronem in cruce pendentem, animoque de peccatis dolentem, & eius Divinitatem confitentem, protinus de æterna beatitudine certiosem fecit inquiens: *Hodie mecum eris in paradiso.* Paralytico peccata dimisit, quin præviâ satisfactionem imposuerit. Tandem sacramentum poenitentiae institutum est ad normam iudicii forensis, in quo post absolutionem rei, multa exequenda imponitur. Similiter natura, & essentia sacramenti consistit, dum ante executionem operum poenitentium absolutio imperitur.

V. Ad essentiam itaque sacramenti attinet, ut non nisi rite dispositis, & vere contritis absolutio peccatorum impertiatur. Quod vero satisfactio, quæ est pars tantum integralis sacramenti, ante vel post absolvatur, ad disciplinam pertinet Ecclesiae, quæ pro temporum diversitate illam mutare iure potuit. Ergo sicut effrenata temeritate non vacaret qui primæ ætatis Ecclesiae disciplinam carperet; ita incredibilis audaciæ rei sunt Auctores secundæ & tertiæ theses, quos præsentem Ecclesiae disciplinam vellicare non pudet. Quæ opponere ex Cypriano, & aliis Patribus solent, nimis futilia sunt, ut refutari debeant. Patres enim sui temporis disciplinam Ecclesiae commendant. Præ oculis ergo semper habenda est doctrina S. Thomæ, qui 2. 2. quæst. x. artic. 12. docet: *Ecclesiae consuetudo semper est in omnibus æmulanda.*

VI. Hinc colligere licet, quam turpiter hallucinentur nonnulli recentes Casuistæ, qui ex narratis thesibus gravissimam inferunt corruptelam, videlicet omnibus sponte accedentibus, tametsi inveteratis, habitatis, & frequenter relabentibus, absolutionis beneficium impendendum docent. Nec istos pudet, hanc esse disciplinam Ecclesiae afferere, & Rigorismi calumniam imponere oppositum docentibus. Confundunt turpissimam corruptelam, & sacrilegum abusum cum Ecclesiae consuetudine. Disciplina hodierna Ecclesiae est, ut rite dispositis & sincere contritis absolutio impertiatur, quin necesse sit poenitentium operum satisfactionem præmittere. Sed difficultas vertitur in discernendis & dignoscendis optime dispositis, & vere contritis, a fictis & simulatis poenitentibus. Ex fructuum qualitate, bonæ a malis plantis distinguuntur. Abusus & quidem gravissimus,

mus, non Ecclesiæ disciplina, est, ad sacramenta habitatos, inveteratosque peccatores admittere, nisi signa emendationis moraliter certa præcedant, quibus sacri ministri dignoscere valeant, quinam sint bene dispositi, & ex toto corde contriti. Advertant Benignitæ, trium thesium proscripitarum Rigorismum non in Merbesio, non in Geneto, non in Pontasio, non in Besombio, non in Natali ab Alexandro, aut in alicuius catholici Theologi libris, qui manibus Confessariorum terantur, reperiri. Quamobrem gravissimam ipsi inferunt Ecclesiæ perniciem, quando iniuria summa Theologis catholicis, qui pro sana doctrina pugnant, notam teterimam Rigorismi impingunt. Recogitent e contrario, *Laxissimum* & proscripitarum, & proscribendum, contra quem calamum acimus, in non paucis Casuistarum libris, quos Confessarii ut magistros legunt, extare.

VII. P. Dominicus Viva ex postrema thesi proscripita in sua *Trist. in propof. 18. Alexand. VIII. num. 20.* duo falsa obrudit, & testimonium mutilum S. Thomæ refert. Primo docet, in primitiva Ecclesia solos Clericos ad sacram cœnam quotidie consuevisse accedere. Secundo negat, in primitiva Ecclesia accessisse ad sacram communionem sine confessione venialium culparum. P. Thomas Milante *exercit. x. in propof. 18. Alexand. VIII.* in utraque sententia aberrare P. Viva omnium argumentorum genere evincit, & S. Thomam vindicat. Controversias istas tanti non facio, ut operæ pretium existimem, eandem ad exactam crism revocare. Eandem pro dignitate dispexit præfatus P. Milante, qui pro se allegat doctissimos viros Mabilionium, Morinum, Martenium, Thomassinum, Duhamelium, Boilaum, Natalem ab Alexandro, aliosque illustres Scriptores. Itaque si plura hac de re cupis, ipsum legito.

C A P U T IX.

De officio Confessarii tum in examine, tum in absolute poenitentium.

Integra dissertatione superiori dotes, & prærogativas Confessarii exposui. In præsentia regulæ praxim ipsam spectantes tradendæ sunt. Prolixitatis forte accusabor. Verum spectata argumenti gravitate, difficultate, & necessitate, nulla fere prolixitas superflua est. Perpendenda sunt verba Concilii Lateranensis X. celebrati sub Innocentio II. an. 1139. ubi *cap. xxxi.* hæc habet. *Sane, quia inter cetera unum est quod san-*

nam maxime perturbat Ecclesiam, falsa videlicet poenitentia, Confratres nostros, & Presbyteros admonemus ne falsis poenitentibus laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur &c. Casuistæ plurimi contra exultantes & lætantes clamant, nihil hodie magis resurgere in Ecclesia catholica quam sacramentorum frequentiam, veramque poenitentiam, nostrumque sæculum *aurcum esse.* At vos, Confessarii, Ecclesiæ, non quorundam Casuistarum vocem audite; & ad Conciliorum regulas, & documenta praxim vestram exigite.

S. I.

Quam adhibere diligentiam Confessarius in poenitentium examine, & in eorumdem christiana dispositione procuranda debeat.

I. Provinciam difficillimam exornandam suscipio, de qua quidquid dixerim, minus dixerò. Multa confundunt: pauca non satis instruant. Dixi supra, Confessarium qui absque speciali vocatione in hoc se intrudit ministerium, periculo non levi damnationis se exponere. In præsentia addo. Nisi Confessarius fortitus sit ingenium acutum, mentem sagacem, prudentem, penetrantem, circumspèctam, qua discernere statum poenitentis, circumstantias, opportunitates interrogationum faciendarum; superflue sunt & vanæ regulæ omnes quæ præscribi ab Auditoribus solent. Siquidem, cum debitum interrogandi, examinandi, & discutiendi poenitentium conscientias a circumstantiarum diversitate pendeat, vix aliqua certa & fixa designari regula valet. Aliquas tamen describam.

II. Confessarius, ut alias dictum est, sustinet officium iudicis, doctoris, & medici: ut iudex absolvit, ut medicus remedia opportuna applicat, ut doctor docet, instruit, examinat. De his dotibus satis superque supra actum est. Nunc de Confessario ut doctore sigillatim aliqua discutienda sunt, quæ propius praxim spectant.

III. Confessarius itaque confessiones expecturus primum omnium poenitentem benedicat, hanc precem pronuntiando: *Dominus sit in corde tuo, & in labiis tuis, ut sancte confitearis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.* Si poenitens ignotus sit, tempus exquirat a quo confessus fuerit. Ex modo quo poenitens exponit sua peccata, colliget, quomodo interrogandus, iuvandus, instruendusque sit. Si aliena narret, illum moneat, ut sua, non aliena pandat crimina.

Si

Si minus honeste flagitia exponit, castam loquendi formam illum doceat. Ex temporis diuturnitate maiori, aut minori protractæ confessionis, interrogabit, num serio suam expenderit conscientiam, num disponere animam suam studuerit ad tantum sacramentum suscipiendum.

IV. Et quia ab hac dispositione magnopere pendet plena & sincera peccatorum manifestatio; idcirco in primis Confessarius curare debet ut poenitentis cor, & animum vere emolliat, atque ad gratiam accipiendam præparet. At qua via, inquis, disponendus peccator est? Hanc aperuit Tridentinum Concilium *sess. vi. cap. v. & vi.* Inquit enim *cap. v.* ubi agitur de necessitate præparationis ad iustificationem in adultis: *Declarat præterea, ipsius iustificationis exordium in adultis a Deo per Christum Iesum, præveniente gratia, sumendum esse &c.* Deinde *cap. vi.* cuius titulus est, *Modus iustificationis*, hanc præscribit methodum. *Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati divina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata, & promissa sunt. Atque illud in primis, a Deo iustificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu; & dum peccatores se esse intelligentes a divinæ iustitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tamquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est per eam poenitentiam quam ante baptismum agi oportet. Denique dum proponunt suscipere baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata. De hac dispositione scriptum est: Accedentem ad Deum oportet credere &c.*

V. Quæ hic præscribit Concilium pro præparatione adulti ad baptismum, potiori iure applicari possunt præparationi ad sacramentum poenitentiae, quæ est secundum, & quidem laboriosus baptismus: nam illud est aquæ frigidæ; istud aquæ calidæ, & ferventioris, idest amarioris gemitus, & acerbioris contritionis; cum peccata post primum baptismum commissa graviolem malitiam, & quamdam perfidæ speciem contineant, ut sapienter observat Ven. Cardinalis Bellarminus *con. viii. Dom. iv. Adv.* his verbis. *At vero cum homines iam priori baptisate absoluit, negligenter, & dissolute vivunt, & Deo ingrati iterum maculas contrahunt; tum Deus restringit*

Sonc. Theol. Tom. IX.

nonnihil manum, & Sacerdotibus dicit: Si rursum ad vos pro medicina peccatorum venerint homines isti, quos semel lavistis, non amplius eos lavabitis baptismo aquæ frigidæ, sed adhibite balneum aquæ ferventis, & eorum pellem diligenter excoquite. Hoc est poenitentiae sacramentum, auditores, baptismus laboriosus, baptismus lacrymarum, balneum aquæ ferventis, quod requirit gemitus, contritionem, lamenta, fructus dignos poenitentiae &c.

VI. Primum omnium igitur altius insculptam habere animo debet sacer minister, confessiones auditurus, doctrinam supra fusius explicatam; nempe, iustificationem impii maximum esse Dei opus, quod iuxta communem providentiæ ordinem paucis momentis communiter non peragitur. Hoc autem excellentissimum opus a fide in Deum initium capit. *Et si* (inquit Petrus Soto *lect. viii.*) *ad poenitentiam, & detestationem peccati possit nonnumquam ratio humana movere, sed quæ hinc proficitur, non est vera poenitentia: carnis & sanguinis nominari potest, non spiritus. Vera autem poenitentia non incipit nisi a fide: quia inde oritur omnis motus in Deum. Crediderunt viri Ninivitæ in Dominum, & prædicaverunt ieiunium. Hanc fidei cogitationem sequi timor poenarum solet, qui in peccatoribus stimulus magnus est ad poenitentiam. Diu tamen huic timori hærendum non est, tum ob periculum desperationis, tum ob periculum ne faciat animum servilem Christiano indignum, cum clamet Paulus: Non accepistis spiritum servitutis in timore. Cito ergo erigi sursum animus debet, & in spem ingredi, cum David dicens: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi. Et cum Ioele: Convertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus est, & præstabilis super malitia. Amori spei succedit amor caritatis, qua Deum tamquam omnis iustitiæ fontem diligere incipit. Peccator enim, considerans immensam illam clementiam, qua Deus, quemadmodum miseretur pater filiorum, remittit peccata, facillime divinæ caritatis scintillas accensas experitur, optimumque parentem Deum super omnia ob infinitam suam bonitatem amat. Hæc est methodus brevissima, qua iuxta Tridentinum præparare poenitentes suos, cum opus fuerit, Confessarii ad poenitentiam debent.*

VII. Si hoc assecuti fuerint ministri Dei, ut corda poenitentium reipsa, præeunte fide, intrinsecus dolore vero emolliant, & amore erga Deum succendant; continuo, quin communiter interrogationibus, & discussionibus opus sit, peccata cum omnibus circumstantiis

C c

tere

ere sponte sua prodibunt. Illico ac in corde hominis ardere ignis contritionis incipit, omnia scelerum monstra, non secus ac urfi ab igne materiali, fugam arripiunt. Antidotum istud contritionis expellit prorsus vitiorum venenum plus & minus, prout ardentior & acrior dolor est. Primum itaque omnium Dei minister peccatoris ad confessionem accedentis cor & animum aggrediatur, hunc obideat, hunc undique tundat, percutiatque. Si gravioribus sceleribus oppressum deprehenderit poenitentem, biduum triduumve pro emolliendo corde designabit: docebit illum in actibus fidei, spei, doloris, & amoris se se exercere. Si obtinuerit, o Confessarii, quod revera mens poenitentium illustretur, & cor emolliatur; poenitentes seipsis evoment totum vitiorum venenum usque ad ultimam guttam, quia communiter, ut dixi, opus sit interrogationibus. Immo sicuti qui accipiunt theriacam, sive antidotum ad evomendum venenum, replicant antidotum, & vomitum, paventes, ne quidquam veneni latitet in corpore; sic poenitentes sincere contriti non modo omnia scelerata evomunt, sed morosi communiter sunt, & Confessariis infesti ob nimiam discussionem, & scrupulosam cuiusque minimæ circumstantiæ manifestationem, & repetitionem. Ipsi poenitentes vere contriti sollicitant pulsantque Confessarium, ut interroget, ut discutiat illorum conscientiam. Totum ergo negotium huc recidit, ut Confessarii curent sinceram poenitentis contritionem. Hoc fundamento iacto, splendidissimum iustificationis ædificium prospere & felicissime assurgit.

VIII. Heinc colliges, quam verum sit quod communiter dicitur. Præteritis sæculis viri Dei multorum confessiones audiebant, absoluebant absque tanta discussione, absque tot regulis a Casuistis præscriptis pro poenitentium examine: & tamen plures illorum Confessariorum nec valde docti, nec valde acuti erant. Verum habet. Quoniam viri illi Dei non folia plantæ veneficæ venabantur, sed ad radicem securim applicabant ut statim tota planta folia, & veneficos fructus exueret. Cor peccatoris ipsi aggrediebantur: & cum ipsi amore Dei arderent, facile flammam divini ignis in poenitentibus accendebant. Da mihi Confessarium vere pium prudentemque, & a Deo ad illud ministerium vocatum: & ego tibi omnia prospera spondeo.

IX. Duo inter cetera præ oculis semper habere Confessarius debet. I. Iustificationem impii esse maximum opus Dei, baptisma laboriosum aquæ ferventis, quæ veterem pellem excoquat, excorietque: & hanc tanti operis

dignitatem, & summam difficultatem in primis poenitentibus manifestare, suadere, inculcare efficaciter debet. 2. Multos esse vocatos, paucos vero electos. Poenitentium pauci sunt vere contriti. Tu astringeris omnium conversionem anhelare, & pro virili procurare; at reipsa paucos lucraberis. Cave ergo ne thesaurum dominici sanguinis prodigas. Hæc duo tibi altius menti infige.

X. Catervatim currunt homines ad confessionem, non secus ac ad aliquam solemnitatem: & videntes communiter negotium paucis expediri, perfunctorie tantum opus peragunt. Quot sunt qui opus iustificationis, ut sublime, ut difficile, concipiunt? Quot sunt qui veros fidei, & spei actus, ut Tridentinum docet, præmittant? Quot sunt qui fidem excitent, qua credant remissionem criminum ex merito Christi Iesu fieri? qui diligere Deum studeant? qui deliberate, & constanter proponant emendationem? Hæc omnia, reponunt Casuistæ plures, *virtualiter* continentur in dolore fervili, in attritione formidolosa. O homines! Sed vos, Confessarii, cavete ab his doctrinis, & Concilii Tridentini doctrinam in disponendis poenitentibus adhibete. Innumerae sunt confessiones sacrilegæ ob præfatorum actuum defectum. Non me latet, ut alias dixi, contritionem esse adeo ferventem posse, ut poenitens dolore absorptus non cogitet de his actibus, implicitoque habeat. Hæc in iustis contingere interdum solent, in peccatoribus vero raro. Id quod communiter evenit, spectandum est.

XI. Sedulo igitur Confessarii instruant suos poenitentes, opus iustificationis esse opus infinitæ redemptionis: & quemadmodum ipsi peccantes rursus crucifixerunt Filium Dei, ita ille eosdem iustificans infinitum sanguinis sui pretium donat, & applicat. Peccati malitiam, poenarum atrocitatem, æternitatis durationem, æternæ gloriæ iacturam, Dei clementiam, misericordiam, & immensam bonitatem ob oculos ponant. Et pro poenitentium diversitate modo unam, modo alteram ex his considerationibus amplificent, inculcent, exaggerent.

XII. At perpendant Confessarii, quemlibet professorem debere se aptum reddere ad suam artem exercendam. Porro, ut Confessarii exercere valeant apte hoc munus disponendi poenitentes suos ad grande iustificationis opus, necessum est ut ipsi in divinis meditationibus versati sint, ut cor animumque habeant Dei amore æstuantem. Ut orator moveat auditores, ipse se commotum persuasumque ostendere debet, inquit vel ipse ethnicus Cicero.

Ver-

Verba enim extrinsecus sonantia aërem verberant, & poenitentium aures tundunt, si Confessarii animus sterilis, frigidus, & quod absit, vitiis sordeat. Sacerdotes ergo qui hoc munus exercent, diligentius, & ferventius orare, meditari, & sanctas Scripturas scrutari tenentur, ut se ad Dei vices sustinendas in remittendis peccatis præparent: sic enim erunt benigni, mansueti, patientes, ut annuntient verbum Dei. De hac benignitate evangelica, non casuistica, mansuetudine, & patientia Confessariorum dictum iam supra est, & infra sermo recurret. His præiactis, aliqua sigillatim dicam.

XIII. Quæst. I. Quid observare Confessarius debet in interrogatione poenitentium? Resp. Plurima Auctores docent. Ego paucis rem expediam. Principio Confessarius statum poenitentis, servi, domini, uxorati, patrisfamilias, iudicis, advocati, medici, magnatis, Principis, rustici, adolescentis, &c. inquirat. Si advertat, peccata quæ communiter talem statum comitari solent, seu patrari a personis eiusdem status, non manifestari; tum maturè prudentia & dexteritate interrogare incipiat, prout congruum existimaverit. Extrema caveat. Humani respectus non claudant os, linguamque non cohibeant in interrogatione magnatum, & Principum. Curiositas nunquam impellat ad superfluas interrogationes. Ab importunis quoque, & nimium frequentibus interrogationibus abstinendum diligentè est. Pro multis interrogationibus supplebit a facilitas, hilaritas, temperata modestia, & humilis gravitas, qua Confessarius aliciat poenitentem ad cor plene aperiendum, & qua ostendat poenitenti se magnopere percipere illius conversionem, & sanctificationem, totumque se consecratum esse eiusdem animæ curæ & sanitati, quam ardentè suspirat. Dum poenitentes hæc signa deprehendunt in Confessariis, animos sumunt, & cor eorum amplificatur, & ex abundantia cordis os loquitur.

XIV. Quæst. II. Quid observare debeat Confessarius in interrogatione peccatorum carnalium? Resp. Omnes docent, magna opus esse cautione in hac putida materia, quæ suo contagio inquinat & interrogantem, & audientem. Cavendum etiam est ne putredo intus lateat, & iaceat. Caveat Confessarius, inquit S. Thomas, ne interrogando instruat nescientem. Verbis modestis utatur. Exquirat a juvenibus, a puellis &c. an custodierint sensus suos, oculos, aures, linguam: tum aut silere, aut progredi poterit. Si audierit fuisse aspectus liberos, verba minus honesta, col-

loquia prava; tum transeat ad cogitationes, desideria &c. Si hæc fateantur, tum dextere eos circumveniet, ut patefaciant, num fuerint tactus, aut peiora.

XV. Dum puellæ confitentur lapsum virginitatis, sunt ne interrogandæ de circumstantia virginitatis, aut de gradu incestus? Negant plures Probabilistæ, quod probabile esse doceant, priorem circumstantiam non mutare speciem; nec gradus incestus differre specie, & raro incestum esse in primo gradu. Ita cum aliis docet P. La-Croix num. 1749. Sed hanc doctrinam alibi refutavi ut falsam. Temperatæ sint, & cautissimæ interrogationes de his circumstantiis, de peccatis coniugum &c. at necessariæ omittendæ non sunt, nisi aliquæ rationabiles causæ occurrant. Verum semper redit quod dixi. Cor contritum, & humiliatum omnia evomit. Quando coniuges aliquod indicium præbent mollietati &c. suadeatur, quam modestus sit oporteat matrimonii usus, quam sancte custodire, & communicare sibi mutuo corpora sua coniugati debeant. Hæc suasiones, & monitiones cor animumque ita delinire, & compungere solent, ut, si quid abominationis est, statim erumpat. Hinc Prophetæ Ezechieli inquit Deus cap. VIII. *Fode parietem. Quid inde? Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum*, ait Propheta. Quando durities, seu paries cordis doloris contritione apertus est, tum videbis, subdit Propheta, abominationes pessimas, si fuerint.

XVI. Duo contingere in poenitente possunt, quæ impediunt confessionis integritatem, malitia, & verecundia. Quæ obstacula facile superabit Confessarius, si eiusmodi poenitentibus immensam Dei misericordiam remittendis criminibus exaltabit, ostendet, ardentiore amore & desiderio Deum illorum omnium salutem quam illos ipsos percipere. Mortuus enim ipse est, ut illos salvos faceret; illi vero nec gravia sustinuerunt hæcenus tormenta, ut animas proprias salvas facerent. Ne multa: regulæ fixæ pro his casibus designari nequeunt. Dexteritate, & quasi dixerim astutia Confessarii opus est. *Diligens inquisitor* (ait Augustinus, sive Auctor de vera & falsa poenit.) *& subtilis investigator sapienter, & quasi astute interrogat a poenitente quod forsitan ignorat, vel præ verecundia velit occultare.*

XVII. Interroget Confessarius præsertim circa primum & maximum mandatum amandi Deum, num frequenter adimplere hoc primum præceptum studuerit, cuius transgressionem multi vix sibi vitio vertunt. Si poenit-

nitentes rudes sint, & in rudium classe, non rustici modo & plebei, sed civiles etiam, & qui cultiores vestium saltem splendore apparent; sola istius primi & maximi mandati explicatione instruentur, ut sua manifestent crimina detractionis, blasphemiarum, peritiorum, detractorum, & similibus criminum. Si opus fuerit, cum præsertim poenitentes sint plebei & ignari, rogabit Confessarius, num exacte calleant Decalogum; & dum præcepta recitabunt, prudenter sobriquet interrogabit, num contra hoc aut istud quidquam deliquerint. Idem præstabit circa cognitionem symboli. Ea mysteria quæ omnes scire tenentur necessitate vel medi, vel præcepti, explicata sunt Tom. I. in Decal. quin eadem repetere debeamus.

XVIII. Quæst. III. *Utrum Confessarius interrogare valeat de socio criminis?* Resp. Supra diss. XII. cap. x. quæst. vi. palam feci, reneri poenitentem manifestare complicem, occultato nomine, & habitatione, quando adire Confessarium nequit qui complicem ignoret. Si poenitens ad hoc obstringitur, ut integritas confessionis fervetur; etiam Confessarius iure tenetur ad interrogandum, posito quod poenitens aut ignoranter, aut ob aliam causam complicem occultet. Advertendum tamen, sapientissimum Pontificem BENEDICTUM XIV. feliciter regnantem duo edidisse diplomata ad coercendam Confessarium curiositatem, occasione abusus qui in regno Lusitanæ irreperat. Primum emanavit 7. Julii 1745. cuius initium est, *Suprema omnium Ecclesiarum &c.* Alterum prodiit 4. nonas Iunii 1746. estque constitutio, in qua confirmantur, & roborantur priores litteræ apostolicæ, cuius initium est, *Ubi primum de perversa &c.* Ambo hæc diplomata integra exhibeo Tom. I. Apparatus &c.

XIX. Antequam refero id quod Pontifex summus prohibuit, pauca præmitto. Confessarius neque nomen, neque habitationem poenitentis, neque alias qualitates non necessarias absque rationabili causa inquirere licite potest. Quando poenitentes absque necessitate complicem pandunt ob simplicitatem & ignorantiam, non peccant; sed monendi ut in posterum fileant. Manifestare poenitens complicem valet non modo ob confessionis integritatem, verum etiam ad consilium petendum, quo valeat, puta, consuetudinem abrumpere, ad propriæ famæ providendum: quia propriæ famæ custodia potior est quam tutela alterius famæ. Nomen complicis quocumque modo revelatum, sive iusto, sive iniusto titulo, sub sigillo confessionis custodire

Confessarius astringitur. Graviter Sacerdos peccat qui absque necessitate blandis artificii, aliave via extorquet complicitis nomen a poenitente. Neque id præstare absque peccato potest prætextu vel titulo complicitis corrigendi, admonendi &c. Quibus delibatis, quæ prohibuit Pontifex summus, narranda sunt.

XX. Primum detestatur praxim illorum Confessariorum qui a poenitentibus socii huiusmodi, seu complicitis nomen exquirunt; atque ad illum sibi revelandum non inducere modo suadendo conantur, sed, quod detestabilis est, denunciata quoque, nisi revelent, absolutionis sacramentalis negatione, prorsus adigunt, atque compellunt; immo etiam complicitis eiusdem nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigunt designari. Quibus verbis prohibetur abusus exquirendi complicem absque iusto titulo. Et quoniam inter causas iustas Confessarii Lusitani nonnulli complicitis correctionem allegabant, hunc determinatum casum Pontifex proscripsit sequentibus verbis. *Quam illi quidem intolerandam imprudentiam, tum procurandæ complicitis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso prætextu colorare, tum emendationis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitarem, cum revera opiniones huiusmodi, vel falsas & erroneas sequendo, vel veras & sanas male applicando, tam suis, quam poenitentium animabus consciscerent &c.*

XXI. Pontifex itaque sapientissimus nullam omnino notam inussit sententiæ defendenti, licere poenitenti sponte manifestare complicem ad sui, vel complicitis utilitatem, immo & facultatem Confessario permittit utendi huiusmodi revelatione sponte facta ad complicitis correctionem. Abusum dumtaxat Pontifex summus proscripsit illorum Confessariorum qui blanditiis, aut minis extorquere a poenitente complicitis revelationem prætextu corrigendi complicitis, aliorumve bonorum audent. Ceterum possunt, & pro circumstantiarum diversitate debent Confessarii interrogare, ut poenitentium conscientis consulant, etiam si ex interrogatione consequatur complicitis manifestatio. Confessarius audiens ancillam in proxima versari occasione, interrogare iure potest, num occasio proxima sit domestica, an extranea, quamvis herus notus ei sit, & domus. Nam si occasio proxima domestica sit, & remedia non occurrant, sicut communiter non occurrunt, quibus evadat remota, præcipere Confessarius debet ut ancilla recedat a tali domo, missis excusationibus invenendi aliud famulati-

latitium, denigrandæ famæ, scandali, & similibus, quæ obtrudere plures Casuistæ solent, ut ex supradictis patet. Audiendum enim Evangelium est: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum.* Nam perquam raro ex separatione, frequentissime autem ex permansione & scandalum, & infamia, & animæ iactura oriuntur. Similiter si filiusfamilias confiteatur, se esse in occasione proxima domestica, poterit Confessarius a poenitente sponte rogatus patrem adire, & prudenter monere eum non peccati perpetrati, sed periculi, ut ancillam opportune dimittat. Quid, si poenitens sponte roget Confessarium, ut complicem corrigat? Quamvis casus iste non sit a laudato Pontifice proscrip-tus, tamen mihi probabilior, & prudentior sententia est, ne Confessarius, etiam sponte a poenitente rogatus, assumat hoc onus. Sacramentum poenitentiae institutum est in bonum & utilitatem poenitentis. Quare de iis solum quæ salutem poenitentis spectant, interrogare, consulere, iubere Confessarius debet. Si casu complex confiteatur, pandatque peccatum suum: tum Confessarius suo defungatur munere. Ceterum, usque dum peccata occulta sunt, relinquere occulta debent, nec sacramentum poenitentiae via est per quam manifestari debeant. Sigillum sacramentale tam delicatum est, ut ab omni suspitione custodiendum sit. Caveant ergo Confessarii ne ipsi licentiam petant a poenitentibus corrigendi complicem, aut manifestandi illum superioribus aliis, ut corrigant. Immo nec sponte rogatus a poenitente tale onus suscipiat Confessarius; sed unice in sanandum incurbar poenitentem, qui resistere tentationibus, insidiis, & aggressibus potest, & debet.

XXII. De altero diplomate nec verbum dicam. Spectat enim editum Inquisitoris Generalis Lusitanæ, quo urgebantur poenitentes ad denunciandos tribunali Inquisitionis dictos Confessarios extorquentes a poenitentibus complicitum nomina. Contra quod editum iure & merito doctiores, & sapientiores Episcopi Lusitani reclamarunt, summumque Pontificem huiusce novitatis certiore fecerunt: conquestiveque sunt læsa ab Inquisitore episcopalia iura. Ut hæc dissidia sedaret Pontifex summus, præfatam constitutionem edidit, qua nullum declaravit Inquisitoris editum. Si plura cupis, lege opusculum Cl. Muratorii, quod incipit, *Lusitanæ Ecclesie Religio.*

XXIII. Quando Confessarius scit, poenitentem aliquod commississe peccatum, illudque reticeat, immo neget illud se patrassè,

neque prudenter præsumere valet alteri esse confessum; absolvere eum non debet; sed omni studio curet ut hominem ad meliorem frugem revocet. Similiter si prævideat ex oblivione sive culpabili, sive inculpabili omisisse aliquod peccatum, debet de illo interrogare. Quid, si Confessarius dubitet, an priores Confessarii recte examinaverint poenitentes? Probabilistæ communiter docent, præsumendum esse in favorem Confessariorum: quia pro illis stat possessio, quando clare non constat oppositum. Tu, missa hac probabilistica doctrina, collige ex circumstantiis, quid agendum sit. Si probabiliter deprehendas truncatas fuisse confessiones, atque adeo nullas; reficiendas cura. Plura alia de hoc Confessariorum debito examinandi poenitentes dicenda forent; at dicta sufficiunt Confessario experrecto. Confessarius minus peritis integra volumina non sufficerent. Illud in memoriam revoco, examen istud non debere esse litigiosum, & instar illius quod fit in humano foro. In hoc examine bona fides, sinceritas, candor animi locum habent. Quo sincerior est confessio, eo maior est indulgentia. Integritas confessionis a cordis vera compunctione præsertim pendet, ut fufius supra dictum est. Caveat Confessarius ne ob aliquod insolitum monstruosumque scelus, vel ob multitudinem criminum aliquod exterius admirationis vel commotionis signum præferat; sed omnia audiat ad patientiam, & gravitatem compositus.

§. II.

Confessarius tenetur docere, & monere poenitentes eorum quæ ignorant sive vincibiliter, sive invincibiliter. Laxæ De Lugo, Tamburini, Viva, & aliorum Moralistarum opiniones refelluntur. Quam sit diversa pulpiti doctrina ab ea quæ a nonnullis pro confessionali docetur.

I. **C**onfessorem munus doctoris sustinere docent omnes, atque adeo debere instruere poenitentes in iis quæ necessaria sunt ad sacramentum poenitentiae. Quare si ignoret mysteria Trinitatis, Incarnationis &c. Confessarii est poenitentem talem instruere, ut iam dictum est, & concedunt omnes. Quare, ne actum agam, hæc omnia prætereo, & ad graviora accedo.

II. Quæst. I. *An quando poenitens laborat ignorantia invincibili sive iuris, sive facti, teneatur Confessarius eundem admonere, & instruere?* Resp. Hanc gravem quæstionem

fulio calamo pertracto *Tom. II. Apparatus ad Theol. Christ. diss. 6. cap. IV.* adversus Probabilistas. Eum locum consule, ut plenam controversiæ affequeris notitiam, hic obiter pauca delibabo.

III. Adfirmant omnes, etiam Probabilistæ, obstrictum Confessarium esse ad monendum, instruendumque poenitentem laborantem ignorantia graviter culpabili. De inculpabili disputatio est. Probabilistæ hanc præmittunt distinctionem. Si prudenter speretur poenitentis profectus & utilitas, illuminandus poenitens est, eripiendusque a tali ignorantia. Si secus, non est monendus. Hæc docet P. Dominicus Viva in *Curs. Theol. Part. VI. qu. VIII. art. 5. n. 4.* „ Si speratur quod poenitens advertens v. g. matrimonium esse invalidum, aut contractum, quem putat iustum, esse iniustum &c. sublaturus sit ea peccata materialia, tenetur Confessarius ignorantiam detegere, propter bonum poenitentis, ne sic contra legem Dei peccet etiam materialiter. Quod si non speretur profectus, sed potius timeatur quod peccatum materiale deinceps sit futurum peccatum formale, v. g. si sciens matrimonium esse invalidum, non facile tunc abstineret a cognoscenda illa quam coniugem putabat; in tali casu ignorantia non est amovenda, iuxta illud August. in cap. *Si quis* &c. Idemque docet Tamburinus ex Pellizario, quando quis **BONA FIDE EST IN OCCASIONE PROXIMA**, nec speratur emendatio, vel quando quis bona fide non restituit alienum. Etenim revelatio veritatis noceret poenitenti, si deinde cum culpa formali remaneret in occasione proxima, aut retineret alienum. Nec hoc profectus ei cui alienum restituendum est: quia supponimus non dari spem quod restituatur, si bona fides illi tollatur. „ Legant Aristarchi P. Viva, ut videant, sit ne sincere & integre rescriptus textus.

IV. Oro efflagitoque, ut, salvo erga pium doctumque Auctorem officio, obsequioque, ea promere sincere & libere quæ imbecillitati meæ vera videntur, valeam. Hæc doctrina, ut mihi videtur, non modo falsa & laxa est, sed ex illa horrenda consequi absurda iudico, nempe univerſum Evangelium everti, & fusque principia evangelicæ prædicationis evolvi. Quis alienum possidet bona fide contractum fenebre iustum existimat: ille bona fide versatur in occasione proxima: isti bona fide procrastinant, differunt debitum solutiones. Et minister evangelicus poenitentes istos, ad confessionem accedentes, ad-

monere non tenetur? Immo ignorantia non est amovenda, non debet amoveri? Cur? Ne revelatio veritatis noceat poenitenti. O tempora! o mores! Sic exclamant Iansenistæ, inquit nonnulli. Sed Evangelistæ quid docent? *Euntes docete omnes gentes.* Plurimos transgressuros Evangelium prædicatum, & ob eiusmodi transgressiones graviter peccaturos, & severius damnandos, Evangelia Christi perhibent. Ergo inconsiderate Apostoli, & ministri Dei doctrinam Christi prædicarunt, cum tot ex peccatoribus materialibus effecerint formales? Auferendæ apostolicæ missiones ne tot infideles fiant peccatores formales? Quid plura? Inconsiderate ne Filius Dei in terras descendit, cum innumeri populi heinc evaserint peccatores formales, & eiusdem Filii Dei crucifixores? Audi ipsius Christi oraculum. *Si non venissem, & LOCUTUS non fuisset eis, peccatum non haberent. Nunc quoniam excusationem non habent de peccato suo.* Ioan. xv. Quid quod difficilius erat credere mysteria illa divina quæ Christus revelavit, quam credere perseverantiam in occasione proxima, retentionem rei alienæ, contractum fenebre esse peccata? Quoniam hæc crimina advertantur hostiliter ipsi lumini naturali; præsertim autem mysteria sunt supra rationem, captumque humanum. Quid ad hæc Probabilistæ? An non est evidens rescriptæ doctrinæ falsitas, & horror? An non sunt evidentiæ absurda, & quidem horrendissima?

V. Reponet fortasse, aliud esse annuntiare veritatem e suggestu, aliud e confessionali. Audio. Sed quodnam est discrimen istud? Quia, dum e suggestu ministri apostolici prædicant, plures sunt auditores, & plurimum, aut alicuius profectus speratur. Confessarius uni, & quidem secrete, loquitur. Quando itaque istius emendatio futura non prævidetur, relinquendus est, ut sua bona fide peccet materialiter, polluat materialiter, furetur materialiter, feneretur materialiter, differat debitorum solutionem, & alienum retineat materialiter.

VI. Antequam eiusmodi paradoxa, sane mihi monstroſa, convellam, lubet illa ipsa rescribere verbis Lugo, immo Tamburini, qui more suo elegantius, & clarius eadem ex Lugo proponit, & monita Confessariis mirifica porrigit. Principio distinguit ignorantiam quæ est in favorem poenitentis, ab ignorantia quæ est contra poenitentem. Si poenitens putat esse mortale quod non est, dicitur ignorantia contra poenitentem: & hæc est amovenda. En eiusdem verba *Lib. III. Meth. cap. IV. n. 3.* „ Prima regula ex Sanch. *Lib. II.*

de Matr. disp. xxxviii. n. 53. Si talis ignorantia est contra poenitentem; v. g. si ipse crederet esse mortale quod huiusmodi non est; debet ea amoveri a Confessario. . . . Secunda regula: Si ignorantia inculpabilis quæcumque, five facti, five iuris, & five iuris divini, five humani, non est contra poenitentem (idest quando poenitens non putat esse mortale quod tale est) & nihil poenitens interrogat de hoc Confessarium, distinguendum est. Si enim Confessarius prævidet poenitentem, ignorantia ablata, non difficulter relicturum quod reipsa peccatum est, tenetur ex Sanch. *disp. cit. n. 6.* veritatem aperire propter bonum poenitentis, ne & poenitens peccet contra legem Dei etiam materialiter. At si prævidet non relicturum, potius taceat, ne in maius malum illum coniciat. Idem esse dicendum, quando quis est in occasione proxima, & non speretur emendatio, docet Pellizari. *tract. de Moral. cap. x. sec. 3. n. 191.* Pellizarius primum, ex Pellizario Tamburinus, ex Tamburino P. Viva, & sic successive laxitas propagatur. Unam & alteram quæstiunculam proponere ex de Lugo iuvat, prius quam penitus tales opinioniones resellant.

VII. Quæst. II. Quid dicendum de opinione Lugo, qui ait, non esse a Confessario monendum bonæ fidei possessorem alienæ hereditatis? Resp. Lugo *disp. xxii. sect. 2. n. 26.* „ Limitant aliqui primo supra dictam doctrinam, ut Confessarius teneatur docere poenitentem, quando eius ignorantia redundat in detrimentum proximi; v. g. si bona fide possideat hereditatem, quam Confessarius novit ad alium pertinere; si exerceat contractum usurarium, quem invincibiliter ignoret esse talem. Sed Sanchez, & alii MELIUS dicunt, etiam in hoc casu DEBERE TACERE, quando non sperat profectum; cum eadem sit ratio, & nihil profuturum sit creditori quod Confessarius aperiat veritatem. „ Et hic poenitens possessor alienæ hereditatis, qui non prævidetur dispositus ad restitutionem, si suæ ignorantia admoneatur, prævidetur dispositus ad sacramentum poenitentia? At de hoc infra.

VIII. Persequitur idem de Lugo *ibi n. 27.* Addit Sanch. „ n. 10. hæc omnia procedere, etiam si Confessarius speret poenitentem liberiter monitionem suscepturum; sed tamen videt remedium esse difficillimum, ut scandalum, & infamia notabilis sequatur. „ Et quem latet difficillimum esse vomitum alienæ hereditatis diu potuisse? Quid scandali, quid

infamiæ obtruditur in restituenda hereditate, in rescindendo contractu generatio? Hæc locum habere dumtaxat possunt in separatione matrimonii contracti, de quo infra.

IX. Idem Lugo *ibi.* „ Hinc sequitur idem dicendum, quando poenitens sub peccato mortali tenetur ad aliquid adeo difficile, ut non credatur tunc æquo animo recepturus, & alia vice melius suscepturus iudicetur: poterit etiam tunc relinquere in sua bona fide, quæ a peccato excusat, & admonitio servari in meliorem opportunitatem, ne deterritus abstineat a confessione, & maius detrimentum patiatur. „ Non perpetrat ergo sacrilegium qui confitetur, non paratus relinquere aliquid peccatum mortale. Quid tu pacem interurbas? Potest esse aliquid adeo difficile, quod ardentissimo amore prosequatur poenitens iste; & si nunc admonetur, prævidetur ut deterritus abeat absque confessione. At nonne expedit confessionem omittere quam eam sacrilege perficere? Verum de hoc infra.

X. Quæst. III. Quid si Confessarius interrogetur a poenitente, ut veritatem pandat? Resp. idem Lugo *ibi n. 29.* „ Quid vero, si poenitens interroget Confessarium, vel Doctorem de re illa? Respondetur, tunc debere veritatem aperire. . . . Addit vero Sanchez, cum aliquibus: quando poenitens non cum dubio, sed ex scrupulo interrogaret, posse Confessarium tacere, vel respondere, quod (N. B.) deponat scrupulum: quia scrupulus non impedit bonam fidem, nec ignorantiam invincibilem, quæ illum excusat. Hoc tamen non videtur consequenter dici: quia etiam si poenitens ex scrupulo interroget, non potest Confessarius affirmare licitum quod est illicitum: ergo nec poterit tacere. . . . Posset quidem Confessarius in illo casu fingere se non audivisse, vel non attendisse, vel oblitum fuisse respondere, ut sic remaneat in bona fide, quam prius habebat, non tamen ipsius auctoritate confirmata. „ Qui ergo fingit se non audivisse, vel non attendisse, non tacet? Et qui interrogatus tacet, non præsumitur consentire? Sed hæc intempestiva nunc sunt.

XI. Transcribit has omnes opiniones P. Thomas Tamburinus *Lib. III. Meth. cap. IV. n. 7.* Unde etiam infertur *ibid.* idem esse dicendum, quando poenitens sub peccato mortali tenetur ad aliquid adeo difficile, ut non credatur tunc æquo animo recepturus, & alia vice melius suscepturus esse iudicetur, poterit etiam tunc prudens Confessarius relinquere illum in sua bona fide,

„ quæ a peccato excusat; & monitiones in
 „ tempus opportunius differre, ne scilicet
 „ territus pœnitens a confessione se abiti-
 „ neat, maiusque detrimentum patiat. **HOC NOTETUR PERMAXIME PRO
 „ CONFESSARIIS MERCATORUM, &
 „ PRINCIPUM.**“

XII. Hanc propositionem Tamburini alibi
 retuli; sed quia hic propriam habet sedem,
 eandem rescripti propter monitum profecto
 mirificum adiecit, cuius non meminit Lugo,
 nec alius quisquam quem ego legerim.

XIII. Paucis perstringitur doctrina præsa-
 tarum opinionum. Ille versatur in occasione
 proxima dilectissimæ feminæ, quam impo-
 tenti amore deperit. Ignorat invincibiliter
 se obstrictum ad separationem esse: iste pos-
 sidet opulentam hereditatem alienam, cre-
 dens bona fide esse suam: illi contractus usu-
 rarios exercent, debitorum & mercedum so-
 lutionem in menses & annos differunt, fide
 bona conservandi proprium statum. Confes-
 sarius cognoscit hereditatem esse alienam,
 contractus esse usurarios, lugere mercenar-
 ios, inclamare mercatores contra debitores
 morosos. Scit illum versari in occasione pro-
 xima. Accedunt ad confessionale pœnitentes
 isti: de his criminibus non se acculant, quia
 sunt in bona fide: Confessarius prævidet nul-
 lam futuram emendationem; id est, illum non
 discessurum a dilecta amasia, hunc non resti-
 tuturum hereditatem, illum non soluturum
 creditores, & mercenarios; & ne *terrefacti
 abeant absque confessione*, illos relinquit in sua
 bona fide, & invincibili ignorantia, eosque
 absolvit, atque ad sumendum sacrosanctum
 Christi Iesu corpus admittit. Immo etiam si
 pœnitens prævideatur libenter suscepturum
 admonitionem, si tamen difficillimum sit re-
 linquere aliquod de se mortale peccatum, potest
 in opportunius tempus instructio protrahi.

XIV. Aut ego nihil capio, & nihil sapio,
 vel demens sum; aut descripta doctrina ab
 imis suffodit evangelicæ doctrinæ fundamen-
 ta prima, evertit pœnitentiæ christianæ dis-
 ciplinam, & scandalum hæreticis, nedum
 Catholicis, ingerit. Iam indicavi, nec Fi-
 lium Dei debuisse in terram descendere, nec
 Apostolos, nec Martyres, nec Confessores,
 nec Missionarios ad infideles Christi Evange-
 lium debuisse prædicare. Pressius nunc cau-
 sam urgebo. Deus *Ezechiel. xxxiii. hæc præ-
 scribit. Et tu fili hominis, speculatorem dedi-
 te domui Israel. Audiens ergo ex ore meo ser-
 monem, annuntiabis eis ex me. Si me dicente
 ad impium: Impie, morte morieris: non fueris
 locutus, ut se custodiat impius a via sua: ipse*

*impium in iniquitate sua morietur, sanguinem
 autem eius de manu tua requiram. Si autem
 annuntians te ad impium, ut a viis suis con-
 vertatur, non fuerit conversus a via sua:
 ipse in iniquitate sua morietur; porro tu ani-
 mam tuam liberasti.* Immo animam perdidit,
 reposuisset Caluista, qui ex impiis *materiali*
 constituit impium *formalem*. Prævidit Deus,
 impium non auditurum Prophetam: & ta-
 men, si tacuisset, sanguinem & animam im-
 pii de manu Prophetæ requisivisset.

XV. Luculentis, & ineluctabilibus ratio-
 num momentis ostenditur, quam sit falsa, la-
 xa, & ut mihi videtur, horrore plena præ-
 fata doctrina. Et principio, quis Confessario
 revelavit, bonam fidem retinentis alienum,
 perseverantis in occasione proxima, iniuste
 negotiantis esse invincibilem? Nam vel ipsi
 pœnitentes definire certo nequeunt, sit ne
 vincibilis, aut invincibilis propria ignorantia.
 Ex coniecturis, reponis, colligo esse invinci-
 bilem istorum ignorantiam. Bene habet. At
 coniecturæ istæ sunt ne adeo ineluctabiles,
 ut os tuum claudere debeant? Unde constat,
 pœnitentes eiusmodi nullo modo esse susce-
 pturos correctionem? Quodnam lumen cæle-
 ste affulget, quo tu prævideas istorum cordis
 duritiam, & mentis cæcitatatem, ut nolint
 intelligere, ut bene agant?

XVI. Verum plenam adhibeo Auctoribus
 citatis fidem. In eorum ergo hypothese eos
 ad incitas, & ultimas angustias sic redi-
 go. Prævidet, pœnitentes tuos non resti-
 tuturos alienum, non discessuros ab occasio-
 ne proxima, non relicturos contractus iniu-
 stos. Cedo: aut ista prævidentia est tantum
 moraliter certa, aut tantum probabilis? Si
 tantum probabilis est illorum reluctatio; o-
 mittere revelationem veritatis nequis. Si au-
 tem moraliter certus es, eiusmodi peccato-
 res non excepturos tuam veritatem, & qui-
 dem gravissimæ, revelationem: ergo sunt
 peccatores cæci, rebelles lumini, & obstina-
 ti in viis suis pessimis. Ergo *si cæcus cæco
 ducatur præset, ambo in foveam cadunt*,
 cæcus ductus, & cæcus ducens. Patet ne
 aliqua ad evadendum latebra? Si probabili-
 ter profectum speras; peccas gravissime, dum
 taces. Si nulla adit probabilis spes profes-
 tus; sacrilegus es, quia absolvis obstinatos,
 & rebelles lumini, atque Spiritui sancto res-
 sistere paratos, te iudice. Clarius argumen-
 tationem expono. Iuxta doctrinam omnium
 Catholicorum, in Concilio Tridentino con-
 firmatam; ut pœnitens dispositus sit ad sa-
 cramentum pœnitentiæ, habere propositum
 efficax, & firmum debet servandi omnia

mandata Dei. Næ isti propositum sincerum,
 firmum, & efficax habent servandi omnia
 mandata Dei, si ita firmiter dispositi sint,
 ut neque scire eadem mandata velint? Ab-
 solvitis, o Confessarii, pœnitentes, quos
 certo moraliter scitis, tali affecto esse præ-
 vissima dispositione, ut neque addicere Dei
 legem velint? O homines, homines, quo ma-
 lorum prolapsi sumus? Absolvuntur, inquit,
*ne deteriti abstineant a confessione. Macula
 sane, & perobusta ratio.*

XVII. Cedo: occur Confessarius revelare
 veritatem non debet? Ex caritate, inquit,
 erga pœnitentes, quibus veritatis revelatio
 esset perniciofa, quod veritate cognita non
 abscederent ab occasione proxima, non re-
 stituerent, non omitterent usuras. Heinc
 clamant, nos caritatem violare, dum ali-
 quorum Casuistarum laxas opiniones deriden-
 das propinamus. Verum ego hanc elicio con-
 sequentiam. Ergo pœnitentes titulo caritatis
 erga semetipsos amare propriam ignorantiam
 debent, & negligere scientiam legis, ne ex
 peccatoribus materialibus evadant formales?
 Si silentium Confessariorum est fructus cari-
 tatis erga pœnitentes; potiori iure pœnitentes
 caritatem erga semetipsos exercent, dum
 nolunt legem Dei addicere, ne illam *forma-
 liter* transgrediantur. Ad hanc forte doctri-
 nam animum intendit P. Filippinus, dum
 suum Tomum conflat, inscriptum *De pri-
 vilegiis ignorantie*. Sed quid argumentis pro-
 fligare pergo doctrinam quæ seipsa horro-
 rem ingerit?

XVIII. Postquam hæc scripseram, legi Lean-
 drum *tract. v. disp. xi. q. cxxix.* ubi hæc do-
 cet. „ Respondeo, non teneri auferre (*igno-
 rantiam invincibilem*) sed potius teneri ta-
 cere, quando probabiliter existimat suam
 monitionem non profuturam. Sic Sanchez
loc. cit. per hæc verba. Si pœnitens possi-
 det *primogenium*, quod Confessarius novit
 iniuste possidere, & credit nihil profutu-
 ram monitionem, quia est difficillimum
 relinquere illud; vel videt pœnitentem te-
 neri restituere, & ignorantia invincibili
 excusari, monitumque non restitutum;
 tenetur tacere. Sic Sanchez, qui bene ad-
 dit, hæc omnia procedere, etiam si Confes-
 sarius credat, libenter monitionem susce-
 pturum; sed videt remedium esse difficilli-
 mum, ut si scandalum, & infamia notabi-
 lis illi sequatur. „ Quamquam ergo proba-
 bile tantum sit pœnitentem non suscepturum
 admonitionem, Confessarius non modo pot-
 est, sed tenetur tacere? Probabilistæ absol-
 vunt cum iurisdictione probabilis: & non pot-

funt neque monere pœnitentem cum spe pro-
 babilis profectus? Nam si probabilis tantum est
 admonitionis contemptus, necessario conse-
 quitur probabilem quoque esse profectum.

XIX. Quæro nunc a cordatis, doctis, piis
 lectoribus ut iudicium suum proferant super
 hoc casu. Si Concionator e publico suggestu,
 seu e cathedra evangelica in amplo templo,
 populi frequentia repleto, has quas descripsi
 opiniones deprædicaret, & forti eloquentia
 persuadere conaretur; an populus christianus
 extremum non subiret scandalum? An plures
 zelo divinæ legis succensi & commoti non
 declamarent contra ipsum Concionatorem?
 En itaque quam verum sit, doctrinam pulpiti
 in pluribus toto cælo differre a doctrina mo-
 rali pro confessionali, ut toties clamat piissi-
 mus, & doctissimus servus Iesu Christi P. Eli-
 zalde, præsertim *Lib. VI. q. vi. & alibi*. Per-
 currantur omnes libri quadragesimales, agen-
 tes de occasione proxima, de recidivis, de
 differenda pœnitentia, de choreis, de debito
 amandi frequenter Deum, de pœnitentia cor-
 porali, & de aliis pluribus christianæ Theo-
 logiæ capitibus: & nisi doctrina Conciona-
 torum omnium, ex Scripturis, & Patribus
 hausta, toto cælo discrepans inventa fuerit
 a plurium Casuistarum morali doctrina, ab
 aliis Casuistis, non a divinis Scripturis accepta,
 palinodiam promptam spondeo.

XX. Hic agendum esset de auferenda igno-
 rantia coniugum super aliquo impedimento
 ecclesiastico. Verum hanc controversiam lato
 calamo discutio *cit. Tom. II. Appar. disp. i. cap. iv.* Illuc te remitto, ne actum agam. Si
 aliquis esset casus in quo filere Confessarius
 deberet, hic esset unicus. Verum an & in hoc
 casu licitum sit illius silentium, vide ibi.

§. III.

*Utrum Confessarii se accommodare opinionibus
 pœnitentium, relictis propriis, possint, &
 debeant. Doctrina Probabilistarum resellitur.*

I. Confessarius in tribunali pœnitentiæ
 gerit, & doctoris. Ut doctor, monere, do-
 cere, instruere debet, ut iam dictum est; ut
 iudex, definire, absolvere, & ligare, prout
 in Domino iudicaverit, tenetur. Quis un-
 quam in animum sibi induxisset, ut crederet
 Theologos aliquos in disputationem vocatu-
 ros, utrum iudex iste, relictæ propria doctrina,
 sententia, & iudicio, possit se conformare
 doctrinæ, opinioni, & iudicio rei pœ-
 nitentis? Quid? clamant Christiani omnes

Con-

Confessarius iudicat hanc doctrinam esse falsam; & reus poenitens defendit esse veram. & Confessarius, neglecta propria sententia, adhærebit in ferendo iudicio rei poenitentis opinioni? Confessarius iudicat suam opinionem esse verosimiliorem: hoc agnoscit & poenitens flagitiosus, opinionem Confessarii esse probabiliorem, & scit se secundum illam operantem probabilius in paradysum ascensurum, & contra illam agentem probabilius in infernum lapsurum; at habet & ipse opinionem minus probabilem contra legem Dei, sed faventem propriæ libertati, propriis contractibus, negotiationi, & oblectamentis. Petit ut Confessarius absolutionem sibi impertiat secundum hanc opinionem minus probabilem. Confessarius potest ne obsecundare poenitenti isti? Quis hoc dixerit? S. Bonaventura *Confess. cap. iv.* exclamans, & inclamans ait: *O inauditum philosophandi genus! Iudex sententiam ferre debet ad arbitrium rei, & reus iudicis iudicio obtemperare non tenetur?*

II. Verum, antequam ultra provehor, lubet primum absolute contra Probabilistas causam agere: deinde casus particulares expendam. Probabilistæ absolute & regulariter loquendo docent, Confessarium posse opinionem probabilem poenitentis sequi, propria relicta. Et ne ipsis imponere videar, illorum doctrinam in medium afferò. P. Dominicus Viva in *Curs. quæst. vii. artic. 2. num. 6.* Resp. cum Lugo *Lib. I. resp. mor. dub. 26.* quod si diversitas opinionum se teneat ex parte Confessarii, poterit Confessarius, quam maluerit, sequi; v. g. si una opinio doceat posse Confessarium absolvere in talibus circumstantiis; altera doceat non posse: una doceat haberi IURISDICTIONEM a Confessario; altera non haberi. . . . poterit profecto Confessarius regulariter loquendo sequi opinionem quam MALUERIT: & sic iuxta opinionem negantem poterit absolutionem negare; esto aliquando ex caritate teneatur sequi opinionem favorabilem poenitenti, puta si poenitens sit in mortis articulo, nec sit alius Confessarius.

Quid si diversitas opinionum se teneat ex parte poenitentis; puta, si una opinio doceat, poenitentem teneri ad restitutionem, & removendam talem occasionem, ac acceptandam talem poenitentiam; altera opinio doceat non teneri; NON POTEST ABSOLUTIO NEGARI, si poenitens sequatur opinionem SIBI FAVORABLEM; dummodo probabilem; etiam si Confessarius sit in opinione contraria. Ratio est, quia quando poenitens est rite dispositus, & peccata

manifestavit Confessario, etiam si voluntario, habet ius ad absolutionem. Atqui, quando sequitur opinionem probabilem, est rite dispositus. Ergo TENETUR tunc Confessarius absolutionem impertiri.

III. Quam hæc rescripta doctrina directe & hostiliter pugnet cum Scripturis sanctis, non ego, sed Paulus Apostolus ad Rom. xv. declarabit. *Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. . . . Deus autem patentiæ & solatii det vobis IDIPSUM sapere. . . . ut unanimes uno ore honorificetis Deum.* Rursus II. Cor. xxiii. *De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, IDEM sapite.* Et iterum ad Philip. ii. *Implete gaudium meum, ut IDEM sapiatis, eandem caritatem habentes, unanimes idipsum sentientes.* An implere gaudium tuum, o Paulus, velint qui de eadem omnino repugnantia docent, tu de cælo iudex esto. Sed pergit Apostolus ibi cap. xiii. *Verumtamen ad quod pervenimus, ut IDEM sapiamus, & in eadem permaneamus regula: & deinde cap. iv. Rogo. . . . deprecor IDIPSUM sapere in Domino.* Rogat Paulus ut idem sapiamus omnes homines: & ætate nostra eo res devenit, ut idem omnino homo, idem profusus Theologus & Casuista diversa, contraria, opposita sapiat, doceatque, & quidem ex ipso altissimo sacrosancto tribunali poenitentiae, ubi vices Dei, qui est veritas una, implet? Sed, antequam alia Scripturarum testimonia proferam, audiamus alios celebriores Casuistas.

IV. P. Layman *Lib. I. tract. i. cap. v. §. 2. num. 9.* Doctor alteri consulenti consilium dare potest, non solum ex propria, sed etiam ex opposita probabili aliorum sententia, si forte (N. B.) hæc illi FAVORABILIOR, SEU EXOPTATIORSIT. Qua de re Vasquez, Sanchez. . . . Sayrus, Lopez. Immo arbitror nihil a ratione alienum fore, si Doctor consultus significet consulenti opinionem a quibusdam viris doctis tamquam probabilem defendi, quam perinde sequi ipse liceat; quamvis idem Doctor eiusmodi sententiam speculative FALSAM esse CERTO sibi (N. B.) persuadeat, ut proinde ipsemet in praxi eam sequi non possit. Cum enim consulens in re dubia ius habeat se conformandi opinioni quæ a quibusdam viris doctis defenditur, nihil obstante quod alii contradicant, & speculative sententiam improbabilem iudicent, hoc ipsum ius consulenti Doctor indicare non prohibetur. Atque heinc existit quod vir doctus diversis secundum (N. B.) oppositas probabiles sententias, oppo-

sta.

sta consilia dare possit, servata tamen discretione ac prudentia. Hoc unum desuisset ut etiam sine discretione & prudentia hæc opposita consilia evulgarentur. Respektus habendus est, ne homines consulentes advertant hanc contradictionem consiliorum super eadem re, & quod illi debeant, isti non debeant restituere; isti debeant, illi non debeant recedere ab occasione æqualiter proxima.

V. Hinc est quod P. Gobat tr. vii. n. 321. docet debere Confessarium scire plures sententias, ut possit pro re nata opposita consilia præbere. Possent plurium aliorum Probabilistarum rescribere similes opiniones, quas brevitate gratia prætereo. Refumo nunc Scripturarum testimonia. Christus Dominus Matth. xxiv. contraria opinionum portenta futura prædixit, & contra eadem nos munivit. *Multi enim venient in nomine meo dicentes: Ego sum Christus, & multos seducunt. Audiri enim estis prælia, & opinionum præliorum. Videte ne turbemini.* Iterum Marc. xiii. *Cum audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet hæc fieri; sed nondum finis.* Non possunt hæc ad sola extrema mundi tempora reici, cum aperte dicatur: *Sed nondum finis.* An quæ narravi opinionum prælia, formidanda non sunt? An unica non est Christi doctrina, quæ utique pro personarum, circumstantiarum, & temporum varietate diversa applicat remedia? De hoc enim nulla est disputatio. Verum quod super eodem omnino puncto restitutionis, iurisdictionis, occasionis, usuræ &c. Confessarius consultor animarum possit, quam mavult, feligere; & modo secundum unam, modo secundum alteram contraria præbere consilia, imbecillitati meæ adeo portentosum apparet, ut veluti stupore quodam correptus, & in admirationem actus, verba mihi, quibus sententia mea exprimere valeam, desint. *Proverb. xx. hæc habentur. Pondus, & pondus, mensura, & mensura, utrumque abominabile est apud Deum, & rursus ibidem. Abominatio est apud Dominum pondus, & pondus: statera dolosa non est bona.* Opiniorum pondera, de quibus nunc sermo est, opposita sunt, alia maiora, alia minora: nam opiniones aliæ magis, aliæ minus probabiles. Porro rursus in Scriptura Deus per Michæam cap. vi. detestatur pondera minora. *Mensura minor iræ plena. Numquid iustificabo stateram impiam, & sacelli pondera dolosa, in quibus divites eius repleti sunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum?* Multi-

tudinis frequentiam ad se alliciebant horum ponderum diversitate; & lingua fraudulenta excantabant plebem: ideo divites, inquit Propheta, & celebres evaserant. Sed illorum fraudulenta consilia iram divina provocarunt contra eos. Quare & nunc cavendum est ne his contrariis opinionum mensuris, & ponderibus & populus decipiatur, & iræ divinæ furor succendatur.

VI. Paucis spiritum & animam, ut sic loquar, harum opinionum expendamus. Si diversitas opinionum, inquit P. Viva, se teneat ex parte Confessarii, poterit Confessarius, quam maluerit, sequi. Quam maluerit? Ita sane. Pro arbitrio ergo poterit Confessarius suos poenitentes alios absolvere, alios non absolvere, & consequenter alios in gehennam detrudere, alios ad paradysum mittere. Ecquidni? Audi. *Verbi gratia, si una opinio doceat, posse Confessarium absolvere in TALIBUS circumstantiis; altera doceat non posse: una doceat haberi iurisdictionem a Confessario; altera non haberi: poterit profecto Confessarius, regulariter loquendo, sequi opinionem quam maluerit.* Sunt ne truncata? sunt ne ambigua verba isthæc? Etiam in re sacramentaria poterit Confessarius sequi quam maluerit opinionem? Iurisdictione necessaria est ad valorem sacramenti. Consentit ne Ecclesia concedere iurisdictionem secundum unam opinionem casuisticam, & secundum alteram repugnat? Si enim quam maluerit ex contrariis opinionibus de iurisdictione Confessarius eligere valet; profecto pugnantem voluntatem, nempe concedentem, & negantem, præsumere in Ecclesia debet: quod non est leve absurdum.

VII. Quamquam tamen Confessarius eligere quam maluerit opinionem absolute & regulariter loquendo valeat; nihilominus ex caritate in articulo mortis debet eligere favorabilem poenitenti. Extra necessitatis extremæ casum eligere quam mavult, potest. Quid heinc inferat Tamburinus, mox dicam. Quid, quando varietas opinionum se tenet ex parte poenitentium? Illa opinio docet, non restituendum, non recedendum ab occasione proxima; altera ait. Quid tum? Poenitentes experrecti, mercatores, & magnates, legunt Tamburinum, Dianam, Escobarium, La-Croix, in quibus in qualibet fere materia catalogum opinionum contrariarum reperiunt. Accedit debitor Petrus opinione sibi favorabili eximente a restitutione. Accedit creditor Paulus contraria opinione sibi favorabili, qua urget premitque debitorem Petrum, ut solvat. Accedit amafia opinione

ex

ex lumine naturali hausta, quæ obligationem sese separandi ab amasio ostendit. Accedit amasius, opinione casuistica contraria imbutus, quæ non obligat ad separationem. Omnes isti absolvuntur a Confessario. Discedunt ab Ecclesia, & in circulis, in plateis, in conversationibus narrant quæ evenerunt illa die. Te ne Confessarius absolvit? Uti que. Quid? Mihi negavit absolutionem. Quid poenitentia tibi dedit? Ieiunia quatuor, eleemosynas, & hospitalium visitationem. Acceperunt ne talem poenitentiam? Ecquomodo non? Ego nolui eam acceptare. Noluit? Et te absolvit? Certe. An non sumus in delicto, in circumstantiis pares? Scilicet. Quæ ergo tantæ diversitatis causa, ut tu absolutus in paradysum abeas; ego sine absolutione in orcum descendam? Revela arcanum. Ecce. Tu non legisti Dianam, nec Tamburinum, nec Escobar, nec La-Croix, docentes impertendam esse absolutionem. Ego legi: repræsentavi opinionem meam Confessario *vere probabilem*, quia eam defendunt plures Doctores gravissimi, Alcozer, Sporer, Burgaber, Diana, Leander, Lugo, & alii. Confessarius debuit me absolvere: quia sequentibus opinionem vere probabilem nequeunt Confessarii absolutionem denegare. Summas tibi ago gratias. Imposterum, antequam ad confessionale accedam, omnes Casuistas revolvere volo, donec inveniam opinionem vere probabilem mihi favorabilem; & hac munitus, vel munita Confessarium adibo. Et si poenitentiam molestam gravemque imponet, si me ad restitutionem urgebit, ad recedendum ab occasione, intrepide respondebo, & simul obsequenter: Non teneor: nolo. Sed antequam tanto me committam discrimini, quæso te, ne me decipere velis. Verum ne est quod narxas? Verum. En verba, quæ supra dedi. *Si una opinio doceat poenitentem teneri ad restitutionem, ad removendam (N. B.) talem occasionem, acceptandam talem poenitentiam; altera opinio doceat, non teneri: non potest (N. B.) absolutio negari, si poenitens sequatur opinionem FAVORABLEM, dummodo probabilem, etiamsi Confessarius sit in opinione contraria. Intellexisti? Intellexi; & usque ad cineres tibi obsequiosus ero, quod tantum mihi arcanum referasti: & modo modo pergo ad bibliopolam, plures empturus Casuistas, legendos, antequam confessurus accedam. Tu me prope beasti. Tu. . . . Siste calamum. Satyram ne scribis? Utinam tenuitati neæ datum esset gravius, vehementius, fortiusque labefactare hæc opinionum*

paradoxa, quæ, ut mihi videtur, scandalum hæreticis, perniciem funestam Catholicis ingerunt. Consideret prudens lector, opiniones istas adeo sensui communi adversari, & a simplicitate evangelica, atque SS. PP. doctrina adeo abhorre, ut a sæculo fere prænuntiaverit Alexander VII. fore ut, nisi, quoad fieri potest, profligentur, extrema malorum immineant. Opiniones istæ non modo falsæ, & laxæ, sed supra quam dici potest perridiculæ sunt. Nequeunt efficacius refelli quam si sub proprio aspectu deridendæ, & detestandæ exponantur. Numquid vel verbum ego dixi quod ex ipsis opinionibus sponte sua & necessario non fluat? Auctores illas docuere, novo opinandi modo, zeloque succurrendi omnibus præventi; sed, ut nos existimamus, errarunt. Perpende decretum Alexandri VII. perpende quæ ex P. Terillo rescripti supra in præfat. Quo posito, an non sunt efficaciori quo fieri potest modo resellendæ ob periculum ne Casuistarum auctoritas diminuat, fama que obscuretur? Quis id asserere ausus fuerit? Nonne typis publicis tales opiniones publicarunt? Omnium ergo oppugnationibus sponte eas subiecerunt. Numquid permittenda est æterna Christianorum damnatio, ne auctoritati Casuistarum, voluntarie scribentium talia paradoxa præiudicium inferatur? Numquid advocatus omittet sub terribili aspectu depingere adversarii iniustam causam ob timorem eundem infamandi, dummodo nihil dicat extra causam? Profligandæ, deridendæ, improbandæ sunt eiusmodi opiniones, tum ne alii Casuistæ easdem reproducere audeant; tum ad obstruenda ora hæreticorum, oblatrantium contra Ecclesiæ catholicæ puram & immaculatam doctrinam. Quid plura? An occulta pandimus? An libri casuistici non patent omnibus latinam linguam callentibus? Hæc ob temporum calamitatem repetere ad ravim usque cogimur.

VIII. Quid, si in foro, si in tribunali, ubi lites civiles deciduntur, tales obtinerent opiniones? Quid tum esset de humana societate? Quæ scelera, quæ atrocina, quæ oppressiones, turbæ, homicidia, venalitates non inundarent orbem? An iudex non est Confessarius pro tribunali sedens? Audiamus P. Tamburinum. Ille, ut ostendi Tom. VII. disputat, num Probabilismus sit vendibilis: & admissa rescripta doctrina, iure ac merito adfirmat. Nam Confessarii iudices possunt quam malunt opinionem ex duabus eligere. Ergo, ut eligant favorabilem reo, pretium exigere valent vi præfatæ doctrinæ, quando alia non obsta-

CAPUT X.

De officio Confessarii tum in concedenda, tum in differenda absolutione sacramentali.

I. **C**onfessarius omnes poenitentes rite dispositos absolvere tenetur, poenitentia pro criminum gravitate, & poenitentium qualitate imposita.

II. Quæst. I. *Dum Confessarius absolutionem impertit, tenetur ne actu scire, & præsentia habere omnia & singula mortalia peccata manifestata a poenitente?* Respondeo. Confessarius, dum audit confessionem, attente reflectere debet ad singula peccata mortalia, ad diuturnitatem temporis &c. ut bene dignoscere valeat statum poenitentis. Præcipue advertere ad illius dominantem passionem debet, & ad vulnera quæ profundius in anima poenitentis dominantur, ut diximus. Ceterum non est necesse ut dum absolutionem proferre debet, actu perspecta habeat singula peccata mortifera poenitentis. Si hoc requireretur, quid esset de tot Confessariis qui tanta præditi non sunt memoria? Quid quod neque Confessarii docti, & bona memoria ornati frequenter scirent singula peccata memoriter recitare, quæ peccatores inveterati, consuetudinarii, alique similes manifestant; cum & propter multitudinem, & propter varias circumstantias superent communem memoriæ captum? Sat ergo est ut Confessarius statum poenitentis exploratum habeat, eiusque peccata præterpropter præsentia habeat humanomodo, ut queat & convenientes poenitentias, & opportuna remedia præscribere. Neque necesse est ut de singulis peccatis disquirat, sint ne mortalia, an venialia: quia plura sunt quæ mala esse scimus, limites vero malitiæ ignoramus, & propterea remittuntur, supposita dispositione poenitentis, qualia sunt in conspectu Dei. Cavendum semper ne sacramentum impar humanis humeris reddatur, sive ex parte poenitentis, sive ex parte Confessarii: & præsertim cavendum a nimia subtilitate, & morositate in despiciendis iis quæ neque ad sacramenti valorem, neque ad poenitentis conversionem attinent. Sunt homines qui dici possunt *maximi* in minimis, & *minimi* in maximis.

III. Quæst. II. *Quomodo se gerere Confessarius debet in puerorum Confessione?* Resp. Multa & varia Casuistæ docent. Omnes fatentur, perdifficilem esse puerorum confessionem, & absolutionem ob defectum rationis, & maturæ deliberationis. Communiter docent,

obstarent. Et reipsa Diana, & alii Probabilistæ docuerunt, iudicem posse accipere munerem, ut una potius quam altera opinione utatur. Vide *cit. Tom. VII.* Missis ergo rescriptis opinionibus seipsis horridis, caveamus, quoad fieri potest, opinionum prælia, & idipsum sapiamus omnes, ut sanctæ Scripturæ docent.

IX. Occurrit ne umquam casus aliquis in quo Confessarius conformari possit poenitentis opinioni? Fusc de hoc disputat celeberrimus Iesuita P. Tyrus Gonzalez Præpositus Generalis Soc. Iesu *disp. xv. cap. ix.* Paucis rem perfringo. Ego numquam contra propriam opinionem, quam post diligens examen veram, aut verosimiliorem iudico, absolutionem impertirem poenitenti, opinione contraria persuaso. Distingunt plures Confessarium ordinarium, Parochum nempe seu Curatum, a Confessario delegato, & libero. Sed hæc distinctio in hac controversia vana est. Distinguitur Parochus a delegato, quod ille ex iustitia, secus iste, teneatur audire subditorum confessiones. Ceterum, quando pro tribunali sedent, tenentur æquo modo absolvere, vel non absolvere poenitentes rite dispositos. Omnes Antiprobabilistæ negant, Confessarium absolvere posse poenitentem, cuius opinio minus probabilis est, in conspectu contrariæ probabilioris, quam defendit Confessarius. Quid, si poenitens sit valde doctus, & probus, & Confessarius minus doctus? Poenitens iste habet opinionem, quam iudicat probabilior, & verosimiliorem. Confessarius minus doctus præventus est opinione contraria, quæ poenitenti minus probabilis est, immo falsa. Hoc in casu, si Confessarius deprehendat poenitentem doctum non duci pravo affectu, poterit, inquit P. Gonzalez, proprium iudicium deponere, & doctrinam probabilioris poenitentis assumere, suamque facere, & illum absolvere. Si & ipse deprehenderem meam opinionem esse minus probabilem, illam deponerem, & contrariam probabilioris meam facerem. Propterea numquam ego contra proprium iudicium, & sententiam absolverem poenitentem, me illius, contra propriam, opinioni conformando. Cautè tamen, immo cautissime procedendum. Si opiniones Confessarii, & poenitentis ambiguae essent, & utrimque urgerent valida rationum momenta; tunc impensius controversiam investigarem. Sed raro occurrunt, aut si occurrunt, facile resolvuntur. Communiter poenitentes minus probabiles, & laxas opiniones amplectuntur, & iuxta eas velent absolvi; quod faciendum nullo modo est.

gent, instruendos esse in divina lege. Non sine profectu eos confiteri docebis, audiesque illorum confessiones, quamvis aptos non iudices pro absolutione. Exercendi sunt in actibus fidei, spei, & caritatis. Manifestanda, & meditanda iisdem proponantur puncta novissima, eisdem genitos, redemptosque infinito pretio, ut Deum ament, eidem infervant legis mandata exequendo. Quando dubitatur de eorum dispositione ad absolutionem, vel propter rationis defectum, vel propter dolorem, absolvi posse sub conditione, docent Gobat, La-Croix, pluresque alii. Verum praxis hæc nova est, & improbanda. Absolutionis sub conditione usum in casu tantum extremæ necessitatis supra admisi. Nulla autem extra mortis articulum gravis, aut extrema necessitas est absolvendi eiusmodi pueros: quia si dubitetur de sufficienti rationis usu, differatur absolutio, usquedum illum assequantur, ut indicatum supra est. Illorum examen instituet Sacerdos de iis quæ in illa ætate patrari solent. Regulæ assignari nequeunt. Prudens Sacerdos ex sermonis, vultus, gestus, pudoris, aliorumque id genus signis colliget & rationis usum, & doloris, atque propositi naturam. Si viderit eos devotos in templo, obsequentes parentibus, obedienter mandatis, serio animo accedentes ad confessionem, eamque dolentes perficere, colligere poterit eos aptos esse confessioni. Muniendi sunt contra mendacia propria illius ætatis. S. Carolus Borromæus in *Instruct. Conf.* laudabilem esse ait consuetudinem, ut pueri quinque aut sex annos nati accedant ad confessionem. Non melius forte laborem, & patientiam impendet Confessarius, quam in hac puerorum instructione assidua, benigna, prudentique. Facilius istos a peccato præservabit, quam a peccato revocabit vitiosos. Hæc assidua instructio & fructus, & præmii secunda esse solet. Semina virtutum in illa ætate radices agere solent, & fructum in tempore producent. Improbis labor est, & rædium magnum, sed præmium & mercedem cogita.

IV. Quæst. III. *Quid in adolescentum absolutione observare Confessarius debet?* Resp. Si puerorum confessio difficilis, facilis certe non est juvenum. In hac enim ætate natura foras erumpere incipit; & mutuo adolescentes se se inficere solent, non secus ac peste laborantes. Curandum summopere est ut præserventur a contagio: quia si semel defecerint, habitumque vitiosum contraxerint, difficillime emendabuntur. Præservandi, quoad fieri potest, a fociis: quia bonum in paucis;

& communiter adolescentes invicem, ut dixi, sese depravare solent. Cautum & prudens sit illorum examen, ne dicant quod ignorant. In id potissimum incumbat Dei minister, ut solida fundamenta christianæ religionis altius animo sibi imprimant. Deum præferendum, diligendumque super omnia facile addiscunt, & facile ipsis suadet. Sed explicandum, & ipsa praxi ostendendum, quid sit Deum super omnia diligere. Qui enim revera Deum diligunt, eiusdem legem exacte servant. Declarandum iisdem est, neminem fieri posse salvum, nisi vitam suam conformet ad Christi Iesu exemplum. Hoc exemplar semper præ oculis habendum insinuet, ut sint patientes, mortificati, humiles, modesti, & cælum unice anhelantes; quemadmodum viatores, & peregrini patriam, navigantes portum desiderant. Caducitatem, brevitatemque vitæ, mortis certitudinem, & alia plura, quæ lumen cælestis suggeret, explicabit. Si eos viderit ad alios Confessarios declinare, studeat, inquit S. Carolus Borromæus in *Instr. pastor. part. II. S. 6.* prudenter ad suum ordinariu revocare.

V. Quæst. IV. *Quid advertere Confessarius debeat in absolvendis rusticis, rudibusque?* Resp. Magna opus est caritate, & patientia in rudium confessione. Hoc scimus omnes, inquis. An ne omnes re ipsa eam exercent, aut exercere didicerunt? Videndum num sciant mysteria necessaria: alibi explicata, quid sit poenitentia sacramentum, quæ dispositiones requirantur. Instructio rudium a sensibilibus auspicanda, puta ab inferni æternitate, a flammarum incendio: post exponatur æterni regni felicitas, quam ut nobis donaret, Deus misit Filium suum, qui mortem oppetiit, ut nos tanti regni efficeret possessores. In actibus fidei exercentur, spei, amorisque divini, similitudinibus amoris mundani eos excitando. Quos quippe in mundo amant, non offendunt, propter illorum amorem tolerant incommoda gravia, & plurima patiuntur &c. Istorum peccata carnalia solent esse pollutiones, cogitationes, prava desideria, blasphemias, imprecationes, furta, superstitiones. Explorabit prudens Confessarius, quodnam vitium dominetur in suæ nationis rudibus, ut inde capiat suæ directionis regulam.

VI. Sunt istorum plures, inquis; adeo stupidi, & veluti statuae, ut nihil aut doloris, aut propositi extundi ab illis possit. Peccatis carent, nihil materiæ certæ perhibent; sed neque dolorem, aut propositum indicant. Sunt veluti animales homines. Quid cum istis.

istis agendum? Isti undique exagitandi, perterrefaciendi, alliciendi, sine absolutione dimittendi, assignato tempore quo orare, dolere, lacrymari debeant, quod tanta obducti cæcitate sint, ut ignorent propriam Christianismi professionem. Tu didicisti artem colendi agros, educandi animalia, regendi currus, gubernandi familiam: & tuæ Christianæ professionis prima elementa ignoras, peccata tua neque manifestare, neque de iisdem dolere didicisti? Et tamen ad hæc omnia cognoscenda lumen Deus tibi, & cuique infundit. An ignoras Christum Dominum mortuum esse, ut te illuminaret, & salvum faceret? Hæc ignoras, quia forte oculisissimo aliquo peccato obsideris: peccator enim servus est diaboli &c. An non reformidas Dei vindictam? Hæc tua insensata stoliditas in unico æternæ salutis tuæ negotio supplicium est divini furoris. Cito respice, te excita, nisi temeritatis, & cæcitatibus tuæ æternas dare poenas velis. Aliunde si dolere Deum offendisse, si lumen ab eo enixe implorabis, quo dignoscere miseras animæ tuæ valeas, obtinebis. Cedo hominum infelicissime: si aliqua temporali calamitate premereris, scirefque divitem aliquem paratum ad subsidium ferendum, an ignores illum adire, supplicare, precari; & si opem præstaret, an iniuriis, & contumeliis illum afficeris; vel omnibus grati animi argumentis tibi illum devincere non studeris? Hæc, & alia longe uberiora, quæ Deus suggeret, intonare plus & minus prudens Confessarius poterit. Isti plurimi in sua stupida ignorantia perseverant ob negligentiam, vel nimiam facilitatem Confessorum, qui tales stupidos ad sacramenta admittunt. Quando experientia constat, ex pluribus confessionibus istos nihil proficisse, dimittendi absque absolutione sunt: si enim gratiam recepissent sacramentalem, sterilis sane hæc non fuisset. Semper tamen caritate summa tractandi sunt, & spei christianæ filo devinciendo. Exploranda naturalis sagacitas, vel hebetudo; & iuxta indolis aut stupidæ, aut experrectæ conditionem instructio moderanda est, & iugi precatione divinum auxilium implorandum.

VII. Quæst. V. *Quomodo se gerere Confessarius debet in absolvendis iudicibus, advocatis, & mercatoribus?* Resp. Iudices, si careant necessaria scientia ad iudicandum, non sunt absolvendi. Equis iudicare valet, habeat nec ne iudicentiam necessariam? Ex signis erui id non difficile poterit. Propriæ conscientia scrutinium, & iudicium non leve esse argumentum potest. Si ob imperitiam graviter culpabilem falsa iudicia proferunt, ad resarcendam partem læsam tenentur: si lites procrastinant, si ex affectu iudicent, peccant, & ad restitutionem tenentur.

Hæc crimina communia sunt advocatis, notariis, aliisque fori ministris. Præterea isti pluribus aliis fraudibus sunt obnoxii, quas si explicare omnes vellem, Tomum conflarem. Mercatores severe excutiendi sunt, antequam absolvantur, circa pondera minus æqua, mendacia, fraudes, quibus vitia mercium tegunt, iniusta pretia, præsertim dum credito vendunt. Si deprehenderit, has professiones aliquibus esse occasiones proximas peccandi, ne absolvas illos, nisi professiones dimittant, quando ex applicatis remediis nihil profecerunt. Sic definiit Concilium Lateranense sub Innocentio II. *can. xxxii.* his verbis. *Falsa etiam sit poenitentia cum poenitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet.* Hoc ipsum statuit Concilium Romanum V. sub Gregorio VII. an. 1078. celebratum c. VII. *Quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non potest, si culpis gravioribus irretitus ad poenitentiam venerit, cognoscat se veram poenitentiam non posse peragere, nisi arma deponat, ulteriusque non ferat, nisi consilio religiosorum Episcoporum pro defendenda iustitia, vel negotium relinquat, vel officium deserat.* Ne vero Casuistæ reponant, antiquorum Patrum dicta ætati nostræ non congruere, audiant S. Carolus Borromæus IV. *Part. Act. in Instru. Conf.* sic loquentem. *Sunt aliæ peccandi occasiones, quæ suapte natura quidem tales non sunt, sed hominum quorundam ratione, velut pleræque res per se licitæ; in quibus si poenitens hæreat, ut antea fecit, merito iisdem rursus criminibus implicandus videatur. Tales plerisque sunt temporum iniquitate ac vitio militia, mercatura, magistratus, causidicorum, & procuratorum munia, aliæque eiusmodi; in quibus qui sæpe mortaliter peccare consuevit, blasphemias, furtis, iniquis iudiciis, calumniis, odiis, fraudibus, periuriis, aliisque similibus culpis, exploratum habet, si in eadem professione permaneat, easdem sibi peccandi occasiones eventuras: neque vero credendum plus sibi virium ad peccatum vitandum fore quam prius habuerit, ideoque in eadem peccata prolapsurum. Quamobrem eiusmodi homines aut vitæ rationes sibi adeo periculosas deponere debent, aut certe in eisdem non versari, nisi de pii, prudentisque Sacerdotis consilio, qui neminem sic affectum absolvere debet, ut probabile censcat in eadem peccata recasurum, si in eisdem occasioibus perseveret; sed certum temporis spatium sumere ad emendationem explorandam. Atque hic eo magis evigilandum est, excubandumque animo, quod Confessorum culpa, & incuria factum videmus ut in plerisque artibus, & professionibus innumera corruptelæ, & gravissima delicta passim vi-geant, sine quibus res alioquin iustissimæ iam*

a paucis admodum factitari posse videantur. VIII. Quæst. VI. Quomodo se gerere debeat Confessarius in absolvendis patribus familias, filiisque familias? Resp. Officia & onera gravissima patrum familias educandi filios, eosque a vitiis, periculis, occasionibus, pravis sociis custodiendi, fufe explicui in IV. Decalogi mandatum, quæ legere poteris, ut rite istos absolvere valeas. Ex optima filiorum educatione reformatio mundi pendet. Facile plantæ teneræ diriguntur, inflectuntur, & conservantur. Adultæ, distortæ, incurvatæ vix absque miraculo ad rectam formam revocantur. Si explicare defectus, & crimina patrum familias vellem, nimis prolixus forem. Lege *loc. cit.* in quo invenies & peccata consuetia filiorum familias, furta, impudicitias, parentum contemptus &c.

IX. Quæst. VII. Utrum Confessarius absolvere debeat tum viros, tum feminas vanas, nimia vestium pompa ornatas? Resp. Sæculum nostrum aureum plures appellat: quod uno in sensu verum habet; at in sensu ab illis intento non modo falsum, sed manifesta dementia est. Aureum est sæculum nostrum, quod aurum ambulat vias publicas, templa ingreditur, ad altaria accedit. Resplendet in parietibus, in scamnis, in equorum, mulorum, mularumque frenis, in virorum pileis, indumentis, & potissimum in muliercularum vestibus. Ut absolvere mulieres, vanas pompas sectantes, Confessarius valeat, legat *Tom. II. in Decal. diss. ix. cap. ix. & x.* ubi fufe rem istam explicui. Nunc pauca rescribam ex S. Carolo Borromæo, qui in *Inst. Confess.* hæc inter plura habet. *Nec etiam absolvat qui in vestium splendore, aut superfluo corporis ornatu mortaliter peccant. Et quia hodie sæculi pompa & vanitates ad summum creverunt, potissimum EX CULPA CONFESSARIORUM* (infamavit ne Confessarios, & Casuistas S. Carolus?) *qui ab hoc peccato penitentes suos inconsideratus (N. B.) absolvent, & nullum fortassis ea de re scrupulum ipsis movent; aliquos hic casus designare placuit, in quibus mortaliter peccat cui cordi est nimis ille luxus; ut iuxta præscriptas regulas se gerant in illorum absolutione.* Casus autem paucis perstringam, & sunt sequentes. Peccant mortaliter qui hoc nimio vestium ornatu utuntur, ut alios ad peccatum pelliciant, aut occasione illius violant, vel causa aliis sunt cur violent præcepta Dei, vel Ecclesiæ; ut si die festo laborarent, vel occasionem aliis darent laborandi, aut Sacro non assistendi. Quot mulierculæ vanissimæ plures horas ipsæ, & ancillæ non expendunt diebus festis in hoc plusquam paganico ornatu? Quot uxores non sollicitant maritos ad nimios sumptus, quos ut faciant, debita contrahunt, contractus usurarios exer-

cent, eleemosynas negligunt, mercedem non solvunt, creditoribus non satisfaciunt, legata pia non implent, familiæ patrimonium dilapidant, filiorum causam produnt, filiabus non provident, & innumera flagitia perpetrant? In his casibus nimis luxus peccatum mortale est. Quare tum mariti sæpe feminores, ut sic loquar, quam feminæ, tum uxores sunt ob has nimias pompas in statu peccati mortalis. Et quamvis pompæ non excedant proprium statum, si tamen lasciviam inspirent, vel si probabiliter dubitetur, inquit S. Carolus, ex hac pomparum occasione non defuturos qui amorem impudicum concipiant, aut in animo suo ipsi & ipsæ nutriant, a peccato mortali non sunt immunes. Quid, si ornatus ipse obsecritatem prodat, & nimiam impudentiam, ut non paucæ vestitus formæ hodiernæ (vulgo *mode*) re ipsa præferunt? In his casibus peccatum, immo scelera plurima grassantur. Hæc omnia honestari prætextu dignitatis, status, consuetudinisque solent. At Deus non irridetur. Professionem Baptismatis recordentur, qua solemniter his omnibus renuntiaverunt. Consulant ergo Confessarii & suæ, & penitentis conscientiæ. Plura lege *loc. cit.*

X. Quæst. VIII. Quomodo se gerere Confessarius debet in absolvendis viris, & feminis que hodiernas conversationes frequentant? Resp. Hanc ætate nostra investam corruptelam, seu humani generis pestem *Tom. IV. in Decalogum*, & alibi profigare studui. Nunc inculcare Confessariis sat erit ut istis omnibus absolutionem, nisi desistant, omnino denegent. Quid? Si absolutio denegatur istis, deserta evadunt continuo templa nostra. At si absolutionem impetideris, tu cum tuis penitentibus orcum implebis. Nulla facienda distinctio est? Innumera sunt cavillationes, quibus putida incurtari corruptela solet; at omnia sunt carnis, & dæmonis præstigia. Excepta necessitate, vel honesta convenientia civilis commercii, viri a mulierum, & mulieres a virorum conversatione abstinere debent. Sermo enim nunc est, ut omnibus cavillationibus locus præcludatur, de familiari virorum & mulierum conversatione, quæ nunc in praxi obtinet, omnibus inspectis circumstantiis. S. Augustinus in *Psal. l.* acriter insectatur excusationes quas obtrudere isti solent, exemplo Prophetæ David. *Audiunt male viventes, & querunt sibi patrocinia peccandi: attendunt, unde defendant quod committere paraverunt, non unde caveant quod non commiserunt, & dicunt sibi: Si David, cur non ego? Inde anima iniquior, quæ cum propterea fecerit, quia David fecit, id opeius quam David fecit. . . . Alii vero audientes Jalubriter, in casu fortes nocturnatur infirmitatem suam.*

juam, & quod damnat Deus, devotare cupientes, ab aspectu securo (impuro) abstinent oculis. Non eos demergunt in pulchritudine carnis alienæ, nec seipos faciunt de perversa simplicitate securos. Non dicunt: Bono animo attendi, benigne attendi, de caritate diu aspexi. Proponunt enim sibi casum David, & ad hoc illum magnum vident cecidisse, ut parvi nolint videre, unde possint cadere. Reprimunt enim oculos a petulantia, non se facile adiungunt, non miscent se mulieribus alienis, non levant oculos faciles ad aliena mœnia, ad aliena solaria. De longe enim vidit David illam in qua captus est. Mulier longe, libido prope. Alibi erat quod videret, in illo, unde caderet. Attendenda est ergo hæc infirmitas carnis. Dum Christiani confitentur carnis flagitia, ut eadem excusent, naturæ infirmitatem, concupiscentiæ impotentem propensionem allegant. Fatentur se imbecilles, fragiles, libidinis igne æstuantes; ut vero tamquam honestam, & innoxiam propugnent intimam, familiarem, nocturnam diurnamque conversationem cum suis matronulis, quibus inserviunt, & quas tantum non adorant, se robustos, marmoreos, æneisque iactant. En quam mendaces sint filii hominum! Infirmi sunt, ut peccata excusent. Mendaces, vafri, & robusti, ut causas, quæ ad peccandum inducunt, servitutis & obsequii nomine colorent, & defendant. Sed alibi istorum paradoxa labefactavi. Interim caveant & iterum caveant Confessarii, istis & illis absolutionem impertiri, nisi prius hæc putida subtilis luxuriæ vincula penitus abrumphant. Corruptela in dies grassatur, & frequentia sacramentorum simul augetur: multiplicantur morbi, & medicinæ; & morborum pestilentia iam medicinarum efficacitatem impediunt. Consensere iura peccatis, & cepit licitum esse quod publicum est.

XI. Quæst. IX. Quas regulas servare tenentur Confessarii in absolvendis feminis devotis? Resp. Iam dictum est supra, Confessarios debere mulieres omnes tractare ceu personas peste, & quidem contagiosissima laborantes, quæ facillime communicatur, venenumque undique versum transfundit. Audi, o Confessari, Augustinum *serm. ccl. de temp.* ubi inquit: *Nec tamen quos sanctiores, minus cavendæ: crede mihi: Episcopus sum, in Domino loquor, non mentior: cedros Libani, id est magnos Ecclesiæ Prælatos, sub hac specte corruisse memini, de quorum casu non magis præsumebam quam Ambrosii, & Hieronymi.* Regulas quas S. Hieronymus *epist. ad Nepot.* præscribit, exacte observato. *Nec Davide sanctior, nec Salomone esse potes sapientior. Memento, quod paradisi coloniam de possessione sua mulier eiecerit. . . . Periculose tibi ministrat, cuius vultum frequenter attendis. Si propter officium clericatus vidua a te visitatur, aut virgo,*

Conc. Theol. Tom. IX.

numquam domum solus introeas, tales habeto socios, quorum contubernio non infamers. Si lektor, si acolythus, si psalter te sequitur, non orientur veste, sed moribus: nec calamistro crispens comas, sed pudicitiam habitu polliceantur. . . . Caveo omnes suspiciones: & quidquid probabiliter fingi potest, ne fingatur, ante devota. Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicitas, & oblatos, ac degustatos cibos, blandasque, & dulces litterulas sanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meum desiderium, omnes delicias, & lepores, & risu dignas urbanitates, & ceteras ineptias amatorum in comædiis erubescimus, in sæculi hominibus detestamur: quanto magis in Monachis, & in Clericis, quorum & Sacerdotium proposito, & propositum ornatur Sacerdotio? Nec hoc dico, quod aut in te, aut sanctis viris ista formidem; sed quod in omni proposito, in omni gradu, & sexu & boni & mali reperiantur, maiorumque condemnationis laus bonorum sit. Cavendum ergo nobis ne omnes sive huius, sive illius sexus, cœtus, instituti reputemus falli nescios, & in gratia confirmatos, ne errent, ne decipiant sub specie sanctitatis. Meliores regulas quam eas quas hic præscribit Doctor maximus, assignare nequeo.

XII. Quæst. X. Differenda ne est aliquando absolutio? Resp. Omnes tum Rigoristæ, tum Laxistæ adfirmant, quando vel utilitas penitentium postulat, vel necessitas consulendi sacramento ad id urget. Nulla super hoc controversia. Regula generalis omnibus probatur. Similiter omnes adfirmant, suspendendam esse absolutionem. 1. quando deest in Confessario iurisdicctio absolvendi a reservatis. 2. quando penitens non est sufficienter instructus; cum Innocentius XI. damnaverit hanc thesim: *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysterium fidei.* Et quando prudenter constat deesse dolorem in penitente. 3. quando penitens est in occasione proxima, & nulla signa perhibeat emendationis. Has regulas generales omnes admittunt. Verum postea in earumdem applicatione multas invexerunt distinctiunculas, quibus in praxi a pluribus Confessariis absolvantur & recidivi, & consuetudinarii, & versantes in occasione proxima. Quare alias practicas quæstiunculas resolvam.

XIII. Quæst. XI. Confessarius potest ne absolvere consuetudinarios, & recidivos prima vice, etsi nulla præcesserit emendatio? Resp. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. Part. II. n. 1819.* respondet, quandoque Confessarium posse differre absolutionem: quia quandoque non potest prudenter credi consuetudinario. Postea continuo n. 1820. subdit. . . Confessarius potest absolvere „ consuetudinarium prima vice, qua se accusat „ de peccatis suæ consuetudinis, licet nulla ad

D d

„ huc

huc emendatio præcesserit, dummodo eam serio proponat, præcipue si ultro, nemine cogente ad confessionem venerit, uti habet communissima contra Huigens, Gabrielem, Opstraedt, & alios Rigoristas. Ratio est, quia sic confitens, est rite dispositus, & dat spem emendationis. Nihil ad me de Huigens, de Opstraedt, aliisque. Sed contra opiniones disputo æquo aut laxiores, aut rigidiores. Hæc propositio non est limitata particula quandoque, sed absoluta est. Et ratio, qua fulcitur, similiter absoluta est & universalis: nempe; Si ultro, nemine cogente, ad confessionem venerit, & rite dispositus. Cedo: quodnam discrimen est inter hanc propositionem P. La-Croix, & thesim 60. damnatam ab Innocentio XI. *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.* Etsi emendationis spes nulla appareat, dicit propositio damnata. Licet nulla adhuc emendatio præcesserit, inquit P. La-Croix. Quid hic discriminis: an inter præcesserit, & appareat? Discrimen est, subdit, inter etsi nulla emendationis spes appareat, & inter emendationem quæ præcesserit. La-Croix excludit emendationem præcedentem, non spem emendationis futuræ. Recte, & bene. At in quo collocat La-Croix hanc spem emendationis futuræ? En illius verba: *Dummodo eam serio proponat, PRÆCIPUE si ultro, nemine cogente, ad confessionem venerit.* Propositio damnata ait: *Dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.* Auctores laxistæ damnatæ thesisi, quorum nomina nunc prætereo, non loquuntur de peccatoribus, qui iocandi causa, sed qui serio proponunt emendationem. Est aliud discrimen, inquires. Quodnam? Thesis proscribit absolute La-Croix prima vice docet absolvendum consuetudinarium. Discrimen istud facillime eludent consuetudinarii doctrina ipsius La-Croix, & aliorum Probabilistarum, asserentium, non teneri consuetudinarium patefacere suam consuetudinem. Ergo post primam vicem tacebit consuetudinem suam, ne cogatur bis, inquit Benignistæ, eadem peccata confiteri. Ne multa. Laxitas thesisi La-Croix in hoc sita est, quod præcipue spontanea, seu ultro, confessione, nemine cogente facta, sit absolute argumentum declarans pœnitentem esse rite dispositum, ut conceptis verbis propugnat idem La-Croix. Hæc enim doctrina, ut mihi videtur, & salvo meliori iudicio, laxa est: & propositio La-Croix, si non est foror, saltem est, ut meæ imbecillitati apparet, thesisi damnatæ confobrina. Uno aut altero verbo differt: at si substantiam spectes, parum aut nihil distare videtur. Declaratur spiritus laxitatis.

Omnes Christiani, nisi fiant athgistæ, vel scelestissimi, communiter conscientie remordentis latratus experiuntur. Cateratim, inquit Ven. Bellarminus, onusti sceleribus currunt ad confessionem, ut hos latratus placent, ut dentes vermibus mordentis aliquantulum extendant. Putant enim visibili more decepti, vitam Christianorum sitam esse in hac sacramentorum, & relapsuum vicissitudine, & perpetuo circulo. Sponte ergo communiter omnes, vel inveterati peccatores christiani ad confessionem accedunt: & tamen certum est istos magna in parte indispósitos accedere. Ergo non laxitas modo, sed error manifestus videtur, quod præcipue ultro confessione indicet, peccatorem esse rite dispositum ad sacramentum pœnitentiæ. Et tamen La-Croix hanc suam opinionem vocat communissimam contra Rigoristas, qui, si vocarent præfatæ opinionis auctores Laxistas, statim querelas multiplicarent. Verum audiamus magnum Pontificem S. Gregorium (sive alium, venerabilem profecto, Auctorem) *Lib. VI. in cap. xv. Lib. I. Reg. præfatam opinionem improbantem.* Saul Samuelem rogat, ut obtinendæ peccati sui veniæ a Deo causam in se suscipiat. Renuit Samuel. *Et illa Prophetæ inconstantia* (subdit citatus Auctor) *quidam nimis clementes huius temporis Sacerdotes arguuntur, qui conversatione infirmi sunt temeritate fortes.* Deinde ad pœnitentes spontaneos stilum convertit post pauca ibidem. *Qui etiam SPONTE ad confitendum veniunt, sed pro quibus se accusant, non ipsi lugem, sed pœnitere alios observant. Fide sola salvantur, per pœnitentiam reverti aliocti non curant.* Innumera Patrum testimonia, nisi brevitatibus causis impediret, adducere possem, quæ recensitam La-Croix, & aliorum laxam doctrinam improbant.

XIV. Quæst. XII. *Utrum Confessarius possit absolvere eos qui frequenter relabuntur in flagitia mollietiei, & pollutionis?* Resp. Omnes fatentur, peccati istius emendationem esse difficillimam, propter intimam occasionem. Aliunde adeo universale est crimen istud, ut eo magna damnatorum pars inquinata sit, Quid ergo agendum? Aqua hæret. Omnes docent vitanda esse extrema severitatis, & laxitatis. Notum est hoc atque compertum. At quænam est via recta inter hæc duo extrema? Nemo designat, & vix designari potest. P. Sporer *Part. III. cap. 21. sec. 4. §. 3. num. 330.* docet, absolvendos esse huiusmodi recidivos toties quoties serio proponunt in posterum emendationem; dummodo Confessarius prudenter credat eos *vere proponere.* At in hoc sita difficultas est, quomodo Confessarius credere prudenter queat, istos vere dolere, & proponere emendationem, si cum iisdem peccatis redeunt. Respondet continuo. *Quia redire cum iisdem*

iisdem peccatis de se non est signum deesse verum dolorem, & propositum emendationis; certe non magis quam si rediret cum aliis novis diversis peccatis: sed solum est signum fragilitatis humanæ in tali homine. Hanc inauditam doctrinam, a diversis novis peccatis repetitam, quam post Sporer propagavit La-Croix, supra refelli. Qui frequenter confitetur, & frequenter relabatur in nova diversi generis peccata, obtruditur tamquam principium certum impertiendæ absolutionis? Et heinc argute infertur recentiores: Ergo recidivi, frequenter relabentes in eadem consueta peccata, absolviendi sunt. Næ ista robusta argumentatio? Hodie Petrus confitetur furto: sequenti hebdomada confitetur adulteria: post pollutiones: in alia confessione fornicationes: in alia sodomias: in alia blasphemias: in alia periuria: in alia calumnias: universam denique peccatorum provinciam percurrit: numquam relabatur in vetera, semper nova, sed diversa peccata mortalia adfert. Peccator iste, inquit iuniores nostri, absolvendus est. Quidni ergo, si in eadem relabatur flagitia? præsertim quia habitus vitiōsi, & consuetudines pravæ vehementer inclinant, & impellunt in eadem crimina. Primum, inquit, verum est. Ergo & secundum. Somnia videntur ista, & tamen clamant hanc esse *communissimam sententiam.* Sit communissima inter Probabilistas, mihi videtur ab omnibus Scripturis & Patribus improbari, & cum ipso communi sensu pugnare. Addit citatus P. Sporer *n. 331.* ex P. Gobat, & aliis, aliquam imminutionem peccatorum satis esse ut Confessarius possit prudenter impertire absolutionem. Quam regulam absolute ut falsam rejicio.

XV. Quid ergo agendum? Quid? Si dixerō eiusmodi absolvendos non esse, Rigorista audiam. Si dixerō absolvendos, & meam, & aliorum animas prodo. Varia assignant Auctores remedia. Sacramentorum frequentiam omnes suadent. Saluberrimum & efficax remedium. Si hac confessionis frequentia sanare miseros istos vales, remedium promptum est, & facile. Addenda ieiunia, preces, meditationes mortis, inferni, passionis Christi, invocatio Sanctorum, & præsertim Protectoris, & B. Virginis. Addunt, si vides huiusmodi pœnitentes hæc omnia exequi, & numerum peccatorum diminuere, tunc absolve eos. Quando inquit P. Sporer ex P. Gobat, *notatur aliquis profectus, seu aliqua imminutio peccatorum, habenda est patientia.* Ipsa enim imminutio peccatorum est signum propositi. Habenda sane est patientia. Hæc enim necessaria est, inquit Apostolus *Simus ergo omnino simus erga hos miseros misericordes.* In quo sita est misericordia isthæc? In facili absolutionis concessione. Annuo, si absolvo eos curat. At si non curantur, saltem immi-

nuuntur peccata: & hoc satis est ut absolvere eos prudenter possis. Ita ne vero?

XVI. Si id quod sentio, promere mihi licet, hanc iuniorum doctrinam falsam evincit experientia. Istorum misericordia auget, non curat vulnera. Præfata remedia si infirmum curarent; quis, nisi demens, illorum applicationem improbare? At si remedia hæc minuunt tantum, minime vero morbum expellunt, inepte applicantur. Quid blasphemias? Sacramentorum frequentia inepta? Sacramentorum frequentia sanctissima: sacramenta efficacissima sunt. De fide est, pœnitentiam sacramentalem peccata expellere, animam sanctificare, vires contra peccatum augere; Eucharistiam veluti cælesti pinguedine iustificata Christianum saginare, roborare, Dei amorem accendere, spiritum impuritatis extinguere. Ergo qui cum his divinis sacramentis pollutionis, & mollietiei flagitia negant confocianda, detrahunt sacramentorum efficacitati, dignitati, & sanctitati? Hæc peccatorum imminutio in istis communiter artificium est amoris proprii, & diaboli, qui, ut hæc misera carnis mancipia in perpetuo sacrilegiorum, & pollutionum circulo detineat, libenter permittit numerum pollutionum diminui, dummodo perpetui sint libidinum servi.

XVII. Quid, si isti polluti, Sacerdotes essent, qui quotidie celebrarent? Istis ne sacramentorum frequentia opportunum remedium? Si absolutiones negas, illi celebrare coguntur: neque absque scandalo, & infamia omittere Missam possunt. Quid ergo agendum? Facile est aliorum curatio nis methodum improbare. Tu assigna meliorem.

XVIII. Post seriam meditationem, & cum Confessariis consultationem didici, miseros istos aut cito curari, ut clarius mox dicam; aut communiter, præfata aliqua extraordinaria gratia, vel status mutatione, numquam ferme curari. Lenitas & benignitas, qua iuniores pedetentim curandum morbum istum contendunt, communem insanabilem efficiunt plagam. Bestia hæc adeo fera & immanis est, ut mansuetudine & benignitate crudelior atque truculentior fiat. Quæ expertus sum, narro. Methodum iuniorum & ipse executioni demandavi. Remedia indicata præscripti, & falsa illa atque crudelissima benignitate & misericordia deceptus, absolutionem sæpius impertii, quod interdum diminuta viderem peccata, quod spectarem lacrymas, & pectoris tussiones. At benignitatis atque lenitatis adhibitæ me sæpe pœnituit. Quid ergo agendum? Paucis, quæ mihi verisimiliora videntur, exponam.

XIX. Absolute sub ipsum initium omnino, & inquam omnino severus esto. Absolutionem denega. Morbi sævitiam, infernum apertum, imminentem divinæ vindictæ furorem ea qua vales eloquentia expone, exaggera, inculca huiusmodi peccatori. Eum hoc pacto alloquere. Quid

miser ageres medio in mari constitutus, furentibus undis, cælo tonante, & fulminante, tempestate sævius exagitante, & naufragio iam iam imminente: quid, inquam, ageres? An, si evadendi aliqua spes esset, merces non proliceret, pecunias, vestes ipsas non exueres, ut nudus portum obtineres? In simili & funestiori tempestate versaris. Nisi eo omnium virium conatu quouteris in declinando illo imminente, & præsentaneo corporis naufragio, utaris in expellenda lepra ista fœtidissima, qua anima, & corpus taum marcescunt, actum de salute tua est. Desperationis ergo laqueo me iugulas? Immo tu miser desperare de salute tua obstinate vis, quia tanta obrutus peste expellere eam recusas. Certum, & quidem de fide est, te posse, si vis, morbum superare. Dicam ergo cum Christo Domino Ioan. v. *Vis sanus fieri? Cælum ego & paradysum apertum tibi spondeo. Omnia quæ hætenus perpetrasti flagitia dimittere paratus sum, dummodo velis ab iisdem abstinere. At numquam promissionibus tuis fidem adhibebo, nisi emendatio præcedat. Qui fecit te sine te, non salvabit te sine te.*

XX. Quæst. XIII. In quo sita sit benignitas cum eiusmodi peccatoribus adhibenda? Num falsa sit nonnullorum iuniorum benignitas? Resp. En, o Confessari, in quo sita est benignitas, lenitas, & misericordia tua cum eiusmodi, aliisque poenitentibus adhibenda. Te illorum salutis cupidissimum ostendit. Summa patientia, & mansuetudine pestis contagionem, damnationis æternæ gravissimum periculum declara. In ista opportune, importune: argue, obsecra, increpa, tolera, sustine, colloquia, perorationes, supplicationes multiplica, preces funde, & alia pietatis opera pro iisdem, quoad potes, exerce. Ne inculcare cesses, diluvio universali genus humanum perisille præcipue propter peccata carnis. Siquidem *omnis caro corruperat viam suam.* Ideo Deus tactus dolore cordis intrinsecus, *Delebo, inquit, hominem quem creavi, a facie terræ.* Gen. vi. Quamquam carnis flagitia non sint omnium gravissima gravitate theologica; sunt tamen omnium exitiosissima, fœtidissima, turpissima, & damnatorum, damnandorumque fertilissima. Et ideo (inquit S. Thomas 2.2. quæst. xv. art. 3.) *ex luxuria oritur cæcitas mentis, quæ quasi totaliter spiritualium bonorum cogitationem excludit.* Voluptas hæc cum sit omnium vehementissima, quæ universos corporis sensus commovet, & ad similitudinem terræ motus partes concitat omnes, rationem penitus absorbet. Hoc vitio, inquit S. Augustinus serm. clxii. *totus homo absorbetur ab ipso & in ipso corpore, ut tam dici non possit ipse animus suus esse, sed simul totus homo dici possit, quod caro sit. . . Quia maiore libidinis ardore, quo superior nullus est, voluptas ipsius corporis tenet servum, efficitque captivum.* Heinc

difficillime oritur istorum conversio, iuxta illud Osee v. *Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt.* Sed S. Paulum tonantem ad Rom. i. audi. *Propterea tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam. . . Tradidit illos Deus in passionem ignominie. Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quæ non conveniunt. Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione &c. Et rursus ad Ephes. iv. Tenebris obscuratum habentes intellectum. . . qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitie in operationem immunditiae omnis.* Non ergo Confessarii docti & pii, denegantes absolutionem, ad desperandum illos impellunt. Sed illi ipsi, quia vires exere, carnem consistere, sensus crucifigere recusant, desperantes semetipsos tradunt impudicitie, & in operationem immunditiae. Experientia intelliges, illos qui hæc flagitia perpetrant, sive laici sint, sive Religiosi, vitam ducere mollem, gulæ, otio, recreationibus indulgere, tepidos in Dei servitio, curiosos, loquaces, & propriæ professionis transgressores. Frequentibus istorum relapsibus voluntas debilitatur, obtenebrescit rationis lumen, carnis inclinatio roboratur, Dei auxilia magis magisque subtrahuntur, & dæmonis imperium in dies crudelius sævit in peccatorem. Accedunt miseri ad Confessarium, vellentesque absolutionem repetitione sanari. *Sæpe nonnulli* (inquit S. Gregorius Lib. XI. Moral. cap. v.) *a pravis actibus exire cupiunt, sed quia eorundem actuum pondere premuntur, in malæ consuetudinis carcere inclusi, a semetipsis exire non possunt.*

XXI. Revolve omnes Patres, & universam XII. sæculorum disciplinam, & nullibi invenies sanctissimos illos Patres, divinæ sapientiæ lumine perfusos, immundos hos peccatores frequentiter relabentes frequentia absolutionum, & Eucharistiæ curasse. Quare omnino falsam existimo iuniorum plurimorum methodum, qua docetur, absolvendos hos esse, præsertim quando aliquo modo minuitur flagitiorum numerus. Hæc, ut ego quidem sentio, curandi ratio bestiam libidinis ferociorem reddit. Devotiunculæ, præcatiunculæ, & alia remedia, quæ indicavi, minus apta sunt. Lenitas, & benignitas quorundam iuniorum, suadentium sacramentorum frequentiam, tametsi frequenter relabantur peccatores isti, humana est, a pio utique animo proficiscens, sed ad finem, ut experientia patet, minus opportuna. Scias, frequentissime peccatores istos per unam & alteram hebdomadam, immo per mensem abstinere a pollutionibus, ut absolutionem obtineant: ea obtenta, cito relabuntur, nec continuo ad Confessarium redeunt, ut sanentur, sed in confidentiam futuræ confessionis pollutiones, & flagitia multiplicant. Vellent ipsi hæc duo una

conferre-

concedere, voluptates mollietiei, & frequentiam sacramentorum. Vellent libidinis dulcedinem sacrosanctissimum gustare & regustare, simulque sacramentorum frequentia aculeos conscientie obtundere. Utinam curari frequentia absolutionum possent. Si tanti tu es, ut hac medicina applicatione valeas hos infirmos sanare, tibi herbam porrigo, fœces submitto, atque doctrinæ tuæ utroque pollice subscibe. Verum communis experientia oppositum docet, & rationum momenta luculentissima id evincunt.

XXII. Ediffere ergo, quid agendum. Primum suspensio absolutionis: post universalis, fortis, magnanima, robusta, & integra vitæ, morumque mutatio. Resolutio atque deliberatio vehementissima, atque adeo fortissima, quæ vix sermone explicari valet, requiritur. Securis ad radicem applicanda est. Necessaria est corruptæ massæ immutatio. Conatus illos adhibere debent quos exercecerit ad evitandum naufragium, & flammarum ardentium fornacem, ut supra dixi. Remedium efficax in hoc vertitur, ut persuasum istis sit, numquam se se emendaturos, nisi difficillimo, & violento labore, gemitu, planctu, cinere, & cilicio. Interroga poenitentem. An non abstinere a pollutione integro anno, si hoc elapso evaderes ex paupere ditissimus, & Princeps? Si certus fores vel thesauri, vel principatus acquirendi, dubio procul ieiunares a turpi vitio. Similiter, si persuasi isti firmiter essent, se in infernum lapsuros, nisi cito emendarentur, dubio procul abstinere a vitio. Sed quia miseri decipiuntur, se posse confociare & relapsus, & sacramenta, cum videant re ipsa communem hanc proximum, ideo revera non emendantur. Oh quot emendantur, si viderent communiter Confessarios denegantes absolutionem consuetudinariis, & frequenter relabentibus! At quia oppositam obtinere proximi sciunt, ex ipsa frequentia sacramentorum animos ad peccandum sumunt. Cur priscis sæculis perrara erant adulteria, pollutiones, fornicationes? Quia videbant eiusmodi delinquentes modo quatuor, modo septem, modo decem annorum intervallo cinere aspersos, ciliciis, & disciplinis subactos, gemebundos, ululantes ante Ecclesiæ fores, ieiuniis macidos, sacramentis interdictionis. Tanto poenarum apparatu perterriti execrabantur momentaneam voluptatem, quæ tanta in hac vita, & atrociora atque æterna in altera supplicia parit. Plus movere solent hos miseris homines levissimæ præsentis vitæ poenæ, quas vident & sentiunt, quam infernales, quas non vident, & remotissimas putant. E contrario quia ab infantia nunc vident, peccatores consuetudinarios in quocumque vitiorum genere absolvi, sacramenta frequentare, quin a peccatis suis abstineant, ex facilitate absolutionum animos sumunt ad peccandum.

Conc. Theol. Tom. IX.

XXIII. Si vis itaque, o Confessari, lucrari istorum aliquos, esto misericorditer severus in deneganda absolutione: esto eloquens, zelo ardens in suadenda vicina damnatione, nisi emendantur. Sed hæc omnia præsta maiori qua vales patientia, mansuetudine, atque lenitate. Doceas illos, regnum cælorum vim pati, & violentos illud assequi. Altius, quod dixi, illorum animis infige, nempe difficillimam esse morbi curam: & quod nisi ipsi totas vires exerant, nisi concipiant hoc esse summum, unicum, & gravissimum negotium agrediendum omni possibili conatu; nisi renovare universos mores, novamque instituire vivendi methodum fortiter, & magnanimiter velint; numquam ab hac peste se se liberabunt. Contra si hæc omnia, quæ sane illorum vires non excedunt, agere velint, paradysus patet, misericordia divina veniam spondet, prospera omnia evenient. Si videas istos serio revera agere, sordes exuere, putorem evomere; tunc evulsis pravis humoribus, validissimas sacramentorum medicinas applica: erga Sanctos, & præcipue B. Virginem puritatis matrem devotionibus munito, & ceteris indicatis remediis plus minusve obarmato. Sed repeto, absolutionem denega, usquedum emendantur. Revolve totam XII. sæculorum antiquitatem, & nullibi invenies, absolutionum facilitate eiusmodi peccatores curatos, sed ieiuniorum, ciliciorum, precum, meditationum severitate emendatos.

XXIV. Duo addo. Primum. Paucos ex iis lucraberis, quia pauci sunt electi. Alterum. Quælibet regula suas habet appendices. Communiter, & ut plurimum doctrinam datam veram puto. In praxi tamen temperanda est pro circumstantiarum diversitate. Numquam ex parte tua ad desperationem aliquem adiges. Quod ut evites, semper blando, sed robusto & efficaci sermone peccatorem alloquere: benignissime, nedum benigne, illum excipe, tracta, dimitte. Numquam esset loquendi finis, si ea omnia quæ huc pertinent, dicere vellem. Sed pauca quæ dixi, fat erunt. Et ut errandi periculum declines, si vides bina, vel trina absolutione te posse infirmum curare, esto in misericordia dives. Emendatio peccatoris securior omnibus regulis est norma vel impertiendi, vel denegandi absolutionem. Et de hoc satis.

XXV. Quæst. XIV. Utrum suspendere Confessarius debeat absolutionem periurii, & blasphemie consuetudinariis? Resp. Opinione paradoxa quæ plures iuniores vexere ad honestanda periuria, & blasphemias, fuscè descripti Tom. IV. in Decal. diss. VII. cap. vi. ubi regulas tradidi, quomodo se Confessarius gerere debeat cum eiusmodi recidivis. Ne actum agam, vide dicta ibid.

XXVI. Quæst. XV. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum debitoribus morosis, seu solutio-

nem, & restitutionem procrasinantibus? Resp. Licet pluries dictum sit, hos non esse absolvendos, nisi prius, cum possint, solvant, & restituant; tamen iterum monendum esse Confessarium duxi, ne excusationibus & pretextibus, quos allegare isti solent, fidem adhibeat. Dilatio solutionis & restitutionis occasio est, & quidem valida & fortiter alliciens. Quo maior erit dilatio, eo erit restitutio difficilior. Severitas in hoc negotio est summa clementia & erga poenitentis animam, & erga creditores. Benignitæ plures facilitate absolvendi eiusmodi debitores procrastinantes, crudeles sunt tum in poenitentes, tum in creditores, opifices, mercatores, & mercenarios. Obvia est doctrina S. Augustini *epist. clxii. ad Macedonium. Pessimum hominum genus commemoras, cui poenitendi medicina omnino non prodest. Si enim res aliena; propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur; non agitur poenitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum; sed, ut dixi, cum restitui potest. Communiter qui possunt, non solvunt, quia potentes sunt. Inferiores coguntur ad solutionem, & pauperibus nemo suam fidem pecuniam, aut bona. S. Carolus Borromæus in Synodo I. Mediolanensi. Caveant Confessores ne ante debitam satisfactionem illos absolvant quibus cum facultas adsit aliena restituendi, vel legata quæ ad pias causas facta sunt, persolvendi, illis quæ, ut id facerent, superiori confessione præceptum sit, præstare tamen neglexerunt, exceptis iis qui periculose ægrotant; quos tamen moneant, ut quæ debent quamprimum solvant. Plurima hic essent rescribenda Synodorum decreta quæ vetant absolvi eiusmodi debitores. Sed hæc satis sint.*

XXVII. Quæst. XVI. Quomodo se gerere debet Confessarius cum iis qui solum peccata venialia confitentur, si dultat de eorum dolore, & proposito? Respondeo. Etiam de hoc supra locuti sumus. Quare paucis rem expediemus. Duo sunt hominum genera qui materiam necessariam communiter non ferunt. Plures rustici, & iusti homines. Primi sæpe ob ignorantiam crimina sua patefacere nesciunt, atque adeo dolorem verum non concipiunt. Isti caritate, & patienti benignitate instruendi a Confessario sunt. Difficile est quod prudens & experrectus Confessarius non inveniatur in istis materiam, de qua concipere dolorem facile nequeant. Omissiones amandi & colendi Deum, ingratitude ad tanta illius beneficia, abusus tot gratiarum, occulta superbia, iræ, imprecationes, & innumera alia sunt, quæ materia veri doloris, & propositi necessarij ad absolutionem esse queunt. Iusti, qui peccata venialia confitentur, aliquid aut mortale præteritum, aut veniale peculiare, & inter hæc gravius, confiteri debent, ut securius dolorem concipiant. Si

revera iusti sunt, non est communiter ambigendum, quin dolorem verum, propositumque necessarium habeant. P. Natalis ab Alexandro *Lib. II. art. 7. reg. 20.* contendit, iustos qui sola venialia confitentur absque necessaria contritione, dummodo ad sacramentum accedant animo sese exercendi in actibus religionis, & obtinendæ sacramentalis absolutionis, non committere sacrilegium. Primum ego hypothese hanc vix admittere possum: qui enim revera iusti sunt, non accedunt ad sacramentum absque vero dolore. Verum, hypothese admittitur, sententia P. Natalis mihi non probatur. Sacramentum enim poenitentiae exigit verum dolorem, tamquam materiam necessariam, sine qua sacramentum non fit. Ergo profanatur, dum absolutio, necessaria materia deficiente, impertitur. At, inquit P. Natalis, inter prodesse, & letaliter obesse, medium intercedit, nec prodesse, nec obesse, vel etiam parum prodesse. Hæc regula non videtur huic quæstioni quadrare. Nam aut fit sacramentum, aut secus. Si primum, prodest. Si secundum, obest, & quidem letaliter, cum sacramentum frustratur. Ceterum, ut dixi, in praxi vix talia contingunt, & aliunde nobis hæc occulta sunt. Omnes ergo curent, antequam accedant ad hoc sacramentum, implorare a Deo verum dolorem, & constans propositum. Numquid clementissimus Deus iustis ipsis enixe precantibus donum istud denegabit?

XXVIII. Quæst. XVII. Quomodo se gerere debet Confessarius in præscribenda confessione generali? Respondeo. De iterandis confessionibus dictum supra est *dis. III. cap. XII.* Brevissime nunc dico, Confessarium etiam in hoc, sicuti in aliis, cavere extrema debere. Sinceri poenitentes plus iusto repetere confessiones generales vellent. Poenitentes larvati numquam generalem confessionem facere curant: quia peccandi consuetudinem relinquere nollent. Regula certa & præcisa pro eiusmodi confessionibus generalibus designari nequit. Recidivi, habitibus pravus, vel consuetudine peccandi irretiti, inducendi communiter sunt ad generalem confessionem totius vitæ. Quid, si in medio vitiosæ vitæ generaliter confessi fuerint, & postea relapsi eandem viam malam arripuerint? Facienda ne tunc ab initio vitæ pravæ generalis confessio? Id ex circumstantiis iudicabit prudens Confessarius. Non leve fundamentum suspicandi est nullam fuisse generalem confessionem, postquam non aliquando ex inopinata gravi tentatione, vel occasione, sed frequenter poenitens relapsus est, & præter propter eandem pravam peccandi consuetudinem persecutus fuit. Spontanea confessio non est signum sinceræ conversionis, ut docent communiter Probabilistæ plurimi. Quare diligenter advertat Sacerdos ad vitæ tenorem, & ad omnes circumstantias, ut prudenter definire valeat, necessaria

nec

nec ne sit confessio generalis. Facta semel generali confessione, si poenitens conversus sincere fuerit, non repetatur, præsertim si poenitens dubiis, & scrupulis exagitetur. Quia tunc generalis confessio non minuit, sed auget scrupulos.

CAPUT XI.

Diluuntur nonnulla Benignistarum Sophismata, & aliqua axiomata pro evangelico poenitentium regimine assignantur.

I. **F**USe disputatum est de impertienda, de suspendenda, de differenda absolutione. Numquid satis? Non sane, si gravitas negotii, si abusus spectentur absolvendi indignos. Iuniores plurimi exaggerant clementiam, benignitatem, misericordiam erga consuetudinarios: vociferantur contra Rigiditas, qui docent non esse istos absolvendos, nisi ex fructibus poenitentiae prudenter deprehendantur contriti. Clamant; Cave a Rigiditas, cave a Rigiditas. Buccinant; Rigorismum usquequaque grafari. Quam sint eiusmodi voces falsæ, testis est universus populus christianus, qui videt, & palpat, Laxissimum, non Rigorismum inundare, & dominari. Quæ ex eiusmodi partium studio consequantur absurda, & damna, solus Deus, qui omnia iudicaturus est, comprehendit.

S. I.

Diluuntur Sophismata contra dilationem absolvendi frequentem recidivos, & consuetudinarios.

II. **O**pponunt 1. Sacerdotes probi, & docti perquam raro dimitunt peccatores recidivos frequenter relabentes, & consuetudinarios onustos flagitiis absque absolutione. Numquid damnabis istorum praxim? Ergo raro differenda absolutio est. Resp. Hoc sophisma, a communi praxi & multitudine repetitum, fuit semper, inquit Augustinus, magna tentatio. *Numquid omnes non faciunt? Numquid perditurus est Deus tot turbas?* Et S. Bonaventura *de usu clav. part. I. cap. IV.* inquit: *Si autem cogitas, quia tota die contrarium fieri videmus, respondeo: Tanto peius. Et qui hos canones non servant, gravissime peccant.* S. Thomas de Villanova: *Quid Ecclesiam Dei hodie perdit, nisi Confessarium blandiens adulatione, delinens, demulcensque assentatio?* Similia ex Ven. Bellarmino supra relapsi. Miror P. Claudium La-Croix ausum fuisse horum Sanctorum testimonia deludere vanissimis commentis. Inquit enim *Lib. VI. part. II. n. 1741. & seq. Loquitur (S. Thomas) de illis qui ex respectu humano tacent, & querunt placere poenitentibus non arguentes, quando, & quomodo deberent.* Dubio procul de istis loquitur. Neque enim in mentem alicuius venit, S. Thomam, & Bellarminum loqui de Confessariis doctis, probis, zelo Dei flagrantibus, qui omnia ad maiorem Dei gloriam operantur. At quis Confessarium, quis Casuistarum docuit umquam, absolvendos omnes

sponte, & serio confitentes, ut placeant omnibus, & ob humanos respectus? Nemo unicus docet, & credit ob tales fines sacramenta ministranda esse; sed omnes opinionum benignitate, & novo opinandi modo præventi, certo credunt, sic agendum esse ad maiorem Dei gloriam, & ad implendum paradysum. Et ideo clamant: *Hodie facilius peccata dimittuntur quam committantur.*

III. **O**pponunt 2. Si negetur, aut differatur absolutio, poenitentes turbantur: Confessarium autem est consolari, & tranquillitate donare mæstos. Resp. S. Paulus gaudebat se contristasse Corinthios ad poenitentiam. *Quæ enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur.* II. Corinth. VII. Melius est ut turbentur, & disponantur gemitibus, & fletibus ad veram poenitentiam, quam experiantur æternam conturbationem impoentibus imminentem, de quibus Sap. V. dicitur: *Turbabuntur timore horribili.* Contra hanc tranquillitatem clamat *Lib. de lapsis* S. Cyprianus: *Irrita & falsa pax, periculosa dantibus, nihil accipientibus profutura.*

IV. **O**pponunt 3. Quando poenitentes sponte accedunt ad confessionem, sincero desiderio ambiunt absolutionem, & Dei gratiam recipere. Ergo absolvendi sunt. Resp. Poenitentes magna in parte putant se a criminibus absolutos esse, quoties confitentur; quemadmodum rei in foro exteriori absolvuntur a iudice pro tribunali sedente. Quare verum est istos desiderare absolutionem a Confessario, sicut omnes scelesti cupiunt absolvi a iudice. Sed simul cum absolutione a præteritis criminibus volunt futura committere. Omnes peccatores etiam obstinati duo pugnantia cupiunt, peccare, & salvari. Vanissimum igitur est poenitentiae indicium, spontanea confessio, & desiderium absolutionis, nisi alia graviora argumenta appareant. De his S. Ambrosius *Lib. II. de Poenitent. cap. IX.* inquit: *Hi non tam se solvere cupiunt, quam Sacerdotem ligare. Suam enim conscientiam non exuunt, Sacerdotis induunt.*

V. **O**pponunt 4. Scandala oriuntur ex dilatione, & denegatione absolutionis. Nam adstantes, dum vident poenitentem aut non absolvi, aut non accedere ad communionem, arguunt esse indignum absolutione. Vitanda autem est infamia & scandalum. Resp. Infamia hæc imaginaria est, & chimærica. Mirum, quod hæc obtrudere audeant! Scandalum patitur christianus populus, quod videat amafios, & amafias perseverantes in reciproco impudico amore, simulque frequentare sacramenta, & vi novi Benignissimi absolvi. Scandalum patitur Christianismus, quod videat corruptela, numquam rescindi post tot absolutiones. Verum de hoc alibi dictum est. Innocentius III.

Lib. IV. de myst. Missæ cap. XIII. inquit: Peccator debet potius eligere ut abstinendo reddatur suspectus, quam communicando manducet indignus.

VI. Opponunt 5. Evenire potest ut pœnitentes dimissi absque absolutione interim moriantur, æternumque pereant. Resp. Qui sunt quos metus iste pulsatur, quique istius versutæ formidinis prætextu extorquere a Confessario absolutionem vellent? Sunt illi qui non per hebdomadas, & menses, sed per annos & lustram vitam profus ethnicam duxerunt; qui in medio flagitiorum, & impuritatum cœno læto animo volutati sunt; quin ullo Dei, mortisque pavore tangerentur. Quem latet, timorem hunc spectrum diaboli esse, quæ miseris unam, quæ superest, ad Deum sincere sese convertendi, viam præcludat? Vaferrimus hostis timorem eripit, ut in scelera compellat miseris; post timorem incutit, ne scelera dignis pœnitentiæ fructibus eluantur; quemadmodum sæpe ad pudenda perpetranda animos adiecit, & deinde pudorem opponit, ne commissa turpia manifestentur. Ceterum, ut excusationis istius, alioquin communis & frequentis, levitatem ostendam, peto: nonne diuturna experientia constat, præcocem illam absolutionem, quam tantopere flagitant, non aliud præstituram, nisi ut pauculis diebus flagitiorum cursum abumpant, rursus resumpturi per menses, & annos? Quo vero saluberrima absolutionis dilatio pertinet? Ut inveterata vulnera tua congruis remediis ad sanitatem disponat, ut criminum radices altius animo tuo detixæ severioris pœnitentiæ machæra præcidantur. Mortem obire absque absolutione pertimescis, si quousque tu dignis christianæ pœnitentiæ operibus ad illam suscipiendam te præparaveris, protrahatur? Recogita miser, quam sit christiana professione indigna hallucinatio tua. Numquid temerario fortunæ casu accidit mors tua? Numquid Deus suprema sua voluntate, æternisque providentiæ suæ legibus vitam, mortemque tuam non moderatur, non regit? Porro si infinita illius benignitas tibi vitam servavit illo ipso tempore quo istius vitæ beneficio ad peccandum abutebaris; numquid vitæ usuram tibi subtrahet, cum ipsius gratiæ impulsu reliquum vitæ tempus flagitiis tuis desendis, expiandisque consecraveris? Quid? Clamat Paulus: divina patientia in mediis criminibus, & per impœnitentiam thesaurum iræ coacervantem, ut ad pœnitentiam te adduceret, pertulit; & cum evangelicæ pœnitentiæ viam ingressus fueris, te funestæ morti deseret? Tu vero, o Confessari, sic hunc pœnitentem alloquere. Laudo, quod timeas ne non absolutus moriaris. Quid inde? Ideo ne ego improvida absolutionis facilitate sacrilegiorum tuorum particeps fa-

ctus, eidem me damnationis periculo committam? Tu, ne absolutione destitutus moriari, times: & ego reformido ne, me absolvente in terris, a Deo in cælo condemneris: timeo ne fallacem tibi pacem ingeram, quæ altius te vitiorum somno demergat, & memetipsum criminibus irretiam, dum degeneri clementia ea palpo, & foveo, quæ non nisi ærumnis, & laboribus, ut Tridentinum monet, elui possunt. Audi Cyprianum sic episcopi. II. fantem. *Quis enim non mortuus vivificari properet? Quis non ad salutem suam festinet? Sed præpositorum est præceptum tenere, & vel propitios, vel ignorantes instruere, ne qui ovium pastores esse debent, tanti fiant: ea enim concedere quæ in perniciem vertant, decipere est: nec erigitur sic lapsus, sed per Dei offensam magis pellitur ad ruinam.* Tandem, ut istius iraudulenti timoris fascinum penitus excutiam, nonne Sacerdos omnis pœnitentem, cuius absolutionem distulit, morte repentina impendente oppressum, etiam si iterare confessionem nequeat, absolvere valet? Deinde concedamus, contingere perraro posse ut inopinata morte absolutionis expertis corripatur. Cedo: pœnitens cui absolutionem differit, aut ficto, aut sincero animo pœnitentiæ operibus dat operam? Si primum, indignum absolutione est, iusteq; repellendus. Si autem vero dolore criminum ac vehementi permotus, gemitibus, lacrymis, precibus, elemosynis expiare scelera conatur, etiam si ante absolutionem, quam votis omnibus exoptat, morte repentina decedat, numquid diffidendum de eiusdem salute est? Ecclesia semper in Christi pace defunctos habuit qui in pœnitentiæ studio diem obire extremum, & pro iisdem sacrificia Deo obtulit, ut Concilium Carthaginense IV. can. lxxix. declarat. *Pœnitentes qui attente leges pœnitentiæ exequuntur, si in casu, in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis subveniri non possit, memoria eorum in orationibus, & oblationibus commendetur.* Plurimos aliorum Conciliorum canones prætereo. Postremum sanctissimi tot sæculorum Patres, qui puriori sapientiæ divinæ lumine perfusi fuerunt, vanissimum istius repentinæ mortis metus terriculamentum contententes, absolutionis beneficium recidivis inveteratisque peccatoribus, non per aliquot aut hebdomadas, aut menses, sed per annos præcrastinabant. Hæc Confessarii, missis plurimum recentiorum Casuistarum ineptis opinationibus, serio recogitant, & altius animo illud Augustini effatum sibi defigant: *Si cito rediret homo ad pristinam beatitudinem, ludus illi esset peccando cadere in mortem.*

VII. Opponunt 6. Tribunal pœnitentiæ sedes est misericordiæ. *Quacumque hora ingemuerit peccator, salvus erit.* Et Christus Dominus non septies, sed septuagies septies remittenda esse pecca-

peccata ait. Ergo absolventi omnes sunt. Resp. In universa Scriptura non reperitur textus primus, sed solum *Ezech. xxxiii.* dicitur: *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua.* Videndum igitur num peccatores revera conversi sint ab iniquitate. Quando frequenter diuturno tempore in mortalia scelera relabuntur, se non esse conversos indicant. Ideo probandi sunt, ut prudenter absolvi valeant. Ad aliud testimonium, quod de condonandis iniuriis nobis illatis opponitur, dicimus, utique septuagies septies, id est absque numero absolventes pœnitentes esse, dummodo sint dispositi. Si reputari dispositi deberent eo ipso quod sponte accedunt ad confessionem, & cupiunt absolutionem, absolvi deberent omnes consuetudinarii, versantes in occasione proxima, concubinarij, omnesque vel obstinatissimi; quod neque Benignitas admittunt. Tribunal pœnitentiæ sedes misericordiæ est pro omnibus illis qui illam volunt. At nisi ipsi sincere dependant peccandi voluntatem, fructus huius misericordiæ suscipere nequeunt.

VIII. Opponunt 7. Experientia compertum est, pœnitentium qui absque absolutione dimittuntur, paucos redire. Si absoluti fuissent, fortassis veniam obtinuissent. Ergo minus malum est absolvere quam differre. Resp. Digna tanto argumento consequentia. Experientia compertum est, eiusmodi pœnitentes dimissos absque absolutione, sed sanctis adhortationibus (ut fieri semper debet) excitatos ad veram pœnitentiam non reverti? Ergo manifesta experientia constat istos omnes esse fictos pœnitentes, & irrisores, ut inquit Augustinus, veræ pœnitentiæ. Si enim sincero pœnitendi desiderio flagrarent, ad Confessarium redirent. Sed non revertuntur aut quia ficti pœnitentes sunt, aut quia continuo inveniunt Benignitas, qui illos absolvent, & hæc est communior non reditus causa: & hoc est illud horrendum quod in domo Dei se vidisse, post Jeremiam, luget S. Thomas Villanovanus.

IX. Opponunt 8. Si ad absolutionem, veramque pœnitentiam requireretur notabilis emendatio, & rarus relapsus, pauci forent absolutione digni, & maiori ex parte essent repellendi. Heinc Christiani destituti essent efficacissimo sacramentorum remedio, & desperationi traditi laxarent impotentius peccatis habenas. Heinc est quod docti & prudentes Confessarii communiter omnes absolvent, paucissimis exceptis, ne sacramentorum frequentia in desuetudinem abeat. Resp. Ut ab ultimis incipiam, Confessarii qui communiter absolvent recidivos frequenter relabentes, & consuetudinarios, in causa sunt cur isti non emendantur, ut Patres, & Concilia testantur. Si enim omnes Confessarii secunde Ecclesiæ leges, ut tenentur, agerent, homines vitiosi pœnitentiæ imaginem formarent diver-

sam omnino ab ea quam hodie effinxerunt. Quia Christiani ab infantia videre peccatores alluescunt sacramenta frequentare, & totam vitam ducere in perpetuo confessionum, & relapsuum circulo, sibi persuadent, pœnitentiam christianam sitam esse in hac sacramentorum, & relapsuum frequenti & fere continuata vicissitudine. Peccata horrorem amifere, & vera pœnitentiæ christianæ imago apud ipsos perit. Quod si contra ab infantia videre inceperent exclusos a sacramentis qui mores non reformant, qui publica periorum, blasphemiarum, ludorum, comœdiarum, fornicationum scandala non removeant, & a frequentia peccandi non abstinent, aut a peccatis abstinerent, aut a sacramentis. Ec cum professio christiana consistere absque sacramentis nequeat; ideo a peccatis abstinerent, ut frequentare sacramenta possent. Porro quod plurimi Confessarii, degeneri benignitate decepti, absolvant contra & leges, & spiritum Ecclesiæ eiusmodi frequenter relabentes: ideo ne alii Confessarii fovere tantam corruptelam possunt? In mentem sæpe revocanda & Conciliorum, & PP. axiomata. Concilium Lateranense: *Sane inter cetera unum est quod sanctam maxime perturbat Ecclesiam, falsa videlicet pœnitentia.* Concilium Rothomagense: *Nimia facilitate, & frequentia indulgendi omnia graviora crimina ecclesiastica disciplina enervatur &c.* Quid, si quæ Clerus Romanus ad Cyprianum scripsit, & Cypriani testimonia huc transcriberem? Sed ea dedi supra.

X. Opponunt 9. Doctrina hæc de dilatione absolutionis Iansenistis triumphandi materiam porrigit, & Rigorismum promovendi: nam & ipsi a sæculo & amplius hanc promovent doctrinam contra benignos Casuistas. Resp. Lutherus occasionem dedit corrigendi plures quorundam Ecclesiasticorum abusus, & scandala, reformandi disciplinam in non paucis punctis collapsam. Ergo propugnanda, & observanda non est disciplinæ reformatio, ne Lutheranis triumpho occasio detur? Quis crederet talia obtrudi paradoxa potuisse? Deserenda ne veritas est, propterea quod & hæretici ipsi talem defendunt veritatem? Paradoxon est adeo portentosum, ut indicari, non confutari mereatur. Et tamen (quis crederet?) Casuistæ nonnulli laxas opiniones fuco benignitatis illitas defendunt, ut longius recedant a Iansenistis. Hæc autem persuasio est, supra quam dici potest, perniciofa. Communiter cuiusque fere ætatis, ut alias ex S. Augustino adverti, hæretici ansam oblatrandi adversus Ecclesiam catholicam ex relaxata morum disciplina arripuerunt. Secura via obstruendi ora & Iansenistis, & Lutheranis est morum sanctitas, est doctrinæ, non fidei modo, sed etiam morum, integritas & veritas. Quid iuvaret liberare a gehenna fideles ob peccata contra si-

dem, si in orcum ruerent ob scelera contra mores? Quid clamitant Rigorismum in dies crescere? Sileo nunc Auctorum nomina. Ubinam Rigorismus iste vel in Italia, vel in Hispania, vel in Germania? Si praxis spectetur, an non grassatur, an non inundat Laxismus? Si libri legantur; in quo Catholicorum libro Rigorismus damnatus, aut damnandus reperitur ex iis qui Catholicorum manibus teruntur? Prodatur in medium immanis iste Rigorismus; & quod ad me attinet, acrius & fortius, pro modulo meo, quam Laxismus, profligabo. Quid ergo imperitis lectoribus imponitur, in dies crescere Rigorismus: quia communiter omnes docti, & a partium studio liberi detestantur Probabilissimum, & quæ inde necessario consequuntur absurda? Verum de hoc alibi fufius.

XI. Opponunt 10. Ecclesia scit praxim satis universalem, & valde communem absolventi fere omnes accedentes ad confessionem; & tamen non reclamationem. Quid quod ipsa Ecclesia annuam in Paschate confessionem præcipit? Resp. Hæc sunt robusta argumenta, quibus propugnatur illa quæ appellatur benignitas. Nolo meis, sed P. Elizalde celeberrimi Iesuitæ Lib. VI. q. xx. §. 2. verbis hoc refellere paradoxon. „ Respon-
„ deo (inquit) per instantiam. Nam Deus etiam
„ imponit præcepta, quæ præcise esse frangenda;
„ & tamen nullitatem sciendo, nemo sacramen-
„ tum administrare potest. Ecclesia itaque
„ non nulliter confiteri, sed confiteri iubet, &
„ Deus bene confiteri. Quod si nulla, vel sacrile-
„ ga fiat confessio; pœnitenti, vel Confessori, vel
„ utriusque hoc tribuitur, non Ecclesie, neque Deo.“
Fateor, me non parum mirari autum non pau-
corum iuniorum qui sic fantur, *Hec est praxis
totius Ecclesie*, dum de absolventis recidivis fre-
quenter relabentibus sermonem habent. Quid? Di-
sciplinam quam plures laxioris Ethices Casu-
istæ propugnant, vocare illos haud pudet praxim
totius Ecclesie? Non advertunt, occasionem,
quam Lutheranis, Calvinianis, & Iansenianis
detrahendi sanctæ, & immaculatæ Ecclesie ca-
tholicæ disciplinæ præbent, dum Caramuelis,
Dianæ, Escobarii, Tamburini, Zanardi, Spo-
rerii, La-Croisii, Viva, Pasqualigi, aliorumque
similium opiniones Romanæ Ecclesie discipli-
nam appellare audent? Ecclesia continenter in
suis Conciliis clamant, in clamatque contra & fal-
sam laicorum pœnitentiam, & præcocem Con-
fessoriorum absolventi facilitatem: & isti præ-
properum absolventi morem disciplinam Eccle-
siae appellant?

S. I I.

Nonnulla axiomata ex probatissimis
Auctoribus descripta.

I.

Viam arctam aperte Scriptura docet. Viam
arctam semper oppugnant homines

mundani. En duas doctrinas, & duas traditio-
nes diversas. Verum quæ divina est, nos iusto
efficiet, non quæ humana. Facile igitur eligere,
quæ ducit ad vitam, potes.

I I.

Tanta est sæculi perversitas, ut fatuus ha-
beretur Christianus qui non nisi Evangelii idio-
mate loqueretur, qui persecutiones diceret bea-
titudinem, paupertatem bonorum maximum,
contemptum rem summe utilem, & in rebus ad-
versis cum amicis suis gauderet.

I I I.

Magnum discrimen statuendum est inter illud
quod Ecclesia sola benignitate tolerat, quod fert
cum dolore, & quod non invita permittit.

I V.

Severitas nimia pro lege, benignitas nimia pro
libertate: extrema duo opposita, ambo cavenda.
Iusta vel severitate, vel benignitate utatur Con-
fessarius, prout expediens salutis pœnitentis iudicaverit.
Rigor sæpe est remedium necessa-
rium, sine quo peccatores carnales vix salutem
assequuntur. Putida vulnera absque igne & fer-
ro communiter non sanantur. Ut inter hæc ex-
trema rectam viam teneas, divinum lumen est
implorandum. Omnes clamant, declinanda esse
extrema, & pauci sunt qui declinent.

V.

Cavendum pro hodiernæ Ecclesie usu habere
relaxationem investam ab opinandi modo, quem
in christianam Theologiam irrepsisse deplorat
Alexander VII. Mitigata quidem fuit Ecclesie
disciplina, sed non destructa. Spiritus pœnitenti-
æ idem semper fuit, est, eritque.

V I.

Viam quantumvis rectam, iustamque teneas,
difficile evitabis censuram, dum veras pœnitenti-
æ regulas prædicabis, dum adhærebis solidæ
doctrinæ Ecclesie, in Conciliis, & SS. Patribus ex-
pressæ, dum intrepide, & modeste abusus illi op-
positos, & directores qui ab ea deflectunt, damna-
bis. Pro auditorum genio vel nimium laxus eris,
vel nimium rigidus. Præiudicia frequenter sola
consuluntur, & in iudicando persona attendi-
tur. At si nuda placeret veritas, etiam ex inimi-
ci ore susciperetur: nec zelus prudens & mode-
ratus pro pœnitentia, ut sæpe fit, haberetur pro
Rigorismo.

V I I.

Præceptum Christi est veritatis sive fidei, sive
morum, coram hominibus manifestandæ, omni
humano respectu proculcato. Si magnum scelus
est in conspectu infidelis tyranni furentis, & ad
bestias, ad patibula, ad durissima tormenta da-
nantis, fidei doctrinam negare, quanto horren-
dus crimen est coram ipsis catholicis fratribus
erubescere evangelicam morum doctrinam, &
ob auram popularem, ob politicas rationes sile-
re, obmutescere, canes mutos agere?

V I I I.

V I I I.

Magna tentatio est consuetudinis prævalen-
tis, & multitudinis auctoritas. Consensere iura
peccatis, & cœpit licitum esse quod publicum
est. Multitudine laxæ morum regulæ defendun-
tur. *Væ tibi* (exclamat Augustinus Lib. I. Con-
fess. cap. xvi.) *flumen moris humani. Quis resistet
tibi? Quamdiu sicaberis? Quousque volves Evæ
filios in mare magnum & formidolosum, quod vix
transiunt qui lignum conscenderint? ... Quis au-
tem penulatorum Magistrorum audiat aure sobria
ex eodem pulvere hominem clamantem & dicen-
tem: Fingeat hæc Homerus, & humana ad deos
transferebat? Divina mallem ad nos. Sed verius
dicitur, quod fingeat hæc quidem ille, sed homini-
bus flagitiosis divina tribuendo, ne flagitia puta-
rentur, & ut quisquis ea fecisset, non homines per-
ditos, sed cælestes deos videretur imitatus. Et ta-
men, os fumen tartareum, iactantur in te filii ho-
minum cum mercedibus, ut hæc discant: & ma-
gna res agitur, cum hoc agitur publice, in foro, in
conspectu legum.*

I X.

Abiciendum, quantum fieri potest, omnique
conatu, factionis nomen, & partium studium.
Plures pereunt, quod, inconsulta veritatis cau-
sa, ex genio unam præ altera partem defenden-
dam præferendamque suscipiant. Viti adhæren-
dum est, inquit Paulus. *Ego autem Christi*. Sub
hoc duce militiam agimus omnes. Istius Magistri
discipuli omnes sumus. Quæ, & quo ivit Domi-
nus, ire debent & servi. Christiani a Christianis
non distinguuntur novis nominibus.

X.

Quatuor novercæ veræ prudentiæ (inquit
Cicero Christianorum, Ludovicus Granatenfis
Lib. II. duc. pecc. part. I. I.) evitentur, quæ sunt
præcipitatio, affectus, pertinacia, vana ineptia.
Præcipitatio namque non deliberat: affectus ex-
cæcat: pertinacia bonis consiliis portam occludit:
vana ineptia quamcumque deliberationem
ingreditur, eam sine fructu dissolvit. Extrema
fugiamus: Virtus enim, & veritas medium tenent.
Numquam igitur omnia simul sunt repre-
hendenda, numquam omnia simul probanda,
numquam omnia negare, numquam omnia cre-
dere, numquam omnia non credere debemus.
Numquam ob delictum paucorum damnandi
multi, numquam ob sanctitatem aliquorum om-
nes iustificandi sunt.

X I.

Casuistæ qui Scripturarum, & Patrum vesti-
giis insistant, legendi sunt. Propterea quod opi-
niones laxas docent, non ideo despicientes
sunt illorum veræ opiniones. Sæpe utiliter legi
possunt, si separetur pretiosum a vili. Semper
etiam, ubi errarunt, excusanda, & in bonum fi-
nem interpretanda est illorum mens. Idcirco
præsumendum est illos ipsos improbare proprias
laxas opiniones velle, quæ prudenter, & gravi

fundamento iudicantur Christianorum moribus
perniciosæ. Manifesta hallucinatio est, existi-
mare lædi eorum famam, dum ipsorum opinio-
nes a vero defectentes corriguntur. Extremam
cladem vel nolentes Ecclesie inferunt qui pro
eorumdem opinionibus revera laxi pugniant.
Nihil iniquius quam errorem quorundam pri-
vatorum adscribere communitati, quæ eorum
sententias damnat. Nihil dementius quam da-
mnare Casuistas omnes, propterea quod non nul-
li errarunt.

X I I.

Sicuti cuicumque privato vetitum est ferre
censuras in libros, aut opiniones in quas Ecclesia
suum non pronuntiavit iudicium; ita singulis
licet quaslibet opiniones, vel libros qui a veri-
tate sive fidei, sive morum declinare iudicantur,
refellere, & Ecclesie iudicio deferre, ac subiice-
re.

X I I I.

Dum Evangelium aperte loquitur, nihil opus
est Casuistis. Sæpe consuluntur Casuistæ, ut
aliqui reperiantur qui aperta Evangelii testimo-
nia contraria carni & sanguini, aliquo interpre-
tamento delibata inflectant, & accommodent
propriis cupiditatibus; quemadmodum litigantes
sæpe consulunt advocatos plures, ut aliquem
tandem invenient qui sibi saveat. Audi Augusti-
num. (serm. xlii. de verb. Dom.) *Multi a nobis
consilia mala petunt, consilia mentienti, circum-
veniendi, putantes, quod placeant talia nobis. Sed
in nomine Christi, si Domino placeat quod dicimus,
nullus talis nos tentavit, & invenit quod vole-
bat in nobis. Quæ periuria, mendacia, & frau-
des vanis restrictionum mentalium commentis
hodie a quibusdam non honestantur?*

X I V.

Omnes in hac regula conveniunt. Confessari-
us tum solum absolutionem impertiat, quan-
do prudenter iudicat pœnitentes esse rite dispo-
sitos. Nihil verius. At plures Casuistæ docent,
tunc Confessarium prudenter indicare rite dis-
positos pœnitentes, quoties isti sponte accedant
ad confessionem, & ore serio testentur se do-
lere, & propositum habere non peccandi; quam-
vis nulla præcesserit emendatio & frequentes
relapsus ostendant fictum illorum dolorem, &
mendax propositum. Praxis non differendi istis
absolutionem contraria est doctrinæ Ecclesie;
idcirco improbanda.

X V.

Confessarius non est dominus, sed dispensa-
tor sacramenti. Debet ergo illud administrare
secundum regulas Ecclesie, descriptas in decre-
tis Synodorum, & Episcoporum, in Patribus,
in Scripturis. Plures Casuistæ legi possunt, ac
semper præ oculis habendæ sunt regulæ ecclesia-
sticæ, contra quas nihil valent Casuistæ. Si pec-
catores insurgant adversus Confessarium officio
suo fidelem, eumque traducant tamquam Rigo-
ristam, Iansenistam, phanaticum: nec miretur,
nec absterreatur. Audi Cyprianum Lib. de ta-

psis sic fantem. O tuam nimiam, furiose, demeritiam? Irascere et qui abs te avertere iram Dei nititur: ei minaris qui pro te Domini misericordiam deprecatur; qui vulnus tuum sentit, quod ipse non sentis, qui pro te lacrymas fundit, quas ipse forsitan non fundis. Oneras adhuc crimen, & cumulas.

XVI.

Tribunal poenitentiae thronus est misericordiae. Neminem illorum quibus imperare abolutionem Confessarius nequit, asperere & superciliose dimittat; sed omni patientia, & benignitate, blando sermone, & rationum momentis persuasivum efficere studeat, & conetur, se abolutionem suspendere, & differre, quia sic necessario postulat vera illius infirmitatis cura. Si oppositum ageret, & propriam, & illius animam proderet, sacrilegiumque perpetraret. Nulum non moveat lapidem, quo persuadeat hanc esse servandam methodum. Omnes Confessarii rudes, aut negligentes, & qui non administrant sacramentum poenitentiae, nisi ex mera consuetudine, ipsi indigni sunt abolutione. Confessarius qui audit confessionem talium Confessariorum, debet eos examinare, & propriae, & illorum animae consulere.

XVII.

Error est opinionem laxam & commodam existimare poenitentem quam maxime faventem. Ea sola maxime favet quae ipsum securius, & citius a peccato revocat. Christiano nihil favet quod ipsum a Deo suo abducit. Neque opinio aequo rigidior habenda est tuta. Ea sola tuta quae vera, & eo tutior, quo verior.

XVIII.

Non facile credimus homini in eadem re in qua datam fidem sefellit. Si bis verba dedit, non credimus tertio absque cautione sufficienti; aut saltem nisi cogat gravis, & singularis causa. In rebus ad Deum spectantibus non minor adhibeatur prudentia quam quae adhibetur a filiis saeculi in rebus mundanis. Si non minus amaretur sanguis Christi quam propria utilitas, aut pecunia; profecto non exponeretur profanationi facilitate tam temeraria. Futilis excusatio: si abolutionem non dederit, alius dabit. Dum certo iniusta est, nonne praestat ut alius quam tu sacrilegium committas? Hic peccator tibi saepius confessus fuit immane facinus: nunc melius dispositum censet? Videtur ne magis compunctus? Brevis dilatio ostendet.

XIX.

Medici opportunam medicinae applicationem dignoscunt ex sanitatis effectu. Medicina poenitentiae suapte natura efficacissima est. Si pluries applicata non sanat, signum moraliter certum est, aegroti indispotionem impedire effectum. Quemadmodum Ecclesia saepe absolvit quos non absolvit Deus, quia eam decipiunt; ita contra interdum vera contritio nonnullos co-

ram Deo absolvit quos Ecclesia pro aliquo tempore ligatos tenet: quia prius decepta prudenter suspectas habet illorum pollicitationes, & nequit occulta cordis penetrare, ut cognoscat interiorum conversionem.

XX.

Iustificatio christiana suapte natura stabilis, constans, & firma est. Qui revera conversi sunt, per se, ut sic loquar, & communiter non relabuntur in aliquod peccatum mortale, sed tantum per accidens, id est ob aliquam inopinatam tentationem, occasioneve quaesitam. Contra ficti poenitentes per se, nempe communiter in peccata, sive eiusdem, sive diversi generis, mortalia relabuntur. Per accidens abstinere, vel ut abolutionem eripiant Confessario, vel quia occasiones non sunt adeo frequentes. Augent, aut minuunt scelorum numerum pro circumstantiarum, aetatis, & status diversitate. At praeter propter semper eadem oberrant, chorda.

XXI.

Prudentia humana non credit, hominem momento ab uno ad aliud extremum transire: multo minus id credit prudentia christiana, in Scripturis, & Conciliis versata. Quo magis inveteratus est morbus, eo est adhibenda cura diligentior, & severior.

XXII.

Finem imponat his regulis Ven. Cardinalis Bellarminus opusc. ad Episc. Thean. Nepotem suum. Si quis velit in tuto salutem suam collocare, is omnino debet certam veritatem inquirere, & non respicere quid multi hoc tempore dicant, aut faciant. Et si rei certitudo non possit ad liquidum apparere, debet omnino tutiorem partem sequi, & nulla ratione, nullius imperio, nulla utilitate temporali propostita, ad minus tutam declinare. Agitur enim de summa rei, cum de salute aeterna tractatur; & facillimum est conscientiam erroneam aliorum exemplo inducere.

CAPUT XII.

De sigillo confessionis.

I. Sigillum confessionis est gravissima obligatio non manifestandi sive directe, sive indirecte ea quae sunt in confessione audita.

II. Quaest. I. Quo iure confessionis secretum custodiendum est? Resp. Triplici: naturali, divino, & ecclesiastico, ut communiter docent omnes. Sacerdos qui hoc secretum revelaret, peccaret contra legem naturalem, quae iubet sub secreto commissa custodiri. Peccaret contra legem divinam praecipientem confessionem. Si enim Sacerdoti liceret pandere quod sacramentaliter audivit, usus confessionis cessaret. Peccaret denique contra legem Ecclesiae, quae in Concilio Lateranensi IV. can. Omnis utriusque sexus, haec decernit. Caveat omnino Sacerdos ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodatur peccatorem. Qui peccatum in poenitentiali iudicio

sibi detectum praesumpserit revelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam poenitentiam in arctum Monasterium detrudendum. Quae poena non incurrit ipso facto, nec ipso iure imponitur, sed postquam reus convictus est, ut docet Navarrus, & alii, quos citat Leander quaest. xc. Gravissimum ergo scelus perpetraret contra dicta tria iura qui sigillum sacramentale laederet.

III. Quaest. II. Ex qua confessione oritur sigilli huiusmodi obligatio? Resp. Ex sola, & omni confessione sacramentali, qua poenitens bona fide sua peccata Sacerdoti manifestat ad obtinendam abolutionem; tamen si ob defectum vel dispositionis in poenitente, vel iurisdictionis in Sacerdote abolutio non concedatur. Si quis confiteretur alicui se fingenti Sacerdotem, is obstringeretur custodire sigillum.

IV. Si quis vero fingeret confessionem, & sub confessionis larva aut sollicitaret ad turpia, aut iniuriis afficeret Sacerdotem, vel aliquod crimen Sacerdotis ministerio pertentaret; nulum heinc oriretur sigillum. Similiter quando aliquid communicatur sub sigillo confessionis, etiam si flexis genibus praemittatur Confiteor, non inde oritur sigillum sacramentale, sed tantum naturale; quod magis, & minus obstringit iuxta diversitatem materiae. Si quis confiteretur laico, is teneretur ad sigillum naturale, secus ad sacramentale: quoniam hic error, utpote iuris, nequit subicere laicum tali obligationi. Contra, si quis confiteretur laico fingenti se Sacerdotem; tum is esset, ut dictum est, obnoxius sigillo sacramentali: quia error est meri facti, & poenitens invincibili ignorantia existimavit esse Sacerdotem.

V. Quaest. III. Quando quis confitetur absque proposito recipiendi abolutionem, oritur ne sigilli obligatio? Resp. Adfirmant communiter Auctores, quia ea esset confessio inchoata; dummodo non sit facta per iocum, neque ob malum finem, sed serio. Quare si quis ex malitia, vel verecundia occultaret aliquod peccatum, sciens sacrilegium se committere; Confessarius obstrictus esset secreto sacramentali. Confessio peccatorum serio facta suapte natura ordinata est ad abolutionem; quamvis postea per accidens, vel ob indispotionem poenitentis, vel ob alias causas abolutio non impertiatur.

VI. Quaest. IV. Quam gravis sit sigilli custodia, & an liceat aliquo in casu illud revelare? Resp. Dictum est supra, sigillum istud triplici iure praescribi. Qui illud frangeret, tria peccata committeret. Primum contra iustitiam, alterum contra fidelitatem, tertium contra reverentiam debitam sacramento. Et hoc tertium semper est mortale sacrilegium; quamvis malitia opposita iustitiae, aut fidelitati possit esse levis, si leve sit incommodum poenitentis.

Istius sigilli obligatio adeo gravis est, ut in nullo prorsus casu sive privato, sive publico liceat illud aperire; etiam si periclitaretur universus orbis, & subeunda esset mors.

VII. Quaest. V. Quanam sit huius sigilli materia? Resp. Omnia peccata in confessione manifestata sive mortalia, sive venialia. Disputant iuniores, num Confessarius possit dicere, se audisse aliquod veniale in genere: & quia qui sacramentum suscipit, saltem aliquod veniale confiteatur oportet; idcirco communiter adfirmant. Sed eiusmodi disputationes superfluae sunt. Illud est certum, nullum veniale in specie manifestatum in confessione revelari posse. Neque ipsam poenitentiam gravem impositam revelare licet. Gravem autem poenitentiam appellat Diana coronulam B. V. fecus unum Misere. Summa ergo vigilantia omnia quae ad confessionem pertinent, sunt alto custodienda silentio. Qui de ea loquuntur, vix tam cauti esse possunt, quin in aliquo delinquant. Si Confessarius diceret, Petrum esse confessum venialia, si ex tali loquendi modo suspicio oriretur, alios poenitentes confessos esse mortalia, frangeret sigillum, inquit Auctores. Sed haec vix contingere possunt.

VIII. Quaest. VI. Potest ne Confessarius loqui de auditis in confessione ex licentia poenitentis? Resp. Certum est, poenitentem posse impertiri facultatem Confessario revelandi ea quae in confessione dixit; cum sigillum sit in favorem poenitentis, qui cedere iuri suo valet. Quare sicut potest poenitens seipso manifestare sua crimina; ita facultatem impertiri Confessario potest. Aliquando poenitens tenetur hanc facultatem concedere, ut ad avertendum malum imminens Reipublicae, aut alteri. Et si recusat, deneganda est ei abolutio; dummodo tamen re ipsa certo teneatur ad manifestandum vel per se, vel per alium tale malum. Ut vero Confessarius loqui possit ex licentia poenitentis de auditis in confessione, requiritur ut licentia sit expressa, voluntaria, libera; nec sufficit ullo modo interpretativa, vel praesumpta. Nec sat est ut teneatur concedere, nisi illam re ipsa concedat, & quidem spontanea, ac libera. Immo si Confessarius deprehendat poenitentem, aliquo humano respectu ductum, talem licentiam concedere, acceptare eam non debet: omnia quippe summo studio evitari debent quae odiosam reddere confessionem possunt.

IX. Quaest. VII. Peccata publica cadunt ne sub confessionis sigillo? Resp. Quaecumque peccata sive publica, sive privata, in confessione manifestata eodem secreto custodiantur oportet. Quare si Confessarius audivit confessionem hominis damnati ad mortem propter furta, homicidia &c. nequit revelare talia crimina, cum dolore ab eodem in confessione manifestata. Si tamen

men Confessarius aliunde novit hæc crimina, potest de eisdem loqui, quemadmodum ceteri illi solum veritatem est uti notitia habita in confessione. Hinc Parochus potest, & debet suum parochianum, quem novit publicum usurarium, vel concubinarium, reicere a communione; quamquam ad hoc cavendum eidem Parocho confiteatur. Quia tunc utitur notitia publica; & aliunde nullum foret scandalum, cum crimen publicum sit.

X. Ut paucis plura perstringam, omnia peccata sive gravia, sive levia, omnes tentationes, desideria, cogitationes, cupiditates, circumstantiæ, sive mutantes, sive non mutantes speciem, omnia denique quæ poenitens exponit ad plenioris suæ conscientie manifestationem, sub secreto sacramenti cadunt. Quare si poenitens morosus, & scrupulosus sit in suæ conscientie statu exponendo, non potest Sacerdos hoc revelare: quia odiosa heinc redderetur confessio. Distinguendum tamen est. Nam si re ipsa publice constaret, talem esse scrupulis exagitatam, aut spuriam, blasphemiam &c. tum defectus isti publici non caderent sub sigillo. Confessarium tamen nunquam silentii, sæpe sermonis poenitebit. Spectandæ etiam circumstantiæ sunt. Peccata complicitis sub sigillo cadunt. Similiter obiectum proprii peccati, v. g. si frater confiteatur, se venenum propinasse sorori gravidæ ex iniquo concubitu; quamvis soror non sit complex peccati fratris, non potest tamen revelari peccatum sororis, quæ est obiectum peccati fratris, qui venenum dedit. Cadunt quoque sub sigillo peccata de quibus dubitatur, audita nec ne sint in confessione: quia semper in dubiis præsumendum est pro sigillo.

XI. Quæst. VIII. Quid respondere debet Sacerdos rogatus, an confessus fuerit meretricem, concubinam &c. ? Resp. Reponere debet, se audivisse illius confessionem, suoque officio functum esse. Si responderet, se illam non absolvisse, sigillum frangeret. Quare linguam cohibeat, & dato generali responso deludat interrogantem. Si meretrix confessa, sed non absoluta, peteret a Confessario schedulam, seu testimonium factæ confessionis, quid agere Sacerdos debet? Negandam esse schedam, seu testimonium, docent Lugo, Bonacina, Viva, & alii. Adfirmant Fagundez, Diana cum aliis, concedendam. Hæc secunda opinio mihi probatur. Adfirmant Lugo, & Viva, Confessarium respondentem se non absolvisse meretricem, cuius audivit confessionem, violare sigillum. Atqui, dum schedam factæ confessionis negat petenti, factò declarat, se illam non absolvisse. Confessio enim facta est, ut supponitur. Ergo ideo negat testimonium, quia absolutio data non fuit. Hæc autem est aperta sigilli violatio. Cedo: cur denegari debet eiusmodi testimo-

nium? Quia meretrix non fuit absoluta? Si hæc ratio consisteret, nullum esset sigillum, nisi quando absolutio impertitur: quod est manifestus error. Neque Confessarius dando schedam cooperatur occultationi peccati: quia schedæ confessionis non est testimonium absolutionis. Hanc opinionem reputo veram, & oppositam Lugo, Viva, Leandri &c. falsam.

XII. Quæst. IX. Frangit ne sigillum qui de auditis in confessione loquitur, nullam personam notando? Resp. Quando ex circumstantiis nulla suspicio oriri possit alicuius personæ, nulla est secreti fractio. Semper tamen cautus sit oportet Confessarius in silentio servando de auditis in confessione.

XIII. Quæst. X. Confessarius qui diceret in tali oppido, communitate, collegio, conventu, Religione perpetrari gravia crimina, violaret ne sigillum? Resp. Proculdubio sigillum violaret Confessarius qui de hoc aut illo oppido, de hac aut illa civitate enormia crimina revelaret iis qui malam de tali civitate concipere opinionem possent. Quod potissimum locum habet de parvo oppido, civitate &c. Si civitas ampla & populosa esset, & iam constaret talia & talia crimina in ea perpetrari, non crederem sigillum violari: quia nulla suspicio, aut scandalum timeri posset. Quod dico, non ut sint minus cauti etiam in hoc Confessarii; sed ne plus iusto ardetur secretum. Qui de hoc aut illo conventu, vel collegio crimen auditum in confessione revelaret, secretum frangeret: quia infamaret talem cœtum, collegium, communitatem. Quid, si Confessarius diceret, se audivisse peccatum perpetratum a Religioso huius aut illius Ordinis? Cum in qualibet professione aliqui ficti & mali sint, non videtur in tali casu contingere secreti violationem. Nec communiter scandalum oritur; nec Ordo aliquo modo infamatur ex hoc quod sciatur, ex tanta Religiosorum multitudine aliquem esse criminofum. Hoc absolute verum iudico: ceterum spectandæ sunt circumstantiæ. Nam si Religio aliqua singulari existimationis fama resplenderet, & manifestatio criminis etiam in genere, nullius sive personæ, sive conventus, sive collegii mentione facta, infamæ; aut nocenti notam Religioni inferret; tum sigillum violaretur. Ex quibus omnibus semper inferitur, silentium in Confessario de auditis in Confessione debere esse summum. Utique non est sigilli custodia plus iusto arctanda; at etiam verum est, silentium nunquam, absolute loquendo, esse noxium; & locutionem periculis non vacare. Quare prudenter ager, si neque Religionem in communi nominabit. Ac quid enim hæc manifestatio? Quis honestus finis? Ergo silentium servetur: semper enim aderit aliquis defectus, ut minimum incautæ locutionis. Quod si

animus

animus adest detrahendi tali Religioni, aut re ipsa talis Religio etiam in communi nominata aliquid detrimenti pateretur; dubio procul sigillum læderetur. Cautus igitur Confessarius sit, absteineatque semper a nominanda Religione, civitate, communitate &c.

XIV. Quæst. XI. Potest ne Confessarius loqui cum suo poenitente de auditis in confessione extra Confessionem? Resp. Negant omnes. Ad hoc enim requiritur expressa licentia ipsius poenitentis: quam non debet Confessarius petere, si vel prudenter suspicetur poenitentem ægro animo, & ex quodam respectu humano illum talem facultatem concessurum. In tali enim casu confessio redderetur odiosa ipsi poenitenti. Talis facultas, ut dictum est, debet esse expressa. Est autem expressa, si ipse poenitens iponte prius loqui incipiat. Intra confessionem vero potest Confessarius loqui cum poenitente etiam de auditis ab illo in priori confessione, ad monendum, corrigendum, instruendumque ipsum poenitentem. Licitum etiam est Confessario continuo post datam absolutionem monere, corrigere poenitentem, si oblitus id facere neglexisset in confessione. Quia licet imperita absolutione peractum sacramentum sit, si essentia spectetur; tamen iudicium sacramentale, & quidem in bonum poenitentis, adhuc perseverare intelligitur.

XV. Quæst. XII. Confessarius potest ne loqui cum poenitente de aliquo defectu præcedentis confessionis, si poenitens repugnet? Resp. Confessarius in priori confessione defectum commisit. Oblitus nempe est monere poenitentem de re aliqua necessaria; aut ab aliquo reservato ipsum absolvit absque iurisdictione. Disputant, num Confessarius, etiam renuente poenitente, valeat illum alloqui extra confessionem? Adfirmant Suarez, Layman, Nugnus, Turrianus, & alii, quos referunt Salmanticenses tract. vi. cap. xiv. punct. 3. num. 44. quia ea locutio intra, non extra confessionem reputanda est. Negant Valentia, Lugo, Bonacina, Sylvius, Reginaldus, Fagundez, & alii, quos referunt, & sequuntur laudati Salmanticenses: quia talis locutio nullo modo est cum præcedenti confessione coniuncta. Et hæc secunda opinio videtur vera. At lis facile dirimitur, & defectus reparatur, si dicatur, Confessarium debere a poenitente loquendi facultatem petere, eamque, si negotium grave fuerit, omnibus modis procurare. Quod si poenitens refugiat concedere, ipse semetipsum condemnat, proditque quam sit sincerus & verus poenitens.

XVI. Quæst. XIII. An Confessarius uti possit notitia habita in confessione ad exterioram gubernationem? Respondeo. Omnes docent, Confessarium frangere sigillum, si quidquam gerat, unde alii aut arguere, aut suspicari possint poenitentis crimen. Adfirmant quoque, nihil ex notitia confessionis agere Confessarium posse absque læsione sigilli, quod ruborem, pudorem, vel quamcumque molestiam inferat poenitenti. Sicut enim non licet Confessario quidquam verbis profertre ex cognitione confessionis in præiudicium poenitentis; ita multo minus factis, vel signis licite id agere potest. Quapropter nequit poenitentem dimovere ex præfata notitia ab officio, privare Eucharistia, Ordinibus &c.

XVII. Clemens VIII. anno 1594. prohibuit Regularibus omnibus ne hac confessionis notitia utantur ad gubernationem, & regimen Religionis. Quod decretum confirmatum fuit ab Urbano VIII. const. 26. ubi hæc habentur. *Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii, qui postea ad Superioris gradum fuerint promoti, caveant diligentissime ne ea notitia quam de aliorum peccatis habuerunt, ad exterioram gubernationem utantur.*

XVIII. Heinc inferitur 1. non posse Confessarium a sacrificio abstinere, fugere, quando cognovit in confessione ab aliquo criminis socio parari sibi insidias, venenum vino infusum &c. si delicti complices, & participes conicerent ab aliquo sociorum revelatum in confessione fuisse crimen: quapropter in hunc iram converterent. 2. Nequit Confessarius denegare sacramenta Eucharistie, vel matrimonii poenitenti, coram vel uno teste postulanti, etiam si absolutionem eidem denegaverit, noveritque ex sola confessione impedimentum dirimens. 3. Non potest sacris interdicere Sacerdotem subditum, aut reicere canonice electum propter crimina in confessione detecta, neque vitare excommunicatum propter occisionem Clerici in confessione manifestatam.

XIX. Quæst. XIV. Confessarius scit e sola confessione, eum cui ille confitetur peccata sua, non esse Sacerdotem, debet ne in posterum abstinere a confessione illi faciendâ? Respondeo. Lugo disput. xxiii. num. 105. merito advertit casum esse metaphysicum. Nam stultus esset qui mihi faceret, se non esse Sacerdotem, simulque vellet ut ego illi confiterer peccata mea. Quare melius resolvi nequit casus iste, quam si dicatur esse metaphysicus. Ceterum Lugo, Dicastillo apud Salmanticenses loc. cit. n. 55. docent, continuandam esse confessionem sub tali ficto Sacerdote, quando ex omissione confessionis fictus Sacerdos aliquod detrimentum subiret. Addunt tamen, tunc sat esse facere confessionem simulatam. At simulatio sacramenti non est licita: idcirco sistendum videtur in prima responsione, casum nempe esse chimæricum. Duo certa sunt. Primum sigillum confessionis nunquam aut directe, aut indirecte lædi licite posse. Alterum, sigillum istud non esse iniquitatis vinculum. Quid igitur agendum, quando ex non

usu

usu talis scientiæ deberet Confessarius aliquid agere quod esset intrinsece malum? Tunc usum talis scientiæ esse licitum docet P. Claudius La-Croix *Lib. VI. Part. II. n. 1978*. Maritus v. g. invita uxore, suscepit Sacerdotium. In articulo mortis uxoris confessionem audiens, intelligit matrimonium suum ab initio fuisse invalidum: si fictitia uxor convalesceret, non posset maritus ei petenti reddere debitum, quamvis ipsa adverteret, eum negare debitum propter scientiam confessionis: quoniam talis redditio debiti esset fornicatio intrinsece mala. Deus autem, ut sigillum servetur, non potest velle illud quod est intrinsece malum. Ex hac doctrina necessario sequitur, aliquo in casu licitam esse sigilli revelationem: quod non videtur admittendum. Ex altera parte urget ratio P. La-Croix. Quid ergo dicendum? Mihi aqua hæret. Nec aliud suppetit responsum, nisi ad divinam providentiam pertinere, ne similem casum permittat. Duo hæc Deus vult. Sigillum in omni casu illæsum. Quod est intrinsece malum, numquam agendum. Ergo numquam permittet ut homo cogatur ad alterutrum. Idcirco casum chimæricum reputo. Ita mihi videtur, salvo meliori iudicio. Et casus isti, qui numquam contingunt, proponi non deberent; cum vix humana imbecillitas solvere illos valeat, quin in aliquem scopulum impingat. Hæc responsio terga dat. Quid, si Deus id permitteret? Dicerem, Confessarium maritum debere petere ab uxore facultatem loquendi cum ea, si convalesceret, de hoc gravissimo negotio, ut sic absque violatione sigilli posset illam inducere ad matrimonium rescindendum. Si renueret dare hanc facultatem, ne matrimonium rescinderetur, non esset absolvenda. Quid? In articulo mortis non esset absolvenda? Nequaquam, si esset indisposita, velletque in concubinato vivere. Quid, si absque absolutione convalesceret, velletque in concubinato vivere? Iam vides hæc esse arbitraria commenta, quæ vix in Christiani mentem cadere possunt. In hypothesi tamen dico, ad clementissimum Deum recurrendum esse, qui numquam permittet innocentem tentari supra id quod potest; & sic numquam permittet quod Sacerdos iste aut sigillum violet, aut fornicetur.

XX. Episcopus apud se decreverat conferre beneficium Sacerdoti optinæ famæ. Audita eiusdem confessione, cognovit hominem flagitiosissimum. Denegare ne illi beneficium potest? Adfirmant Sambovius *Tom. III. cas. 18*. Natalis ab Alexandro *Lib. II. reg. 56*. Quia, inquit, multis aliis rationibus moveri quis potest ad denegandum suffragium, & beneficium, quam ex peccato cognito in confessione, nempe ex defectu scientiæ, indusriæ, ætatis &c. Hanc quoque sententiam docuit S. Thomas *Quodlib. v. q. VII. art. 13*, ubi hæc habet. *Si ergo amotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum*

in confessione auditum, vel ad aliquam probabilem suspicionem habendam de ipso, nullo modo Prelatus deberet ab administratione amovere ... Si vero per amotionem ab administratione, peccatum nullatenus manifestaretur, deberet hoc facere cum debita cautela. Hoc idem docet in *Suppl. q. XI. art. 1. 3.* & hanc eandem doctrinam defendunt S. Bonaventura in *IV. dist. XXI. q. 1. art. 2.* Alesius *Part. IV. q. LXXV. art. 1. ad 9.* Gabriel in *IV. dist. XXI. q. unic.* Paludanus in *IV. q. XXI. art. 3.* Et hanc sententiam Suarez *disp. XXXIII. sect. 7.* vocat communem. S. Antoninus *III. Part. tit. VI. cap. 22.* hæc scribit. *Qui liberam electionem habet, licet per solam confessionem sciat aliquem indignum ad prelaturam, ad quam eligitur, quem alias putabat dignum, non debet eligere ex conscientia sibi dictante: quia eligendo scienter dignum, vel indignum, negotium geritur inter ipsum & Deum. Unde potest etiam ex his quæ scit ut Deus, iudicare in proposito.*

XXI. Difficultas eo recidit, ut Confessarius prudenter se gerat in hoc negotio. Et quia solidum timendi fundamentum occurrit ne Sacerdos se habeat ita prudenter, quin aliquam violandi secreti pœnitentibus suspicionem ingerat, ideo Clemens VIII. prohibuit ne hac notitia Regulares utantur ad exteriorum gubernationem. Quod decretum omnes Regulares comprehendit, ut Doctor eximius P. Suarez *disp. XXI. sect. 7.* animadvertit, inquit: *Cum indistincte loquatur, non est quod a nobis limitetur, sed simpliciter observetur.* Et celeberrimus Præpositus generalis In-clytæ Soc. I. P. Claudius Aquaviva prohibuit ne quisquam eiusdem Soc. publice, aut privatim oppositum doceat. An qui Regulares non sunt, parere Clementino decreto debeant, ad Episcopos attinet determinare. Præ oculis habeant hanc propositionem, ex decreto Sac. Cong. S. Officii, seu generalis Inquisitionis auctoritate Innocentii XI. ann. 1682. Romæ prohibitam: *Scientia ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, nisi aliud multo gravius ex non usu sequatur, in cuius comparatione prius merito contemnatur. Addita deinde explicatione, sive limitatione, quod sit intelligenda de usu scientiæ ex confessione acquisitæ cum gravamine pœnitentis, seclusa quacumque revelatione, atque in casu quo multo gravius gravamen eiusdem pœnitentis ex non usu sequeretur: hanc dictam propositionem, quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis etiam cum dicta explicatione, sive limitatione, præsentii decreto prohiberi &c.*

XXII. Omnis itaque usus scientiæ habitæ ex confessione nunc vetitus est, cum ob rationem datam, tum quod si pœnitentes scirent, Confessarios uti posse notitia acquisita vi confessionis, avocarentur a confessione: atque adeo confessio odiosa illis redderetur, & permolesta. Nec obest, nullam hic contingere læsionem sigilli; nullum-

que

que peccatum sive directe, sive indirecte revelari: quia sigillum confessionis obligat ad ea omnia vitanda quæ & difficiliorem, & odiosam confessionem reddere valent pœnitentibus. Ne multa: Confessarius, quæ scit in confessione, non scit ut homo, sed ut vices Dei gerens. Si Deus, qui offensus est, disponit ut occulta remaneant peccatoris scelera, si ipse tacet, & dissimulat, dissimulet quoque, & toleret Confessarius quæ in Dei tribunali scit. Quoniam admisa libertate utendi notitia habita in confessione ad exteriorum gubernationem, plura sequerentur absurda, ob imperitorum minus cautum usum. Idcirco Clemens VIII. & Urbanus VIII. prohibuerunt Regularibus usum talis scientiæ ad exteriorum gubernationem. Semper habendum præ oculis est illud axioma: *Ex confessione scitum est quasi nescitum.* Duo Confessarii eiusdem pœnitentis nequeunt invicem absque licentia pœnitentis, loqui de illius peccatis auditis in confessione.

XXIII. Plures iuniores docent, Confessarium vigilantius posse custodire res suas, quando ex confessione intellexit furta sibi facta, vel facienda. Item posse admonere Superiorem ut invigilet diligentius super gregem vel subditos suos, quando ex confessione cognovit imminere gravia pericula seductionis: item, quando ex confessione scit occidendum Regem, posse in genere mone-re, ut sibi caveat. Posse Superiorem claudere ostium per quod ex confessione scit aliquem subditorum exire ad peccandum; posse fugere paras sibi ad mortem insidias, abstinere a sacro, ut declinet fumere paratum venenum. Verum ex iis quæ dixi, constat hæc absolute non licere, si hinc sequatur sigilli læsio; sed Deo committenda esse. Eodem quippe modo se gerere in his, & similibus debet Sacerdos, ac si illa penitus ignoraret, quando ex sola confessione ea dignoscit, & nulla alia exterior causa occurrit, vi cuius possit præfata mala declinare. Non est tamen difficile quod rationes occurrant, vi quarum possit Confessarius vitare eiusmodi mala absque secreti læsione, & quin confessionem odiosam reddat. Duo ergo præstare Confessarius tenetur, & secretum custodire, & confessionem odiosam non reddere. Quando hæc duo consistunt, potest Confessarius uti notitia confessionis tum ad reformandos proprios mores, tum ad servandam propriam vitam.

XXIV. Quæst. XV. *Quomodo se gerere Confessarius debet, quando interrogatur de auditis in confessione?* Resp. Si Confessarius absolute interrogatur, potest absolute respondere se nescire, etiam iuramento adiecto, ut docet S. Thomas in *IV. dist. XXI. q. III. a. 1. ad 3.* inquit: *Homo non adducitur in testimonium, nisi ut homo: ideo absque læsione conscientiæ potest iurare se nescire quod scit tantum ut Deus.* Idem docet S. An-

toninus *III. Part. 2. XVII. c. XXII.* Quoniam hoc in casu præsumitur, interrogatorem petere testimonium a Confessario de iis quæ scit ut homo, & extra confessionem. Periculosum enim est Christianis omnibus, non posse Confessarium quidemquam pandere eorum quæ in confessione audivit.

XXV. Quid, si iniquus interrogator impudenter peteret ut ea proderet quæ ut Confessarius scit? Probabiliter communiter defendunt, & tunc respondere posse, se nescire. Et duabus viis a mendacio purgare student tale responsum. Alii, inquit P. La Croix *num. 1986.* ut Tannerus, & Stoz, dicunt, Confessarium tunc uti *vocibus pure materialiter, tamquam sonis non significativis, volendo per illas nihil significare:* & hac doctrina alii Probabiliter utuntur, ut evincant, mendacia mercatorum, aliorumque non esse mendacia: quia voces in talibus circumstantiis nihil significant. Alii confugiunt ad circumstantias, quæ indicant, Confessarium nescire, *ut liceat manifestare.* Hæc & similia commenta fuscè profligavi *Tom. III. in Decal. dist. III.* Respondere ergo intrepide Sacerdos Christi debet præfato modo interrogatus, petitionem indignam esse atque iniquam. Immo hac sola via sæpe custodiri secretum sacramentale potest. Quid quando Confessarius rogatur, num pœnitens confessus sit peccatum notorium? Si neget, pœnitentem infamat, quod integre confessus non sit. Si adfirmet, revelat sigillum. Reliquum ergo est ut reponat, interrogationem esse ineptam, iniustam, & dedecere hominem christianum. Similiter respondere debet, quando rogatur, num absolverit talem aut talem pœnitentem. Hæc doctrina bona esset, inquit P. La Croix *n. 1982.* si omnes illa uterentur, sed cum plerique quandoque negent, ideo suggerit modos iam recensitos, & improbatos. Quod plerique eadem doctrina non utantur, idcirco ne deferenda est? præsertim cum vel ipsi Probabiliter eadem aliquando uti cogantur. Si mater exquirat, num filia, quæ immediate ante se confessæ est, manifestaverit flagitium quod certo scit eam commississe; quid respondebit? Si neget *voce materiali, & sonis non significativis*, sacrilegam declarat filiam: si adfirmet, secretum violat. Omnibus igitur inspectis, illa doctrina præferenda est quæ & veritati, & praxi conformior est. Atqui sæpe vel ipsi Probabiliter renuntiare coguntur suis vocibus materialibus, & restrictionibus, atque nostra uti doctrina. Ergo hæc semper adhibenda, quoties ab audacibus hominibus Confessarii interrogantur ut Confessarii de auditis in Confessione. Si vero Confessarii interrogentur ut ceteri homines, quamvis sciant delictum ut Confessarii, respondere absolute valent, ut S. Thomas docet, se nescire.

XXVI. Quæst. XVI. *Quæ in foro externo servanda, dum de læsione sigilli lites occurrunt?* Resp.

In

In dubio semper præsumendum est, Confessarium non fregisse secretum: tum quia nemo præsumitur malus nisi probetur: tum quia experientia compertum est, Sacerdotes, licet in alia etiam enormia scelera labantur, perquam raro violare sigillum istud, divina providentia impediens, ne tam necessarium sacramentum in odium veniat Christianorum. Confessarius qui aliquod peccatum manifestat penitentis sui, vel ut se defendat, vel quia interrogatur, probare debet se vel extra confessionem, vel ex consensu penitentis illud manifestasse. Si penitens neget se confesisse, & Confessarius adfirmit, pro Confessario stat præsumptio. Si tamen delicti manifestatio esset in grave dedecus, & detrimentum penitentis, pro hoc contra Confessarium præsumi deberet: quia communiter nemo consentit in propriam infamiam.

XXVII. Ex his iterum atque iterum collige, quam cautus & circumspectus sit oportet Confessarius in secreto custodiendo, quod lædi vel scutione, vel etiam imprudenti silentio potest. Quæ extrema ut vitentur, numquam de auditis in confessione loquendum est, potissimum coram sæcularibus, qui sæpe scandalum patiuntur. Cautissimus sit oportet in petenda licentia, & oblatam non accipiat, nisi in bonum, & directionem penitentis, nullatenus in correctionem complicitis. Sed curet ut penitens corrigat, vel alterius quam Confessarii ministerio utatur. Communicatur infirmum non interroget Confessarium, num absolverit, ne periculo violandi sigilli ipsum exponat, sed an audierit illius confessionem.

XXVIII. Obvii sunt casus a quibus custodire linguam suam Sacerdos debeat. *Primus quem hodie confessus sum, narravit adulterium &c. Hodie mulier, Sacerdos, mercator &c. confessus est hoc scelus.* Eiusmodi circumstantiæ possunt in suspicionem adducere penitentem; & periculum occurrit ne aliquis ex his signis deprehendat penitentem. Quando occasio occurrit loquendi de pluribus penitentibus, cavendum ne unus laudetur, & de aliis fileatur: quia tum laus unius posset esse aliorum acensatio. Quando tamen laudatur unus absque respectu ad alios, nullum est periculum. Qui manifestat talem penitentem declinasse proprium Confessarium, & sibi in abscondito confesum esse; similiter qui dicit talem clanculum confesum esse extraordinario Confessario; nisi rationes exteriores & circumstantiæ adfint sic loquendi, sigillum periculo exponit: sicut qui gestus, motus peculiæres, & significantes ageret, frangeret sigillum, quando ex gestibus & nutibus videns posset sinistram concipere suspicionem. Sigillum quoque læderet qui diceret, confessionem talis penitentis fuisse valde longam, scriptamque plura folia inple-

visse, quando penitens clam confessus est, nolletque ab aliis id resciri: secus si confessio facta in loco publico esset. Ut paucis omnia perstringam, Confessarius cautissimus sit in loquendo de auditis in confessione, ut dictum est alias, & dicendum sæpius est. Declinandum tamen est aliud extremum, ne plus iusto sigillum arctetur. Eorum quæ dicta sunt, aliqua ex circumstantiis pendunt: quia aliquando est, & aliquando non est violandi sigilli periculum. Idcirco plura pendunt ex prudentia Confessarii, qui nisi sit expectatus, & circumspectus, & silendo, & loquendo pro circumstantiarum varietate lædere secretum valet. Silentium tamen est ordinarium, & validius remedium.

XXIX. Quæst. XVII. *Quinam tenentur ad secretum sacramentale?* Resp. Primum Confessarii omnes, non solum legitimi, sed etiam qui a penitente fide bona tales reputantur. Quare qui fingens se Sacerdotem, audit confessiones, sigillo sacramentali obnoxius est. Interpretes quoque, quorum ope penitentes manifestant peccata sua, ad sigillum sacramentale obstringuntur: quoniam licet interpres non se teneat ex parte Confessarii, tamen partem habet in hoc sacramento.

XXX. Sigillo sacramentali tenentur adstantes, quando absque eorum præsentia fieri confessio nequit; ut in communi naufragio, vel peste fieri contingit. Similiter qui audiunt aut casu, aut industria peccatum confitentis sacramentaliter. Consilarii, quibus ex necessitate manifestatur persona penitens, ut instructio capiatur pro confessione. Superiores a quibus facultas petitur pro reservatis, sigillo ligantur. Qui linguæ ignarus petit ab alio, quomodo exprimi in confessione tale peccatum possit, is sigillum fervare tenetur; sicut & ille cui quis impotens ad scribendum dictaret peccata sua, postea tali scriptura confessurus. Si penitens ob maiorem confusionem publice confiteri peccata sua vellet coram omnibus, nulla esset in audientibus secreti sacramentalis obligatio. Qui legeret schedam continentem peccata scripta pro confessione faciendâ, secundum multos non esset obstrictus sigillo sacramentali: adfirmant plures alii. Nihil certi statui potest, nisi quod is sigillo naturali ligatus esset, & gravissime peccaret contra iustitiam, si manifestaret aliis peccata scripta. Omnes qui audirent peccata a Confessario vel ebrio, vel dormiente, vel stulto, vel iniquo, manifestante peccata in confessione audita, ad secretum obstringerentur. Penitentes non tenentur custodire sub secreto confessionis quæ audiunt a Confessario.

XXXI. De pœnis constitutis contra violatores sigilli dictum est. Sed plures pœnæ ab arbitrio iudicum pendunt. Disputant Austros, quomodo

modo procedi contra fractores sigilli debeat. Alii qui exigunt penitentis consensum: quia, nisi penitens consentiat, propalaretur illo invito peccatum. Alii docent, invito penitente, institui iudicium posse. Verum hoc pendet ex circumstantiarum varietate, & nulla assignari regula certa potest. Tribunalia habent suas regulas, quas iuxta casuum diversitatem adhibent, & moderantur.

CAPUT XIII.

De sollicitatione.

I. Plura diplomata eviderunt Romani Pontifices Paulus IV. ann. 1561. Pius IV. 1564. Clemens VIII. 1592. Paulus V. 1608. Gregorius XV. 1622. adversus Confessarios sollicitantes, onusque imponere eosdem denuntiandi ad sacræ Inquisitionis tribunal. Verum sat mihi est huc transcribere constitutionem quam sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. feliciter regnans edidit anno 1741. in qua omnia quæ desiderari possunt, habentur summa perspicuitate distinctis §§. exposita.

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

„ Sacramentum penitentiae, quam secundam „ post naufragium deperditæ gratiæ tabulam „ sancti Patres apte nuncuparunt, Nos licet immerentes ad universi dominici gregis curam „ superna dispositione vocati, omne studium, & „ pastorem sollicitudinem adhibere tenemur, „ ne quod post amissam baptismi innocentiam „ datum est divina benignitate perfugium, per „ dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perverte utentium malitiam, naufragis „ ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium; & quod in salutem, & curationem animarum a Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam Sacerdotum improbitate, in earum perniciem, atque interitum vertatur.

„ S. I. Dudum quidem a fel. record. Gregorio Papa XV. Prædecesore nostro per suas litteras in „ forma Brevium sub datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem die xxx. Aug. MDCXXII. „ Pontificatus sui anno secundo, sapienter provissum fuit contra quoscumque Sacerdotes audiendis confessionibus deputatos, ad turpia, & inhonesta sollicitantes; & deinceps successivis „ temporibus, ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem, plura subinde a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium adversus hæreticam pravitatem generalium Inquisitionum sub die x. mensis Februarii anno Domini MDCLXI. prodierunt decreta, & a rec. mem. Alexandro PP. VII. pariter Prædecesore „ nostro in Congregatione generali S. R. univers. Inquisitionis die xxiv. Septemb. MDCLXV. „ coram eo habita, inter alias ab evangelica veri-

tate, & sanctorum Patrum doctrina alienas & „ dissonas propositiones, sexta videlicet, & septima, huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ „ fuerunt. Nos itaque mature perpentes, „ quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ubique exacte observari, & quanti ad „ infirmas oves curandas, & decorem sanctæ Ecclesiæ Dei retinendum, interfit ne aliqui Sacerdotes, penitentiae sacramento nefarie abutentes, penitentibus pro curatione vulnus, „ pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant, sed animo secum „ recolentes, se a Christo Domino præfides, & iudices animarum constitutos, ea sanctitate quæ „ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum sacramentum administrent: motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, præfatas litteras huiusmodi „ di, ac omnia & singula decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanata, apostolica auctoritate tenore presentium „ approbamus, & confirmamus, illisque omnibus „ & singulis inviolabilis apostolicæ firmitatis robur adiciamus; atque etiam, quatenus opus sit, „ denuo committimus, & mandamus omnibus hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & locorum „ Ordinariis omnium regnorum, provinciarum, civitatum, dominiorum, & locorum universi „ Orbis christiani, in suis respective diocesis, „ ut diligenter, omnique humano respectu postposito, inquirent, & procedant contra omnes, „ & singulos Sacerdotes tam sæculares, quam regulares quomodolibet exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediate subiectos, quorumcumque „ Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum, & cuiuscumque dignitatis, & præminentiae, aut quovis privilegio, & indultomunitos, qui aliquem penitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu sacramentalis „ confessionis, vel ante, vel immediate post confessionem, vel occasione, aut prætextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis „ in confessionali, sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo, cum simulatione audiendi ibidem confessionem, ad inhonesta, & turpia sollicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam, tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos „ sermones vel tractatus temerario ausu habuerint. Et quos in aliquo ex huiusmodi nefariis „ excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis, severe animadvertant per condignas pœnas, iuxta memoratam Gregorii Prædecesoris nostri constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: dantes etiam, si opus sit, „ & rursus concedentes facultatem, ne delictum „ tam

„tam enorme, & Ecclesie Dei iniuriosum remaneat, ob probationum defectum, impunitum, iam alias in præfata constitutione tributam, procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

„§. 2. Meminerint præterea omnes, & singuli Sacerdotes, ad confessiones audiendas constituti, teneri se ac obligari, suos poenitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, sedulo monere, iuxta occurrentium casuum circumstantias, de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis prædictis, personam quæ sollicitationem commiserit, etiam si Sacerdos sit qui iurisdictione ad absolutionem valide impertendam careat, aut sollicitatio inter Confessarium & poenitentem mutua fuerit, sive sollicitationem poenitens confesserit, sive consensum minime præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem iam effluxerit, aut sollicitatio a Confessario, non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter Confessarii, ne poenitentibus quos noverint iam ab alio sollicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denuntiationem prædictam ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint competenti iudici; vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.

„§. 3. Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur qui vel odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis insinuationibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei iudicio posthabito, & Ecclesie auctoritate contempta, innoxios Sacerdotes apud ecclesiasticos iudices falso sollicitationis insimulant: ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis poenæ coerceatur, quæcumque persona quæ execrabili huiusmodi flagitio se inquinaverit vel per se ipsam innocentes Confessarios in pie calumniando, vel scelerate procurando ut id ab aliis fiat; a quocumque Sacerdote quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, præterquam a Nobis, nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam Nobis & Successoribus prædictis referamus, perpetuo careat.

„§. 4. Demum magnopere cupientes a sacerdotalis iudicii, & sacri tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & sacramentorum contemptum, & Ecclesie iniuriam longe submovere, & tam exitiosa huiusmodi mala prorsus eliminare, & quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam, dæmonis potius, quam

„Dei ministri, loco eas per sacramentum Creatori suo ac nostro reconciliandi, maiori peccatorum mole onerantes, in profundum iniquitatis barathrum nefarie submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalium, & aliorum in Theologia Magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hac nostra in perpetuum valitura sanctione, quemadmodum a pluribus Episcopis per synodales suas constitutiones iam factum esse novimus, omnibus, & singulis Sacerdotibus, tam secularibus, quam regularibus cuiuscumque ordinis, ac dignitatis, tamen si alioquin ad confessiones excipiendas approbatis, & quovis privilegio, & indulto, etiam speciali expressione, & specialissima nota, & mentione digno suffultis, auctoritate apostolica, & nostræ potestatis plenitudine interdiximus & prohibemus ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, confessionem sacramentalem personæ complicitis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi ipso iure quacumque auctoritate & iurisdictione ad qualemcumque personam ab huiusmodi culpa absolvendam; adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tamquam impertita a Sacerdote qui iurisdictione, ac facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existit; quam ei per præsentem has nostras adimere intendimus. Et nihilominus, si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, maioris quoque excommunicationis poenam, a qua absolventi potestatem Nobis solis, nostrisque Successoribus dumtaxat referamus, ipso facto incurrat.

„§. 5. Declarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vim cuiuscumque Iubilæi, aut etiam Bullæ quæ appellatur Cruciatae sanctæ, aut alterius cuiuslibet indulti, confessionem dicti complicitis huiusmodi quicumque valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem e largiri; cum ad hunc effectum, & in hoc casu, nullus Confessarius, utpote qui in huiusmodi peccati, & poenitentis genere, iurisdictione, ut præfertur, careat, & absolventi facultate a Nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, præsertim quæ nuncupantur Cruciatae sanctæ, vel Iubilæi universalis, & plenarii, necnon quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam iuramento, confir-

„matio-

„matione apostolica, vel quavis firmitate aliaroboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & litteris apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis: quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

„§. 6. Volumus demum ac præcipimus ut omnes locorum Ordinarii, tam præsentem, quam futuri pro tempore existentes, in approbatione Confessariorum, tam prædictam constitutionem Gregorii Prædecessoris, quam præsentem hanc nostram, ab omnibus Sacerdotibus approbandis attente legi, & accurate observari curent, moneantque eos in Domino atque hortentur, ut sacrum ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, iudicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei: memores præterea sint, se locum tenere, ac vices obire summi atque æterni Sacerdotis, qui sanctus, innocens, impollutus, per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi. Sedulo igitur studeant diligenterque caveant ne quærentibus, & pulsantibus eorum culpa cælum claudatur; ne deperditæ oves ad ovile dominicum redire properantes, eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur; ne prodigi filii egentes, & saucii, ad cælestem patrem revertentes, nefaria eorum improbitate, gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, confodiantur.

„§. 7. Ut autem præsentem litteræ ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesie Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curieque Generalis in Monte Citorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi & publicari; sicque publicatas, & affixas, omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctate, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatae fuissent: utque ipsarum præsentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in iudicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibita, vel offensæ.

„§. 8. Nulli ergo omnino hominum liceat patinam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctam Mariam Maiorem, anno incarnationis dominicæ millesimo septingentesimo quadagesimo primo, Kalendis Iunii, Pontificatus nostri anno 1.

S. U N I C U S.

Nonnullæ quæstiunculae resolvuntur.

I. Cardinalis Cozza in dubiis selectis, P. Felix Potestas, alique innumeras quæstiones hac de re instituunt. Paucas ego quæ pro Confessariorum instructione fatis sunt, discutiam. Nam Confessarii qui attente legerint rescriptam BENEDICTI XIV. constitutionem, habent omnia quæ pro resolvendis casibus occurrentibus necessaria sunt. Nihilominus maioris explicationis gratia nonnullas quæstiunculas, ceteroquin communes, & obvias, discipiam.

II. Quæst. I. Denuntiari ne debent Confessarii sollicitantes masculos ad turpia? Resp. Cardinalis Cozza refert Paulum V. 1612. declarasse, eiusmodi sollicitantes denunciandos esse vi constitutionis Pii IV. & colligitur ex hac constitutione in illis verbis, *aliquem poenitentem*. Poenitens autem est tam femina, quam masculus. Comprehenduntur etiam qui sollicitaverint sive pro se, sive pro aliis ad turpia, ut habetur §. 2.

III. Quæst. II. Denuntiandus ne est Confessarius qui chartam provocantem ad venerem mulieri consentienti legendam tradit? Resp. Negarunt olim Casuistarum aliqui, qui, ut obligationem denunciandi efficacius eluderent, docuerunt etiam nullam esse denunciandi obligationem, si sollicitatus confiteatur sollicitanti: quas duas opiniones proscripsit Alexander VII. in his duabus propositionibus. 6. Confessarius qui in sacramentali confessione tribuit poenitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione, ac proinde non est denunciandus. 7. Modus evadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante: hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi. Priorem opinionem docuit P. Thomas Hurtado, plurimum laxarum opinionum Auctor. Illam probabilem existimavit P. Castropalaus, inquit Leander tract. v. disput. XIII. quæst. xv. Pro eadem refert P. Viva in Trut. num. 1. Acaicum de Velasco.

IV. Quæst. III. Sacerdotes qui fingunt se Confessarios, cum non sint, denunciari ne debent, si sollicitent ad turpia? Resp. Afirmativa responsio colligitur ex §. 1. & 2. rescriptæ constitutionis: ubi omnes Sacerdotes absque limitatione compre-

hcn-

henduntur, sive simplices sint, omnique iurisdictione destituti, sive approbati, si confessionem simulantes, prætextu, & occasione confessionis ad turpia sollicitaverint.

V. Quæst. IV. *Denuntiandi ne sunt Laici, vel Clerici, fingentes se Sacerdotes, si sollicitent ad turpia?* Resp. Communis responsio est negativa. Nihil quippe sive in hac adducta constitutione, sive in aliis præcedentium Pontificum statutorum est contra Laicos, vel Clericos. Leges autem istæ, cum sint mere pœnales, extendi ad eos qui comprehensi non sunt, minime debent. Quare si Confessarius sollicitaret per Clericum, aut laicum sub larva confessionis, hi non essent vi constitutionum de sollicitatione denuntiandi; essent tamen denuntiandi vi aliarum constitutionum tribunali Inquisitionis, ut advertit P. Felix Potestas *Part. III. cap. II. quæst. II. num. 490.*

VI. Quæst. V. *Quem sensum præferunt hæc verba: In actu sacramentalis confessionis, vel ante, vel immediate post?* Resp. Duo sunt propositionis membra. Primum comprehendit spatium ab initio usque ad terminum confessionis. Qui hoc tempore sollicitat, in actu confessionis sacramentalis sollicitat. De hoc dissidium nullum. Disputant vero Auctores, quid præcise significet sollicitare *ante*, *immediate* ante, *vel immediate* post. Missis non paucis distinctiunculis, & subtilibus disputationibus, verba hæc accipienda sunt, non physice, sed moraliter iuxta prudentum existimationem. *Immediate* ante significat, si quis mulierem paratam ad confessionem, aut confessionem petentem, quamque post accessuram noverit, provocaret ad turpia, sollicitaret *immediate* ante confessionem; licet aliquod temporis spatium interflueret, antequam confiteretur. *Immediate* post sollicitaret, si, peracta confessione, vel mulieri chartam ad turpia incitantem legendam traderet in Ecclesia, aut verbis obicenis provocaret. Quid, si ad mulieris domum accederet, ibique, vel in itinere eam sollicitaret? Esset ne denuntiandus? Negant Leander *l. c. q. xxv. r. r.* Felix Potestas *l. cit. c. vi. q. II. n. 502.* citatque Castropalaum, Dianam, & alios. Sed hæc opinio mihi falsa est, & opposita vera; estque communior. Iuxta quippe prudentum existimationem immediate post sollicitat qui, cum primum potest, & parvo elapso tempore pravum consilium exequitur. Verum hoc mox clarius patebit.

VII. Quæst. VI. *Quid produnt hæc verba: Vel occasione, vel prætextu confessionis?* Resp. Occasio, & prætextus duo sunt distincta atque diversa, ut communiter Auctores docent. Occasione confessionis quis sollicitare dicitur, qui re ipsa ex ipsa vera confessione ansam sollicitandi ad turpia arripuit. Prætextus vero confessionis tunc est, quando quis simulat, & fingit confessionem, ut inde provocare ad venerem valeat. Variis mo-

dis nefarius Confessor sollicitare pœnitentem valet confessionis occasione. i. expressa & manifesta impudentia. z. dum intelligit pœnitentem luxuriæ flagitia consentem, & ad venerem proclivem, miseram, infirmam, dum sanitatem quaerit, ad mortem seducere perentat verbis, signis, gestibus, suspiriis, aliisque indicis quæ ad libidinem concitent. Hi iuxta omnes denuntiandi sunt. 3. cum ex notitia propensionis ad venerem, & facili futuri consensus in confessione acquisita, occasionem nanciscitur incitandi ad venerem mulierem cuius excepit confessionem. Advertunt tamen Auctores, non teneri personam sollicitatam ad denuntiandum. Confessarium ex hoc capite, nisi gravia, & solida habeat indicia, quod Confessarius sollicitet ex notitia in confessione acquisita. Indicia hæc sunt. Si brevi post confessionem tempore Confessarius illam adeat: si in confessione peccata carnalia, suamque ad luxuriam propensionem pœnitens patefecerit: si nulla inter utrosque prius præciserat familiaritas, immo mutuo ignoti sibi essent, & occasione confessionis iniretur amicitia: scelus. Si delint hæc indicia, iudicandum est non occasione confessionis, sed ex aliis causis inductum esse ad eam sollicitandam; atque adeo cessat onus denuntiandi. Indicia hæc non tam attendenda sunt ex temporis brevitate, quam ex aliis coniecturis. Nam astuti seductores, ut declinent denuntiationis pœnam, possunt aliquot dies differre pravi consilii executionem, ut seducere mulierem, quæ libidinis febris laborantem agnovere in confessione, impune valeant. Quare si mulier in confessione luxuriæ peste se inquinatam manifestavit, post a Confessario incitetur sive verbis, sive nutibus sive aliis signis ad turpia; fundamentum communiter adest prudenter suspicandi, occasione confessionis inductum Confessarium esse ad sollicitationem. Attendendæ tamen sunt aliæ circumstantiæ. Et quoniam, ut in constitutione dicitur, crimen hoc est, supra quam dici potest, immanissimum: ideo, quando indicia adsunt, licet non adeo evidentiâ, standum pro denuntiatione est. Neque enim lex ista mere pœnalis est, sed mixta. Spectat quippe gregis conservationem a lupis rapacibus, qui sub pastoris, & quidem actu pascentis oves, larva, mortali veneficio iugulare eadem crudelissime perantant.

VIII. Prætextu confessionis sollicitat Confessarius qui mulierem invitat ad confessionem, eamque in Ecclesiæ ianua expectat, ibique, nulla confessionis mentione facta, ad venerem incitat. Mulier, præmissa conventionem de peccato carnis patrandum cum Sacerdote, illum domum vocat, & ut domesticos deludat propter executionis difficultatem, ærotam se fingit, & prætextu confessionis simul commiscetur. Est ne Confessarius denuntiandus? Negant Diana, & Lean-

Leander *l. c. q. xxiv.* Sed vera sententia adfirmat, cum prætextus confessionis manifestus sit. Similiter denuntiandus esset, si absque conventionem mulier illum vocaret ad confessionem faciendam, atque sollicitaret, remque simul haberent.

IX. Mulier accedit ad confessionarium, dicens se velle crastina die confiteri: illam tunc sollicitat Confessarius extra confessionale, & quin confessionem simulat. Negant Leander, & Castropalaum. hunc esse denuntiandum. Sed probabilior, immo mihi vera, est sententia adfirmans, cum occasione confessionis sequenti die faciendæ sollicitatio contingat; ut advertit P. Felix Potestas. Similiter esset denuntiandus, ut ego quidem arbitror, Confessarius qui mulieri accedenti ad confessionale dissuaderet confessionem, hac rava intentione, ut illam postea incitaret ad turpia; quamvis tunc nullo modo incitaret, sed ostea aut in Ecclesia, aut in itinere, aut domi am ad venerem provocaret.

X. Quæst. VII. *Est ne denuntiandus qui extra occasionem confessionis, nec confessionem simulans, confessionem sollicitat?* Resp. Negat Leander. xxx. cum aliis, sed vera sententia adfirmat, & atet ex pontificiis constitutionibus. Similiter est denuntiandus, dum confessiones audiens nutibus, & signis adstantes mulieres, locum confidendi expectantes, incitat ad venerem.

XI. Quæst. VIII. *An sit denuntiandus qui in quocumque loco confessionibus audiendis deputato incitat ad turpia?* Resp. Præter confessionale, quod est ordinarius confessionis locus, duo alia loca confessionibus audiendis numerantur ab Auctoribus. In Religiosorum domibus sunt cellulæ uadæ, aut capellæ, in quibus confessiones expiuntur. Hic est secundus locus in constitutionibus pontificiis expressus illis verbis: *Aut in loco quocumque, ubi confessiones sacramentales audiuntur.* Qui in his locis pueros ad turpia sollicitent, essent denuntiandi. Tertius locus est ille quem sibi eligit Confessarius in quocumque, tere spatio, sive in Ecclesia, sive domi, sive in plara, sive in agro, in monte, in mari &c. sit constitutus, & est expressus in illis verbis: *Sive ad confessionem audiendam electo.* Igitur qui in primo, seu in confessionali sollicitant, sunt denuntiandi, etiamsi nec audiant, nec simulent confessionem. Qui in aliis duobus locis provocant ad turpia, tunc denuntiari debent, quando aut confessiones audiunt, aut audire fingunt.

XII. Quæst. IX. *Denuntiandus ne est, non modo si ad inhonestam, sed etiam qui ad alia crimina sollicitat?* Resp. Communis est Theologorum sententia, constitutiones pontificias contra sollicitantes ad inhonestam & turpia comprehendere intaxat actus venereos, ad quos sive verbis, sive signis, sive nutibus sive tactibus, sive per scri-

pturam Sacerdotes incitant sive feminas, sive masculos. Qui vero ad alia crimina, puta furtum, homicidium &c. in confessione sollicitarent ex aliis decretis, ad versus suspectos de hæresi latitis, essent Inquisitionis tribunali obnoxii, immo iuxta multos denuntiandi. Qui tamen eos denuntiari ommitterent, non incurrerent pœnas latas in hac constitutione contra non denuntiantes infidelitas.

XIII. Quæst. X. *Requiritur ne actus quibus incitatur ad turpia, esse mortales, ut sollicitatus teneatur ad denuntiandum?* Resp. Plures, quos citat Leander *q. XII.* contendunt, non esse onus denuntiandi Sacerdotem qui verbis, nutibus, aut signis leviter lascivis incitaret mulierem ad venerem. Sed vel ipse Leander, laxarum opinionum collector, improbat præfatam opinionem. Quia licet tales actus, signa, nutus, verba possint esse natura sua venialia; ex circumstantia tamen loci, & administrationis sacramenti sunt mortalia, & quidem gravissima. Neque ad onus denuntiandi requiritur quod sequatur effectus intentus a sollicitante, & quod sollicitata persona consentiat; sed sat est quod Sacerdos attentaverit, ut patet ex constitutione; sollicitare, vel provocare tentaverint.

XIV. Quæst. XI. *Sunt ne denuntiandi qui turpes sermones habent in dictis locis cum pœnitentibus?* Resp. Adfirmat communis, & vera sententia: & constat evidenter ex clausula constitutionis: *Aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, sive tractatus habuerint.* Quare præter sollicitare, & provocare comprehenduntur etiam sermones inhonesti sine provocatione. Plurimos casus super horum turpium sermonum varietate Auctores institunt, & præcipue P. Felix Potestas. Disputant, an, si Confessarius laudet mulieris pulchritudinem: si dicat: Vellem tecum nubere, si essem sæcularis: memor esto mei, quia te ex toto corde diligo: mea filia: corculum meum &c. Sed istos, & plurimos alios similes casus discutere nolo, ne otio abutar. Innumeri enim sunt modi quos humanum ingenium excogitare valet: neque tot possunt recenseri, & resolvi, quin plures & plures concipere homines valeant. Regulæ generales altius animo insigendæ sunt, quibus iuxta circumstantiarum diversitatem possunt Confessarii experrecti casus peculiare decidere; præsertim dum non occurrit gravis difficultas, quæ peculiarem discussionem exigat. Prætereo quoque plures ex his putidis casibus, quos calamus scribere refugit.

XV. Quæst. XII. *An sollicitantes pro aliis, vel per alias personas, sint denuntiandi?* Resp. Resolutio adfirmans habetur in ipsis pontificiis constitutionibus: *Aut sollicitatio a Confessario, non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit.* Quare si Confessarius adeo nequam esset, ut le-

nonem

nonem ageret sub pastoris veste, & ut aliis inferviret, occasione, aut prætextu confessionis pœnitentes ad turpia peragenda etiam cum alio incitaret, aut suaderet, multo magis si doceret eiusmodi non esse peccata; denunciandus proculdubio foret, sicut & quando non seipso immediate, sed per alias personas sollicitaret.

XVI. Quæst. XIII. *An quando verba sunt dubia, vel femina non consentit, aut Confessarius sollicitatus a femina sit denunciandus?* Resp. Ad 1. affirmat Diana cum aliis: negat Bordonius, inquit P. Potestas num. 576. Communiter dubia in meliorem partem sunt interpretanda. Et præsertim quando Confessarius est notæ probitatis, nisi signa iuxta prudentem existimationem ad venerem determinatè incitent, non videtur denunciandus. Cuilibet etiam cautissimo Confessario excidere e lingua valent aliqua dubia verba, & signa aliqua dubia. Ideo ne continuo denunciandus? Cavendum semper, ne dum iniquorum pravitas coercenda curatur, innocentum, & proborum hominum fama maculetur, & prodatur. Ad 2. siye consentiat, siye dissentiat mulier sollicitata, tenetur denunciare. Immo hæc nullo modo astringitur pandere suum consensum; nec de eo a tribunali interrogari potest. Delictum enim sollicitationis ad tribunal attinet solum ut a Confessario proficiscitur. Ad 3. Confessarius sollicitatus consentientique dubio procul est denunciandus, non ratione clausulæ provocantis, & sollicitantis, sed ob alteram clausulam, nempe decimam Bullæ Gregorij confirmatæ in rescripta constitutione, quod actus inhonestos egerit confessionis prætextu. Quid, si Confessarius vocatus a muliere, fingente domi se esse infirmam, pro confessione faciendâ, sollicitatus sit ad turpia, & resistat: at minis, additis a furente muliere, tandem cedat? Alii affirmant, alii negant esse denunciandum. Alii respondent mitius esse puniendum: quod verum existimo, nec cogendum ad abiurandum. At non propterea non est denunciandus.

XVII. Quæst. XIV. *An persona sollicitata non præmissa correctione fraterna, sub mortali teneatur denunciare Sacerdotem sollicitantem?* Resp. Quamvis in omnibus aliis delictis privatis, quando prudenter speratur emendatio, præmittenda sit fraterna correctio; tamen, quando delicta sunt directe contra bonum publicum, ut sunt præsertim hæreses, neglecta correctione fraterna, denuncianda sunt, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. xxxiii. art. 7. Accedit quod quamvis in delictis eiusmodi præmitti correctio posset, quando firmiter, inquit Angelicus, speraretur emendatio; nihilominus delicta sollicitationis, non

præmissa correctione, denuncianda esse decrevit Congregatio S. Officii coram Alexandro VII. die 8. Julii anno 1660. per hæc verba: *Etiamsi nulla fraterna correctio, vel alia admonitio præmissa fuerit, omnino teneri &c.* ad denunciandum. Quod autem persona sollicitata teneatur sub gravi culpa denunciare Sacerdotem sollicitantem, docent omnes; cum obligatio sit de re gravissima.

XVIII. Quæst. XV. *An non solum persona sollicitata, sed etiam alii teneantur denunciare sollicitantem?* Resp. Non solum pœnitentes sollicitati, sed etiam qui vel casu viderunt Confessarium sollicitantem, vel audierunt aut immediate ab ipso sollicitante, aut ab ipsa persona sollicitata; nisi tamen hæc, quæ est principalis, implere velit onus suum.

XIX. Quæst. XVI. *Tenetur ne persona sollicitata per se ipsam denunciare aut Inquisitori, aut Episcopo sollicitantem?* Resp. Absolute pœnitentes sollicitati tenentur per se ipsos denunciare; cum obligatio sit personalis: & qui per epistolam denuntiant, proprium nomen & cognomen scribere debent. Si mulieres nobiles, aut puellæ non audeant aut tribunal Inquisitionis, aut Episcopum adire, id agere valent per internuntium, nempe per Confessarium. Illud tribunal, siye Inquisitionis, siye Episcopi, eligatur pro denuntiatione faciendâ, quod executioni & remedio applicando facilius conducit. Ad pœnas quod attinet contra calumniatores, siye falsos denuntiatores, qui innoxii Sacerdotibus tantum impingere scelus auderent, lege constitutionem BENEDICTI XIV. supra adductam.

XX. Fusc de sacramento pœnitentiæ disputatum; at pro materiæ vastitate, & difficultatum multitudine vix satis. Unum tamen sub huiusce operis finem obiter moneo, seu in memoriam revoco. Nisi Confessarii propriam conscientiam vineam sedulo purgaverint; nisi ex eadem vepres, tribulos, urticas, & spinas evellerint; nisi proprios inordinatos animi motus moderari, superbiam, ambitionem, inanem gloriam reprimere, mundi oblectamentis renuntiare didicerint; nisi ipsi casti, temperantes, mortificati, humiles fuerint; nisi interiorem hominem reformaverint: frustra ex librorum lectione artem regendi alienas animas addiscere; frustra alienos agros excolere tentabunt. Et hæc de sacramento pœnitentiæ dicta sufficiant. Omnia quæ veritatem propugnant, in maiorem Dei & IESU CHRISTI Salvatoris nostri gloriam cedant. Si quid erratum est, oret lector ut Deus pro sua infinita misericordia remittere dignetur. Amen.